58

Salon 198
Nr 3

N. 134

ob nimiam pulchritudinem in turri excelſa/ad hoc ędificata/concluſit: ne ab hominibus videretur. T. L. ij.

ET quũ multi eam in coniugium peterẽt: illa iam animo Chriſtiana/ & virginitatis voto concepto/ cõſenſum denegabat. Neceã multum pater vrgebat: cupiens ſolus eius mira pulchritudine frui. Tu. Lectio. iij.

QVum autẽ pr ibi thermas fieri præcepiſſet/ vt Barbara quãdo vellet ſe lauaret, duasq; feneſtras fieri iuſſiſſet: eo diſcedẽte/ Barbara tertiam fieri fecit. Et deſcendens in balneum/ ſubmergensq; ſe aqua/ orauit vt ſanctificaretur/ ſeq; ipſa baptizauit. Deinde aſcendens in turrim / in idolorum facies conſpuit: & reſpiciens in cælum / deum verum adorauit. Tu. Lectio. iiij.

REdiens aũt pater/ & interrogans cur tertiã feneſtram fieri iuſſiſſet: reſpondit/ tres perſonas eſſe in vna ſubſtantia/ patrem / & filium/ & ſpiritum ſanctũ /

vnum deum verum. M[...]ter intelligens quod [...]ſtiana eſſet: furore rep[...] gladium arripuit / vt [...]tam ſibi dilectam inte[...]ret. Tu. Lecti[...]

QVæ dum fugeret q̃d mori ꝓ Chr̃o [...]ſaret/ ſed ne tã fœdo pa[...]dio pr̃ pollueret, & a [...]crepidine præcluſa ar[...]tur: orauit dñm / & ſu[...]ſciſſa per mediũ rupe/[...] virginẽ ſuſcepit: & ad [...]partem traiecit. T. [...]

INuentam autem/pa[...] indicio/ pater appre[...]dens, & per capillos tr[...] die ſequenti duriſſime [...]ſam/ Marciano præſidi [...]didit puniendam. Et q[...] Chr̃m confiteretur / i[...] gentium dęmonia eſſe[...] teſtans: iuſſit eã præſe[...]liatã ſuſpendi/ & crudi[...]uis atrociſſime cædi, ac [...]cinis ſaccis plagas eius [...]fricari: deinde in carcer[...]dibus neruo conſtringi[...]

APparuit aũt illi L.[...] noctu dñs/ & con[...]tauit eam, & ſtatim oĩa

R.15/5/10

[...]atu Nicolaum oſtendiſti [...]amulum. Oratio. [...]s qui btũ Nicolaum

illum cõſtat: & claro qdem genere. Mater eius / femina fuit ſanctiſſima atq; grauis[...]

DE

PRAESCRIPTIONIBVS,

QVAE TVM IVRE CIVILI, TVM PONTIFICIO CONTINENTVR TRACTATVS perutiles æquè, & neceſſarij, in ſtudioſorum gratiam à diuerſis I. C. editi, atque in vnum volumen congeſti, innumeris quibus ſcatebant mendis ſublatis.

His accedit rerum & verborum Index locupletiſsimus.

Auctorum nomina ſequens pagina indicabit.

LVGDVNI,

APVD HAERDES IACOBI IVNTAE.

M. D. LXVII.

CASA PROFESSA IHS

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA SEVILLA

AVCTORVM NOMINA, QVI DE PRAESCRIPTIONIBVS SCRIPSERVNT.

AZO,

DINVS,

ROGERIVS,

BALBVS,

HOSTIENSIS,

[redacted]

TRACTATVS DE VSVCAPIONIBVS ET PRAESCRITIONIBVS

deſumptus ex D N. Azonis Summa ſuper Codice.

De vſucapione pro emptore, vel tranſactione. Rubrica.

1 *Vſucapio quare ſit inducta?*
2 *Vſucapio quid ſit?*
3 *Vſucapio quanto tempore compleatur?*
4 *Vſucapere qui poßint, & qui non poßint?*
5 *Hæreditas iacẽs complere poteſt vſucapionem à defuncto cœptam, inchoare eam non poteſt.*
6 *Vſucapi quæ res poßint, atque inibi, an incorporalia poßint vſucapi?*
7 *Vſucapionem procedere in rebus mobilibus, vel ſe mouentibus: præſcriptionem in immobilibus.*
8 *Vſucapi non poſſe rem furtiuam, vel vi ablatam, aut vi poſſeſſam, atque inibi, an id ſit perpetuum?*
9 *Furtiua res quando cenſeatur reuerſa in poteſtatem domini, vt poßit vſucapi?*
10 *Vſucapi non poſſe quæ nata ſunt ex rebus furtiuis.*
11 *Partus ancillæ, aut animalis quando cenſeatur furtiuus?*
12 *Vſucapio an procedere poßit ex poſſeßione precaria vel clãdeſtina?*
13 *Vſucapionem impediri propter naturam rei, quæ non poteſt eſſe in alicuius dominio.*
14 *Vſucapi non poſſe quæ prohibita ſunt alienari ratione perſonæ, item ratione publicæ vtilitatis. & nu. 17.*
15 *Vſucapi an & quando poßit res fiſci?*
16 *Vſucapi an poßint res ciuitatum, & quid de iis rebus, quæ ſunt in vſu publico?*

18 Vſucapio vt poßit procedere, quæ ſint neceſſaria?
19 Vſucapiens quando cenſeatur habere bonam fidem.
20 Vſucapientis bona fides quo tempore exigatur, vt poßit vſucapio procedere?
21 Vſucapere vt poßit is, qui alieno nomine emit, in cuius perſona requiratur bona fides?
22 Vſucapio vt procedat, an & qualis titulus requiratur?
23 Vſucapio quando poßit ex iuſto errore procedere abſque titulo?
24 Specialia non eſſe trahenda ad conſequentiam.
25 Traditionem neceſſariam eſſe, vt poßit procedere vſucapio.
26 Vſucapio requirit continuam poſſeßionem à principio vſque ad finem, & an id ſit perpetuum, & nu. ſequen.
28 Poſſeßionis continuatio inter quas perſonas fiat?
29 Emptori quando proſit tempus venditoris ad complendam vſucapionem?
30 Temporis computatio quomodo fiat in vſucapione?
31 Vſucapio pro emptore vt procedat, quæ requirantur?
32 Vſucapi pro tranſactione quid dicatur?
33 Vſucapionis triennalis effectus quis ſit: & an per eam quæratur dominium?

EXplicuimus in ſuperioribus de iure agendi, quod proditum eſt ad impugnandum. nunc audiamus de eo iure, quod competit ad defendendum. Et quia reus in iudicio ſe defendit per exceptionem ſiuè longi temporis, vel longiſſimi præſcriptionem, perque vſucapionem, quæ & ipſa qualemqualem de facto parit exceptionem: vt ſuprà de iure do. in rebus. conſtatque quòd vſucapio dignior eſt, quàm præſcriptio, dicamus primum de vſucapionibus. Vel aliter. Diximus de præſcriptione gemina quæ minuit ſtatum: nunc audiamus de præſcriptione, quæ tuetur patrimonium. Et quia titulo pro emptore frequentius vſucapitur: dicamus de vſucapione pro emptore: & quia emptioni ſimilis eſt tranſactio: quippe ſicut in emptione abeſt pretium, ita in trāſactione abeſt actio propter rem datam promiſſam ve. Ideò adnectamus de vſucapione pro tranſactione. Tractaturi itaque de vſucapione, videamus quarè vſucapio ſit introducta, quid ipſa ſit, quis poſſit vſucapere, quis non, quas res poſſit, vel non poſſit, quæ ſint
1 neceſſaria in vſucapione, & quis ſit effectus eius? † Eſt autem inducta vſucapio bono publico, id eſt, vtilitate publica contrà æquitatem naturalem: ſicut & ſeruitutes. & eſſe in vſucapione

ne ratione.ſ. quarundam rerum dominia diù, & ferè ſemper incerta eſſent, quòd ſufficeret dominis ad acquirendas ſuas res ſtatuti temporis ſpatium: vt ff.eo.l.j. [& Inſti. de vſuca. in princi. tit.& maximè in l.illa furtum.& in l.quanquam tenet.] Vel inducta eſt, vt aliquis eſſet litium finis: vt ff.pro ſuo.l.vlti.
2 † Eſt autem vſucapio adiectio, [vel acquiſitio] dominij per continuationem poſſeſſionis temporis lege definiti: vt ff. de vſucap.l.iij. & ponitur in definitione nomen vſucapionis tam pro vſucapione rerum mobiliũ, quàm pro præſcriptione immobilium.nempè olim rerum immobiliũ,præſcriptio dicebatur vſucapio, ſicut & mobilium acquiſitio. hoc enim licet attendere.ff.per totum tit.de vſuca. & maximè in l. illa furtum.
3 & l.quam rem.Quod dicit temporis † lege definiti:ideo dicit, quia hodie aliud ſpatium definitum eſt, quam fuerat olim. Nam in vſucapione rerum mobilium definitum eſt trienniũ. In vſucapione immobilium ſtatuitur decennium inter præſentes, xx. inter abſentes: vt Inſtitu.de vſucap.j. reſpon. & eſt vtrunque tempus continuum: vt ff. de vſuca.l. nunquam.§.j.
4 † Vſucapere poteſt paterfamiliàs,& filiusfamiliàs,& maximè miles in caſtris quæſitum vſucapit:& pupillus, ſi tutore authore cœperit poſſidere, vſucapit ſine tutore: aut ſi habeat animũ poſſidendi,poterit vſucapere.Furioſus autem non poteſt incipere poſſidere per ſe.& ita nõ incipit vſucapere.Quod autem antè furorẽ cœpit poſſidere, poteſt vſucapere:vt ff.de vſuca.l. ſequitur.§.j.ij.& iij.Illud certũ eſt,quòd cùm ſeruus nihil poſſit poſſidere:ergo nihil poteſt vſucapere:vt ff.de vſuca.l.ſequitur.§.ſeruus. Dominus autem ea quæ ſerui peculiariter nacti ſunt, etiam ignorans vſucapit. & eſt ſpeciale in peculiaribus rebus:vt in eis procedat vſucapio domino ignorante, etiam ſi dominus fuerit furioſus, vel infans: vt ff.de vſucap.l. Labeo.& pro ſoluto.l.ij.& de acquir.poſſeſ.l.j.§. item acquirimus. Item
5 † & hæreditas complet vſucapionem à defuncto cœptam: nõ autem poteſt vſucapio inchoari, iacente hæreditate, ſed demum adita ea:vt ff.de vſucap.l.nunquam.§.vacuum.& l.iuſto.
6 & §. nondum. & l. vlt. §. vlt. † Vſucapi poſſunt regulariter ea quæ corporalia ſunt.Nam incorporalia nõ vſucapiuntur, quia non poſſidentur: vt ff.de acquirend.rerum domi.l.ſeruus.§. incorporales:ergo aduerbium,maximè, abundat.ff.de vſucap.l. vſucapionem. Vel dic incorporalia accipere vſucapionem quandoque, vt diximus in ſeruitutibus, quæ habent continuã cauſam,vt notauimus ſuprà de ſeruitutibus & aqua.

Item licet non vſucapiantur ſeruitutes per ſe, tamen vſucapiuntur cum re, cui accedunt. Nam qui vſucapit domum, vel agrum, vſucapit etiam ſeruitutes debitas domui, vel agro: vt ff. de vſucap. l. ſi aliena. §. primo. Item libertates omnium ſeruitutum vſucapiuntur: vt infrà de præſcriptio. longi tempo. l. vlti.
7 † Vſucapi propriè dicuntur mobilia [a], vel ſe mouentia. Nam
a immobilia dicuntur præſcribi: vt infrà in quibus cauſis ceſſat long. tempo. præſcr. l. ſecunda. Neque diſtinguuntur res Italicæ à prouincialibus, vel è conuerſo: vt infrà de vſucap. transfor. l.
8 vna. † Licet autem dixerim vſucapi poſſe corporalia, fallit tamen in quibuſdam propter vitium rei: vt quia res furtiua eſt, vel vi expulſiua, vel ablatiua poſſeſſa: vt inſtitu. de vſucap. §. furtiuæ. & §. quòd autem. Nam aliud eſt in re vi compulſiua poſ-
9 ſeſſa: vt quod metus cauſa. l. ſi vi. Hoc † ita, niſi res furtiua in poteſtate mei ſcientis reuerſa fuerit, vel quaſi fuerit reuerſa, & ita quòd non poſſit à me auelli poſſeſſio, vel quaſi reuerſa, quod eſt, ſi acceperim eius æſtimationem. & neceſſe eſt reuerti eam in poteſtatem domini, vel quaſi domini: vt tutoris, vel curatoris: non tamen ſi ipſe tutor, vel curator ſurripuerit & vendiderit, videtur eſſe purgatum vitium: vt ff. de vſuca. l. ſequitur. §. ſi pupilli. & §. tunc. Si autem ſurripiatur creditori, debet reuerti in poteſtatem debitoris, qui dominus eſt rei. Nam ſi obligauerit rem alienam, ſufficit venire eam in poteſtatẽ creditoris: vt ff. de vſucapio. l. ſequitur. §. quod autem. & pro ſoluto l. vlti. Sed vbi debitor creditori ſurripuit rem ſuam, quam pignori obligauit, non eſt ea res furtiua: licet debitor teneatur creditori actione furti. Eſt enim res in domini poteſtatem reuerſa. Sed ſi debitor obligaſſet rem alienam, & eandem ſurriperet creditori, oporteret eam redire in poteſtatem creditoris: vt purgatum ſit vitium: vt ff. de vſuca. l. ſequitur. §. ſi rem. & pro emptore. l. ſi rem. Quid autem ſi ſeruo meo ſurripiantur res peculiares? diſtinguitur, vtrum, me ſciente, an ignorante. Si, me ſciente, oportet vt, me ſciente, recuperet ſeruus: nec ſufficit, ſi me ignorante, recuperet. Si verò me ignorante, ſiue me ſciente, ſeruus, ſiue ignorante recuperat poſſeſſionẽ: purgatur enim vitium: niſi in peculio eſſe volui: tunc enim oportet, vt ſciam. Si verò ab extraneo res mihi ſurripiatur aliqua peculiaris, oportet, vt me ſciente, redeat in poteſtatem meam: niſi in peculio eſſe volui. Tunc enim etiam ſi ignorante me, ad ſeruũ perueniat, purgatur vitium, & probantur hæc. ff. de vſucap. l. ſequitur. §. Labeo. Quid autem ſi ſeruus meus ſurripiat mihi? Diſtingue,

gue,vtrum rem dominicam,an peculiarem.ſi dominicam,ſta-
tim eſt furtiua:non tamen dominus amittit poſſeſſionē, quan-
diu apud ſeruum res eſt.& hæc eſt ratio,quare videamur fugiti
uum poſſidere,quòd is quemadmodum aliarum rerum poſſeſ-
ſionem interuertere non poteſt,ita nec ſuam poteſt:vt ff.de ac-
quir.poſſeſ.l.rem,quæ & de furtis.l.ſerui & filij.& inſti.de obli.
quæ ex delict.naſc.§.hi.Eſt ergo exigendum,vt purgetur vitiū
quòd ita cœperam habere,quemadmodum habui,ante, quàm
ſurriperetur:niſi cùm rem ſcirem in peculium ſibi habere,con
ceſſi:vt ff.de vſucap.l.ſequitur.§.item ſi eam rem.Si autem ſer
uus ſurripiat mihi rem peculiarem,quandiu eam retinet,con-
ditio rei nòn mutatur.Sed ſi alij tradiderit,furtum faciet, & ea
res erit furtiua:vt ff.de furt.l.interdum.§.cùm autem.Et purga
10 tur hoc vitium ita,ſicut ſuprà dictū eſt in re dominica.†Quòd
antem dictum eſt in rebus furtiuis,ſeruatur & in iis, quæ na-
ta ſunt ex eis:vt in partu ancillæ furtiuæ[de quo plenè dixi ſu-
prà, in ſumma de furtis.§.amplius.ibi, quid ſi ex re furtiua.]
11 Circa quem notandum † eſt, quia quandoque eſt furtiuus, &
eius nomine competit actio furti: vt ſi prægnantem ancillam
ſurripio,vel non prægnantem,ſi tamen apud me conceperit &
peperit.Si verò apud me conceperit,& peperit apud bonæ fidei
poſſeſſorem furtiuus eſt:ſed eius nomine nō datur actio furti.
Idem dico in vacca furtiua, non obſtante eo, quod dicitur.ff.
de vſucap.l.ſi aliena.§.j.quia illud putò corrigi.ff.de furt.l.qui
vas.§.ſi ancilla.& in iſtis caſibus certum eſt partum,vel fœtum
vſucapi non poſſe,obſtante vitio rei.Nec eſt furtiuus, nec eius
nomine datur actio furti:ſi conceperit & peperit pœnes bonæ
fidei poſſeſſorem.Et tunc ſi quæras an vſucapi poſſit à bonæ fi-
dei poſſeſſore furtiuæ ancillæ partus vel non, attendendū eſt,
ſciuerit[hoc bonæ fidei poſſeſſor] matrem alienam antequā
conceperit:& tunc non vſucaperet:an poſtquam conceperit,&
tunc ſi ſciat ſimpliciter alienam, non furtiuam,non impeditur
vſucapio:vt ff.de vſucapio.ſequitur.§.de illo.& §.ſi antequam.
& l.iuſto.§.ſi poſſeſſionis.& ſuprà de furt.l.ancillæ.& infrà eod.
l.iij.Si verò antequam pariat ſciat furtiuam,impeditur vſuca-
pio, ſi poſteaquam peperit ſciat matrem furtiuam,interpella-
tur vſucapio,niſi dominum certificauerit ſe habere ancillam,
& partū eius:vt,ſi habet ius,quod ipſe proponat:& ipſe reſpon
debit:alias contra : niſi cùm non poſſet certificare dominū. Et
hoc eſt valdè notandum:quia poſterior ſcientia in partu impe-
dit vſucapionem hic:quia in partu cōmittitur furtū : nec enim

in eo habebam titulum, licet haberem in matre: vt ff. pro ſuo. l. ſi ancilla. puto, ſi in eo haberem titulum. Impediuntur etiam quandoque corporalia vſucapi propter delicta perſonarum: vt eſt in re præſidi data contra legem Iuliam repetundarum. Nec enim vſucapitur, priuſquam in poteſtatem eius à quo extorta ſit res, hæredíſve eius veniat: vt ff. ad leg. Iul. repetun. l. penulti.
12 † Dicunt quidam, & illa eſſe vitia rerum, ſcilicet, clandeſtinitas, precarium. Sed & id non probatur lege. Nam precaria iuſta quidem eſt: quia eſt cum domini voluntate: vt ff. commu. diui. l. communi diuidundo. §. inter prædones. Item ſubtiliter proſpicienti, licet clandeſtina dicatur poſſeſſio, non tamen dicitur clandeſtina res: vt ff. de acquir. poſſeſ. l. clam. Litigioſa autẽ res non eſt vitioſa: vt ſuprà de præſcript. longi tempo. l. j. † Impeditur etiam vſucapio, propter naturam rei, quæ non poteſt eſſe in alicuius dominio: vt in libero homine. Item propter fauorẽ religionis, vt in rebus ſacris & religioſis: vt inſtitu. de vſucap. §. j. Item propter publicum vſum: vt in campo Martio, & theatro, & arena ciuitatis Veronenſium, vel alterius: vt ff. de vſucap. l.
14 vſucapi. † Impeditur etiam quandoque vſucapio rei, quia prohibitum eſt rem alienari priuilegio perſonæ: vt in minore xxv. annis. Vbicunque enim prohibetur alienatio, & vſucapio vetita intelligitur: vt ff. de fun. do. l. ſi fundum. & ſuprà de admi. tut. l. lex. & in quibus caſibus. in integr. reſtitu. non eſt neceſ. l. vlti.
15 Idem † dici poteſt in fiſcalibus rebus: nec enim res fiſci, vſucapi poteſt. Si tamen bona vacantia delata erant fiſco, & nõdum ſibi erant nuntiata, & tunc aliquis emerit ex bonis illis bona fide: vſucapit rem mobilem triennio: immobilem decennio, vel xx. ann. vt inſtitu. de vſucap. §. res fiſci. Vbi autem quis non habet in bonis vacantibus titulum, poteſt ſe tueri contra fiſcũ præſcriptione xx. anno. ab eo tempore computandorum, quo cœpit poſſidere, & bona cœperint eſſe vacantia. Nam ſi velit computare præſcriptionem ab eo tempore, quo fiſco denuntiatum eſt bona eſſe vacantia, ſufficiet quadriennium: vt infrà de quadrien. præſcript. l. j. & ff. de iur. fiſ. l. j. §. diuus. & §. præſcri-
16 ptio. & ff. de diuer. & tempo. præſcript. l. inter. † Quòd autem dictum eſt in rebus fiſcalibus, fortè & in rebus ciuitatum ſeruabitur: licet non ſint in vſu publico. Nam quæ ſunt in vſu publico, nullo tempore præſcribuntur, nec quidem quadraginta annis: vt ff. de via public. l. via publica. Quæ autem nõ ſunt in vſu publico, non vſucapiuntur decem vel viginti annis, ſed quadraginta vel centum annis: vt infrà de præſcri. xl. ann. l. omnes.

vt ſuprà

vt ſuprà de ſacroſan.eccleſ.auth.quas actiones. [Item in rebus eccleſiaſticis licet interdicta ſit alienatio: & ita vſucapio decennij vel vicennij: non tamen eſt interdicta vſucapio triẽnij:
17 vt ſuprà de ſacroſanct.eccleſ.authen.quas actiones.] Itẽ † propter publicam vtilitatem prohibetur alienatio rei: & ita vſucapio rei, vt in fundo dotali: vt ff. de fun.dot.l.ſi fundum. Et idem eſt vbicunque curioſus lector inueniet aliquam prohibitã alie-
18 nationem à lege. † Sunt autem in vſucapione hæc tria neceſſaria, ſcilicet, quòd res in ſe non habeat vitium, vel quaſi vitiũ, de quibus ſuprà plenè dictum eſt. Item, vt ille qui vſucapit habeat bonam fidem. Item, quòd habeat iuſtum titulum: vt inſti.
19 de vſucap.§.nouiſſimè. Quid eſt † bona fides? id eſt, quod credat tradentem eſſe dominum, vel habere ius diſtrahendi: vt ff. de verb.ſigni.l.bonæ fidei. Et hæc bona fides ſemper præſumitur: niſi probetur contrarium, cùm lex dicat, præſumi ignorantiam, niſi probetur ſcientia: vt ff. de proba.l.verius. Quandoque tamen præſumitur contrarium propter denunciationis vigorẽ: vt quia denuntiatum eſt alicui, ne emeret: vt ſupra de rei vend. l.ſi fundum. vel quia aliquis mercatur cõtra interdicta legum, vt infrà de agri.& cenſi.l.quemadmodum. vel quia emiſti à me luxurioſo, cum ſcires me protinus daturum ſcorto pecuniam: vt ff. de vſucap.pro empto.l.qui fundum.§.qui ſciens.& l.ſi quis. Iuris autem ignorantia non prodeſt, vt quis videatur in bona fide: vt ff. eodem.l.ſecunda.§.ſi à pu.& de vſucapio.l.nunquam.
20 Exigitur † hæc bona fides in principio traditionis, non exigitur tempore contractus: niſi in emptione, vbi & tempore emptionis, & tempore traditionis exigitur bona fides: vt ff. pro ſoluto.l.penultima.& pro empto.l.ij.primo reſponſo. Et ſemel habita bona fides in principio, non interrumpitur ex poſteriore alienæ rei ſcientia: vt infrà de vſucapio.transfor.l.vna. ſcilicet vſucapientis, vel vniuerſalis ſucceſſoris. ſecus in ſingulari: vt infrà eodem.§.diutina.& ff. eodem.l.ij.§.ſi eam. Nec dico fieri furtum, vel fieri rem furtiuam ex poſteriore ſcientia propter iuſtum initium. Nam nec executor furti tenetur, qui rem vendit contra domini voluntatem, ſaluo eo, quod ſuprà, in parte dixi.
21 Bona fides exigitur ementis nomine ſuo. Nam † ſi emerit quis nomine alieno, vt quia procurator erat, vel ſeruus, & emit nomine ſuo, vel nomine peculiari in cuius perſona conſiderari debeat ſcientia, vel ignorantia, diſtingue, vt notauimus ſu-
b prà de ædil.edi.l.ſi autem quæras. Item exigitur bona fides

vendentis cum diſtinctione tamen: vt in auth. vt ſpon. larg. §. rurſus. Quandoq; tamen ſpeciale eſt, vt licet quis habeat ſcientiam rei alienæ in principio, nihilominus vſucapiat. & hoc eſt propter decretum iudicis, vt ſi te conueni noxali actione pro ſeruo alieno, quem poſſides, & cum mihi pro noxa dediſti, cũ
22 ſcirem alienum eſſe: vt ff. de noxa. l. generaliter. Item † exigitur in vſucapione titulus. vt dictum eſt. ff. de vſuca. l. Celſus. Titulum autem accipe omnem, quo ſolet acquiri dominium: vt pro ſoluto, pro emptore, pro tranſacto, pro donato, pro derelicto, pro legato, pro dote, pro ſuo, de quibus ſpeciales ſunt tituli infrà, & Digeſtis. Et idem ex quacunque cauſa acquiritur dominium, ſi fiat traditio à domino. Nam ſi fiat à non domino paratur iuſta cauſa vſucapiendi: vt ff. de pub. l. j. & inſtitu. de act. §.
23 aliæ. Quandoque † tamen, etſi non ſubſit titulus ſufficit iuſtus error ad vſucapionem. Nam ſi fortè ſeruus, vel procurator, cui vt rem emendam mandaſſet, quis perſuaſerit ei ſe emiſſe, atq; ita tradiderit: vſucapio ſequitur. vel pro ſuo, (vt dicunt quidã) vel pro emptore: vt puto, vt Africani reſponſio cõueniat titulo: vt ff. eod. l. quod vulgo. Idem eſt, & ſi emerit quis à furioſo, quẽ putabat ſanæ mentis eſſe, vel à pupillo, quem putabat puberem eſſe: vt ff. eodem l. ſecunda. §. ſi à pupillo. & de vſucapio. l. pignori. §. primo. Idem eſt in vſucapione pro legato. Nã ſi mihi legatum eſt, & idem ademptum eſt in codicillis, quod tamen neſcio, pro legato vſucapio. Idem & ſi in nomine erit dubitatio, veluti ſi Titio legatum ſit, cùm duo ſint Titij: & alter eorum de ſe cogitatum æſtimauerit falsò: Idémque eſt, & ſi errando in facto credidit teſtamentum ſolenne, quod non erat: nam vſucapiam pro legato: vt ff. pro legato. l. pro legato. & l. vltima. Hoc idem etiam aſſignari poteſt in vſucapione pro hærede. Nam ſi quis iuſtam cauſam habuerit exiſtimandi ſe hæredem, vel bonorum poſſeſſorem extitiſſe domino, fundum pro hærede poſſidebit, & vſucapiet: vt ff. de vſucapio. l. non ſolùm. §. quod vulgò. Et idem aſſignatur in vſucapione pro ſoluto. Nam ſi credam me tibi debere, & tradam: vſucapies pro ſoluto. ita tamen, ſi putabas tibi debitam eſſe. Hoc tamen fallit in emptione: nam ſi putem me tibi ex cauſa venditi teneri, & tradam, non vſucapies. Et eſt ratio: quia in cæteris contractibus ſolutionis tempus inſpicitur. In emptione autem tempus contractus, & tempus traditionis ſpectatur. [Si ergo vtroque illorum tempore non fuerit bonæ fidei, non vſucapit pro emptore, vel pro ſoluto: vt ff. pro ſoluto. l. prima. & l. tertia.] Bonam

Bonam autem non dicitur habere fidem, vel malam tempore contractus, qui nullo modo cõtraxerit. Quæ autem dicta ſunt in ſpecialibus caſibus propter iuſtam ignorantiam, voluerunt quidam extendere ad omnem titulum, vbicunque iuſtus error interuenit, etiam ſi id non reperiatur lege: ſed id nõ puto: quia
24 ſuperior regula dicit contrarium, cui non derogo † niſi in caſibus prædictis, & aliis, qui in lege reperiuntur: nec enim ſpecialia trahenda ſunt ad conſequentiam: vt ff. de reg. iur. l. quæ
25 propter. & l. quod verò contra. † Item neceſſariũ eſt quartum in vſucapione, hoc eſt, rei traditio. Nam cũ vſucapio non procedat ſine poſſeſſione: vt ff. de vſucap. l. ſine poſſeſſione. & poſſeſſionem quis non habeat ſine traditione: vt ſuprà de pact. l. traditionibus. & ſuprà de rei vendicatio. l. ſeruum emptum. & institutio. de rerum diuiſione, §. per traditionem. ergo traditio eſt neceſſaria. Traditionem autem accipe, vel quaſi traditionem vt quæ præſumitur propter patientiam, & ſcientiam, vel ſimilia: vt ff. pro legat. l. pen. Idem & vbi aliquis ſine vitio ſuo nanciſcitur poſſeſſionem: vt in titulo pro derelicto. Item exi-
26 gitur † quintum in vſucapione, id eſt, vt poſſeſſio ſit continua à principio vſque ad finem. Si enim interrumpatur naturaliter, vt quia aliquis deſiit poſſidere, vel ciuiliter, quia facta eſt libris conteſtatio, non poſſunt continuari tempora prima cum ſequentibus temporibus. Hinc eſt, quòd ſi poſtea nanciſcatur poſſeſſionem, requiritur ſpatium triginta anno. vel poſt litem conteſtatam requiritur ſpatium quadraginta annorum. Si tamen ex eo tempore, quo recuperat quis poſſeſſionẽ amiſſam ſit bonę fidei: fortè vſucapit ſtatuto tempore: alioquin triginta annis: vt ff. de vſucap. ſi is qui pro emptore. §. ſi quis bona. & l. naturaliter. & infra de præſcriptio. triginta annorum, l.
27 vltima. † Quandoque tamen etiam ſi poſſeſſio non ſit continua, nihilominus perficitur vſucapio: vt ecce vſucapione inchoata à defuncto perficitur iacente hæreditate: vt ff. de vſucapio. l. nunquam. §. vacuum. & l. iuſto. §. nondum. licet poſſeſſor non ſit in hæreditate: vt ff. ſi quis titu. liber eſſe iuſſer. l. j. §. Scæuola. Idem eſt in vſucapione tegularum, vel columnarum, ſi cùm decem dies ſupereſſent ad eam complendam, aliquis in ædificium eas congeſſiſſet: nihilominus vſucapiet, ſi ædificium poſſederit: vt ff. de vſucap. l. verum. Nec enim poſſidetur tegula, vel columna, in ædificio poſita: vt ff. de acquir. poſ. l. qui vniuerſas. & de vſucap. l. eum qui ædes. Idem poteſt aſſignari in debitore, qui rem quam cœpit vſucapere, pignori tradidit

credito

creditori, vſucapit enim, licet non poſsideat, imo creditor: vt
28 ff.de acqui.poſ.l.j.§.per ſeruum.& l.qui pignoris, † Fit autem
continuatio poſſeſsionis inter hæredem, & teſtatorem, & hæ-
redem & hæreditatem. Item inter venditorem & emptorem,
& inter teſtatorem & legatarium. Item inter hæredem & le-
gatarium, & conſimiles perſonas. Idque ita demum ſi nullus
medio tempore cedit: vt ff.de acquirenda poſſeſsio.l. Pompo-
nius.§.quæſitum.& de vſucap.l.poſſeſ.& l.id tempus in prin.§.
29 vlti. † Et nota quòd tempus venditoris prodeſt emptori, quo
poſſedit venditor antequam venderet, & traderet, nó quo poſ-
ſedit poſtea: vt ff.de vſucap.l.id tempus. de diuerſ.& tempor.
præſcrip.l.penulti. Item fit continuatio iſtarum poſſeſsionum,
ita demum ſi non ſunt vitioſæ. nam ei, quæ eſt vitioſa non ac-
cedit, ea quæ vitioſa non eſt: & ei, quæ non eſt vitioſa, non ac-
cedit vitioſa: vt ff.de acquirend.poſſeſ.l. Pomponius.§.vltimo.
30 † Fit autem computatio temporis in vſucapione non de mo-
mento ad momentum: ſed cùm peruenerit aliquis ad aliquam
horam vltimi diei, perfecta eſt vſucapio: ideóque qui hora
ſexta diei Calend. Ianuarij poſſidere cœperit, hora ſexta no-
ctis pridie Calend. Ianuarij implet vſucapionem. vt ff.de vſu-
31 capio.l.in vſucapionibus. † Illud notandum eſt in vſucapione
pro emptore: quia duobus (vt dictum eſt) temporibus inſpi-
citur bona fides. Item oportet quòd emptio ſit pura: vt ff.eod.
l.ij.§.ij. Item non vſucapitur pro emptore res illa, quam dede-
ris mihi in ſolutum, pro ea quam emi: vt ff.eod.l.ij.§.cùm Sti-
chum. Quandoque tamen vſucapitur pro emptore, quod non
eſt emptum: vt ecce, fundus eſt emptus & ampliores fines poſ-
ſeſsi ſunt. Totum enim longo tempore capitur: quia vniuerſi-
tas eius poſsidetur, non ſingulæ partes: vt ff.eo.l.ij.§.ſed ſi fun-
dus. Hoc verum, ſi poſſeſſor ſit in bona fide, cùm cederet eſſe
vendentis: ſecus ſi ipſe adiiceret partem alterius fundi empto
fundo: ſciens non contineri empto: vt ff.eod.l.cùm fundum.§.
j. Item in emptione non tranſit dominium: niſi pretio ſoluto,
vel aliter ſatisfacto. Sed aliàs contrarium eſt: vt inſti.de rerum
diuiſione.§.venditæ. In re tamen immobili aduocato propter
ſuffragium tradita exigitur ſcriptura tam publica, quàm pri-
32 uata: vt diximus ſuprà de ſuffrag. † Titulo pro tranſacto vſu-
capitur id, quod deferenti actionem tranſactionis cauſa à non
domino putante ſe dominum eſſe, traditur. Nec enim iſto ti-
tulo vſucapitur id, ſuper quo tranſigitur, ſed id propter quod
tranſigitur: vt infrà eod.l.cum ex cauſa.& ſuprà de tranſact.l.

33 ſi pro fundo.† Effectus autẽ vſucapionis triennij hic eſt: quia ſecundum omnes quæritur dominium: vt ſuprà de pact.l.traditionibus.Idem ſecundum Marti.in vſucap x.vel xx.anno.argu.eſt pro eo in inſtit.de vſucap.j.reſpon.& ff.de vſucap.l.cum, qui ædes.ibi,& vniuerſitas earum, &c.ſed Bulg.ait decennio: vel xx.principaliter quæri exceptionem: ſecundario autẽ vtile dominium. Vnde & hæc eſt ratio quare vſucapione triennij non tollitur hypothecaria: ſed tollitur præſcript.x.vel xx.annis: vt infrà de pigno.vſucap.& de præſcript.xxx.ann.l.ſi quis emptionis.& ſi aduer.credi.l.diuturnum.

ADNOTATIO.

a Adnotatio.Mobilia.Adde Bar.in l.ſeruitutes.de ſerui.& in l.cum qui.de vſucap.Bald.in l.j.verſi.tu dic.C.de ſer.fugi. Bar.in l.j.verſi.not.hæc ad multa.C.quod met.cau.do. Barth.Soci.in l.poſsideri.§.ex pluribus nu.13.cum plu.ſeq.de acquiren.poſſeſ. chart.xv.Ang.Aret.in §.iure ciuili.nu.1.cum plu.ſeq.inſtitu.de vſucap.chart.lxxviij.& in §.ſi ad exhibendum.nu.5.de offi.iud. inſtit.chart.368.do. Chriſtophorum.& ibi Iaſ.in addi.in §.iure ciuili.nu.1.cum plu.ſe.inſtitut.chart.l.Canoni.in c.poſſeſſor.de regu.iur.lib.vj.quibus in locis habes ad plenum.

b Bona fides. Vide ad hoc Spec.in tit.de except.§.iiij.verſi.eſt ergo. Ang. Are.in §.furtiuæ.nu.2.cum plur.ſeq.inſti.de vſucapi.chart.lxxix.& in §.nouiſsime.nu.14.eo.tit.chart.lxxviij.do. Iaſo.de May.in addit.ad Chriſto. Porcum in §.res fiſci.num.4. inſtit.de vſucap.chart.liij. Cardi.& alios Canoniſt.in cle.j.de ſequeſt.poſ.& fruct.

De vſucapione pro donato. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Vſucapere pro donato quis dicatur: & quæ requirantur ad eam vſucapionem?*

2 *Vſucapi pro donato an poſsit res donata ab vno ex coniugibus alteri coniugi?*

3 *Donationem rei alienæ eatenus valere, vt præſtet iuſtum titulum vſucapiendi.*

1 PRo donato † vſucapit ille, cui donationis cauſa à non domino res tradita eſt. Nec ſufficit opinari: ſed donatum eſſe oportet. Item exigitur quod donatio teneat de iure. Si enim

pater

pater filio ſuo famil. donauerit, deinde decedat pater, filius pro donato non vſucapiet: quia ratione poteſtatis patriæ donatio nulla fuit: vt ff. eod. l. j. prima reſpon. §. j. & ff. pro hærede, l. ij. §. filium. niſi hæres ratam habeat donationem illam: vt ff. eod. l. ſi pater. ſed & vbi hæres ratam nõ habet, filius fortè vſucapiet pro quaſi legato tacitè confirmata donatione: vt diximus ſu-
2 prà de donatione inter virum & vxorem. † Planè inter virum & vxorem donatio non tenet: ſi tamẽ donauerit vir vxori rem alienam, ex cuius donatione non eſt factus pauperior: & mulier credidit donationem valere, vſucapit pro donato: vt ff. eo. l. ſi vir vxori. & de dona. inter virum & vxo. l. ſed & ſi cõſtante. niſi ante vſucapionem completam fiat diuortium: vt ff. eod. l. j.
3 §. item ſi vir. † Liquet ergo ex præmiſsis donationem rei alienæ tenere, vt ſit iuſtus titulus vſucapiendi. Nec obſtat quod dicitur. ff. de donat. l. in ædibus. §. vlti. quia donari non poteſt: niſi quod eius ſit qui donat, ſubaudi, ſaltem quo ad propoſitum donantis: vt ff. de publi. quæcunquæ. §. j. in fi. Alioquin non haberet locum hæc vſucap.

De vſucapione pro dote. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Dotem æſtimatam vſucapi, niſi erretur.*
2 *Dos inæſtimata quatenus vſucapibilis?*

CIrca vſucapionẽ pro dote diſtinguẽdum eſt vtrũ dos fuit
1 æſtimata, an inæſtimata† Si æſtimata eſt, vſucapitur pro emptore ex quo matrimoniũ ſequutũ eſt de iure, & de facto: nã ſi de facto nõ eſt ſequutum matrimoniũ, nec pro emptore, nec pro ſuo, vſucapitur res. Idem & ſi ſequatur de facto: ſed tamen de iure non tenebatur, cùm vir & vxor errarent in iure. Secus ſi errarent in facto: puta conditione ſerui ſi. Nam tunc poſſet procedere vſucapio pro ſuo: vt ff. eo. l. j. §. vlti. & l. ij. & de
2 iure doti. l. Proculus. Si autem † dos eſt inæſtimata tradita à non domino, vſucapit eam vir, ſequuto poſtea matrimonio de iure, & de facto titulo pro dote. ſed ante matrimonium, re tradita ea intentione, vt ſtatim fiat accipientis, quod ſemper credendum eſt: niſi agatur in contrarium. nam vſucapitur res pro ſuo, non pro dote: vt ff. eod. l. j.

De vſucapione pro hærede. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Vſucapere pro hærede qui hæredes non poſsint?*
2 *Vſucapio an & qua poſsit procedere in ea parte, quam hæres tradit*

dit ei, quem falſo putabat eſſe ſuum cohæredem?
3 *Vſucapio pro hærede quando poſſit inchoari?*
4 *Hæres an poſſit vſucapere pro hærede rem, quam defunctus malæ fide poſſidebat? & nu. 6.*
5 *Argumentum à conſequenti deſtructo.*
6 *Vſucapio pro hærede quando habeat locum?*

1 Videamus quando ceſſet vſucapio pro hærede, & quando locum habeat. † Et quidem locum non habet in ſuis hæredibus: quia ſui hæredes titulum habere non videntur: vt pote cum viuo etiam patre domini quodammodo æſtimentur, vt ff. eo. l. ij. §. filiũ? & infrà eod. l. nihil. & ff. de lib. & poſthu. l. in ſuis. licet pater inchoaſſet aliquam rem pro hærede vſucapere, etiam ſi ipſi perficere poſſint. Item non habet locum, niſi vbi quis verè eſt hæres. Hinc eſt, quòd ſi inſtitutus hæres non habet factionem teſtamenti, non vſucapit pro hærede: vt
2 ff. eod. titu. l. vlti. † Inde etiam contingit, quod ſi is, qui verè eſt hæres alteri quem putabat cohæredem, nec erat: pro parte indiuiſa tradidit res hæreditarias, quas non habet procedit vſucapio pro hærede, vel alia: niſi traditio fiat ex cauſa tranſactionis: [vt ff. de vſucap. l. cùm ſolus.] Si verò tradat pro parte diuiſa, procedet forſan vſucapio pro ea parte, quã transferre vult in cohæredem, non pro ea, quam putabat eſſe cohæredis: vt ff. familiæ erciſcun. l. cùm putarem. & de condictio. cauſa da. l. iij. §. ſubtilius. nam verum titulum denoto, cùm quæritur de vſucap. vt ff. eod. l. penul. licet in petitione hæreditatis proponenda ſit ſecus. Iuſtus tamen error hic ſufficiet pro titu-
3 lo, vt diximus ſuprà de vſucap. † Item non poteſt inchoari: niſi, vbi quis deceſſit, qui me inſtituit, & hoc eſt quod dicitur ff. eod. l. j. pro hærede ex bonis viui nihil poſſe vſucap. Si enim ſic generaliter diceres ex bonis viui non poſſe vſucapi pro hære-
4 de, id eſt, viuentis hominis res: falſum eſſet. Si † autem defunctus malam ſidem, vel ſcientiã rei alienæ habebat, hæres autem bonam: quæſitum eſt, vtrum pro hærede vſucapere poſſit? quod quidam cõceſſerunt, ſi vellet incipere tempus vſucapionis ex perſona ſua. Secus ſi vteretur acceſſione temporis, quo poſſedit defunctus: vt infrà de præſcrip. long. tempo. l. j. & ff. de acquirenda poſſeſ. l. Pomponius. Sed noſtri doctores id reprobant illud conſiderãtes, quòd lex interpretatur hæredem ſuccedere in ſcientiam defuncti: vt infrà de fruc. & lit. expen. l. ſecunda, & ff. de diuerſis & tempo. præſcriptionibus. l. hæredem

ergo

ergo procedit argumentatio aliorum, hic hæres habet titulũ, nec eſt res vitioſa:& eſt hæres bonæ fidei: ergo vſucapit. Soluitur per interpretationem cauſæ, quia lex fingit eum malæ fidei.& certè in vna perſona ſpectatur bona fides in principio poſſeſſionis: vt diximus ſuprà de vſucapion. ergo idem debet eſſe in defuncto, & in hærede: cùm ipſi duo pro vna perſona reputentur: vt in authen.de iureiurando, l. à moriente. Et ſatis expreſſa videtur lex ſuper hoc infrà eodem, l. vltima. Facit
5 † etiam pro nobis argumentum Iuliani neceſſarium à conſequenti deſtructo. ait enim ex quacunque cauſa vſucaperet ancillam, ſi non eſſet furtiua, ex eadem cauſa quis vſucaperet partum ancillæ etiam furtiuæ apud ſe conceptũ, & editum, ſi furtiuam matrem eſſe ignoret. Sed hæres furis nõ vſucapit partum ancillæ furtiuæ, nec eius nomine habet publicianam: etiam ſi prætendat ignorantiam ex perſona ſua: quia vitiorum defuncti ſucceſſor eſt: vt ff.de public.l.publiciana.§.idem Iulianus.& §.partus.ergo non vſucaperet matrem etiàm ſi non eſſet furtiua: ſed tunc nullum aliud vitium obſtaret: niſi ſcientia rei alienæ: & ita patet eam impedire vſucapionem. Item
6 † eſt argu.pro nobis à contrario ſenſu [a] quod dicit lex vitium
a rei nõ perſonale, ſi purgatum eſt, non impedire vſucapionem: vt ff.de vſucap.l.vbi.§.j.ergo vitium perſonale, etiam purga-
7 tum impedit eam. Si quæras, vbi † ergo habet locum vſucapio pro hærede? Reſpondeo vbi defunctus bonam fidem habebat, & res non erat vitioſa, ſed deſtituebatur titulo, quem titulum, ſcilicet pro hærede, quia hæres habet, res vſucapit pro hærede: ſi eſt hæres extraneus non ita in ſuo hærede: vt ſuprà diximus. Nec obſtat quod dicitur in ff pro ſuo.l.penulti.loquitur enim cùm emancipati erant filij, vel cùm vſucapio; cœpta erat à patre.

ADNOTATIO.

A contrario ſenſu. Nunquid argumentum à contrario ſenſu valeat. Vidę per Bart.& do. Alex.in l.j.in verſi.huius rei.de offi. eius cui man.eſt iuriſ.& copioſius per Alex.in l.omnes populi. ff.de iuſti.& iure. Paul.de Caſt.in conſi.cclxxj.do.Bartho.Soci. in conſi.lxxxj.incip.in præſenti conſultatione.circa mediũ.iij. col.in j.vol.chart.cxl.

Communia de vſucapionibus. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Conductorem non poſſidere.*
2 *Vſucapionis comites.*

PErtractatis vſucapionum ſpecialibus, ſupponit de commu-
nibus. Sciendum eſt igitur hic eſſe vſucapionum commu-
nia, ſcilicet, quòd quis pro ſuo poſſideat. Nam qui ex condu-
1 cto † poſſidet, quamuis corporaliter teneat: non tamen ſibi, ſed
domino rei creditur poſſidere. Neque enim colono vel condu
ctori prædiorum longæ poſſeſſionis præſcriptio quæritur: vt
2 infrà eod. l. j. Itē † vt bona fides adſit initio: alioquin non proce-
dit: vt infrà eod. l. vlti. Item, vt res non ſit vitioſa, vel quaſi vi-
tioſa: vt infrà eod. l. penul. Item & alia communia ſunt, quæ di
ligenter tradidi ſuprà de vſuca. pro empt.

De vſucapione transformanda, & de ſublata differentia rerum mancipi, & nec mancipi. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Res mancipi vndè dictæ?*
2 *Mancipes qui?*
3 *Vſucapionum vbique idem modus.*

EX diuerſitate locorum diuerſa iura in vſucapione ſtatue-
bantur: vtpote cum res immobiles in prouincia non pote
1 rant vſucapi: ideo dicebantur † nec mancipi: ideo fortè quia
non videbantur prouinciales prædiorum domini, cum pro il-
lis præſtarent annua tributa. In Italia verò præſcribebantur
res ſolo biennio: & ideo dicebantur mancipi. nam nec præſta
2 [illegible]nt pro prædiis tributa. † Mancipes autem dicuntur alias
conductores ſalis: vt ſuprà de vectigalib. & commiſ. lege ſi
* quis. *Res autem mobiles anno vbique vſucapiebantur. Ho
die autem viſum eſt nouam vſucapioni formam tribuere: vt
ſi dicamus de vſucapione transformanda: & de ſublata diffe-
rentia rerum mancipi. & nec mancipi, id eſt Italicarum, &
prouincialium quantum ad vſucapionem, & quantum ad do-
minij tranſlationem: vt infrà eod. huius legis, in principio &
3 in fine. & inſtitu. de rerum diuiſione. §. per traditionem. † Ho-
die ergo in qualibet terra res mobiles vſucapiuntur triennio:
immobiles decennio, vel xx. iuſto titulo: bona fide: cum res
non ſit vitioſa, vel quaſi. Et ſit continuatio temporum ſucce-
dentium & eorum quibus ſucceditur, de quibus omnibus ple
ne diximus ſuprà de vſucap. pro empt.

Ne de ſtatu defunctorum poſt quinquennium quæratur. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Defuncti ſtatum poſſe intrà quinquennium ex die mortis in controuerſiam deduci, non poſteà, atque inibi, an hoc ſit indiſtincte verum. & nu.3. & 5.*

2 *Emancipationis quæſtionem poſſe moueri etiam poſt quinquennium à morte eius, de cuius emancipatione quæritur.*

4 *Status quæſtio mota ante quinquennium a morte eius, de cuius conditione quæritur, an poſſit poſt quinquennium præſcribi.*

SVfficienter de cauſa ſtatus diſſeruimus. Et quia ſtatũ perſonæ viuentis, & mortuæ tuetur præſcriptio temporis: ponamus prius de ea præſcriptione, quæ tuetur ſtatum defuncti.
1 † Sciendum eſt igitur de ſtatu defuncti agi poſſe intra quinquennium à die mortis ſuæ computandum, non poſtea diſtinctione adhibita, vtrum in deteriorem cõditionem, quàm erat ipſe defunctus tempore mortis, velit quis retractare ſtatum defuncti, an in meliorem. Si in deteriorem, aut ideò quia dicit eum i[illegible] poteſtate patris, cùm vixerit tanquam emancipatus, aut quia dicat eum fuiſſe ſeruum, vel libertum cùm
2 vixit tempore mortis tanquam ingenuus. † In primo etiam poſt quinquennium poteſt fieri quæſtio de emancipatione, an facta fuerit, an non: vel iure proceſſerit, an non: vt infrà eodem. l. quod eſt conſtitutum, niſi quæſtionem de emancipatione ſuadeat differri ætas filij impuberis eius qui dicitur emancipatus: vt ff. de Carbo. edict. l. deceſſit. Ergo quinquennio non tollitur quæſtio emancipationis, ſed alia ratione tolli poteſt. vt quia emancipatus diu tanquam emancipatus patre viuente vixit, & non contradicente: tunc enim ipſe pater aduerſus factum ſuum, cui cooperatur temporis curſus venire pro-
3 hibetur: vt ff. de adoptio. l. poſt mortem. † In ſecundo autem caſu nulli priuato, vel maiori, vel minori: item nec reipublicæ licet poſt quinquennium quæſtionem mouere: vt infrà eod. l. ſi is. & l. ſi mater tua. & ff. eodem. l. j. & vltim. & lege non eſſe. Et hoc ita, ſi bona fide erat in poſſeſſione ingenuitatis tempore mortis. Nec habet locum hic quinquennium, ſi defunctus in fuga conuerſus, & latitans deceſſit: vt infrà eodem. l. vltim.

† Si

4 † Si autem ante quinquennium fuerit lis conteſtata, & legitimè, bene poteſt perfici poſt quinquennium: non legitime autem facta conteſtatio, pro nulla habetur: vt infrà eodem, lege penultima. Sed & ſi conteſtatio fuerit facta in vita defuncti, & deſtitit ille, qui mouit litem, ita vt longo ſilentio videatur cauſa finita triennio, ſcilicet, perinde eſt, ac ſi nihil factum ſit: & ita nihilominus curret quinquennium: vt ff. eodem, le-
5 ge ſecunda. §. præſcriptio. † Intra quinquennium autem ſemper admittitur actor, niſi cum defunctus vixit, vt ingenuus: & pronuntiatus eſt ingenuus: vt dixi in ſuperiori titulo. Idem eſt, cùm non poteſt quæri de ſtatu eius, qui deceſſit intra quinquennium: niſi & quæratur de ſtatu eius qui deceſſit ante quinquennium: vt infrà eodem, lege prima & ſecunda. & ff. eodem, lege prima. §. ſed nec eius. & §. ſed interdum. Et hoc cùm propter numariam quæſtionem de bonis diſceptatur: vt infrà eodem. l. quamuis. principaliter enim propter corpus mortuum agi non poteſt: vt infrà eodem. l. quamuis. & ff. eod. l. vltima. & ſuprà de liberali cauſa. principaliter. Si verò in meliorem conditionem quis velit retractare ſtatum defuncti, veluti pro ſeruo dicatur libertus, vel pro libertino, ingenuus: licet hoc intra quinquennium, & poſteà: vt ff. eodem. lege prima. §. vltimo & penultimo. Illud notandum quòd hæc præſcriptio ſine poſſeſſione* procedit.

* Poſſeſſione.] Regulariter proditum vſucapionem ſine poſſeſſione non procedere. l. ſine poſſeſſione. ff. de vſucap. ca. ſine poſſeſſione. de regul. libro vj. xvj. quæſtione tertia. capi. porrò. Iure tamen ſingulari receptum eſt contra libertatis gratia idque Azo noſter ſcribit: idem probat text. lege final. C. de long. tempor. præſcri. alias reſtrictiones tradunt gloſſ. & Din. in dicto capitul. ſine. Prateius.

De longi temporis præſcriptione, quæ pro libertate non aduerſus libertatem opponitur. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Libertatem ſuiipſius quanto tempore, & quibus interuenientibus poßit quis acquirere, vt præſcriptione tutum ſe tueri poßit.*
2 *Præſcriptionem non poſſe opponi contra libertatem.*

SEquitur videre de præſcriptione quæ ſtatum, & libertatem
1 viui tuetur. † Sciendum eſt igitur, quòd ſi quis fuerit in
poſſeſſione libertatis per viginti annos,& ſine interpellatione
à modo conueniri non poteſt. Nec exigitur in hac tali præ-
ſcriptione titulus:ſed tantùm bona fides, ſcilicet, quòd putet
ſe eſſe liberum vndecunque, & quaſi poſſeſſor, ſcilicet, quòd
fuerit in poſſeſſione libertatis. Nec enim eſt verè poſſeſſor:
quia nemo ſeipſum poſſidet:vt infrà eod.l.præſtāt. Quod autē
de viginti annis dixit,exaudiunt quidam inter abſentes. Nā
inter præſentes dicunt ſufficere decem annos, ne ſit deterior
conditio libertatis,quàm aliarum rerum: (quod non placet)
dicatis contrà. Videtur tamen contrarium:quia hic non exi-
gitur titulus,& ideò prolixius tempus, quàm aliàs eſt exigen
dum. Quid ergo ſi mala fides adſit,& fuerit quis in poſſeſſio-
ne libertatis xx.ann.certe defendet ſe in libertatem ſpatio tri
ginta ann.ſi tamen erat adſcriptitius, videtur quod exigatur
ſpatium quadraginta ann. vt infrà de præſcription.b. triginta
vel quadraginta ann.l.omnes.& de annali exceptione.lege pri
2 ma,& de agrico.& cenſi.l.cum ſcimus.& l.cùm ſatis. †Porrò
contra libertatem nulla pręſcriptio obiicitur:vt infrà eodem.
lege vltima.liber enim homo ex poſtfacto fit ſeruus per ho-
ſtium capturam, ſuámq; auaritiam:nunquam autē tempore.

De longi temporis præſcriptione decem,vel viginti annorum. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 Præſcriptio quid ſit?

2 Præſcriptionem inductam eſſe partim fauore poſſidentis, partim odio negligentis petere.

3 Præſcriptio longi temporis in quibus rebus locum habeat?

4 Præſcribi longo tempore quæ actiones poſſint?

5 Præſcriptio longi temporis vt locum habeat, quæ requirantur?

6 Præſcriptionem longi temporis bona fide proceſſiſſe, quomodo probetur.

7 Emptori an noceat mala fides tradentis quominus longo tempore præſcribere poſſit?

8 Præſcriptionem longi temporis non currere ſine titulo.

9 Continuatio temporis cuiuſmodi requiratur in longa præſcriptione.

10 Præſcriptionis longa effectus quis ſit : atque inibi an dominium quæratur per præſcriptionem longi temporis?

DE vſucapionibus in genere maximè rerum mobilium ſupra dictũ eſt, ſequitur, vt videamus de præſcriptionibus rerum immobilium & incorporalium:ſed quia in eis nedum longiſſima,ſed etiam longa præſcriptio ſibi vendicat locum: de ea videamus,ſcilicet quid ipſa ſit, quæ eam inducant, quæ
1 faciant eam ceſſare, & quis ſit eius effectus.Eſt autem † præſcriptio ſecundum quoſdam,exceptio ex tempore cauſam trahens,quod ſatis dici poteſt.Vel fortè ita definitur præſcriptio longi temp.ſicut & vſucapio triennij.Nam per vtranq; acquiritur dominium, licet per primam directum , per iſtam vtile.
2 Et † eſt inducta præſcriptio longa,vtrinque conſiderata cauſa,id eſt,ex parte poſſidentis fauore, & ex parte eius, qui non petiit,odio:vt habuimus. ſuprà de edi.diui Adria.tollen.l.vlti.
3 in fine.Locum † habet præſcriptio longa in rebus immobilibus,non in rebus mobilibus:niſi in ſeruo ruſtico, qui, cum ſit glebæ portio,cum gleba : (vt ait P.) vel etiam ſine gleba lõgo tempore præſcribetur:vt ff.de diuer.temp.præſcripti.l.longæ. Item locum habet in quibuſdam rebus incorporalibus : puta ſeruitutibus, quæ habent continuam cauſam : & ideo acquiruntur longo tempore:vt ſuprà de ſeruit.l.ij.Item in ſeruitutibus omnibus locum habet, quantum ad hoc, vt longo tempore non vtendo amittantur : vt infrà eod.l.vlti.in fine.[Quanto autem tempore acquiratur dictum fuit.ſuprà de ſeruit.§.item conſtituitur.]Item locum habet in libertate hominis : vt ſu- ... rà de præſcriptio.long.tempo.quæ pro lib.l.ij.Poteſt † & illud dici,quòd locum habeat in actionibus perſonalibus quæ ſcriptæ ſunt in rem,vt actio quod metus cauſa. vt diximus ſuprà quod met.cauſ.Item & locum habet in actione miſta in rem, & in perſonam:puta in hæreditatis petitione:cum intenditur contra titul.poſſidentem:vt ſupra dixi.de hære.peti. In actionibus autem perſonalibus, quæ retinent naturam perſonaliũ actionum,non habet locum iſta præſcriptio longa : cum illæ extendantur vſq; ad ſpatium xxx.annor.vt ſupra de cẽſti.pec.
5 l.pe. † Inducunt autem hanc præſcriptionem bona fides, iuſtus titulus,& cõtinuata poſſeſſio ſine vitio rei. Bona fides exigitur ementis,vel ex quolibet iuſto titulo accipientis:vt infrà eo.l.pe.& l.ſi fraudẽ.Quam bonã fidem lex prædicta dicit poſ-
6 ſeſſorẽ debere probare, & intelligo † eam hoc ipſo probari, q' non probat in contrariũ. Cum enim bona fides dicatur ex eo,

quòd aliquis ignorat alium eſſe dominum rei & ignorantia
præſumitur, niſi probetur ſcientia: vt infrà eo. qui mil. non poſ.
l. pen. ergo præſumitur bona fides: niſi probetur mala: neque
7 † nocet ementi mala fides tradẽtis: vt ff. de diuer. temp. præſcr.
l. an vitium. Et inſtit. de vſuca. §. quod autem. niſi vtatur acceſ-
ſione malæ fidei poſſeſſoris quondam: vt infrà eod. l. j. & ff. de
acqui. poſ. l. Pomponius. §. cùm quis. Hodie tamen malæ fidei
poſſeſſore alienante ceſſat long. temporis præſcriptio, ſi verò
dominus ignorat ius ſuum, & alienationem factam: & ita ſpe-
ctatur præſcrip. xxx. annorum. Si verò is, qui putat eaſdem res
ſibi competere, hoc agnoſcens intra x. annos inter præſentes:
& xx. inter abſentes non fuerit conteſtatus, poſſeſſor præſcri-
ptio. munitus firmiter res habebit, vt in auth. vt ſpon. lar. §. rur-
8 ſus. De titulo † ideo dictum eſt: quia ſine eo non currit præſcri
ptio: vt infrà eod. l. diutina. & l. nec petente. & l. ſi is. niſi in caſi-
bus propter iuſtam ignorantiã: vt notauimus ſuprà de vſucap.
9 pro empt. §. quandoque tamen. Item † exigenda eſt continua-
tio temporis longi, id eſt, vt quis continuo poſſederit decẽnio
inter præſentes, vicennio inter abſentes. Et præſentes dicun-
tur actor & reus: ſi ſint in eadem prouincia, abſentes ſi ſunt in
diuerſis: non diſtinguo de præſentia rerum aliquid, cùm ius
vendicationis incorporale eſt, & diuino quodam motu, [aliàs
modo] inſtitutum, ſicut & quælibet actio perſonalis corpora-
lem effectum, & ius ſuum vbique poſſit oſtendere, vt per a-
ctionem in rem dominium rei, vel vinculum pignoris, ad do-
minum, vel creditorem poſſit reuerti: vt infrà eod. l. vlt. Quid
autem, ſi te præſente, cœpi rem tuam præſcribere decennio, &
poſſedi te præſente v. annis: aliis autem v. fueris abſens: certe
non eſt completa præſcriptio. Sicut enim duplicatur decẽniũ,
& exigitur vicennium, quando actor nullo tempore præſcri-
ptionis fuit præſens: ita ſi ponamus cũ aliquo tempore ex de-
cẽnio fuiſſe abſentem, id tempus præſcriptionis quod deerat,
cùm cœpit abeſſe, debet duplicari: vt in auth. vt ſpon. lar. §. de
præſcriptione. Et eſt hoc notandum, ꝙ prædicta auth. non lo-
quitur, niſi de abſentia domicilij Nã de abſentia perſonæ pro-
babili & neceſſaria: vel probabili tantùm, vel neceſſaria tan-
tùm, quæ indulget in integrum reſtitutionem plene habuimus
& tractauimus ſuprà de re mil. & ſuprà quib. ex cau. ma. in int.
reſti. Vbi autem poſſeſſio non eſt continuata, ſed interrupta,
præſcriptio impeditur: ſiue ſit interruptio naturalis, ſiue ciuilis
vt diximus ſuprà de vſuc. pro empt. §. item exigitur. & plenius
dicemus

dicemus infrà de an.excep. Impeditur etiam iſta præſcriptio longa propter vitia,vel quaſi vitia rerum, de quibus plene di-
10 ximus ſuprà de vſucap. pro empto. † Effectus autem longæ præſcriptionis hic eſt, quia per eam principaliter acquiritur exceptio contra dominum rei,vel creditorem,cui res ſit obligata:vt infrà de præſcri.xxx.an.l.ſi quis.in princ.& cùm exceptio ſit actionis excluſio:vt ff.de exce.l.ij.ergo patet veteri domino remanere dominium quod habuerat prius: vnde & rem vendicaret ab omni poſſidente,præterquam à præſcriptore vel qui ab eo poſſidet.Itē & iſte præſcriptor habet vtilem rei vendicationem:vt infrà de præſcri.xxx.an.l.ſi quis emptionis.etiá contra veterem dominum, cùm lex dicat mutari dominium præſcriptione longa:vt ff.de vſucap.l.eum,qui ædes. Nec moueat quòd vſucapione triennij dicimus acquiri dominiū directum. Facilius enim acquiruntur mobilia, quàm immobilia, ſicut ex ipſo nomine patet.& facilius amittitur rerum mobiliū poſſeſſio:vt ff.de acqui.poſ.l.ſi rem mobilem.& vt diximus ſuprà de acquir.poſſeſ.& hæc eſt ratio, quare vſucapione triennij non tollatur hypothecaria: quia vſucapione ſolum dominium acquiritur,ſed hoc non eſt contrarium hypothecariæ actioni:ſcilicet dominium eſſe in aliū tranſlatum per vſucapionem,& creditori remanere hypothecariam: vt ff.de pign.l.j.§. cùm prædiū.& de vſucap.l.iuſto.§.non mutat.& infrà de pign. l.vſucapio.ſed præſcriptione longa quæritur principaliter exceptio:vt dictum eſt.Hoc autem procedere non poteſt,vt poſſeſſor habeat exceptionem legitimam & efficacē: & actor habeat efficacem actionem: quia impoſſibile eſt vtrunque eorū alterum vincere.Martino autem viſum eſt directum dominiū quæri per præſcriptionem longam,ſicut per vſucapionē triennij:ſicut iſta duo coniunguntur,id eſt,vſucapio & præſcriptio. vt inſti.de vſucap.in prin.tit.

In quibus caſibus ceſſat longi temporis præſcriptio. Rub.

SVMMARIVM.

1 Minoribus an & quæ præſcriptio currat?

2 Præſcriptio longi temporis quibus in rebus locum non habeat.

QVando locum habeat præſcriptio longi tēporis vidimus, ſed & quaſdam cauſas propter quas ceſſat aſſignauimus:
1 nunc generaliter videamus,quando ceſſet. † Et quidē ceſſat

propter perſonam eius,cuius eſt res, vt olim,ſi fuerat pupillus, vel hodie etiam ſi fuerat adultus minor tamen xxv.an.vt ff.de acquir.re.do.l.bonæ fidei.& §.in quib.cau.in integ.reſtit.non eſt neceſ.l.vlt.Præſcriptio autem xxx.annorum bene currit mi
a nori, [a] niſi ſit impubes, licet poſſit reſtitui:vt infrà de præſcri. xxx.an.l.ſicut.Sed & præſcriptio quinquennalis,quæ tuetur ſtatum defuncti currit minori,nec reſtituitur:vt ſuprà de ſta.deſun.ſi mater.Item in dote cauta,& non numerata quandoque currit minori,& reſtituitur,quandoque non, vt notauimus ſu-
2 prà.de tempo.in integ.reſti.authen.ſi minor.Item ceſſat † hæc præſcriptio propter qualitatem rei:vt ſi fuerit ſacra,ſancta,publica,populi Romani,& ciuitatis: vt ff.de vſuc.l.vſucapio. Itẽ in omnibus rebus vitioſis, vel quaſi vitioſis. Idemq; eſt in rebus mobilibus:vt infrà.eod.l.ij.Item ceſſat præſcriptio propter cauſam: vt ſi quis non poſſideat, vel mala fide poſſideat. Item ceſſat in omnibus perſonalibus actionibus:vt infrà titu.proxi. l.neque mutui.Et in omnibus miſtis actionibus : vt infrà eod. vnus,niſi in hereditatis petitione,cum excedit terminos ſuos: vt diximus ſuprà de vſuca.pro emptore.

ADNOTATIO.

a Currit minori.] Ad huius materiæ reſolutionẽ vide Bar.in l.etiam.in j.col.ff.de mi.Bald. in l.iij.C. quib.enim obiiciatur præſcri.long.temp.Ang.in authen.de hæ & falc.§.illud.Pau.de Caſt.in conſi.ccvij.incip.venditio iſta: do.Barth.Soci.in conſi. lxj.incip.in præſenti conſultatione.verſi.iij.obiiciatur.in j.vol. chart.cvj.vbi habes totam materiam.

Quibus non obiicitur longi temporis præſcriptio. Rubr.

SVMMARIVM.

1 *Abſenti non obeſt præſcriptio.*
2 *Præſcriptio quibus non currit?*

DIctum eſt ſuprà quando ipſo iure non currat præſcriptio: nunc videamus quando(etſi vere cucurrerit) effectu ca-
1 reat. † Hoc autem accidit propter iuſtam,probabilem, & neceſſariam abſentiam perſonæ, quæ petit reſtitutionem eius temporis quod in vſucapionem cucurrit ſe abſente. Et ſeruatur
2 tur hoc in militibus, † & vxoribus militum expeditione occupatis, & in medicis, & in abſentib.Reipublicæ cauſa,& in

captis

captis ab hoſtibus poſtliminio reuerſis, vel in abſentibus fortuito caſu: vt infrà eodem.l.j.& ij.& iiij.& l.ab hoſtibus. &.l.fi. Idémque & in aliis, quos diximus reſtituendos plenè ſuprà de reſti.militum.

Si aduerſus creditorem. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 Succeſſor vniuerſalis debitum xl.annis præſcribit.
2 Succeſſor particularis quanto tempore præſcribat.
3 Mobilia aduerſus creditorem vſucapi.

QValiter præſcribatur rei vēdicationi gratia dominij competenti dictum eſt: nunc qualiter præſcribatur actioni in rem competenti gratia iuris, quod quis habet in re puta credi
1 tor habet hypothecariam actionem: Diſtinguitur autem † hic vtrum debitor, vel eius vniuerſalis ſucceſſor poſſideat, & præſcribat contra creditorem [eius] vel etiam vnus creditor, viuente communi debitore præſcribit contra alium ſcilicet, primus cōtra ſecundum, vel e conuerſo vtens tempore quo poſſedit in vita debitoris communis, quib.caſibus xl.annorum præſcriptio locum habet: vt de præſcr.xxx.ann.l.cūm notiſſi-
2 mi.§.in ipſos.& §.ſed cum. Si vero † quis ſingularitatis tit.habeat cauſam à debitore vel eius hærede, tuebitur ſe cōtra creditorem decennio inter præſentes, vicennio inter abſentes: vt infrà eod.l.j.& ij.ſi bonam fidem habeat & iuſtum titulum: alioquin xxx.anni exiguntur: vt infra de præſcri.xxx.ann.cum notiſſimi.in prin. Nec obſtat, quod dicitur.ff.de acquir.poſſ.l. ſi quis fundum.in fin. Vſucapit enim quis, licet ſciat alium fructuarium, vel creditorem in præiudicium domini ſed non in præiudicium creditoris. Item non obſtat quod dicitur in ff.de dam.infe.l.cum poſtulaſſem §.vlt.quia ibi ſit quæſtio, ſed non ſoluitur. Illud autem ſolet quæri, an hæc præſcriptio long.tep. contra creditorem locum habeat in rebus mobilibus, & fertur dominus Guernerius id negaſſe. Ego contrarium puto, nec enim nocere debet poſſidenti quòd breuiori tempore quam x.ann.factus ſit dominus, vt ff.de capti.& poſtli.reuer.l.in bello.§.ſi quis ſeruum.

De quadriennij præſcriptione. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 Præſcriptio quadriennij in bonis vacantibus fiſco delatis quando

locum habeat, & ex quo tempore currat quadriennium.

2 *Emens rem ſingularem a fiſco vendente vt ſuam quanto tempore præſcribat etiam aduerſus dominum rei? & nu.4.*

3 *Hæreditatem à fiſco emens conueniri pot. ſi à creditoribus hæreditarijs & à vero hærede etiam poſt quadriennium.*

1 LOcum habet † quadriennij præſcriptio in bonis vacantibus, facta computatione quadriennij, ex quo cœperunt eſſe bona vacantia, & denuntiatum eſt fiſco bona eſſe vacantia: nec exigitur in eo titulus, vel bona fides. Si verò poſſeſſor velit computare præſcriptionem ex quo cœperint bona eſſe vacantia, & ipſe poſſedit: ſi quidem non habeat titulum, præſcribet contra fiſcum xx. annis ſi titulum habet, vſucapit rem mobilem triennio: immobilem decennio inter præſentes, vicennio inter abſentes: vt ff. de iure fiſ. l.j. §. Diuus. & inſtitu. de
2 vſuc. §. res. Item † locum habet præſcriptio, vbi fiſcus vendidit rem alienam ſingularem vt ſuam, vel quocunq; titulo alienauit: dominus enim rei, nō eum, cui res eſt alienata, ſed fiſcū pro æſtimatione rei intra quadriēnium conueniet. Idémq; eſt & ſi imperator, vel auguſta alienauerit (vt dictum eſt) vel etiā
* procurator principis ex epiſtalmate * imperiali, id eſt præſeripto Imperatoris, vel appoſito ſigno quod in chartis conſueuit ponere: vt infrà eod. l.j. §. aditum. & l.ij & l.vl. §. quæ omnia. Se-
3 cus † verò ſi vniuerſitatem venderet, puta hæreditatem: tunc enim emptor conuenietur à creditoribus hæreditarijs & à vero hærede vtili hæreditatis petitione: vt ſuprà de hær. vel act. ven. l.j. & de hær. per. l. etiam. §. item ſi quis à fiſco. Item ſecus
4 † ſi non tanquam ſuam, ſed tanquam alienam vēdidit: vt quis non ſoluebantur tributa, tunc enim ſolēnitas quædam eſt neceſſaria: vt diximus ſuprà ſi propter publi. penſitationes vēdi. fu. cele. Olim vero, qui emebat à fiſco vēdēte rē alienā, vt ſuam, erat ſecurus demū poſt quinquēniū: niſi res eſſet minoris: vt ſ. ſi aduer. fi. l. edicto. & Inſti. de vſucap. §. vlti. Item locum habet hæc præſcriptio in petendis in integ. reſtit. minorum, & maiorum: vt ſ. quib. ex cau. maio. in integ. reſti. l. ſuperuacuam.

* Epiſtalmate. Epiſtalma aliud eſt, quàm Azo putet. Eſt autem mandatum, quod fit per epiſtolam, vulgo Commiſſio dicitur apud noſtrates Gallos: idque Iuſtiniani conſtitutione liquet l. fi. §. quæ omnia. de quad. præſcrip. dum ait ſiue per procuratores (ex epiſtalmate tamē noſtro) fuerint aſſignatæ. Prateius.

Ne rei

Ne rei dominicæ, vel templorum vendicatio temporis exceptioni ſubmoueatur. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Principis, templorumue res impræſcriptibiles.*
2 *Templorum res centum annis præſcribi.*
3 *Minoris remedia.*

NOn ſolum in prædictis cauſis ceſſat longi tempo. præſcri
ptio: ſed etiã in aliis: puta, ſi res ſit dominica, id eſt, prin-
1 cipis, vel etiam **reipub. vel templorum**, talium † enim res mo-
biles, vel immobiles **nulla alienationis** ſpecie obſtante, **nulla**
longi temporis præſcriptione efficiente, & omni temporis de-
finitione ſubmota principi, vel templo, vel reipubli. debent re-
ſtitui: ita vt nec pretium iniquis comparatoribus liceat repoſ-
cere, licet de euictione ſint pacti: quia emerunt contra legem:
alioquin agerent. vt infrà de euict. ſi fundum. Nec poterunt ſe
defendere reſcriptis obreptionibus impetratis: vt infrà eod. l. j.
& ij. & iij. Sed nunquid poſſeſſor ſe potuerit tueri præſcriptio-
ne longiſſima, quæ tempore legum iſtarum non erat inuenta?
& videtur ꝙ ſic: vt infrà tit. proxi. l. omnes. Sed lex Iuſtiniani,
2 quæ eſt C. de ſacroſan. eccle. & incipit, vt inter diuinum. † exi-
gitur præſcriptio centum annorum. Abſurdum enim eſſet ci-
uitatem maioris eſſe priuilegij, quàm principem. Iure tamen
authenticorum in rebus eccleſiarum coarctatur præſcriptio
in xl. annos. Et idem multò magis in ciuitate, vſucapione trie-
nij, & quadriennij præſcriptione **manente in ſuo ſtatu**: vt ple-
ne diximus ſuprà de ſacroſanct. eccle. Sed fortè eccleſia tan-
quã minor, imo tanquàm pupilla ſicut & aliàs reſp. in integrũ
reſtituetur. Reipub. tamen Romanæ non currunt illæ præſcri-
ptiones minores: vt ff. de diuer. & tem. præſcript. l. in omnibus.
3 Minor † autem quandoq; reſtituitur in præſcriptionibus, &
quandoq; ipſo iure conſeruatur illæſus: vt notauimus ſuprà ſi
aduer. vſuc. & in quibus cau. in integ. reſti. non eſt neceſ.

De præſcriptione xxx. vel xl. annorum Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Præſcriptio triginta annorum quando locum habeat.*
2 *Præſcribi triginta annis poſſe rem furtiuam, vel vi poſſeſſam. & quæ ſit huius ratio?*
3 *Actiones tolli præſcriptione triginta annorum, item etiam perſecutiones,*

cutiones, quæ fiunt officio iudicis quatenus verum ſit?

4 Præſcribi actioni in rem triginta annis non poſſe niſi ab iis, qui tanto tempore poſſederunt rem: atque ibi quæ alia ſint neceſſaria vt huic actioni præſcribatur.

5 Præſcribi actioni non poſſe niſi aduerſus eum, qui potuit actionem mouere.

6 Præſcriptio ex quo tempore incipiat currere aduerſus annuum vel menſtruum, vt ſimile debitum?

Confeſſoria actioni an præſcribatur etiam aduerſus eum, qui non potuit vti ſeruitute, vel agere?

8 Præſcriptio an currat contra eum, qui agere quidem poteſt, ſed cum difficultate?

9 Præſcriptio triginta annorum an currat contra pupillum?

10 Præſcriptionem currere aduerſus abſentem, quomodo accipiendum ſit?

11 Præſcribi actioni familiæ erciſcundæ, vel communi diuidundo ex quo tempore poſſit?

12 Commodati actioni ex quo tempore præſcribatur?

13 Pignoratitiæ actioni quanto tempore præſcribatur, & ex quo tempore incipiat currere ea præſcriptio?

14 Præſcriptionis triginta annorum effectus quis ſit?

15 Præſcriptio quadraginta annorum in quibus locum habeat?

DE præſcriptione longi temporis dictum eſt, ſequitur vi-
dere de longiſſima. ſ. quando locum habeat præſcriptio
xxx. anno. & quando locum habeat præſcriptio xl. ann. & quis
1 ſit effectus earum. † Locum habet præſcriptio xxx. ann. cum
a præſcriptio longi temporis ceſſat: quod accidit propter multa
& varia: vt ſupra diximus in quib. caſibus ceſſat longi tempo-
ris præſcriptio & de vſuc. pro empt. hæc enim præſcriptio non
2 reſpuit vitia rerum, vel perſonarum. † Hinc eſt quia rem furti-
uam, vel vi poſſeſſam, fur vel inuaſor tanto tempore præſcri-
bet & eſt ratio: quia hæc præſcriptio odio tantum non peten-
tium eſt inuenta, non fauore poſſidentium: longa autem præ-
ſcriptio & fauore poſſidentium, & odio non petentium eſt in-
ducta: vt ſuprà de edict. diui Hadri. tollen. l. vlt. in fi. Siue ergo
3 † actio ſit in rem, ſiue in perſonam, ſiue pro vniuerſitate, ſiue
pro re ſingulari competat, hac præſcriptione xxx. anno. tolle-
tur. Idemque in perſequutione, quę fit iudicis officio, & hypo-
thecaria actione. ita tamen ſi iſtæ actiones vel perſequutiones
tales erant, vt olim perpetuo competerent. l. ſicut præſcriptione
temporis,

temporis, per omnia ſecula. Si enim tales erãt, quæ & antiquitus limitabantur breuiori ſpatio: vt redhibitoria, vel quanto minoris non extenduntur in ſpatium xxx.ann. vt infrà eo.l.ſicut.j.reſpon.§.ſed ſi qua.& §.hæ autem.& inſti.de perpe.& tẽp. act.in prin.tit.

4 † Porro vbi quis xxx.annis præſcribit actioni in rem, oportet ipſum poſſediſſe rem xxx.annis. Nec conuenit eos appellari poſſeſſores, qui ita tenent, vt ob ipſum ſolitam debeãt præſtare mercedem. Alioquin malè ageretur cum dominis prædiorum, ſi tanta precario poſsidentibus prærogatiua defertur vt eos poſt xl.annorũ ſpatia qualibet ratione decurſa inquietare non liceat. Item cogerentur domini amittere, quod locauerunt, aut conductores vtiles excludere, aut annis omnib. ſuper dominio ſuo publice proteſtari. vt infrà.eod.l.ij. Item oportet ꝙ quis poſſederit ſine interruptione naturali, vel ciuili. Alioquin tempora præcedentia interruptionem non proſunt in præſcriptione: vt ſuprà de præſcri.long.temp.l.j. & infrà eo.titu.cum notiſſimi.j.reſponſo. Si quis verò actioni in perſonam, vel iuri perſonali præſcribat, nõ eſt poſſeſſio neceſſaria, quæ verè non poteſt eſſe in iure: eſt tamen quaſi poſſeſſio, & cum ea procedit: vt ff.de petitio.hęr.regulariter.& l.etiã. §.fin. Item,

5 † vt incipiat hæc præſcriptio, oportet in actione in rem, vel in perſonam, ꝗ is, cuius eſt res, potuerit actionẽ mouere: aliter enim ſibi non currit præſcriptio, vnde filiofa.non currit præſcriptio in rebus aduenti tiis: niſi ex quo liberatus fuerit patria poteſtate. Nec mulieri currit in dote: niſi ſoluto matrimonio, vel marito vergente ad inopiam, nec creditori: niſi exiſtente conditione debiti, vel aduenien te die: vt infrà ti. proxi.l.j.§.ſlci. & ſuprà de iure do.l.in rebus.§.omnis. & infrà eod.cum notiſſimi.§.illud autem.

6 † Quid autẽ dices in annuis debitis, vel mẽſtruis, vel alterius ſingularis tẽporis? Et certè dicit lex currere præſcriptionẽ non ab exordio obligatiõis, ſed ab initio cuiuslibet anni, vel mẽſis, vel alterius ſingularis tẽporis vt ĩ. eo.l.cùm notiſſimi.§.in his. quod quidam interpretantur ita, vt tot oporteat currere præſcriptiones quot debẽt eſſe ſolutiones: vt ſic ſemper remaneãt xxix.anni præteriti ex quibus poſſit agi, & ſemper pro futuro tẽpore: quibus lex iſta prima facie videtur diſſentire. Bal.verò dicit tranſactis xxx.annis computandis ab initio cuiuſcunque tẽporis, quo facienda erat ſolutio: & ceſſatum eſt in ſolutione, non poſſe poſtea pro aliquo tẽpore agi: vt s. de vſur.l.eos.j.reſponſo. Sed ipſi reſpõdent, ꝙ ibi loquitur in acceſſoria obligatione

tione vſurarum, quæ reſponſio nulla eſt. Nam & ſoluta ſorte, & ſic extincta obligatione principali, nihilominus poteſt peti vſura debita per ſtipulationem: vt ff. de eo, quod certo loco. l. ij. §. item Iulianus. & l. cétum. & bene adapto ſolutioni præſcriptionem: quia qui præſcripſit ſimilis eſt ſoluenti: vt ff. de admini. tutor. ſi pupillus. Et poteſt reddi ratio, ficut & dominus B. reddebat: quia vbi in ſingulos annos eſt aliquid promiſſum, vna eſt actio, vt ff. de do. cauſ. mort. l. ſenatus. §. vlt. Nec obſtat, quod dicitur, ff. de verb. oblig. l. pluribus. §. j. ibi recitat opinionem Pauli & Vari, quæ non eſt approbanda: vt dictum eſt, vel diſtingue nominétur an anni, vt cum dicitur annua, bima, trima die: & tunc erunt tot ſtipulationes, quot anni: an dicat generaliter ſingulis annis: & tunc erit vna ſtipulatio. argumento ff. de verb. obli. l. quod dicitur. Hac autem actione ſemel præſcriptione eliſa, prænimia verecundia ſuæ frontis iam nó audet erigere telum, quam rationem multùm comprobat R. Si quæras quæ ergo erat legis dubitatio? Reſpódeo magna. Nam quia debitor agnouerat debitú, putabatur eũ de cæterò contra creditoré præſcribere non poſſe: quod falſum eſt. Mihi autem, quod ait B. æquũ videtur, eo addito vt in legatis aliud, quàm in promiſſionibus dicamus, nam quia tot ſunt legata, quot anni, & tot ſunt actiones quot debita: tot eadem ratione occurrere oportet præſcriptiones: vt ff. de mor. cauſ. do. l. ſenatus. §. vlti. & de annuis leg. l. cùm in annos. Vnde tale legatũ non põt amitti non vtẽdo: vt ff. quib. mo. vſusfruc. amit. l. ſi fructus. Si mihi opponas, ꝙ lex, cũ notiſſimi. J. c. videtur æquiparare illa duo. Reſpondeo ad hoc patria ſunt, ꝙ nõ ab exordio obligatiõis (vt dictũ eſt) ſed ex eo tempore quo ceſſatũ eſt, currit præſcriptio. Si ergo (ſicut dictũ eſt) habuit quis poteſtaté agẽdi, curret præſcri-
7 ptio & in actione perſonali, & in actione in ré. † Videtur tamẽ, ꝙ confeſſoriæ currat præſcriptio: etiã ſi quis nõ potuit ſeruitute vti, vel agere: vt quia fons ſiccatus erat non potuit aquã ducere: vt ff. de ſeru. ruſti. præd. l. Atilicinus. Sed forte ideo eſt, quia in ſeruitutibus ruſticis vt amittantur, ſatis eſt ꝙ quis non vtatur eis. Nec diſtinguo an poterit, vel non poterit vti: vt ff. de
8 ſerui. vrba. prædio. l. auté. † Vbi auté quis põt agere, ſed cũ difficultate, præſcriptio currit. Sed ſi iuſtũ ſit impedimentũ, datur in integrũ reſtitutio. vt ff. de of. præſi. l. Senatuſcõſulto. Fragilitas auté ſexus mulieris, cui datur actio, vel abſentiæ cuiuſuis vel militia nõ prodeſt actoris, quominùs currat ei præſcriptio
9 xxx. annorũ. † Pupillaris tñ ætas exceptum ſiue à prædeceſſore impu

impuberis incipiat præſcriptio,ſiue ab impubere ſit inchoãda:
nam in pupillari ætate non currit præſcriptio , ſed adueniente
pubertate,ſtatim inſurget , & excitabitur præſcriptio : & prio-
ri præſcriptioni,vel poſſeſſioni fiet continuatio: vt j.eo.l.ſicut.
& s̃.ſi maior factus alien.ratam habuerit.l.vlt.§.vltimo. Et dif-
fert hæc interruptio,quę fit per pupillarem ætatem ab aliis in-
terruptionibus. Nam ſi aliàs contingat interruptio,nihil con-
fert prior poſſeſſio:vt s̃.de præſcr.long tẽp.l.j.Sed hic cõtrariũ
eſt,& ſic(vt alludã vocabulo)propriè dicitur interruptio hic id
10 eſt interim ruptio: ſed aliàs in medio prorſus rumpit † Porro
quod dictũ eſt abſenti currere præſcriptionẽ nõ ſic eſt intelli-
gendũ(vt quidã dixerunt)ꝙ licet abſens adhuc poſſideat is ta-
mẽ,qui nõ pro ſuo corporaliter tenet præſcribat : ſed ſic eſt in-
telligendũ cum abſens amiſit poſſeſſionẽ : vel quia ſuſpicatus
eſſet ſe poſſe repelli,vel quia longo tẽpore abfuit,vel aliis ſoli-
tis modis,quos diximus s̃.de acquir.poſ.poſſeſſionẽ amiſit an-
te abſentiã, vel poſtea Super quibuſdã actionibus dubitatum
eſt:puta de negatoria,& pignoratitia,& fam.erciſc. & cõmuni
di.quanto tẽpore tollãtur. Et in negatoria quid obtineat plenè
11 notaui s̃.de vſufr.In † actione fami.erciſ.vel cõmuni di.dixe-
runt quidã , vt P.non currere præſcr. interim cũ ambo domini
ſimul vtuntur,& fructus percipiunt , & poſſidẽt. Sed dominus
M.ait actiones prædictas naſci ex voluntate,id eſt,tunc demũ
cum à communione volunt recedere,arg.ff.fam.erciſc.l.j.Sed
certè lex dicit eam naſci ex quaſi contractu: vt Inſti.de oblig.
quæ ex quaſi contractu naſcuntur. Potuit ergo intẽtari à tem-
pore communionis,& cum effectu:non obſtante excep.Igitur
ab eo tempore debet currere præſcriptio,vt j. de anna.præſcr.
l.j.§.ad hæc.Nec obſt.quod dicunt ſocios poſſidere, & fructus
præſcribere:nec enim præſcribitur dominio vel poſſeſſiõi, ſed
12 diuiſioni,ne fiat.† Et idem in commodati actione,cui pręſcri-
bitur ex quo potuit illa intentari,ſed non ita in rei vendicatio-
ne quæ datur cõtra cõmodatariũ cui nõ præſcribitur interim
dum dominus retinet per ſe ciuilẽ,& per commodatariũ natu-
ralem poſſeſſionis ſicut & dicitur in coloni :vt infrà. co.malè.
Idemq; dicam in locati actione,& in rei vẽdicatione,quod di-
xi in actione cõmodati,& rei vend.licet Pla.dixerit non curre-
re præſcriptionem perſonali actioni,cùm non curreret rei vẽ-
13 dicatio.In pignoratitia † autẽ dico currere xxx anni compu-
tãdis ex quo ipſa nata eſt,& potuit intẽtari, quod tunc demum
eſt cum ſoluta eſt pecunia & oblata,& conſignata, & depoſita:
vt ff.

vt ff.de pigno.ac.ſi rem alienam.§.omnis. Quid autem ſi debitor xxx.annis neque ſoluit, neque obtulit? Nunquid præſcribitur iuri offerēdi? Aiunt quidam, quòd non, ſicut nec præſcriberetur ius eundi ad eccleſiam, vel per viam publicam, vel ad Sanctum Iac.quod enim dicitur infrà eo.l.omnes.tolli omne ius præſcriptione xl.an.de iure agendi, eſt intelligendum, non de iure excipiēdi, vel (ſicut ait Bul.) ius offerēdi tollitur: quia qui poteſt facere, vt poſſit agere pignoratitia actione ſoluendo, ſcilicet, iam intelligitur poſſe agere: vt ff.de regu.iur.l.qui poteſt. & ideo debet ei præſcribi, ſicut præſcribitur creditori ſecundo contra primum, vel primo contra ſecundum: vt in-
14 frà eo.l.cum notiſſimi, §.ſed cum illud. † Effectus autē huius præſcriptionis hic eſt, vt qui præſcribit xxx.an. bona fide habeat vtilem rei vendicationem contra quemlibet poſſidentē, præter quàm contra dominum: licet Placen. dixerit contrà. & hoc eſt, quod dicitur infrà.eo.l.vlt.ita tamen &c. Si autē præſcribit xxx.annis mala fide, habet exceptionem tantum, & nō actionem: niſi contra eum, qui ſibi abſtulit, vel ſurripuit, vel niſi contra eum qui propter contumaciam huius præſcriptoris eiuſdemq; poſſeſſoris volentis ſe præſentare iudici miſſus ſit in poſſeſſionem: tunc enim præſcriptor intra annum ſe offerendo, & ſatiſdando iudicio ſiſti, poſſeſſionem recuperabit,
15 & rem vendicabit: vt infrà eo.l.ſi quis. † Præſcriptio autē xl.
b ann. [b] locum habet in hypothecaria: vt infrà eo. cum notiſſimi. & vt diximus ſupra, ſi aduer.cred. Item locum habet in iis actionibus, quarum præſcriptio eſt interrupta ſine lit.conteſt. vt infrà eo.l.vlt.ſecus ſi alio modo eſſet interrupta. Nullū denique ius publicum, vel priuatum, vltra xl.annos extenditur: vt infrà eo.l.omnes. Nec tamen dico, quòd ius publicū, extendatur vſque ad xl.annos: imò dum vltra xx. vt ff.de diuer. & tempo.præſcrip.l.in omnibus.ſed & quandoque in centum extenditur ann.vt diximus ſ.de ſaç.ſan.eccl. Si enim contrarium diceretur, ergo & ius priuatum vſque ad xl.ann.extenderetur, de quo ſimiliter loquitur lex, ſicut de publico excipitur curialium conditio, & tributorum exactio. De quibus etiam poſt xl. annos contenditur: vt infrà cod.l.præſcriptionem. & l.comperit.niſi impetrauerit quis, vt, dempto canone, poſſideat: vt per xl.annos non ſoluerit vt infrà de fun.patrimo.l.vlt. Item in rebus eccleſiaſticis locum habet præſcriptio xl.anno.per auth. licet per Codicem extendatur vſque in centum annos vt diximus ſuprà de ſac.ſan.eccle. Hæc ſummotenus de hac præſcriptione

ptione longiſſima, quæ nouiſſimè per principem tantum eſt inducta, tetigiſſe ſufficiat. Quod enim à Placen. factum eſt, vt ſinguli caſus enumerentur in quibus locum habeat præſcriptio vnius diei, vel duorum dierum, & ſic vſque in infinitum, non puto vtiliter proſequi, nec ſubtile: laborioſum eſt enim potius, quàm vtile.

ADDITIO.

a Præſcriptio xxx. anno. De iſta præſcriptione vide Bartol. in l. pro emptore. §. cum ſtichum. in vltima oppoſitione. ff. pro empto. & in l. ſequitur. §. ſi viam. verſicul. modo quæro. vbi etiam Angel. & docto. ff. de vſucap. Bald. in l. ſecunda. §. finali. C. com. de lega. Paul. de caſtr. in l. ſequitur. §. ſi viam. alleg. ſuprà. domi. Alexan. in l. fin. ff. rem ratam hab. & in l. Flauius. ff. de ſolu. multa per Pau. de caſt. in cõſi. cccxcij. incipit. ſuper primo quæſito.

a Præſcriptio xl. ann. De iſta præſcript. vide Barto. in l. cum ſatis. verſic. quantum autem tempus. C. de agric. & cenſi. Bald. in l. j. verſic. & per hoc dico. C. ne rei do. vel tempo. Ange. in l. vſuras. eodem titul. & vide do. Bartho. Soci. in conſil. cccxiiij. inci. ſubtiliter & eleganter. verſi. iiij. iſta opi. cum plu. ſeq. in ij. volu. chart. lxix. & in conſi. ccxcix. incip. Capio primum. ver. præterea. chart. ccxx. in eod. ij. vol. & conſi. clxiiij. incip. viſa bulla Bonifacij. verſi. iij. & vlti. in cap. ij. vol. char. xxv.

De annali exceptione Italici contractus tollenda, & de diuerſis temporibus, & exceptionibus, & præſcriptionibus, & interruptionibus[earum.] Rub.

SVMMARIVM.

1 *Præſcriptionum omnium tempora eſſe aut continua, aut vtilia, & quæ dicantur continua & quæ vtilia?*

2 *Præſcriptionum interruptiones quot modis fiant?*

3 *Præſcriptionem interrumpi ipſo iure per litis conteſtationem.*

4 *Præſcriptionis interruptionẽ ciuilem non prodeſſe niſi facienti eam.*

QVia olim in Italico contractu, & actionibus ex eo competentibus annalis quædam exceptio obſeruabatur, ideo de ea ponit. Et quia circa eam nimiæ difficultates erant, ponit de ea tollenda. Vtilis enim erat annus: & quidam ipſum extendebant in decennium: alij in quinquennium: vt infra eo.

l.j.primo reſponſo. Ponit etiam de diuerſis temporibus & exceptionibus,& præſcriptionibus ſuper quibus non proſequar ſingularum præſcriptionum dies,vel annos:vt fecit Plac.in ſuperioris titul.ſumma,ſed ſummatim quædam generalia notabo.
1 †Eſt ergo ſciendum, quòd omnium præſcrip.tempora aut ſunt continua,aut vtilia.Continua ſunt,in quibus feriati dies, & non feriati computantur : nulla dierum habita diſcretione. Vtilia ſunt, in quibus actor per ſe, vel per procuratorem non impeditur agere.Item nec per iudicem,cuius habuit copiam. Nec per reum vel quemuis alium,quem actor vel eius nomine poterit conuenire:vt ff.de diuer.& temp.præſcript.l.j. Eſt & tempus quoddam, quod neque poteſt dici continuum omnino,neque vtile omnino:vt quadriennium, quod datur minori facto maiori,& abſenti poſt reuerſionem ſuam vt diximus ſupra de tempo.in integ.reſtitu. Item quandoque dies continui ad aliquid eſſe vtiles dicuntur : vt quia non incipiunt currere antequam quis habeat copiam experiundi : ſed cum cœperit habere copiam agendi.Sed poſtquam cœperit habere copiam agendi,continui numerātur omnes dies:vt ff.ad l.Iul.de adul. l.quinquennium . item & quandoque dies ad aliquid vtiles ſunt : quia non currunt, ſi impediatur per iudicem, vel horæ, vel cauſæ conditionem : vt in biduo ſtatuto ad appellandum: vt ff.quando appella.l.j.§.dies.Porrò omnis præſcriptio tempo
2 re continuo finitur, niſi lex adiiciat vtile numerari. † Sequi-
a tur videre de interruptionibus [a] præſcriptionum,nempe,quot modis fiant:& certè fit naturaliter quoties quis amittit poſſeſſionem,quod modis multis accidere poteſt : vt diximus ſup de acquirē.poſſeſ.& hæc interruptio prodeſt omnibus,in quorum præiudicium currebat præſcriptio : vt ff.de vſucap.naturaliter.Item fit interruptio ciuiliter, & per litis conteſtationē: vt ſuprà de præſcript.long.temp.l.nec bona. & ſuprà tit.proxi. cum notiſſimi.§.imo.in fine.& tunc extenditur actio in xl.annos. Item per quaſi conteſtationem:vt ſuprà.vbi in rem actio. ſi quis.Item fit per executoris ſolam conuentionem, vt ſuprà tit.proxi.cùm notiſſimi.in prin.quæ quaſi conteſtatio dicitur: vt ff.de actio.& oblig.l.conſtitutionibus. Item propter debiti agnitionem,vel fœnoris,vel partis debiti ſolutionem: vt ſuprà tit.proxi.cum notiſſi.§.ſed ſi quis.Item in caſibus fit per ſolam libelli oblationem,& reſcriptionem principis habitā ad eam: puta in annalibus actionibus : vt diximus ſuprà quando libel. prin.datus ſa.lib.con. Sed & quandoq; præſcriptio, quæ currit

perpet

perpetuæ actioni meæ, interrumpitur ſola libelli oblatione facta apud quemlibet iudicem ordinarium maiorem: vel apud epiſcopum, vel ſi iudicis non ſit copia, factam, ad domum aduerſarij mei, cùm eum cõuenire impedior aliquo de his quatuor modis, ſcilicet, quia eſt infans, vel furioſus, vel in dignitate poſitus, vel abſens: vt infrà eodẽ. l. vt perfectius. Item fit interruptio per detentionem rei, ſi ille, cuius erat res, vel cui erat obligata, naciſcatur poſſeſſionem rei, & hæc detẽtio imitatur litis conteſtationem: vt ſuprà de præſcript. quadraginta ann. cum notiſſimi. §. imo. & illud. † Et illud eſt notandum, ꝙ
3 litis conteſtatione interrumpitur præſcriptio ipſo iure. Secus in vſucapione triennij: vt ff. pro emptore. l. ij. §. vlti. Illa enim mero iure currit contra actorem, ſed iudicis officio reſtituitur ei res: vt ff. de rei vendi. l. ſi poſt acceptum. Sed in caſibus quatuor etiam vſucapio interrumpitur ipſo iure ſola libelli oblatione, ſcilicet cũ reus eſt infans, vel furioſus, vel abſens, vel in dignitate conſtitutus: vt infrà eod. l. penult. Item notandum eſt, ꝙ ciuilis interruptio non prodeſt, niſi facienti eam: vt probatur, ff. de diuer. & tempo. præſcri. l. intra. & ne de ſtatu defun. poſt quinquennium quæratur. l. ij. §. præſcriptio.

ADNOTATIO.

a De interruptionibus.] In iſta prolixa materia vide Bart. in l. naturaliter. verſic. quæro. quid ſi. ff. de vſucap. Bal. in l. j. verſi. ſed nunquid. C. de fur. do. Alex. in d. l. naturaliter. d. Abb diſcurrentem ferè per omnes caſus in capitul. illud. de præſcriptio. vbi habes ad plenum.

De vſucapionibus, & longi temporis præſcriptionibus. Rubrica ſuper Inſtitutionibus.

SVMMARIVM.

1 *Poſſeßio quibus modis dicatur vacans.*

2 *Poſſeßio an admittatur per abſentiam, & quando.*

EXpoſuimus ſummatim quibus modis iuregentium res acquirantur, modò videamus, quibus modis legitimo, & pro, id eſt, ciuili iure acquiruntur: vt ſuprà titu. proximo. §. vlt. & ideò ponitur de vſucapionibus, & longi temporis præſcriptionibus quę à iure ciuili ſunt inductæ. Videamus ergo quid ſit vſucapio & pręſcriptio: & quare ſit inducta, quis poſſit vſucapere, quis non, quas res poſſit, vel non poſſit, quæ ſint neceſ

ſaria in vſucapione vel præſcriptione,& quis ſit eius effectus. de quibus omnibus tradidi plenam doctrinam in ſumma.C.
1 de vſucapi.& long.tempo.præſcript. † Sed illud notandum, quòd vacans poſſeſſio dicitur tribus modis, ſcilicet, quia dominus deceſſit ſine ſucceſſore, aut quia fuit abſens, aut quia fuit negligens:vt infrà eodem.§.quod autem. In primo modo
2 non eſt hæſitatio. In ſecundo † autem videtur,quòd poſſeſsio non admittatur propter abſentiam : ſicut dicitur de profecto ad nundinas,vel profecto vltrà mare:vt ff.de acquir. poſſeſs.l. clam.§.vltim.& quibus modis vſusfruct.amit.l.ſi mulieri. Sed quod dicitur de abſentia, eſt intelligendum ſi fuerit longa:vt ff.eod.l.furtum.§. vltimo.& fortè hoc eſt dictum per cauſam; quia longa abſentia poteſt eſſe cauſa obliuionis : vt ita per obliuionem quæ inducitur ex longa abſentia, amittatur poſſeſsio. In tertio modo ſimiliter dicam amitti,quando vera domini negligentia interuenit: quia poſſeſsionem rei reſpuit.

Tractatus

TRACTATVS PERNECESSARIVS PRAESCRIPTIONVM, EDITVS A FAMATISSIMO Legum Doctore D. DINO de Muxello, fœliciter incipit.

SVMMARIVM.

1 *Præſcriptiones ſummariæ, dilucide ac diſtincte comprehendi poſſunt, quæ ſparſim ſunt poſita in corpore iuris.*

2 *Iudex eo die quo ſententiã tulit, poterit ſupplere ſi quid erratũ eſt.*

Iumentum ornatum qui vendidit, ſi emptor non petit ornatum ante biduum, postea non habebit.

Aduocato licet intra triduum ſuum errorem corrigere.

Error aduocati litigatoribus obeſſe non poteſt.

5 *Promittẽs hominem ſiſtere in iudicio certo die, ſi poſt quinque dies velit exhibere, non poteſt.*

6 *Conueniendus non eſt quis ex perſona defuncti ante nouem dies ab obitu connumerandos.*

[illegible]us ſi fuerit condemnatus, quia erat abſens, habet ſpatium decem dierum ad appellandum tempore ſententiæ.

8 *Teſtes producti de alia prouincia per quod tempus debeant ſtare vbi ſunt producti?*

9 *Libello oblato ei, qui ad iudicium vocandus eſt ſpatium datur viginti dierum, in quibus deliberet, an cedat, vel contendat.*

10 *Præſcriptio triginta dierum quæ ſit?*

11 *Datus ad tutorem alicuius pupilli, vel curatorem alicuius adulti intra quod tempus poſſit ſe excuſare?*

12 *Præſcriptio duorum menſium qualis?*

13 *Maritus adulterium vxoris poteſt accuſare intra lx. dies à die commiſſi adulterij.*

14 *Præſcriptio centum dierum cui competat?*

15 *Trium menſium præſcriptio multis competit.*

16 *Maritus quando confeſſus fuit ſe recepiſſe dotem, quam in ve-*

ritate non recepit qua præſcriptione iuuetur?

17 *Præſcriptio quatuor menſium quibus pertineat?*

18 *Præſcriptio quinque menſium eſt quādo in eadem prouincia teſtes, Vel inſtrumenta producuntur.*

19 *Effectus præſcriptionis ſex menſium.*

20 *Teſtes cum producuntur de Vltramarinis partibus iuuantur præſcriptione ix. menſium.*

21 *Deſcendentes poſt annum non admittuntur ad petendum bo. poſſeſſionem.*

Præſcriptio Vnius anni latiſſima.

22 *Creditor qui rapuit res obligatas qua iuuetur præſcriptione?*

23 *Officiales ſuſpecti cum officium non recte adminiſtrāt remouētur.*

24 *Duorum annorum præſcriptio datur debitori neganti ſibi pecuniā mutuatam.*

25 *Trium annorum præſcriptio quibus adaptetur?*

26 *Quatuor annorum præſcriptio quotuplex?*

27 *Quinquennalis præſcriptio qualis?*

Agere volens poſt quinquennium repellitur.

28 *Pupillus inſtitutus hæres habet præſcriptionem ſeptennalem.*

29 *Alimenta ſimpliciter relicta Vt præſtentur quam præſcriptionem requirant?*

30 *Decennalis præſcriptio in quibus conſiſtat.*

31 *Præſcriptio xij. annorum quibus referatur?*

32 *Decurionibus datur præſcriptio xiij. annorum.*

33 *Maſculo teſtari Volenti ſi ſua intereſt qualis præſcriptio detur?*

34 *Poſtulare Vt quis poſſit quam requirat præſcriptionem?*

35 *Poſtulare & adoptare Vt quis poſſit requiritur præſcriptio xv annorum.*

36 *Arrogator quam præſcriptionem deſideret.*

37 *Minor qui Veniam ætatis impetrauit ad Vendendum, an præſcriptionem xx. annorum habeat?*

38 *Legitima ætas quot annos requirat.*

39 *Præſcriptio xxx. annorum quos concernat?*

40 *Quadraginta annorum præſcriptio in quibus habeat locum?*

41 *Diaconiſſa obtinet præſcriptionem quinquaginta annorum.*

42 *Arrogatus per principem qua præſcriptione iuuatur?*

43 *Præſcriptio lxx. annorum quos eximet?*

44 *Centenaria præſcriptio cui competat?*

45 *Feuda perpetuam præſcriptionem retinent.*

Præſcr

Præſcriptio viginti horarum.

1 NOtabiliter † collige quod præſcriptiones quæ ſparſim ſunt poſitæ in corpore iuris ſummarie & dilucide ac diſtincte poſſunt comprehendi. Notandum in primis eſt præſcriptio horarum viginti ſcilicet de viro, qui debet detinere adulterum deprehenſum cum vxore. vt ff. de adult. l. capite.

Præſcriptio vnius diei.

PRAESCRIPTIO eſt vnius diei, qui viua voce noluit appellare diſſoluta figura iudicij ſi non illico appellauit, non poſtea auditur ſine libello: vt C. de app. l. litigatoribus. vbi talis caſus: ſcilicet lata ſententia vnus ex litigatoribus vult appellare. ſi appellat ſtatim valet tunc & ſine libello. ſi ex interuallo tunc non valet eius appellatio niſi detur in ſcriptis. vt d. l. Eſt &
2 alia ſcilicet iudicis † qui ſententiam tulit, qui eo die quo diffiniuit poterit ſupplere, ſi quid erratum eſt. vt ecce debebat abſoluere, condemnauit. Vel condemnare debebat aduerſarium meum in centum & duobus aſſibus, & condemnauit in centum tantum: Vel quia debebat abſoluere, condemnauit, vel econtra. vt. ff. de re iudi. l. Paulus.

Præſcriptio duorum dierum.

PRAESCRIPTIO duorum dierũ eſt, quæ obiici-
3 tur ei, qui † ornatum iumentum vẽdidit vbi ſi non ante biduũ emptor ornatum petit poſtea non habebit. vt ff. de edil. edict. l. ediles. §. videndum. vt ecce habebam vnum equum, vel iumentum & volebam eũ vẽdere, ita quod ipſum ornaui vltra quàm fuerit conſuetum, licitum eſt emptori intra duos dies opponere exceptionem.

Præſcriptio trium dierum.

4 PRAESCRIPTIO † eſt trium dierum vt in aduocato, cui licet intra triduum corrigere errorem ſuum. vt C. de erro. aduo. l. vlti. vbi dicitur, quod error aduocati litigatoribus obeſſe non poteſt. vt aduocatus debebat proponere vnã actionem & proponit aliam, tunc licet aduocato intra triduum corrigere errorem ſuum. d. l. Item recuſanti iudicem vt ſuſpectũ. vt. l. vlti. C. de Iud. Item legenti fructus proprij arboris in agro alieno, vt. ff. de glan. le. l. j.

Præſcriptio quinque dierum.

PRAESCRIPTIO eſt v. dierum ſcilicet illius, qui † promiſit hominem ſiſtere in iudicio certo die, & poſt dies quinque velit exhibere, nõ poteſt. vt ff. ſi quis cau. l. ſi poſt tres.

Præſcriptio nouem dierum.

PRAESCRIPTIO eſt ix.dierum, vt non conue-
6 niatur † quis ex perſona defuncti ante nouem dies poſt mortẽ eius connumerandos.vt C.de ſepul.viola.l.cum ſit iniuſtum.in auth.ſed ibi poſita.vbi dicitur,ſed nec ante nouem dies ab obitu connumerandos.

Præſcriptio decem dierum.

PRAESCRIPTIO eſt decem dierum.C.de appel.
7 auth.hodie.vbi dicitur in glo.ipſius ꝙ † ſi reus fuerit condemnatus a tempore ſententiæ,vt quia erat abſens, habet ſpatium decem dierum ad appellãdum.& hoc intellige vbi procurator fuit præſens,vel non ſoluendo,vel cauſa iſtius cõdemnati fuit probabilis,vt in præalleg.auth.in glo.& C.de iud.l.properãdũ. C.de fru.& lit.expen.l.iiij.&.C.quo.& quãdo iud.l.ab eo.& hoc ſi nõ fuit defenſus a procuratore & nõ appellauit procu. Modo quæritur an audiatur dominus ad appellãdum? & dic quod nõ. C.de procu.l.quia abſente.& C.de iudi.l.properandum.§.fin. & dic vt ibi.& idem eſt in ſententia arbitri.vt C.de arbit.l.pen.§. ſin autem.in glo.Eſt & alia vt.ff.de edil.edict.l.quod ſi nolit.§.ſi quid.vbi talis ponitur caſus.ego emi à te vnam rem iſto pacto, quod ſi mihi diſplicuerit ſit inempta:quam tunc debeo ei reddere intra decem dies, ſi res non placuerit mihi,alias non audiat elapſis x.diebus vt d.l.quod ſi nolit.

Præſcriptio quindecim dierum.

EST & præſcriptio alia xv.dierum.vt C.de teſti.l.ſi quãdo.
8 vbi dicitur quod † teſtes producti de alia prouincia, ciuitate, vel loco coguntur ibidem ſtare vbi ſunt producti per.xv.dies intra quos iurati debent deponere & fideiuſſores dare de non recedendo:& ſi dare non poterint eorum committatur iuramẽto,& hoc expenſis producẽtis.ſed vltra illos xv.dies expectare non coguntur, adeo quod ſiue iurauerint & depoſuerint intra illos xv.dies,ſiue non,vlterius non coguntur.vt d.l.

Præſcriptio viginti dierum.

EST alia præſcriptio xx.dierum vt.C.de lit.conteſta.auth.
9 offeratur.de eo qui vult litẽ conteſtare.vbi dicitur quod† oblato libello ei qui ad iudicium vocandus eſt, datur ſpatium xx. dierum.in quibus deliberet an cedat vel contendat.vt in prę al. authen.vbi dicitur exinde præbitis ſportulis &c. Eſt & alia. vt C.de ſen.& interlo.om.iud.l.cum Papin.in authẽ.ibi poſita.vbi dicitur,quod ſi conuentus coram iudice delegato habet ipſum ſuſpectum,poteſt ipſum accuſare intra xx.dies,diebus.xx.elapſis

pſis non auditur, vt prædicta authẽ. Eſt & alia quæ datur iudici
qui depoſito officio deſinit de cauſa coram eo ſuborta termi-
nanda ſiue criminalis fuerit ſiue ciuilis. vt C. vt omnes tã ciui.
quàm mili. l. j. Dy.

Præſcriptio triginta dierum.

E S T præſcriptio. xxx. dierũ. C. de nõ nu. pec. l. in cõtractibꝰ.
10 §. ſuper certis. vbi dicitur, † quod ſi creditor fuerit cõfeſſus ſibi
ſolutũ eſſe quod non erat, vel reddidit inſtrumentũ, quod tunc
contra debitorẽ cõpetit exceptio. xxx. dierũ. & elapſis. xxx. die-
bus tunc agere nõ poterit. Eſt & alia quod vectigal nõ ſoluit. vt
ff. de pub. l. imperatores. & l. interdũ. & §. ſi ſuper. Eſt & alia prę-
ſcriptio illius qui vſus eſt via, vt ff. de itine. actuq; pri. l. j. §. hoc
autẽ. Eſt & alia præſcriptio, ſcilicet illius qui vult ſæuire cõtra
naturã in ſuis cõdẽnatis. vt C. de pœ. l. ſi vindicari. Eſt & alia de
eo qui debet ſuum inuẽtarium inchoare poſtquam nouit aper-
turã. vt C. de iu. deli. l. ſcimus. §. ſin autẽ primo. vbi dicitur, quòd
ſi quis de iure hæreditatis defuncti dubitat an debeat adire nec
ne, nõ eſt neceſſe deliberare. ſed tantũmodo facere inuẽtariũ,
& hæreditatẽ adire: quia recepto inuẽtario & adita hæreditate
incipit currere dictũ tẽpus, vt in prę alle. l. Eſt & alia quę incipit
currere dãnũ paſſo ex certo capite legis Aquilię. inſtr. e. §. illud.
vbi dicitur, quod ſi aliquis interfecit ſeruũ, quòd intra. xxx. dies
non ſolum poſſum exigere ab eo pretium ſerui, ſed etiã id quo
damnificatus ſum, vt quia ſeruus meus erat inſtitutus hæres, &
ipſe non poterat adire ſine iuſſu meo, ita quod fuit interfectus
antequam adeat. ego contra interfectorem agere poſſum, non
ſolũ ad ſerui æſtimationẽ, ſed etiam ad æſtimationẽ hæredita-
tis. vt in d. l. Eſt & alia. vt. ff. de accuſ. l. iij. §. ſi. vbi dicitur, quod ſi
quis accuſauerit, & accuſator mortuꝰ fuerit vel impeditꝰ age-
re, quod tũc reus poteſt agere cõtra eũ, vel eiꝰ hæredes ad inte-
grã ſatisfactionẽ. Eſt & alia vt auth. de intro. & exhi. re. §. j. quæ
datur ei, qui reducẽdus eſt ad cõponẽdũ res ſuas, & ad cõponẽ-
dũ mœſtos penates corã iudice loci, vel coram magiſtratibus.

Præſcriptio quinquaginta dierum.

E S T & alia præſcriptio quinquaginta dierum vt inſtitu. de
11 excu. tu. §. qui. vbi dicitur, quod † ſi quis datur in tutorẽ alicuius
pupilli, vel curatorem alicuius adulti, & velit ſe excuſare non
refert ſi non appellat ſtatim cum poſſit ſe excuſare ſpatio quin
quaginta dierũ. vt. d. §. Eſt & alia quòd iudex depoſitus ab offi-
cio ſuo debet in eadem prouincia, vel ciuitate cõmorari. l. die-
bus vt. C. vt omnes tam ciui. quam mi. l. j.

Præſcriptio duorum menſium.

EST & alia præſcriptio duorũ menſium. vt C.de lit.cõteſt.
12 auth.libel. † vbi actor infrà duos menſes in cauſa lit.conteſtaſtare debet, alioquin expenſas in duplum cogitur reſtituere conuento:licet hoc hodie de conſuetudine non ſeruetur.de iure tamen eſt ita.Eſt & alia præſcriptio.vt.C.de adul.l.fi. quæ datur ad ſeruos torquendos poſt miſſionem repudij.Eſt & alia vt C.de iu.deli.l.ſancimus.§.ſin autem.vbi dicitur, quòd incœpto inuentario debet terminari ĩ.duos menſes vt in prædic.§.Eſt & alia de debitore fiſci,qui vult dilationem impetrare in minoribus ſummis & cauſis.vt ff.de iure fiſci.l.delator.§.in fiſcalibus quæ cauſæ dicantur minores diſtinguitur.vt C.de defen.ci.l.j.vbi dicitur,quòd minor cauſa eſt de quinquaginta. Eſt & alia fiſco opponẽti compenſationem.vt ff.de iu.fiſc.l.aufertur.§.compenſationem,vbi dicitur,quod ſi quis velit fiſco cõpenſationem opponere, debet dicere ſibi debere ĩ.duos menſes, Nam duobus menſibus elapſis non auditur.vt d.l. Item iudici cognoſcenti de cauſa ciuili.vt in auth.vt clerici apud proprios epiſcopos conue.§.ſi tamen de decur.col.vj.Item viris religioſis,vel clericis perſonatus habentibus Phyſicam vel leges audientibus,vt extra ne cle.vel mo.c.non magnopere.& eo.tit.c.ſuper ſpecula.Eſt & alia,ſi ancilla vendita fuerit,& manumittatur ſi tamen præſens fuit,vt ff.de his qui ſine ma.ad li.perue.l.fi.§.ſed contra.Eſt & alia de eo,qui fideiuſſit ſine ſcriptura ſui ad tempus in cauſis priuatis ſeu publicis.Eſt & alia de emphyteuta vt poſſet vendere poſſeſſionem prius denunciatione à domino facta.extra de loca.c.potuit.& C.de iure emphy.l.vlt.§.ſin autem.vbi dicitur,quod ſi aliquod inſtrumentum inter dominum & emphyteutam interuenit, tunc id quod in dicto inſtrumento continetur,ſeruari debet,ſin autem nullum pactum fuerit,ſubaudi de alienando vel vendendo, & tunc primo & principaliter debet domino ſuo denũciare & expectare ipſum per duos menſes.duobus menſibus elapſis poterit vendere meliorationes ſuas cuicunque,vt d.l.Eſt & alia vt cum actor promiſit ſe exhibere in iudicio tempore non adiecto,elapſis duobus menſibus talis fideiuſſor vlterius non tenetur, & eſt ratio: quia actor videtur à lite diſcedere velle, cum promiſit litẽ ſe conteſtaturum ĩ.duos menſes à die dati libelli & non fecit.vt C.de iu.deli.l.ſcimus.§.igitur.

Præſcriptio ſexaginta dierum.

EST & alia.lx.dierũ vt C.ad l.iul.de adul.l.iure mariti.vbi dicitur,

13 dicitur, quod ſi maritus vult accuſare† adulteriũ vxoris, quod ſi ipſe accuſat.j.lx.dies bene poteſt, & computatur à die commiſſi adulterij. vt ibi dicitur. Item nõ cogitur ſe ſubſcribere ad pœnam talionis, nec punitur vt calumniator, ſi non probauerit intra dictos lx. dies. vt ff. co. l. quãuis indubitati. & l. ſi is cui. Eſt & alia quæ datur nomine ornamẽtorum non præſtitorum, l. cum redhibẽdum, vt ff. de edil. edi. ad autem. Eſt & alia. vt C. de lit. conteſt. l. j. & authen. libellum. vbi dicitur, ꝙ ſi actor porrecto libello conteſtatus non fuit litem coram iudice, quod elapſis duobus menſibus non auditur, vt ibi de hoc. Eſt & alia, vt C. de epiſc. & cle. authẽ. clericus. & l. omnes qui. §. in hoc autem vbi dicitur, quod ſi iudex iudicauerit in ciuili, quod ſibi competit præſcriptio intra duos menſes, vt in prædictis. l. Eſt & alia, vt C. de fid. inſtru. l. ſancimus. quę obiicitur ei, qui promiſit præſentare perſonam alterius ſine ſcriptis, ſed tantũ nudis verbis. vt in d. l. Eſt & alia. vt cum quis emit rem vt ſi diſplicuerit ſit inempta: tunc ſeruandũ eſt tempus de quo eſt actũ. ſi vero nil de tempore actum eſt, lex ſtatuit ſpatium lx. dierum, intra quos debet emptori rem reſtituere, & pretium habere. vltra non auditur, niſi cum cauſæ cognitione. verſatur autem cauſæ cognitio, vt ſi iudex ꝙ aliqua iuſta cauſa emptor fuerit impeditus decerneret vt nõ reſtitueret, ſi res ſibi diſplicebat, nec etiã vltra illud tempus auditur emptor, vt dictis iuribus. l. quod ſi nolit. ff. de ædi. edict.

Praſcriptio centum dierum.

PRAESCRIPTIO eſt centum dierum vt C. qui admitti ad bo. poſ. poſſunt. l. j. & inſti. de bon. poſ. §. liberis vbique. vbi dicitur quod† aliquis putat ſibi competere bo. poſ. iure cõſanguinitatis, quod à die mortis defuncti habet ſpatium centum dierum quibus elapſis non auditur poſtea. vt ibi. Dyn.

Praſcriptio trium menſium.

15 PRAESCRIPTIO eſt triũ mẽſiũ vt† qñ hæres dicebat ſe repudiaturũ, neceſſario expectabatur per ſpatiũ triũ mẽſiũ. C. de iur. deli. l. ſcimus. §. cũ igit. Eſt & alia pręſcriptio quæ obiicit ei qui nõ pro hærede vt C. de iur. deli. l. fi. Eſt & alia ad inuentariũ faciendũ. Primo dantur xxx. dies ad incipiendũ, qui currunt ſibi a tẽpore quo ſciuit ſibi hæreditatem delatã ex teſtamẽto vel ab inteſtato. poſtea dant lx. dies ad cõplendũ. & ſic in vniuerſo ſunt tres mẽſes. & hoc ſi oĩa bona ſunt in eodẽ loco. Si vero abſint ab eo loco, habet hæres ſpatiũ anni ad inuẽtariũ faciẽdũ, & cõplẽdũ. vt d. l. ſcim⁹. C. de iu. deli. Eſt & alia cõ

deca

de decurionũ origine diſputatur.vt C.de decu.l.generali. Alia
16 eſt quæ cõpetit † marito,qñ confeſſus fuit ſe recepiſſe dotem, quam in veritate non recepit.vt in authen.de tempore non ſo. do.l.pe.§.ergo.in fi.& authen. ꝙ locum.C.de coll. Eſt & alia vt in authen.de app.cogno.§.iij.Eſt & alia ſi obiicitur quod vnus ex litigatoribus renunciat teſtibus ſeu teſtamento. & alleg.in d.authen.Eſt & alia ſi nouum opus fuerit nunciatum , & reum ſatiſdare non eſt actum.vt C.de no. ope.nun.l.j.& C.de edi.pri. l.vlti.Alia eſt quæ competit creditori hæreditario contra hæredem.vt C.de iur.deli.l.fi.Alia eſt de eo,qui non debet morari in ſua prouincia.vt C.de aſſer.l.iij.Alia eſt de eo,qui dilationem petiit , neque teſtes neque inſtrumenta produxit vt C.de dila.l.j.Alia eſt cum matrimoniũ durauit plus duobus annis,& minus decennio.quia dantur tres menſes & vlterius non auditur.Alia eſt quæ datur parti , quæ vult concludere in cauſa.vt C.de iu.authen.iubemus.& in authent.vt cum de appe.cogno.

Præſcriptio quatuor menſium.

17 EST & præſcriptio† quatuor menſiũ vt poſt latam ſententiam iud.vſuræ currant.vt C.de vſur.rei iu.l.ij.Alia eſt,quæ datur ſocio,qui impedit refectionem , ſi potius nolit conferre.vt C.de edifi. prin.l.ſi vt proponis. & ff.pro ſo.l.ſi fratres.§.idem reſpondit. Alia eſt quę datur contra tutorem , vel curatorem, qui cauſam reſtitutionis non peregerit.vt ff.de excut.tu.l.qui bona gratia. Dy.

Præſcriptio quinque menſium.

18 ALIA eſt præſcriptio quinque † menſiũ quando in eadem prouincia teſtes,vel inſtrumẽta producuntur. Alia eſt præſcriptio quinque menſium de eo qui poteſt redimere ab emptore. vt ff.de redhi.l.ſciendum.§.fin.

Præſcriptio ſex menſium.

EST præſcriptio vj.menſiũ.ſcilicet in redhibitoria.vt C.de
19 edi.edict.l.ij.Alia eſt ſcilicet de†eo cui ab hærede ſcripto manente in eadem prouincia querela inoffic.teſta.preparatur. vt C.de inf.teſta.l.pe.in fi.alleg.§.ſancimus vbi expeditum eſt.Eſt & alia de eo,qui impetrauit dilationẽ.vt de dila.l.j. Eſt & alia de eo qui manumiſit ancillã.vt inſtit.qui & ex quibus cau.ma. §.iuſte.niſi fuerit iuſta cauſa impediens.vt C.de maior. Eſt & alia de eo,qui vult redimere mancipiũ.vt ff.de ædi.edi.l.ſciendum.Eſt & alia quę competit pro relic.ſub condi.vt C.vti poſ. l.j.Eſt & alia in beneficiis concedendis.vt extra de cõceſ.præben.c.nulla.Eſt & alia,quę datur contra accuſatorem mulieris de

de adulterio, qui per lapſum ſex menſium remouetur ab actione, & computantur iſti ſex menſes vtiles a die diuotij vt ff. ad Turpil. l. j. §. accuſationem. Dy.

Præſcriptio nouem menſium.

20 EST & alia præſcriptio .ix. menſium, ſcilicet, cũ † de vltramarinis partibus teſtes producuntur. vt C. de dila. l. j. Eſt & alia quãdo aliquis poſt dilationem repetit dilationem, vt C. de iure delib. l. fin.

Præſcriptio decem menſium.

PRAESCRIPTIO eſt x. menſium vt in authen. vt liti. iud. Dyn.

Præſcriptio vnius anni.

21 PRAESCRIPTIO eſt vnius anni, qua † admittũtur deſcendentes ad petendum bo. poſ. & non vltra. Eſt & alia quanto minoris ff. de ædil. edic. l. ſciendum. §. fi. C. eod. l. ij. in quibus dicitur, quod redhibitoria & quanto minoris ſi diſtulit emptor cõquerens de morbo vel vitio vlterius non auditur. Eſt & alia præſcriptio de ſeruo, qui cum ſubtraxit inſcio domino intra annum tenetur in quadruplum, poſt annum in ſimplum. vt C. vi bo. rap. l. ſi res. Eſt & alia, que datur ad bo. poſ. C. vnde liber. l. fin. Eſt & alia de eo, qui abfuit cauſa reipublicæ, vel alia iuſta cauſa, vt C. in quibus cau. in integ. reſti. non eſt ne. l. j. ff. ex quibus cau. ma. l. pe. & C. eo. l. vlti. Eſt & alia de eo, qui alienat cauſa iudicij mutandi, vt ipſe poſtea haberet. vt ff. de alie. iu. mu. cauſa fac. per to. Eſt & alia quæ datur pro homine mortuo de eo, quod deiectũ erat vt ff. de his qui deie. vel effu. §. hæc actio. ver. ſi libero homini. Eſt & alia de ſeruo interempto, & retro cõputatione facta. vt ff. ad leg. Aquil. l. vlti. §. ſi ita. Eſt & alia vt ſi quis pecuniam recepit, vt negotium aliquod faceret. vt ff. de cal. l. j. Eſt & alia, vt ſi quis conuitium faceret. vt C. de iniur. l. j. & l. ſi non conuitij. Eſt & alia vt ſi per metum vendidit. vt ff. ꝙ met. cau. l. ſi cũ exceptione. §. ij. Eſt & alia, vt per ſcriptũ hæredem adeatur hæreditas. vt C. de inſti. & ſub. l. iiij. in fi. Dy. Eſt & alia que datur pro nomine peculij. vt C. ad maced. l. macedonianũ. Eſt & alia cũ ſeruo cũ peculio pretio peculij, ſtatuto vẽdito. vt ff. de pe. l. & ancilla. §. ij. Eſt alia de eo, qui in fraudẽ creditoris alienauit omnia bona ſua: vt C. de reuo. his quę in frau. cre. l. vlti. Eſt & alia, vt fiat inuentariũ de rebus exiſtẽtibus alibi, vt C. de iur. deli. l. ſcimus. §. ſi autẽ. Eſt & alia de proclamante in libertate ſi citatus nõ venit, vt C. de aſſer. tol. l. j. §. ſinuero. Eſt & alia vt hæres ſoluat legata & fideicommiſſa. vt in auth.

de

22 de hęred.ab inteſt.§.illud.Dy.Eſt & alia de †creditore,qui rapuit res obligatas,vt C.vi bon.rapt.l.ij.

EST & alia de eo,qui vocauit in iudicium illum, quē vocare nō debuit, vt ff.de in ius voc.l.pe.Eſt & alia de accuſato, qui petebat honorem.vt C.de mu.& ho.l.reus dol.Eſt & alia,ſi quis expulſus vi eſt.vt C.de iu.l.ij.Eſt & alia, vt epiſcopus extra diœceſim exiſtens contra ſuā eccleſiam non ſtet. vt in authen.de ſanct.epiſco.§.contra.Eſt & alia de eo cui imminebat tutoris petitio.vt authē.ſicut.C.de leg.tut.Eſt & alia de eo,qui vocatus ad iudicium non venit,vt C.de requi.re.l.ij.Alia eſt in cauſa appellationis vt C.de temp.app.authē.ei qui. Eſt & alia de dote ſoluēda ſoluto matrimonio.C.de rei vxo.ac.l.j.§.exactio.Alia eſt ſi quis ius dic.non obtempe.vt ff. ſi quis ius di.nō obt.l.j.§.ſi. Alia eſt quæ obiicitur filiis emancipatis non petētibus bo.poſ.vt inſtit.de bon.poſ.§.liberis itaque. Alia eſt quæ obiicitur extraneis hæredibus.C.de iure delib.l.cū antiquioribus.Alia eſt quæ obiicitur poſtulanti ſibi adiici de rebus vēditis creditoribus.vt C.de iure delibe.l.vlti. Alia eſt quæ obiicitur dominis,quando quis de nouo eſt factus ſeruus.vt in authen.de ſanct.epiſcopis.in prin. Eſt & alia vt ſi cui relictū eſt
23 vt nubat ſeruo.Eſt & alia quia†remouentur ſuſpecti officiales cum officium recte non adminiſtrant.vt C.de ſuſpec.tuto.l.j. Alia eſt quæ obiicitur minori, ſcilicet de dote non numerata. vt in authen.de tem.non ſol.pe.§.generali. Alia eſt ſi maritus ſcripſit ſe dotem recepiſſe,quam nō recepit & ſit mortuus intra biennium poſt annum ſoluere compellitur. vt de non nu. pec.l.j.Alia eſt, qui ſine commeatu de caſtris receſſit ſi redire noluerit.vt C.de col.l.vlti.Alia eſt, qua remouentur fortiſſimi milites ſi annonam non petant.vt C.de erogatio. mili.an.lib. xij.l.j.Eſt & alia quæ obiicitur vaſallo inueſtituram non petēti.vt x.col.quo tempore mili.inueſti.pe.de.§.j. Eſt & alia qui interfecit ſeruum,vel pecudem.vt ff.ad l.Aquil.l.ij.

Præſcriptio duorum annorum.

24 PRAESCRIPTIO eſt duorum annorum, † quæ datur debitori neganti ſibi pecuniam mutuatam.de verbo.oblig.per totum.Eſt & alia de dolo.vt C.de dolo.l.fi.vbi datur biennium continuum actionem de dolo moueri poſſe ſiue præſenti ſiue abſenti.& computatur non à die ſcientiæ, ſed à die commiſſi doli.Et not.quod non perpetuatur hæc actio lite non conteſtata nec eſt reperire in alia actione,quod eſt notandū. Eſt & alia de

de patrimonio fabricenſi, vt C. de fabri. lib. xj. Eſt & alia de locatione horreorum. vt ff. loca. l. cum domini. Eſt & alia de muliere perfectæ ætatis quæ pignus dedit vel locauit. vt C. ad velleia. l ſi mulier. Eſt & alia de emphyteuta, qui ſi alienat eo nomine. vt in authen. de non alie. §. ij. Eſt & alia vt cauſa incipit. vt C. vt intra certũ tempus cri. q. ter. l. vlti. Eſt & alia de cri. deſer. predij. C. de agri. & cenſi. l. agris. Eſt & alia de ſubmer. C. de naufra. l. penul. Alia eſt de do. fiſci. & defenſoris ciuitatis. C. de aduoca. diuer. iudi. l. ſancimus. Eſt & alia de mortuo in terra transmarina legato: vt de leg. l. j. Alia eſt de dormiente creditore. vt C. de bo. auth. iudi. poſ. l. j. Alia eſt de pignore debitoris. vt C. de iu. do. l. pe. §. fi. Alia eſt de non numerata pecunia, vt C. de non nu. pe. l. vlti.

Præſcriptio trium annorum.

25 EST & alia præſcriptio † trium annorum, vt in rebus mobilibus vt inſti. de vſu. & C. & ff. per totum. Alia eſt triennalis, quæ cõpetit mulieribus pro dote ſua, vel exactione dotis annua bima trima die. in primo anno vna pars, in ſecundo alia pars, in tertio anno tertia pars, quæ ſublata eſt per authen. dotis ex ſtipulatu. per quam videntur omnia immobilia ſtatim redire, & mobilia intra annnm. vt C. de rei vxor. act. l. j. §. cum autem. Alia eſt cum quis emerit ancillam vt eam manumittat & ſi diuertat vxor à viro, ſi eam cogere non poteſt. vt in authen. de nup. §. circa. & ff. de diuor. & re. l. vxoris. Alia eſt vt lis nõ protrahatur. vt C. de iudi. properandum. §. j. Alia eſt de emphytheuta C. de iure emphy. l. ij. §. ſin autem. Alia eſt de aleatore, qui ludit ad tabulas. vt in authen. de ſan. epi. §. j. Alia eſt vt ſeruus ſtet in monaſterio. vt C. de epiſ. & cle. authen. debet. Alia eſt vt mulier alat filiũ. vt C. de pa. poteſta. l. nec filiũ. in gl.

Præſcriptio quatuor annorum.

26 ET eſt alia præſcriptio quatuor annor. & illa † primo eſt duplex vna quæ competit ei, qui vi poſſidet bona vacantia, poſt quam fuerunt fiſco denunciata. præſcribit enim quadriennio etiam ſi non habeat titulum, vel bonam fidem, quod eſt mirabile. & hoc eſt ſpeciale propter negligentiam fiſci, qui negligit petere bona denunciata. vt ff. de iure fiſci. l. prima §. diuus pius. Eſt & alia, quæ competit quando fiſcus vendidit rem alienam ſingularem, vel quocunque

titulo

titulo alienauit:dominus eius rei non conuenit eum,cum res eſt aliena, ſed fiſcum pro æſtimatione rei:poſtea vero non auditur.vt inſtitu. de vſucap.in fin.C.de quadri.præ. per totum. Eſt & alia de reſtitutione hæreditatis:vt C.de temp.in integr. l.fin.Alia eſt de creditoribus vnde petatur : vt C.de bon.auth. iudic.poſſi.l.vlti.

Præſcriptio quinque annorum.

27 PRAESCRIPTIO eſt quinque annorum,vt ne de † ſtatu defunctorũ quæratur.vt C.ne de ſtatu defun.l.is quem . vbi dicitur,quòd ſi aliquis deceſſit, & quinquẽnium tranſiuit poſt mortem eius, ſtatus quæſtio vltra moueri non poteſt. Eſt & alia,vt quærela inof.teſta.vt C.de inoffi.teſt.l.contra maiores. poſt quinquennium repellitur volens agere. Alia eſt de capto ab hoſtibus vt ff.de cap.& poſtli.reue. Alia eſt de nauiculariis & mercatoribus.vt C.de naufra.l.naue.Alia eſt de accuſato ex adulterio vt ff.de adult.l.quinquennium.Alia eſt de hæreditate adita,vt ſeparatio fiat.vt ff.de ſepara.l.j.§.quod autem. Alia eſt de filio pro parte excluſo qui tacuit,vel repudiauit.vt C.de inoffi.teſta.l.ſi quis in fin. Alia eſt de morato in libertate poſt manumiſſionem.vt C.ad macedo.l.ex eo. Alia eſt de interfecto a familia.ff.ad ſyllan.l.in cognitione. Alia eſt quæ fiſco obiicitur iure vectigalis vt C.de vecti.l.ij. Alia eſt de colluſione detegenda vt C.de collu.dete.l.ij.Alia quæ obiicitur hæredi minori de dote non competenti.vt C.de tempo.in integ.reſtit.authen.ſi minor.Alia eſt quæ obiicitur facto maiori petẽti rem,quam vere vendidit,quando minor erat.vt C.ſi ma.fac. l.fi.Alia eſt de redimendo ab hoſtibus.vt C.de poſtlimi.reuer. l.vlti. Eſt & alia de cubiculariis reuocandis , qui ſerui dicuntur.vt.C.de præpo.ſa.cu.l.j.lib.xij.

Præſcriptio ſeptem annorum.

28 PRAESCRIPTIO eſt ſeptem † annorũ de pupillo inſtituto in hæredem vtrum habeat effectum vt.C.de iur.delib.l.ſi infanti.

Præſcriptio nouem annorum.

29 PRAESCRIPTIO eſt nouem † annorum vt præſtarentur alimenta ſimpliciter relicta.vt ff.de alimen.le.l.vlti.

Præſcriptio decem annorum.

PRAESCRIPTIO eſt decem annorum quæ obiici po-
30 teſt , vt † aduerſarius probauerit poſt latam ſententiam quid

cum

eum dediſſe, vel iudicem accepiſſe: vt in auth. vt litigantes iurent. §. ſi verò. Eſt & alia quæ locum habet in rebus mobilibus inter præſentes. Eſt & alia quæ locum habet inter abſentes: de quibus duabus ſatis dictum eſt. inſtit. de vſuca. per totum. C. & ff. eod. Eſt præſcriptio de ſeruo plagium committente. Eſt & alia de damno ſine tempore: vt ff. de pecul. lega. l. ſi primo. Eſt & alia præſcriptio de debitore fiſci, qui & ſeruum manumiſit: vt ff. qui & à quibus. & l. ſi cum. §. iij. Eſt & alia quæ inter præſentes bona fide obtinet. C. de præſcription. xxx. anno. l. ſi quis emptionis. Eſt & alia contra eum, qui fecit teſtamentum, & nihil oſtendit. vt C. de teſtament. l. ſancimus. Eſt & alia contra eum, qui vſufructu, vel ſeruitute non eſt vſus: vt C. de ſerui. & aqua. l. vltima.

Præſcriptio duodecim annorum.

31 PRAESCRIPTIO eſt xij. annorum † quæ refertur quo ad matrimonium contrahendum, & teſtimonium ferendum in cauſa ciuili, & etiam teſtamentum faciendum. vt inſtitu. de nupt. in princip. & ff. de teſta. l. iiij. & inſtitu. qui. non eſt permiſſa. teſta. §. præterea. Eſt & alia de dote non ſoluta: vt C. de tempo. in integ. re. auth. ſi minor.

Præſcriptio tredecim annorum.

32 PRAESCRIPTIO eſt xiij. annorum † quæ datur decurionibus; vt C. de ſena. l. iij.

Præſcriptio quatuordecim annorum.

33 PRAESCRIPTIO eſt xiiij annorum, quæ datur maſculo † teſtari volenti, ſi ſui intereſt, & ad matrimonium contrahendum & teſtimonium ferendum in cauſa ciuili: vt C. qui teſtamenta facere poſſ. l. ſenium. & l. ſi frater. & ff. eodem. l. v. in auth. vt ſpon. lar. §. iij.

Præſcriptio quindecim annorum.

34 PRAESCRIPTIO eſt xv. annorum. † vt poſtulare quis poſſet: vt in authen. de temp. non ſolu. pecu. ſuper do. e. §. generaliter. colum. vij. Eſt & alia de manumiſſione facta à minore pro procuratore habendo: vt inſtitut. quib. ex cauſis ma. §. eadem l. Eſt & alia vt clericus non ordinetur: vt in auth. de ſan. epiſco. §. presbyter.

Præſcriptio ſeptemdecim annorum.

PRAESCRIPTIO eſt xvij annorum † vt cum quæritur

quis poſtulare poſſit & adoptare; vt ff. de poſtu. l. j. §. pueritiam. & inſtit. eod. §. minorem.

Præſcriptio octodecim annorum.

PRAESCRIPTIO eſt xviij. annorum, ſcilicet in muliere cum quæritur an admitti poſſet ad impetrationem veniæ: vt C de his qui ve. ęta. impetra. l. ij. §. fœminas. Eſt † & alia
36 in arrogatore: vt ff. de adopt. l. arrogato.

Præſcriptio viginti annorum.

PRAESCRIPTIO eſt xx annorum, ſcilicet in maſcu-
37 lino, † veniam ætatis impetrauit ad vendendum: vt C. de his qui ve. æta impetra. l. ij. in principio. Eſt & alia de eo, qui rem alienam in abſentia domini poſſidet: vt C. de præſcriptio. xxx. an. l. ſi quis. Eſt & alia de eo qui bona fide in poſſeſſione ſtetit: vt C. de long. tempo, pręſcrip. l. præſta. Eſt alia quæ de his bonis in curia aduocatorum requirendorum contra fiſcum obſeruatur: vt ff. de iure fiſci. l. j. §. j. & hoc poſtquam ſcit ſe poſſe occupare: vt ff. de acquiren. rerum domin, l. iij. Eſt & alia vt quærela falſi: vt de falſi l. quærela. & l. cum mora. Eſt & alia vt de milite à militia dimiſſo, vt C. quando prouo. non eſt ne, l. veteranis.

Præſcriptio viginti quinque annorum.

PRAESCRIPTIO eſt xxv. annorum, ſcilicet cum quęritur an poſſit in iudicio intereſſe ſine tutoris authoritate, & dicitur quod ſic, ſi præſcripſit tempus xxv. ann. ante verò non ſine curatore: vt C. de authori. præſtan. l. clarum. Eſt & alia an
38 † quis ſit legitimæ ætatis. & videtur quod vbicunque ſit mentio de legitima ætate intelligitur xxv. anno. niſi aliter dictum ſit in contrarium: vt l. allega. & l. fin. C. de his qui ve. æta. impetra. Eſt & alia de eo qui non dedit. vt ff. de mu. & ho. l. ad rem. & ff. de edendo. l. j. Eſt & alia de muliere, quæ peccauit in corpus ſuum: vt in authen. de appella. § ſi præter. col. iij. eſt & alia de eo qui mentitus eſt in ætate: vt C. de his qui ve. æta. impet. l. fin. Eſt & alia de eo qui habet annos xx. & filios quinque, quorum quilibet pro vno anno reputatur: vt ff. de mu. l. ij. Et nota quod omnes ſupradictæ non veræ præſcriptiones dicuntur, ſed potius exceptiones.

Præſcriptio viginti ſeptem annorum.

PRAESCRIPTIO eſt xxvij. annorum, qua iuuatur is contra quem minor in iure reſtitui poſtulat.

Præſcri

BIBLIOTECA ... VILLA

Præſcriptio triginta annorum.

39 PRAESCRIPTIO eſt xxx. annorum † quando poſſideo rem alienam ſine titulo & mala fide: vel econtra ſi res fuerit vitioſa, non tamen ſi res fuerit religioſa, ſacra, vel publica communi vſui vel publico deputata. tales enim non præſcribuntur: vt C. de præſcript. xxx. vel xl. annorum in rubro & nigro. Alia eſt de eccleſia regia, vel honorabili loco, vt in auth. de alie. & emphyt. §. non eſt. Alia eſt de ſacroſanct. eccle. auth. quas actiones.

Præſcriptio quadraginta annorum.

40 PRAESCRIPTIO eſt xl. † annorum quę habet locum in hypothecaria, quando creditor aliquam rem debitoris poſſidet, quæ eſt ei obligata. tunc enim xl. annorum ſpatio præſcribitur non minori. licet extraneus breuiori tempore præſcribat: ſcilicet ſpatio xxx. anno. vt C. de præſcript. xxx. vel xl. ann. l. cum notiſſimi. item hæc præſcriptio habet locũ in omnibus actionibus, quarum præſcriptio eſt interrupta lite conteſt. aliæ enim non extinguuntur xl. anno. ſecus ſi alio modo eſſet interrupta, vt quia deſinit poſſidere. vt C. eo. l. vlti. de quo dic vt ſuprà no. Item in rebus eccleſiaſticis non ſacris, & immobilibus habet locum hæc præſcriptio xl. anno. C. de ſacroſanct. eccle. authen. quas actiones.

Præſcriptio quinquaginta annorum.

41 EST præſcriptio quinquaginta annorum † vt non ordinetur diaconiſſa: vt C. de epiſco. & cle. authen. diaconiſſa. Alia eſt in authen. habita. C. ne fi. pro patre.

Præſcriptio ſexaginta annorum.

42 EST præſcriptio lx. annorum, ſcilicet de eo qui † arrogatur per principem: vt ff. de adop. l. iij.

Præſcriptio ſeptuaginta annorum.

43 EST præſcriptio lxx. annorum † quæ excuſat tutelis & honoribus vocatos. ff. de iure immuni. l. maiores lxx. annis à tutelis & muneribus vacant. ſed qui ingreſſus eſt lxx. annum nondum egreſſus hac vacatione non vtetur: quia non videtur maior lxx. annis qui agit lxx. annum.

Præſcriptio centum annorum.

44 EST præſcriptio † centum ann. quæ competit ſoli Romæ

ciuitati & eccleſiæ: vt C.de ſacroſanct.eccle.l.vt inter diuinum.authen.quas actiones.

Perpetua præſcriptio.

45 PERPETVA † præſcriptio eſt ſine temporis præfinitione, ſcilicet in feudis.in conſtitu.feudorum. l. imperialem decet ſolertiam,&c.

TRACTATVS PRAESCRIPTIONUM Domini Dini à Muxello. Finis.

TRACTATVS DE PRÆSCRIPTIONIBVS DOMINI GVLIELMI DVRANDI CAESAREI Pontificiíque Iuris ſpeculatoris eximij.

PROOEMIVM.

RECVRRITVR ad ſummiſtas: quia practici authores de hac rubrica non tractauerunt, ſaluo quod de reſciſſorio dixit Roff. de qua tractauit author. ſuprà ead. parte. de reſtit. in integr. Pabulum autem recepit author ab Albe. Gal. ſui operis rubrica vltima. de hoc etiã Nepos de Monte Alba. tractauit ſua rubrica vltima. Scias quòd Hoſt. in ſumma huius titul. vbi de præſcriptione rerũ immobiliũ. §. ij. colligit diuerſa tempora pręſcriptionum, ſed copioſius poſuerat Azo in brocardis vbi de præſcript. Nepos de Monte Alba. enumerauit aliquas, vbi ſuprà. Guido de Suza. poſt authenti. & conſequenter. C. de ſenten. & interlo. & videas quod vnam numeratam dedit nobis author de practica quod fuit: quia non habuit conductores ſuos practicos: vt dixi in princ. cum tamen materia ſit valde canonica quod patet eo. tit per totum. & libellos epiſcoporum vendicantium iura epiſcopalia in eccleſiis diœceſis ſuæ, ſiue petant ab illis, ſiue ab ipſorũ poſſeſſoribus collige eod. ti. auditis. & c. ſeq. & c. cũ olim. de archiepiſcopo quo ad ius metropoliticum eodem titu. cum ex officij. de conſi. ſopitæ. in ca. autem. cum non liceat. eodem titul. archiepiſcopus agebat vt epiſcopus: vt ibi patet. Contra iſtos autẽ ſolet allegari præſcriptio: vt in ipſis iuribus apparet, per quam dicunt ipſi ſubditi ſe exemptos & liberos à poteſtate illorum, & quomodo veniat probanda ipſa exceptio, vel libertas coram ipſo, patet hodie in c. cũ perſonæ. de priui. li. vj. Si vero iudex datus eſſet ad cauſam ad petitionem epiſcopi vel ſubditi: ſit in diœceſi ipſe ſub-

dictus reus vel actor habet probare. Forma igitur articulum ſuper præſcriptione exceptionis, & libertatis, & iuriſdictione illius: ſed epiſcopi ſolent articulum improbare, dicentes libertatem non poſſe præſcribi: nec obedientiam: nec quē poſſe poſſidere ſeipſum: & ſic nec præſcribere. per c. cum non liceat. Item addunt illud, poſſe præſcribi contra epiſcopum, quòd per eum poſſet remitti. ſed epiſcopus non poſſet remittere. de don. apoſtolicæ. C. de bonis lib. l. ſi. præſcriptio quæ eſt per taciturnitatem remiſſio. Sed clerici reſpondent & fatentur quòd ſuo proprio nomine libertatem præſcribere non poſſunt: vt no. in c. auditis. in iiij. glo. ſed præſcribuntur à Papa, vel alio cuius nomine illā allegant. & ſi opponatur de ignorantia Papæ: vide quod dixi. ſ. de teſte. §. nunc videndum. in prin. verſi. adhuc opponūt. Negant etiam quòd dicitur libertatem præſcribi nō poſſe, inducentes ff. de acqui. poſ. poſſideri. §. ſi ſeruus. & de lib. cau. liberis. §. fina. & l. igitur. §. j. & apertius. C. de long. tempo. præſcrip. quæ pro liber. in rubro & nigro. ad id quod de obedientia dicitur: reſpondetur verum eſſe contra obedientiam non præſcribi, vt per illam quis nemini ſit ſubiectus: & ſic acephalos. contra id. xciij. diſt. nulla. de cenſi. omnis. &, locuſta. vt in li. prouer. xxx. Regem locuſtæ non habent. Sed obedientia certæ perſonę, vel certę dignitatis bene præſcribitur. Sic de priuile. cum perſonæ. Quod dicitur neminem ſe poſſidere, & ſic nec præſcribere, reſpondetur, quod præſcriptio quandoque inducitur ad quærendum rem, vel ius in rē. & verum eſt, neminem ius acquirere in ſeipſo: quia ſe non poſſidet, bene tamen poteſt quis acquirere ſibi defenſionem contra ius alterius, & extinctionem illius iuris. & exceptionem inquantum habet effectum negatiuum præſcribit: obedientiam autem inquantum duas perſonas reſpicit præcipientem & parentem nullus ſe præſcribit: nullus enim ſibiipſi imperare poteſt. ff. de arbitr. l. penult. & correlatiua non cadunt in vnum. de inſtit. c. vlti. cum concor. Facit ad prædicta ff. de ſtip. ſeruorum l. iij. Negant etiā clerici poſſeſſionem ſuperiorem dicētes præſcribi poſſe, quod pacto remitti non poteſt: nam rei communi paciſcendo quis ſeruitutem non quærit, quam tamen quærit præſcribendo. primum patet ff. de ſerui. ruſtic. prædio. l. ſi vnus. Secundum, de ſeruit. vrba. prædi. l. ſi inter me. & ibi not. & communia præ. l. proprium. & l. ſeq. & eſt ratio: quia conſenſus, qui in præſcriptione ineſt, habet perſeuerantiam temporis, quæ ſuperaddit ad ſimplicem conſenſum. facit C. ad velle. ſi mulier. ij ſicut

ade

addit ad priuilegium:vt in præ.c.cum perſonæ.& C.de fun.pa. l.fi.lib.xj.Quidam etiam non fatentur ſecũdum,ſcilicet,quod epiſcopus non poſſit remittere eccleſiæ ius epiſcopale.de hoc vide quod plenè ſcripſi de cenſi.cum venerabilis. ſuper glo.ij. Ad rubricam autem pertinent vj.quæſtiones quas ſcripſi ſuper regula poſſeſſor. de regulis iuris libro ſexto. Et quæſtio quam ſcripſi ſuper regula, plus ſemper de qua.infrà dicam.Et quam ſcripſi ſuper regula,qui ad agendum ſcilicet quod eccleſia contra laicum præſcribit decennio.Item quæſtio,an parochiani præſcribant præſentationem rectoris? de qua plene ſuper regula, quod alicui gratioſæ. Pertinet etiam quæſtio Goffred.xviij.anñ.decennalis præſcriptio currat laico in iure indiuiduo, quod habet cum eccleſia, quam ſcripſi de iure patrona.c.vni.in fin.lib.vj.Item quæſtio dominicalis.xxij.quam ſcripſi eo.c.in vlti.glo.de præſcriptione contra laicum inchoata,cui ſuccedit eccleſia:& ibi etiam.lxij.q.Pilei.Itẽ venereal. 59.an præſcribat emptor rem eccleſiæ ſibi venditam ſine ſolennitate?de qua ſcripſi de reb.eccle.non alie.c.ſecundo,ſuper glo.lib.vj.Item quæſtionem.xxj.Pilei vide ſuprà de reſtit.ſpol. §.ſecundo,in fine.Item quæſtionem Goffr.de priuilegiatis de eligendo epiſcopum cum capitulo,quod eis non curiat, ſi per xl.ann.eccleſia non vacauit.ſcripſi de conſue.c.vlt.in prin.lib. vj.Item de quæſtione meri imperij an præſcribatur, ſcripſi de foro compe.cum conting.in glo.non dixit Roff.ſua.q.nona. tractat an conſtituta ſeruitute eo pacto,quod tempore nõ tollatur,impediatur pręſcrip.x.vel.xx.an.per tale pactum.& quia quæſtio in volumine habetur, ſufficiat nunc, ſolutio quæ habet,quod illi qui per ſeruitutem intentat confeſſoriam, non obſtabit illa præſcriptio, in qua deficit bona fides.ff.quemadmodum ſerui.amit.l.ſeruitutem.de ſerui.vrb.præd.l.hæc autẽ iura. Error enim eſſet in facto proprio ff.ad Velleia.quanquam.Item ſi non agatur contra paciſcentem, ſed contra habentem cauſam ab illo.ff.communia prædio.venditor.in prin. quod enim obſtat venditori: obſtabit emptori.ſi in tantũ.ſcit. feciſſe dic.l.quoties C.de euic.l.emptori.ſecus dicit ſi poſſidet non habens cauſam a paciſcente cum pactum perſonale non rem ſed perſonam afficiat.ff.de contrahen..empt.o.l.1.ſi.na.& de religi.& ſumpt.fune.l.Neratius.ſubdit autem quod licet Azo dicat confeſſoriam intentatam melius ſibi videtur hæc agi ex ſtipulatu,vel præſcriptis verbis,quæ datur & competit poſt pactum appoſitum,licet ſeruitus ſit oblata ff.quib.mo. vſuſfru.

amit.l.ſicut in annos.Habeatur etiam quæſtio Vber.de bo.extra volumen ipſius,qui quærit an.xxx.ann.præſcriptio currat contra prodigum, cui bonis eſt interdictum.ad affirmatiuam allegat de præſcriptio.xxx.ann.ſicut in rem.vbi enumeratur pupillus,& certæ perſonæ contra quas non currit, & prodigus de illis non eſt:non ergo ſibi currit.facit C.de caduc.tol.l.vni.§.ſinautem.in fin.ad hoc facit C.de in integrum reſtitutione.l.ſicut curatorem habens.vbi talis æquiparatur adulto,cui talis præſcriptio currit, & vide quod ibi not.propter quod de quæſtione iſta taceo. Soluit,quòd ſicut pupillo non currit: ſic nec tali prodigo.lex enim prohibens alienare pupillo:porrigitur ad prodigum.ff.de reb.eorum qui ſub tu.l.qui neque C.de cur.furio.l.ſecunda.& plus ſimilis eſt prodigus pupillo, quam adulto.ſuprà remiſi.& vide ff.quib.cauſ.in poſſ.ea.l.Fulcinius.§.adeò.aliàs Labeo. ad finem. vbi dicitur quod horum ſtatus ab ijs non multum abhorret.non obſtat ff.de tutel.qui habet. quia verum eſt quòd concurrentibus ætate & dementia naturalis cauſæ habebitur conſideratio in dando curatore: vt ibi: ſed non propterea innuit æquè vtrique ſuccurri. Subdit Vber. quòd ad omne dubium tollendum quod cõcedatur quod currit:ſed datur reſtitutio:ſed in prodigalitate finita præſcriptio. ſicut in minore dicitur.C.in quibus cauſis in integrum reſtitutio non eſt neceſſaria.l.finali. Fuit alia quæſtio Vbert.ſuper l.ſi quis alia.in fine.ff.quemadmodum ſerui.amit.an vaſallus libertatem & directum dominium feudi præſcribat.xxx.ann. non ſeruiendo. Et præmitto quod Iacobus Veronenſis poſuit de hoc rubricam de acquiren.feud. per præſcriptionem mihi char.xj.vbi ipſe dixit,quod affirmatiua probari videtur per l. omnes.C.de præſcriptione triginta vel quadraginta annorum. ipſe tamen dicit quod litera ipſius l.ſi quis.facit ad contrarium,niſi interpellaſſet ius domini dicendo eum non ſuum dominum. Subdit autem poſſe diſtingui an deberet vaſallus dare certas præſtationes domino: puta tenere equum pro feudo.& tunc ſit imputandum domino quod illas non exegit. Si autem erat feudum honorificum:non eſt quod imputari poſſit ei, qui nihil potuit exigere,ſtatim hic reſumam.& hoc ſatis ſibi placet, vel diſtinguitur ſecundum eum, an intra tempus illud.xxx.ann.dominus habuerit negotia,ad quę vaſalli eſſent vocandi. & veriſimile eſt quod dominus vocaſſet, ſi vaſallus fuiſſet:vt in militia, vxore ducẽda, vel ſimilibus.ad talia enim ſi aliis euntibus,iſte nõ fuit,interpellaſſe videtur ius domini: & ſic

& ſic poſſet libertatẽ præſcripſiſſe. libertas autem ſerui ſi mala fides non obſtet, longo tempore præſcribitur. C. de præſcript. long. tempo quę pro lib. oppo. l. prima & ſecunda. & no. in præce l. omnes. in vlt. glo. de præſcriptio. & tene quod ibi not. & in l. cum ſatis: C. de agrico. & cenſi. libro vndecimo, quæ lex in princip. videtur velle, quòd nullo tempore præſcribat: Sed dic quod ſexaginta annis præſcribit. vt in l omnes. ad finem. Ad contrarium reſponde vt vtrobique. quærebat Iacobus Veronenſis vbi ſuprà in fine. an qui. triginta annis præſcripſit feudum, ſi cadat à poſſeſſione, illud recuperare poſſit? diſtinguit an à principio habuerit bonam fidem, vel non. primo caſu habet exceptionem contra omnem agentem: & actionem contra poſſeſſorem extraneum, ſed non contra dominum. Secundo caſu habet exceptionem, ſed non actionem contra dominum, vel extraneum niſi contra illum qui vi deiecit: vel cõtra miſſum in poſſeſſionem: quia non venerat ad iudicium. alleg. l. ſi quis emptionis. in princip. & §. j. & §. ſed hoc. & §. ſed ſi quis vidiſti dictum Vbert. quòd à vaſallo qui habet feudum honorificum, nil dominus poteſt exigere. dictum tamen iſtud non probauit aliquo iure: His diebus habui examinare quandam feudalem cauſam, in qua dicebatur vaſallum illum inueſtitum de feudo gentili & franco, alibi de feudo nobili, libero, & franco. & hæc ſatis ſonant in honorificum. Eſt autem dubium quid ſonent hæc verba: Iacob. de bel. qui in princip. vſuum feudorum ponit. x. diſtinctiones feudorum, in quo numero alios excedit: vt dicam infrà de feudis. in princip. pro ſexto membro ponit feudum: nobile, minus nobile, aliqualiter vel mediocriter nobile & ignobile. & hæc omnia ſumit ex perſona concedentis vt conceſſum ab Imperatore, Regi, Duci, Marchioni &c. dicatur nobile minus nobile conceſſum à prædictis, aliqualiter vel mediocriter nobile conceſſum à vaſallis proximorum, ignobile conceſſum à minimis valuaſoribus, à quibus nullam nobilitatem vel dignitatem conſequi poſſe dicuntur. inducit Rubricam primam in vſibus feudorum, & Rubricam de feudo Marchiæ &c. cum duabus Rubricis vel §. ſequentibus. ſed hoc nihil ad propoſitum. iſta enim ſapiunt nobilitatem ex parte concedentis: & nos quęrimus nobilitatem, libertatem & franchiſiam ex vi verborum: quæ verba poſſunt non eſſe etiam in infeudatione quam faceret Imperator. Et poſſunt eſſe in infeudatione quam faceret quis minor. Aliqui di-

cunt tunc demum feudum eſſe tale, quando propter hæreſim vel culpam domini vaſalli ſunt abſoluti ab omni eius fidelitate.xv.quæſtione ſexta nos ſanctorum.cum duobus c.proximis.de hæreticis.c.finali.ſicut de patria poteſtate dicitur.eod. titu.c.ſecundo.in ſi.libro ſexto.Sed hoc non placet: quia per hoc non ſatisfit quæſtioni,quid hæc verba in conceſſione feudi operentur.Item tales abſolutiones quandoq; non ſunt perpetuæ: vt in pręalle.decre.vlti.ſcripſi.ſuper prima gloſſa. Aliis videtur quòd vulgaris & communis dictorum verborum interpretatio ſit tenēda, vt ſic ſit francum, liberum, & ſic nobile, vt apud vulgum verba ſonant.extra de ſponſa.ex literis.j.ff.de verbor.ſignificat.anniculus.j.& vide alia iura circa hoc quæ ſcripſi intrà de fructibus & intereſſe.§.primo. verſiculo ſed quid ſi debeo.in fine.& ſic indefinita locutio faciet illū omni libertate liberum, & ab omni ſeruitio abſolutum. facit extra de teſtamen. ſignificauit.ff. communia præd.ſi quis duas. in princip. & l.in tradendis. & quod ibi not.hoc dicere ſonat in abſurdam propter manifeſtam contrarietatem & repugnantiam. Propter quod dici poſſet talem infeudationem non valere.de appell.ſolicitudinem.cum concor.vltima gloſſa ff.de regulis iuris. vbi repugnantia.ff. de hæredi.inſtitu. ſi Titius. eſſet ergo quædam libera donatio.ſicut enim nequit quis eſſe liber & ſeruus:ita nec in totum liber vel non obnoxius & vaſallus:Propter quod dicendum eſt quod ſi qua ſeruitia fuerūt expreſſa in conceſſione:ad illa tenetur.facit ff.de oper.liber.l. vt iuriiurandi.& de libe.cauſa.l.finali.& ad illa non extendentur verba prædicta liberum & francum, ſi nil fuit expreſſum, ſed iuramentum fidelitatis præſtitit ad illa capitula iuramenti non extendetur libertas.Si vero non iurauit quod eſſe poteſt per pactum in prima feudi datione appoſitum vt in libro feu. per quos fi.inue.capitulo ſecundo.& de capitu.Corra. in princip.tunc puto quod remiſſio iuramenti non eximat à fidelitate: quo ad capitula quæ continentur in fidelitatis forma in vſib.feud.titu.de forma fidelitatis.& titu.ſeq.& xxij.q.quinta. De forma hoc patet aperte, extra de iureiurando.veritatis. & tunc intelligam Vbertum ſuſſe locutum exactionem fieri nō poſſe.ſcilicet,vltra illa quæ continent fidelitatis formam.hic autem intelligantur dicta ſalua interpretatione.ſi qua alia certa illorum verborum in illa patria: per ea quæ dixi & ad quæ remiſi in ver.aliis videtur.

Directum

SVMMARIVM.

1 *Directum dominium dicitur per præſcriptionem acquiri.*
Libellus qualiter ſit in materia præſcriptionis concipiendus?

2 *Debitor tutus præſcriptione xxx. anno. nihilominus ſoluit, an poſſit repetere?*

3 *Præſens vel abſens qualiter quis dicatur?*

4 *Fundum habens cum alio communem, ſi illum inſolidum vendiderit an currat longi temporis præſcriptio?*

5 *Titulus an deſideratur in præſcriptione longi temporis quæ opponitur contra creditorem?*

6 *Poſſeſſor rei mobilis an eam poſſit præſcribere.*

7 *Res poſſeſſa per x. ann. bona fide & iuſto titul. ſi demum reuertatur ad debitorem an xxx. ann. præſcripta dicatur?*

8 *Præſcriptio an currat contra eccleſiam vacantem?*

9 *Laicus non poteſt decimam præſcribere: quia eſt res ſacra.*

10 *Præſcriptionem longi temporis opponenti incumbit bonæ fidei probatio.*

11 *Præſcriptio an currat illi qui non poteſt agere?*

12 *Colono xxx. ann. ſtante an acquirat poſſeſſionem?*

13 *Colono vel emphyteuta per xxx. ann. penſionem non ſoluente: an poſtea poſſit peti penſio.*

14 *Præſcriptio xxx. ann. tuetur quemlibet poſſeſſorem.*

15 *Iuri proprio renunciare an liceat?*

16 *Promiſſio de penſione ſoluenda poſt completam præſcriptionem an ſit tenenda?*

17 *Soluens v. cum annuatim teneatur ad x. an curſu xxx. ann. præſcribat alia quinque?*

18 *Papa an poſſit contra alias eccleſias præſcribere?*

19 *Præſcriptio de conſuetudine quantum tempus requirat?*

20 *Attentatio poſt completam conſuetudinis præſcriptionem in contrarium facta, an præſcriptionem interrumpat?*

21 *Præſcriptio & conſuetudo qualiter differant.*

22 *Iuriſdictio eſt quid incorporale: nec diuiſionem recipit.*
Incorporalia dicuntur omnia illa quæ in iure conſiſtunt.

23 *Præſcriptio an per exceptionem interrumpatur?*

24 *Clericus an poſſit præſcribere ius excommunicandi?*

25 *Allegans præſcriptionem in rebus eccleſiaſticis debet etiam titulum allegare & probare.*

SIc libellum concipit.Libel. Corã &c.con.de P. à quo talem
rem,puta fundũ,vel cenſum, quem dico me legitimè præ-
ſcripſiſſe.xvj.quæſtione.iij.cap.j.ij.& iij.& per totum extra eo.
ſanctorum.& ca.ſequen. Et not.quod libellus iſte procedit ſe-
1 cundũ Bulgarum,& M.& eos qui dicunt† per præſcriptionem
directum dominium acquiri.pro quibus facit.C.de bonis ma-
ter.auth.vbi.& xvj.quæſtione.iij.inter memoratos.ibi, ſit ęter-
num dominiũ.& c.clerici.in fi.ibi , in ius ſuæ proprietatis poſ-
ſe tranſcribere.res enim præſcriptione temporis mutant do-
minium.ff.de vſu.l.eum qui.§.accedit.verſi.& vniuerſitas. Ioã.
vero , & alij dicunt per eam acquiri tantum exceptionem &
non dominium:niſi vtile,vt ea quæſtio quicunque.ibi , ſecun-
dum ius legis eius non videtur eſſe diœceſis admittenda : ta-
men contra eum non eſt actio repoſcendi. & ea.q.§.poteſt.ij.
a prope prin.ibi,vtiliter rem vendicare poterit[a],vt extra,de præ-
ſcrip.cum olim.& c.ſe.in quibus in modum exceptionis oppo
b nitur.de hoc ſecundum Papam extra eo.ſi diligenti.[b] † Quid
2 ſi mihi debebas.x.& licet tutus eſſes præſcrip.xxx.ann.tamen
mihi ſoluiſti,nunquid poteris repetere?ar. ꝙ ſic.ff.rem ra.hab.
c l.fi.[c] ff.quod met.cauſa.quaſdam.qui enim tutus eſt præſcript.
ſimilis eſt ſoluenti:vt ff.de admin.tut.pupillus.quidam tamen
contra:quia eras naturaliter obligatus.vnde ſolutum non re-
petes.ff.de condi.indeb.qui exceptionem ad idem.ff.de leg.j.
3 ſi creditori.ſi hoc probat præmiſſa opinio Ioann. † Quando[d]
d aliquis dicatur præſens vel abſens , not C.de præſcript. long.
temp.l.fi.Quod ſi poſſeſſor nullum habet domicilium: pro ab-
ſente habetur. Si vero habet in pluribus locis , quod eſſe po-
teſt,vt extra de for.compe.ex parte.& ff.ad munic.aſſumptio.
§.fi.& l.eius qui.quo ad omnes pro præſente habetur. vt ibi-
4 dem not. † Quid ſi is cum quo habeo fundum communem,
illum inſolidum vendidit:nunquid præſcribit longo tempore?
videtur ꝙ non:quia cum ſim actor,habeo actionem commu-
ni diuidundo:vt C.cõmmuni diui.l.ij.& iij.ff.eo. communi di.
§.fin.ff.de act.empt.Iul.§.idem Celſus.arg.contra. C.de com-
muni.re.ali.l.j.Sed dic quod non agam.cum non probem me
dominum except.obſtante:vt ff.famil.erciſ.l.de hoc.C.in qui-
5 bus cauſ.ceſ.long.tempo.præſ.l.vnus. † Sed nunquid in præ-
ſcrip.long.temporis , quæ opponitur contra creditorem deſi-
deratur titulus?dic ꝙ ſic , prout not.C.de præſcript.xxx.ann.
cum notiſſimi.in princip. Vtrum autem tunc ſufficiat alle-
gari titulum probata longi temporis poſſeſſione.de hoc extra
de

de cenſi.peruenit.ff.de vſur.cum de in rem verſo.ſuprà de re-
6 ſtitutio.ſpoliato.§.nunc dicamus. † Sed an poſſeſſor rei mo-
bilis eam præſcribit? Reſpon.ſic, & non debet ei nocere: quia
breuiori tempore dominus factus eſt: vt not.ſuprà de cap. &
poſtli.reuer.in bello.§.ſeruum.& C. ſi aduer.creditorem.l.j.§.
7 ſi. † Quid ſi poſſedi per x.an.bona fide,& iuſto titulo, & de-
mum res reuerſa,eſt ad debitoré:nunquid eſt præſcripta.xxx.
annis? & videtur q; ſic.ff.de diuer.& tempo.præſcrip.an in vi-
tium §.fina. Sed dic contra: vt ff.qui.mod. pign.vel hypotthe.
8 ſolu.ſicut.§.ſuperuacuum eſt. † Item not.quod licet contra
eccleſiam vacantem non currat præſcriptio, vt extra eod.de
quarta. & capitul.primo iacente tamen hæreditate bene cur-
rit: vt ff.de in diem addic.ſi prædio.ff.de vſu.l.fin. ff.de diuer.
& tempor.præſcriptio. ſi ſeruus.ff.de verborum obligatio.ad
9 diem. † Item licet laicus qui nequit decimam poſſidere cum
ſit res ſacra nequeat ipſam præſcribere: vt ff.de acquiréd. poſ-
ſeſſio.qui vniuerſas.§.primo & C. de ſacroſanctis eccleſiis,
ſancimus. & extra de præſcriptio.cauſam quæ.tamen eccle-
ſia bene præſcribit contra eccleſiam,ſi habeat titulum & bo-
10 nam fidem:vt extra eo.de quarta. & capitu.ad aures. † Item
præſcri. longi temporis opponens debet probare bonam fi-
dem,quod facit eo ipſo, quod contrarium non probatur.ff.de
verborum ſignificatio.bonæ fidei.ff.de probatio. verius. C.li-
11 bro duodecimo qui mil.non poſ.ſuper ſeruis. † Sed an ei,qui
non poteſt agere currit præſcriptio? videtur quod non. vt in
præal.l.cum notiſſimi.§.illud. & C.de annal.exceptio.l.prima.
§.fin.argu.contra quod currat ſed reſtituitur.ff. de ſerui.ruſti.
præ. Atticinus: ſed dic vt ibi not. Quid ſi impetro priuile-
gium: quod dempto canone vel decima poſſideam? dic quod
præſcribam.vt C.libro vndecimo de fundo pa.l.fin.de hoc.C.
12 de præſcriptio.triginta annor.l. competit. † Quid ſi colonus
ſteterit triginta annis: nunquid dominus amittat poſſeſſionem?
quidam diſtinguunt: aut ſoluit penſionem: aut non: & ſic in-
telligunt.C.de præſcription. triginta ann.male agitur Azon.
c contra [c] vt not.C.de fi.inſtrument.plures. & in præ.l.male: &
13 facit extra de except.præla.illud. † Quid ergo ſi colonus vel
emphyteuta ceſſauit in ſolutione penſionis per triginta ann.
f nunquid poſtea petetur penſio? Reſpon.non illius anni: [f] ſed
ſequentium ſic, vt tot ſint præſcriptiones quot etiam petitio-
nes. Alij contra.de hoc infra de loc §.nunc aliqua.verſicu.qua-
dragefimoprimo. † Pone. colonus vel emphyteuta domino
igno

ignorante vendidit & tradidit fundum conductum tamen à domino à quo conduxit penſionem ſoluit, emptor iſte triginta annis, poſſedit: tunc ipſe colonus in præſtatione ceſſabit debitæ penſionis: dominus vero agit rei vend. contra emptorem. quæritur an poſſit? & videtur quod non: quia colonus tradendo fundum dominum poſſeſſione priuauit. ff. de acquirend. poſſeſſio. poſſideri. §. quod ſi ſeruus. & l. peregre. §. quibus. & ſi emptor ciuilem & naturalem habuit poſſeſſionem: & meritò præſcribit: nam præſcriptio. triginta annorum, tuetur quemlibet poſſeſſorem. C. de præſcriptio. triginta ann. ſicut arg. contra quod præſcriptio non currat: quia dominus non fuit negligens & contra deſides &c. vt C. de annal. exceptio. l. fina. in fine, decimaſexta quæſtione tertia, §. poteſt & aliter. extra de præſcriptio. vigilanti Quod autem dominus non amiſerit poſſeſſionem, videtur: vt ff. de acquirend. poſſeſſio. quamuis.
g §. primo. Sed dic quòd amiſerit, ſecundum Pill. [g] vt ff. quib. mod. vſusfruct. amittat. Pompon. de æquitate tamen contra præſcriptio. reſtituitur ex generali clauſula, ſi qua &c. ff.
15 ex quibus cauſ. maio. l. prima, in fine. † Quid ſi colonus fundum vendidit & tradidit, & emptor triginta annis, poſſedit: dominus contra emptorem agere cœpit: emptor verò penſionem præſentis temporis obtulit: dominus eam recipere recuſauit, niſi & præteriti temporis penſionem offerret: emptor autem id facere recuſauit: nunc quæritur an dominus agere poſſit? & videtur quòd ſic: quia emptor offerendo iuri ſuo renunciaſſe videtur, vt ff. de l. commiſſo. l. de lege. §. fin. & poſt diem. C. de pact. inter empto. & vendito. commiſſoriæ. licitum enim eſt renunciare iuri ſuo: vt ff. de pact. pactum. C. de epiſcopis & clericis, ſi qui in conſcribendo. extra de reg. ad apoſtolicam. argumen. contra quia præſcriptio legitima tuetur poſſeſſorem. C. de præſcriptio. triginta annorum, omnes. & emptor iuri quod ignorauit ſibi competere, non videtur renunciaſſe: vt ff. de inofficio. teſta. matri. ff. de petitio. hæredita.
h l. legitimam. dicit Pil. [h] quòd aut ſciuit: & tunc videtur renunciaſſe. aut ignorauit: & tunc non, vt ff. de noua. & delegatio. ſi quis delegauerit. ff. de operis liber. cerdonem. & l. ſicut patronum.
16 † Quid ſi quis poſt completam præſcriptionem ſe ſoluturum promittit, nunquid tenetur? Reſpondee ſic, ſi ſciens promiſit

miſit, ſecus ſi ignorans.ff.ſi quis cau.ſed & ſi.§.ſi.ff.ad maced.l. fin.ff.de operis libert.ſicut. & l.cerdonem. extra de re iudic.
i quod conſultationem [i]. † Quid ſi cum deberem annuatim
17 ſoluere decem nomine penſionis, ſolui tantum quinque per trigiata ann.nunquid præſcribo in reliquis quinque? argumét. quod ſic.ff.quibus modis vſusfruct.amitt.placet & ff. ſi ſeruitus.vendi.ſi eo.§.primo.ff.quemadmodum ſeruitus amitt.l.ſecunda, argument.contra.C.de vſusfruct. aduerſus.ff.eod.cum qui dam.C.de non numerata pecunia: cum fidem. de hoc in præ.l.cum notiſſimi.§.penulti. & infrà de loca.§.nunc aliqua.
k verſicul.quadrageſimotertiò. [k] † Illud etiam quæritur vtrum
18 Papa poſſit contra alias eccleſias præſcribere? & videtur quòd non: nam omnes eccleſiæ ſuæ ſunt:quia habet plenitudinem poteſtatis in qualibet earum:ſecunda quæſtione.vj. qui ſe ſcit. nona quæſtione,tertia nunc vero extra de conceſſio.præbend. propoſuit.C.de quadri.præſcriptio.bene.vigeſimatertia,quæſt. octaua,conueníor:ergo per præſcriptionem nihil acquireret: quod verum eſt: licet aliter negligendo ius ſuum perdat.ſic econuerſo contra ipſum non præſcribitur: cum ipſe nihil perdet,licet aliter ſibi acquirat:vnde aliqua eccleſia bene pręſcribit res eccleſiæ Papæ ſubiectæ.decimaſexta quæſtione quarta,
l voluimus. [l] extra eod.cum nobis.quia per hoc nihil deperit Romanæ eccleſiæ: contra quam non præſcribitur, cuius ius ſemper eſt ſaluum,extra de re iudic.cum ſuper.& capitul.ſub-
m orta extra, de capitul mo.dilectus. ſecundum Vin. [m] † De
19 conſuetudine autem quæritur quanto tempore præſcribatur? Reſpond. quadraginta annis in rebus eccleſiaſticis.decimaſexta quæſtio.tertia,quas actiones extra de præſcript.de quarta. de hoc ſecundum papam, extra, de conſuetudi.cum dile-
20 ctus, & capitulo finali. † Quid ſi poſt completam præſcriptionem conſuetudinis ſemel, vel bis ſit, in contrarium attentatum: an interrupta ſit præſcriptio? Reſpondeo, non: argumento ff.de pactis ſi vnus.§.ſed ſi pactum.ff.de itinere ac-
n tuque priuato, l.prima §.finali & l. ſecunda [n] † Sed quæ eſt
21 differentia inter conſuetudinem & præſcriptionem? Reſpondeo conſuetudo eſt eiuſdem actus repetitio: vt C.de epiſcopa.audien.l.tertia vigeſimaquinta quæſtione.ſecunda,ita nos. præſcriptio autem eſt continuatio poſſeſſionis téporis à lege diffiniti.ff.de vſu.l.ſecunda. vnde ſi bene attendas præſcriptio

ſe

ſe habet ad conſuetudinẽ, ſicut diſponens àd diſpoſitum: actũ
enim repetitum quem conſuetudinem dicimus continuatio
temporis lege diffiniti, quam præſcriptionem vocamus, diſpo
o nit.[o] †Sed pone, miles quidam habebat caſtrum, & habebat
22 iuriſdictionem dicti caſtri: ſed in certis capitulis tantùm vſus
eſt dicta iuriſdict. in quibuſdam verò non per x. an. & amplius.
quæritur an ei obſtet præſcriptio illis capitulis, in quibus vſus
non eſt? & videtur quod non: quia iuriſdict. eſt res incorpora-
lis. ea enim quæ in iure conſiſtunt incorporalia ſunt. ff. de re-
rum diui. l. j. §. fin. & res incorporales diuiſionem non capiunt.
ff. de acqui. rerum domi. l. ſeruus. §. incorporales. licet ſit arg.
p contra. xxiij. diſt. quorundam.[p] Quod autem retineat iuriſdi.
in aliis capitulis quibus non eſt vſus, facit. ff. ſi ſerui. vendi. ſi
eo. §. fin. quemadmo. ſerui. amit. ſi ſtillicidium. §. fin. & l. ſeq. &
arg. C. de duo. reis l. fin. arg. contra quod præſcribatur. ff. de ſer-
ui. l. vt pomum. §. j. ff. qui. mo. vſusfr. amit. l. is qui. & l. placet. Alb.
q Gal. dicit.[q] ꝙ obſtat præſcriptio arg. ad hoc extra de præſcri-
r ptio. auditis. Papa videtur dicere contra[r]: vt not. s̃. de iuriſdi.
23 om. iudi. ad fin. ver. illud etiam. † Et not. ꝙ per except. non in-
terrumpitur præſcriptio: quia præſcriptio introducta eſt in
odium non petentium: vt extra eo. vigilanti. xvj. q. iij. c. dilectio.
§. poteſt. At qui excipit non petit, nec per except. debet aliquid
adiudicari: vt extra de or. cog. c. ij. Vtrum per lit. conteſt. co-
ram non ſuo iudice, vel coram arbitro habitam fiat interru-
s ptio? not. ſuprà de lit. conte. §. fin.[s] † Item vtrum clericus poſ-
24 ſit præſcribere ius excommunicandi, not. ſecundum Papam.
t extra de reſtitu. ſpo. olim inter.[t] † Hoc etiam not. quod alle-
25 gans præſcrip. in rebus eccleſiaſticis debet allegare titulum
& probare: vt in decr. Greg. ix. extrauaganti, eo. titu. venerabi-
v lium[v] † Sed & vbi potius ex timore quàm ex debito præſumi
26 tur aliquid fieri vel præſtari: non ſufficit, probari tempus, niſi
& titulus probetur. ar. j. q. j. nullus. x. q. iij. quia cognouimus. Idẽ
eſt ſi credatur cauſa hoſpitalitatis ſeu curialitatis præſtitum.
arg. ff. de acqui. poſſ. qui ire. quæ dic ſecundum Papam: vt ex-
tra eo. ſi diligenti. & s̃. de edi. inſtrumen. §. nunc autem. verſic.
x quid ergo.[x] † Sed nunquid poſſeſſor pignoris ſciens rẽ obli-
27 gatam præſcribit? R ñ. non. habetur enim malæ fidei poſſeſſor
quo ad creditorem: vt no. ff. de acquir. poſ. ſi quis fundum. §. ſi.
28 † Quid ſi debitor ſciens fundum obligatum illum alienauit:
nunquid eius mala fides nocet bonæ fidei emptori: videtur ꝙ
non

non:nam aut illud malæ fidei,&c. loquitur in poſſeſſore alie-
z nante : & non in debitore : ſi dominus ignorauit alienari.[z]
29 † Sed de hypothecaria quæritur quanto tempore tollatur.[a]
a Reſpondeo quandoque quadriennio:vt quando fiſcus vendi-
dit rem alterius hypothecatam vt ſuam:vt C.de quadr.præſcr.
l.ij.& l.final.Quandoque ſopitur ſpatio x.vel xx.an.vt quando
quis vendidit rem pignoratam bonæ fidei emptori ,nam tunc
emptori inter præſentes decennio:inter abſentes vicennio ſe
tuetur:vt C.quibus non obſt.long.temp.præſcrip.l.fina. Quan-
doque xxx.ann.tantum tollitur : vt cum quis extraneus rem
pignoratam poſſidet bona fide , & ſine titul.vel cum titul.ſed
mala fide,vel ſine titu.& mala fide : vt C.de præſcript.xxx.an.
ſicut.& l.omnes.C.de annali exceptio.l.j. Quandoque ſopitur
ſpatio xl.anno.tantum:vt quando contra debitorem, vel eius
hæredem intenditur:vt C.quibus non obſtan.long.præſcrip.l.
fin.& in præſcrip.l.cum notiſſimi.interdum ſpatio vj.mẽſium.
vt C.libro x.C.de agri & cenſi.l.final.de hoc not.C.ſi aduerſus
30 credi l.j.& ij. † Sed nunquid hodie,huiuſmodi præſcri.x.vel
xx.anno.locum habent?& videtur quòd non : nam malæ fidei
poſſeſſore alienante ceſſat long.tempo.præſcrip.& in præ.au-
then.malæ fidei.nam ſemper hic venditor , idemque debitor,
cum vendidit quantum ad hoc malam fidẽ habet quando ven-
didit rem obligatam? Reſpondeo quod in præ.l.continetur,ve
rum eſt,cum non dominus vendidit : ſed in præſenti materia
aliud eſt.Et vide quod no.extra de re iudica.abbate ſane.li.vj.
31 in princi. † Quid ſi benè ſcit emptor rem alienam eſſe, igno
rat tamen obligatam fore : nunquid præſcribit hypothecariæ
actioni? Reſpondeo non,cum non poſſit præſcribere rei vend.
Sed quid ſi neſciuit emptor rem eſſe alienã:ſciuit tamen obli
gatam fore? Reſpond.præſcribit rei vend.ſed non hypotheca-
b riæ.[b] Qualiter con.ſi.in publicianã; dixi ſuprà de cau.poſſeſ.
c & propriе.§.nunc dicendum[c].

ADDITIO.

a Poterit de hoc ibi.& in cap.præalleg.quicunque. & ca.q.in ſumma.] Adde quemodoquis poſſit præſcribere obedientiã, quod nõ ſit ſubiectus vni,ſed alteri.Oldr cõſi.clxxij. & cclxiij. & an eccleſia præſcribat ius patronatus contra patronos,vide abb.conſi.cvj.ſecundo libro Et an liceat ex antiqua conſuetu-

dine præſcribant ius præſentandi, per eundem conſi.lxxvj.co. li. Et an conducens ad longum tempus: ſcilicet in emphyt.ab eccleſia ſine ſolennitate præſcribat? Vide Petr.de Anch.conſi. vlti. Et Feuda an poſſint præſcribi? Vide Bald.conſil.lxxxij.j.li. Et an emphyteuta præſcribat ſi rem emphyteuticam eccleſiæ tanquam propriam xj.annis poſſedit? idem Bald.conſil.cccxl. ij.libro.& an emphyteuſis præſcripta habeat eandem naturã, quam illa quæ pacto datur? vide Bald.conſil.xxj.co.ij.libro. Et an merum imperium præſcribatur?& quomodo? per Angelum conſilio cclxxxix. Pet.de Ancha.conſilio cxlj.& ibi. Et quid ſi quis exemit ex tribus partibus duas alicuius caſtri,& vſus eſt in totum iuriſdictione,an præſcribat etiã illam tertiã partem? Additio.] Et an merum imperium præſcribatur, vide omnino Bald.conſilio ccccxxxix.incipi.amplius caſtrum.in iij.volu.& an acquiratur per conſuetudinem & quomodo præſcribi poſſit, vide Cardina.Zaba.in cap.cum contingat.de foro compet. Henry.Ferran.

b Si diligenti non fateor materiam ibi tractatam per Innocen. & vide quod ſcripſi de regul.iuris.poſſeſſor.libro vj. in princi. quæſtionis.

c l.fin.& ſic ibi not.in vltima gloſſ.

d Quando incipiunt verba Albe.Gal.

e Contra,ſcilicet quod ſoluerit non præſcribi.& idẽ ibi Accur.

f Anni primi,ſcilicet poſtquam eſt finita præſcriptio: vt patet ex remiſſione.

g Secundum Pil.] ad finem quæſtionum ſuarum, quæſtio quæ incipit,quare ſi colonus.

h Dicit Pil.] ad finem quæſtionum ſuarum,quæſtio quæ incipit, emphyteuta fundum.

i Quod ad conſultationem.] alia iura ad idem ſcripſi infrà de noui ope.nuntia.§.j.in fine.

k Ver.xliij.] vide hanc quæſtionem ſuper regula, plus ſemper. de regulis iuris,libro vj.

l Volumus.] vbi de hoc. Adde an Papa præſcribat, Abbatem conſilio lvij.ſecundo libro.

m Secundum Vinc.] qui hoc nota.in præ.decre.cum nobis.& vide quod ſcripſi de poſtul.bone.ij.ſuper iij.gloſſ.verſiculo contra Papæ vero.

n Et laj.] qui concordant huic dicto, ſcripſi de conſue.cap.fur. ſuper pe.gloſſ.poſt princip.ver.quæiit compe.

o Diſponi.] vide quod not.extra de conſue.cap.vlti.in vlt.gloſſ.

ver

verſi.ſed quam differentiam.& quod ibi plene ſcripſi.

p Quorundam.] Solennitas ſacramentorum bene eſt diuiſibilis:ſed ſacramenta non.& de hoc vij.quæſtio.j.nihil.

q Dicit tit.fin.ante finem.

r Contra.] in decret.ij.de cap.mo.vbi ſcripſi in gloſſ.intelligas. vt not.ſuprà, de iuriſdict.omnium iudic.ad finem verſic.illud etiam.& not.quod per exceptioné non interrumpitur præſcriptio,quæ introducta eſt in odium non petentium:vt extra eo. vigilanti xvj.q.iij.c.dilectis.§.poteſt at qui excipit, non petit. nec per exceptionem debet aliquid adiudicari:vt extra de ordine cogni.c.ij.

s §.final.ibi concordantiæ.

t Olim inter.]ibi ſcripſi in magna glo.& vide quod etiam ſcripſi de religio.do.cum dilectus.in glo hic ſatis.

v Venerabilium.] quam hodie nō habemus.ſed fuit ex ea ſumpta decre.j.eo.tit.lib.vj.vt ibi not.in j.glo.

x Verſic.quid ergo.] Quæſtio Pil.viij.& domini Cyn.xiiij.& diſtingue vt in prædalleg.decreta. in eod.tit.libr.vj.ſcilicet an ius commune vel præſumptio ſit contra præſcribentem:& an alleget præſcriptionem cuius initij non ſit memoria.

y Alienari.] tranſportatio impedit intellectum. deberet enim dicere loquitur non in debitore : ſed in poſſeſſore alienante ſi dominus,&c.hoc intédit.Si autem loquitur in alienatione facta ignorante domino:ergo non procedit in alienatione facta per dominum:ſed per debitorem,qui etiam quo ad proprietatem non poſſunt dici malæfidei:vt in l.ſi quis fundum. allega. ſuprà ver.proxi.& facit infrà duobus verſicul proximis.& hoc etiam placet Iac.de Are. vt ſic.l.j.& ij.C.ſi aduer.cre.alle.infrà ver.proximo.de præſcriptione contra hypothecariā non corrigatur.per authen.inducit ad idem.l.ſequitur. §. ſi rem.ff.de vſu.vbi ſi debitor ſubtrahit creditori rem mobilem,& vendit: res vſucapitur:quia res non eſt furtiua, licet ipſe teneatur furti.de hoc etiam per Cyn.in præal.auth.malæfidei. patet idem. ff.de furt.cum ex.§.j.& §.ſi rem.Vnde ad intellectum huius,& eorum quæ ſequuntur ſciendum eſt, quòd dupliciter dicitur malafides:vna vera & propria,ſecundum quam quis bene ſcit rem eſſe alienā.alia eſt ficta:cum ſcilicet ex alterius perſona authoris,ſcilicet ſi quis malæfidei cenſetur. Hic etiam diſtinguitur inter hæredem & ſingularem ſucceſſorem:ſingitur enim hæres vna perſona cum defuncto. in auth.de hære.ab in. à mo.præ.in princip.cum concor.non ſic ſingularis ſucceſſor.

ff.de diuer.& temp.præſcrip.l.an vitium.in princ.& l. cum hæres.& quod ibi non.in vltima gl.de prima.ſcilicet vera & propria loquitur ſuprà eodem §.verſi.proxi.& l.ſi quis fundum.ibi alleg.& verſi.vltimus.infrà eod.ſecundo vero ficta,ſcilicet ex perſona authoris non impedit præſcriptionem contra hypothecariam etiã emptore vel donatario ignorante.& ſic ſaluus maneat titulus præalleg.ſi aduerſus creditorem:nec de eo caſu loquatur authen malæſidei, quod patet dum dicit, ſi verus dominus ignorat,&c.& idem verſic.in auth.vt ſpon.lar.§.furſus,vnde ſumpta fuit authẽ.ibi, ſi autem ignorat verus dominus,&c.de præſcriptione igitur dominij loquitur. Declarandum igitur offertur quod ponit Cyn.vbi ſuprà poſt Iacob.de Arc.vbi ſuprà cõſtat, quòd de iure antiquo per alienationẽm rei mobilis committebatur furtum,& fiebat res inuſucapibilis.inſtitu.de vſucap.§.furtiuæ. Iuſtinianus in re immobili in qua non committitur furtum ex rei qualitate:quia contrectari vel baiulari non poteſt.inſtit.de vſucap.§.quod autem ſuſtulit præſcriptionem long.tempor.per prædictam auth.vt ſuprà dixi debitore rem mobilem ſurripiente creditori:quia res furtiua non eſt,procedit vſucapio emptoris:licet euidens fur fuerit:& ſic ſcitẽia vẽditoris non nocet emptori, ſic in re immobili ſcientia vendentis, vel donantis ſciẽter rem obligatam non nocebit emptori vel donatario contra hypothecariã præſcribenti,& ſic remanet titulus ille ſi aduer.cred.& non nocet mala fides ficta ex perſona authoris iſto caſu,ſicut nec illo.& vera locutione ille dicitur bonæ fidei.ff.de verb.ſig.bonæ fidei. Item non noceret dominio acquirendo: licet ſciret rem alij obligatam,vel vſumfructum alteri ff.de contrahen.empt.qui à quolibet.& ibi no.eſt enim tale ius extrinſecum & extraneũ à dominio & poſſeſſione.argumen.ff.de leg.iij.l.Mænius.§.penult.vbi vide in vltima gloſſ.

a Quanto tempore tollatur.] quæſtio fuit Albe.Gal.de pig.poſt princip.ſed hic plenius,quomodo autem alias tollatur, plenè no.ff.de pact.ſi tibi x.milia.§.de pignore.

b Hypthecariæ.] Hoc not. C.de præſcript.xxx.vel xl.anno.ſicut in rem in glo.malæfidei.

c §.nunc dicendum.

Bald.de præſcriptionibus & exceptionibus. Rubrica.

AN ſolutio cenſus facta perfecta per colonum vel emphytheotam qui de facto vendiderunt alij conſeruet domi-

n

no poſſeſſionem rei? caſus eſt in l.Pompo.ff.quib.mod.vſusfr. amit.verſi.pone colonus.G. An papa ſit ſub præſcriptione actiua vel paſſiua cum non ſit ſub lege, verſi.illud.G. Conſuetudo eſt actuum repetitio, præſcriptio eſt poſſeſſionis cõtinuatio. verſi.ſed quæ eſt differentia.G. An vſus iuriſdictione in certis capitulis retineat poſſeſſionem in aliis capitulis, verſic. ſed pone miles.G. Quanto tempore tollatur hypothecaria, verſi.de hypothecaria.G. An per citationem non præcedente aliqua petitione interrumpatur præſcriptio ſuprà de excep. §.iij.& quando interrumpatur in criminali.ſuprà de citatio.§. nota quod in criminali.

An ſententia det titulum præſcribendi, ſuprà de primo & ſecundo decreto.quod l.ſi malæfidei poſſeſſor. Quod quale impedimentum impediat præſcriptionem. ſuprà, depoſi. §.quidam vult.& quot requirantur vt probetur præſcriptio.ſuprà, de proba.§.pone me poſſediſſe pro materia, vide etiam ſuprà, de reſtitu.ſpolia.§.pone.& §.ſequen.vſque ad finem. No. quod exceptio non numeratæ pecu.poteſt opponi confeſſioni vel liberationi: vt ff.de acceptilationibus. lege ſi acceptolatum. inter acceptilationem & apocham. Bald.

COMPENDIVM SIVE SVMMA DE DIVERSIS PRAESCRIPTIONIBVS,

Antiqui ac immortalis memoriæ doctoris Domini ROGERII.

CAPITVLVM PRIMVM.

SVMMARIVM.

1 *Præſcriptio dicitur quælibet exceptio eſſentiam capiens ex tempore.*
2 *Exceptio ſolo comparata fauore quæ dicatur?*
3 *Exceptio nec fauore nec odio comparata quæ ſit?*
Actiones vt plurimum terminantur anno.
4 *Præſcriptio quædam triduo compleri poteſt.*
5 *Appellanti quando obſtet præſcriptio anni?*
6 *Præſcriptio duorum menſium actioni ex ſtipulatu poteſt opponi.*
Redhibitoria actio quanto præſcribatur tempore?
7 *Eſtimatoria actioni præſcribitur anno.*
8 *Prætoriæ actiones anno vtili præſcribuntur.*
9 *Actio furti manifeſti perpetua eſt.*
10 *Petitioni hæreditatis præſcribitur quinquennio.*
11 *Fiſcus quadriennali præſcriptione gaudet conuentus pro re aliena, quam vt ſuam vendidit.*
12 *Actiones criminales (iniuriarum dempta) viginti annorũ tolluntur præſcriptione.*
13 *Præſcriptio anni vtilis vel centum dierum obeſt ei, qui prætorio iure vult ſuccedere.*

OMnium præſcriptionum viã ita poſſe facili percipi opinamur, ſi ipſarum varietates prius diligenter
1 expoſuerimus. † Eſt ergo pręſcriptio omnis exceptio ex tempore eſſentiam capiés, aliàs abuſiuè quælibet exceptio etiã fori, præſcriptio vocatur. Sunt autem exceptiones tales: aut fauore, aut odio ſo
2 lo, aut vtroque, aut neutro, comparatæ. † Fauore ſolo compa-

rat-

rata eſt centum dierum, vel anni præſcriptio, quæ bonorũ poſſeſſori obiicitur. Hæc enim nec primi gradus odio cui obiicitur, nec ſequentis fauore, cui competit, ſed creditorum gratia, vt cito quàm conuenerunt, habeāt, & ipſius maxime defuncti cauſa, ne eius bona tanquam prodigi & inopis poſſideantur, eſt à prætore inuenta. Huic ſimilis videtur quinquennij præſcriptio defuncti ſtatum iuuans, vt institu. de bono. poſſeſ. §. vlti. licet non ſemper comparata eſt longiſſimi temporis præſcri-
3 ptio ſiue vſucapio. † Neutro, id eſt nec odio nec fauore, vt præſcriptio annalis, quæ actionibus prætoriis & pœnalibus plerunque obiicitur, quæ nec actoris odio, nec rei fauore introducta eſt. Sed quia prætoris imperium annuum erat: ideo & à prætore inuenta eſt. Actiones plerunque anno finiuntur, vt iniuriarũ actio, & reſciſſoria, & aliæ multæ, vt inſtit. de perpe. & tempo. actio. in prin. Sed ex tēpore oriantur, quæ non ſemper peræque computantur ſingularum præſcriptionum tempora enumerare non ſit tędioſum. Sunt enim pręſcriptiones nũc triginta ſeu quadraginta, nunc decem ſiue viginti annorum, nunc minoris
4 temporis: quas vt minus frequētes ſtatim tranſcurramus. † Eſt ergo quædam præſcriptio quæ triduo completur: vt illa quæ clientis patrono errorem corrigere volenti obiicitur. vt C. de er. aduo. l. vlt. Sicut & illa x. dierum ſilentio ex die ſcientiæ naſcitur: quæ appellare volenti opponitur: vt in auth. de appel. & intra quæ temp. §. j. col. iiij. proinde huic ſi intra decem dies appellaſſet triginta dierum obſtaret præſcriptio, ſi apoſtolos petere neglexiſſet, qui dies ex die ſententiæ recitatione numerantur: vt C. de appel. l. iudicibus. † Appellatori quoque, qui nō ad principem appellauit, ſi cauſam exequi diſſeret, anni præſcriptio obſtat: aut biennij ſi iuſta cauſa impeditur primo anno exequi appellationem, vt in auth. de appel. §. ij. & in auth. de his qui ingre. ad appellan. ſtatim poſt prin. Illi quoque qui volens appellare, ſeu apoſtolos petere, non eſt auditus, ſtatuta ſunt tēpora anni ſpatij vel ſex menſium, ſiue quatuor pro iudicis qualitate, à quo vel ad quem prouocatur, vt C. de appel. l. ſi appella-
6 tionem. † Actioni quoque ex ſtipulatu obiicitur quandoque duorum menſium præſcriptio, veluti cum quis in cauſa priuata ſine ſcriptis fideiubens perſonæ exhibitionem pure promittit, vt C. de fideiuſ. l. penul. Redhibitoria quoque ſex menſium præſcriptione ex ordine, in caſu vero duobus mēſibus tollitur, veluti cum pro cautione, quæ ædicto ædilium continentur, nō præſtita ea actione agatur, vel ſi conuenit vt redhiberetur res,

ſi diſpliceret. Quandoque ex conuẽtione eſt perpetua, vt C. de
7 ædil. act. l. ſi apud. & l. pen. ff. eo. l. ſi venditor. † Eſtimatoriæ quo-
que annalis præſcriptio eſt impedimento ex ordine, & cũ pro
non præſtita cautione intenditur, ſex menſium præſcriptione
tollitur. Cædunt autem tempora quæ cõtra ædilitias actiones,
præſcriptiones pariunt ex venditionis die, vel ex quo rei ven-
ditæ cognoſci potuit latens vitium, vt ff. eod. l. ſi venditor. & l.
quod ſi nolit. §. qui mancipia. l. ædiles aiunt. & l. cum ſex. Prætо-
8 riæ quoque pœnales actiones ex ordine anni † vtilis præſcri-
ptione extinguntur. Reſciſſoria rei perſecutoria cum ſit: quia
contra ius ciuile datur, eadem præſcriptione tollitur, ſi qua ve
rò pœnam & rem perſequitur, quo ad rem perpetua, quo ad
9 pœnam annalis eſt. † Actio vero furti manifeſti, licet pœnalis
prætoriaq; ſit, perpetua eſt, & ea quæ pro eiecto vel effuſo com
petit, & ſi quæ ſimiles inueniuntur, vt ff. de act. & oblig. l. in ho
norariis actionibus ff. vi bo. rapto. l. ij. §. fin. & inſti. de tempo. &
per act. circa princip. ff. de vi & vi arma. ff. de his qui deiec. vel
effu. l. ſi vero. §. prætor. §. ſi. Actioni vero de dolo continui bien-
10 nij exceptio obiicitur. vt C. de dolo. l. optimum. † Petitio quoq;
hæreditatis quando ſub inofficioſi colore intenditur quinquen
nali præſcriptione tollitur, quæ præſcriptio tuetur etiam ſtatũ
defuncti, qui communi opinione non in fugã conuerſus atque
latitans: nec paſſus ſtatus controuerſiam mortis tẽpore vt ciuis
Romanus vixit, vt C. de inoffi. teſta. l. ſi quis. C. ne de ſtatu de-
11 functo. per quinque. ll. ſi mater, ſi pater. repetitio. † Quadriennij
quoque præſcriptio tuetur fiſcum ab actione vtili, qua conue-
nitur, cum rem alienam vendidit vt ſuam: hæc quoque præſcri
ptio fiſco opponitur quandoque veluti cum de bonis vacanti-
bus fiſco nondum nunciatis, quis bona fide emerit. Aliàs autẽ
ex ordine fiſcus. xx. annorum præſcriptionem timet, niſi aduer
ſus eam ſint ſtatuta minora tempora, vt C. de quadriennij præ
ſcrip. l. j. & ij. ff. de diuer. & tempo. præſcri. l. intra quatuor. & l. in
omnibus. ff. de requi. re. & ab. dam. l. ij. in caſu vero quodam cõ-
tra eum nulla currit præſcriptio. vt. C. ne rei do. vel tẽplo. vend.
12 † Criminales actiones. xx. annorum præſcriptione extingũtur
excepta iniuriarum actione, quæ anno terminatur, & adulterij
ſimplici accuſatione, quæ contra adulterum quinquennio con
tinuo ſopitur, vt C. ad l. Corne. de fal. l. quærela & C. ad leg. iul.
de adult. l. adulter. ff. ad leg. iul. de adul. l. miles. & l. vim paſſam.
13 † Volenti quoque iure prætorio ſuccedere centum dierum, vel
anni vtilis præſcriptio obeſt, qui dies computantur vtiles, ex
que

quo quis cognatum mortuum, ſeſéque ad ſucceſſionem vocatum ſciuit, an ſciſſet niſi ius ignoraſſet, vt ff. de bonorum poſ. l. bonorum poſſeſſione. inſtitu. de bonorum poſſeſſio. C. de iur. & fact. ignoran. l tertia.

De longi temporis præſcriptione. Cap. II.

SVMMARIVM.

1 *Præſcriptio longi temporis quando inchoetur?*
Præſcriptionem longi temporis quæ inducere poſſint?
2 *Titulus quid ſit?*
3 *Vſucapere non poteſt qui titulum non habet.*
4 *Error in facto alieno toleratur.*
5 *Bona fides quæ requiratur in præſcriptione longi temporis?*
6 *Perſonæ adminiculum in præſcriptione longi temporis eſt neceſſarium.*
7 *Præſcriptio vt initium capiat quid neceſſario ſpectari debeat?*
8 *Præſcriptio longi temporis qualiter ſit continuanda?*
Præſcriptio longi temporis quibus ſeu per quæ impediri poſſit?
9 *Priuilegium rei præſcriptionem impedit.*
10 *Vitium fundi impedit præſcriptionem.*
11 *Præſcriptio poſt ſicut ab initio impedire poteſt,*
12 *Præſcriptionis longi temporis quis ſit effectus?*
13 *Præſcriptio longi temporis ſolas in rem actiones tollit.*

REſtat vt de longi ac deinde longiſſimi temporis præſcri-
ptione videamus. Eſt ergo videndum quomodo hæc præ-
ſcriptio inchoetur. Cauſæ quoque videndæ ſunt quæ deficiunt
vel impediunt, ab initio vel poſtea. effectúſque eius tandem li-
1 quebit.† Inchoatur autem hæc præſcriptio ſi rem alienã à nõ
domino ex empto vel ſimili cauſa acceperas. Inducunt autem
præſcriptionem hanc in primis titulus iuſtus, fides bona cum
perſonę apprehendentis adminiculo, quæ ſibi poſſit acquirere,
ac tandem poſſeſſionis ſtatuto tempore continuatio per ad-
2 uerſariorum ſilentium roborata.† Titulus eſt omnis acquiren-
di dominij cauſa, id eſt, ex qua noſtrum fiat, quod non erat no-
ſtrum, horum titulorum quidam aliena, quidam ſolius iuris ni-
tuntur authoritate. Et qui aliena authoritate nituntur, plerun-
que propria nomina habẽt, puta pro emptore, pro donato, pro
dote, pro legato, pro derelicto, pro hærede, pro ſoluto. Qui

vero ſolius iuris authoritate gaudent, vno generali nomine, ideſt, pro ſuo vtuntur, quo ſolo titulo noſtra fiunt omnia, quæ mari, terra, cœlóq; capimus. quæ de rebus noſtro dominio ſubiectis naſcuntur & ea quæ fluminis iure, agris noſtris adcreſcunt, vel aucupatione, vel ſpecificatione, vel ſimili iure nobis obueniunt, & ſic iſtis titulis, noſtrum fit tum vero & traditione, quod à veris dominis, vel præceptione quod de re noſtra percepimus, ita ſi credimus, dominos licet non ſint, qui nobis quid tradũt, vel ancillam noſtram ex qua partum percipimus,

3 præſcriptione ſerui vſucapionem inchoamus. † Si autem verus titulus deeſt, licet ipſum te habere crederes, non vſucaperes, niſi probabili errore facti deceptus eſſes, vti de eo dicitur, qui ad emendum aliquid ſuo mandauit procuratori, qui cum non emerit ſe emiſſe perſuaſit atque ita tradiderit, magis eſt vt dominus qui tali deceptus errore accipit pro emptore præ-

4 ſcribat, licet nulla fuerit emptio. † Error enim in alieni facti ignorantia, quia plerunque prudentiſſimos fallit, eſt tolerabilis, ideóque præſcriptio prodeſt, vt ff. vſuca. l. Celſus & l. nunquàm. ff. pro empto. l. quod vulgo. ff. pro ſuo. l. vlt. & l. j. & ij. ff. de vſucap. l. poteſt. Nulla bona fides ex accipientis parte deſideratur & ex dantis, niſi verus dominus, ius ſuum & alienationem

5 factam, ignoret. † Eſt & fides bona quantum ad hanc præſcriptionem, ſi is qui accepit, dantem arbitretur alienandi eo modo ius habere. Item & in dante & hanc fidem vt pro emptore præſcriptio inchoetur, oportet intereſſe & venditionis & traditionis tempore. In aliis autem ſufficit eam adeſſe traditionis tempore, vel quo initium ſumet præſcriptio, vt ff. pro empto. l. ij. & l. qui fundum. §. promittatur. & in authen. vt ſpon. lar. §. rur-

6 ſus. colla. ix. conſtitu. ij. † Perſonæ adminiculum in hac præſcriptione deſideratur vt cum exordium capere debeat, ſic ſit perſona quæ ſuum aliquid poſſit habere, quæ ſi deſit præſcriptionis ceſſat initium. Inde eſt quod ſi quid ſeruo hæreditario detur ante, nec eius vſucapio, nec præſcriptio inchoabitur: quam ſi hæreditas fuerit adita. ſic vt inchoetur hæc præſcriptio perſonam deſiderat. Vt autem poſtquam eſt inchoata continuauerunt eam, nec bona fides, ita nec perſonæ deſideratur adminiculum, nam nec ex poſteriore rei alienæ ſcientia interrumpitur, & per hæreditaté vacanté cõpletur, vt C. de vſucap. non tranſ. l. vnica. ff. de vſuc. l. nunquam iuſto, præſcriptio, poſſeſſio. &

7 l. hæres. † Sed titulus iuſtus, fides bona, perſonæ adminicula, vt initiũ præſcriptio capiat, ſpectãtur, at vero cõſummationis tẽ-

capiat

capiat, poſſeſsionis continuatio per x. annos inter præſentes, per viginti inter abſentes eſt neceſſaria, ſi præſentes ſunt qui in eadem prouincia domiciliũ habent, abſentes qui in diuer-
8 ſis. † Continuatur autem hæc præſcriptio ſic, ſi nec ciuiliter nec naturaliter eius curſus fuerit interruptus. de qua re etiam latius videbimus, vt C. de præſcrip. long. temp. l. j. ij & vlt. Cum ergo ea adſunt quæ nũc notauimus curret præſcriptio, ſi quoque abſint ea quæ eam impediunt. Impediunt autem eam domini perſona, res, necnon & actionis genus, nam contra perſonalem actionem hæc præſcriptio non currit, vt C. qui. non obſtat long. temp. præſcrip. l. neque mutui. Neque domini perſona hanc præſcriptionem impedit, vt ſi minor xxv. annis, vel furioſus, vel collegium diuinũ rei præſcribendæ ſit dominus, vt C. qui. non ob. long. temp. præſcrip. l. non eſt. & C. quib. cauſ. in integ. reſti. non eſt ne. l. vlti. & authẽ. de eccle. tit. §. pro temporalibus. Res quoque multis modis præſcriptioni obeſt, nũc
9 ipſius rei priuilegio, nunc vitio. † Rei priuilegiũ præſcriptionem impedit, quod à commercio ſiue dominio noſtro natura vel iure eã eripuit. Natura à cõmercio hominem liberum eximit, ideoque nullo tẽpore præſcribitur. Ius autem rem ſacram, ſanctã, & ſimilẽ à cõmercio, & à præſcriptione eximit, necnon & fundum dotalẽ, dummodo matrimoniũ duret, & ſit
10 vir ſoluendo. † Fundi quoque vitiũ præſcriptionem impedit, vt ſi ſit impoſſeſſus, tunc enim nec ab inuatore, quoniam mala fide & ſine titulo poſsidet, nec ab emptore etiã bonæfidei præſcribi põt, antequàm poſſeſsione ad dñm reuerſa, fuerit rei vi-
11 tium purgatũ. † Et ſicut præſcriptio obſtat ab initio, ſic & poſt, & interruptio ciuilis aut naturalis, quæ nõ ob id ſolũ cõtingit, ꝙ poſſeſſor poſt præſcriptionis initiũ rẽ eſſe alienã cognoſcit, vt C. de lõg. tẽp. præ. quę pro h. l. vlt. & ff. de vſuc. l. vſucapionẽ. & l. ſequitur. §. ꝙ autem & l. non ſolũ. & l. quare. & l. cũ vir. ff. de fun. do. l. ſi fundum. C. de iur. do. l. pen. & C. de vſuc. pro emp. l. ſi
12 par-ẽ. & C. de long. tẽp. præſcr. l. ij. † Eſt aũt præſcriptionis huius effectus, vt actionẽ per exceptionẽ tollat, & ſecundũ quoſdã, vt etiam dominiũ transferat, & poſſeſſori cõtra actorẽ in rem defenſionẽ pariat, dũmodo poſsideat: eidem quoque ſaltẽ vti-
13 lem dabit vendicationẽ, ſi à poſſeſsione ceciderit. † Solę vero in rẽ actiones, ſiue directæ, ſiue vtiles, hac præſcriptione tolluntur, necnon quod metus cauſa actio, ſiue hæreditatis petitio, quando contra bonæfidei emptorem competunt, & hoc ideo, quia vendicationis loco dantur, & vt rei corporalis vendicatio

dicatio tali præſcriptione tollatur,ſupradicta deſiderantur, vt autem rei incorporalis ideſt ſeruitutis vendicatio tollatur ex ordine,ſatis eſt ſi prędicto tempore ſeruitute non fuerit vſus qui eam poterat vẽdicare,ſi reſtitutionis iure omnino careat, vt C.de præſcrip.xxx.vel xl.ann.l.ſi quis.& C.qui.non ob.long. temp.præſcri.l.neque.& C.de his quæ vi.C.de edic.diui. Adri. tol.l.fi.& C.de ſerui.l.ſicut ff.de ſerui.vrb.prę.l.hæc autem.C. de ſer.ru.præ.l.Attilicinus.

De longiſſimi temporis præſcriptione. CAP. III.

SVMMARIVM.

1 *Præſcriptio longiſſimi temporis quando neceſſaria ſit?*

2 *Præſcriptio longiſſimi temporis ſine tricennalis quibus proſit aut obſit?*

3 *Ius quot modis quem petere prohibeat?*

4 *Dos mulieri debita matrimonio conſtante non poteſt repeti.*

5 *Præſcriptio tricennalis duntaxat contra d. ſides locum habet.*

6 *Præſcriptio tricennalis quando contra actionem perſonalem naſcatur?*

7 *Præſcriptio tricennalis per qua impediri poſſit.*

8 *Præſcriptio triginta annorum impeditur propter actoris impuberis perſonam.*

9 *Præſcriptio xl.annorum in quibus locum habeat?*

10 *Præſcriptionis tricennalis & quadragenalis effectus qualis?*

NVnc de longiſſimi temporis præſcriptione videndũ eſt quæ alias ex xxx.alias ex xl.ann.curriculis completur, & à ſuperioris præſcriptionis tractatu longe lateque abeſt. Porro cum tricennalis præſcriptio ſit frequentior, primum de tricennali, deinde de quadragenali in eius defectu comperta videbimus.Videnda ſunt itaque quæ eam inducant,vel impediant eam, & quis ſit eius effectus, & primum quando hæc

1 præſcriptio ſit neceſſaria,& quare ſit inuenta. † Eſt autem hęc præſcriptio tunc demũ neceſſaria, cũ longi temporis præſcriptio deficit,quod contingit vt & ſupra diximus, ſiue reus perſonali actione perpetua conueniri poſſit,ſiue in rem, & titulo aut bona fide careat,aut ſi ſit res vitioſa.habet autem præſcriptio hæc nec titulum,nec fidem bonam, ſed rei vitium,ſicuti nec

actionis genus: nec actoris ſiue rei perſonam omnino diſtinguit. Fures, enim & inuaſores hæc præſcriptio munit, imò vero contra milites, adultos, mulieres, & abſentes, à iunioribus Diuis principibus eſt ideo inuenta, vt quæ ante perpetuæ conſtitutæ fuerāt actiones, certo fine taxarentur, & cum ſit odioſa hæc præſcriptio, inducunt eam contra perſonalis actionis deſideria, & contra vēdicationem ipſius longam, & inconcuſſam detentationem vt enim perſonaliter quis obligatus eſt, ſtatim ex quo quis cum effectu conuenire cum creditor poteſt, & ceſſat ita vt nil faciat pro ſuo iure cōſeruando, initium talis præſcriptio capit, & ideo donec actorem ius agere pro-
3 hibet, nequit inchoari. † Prohibet autem ius quem petere, nunc ipſius actionis, quæ intendi debet, natura, nunc creditoris perſona, actionis natura tunc impeditur creditor agere, & ideo contra eum non oritur præſcriptio, cum debitum, quod in obligatione vertitur non ſit purum, ſed aut conditione, aut temporis dilatione, ſuſpenditur. Vt ſi promittatur vel legetur
4 aliquid in diem vel ſub conditione. † Idem eſt & in dote mulieri debita, quam ante ſolutum matrimonium ex ordine repetere vetatur, ideoque ante contra eam currere non incipit præſcriptio. Actoris perſona prohibet ius ipſum, cui quid debetur, petere, & ideo huius præſcriptionis ceſſat initium, vt ſi quid debeatur filiofamilias, contra quem ideo non currit præſcriptio: quia in iudicio communi iure ſine patris voluntate
5 nequit conſiſtere. † Quamobrem ſi non iudicatur deſes nec deſidiæ pœnam debet pati, & hæc præſcriptio contra deſides duntaxat locum habet. Amplius ſicut illi, qui non egit: quia non potuit, non currit præſcriptio, ſic nec creditori, qui ideò ſuum debitorem non conuenit quod annis ſingulis ei ſoluit vſuras, idem in cohærede ſiue ſocio, contra quos ideo famil. erciſc. ſeu com. diui. actio ei non competit: quia cum eo ſimiliter poſſidendo ſemper de re tanquàm de communi, obuentionem percepit tali enim facto, licet quidā, quorum ſententiam inanem probauimus, contra ſentiant non minus actio ſeruatur incorrupta, quam ſi fuiſſet in iudicium deducta vt inſti. de perpe. & tem. act. & C. qui non ob. l. 1. pre. l. neque. C. vnde vi. l. vlt. & C. de præſcrip. xxx. vel xl. ann. ſicut. & l. cum notiſſimi. & l. ſi quis. & C. de anna. except. l. 1. §. ſi. C. de iur. do. l. in
6 rebus. & in authen. vt ſponſa. lar. §. rurſus. col. ix. conſti. 11. † Sed quidem ſancitum eſt hic, vt contra perſonalem actionem naſcatur talis præſcriptio, vt vero contra venditorē initium capiat

piat & petitorem, ex quo agere poſſit ſilere conuenit, & ipſum reum poſſidere non corporaliter ſed tam ciuiliter quàm pro ſuo. Ideoque nec colonum nec emphyteutā in dominij quæſtione, dum cōductionis nomine poſſidetur, contra dominum tuebitur talis præſcriptio. Idem & in creditore dum hypothecæ iure pignori inhæreat licet quidā contradicant, vt C. com. de vſucap. l. j. & C. de præſcriptio. xxx. vel xl. ann. l. malè agitur.
7 & C. eo. l. cum notiſſimi. ff. de vſuca. † Et licet huius præſcriptionis facilis ſit ingreſſus, ſunt tamē prætereà quæ ſuprà diximus quæ eam impediunt ab initio aut poſt: ab initio impeditur hæc, id eſt xxx. anno. præſcriptio nunc propter rem, nunc propter actoris perſonam, nunc propter rei perſonam & actionis genus. Rei ratio hanc præſcriptionem impedit, vt ſi ſit liber homo, aut ſacrum quod poſſidetur, aut tale, cuius non ſit propria & cōtinua poſſeſſio, quorum numero ſunt omnes ſeruitutes ruſticæ prǽter aquǽductum hic enim, quia eius poſſeſſio ſit quaſi continua, rerum immobilium exemplo præſcribitur. Idem eſt in vrbanis ſeruitutibus in ſuperficie conſiſtentibus, vt tigni immittendi, & ſtillicidij, fiſcalibus quoque functionibus, quoniam eis parere conuenit omnes prædiorū poſſeſſores, ſicuti curiali colonariæve, ſeu adſcriptitiæ conditioni, minime præiudicat huius præſcriptionis adminiculum, vt C. de ſeruit. & a. l. ſi aquā. & ff. de mor. inſe. C. de agrico. & cenſi. l. cū ſatis. lib. xj. & C. de præſcrip. xxx. ann. l. præſcriptionem,
8 & l. competit. † Propter actoris perſonā impeditur talis præſcriptio, ſi ſit actor impubes ei enim nō curret præſcriptio antequàm pubertatis annos ingrediatur, ſicuti nec cōtra locum venerabilem, nec contra ciuitatem, vt C. de præſcrip. xxx. ann. l. ſicut. & l. cum notiſſimi & in authē. de eccle. tit. §. pro temporalibus. C. de ſacroſanc. eccle. l. cū inter. Rei perſona, ac actionis genus ab initio hanc præſcriptionem impedit, vt ſi creditori pro pignore quod debitor, vel debitore viuo ſecūdus creditor poſſidebat hypothecaria cōpetat actio, vt C. de præſcrip. xxx. ann. l. ſicut. & l. cū notiſſimi. §. ſed cum. Ex poſt facto quoque ſcilicet, licet iam ſit cœpta ab initio, ne inchoetur huic præſcriptioni obeſt litis conteſtatio, vel conuentio iudicialis, quæ rē litigioſam faciat, vt C. de præſcript. xxx. ann. l. cum notiſſimi. & l. ſæpe. C. de anna. excep. l. j. His ceſſantibus quæ præſcriptioni huic obſtare notauimus ſi cœpta fuerit, effectū ſortiretur præſcriptio, ſi non, ante eius conſummationem interrumpitur legitimè. Modos vero interrumpendi etiam meliu

oſte-

9 oſtendemus. † Ad hæc notandum in quibuſnam xl.annorum præſcriptionibus ſubrogari:in quibus tricennalem ceſſare diximus : vt in actione hypothecaria contra debitorem : vel ſecundum creditorem primo creditori cōpetente : ſicut & contra locum venerabilem tunc locum habet , cum ei talis competit actio:quæ ſi priuato competeret x.vel xxx.annorum præſcriptione tolleretur ſed vbi aliqua præſcriptio iudicij continuatione eſt interrupta,& hæc,id eſt xl.annorum præſcriptio locum habet & ex eo tempore incipit currere , ex quo vltima procedunt litigia,vt C.de præſcrip.xxx.anno.l.omnęs.& l.cum notiſsimi.l.ſępe.& C.de anna.excep.l.j.& in authē.de eccleſia.
10 titul.§.pro temporalibus. † Harum duarum præſcriptionum cum fuerint perfectę,varius eſt effectus:nam debitorem contra perſonalem actionem perpetua muniunt exceptione , cui ſi ſoluerit non dant condictionem , quoniam ſunt compatatæ creditoris odio , poſſeſſorē vero qui venditorem poterat conuenire perpetua dum poſsideat:tuentur exceptione, & ſi bonæ fidei poſſeſſor : & præſcriptione ſinita cadat de poſſeſsione: dant ei vtilem in rem actionem: quæ malæfidei poſſeſſori denegaretur : ſi de poſſeſsione ſine alterius violentia quanquàm re iam præſcripta caderet. Sed cum vetus poſſeſſor rem vendicare non valeat : quam mala fide præſcripſerat : rei domino vel creditori : cui ea res fuerat obligata : datur eius rei vendicatio,licet inuaſor:ſi nunc poſsideret : eos ſcilicet dominū vel creditorē ab agendo hac præſcriptione repellere:vt C.de præſcr.xxx.ann.l.ſicut.& l.ſi quis ff.de cond.indeb.l.exceptionem.

De interruptionibus præſcriptionum. CAP. IIII.

SVMMARIVM.

1 *Præſcriptio longiſsimi temporis quomodo naturaliter interrumpitur?*

2 *Præſcriptio longiſsimi temporis litis conteſtatione ciuiliter interrumpitur.*

3 *Actor quando poſsit præſidem adire & præſcriptionem interrumpere?*

4 *Præſcriptiones quæ omnes tollant actiones?*

5 *Præſcriptiones minores non currunt contra minores viginti quinque annorum.*

6 *Præſcriptio oppoſita non numerata pecunia quibus infringatur modis?*

Sed

SED quoniam iſtæ & aliæ præſcriptiones, ne conſumma-
tionis finem capiant, interrumpuntur frequentiſſime: ideo
interruptionum modos hoc in loco numerandos duximus, ac
de modis xxx. vel xl. an. præſcriptiones interrūpendi primum
1 videndum eſt. † Interrumpitur autem hæc præſcriptio natu-
raliter & ciuiliter; naturaliter veluti ſi poſſeſſor, cœpta iā præ-
ſcriptione, aliquo caſu poſſeſſionē amittat, ſcilicet vi vel flu-
minis impetu, vel ſponte propria, vel aliis multis modis, vt ff.
de vſucap. l. naturaliter. & l. ei à quo. & ff. de acquiren. poſſeſ. l.
qui vniuerſas. C. de acquir. poſſeſ. l. antepenulti. Hic autem in-
terruptionis modus ſolis vendicationibus, vt perpetuentur,
2 prodeſt. † Ciuiliter verò interrumpitur præſcriptio litis con
teſtatione, quę fit cum cœperit iudex audire negotij ſummam
per partium narrationem hincinde factam: fit quoque inter-
ruptio ſola conuentione reo declarata, vel eius ſaltem domui
per iudicis executorē. Si debitor in ſuum creditorem nouat,
vel emitat cautionem, aut etiā vſurarum faciat ſolutionem,
ſiue creditor ſiue vi pignoris nanciſcatur poſſeſſionem, tali
enim facto xl. ann. præſcriptio quæ contra hypothecariam, &
tricennalis quæ contra actionem perſonalem currere cœpe-
3 rat, interrumpentur. † Sed & cùm reum conuenire difficile
ſit eo quod abſit, vel ſit potens, vel infans tutore carens, vel fu-
rioſus curatorem non habens, poteſt actor adire prouinciæ
præſidem, vel procuratorem mittere, & abſque litis conteſta-
tione, vel iudiciaria conuentione præſcriptionem interrum-
pere, ſi ſaltem in ſcriptis apud eum à ſe factam deponat quę-
relam, ſed ſi præſidem adire nequeat, apud epiſcopum, vel de-
fenſorem ciuitatis in ſcriptis quærelam deponendo id conſe-
quetur. Si verò pręſes, & epiſcopus, & defenſor defuerit, licet
autori publicè & cum tabellionum, vel ſaltem trium teſtium
ſubſcriptione, ſi ciuitas illa careat tabellionibus, quærimoniā
proponere, vbi reus habet domiciliū, vt ſic præſcriptionis in-
terrumpatur curſus, vt & tūc differtur cum pupillaris ætas in-
teruenit, puta, contra maiorem tali cœpta præſcriptione, &
nondum completa, eum deceſſiſſe eique pupillum ſucceſſiſſe.
In hoc enim caſu intra pubertatis tempus differtur præſcri-
4 ptionis curſus. † Hæ præſcriptiones omnes actiones tam in
rem quàm in perſonam tollunt, & poſtquam ſunt perfectæ con
tra eas denegatur omnis reſtitutio. vt C. de præſcript. xxx. ann.
l. cum notiſſimi. & l. ſæpe. C. ex quib. cau. in integ. reſtit. non eſt
neceſſ. l. vlt. C. de anna. excep. l. j. & ij. Iiſdem modis decem vel
vigint

viginti & triginta annorum præſcriptio, quæ vſucapio vocatur quatuor, vel etiam quinque annorum præſcriptione, & ſi qua minor ſit interrumpitur, quibus xxx. vel xl. annorum præſcript. interrumpi diximus, excepta biennij continui præſcriptione, quæ de dolo actioni obiicitur, & quadriennij continui exceptione, quæ poſtulanti in integrum reſtitutionem opponitur. hæ enim duæ præſcriptiones nec litis conteſtatioñe interrumpuntur, vt C. de dol. l. optimum & C. de temp. in integrũ
5 reſti. l. ea quæ. & l. petendæ. l. ſuperuacuam. † Hoc amplius cõtra minores xxv. annorum ipſo iure non currunt iſtę minores, ſcilicet x. vel xx. annorum, aut reſciſſoris temporis præſcriptiones, excepta quinquennij præſcriptione defuncti ſtatum defendente. Contra maiores quoque quandoque aut ipſo iure defendũtur, aut in integrum reſtitutione eliduntur, puta, cum actor intra ſtatuta præſcriptionum tempora jus ſuum exequi ex probabili cauſa fuerit impeditus. Quorũ numero ſunt reipubli. cauſa, bona fide abſentes, vel etiam alibi ſtudiorum cauſa degentes, & ſimiles, vt C. quibus in integrum reſtitutio non eſt neceſ. l. vlti. & ff. ne de ſta. de. pe. q. l. nõ eſſe. C. qui. non obſtit. præal. l. j. ij. & iij. & in auth. vt ſponſ. lar. ſpe. ſcilicet con. §. de
6 præſcriptione vero. ff. ex quib. cauſ. maio. xxv. l. j. † Præſcriptio quoque non numeratæ pecuniæ exceptioni opponitur, modis ſuprà dictis infringitur, & præterea in ſcriptis facta extra iudicium denunciatione interrumpitur. Præſcriptiones quoque annuæ ſeu minoris temporis interrumpuntur, etiam per ſolam precum oblationem principi factam, ſi ad eas principes reſcribantur: vt C. de non nume. pecu. l. vlt. C. quan. libel. princip. da. lit. con. l. j. & ij. Sed quoniam ſunt quædam ſpecies, in quibus paulo ante præſcriptionẽ currere negauimus, quod ab aliis affirmatur, ideo quemadmodum contrariam ſententiam infirmet Iuriſprudentia, ab ipſa expectemus: quod quidem ita liquebit ſi in quæſtionum modos aduerſariorum allegatione, & Iuriſprudentiæ reſponſa, quæ ab ipſa percepimus, inſeramus.

ROGERII DE PRÆSCRIPTIONIBVS DIALOGVS.

SVMMARIVM.

1 *Actio pignoratitia quare poſt annos quadraginta concedatur debitori ſoluere parato?*
2 *Præſcriptio quando oriri dicatur?*
3 *Ius ſoluendi vel offerendi per quadraginta annorum lapſum non poteſt auferri.*
4 *Ius petendi & agendi ad actorem pertinens præſcriptione tollitur: non autem ius ſoluendi ſiue offerendi.*
5 *Præſcriptio quadragenalis quid requirat, vt contra aliquem currere poſsit?*
6 *Filiusfamilias ſuo nomine vides poteſt actiones intendere.*
7 *Præſcriptiones pœnales molliendæ ſunt non exaggerandæ.*
8 *Deſes per omnia nemo iudicari poteſt.*
9 *Creditor qua ratione pignus debitori reddere compellatur?*
10 *Creditor ſecundus quam præſcriptionem primo creditori opponere poſsit?*
11 *Ius quodlibet cuique competens an poſsit annis xl. tolli?*
12 *Ius offerendi non tollitur præſcriptione, licet bene actio hypothecaria elidatur.*
13 *Actio familiæ erciſcundæ, communi diuidundo, ſiue pro ſocio, an tollatur ſociis in communi longiſsimo tempore poſsidentibus?*
14 *Actiones familiæ erciſcundæ, communi diuidundo, & pro ſocio, quando competant?*
15 *Socius dum in re poſsidenda communiter fructus communes percipit actionem incorruptam perinde ac ſi conſocium iudicio vexaret retinere dicitur.*
16 *Res communiter poſſeſſa annis xl. an maneat communis actione pro diuiſione ſublata?*
17 *Actiones pro ſocio familiæ erciſcundæ, & communi diuidundo, quando præſcriptione tolli poſsint?*
18 *Præſcriptio conſocius contra ſuas actiones currit, altero velut propriam poſsidente.*
15 *Conſuetudinis cuius timeri debeat interpretatio.*

Perſonæ

PERSONAE.

Rogerius & Iuriſprudentia.

1 ROGERIVS. Quæro cum † omne ius triginta
vel quadraginta annorum præſcriptione tolla-
tur, quare poſt annos quadraginta debitori ſol-
uere parato concedatur actio pignoratitia? *Iu-*
riſprudentia. Hoc ideo concedo, quoniam an-
tequã ſoluat vel offerat quod debetur, vt quidam minus rectè
dicunt, pro recipiendo pignore debitori nõ naſcitur actio pig-
noratitia. Tunc enim demum pro recuperando pignore hæc
actio debitori competit ex ordine, cum ſoluere ſaltem para-
tus fuerit. Cum ergo ante non poſſit intendi, merito ante con
2 tra eam non oritur præſcriptio, † quæ tunc demum oritur, cũ
actor nullo iure petere impeditus: deſidiæ negligentiæve de-
ditus: quod ei etiam ſtatim ius concedit, petere contemnit: ei
enim ſoli cum non egerit, & merito imputatur, cui nihil, quo-
minus ageret, obfuit: vt C. de præſcript. triginta anno. l. ſicut. &
l. cum notiſſimi. C. de annali except. l. j. *Roge.* Atqui potuit de
bitor ante, quod debebat offerre, & ſic pignoratitiam habere,
quare licet his annis quadraginta, pignoratitia nõ ſit ſublata:
eo quod nondum erat nata, non tamẽ vltra valet intendi, etiã
debitore ſoluere parato: quia offerendi ius quod pignoratitiæ
ſit præparatorium, eſt cauſa annorum xl. præſcri. ablatum. *Iu-*
3 *riſpru.* † Annorum etiam xl. lapſu ſoluendi ſiue offerendi ius
debitori non poteſt auferri, & ſic nec pignoratitiã tali præſcri-
ptione adhuc poteſt perdere: quia nondum ei competit nec of
ferendi ius, quod actori præſtat auditum. *Roge.* Atqui omne
4 ius xl. ann. præſcriptione tollitur. *Iuriſpru.* † Minime quod
aſſumis verum eſt. ſolum enim petendi agendíve ius, quod ad
actorem pertinet: tali præſcriptione tollitur, at ſoluendi ſiue
offerendi ius cum agendi, petendíve iure nil commune ha-
bet, nec ad actorem iuuandum: contra quem ſunt præſcriptio
nes iſtæ inuentæ: ſed ad reum liberandum: pro quo defenden
do ſunt comparatæ, pertinet: vt ſic quidem rectius dicamus
poſt annos etiam quadraginta, quoniam adhuc ſaltem natu-
raliter ſit obligatus: debitorem poſſe & ſe & pignus ſuum ſol
uendo liberare *Roge.* Sed cum debitor potuit ſoluere: &
ſic pignoratitiam actionem querere: miror quare contra
eum quaſi deſidem non currat talis præſcriptio. *Iuriſpru ter.*
† Vt contra te currat talis præſcriptio: non ſatis eſt quod ali-

quid facere potuiſti: quo facto actionem cum effectu quæreres. Nam & filiosfamilias actionem aliquam habenti, licet vt ſibi agere permitteretur, facile poſſet à patre impetrare: non curret tamen præſcriptio, cui rectius ſi quod allegaſti, intueamur quod non egerit, quam debitori quod non ſoluerit: vt ſic
6 actionem pignoratitiam haberet, poteſt imputari. † Nempe & filiusfa. & ſuo nomine vtiles poteſt intendere actiones: veluti cum abſit pater, vel ſit vitæ ſuſpectæ: & ſæpe facillimum ei eſt à patre cõſequi: vt vel ipſe pater agat: aut ſibi agere permittat, quod etiam quandoque facere cogitur, vt cum hæreditatem ſibi delatam patre repudiante adeat. debitori verò ſępius grauiſſima eſt debiti ſolutio: & cum filio non currat, vel cui ſit latior agendi via: ſatis minus debitori in caſu curret: cum
7 ſit ei multo anguſtior. † Et in ſumma præſcriptiones iſtæ: etiã pro pœna contra deſides ſunt inuentæ: & ideo non legum interpretatione exaggerandæ: ſed minuendæ ſunt. Inde eſt vt ſi quædam contra actorem quaſi deſidem videantur laborare: quædam verò vel pauciora pro eo: à deſidiæ pœna excuſando faciant ſemper mitiora, id eſt, quæ non puniunt, eligantur. Vt tunc dicitur cum ex cauſis variis habeas obnoxium, & eum conuenias non pro ſingulis cauſis nominatim, ſed cum aduerſus eundem perſonalem & hypothecariam actionem habeas,
8 alterã duntaxat intendas. † Nam tunc dicitur contra omnem præſcriptionem interruptionem factam: quia non poſſis per omnia deſes iudicari Similiter & contra filiumfamilias creditorem hic, vt ſit deſes, & ſic cõtra eum currat præſcriptio, hæc faciunt quod actionem habet etiam vtilem, quandoq; ſuo nomine, & quidem in iudicio, ſi pater permittat, qui etiam hoc permittere quandoque cogitur, poteſt ſiſtere & agere quacunque etiam directa actione. hoc vero ſolum pro filiofa. faciens contra omnia à deſidiæ quoque pœna eum excuſat. Quod pater cum eſſet vitæ ſuſpectæ, poſſet eum ne ageret prohibere, eo quod ad eum vſusfructus nomine actionis commodũ pertinet iure communi. Cum ergo hic à præſcriptione excuſetur qui etiam actionem, vti dixi, habuit, agendíq; facultatem habere potuit, non difficulter cuique volenti per iudicis officiũ conſentire compellitur: quandoque genitor multomagis debitor excuſabitur: qui nec actionẽ habuit nec vt eam haberet: fuit ei ſatis facile: vt C. de bon. quæ lib. l. vlti. §. j. & in authẽ. de nupt. §. ſed quod ſancitum eſt: & C. de anna. exceptio. l. j. ff. de actio. & obligat. l. filiusfamilias. & l. in factum. ff. de mun. l. ſed

9 ſi vnius.§.filiofamilias. ff.de proc.l.filiusfamilias. †Eſt alia ratio multa validior:quæ creditorem:licet diutiſſime inhæſerit debitori ſoluere parato,pignus reddere cõpellit:quia creditoris poſſeſſio ad præſcriptionem generandam non ei,ſed debitori prodeſt:licet enim creditor ſibi, non tamen pro ſuo poſſidet:& ideo rem pignoratam nequit præſcribere:ſed ei:quo ad præſcriptionem poſſidet:à quo poſſidendi cauſam habet: cu-
10 iuſque tenet imaginem. † Inde quod ſecundus creditor:quia debitoris nomine videtur poſſidere primo creditori debitore ſuperſtite eam ſolam præſcriptionem: quam & debitor valet opponere. Nam quoniam dum ſecũdus creditor poſſidet:ipſe debitor tenere videtur:ideo in Codice dicitur xl. demum annorum præſcriptione ſecundum contra primum:ad ipſius debitoris ſimilitudinem ſe poſſe defendere.& cõtra dicitur: vbi creditor primus teneat:& ſecũdus offerendo velit ſibi pignoris cauſam confirmare:eſſet quidem vltra modum abſurdum: cum creditoris poſſeſſio debitori: vt eius propriã præſcriptionem pariat ad rem defendendam ſi foret aliena:& eandẽ contra ipſum:vt re careat:ſimiliter præſcriptionem pareret:vt ſic: dum debitor poſſideat:& enim per creditorẽ in hoc caſu poſſidet:contra eum:quanquam poſſeſſionem perdat: currat præſcriptio,quod nunquam inuenitur:& eadem vt rem habeat,& contra eum:vt careat,& ſic contrarium operetur præſcriptionem inducat, poſſeſſio quod non poſſe dici ſuadet ipſa ratio: vbi de ſolutione dicitur facta ab eo, qui ciuiliter tantum tenebatur: vt enim illa ſolutione contrarium operetur non poterit debitori liberationem & obligationem parere: ſi nec creditoris intentio deberi, & contra eundem præſcriptionem pariet: vt ff.de ſolutionib. lege qui decem. in fine.ff.de vſucapio.l.pignori.& C.de præſcript.triginta annorum.l.cum
11 notiſſimi. *Roge.* † Intellexi:ius xl.anno.non concedes tolli. *Iuriſpru.* Inquam. *Roge.* At creditor ſecundus: ne priori offerendo ſibi pignus confirmet: aliorum quadraginta an-
12 norum præſcriptione remoueatur. *Iuriſpru.* † Licet hoc ſit verum: non tamen eo pertinet, vt offerendi ius præſcriptione ſit ſublatum. Sed vt actio ſit hypothecaria: quæ ei contra primum creditorem cum obligationis replicatione competit:illa pręſcriptione ſit eliſa:namq; tanto tẽpore ab actione excluditur:ideo ad auxilium ei denegatur,quod actioni opitularetur,id eſt.obligationis replicatio:vt ff.qui po.in pig.ha.l.po
13 tior. C.de pręſcri.xxx.an.l.cũ notiſſimi. *Roge.* †Et authorita-

te & argumentis conuictus:hoc fateor, ſed cur ſociis, cohære dibúſve in commune xxx.vel.xl.ann.poſſidentibus, fami.erci. communi diuidundo ſiue pro ſocio actionem non tolli dicas moueor:hic enim & actio competit:intendíq; poteſt : ex quo res cœpit eſſe communis: lex quoque has actiones xxx.anno. præſcri.tolli dicit. *Iuriſpru.* Licèt quod proponis fatear : non tamen dum communiter poſſident:actio diuiſoria,ſed nec prętoria eorum cuilibet præſcriptione tolletur : & quod dicitur præſcriptione has tolli actiones:tũc cum alter pro ſolido rem communem teneat locum habet:vt tunc demum actioni com muni diuidundo,ſeu familiæ erciſcundæ præſcribatur,cum & à ſuæ partis venditione excludatur.nam dum ſuæ partis venditionem & ad diuidendum actionem retinet:adeò vt nec pacto de diuidendo facto:& multóminus communis detentionis præſcriptione:perdere poſſet eam : ne res abſurda eueniat : vt quod peti poſſit,diuidi nõ poſſit:vt ff.commu.diuidun.l.in hoc
24 iudicio. *Roge.* † An hæ actiones,ſtatim vt incipit communis eſſe , competant? *Iuriſpru.* Inquam,nec enim omnino lucem noſcunt:qui eas tunc naſci dicunt:cũ alteri ſibi placeat à communione diſcedere. *Roge.* Quare ergo contra eas(licet com muniter ſocij poſſideant)non currit præſcriptio? *Iuriſpru.* Vt contra te talis currat præſcriptio non eſt ſatis,quod actionem habeas , quam poſſis ſtatim intendere & ceſſes:ſed oportet te ſic in actione intendenda ceſſare : vt nil facias quod tuum ius:
25 quaſi nec deſes nec negligens,conſeruare videaris.† At ſocius dum communiter poſſidenda re communes fructus percipit, tali facto non minus actionem incorruptã retinet,quàm ſi con ſortem iudicio vexaſſet:nec enim maiori diligentia ius , quod in re communi habet poteſt conſeruare:quàm rem iugiter tenẽdo,eius fructus pro ſua parte capere:qui enim hoc facit: ſui iuris contemptor vel deſes non recte iudicatur. ſicut creditor tunc recte deſes non poteſt dici:ideóque contra eum non cur rit præſcriptio: cum debitorem iudicio non conuenit : qui in vſurarum ſolutione extitit deuotus. nam ſicut ille pro debito vſuras capiendo:ſic & hic pro re cõmuni percipiendo fructus: actiones ſuas vigilando perpetuat. Et ſicut illi,qui deuotũ debitorem non exigit:ſic huic qui à concordante ſocio non receſſit,non poteſt imputari.Hoc amplius pro ſocio: ne ei occur rat præſcriptio,facit quòd nec poſt communem iugem,tricennalemque poſſeſſionem,quod ſic poſſeſſum eſt,aliquo iure deſinat eſſe commune.Imo ſi alterius tantum eſſet effecta cõmu-

nis

nis tantum tanto ſpatio:fieret vt de his actionibus,potius prodeſſe quàm obeſſe, tricennalis communis detentio deberet.
16 *Roge.* † Rem communem manere, quamuis communiter annis ſit poſſeſſa xl.fateor:ſed actionem pro diuiſione tolli dico: vt ſic in poſterum communioni ſtare per hãc præſcriptionem arceatur ſocius:quẽadmodũ hucuſq; ſteterat. *Iuriſpru.* Eadẽ ratione dices,quòd ſi per ann.xl.ſolas vſuras accepit creditor, vt nec ſortem nec pignus poſſit petere,ſed pro vſuris duntaxat litiget,vt ei in futurum præſtarentur,vt ſunt retro præſtitæ: ne quid aliud vltra petere valeat:quod nec tu vt reor cõcedis. Nõ ergo tali præſcriptione quem inuitũ communioni ſtare dicis: ſicut nec inuitum creditorem vſurarum quæſtui ſtare compelleres:vt C.commu.diuid.l.vlti.& C.de xxx.ann.præſcri.l.ſi quis
17 emptionis.† Sed tunc tantum præſcriptione has actiones tolli dicas:cum alter ſocius ſolus per ann.xxx.rem velut propriam tenuerit. Hoc enim in caſu non eſt quærendum vltra de re an communis fuerit,ideóque communi diuidundo actio tollitur, ſed ſolum hoc,an alter tanto tempore pro ſuo rem tenuerit, & quod etiam aliàs obtinet,& an tunc præſcriptio locum habeat cum author in quæſtionibus præiudicet.At cum ambo & communiter poſſident,& de re veluti communi,fructus percipiát, ſicuti ſuper re tanquàm cõmuni per actionem diuiſoriã quæri poteſt,vt alter in eam ſolus impendat,delinquat, vel de ea quidem ſolus percipiat,ſic quod ad diuiſionem pertinet,per eaſdẽ actiones quæri poſſe non deſiit,nec eadẽ actio tempore, quantum ad rem principalem,pereat,quod ad acceſſiones,licet pro
18 principali ſublata poſt,duret:quod eſſet abſurdũ. *Roge.* † Tũc cõtra actiones dicis eis currere præſcriptionem, cũ alter ſolus velut propriam rem poſſideat. *Iuriſpru.* Inquam. *Roge.* Nunquàm fuit de hac re hæſitatio? *Iuriſpru.* Has actiones nullo tempore finiri,etiam altero ſolo poſſidente,putabatur: quia ſæpius naſci videbantur.Credebatur enim , quoties ſocius ſolus de communi re capiat,vel in eam impẽdat,ſeu delinquat , has enaſci actiones:eo quod ꝓ omnibus his prout eueniunt ſocio obligatur ſocius. Idem in actione furti dicebatur : eo etenim quod aſſidua contrectatione fur ſemper furtum faciat quaſi ſæpius renaſcendo,dicebatur,donec rem poſſideret:nullius temporum luſtris,furti actionem expirare,& ad has tollendas opiniones ſimilis de familiæ erciſcundæ,communi diuidũdo, pro ſocio,furti actione,locuta eſt conſtitutio : vt annorũ xxx.præſcriptione tolleretur.licet etenim aſſidue cõtractãdo fur furtũ

faciat:veruntamen quod in ſe reuoluitur fit furtum : ſicq; pro eo vna ſola ſemelque tantum furti actio, ſiue conditio naſcitur:& ideo vnius tricennij præſcriptione tollitur. Sic quoque licet de communi re percipiendo, vel in eam impendendo, delinquendóve, ſocius obligetur, ſeu ſibi alterum obliget, non tamen plures familiæ erciſc. ſeu communi diuidundo actiones, ſed vna ſola, ſemelque tunc nata eſt inter eos actio, vt ſic vna poſſit præſcriptione tolli. nam ſicut ipſa cõmunio vna eſt tãtũ: ſic quod ea naſcatur vna ſola actio eſt. *Roge.* Et rationes &
19 exempla propoſita retinet interpretatio. *Iuriſpru.* † Eius ſolius conſuetudinis timenda ſit interpretatio, quę errore vacua, legibus rationíque oſtendetur contraria. Quicunque ſit ergo, cui plus placeat Capitone Labeo, præmiſſas diſtinctiones tot rationibus comprobatas, æquitati legum ac ſenſu commendabit, legúmque argumentis tanto fortioribus cõprobabit: quanto ſibi faciliora eſſe maiora non diffidat.

CATALOGVS PRAESCRIPTIONVM, DOMINI ROGERII.

EST præſcriptio trium dierum, vt in aduocato, cui licet intra triduum errorem corrigere. vt C. de erro. aduo. l. fi.

Eſt decem dierum, vt de appellationibus hodie, vt in auth. de ap. in prin. ff. de iti. actuq; pri. l. j.

Eſt quindecim dierum vt cum teſtes producuntur, vt C. de teſti. l. ſi quando.

Eſt viginti dierum in eo qui vult litem conteſtari, vt in authen. de exhi. & intro. re. §. illud quoque.

Eſt triginta dierum, vt de creditore qui ſcripſit ſe accepiſſe creditum. vt C. de non nu. pec. l. in contractibus. §. ſuper cæteris.

Eſt quinquaginta dierum quæ datur tutori ad excuſandum, vt inſti. de excu. §. qui autem.

Eſt ſexaginta dierum, cum quis emit ita, vt ſi diſpliceret eſſet res inempta: vt ff. de ædil. edic. l. quod ſi nolit. §. ſi quid venierit.

Eſt ſexaginta dierum quæ marito obiicitur iure mariti accuſare volenti: vt C. ad l. iul. de adult. l. iure mariti.

Eſt centum dierum ad petendam bonorum poſſeſſionem. vt C. qui admit. ad bo. poſ. l. ſi bonorum.

Eſt duorum, vel quatuor menſium ſi promiſiſti te exhibiturũ ſine

ſcriptis, vt ff. de re iudi. l. debitoribus.

Eſt trium & ſex & nouem menſium, vt C. de dilat. l. prima.

Eſt quatuor menſium poſt datam ſententiam, vt vſuræ currant, vt C. de vſur. rei iudi. l. ij.

Eſt ſex menſium, vt redhibitoria. C. de ædil. edict. l. ij.

Eſt octo menſium ad faciendum inuentarium, vt C. de iure. deli. l. ſcimus.

Eſt annua, vt æſtimatoria, & reſciſſoria, & quãto minoris. vt ff. de ædil. edic. l. ſciendum. §. vlt.

Erat olim annua bima trima die, quæ hodie p ex ſtipulatu actionem eſt ſublata. vt C de rei vxo. act. l. j. §. cum autem.

Eſt annua quæ datur parentibus & liberis ad petendam bonorum poſſeſſionem. vt C. qui admit. ad bo. poſ. l. emancipata.

Eſt biennalis vt de dolo & de debitore, qui ſe ſcripſit accepiſſe pecuniam, vt C. de non nu. pec. l. in contractibus. in prin.

Eſt biennij vel quadriennij qua creditores in bonorũ poſſeſſioné miſſi ab aliis ſe defendunt. vt C. de bo. autho. iu. poſ. l. cũ apud.

Eſt triennij in vſucapione mobilium rerum, in inſti. de vſucap. in princip.

Eſt quadriennij quæ datur ad implendam reſtitutionem poſt minorem ætatem, quæ etiam datur pro vtili anno hodie, vt C. de temp. in inte. reſti. l. vlt.

Eſt quadriennij. ne aduerſus ſacrum ærarium agatur, vt. C. de quadrien. præſcri. l. j.

Eſt quinquennij, vt de inofficioſi quærela, & de donatione facta ab adminiſtratore, vt C. de contra. iud. C. de inoffi. teſt. l. ſi quis filium.

Eſt quinquennij vt ne poſt quinquennium de ſtatu defunctorum quæratur, vt C. ne de ſta. defunct. quin. quæſt.

Eſt quinquennij ne adulter poſt quinquennium quam cõmiſſum adulterium dicitur, quod continuum numeratur accuſetur. vt C. ad l. iul. de adult. l. adulter.

Eſt ſeptem annorum cum quæritur vtrum fuerit infans necne, vt proinde habeat effectum, vt C. de iur. delib. l. ſi infanti.

Eſt decem & viginti, & triginta & quadraginta annorum, vt C. de præſcrip. l. j. & de præſcrip. xxx. annorum.

Eſt xij. vel xiiij. annorum cum quæritur pubes vel impubes quis ſit, vt proinde teſtetur, vt C. qui teſt. fa. poſ. l. ſi frater.

Eſt quatuordecim annorũ: vt currat præſcriptio triginta vel quadraginta annorum.

Eſt. xvij. annorum cum quæritur an quis poſtulare poſſit, vt ff. de

poſtu.l.j.§.initium autem.

Eſt xvij.annorũ præſcr.cum quæritur an manumittere quis poſſit,vt inſti.qui & ex quib.cau.ma.

Eſt xviij.annorum vt ſi mulier veniam ætatis impetret, vt C.de his qui ve.æta.impe.l.vlti.

Eſt xviij.annorum cum quæritur an quis adoptare poſſit,vt ff.de adopt.

Eſt.xxv.annorum vt exinde maior & legitimæ ſit ætatis.

Sunt & aliæ præſcriptiones quæ obiiciuntur volentibus adipiſci honorem vt in magiſtratibus & ſacerdotio à ſummo vſque ad minimum.

Sunt & aliæ quæ longũ tempus non habent expreſſum vt in vſuris,vt de ea dictum eſt,quæ longo tempore ſtetit, quæ non capit certam formam, niſi in libertate: vt ff.de vſu.l.cum de in rem verſo.

TRACT

TRACTATVS FOECVNDVS AC PERVTILIS,

Profundæ, ſubtiliſque, ac quotidianæ materiæ omnis præſcriptionis, tam ciuilis, quàm canonicæ: qui de præſcriptionibus inſcribitur: editus per præclarum I. V. Doct. D. Ioannem Franciſcum Balbum.

SVMMARIVM.

1 Præſcriptionum actio quæritur tam in foro canonico quàm cæſareo: quam ſit huius præſcriptionis materia vtilis, & profunda, quámque diligentius animaduertenda ex infinitis iuris partibus ſatis liquet.

2 Antiquitas non eſt negligenda ſed veneranda: quæ in huius operis calce inſeritur: præſcriptionis materia commendatiua.

3 Honor debetur his qui vltra aliorum ſcripta per eos ordinate diſpoſita & cumulata aliquid pertinenter, vtiliterque addere conati ſunt.

4 Inuentis inuenta non obſtant.

Intellectus ſe habet ad inſtar ſolis, qui oritur & occidit: vadit & redit, & nunquam moritur, ſed ſuis vicibus occultatur.

5 Minori ſæpe plus reuelatur, quam maiori: & quanto eſt maior, tanto cupit edoceri.

6 Horatij ſententia ſummopere notanda ad ſtudioſorum animoſitatem.

7 Primum quoddam inuitans ad placendum doctiſque boniſque: Summa quidem laus eſt diſplicuiſſe malis.

8 Liber nullus tam malus reperitur qui non ex parte aliqua proſit: inquit Plinius.

PROOE

PROOEMIVM.

PRæſcriptionum materia quàm ſit vtilis: quámque frequens & neceſſaria quotidiana docet forenſium cauſarum experientia rerum magiſtra. Maximè cum in omnibus pene occurrẽtibus caſibus, & in quauis actione de præſcriptione quæratur tam in foro canonico, quàm cæſareo. Et non ſolum in prophanis: verumetiam in ſpiritualibus & eccleſiaſticis negotiis. Adeo vt commendatione non indigeat. Ipſa enim ſe pro roſtris oſtendit. Ideo diligentius animaduertenda: vt inquit
1 Paulus iureconſultus. † Quam vero hæc præſcriptionũ materia late pateat: ſitque ſubtilis & profunda: ac in variis multifariis & prope infinitis iuris partibus diffuſa: ſatis liquet. Nam in iure ciuili tam in Digeſtorum libris, quàm in Iuſtiniano Codice vigintiquatuor peculiares tituli de ipſa materia ſunt inſcripti vltra titulum in inſtitutionibus inſertum. In Decretis vero ſpecialis habetur tractatus xvj.q.iij.per totam illam quæſtionem multa capitula complectentem. In Decretalibus autem poſitus eſt admodum diffuſus de præſcriptionibus titulus. Tenet igitur hæc materia iuris vtriuſque mixturã: magiſque canonica quàm ciuilis cẽſeri debet. Etenim in præſcriptione nedum lucrum & pecuniarum commodum: verumetiã peccatum & animæ periculum verſatur, prout ex infraſcripto tractatu diffuſe patebit. Ex quo plures extant tituli: tanto laborioſior eſt materia & magis apprehenſione difficilis. Hactenus enim ad plenum reducta, & vnum in corpus ordinate congeſta & diſpoſita non reperitur. Sed vltra in his ſpecialibus titulis nullo ordine tradita per totum pene iuris corpus variis in locis abditis & extraneis in particulas eſt diſperſa. Et quanquàm apud Canoniſtas in titulo de præſcriptionibus multa in præſenti materia copioſe ſcripta ſint: non tamẽ omnia ibi collecta fuere: licet ſuper illo titulo copioſiſſimus doctor dominus Felin. accurate ſcripſerit. Sed deſunt multa: ibique quamplura admiſcentur extranea. Nec in eo vel alibi cõgrue diſpoſita, & ordinata cõperitur. Ita vt vniuerſalis & clara ac in occurrentibus quæſtionibus, & caſibus abſque magna difficultate certa poſſit haberi doctrina. Vtile igitur mihi in primis, & in communi ſaltẽ pro nouis tyronibus fore putaui: materiam ipſam ordinate in vnum corpus redigere: pleróque (vt aiunt) manipulo per modum tractatus comprehendere. Subiiciens

ſatis

ſatis plenam pro ipſius materiæ complemento repetitionem
2 ſolennis.l.Celſus.ff.de vſucap.† Poſtmodum vero ne antiquitas neglecta videatur in calce operis inſerenda putaui ſcripta ſuper hac materia reuerẽdiſſimi ac excellentiſſimi vtriuſque iuris monarcæ ſempiternæq́ue memoriæ domini henrici olim Hoſtienſis epiſcopi, Cardinaliſque Romanæ curiæ primarum:
a Secuſini [a] compatriotæ & vicini noſtri in ſua celebratiſſima ſumma: ſub rubrica de præſcripi. Qui totius hujus noſtræ pedemontanæ regionis ſplendor eſt: perpetuúmque decus. Ipſe enim inter cæteros Canoniſtas obtinet principatum. Diciturque alterũ ex luminaribus magnis: vt Speculator in procœmio ſui operis ingenue profitetur. Superadditis inſuper opportunis additionibus & ſuppletionibus: vt quod ad materiã pertineat: quantum ingenioli noſtri penuria ſufficere potuit, nil deeſſe videatur. Vt noui tyrones in hac laborioſa & ardua præſcriptionis materia: reſecatis ambagibus: recto calle inſtruantur. Quid eos tam aduocando, quàm iudicando ſecundum communes doctorum ſententias: quas vbique refero: ſequi oporteat. Ne forte ipſos aliquando ſub autoritate iuriſprudentiæ pernicioſe errare contingat. Iuxta Celſi adoleſcentis iureconſulti ſententiam: quam Paulus diſertiſſimus non aſpernatur in l.ſi ſeruum.§.ſequitur.ff.de verb.oblig. Reliqui vero longæ inquiſitionis & tot voluminum reuolutionis laborẽ effugiant: & ſaltem leuamen aliquod noſtro ex labore ſuſcipiãt. Non eſt enim hoc multiplicare volumina: ſed potius multiplicata reſecare: & ad breue vtiliſſimumque compendium redigere. Quod hiſce temporibus in tanta librorum multitudine, opinionúmque varietate & conflictu noſcitur apprime neceſſarium. Non eſt hoc augere laborẽ: ſed minuere. Adeo vt tractatoribus qui ſparſim à maioribus tradita diligenti indagine in corpus vnum colligere & labenti memoriæ noſtræ pleno aliquorum tractatuum compendio ſuccurrere ſtuduerunt: ſi modo vera fatemur, plurimũ debeatur. Non ꝙ de ſuo quicquàm attulerint: ſed quòd ſuis laboribus per difficilem & ſua mole grauem, ac varias in partes diffuſam ſcientiæ partem aliquam in vnum collegerint. Atque maiorum ſcripta recẽſendo iuxta comicum illud. Nihil dictum quin prius: & bene ſcite diſpoſuerint. Nec quiſquàm profecto niſi inſanus os damnabit: imo commendabit & extollet pluri[m]um. Vt nõ minus vere quàm eleganter monuit reuerendiſſimus & celeberrimus iuris noſtri doctor dominus Præpoſitus Mediolanenſis poſtea cardinalis

Alexan

Alexandrinus meritiſſimus in epiſtolari præfatione commenti ſui in quartum decreta.librum. Quo in loco contra obtrectatores aliquid vtile ſcribentium iuſtiſſime ſtomachatur: & acerrime inuehit: illóſque manifeſtis rationibus plurimum increpat. Tantomagis debetur his qui vltra aliorum ſcripta per eos ordinate diſpoſita & cumulata aliquid pertinēter vtiliterque addere conati ſunt. Et vt obtrectatorum, qui plerumque pro ſola maledicendi cōſuetudine ſolóque liuore latrant:
3 nulla ratione commoti os obſtruatur. † Nam teſte Hieronymo. Is ſolus malignātium linguas euitat: qui nihil ſcribit. Placet in medium adducere: quod præclare ſcribit Baldus in prologo decre.col.j.inquiens. Dicet aliquis ad quid loqueris: cum tot ſcripſerint: qui mundum illuminauerunt. Reſpōdeo, adhuc multum reſtat operis multúmque reſtabit. Nec vlli nato poſt mille ſecula præcludetur occaſio aliquid adhuc adiiciendi.
4 † Quia inuentis inuenta non obſtant teſte Sene.viij.epiſtola ad Lucil. Nam inſtar ſolis intellectus oritur & occidit: vadit & redit: & nunquàm moritur: ſed ſuis vicibus occultatur. Et alibi ait idem Seneca epiſtola quinta in fine. Patet omnibus veritas. Nondum eſt occupata. Multum ex illa etiam futuris relictum eſt. Refert ſolēnis doctor dominus And.de Iſer.in pro-
5 logo lecturæ ſuæ feudalis.colum.j.adiiciens. † Ideo interdum reuelatur minori: quod nō maiori. C.de offi.recto.prouin.l.potioris gradus.xcv.diſtin.c.eſto.in fin. Et beatus Auguſtinus ſenex & epiſcopus tot annorum, ab anniculo dicit ſe paratum doceri.xxiiij.q.iiij.c.ſi habes. Pluráque alia ad excuſationem commendationémque eorum, qui aliquid vtile de nouo ſcribunt, ſi modo ſapiant adducit Iſer. aureáſque ſententias ex diuinis codicibus hauſtas: quas ſilentio prætereo. Ne noſtra nimis euagetur oratio. Nam & ſi in talibus eminens ſcientia requiratur: mediocris tamē toleranda eſt, vt dicit ſummus Pontifex in ca.niſi cū pridē.§.pro defectu. de renun. & eſt ſentētia iurecōſulti in l.ſciēdū.§.illud.ff.de ędil.edic. Nec iam vltra reſtare videbatur aliqua iuris pars fructuoſa: quæ celeberrimorū iuriſcōſultorū ſuperioris & noſtri æui plenis tractatibus cōprehenſa nō eſſet. Collegerunt etenim multi viri doctiſſimi varias vtriuſq; iuris materias: nō quidē abſq; ſummis laborib9 & vigilijs, nam alij de teſtibus: alij de arbitris: alij de iudicijs: alij de quęſtionibus: alij de ſindicatu rectorū: alij de maleficijs: alij de ſtatutis: alij de legitimationibus: alij de vltimis volūtatibus ſiue teſtamentis: alij de emptione & vēditione: alij de vſuris: alij

de

de duobus fratribus & ſociis : alij de vectigalibus & gabellis:
alij de dotibus:alij de priuilegio fiſci:alij de iure emphyteuti-
co:alij nouiſſime de feudis & iure patronatus:alij vero de aliis
multifariis & prope infinitis vtriuſque iuris materiis ſcripſe-
re:& ſpeciales fecere tractatus. Ita vt nulla videatur ſupereſſe
materia ſpeciali nota digna:quę ſpecialem tractatum non ha-
beat.Et ſi de his vt plurimum ſpeciales extent tituli.Multáque
tradantur ſparſis tamē locis ordinariis & extraordinariis. Eo-
rum certe:vt inquit ſolennis doctor dominus Ioannes Berta-
chinus Firmanus in proœmio ſui tractatus de gabellis: quiſ-
que laudandus eſt:ac à poſteris iuris profeſſoribus percolen-
dus. Quod leuius in addiſcēdo paſſurus ſit onus: qui collectas
in vnum materias lectabit. Sola præſcriptionum materia pro-
fundiſſima , & late patens hactenus derelicta eſt:ſpecialemq;
tractatum non habet.Hanc igitur pertractandá diſponendam-
que aſſumpſi. Multis hincinde ſparſis apū more collectis.Non
quidem ambiendi:ſed proficiendi, diſcendíque ſtudio. Quod
& ſi difficilem prouinciā & humeris meis longe imparē ado-
riri viſus ſim. Tractatúſque ipſe pro amplitudine : dignitate:
vtilitate : difficultatéque materiæ pene inextricabilis aliū ex-
6 poſceret autorē. † Nec me lateat illa Horatiana ſententia. Su-
mite materiam veſtris:qui ſcribitis æquam viribus : & verſate
diu:quid ferre recuſent:quid valeāt humeri.Et Perſiana. Scri-
bimus indocti : doctique pœmata paſſim. Et ſi inter artifices:
iureconſulto teſte: longa ſit differētia. Confiſus tamen:non in
meo tenui ſenſu : ſed in eo : à quo eſt omne datum optimum,
& omne donum perfectum : & qui cunctarum eſt auctor
ſcientiarum : quique ſapientiam paruulis præſtat , & intel-
lectum : vt Pſalmiſta inquit. Tractatum ipſum aggredior : di-
uino prius implorato præſidio : quod opus : qualecunque ſit
cum omnium bonorum & peritorum iudicio correctioníque
ſubiicio : quibus ſolis placere ſtudeo : iuxta pœticum illud,
7 † Curandum eſt ſemper placeas doctiſque boniſque. Sum-
ma quidem laus eſt diſplicuiſſe malis. Tum maxime corre-
ctioni & iudicio ſacri conſultiſſimique vtriuſque ducalis
ſenatus : in quo ſummos legum vertices adeſſe conſpici-
mus , ſenatoreſque clariſsimos : inter quos eminent Magnifi-
ci præſtantiſſimique patres iureconſultiſsimi Antonius Dy-
uone : dominus Bernardinus Parpalia : & Angelinus de pro-
uanis : digniſsimi iuſtiſsimique præſides : nec non Reueren-
dus Magnificúſq; pater Antonius ex Romagnani Marchioni-
bus

bus:apoſtolicus prothonotarius,quamplurimum eccleſiarum titulo meritiſſimè decoratus:ſigilliférque ducalis, qui tanquã ſydera in illo ſublimi ſenatu,ſcientia,iuſtitia, prudentia, moribus,grauitate,irradiant,atque coruſcant: & vna cum aliorũ inſignium peritiſſimorúmq; ſenatorum collateralium cœtu: tantum ſenatum geminum ſplendidiſſime complét.quicquid enim à tantis ſenatoribus approbatum fuerit: me approbare profiteor:& reprobare,quod ab eis fuerit reprobatum.Et ſi forſitan in aliquo me peccaſſe offenderint clementer veniam dabunt,non immemores: nihil perfectum humanis in rebus inueniri.Nec propterea libellum ipſum reiicient:quia iuxta Pli
8 nij ſententiam † nullus eſt liber tam malus:qui aliqua ex parte non proſit. Rogo etiam,ne quis temere prius ſcripta noſtra damnet,quàm legerit:atque perlegerit: vt maliuoli vel ignari facere ſolent:qui prius iudicant:quàm intelligant. Teſte Boetio in topicis. Noſti inquit oblatrantis morſus inuidiæ. Noſti quam facillimè in difficillimis cauſis liuor iudicium ferat. Opus enim ipſum rectè animaduerſum & examinatum: quale ſit:oſtendet.Nam cuncta legenti.Forſitam occurret,vacuas quod mulceat aures. Pœniteatque minus ſuſcepti in fine laboris. Vt inquit ſplendidus ille pœta Franciſcus Petracha in principio Aphricæ. Sed iam ad rem ipſam deſcendamus.

Hæc ita præfatus ad ipſum præſcriptionis tractatum deuenio.Et quia forma dat eſſe rei:& ordo cuncta bene diſponit. Diuido ipſum tractatum in ſex partes principales.

In prima parte ponã præludia & eſſentialia præſcriptionis: videlicet ipſius diffinitionem.Vnde dicatur. Quo iure inducta fuit:& propter quid.An tollat naturalem obligationem.Quod differt à conſuetudine.Et tractabuntur plures alię quæſtiones ex his dependentes.

In ſecunda parte tractabo de natura præſcriptionis: videlicet an ſit fauorabilis vel odioſa & quis inde reſultet effectus: maxime an præſcriptio extendatur.

In tertia parte tractabo principaliter de præſcriptione rerũ corporalium. Quæ ſit differentia inter ius canonicum & ciuile in hac materia præſcriptionis: & in ſpecie materiam tituli: ac bonæ & malæ fidei: & de prærogatiua & effectu temporis: cuius initij memoria non extat: latius quam alibi cum quæſtionibus opportunis.

In quarta parte tractabo.Quantũ tẽpus requiratur in omni præſcriptione cum acceſſoriis illud cõcomitantibus. Et quando dicat

dicatur inter præſentes vel abſentes. & de præſcriptione iurium incorporalium, præcipue ſeruitutis & libertatis: & actionum perſonalium, realium, & mixtarum, & aliorum iurium: tam in genere quàm in ſpecie, præſertim de præſcriptione iuris emphyteotici, & feudalis: & an aduerſus præſcriptionem concedatur reſtitutio ex capite ignorantiæ: & de præſcriptione fructuum & acceſſoriorum.

In quinta parte tractabo de præſcriptione eccleſiaſtica, ſiue canonica, & iurium ſpiritualium: & de præſcriptione contra fiſcum & rempublicam, & de præſcriptione regalium, & rerum acquiſitarum à fiſco: & an ea quæ competunt per modum facultatis, & de iuregentium poſſint præſcribi: & an præſcriptio tolli poſſit per pactum, priuilegium vel ſtatutum, ac plures alias quæſtiones ordinate connectam pro ipſius præſcriptionis materiæ complemento.

In ſexta & vltima parte tractabo de quatuor principaliter: videlicet, in quibus caſibus & cõtra quos præſcriptio à principio non currat, ſeu nunquam inchoetur. Secundo, quando & in quibus caſibus præſcriptio iam inchoata dormiat. Tertiò, qualiter & quomodo interrumpatur. Quartò & vltimò, qualiter actio perpetuetur.

ADDITIO.

a Hoſt. ipſe in ſumma appellat Secuſiam Taurinenſis diœceſis villam ſuam: prout retuli in fronte ſcriptorum ſuorum quæ applicantur in calce operis.

SVMMARIVM.

1 *Cognitionem ſpecierum præcedere debet cognitio generum.*
2 *Inſtitutio quæ à ratione de aliqua re ſuſcipitur, debet à diffinitione proficiſci.*
3 *Iuri operã daturus noſce prius debet, vnde nomen iuris deſcẽdat.*
4 *Ordo eſt incipere à genere.*

TRactaturus itaque profundam præſcriptionũ materiam imitabor iureconſulti ſententiam in l. j. ff. ſi certum pet.
1 quæ habet. † Quod ad cognitionem ſpecierum præcedere de-
a bet cognitio generum[a]: & Ciceronis primo officiorum libro
2 inquientis. † Quod omnis, quæ à ratione ſuſcipitur de aliqua re inſtitutio debet à diffinitiõe proficiſci. Vt intelligatur quid ſit id de quo diſputetur. Refert Bald. in prælu. feu. col. iij. Iureccon. in lege prima, in princip. ff. de iuſtitia & iure dicentis.

3 † Quod iuri operam daturum prius noſce oportet: vnde nomen iuris deſcendat. Hinc dicit Bald. in rubri. ff. ſi certum pet.

4 † Quod ordo eſt incipere à genere. Facit gloſ. quæ plura ſimilia adducit in rub. de reg. iur. in vj. in prin. ibi. Si quæratur, &c.

Pro introducenda igitur hac materia præmitto quæ habẽtur per gloſſ. magiſtram. xvj. q. iij. in ſumma, videlicet, Quid ſit vſucapio. Quid præſcriptio. Quid inter ſe differãt. Quis ſit earum effectus. Et quæ res poſſint vſucapi vel præſcribi. Quę requirantur ad præſcriptionem. Et qualiter præſcriptio interrũpatur. Quæ omnia permixtim tradit gloſ. & imperfecte. Et de his omnibus infraſigillatim dicetur per partes, & quæſtiones ſuis locis diſtinctas.

Præmitto etiam pro fundamentis quæ plenè tradit Hoſt. in ſumma de pręſcrip. maximè ſub rubr. de præſcript. re. amo. per totum: Et Azo in ſumma. C. de vſucap. pro empt. & Pract. Papi. in forma reſponſio. rei conuent. in verbo præſcriptionis. columna prima & ſecunda.

ADDITIO.

a Ad hæc vide do. Phil. Decium in rubr. extra de proba. colum. j. adducentem plures glo.

SVMMARIVM.

1 *Diffinitio præſcriptionis vel vſucap. quæ ſit, & iſtud nomen vſucapio quomodo accipiatur.*

2 *Præſcriptio decem vel viginti annorum appellatur vſucapio.*

3 *Diffinitio præſcriptionis ſecundum Ioan. And. quam ipſe tanquã veram approbat explicans ſingula eius membra, & communiter etiam tenetur.*

HIs generaliter præmiſſis ad ipſum ſpecialem deueniens
1 tractatũ. Primãq; partem eiuſdem ingrediẽs. † Quæro in primis, quid ſit vſucapio ſiue præſcriptio. Iurecon. in l. iij. ff. de vſuc. ponit diffinitionẽ dicẽs, ꝙ vſucapio eſt acquiſitio, vel adiectio dominij per continuationẽ poſſeſſionis tẽporis à lege diffiniti. Et ibi largè vſucapio pro præſcriptione accipitur ſecũdũ glo. & Hoſt. in ſumma de præſcrip. in prin. dicentẽ, ꝙ ponitur hic vſucapionis nomẽ: tam pro præſcriptione rerũ immobiliũ, quã vſucapione mobiliũ. Nã olim: vt dicit Hoſti. etiã res immobiles dicebãtur vſucapi. l. furtũ. & l. quã rem. ff. de vſuca.
2 † Quod intelligendũ eſt de præſcrip. lon. tẽp. x. vel xx. ann. quæ appellatur vſucapio: vt patet per totũ illũ tit. ff. de vſuca. & per totos titulos ſequẽtes. Nõ aũt de præſcriptione xxx. vel xl. an.

quæ

quæ nõ erat cognita de iure digeſtorũ: vt dicit gl. in l. qui occi dit. in prin. in verbo amiſit. ff. ad l. Aquil. & in l. Iulianus. alias in cipit non ſolũ. ff. ex quib. cauſ. maio. cũ aliis gl. cõcor. adductis per d. Pet. Phil Corn. cõſi. xxxviij. placet mihi. col. iiij. in princ.
b ij. vol. vbi dat hunc intellectũ [b] ad titulũ. ff. de vſucap. cũ titulis ſequẽtibus dicẽs, quod loquuntur in vſucapione: ſub qua compre henditur longi tẽporis præſcriptio, quæ iure digeſtorum fere ſemper vſucapio appellatur: vt eſt videre per totum illum titu lum & titulis ſequẽtibus. Vnde hæc diffinitio non eſt vniuerſa lis: quia non cõuenit propriè niſi vſucapioni triennij: per quã acquiritur directũ dominiũ: & largè præſcriptioni longi tem- poris cum titulo & bona fide: vel præſcriptioni longiſſimi tem poris: iuncta bona fide abſque titulo. Ex quibus quæritur vtile dominiũ. l. ſi quis emptionis. in prin. & §. j. iuncta gl. C. de præ- ſcript. xxx. ann. & latè dicetur in ij. parte principali huius tra- ctatus. Sed hæc diffinitio non cõuenit præſcriptioni actionum perſonaliũ, & aliorũ iuriũ: nec præſcriptioni xxx. anno. rerũ im mobiliũ cũ mala fide: ex qua paratur exceptio tantũ de iure ci uili. d. l. ſi quis emptionis. §. j. Et ſic nõ eſt cõuertibilis genera- liter cũ omni ſuo diffinito. iuxta text. in l. j. §. dolum. ff. de dolo. Eſt ergo iſta diffinitio ſpecialis non generalis. Et propterea gl. xvj. q. iij. in ſumma latius diffinit dicẽs, quod præſcriptio eſt exce- ptio ex tempore ſubſtantiã capiens, quæ actioni perſonali vel in rem opponitur: quam diffinitionẽ ſimpliciter ſequitur Goff. in ſumma de præſcri. Sed eã impugnat Ioã. And. per plura me- dia in c. poſſeſſor. col. iij. cum ſeq. de reg. iur. in vj. Et tradit aliã diffinitionẽ dicens, quod præſcriptio eſt ius quoddã ex tempore congruẽs, legũ autoritate vim capiẽs: negligẽtibus pœnã infe- rẽs, & finẽ litibus imponẽs. Et hãc approbat pro vera explicãs ſingula eius mẽbra. referũt & ſequũtur Pa. & Fel. in rub. de pſc. col. j. Et declarat Pau. de Ca. cõ. cccxiij. alias cccxcvij. viſis & põ deratis omnibus in antiquis cõſiliis: maximè circa illa verba. pœnã negligẽtibus inferẽs. & ipſam late proſequitur Ioã. And. in d. c. poſſeſſor. & ibi refert & ſequitur Alb. de Roſ. recitãs aliã diffinitionẽ Hoſt. in ſumma de præſcrip. §. j Sed eſt ſub rubric. de præſcript. rer. immo. in princi. Et communiter tenetur hæc diffinitio Ioan. And. per Panor. & Ca. in d. rub. de præſcrip. ideo latius non inſiſto.

ADDITIO.

a Et ita ante gloſſ. & Hoſtien. dixit Azo in ſumma. C. de vſuca. pro empto. col. j. circa princi. ver. & per eum.

b Adde quod iſte fuit intelle. Azo. vbi ſup. à.

SVMMARIVM.

1 *Præſcriptio eſt nomen verbale deriuatum à præſcribo, quod idem eſt quòd præfigo, ſtatuo, præfinio, vel limito.*

2 *Præſcriptio dicitur horarum, dierum, hebdomadarum, menſium, annorum.*

3 *Proſcribere & præſcribere in quo differunt.*

4 *Proſcriptus quis dicatur?*

Termini iſti præſcriptus & proſcriptus ſecundum ſubiectam materiam conſiderantur.

1 SEcundò principaliter quæro. † Vnde dicatur præſcriptio? Et licet non inuenerim iſtam quæſtionem tactam per ſummiſtas: nec per aliquem doctorem. Dico quod eſt nomen verbale: & deriuatur à verbo præſcribere: quod ſignificat idem qđ præfigere, ſtatuere, præfinire, vel limitare. vt probat tex. in c. ij. de cōceſ. præb. in verbo, & infrà præſcriptum terminum, id eſt, præfixum. & in cap. in ſingulis. lxxxvj. diſtin. ibi. ne vltra præſcriptum exigant, id eſt vltra ſtatutum. Vnde dicitur præſcriptio quaſi temporis præfixio, vel præfinitio. Et propterea
2 omnis terminus poteſt appellari præſcriptio. † Hinc dicitur præſcriptio multiplex, videlicet horarum, dierum, hebdomadarum, menſium, & annorum: vt per gloſſ. in rub. ff. de diuer. & tempo. præſcrip. Et latiſſimè per Hoſtien. in ſumma, in titu. de præſcript. rerum immobi. verſi. quot ſint eius ſpecies.

a Secundo modo accipitur præſcriptio [a] pro exceptione: vt in l. præſcriptione: iuncta gloſſ. C. ſi contra ius vel vtil. publi. & in rubr. ff. & C. de except. & præſcript. vnde præſcribere ſæpiſſime ponitur pro excipere: vt in l. final. in primis verbis. ff. de ſuſpe. turo & in l. ſi maritus. §. præſcriptiones. ff. de adult. & in l. ſcio.
3 ff. de appel. & alibi ſæpe. † Differunt autem inter ſe iſti duo termini præſcriptio & proſcriptio. mutata litera e in o. Et pariter præſcribere & proſcribere. Nam præſcriptio & præſcribere accipiuntur prout ſupra. Proſcriptio vero dicitur bonorum
4 publicatio: inde dicitur proſcriptus proprie † qui corporaliter non damnatur, ſed cuius bona publicantur: vt in rub. C. de bo. proſcrip. & in l. ſi quis intra. in verbo ſtilum proſcriptionis: iuncta glo. quę exponit, id eſt confiſcationis: & l. ſi quis poſthac. & in auth. bona damnatorū. in primis verbis. eo. tit. & in l. j. iuncta gl. in verbo proſcriptionis. C. ne ſine iuſ. princi. & in c. legimus ibi: proſcriptione bonorū. de conſec. diſt. v. no. Alb. in dictionario, in verbo proſcriptus. Aliquando vero proſcribere accipitur, id eſt in publico legendum ponere, vt quando ponitur edi

ctum

ctum ſeu ſcriptura in loco publico & patenti ad finem quod deducatur in notitiam populi. Iuxta text.in l.ſed ſi pupillus.§.
5 proſcribere.& §.pſcriptũ.ff.de inſtito. † Et ſic iſti termini accipiuntur diuerſimode ſecundum materiam ſubiectam: vt apparet ex his not.in apoſtilla.

ADDITIO.

a Adde quòd præſcriptio aliquando exponitur, id eſt iniuria, vt in l.preſes.in verbo, præſcriptione, cum gl.C.de pigno. aliquando exponitur præſcribitur, id eſt, contra veritatem ſcribitur, ſiue in preiudicium veritatis.l.quę ſub cõditione, in verbo pręſcripſerit: iuncta glo.ff.de condit.& demon.& l.cum ea.in verbo præſcribitur.cum glo.C.de tranſact.

SVMMARIVM.

1 Vſucapio proprie reſpicit mobilia, præſcriptio vero immobilia, quamuis large ſumendo præſcriptio cõprehendat vſucapionẽ.n.ſe.

2 Exceptio præſcriptionis pro re mobili oppoſita non dicitur inepta.

3 Lex correctoria corrigens in vno caſu extenditur etiã ad alium, qui ex lata ſignificatione comprehendi poterat ſub illo.

4 Vſucapio ſemper eſt fauorabilis: præſcriptio vero regulariter odioſa. Statutum loquens de præſcriptione non trahitur ad vſucapionem.

5 Legiſlator promiſcue vtitur iſtis terminis vſucapionis & præſcriptionis.

TErtiò principaliter quæro, quæ ſit differentia inter vſucapionem & præſcriptionẽ? glo.in l.ij.ff.de vſuca.& inſtit.de vſucap.in princi.ſuper verbo vſucapiantur:& xvj.q.iij.in ſum-
1 ma reſpondet, † quod vſucapio proprie reſpicit mobilia:& pręſcriptio immobilia, quamuis large ſumpto vocabulo præſcriptio comprehendat vſucapionẽ ſecundũ glo.in d.l.ij. Hinc di-
2 xit Bald.in l.j.col.pe.ver.nec tamen puto.C.de ſer.fug. † Quod ſi pro re mobili opponitur exceptio præſcriptionis: nõ dicitur inepta. Ex quo infertur, quòd in materia correctoria, in qua fit ſtricta interpretatio:& verba debent accipi proprie : ſtatutum loquẽs de præſcriptione non trahitur ad vſucapionẽ: licet ſub lata ſignificatione vocabuli appellatione præſcriptionis veniat vſucapio. Ita dicit Aret.in l.Pomponius.§.cũ quis.ff.de acq. poſſ.& hoc colligit ex verbis Bar.ibi circa intellectũ auth.ma-
3 landri, &c. Et refert ſimpliciter Iaſ.col.tertia. † Sed obſtare videtur regula quæ habet, quòd lex correctoria corrigens in vno caſu extenditur ad alium : qui ex lata ſignificatione comprehendi poterat ſub caſu expreſſo ex identitate rationis : vt eſt gloſſ.eleg.ãs in clemen.j.in verbo eligatur: cum ſi i

no.de elect. & glo.in anth.vt hi qui perhi.hab. obli. res mi.in princip.in verbo ad curationem:& in auth. minoris debitor.C. qui da.tut.poſ.per quas gloſſ.hanc regulam tradit Alex.in l.ij. col.j.ff.de leg.j.& cõſi.xcvij.viſo themate ſupraſcripto. & cõſi. ccxvj.nec arguendi ſumus pen.col.ij.vol.& repetit alibi ſæpe tam in lectura:quam in conſiliis:niſi reſpondeatur quod nõ eſt
4 eadem ratio:quia † vſucapio dicitur ſemper fauorabilis. Præſcriptio vero regulariter odioſa, vt late dicetur in ſecunda parte principali. Et ſic ſtatutum loquens de præſcriptione nõ debet trahi ad vſucapionem.

Addo ad præmiſſa Dy.in c.ſine poſſeſſione.in princip. com-
5 men.de reg.iur.in ſexto.vbi dicit † quod legiſlator vtitur promiſcue iſtis vocabulis præſcriptionis & vſucapionis : referen-
a do tam ad mobilia quàm ad immobila.[a]

ADDITIO.

a Adde Barto.in l.ſeruitutes la grande.verſic.dicitur, hic ante me.commen.ff.de ſerui.ti.generali.vbi dicit quod olim nomẽ vſucapionis erat commune ad vſucapionem & præſcriptionẽ: vt patet in diffinitione l.iij.& l.eum qui ædes.ff.de vſucap.ſed per Iuſtinianum eſt attributa vſucapio rebus mobilibus.præſcriptio vero rebus immobilibus : vt l.j.C.de vſucap.transfor. Ita dicit ibi Barto.

SVMMARIVM.

1 *Præſcriptio introducta eſt de iure ciuili & propter bonum publicũ*
2 *Lex ciuilis ex cauſa poteſt recedere à iure naturali vel gentium, & illi derogare in aliquo caſu.*
3 *Lex & princeps ex cauſa publicæ vtilitatis poſſunt alicui auferre dominium rei ſuæ.*
4 *Rationes propter quas fuit introducta præſcriptio ponit Petrus de Ancha. vide.*

1 QVarto principaliter quæro. † Quo iure fuit introducta præſcriptio:& propter quid?Reſpondeo quod de iure ciuili.& propter bonum publicum l.j.& iij.ff.de vſucapio. not.Azo in ſumma.C.de vſucap.pro empto.circa princip.

Hinc dixit Bald.in repe.l.j.col.iij.circa me.C.de eman.libe. quòd ſi ius ciuile non eſſet,præſcriptiones non eſſent. Et fuit præſcriptio introducta:vt eſſet litium finis.l.fi.ff.pro ſuo.

Sed opponitur quod præſcriptio ſeu lex ciuilis quæ præſcriptionem

ptionem introduxit:non poſſit auferre dominium: quod eſt de iure gentium.l.ex hoc iure.cum ibi plene no.ff.de iuſti.& iure: iuncto §.ſed naturalia.inſti.de iure natu.

2 † Ad hoc reſpondetur quòd lex ciuilis ex cauſa poteſt recedere a iure naturali vel gentium, & illi derogare aliquo caſu: ſed non in totum.text.eſt not.in l.ius ciuile.ff de iuſti.& iur.

3 † Hinc eſt quòd lex & princeps cum cauſa: præſertim propter bonum publicum: & ex cauſa publicæ vtilitatis poſſunt alicui auferre dominium rei ſuæ.l.item ſi verberatum.ff.de rei vendi.& l.Lucius.ff.de euict.no.glo.& Barto.in l.fi.C.ſi contra ius vel vti.pub.facit.l.ſi priuatus.ff.qui.& à quib. & l.Anthiocenſium ff.de priui.credi.no.Barto.in l.omnes populi.in prima quæſtione quartæ quæſtionis principalis.ff.de iuſti.& iure.Alex.in l.j.col.antepe.ff.ſol.mat.Et plene Feli.in c.quæ in eccleſiarum.col.viij.cum ſeq.poſt Panor.& alios Cano.de conſti.Et latè dom.Iaſ.in l.Barbarius.col.vij.cum duabus ſeq.ff.de offic. præto.Alex.conſi.cxc.æterni numinis.ij.& iij col.ij.vol.

Hac igitur ratione poteſt lex ciuilis per præſcriptionem auferre & extinguere dominium quæſitum de iure gentiũ,Quia præſcriptio introducta fuit propter bonum publicum. Ne rerum dominia diu eſſent in incerto.l.j.ff.de vſucap.Et principaliter ratione publicæ vtilitatis ſecundũ Barto.in l.nemo poteſt col.iiij.verſi.quærit Dy.ff.de leg.j.& eſt de mente eiuſdẽ Bart. in d.l.j.circa fi.Vel ſaltem ſecundario ſecundum veram opi.vt per Ang.Imo.& Alexand.in d.l.nemo poteſt.col.pen.& vt eſſet litium finis d.l.fin.ff.pro ſuo,quod publicam vtilitatem cõcernit l.properandum.in prin.cum ibi not.C.de iud.

4 † Et rationes,propter quas fuit introducta præſcriptio: plene explicat Petr.de Ancha.in repe.c.poſſeſſor.col.ij.de reg.iur. in vj.poſt Io.And.in Mercu.

SVMMARIVM.

1 *Argumentum optimum an præſcriptio poſſit dici contraria iuri naturali.*
2 *Ius naturale eſt immutabile.*
3 *Voluntas non interuenit in præſcriptionem.*
4 *Verbum videtur importat fictionem.*
5 *Verbum vix eſt nota improprietatis.*
6 *Præſcriptio currens contra ſcientem habet in ſe tacitam renunciationem.*
7 *Præſcriptionem non eſſe contra ius naturale probat Ioan.Andr.per*

hoc quòd infert pœnam negligentibus, & imponit finem litibus. & pluribus aliis mediis.

8 *Arbitrator habens poteſtatem pronuntiandi de veritate poteſt condemnare reum, vel poſſeſſorem ad ſolutionem, vel reſtitutionem reiecta exceptione præſcriptionis.*

9 *Iudex habens liberum arbitrium procedendi non poteſt exceptionem præſcriptionis, vel aliam ex mero iuris rigore procedentem reiicere.*

10 *Tutus præſcriptione longiſsimi temporis.xxx.ann. & cũ bonafide ſi ſoluit repetere poteſt.*

11 *Ius canonicum eo diſcrepat à iure ciuili, quia non admittit præſcriptionem aliquam cum mala fide.*

12 *Canon poteſt ex cauſa vrgenti & rationabili inducere præſcriptionem in certis caſibus cum malaſide, quod non poteſt lex ciuilis.*

13 *Præſcriptio non dicitur ex toto contra ius naturale: nec ex toto contra illud: nam ex toto non recedit ab eo: nec ei per omnia deſeruit.*

14 *Teſtator mandans ſatisfieri omnibus creditoribus an comprehendere videatur præſcripta per defunctum?*

15 *AEquitas ſcripta præferri debet rigori ſcripto.*

16 *Probationes in ſpecie ſemper præualent probationibus in genere.*

QVintò principaliter quæro. Vtrũ præſcriptio dicatur eſſe
1 contra ius naturale. † Pro maiori huius quæſtionis enu-
cleatione arguo pro parte affirmatiua ſic. Ius naturale diſpo-
nit neminem debere cum aliena iactura locupletari.l. nã hoc
natura. ff.de condi.indeb.& c.locupletari.de reg.iur.in vj. Sed
præſcriptio facit præſcribentem locupletari cum iactura eius:
contra quem præſcribitur l.j ij.& iij.& per totum ff.de vſuc.cũ
titulis ſeq.l.omnes.l.ſicut.l.cũ notiſſimi: & l.ſi quis emptionis.
C.de præſcript.xxx.vel xl.anno. quæ iura loquuntur tam in a-
ctionibus perſonalibus, quàm realibus. Ergo præſcriptio eſt
a contra ius naturale[a]: & per conſequens non procedit[b], † quia
b ius naturale eſt immutabile §.ſed naturalia.inſti.de iure natu.
2 Ad illud argumentum reſpondet glo.in d.l.nam hoc natura.&
in d.l.j.ff.de vſucap dicens, quòd regula illius l.nam hoc natu-
ra.fallit in omni vſucapione & præſcriptione: quia ille, qui pa-
titur vſucapi vel præſcribi patitur damnum ſui culpa: & pro-
c pter ſui negligentiam: cum videatur conſentire[c] & alienare:
patiendo vſucapi vel præſcribi.l.alienationis ff.de verb.ſignifi

? ergo

ergo ſibi imputare debet. vt in regula damnum. de re. iur. in vj.
3 † Contra iſtam rationem eſt glo. no. in l. j. §. fin. in glo. fi. ff. de dolo. quæ dicit quòd in præſcriptione non interuenit voluntas eius, contra quem præſcribitur. quam no. Bal. in §. ſi quis per triginta. circa fi. ij. col. in ti. ſi de feud. fuerit contro. Cui reſpondetur quod in præſcriptione non interuenit voluntas vera: ſed ficta & præſumpta, & ita reſpondet Barto. in l. fina. col. pen. verſi. item oppo. C. in quib. cau. in integ. reſti. & in l. ab hoſtibus. §. ſed quod ſimpliciter. col. pen. ff. ex quib. cau. ma. Imo. in repe. c. fin. colum. xxvj. verſicu. ſed aduerte. de præſcri. Ioan. And. in regula poſſeſſor. in vlt. art. & vlti. colum. de reg. iur. in vj. Bal. in auth. ad hæc. col. iij. C. de vſur. Pro qua reſponſione facit text. in d. l.
4 alienationis. ibi, vix eſt enim vt non videatur alienare. † Nam verbum, videtur, importat fictionem. l. oſſa. in fi. ff. de reli. cum
5 ſi. † Facit etiam verbum vix: quod eſt nota improprietatis. Vel reſponde vt per Alex. in l. filiusfamilias. §. diui. circa. vij. col. ff. de lega. j. quæ diſtinguit inter ſcientem & patientem rem præſcribi, & ille dicitur conſentire, & ignorantẽ, & tunc ſecus, faciunt quæ habentur in c. quod ad conſultationem. de re iudic.
6 † Adde etiam ad illud quod dicitur, quòd quælibet præſcriptio currens contra ſcientem habet in ſe tacitam renuntiationem, quod verum eſt in iure radicando: ſecus in iam radicato, quia præſcriptio non habet in ſe conſenſum: cum præſcribatur inuito, vt per Bald. in c. ad audientiam. circa finem. colum. prima de præſcriptio.
7 † Hanc quæſtionem an præſcriptio ſit contra ius naturale: diffuſe examinat Ioan. Andr. in d. c. poſſeſſor. in primo articulo de
d reg. iur in. vj. in mercur. Cõcludẽs per plura quod præſcriptio [d] non eſt contra ius naturale. Sed quod potius reſpectiue cócordat cum iure naturali: quàm diſcrepet ab eo, ſaltẽ ex toto: quia infert pœnam negligẽtibus, & imponit finem litibus: quod eſt naturali rationi congruum. Vt ipſe probat pluribus mediis: cuius dicta refert: & ſequitur Pet. de Ancha. in rep. d. c. poſſeſſor. col. iij. iiij. & v. & Panor. in rub. extra de præſcrip. col. j. Et ſic ex toto non recedit a iure naturali: nec ei in totum deſeruit: quod eſt proprium iuris ciuilis, per quod ipſum ius naturale diſtinguitur: vt dixit text. in l. ius ciuile. ff. de iuſti. & iure: quem ad propoſitum multum notat Pet. de Ancha. in d. c. poſſeſſor. col. v. probans per plura exempla quod lex ciuilis & canonica cõſtitutio ius naturale interpretatur addendo: modificando: declarando: extendendo: vt ibi plene per eum.

Accedat glo.in c.ius naturale.j.diſt.dicens, quòd licet vſucapio & præſcriptio ſit contra naturalem æquitaté: quæ habet quòd nemo cum aliena iactura locupletetur. Tamen talis rigor fuit inductus ex cauſa:& pro bono pacis,& publico. Et eá ſequitur ibi Dominicus dicés,quòd & ſi præſcriptio ſit iniqua reſpectu priuatæ vtilitatis: eſt tamen æqua reſpectu publicæ. Et ex quo non repugnat ſaluti animæ:ſaltem cócurrente bona
e fide,vt habetur in c.fina.de præſcriptio.ſeruanda eſt:[e] quia vtilitas publica præfertur priuatæ.l.j.§.fina.C.de caduc.tol.quod comprobat illa gloſ.per plura exempla.Et male refert Felin.in rub.de præſcriptio.paulo poſt prin.illam glo.dicere.quòd præſcriptio non eſt contra ius naturale.quia dicit oppoſitum,ſcilicet quòd rigor præſcriptionis inducitur contra naturalem æquitatem:licet ex cauſa & pro bono pacis,& publico. Et tradit regulam generalem prædicta glo.quod ſubſiſtente ratione lex poteſt inducere rigorem contra æquitatem naturalem. Et ſic limitat regulam.d.l.nam hoc natura.& d.c.locupletari. Tunc enim proprie & reſpectiuè non dicitur contra æquitatem.Procedit ergo illa regula non exiſtente cauſa rationabili.

Hinc dixit Pet.de Ancha.in d.c.poſſeſſor.colum.ij.quod receditur à iure naturali propter commune bonum, & obſeruantiam iuris publici per text.in l.bona fides.ff.depo.

Sed in contrarium: quòd præſcriptio ſit penitus iniqua, & contraria iuri & æquitati naturali videtur text.no.in §.habeat itaque.in auth.vt eccl.Rom.colla.ij.qui eſt §.j.ibi.Nec iniquis hominibus impium remaneat præſidium.iuncta glo.quæ exponit, ideſt auxilium præſcriptionis: & no.præſcriptionem eſſe odioſam: & dici iniquum præſidium.quem text.dicit ſingularem:& ſumme not.Ang.in l.ſequitur.§.ſi viam ff.de vſucap.

8 Et per illum ſingulariter decidit:quòd † arbitrator: qui habet poteſtatem pronunciandi de veritate & æquitate: poteſt condemnare poſſeſſorem,vel reum conuentum ad reſtitutionem rei, vel ſolutionem debiti: reiecta exceptione præſcriptionis: & ex hoc arbitramentum non redditur iniquum, nec poterit peti reductio ad arbitrium boni viri,ſecundum Angel. quem refert Felin.& imperfecte in rubr.extra de præſcri col.j. verſi.ſed aduerte.ad idem allegans eundem Angel.in l.j.C.de præſcript.xxx.anno.vbi nihil dicit.

Vltra quem addo Angel.in repet.l.j.circa fin.commen.C.de iudi.notantem text.in d.§.habeat.& Bald.in d.l.j.C.de præſcri. xxx.anno.dicentem. quod præſcriptio dicitur iniquum præſidium

dium per illum text.ex quo infert: quòd ſi cauſa eſt commiſſa
arbitratori, qui debet cognoſcere vt vir æquus: poterit ſecun-
dum Deum & bonam cõſcientiam reiicere exceptionem præ-
ſcriptionis. Et ſequitur Roma.in rubr.de arbi.colum.j.vbi late
probat: quod exceptio præſcriptionis eſt de rigore iuris. Sed
iſtud dictum: q Feli.attribuitur Ange.& ante ipſum fuit deci-
ſio Bald.licet non referat: impugnat ipſe Feli.vbi.ſ.reprehen-
dens Ange.& firmat contrarium, quod immo arbiter vel arbi-
trator non poſſit reiicere exceptionem præſcriptionis per not.
doctri.Bar.in extrauagan.ad repri.in verbo, videbitur, circa fi.
9 qui no.vult. † Quod iudex habens liberum arbitrium proce-
dendi non poteſt reiicere exceptionẽ præſcriptionis, vel aliam
procedẽtem ex mero rigore iuris ciuilis: quia licet ipſe iudex
in his, quæ habet facere: ſeu in concernẽtibus eius proceſſum
vigore arbitrij ſibi attributi ex ſtatuto, vel reſcripto nõ tenea-
tur ſeruare ordinem iuris in procedendo. Tamen in his que
iam à iure facta ſeu diſpoſita ſunt: ita q eſt quæſitum ius parti:
iudex non poteſt illud auferre: ſed tenetur ſequi: quod eſt à iu-
re diſpoſitum: & de hoc dicit Bar.eſſe caſum in l bonafides.ff.
depo.alias ſecundum Bart.eſſet auferre ius alterius: quod eſt
contra naturalem æquitatem. Et hanc notabilem doctrinam
refert & ſequitur Feli.in c.j.colum pen.de conſtit. & Lanfran-
chus in loco infrà allegato. Sed male reprehendit Feli. Ang.
quem nõ bene vidit: nec eius verba fideliter recitat. Ipſe enim
optime loquitur, & cum grano ſalis. Adeo quod reprehẽdi non
meretur: dicit enim formaliter Angel.in d.§.ſi viam.quod ar-
biter qui habet poteſtatem pronunciandi de veritate & æqui-
tate: poteſt condemnare reiecta exceptione præſcriptionis: &
quòd arbitramentum non eſt iniquum ſi de malafide præſcri-
bentis doceri poteſt, aliàs ſecus, hæc ſunt verba Ange. Et vbi
præſcribens eſt in malafide certum eſt, quod nedum arbiter:
ſed etiam iudex poteſt & debet reiicere exceptionem præſcri-
ptionis etiam longiſſimi & cuiuſcunque tẽporis, tam in actio-
nibus perſonalibus quàm realibus ſecundũ communem con-
cluſionem Canon.in capitu.fina.per illum textum de præſcri-
f ptio. Nec Roman. contradicit Angelus, in conſil.cxlix.con-
cluſionem primam. verſiculo, quintam autem. allegato per
Felin.in dicta rubric.de præſcriptio.ſed declarat vt ſupra licet
non ſit opus cum Angelus, ſeipſum declaret.

Et vltra Felin.aliud notabile dictum Angel.quod prius fuit
Bal.

Bal.vt ſ.retuli approbat Lanfran.de Oriano.in ſuo tract.de arbit.in xxv.q.xlviij.col.vbi mouet in terminis quæſtionem : an arbiter, vel arbitrator debeat admittere exceptionē præſcriptionis,vel reiicere.Et concludit q̧ hæc eſt ipſa veritas : vt diſtinguamus in hoc articulo prout diſtinguit Angel.in dict.§. ſi viam.melius quàm alius:quod aut præſcribens eſt in malafide & arbitrator debet reiicere exceptionē præſcriptionis. Si vero præſcribens eſt in bonafide non debet reiicere , ſed ſtare præſcriptioni : quia etiam iudex ſecularis non debet ſeruare præſcriptionem malafide introductam : vt per Bar.in l.omnes populi.col.vij.ff.de iuſtit.& iur.& per Cano.in d.c.fin. Ita dicit ibi Lanfrancus ſubdens , quod non putat in hoc poſſe melius dici.qui etiam refert & ſequitur doctrinā Bart.in extraua.ad reprimen.ſ.relatam,& cum Ang.tenet Imo.in d.§.ſi viam.circa ſi.j.col.& in repe.c.ſi.col.xiij.in ſi.ſeq.de præſcrip.vbi illud notabilem dictum Ang.ſed prius Bal.plene diſcutit : & multū inſiſtit circa tex.in d.§.habeat.in authē.vt eccle.Roma.Ad quem per præmiſſa reſponſio patet : quia loquitur in præſcriptione malæfidei:vt aperte colligitur ex illis verbis. Et tutus peccandi locus etiam ſcientibus relinquatur , prout in ſpecie ponderat Ang.in d.§.ſi viam,& Ro.conſi.præalle.& Imo.vbi.ſ. Et ſic apparet quicquid incaute dixerit Feli.in d.rub.de præſcript.q̧ deciſio Ang.eſt vera,& communiter approbata. Addo d. Pet. Philipp. Cornel.conſil.cclj.in hac conſultatione column.ij.in prin.iij.volu.vbi concludit indiſtincte : quod arbitrator debet reiicere exceptionem præſcriptionis : & condemnare ad ſoluendum naturaliter debitum : prout faceret iudex eccleſiaſticus aditus per denuntiationem euangelicam: & eundem conſil.cxlv.in ſupraſcripto themate.j.col.ij.vol.vbi ſimpliciter dicit , quòd arbitratores , in quos factum eſt compromiſſum de veritate & æquitate:non debent admittere exceptionem præſcriptionis:quia dicitur iniquum compendium per illum text. Sed tu diſtingue vt ſ.ſecundum veram & communem opinionem. Concludo igitur in hac quæſtione:quod aut præſcriptio eſt cum malafide,& tūc dicitur odioſa & iniqua. Et ita procedit text.in d.§.habeat.Ideo reprobatur de iure canonico quod magis attendit æquitatē quàm rigorē.c.dilecti.cum ibi not.de iud.& quod cōſiderat ſalutē animæ & bonā fidem.c.fi.de præſcrip. Quinimo ſecundū Ang.in d.§.ſi viam.cenſetur etiā reprobata de iure ciuili per tex.ſolemnē in d.§.l.[illegible]oeat. Sed Imo. in locis prææallegatis ponderat illum tex.contra Ang.quod lex

ciuilis

ciuilis videatur approbare præſcriptionem cum malafide: ex quo ponit ius ſingulare in eccleſia Romana: vt ibi latius per eum. Aut vero præſcriptio eſt iuncta cum bonafide: & cenſetur fauorabilis: & naturali æquitati congruens. Iſta diſtinctio colligitur ex notabili doctrina Pau. de Caſt. in l. fi. §. j. in fin. cõmen. ff. rem rat. hab. quam ſequitur & cõmendat Feli. in ca. fin. col. iiij. ver. demum circa prædicta. de præſcrip. Et ita declarat. d. Philip. Fran. in c. poſſeſſor col. pen. poſt Io. And. ibi in j. arti. de reg. iur. in vj. Et ſic debet intelligi quod vult Bar. in extraua. ad repri. in verbo denuntiationẽ. ver. ſed quid de obligatione, que
10 tollitur præſcriptione: & gl. not. in d. l. fi. §. j. que vult † quod tutus præſcriptione longiſſimi temporis xxx. ann. ſi ſoluit repe-
g tere g poteſt. Hoc eſt enim verum: ſi præſcripſit bonafide: quo caſu dicitur tutus exceptione fauorabili. Secus ſi malafide: nã tunc dicitur tutus exceptione odioſa: & ideo ſi ſoluat non repetit ſecundum Pau. de Caſt. ibi per tex. not. in l. qui exceptionem. in prin. ff. de condi. inde. De cuius intellectu ponunt Cyn. Bar. Bal. & alij in l. ij. C. quod met. cauſ in ij. oppo. dicentes q̃ illa l. procedit in exceptione mere odioſa. vt eſt exceptio macedoniani. Secus vero eſt in exceptione partim odioſa: & partim fauorabili: ſeu reſpectiue inducta ſecundum naturalem ęquitatem: vt eſt exceptio præſcriptionis concurrente bonafide.
11 † Quare autẽ ius canonicum diſcrepet à iure ciuili[9] in ma-
h teria præſcriptionis in hoc: quia non admittit præſcriptionem aliquam cum malafide. c. vigilanti, & c. ſi. cum ibi not. de præſcrip. prout facit ius ciuile in præſcriptione longiſſima triginta annorum: quæ currit cũ malafide. l. ſicut. & l. ſi quis emptionis. §. j. C. de præſcrip. xxx. ann. & l. j. §. ad hæc. C. de anna. excep. Late explicat Io. And. in d. ca. poſſeſſor. in mercu. in iij. q. aſſignans plures rationes huius diſcrepantiæ: & declarans qua ratione motus fuerit vterque legiſlator: refert & ſequitur ibi Pe. de Ancha. col. ij. & iij. & Albe. col. iiij. cum tribus ſequentibus, & tangit do. Philip. Franciſ. ibidem colum ij.
12 † Et not. quod canon ex cauſa vrgenti & rationabili põt inducere præſcriptionem in certis caſibus cũ malafide: ſed non lex ciuilis ſecundum Panormit. in ca. j. in j. not. de præſcriptio. per text. cum gloſ. in ca. inter hæc. xxxiij. quæſtio. ij. Et ex his tria correlaria inferuntur.

Primo infertur quod præſcriptio longiſſimi tẽporis triginta annorum non dicitur mere odioſa concurrente bonafide: ſed potius fauorabilis ſeu mixta. Dicetur autem mere odioſa: quando

quando eſt iuncta cum malafide: vt latius dicam in ſecunda parte principali.

13 Secundò infertur † quod præſcriptio non dicitur expreſſe contra ius naturale: quia ex toto ab eo iure non recedit. Nec etiam ſecundum ius naturale in totum: quia ei per omnia non deſeruit. Tenet ergo medium: & dicitur præter ius naturale per text. in d.l. ius ciuile. ff. de iuſti. & iur. Et hoc ſentit gl. in c.j. in gl. magna, circa medi. de præſcript. in vj. Ita dicit Flori. in l. ſeruitutes la grande. in prin. ff. de ſerui. tit. generali. & Areti. in c. æquè. col. v. circa fi. ver. adducit tamen. inſti. de actio. Et ideo malè locutus eſt Bal. in l. ancillæ. col. ij. verſi. confirmãtur prædicta. C. de furt. qui dixit indiſtincte quod præſcriptio eſt contra naturalem æquitatem. Et idem prius dixit Azo. in ſum. C. de vſucap. pro empto. col. j. circa princip.

14 † Tertiò infertur quod ſi teſtator mandet ſatisfieri omnibus creditoribus ſuis, vel reſtitui per hæredem omnia ab ipſo teſtatore debita, nõ tenebitur hæres ſoluere vel reſtituere pręſcripta per defunctum. Ita not. decidit Bart. in l. ſi is cui. §. flauius, per illum tex. not. circa fin. ibi. quia non eſt veriſimile &c. ff. de ſolut. & in l. quibus diebus. §. dominus. ff. de condi. & demon. & in l. legaui. ff. de libe. lega. Quod eſt verum ſi præſcripſit bonafide: ſecus ſi mala per prædicta. & ſic limitat, & declarat Imol. in d. §. dominus, & plenius in d.c. fin. col. xviij. verſi. & per prædicta. de præſcrip. & in l. ſequitur §. ſi viam. colum. pen. ff. de vſucap. cum cõcor. adductis per Feli. in d. rub. de præſcriptio. col. j. ver. pro hoc quia ſi teſtator. & vltra Feli. Ang. Aret. in tract. de teſtam. in glo. Item mandauit omnibus ſatisfieri ab eo recipere debentibus colum. ij. vbi attingit iſtam quæſtionem. Bene faciunt notata per Pau. de Caſt. in d.l. fin. §. j. in fine commen. ff. rem rat. habe.

15 † Nõ ob. ſi opponatur quod præſcriptio eſt inducta de rigore iuris: contra quem habemus ſcriptam æquitatem naturalem in d.l. nam hoc natura. ergo æquitas ſcripta debet præferri rigori ſcripto. l. placuit. C. de iudic. Nam ad hoc reſpondet Bar. in l. j. ff. de vſucap. poſt Dy. in c. poſſeſſor. col. iiij. verſic. tertio opponitur, de regu. iur. in vj. quod quando ambo ſcilicet rigor & æquitas eſſent ſcripta in ſpecie: tunc procedit regula d. l. placuit, & præfertur æquitas rigori: ſecus quando æquitas eſſet ſcripta in genere: vt neminẽ debere locupletari cum aliena iactura. Rigor vero eſt ſcriptus in ſpecie: vt in vſucapionibus & præſcriptionibus: quia tunc rigor præfertur æquitati: vt

ſpecies

ſpecies generi.c.generi per ſpeciem, de regul.iur.in ſexto refert Iaſo.in dicta l.placuit, circa finem. Pro qua reſponſione bene facit text.in l.cum de indebito.ff.de probatio.vbi notat Barto.quod præſumptio in genere tollitur per præſumptionem in ſpecie, refert Alexand.in l.ſi prius.column.viij.ff.de oper.no.nunc.& conſil.lxxvj.in cauſa accuſationis.colum.ſecunda, verſicul.nec prædictis.ij.volu.quod eſt repetitum conſi.
16 lxij.iij.volu.Addens † quod probationes in ſpecie ſemper præualent probationibus in genere ſecundum Innoc.in c.auditis, de præſcriptio.quod eſt notandum.

Et nota quod iudæus poteſt vti exceptione præſcriptionis contra Chriſtianum: licet ſit adinuenta de rigore iuris: vt eſt gloſſ.in capitu.pori.in gloſ.prima,& ibi Archidia.xvj.quæſtione.tertia,& gloſſ.in l.ſi fur.§.primo,in verbo vſucapere, & ibi Imol.ff.de vſucap.not. Felin.in capitul.ij.de iudæ. & do. Iaſ.in l.ſi inſulam,in fin.j.col.ff.de verbor.obligat.

ADDITIO.

a Et quòd præſcriptio ſit contra naturalem æquitatem: ſecundum quam non conuenit aliquem locupletari cum aliena iactura, dicta l.nam hoc natura.firmant Angel.& Alexand.poſt antiquos in l.poſſeſſio quoque.§.& ſi poſſeſſio.colum.prima,ff. de acquirend.poſſeſſio.

b Duo fortia argumenta ad probandum quod præſcriptio non procedat.& reſponſionem ad ea vide per Bald.in repetitio.l.fina.columna quinta.C.de præſcript.long.tempo.quę repet.ſolet imprimi de per ſe.

c Hinc eſt quòd præſcriptio ſapere dicitur naturam pacti contra eum contra quem decurſa eſt: gloſſ. & Baldus in l.prima columna ſeptima, verſicul.oppono ad medium.C.de ſeruit.fugit.not. Specul.in titul.de feud.§.quoniam. verſicul.quæritur tamen contra.& gloſſ.in l.prima.ff.famil.herciſcund. Et propter ea dicunt gloſſ.& cano.in capitulo audi.de præſcriptio. Quod præſcriptio videtur conſirmari per ſcientem & patientem rem ſuam præſcrib.

d Adde domi. Philip.Franc.in d.c.poſſeſſor.col.ij.

e Adde dominum Philipp. Franciſc.in dicto capitulo poſſeſſor. colum.ij.qui hæc verba refert.

f Adde quod etiam ita plene declarat Ro.in rubric.ff.de arbit. vbi hanc quæſtio.late examinat col.j.& ij.& ibi adducit doct.

Bart.

Bart.hic relatam in extraua. ad reprimẽ.& alia plura, & refert quòd hic fuit originale dictum Bald.in d.l.j.C.de præſcriptio. xxx.anno.ſed nec etiam ipſe bene viderat Angel.qui ſeipſum declarat, vt hic retuli. Et adde, quòd pro hoc dicto Bald.& Ange.conſuluit Raph.Fulg.conſi.cix.in propoſita quæſtione.

g Quid ſi quis poſt completam præſcriptionem ſe ſoluturũ promittit, an teneatur? vide per Spec.in tit.de præſcrip.in iiij.parte.colum.iij.verſic.quid ſi quis poſt completam. vbi determinat quod ſic ſi ſciens promiſit. Secus ſi ignorans. Et an tutus exceptione præſcriptionis ſi ſoluat repetat not. idem Spec.eo. titu.colum.j.verſi.quid ſi mihi.concludens quod non:quia remanet naturalis.Sed contrarium communiter tenet gl. & doc. in l.fi.§.j.ff.rem rat.hab.hic alle.Ideo dicas vt hic.

h An iura ciuilia ſint correcta in materia præſcriptionis per iura canonica, vide per Ioan.And.poſt Dyn.in d.c.poſſeſſor.in v. q.Bar.in l.priuilegia.C.de ſacroſan.eccle. Bald.conſil.cccl.vir fuit confeſſus.circa fin.ij.vol.not.gl.& omnes in d.c.fi.de præſcrip.vbi communiter concludunt can.ꝙ ſic quo ad malam fi. Et latius dicetur infrà.

SVMMARIVM.

1 *Ciuilis obligatio ipſo iure tollitur per præſcriptionem: naturalis vero quoad effectum.*
2 *Debitor elapſo tempore xxx.annorum pleniſſimam ſecundum leges conſequitur liberationem.*
3 *Obligationi præſcriptæ non poteſt accedere fideiuſſ.*
4 *Præſcribens ſimilis eſt ſoluenti.*
Solutione eius quod debetur tollitur obligatio.
5 *Præſcriptio habetur pro veritate.*
6 *Conſuetudo æquiualet veritati, nec poteſt dici legitima, niſi ſit præſcripta.*
7 *Præſcriptio æquiparatur pacto: & priuilegio.*
8 *Præſcriptione firmatur quod ipſo iure irritum eſt.*

SExtò principaliter quæro. Vtrum per præſcriptionem tollatur ciuilis & naturalis obligatio deſcendens ex contractu
1 vel quaſi? Bart.in l.fi.§.j.ff rem ra.ha.concludit † quod per præſcriptionem ipſo iure tollitur ciuilis obligatio, naturalis vero

quo

quo ad effectū. Quia ſi remanſiſſet naturalis, nō eſſet locus repetitioni. l. Iulianus. ff. de cōdi. inde. Et tamen ille qui præſcripſit, ſi ſoluit, repetit ſecundū gloſ. in d. l. ſi. §. j. & ibi pulchre declarat Pau. de Ca. circa mediū commen. dicens non poſſe dici, quòd per præſcriptionē quæ eſt de iure ciuili tollatur naturalis, quæ eſt de iure gentiū: ſed ciuilis bene tollitur, quia procedit à pari potentia. Et licet per præſcriptionē non tollatur na-
2 turalis, tamen eliditur, cum leges dicant: † quod elapſo tempore xxx. annorum debitor conſequitur pleniſſimā liberationē: vt l. omnes. & l. ſicut. C. de præſcri. xxx. anno. & ſicut per pactū de non petendo, quod eſt de iuregentium tollitur naturalis, & eliditur ciuilis. l. ſi vnus. §. pactus. ff. de pact. ita & econtra. per præſcriptionem, quę eſt de iure ciuili tollitur ipſo iure ciuilis, & eliditur naturalis. Et iſta eliſio facit vt illa naturalis non habeat effectum repetitionis impediendæ. Diſtinguendo tamen an ille qui præſcripſit ſit in bona vel mala fide: vt ibi latius per Paul. de Caſt. in fin. commen. & dixi in præcedenti quæſtione. & ante Paul. ſic dixit Bald. in l. ſicut. col. j. C. de præſcri. xxx. vel xl. anno. & firmat latius ipſe in l. omnes. col. j. eo. ti. vbi idem dicit in præſcriptione ſtatutaria, & in repe. l. fin. colum. v. & vj. C. de præſcriptio. long. tempo.

Hanc quæſtionem late examinat Imol. in repet. c. fin. col. vj. verſi. item aduerte inquantum gloſ. de præſcrip. & cum Bar. in d. l. fin. §. j. refert tranſire Ang. in repe. l. j. C. de iud. vbi Ang. col. xix. cum duabus ſequen. latiſſime diſputat iſtum paſſum: & facit tres concluſiones, quæ tamen recincidunt in idem. & cōcludit Imol. ꝙ tollitur naturalis per præſcriptionē in effectu, ſiue actio ſit temporalis ſui natura, vt actio redhibitoria & quanto minoris: ſiue non. per text. no. in l. ſi quis poſtquam. ff. de fideiu.
3 qui dicit † quod obligationi præſcriptæ [a] non poteſt accedere
a fideiuſſor, notat Bald. in l. tam mandatori. col. ij. verſi. item dubitatur. C. de non nume. pec. Ergo ſequitur, quòd eſt in totum ſublata naturalis ſaltem reſpectu effectus. Nam ſi ſubſiſteret naturalis obligatio: illi ſoli naturali accederet fideiuſſor. l. fideiuſſor obligari. §. fideiuſſor & ibi no. Bar. & Pau. de Caſt. ff. de fideiuſ. Idem tenet Paul. de Caſt. in d. l. fin. §. j. non faciens differentiam in hoc inter actiones temporales & perpetuas: licet ibi Bart. diſtinguat. Et quod præſcriptio tollat naturalē in effectu firmant Abb. Panor. & Feli. in c. a. ad aures colum. prima de præſcript. vbi eſt optimus text. & dicit per illum text. expreſſe dicentem, quod præſcriptio omnem priorius actione excludit.

b Quod licet non tollatur naturalis, remanet inefficax[b] & inuti
lis: & per gloſſ. in l. obligationum fere. §. placet. in gloſſ. ij. ff. de
actio. & oblig. & per no. per Ioan. And. in d. c. poſſeſſor. Vbi vult
quòd præſcriptio tollat dominium quo ad effectum: licet non
4 quo ad totalem eradicationem. † Eſt autem ratio quare præ
ſcriptio tollat naturalem, ſaltem quo ad effectum: quia præ-
c ſcribens ſimilis eſt ſoluenti.[c] Vt dicit tex. in l. ſi pupillus. in fi.
ff. de admi. tut. quod declara: vt ibi per Bar. & Fel. in dicto cap.
ad aures. colum. ij. qui dicunt, quòd licet præſcribens ſit ſimi-
lis ſoluenti, non tamen quo ad omnia. Cum præſcriptio tollat
obligationem ciuilem tantum: ita quod remanet naturalis: ſed
eliſa & inefficax. Solutio autem tollit naturalem in totũ: quia
ſolutione eius, quod debetur, tollitur omnis obligatio inſtitu
quib. mo. toll. oblig. in princip. Sed æquiparatur ſoluenti quan
tum ad hoc: vt excludatur ille, contra quem eſt præſcriptum.
ſubdit Fel. in dicto cap. ad aures. poſt Butr. & Imol. quòd parui
eſt effectus iſta remanens naturalis: ex quo eſt inefficax ex to
to. & ideo non induceret compenſationem: nec poſſet accede-
re fideiuſſor, vt ibi latius per Imol.

Confirmatur iſta concluſio: † quia præſcriptio habetur pro
5 veritate. glo. not. in l. j in princip. in gloſſ. magna, verſicu. ſed ſi
egi. ff. de eden. quam ad hoc allega. Bald. §. ſi quis per triginta.
col. ij. in tit. ſi de feu. fue. contro. & ibi not. Præpo. in fine. conſi.
ſed eſt melior gloſſ. in lege prima. C. de ſeruitu. & aqua, quæ di
6 cit, † quòd conſuetudo æquiualet veritati: quam allegat Bal.
in dicto §. ſi quis per triginta colum. iij. & eam notat Alexan-
der in conſi. vj. viſo themate & dubiis. j. col. j. volu. & Bald. con
ſilio clxxxiij. quia conſuetudo. iiij. vol. vbi ponit de priuilegiis
conſuetudinis: & poteſt trahi ad præſcriptionem, quæ ineſt cõ
ſuetudini: quia nõ poteſt dici conſuetudo legitima, niſi ſit præ
ſcripta: vt plenè habetur in ca. fin. de conſuet. & in l. de quibus.
ff. de legib. & ita per illam gloſſ. dicit Bald. in §. final. in titu. de
feu. da. mil. l. commiſ. & idem conſil. cxiiij. ſententia. j. volumi.
7 vbi dicit etiam † quòd præſcriptio æquiparatur pacto per not.
in l. ij. C. de do. promiſſa. Item præſcriptio æquiparatur priui-
legio ſecundum Baldum in l. j. colum. v. de emancipa. lib. & di-
8 cit Baldus in lege prima. C. ne de ſtat. defun. † quod præſcri-
ptio ſimilis eſt quod eſt ipſo iure mitam. De hoc tamen attende,
an per præſcriptionem tollatur naturalis obligatio: vide ple-
nius infra in tertia parte tertiæ partis principalis: vbi bonis
fundamentis impugno opinionem Bartoli in dicta lege finali.

§. j.

§.j.ff.rem ratam hab.& communem & poſui nouam conſiderationem vltra ſcriptores,dic vt ibi.

ADDITIO.

a Dicit tamen Bald.in rub.C.de conſti.pec.colum.ij.ver. Item circa.quod præſcriptio non obſtat conſtituto,licet obſtet primæ obligationi.Et ſic vult,quòd obligatio præſcripta poſſit deduci in conſtitutum, quod videtur contra text.in d. l. ſi quis poſtquam:quia conſtituẽs eſt ſimilis fideiuſſori. Niſi dicatur, quòd iſte obligatur principaliter,& non acceſſoriè.

b Quod præſcriptio reddat actionem ineſficacem.Adde text. cum glo.in l.j.C.ſi aduerſus credi.lib.vij.

c Ad hoc vide Bald.in l.tam mandatori,colum.ij.verſic. Item dubitatur.C.de non numc.pecu.

SVMMARIVM.

1 *Obligatio deſcendens ex delicto an præſcriptione tollatur?*
2 *Obligatio naturalis an intelligatur eſſe in delictis?*
3 *Delinquens videtur ſe obligare ad pœnam.*
4 *Conſenſus in pœnam non eſt verus,ſed fictus conſenſus.*
5 *Obligatur quis ciuiliter & naturaliter ex maleficio.*
7 *Præſcriptione tollitur naturalis obligatio in maleficiis.*
8 *Delictum præſupponit dolum & latam culpam, & per conſequens malam fidem.*

1 SEptimò principaliter. † Quæro vtrum per præſcriptionẽ tollatur naturalis obligatio deſcendens ex delicto. Iſtam quæſtionem tangit Bald.in authen. ad hæc. colũ.ij. C.de vſuris.& Ange.in repe.l.j.colum.xx.C.de iudi.& latus Imol.referens iſtos in repe.d.c.final.col.xxiij verſic.ſed aduerte.de præ-
2 ſcriptio.Et primò diſputant præfati doct.† an in delictis intelligatur eſſe obligatio naturalis? & concludunt quod ſic per gloſſam in lege prima.§.beſtias.in verbo onerari. ff. de poſtulationibus.& per textum in §.quia vero lecnis. in verbo amatores periculi.in authen.de non aliena.bene facit textus in lege prima,in fine.ff de furtis ibi, quod lege naturali.& in §.primo,inſtitu. de obligationib. quæ ex delict. & quaſdam alias
3 gloſſas.ad hoc adducit Imol.vbi ſuprà. Et quamuis ipſe ſimpliciter concludat, quod in delictis oriatur naturalis ex quodã con-

3 ſenſu præſumptio,†quia delinquens videtur conſentire, & ſe obligare ad pœnam. Et ante ipſum Angel. in repeti.d.l.j.colū. xx. Baldus tamen in dicta authentica ad hæc.columna tertia. verſicul.ſed hic dubitatur.concludit, quòd naturalis non oritur ex delictis, accipiendo obligationem naturalem ſtrictè:
4 prout oritur ex conſenſu. † Quia licet ille, qui delinquit, videatur conſentire in pœnam , non eſt conſenſus verus, ſed fictus. Verum accipiendo obligationē naturalem large pro omni obligatione, quæ oritur ex æquitate naturali:hoc modo reperitur in delictis. Et ita reperio ante Bald.tenere Bartolum quem Imol.non allegat in lege prima circa princip.ij.colum. verſicul.præterea ex maleficiis.ff.de condit.indebit.vbi dicit,
5 † quod ex maleficiis quis obligatur ciuiliter & naturaliter ex æquitate.l.non ſolum.§.primo.ff.de iniu. Et tamen ille qui delinquit,& in quem delinquitur, non conſentit : æquitas ergo naturalis eſt,quæ producit hanc naturalem obligationem ſecundum Bartol.ibi. Sed pro opin.Angel.imo quod delinquens obligetur ſuo conſenſu:adduco bonum textum in l.Imperatores. ff.de iure fiſc.ibi. ipſe te huic pœnæ ſubdidiſti. Ad quem poteſt reſponderi,quòd delinquens ſe ſubdit pœnæ occaſionaliter ratione delicti,quod eſt cauſa pœnæ,nō autē ex cōſenſu.
6 † Et redeundo ad quæſtionem ſupra formatam concludit Imola in dicto cap.final. quod tollitur naturalis in maleficiis per præſcriptionem:quatenus actio eſt pœnalis. Inquantū vero eſt rei perſecutoria non tollitur ſecundum Bal.in d.auth.ad hæc relatum per Imol.qui ſubdit,ꝙ licet non tollatur ipſo iure:ſaltem tollitur quo ad effectum concurrente bona fide per l.omnes.& l.ſicut.C.de præſcriptione triginta vel quadraginta anno. Sed videtur Imol. quo ad hoc vltimum male loqui:
7 quia non poteſt delinquens eſſe in bona fide. † Quum delictum præſupponat dolum vel latam culpam : & ſic præſumptio doli contra delinquentem.lege prima.C.de ſica. & lege nec exemplum.C.de falſi.notat plene Bartolus in lege prima. §.non autem. ff. ſi quis teſtame.libe.eſſe iuſ.fuer. Nec etiam poſſumus conſiderare iſtam bonam fidem reſpectu hæredis, in quem non tranſit regulariter actio deſcendens ex delicto.l. vnica.C.nē ex deli.defun.

SVMMARIVM.

1 *Præſcriptio non tollit actionem ipſo iure, ſed ope exceptionis redditur*

ditur inefficax & inutilis.

2 *Iudex an poſsit repellere ex officio agentem, contra quem eſt præſcriptum?*

3 *Iudex quo caſu poſsit agentem repellere?*

4 *Exceptio eſt excluſio actionis.*

1 OCtauò principaliter quæro. † Vtrum præſcriptio tollat
a actionem ipſo iure? concludo quod non: ſed ope [a] exceptionis illam reddit prorſus inutilem & inefficacẽ, ita Baldus in lege prima.C.ſi aduerſus credi.libro ſeptimo. & in lege ſicut.columna ſecunda.circa finem poſt gloſſam ibi.C.de præſcriptio.triginta annorum.& in lege prima.columna ſecunda. C.de annali exceptione.notant do.Panorm.& Feli.in capitulo ad aures. columna prima & ſecunda. de præſcriptio. qui for-
2 mant quæſtionem.† An iudex poſſit repellere ex officio agentem, contra quem eſt præſcriptum. & dominus Panormita.ibi tenet quòd ſic.& ſequitur Felinus ſi apparet probata præſcriptio ex actis, licet non ſit oppoſita exceptio: ſed videtur implicare contradictionem, quòd præſcriptio non tollat actionem ipſo iure, ſed ope exceptionis:& tamẽ quòd iudex poſſit agentem ex officio repellere, quia regulariter iudex ex officio parte non petente non repellit actorem, niſi prorſus actione carentem ſiue agentem de facto. Secus ſi habeat actionem quę eliditur exceptione, iuxta doctrinam gloſſ. & Bartol.communiter approbatam in lege vbi pactum. C.de tranſactio.& in l.ſi vnus.§.pactus ne peteret.in verbo, in opponendo.ff.de pactis. cum concordan.ibi adductis per Moder.

Hanc contrarietatem ſenſit Felin. in dicto capitulo ad aures.columna prima.verſicul. ſtantibus iſtis: dicens, quòd per
3 hoc ampliatur prædicta doctrina gloſſ. † quòd iudex poſſit repellere nedum illum, cui nulla competit actio: ſed etiam illũ, cui competit, ſed inefficax & inutilis:& plura cumulat ibi Fel. ad iſtam concluſionem, quod præſcriptio non tollat actionem ipſo iure, ſed ope exceptionis.

Vltra quem addo gl.Bal.& late Sal.comprobantem per plura,& reſpondentem ad contraria in l.ſicut.in vj.oppoſitio.C.de præſcript.xxx.anno.in gloſſ.in verbo habeant.& Bald.in l.omnes.eodem titul.Et ad hoc pondero tex.in dicto cap.ad aures. dum dicit, quòd pręſcriptio actionem excludit:ergo ſequitur,
4 quòd ope exceptionis, † cum exceptio ſit actionis excluſio.l. prima & ſecunda.ff.de exceptio.

ADDITIO.

a Adde Bald.in l.ſi pœnę cauſa.in princip.ff.de condit.indebi. Alexand.in l.fina.in appo.ad Barto.ff.rem ra.ha.Bertach.plura allegantem in verbo præſcriptio.ult.verſi.tertio.Et pręſcriptio inducta à ſtatuto non loquente verbum ipſo iure non tollit actio niſi ope exceptionis ſecundum do.Nellum in tracta. de bannitis.in ſecunda parte.ſecundi temporis.q.v.

SVMMARIVM.

1 *Exceptio præſcriptionis an impediat litis ingreſſum?*
2 *Lis moueri prohibetur tuto præſcriptione: quod tamen duobus modis limitatur.*
3 *Liquidum eſſe, & de facili, vel citò liquidandum paria ſunt.*
4 *Exceptio præſcriptionis ſi lex prohibet, impedit litis ingreſſum.*
5 *Exceptio præſcriptionis impedit compromiſſum faciēdum ex forma ſtatuti.*
6 *Exceptio præſcriptionis an poſſit opponi, tā in vim dilatoriæ, quàm peremptoriæ. & infra quantum tempus tam in ciuilibus, quam in criminalibus.*

NOnò principaliter quæro. Quia ſuprà viſum eſt quòd
præſcriptio non tollit actionem ipſo iure, ſed ope exce-
1 ptionis. † Vtrum exceptio præſcriptionis impediat litis ingreſ
ſum? Breuiter concludo quòd ſic: ita not.Bart.& docto.in l.fra-
tris.C.de tranſact.pro qua concluſione eſt bonus text.in l.fina.
ff.pro ſuo.ibi: vt ſit litium finis.& ibi no.Bart.dicens per illum
a text.quòd exceptio præſcriptionis eſt litis finitæ a & bonus
text.in l.omnes.C.de præſcript.xx.annorum.in verb.moueā-
2 tur. † Vbi prohibetur moueri lis tuto præſcriptione. & ibi no-
tant Bald.& Sali.cum multis concordantiis: adhuc per Feli.ſic
late concludentem & reſpondentem ad contraria.in rub:i.ex-
tra de præſcript.col.iij.vbi hanc concluſionem implicite limi
tat duobus modis.

Primo vt procedat quando exceptio præſcriptionis opponi
tur ad impediendum proceſſum.Secus ſi opponatur ad merita
cauſæ.iuxta plene no.per Barto.in l.cum quærebatur.ff.iudic.
ſol.& per docto.in l.nam & poſtea.in princ.ff.de iureiur.habe-
tur & notatur in c.j.de lit.conteſt.in vj.

Secundo limitat dummodo ſit liquida ex ſolo lapſu tempo
ris

ris, vel ſtatim liquidabilis: ſecundum Bald.in l.ſi is quem.per illum text.C.ne de ſtat.defunct. Et pro hoc vltra Felin.bene faciunt nota.per Bald.& Salic.in l.neque.C.de compen.vbi di-
3 cunt: † quod paria ſunt quòd aliquid ſit liquidum, vel poſſit cito: vel de facili liquidari.per l.fina.C.de competen.refert Alexan.conſi.clxj.viſo puncto.circa finem ſecundo vol.& conſi. cj.ſuper quæſito.ad fi.iiij.volumi. & ibi declarat quando dicatur poſſe cito liquidari:de quo plene per Barto.& doct.in l.iiij. §.condemnatum.ff.de re iudica.

Et his duobus modis poteſt reſponderi ſecundum Felin.ad text.in l.emptor.C.de præſcriptio.longi tempo.qui innuit probandam eſſe præſcriptionem poſt fundatam intentionem actoris.& ibi Bal.l.not.quòd eſt exceptio litis finitæ:& impedit litis ingreſſum:ſi opponatur in vim dilatoriæ.& in l.ſicut.§.alleg.

Eandem concluſionem quòd exceptio præſcriptionis impediat litis ingreſſum firma per plura dom.Præpo.in c.ſi quis per triginta.circa fin.j.colum.& in princip.ij in titu.ſi de feud.fue. controuer.dicens quod eſt exceptio litis finitæ: & quòd poteſt opponi tam ad proceſſum quàm ad merita.

Et vltra text.allegatos per Felin.& Præpo.adduco text.formalem in l.ſicut.in fi.ibi: nulli litem mouendi vlterius facultatem patere cenſemus.quem ibi Bald.not.colum.ſecunda.dicens ibi eſſe caſum rotundum.C.de præſcript.xxx.ann.qui expreſſe tollit facultatem mouendi litem completa præſcriptione.notat late Bald.in l.fina.in xiij.oppo.C.de edict.diui Adria.
4 tollen.vbi dicit † quòd ſi lex prohibet & annullat, talis exceptio impedit litis ingreſſum: & pulchre idem Bald in repeti.l. ij.circa.xx.colum.ff.de iureiuran.declarans ad extenſum quando poſſit opponi præſcriptio ſtatutaria:& põderat diuerſa verba ſtatutorum: vt ſi dicant,non audiatur,iſta impedit litis ingreſſum.Secus ſi dicunt,non poſſit exigere, vel ſimilia verba: quæ impediunt à ſententia obtinenda: vt ibi latius per eum, quem refert Felin.vbi ſupra. Addo Corne.conſi.xi.in cauſa.
5 colum.j.verſicu.& exceptio.ij.volumi.vbi concludit † quòd exceptio præſcriptionis impedit compromiſſum faciẽdum ex forma ſtatuti:& dom.Philip.Deci.conſi.xxij.& proteniu mea. colum.iij.concludentem quòd exceptio præſcriptionis non impedit iudicium, vel compromiſſum,niſi ſit ſtatim liquidabilis vt prædixi.

6 † Et vltra prædictos an exceptio præſcriptionis poſſit opponi tam in vim dilatoriæ quàm peremptoriæ: & intra quantum

tempus:tam in ciuilibus quàm in criminalibus?not.plene Sali. in l.adulter:col.ſina.C.de adulte.

ADDITIO.

a Adde Alex.conſi.ccxiij. viſo & opportune.in princip.c.ij.vol. Bald.& Alexan.in apo.in l.ſicut.in ſi.C.de præſcript.xxx.anno.

SVMMARIVM.

1 *Præſcriptio in quibus differt à conſuetudine?*
2 *Conſuetudo requirit tacitum conſenſum populi, vel maioris partis.*
3 *Ius priuato acquiritur ex præſcriptione:per conſuetudinē vero non.*
4 *Conſuetudo dicitur lex non ſcripta.*
5 *Titulus non eſt in conſuetudine requiſitus:etiam ſi conſuetudo ſit contra ius:in præſcriptione autem contra ius,ſic.*
6 *Conſenſus tacitus quo caſu habeatur loco tituli.*
7 *Conſuetudo poteſt induci à populo ſine titulo, & abſque bona fide. In præſcriptione autem ſemper requiritur bona fides.*
8 *Præſcriptio requirit probationem ſcientiæ & patientiæ aduerſarij. In conſuetudine autem inducenda nō eſt neceſſe probari de aliqua ſcientia, vel patientia:etiam ſi agatur de præſcriptione pedagij, & regalium.*
9 *Cōſuetudo eſt plenioris interpretationis, quàm præſcriptio:ideo tanquam fauorabilis non eſt reſtringenda ſed adiuuanda.*
10 *Æquitas in conſuetudine conſideratur:rigor autē & odium vertitur in præſcriptione.*
11 *Præſcriptio eſt rerum:conſuetudo vero morum.*
12 *Præſcriptio dicitur illa, quæ tendit ad tollendum iam in eſſe productum:puta dominium, vel actionem. Conſuetudo autem econuerſo ad inducendum de nouo.*
13 *Præſcriptio & conſuetudo licet in multis differant : tamen non dicuntur contraria.*

DEcimò & vltimò. Pro huius primæ partis complemento
1 principaliter quæro. † Quid differt [a] præſcriptio à conſue
a tudine,& in quibus: Eſt profunda & diffuſa quæſtio quam format gloſ.in c.ſina.in gloſ.magna in verbo legitime.verſicu.ſed quam differentiam facis.de conſuetu.quæ ponit tres differentias:& ibi notat domi.Panormi.poſt alios Cano.col.pen.verſic. circa ſecundam partem, dicens, quod in hac q.gloſſ.ibi nihil perfecte loquitur.Et plenius not.Hoſt.in titu.de conſue.§.ſina. verſicu.

verſicu.extra ſummam.Et ex ibi not.ac aliunde collectis com pendioſe colligo infraſcriptas differentias inter præſcriptionem & conſuetudinem.

2 Prima differentia eſt quod in conſuetudine requiritur conſenſus tacitus populi, vel maioris partis.l.de quibus.in fi.ff.de legib. Sed præſcriptio non requirit conſenſum aduerſarij: quia currit etiam contra ignorantem.l.fina.circa fi.C.de præſcript. long.tempo.& l.ſicut.in fi.C.de præſcrip.xxx.anno. Hanc differentiam ponit gloſ.in d.c.fina.not.Bald.in l.fina.in xv.oppo.ad fi.ibi:& magis eſt conſuetudo.C.de edict.di.Adri.tollen.

3 †Secunda principalis differentia eſt, quia ex præſcriptione acquiritur ius priuato: ſiue illud ius trahatur ex publico, ſiue ex priuato. Per conſuetudinem vero non acquiritur ius alicui priuato:ſed in publico vndecunque cauſetur, etiam ſi ius trahatur ex priuato: vt in l.venditor.§.ſi conſtat.ff.commu.prædi. vbi patet, quòd poteſt introduci conſuetudo, quòd quiſque poſſit dato pretio fodere lapides ex fundo alicuius. Et licet iſtud ius trahatur ex priuato:tamen acquiritur in publico & in communi. Et ideo ſi acquireretur certis perſonis priuatis non

4 eſſet conſuetudo ſed præſcriptio.†Nam conſuetudo eſt lex nõ ſcripta.d.l.de quibus, & ſic debet eſſe communis.c.erit autem lex.iiij.diſt.Si ergo acquiritur priuato non poteſt dici lex: quia non eſt communis.Iſtam differentiam ponit Panor.in d.c.fina. cui addo Bald.in rub.ff.de re.diui.col.j.circa fi.vel ij.verſic.hic ergo quæritur.& verſi.ſeq.vbi dicit,quòd eſt differentia:an aliquis habeat ex præſcriptione aliquod ius, vel ex conſuetudine: quia præſcriptione ius vnius quod ab eo aufertur: alteri applicatur. Sed cum applicatur alteri:ita quod alicui non aufertur: illa proprie dicitur conſuetudo. & ſic Veneti & Ianuenſes ſua maria habent diſtincta ex inueteratiſſima conſuetudine ſecundum Bald.ibi refert Aret.in §.flumina.inſti.de re.diui.quæ verba videntur contraria verbis Panor.vbi ſuprà:circa hanc differentiam vide quod ſubtiliter dixit Bald.in auth.quas actiones. col.pen.verſi.extra quæritur.C.de ſacroſan.eccle.

Quandoque tamen vnum & idem poteſt eſſe præſcriptio reſpectu certorum:& cõſuetudo reſpectu aliorum. Vt pulchre declarat Ioan.Andr.in c.iij.de conſuet.lib.vj.tradens notabile exemplum,refert & ſequitur Panor.in d c.fina.

5 † Tertia principalis differentia eſt inter præſcriptionem & conſuetudinem:quod in conſuetudine etiam contra ius nõ requiritur titulus: quia hoc iure non cauetur: quinimmo potius

oppoſitum.Nam in conſuetudine cum ſit quædam lex,vt dictũ eſt,inſpicitur ſola voluntas ſeu tacitus cõſenſus populi. Sed in præſcriptione contra ius requiritur titulus.c.j.de præſcrip.lib. vj.Iſtam differentiam ponit Pan.in d.c.fi.& ante ipſum & vltra per eum adducta ſenſit glo.in c.ſuper quibuſdam.§.præterea. in verbo memoria.de verb.ſignifi.not.Archi.& Ioan.And.in d.
b c.j.de præſcript.in vj.[b] cum concor.alleg.per Iaſ.in d.l.de quibus.col.xv.verſi.item dum ſuprà dixi.Et vltra eum addo Bald. in repe.l.j.col.viij.C.de eman.lib.poſita in calce octaui libri co
6 dicis.Vbi dicit:†quòd hoc caſu tacitus conſenſus habetur loco tituli.& idem voluit ipſe Bald.in commento pacis conſtan. in verbo nos Romanorum.col.iij.verſi.& ſcias.& in c.j.in titu. qui feu.da.poſ.& Inno.in c.cum eccleſia.verſicu.Sed in præſcriptione iuris.de cauſa poſ.& propri.& Alex.conſi.cxxiij.ſuper primo.ij.col.iiij.vol.& conſi.vj.viſo themate.j.col.j.vol.& cõſi. xvj.in cauſa & lit.iiij.col.v.volu.

7 † Quarta differentia inter præſcriptionem & conſuetudinem eſt, quod ſicut in præſcribenda conſuetudine non requiritur titulus:vt ſuprà dixi.Ita nec etiam bona fides. Et ſic populus poteſt inducere conſuetudinem ſine titulo & cum mala fide ſecundum Ang.in d.l.de quibus. quem ibi refert Iaſ.col.xv. Sed in præſcriptione ſemper requiritur bona fides.c.poſſeſſor. de reg.iur.in vj.& c.fina.de præſcri.Sequitur Alexand.conſi.vj. viſo themate & dubiis.j.col.j.volu.vbi dicit vtrunque ſcilicet quod in conſuetudine non requiritur titulus,nec tituli allegatio:nec etiam eſt neceſſe docere de aliqua bona fide.

8 Quinta differentia eſt.† Quod licet in præſcriptione iurũ incorporalium debeat probari de ſcientia & patientia aduerſarij.l.ij.C.de ſerui.& aqua : & plene dicetur in ſecunda parte quartæ partis huius tractatus in materia præſcriptionis ſeruitutum: tamen in conſuetudine inducenda nõ eſt neceſſe probari de aliqua ſcientia & patientia:etiam ſi agatur de præſcriptione pedagij & regalium : vt late per Alexand.in præallega. conſi.vj.j.volu. & conſi.xvj.in cauſa & lite.colum.iiij.verſicu. poſſet etiam declinari.v.volu.remiſſiue tangentẽ de iſtis differentiis inter præſcriptionem & conſuetudinem : de quibus latius ſcribit Hoſtien.in ſumma.in tit.de conſue.§.fi.verſi. extra ſummam,cum pluribus concor.adductis in apoſt.ad Panor.in d.c.fina.& Panor.conſi.xviij.in cauſa & q.col.pen.Notat plene Feli.prædicta tamen aliquibus exceptis non allegans , nec ordinans illas differẽtias in c.auditis.col.xj.ver.quinta & vltima decis

declaratio:de præſcrip.vbi dicit ꝙ conſuetudo ſe habet ad ius
commune & vniuerſale.Preſcriptio vero ad particulare priua-
tum. Item ꝙ conſuetudo tanquàm fauorabilis nõ eſt reſtrin-
9 genda ſed dilatãda.Præſcriptio vero debet reſtringi:quia † cõ-
ſuetudo eſt plenioris interpretationis: quàm præſcriptio.alle-
gat c.cum olim.de conſuet.Inno.& Butri.in c.dilecto.de offic.
Archi.Car.in cle.j.de ſupplen.negli.præla. & alia de quibus ibi
10 per eum. † Subdit ꝙ in conſuetudine conſideratur æquitas.
Sed in præſcriptione vertitur rigor & odium ſecundum Bald.
in l.de quibus.col.xxiij.verſi.reſtat videre.ff.de legi. & in l.ſci-
mus.prope fi.princi.C.de inoffi.teſta.& dicit idem Bal.in l.non
dubium.col.ij.verſic.tu potes.C.de leg. ꝙ licet conſuetudo &
ſtatutum interdum extendatur: tamẽ ſecus eſt in præſcriptio-
ne.Et dicit Pau.de Caſt.in l.cum de conſuetudine.ff.de legi.ꝙ
ſuper hac differẽtia inter præſcriptionem & conſuetudinem
11 Cano.Dicunt infinita verba. † Sed breuiter ſecundũ eum præ-
ſcriptio eſt rerum:conſuetudo vero morum.Item per præſcri-
ptionem priuatus acquirit. Per conſuetudinẽ autem reſpubli-
ca acquirit ius quoddam:quo ſubditos regat. Cano.tamen in-
terdum ſumunt conſuetudinem pro præſcriptione: vt ipſe di-
cit.& de hac materia pulchre ſcribit Areti.conſi.xxiij.in præ-
ſenti conſultatione ad fi.confirmans dictum Panor.ſ.relatum
in prima differentia: ꝙ actus geſti à priuato poſſunt inducere
conſuetudinẽ: quando acquiritur in publico per.d.l.venditor.
§.ſi conſtat. Modos autem cognoſcendi quando aliquid com-
petat ex conſuetudine vel ex præſcriptione tradit gl.in c.ſer-
uitium.xviij.q.ij.& Hoſtien.ſolẽniter vbi ſ. videlicet in ſum-
ma.in tit.de conſue.§.ſi.verſi.extra ſummam.col.penul.& vlti.
late tractãs de hac materia:& ibi omnino videatur cum mul-
tis concor.allega per Feli.in d.c.auditis.col.xj.vltra medium.
12 † Vltra præmiſſas addo ſextam differentiam fundamentalem:
videlicet, quia præſcriptio dicitur illa: quæ tendit ad tollen-
dum iam in eſſe productum puta dominium vel actionẽ, Con-
ſuetudo vero tendit ad inducendum de nouo:quod non eſt: vt
per Iaſo.in d.l.de quibus.col.xiij.verſic.ſecunda eſt opinio.vbi
refert Pe.Cy.& Ang.& ibi plene vide per eum poſt glo. Bart.&
alios:quæ dicatur conſuetudo præſcripta.Et quantum tempus
requiratur ad inducendam ſeu præſcribendũ conſuetudinem
tam de iure ciuili quã canonico in d.l.a col.xiij.cũ duabus ſe-
quentibus.& per Bal.in auth.quas actiones.col.pen.ver.extra
quæritur.C.de ſacro.eccl.& per Pan.poſt gl.& alios.Can.in c.fi.
col.

colum.vij.verſic.quantum vero tempus de conſuetudi. Et ibi etiam habetur quantũ tempus requiratur ad eam tollendam.

Et de iſtis differentiis inter præſcriptionem & conſuetudinem vide Alexand.in l.more.columna ſecunda, ad fin.& columna tertia, de iur.omn.iudic.vbi ponit duas differentias & dat plures remiſſiones.

Vltimò not.quòd licet præſcriptio & conſuetudo differant in multis: vt ex prædictis apparet. Tamen præſcriptio & conſuetudo non dicuntur contraria. Ideo ſimul poſſunt allegari ſecundum Bald.in l.j.colum.vj.C.de ſerui.fugit.

ADDITIO.

a De diferentiis inter præſcriptionem & conſuetudinem vide remiſſiue per do. Claud.Aquen.in l.more.col.iiij.ff.de iuriſdictio.omn.iudic. & tres differentias ponit Bald.in l.imperium.colum.vj.eod.titul. & in l.fin.in xv.oppo.colum.ix.C.de edi.diui Adri.tollend.

b Vide ibi Francum referentem colum.iij.in fin.& quòd præſcriptio conſuetudinis abſque titul.procedat firmat Bertach. plures adducens in verbo præſcriptio.ſecunda columna tertia verſicul.præſcriptio conſuetudinis.

SEQVITVR SECVNDA PARS TRACTATVS PRAESCRIPTIONVM.

Venio ad ſecundam partem principalem huius tractatus, in qua videndum eſt de natura præſcriptionis:& quis inde reſultet effectus.

SVMMARIVM.

1 *Præſcriptio merè fauorabilis & merè odioſa quæ ſit: & quæ partim odioſa: & partim fauorabilis?*

2 *Vſucapio eſt fauorabilis:præſcriptio vero odioſa.*

3 *Præſcriptio xxx.anno.non habet locum in feudis niſi mediante bona fide.*

Quæro

1 QVero igitur primo. † An præſcriptio ſit fauorabi-
lis vel odioſa. Dic quòd præſcriptionum aliqua
eſt mere fauorabilis vt vſucapio: quæ eſt introdu-
cta mero fauore poſſeſſoris. Alia merè odioſa vt
præſcriptio longiſſimi temporis xxx.vel xl.anno-
rum introducta principaliter propter negligentiã non peten-
tis & eius odio:quãdo eſt cum mala fide. Si vero ſit cum bona
fide cenſetur potius mixta:vt j.dicetur.Alia eſt mixta: partim
odioſa & partim fauorabilis vt præſcriptio longi tẽporis, de-
cem,vel viginti annorum.Hanc diſtinctionem facit text.cum
glo.not.in l.fin.in verbo ex vna parte.& in verbo ex vtroque.
C.de ædil.diui.Adria.tollen.& text.not.in c.placuit.el ij.§.præ-
ſcriptionum.xvj.q.iij.& gloſ.inſti.de vſucap.in princip.in ver-
2 bo per trienniũ.dicens † quòd vſucapio eſt fauorabilis,& præ-
ſcriptio odioſa: & ibi Ioan.Fab.colum.ij.& Areti.colum.pen.
Notant Dy.in c.poſſeſſor.de reg.iur.in vj.& Bart.in l.ij.§.fin.ff.
pro empt.& in l.fi.in prin.ff.de eo per quem fac.erit. & ibi late
Iaſ.& Bart.in l.naturaliter.colum.j.ff.de vſucapio. & in l.ſicut.
C.de præſcript.triginta vel quadraginta annorum. Panor.in c.
illud.colum.ij.de præſcriptio.

Prædicta concluſio fallit in feudis: quia ibi præſcriptio tri-
ginta annorum: de qua in §.ſi quis per triginta, in titulo ſi de
feud.fue.controuer.reputatur fauorabilis,ſecundum Bald.not.
in §.ſi quis de manſo.colum.iij.circa fin.in verſicu.opponitur
iſta litera.in titul.de controuer.inueſt. Refert & commendat
Iaſo.in l.fina.in princip.colum.ij.de eo per quem fac.er.& in l.
3 iij.§.genera.ad fin.commen.ff.de acquirend.poſſeſ. † Sed ad-
uerte:quia cum iſta præſcriptio triginta annorum locum non
habeat in feudis:niſi concurrente bona fide,ſaltem quo ad do
minij acquiſitionem: vt concludunt communiter glo.& doct.
in dicto §.ſi quis per triginta. & de iure canonico ſemper re-
quiratur bona fides:vt ibi per docto.maxime dom.Præpo.nihil
ſpecialitatis videtur habere,per ea quæ infra dicentur.

SVMMARIVM.

1 *Effectus multiplex reſultat ex præſcriptione.*
2 *Præſcriptor malæ fidei nunquam acquirit.*
3 *Præſcribens dicitur acquirere dominium reſpectu vtilitatis & diſpoſitionis: quia põt vti re præſcripta vt vult. & de illa diſponere.*
4 *Ciuilis ratio non poteſt naturalia iura corrumpere.*
5 *Dominium directum & vtile: & quotuplex & quæ ex hoc reſultat*

tat vtilitas?

6 Proprietas quid ſit: & quid differt à dominio, & an proprietatis appellatione veniat vtile dominium?

7 Vtile dominium quæſitum ex præſcriptione differt à quaſi dominio.

8 Probare dicitur quis dominium ſi probat ſe tanto tempore fructus percepiſſe: quod ſufficit ad præſcriptionem.

9 Vtile duntaxat dominium acquiritur præſcriptione.

Fallit vbi præſcribitur contra ſcientem & patientem.

10 Præſcriptione temporis cuius initium memoria non extat acquiritur directum dominium.

11 Præſcriptio tanquam regulariter odioſa non eſt amplianda.

12 Regula generalis: quod præſcriptio non extenditur, declaratio, & limitatio.

13 Præſcribens fundum præſcribit & omnia acceſſoria.

14 Præſcriptio principalis an proſit fideiuſſori cum obligatio fideiuſſoris ſit acceſſoria ad principalem: & quid ſi econuerſo.

15 Præſcriptio non extenditur quo ad extranea: ſecus quo ad præambula.

16 Præſcriptio partis extenditur ad totum ratione indiuidui.

17 Præſcriptio decimarum in vna parte agri culti ſi alia pars inculta redigatur ad culturam cenſetur in toto: licet præſcriptio inducta vno excepto ad illud non extendatur.

18 Monaſterium præſcribens ius decimandi in certa terra comprehendit omnes fructus ex illa prouenturos.

19 Ius decimandi eſt vniuerſale & indiuiduum.

20 Eccleſia vna poteſt maiores decimas præſcribere: & alia minores.

21 Vſus partis iuris comprehenſi ſub vniuerſo comprehendit vſum reſpectu alterius partis ſub eodem vniuerſo comprehenſæ.

22 Præſcriptio iuriſdictionis an extendatur?

23 Condemnandi poteſtas dicitur præſcripta, vbi præſcripta eſt poteſtas abſoluendi.

24 Iuriſdictionis præſcriptio in cauſa appellationis non extenditur ad ſimplicem querelam.

Præſcriptio iuriſdictionis in ciuilibus non extenditur ad criminalia.

25 Extenſio conſuetudinis quo ad certum ſeparatum territorium an poſsit fieri?

26 Quaſi poſſeſsio totius iuris retinetur per vnum actum ſingularem.

27 Caſus quidam in quo limitatur concluſio quod præſcriptio non

ampliatur

ampliatur.

28 *Iuriſdictionem territorij præſcribens puniendo ſubditos, poteſt etiam punire forenſes in territorio delinquentes.*

29 *Conſuetudo an extendatur?*

30 *Debitor tutus præſcriptione poteſt repetere ſi ſoluit per errorem, vbi exceptio præſcriptionis eſt fauorabilis & iuncta cum bona fide.*

1 SEcundò quæro.† Quis reſultet effectus? dico quod multi-
plex. Primus effectus eſt quod per vſucapionem cum ſit
a fauorabilis: acquiritur [a] directum dominium: per præſcriptio-
nem vero xxx. vel xl. ann. tanquàm mere odioſam, quia eſt in-
ducta in odium negligẽtium, quæritur duntaxat vtile domi-
nium: ſi præſcribẽs habet bonam fidẽ. Alias acquirit exceptio-
nem tantũ contra dominũ, ſi eſt in mala fide. Nec habet actio-
nem, ſi cadat à poſſeſſione. l. ſi quis emptionis. §. j. C. de præſcr.
xxx. ann. Per præſcriptionẽ autem longi temp. x. vel xx. ann. in
qua verſatur fauor gratia poſſidẽtis: quia bonã fidem habet: &
odium ex parte nõ petentis, ſeu petere negligẽtis eligitur quę-
dam media via, quia ex ea parte qua eſt inducta in fauorẽ poſ-
ſeſſoris, quæritur vtile dominiũ poſſeſſori. Ex ea vero, qua di-
citur inducta in odiũ negligentis facit directũ dominiũ penes
ipſum negligentẽ remanere: cuius prætextu agere põt actione
in rem directa contra alium poſſeſſorẽ. Non contra eum qui
præſcripſit. d. l. ſi quis emptionis in prin. iuxta regulã quæ ha-
bet, odia reſtringenda: & fauores ampliandos. c. odia. de regu.
iur. in vj. Iſta ſunt verba Dy. in d. c. poſſeſſor. vlti. col. circa med.
Et in effectu ſi eius verba cõſiderentur non eſt differentia quo
ad acquiſitionem dominij inter præſcriptionem longi, vel lon-
giſſimi temporis: quia ex vtraque quæritur duntaxat vtile do-
minium concurrente bona fide. bene eſt differẽtia reſpectu ti-
tuli: qui requiritur in præſcriptione longi temp. ſed non in lon-
giſſimi. d. l. ſi quis emptionis. Et latius dicetur in ſeq. parte. Et
ſic colligitur intellectus ad verba Dy. & Bar. dum ſimpliciter
dicunt, q; præſcrip. xxx. ann. eſt mere odioſa: quia verũ eſt: ſi ſit
2 cum mala fide.† Ideo tunc nõ acquirit præſcriptor malæ fidei:
niſi duntaxat exceptionẽ & non dñium vel actionẽ. Sed qñ eſt
iuncta cũ bona fide æquiparatur præſcriptioni longi tẽporis &
eundẽ operatur effectũ, quia per ipſam acquiritur vtile dñium, &
ius agẽdi abſq; titulo. Nã curſus maioris tẽporis ſupplet defe-
ctũ tituli, & hoc eſt bon' tex. in § põt. xv. q. iij. ita declarat Pau.
ĩ d. l. ſi. ij. col. ver. præterea dubitat. de pſcr. & firmat Pau.

de

de Caſtro in l.final.§.j.ff.rem ratam habe.vbi vult, quod præſcriptio xxx.annor.cum bona fide dicatur potius fauorabilis, quàm odioſa.Et retuli in præcedenti parte. & propterea gloſſ. & Bartol.in l.iij.ff.de vſucap.ſimpliciter dicunt, quòd per vſucapionem quæritur directum dominium: & per præſcriptioné vtile.idem dicunt gloſſ.Bart.& communiter docto.in authen. niſi tricennale.C.de bo.mater.& gloſſ.inſtitu.de vſuca.in prin. ſuper verbo dominium.& ibi not.Aret.in fin.princip. qui atteſtatur hanc eſſe communem opini.quæ concluſio procedit in præſcriptione longi temporis cum titulo & bona fide:vel longiſſimi temporis cum bona fide tantum, vt prædictum eſt.

Et hunc articulum:an per pręſcriptionem acquiratur dominium,& quale,latè diſputat Io. Andr.& poſt eum Alb.de Roſ. in d.c.poſſeſſor.col.viij.verſi.quarto proponebatur, cum duabus ſeq.vſque ad verſic.quintò &c.vbi poſt adducta hincinde
3 motiua concludit † quòd reſpectu vtilitatis & diſpoſitionis præſcribens acquirit omne dominium, quia poteſt vti re præſcripta vt vult, & de illa diſponere: vt de re ſua. Sed capiendo dominium directum prout deſcēdit à iure naturali, illud non pręſcribitur,quia non poteſt tolli iure ciuili,quod eſt naturali ratione quæſitum,ſequitur do.Panor.in d.rub.de præſcrip.col. ij.quæ ſatis inculcate refert Ioann. And. Et quamuis non allegent pro hoc vltimo eſt bonus text.in l.eas.alias incipit, has
4 obligationes.ff.de capi.dimi.ibi. † quia ciuilis ratio naturalia iura corrumpere non poteſt, & in l.ij.ff.de vſufr.ea.re.quæ vſu coniu.ibi.nec enim naturalis ratio authoritate ſenatus commutari potuit.quem tex.not.do.Præpo.in rub.de appel.colum. x.& hos text.ad hoc propoſitum adducit Bald.in auth.ad hæc. colum.iij.C.de vſur.

Hanc materiam latiſſimè explicat do.Feli.in d.rub.de præſcrip.col.j.verſi.directum dominium.cum tribus ſeq. vbi facit regulam ſecūdum communem opi.quòd per præſcriptionem
a non acquiritur directum dominium:ſed vtile [a] tantum: quam limitat nouem modis:& in ſexta limitatione dicit, quòd fallit in vſucapione,per quam acquiritur directum, & in quinta ſequitur opi.Ioan.And.in d.c.poſſeſſor:quòd reſpectu facultatis vtendi & diſponendi, præſcribens acquirit totale dominium. Et de hac materia ponunt docto.in l.traditionibus.C.de pact. vbi Iaſ.colum.iij.ſummarie refert ſex limitationes ad prædictam regulam.

5 † Verum pro vberiori præmiſſorū declaratione opere pretiū

eſt

eſt videre, quid ſit dominiũ directum & vtile, & quotuplex, & quę ex hoc reſultet vtilitas, ꝙ ex pręſcriptione acquiritur vtile tantũ? Bar. in l. ſi quis vi. §. differentia. circa fi. ver. quæro vtrũ vtile dominiũ. ff. de acqui. poſſ. dicit quòd duplex eſt dominiũ. Vnum quod opponitur, & cõtradicit vero dominio. Nec illud recognoſcit, ſed potius elidit: vt dominiũ quæſitum ex pręſcriptione. Aliud eſt, ꝙ verum & directũ dominiũ recognoſcit: vt illud quod cõpetit emphyteotę, feudatario, ſuperficiario, & ſimili. Et ibi Bar. ver. quæro qd ſit dominiũ, declarat quotuplex ſit dominiũ. No. Bal. in l. cũ res. C. de prob. & Alex. in d. §. diffe-
6 rẽtia. col. iiij. & ibi declarãt. † Quid ſit proprietas: & quid differt à dñio? & an appellatione proprietatis veniat vtile dominiũ. Refert Iaſ. tacito tamen Alex. in §. omniũ. col. xviij. in anti. impreſ. & xij. in noua. inſti. de act. & quæ ſit differẽtia inter proprietatẽ & dñium late declarat Iaſ. in d. l. traditionibus. col. ij. circa fi. & ſeq. C. de pact. Vel aliter dic, ꝙ duplex eſt vtile dominiũ: quoddã verũ, vt & illud quod perimit directũ, quale eſt hoc quod quæritur ex præſcriptione, quod extinguit antiquũ dominiũ, vt ſtatim dicetur. quoddã eſt vtile dominiũ nõ verũ, vt eſt illud quod recognoſcit dominiũ directũ tãquã ſuperius, ſecundũ Bart. in l. j. in prin. col. iiij. ver. v. ff. de acquir. poſſ. & ibi no. Iaſ. & idem in l. iij. §. ex contrario. col. iiij. circa fin. eod. titu.
7 † Et not. ꝙ vtile dominiũ quæſitũ ex præſcriptione differt à quaſi dominio, vt declarat Bar. in l. ſi minor. §. fin. ff. de euict. dicens, ꝙ deducto in iudicio directo dominio, videtur etiã deductũ vtile ex præſcriptione quæſitũ, ſed non quaſi dominium: & eſt de mente Inno. in c. cæterũ. de iudi. & ibi refert Panor. colũ. pe. vbi ex hoc infert, ꝙ ſi agens rei vendicatione exprimit cauſam, quia dominus: & probet ſolum præſcriptionẽ, obtinebit: dicens ſe obtinuiſſe de facto. refert Fel. in rubr. de præſcri. col. iij. in prin. & vltra eum idem voluit Panor. in c. cum cõtingat. j. not. per illum text. de deci. vbi dicit, ꝙ verbũ pertinere comprehendit etiam dominiũ ex præſcriptione quæſitũ: & ideo cũ quis dicit rem petitã ad ſe pertinere, ſatis eſt quod probet de dominio ex præſcriptione cauſato. & facit ſecundã Pau. ibi, ꝙ
8 no. Bart. in l. ad probationem. C. eod. † vbi concludit quem probare dominium: ſi probat ſe percepiſſe fructus tãto tempore, quod ſufficiat ad præſcriptionem.

Sed videtur ꝙ nullus ſit effectus, an ex præſcriptione quæratur vtile vel directũ, quia cum dominiũ nihil aliud ſit quàm ius de re corporali perfecte diſponendi: vt diffinit Bar. in d. l. ſi

quis vi.§.differentia. non refert an quis habeat directum vel vtile tantũ:ex quo ille qui præſcribit habet liberam diſpoſitionem, & vtile ex præſcriptione quæſitũ opponitur directo: vt prædictũ eſt,quinimo præſcriptio extinguit antiquũ dominiũ, gl.not.in l.iij.§.ex pluribus.in verbo poſſideo.ff.de acqui. poſſ.
a & in l.ſi ædes. [a] la j.in gl.fi.ff.de ſer.vrb.præd.quas gloſ. declarat Alex.in d.§.ex pluribus.col.iij.dicẽs,ꝙ pſcriptione dicit occidi dñium,quãuis pſcribẽs directũ nõ acquirat:ſed vtile,quia illud vtile præfertur directo,& eo potẽtius eſt, cũ dñs primus per hoc excludatur,& ex hoc dicitur occidi dñium antiquum & directũ.Breuiter dico,ꝙ duo reſultãt effectus.Primus eſt,ꝙ vbi remanet directũ penes eũ, cõtra quẽ præſcribitur, põt ille ratione directi dñij,ꝙ penes eũ remãſit, intẽtare actionẽ contra tertiũ,& rem vẽdicare à tertio poſſeſſore actione directa: ſed nõ ab eo,vel cõtra eum qui præſcripſit.d.l.ſi quis emptionis.§.j.C.de præſcript.xxx.an.& hunc effectũ tangit Dy.in d.c. poſſeſſor.circa fi.j.col. Secũdus effectus eſt,quia ſi res præſcripta deueniat ad primũ dñm, ille qui præſcripſit bona fide ſpacio xxx.an.abſq; titulo,& ſic quæſiuit dũtaxat vtile:non põt rẽ ab eo vẽdicare,quãuis actionẽ habeat cõtra quẽlibet aliũ:caſus eſt in d.l.ſi quis emptionis.§.j.C.de præſcri.xxx.an.ſecũdũ intel.Io.& gl.ibi cõmuniter approbatũ.Cuius l.intel.latius excutiã in iij.parte.Sed illud nõ videtur hoc caſu operari illa ratio,ꝙ quæſiuerit vtile tãtum,ſed defectus tituli, vt dicam ibi.

Tertius effectus eſt.Quia illis caſibus,quibus acquiritur directũ dñium,exceptio præſcriptionis impedit litis ingreſſum, tanquã inferẽs actionẽ nõ cõpetere,alias nõ:ſecũdũ Bal.& Sal. in auth.niſi tricẽnale.in fi.col.C.de bo.ma.Sed hunc effectũ impugnat Fel.in rub.de præſcri.col.iij.circa med.firmãs indiſtincte,ꝙ exceptio præſcriptionis poteſt opponi ante litẽ conteſta.ad impediendum proceſſum, & dixi in j.parte.quæſt.ix.

9 † Et inter cæteras limitationes,quæ dãtur ad communẽ cõcluſionẽ,ꝙ ex præſcriptione quęritur dũtaxat vtile dñiũ, not. bene illam,ꝙ fallit vbi præſcribitur cõtra ſcientẽ & patientẽ, quia tũc ex tacito illius cõſenſu præſcribẽs acquirit directum dñium.Ita limitat no.Bal.in auth.niſi tricẽnale.in fi.col.C.de bo.ma.& firmat Fel.in d.rub.de præſcr.col.j.ad fi.& idẽ in j.ſol.

Addo vltra Fel.in dicta rub.de præſcri.& Iaſ.in d.l.traditionibus duas notabiles fallentias ad pdicta comunẽ cõcluſionẽ.

10 † Prima eſt in præſcriptione tanti tẽporis,cuius initij nõ extat memoria: quia ex ea acquiritur directũ dñium ſecundum

Bald.

Bald.Sal.Alex.& Moder.in dicta l.traditionibus.

Secunda fallētia eſt vt cōmunis theorica procedat,qñ præſcribitur cōtra dñm habētē vtrūq; dñium:quia tūc nō præſcribitur niſi vtile. Secus ſi pſcribatur cōtra habētē directū tantū: qa tūc per pſcriptionē acquiritur directū ad hoc, vt pſcriptio aliqd operetur.Ita limitat Alua.in c.j.co.ij.circa me.in ti.de feu. nō hab.propr.na.feu.Referēs ita tenere Rayn. & ſeq.in d.auth. niſi tricēnale & Nic.de Neap.in d.c.j. Secūdus principalis reſultat effectus ex pdicta doctrina:an præſcriptio ſit fauorabilis vel odioſa[b] reſpectu interruptionis,vt late per Bar.in l.ſi.in prin.ff.de eo per quē fac.erit:& in l.ij.§.ſi.ff.pro empt.& in l.naturaliter.co.j.ff.de vſuc.& in l.ſicut.C.de p.c.xxx.an.Cuius doctrinā refert & declarat Iaſ.in d.l.ſi.in prin.& in § pœnales.co. pe.& vlt.poſt Are.inſti.de actio.Et latius dicetur in vltima parte huius tractatus. † Tertius principalis reſultat effectus ex prædicta diſtinctione, q̄ præſcriptio tāqua regulariter odioſa nō eſt ampliāda,etiā ad iura ſimilia : ſed reſtringēda.c.odia.de reg.iur.in vj & ibi gl.dicēs,q̄ præſcribēs viſitationē nō acquirit procurationē.No.Dy.in c.poſſeſſor.col.vlti.de reg.iur.in vj. & eſt gl.in c.auditis.ſuper verbo interruptionē.in ſi.de pſcript. quę dicit,q̄ licet pſcribatur in vno capitulo nō pręſcribitur in alio:& ibi Inno.dicēs,q̄ pſcriptio ſuper vno iure,nō extēditur ad aliud.Et latiſſimè Fel.col.vj.cū quinq; ſeq.cumulans infinitas deciſiones:& facit regulā,q̄ præſcriptio nō extēditur cum quinq; declarationibus:ſed in pluribus loquitur ſatis obſcure: & nimis diffuſe.Et ideo conabor hanc materia extēſionis pręſcriptionis difficilem & periculoſam à nullo moderno integrè examinatā:vt atteſtatur Fel.vbi ſ.ad breue, & clarū cōpendiū redigere,quoad fieri poterit , addēdo plura vltra Felin. Facio igitur regulā generalē,q̄ pſcriptio nō extēditur per palle gata, quā per plura cōprobat Fel.in d.c.auditis.col.vj.de pſcri.Hinc dici ſolet,Quātū poſſeſſū,tantū præſcriptū.l.quod meo.§.fin.& ibi no.doct.ff.de acq.poſ.& probat text.cū gl.in l.j.§.ſi quis hoc interdicto.ver.Iulianus.ff.de iti.actuq; priua.vbi hæc no.Bart. & expreſſius Ang.ex quo infert,q̄ ſi quis dicat ſe præſcripſiſſe ius colligēdi pedagia:quis probat,q̄ cōſuetus eſt colligere de talibus rebus:in illis tantū quæſiuit ius,in quibus apparet ius. & idē dixit Bar.vltra Fel. in l.ſi publicanus.§.fin.ff.de pub.in l. Titiā & Mæuiū.§.altero.co ſi in ſi.ff de alimen.& plus hic in l.cū de in rem verſo.col.ſi.ver.breuiter adverte ff. de vſu.vbi dicit,q̄ vſus pſtationis nō producit effectū,niſi ad illud tantū,

quod eſt factũ, vel ad id qđ neceſſario infertur ex illo per text. in d.l.j.§.ſi quis hoc interdicto. & ibi ponit exemplum, & dicit Barto. in auth. qui rem. circa fin. con. C. de ſacroſan. eccle. quod præſcriptio & cõſuetudo nõ extendũtur vltra id quod agitur.

Et hanc regulam firmat Panor. in d.c. auditis. col. ij. circa fi. in pe. no. dicẽs, ꝙ tantũ præſcribitur, quantũ poſſidetur. per illũ tex. cũ gl. & per tex. in c. cũ olim. & in c. cum contingat. vbi idẽ ipſe no. de deci. & in repe. c. ſi quis cõtra clericũ. col antepe. de fo. cõpe. dicẽs, ꝙ præſcripta inſtitutione vel cõfirmatione non præſcribitur deſtitutio: quia præſcriptio in vno nõ extenditur ad reliquũ: & in c. cum in tua. in iij. not. per illum text. de deci.
c vbi etiã dicit, ꝙ tantũ præſcribitur quantũ poſſidet[c] vt in c. ſine poſſeſſione. de reg. iur. in vj. & eſt bo. text. ſecundũ eum in l. deniq;. cũ l. ſeq. ff. ex quib. cauſ. maio. & dicit idẽ Pa. in d.c. cum contingat. circa fin. de deci. quod licet quis præſcripſerit decimas omnium prædiorum alicuius parochiæ vno excepto, præſcriptio ad illud non extenditur: de quo latius dicetur infrà.

Hinc eſt quòd præſcriptio certorũ iuriũ de pręſenti non extenditur ad futura omnino cõſimilia iuribus præſentibus præſcriptis, vt probatur in d.c. cũ cõtingat. vbi licet decimæ noualiũ ſint eiuſdẽ iuris, cuius ſunt antiquæ, tñ ad præſcriptionem antiquarũ nõ ſequitur præſcriptio futurarũ. & ibi no. Pa. in vlt. not. aſſignans rationẽ, quia in præſcriptione debet fieri ſtricta interpretatio, cum veniat ad detractationem iuris alterius.

Addo Io. And. in addi. ad Spec. ſuper rub. de his quæ fi. à præl. abſq; ma par. ca. ante finem magnæ apoſt. vbi dicit, ꝙ præſcriptio eſt reſtringibilis intantum, quòd per illam ſeparãtur connexa & vnita, vt ipſe probat per plura. Prædictam regulam latè confirmat Alexan. conſil. cxxij. viſo puncto. ad fi. iiij. vol. Dicens, ꝙ præſcriptio nõ operatur, niſi in illo actu, quo quis fuit vſus. & idẽ Alex. conſi. xvj. in cauſa & lite vertente. col. vj. circa prin. & cõſi. xxxiij. põderatis his. col. ij. circa med. v. vol. Et Soc. conſi. lxxiiij. in præſenti cõſultatione. circa fi. referens Inno. in c. cum dilectus. de reli. domi. vbi dixit, quòd pręſcriptio in vna re, quãdo alius eſt in quaſi poſſeſſione generali, non extẽditur ad reliqua. & conſil. cclxxv. in cauſa fratrum. colum. iij. ver. ſed poſito. Concludens quòd præſcriptio non extenditur de ſimi-
f libus ad ſimilia[f].

12 † Hanc generalẽ regulã primò limita, & declara: vt nõ procedat quo ad acceſſoria & connexa rei principali præſcriptæ inſeparabiliter: quia iſta præſcribuntur cum principali. Et ſic

præſc

præſcriptio ad ea extenditur:caſus eſt in l.eos.iuncta gl.C.de vſur.& ibi notãt Bal.& Doct.vbi ſublata actione principali per præſcriptioné reſpectu ſortis: cenſetur etiam ſublata acceſſoria reſpectu pœnæ & vſurarum. Quam concluſioné latè com probat Fel.in d.c.auditis.col.x.in iiij.declara. Et firmat do.Petrus Phil.Corne.conſi.xliiij. in hac conſultatione.ij.col.ij.vol.

Addo bonũ tex.in l.longè.iũcta gl.ff.de diuer.& tép.prę ſcri. & in l.ſi aliena.§.j.ff.de vſuc.Per quẽ dicit Bart.in rep.l.de quibus,ſiue in ij.lect.col.ij.ff.de leg.ꝙ præſcribẽs fundum præſcribit omnia acceſſoria vt ſeruitutes,vt ibi dicitur. Et vltra Feli. pulchre Bald.qui ad hoc dat intellectũ in repe.l.ſi.col.xx.C.de præſcri.long tẽp.Et bene dictũ eſt, ꝙ præſcriptio extẽditur ad acceſſoria & cõnexa inſeparabiliter. Nõ aũt ad ſimpliciter cõnexa,quia illa ſeparantur per præſcriptioné, ſi poſſunt ſeparari:vt pulchrè dixit Io.And.de quo non meminit Fel.in addi.ad
Spec.ſuper rub.de his quæ ſi.à ma.par.ca.cir.ſin.magnæ apoſt.
13 Ex quibus infero ad q.vltra † Fel.An præſcriptio principalis
proſit fideiuſſori,cum obligatio fideiuſſoris ſit acceſſoria ad
principalé.l.fideiuſſor obligari.in princ.& ibi plenè no.Bart.ff.
de fideiuſſ.Iſtã q.pulchrè decidit Bal.in l.tam mandatori. col.
ij.circa fin.aliàs iij.ver.item dubitatur.C.de non nu.pecu.& di
14 ſtinguit,vt ibi per eum. † Quid autem ecõuerſo, ſi fideiuſſor
præſcripſit, & nõ reus:Puta quia præſcriptio fuit interrupta cõ
tra reum,& contra fideiuſſoré,an proſit reo. Tangit ibidẽ Bal.
col.fin.ver.ſed quæro ſi fideiuſſor : & hæc faciunt ad propoſitum:quia his duobus caſibus tractatur de extendenda præſcriptione de perſona ad perſonam.

Prædictam limitationem ſublimita, & declara : vt pulchrè per Ro.ſingulari cccccevij.incip.tu habes regulam.folio xvij. vbi dicit : tu habes regulam, quòd præſcriptio facta de principali trahitur ad acceſſorium:caſus eſt in lege eos.C.de vſuris.in l.ſi aliena.§.primo.ff.de vſucapio.Quod eſt verum,ſi acceſſorium ab initio inchoatæ præſcriptionis inerat principali. Secus, ſi ex poſtfacto cœpit ineſſe: quoniam tunc eſt opus quo ad illud noua præſcriptione. Caſus eſt ſingularis & non alibi : quem notabiliter dicit Romanus : quia de eo habebis honorem.in l.qui fundum.§.primo.ff.de vſucapio.pro empt.& bene facit l.rerum mixtura.in fin.ff.de vſuca. Hæc ſunt verba Roma.vbi ſupra.Sequitur Felin. non allegans Roma.in dicto ſingulari : ſed in dicta l.qui fundum.§.j.in dicto cap.auditis.colum.x.in quarta declaratione.

15 † Secũdò principaliter limita: & declara prædictam regulam quòd præſcriptio non extenditur: vt procedat quo ad extranea. Secus quo ad præambula: vt pulchre declarat Ro. cõſi. ccxliiij. ad prædictorum corroborationem: vbi concludit: quòd qua ratione conſuetudo ſeu præſcriptio conferens iuriſdictionem in vno cenſetur, contuliſſe in eius conſecutiuo ſeu acceſſorio: vt eſt text. optimus ſecundum eum in d l. ſi aliena. §. j. eadem ratione conſuetudo ſiue præſcriptia : quæ cõfert iuriſdictionem in vno videtur contuliſſe in eius antecedenti ſiue præambulo. Ex quo infert quòd præſcripta iuriſdictione exequendi lauda: videtur præſcripta iuriſdictio pronuntiandi ſuper executione. Refert & ſequitur Feli. in d. c. auditis colum. xj.

16 † Tertiò limita & declara prædictam regulam: niſi præſcribatur pars indiuiſibilis ab ipſo toto : quia tunc præſcriptio partis extenditur ad totum ratione indiuidui : per id quod nota. in c. cum in tua. de deci. & per Inno. in c. dilectus. de capel. monac. Ita notat do. Corſe. in c. bonæ. el ij. in apo. ad Panor. ſuper iij. no. de poſtu. præla.

Pro qua limitatione ſiue declaratione vltra eum eſt caſus in l. ſi ſtillicidij. §. fina. cum l. ſeq. ff. quemad. ſerui. amit.

17 † Hinc eſt quod licet præſcriptio decimarum inducta in omnibus prædiis parochiæ : vno excepto: ad illud non extendatur ſecundum Inno. in c tua. de deci. Archi. in c. quicunque. xvj. q. j. Panor. in c. cùm contingat. circa fi. de deci. quos refert Felin. in d. c. auditis. col. vj. Et vltra eũ no. Pan. in c. cum in tua. in iij. not. per illum text. de deci. Tamen qui præſcribit decimas in vna parte agri culti: ſi alia pars inculta redigatur ad culturam: cenſetur præſcripſiſſe in toto: ex quo alius nõ poſſedit decimas in ea. Ita eleganter conſuluit Panor. conſi. lxxj. caſus talis eſt quidam clericus. ij. volu. Pariter quæ præſcripſit ius decimandi in prædio: in quo toto tempore præſcriptionis fuit decimatũ triticum: ſi completa præſcriptione ſeminetur milium: de ipſo debetur decima, ne eadem res diuerſo iure cenſeatur contra l. eũ qui ædes. ff. de vſucap. Ita decidit Ioan. And. poſt Hoſtien. in c. cum in tua. de deci. Et ibi refert & ſequitur do. Anton. de Butr. verſicu. vnde dicit Ioan. And. & Panor. in verſi. ſed quæro de ratione. & in conſ. proxime relato. Et idem ſecundum Ioan. And. & do. Anto. ſi de arboribus forte nouiter plantatis prouenirent aliqui fructus. Et ſatis probat text. in d. c. cum in tua. ſecundum
18 ſecundam lectu. Ibi eſt caſus † quod monaſterium, vel eccleſia præſcribẽs ius decimadi in certa terra videtur præſcripſiſſe

quo

quo ad omnes fructus: qui poſſunt ex illa terra prouenire: licet tempore præſcriptionis ſolum receperit decimã de certis fructibus: quia alij fructus non fuerunt inde collecti. Secus autẽ: ſi fuiſſent alij fructus percepti: ex quibus iſte non percepiſſet decimam: vt declarat Panor. in d.c. bonę. el ij. col. ij. in iij. nota. de poſtu. præla.

Quod intellige quando decima aliquorum fructuum perceptorũ fuit ſoluta alteri, quàm huic. Sed ſi nulli alij ſoluta fuit: tunc debetur illi, qui præſcripſit decimam certorum fructuũ, decima omnium aliorum. Nã ſi fuiſſet ſoluta decima de aliis fructibus eccleſiæ prædiali: tunc decima deberetur de illis fructibus eccleſiæ prædiali, & reliquorum fructuum ipſi eccleſiæ quæ præſcripſit: vt no. Panor. in d.c. cũ in tu a. in ij. lectu. Ex quo infert: quod vnum prædium poteſt eſſe parti decimale vni eccleſiæ: & parti alteri. Puta reſpectu tritici vni eccleſiæ: & reſpectu vini alteri. quod refert Panor. placere Hoſti. & Io. And. ibi: licet Inno. videatur diſcrepare: & reſpondet poſt eos ad regulam: quæ facit in oppoſitum: quod vna & eadẽ res diuerſo iure cenſeri non debet.

19 † Ex quo infero quod ius decimãdi eſt vniuerſale & indiuiduum: vt dicit Corſe. vbi ſuprà. licet non declaret: videlicet quando decima debetur: & ſoluitur vni & eccleſiæ tantum reſpectu eiuſdem fundi. Secus ſi debeatur: & ſoluatur duobus eccleſiis, vt prædixi.

Vnde in propoſito eſt conſtituenda differentia: an ſit vnus vel plures fundi. Nam ſi fundi ſunt plures: quamuis in eadẽ regione: præſcripto iure decimandi in vno: præſcriptio non extenditur ad alios fundos: in quibus nunquam fuit percepta decima, ſeu cauſata præſcriptio. Non ſic autem cõtingit in eodẽ fundo vbi datur vnitas terminorũ: quia tunc poſſeſſio vel præſcriptio in parte extenditur ad totum: vt pulchre declarat Pan. in pręallc. conſi. lxxj. circa fin. ij. volu. Et bene facit text. in l. iiij. in prin. iuncta l. quod meo. §. fin. cum ibi no. ff. de acquiren. poſ. Et illud apertius quam faciat Panor. dicunt & declarant Ioan. And. & do. Anto. de Butr. in d.c. cum in tua. Dicit enim Io. And.

20 ibi. † quod bene poteſt vna eccleſia præſcribere maiores decimas, & alia minores etiã ex fructibus eiuſdem prædij. Sicut per pactum hoc poteſt induci c. ex multiplici. eod. titu. & licet hoc non placeat Inno. dicit Ioan. And. quod placet Hoſt. & ſibi, & ſubdit: ſed pone quod prædium colitur, in quo ſunt etiam vites vinum ferentes: vna eccleſia ſemper percepit decimã bladi:

altera ſemper decimã vini: vna de aridis, alia de liquidis: quare non valet? non video dicit Ioan. And. Sed do. Anto. de But. ibi adhuc plenius loquitur, licet obſcure in j. not. dicens. no. quod præſcriptio extenditur ad particularitatem iuris comprehenſi ſub vnico iure vt vniuerſali, & licet præſcriptio ſit inextenſibilis ratione acceſſorij: vt notatur in reg. odia. lib. vj. ſi tamen habet vſum iuris: vt quid vnicum & vniuerſale ad ſpeciẽ vt partem in iure vniuerſali comprehenſam ſit præſcriptionis extenſio: ne contingat eandem rem diuerſo iure cenſeri, quando habent ſe vt partes ſeparatæ diuerſo iure cenſentur. Ideo non ſit extẽſio præſcriptionis. Vnde ius decimale præſcriptum in vna re non extenditur ad aliam. Sed ius decimale præſcriptum in vna re ex vſu decimæ groſſæ extenditur ad minutã in eadẽ re.

21 † Et ex hoc no. quod ex vſu partis iuris comprehenſi ſub vniuerſo videtur etiã datus vſus reſpectu alterius partis ſub eodẽ vniuerſo comprehenſæ. Et hoc ideo: quia ibi datur quædã contiguitas ſaltem reſpectu generis. Ideo pro tanto ſit extenſio. Allegat plene no. per Inno. in d. c dilectus. de cap. mo.

Subdit do. Anto. in d. c. cum in tua. circa med. doct. noſtri ſic intelligunt decretalem iſtam inquantum dicit. Ex præſcriptione groſſas & minutas decimas deberi: hoc eſſe verum quando non apparet decimas minutas per aliam eccleſiam vel perſonam fuiſſe perceptas: quo caſu ex perceptione decimarũ groſſarum ſub nomine decimæ ſimpliciter ſunt decimę ipſę groſſę & minutæ vnum, & id maius. Et ideo etiam quantum ad minutas cenſetur præſcriptum, ſed ſi alia eccleſia percepiſſet minutas eſſet interrupta præſcriptio, quo ad minutas. Ideo tunc colligenti groſſas dicuntur groſſæ, & minutæ colligenti minutas. non eſt enim abſonum eandem rem diuerſo iure cenſeri propter diuerſum accidens concurrens. Et ſicut ex pacto poſſunt hæ decimæ ſeparari, & ex diuerſis deberi: ſic & poſſibile eſt ex præſcriptionis actu. Et ſic arguunt ibi Io an. And. & do. Anto. dẽ pacto ad præſcriptionem. Hæc ſunt formalia verba do. Ant. licet lectura ſua ſit multum corrupta: quæ reduxi ad bonum ſenſum vt melius potui. Et prędicta ſunt bene notãda. Nec de ipſis facit mentionem Feli. in d. c. auditis.

22 † Secundò principaliter quo ad hunc articulum prædicta regula, quæ habet, quod præſcriptio nõ debet extendi, inducitur ad arduam q. Vtrum præſcriptio iuriſdictionis extendatur? in qua Barto. in d. l. 1. §. ſi quis hoc interdicto. ff. de itin. actu'q; priua. determinat quod nõ. dicens quod in iuriſdictione præſcribẽda

probata

probata quaſi poſſeſſione certi actus: in illo tantum actu præſcribit: ſecus eſt ſi haberet conceſſionem ab alio: qui habet ius concedendi. Nam tunc ſi vtitur iuriſdictione in vno actu: retinetur in omnibus: vt ibi latius per Bartol. & in l. ſi publicanus. §. fina. de publica. & in l. Titium aut Mæuium. §. altero. in fin. ff. de admi. tuto. Cuius dicta refert & ſequitur do. Bertach. Firmanus. in prima parte ſui tract. de gabel. col. vij. circa fin. & ſeq. in xj. q. Et vltra allegata per eum not. Bar. in l. cum de in rem ver. col. fina. verſi. item ſi volo probare. ff. de vſur. vbi dicit, quod ſi volo probare iuriſdictionem ex vſu non probabitur: niſi circa ea, circa quæ fuit vſus. Eandẽ concluſionẽ firmat Pan. in d. c. auditis. col. ij. circa fi. de præſcri. Not. Inn. in d. c. dilect. de cap. mo.

Iſtam quæſtionem examinat per vnam colum. do. Iaſ. in l. imperium. col. xv. ver. tertio circa prædictam materiam. ff. de iur. om. iud. Referens doctri. Inno. in c. dilecto. de offi. archi. vbi tenet, quòd talis præſcriptio iuriſdictionis non extenditur: licet extendatur conſuetudo. Et tandem concludit Iaſ. veram eſſe opinionem, & communem ſententiam: quòd cum tres ſint ſpecies iuriſdictionis: videlicet, merum, mixtũ imperium, & ſimplex iuriſdictio, ſi quis eſt vſus vna ſpecie: intelligitur præſcripſiſſe quo ad omnes actus: qui ſunt eiuſdem iuriſdictionis, & ſpeciei. Sed non intelligitur præſcripſiſſe in alia ſpecie iuriſdictionis. per l. ſi prius. in prin. ff. de aqua plu. arc. Et ibi no. Docto. & iſta fuit doctrina Cy. & Salic. in l. j. in fi. C. de eman. li. Bald. & Pau. de Caſt. in d. l. imperium. quam latius declarat ibi Iaſo. qui tangit circa fin. xiij. col. an præſcribens iuriſdictionem præſcribat modicam cohertionem: cum ſit diuerſæ ſpeciei. & concludit quod non ſecundum deciſionem do. Car. & Pan. in c. cũ contingat. per illum text. de foro comp. quam ſequitur Alex. in l. ij. poſt prin. ff. de iur. om. iudi. Et firmat Feli. in d. c. auditis. col. vij. circa fi. ver. præſcriptio ſuper iuriſdictione. de præſ. dicens quod text. in d. c cum contingat. non reperitur alibi, cum ad hoc ſecundum Cardi. & Imo. in c. paſtoralis. in prin. de [illegible] & in c. ex literis. j. no. eo. ti. Et idem Feli. in d. c. auditis. col. x. circa fin. qui refert & ſequitur deciſionem Bald. in d. l. imperium. in j.
23 com men. verſi. circa vltimum. col. iiij. [illegible] vbi dixit: quod præſcripta poteſtate abſoluendi: eſt præſcripta poteſtas condemnadi: quia ſunt eiuſdem ſpeciei: vt ibi latius per Fel. & faciunt plene no. per eum in c. non poteſt. de re iudi. Vbi late tractat: an condemnatio & abſolutio à pari procedant: Et vtrum: cui cõpetit vnum: competat aliud. Et notant Aretin. & Sozi. in rubri. ff. de

acquiren.poſſeſ.licet contrarium tenuerit Panormi.in c.cum olim.colum.ij.verſicu.ſed iuxta prædicta.de præſcript.& concorda: vt per Feli.vbi ſuprà.

Et vltra eum:& Iaſ.addo: quod hanc q.late examinat Alex. conſi.lxviij.viſo & dubium diſcuſſo.penult.colum.ij.volum.Et ſequitur doctri.Cy.& Sali.in d.l.prima.C.de eman.lib.Concludens poſt eos:quod ſi per conſuetudinem aliquis vſus eſt vna ſpecie iuriſdictionis, puta ſimplicis iuriſdictionis acquirit iuriſdictionem quo ad omnes actus, qui comprehenduntur ſub illa ſpecie iuriſdictionis ſimplicis:argu.l.ſi ſtillicidij.§.fina.ff. quemadmo.ſeruit.amit.Non autem quantum ad diuerſam ſpeciem iuriſdictionis:videlicet quo ad ea quę ſunt meri imperij: argum.d.l.ſi prius.in princip.ff.de aqua plu.arcen. Et ibi not. Docto.& in d.c.ij.de capel.mona.cum pluribus concord.adductis per Alexand.vbi ſuprà.

Et ita procedat vltra præfatos docto.quod voluit Panor.in c.cum in tua.in ij.nota.& in verſicu.ſed quæro ex mente Ioan. And.ibi.de deci.vbi videtur impugnare dicta Barto.in d.l.prima.§.ſi quis hoc interdicto.dicens:quòd ſi in aliquo loco aliquis exercuit actus iuriſdictionis occurrentes animo,ſcilicet vtendi iuriſdictione vniuerſali:quod poſt præſcriptionẽ completam poterit vti iuriſdictione in aliis caſibus occurrẽtibus, in quibus non fuit vſus. Finge enim: dicit Panormi.quod homicidium non fuit ibi commiſſum per quadraginta annos: ſed in eo loco commiſſa fuerunt alia ſcelera:quæ iſte tanquam ſuperior puniuit,ſi poſt præſcriptionem contingat perpetrari homicidium, certe poterit iſte,qui præfato modo præſcripſit iuriſdictionem illud punire ſecundum Panorm.argu.illius text. Et eſt ratio,licet ipſe non dicat:quia tunc non fit extenſio ad aliam ſpeciem iuriſdictionis, ſed ad alios actus eiuſdem ſpeciei:videlicet,meri imperij.

24 † Sic etiam procedit: quod no.voluit Flori.in l.ſi quis diuturno.ff.ſi ſer.vendi.vbi dixit, quod præſcriptio iuriſdictionis in cauſa appellationis non extenditur ad ſimplicem querelã. Et quod præſcriptio iuriſdictionis in ciuilibus non extenditur ad criminalia. Et hoc vltimum refert Feli.in d.c.auditis.circa medi.de præſcript.Ratio, quia iſta ſunt diuerſæ ſpeciei.

25 † Sed ſi quæratur: an poſſit fieri extenſio conſuetudinis quo ad certum ſeparatum territorium: concludit Alex.vbi ſ.quod non:& ita procedant not.per Inn.in c.ſi.de offi.archi.Et idẽ eſt quando iuriſdictio eſſet quæſita præſcriptione: ſicut quãdo eſt quæſita

quæ ſita conſuetudine vt ibi per Alex.& in dicto conſil.xvj.in cauſa & lite.col.vj.v.volu.vbi concludit: quod præſcriptio iuriſdictionis in certa parte hominum **villæ non extenditur ad** totam villam.& conſil.xxxiij.ponderatis his.ij.col.v.volu.not. Sozi.cõſi.cxvj.abunde & ſubtiliter circa ſi.ij.col.ver.ſolum ergo reſtat:dicens: q; ſi præſcripſi iuriſdictionẽ in certis actibus non poſſum extẽdere ad alios actus: quod intellige ſecundum prædictam doctrinam videlicet reſpectu diuerſæ ſpeciei.

Et ſic vult Alex.præal.cõſi.xvj.q; præſcripta iuriſdictione in certas perſonas nõ extẽditur ad alias.De quo articulo:an præſcriptio iuriſdictionis in vna perſona extẽdatur ad alias?dic vt plene patet in c.dilectus.col.j.& ſuper verbo poſſeſſorũ de capel.mona.& Butr.ibi: & per Ro.conſi.ccclxvij.ad ſi.Et pulchre per Pan.in ſua diſputatione inci.duo clerici.col.vlt.& late per Feli.in d.c.auditis.col.ix.verſi.tertia,declaratio.

Prędictam cõcluſionẽ,quæ habet q; pręſcriptio iuriſdictionis nõ extenditur ad diuerſam ſpeciẽ:vt ꝑdixi:limita:& declara primo:vt ꝓcedat in iuriſdictione acquirẽda: Sed ſec⁹ eſt in iuriſdictiõe retinẽda:quia tota retinetur ꝑ exercitũ vnius act⁹ ſecundũ Bar.in l.arborib⁹.§.de illo.ff.de vſufr.ꝑ illũ tex.vbi ꝓ-
26 batur † q; per vnũ actum ſingularẽ retinetur quaſi poſſeſſio totius iuris in vniuerſo.Et ita ſummat ibi Bar.& ideo ſi qs exercet iuriſdictionẽ in accuſando:ſed nõ in inquirẽdo:dicit quaſi poſſeſſio toti⁹ iuriſdictionis retineri:vt nõ currat cõtra eũ præſcriptio.ita Bar.in l.ſi vn⁹.ff.de ſer.ruſt.pręd.& ibi not. Flo.& idẽ Flor.in l.vna eſt via.e.ti.& fuit de mẽte Spe.in ti.de pſcr.in iiij. parte.col.pe.ver.ſed pone miles.vbi videt concludere,q; ſi habẽs iuriſdictionẽ in vniuerſo vſus eſt ipſa in certis capitulis:& retinuit iuriſdictionẽ in totũ:adeo q; ſibi nõ obſtat pſcriptio in his,ĩ qb⁹ vſus nõ eſt.& ita limitat:& declarat d.Bertach.Firmanus dicta Bar.ĩ d.§.ſi qs hoc interdicto.in j.pte trac.de gabel. col.viij.in prin.in xj.q. Vltra quẽ addo Bal.in l.is q vſumfructũ. ff.quẽad.ſer.amit.vbi dixit ꝑ illũ tex.q; q nõ vtit iuriſdictione in totũ:ſed in pte:retinet quaſi poſſeſſionẽ toti⁹.& ante oẽs hoc apte voluit Inn.ĩ d.c.dilect⁹.col.ij.in gl.ſup verbo poſſeſſorũ. de capel.mona.vbi formaliter dicit:q; ſi ep̃s, vel quicunq; ali⁹, qui habet iuriſdictionẽ,vel aliud ius gñale a iure, vel a cõſuetudine,vel ſtatuto in aliqua loca vel pſonas:quãdocunq; tẽpore ſiet:q; in aliquo illorũ locorũ,vel pſonarũ nõ vtatur iuriſdictione,vel omni iure:q; in eis habet,vel aliquo capitulo:nõ tamẽ cõtra eũ pſcribitur: quia ſemp poſſidet.Nã ex eo q; alicui ius,vel vnũ capitulũ illius iuris gñalis in vno ſolo loco in om-

nibus locis, perſonis, & capitulis retinere videtur: niſi amittat poſſeſſionem: vel quia expellatur, vel reuertens, non admittatur: vel ſuſpicetur ſe poſſe repelli: Nam cũ hæc iura ſint contingua: ſufficit in vno prędictorum retinere poſſeſſionem. ff. de acqui. poſſeſ. l. poſſidere. in princip. Immo nec præſcriptio eius tẽporis: cuius non extet memoria: currit. De qua not. in c. quid per noual. de verbo. ſign quia ſemper poſſidet. & ſi contrarium diceretur: ſequeretur abſurditas: vt ibi late probat Inno. cuius hæc ſunt verba. idem tenet d. Signorel. conſi. lxx. in q. vertente inter cõmune Parmæ. col. vij. verſi. venio ad quartum: vbi concludit: ꝙ ex retentione & vſu in vna parte rei indiuiduæ impeditur præſcriptio in omnibus: & bene facit text. in præallegata l. ſi ſtillicidiis. §. fin. cum l. ſeq. ff. quemadmo. ſeruit. admit.

27 † Secundò limita, & declara prædictam concluſionẽ, & dicta Bart. in d. §. ſi quis hoc interdicto procedere quando alius eſt in poſſeſſione, vel quaſi vniuerſali certi loci. Tũc enim prę-ſcribens cõtra eum in certis actibus, in his ſolum acquirit ius. Sed nullo alio exiſtẽte in quaſi poſſeſſione iuriſdictionis, quaſi poſſeſſio vnius actus cauſat ius vniuerſale. Ita ſolenniter declarat Inno. in c. dilecto. col. fi. de offic. archi. per tex. optimum. in c. j. de relig. domi. vbi ipſe idem tenet cum concor. adductis per Felin. in d. c. auditis. col. viij. in iij. declara comprobantem per plura. Vltra quem addo, ꝙ idem voluit Innoc. in c. dilectus. col. j. de capel. mona. & in c. cum dilectus. de reli. domi. quẽ refert & ſequitur Panor. in præalle. conſil. lxxj. vltra med. ver. tertio ad idem. ij. volu. vbi dicunt, quòd exercens iuriſdictionem vniuerſalem in loco, videtur iuriſdictionem in totum acquirere, dummodo alius non ſit in poſſeſſione generali. Nam tunc tantum acquirit reſpectu capitulorum ſeu actuum, quos exercuit, & hoc caſu poteſt procedere dictum Barto. in d. §. ſi quis hoc interdicto. ſecundum Panor. vbi ſuprà qui idem ſentit in c, cum in tua. in iij. not. de deci. & in d. c. auditis. ad fin. ij. col. in

28 pen. no. † Hinc eſt quòd præſcribens iuriſdictionem territorij puniendo ſubditos, poteſt punire etiam forenſes in territorio delinquentes, licet in eis nunquàm ſit vſus iuriſdictione. vt not. Flori. in l. ſi quis diuturno. ff. ſi ſerui. vendi. Bald. in addi. ad Spe. in tit. de iuriſd. om. iud §. ſi. quos refert & ſequitur Fel. in d. c. auditis. col. ix. verſic. ſic etiam intellige.

Tertiò principaliter in hoc articulo vidẽdum eſſet: an conſuetudo extendatur? Sed quia hic non intendo tractare niſi de præſcriptione, & non de conſuetudine niſi incidenter, nunquan-

tum

tum habet in ſe incluſam præſcriptionem, tangam ſuccinctè. Dico igitur quòd iſtum paſſum attingit Fel.in d.c.auditis.col.
29 vij.ver.cõſuetudo.dicens: † quod conſuetudo regulariter non extenditur.vt not. Bal.in c.j.in fin.princ.in titu.de feu.cogni.& hanc concluſionem cõprobat per plura,quam poſtea ipſe Feli. ibi latius declarat col.ix.dicens quod conſuetudo tãquàm fauorabilis non eſt reſtringenda, ſed dilatãda ſaltem ad ea,quæ ſunt ſimilia & eiuſdem rationis: vnde & ſi præſcriptio non extendatur ad noua monaſteria, cõſuetudo tamen extenditur.c. cum olim.de conſue.Et late notat Inno.in c.dilecto.prope fi.& ibi clare Bu.de offi.Archi. Nam in conſuetudine conſideratur æquitas ſed in præſcriptione vertitur rigor.& odiũ,ſecundum Bald.in l.de quibus.col.xij.verſi.reſtat videre.ff.de legi.& in l. ſcimus.prope fi.princip.C.de inoffic.teſta.& in l.non dubium. col.iij.verſi.tu potes.C.de legi.Vbi dicit: quòd licet conſuetudo & ſtatutum interdum extẽdatur: tamẽ ſecus eſt in præſcriptione: quia præſcriptio conſiſtit in actibus limitatis.& non egreditur formam illorum actuum: alleg.Innoc.in d.c.dilecto. Subdit deinde Feli.vbi ſuprà quòd multi nõ faciunt differentiam inter præſcriptionem & cõſuetudinem: quo ad extenſionem per plura ibi adducta.& ideo cócorda: vt ibi per eum:qui concludit prædictam declarationem procedere in conſuetudine non præiudicante iuri alterius.nam tunc debet extendi. Contraria autem loquuntur ſecundum eum in conſuetudine præſcripta præiudicãte iuri alterius: quia illa non extenditur:
f & videtur bona concordia. [f] Et idem dixit Feli.in d.c.auditis. colum.ix.verſic.ſic etiam tranſeat: quia conſuetudo poteſt extendi ex identitate rationis: quando non habet legem contrariam ſecundum Panor.in c.tranſlato.in fi.de conſtit. & ita procedit glo.in l.de quibus.ff.de legi.extendens conſuetudinem: quæ excludit canonicum regularem à feudo ad perſonam ſimilem,cum ibi not.per Bald.qui trahit cõſuetudines ad caſus ſimiles:ponendo plura exẽpla.Et vltra Feli.an conſuetudo extendatur de ſimilibus ad ſimilia tangit Bart.in repe.ſiue in ſecunda lect.d.l.de quibus.col.j.circa fi.& ij.& ibi not.late Iaſo. col.ij.& iij.qui poſt omnes late tractat: an attendatur ſimile conſuetudinis vt vincat legem.

Vltimo an præſcriptio extẽdatur de tempore ad tempus: de re ad rem: de loco ad locum:de perſonis ad perſonas: de rebus ad res: vltra Feli.in d.c.auditis.tradit latiſſime Bald.in repe.l.j. in tribus vlti.col.C.de eman.libe.poſita in calce ſui commenti

octaui

octaui libri Codicis.

Et de iſtis quatuor extenſionibus in ſimili circa prorogationem iuriſdictionis eſt gloſ. ordina. in l.j.C.de iuriſdictio. omnium iudic.

Et per hæc remanet expedita hæc difficilis, & periculoſa materia extenſionis præſcriptionis: vt atteſtatur Felinus in dicto capitulo auditis.columna ſexta, in principio, verſiculo, cæterum pro ordinanda.& ſi quis viderit ſcripta Felin. comperiet me clarius loquutum fuiſſe in hoc laborioſo articulo, & plura addidiſſe vltra eum, licet ibi cumulauerit prope modum infinita.

Quartus principalis reſultat effectus ex prædicta doctrina: an præſcriptio ſit fauorabilis vel odioſa: quia vbi exceptio præſcriptionis eſt fauorabilis,[h] vt quia iuncta cum bona fide† debitor tutus præſcriptione ſi ſoluat per errorem, repetit. Secus quando præſcriptio eſſet odioſa: quia iuncta cum mala fide: vt declarat Paul.de Caſtr.poſt glo.in l.fi.§.j.ff.rem rat.habe.per l. qui exceptionem.ff.de condi.indeb. Refert & commendat Felin.in capitu.fina.columna quarta, verſicu. demum. circa prædictam.de præſcriptio. Et dixi in j.parte princip. in v.quæſt.col. vij.circa medium.

h
30

Sed erit difficile dare caſum: in quo currat præſcriptio in actione perſonali de iure cano.propter malam fidem debitoris, vel defuncti: quæ nocet hæredi: vt latius dicetur in ij.parte. iij.partis principalis proximè ſequenti.

ADDITIO.

a An ex præſcriptione quæratur vtile, vel directũ dominium: vide per gloſ.Bart.Bald.& Salic.in authen.niſi triennale.C.de bon.mat.Ioan.Fab.Bald.Chriſto.porc. Aret.& do.Iaſo.inſtit.de vſucap.in princi.in glo in verbo dominia.doct.omnes in l.traditionibus.C.de pact.vbi Alexand.col ij.gloſſ.in l.ſi quis emptionis.§.j.in verbo creditoris.& ibi Salic.C.de præſcript.xxx. anno.late Imo.in repe.c.fi.col.xxiiij.de præſcript.glo. & Ange. in authen.vt eccle.Ro.&c.Archi.in c.ſeruitium.x.iij.q.ij. Maria.Sozi.in rub.de cauſa poſ.& propie.verſicu.decimooctauo. Panor.

Panor.in ca.ad aures & in rubr.de præſcriptio. Alexand.conſi. lxxxviij.eximie domine vicarie.columna tertia, in princip. verſicul.probauit.ſecundo, volumi.practi. Papi.in forma libel. in actio.reali.in verbo iure dominij. Bartol.in l.prima, §.denique.ff.de aqua pluui.arcend.gloſſ.& Bald.in l.tertia, ff.de vſucap.& Barto.in l.ſticho.ff.de vſufruct.legat.Innocen.& Panormita.in capitul.cæterum.prope fin.commen.de iudic. Bald.in authentic.hoc ius porrectum.columna ſecunda, C.de ſacroſanctis eccleſiis,& infrà late dicetur.& vtrum ex præſcriptione acquiratur dominium:& quale vide late per Ioann. And.in mercur.& poſt eum per Alber.de Roſ.in capitul.poſſeſſor.in quarta, quæſtione de regul.iur.in ſexto, & vtrum ex præſcriptione quæratur directum vel vtile dominium: & an præſcriptio tollat dominium ipſo iure vide Alexand.in l.fin.columna vltima, ff.de eo per quem fact.erit. Et plura not. Berta.in repertorio in verbo præſcriptionis effectus.verſiculo, præſcripto acquirit.

b Adde plene Bald.in ſua repetitio.l.fin.columna quinta, & ſexta, C.de præſcriptio.long.tempor.vbi firmat: quòd præſcriptio.non tollit dominium: ſed effectum dominij tantum: & quòd eſt communis opinio gloſſ. & doctor.in authentic.niſi triecnnale.C.de bon.mat. & in l.ſi quis emptionis.in princip. C.de præſcriptio.xxx.anno.

c Vide Bartolum, ibi:qui declarat, iſtud procedere in præſcriptione, ſecus in vſucapione: quia illa non occidit dominium ſed transfert, ſecundum Bartolum, quem ſequitur Paulus de Caſtro, & declarat circa finem conſiliorum, dicens hoc eſſe ſubtile.

d Dixit tamen Baldus, in §.ſi quis per triginta.columna prima, in titulo, ſi de feud. fuerit controuerſia, quod præſcriptiones non fuerunt inductæ in pœnam ſed propter libertatem ſubditorum: ne de iure ſuo ſemper dubitent: vt notat eleganter gl.quę non eſt alibi ſecundum eum in authen.de temp.non ſolu.ta pecunia, ſuper dote, §.1.quod non videtur bene dictum quia præſcriptio triginta annorum, cenſetur mere inducta in odium negligentis: et late dictum fuit.ſuprà circa principium huius ſecundæ partis.

Et ſic

Et ſic dictum Albe.debet reſtringi ad vſucapionē trienij, vel præſcriptionem longiſſi.tempor.tantum per ea quæ latè dicta ſunt ſuprà.

e Addo do.Iaſ.in l.imperium.colum.xiiij.verſi.ſecundo not.limita.ff.de iur.omnium iud.& do.Iacobus de ſancto Georg.in ſuo tract.feud.in gloſſ.in verbo,cum mero & mixto impe.col. iiij.dicentes.Eatenus præſcriptū,quatenus poſſeſſum:& d.Phi. deci.conſil.lxxxv.& diligenter pro tenui, qui firmat per plura quòd præſcriptio eſt limitata : ita quod de vno ad aliud non extenditur.

f Hinc dixit Bald.in cap.j.in verbo abbatiſſa. in titul.qui feud. dare poſſ.quòd præſcriptio & conſuetudo non debent extendi:quia tantum habent de potentia quantum de actu.per text. in d.l.j.§.ſi quis hoc interdicto.verſ.iulianus.ff.de iti.actúque priua.per quem etiam dixit Feli.in c.cum acceſſiſſent.col.xij. de conſti. ꝙ actus taciti non ſunt interpretandi vltra quàm ſe extendant.Et vltra prædictos addo Bal.in l.quod conſtitutum. C.ne de ſtatu defun.vbi pulchre dixit:quòd verba ſtatutorum ſunt multum ponderanda:in quo caſu loquantur:quia etiam ſi præſcriptio fauorabiliter diſponit:tamē ad ſimilia non extenditur.per illum text.& Aret.conſi.xxxij.in cauſa quæ vertitur. circa princ.vbi dicit quòd conſuetudo non debet extendi de perſona ad perſonam,nec de re ad rem : ſicut non extenditur præſcriptio.Et ſic parificat conſuetudinem & præſcriptionem reſpectu extenſionis : de quo dicetur infrà colum.x.ver.tertio principaliter.Et hoc cōſilium adde ad ibi dicta vltra Feli.in d. c.auditis.

g Adde quòd pro iſta cōcordia bene faciunt plenè no.per moder.in l.fin colum.quinta, ff.de conſtitut.princip.vbi in beneficiis & gratiis fit latiſſima interpretatio niſi quatenus præiudicant iuri alterius : quia tunc reſtringuntur vt non lædant ius tertij.

h Quod præſcriptio triginta annorum dicatur potius fauorabilis quàm odioſa data ignorātia & bona fide prout ſuprà conclu.in princ.huius ſecundæ partis.col.ij.ſentit aperte Panor.in c.fina.col.v.circa fi.de præſcript.

TERTIA

TERTIA PARS.

NVNC tranſgrediamur ad tertiam partem principalem huius tractatus: in qua principaliter videndum eſt de præſcriptione rerum corporalium, & habet tres partes. In prima tractatur de titulo. In ſecunda de bona & mala fide & titulo permixtim. In tertia & vltima de traditione & poſſeſſione.

SVMMARIVM.

1 *Corporalium rerum præſcriptio quatuor principaliter exigit.*
2 *Præſcriptio non cadit niſi in aptis & habilibus præſcribi.*
3 *Titulus iuſtus cum poſſeſſione iniuſta non prodeſt ad præſcriptionem: quia in præſcriptione requiritur ius, & factum.*

PRimò igitur quæro, capiendo primam partem huius tertiç
1 partis principalis. † Quot requirantur ad præſcriptionem rerum corporalium? Dico quòd quatuor principaliter requirũtur, titulus, bona fides, traditio, vel aliquid, quod habeatur loco traditionis: & poſſeſſio continuata abſq; interruptione per tempus à lege diffinitũ: videlicet triẽnio in mobilibus, & decẽ annis inter præſentes, & viginti inter abſentes in immobilibus: cum titulo & bona fide. Ita no. Bart. in l. vnica. C. de vſuca. transfor. per illum text. & Pet. de Anch. in c. poſſeſſor. in ſi. commen. de reg. iur. in vj. Hæc probantur in l. ij. & in l. diutina. & l. ſuper longi. C. de præſcri. long. temp. & in l. nullo. C. de rei vendi. iuncta l. iij. & l. ſine poſſeſſione. ff. de vſucap. & inſtit. de vſucap. in princ. & eſt glo. magiſtra. in rub. ff. de diuer. & temp. præſcript. quæ ponit aliud requiſitũ, quòd res non ſit prohibita prç
2 ſcribi, ſed videtur ſuperfluum: † quia præſcriptio non cadit niſi in aptis & habilibus præſcribi: vt in ſimili notat do. Iaſ. in l. j. in prin. col. vj. circa fin. ff. de acqui. poſ. dicẽs, quòd diffinitio ſemper intelligitur loqui de habilibus per l. vt gradatim. §. j. ff. de mune. & hono. Et plenè notant Bald. & Ang. in d. l. ſuper longi. in princ. colligentes ſeptem requiſita ad præſcriptionem longi temporis, quæ in effectu compræhenduntur in prædictis quatuor: & quinque ponit Paulus de Caſt. in l. Celſus. circa finem. ff. de vſucapione.

Hinc dixit Bald. in repe. l. j. colum. iiij. C. de emanci. lib. quòd in præſcriptione requiritur ius, & factum, id eſt titulus & poſ-
3 ſeſſio: & in vtroque debet adeſſe iuſtitia. † Et ideo titulus iu-

ſtus cum poſſeſſione iniuſta non prodeſt ad præſcriptionem.l. nec ex vera.& ibi notat Bartol.C.de acquir.poſſeſ.& l.ſtipulationem:& ibi not.ff.eodem titul.

Et requiſita in omni præſcriptione, tam in rebus corporalibus,quã iuribus incorporalibus:ſummatim colligit practi.Papi.in forma reſponſio.rei conuen.in gloſſ. in verbo exceptionem præſcriptionis. colum.j.& ij.quæ latius infrà ſigillatim declarabuntur ſuis in locis.

Et quæ requirantur ad præſcribendum res corporales:plenè not.Hoſt.in ſumma de præſcript.ſub titul.de præſcript.rerum immo.& Azo in ſumma.C.de vſucap.pro empt.

Sed hoc loco principaliter videndum eſt de titulo,& de bona & mala fide.De traditione autem & poſſeſſione ac eius cõtinuatione,& qualiter probetur: plenè dicetur in repeti.l.Celſus.in tertia & quarta parte: & ibi videbimus in prima parte poſt Bart.qualis titulus requiratur: & an error iuris, vel facti cauſet iuſtum titulum?& quis dicatur error iuſtus circa titulum?& in ſecunda & tertia parte qualiter probetur, vel præſumatur bona vel mala fides?& ex quibus? hic autem ſolum attingam ea quæ non dicentur, nec habentur in d.l.Celſus. De tempore vero requiſito ad præſcriptionem cum acceſſoriis dicetur in quarta parte principali huius tractatus, quæ proxime ſequitur.

SVMMARIVM.

1 *Titulus dicitur cauſa habilis ad dominij tranſlationem, quantum ad propoſitum, & quot modis ſumatur titulus?*

2 *Titulus dicitur iuſta cauſa poſſeſſionis.*

1 SEcundò quæro. In ſpecie,quid ſit titulus?& breuiter † titulus dicitur cauſa habilis ad dominij tranſlationẽ, quantum ad propoſitũ:licet multis aliis modis ſumatur titulus ſecundũ Cyn.in l.cogi.C.de petit.hære.Refert Paul.de Caſtr.in d.l.Celſus.circa finem commen.verſi.vlti.ex omnibus notant gloſ.& do.Card.in cle.j.circa princ.de cenſi. Et dicit Bal.in l.ancillæ.
2 in iiij.op C.de fur.† ꝙ titulus dicitur iuſta cauſa poſſeſſionis.

Et quot modis in iure accipiatur titulus: tradit gl.magiſtra. in l.non eſt.in glo.j.C.fam.erciſc.& alia gloſ.in auth. de eccle. titul.ſuper rubr.

Et qui ſint tituli habiles ad dñij tranſlationẽ:enumerat text. in l.j.cum ſeq.ff.de publici.& habetur in pluribus titulis poſitis poſt rub.ff.de vſucap.vſque ad titulum de re iudicata.

Summ

SVMMARIVM.

1 *Titulus qualis requiratur ad præſcriptionem?*
2 *Rem ſuam nemo præſcribere dicitur.*
3 *Quod ſemel eſt meum non poteſt amplius eſſe meum.*
4 *Tituli qui ſufficiant ad præſcribendum plenum dominium, aut vſumfructum, aut emphyteoſim?*
5 *Titulus iuſtus ſufficiens ad præſcriptionem quot modis dicatur?*
6 *Titulus lucratiuus donationis, vel legati rei alienæ, an ſit potens ad præſcribendum cum bona fide, & de iure canonico?*
7 *Donatio iuris ſpiritualis facta laico, an præſtet iuſtum titulum præſcribendi?*

1 TErtiò quæro. †Qualis titulus requiratur ad præſcriptionem? Dic quod talis, qui eſſet ſufficiens ad transferendum dominium: ſi tradens eſſet dominus, qui habitus à nõ domino transfert vſucapiendi ſeu præſcribendi conditionem. l. clauibus. in fin. ff. de contrahen. empt. Aliâs, ſi ille à quo habitus fuit titulus, & qui tradidit fuiſſet dominus, tranſlatum fuiſſet dominiũ per titulum & traditionem. §. per traditionẽ. inſti. de rerum diui. & l. traditionibus. C. de pactis. Nec eſſet de præ-
2 ſcriptione tractandũ: † quia nemo præſcribit rem ſuam. l. ſequitur. §. lana. ff. de vſuca. per regulam quæ habet. Quod ſemel eſt meum, non poteſt amplius effici meum. l. & an eadem. §. actiones. ff. de excep. rei iudic. ita declarat Imol. in repe. cap. fin. col. viij. ver. qualis autem titulus. de præſcrip. & Areti. inſtit. de vſuca. in prin. ver. nota etiam, quòd requiritur tituli habilitas.

Quod eſt verum, quando res eſt ſua irreuocabiliter. Sed ſi eſt ſua reuocabiliter: quia ille tenetur alteri reſtituere, ſiue poteſt ab eo auocari: præſcribere tũc poteſt quis rem reuocabiliter ſuam. l. in bello. §. ſi quis ſeruum. & ibi notat Bartolus ff. de capti. Et Barto. in l. ſequitur. §. fructus. ad finem. ff. de vſucapio. Adde pulchrè Baldum in rubrica de præſcriptio. circa
3 princi. vbi dicit, † quòd ad præſcribendum plenum dominiũ ſufficit habere titulum ſuper proprietate: ad præſcribendum vſumfructum ſufficit habere titulum ſuper vſufructu. ad præſcribendum emphyteoſim ſufficit habere titulum ſuper emphyteoſi, & ſic de ſimilibus[a].

4 Et dicit gloſſa in capitul. ſi diligenti. in glo. † magna in verbo iuſtus titulus. circa medium. de præſcript. quòd titulus iuſtus ad præſcriptionem dicitur: quando quis habet cauſam

à non domino:ſi tamen præſcribēs credidit tradentem eſſe dominum.Item dicitur iuſtus titulus,qui tēdit ad domini tranſlationem ceſſante ſcientia rei alienæ.l.iuſto.in princ.ff.de vſuc. Item omnis titulus,quem prætor tuetur etiam cum rei alienæ ſcientia,dicitur iuſtus.caſus eſt not.in l.& generaliter.ff.de noxa.no.Firma.in repertorio in verſic.titulus iuſtus.

Et de illius text.intellect.& an procedat de iure canonico no.plene Alexan.poſt Bart.& Imol.in l.ſi finita.§.ſi de vectigalibus.col.iij.& iiij.ff.de dam.infect. & dicam in vlti. q.ij.partis proximæ ſeq. Et ſufficit titulus verus vel putatiuus cauſatus iuſto errore:vt l.Celſus.cũ materia:vbi late dicetur.ff.de vſuc.

5 † Et an titulus lucratiuus,puta, donationis, vel legati rei alienæ ſit potens ad præſcribendum cum bona fide de iure canonico?not.Fel.in c.ſi diligenti.colum.vlti.de præſcrip.vbi cõcludit,quòd ſic reprobata opi.Aret.in l. apud Iulianum.§.conſtat.colum.penult.ff.de lega.j.Sequitur d.Claud.Aquen.in l.naturaliter.colum.ij.circa finem.ff.de vſucap.

6 † Et nota,quòd donatio iuris ſpiritualis facta laico non præſtat iuſtum titulum præſcribendi:vt per Panor.in cap.dudum. circa princip.de decim.

Succeſſiue eſſet hic tractandum an & quãdo titulus ſit neceſſarius ad præſcribendũ,tam de iure ciuili,quàm canonico. Sed quia iſta quæſtio eſt connexa cum materia bonæ fidei:videlicet,an ambo ſcilicet bona fides & titulus requirantur ad præſcribendum,vel alterum ſufficiat?Ideo reſeruo dicendum in ſeq.parte huius tertię partis, vbi tractabitur materia bonæ fidei:& ibi vide in v.quæſt.

ADDITIO.

a Adde eundem Bartolum in l.iij.columna final. verſicul. ad tertium.C.quod met.cauſa.

SVMMARIVM.

1 *Titulus diuiſionis an ſit ſufficiens ad praſcribendum?*

1 QVartò quæro.† An titulus diuiſionis ſit ſufficiens ad pręſcribendum?de hoc eſt caſus no.in l.j.cum gl.C.cõmu. vtriuſq; iudi.Et ibi no.Bal.& Sal.in l.cum ſolus.ſecundũ vnum intelle.ff.de vſuca.vbi Bart.ponit doctri.in j.col.verſ.ſed extra glo.Quam ibi declarant & ſequuntur Ang.& Imol.circa prin. commen.not.Alex.conſi.cxxxvij.in cauſa & lite vertente.col. iiij,ver.

iiij.verſi.nec etiam probatur.ij.volu.& conſi.xxiiij.ponderatis his quæ in themate.vltima colum.v.volu.

SVMMARIVM.

1 *Diſtinctio ſuper titulo tranſactionis an ſufficiat ad præſcribēdum?*
2 *Titulus tranſactionis ſufficiens eſt ad præſcribendum vbi res traditur.*

1 QVintò quæro. †Quid de titulo tranſactionis? An ſit ſufficiens ad præſcribendum? De hoc eſt caſus reputatus ſing.in l.profundo.C.de tranſact.Et ibi not.glo.Bart.& Docto. vbi ſingulariter diſtinguitur, ꝙ aut res dimittitur penes poſſeſſorem:& tunc tranſactio non habetur pro titulo,nec transfert dominium,vel præſcribendi conditionē.Aut verò res traditur à parte:& tunc habetur pro legitimo titulo.Et ex tranſactione transfertur dominiū,ſi tradens erat dominus:alias præſcribendi conditio.Et ita per illum tex.diſtinguit gloſſ.not.in l.j.& ibi Bart.ff.de vſucap.pro emptore.Et ſequuntur cōmuniter doct. in d.l.ſi pro fundo:vt ibi per Alex.& Iaſo.col.vltim.Vltra quos addo Bald.in cap.j.in princ.in tit.de cōtro.inter vaſal.& alium de benefi. Alexan.præalleg.conſi.xxiiij.ponderatis his.col.fin. verſic.accedit etiam titulus.v.volu.

2 † Et quod titulus tranſactionis ſit potens ad præſcribendū vbi res traditur:eſt caſus in l.ex cauſa tranſactionis.C.de vſucap.pro empto.not.Corne.conſi.xvj.viſo primo themate.circa princip.ſecundo volu.

SVMMARIVM.

1 *Vendens,donans,vel concedens,quicquid iuris habet in aliqua re an cauſet titulus iſtius venditionis, donationis, & conceſsionis præſcriptionem?*
2 *Poſsideri non poteſt res ſub incerto conceſſa, & abſque poſſeſsione non procedit præſcriptio.*
3 *Vendentis mala fides nocere non debet ementi.*

1 SExtò quæro. † Quid ſi quis vendit,donat, vel cōcedit quicquid iuris habet in tali re. An iſte titulus cauſet præſcriptionem. Iſtam queſtionem attingit Bartol.in l.ſi ſic.§.primo. in fine commen.ff.de legatis primo.& plene in l.emptor.ff.pro emptore.Vbi notabiliter decidit, quòd talis conceſſio, ſiue titulus nihil operatur : & quod non ſufficit ad præſcribendum: niſi conſtet de iure concedentis propter incertitudinem : &

ſequitur Alex.in d.l.ſi ſic.§.j.col.vlti. adducens pro concluſione Barto.text.no.in l.quod ſi in venditione.& in l.quod ſi ſic.ff. de hære.vel act.vendi.& idem Alex.conſi.xxviij.viſis & accurate ponderatis.col.iij.verſicu.ad prædictorum.j.volu.& cõſi. xiiij.viſo & conſiderato themate.col.ij.& cõſi.clxxxvij.in hac cauſa.col.ij.verſicu.circa primum.ij.volu.Roma.conſi.clxiiij. viſo priuilegio.Feli.in c.ij.col.v.de reſcrip.

Hanc concluſionem limitat no.Barto.in d.l.emptor.vt procedat:quando venditio fuit facta hoc modo. Vendo quicquid
2 iuris habeo.Item tibi trado quicquid iuris habeo:† tunc enim non poteſt ſic poſſideri propter incertitudinem l.iij.§.incertã. & l.locus.ff.de acquir.poſſ. Ideo non procedit præſcriptio ſine poſſeſſione.l.ſine poſſeſſione.ff.de vſucap.

Sed ſi vendo quicquid iuris habeo: & trado fundum totum: tunc procedit præſcriptio:quia emptor credit ſe totum emiſſe. argu.l.ij.§.ſed ſi fundum.ff.pro empt.ita dicit Bart.vbi ſuprà.

Et limitationem iſtam ſequitur Alex.in d.l.ſi ſic.§.j.vbi aliã tradit Pau.de Caſt.quem ad præmiſſorum declarationem omnino vide: & pulchre Alex.in d.l.locus.qui ponit an vendens quicquid iuris habet teneatur de euictione: vel ad pretij reſtitutionem: ſi apparet eum nullum ius habere? & ibi examinat dicta Barto.in d.l.emptor.& ſequitur.Excepto inquantum vult
3 † quòd mala fides vendentis modo prædicto non nocet emptori.dicens hoc hodie non procedere per auth.malæ fidei.C.de præſcript.long.tempo.

Adde de titulo donationis, an ſufficiat ad præſcriptionem Bal.decidentem quod ſic in c.ſi diligenti.col.pen.de præſ.& ibi an per clauſulam nõ obſtante conferatur iuſtus titulus,vel per verba enuntiatiua.

SVMMARIVM.

1 *Titulus habitus ab eo, cui bonis erat interdictum, vel ab eo quem quis ſcit male conſumpturum, an præſtet cauſam præſcribendi?*

SEptimò quæro† Quid de titulo habito ab eo:cui bonis erat interdictum, vel ab eo quem quis ſciuit conſumpturum in aliquos malos vſus. An talis titulus præſtet cauſam præſcribendi? Dic vt per Barto.in l.ſi quis cum ſcire.vbi text.ff.de vſucap. pro empto.Et ibi vide de titulo habito à ludẽte: per glo.& Pan. in c.ſi diligenti.col.v.de præſcript.Vbi inuenies de titulo habito à prodigo,vel luxurioſe viuente.Et ibi not.Feli.col.iiij.

SVM

SVMMARIVM.

1 *Titulus habitus à furioſo an det cauſam præſcribendi?*
2 *Titulus habitus à fure habetur pro non titulo.*

1 Octauò quæro. † Quid de titulo habito à furioſo, pupillo, vel adulto abſque decreto,& ſolennitatibus requiſitis, An præſtet cauſam præſcribendi? Dic vt habetur in l.ij.§.ſi à furioſo.& §.ſi à pupillo.ff.de vſucap.pro empto. Vbi Bar.dat plenam doctrinam. No.Panor.& Felin.in d.c.ſi diligenti.col.iiij.& v.Et dicetur aliquid in repetitione l.Celſus.& in prima parte vltimæ partis huius tractatus.

Quid autem de titulo habito à fure? Bald.in l.inciuile.verſi.
2 concluſiue ergo.C.de furt.dicit,† Quod titulus habitus à fure habetur pro non titulo. Nec patrocinatur emptori. Et ſic non præſtat vſucapiendi cauſam. Nec mirum, Quia res eſt affecta vitio reali.§.furtiuæ.inſti.de vſucapio.

SVMMARIVM.

1 *Habens titulum: ignorans autem ſe habere, non præſcribit, quia non dicitur habere bonam fidem.*
2 *Scientia tituli ad cauſandam bonam fidem eſt neceſſaria.*
3 *Furioſus & infans poſſunt præſcribere mediante tutore vel curatore.*
4 *Ad præſcribendum non requiritur quod appareat aliquem ſciuiſſe de titulo, ſed quod appareat titulum habuiſſe, & poſſediſſe.*
5 *Bonæ fidei poſſeſſor dicitur, qui putat rem eſſe tradentis.*
6 *Scientia tituli in initio poſſeſſionis nõ eſt præſcribenti neceſſaria ſed tantum quod ſcientia tituli ſuperueniat ante completam præſcriptionem.*
Vſucapio ſcienti competit.
7 *Teſtis deponens ſuper titulo emptionis ad præſcriptionem probandam non tenetur deponere de pretio.*
8 *Confirmatio tituli inualidi an ipſum reddat iuſtum ad præſcribendum?*

1 NOnò quæro. † Vtrum ille qui habet titulum,& ignorat ſe habere, præſcribat? Dic quod non: quia non dicitur habere bonam fidem. Et hoc vbi titulus eſt neceſſarius ad præſcriptionem. Ita dicit Bald.in l.j.col.j.verſi.nunc venio.C.per quas perſo. Et ibi ſequitur Salic.allegans pro caſu text.in l.poſſeſſio quoque.§.& ſi poſſeſſio.ff.de acquiren.poſ.ibi ſcienti vſucapio

competit refert Feli.in c.illud.col.j.de præſcript.Et ante ipſum Alex.in l.naturaliter.in apoſt.ad Bart.col.iij.ff.de vſucapio.Sed Bal.etiam allegat illum text.ante Salice.& aſſignat rationem. Quia ad præſcriptionem requiritur bona fides:quæ non cadit
2 in ignorante.† Et ſic exigitur ſcientia tituli ad cauſandam bonam fidem.Addo text.in l.j.vbi eſt caſus:& ibi glo.in verbo,interuenerit.quæ aſſignat prædictam rationẽ.C.de acquir.poſſeſ. Et ibi no.docto.& Alex.in d.§.& ſi poſſeſſio in primis verbis.

Et vltra ibi not.adde Dyn.in c.ſine poſſeſſione.col.ij.de reg. iur.in vj.vbi tractat: an quis poſſit præſcribere, per procuratorem & negotiorum geſtorem.Non obſtat: ſi opponatur de furioſo & infante:qui non poſſunt ſcire.l.in negotiis.ff.de re.iur.
3 Tamen præſcribere poſſunt.† quia præſcribunt:mediante perſona tutoris vel curatoris: [a] per quos poſſunt poſſeſſionem acquirere:& iam quæſitam continuare.Et ſic exigitur ſcientia tutoris vel curatoris:vt declarat Are.in l.locus.circa fi.commen. ff.de acqui.poſ.Sed licet Fel.ita ſimpliciter tranſeat cum dicto Bald.& Salic.in d.l.j.C.per quas perſo.Reperio vltra eum quod Barto.voluit totum contrarium.in l.ij.§.ſi ſub conditione.in fi. commen.ff.de vſucap.pro empto.Vbi dicit hæc verba. Ex his
4 concluditur † quod ſufficit,ſi apparet titulum me habuiſſe: & poſſediſſe:licet nõ appareat me ſciuiſſe de titulo in initio poſſeſſionis. Quod eſt not.Et loquitur ad effectum præſcribendi:
5 vt ex præcedentibus patet: & ibi ſequitur Imo.dicens. † Item not.quod bonæ fidei poſſeſſor dicitur: qui putat rem eſſe tradentis: licet non putet ſe adhuc factum dominum, quod eſt nota.dignum.Et nota bene:quia talis vſucapit: ſi verus titulus adſit:licet ipſe ignoret eum adeſſe:& cõſequenter ex illo titulo non poſſideat:quod eſt etiam ſingulariter notãdum. Hæc ſunt verba Imo.Et idem tenet ibi Ang.dicens.quod ſi re vera apparet titulus:& eſt facta traditio:& recipiens habuit bonam fidẽ tempore traditionis:licet titulum ignorauerit:hæc ignorantia ſibi non nocet. Non eſt ergo neceſſe:dicit Ange.vſucapientem ſcire de titulo in poſſeſſionis initio. Et hoc eſt ſecundum eum quod dicit ille text.Subiiciens.Nec obſtat:quod qui ignorat titulum:non poſſidet cogitatione domini: ergo non bona fide.l. apud antiquos.C.de fur.Quia quantum ad vſucapiendi potentiam conſiderare debemus hoc modo quod credat tradentem dominum:qua credulitate interueniente: licet ignoret titulũ: illa ignorantia non nocet ſibi.

6 † Vnde ex verbis Barto.dum dicit: licet non appareat me

ſciuiſſe

ſcimus de titulo in poſſeſſionis initio &c.& Ang.colligi videtur concordia:videlicet quod non requiritur:quod præſcribēs ſciat titulum in initio ſuæ poſſeſſionis:ſed ſufficit quòd ſcientia tituli ſuperueniat ante completam præſcriptionem.Et talis ſcientia ſuperueniens trahitur retro:ſicut dicimus in ratihabitione: ex quo extrema ſunt habilia ad tempus tituli:quem per talem ſcientiam ratificare videtur poſſeſſor : ex quo tendit ad acquiſitionem : & ſic ad commodum ſuum: & poſſedit ſtatuto tempore.

Et vltra ſcientiam interuenit factum continuando poſſeſſionem: vt not.gloſ.& docto.in l.ſi abſentis.C.ſi cert.pet.& pulchre Bart.in l.quo enim.in prin.ff.rem rat.habe.& ita procedat tex.in d.l.poſſeſſio quoque.§.& ſi poſſeſſio.dum dicit quod vſucapio ſcienti competit:& in d.l.j.cum glo.C.de acqui.poſſeſ.& miror quod Alex.& docto.in d.§.& ſi poſſeſſio. nullam faciant mentionem de dictis Bar.Imo.& Ange.in d.§.ſi ſub cōditione. Et credo quòd iſta fuerit mens ipſorum.

7 † Et circa prædicta not.quod quando teſtis deponit ſuper titulo emptionis ad probandam pręſcriptionem:non eſt neceſſe quod deponat de pretio , quia non inducitur principaliter ad probandum titulum. Ita ſingulariter decidit Bald.in l.j.C.de reb.ali.non ali. Refert: & ſequitur Alex.in l.ſciendum.col.iij. circa princip.ff.de verb.oblig.

8 †Quid autem ſi apparet de nullitate primi tituli confirmati , vel non apparet de titulo confirmato. An confirmatio præbeat iuſtum titulum præſcribendi? vide per Panor.in c.dudum. columna ſecunda vel tertia,verſiculo ſed quæro iuxta prædicta.de decim Et faciunt plene not.per Bart. & in l.more.ff.de iuriſ.om.iudi.

ADDITIO.

a Circa quod not.quod pupillus:ſi tutore autore cœpit poſſidere : vſucapit:vel præſcribit ſine tutore: aut ſi habet animum poſſidendi:poterit præſcribere.Furioſus autem non poteſt incipere poſſidere per ſe:& ita non incipit vſucapere. Quod autem ante furorem incepit poſſidere: poteſt vſucapere vel præſcribere.l.ſequitur.§.j.ij.& iij.ff.de vſucapio.no.Azo.in ſumma C.de vſuca.pro empto.col.j.verſi.vſucapere poteſt.

SVMMARIVM.

1 Titulus ad iuſtificandam præſcriptionem præſumitur allegatus ex curſu temporis requiſiti ad præſcriptionem.

2 Probando curſum temporis, & allegando titulum præſcriptio dicitur completa.

3 Curſus temporis non ſufficit ad præſcriptionem abſque titulo.

4 Solennitas extrinſeca quæ in facto conſiſtit non præſumitur.

5 Titulus ſeu probatio obligationis an præſumatur, ſeu iudicatur per præſtationem, ſeu ſolutionem diuturnam.

6 Subditi poſſunt compelli ad faciendum ea quæ longo tempore facere ſoliti ſunt.

7 Titulus præſcriptionis an præſumatur, an ſola patientia?

8 Concluſio quòd ex ſolo longi temporis vſu inducatur obligatio quomodo intelligatur, & limitetur?

9 Titulus præſcriptionis non præſumitur ex præſtatione diuturna, ſeu ex curſu longi temporis vbi ius commune reſiſtat.

10 Titulus præſumitur ex patientia ſi de patientis commodo & fauore tractetur.

11 Triginta anni requiruntur ad illam præſcriptionem, quæ requirit mutationem ſtatus, vel ſubiectionem perſonæ.

12 Titulus nunquàm præſumitur ex patientia longi temporis, vbi agitur de magno præiudicio.

13 Actionibus perſonalibus non præſcribitur minori ſpatio triginta annorum.

14 Titulus liberatorius præſumi poteſt curſu longi temporis.

15 Dos mulieris lucratur à viro per diſſolutionem matrimonij contingentem culpa mulieris.

16 Curſu longi temporis præſcribitur vbi concurrit ius ſanguinis, diuturnitas temporis, & multiplicata computatio rationis.

17 Silentium continuum inducere videtur remiſſionem in caſu, quo non petitur intereſſe.

18 Oſtendens ſe per triennium ſoluiſſe tributum, vel cenſum, præſumitur vſque retro poſtea ſemper ſoluiſſe, niſi probetur contrarium.

19 Patientia longi tẽporis cum præſtatione, vel ſine licet præſumptionem inducat, tamen allegari debet id, quod ex tempore præſumitur.

20 Ex diuturna præſtatione cum curſu longi temporis præſumitur titulus.

21 *Diuturna præſtatio obligat in futurum, niſi conſtet eam non animo ſe obligandi factam verè, vel præſumptiuè.*

22 *Lex cum de in rem verſo, quomodo limitetur in materia præſcriptionis ex diuturna præſtatione?*

23 *Præſtatio non plus debet operari, quàm ſtipulatio.*

24 *Præſcriptio non currit contra eum, qui longo tempore ſoluit ſine cauſa.*

25 *Præſumptio l. cum de in rem verſo, quæ inſurgit ex longa præſtatione non eſt iuris: quia probari poteſt contrarium.*

26 *Maior penſio ſoluta per errorem ab emphyteotis etiam per xl. annos non obligat ad præſtationem in futurum.*

27 *Titulus ex patientia longi temporis præſumitur allegatus ſi nulla interuenit præſtatio: & vbi tractatur de paruo præiudicio.*

28 *Solennitas mandati nunquàm præſumitur per diuturnitatem longiſſimi temporis etiam per mille annos.*

29 *Mandatum patris precedere debet ad hoc, vt filiusfamil. poſſit adire hæreditatem ſibi delatam.*

30 *Patientia includit in ſe neceſſario ſcientiam.*

31 *Obligatio, ſeu titulus qui probatur acquiſitus ex longa præſtatione an cauſet præſcriptionem?*

32 *Titulus non præſumitur vbi tractatur de præſumendo titulo liberatorio ex ſola patientia longi temporis.*

33 *Longum tempus, ſiue longa aut diuturna præſtatio quomodo intelligatur?*

34 *Ius vaſallagij & ſubiectionis an præſumatur vbi alicui quis longo tempore ſeruiuit præſtando ſeruitia perſonalia?*

35 *Emphyteota an præſumatur ille, qui diu tenuit rem tanquàm emphyteoticam, & pro ea præſtitit canonem debitum.*

36 *Tempus quantum requiratur ad præſcribendum ius emphyteoticum.*

37 *Prælatus, vel clericus qui diu tenuit beneficium an præſumatur canonice inſtitutus?*

38 *Eccleſia, vel capella longo tempore fundata an præſumatur autoritate epiſcopi fundata?*

Autoritas epiſcopi requiritur in fundatione eccleſiæ.

39 *Diuiſio bonorum an præſumatur vbi duo fratres, vel ſocij diu ſteterunt ſeparati poſſidendo quilibet vnam partem. & numero quadrageſimoprimò.*

40 *Diuiſio bonorum à minore facta tempore minoris ætatis ſine curatore,*

ratore, vel decreto iudicis an ſit valida?

42 *Argumentum à communiter accidentibus eſt bonum.*

43 *Probata diuiſione præſumptiue ſequitur quod etiam ſit probata redditio rationis præſumptiue.*

44 *Diuiſio bonorum non præſumitur vbi nulla in bonis ſeparatis habetur proportio.*

45 *Argumentum de poßibilitate actus ad ipſum actum non tenet.*

46 *Fratres inſtituti à patre hæredes quorum vnus patitur alium longo tempore totam hæreditatem poßidere, an ille poſtea poßit partem ſuam repetere: aut cenſeri debeat excluſus tacita repudiatione per tantam taciturnitatem?*

47 *Repudiatio à bonis non inducitur per diuturnum ſilentium.*

48 *Ius ſuum nemo debet per ſolam negligentiam amittere.*

1 DEcimò quæro. † Vtrum ex diuturnitate, ſeu curſu temporis præſumatur titulus allegatus: licet non probetur ad iuſtificandam præſcriptionem? glo.not.in capi.dilectio tua. in verbo offerre.xvj.quæſtio.iij.dicit, quòd ſi quis probat curſum temporis requiſiti ad præſcriptionem: & allegat titulum:
a præſumitur titulus ex curſu temporis: [a] niſi præſcriptio iuris
2 ſit contra eum. † Et ſic probando curſum temporis: & allegando titulum præſcriptio dicitur completa. & cum illa gloſſ. tranſit ibi Archidia. Sed non eſt ita indiſtinctè intelligenda: quia diceret contra text.in l. Celſus.ff.de vſucap.& in l.nullo. C.de rei vendicatio.& in l.diutina.& in l.ſuper longi.C.de præſcriptio.longi tempor.cum ſimilibus. Vbi ad præſcriptionem requiritur titulus verus, vel putatiuus cauſatus iuſto errore cum curſu legitimi temporis. Ergo ſolus curſus temporis non ſufficit abſque titulo vero, vel putatiuo.

3 † Hinc dicit gloſſa notabilis in capitulo duo ſimiliter.de offic.ordin.quòd præſcriptio & conſuetudo non cauſantur ex ſolo tempore niſi habeant ſuos debitos comites, & quòd titulus in dubio ex ſolo temporis curſu non præſumatur.firmat Bartol.in l.cum de in rem verſo.columna tertia, circa princip. & circa fin.ff.de vſur. & Barba.conſil.xlj.illud afferam.xj.columna, per iura præallegata.

4 Et eſt ratio † quia titulus eſt facti, & ſolennitas extrinſeca: quæ in facto conſiſtit non præſumitur.l.quæcunque.§.penulti. ff.de publici.not.plenè.in l.ſciendum.ff.de verbo.oblig.

Et ideo in hac quæſtione concluſiuè diſtinguo ex mente

Bart.

Bart.in d.l.cum de in rem verſo.[b] colum.ij.& iij.verſic.veniamus ad tertium paſſum. & verſi. & ideo diſtingue.& in l.j.§.fin. ff.de aqua plu.arcend.& in aliis locis de quibus infrà ſecun-
5 dum communiter doct. † quod aut quæritur an per præſtationem ſiue ſolutionem diuturnam præſumatur titulus,ſeu inducatur probatio obligationis:& communiter concluditur quod ſic, per text.in d.l.cum de in rem verſo.cum glo.& ibi late not. Bart.& per text.in l.litibus.in princip.& ibi Ioann.de Pla.circa fin.j.col.& ſeq.Colligens breuiter tria membra ex dictis Bart. vbi ſuprà,C.de agri.& cenſi.lib.xj.Et plenè Bart.in l.ſolent.§.j. ff.de offic.proconſ.& legat.

Quæ concluſio procedit ſecundum Bart.ſi agens non fundat ſimpliciter intentionem ſuam ex præſtatione , ſed ex promiſſione , & titulo & ad probationem promiſſionis , ſeu tituli inducit & probat præſtationem diuturnam,allegando titulum & cauſam efficacem præceſſiſſe , aliàs vero ſi fundaret intentionem ſuam ex ſolo curſu temporis,ſiue ex ſola præſtatione, vel allegaret cauſam inefficacem , non obtineret. Quia ſolus temporis curſus nõ eſt potens ad inducendam obligationem, nec ad inducendum titulum : vt late per Bart.in d.l.cum de in rem verſo.col.j.& ij.circa med.verſi.veniamus ad ſecundum. & in d.l.ſolent.§.j. Not.plenè Felin.multa ſolito more cumulans.in c.cum Bertoldus.col.x.& xj.de re iudi.Et ſequitur Ale-
6 xand.conſi.cxxiiij.ſuper primo quæſito,prima,& ſecunda, columna,quarto volumine,vbi per hoc not.decidit † quòd homines , & ſubditi poſſunt compelli ad faciendum , & præſtandum dominis terrarum ea, quæ longo tempore præſtiterunt & quæ ſoliti ſunt facere , & præſtare ex longeua conſuetudine: ſi allegatur aliqua cauſa ſpecifica & legitima quamuis aliter de veritate ipſius non probetur:& illud eſt valde elegans conſilium pro nobilibus , & dominis terrarum , qui conſueuerunt percipere operas,ſeu roydas,& alia ſeruitia à ſubditis ſuis ; & non poſſunt probare de titulo: quia ſufficit quòd probent præſtationem diuturnam,ſeu longam conſuetudinem : allegando aliquem legitimum titulum , ſiue obligationem validam præceſſiſſe concurrentibus tamen his de quibus.infrà.

7 † Aut vero ſecundo caſu quæritur : an præſumatur titulus ex ſola patientia:nõ interueniente aliqua præſtatione , & tunc ſi tractatur de modico præiudicio: vt de inducenda , vel præſumenda ſeruitute : præſumitur titulus ex curſu longi temporis : ſi allegetur : talis titulus præſumptus ſufficit ad præſcriptionem,

ptionem, & acquiſitionem ſeruitutis: licet ſit ſeruitus diſcontinua: & ſeu ex curſu longi temporis cum allegatione tituli præſumitur legitimè conſtituta, ſecundum gloſ. in d.l.cum de in rem verſo. in gloſſ. magna: quæ ita procedit: & ibi plenè not. Bartol. colum. tertia, & eſt melior gloſſ. in l. ſeruitutes. la grande. in princip. in gloſſ. magna circa finem, vbi late not. Bartol. Flori. & Paul. de Caſtr. ff. de ſeruitut. titul. generali. & ibi Paul. colum. vltim. optimè declarat: & atteſtatur hanc eſſe communem opin. cano. & legiſt.

Et has gloſſ. ſequitur etiam Bartol. in l. qui in aliena. §.j. circa fin. ff. de acquirend. hæredi. & ibi late per Alexand. colum. fin. qui relatis variis opinionibus tenet opin. gloſ. & Bart.

Eandem concluſionem firmant Albericus in l. ſecunda, C. de ſeruitut. & aqua. & Angel. Areti. in §. æque. colum. quinta, verſicul. cautela. inſtit. de actio. dicens: quòd ita communiter tenetur. Et late Cæpol. in tracta. ſerui. vrba. præd. capitu. xix. incipiẽ. octauo principaliter. colum. ij. qui etiam atteſtatur hanc eſſe communem opin. & quòd ſemper vidit obſeruari opinio. gloſſ. in practica. Felin. in c. de quarta, colum. xiiij. & ſeq. verſic. fallit ſecundò, de præſcriptio. vbi diffuſè tractat iſtam materiam: & refert hanc concluſionem eſſe communem. & late examinat Alexand. in l. ſi certis annis. colum. penultim. & vlti. C. de pact. concludens relatis opin. omnium hanc opin. eſſe veriorem: & quòd iſta opin. ſeruaretur in practica: maximè propter authoritatem prædictarum gloſſ. & refert quod pro illa conſuluit: videlicet, conſil. lxviij. circa primum dubium columna prima, vel ſecunda, verſicul. præterea poteſt. quintò volumine, vbi plura allegat.

Aut vero & tertiò caſu tractatur de magno p̃iudicio: vt de præſumendo titulum tranſlatiuum dominij ſiue habilem ad dominij tranſlationem, puta, emptionis: donationis: & alium ſimilem. Et tunc non præſumitur ex ſolo curſu longi temporis. Sed requiritur quod probetur titulus verus, vel putatiuus iuſto errore cauſatus: aliàs præſcriptio non procedit: nec quæritur dominium, vel præſcribendi conditio. text. eſt in l. Celſus. ff. de vſucap. & in l. nullo. C. de rei vendicatio. Per quæ iura ita concludit Bartol. in d. l. cum de in rem verſo. columna tertia, & in l. prima, §. fin. columna penultima, verſicu. contra hoc tamen dictum. ff. de aqua plu. arcend. & in ſua quæſtio. incipien. mulier habens amplum patrimonium. columna vltim. & in d. l. ſeruitutes. dicens, Quod in his quæ ſunt magni præiudi-

cij non habet locum l.cum de in rem verſo. Sicut eſt in acquiſitione dominij, vel partis eius. Ex quo infertur quod ſi poſſiderem rem tuam tanquàm meam per longum tempus, te ſciente & patiente: vel etiam vſumfructum eius: qui eſt pars dominij.l.quarta, ff.de vſufruct. Et poſtea dicerem te mihi eam vendidiſſe vel conceſſiſſe:non probaretur per hoc venditio, vel conceſſio. Sed in his quæ ſunt parui præiudicij ſicut ſunt ſeruitutes prædiales,per quas non acquiritur dominium, nec pars eius procedit opin.gloſſ.in dicta l.ſeruitutes.vt eſt de mente Bartol.vbi ſuprà per text.in l.ſi filius.C.de petitio.hæredi.& l.qui in aliena.§.primo,ff.eodem titulo, & in l.quam Tuberonis.§.ſunt quædam.ff.de pecul.& per gloſſ.not.in ſimili.in l.penulti.C.commu.diui.vbi contra patientem præſumitur titulus diuiſionis:quia eſt parui præiudicij: vt ibi not.& ita declarat Paul.de Caſt.in l.ſeruitutes.col.fin.circa medium.

Et ſic colligitur limitatio ad glo.ord.& communiter approbatam in d.l.ſeruitutes.vt procedat in ſeruitute prædiali: quia illa ex patientia & vſu longi tempo.bene præſumitur conſtituta:ſiue præſcribitur longo tempore:ſi titulus allegetur, cum ſit modici præiudicij.Sed locum non habet in ſeruitute perſonali:vt in vſufructu: quia ibi verſatur magnum præiudicium: vt ſentit Bart.in d.l.ſeruitutes.circa med.commen.verſic.non obſtant.l.cum de in rẽ verſo.vbi dicit quòd in Patiente idem eſt quod in faciente ſeu præſtante in his, quæ non ſunt magni prçiudicij,hoc eſt in his in quibus nõ vertitur amiſſio dominij per iura præallega.& in dicta l.prima,§.fin.verſicu.contra hoc tamen dictum.ff.de aqua plu.arcend.& in dicta quæſtio.mulier habens,&c.columna fin. Sequitur & declarat Cæpo.prout ſuprà in dicto capitulo xix.columna ſecunda,circa finem, in tractat.ſeruitu.vrb.prædior. & Areti.in dicta l.§.æque.columna quinta, Paulus de Caſtro, in dicta l.ſi filius.circa med.per illum textum,verſicul.& per iſtam l. dicit Bartolus, & docto. communiter ſequuntur: vt dicam ĩ.quamuis ipſe Bart.in d.l. cum de in rem verſo.col.iij.ver.licet mihi dicat expreſſe contrarium,quod in præſcriptione ſeruitutis realis,vel etiam perſonalis vt vſufructus ex diuturna patientia titulus præſumatur,& male:quia hic tractatur de magno præiudicio,[a] cũ vſuſ-
a
fructus ſit pars dominij,vt prædixi,& declarant præfati doc.&
6 firmat Bal.in l.ſi.C.ne de ſtatu defun.† Præterea prædicta concluſio gloſ.communiter approbata debet intelligi, & limitari quando apparet quod ille vſus fuiſſet tanq̃ ex cauſa ſeruitutis

ibi

ibi debitæ,aduerſario ſciente & patiente. Alias non procederet,ſi ſimpliciter de vſu probaret,vt per Alex.in d.l.ſi certis annis.circa finem cōmen.poſt Sal.ibi in fin.Et idem firmat Alex. conſil.cviij.in cauſa & lite vertente.circa fin.ſecundo volmu. vbi dicit, ꝙ oportet vt fiat probatio ita qualificata, ſcilicet, quòd vſus eſt ſeruitute ex illa cauſa allegata per decē annos inter præſentes.& Fel.in c.de quarta.col.xiiij.circa fi.verſi.vel concorda.de præſcrip. vbi reſpondent poſt Paul.de Caſt.in d.l. ſeruitutes.colum.fin.motiuis contrariis. Et hoc modo concordant contrarias opiniones.

Et ex his colliguntur duæ limitationes, ſeu declarationes ad prædictam concluſionem vltimo relatam,quam Pau.de Caſtro & Feli.vbi ſuprà atteſtātur eſſe communē Cano.& Legiſt. & Alex.præalle.conſil.lxix.colum.ij.verſi.præterea.v.volu.vbi late comprobat.& de hac materia latius dicam in ij.parte.iiij. partis principalis in materia præſcriptionis ſeruitutum.

Nunc generaliter limita totā prædictam doctrinā prout infrà.

9 † Primò limitatur prædicta doctrina ex mente Bart.vt non procedat vbi ius commune reſiſteret præſcribenti: quia tunc nunquàm præſumitur tit.ex præſtatione diuturna, ſeu ex curſu longi temporis: vt ſi vnus prælatus probaret ſe longo tempore percepiſſe decimas in parochia alterius:ex quo ius commune reſiſtit. Sed tunc requiritur tempus:cuius initij &c.ca.j. de præſcript.in vj.iuncto c.ad decimas.de reſtitutio.ſpolia.eodem libr. & l.competit.C.de præſcriptio.xxx.annorum.ita ſe ipſum declarat Bart.in d.l.cum de in rem verſo.colum.iij.& in locis præallega.& in decimis ſentit Felin.in d.c.de quarta,colum.penulti.verſicu.conſidera ſecundò, & loquitur ſub dubio fortè, quia ibi non meminit de Barto.not.do.Iaſ.in d.l.ſi certis annis.prope fin.in xj.limi.ponens aliud exemplum.

10 † Secundò limitatur prædicta doctrina ex mente Bar.in d.l. cum de in rem verſo.col.iij.vt non procedat:vbi principaliter tractatur de præſumendo titulum ad commodum & fauorem patientis:quia tunc ex ſola patientia titulus præſumitur: licet præſtatio non interuenerit:& quamuis tractetur de acquiſitione dominij,vel partis eius:per tex.in d.l.ſi filius.C.de peti.hær. quem Barto.& docto.ibi reputant ſingularem:& per text.no.in l.qui in aliena.in prin.verſi.ſed ſi non adiecit.vbi Alexan.plene tra.de intellec.illorum iurium.ff.de acqui.hære.

Et text.in d.l.ſi filius.facit ſingularem idem Alexand.& per illum dicit plura notanda.conſi.lxxix.circa primum.de quo quæri

quæritur. col. ſed præmiſſis omnibus non obſtantibus.j.volu.

Et intelle.d.l.ſi filius.late explicat do.Iaſ.in l.j.colū.v.C.qui admit.& limitat quinque modis.& declarat Alex.in l. ſciendū. col.iij.vel iiij.verſi.item fallit ſecundū Ang ff.de verbo.oblig. vbi limitat illum tex.procedere in terminis ſuis,ſcilicet,quando non tractatur principaliter de præiudicio alterius:quia tūc non ſufficeret longū tempus decennij, ſed requiritur tempus xxx.an.per text.no.qui non eſt alibi ſecundū eum.in ca.peruenit.in verbo.xxx.annis cum glo.de emp.& vend.quem ad hoc ibi ponderat Imol.& refert Alex.ita tenere Pet.de Anch.cōſil. cxxvij.ex conſiliis excellentium doctorum.& Paul.de Ca.conſil.xlviij.in cauſa quæ dicitur:dicens,quòd eſt ſingularis limitatio ad d.l.ſi filius.Et idem firmat ipſe Alex.conſil.lxxix.præalleg.col.ij.ij.circa fic.ver.fortificantur.j.vol.refert Iaſ.in d.l.ſi certis annis.col.fin.in v.limi. & late no.in d.l.ſciendum.col.vj. & vij.& in d.l.j col.v.in iij.limi.C.qui admit.Vbi dicit,quod Alex. in d.l.qui in aliena.in prin.col.iij.ver.ſed cōtra prædicta tenet contra iſtam limitationem per d.l.ſi filius. vbi tractabatur de præiudicio patris.& propterea dicit Iaſ.quòd Alex. in hoc fuit ſibi contrarius.Sed ipſe Alex.ibi.ver.ſed reſponde, ſoluit hanc difficultatem : & reſpondet quod in d.l.ſi filius.& in d.l.qui in aliena.in prin.tractabatur de modico præiudicio:ideo tūc præſumitur conſenſus.Et ſic non eſt Alex.ſibi contrarius recte intuenti,quicquid dixerit Iaſ.Et hanc limitationem ſeu declarationem refert & pungit Fel.dicens eam non elici ex text.in d. c.peruenit.quem ponderat in c.ſicut.col.xv.vel xvj.ver.ſecundo aduerte.de re iudic.Et eam ſequitur domi.Fran.curt.conſi. lxxvj.ſuper motiuis.colum.ij.circa med.

Confirmatur illa limitatio ſeu declaratio Imol.& Alex.ex no.per Bart.poſt antiquos.in l.tributa.C.de agri. & cenſi.& in l. ſolent.§.j.circa finem commen.ff.de offi.procon.& per Cyn.& Bald.in d.l ſi certis annis.col.fin. & ibi refert Iaſ.colum.vlti.in 11 vj.limi. † Vbi volunt, quòd quando agitur de obligando aliquem ad ſeruitium perſonale,puta ad ius vaſallagij, vel ſubiectionis:tunc requiruntur triginta anni, licet etiam interuenerit præſtatio:ex quo agitur de mutatione ſtatus,& ſubiectione perſonæ,& ſic de maximo præiudicio, ſecundum Bart.vbi ſupra:& latius dicam in j.quæſt.proximæ ſeq.

Et intelle.d.l.ſi filius.exeuntis Alex.a in d.l.qui in aliena.circa fin.ij col.ſi.ver.extra gl.& conſi.cxiiij.viſo & diligenter conſiderato themate.col.pe.ver.iiij.cōprobatur.ij.vol.& cōſil.xij.viſo

proceſſu.col.fin.iiij volu.Qui vbiq; dicit, ꝙ in caſu d.l.ſi filius
a tractabatur de modico præiudicio [a]. & idem Alex.conſi.pon-
deratis his.co.pe.circa princ.v.vol.ibi dicit, ꝙ illa iura non ha
bent locum vbi tractatur de præiudicio iuris dominij:ſed alte
rius minoris,& fuit intellect.Bart.in d.l.cum de in rem verſo.
col.iij.& in præalleg.q.mulier habens amplum patrimonium.
col.vlti.vbi latè declarat.& Paul.de Ca.in d.l.ſi filius.Sequitur
Fel.in d.c.ſicut.col.xvj.ver.ſecũdo aduerte. de re iudi.firmans
12 poſt Bart.quòd nunquã præſumitur titulus ex patientia longi
temporis:vbi agitur de magno præiudicio:& Iaſ.in l.j.col.v.in
iiij.limita.C.qui admit.qui declarat poſt Bart.vbi ſupra : quo-
modo in caſu d.l.ſi filius dicatur agi de modico præiudicio fi-
lij,licet alij intelligant, quòd ibi tractabatur de modico præ-
iudicio patris,& non filij:vt per Alexã.in d.l.qui in aliena.col.
iij.ver.ſed hæc limitatio.Et etiam declarat Alex.in dicta lege
ſi certis annis.columna finali.

Et videntur Bart.& Doct.variare circa intellectũ illorum iu
rium.quia aliquando dicunt,quòd in l.ſi filius.tractatur de prę
iudicio filij.Aliquando de præiudicio patris, &c. & quod in d.
l.qui in aliena.§.j.tractabatur de præiudicio filij : & tamen re-
cte intuenti videtur vnus & idem caſus.d.l.ſi filius.& l.qui in
aliena.§.j.reſpectu effectus:licet diuerſificentur in facto.Nam
vtroq; caſu cõmodum quæritur patri : vt declarat Pau. de Ca-
ſtro in d.l ſi filius.circa prin. No.Bald.in l.j.colum.penul.verſi.
not.gloſſ.C.de fideicõm.dicens,quòd in caſu d.l.qui in aliena.
§.j.tractabatur. de commodo patientis, nõ de incommodo:li-
cet alij aliter dicant.

Alium notabilem intellectum ad illam l.ſi filius . & l. qui in
aliena.in princ.vltra Iaſ.in locis præal.poſuit Alex.cõſi.ix.viſo
themate ſupraſcripto.col.fi.ver.non obſtat, ſi diceretur:& me-
lius verſi.poteſt etiam aliter reſponderi prope fin.iij.volu.vbi
dicit,quòd ideo ibi præſumebatur præceſſiſſe iuſſum patris ex
illa diuturna patientia patris:quia pater allegat ſe iuſſiſſe filiũ
adire hæreditatẽ.Nam tũc præſumitur quod ſucceſſerit,adeo
quòd patri acquiritur commodũ & incommodum illius hære
ditatis delatæ filio. Secus dicit ipſe quando pater negaret ſe
juſſiſſe,quia tunc non præſumeretur in caſu illius l.cum ſimi-
li præceſſiſſe iuſſum:licet interuenerit diuturnitas temporis,
quia ſolennitas extrinſeca non præſumitur.l.quæcunq;.§.pe.
ff.de publ.& refert Alex.quòd iſte fuit intellectus Sali.in d.l.ſi
filius.vbi hoc voluit Sali.licet non loquatur tam late in j.q.&
dicit

dicit ſecus eſſe quando pater ipſe poſſediſſet: vt in caſu d.l. qui in aliena. §. j. vbi idem ſenſit Alex. poſt Paul. de Caſt. col. vlt. circa medium. declarans quomodo ibi patientia allegetur contra patientem.

Et ſecundum prædicta non videtur probari limitatio ſupra relata, quæ elicitur ex verbis Bart. in d.l. cum de in rem verſo. col. iij. in d.l. ſi filius. per quam mouetur Bart. quia ibi non tractabatur ſimpliciter de mero commodo: vt ſentit Bart. vbi ſupra. Sed etiam de præiudicio: licet modico, prout vult Bart. in eademmet l. cum de in rem verſo, & in locis præalleg. & communiter volunt doct.

Procedit tamē proculdubio hæc limitatio, quia ſi præſumitur conſenſus ex patientia diuturna: vbi tractatur de modico præiudicio: tanto magis vbi agitur de cōmodo: per doct. Bart. in l. quæ dotis. colum. penult. ff. ſol. mat.

Sed pro pleniori intellectu d.l. ſi filius. moueo dubiū. Nam videtur, quòd ibi non tractaretur de aliquo præiudicio: ſed de commodo tantum. Ita probat ille text. in illis verbis commodum acquiſiuiſſe videtur. Et firmat Alex. in l. ij. §. voluntatem. circa princ. ff. ſol. mat. & Bal. ante eum. licet non alleget. in d.l. j. col. pe. ver. no. dicit glo. alibi. C. de fideicommiſ. Et ſic probat limitationē Bart. ſupra relatam. Ergo non procedit prædictus intellectus Bart. & doct. quòd ibi tractabatur de præiudicio patris: quamuis modico. Vnde videtur ſecus eſſe, quādo hæreditas delata filio eſſet oneroſa: quod tunc non ſit præſumendus conſenſus patris in caſu d.l. à contrario ſenſu: iuncta doctrina Bart. in d.l. quæ dotis. col. penulti. vbi concludit, quòd facilius præſumitur conſenſus quando tractatur de fauore & commodo alicuius, quàm vbi tractetur de præiudicio ſuo. Iſtum intellectum ſenſit Bald. in d.l. ſi filius. ad fin. Et deinde reprobat per illam l. quia hæreditas in ſe habet commoda & incōmoda. & ideo etiam ſi hæreditas eſſet damnoſa: locū habet illa l. ſecundū Bal. per tex. in l. ſi hæreditatē. ff. mād. & ibi idem ſentit Sali. circa med. cō. ver. & hęc faciūt ad quæſtionē. & ſecundū iſtum intellectū non erit ſimpliciter verum dicere. q ibi tractaretur de modico præiudicio. Nec videtur procedere alius intellectus Sal. & Alex. ſuprà relatus. Niſi dicatur, quod ibi pater allegabat ſe iuſſiſſe: quo caſu ſibi quęritur commodū & incommodum, vt ipſi dicunt. Vel dic ſecundū Bal. no. in l. ij C. de legi. hæred. quod in caſu d.l. ſi filius. agebatur principaliter de fauore patiētis: videlicet de acquiſitione. & ideo licet in conſequētia

poſſet redundare damnum ex aditione hæreditatis damnoſæ: tamen hoc non attenditur per regulã l.ſi quis nec cauſam.ff.ſi cer.pet.ad quã plura no. Alex.conſil.j.viſo proceſſu.col.pe.ver. item reſpõdeo.iij.vol.&bene facit tex.in l.j.ff.de auto.tut.licet Bart.habuerit alium intellectũ ad illam l. in dicta l.cum de in rem verſo.colum iij.& in dicta quæſt.mulier,&c col.fina.

Et rationẽ d.l.ſi filius,aſſignat Bald.in d.l.ij.in fine commen. C.de leg hæred. Alexã.in d.l.qui in aliena.§.j.circa princip.iij. colum.& in d.l.ij.§.voluntatem.circa princip.commen.

Vel dici poteſt vltra doct.quòd ibi hæreditas poterat ita afferre commodũ,ſicut incommodũ:ideo ratione dubij facilius præſumitur cõſenſus per no.doctr.Bar.in l.quo enim.in princ. ff.rem rat.hab.Et bene facit pro hoc intellectu tex.in l.ſi pater puellæ.C.de inoffi.teſta.& in l.de fideicom.C.de tranſact.cum ibi no.in ratioẽ ſui.Et põdera,q in caſu d.l.ſi filius.interueniebant duo:videlicet diuturnitas tẽporis, & lõga poſſeſſio:vt ibi ponderat Bal.& Alex.in d.l.qui aliena.col.iij.circa prin.verſic. præterea. Tertiò limitatur prædicta doctrina ex mente Bart. in d.l.cum de in rem verſo.circa fi.iij.col.vt nõ procedat: vbi tractatur de præſumendo titulo liberatorio:quia tunc ex ſola patiẽtia longi tẽporis nõ præſumitur titulus per l.liberis.§.j.
13 ff.de ali.& cib.leg.Et patet in omnibus legibus quæ dicũt,† q actionibus perſonalibus non præſcribitur minori ſpacio xxx. an.l.ij.C.de conſti.pecu.cum concor.Secus ſi cũ patientia lõgi tẽporis alia interueniãt:vt in caſu l.Procula.ff.de proba.De cuius intelle dicetur infrà. Fallit hæc concluſio, niſi agatur de
14 liberatione lucri odioſi, vt vſurarij:† quia tunc ex curſu longi tẽporis præſumitur titulus liberatorius: vt l.cum quidã.§.diuus.ff.de vſur.& l.cum poſt.in prin.ff.de iure doti. Ita colligitur ex verbis Bart.vbi ſuprà.& in l.quæ dotis.col.ij. ver. opponitur.de l.Procula.&c.ſoluto matri.

Et intellect.d.§.diuus.excutit Alexan.conſil.xvj.in præſenti conſultatione.col.vlti.verſic.nunc reſtat.& conſil.lxiij.ſtãtibus his.col.iiij.verſic.non obſtat,etiã quod alimentis præſcriptum ſit.iiij.vol.Et plenius Rom.conſil.cccccxvij.in caſu propoſitæ conſultationis.col.v.verſic.ſecundo tamen.vbi dicit,quod ille text.loquitur in vſuris,quæ veniunt vt merum lucrum. Secus autem in vſuris,quæ debentur tanquã intereſſe:vt in vſuris dotis propter ſupportata onera matrimonij dote nondum ſoluta quia illæ non intelliguntur remiſſæ,licet maritus non petierit & tacuerit per decennium. Et ibi facit Ro.coclusionem, quod

ſola

ſola temporis diuturnitas ad præſcriptionem non ſufficiens, ſeu taciturnitas in non petendo debitum, non inducit remiſſionem debiti per caſum, in d.l.libertis quos.§.j.

Fallit in tribus caſibus ſecundum Roma.vbi ſuprà. Primò, in debito odioſo, ſeu lucro pœnali: vt vſurario. d.l. cum quidam.§.diuus.& licet Rom. non alleget: ita intelligit expreſsè Barto.in locis prædictis.& ſequitur Alex.in præalleg.conſiliis: vbi etiam intelligit illum textum in verbo, longi temporis: loqui de decennio: reprobata gloſ.quæ intelligit de triennio, vel quinquennio.

15 † Secundo fallit ſecundum Roman.in lucro dotis,quam vir lucratur propter diſſolutionem matrimonij contingentem culpa mulieris: vt eſt caſus in l. cum poſt. in princ.ff.de iure dot.

16 † Tertio fallit, quando concurrunt hæc tria, ſcilicet, ius ſanguinis: diuturnitas temporis, & multiplicata computatio rationis: vt in caſu no.l.Procula.ff.de proba.& hæc tria requiruntur copulatiue: vt locum habeat diſpoſitio illius l.ſecundum glo.& Bar.in d.l.libertis quos.§ j.& not.doct.præſertim Aret.in l.recuſari.ff.de acq.hære.Et plene Alex conſi. xlvj. viſis & acuratè conſideratis.in ſi.j.volum. & conſil lvj. in præſenti conſultatione.ad fi.iiij.vol. vbi bene explicat intellectũ d. l. Procula.

17 † Subdit Rom.præalleg. conſ.ccccex.ij. col.v. vltra med.ꝙ ſi vir per totum tempus durantis matrimonij tacet, & non petit vſuras ſeu intereſſe dotis ſibi non ſolutæ ipſum ſilentium continuũ, inducit tunc tacitam ipſarũ vſurarũ ſeu intereſſe remiſſionem. Iſte eſt tex.ſing.ſecundũ Rom.iuncta glo.ij. in l.vir vſuras.ff.de don.int vir.& vxo.quæ ad hoc probandum allegat opti.tex.in l.cum oportet.§.ſin autem res.C.de bo.quę lib. vbi ſi pater in vita ſua non petiit vſumfructũ bonorum aduentitiorum filij,ſibi debitum videtur remiſiſſe,nec hæredes patris poſſunt petere: ſed Bart in d.l.quæ dotis.col.ij. videtur intelligere tex.in d.l.vir vſuras.ꝙ loquatur in vſuris quę non petebantur tanquam intereſſe:ſed tanquã promiſſę certa quantitate expreſſa: & ſic in lucro odioſo:vt refert Alex.præall.conſ.lxiij.col.iij.vel iiij.vers.ſimiliter no obſtat.l.vir vſuras.iij.vol. vbi dat alios intellectus ad illum no.tex.ſecundum quos non poteſt procedere prædicta conclu.Rom.in præal.conſ. quæ impugnat quandã opi.Bal.in quodã ſuo conſ.vbi tenuit,ꝙ maritus videatur remiſiſſe vſuras ſeu intereſſe dotis non ſolutæ tacẽdo per decẽniũ. Veruntamen non inuenio quicquid dicat Alex. vbi ſ.ꝙ Bal.in d.l.quę dotis.faciat aliquam mentionẽ de tex.in d.l.vir vſuras.

18 † Quarto fallit vltra Roma.in caſu ſingu.l.quicunque.C.de appo.pub.lib.x.vbi ille, qui tribus annis proximis oſtendit ſe ſoluiſſe tributum vel cenſum: præſumitur vſque retro poſtea ſemper ſoluiſſe, niſi probetur contrarium, & illum text.ad hoc ibi reputat ſingu.Bart.& dicit aureum Bald.in c.literæ. ad fi.de dila.& ita per illum text.determinat glo.in emphyteota, quod præſumitur ſemper retro ſoluiſſe, ſi probat de ſolutione trium annorum proximorum in l.ſecunda in gloſſ.magna.C.de iure emphy.no.Iaſ.in d.l.ſi certis annis.circa fi.j.colum.verſic.adde ſimiliter.

Et illum no.tex limita & declara vt per Alex.conſi.cvj.magnifice prætor.col.j.circa fin.& ſeq.iij.vol.& plenius per Iaſ.in trac.iur.emphy.col.lxxiij.& ſeq.vbi ponit:an procedat generaliter in quolibet qui tenetur ad annuam penſionem: & refert plures extollentes illum text.& eum multum exornat, & limitatur ille ſolēnis text.in d.l.quicunque.vt procedat, dummodo probetur de tribus ſolutionibus ſeparatis quolibet anno: ſecus ſi eſſet facta vna appoca, vel confeſſio ſimul pro tribus: vt per Alex.in d.l.quicunque.in apo.ad Barto.& per Iaſ.ibi ſuprà.& in l.ſi certis annis.col.ij.in prin.C.de pact.

19 † Et not.quod licet ex patientia longi temporis cum præſtatione vel ſine aliquando inſurgat præſumptio iuxta prædicta: debet tamen allegari id, quod præſumitur ex tempore: vt titulus vel conſenſus. Alias non reſultaret præſumptio ex eo, quod fuit allegatum, licet probarentur extrema ex quibus inſurgit ſecundum Paul de Caſt.in d.l.ſi filius.per l.ſi adulterium cum inceſtu.§.idem Pollioni.ff.de adult.& per doctrinam Bart.in l.cum quid.col.vlti.ff.ſi cer.pet.Et ibi late not.Iaſ.col.pen.& vlti. Et plene Feli.in c.cum ordinem.col.pen de reſcript.Alex.in l.a diuo Pio.§.ſi ſuper rebus.col.vij.ff.de re iud.Et in terminis no. Bald.in d.l.ſi certis annis.& ibi refert Iaſ col.fina.in iiij.limita. C.de pact.& Pau.de Caſt.in d.l.qui in aliena §.j.& fuit de mente Bar.ibi circa prin.vbi Alexan.not.col.penul.verſi.extra glo. Feli.in c.de quarta col.fina.circa princip.verſic.& iſtis addendum de præſcriptio.& hoc vltra Alexan.& Moder.expreſſe ſenſit Bart.in d.l.cum de in rem verſo.col.ij.circa fi.verſic.veniamus ad tertium. & col.j.in ij.opi.licet Bald.in d.l.ij.C.de legi. hæred. dixerit contrarium & male: & plene dicetur de hoc in reperi.l.Celſus.in iij.parte.

Prædicta doctrina cum tribus principalibus limitationibus ſuprà relatis elicitur ex verbis.Barto.in d.l.cum de in rē verſo. col.

col.iij.verſi.ideo diſtingue.& in l.j.§.fi.ff.de aqua plu.arcen. & plenius in ſua diſput.incip.quædam mulier.col.vj.vbi principaliter diſtinguit an tractetur de magno vel modico preiudicio ad præſumendum titulum ex curſu tẽporis contra patientem.& ſequitur Feli.in d.c.ſicut.col.xvj.verſi.ſecundo aduerte de re iud.& late Iaſ.in l.j.col.v.in iiij.limit.C.qui admit.& plene no.Alex in d.l.ſi certis annis.col.pe.& vlt.C.de pact.vbi Iaſ. plura cumulat ad materiam.d.l.cum de in rẽ verſo.ff.de vſur. & limitat duodecim modis.& in §.præiudiciales.in tribus vlt. col.inſti.de actio.ſed non ponit claram & perfectam doctrinã.

Vnde ex omnibus præmiſſis vt clarior habeatur doctrina circa diffuſam & intricatam materiam.d.l.cum de in rem verſo. facio infraſcriptas breues concluſiones.

20 †Prima concluſio eſt.Quod vbi interuenit diuturna præſtatio cum curſu longi temporis præſumitur titulus vt ex prædictis apparet.& hic nõ diſtinguitur:an tractetur de modico vel magno præiudicio:vt aperte ſentit Barto.in locis præalleg.& Pau. de Caſt.in d.l.ſi filius.circa medium.& expreſſe vult do.Ant.de Butr.in repe.c.peruenit.col.xxij.circa fi.de cenſi.

Iſtam cõcluſionem limita principaliter & vtiliter tribus modis,& longe plenius quàm referat.do.Iaſ.vbi ſuprà vltra quem addam multa.

21 † Primo limita:vt nõ procedat: vbi conſtare poſſet aliquem ſoluiſſe non animo ſe obligãdi verè vel præſumptiue:puta per proteſtationem:vel aliter.Quia tunc diuturna præſtatio nõ obligat in futurum.Ita not.limitat Bald.in l.fina.C.ne de ſtatu.defun.ſe quitur Alexand.conſi.cxc.mature digeſtis ad fin.ij.volu. Et eſt ratio:quia illa præſumptio quæ inſurgit ex longa præſtatione.non eſt iuris & de iure:ſed recipit probationem ad oppoſitum:vt infra dicetur. Vel ſi appareat ſaltem per aliquas præſumptiones:quòd præſtatio facta fuerit non animo obligandi: ſed gratis. Vnde ſi quis pretendit titulum donationis non probat ipſum virtute d.l.cum de in rem verſo. Quia præſumptio iuris eſt in contrarium:quòd nemo velit donare & iactare ſuũ. l cum de indebito.ff.de proba.ſecundum Bald.not.in d.l.ſi.per glo.ord.in l.ſolent.§.fi.in glo.fi.ff.de offi procon.Refert hoc vltimum & ſequitur Iaſ.in d.l.ſi certis annis.prope fin.commen. in duodecima limitatione.

22 † Secundo limita.d.l.cum de in rem verſo.cũ materia proce dere dummodo capituletur: & probetur per actorem:quod ſingulæ præſtationes dicti longi temporis factæ fuerunt ex cauſa

& titulo allegatis in libello: in quo debet in ſpecie allegari, &
a exprimi cauſa validæ tituli & obligationis talis annuæ præſta
tionis. Ita ſingulariter limitatur Sali. in d. l. ſi certis annis. in j. q.
& clarius in d. l. cum de in rem ver. in j. & iiij. q. vbi dicit: quòd
hoc erit difficilis ꝓbationis & pulchre refert & ſequitur Alex.
conſi. cxiij. ſuper primo dub. j. vol. vbi multum eleganter decla
rat intellectum. d. l. cum de in rem verſo. cum materia: & illud
conſilium omnino vide. Et Iaſ. ſuccincte & in conſu. o. in d. l. ſi
certis annis. col. iiij. circa ſi. in ij. limit. & vltra eum Alex. conſi.
cviij. in cauſa & lite vertente inter dominos. circa ſi. ij. volu. &
cõſi. lxxv. viſis & ponderatis. col. iij. circa ſi. iiij. volu. dices illud
eſſe de mẽte Bar. in d. l. cum de in rem verſo. col. ſi. vbi dicit hęc
verba. Sed ſi non ſoluiſſet ſimpliciter ſed reſpectu certæ cauſę:
verbi gratia pro laborerio: quod teneo à te domino meo vnum
par caponum, tunc præſumitur titulus etiam pro futuro tem-
pore: quatenus teneat laborerium: & cogetur ad ſoluendum: ſi-
cut in l. noſtra. dicit Bart. pro tempore: quatenus teneo ſortem
cogor ad præſtationem vſurarum. Ad idem. l. libus. C. de agri.
& cenſi. Et eodẽ modo apparet: quòd non præſumitur vaſallus,
nec titulus vaſſallatus: niſi aliqua contemplatione ſoluiſſet. Et
ſic intellige. l. ſolent. in ſi. ff. de offi. procon. hæc ſunt verba Bart.
ex quibus apparet quod Bar. vult quòd pręſtatio fuerit formis,
& facta contemplatione certæ cauſæ: vt obliget in futurum.

Et hanc limitationem ſeu declarationem refert & ſequitur
Fel. in c. cauſam quæ. col. iij. ver. ſed aduerte, quia oportet quòd
allegans titulum. de præſcript. & ibi reſtringit: vt non procedat
quando probaretur de tanto tempore, cuius initij memoria nõ
extat. Quia tunc non eſt opus: quod quis probet præſtationem
fuiſſe factam ex illa cauſa allegata contra Alexandrum in d. conſi.
lxxv. Et fuit de mente Bart. in d. l. cum de in rem verſo. col. ij. Et
vltra Fel. hoc voluit Pau. conſi. xcıııı. videtur primo. circa fin. j.
col. ij. vol. & in c. ſi. col. ij. de cauſa poſſeſ. & proprie.

Et iſtam materiam ante Sali. licet nullus alleget ſic declara
uit Bald. in terminis in §. ſi quis per triginta. col. ij. verſic. & hoc
modo. in titu. ſi de feu. fue. contro. vbi dicit quòd l. cum de in rẽ
ver. locum habet in præſtatione formata ſcilicet in [illegible] cauſa. Se-
cus in informi: quia non debet plus operari præſtatio quam ſti
pulatio: quæ non valet ſine cauſa. l. ij. §. circa. ff. de excep. doli.
23 ¶ Item quia legum præſumptiones non adaptantur ad ea, quæ
habent incertam formam [illegible] elongationis. Allegat ad hoc textum in l.
Seio. ff. de an. leg. & ibi ſequitur Alua. [illegible]

Bald.

Bald.col.j.& idē ſenſit Alb.de Roſ.vltra præfatos doct.in ſuo dictiona.in verbo præſcriptio.in ver.an currat præſcriptio.vbi
24 dicit † quòd nō currit præſcriptio contra eum:qui longo tempore aliquid ſoluit ſine cauſa per l.litibus.C.de agri.& cēſ.Et ſic innuit expreſſe: quòd præſtatio debet eſſe formis & cū cauſa.& ratio poteſt eſſe licet pretau docto.non dic intrà vna alias ſi non cōſtat præſtationem fuiſſe formam,& factam ex aliqua legitima cauſa præſumeretur facta in dubio ex curialitate,ſeu vrbanitate,quo caſu nunquam currit præſcriptio,nec tunc habet locum.d.l.cum de in rem verſo.vt not.Specu.in ti.de præſcript.in iiij.parte.col.fi.ve.ſi.hoc etiam not.Et not.Inno.& Cano.in c.cum eccleſia Sutrina.de cauſa poſ.& proprie.& eſt glo.ordi.in l.ſolent.§ fina.ff.de offi.proconſ.in glo.ii.quæ dicit quod id quod fit gratis: non debet ad neceſſitatem deduci:& inducit ad quæſtionē de ruſtico: qui aliquid præſtitit aliquadiu &c. Et dicam in v.q.quartæ partis quintæ princi huius tract.

Tertio no.limita.d.l.cum de in rem verſo eam materia: vt procedat dummodo non probetur de contrario ſecundū Cyn.in d.l.ſi certis annis.in x.q.Bal.& Paul.de Caſt.in l.ij.C.de dot.promiſ.Io.And.in c.fina.de cau.poſ.& proprie.Et eſt de mente glo.& Arch.in c.ſeruitium.xviij.q.ij.Et voluit do.Ant.in c.peruenit.col.xviij.de cenſi.Et pulchre ſequi.Alex.præalleg.conſi.cxiiij.vl.col.ij.vol.Refert Iaſ.in d.l.ſi certis annis.col.ii.in prin.in iij.limi.Vltra quem addo.glo.in c.ſi.in gl.magna vltra med.de conſue.& ibi But.& Cepo.in tract.ſeru.vrb.prædio.c.xix.
25 col.iij.vbi dicit † quod præſumptio d.l.cum de in rem verſo.quæ inſurgit ex longa præſtatione:non eſt præſumptio iuris & de iure: quia poteſt probari contrarium:vel per inquiſitionem partis.faciendo poſitiones de non fraudo:aut probando: quòd ſolutum fuit per errorem, vel ex talia cauſa, ſeu rem aliter ſe habere:vt per Alex.no.præalleg.conſi.cxiij col.ij.ver.ſeu.pro
26 confirmatione prædictorum.j.col.vbi determinat not.† ſi emphyteotæ ſiue homines ſubditi ſoluerunt: nedum per decem: ſed etiam per.xxx.& xl.annos maiorem penſionem quàm modum in inueſtituris deſcriptum:quod non poſſunt cogi ad ſoluendum in futurum:quia per errorem iuris ſtante eum conſtat de contrario.& quod maior penſio fuit ſoluta per errorē:quod eſt bene notandum.Quarto limita prædictam concluſionē: vt non procedat quādo tractaretur de re magnæ & dubiæ grauis & maximo præiudicio: vt de mutatione ſtatus, & ſubiectione perſonæ.Quia tunc licet præſtatio interueniret:non ſufficeret

longum tẽpus:ſed requiruntur.xxx.anni ſecundũ Bar.in l.ſolet §.j.circa fi.commen.ff.de offi.procon.& in l.litibus.C.de agri. & cenſi.& plenius dicam.in j.q.proxime ſequen.

Quintò limita d.l.cum de in rẽ verſo.cum materia vt procedat dũmodo præſtationes factæ per decẽniũ fuerint ſeparatæ: & ſic vbi præſtatio fuit annua. Secus ſi fuerit facta vna ſolutio pro decem annis, vel pluribus ſecundum Cy.in d.l.ſi certis annis.& Cy.& Bald.in l.ij.C.de dot.promiſ.Bar.in l.eum qui.ff.de an.leg.& not.Iaſ.in d.l.ſi certis annis.col.ij.circa princip.

27 Secunda principalis cõcluſio eſt: † quòd ſi nulla interuenit præſtatio:præſumitur titulus allegatus ex patientia longi temporis:vbi tractatur de modico præiudicio.vt de præſumẽda ſeruitute.Et ita procedit glo.ordi.in d.l.ſeruitutes.la glo.de.cũ ibi no.Et idẽ ſi tractetur principaliter de mero commodo,& fauore patientis per l.ſi filius.cum ibi no.C.de pet.her & plene dixi ſuprà.& iſta cõcluſio eſt communis: vt late patet ex præmiſſis.

Tertia cõcluſio eſt.Quod ex ſola patientia cũ curſu lõgi tẽporis nõ interueniẽte præſtatione aliqua nõ præſumitur titul⁹ allegatus:vbi tractatur de magno præiudicio:vt cõmuniter cõcludũt Bar.& doct.in d.l.cum de in rẽ verſo.& in l.ſi certis annis.& in locis præal. Hãc cõclu.limita vt procedat vbi ſolũ interceſſit ſpatiũ lõgi tẽpo.x.vel.xx.ann. Secus ſi interceſſiſſet ſpaciũ long tẽpo.xxx.vel xl.ann.quia tunc præſumitur titulus licet tractetur de magno præiudicio alteri⁹:& ita procedat tex. reputat⁹ ſingularis cũ gl.in c.peruenit.in verbo.xxx.ann.de emp. & vendi.& ibi no.Imo.col.iij.Et Alex.in l.ſciendu.col.iiij.ff.de verb.obli.& in terminis decidit do.Fran.Cur.conſi.lxxvj.ſuper motiuis.col.ij.circa med.adducẽs plura : & late retuli ſuprà.Et comprobatur ex his quæ dicentur in q.proxime ſeq.

Prædictæ omnes concluſiones generaliter limitantur vt non procedant.vbi probaretur de contrario : quia iſta non eſt præſumptio iuris & de iure:vt plene dixi ſupra.

28 † Secundo generaliter limitantur,vt non procedat in præſumenda ſolẽnitate mandati:quia ſolennitas mandati nunquam præſumitur propter diuturnitatẽ alicuius temporis, etiam per mille annos nõ adhibita diſtinctione,an tractetur de commodo vel incommodo,magno vel modico præiudicio. Iſtud fuit not.dictum Bald.in l.ij.C.ſi ex fal.inſtrum.& in l.j.C.de re. alie. non alie.& ibi Salice. Quod ſequitur Alex.in l.ſciendum.col. iiij.verſ.vnum tamen ſciatis.ff.de verb.obl.& in d.l.qui in aliena.in princi.colum.iij.& conſi.j.ponderatis his vlt.colum.circa

fi.iiij.

ſi.iiij.volu. Feli.in d.c.ſicut.col.xvij.verſic.ſexto aduerte.de re iudica.vbi hoc dictum nouiter limitat duobus modis. Sed illud impugnat Iaſo.in d.l.ſciendum.col.ij.circa princi.verſicu. ſed aduerte.& in l.j.col.v.in ij.limi.C.qui admit.dicens: quod licet nemo contradixerit, putat contrarium per text.cui nunquàm vidit bonum reſponſum in d.l.ſi filius.ff.de petit.hæred.
29 † vbi ad hoc vt filiusfamilias poſſit adire hæreditatem ſibi delatam, oportet quod præcedat mandatum patris.l.ſi quis mihi bona §.iuſſum.ff.de acqui.hæredi.Et tamen ex diuturnitate temporis decem annorum præſumitur mandatum præceſſiſſe: ſed videtur facilis reſponſio. Quod ibi tractabatur de modico præiudicio:vt late declarat Bart.in præallega.diſputa. incip.mulier habens amplum patrimonium:in tota vltim col. quem ſequitur Feli.in d.c.ſicut.col.xvj.& ſæpe dixi.Et ſic iſtud dictum Bald.videtur dumtaxat procedere, vbi tractaretur de magno præiudicio.Secus ſi de modico.

Vel poteſt aliter dici quòd in caſu.d.l.ſi filius.interuenerat ſcientia & patientia patris:vt per Bar.in dicta l.cum de in rem verſo.col.ij.vbi expreſſe intelligit in duobus aut tribus locis: quod ibi interuenit patientia diuturna præſertim in verſic.videtur &c.Et clare notant Salicet.& Paul.de Caſt.in dicta l.ſi filius. Et plenè Alexand.conſil.ix.ſuprà allegat.vltima columna.tertio, volumine. Si enim interuenit patientia in caſu di-
30 ctæ.l.vt dicunt Bartol.& omnes:ergo & ſcientia. † Quia patientia neceſſario includit ſcientiam.l.quotiens.la ſecunda,ff. de ſeruitut.titul.generali. Per quem text.ſic dixit domi. Anto. de Butri.in capitul.peruenit.columna.quinta, circa finem.de cenſi. Et patientia facit præſumi mandatum l.qui patitur.ff. mandat.Not.plene Bartol.in l.quæ dotis.columna.penultima, & vltim.ff.ſolut.matrimo. Sed dictum Bald.procedit quando non apparet de ſcientia & patientia. Quo caſu mandatum nunquam præſumitur per mille annos.Et ita intelligo hoc dictum procedere: & ſatis hoc vult Alexand.in conſilio nono, proximè allegato. columna. fin. Veruntamen iſtud dictum Bald. latiſſime impugnat per plura domi. Franciſc. Curt.in præallegato conſilio ſeptuageſimoſexto ſuper motiuis.verſiculo,ſed præmiſſis non obſtantibus per quatuor columnas. Referens plura de præſumptione inſurgente ex antiquitate temporis: quæ non proſequor. Notat plenè Felinus multa cumulans in d.capitulo ſicut.colum.decimaquinta, cum quinta,ſeq.

de

de re iud.late tractans an & quando ſolennitas extrinſeca, ſiue ea, quæ conſiſtunt in facto: præſumantur ex diuturnitate, ſiue antiquitate tẽporis: nihilominus hoc dictum videtur communiter approbatum & tenẽdum cum prædictis declarationibus.

31 † An autem obligatio ſeu titulus qui acquiritur: ſeu acquiſitus probatur ex longa præſtatione cauſet præſcriptionem. Et an ille qui percepit præſtationẽ annuam: dicatur in poſſeſſione vel quaſi illius iuris: declarat Bar.in d.l.ſolent.§.j.col.vltim.verſic.iuxta hoc quæro. Facit text.in l.litibus.cum ibi not.per Bart.C.de agrico.& cenſi.& in c.quærelam.& ibi late not.Cano.de elect.Et not.plene & viliter Feli.in c.cum Bertoldus.col,x.circa finem.ver.perceptio penſionis.& col.xj.de re iudica.

Et an illa.l.cum de in rem verſo.cũ materia locum habeat in ruſticis? not. Alexan.conſi.ç ... in cauſa & lite vertente.ad fi.v.volu.dicens quod in ruſtico requiritur tempus.xxx.anno.& alleg.Spe.ita tenere. Sed hoc non eſt verum vt late per Iaſ.in d.l.ſi certis annis.col.pen.verſi.tertio extende:qui concludit: ꝙ illa.l.cum de in rem verſo locum habet in ruſtico & in muliere.& videtur magis communis opi.vt apparet ex ibi not.& ita tenet Bart.in d.l.cum de in rem verſo.col.iij.circa med.verſic. Item glo.videtur dicere.& ſecundum hanc opi.conſuluit Alexand.ſibi contrarius.conſi.cxxiiij.ſuper primo quæſito.j.col.j.volu.& atteſtatur eam veriorem.

32 Tertia principalis concluſio eſt in hac materia: quod vbi tractatur de præſumendo titulo liberatorio: ex ſola patientia longi temporis non præſumitur titulus per l.libertis.§.j.ff.de ali.& ciba.leg.& firmat Bar.in d.l.cum de in rem verſo.col.iij.circa fin.& in l.quæ dotis.col.ij.verſi.opponitur de l. Procula.ff.ſolu.mat. Niſi concurrant tempus ſufficiens ad præſcriptionem: vt ibi per Bart.& in d.l.cum de in rem verſo.col.ij.verſic. veniamus ad ſecundum paſſum.

Fallit in tribus caſibus not.per Rom.conſi.cccccxvij.in caſu propoſitæ conſultationis.col.v.ver.ſecundo tamen.quos ſupra retuli ad extenſum in iij.princ.limi.doctrinæ Bart.

33 † Et not.ꝙ in propoſitũ longum tempus, ſiue longa aut diuturna præſtatio intelligitur de x.annis per text.in l.ſi cum ſide commiſſaria.§.Ariſto.ff.qui & a qui.& inſti.de vſucap.in princ.verſi.& ideo. Not.glo.& doc.in rub.C.quæ ſit longa conſuet. Et in terminis firmat Alex.in l.ſecundum.col.iiij.vel iiij.ff.de verb.oblig dicens, ꝙ diuturnitas in propoſito accipitur pro lõgo tempore, ideſt decennio.vt per gl.& doct.in d.l.ſi idem.

C.de

C.de peti.hæredi.& plenè not. Feli.in d.c.ſicut.col.xv.circa fi. verſic.& primo aduerte.de re iudic.

Nunquid aut ſubſequens præſtatio confirmet titulum nullum. Dic vt plenè per Bar.in d.l.cum de in rem verſo.col.ij.ver. veruntamẽ. quia iſte paſſus & per omnes doc.in l. ſi certis annis.C.de pac.vbi excutitur plene intellectus textus ſingularis. l.j.C.de fideic.maxime per Iaſ.col.j.circa fi.& ij.ponentẽ octo limita.ad illam.l.

Et prædicta inducuntur in ſpecie ad plures not.quæſtio.

34 † Et primo. quid ſi aliquis ſeruiuit alicui longo tempore tanquàm vaſallus præſtando ſeruitia perſonalia, an præſumatur ius vaſſallagij & ſubiectionis? Breuius,eſt concluſio:ꝙ ex quo hic tractatur de ſubiectione perſonę:& de mutatione ſtatus:& conſequenter de graui & maximo præiudicio: nõ ſufficit longum tempus decem annorum: ſed requiruntur triginta anni.[a] Item Bar.in d.l.ſolent.§.j.ad fi.commen.ff.de offi.procon.& in d.l.litibus.circa med.verſi.ex prædictis apparet.C.de agrico.& cenſibus.Et ibi ſequitur Ioan.de Pla.col.ij.circa prin.cum concor.adduc.per Iaſ.in d.ſi certis annis.vbi idẽ tenent Cy.& Bal. col.vlti.in vj.limi. Eandẽ concluſionem late firmat idem Iaſ.in trac.iur.emphy.col.lxxvij.verſi.quarto quæro Et bene faciunt quæ ſuprà dixi per c.peruenit.cũ ibi not.de emptio.& vendit.

Et not ꝙ per talem longiſſimã præſtationem non præſumitur quis vaſallus:nec titulus vaſallatus:niſi aliqua contemplatione ſoluiſſet.Et ſic oportet ꝙ præſtatio fuerit facta contemplatione certæ rei & cauſæ.Ita not.declarat Bar.in d.l.cũ de in rem verſo.circa fi.cõmen.Refert & ſequitur Alex.conſi.cviij. in cauſa & lite vertẽte.circa fi.ij.vol.& ibi Bar.col.vlt.videtur conſentire:ꝙ tunc ſufficiat tempus.x.ann.Sed cõis opi.eſt in contrarium:ꝙ requirantur.xxx.anni:vt ex prædictis apparet.& in hac.q.vide quæ dixi in viij.q.ſecundæ partis quartæ principa.

35 huius trac. † Secundo prædicta faciũt ad.q.quid ſi quis diu tenuit rem tanquàm emphyteoticam:& pro ea præſtitit debitũ canonem:an præſumatur emphyteota? Hac q.tangit gl.not.in l.ij.in gl.magna ad fi.C.de iure emphy.& ibi late not.Iaſ.in ſuo trac. iur.emphyt.col.xxxij.& ante ipſum Alex.in l.qui in aliena.in prin.col.iij.ver.Itẽ inferebat hic Ang.ff.de acqui.hære.& conſil.xxxx.circa primum de quo quæritur.col.iij.verſi.ad idem.j. vol.Feli.in c.ſicut.col.xv.de re iudic.Et ex ibi not.apparet magis communem concluſionem eſſe: quod ſi quis diu poſſedit rem vt feudalem vel emphyteoticã præſumitur conceſſionem

rei

rei emphyteotice vel feudalis in perpetuũ ſolenniter præceſſiſſe: & inducitur præſcriptio conceſſionis feudi, vel emphyteoſis reſpectu priuati. Sed reſpectu eccleſiæ non præſumitur facta conceſſio emphyteoſis, niſi vſque ad tertiam generationem ſecundum formã.§.emphyteoſim.in authen.de non alie. vt per Alex.in d.l.qui in aliena.& firmat late Iaſ.in d.tract.iur. emphy.col.lxxxij.verſi.vj.quæro.& ſeq.licet Alexã.non alleg. vbi concludit, ꝙ emphyteoſis eccleſiæ præſcripta non extenditur vltra tertiã generationẽ, licet emphyteoſis priuati præſumatur perpetua & plura adducit. Et ad propoſitum plura notat Feli.in c.cum Bertoldus.col.xj.circa fi.& ſeq.de re iudic.

36 † Sed eſt dubium quantum tempus requiratur ad præſcribendum ius emphyteoticum? Bart.in l.competit.per illum text.C. de præſcrip.xxx.vel.xl.ann.& gl.in d.l.ij.in fi.videntur velle ꝙ requiritur tẽpus.xxx.vel.xl.annorum vt præſumatur contractum emphyteoticum præceſſiſſe, ſiue ad præſcriptionem iuris emphyteotici.d.Ant.de But.in c.peruenit.de cenſi.tenet, ꝙ ſufficit tempus decẽ annorum.& ſequitur Alex.in conſil.cxiij. viſo & diligenter conſiderato.circa fi.iiij.volu.vbi refert ſic tenere Bal.in duobus locis.Sed Iaſ.in d.tract.iure emphy.colum. lxxxj.refert communem opinionem eſſe cum gloſſ.& Bartol. quòd requirantur triginta vel quadraginta anni ad præſcriptionem iuris emphyteotici.

Contrariam partem ꝙ ſufficiãt decem anni pluribus autoritatibus firmat Feli.in d.c.cum Bertoldus.col.xj.circa fi.& ſe.

Vnde pro concordia videtur diſtinguendum, ꝙ aut quæritur: an poſſit præſcribi contra aliquem tanquàm cõtra emphyteotam, vel tanꝗ contra colonum: ſi per longum tempus præſtitit penſionem, vt ex hoc præſumatur emphyteota vel colonus: ita vt in futurum poſſit compelli ad ſoluendum tanꝗ emphyteota: & tunc ſufficit longum tempus: licet ſit ſecus in vaſallo: quia ibi agitur de mutatione ſtatus perſonæ, quæ non mutatur ex diutina preſtatione ſecundum Bartol.in l.litibus. per illum text.C.de agri.& cenſi.

Et ita procedat deciſio Bal.in l.j.poſt med.C.de fideicom.& in l.prima, colum.ſecunda, ff.de re.diui. Sic etiam procedant deciſiones allegatæ per Feli.in d.ca.cum Bertoldus.& not.per Alexand.in præallegatis conſiliis.

Si vero quæratur econtra: an aliquis præſcribat ius emphyteoticum: ita quod præſumatur contractus emphyteoticus præceſſiſſe contra dominum: ſi diu poſſedit rem tanquàm emphyteoti

phyteoticam.& tunc requiruntur triginta vel quadraginta anni: vt vult gl.in d.l.ij.C.de iure emphy.& Bartol.in l.competit.C.de præſcript.xxx.anno.cum concor.adductis per Iaſo.in d.tract.iure emphy.colum.lxxij.

Et hæc diſtinctio colligitur ex ibi not.& col.ſeq.verſic.iiij. quæro.licet prædictæ diſtinctioni videtur contrariari deciſio Bal.in d.l.j.col.ij.circa fi.verſi.pone quidam: vbi determinat q̀ ſufficit decennium ad præſumendum rem emphyteoticam: quando quis ſoluit eccleſiæ cenſum pro quadam re tanquàm emphyteotica: ſiue agat: ſiue conueniatur à ſoluente, quam fortè eccleſia negat emphyteotam ſecundum Bald.ibi.

Vel dic: q̀ aut loquimur reſpectu ſoluentis: & ſufficiunt decem anni. Aut reſpectu tertij: & tunc requirūtur triginta anni: vt late per Ro.præal.conſil.cxxvij.poſito quod dominiū vbi ad hoc alleg.Spec.in tit.de loca.§.nunc aliqua.ver.liij.& ver.lvij.& alia plura maximè Ioā.And.in c.qui agendū.de reg.iur.in vj.

Et quod ſufficiat ſolutio decem annorum reſpectu eccleſiæ: cui ſoluitur penſio pro aliqua re tanquàm emphyteotica: niſi probetur contrarium: firmat Paul.de Caſtr.in l.ſicuti.§.ſed ſi quæratur vltra med.capit.commend.verſicu.& per prędicta patet.ff.ſi ſeruitut.venditio.

3 † Tertiò præmiſſa faciunt ad notat.quæſtione, Vtrum prælatus, vel clericus qui diu tenuit beneficium: præſumatur canonice inſtitutus?

Et ſic an ex curſu longi temporis præſumatur titulus, & canonica inſtitutio in beneficio: quæ eſt neceſſaria: vt licite teneatur.c.j.de regu.iur.in vj?

Hanc q.late examinant Hoſt.Ioan. And.& omnes Cano.in c.illud.& ibi late not.Feli.de præſump.& Alex.præalleg.conſil.lxxix.iiii.col.j.vol.ſecundum Bar.inter conſilia Alex.cōſi.vlti.clementiſſimi dei.iiij.col.iij.volu.vbi q̄ plura refert circa præſumptionem ſurgentem ex diuturnitate temporis. Et plenè Feli.in d.c.ſicut.col.xv.& xvj.de re iudic.dic vt ibi copioſe per eum, qui ponit plures declarationes.

3 † Quartò præmiſſa faciunt ad no.q.vtrū eccleſia, vel capella longo tempore fundata præſumatur fundata autoritate epiſcopi ſine qua non eſt licita fundatio.c.nemo.de conſecra.di.j.

Arch.ibi decidit q̀ ſic.& ſequitur Barb.præal.conſi.vlti.adducēs plura.& cōſi.xxxv.ſapiēter ſcribitur col.viij.ij.vol.& Iaſ.in d.l.ſi certis annis.circa princi.iij.col.non allegans prædicta conſilia.& plenè not.Felin.in d.ca.ſicut.colum.xv.de re iudic.

† Quintò

39 † Quintò præmiſſa faciunt ad not.& vtilem q.quæ quotidie contingit. Quid ſi fratres, vel ſocij ſteterunt diu ſeparati:poſſidendo quilibet vnam partem. An præſumatur facta diuiſio:& ſic titulus diuiſionis ex curſu temporis?

Iſtam q.decidit glo.nota.& reputata ſingularis in l.penulti. C.com.de diui. quæ dicit, quod ſi quilibet ſociorum poſſedit partem propriam per decem annos inter præſentes, & viginti inter abſentes:& ſolus ſubiuit onera pro illa parte:& ſolus ſenſit commodum, veriſſimile eſt diuiſionem fuiſſe factam.argu. d.l.cum de in rem verſo.& eam ibi ſequitur Bartol.& mandat perpetuo notari.& ſequuntur Barto.Bald.Ange.& alij.in l.qui in aliena.in princip.ff.de acqui.hære.Paul.de Caſt in l.ſi filius. circa med.commen.C.de peti.hære.Iaſ.in l.ſi certis annis.col. vj.verſi.ſexto facit.C.de pact.Rom.conſi.ccv.in puncto propoſito.& conſilio ccccxviij.in eo quod quæritur:vbi dicit, illam gl.ordi.& Alexã.in pluribus conſilijs infra relatis in limitatione illius gl.& Sozi.in conſi.clxiiij.viſa bulla Bonifacij.col.viij. prope ſi.qui atteſtatur prædictam glo.eſſe communiter approbatam.& d.Philip.Decius conſi.lxxix.& pro tenui in l.ij.& vlti.dub.& ad eam dat plures remiſſiones antiquas domi.Iaſo.in §.quædam.colum.xj.in antiqua impreſſione. & vij.vel viij.in noua.inſtitutio.de actio.

40 † Et illam gl.pulchre ſequitur Bal.conſi.cl.proponitur quod minor.j.volu.dicens,quod illa eſt glo.ordi.vera, & communiter approbata,per quam decidit not.quod ſi minor diuiſit bona cum fratribus ſuis tẽpore minoris ætatis ſine curatore vel decreto iudicis:quo caſu diuiſio nõ valet præſuppoſito, ſi erat pubes:quod non iurauerit ad formam.authen.ſacramenta &c. l.penul.C.de prædi.mino.& l.j.§.ſi communis.ff.de reb.eo.Tamen ſi poſt maiorem ætatem tacuit per decem annos poſſidendo pro diuiſo:cenſetur inducta tacita & ſolennis diuiſio: adeo quod non poteſt amplius retractari.Et dicit Bal.quòd illud eſt melius fundamentum, quàm illud:quod aliqui faciebant per l. fin.C.ſi maior fac.quæ habet varias intellectus.

41 † Prædictam gloſ.ſequitur etiam Pau.de Caſt.conſi.xciij.nõ ſequendo ordinem circa med.in antiq.conſilijs:vbi plus ſingulariter determinat:quòd nedũ præſumatur facta diuiſio:quando fratres, vel ſocij ſteterunt ſeparati, & diuiſi per longũ tempus:ſed etiam ex taciturnitate tanti temporis:ſi nunquam fuit petita redditio rationis præſumẽdum eſt: quod omnia in dicta diuiſione fuerũt inter eos terminata,& ratio hinc inde reddita.

Alias

Alias credendum non eſſet: quòd tanto tempore tacuiſſent' vel quòd diuiſionem feciſſent. Mouetur per l. Procula. ff. de proba.iuncta gloſ.in d.l.penul. C.cōmu.diui. quàm dicit ordinariam & cōmuniter teneri:& eſt valde notabilis deciſio:quia ſæpe contingit de facto,quando non ſunt confecta inſtrumenta diuiſionum:nec conſtat quòd fuerit reddita ratio inter fratres vel ſocios,ſed longo tēpore quilibet poſſedit partē ſuam: & ſteterunt ſeparati:& poſtmodum alter frater, vel ſocius petit ſibi reddi rationem de fructibus, & aliis adminiſtratis ab altero fratre,vel ſocio, qui forte inſolidum adminiſtrauit bona & fructus percepit durante communione,nec aliquā quietationem de redditione rationis habet.

Et cum hæc quæſtio hoc anno de facto mihi occurriſſet, conſului,quòd præſumeretur reddita ratio per d.l.Procula. & iuxta conſilium Pauli ſuprà relatum.Et adducebam aliud motiuum videlicet,quòd ſecundum communiter accidentia antequam fratres,vel ſocij perueniant ad diuiſionem conſueuerunt inuicem calculare rationes:&reddere computum de datis & receptis,& diſcutere quis eorum remaneat debitor,iuxta modum traditum in l.cum ſeruus.ff.de condi. & demonſtr.

2 † Et à communiter accidentibus bonum eſt argumentum gloſ.no.in l.neque natales. C. de proba.quæ dicit quod ſi ſunt duo talia quorum vnum non eſt ſine altero:vel raro eſſe ſolet, vno probato,probatur & reliquum. & eam ſequuntur Bald. & Salice.ibi & Alex.in l.non hoc.iiij.not. C.vnde cogna. vbi late Iaſ.colum. v.in ij.& iij.limita.

Et adducit Alex.aliam glo.in l.cum dotem.cum ibi not.per Bald. C. de iure doti. dicens, quòd lex præſumit pro eo quod 3 communiter & frequenter accidit. † Ergo probata diuiſione præſumptiue:eo quod ſocij vel fratres ſteterunt longo tēpore ſeparati:poſſidendo quilibet partem, vt communiter tenetur, ſequitur quòd etiam eſt probata præſumptiue redditio rationis, quæ eſt ſeu eſſe conſueuit præambula diuiſionis: & ſine qua raro fieri ſolet diuiſio per illam gloſſ.

4 † Nunc limita no.dictam gloſ.ord.in d.l.penult.C commu. diui.communiter approbatam vt procedat,quando partes eſſent æquales,ſeu quando eſſet in partibus proportio quæ poſſet ad æqualitatem diuiſionis adaptari, ſecus ſi in illis rebus ſeparatim poſſeſſis nulla eſſet proportio: ſeu debita congruitas partium: ſed magna diſportio: quia tunc non præſumitur diuiſio.argumen.l.cum de indebito.ff.de proba.

Ita not.declarat:& limitat illam gloſſam Bald.in d.l.penult. & ibi ſequitur Paul. de Caſtr. & Alexand.conſil. xxv. attentis narratis in themate.columna iiij.verſic. confirmo. quinto volumine.vbi dicit quod illa gloſ.non procedit,ſi ex aliis coniecturis comprehendi, vel præſumi poteſt,quod fratres ſeu ſocij non habuerunt animum diuidendi: quia tunc non præſumitur facta diuiſio,licet ita ſeparatim poſſederint per longum tempus:vt ſi portiones quas ſeparatim poſſederunt erant valde diſpares & male conuenientes. Cùm Bald.etiam tenet Felin. allegans plures docto. qui ſequuntur in c.ſicut. colũ.xiiij. vel xv.verſic.hanc fallentiam.de re iudic.

Comprobatur iſta limitatio vrgenti fundamento: quia ratio, propter quam præſumitur facta diuiſio in caſu poſito per glo.in dicta l.penul.eſt:quia ibi tractabatur de modico præiudicio. vt declarat Paul. de Caſtr. in l. ſi filius. circa med. C.de
a petitio.hæred. & latè Bartol.[a] ante eum in pręalleg.qu.mulier habens amplum patrimonium. columna vltima.& in d.l.cum de in rem verſo.colũ.iij. & Iaſon.in l.j.colum.v.in iiij.limit. C. qui admit. quæ ratio ceſſat: vbi reſultaret magna diſportio. nam tunc verteretur magnum præiudicium alterius partium: & non modicum. Ideo non debet eo caſu induci præſumptio diuiſionis: ceſſante ratione modici præiudicij. l.adigere. §. quamuis. ff.de iurepatro.cum concord.

Contrariam opinionem tenuit Salic. in dicta lege penulti. relata opin. Bald.in verſi.quidam Peruſini. dicens quod credit gloſ.ibi ſimpliciter eſſe veram: quam Iaco.but. Bart.& cæteri patres noſtri communiter ſunt ſecuti. & ſequitur Alexan. ſibi contrarius. conſi. xcij.viſo & diſcuſſo laborioſo proceſſu: per totum. ij.volum.vbi late comprobat illam gloſ.& eam ſimpliciter tenet:concludens quòd non attenditur diſportio:& conſil.iij.viſo proceſſu cauſæ principalis.ad fi.iij.volu. Et Areti.in §.fin.inſti. de ſoci.tenens cum Salice. quòd illa gloſſ. indiſtincte procedat. Et inuehit contra dilapidantes partem ſuam:qui poſtea reuertuntur ad petendum diuiſionem aliis fratribus: quia non debent audiri ſecundum eum:quando ſteterunt longo tempore ſeparatus quilibet ſeparatim poſſedit vnam partem per illam gloſſ.etiam data inæqualitate. Mouetur: quia licet partes ſint inæquales:tamen alter frater vel ſocius potuit recipere compenſationem in pecunia. Sed iſtud motiuum
45 non videtur bonum: nec concludit. †Non enim ſequitur potuit recipere,Ergo recepit.l.non hoc cum ibi not.C.vnde cog. & l.

& l.ad probationem.la ij.C.de probatio.vbi Bal.not.quod probatio nunquam concludit per poſſibile : ſed debet concludere per neceſſe, vel probabile. Tamen quia : vt prædixi : iſta præſumpta diuiſio inſurgit ex diuturnitate temporis : quo ſeparatim fratres vel ſocij poſſederunt. Ita demum ſi tractetur de modico præiudicio ſecundum Bart.& communiter doctores in locis præallegatis.ergo vbi agitur de magno præiudicio ceſſat iſta præſumptio.

Concludo igitur prædictam limitationem Bald. tanquam veram & cõmunem eſſe tenendam conſulendo & iudicando.

Hinc infertur, quòd vbi reſultat magna inæqualitas : quia res quas ego poſſedi : valeãt longè pluſquam illę, quas tu poſſediſti : non præſumitur diuiſio ex ſeparata poſſeſſione longi temporis:vnde potes petere:quòd diuidantur æqualiter,Ita dicit Paul.de Caſtr.in dicta l.penul C.commu.diuid.

46 Sextò præmiſſa faciunt ad nota. quæſtionem: pone quòd erant duo fratres à patre hæredes inſtituti:vel qui ſucceſſerãt patri ab inteſtato : vnus ipſorum altero ſciente & patiente inſolidum poſſedit omnia bona paterna,& fructus percepit longo tempore puta decem vel viginti annis : modo alter petit partem ſuam. Quæritur nunquid poſſit:& an cenſeatur excluſus tacita repudiatione : ex quo paſſum eſt fratrem inſolidum omnia bona paterna poſſidere tanto tempore.

Hanc quæſtionem attingit Bald.in l.licet. in prin.commen. C.de iure delibe. & late diſputat : & tandem concludit : quòd non ſit excluſus : ne videatur tacitè repudiaſſe.

Eandem concluſionem firmant Ang. Imo. Are. & communiter docto. in l.recuſari.ff.de acquirend.hæred. vbi determi-
47 nant: † quod ſi ſoror habeat hæreditaté communem cum fratribus:& diu ſtetit : quod non petiit portionem ſuam, ſed paſſa eſt ipſos fratres ſuos totam hæreditatem poſſidere : ſi aliud non interuenit : non inducitur repudiatio per diuturnum ſilentium : niſi concurrant ea, de quibus ibi per eos : qui referunt, quòd fuit deciſio Bar.licet in lecturis communiter non inueniatur.

48 † Comprobatur iſta concluſio vltra præfatos doct. per id quod not.Bart. in l.ſolent.§.j.circa. ſi.ij.colum. ff. de offi.procon.vbi tradit no. regulam. quod ex ſola neglıgẽtia quis nunquam amittit ius ſuum : niſi vbi in iure reperitur expreſſum per text.not.in l.in filiis.C.de decur. lib.x. Et huius deciſionis duplex ratio poteſt aſſignari.

Prima eſt: quia hic tractatur de magno præiudicio, & de amiſſione dominij. Ergo non debet ex ſola patientia diuturna præſumi titulus remiſſionis, per ea quæ late. ſuprà dicta fuerunt circa materiam.l.cum de in rem verſo. ff.de vſur.

Secunda ratio eſt: quia hic reſultaret præſumptus titulus donationis: quo caſu non habet locũ.d.l.cum de in rem verſo. cum materia: ex quo militat præſumptio iuris in contrarium quod nemo præſumitur donare.vt not.decidit Bald.in l.fin. C. ne de ſtatu.defunct.

ADDITIO.

a An titulus præſumat ex patientia & curſu temporis: vide per Bertachi.in repertorio in verbo titulus. verſi. titulus præſumitur ex patientia: & verſicu. titulus præſumitur licet non probetur.

b Ad materiam.l.cum de in rem verſo.vide Butr.in repe.cap. peruenit.col.ij.de cenſi. vbi tangit: an ex ſolo longo tempore acquiratur obligatio perſonalis. & latiſſime materiam iſtam explicat ibi: col.xv. verſi. ad ſecundum principale cum quatuor ſeq.referens & examinãs dicta Bart.in d.l.cum de in rem verſo. maximè quantum tempus requiratur:& an ſit alleganda cauſa ſpecifica: & an ſit alleganda in libello: vel ſufficiat: ſi poſtea allegetur:& an ſufficiat allegare cauſam in genere: & an admittatur probatio in contrarium: & qualis ſit præſumptio iuris in caſu. d. l. cum de in rem verſo. & an ſit iuris tantum:vel iuris & de iure.vide ibi colum.xviij.Et iterum intellectum illius.l.& formã libelli reaſſumit col. xix.& iterum quantum tẽpus requiratur vt cauſa præſumatur: vide col.xx. & ibi col.xx.circa fin.an in d.l.cum de in rem verſo. locum habeat in ruſtico: & quando præſtatio non eſt annalis:ſed habet interualla maiora & prolixius tempus vt de triennio in triennium: an ſufficiant decem anni cum tribus præſtationibus: vide per Butri.in d.c.peruenit.colum.xxj.de cenſi.& vtrum in iuribus mixtis ex diutina præſtatione, vel vſu cauſa,ſiue titulus præſumatur; vt in præſtatione tributi decimarum, & in electione de gremio alterius eccleſiæ: vide columna vigeſimaſecunda. vbi circa finẽ. dicit: quòd quando agitur de magno præiudicio.vt de præſcriptione corporalium ex patientia longi temporis, vel vſu non præſumitur titulus: nec pariter in vſufructu: quia eſt pars dominij. Sed in his quæ ſunt leuis

præiu

præiudicij præſumitur vt in ſeruitutibus. Fallit prima concluſio ſecundum ipſum quando vltra pati interuenit præſtatio: quia tunc etiam in his quæ ſunt grauis præiudicij præſumitur titulus: vt ſi quis longo tempore tenuit rem vt emphyteoticam me ſciente & patiente, vel vt vaſallus per longum tempus ſeruitia præſtitit. requiritur tamen ſecundum eum, quòd allegetur ius feudi, vel emphyteoticum, & ſic titulus præſumptus mouetur, per text. in l. iuris emphyteotici. & in l. fin. C. de fund. patrimonio. libro xj. & quid ſi quis collegit pedagium per decennium an præſumatur cauſa allegata vide per Butri. in d. c. peruenit. columna vigeſimatertia. circa fin. & ſequen. & ibi quid rector parochialis eccleſiæ paſſus eſt decimas in eccleſia ſua colligi ab alio per longum tempus & quid in cenſu & quid in iure eligendi: & quid in iuribus epiſcopalibus an præſumatur titulus ex diuturnitate temporis & an tempus confirmet titulum inualidum: tangit ibi columna fin. & ad materiam. dicta lege cum de in rem verſo. vide Panormitanum in capitulo fina. de cauſa poſſeſ. & propric. & Cæpol. in tract. ſerui. vrb. prædio. cap. xx. columna ſecunda. in fine. & ad id quod dixi. ſuprà de pedagio ſi quis collegit per longum tempus an præſumatur titulus vide pulchræ per Ioannem Andream in addition. ad Spe. in titu. de cauſa poſſeſ. & propri. §. quia vero. verſi. quid de colligentibus.

c Vide latius in ſecunda quæſt. princip. ſecundæ partis quartæ principalis. verſiculo tertio limita. & plene Butri. in repet. capituli peruenit. columna xxij. circa finem. de cenſib. vbi dicit, quòd in caſu not. per gloſ. in l. pe. C. commun. diuid. ex patientia præſumetur diuiſio: & pariter in l. ſi ſeruus. & in l. qui in aliena. §. j. hic adductis. quia ibi agitur de modico præiudicio. Secus ſi de magno: quia tunc non præſumitur vt ibi per eum. colum. xxiij. qui limitat hoc vltimum dictum in duobus caſibus ibi per eum notatis videlicet in poſſeſſione beneficiali & matrimoniali, quia ſecundum eum ex longo tempore in his præſumitur titulus, licet agatur de graui præiudicio ibi rationem aſſignat.

d Adde do Franciſ. Cur. conſil. lxxvj. ſuper motiuis. colum. ij. circa medium.

e Quod de caſu debeat allegari cauſa ſpecifica & legitima præſtationis in libello vt præſumatur titulus allegatus late firmat Alexander conſilio centeſimo vigeſimoquarto. prima columna quarto volumine.

f Vide plene de hac q.do.Iaco.de ſan.Geor.in ſuo tract.de homa.col.iij.& iiij.

g Vide Bar.in l.ſolent.§.j.col.vlt.circa prin.ff.de offic.procon. vbi aſſignat aliam rationem ad illam glo.

SVMMARIVM.

1 *Sententia iudicis an præbeat iuſtum titulum præſcribendi?*

2 *Sententia iudicis præſtat cauſam præſcribēdi,ſi ſit nullitas ignota, & in bona fide lata.*

1 VNdecimò principaliter quæro † an ſententia iudicis præbeat iuſtum titulum præſcribendi: ita quòd facta reſtitutione ex ea transferatur vſucapiendi, vel præſcribendi conditio: ſi reſtituens non ſit dominus? vide caſum.in l.Pomponius. §.ſi iuſſu.ff.de acquir.poſ.& ibi not.Bar.& docto.

2 † Quid autem in ſententia nulla: an præſtet cauſam præſcribendi? glo.not.in c.ſi ſacerdotes.xvj.q.iij.in gloſſ.magna vltra med.tenet quod ſic.dummodo quis ignoret eam nullam. & ſit in bona fide quod dependet ex not.in c.de quarta.de præſcrip. & in l.Celſus.vbi dicam.ff.de vſucapio.

SVMMARIVM.

1 *Titulus generalis pro ſuo quo caſu ſufficiat ad præſcribendum?*

2 *Titulis quibus poterat defunctus præſcribere iiſdem poteſt hæres.*

3 *Præſcribens rem videtur eam ex titulo quo præſcripſit habere.*

4 *Præſcriptio procedere poteſt ex pluribus cauſis ſeu titulis.*

5 *Titulus conditionalis non prodeſt ad præſcriptionem ante conditionis euentum.*

6 *Præſcriptio procedere poteſt ex titulo etiam reuocabili.*

7 *Præſcriptio non procedit ex titulo ſimulato.*

1 DVodecimò quæro. † Vtrum generalis titulus pro ſuo: de quo eſt gloſ.magiſtra.in rubr.ff.pro ſuo.aliquo caſu ſufficiat ad præſcriptionem.

Iſtam q.tangit Bal.in §.ſi quis per triginta.col.fina.in titu.ſi de feu.fue.contro.vbi pulchrè dicit,quod aliquando ipſa proprietas habetur loco tituli ad præſcribendum: vt not.Guli.de Cu.in l.ſi quis emptionis.in ſecunda quæſtione.C.de præſcrip. triginta annorum.vbi etiam dixit, quod aliquando dominus præſcribit

præſcribit titulo pro ſuo: & ponit talem caſum: vt refert Bald. Quidam præſcribit contra dominum. Poſtea cecidit à poſſeſſione: & reuerſa eſt poſſeſſio ad dominum. Nā dominus ratione proprietatis præſcribit titulo pro ſuo. Nec eſt neceſſarius alius titulus.

Requiritur tamen etiam bona fides hoc caſu ſecundum Bal. qui ſubdit quòd iſta quæſtio eſt vtilis etiam in materia feudi: quod dominus poſſit econtra præſcribere contra præſcriptorem ex ſola proprietate, ſine alterius tituli adeptione. Nam nō præſcribit ſecundum Bald. vtile dominium, ſed eius amotionē & conſolidationem proprietatis.

Et quando titulus pro ſuo ſufficiat ad præſcribendum? dicetur plenius in l. Celſus: vbi gloſ. & Bar. no. ff. de vſucap.

2 † Et no. pro complemento materiæ tituli, quod hæres poteſt præſcribere iiſdem titulis quibus poterat defunctus. Sozi. cōſi. cclj. col. pen. vbi allegat Pau. de Caſtr. conſi. cclxxxviij. viſa ſupraſcripta facti narratione.

3 † Item quòd præſcribens rem videtur eam habere ex titulo, quo præſcripſit non ab eo contra quem eſt præſcriptum, vt eſt caſus not. in l. ſi extraneus. & ibi no. Bar. ff. de dona. inter virum & vxorem. & in l. qui alienam. ff. de dona. cauſa mor.

4 † Item quòd poteſt præſcriptio procedere ex pluribus cauſis, ſeu titulis ſecundum glo. Barto. & communiter doct. in l. iij. §. ex plurimis. per illum text. ff. de acquir. poſſeſ. & ibi Alex. in princip. v. colum. aſſignat vtilitatem: videlicet quòd ſi quis incœpit ex vna cauſa poſſidere: & ſuperuenit mala fides: poterit incipere poſſidere ex noua cauſa bona fide: & ita pręſcribetur: vbi ex prima cauſa non præſcripſiſſet de iure canonico ſecundum quod requiritur continua bona fides. c. fina. cum ibi not. de præſcriptio.

5 † Item not. quòd titulus conditionalis non prodeſt ad præſcriptionem ante conditionis euentum. l. ij. §. ſi ſub conditione ff. pro empto. ſed titulus purus licet reſoluendus in euentum conditionis bene cauſat præſcriptionem. l. ij. & l. iiij. ff. de in diem adiectio.

6 † Et ſic ex titulo reuocabili procedit præſcriptio: vt etiā caſus in l. ſi alienam. ff. de dona. cauſa mor.

Et dum ſupra in ſecunda quæſtione poſui: quot modis accipiatur titulus in iure: & allegaui duas gloſſ. iuris ciuilis. Adde meliorem gloſſ. de iure in c. dudum. ij. in verbo intitulatam. de elect. quæ in propoſito dicit, quod dicitur titulus omnis cauſa

acquirendi dominij. Vt titulus pro emptore: pro donato &c.& qui aliquem talem habet titulum. habet cauſam præſcribendi: & ponit omnes ſignificationes huius nominis.

Et qui ſint tituli habiles ad dominij tranſlationem: vltra ibi allegata enumerat tex. melior de iure in l. iij. §. genera. ff. de acquiren. poſſeſ.

7 † Addo etiam quòd præſcriptio non procedit ex titulo ſimulato: ſed ex vero: vt eſt caſus in l. fina. ff. pro donatio.

Et dum dixi ſupra: in tertia quæſtione quod poteſt quis præſcribere rem ſuam reuocabiliter per l. in bello. §. ſi quis ſeruũ. ff. de capti. Addo gloſſ. in l. in acceſſione. ff. de diuer. & tempo. præſcript.

VENIO nunc declarata materia tituli ad materiam bonę & malæ fidei: & ſic ad ſecundum principale requiſitum in præſcriptione: & per conſequens ad ſecundam partem huius tertiæ partis principalis.

Hanc materiam bonæ & malæ fidei latè tradunt Bald. & Angel. in l. ſuper longi. colum. ij. & iij. verſiculo dixi ſecundo. C. de præſcriptio. long. tempo. & Bart. in l. Celſus. col. iiij. ff. de vſucap. vbi reſeruo dicenda ea, quæ non dicam hic ad materiã pertinentia, maxime qualiter probetur: aut quando: & ex quibus præſumatur bona vel mala fides. Hic vero ſolum attingã ea, quæ conferunt ad fundamenta & declarationem materiæ: & quæ ibi non habentur. Et in hac parte tractabo etiam permixtim de titulo: quando exigatur in præſcriptione vel non: & in quo differant in hac materia præſcriptionis ius ciuile & canonicum.

SVMMARIVM.

1 *Bona vel mala fides quid ſit: & quis dicatur bonæ vel malæ fidei?*
2 *In materia vſucapionis licet quis non putet ſe dominum, eſt tamen bonæ fidei ſi tradentem credidit eſſe dominum.*
3 *Mala fides præſumitur qui contra iura mercatur, vel contrahit.*
Mala fides interueniſſe præſumitur vbi iuris ordo, vel ſolennitas debita fuit omiſſa.
4 *Titulus non ſufficit iuſta cauſa putandi non ſubſiſtente.*
Vendens rem tanquam procurator alterius, ſi de mandato nõ appareat, ſemper præſumitur quod emptor ſit in mala fide.

Bona

6 *Bona fides requiritur aduerſus eum, contra quem præſcribitur.*
7 *Medium eſt dabile inter bonam & malam fidem.*

1 QVæro igitur primo. † In hac ſecunda parte tertiæ partis principalis: quid ſit bona vel mala fides: & conſequenter quis dicatur bonæ vel [a] malæ fidei poſſeſſor?

Breuiter dico, quòd bona fides dicitur ignorantia rei alienę ſeu iuris alieni. & econtra mala fides ſcientia vel notitia rei alienæ & ſic bonæ fidei poſſeſſor dicitur, qui ſe poſſidere ignorat alienum.

Malæ fidei vero: qui ſcientiã habet rei alienæ. Ita dicit text. no. cum glo. in c ſi virgo. xxxiiij. q. ij. & eſt bonus text. in l. bonę fidei. ff. de verb. ſigni. vbi dicitur quod bonæ fidei emptor eſſe videtur: qui ignorauit rem alienam eſſe: aut eum qui vendidit: putauit ius vendendi habere.

Ad idem eſt text. in l. ſi exiſtimans. & ibi no. Bart. ff. pro ſolu. not. glo. Panor. & Cano. in c. ſi diligenti. col. iij. verſicu. ſecundo gloſ. quærit. de præſcri. & plenius Dyn. in c. poſſeſſor. circa prin. de regu. iur. in vj. declarans per exempla.

Ad idem adduco bonum tex. in l. ſi quis fundum. ff. de acqui.
b poſſeſ. vbi expreſsè dicitur quòd mala fides eſt ex ſcientia[b] rei alienæ.

Et declarat Bar. in l. furtum. §. fundi. ff. de vſuca. dicens quòd ille, qui ſcit rem ad ſe non pertinere dicitur habere malam fidem: vt ibi: & in l. cũ quærebatur. C. vnde vi vbi dicit text. quod omnes ſcire debent quòd ſuum non eſt hoc ad alios modis omnibus pertinere.

Bonam fidem vero ſecundum Barto. habere dicitur: qui do-
c mini cogitatione poſſidet. [c] Allegat l. manifeſtiſſimi. C. de furt. & corrupte: quia voluit allegare text. in l. apud antiquos in verbo domini cogitatione. C. de fur. & ibi no. Bart. in ſecunda no. & doct. quòd reincidit in idem cum eo: quod eſt dictũ ſuprà vt dixit Barto. in d l. ſi exiſtimans.

2 † Quod in limita: & declara: vt per Barto. no. in l. ij. §. ſed ſi ſub conditione. circa med. commen. verſi. oppono quod iſto caſu ff. pro empto. vbi dicit. quòd in materia vſucapionis: licet quis non putet ſe dominum: tamen eſt bonæ fidei, ſi credidit dominum eſſe tradentem per duo iura: quæ allegat, & ibi ſequuntur Ang. & Imo.

Et dicit Azo in ſumma. C. de vſucap. pro empto. colum. iij. verſic. quid eſt bona fides. Quod bona fides eſt: quòd quis cre-

dat tradentem eſſe dominum, vel habere ius diſtrahendi.per text.in d.l.bonæ fidei emptor.

3 † Et qui mercatur vel contrahit contra iura præſumitur in mala fide:ſeu dicitur non habere bonã fidẽ.c.qui cõtra iura.de reg.iur.in vj.& l.quemadmodum.C.de agr.& cenſi.lib.xj.Hinc eſt quòd mala fides præſumitur interueniſſe:quãdo ſolennitas fuit omiſſa:& ordo debitus nõ fuit ſeruatus.glo.no.in l.j.in verbo mala fide.quam ibi no.Bar.in fi.com.C.de fid inſtru.& iure haſtę fiſ.li.x.Et iſta eſt præſumptio iuris & de iure:ex quo ſciẽs mercatur.Ita ſingulariter dicit gloſ.fi.in d.l.quemadmodũ.Ex quo ſequitur,quod non admittitur probatio in contrarium: vt ibi not.Io.de Pla.col.fin.prope fin.ver.& no.

Quam regulam pulchrè declarat Calde.conſi.iiij.ſub rubr. de præſcri.Et ideo error iuris circa validitatem tituli non inducit bonam fidem,ſed malam in vſucapionibus, & præſcriptione longi temp.l.nunquam in prin.& l.ſi fur.§.j.in fi.ff.de vſuca.

4 † Ex quo no.quòd non ſolum dicitur malæ fidei,qui ſcit vel ſcire debet rem nõ eſſe vendentis:ſed etiam qui credit eã eſſe vendentis:tamen ſcit: vel ſcire debet venditionẽ,vel cõtractũ non valere:quia titulus non ſufficit non ſubſiſtente iuſta cauſa putandi.l.Celſus.ff.de vſuca.

Et error iuris non eſt iuſta cauſa:ita dicit Pau.de Caſt.in d.l. nunquam.per illum text.

Et qui putat ſe nõ poſſe vſucapere vel præſcribere cũ poſſit: errando in iure:dicitur malæ fidei: & non vſucapit:vt eſt caſus in d.l.ſi fur.§.j.& ſic potius inſpicitur hoc caſu: quod eſt in opinione:quàm quod in veritate. Aliquando econtra. De quo dic vt habetur in l.ij.§.ſi ſub conditione.ff.pro empto.vbi Bart.circa hoc tradit diſtinctionem.

Et no.dixit Bar.in l.cum vir.ad fi.commen.ff.de vſuca.vt refert Alex.in l.qui in aliena.in princ.col.iij.verſi.plus dixit.ff.de

5 acquir.hæredi.† Quod ſi quis vendidit rem tanquam procurator alterius,niſi appareat de mãdato:ſemper præſumitur quod emptor fuerit in mala fide. Sed Barto.vbi ſuprà hoc non dicit licèt fortè poſſit elici ex verbis ſuis dum innuit:quòd talis vẽditio non cauſat publicianam,vel præſcribendi conditionem, niſi confirmetur ratihabitatione, vel ſucceſſione,quo caſu trahitur retro quo ad dominium, ſi ille cuius nomine vendidit: & cui iſte qui vendidit tanquàm procurator ſucceſſit: erat dominus: alias quo ad publicianam, & præſcribendi conditionem.

Contra

Contrarium tamen firmant Ang.& Imo.in d.l.cum vir.circa fin.commen.dicentes, q̄ ſi contraho cum aliquo tanquàm cum negotiorũ geſtore.quia ſcio eum non habere poteſtatem vendendi. Ideo interim ſum in mala fide: anteq̄ dominus ratum habeat,& ſic interim non vſucapio.Sed quando contraho cum aliquo vt procuratore: qui aſſerit ſe procuratorẽ: ſui ductus iuſto errore: & ſic videor eſſe in bona fide & per conſequens habere vſucapiendi potentiam.per not.in l.Celſus.ff.de vſucap. Et dicit Imol.quòd hoc etiam ſatis videtur fuiſſe de mente Bartol.ſi ponderetur.

6 † Et not.quòd bona fides requiritur aduerſus eum, contra quem præſcribitur non aduerſus ſoluentem ſeu cauſam ſolutionis. Et ideo licet quis recipiat ſcienter indebitum: tamen præſcribit aduerſus dominium:ſi ſibi ſoluatur pecunia vel res aliena: quia dicitur bonæ fidei reſpectu veri domini, ex quo credit ſoluentem veſ tradentẽ dominũ.ita dixit no.Bar.in l.indebiti.§.ſed ſi nummi.in ij.oppo.tertiæ partis.ff.de cond.inde.

7 † Addo quòd inter bonam & malam fidẽ eſt dare medium ſcilicet non bonam fidem:quæ cadit in dubitante.tex.eſt cum gl.in l.iij.§.genera.in verbo non bona.ff.de acquir.poſ.& in l.j.§.illo.eo.tit.not. Bar.in d.l.furtum.§.fundi.ff.de vſucap.& late Iaſo.in d.§.genera.col.ij.& iij.in vj.not.

Poteſt etiam iſta non bona fides aliquando cadere in ignorante,vt in eo qui acquiſiuit per procuratorem ante notitiam: & per eum poſſidet:vt declarat Alexan.in d.§.genera.col.ij. Et dicit not.Bal.in c.vigilanti.col.ij.de præſcrip.quòd vbi non eſt bona fides nec mala potius præſumitur bona per tex.ſingu.ſecundum eum cum glo.parua.in l.eius qui in prouincia.verſic. quod ſi ſtipulatus.ff.ſi cert.petat.

Et quomodo debet intelligi illa concluſio.quòd in dubio præſumitur bona fides.l.pen.& ibi not.C.de euict.declarat no. Dyn. per modum diſtinctionis.in dicto capitulo qui contra iura.& plenè dicam poſt Bartol.in repetitio.l. Celſus.in tertia parte. ff. de vſucapio. vbi late traditur ex quibus, & quando præſumatur bona vel mala fides.

ADDITIO.

a Quis dicatur malæ fidei poſſeſſor Panor.in ca.graue.de reſtit.ſpo.not.glo.Bart.& doct.in l.ex diuerſo.ff.de rei vendi. Cy. & doct.in l.certum.C.eo.tit.Ioan.de Pla.in l.quemadmodum. verſic.vlti.not.C.de agri. & cenſit. Panor.conſil.lxxvj.in vlti. dub.j.vol.Et quomodo probetur bona vel mala fides.no.plenè. Bart.

Barto.in l. Celſus.col.iiij.circa fin.& ſequen.& ibi late dicam ff.de vſucap.& Panormi.conſil.lxxxj.j.colum.Ange.conſil.clx. aliàs.clxij.pro deciſione. Et quis dicatur eſſe in bona fide per do.Philip.Franciſc.poſt glo.in c.poſſeſſor.col.penulti.de regu. iur.in vj.& per Alber.de Roſ.in ſuo dictionario in verbo præſcriptio.verſicu.ſine poſſeſſione.& ibi : an dubitans dicatur in bona fide.vide per d.Philip. Franciſc.poſt gl.in c.poſſeſſor.colum.penulti.de reg.iur.in vj.& per Albe.de Roſ.in ſuo dictionario in verbo præſcriptio.verſi.ſine poſſeſſione. Et ibi an dubitans dicatur in bona fide.& quid ſi prælatus habet malam fidem,& eccleſia ſiue capitulum bonam , vide ibi verſiculum quid ſi quis dubitat.

b Quod per ſcientiam inducatur mala fides:adde bonum tex. in l.item veniunt.§.petitam.de petitio.hæredi.

c Et propterea dixit Bal.in l.cum res.colum.ij.C.de probatio. quod non procedit præſcriptio abſque animo præſcribendi: quia aliàs præſcribens eſſet in mala fide. Adde Panormita.in capitu.conſultationibus.de iure patronat.

SVMMARIVM.

1 *Dubius poſſeſſor an ſit bonæ vel malæ fidei?*
2 *Dubitatio ſuperueniens , quòd res ſit aliena non interrumpit præſcriptionem inchoatam.*
3 *In dubio nemo tenetur ius ſuum indiſcuſſum relinquere.*
4 *Dubius & ignorans æquiparatur.*
5 *Medium eſt dubie inter ſcientiam & ignorantiam.*

1 SEcundò quæro.In hac ſecunda parte : † vtrum ille qui dubitat,cenſeatur eſſe bonæ vel malæ fidei poſſeſſor.& ſic cui extremorum applicetur iſtud mediū ? gl.& Inn.in c.ſi diligenti.& in capitul.fin.de præſcriptio.tenent quòd dubius dicatur potius bonæ quàm malæ fidei.

2 Ex quo inferunt:ꝙ ſuperueniēs dubitatio: ꝙ res ſit aliena non interrumpit præſcriptionem inchoatam etiam de iure canonico ſecundum quod exigitur continua bona fides vſque ad præſcriptionem completam d.c.ſi.&]̃.dicetur ſequitur Bal.in l.naturaliter.col.ij.circa fin.verſi.& ex hoc dico ſi quis cœperit dubitare.ff.de vſucap.dicens : ꝙ ab initio talis non præſcriberet,quia non habet bonam fidem,licet non habeat malam.Sed ex poſtfacto talis titubatio non nocet:quia requiritur,ꝙ firmiter credat ſe malæ fidei poſſeſſorem,vt extinguatur ſiue interrumpatur præſcriptio.& ſequuntur Panor.in d.c.ſi.col.pen.ver. tertio

tertio gl.quærit.& plenius Feli.col.antepen.& pen.atteſtantes hanc opin.eſſe communem & do. Alexã.in d.§.genera.col.ij.in iij.not.& ibi late.do.Iaſ.col.ij.& iii.in vj.not.Referens etiã poſt Alex.ꝙ ..ta opi.eſt communis quam comprobat tribus mediis
3 & plenè diſcutit hunc articulum.Et principalis ratio eſt † quia in dubio nemo tenetur ius ſuum indiſcuſſum relinquere.l. illud.ff.de petitio.hæredi.

Et quòd à principio requiratur bona fides : & non ſufficiat medium inter bonam & malam , tenet etiam Bartol.in l.ſed ſi lege.§.ſcire.circa fin.ff.de petitio.hæredi.

Hunc articulum late examinat Imol.& tenet cõmunem in repet.d.c.fi.col.liij.verſi.an autem præambula.de præſcriptio.

4 † Nec ob.ſi dicatur quod dubius & ignorans æquiparantur. l.fi.C.de condi.inde.Et ſic videtur , ꝙ dubitãs:an res ſit aliena: ita dicatur habere bonam fidem , ſicut ignorans rem alienam. Nã reſponſio patet ex not.per gl.in d.l.fi.quæ dicit:quod quantum ad illam materiã conditionis indebiti non eſt differentia inter ignorantiam & titubationem , ſiue ignorantem & titubantem.Sed bene quo ad alia.vt not.gl.magiſtra.in rub.ff.de iur.& fac.ignor.de quo per Iaſ.in l.quandiu.C.qui admit.referentem Barto.in d l.naturaliter.& ibi inaduertenter dicit quod dubitans dicitur habere bonam fidem:ſicut ignorans: & idem ſentit in dicto §.generali columna tertia, dum dicit:quòd dubitans & ignorans æquiparantur &c.Sed in hoc malè : vt patet ex prædictis.

5 † Et quis dicatur dubitare ſeu titubare.Et quod ſit medium inter ſcientiam & ignorantiam ? plene declarat Gemi.in c.in fidei fauorem.circa med.commen.de hæredi.in vj.

SVMMARIVM.

1 *Mala fides eſt duplex.*

2 *Hæres fingitur vna perſona cum defuncto.*

3 *Mala fides cauſata per litis conteſtationem dicitur ficta, niſi conſtet de ſcientia.*

4 *Mala fides ex iuris errore inducta dicitur ficta.*

5 *Iura loquentia de mala fide, de qua loqui intelligantur?*

6 *Error iuris licet dicatur inducere malam fidem in vſucapionibus & præſcriptionibus longi temporis dicitur tamen mala fides ficta.*

7 *Mala fides verba defuncti nocet hæredi.*

Tertiò

1 TErtiò quæro. † Quotuplex ſit mala fides? dic quod eſt duplex: videlicet vna vera & propria: quando quis ſcit rem alienam eſſe. Alia ficta: quando quis ex perſona alterius ideſt autoris cẽſetur malæ fidei. Et hæc etiam diſtinguitur in-
2 ter hæredem, & ſingularem ſucceſſorem. † Fingitur enim hæres vna perſona cum defuncto. vt in authent. de iureiurand. à mori. præſti. in princi. Non ſic ſingularis ſucceſſor. l. an vitium. in princip. & l. cum hæres. cum ibi not. in glo. vlti. ff. de diuer. & temp. præſcript. Ita declarat Ioan. And. in addi. ad Spec. in titul. de præſcript. §. j. colum. pen. verſic. quid ſi debitor. in addit. magna poſita ſuper verbo. alienari. Butri. & Panormit. in c. ſi diligenti. col. vj. verſic. contrarium concludit. de præſcrip. qui non allegant Ioan. And. vbi ſuprà latius iſtas duas ſpecies malæ fidei declarantem. gloſ. tamen in l. poteſt pluribus. in gloſ. j. ff. de vſucap dicit: quòd hæres ſuccedens in locum defuncti, qui ſciebat rem alienam: dicitur habere non bonam fidem. Non autem malam. Et ſic vult illa gl. quod idem ſit non bona fides: ꝙ ficta mala fides, licet de ipſa doct. non faciant mentionem.
3 † Et not. ꝙ mala fides cauſata per litis conteſtationẽ dicitur ficta: niſi conſtet de ſcientia, quia tunc diceretur vera ſecundum Bart. in l. illud. ff. de petitio. hæredi.

Itẽ mala fides inducta ex errore iuris dicitur ficta: vt dicã j.
4 † Effectus autẽ huius diuiſionis ſeu diſtinctionis eſt duplex.
5 † Primus eſt: ꝙ iura loquẽtia de mala fide intelliguntur loqui de vera, & non de ficta ſecundum Aret. in l. Pomponius. §. cum quis. ff. de acquir. poſſeſ. & refert ibi do. Claud. Aquen. colum. vlti. circa med. pro quo dicto facit regula. l. iij. §. hæc verba. ff. de neg. geſt. & l. fi. C. de his qui ve. æta. impe. cum concor.
6 † Secundus effectus not. eſt quia licet error iuris dicatur inducere malam fidẽ in vſucapionibus, & præſcriptione longi temporis. l. nunquàm. in princi. & ibi not. ff. de vſucap. & per Dyn. in ca. poſſeſſor. de regu. iur. in vj. tamen dicitur mala fides
7 ficta. Ideo non nocet hæredi bonæfidei, licet † mala fides vera defuncti bene noceat hæredi. l. ſequitur. §. hæres. ff. de vſucap. Ita voluit ſingulariter glo. in l. tutor rerum. in glo. magna. ff. de adminiſt. tuto. Et ita per illam gloſ. dicit Paul. de Caſtr. in d. l. nunquàm. in princip.

SVMMARIVM.

1 Bona, vel mala fides quam recipiat diuiſionem?
2 Bona fides quo ad vnum, non impedit præſcriptionẽ quo ad alium.

Emens

3 *Emens rem aliquam à non domini, quem credidit dominum: quam ſciebat hypothecatam alteri cui praſcribat?*

1 QVartò quæro. † Vtrum bona vel mala fides recipiat diuiſionem? dicas quòd ſic: quia poteſt quis habere bonam fidem reſpectu vnius, & malam reſpectu alterius, ideo
2 † bona fides quo ad vnum non impedit præſcriptionem quo ad alium. Sed aduerſus illum tantum cuius reſpectu quis habet malam fidem. text. eſt cum gloſſ. in l. ſi quis fundum. ff. de acquirend. poſſeſ. vbi idem dicitur ratione rei: quia poteſt quis habere bonam fidem quo ad vnam partem rei, & malam reſpectu alterius partis.

Et adduco not. text. in l. emptor. ff. pro empto. qui diſtinguit, an quis ſciat partem fundi eſſe alterius pro diuiſo: & non nocet iſta ſcientia quo ad alias partes. Si vero ſcit partem eſſe alterius per indiuiſo dicitur malæ fidei quo ad totum fundum. not. Bart. in d. l. naturaliter. col. iij. verſic. quæro quid ſi ſuperuenerit mala fides. ff. de vſucap. & not. Bal. l. & Ange. in d. l ſuper longi. col. iij. circa fin. & Imol. in repet. d. c. fin. col. xxxiiij. verſi. & aduerte. de præſcriptio. addo text. in l. ſi ædes. & ibi not. Bart. allegans alia iura. ff. de ſeruit. vrb. prædior.

3 † Hinc eſt quòd ſi quis emerit rem aliquam à non domino: quem credidit dominum: quam ſciebat hypothecatam alteri, præſcribet quo ad dominium: quia non habuit ſcientiam rei alienæ. Sed non quo ad hypothecam. text. eſt in d. l. ſi quis fundum. in fin. iuncta gloſſ. fin. ff. de acquiren. poſſeſ. not. gloſſ. in l. ſicut. in verb. poſſidente. C. de præſcript. xxx. ann. Specu. in titu. de præſcript. in iiij. parte, prope fin.

SVMMARIVM.

1 *Sententia lata in fauorem poſſeſſoris malæ fidei non purgat ipſius malam fidem.*

1 QVinto quæro. † An ſententia lata in fauorem poſſeſſoris malæ fidei purget ipſius malam fidem? Concludo quod non. vt per Alexand. conſil. lxxv. viſis & ponderatis. vlti. colum. iiij. volu. vbi ad hoc allegat Butri. & Petr. de Anchar. in c. conſultationibus. de iurepatronat.

SVMMARIVM.

1 *Bona fides an ſit in omni præſcriptione neceſſaria, an etiã cum ea requiratur titulus?*

2 *In præſcriptione. xxx. vel xl. annorum de iure ciuili non requiritur titulus, nec bona fides: ſed ſola poſſeſſio.*

Differentia

3 *Differentia eſt de iure ciuili inter bonæ & malæ fidei poſſeſſorem.*

4 *Longi temporis præſcriptio cum titulo, & bona fide eſt potentior præſcriptione longi temporis cum bona fide tantum.*

5 *Duorum diuerſo tempore præſcribentium cum titulo & bona fide: ſi poſſeſſio ad tertium perueniat, & ambo concurrant quis eorum præferatur in vendicando?*

6 *Directum dominium quo caſu præferatur vtili?*

7 *Poſſeſſor malæ fidei qui ſpacio. xxx. annorum præſcripſit an per vim poßit expelli, ſeu ſpoliari dominio.*

8 *Spoliato non poteſt obijci exceptio dominij per ſpoliatorem.*

9 *Ius canonicum & ciuile in quibus concordent, vel diſcordent?*

10 *In præſcriptione contra eccleſiam, quæ ſufficiant.*

11 *Præſcribens contra quē eſt iuris præſumptio, quæ habeat probare?*

12 *Spacium tanti temporis cuius initij memoria non extat habetur loco tituli legitimi quo ad dominium.*

13 *Spatio tanti temporis cuius initij memoria non extat præſcribuntur etiam regalia & ea quæ non poſſunt niſi ex priuilegio cōpetere.*

14 *Priuilegium & conſuetudo æquiparantur.*

15 *Præſcribere volens iuriſdictionē in alieno territorio, quibus ageat?*

16 *Poſſeßio à iure damnata an iuuat poſſeſſorem?*

17 *Spacium tanti temporis cuius initij memoria non extat tantum operatur in cauſa quantùm imperator.*

18 *In præſcriptione tanti temporis cuius initij &c. ſemper præſumitur titulus & bona fides.*

19 *Præſumptio reſultans ex ſpacio tanti temporis cuius initij memoria non extat dicitur iuris & de iure.*

20 *Curandum non eſt de bona vel mala fide vbi habetur tantum tempus cuius initij memoria non extat.*

21 *Præſcriptio tanti temporis cu. in. me. &c. nunquam cenſetur excuſa.*

22 *Probata poſſeßione tanti tempo. cu. in. me. &c. non eſt neceſſaria probatio ſcientiæ & patientiæ ſuperioru in præſcriptionibus.*

23 *Tantum tempus cuius initij memoria non extat non habet vim priuilegij in præſcribendis, vbi datur incapacitas iuris vel poſſeßionis erga exercentem.*

24 *Centum anni debentur eſſe tantum tempus de quo non extat memoria.*

25 *Affirmatiua illa memoriter extare, aut negatiua memoriam non extare quomodo probantur?*

26 *Teſtis debet eſſe de vicinis vbi probādum incumbit de tanto temp. cu. in. me. non eſt.*

Memoriam

27 *Memoria non extare an poſſit probari à centum annis infrà: & cuius ætatis eſſe debeant teſtes in hac materia?*

28 *Præſcriptio centenaria, vel poſſeſſio ſeu quaſi centum annorum quomodo poſſit probari?*

29 *Textus dicens, quòd vbi præſumptio iuris eſt cõtra præſcribentem requiritur titulus quomodo limitatur?*

30 *Titulus præſumitur allegatus ex patientia diuturnit. vbi in præſcribendo agitur de paruo præiudicio.*

1 SExto quæro. † An in omni præſcriptione ſit neceſſaria bona fides, & an ſola ſufficiat ad præſcribendum: vel requiratur etiam titulus ſimul cum bona fide: & quando. Circa iſtam quæſtionem faciẽda eſt diſtinctio inter ius ciuile & ius cano. Nam de iure ciuili in vſucapione triennij & in præſcriptione. x.an. inter præſentes & xx. inter abſentes requiritur titulus & bona fides, ſcilicet, titulus verus vel putatiuus interueniente probabili errore facti. l. nullo. C. de rei ven. l. Celſus cũ materia ſua. ff. de vſuca. & l. diutina. iuncta. l. ij. & l. ſuper longi. C. de præſcri. lon. temp. & inſti. de vſucap. in princ. Et in hoc vtrunq; ius concordat. Et ex tali præſcriptione cum titulo & bona fide acquiritur dominiũ: videlicet per vſucapionẽ directum. inſtit. de vſucap. in princ. & l. iij. ff. de vſucap. & vtile per præſcriptionem longi. tẽp. per quod excluditur antiquus dominus: ſi agat: & præſcribens habet actionẽ contra ipſum & quemlibet aliũ: ſi de poſſeſſione cadat. l. ſi quis emptionis. in prin. & ibi gl. Cy. Bal. & Sali. C. de præſcri. xxx. an. Et dixi plene. ſ. in ij. parte prin-

2 cipali. † In præſcriptiõe vero. xxx. vel xl. an. de iure ciuili non requiritur titulus nec bona fides: ſed ſufficit ſola poſſeſſio cũ curſu tanti tẽporis. Nam tãto tẽpore omne ius & omnis actio tollitur: & præſcribũt etiã fures & prædones. l. ſicut. l. omnes. & l. cũ notiſſimi. C. de præſcr. xxx. an. iũcto text. in l. j. §. ad hæc. C. de anna. except. quæ iura ſunt regiſtrata in §. poteſt. xvj. qu. iij.

3 † Eſt tamen differentia de iure ciui. inter bonæ & malæ fidei

a poſſeſſorẽ in præſcriptione. xxx. an. quia poſſidens [a] rem bona fide ſine titulo ſpacio. xxx. an. præſcribit dominiũ ſaltem vtile: ita q; nedum habet exceptionẽ cõtra antiquũ dominũ: ſi agat. ſed etiã habet actionẽ: ſi cadat de poſſeſſione aduerſus quemlibet tertiũ ad vendicandã ſed non cõtra antiquũ dominium, vel creditorem contra quẽ præſcripſit ſi poſſeſſio perueniat ad eum ſecundũ opi. Ioan. cõmuniter approbatã. Et hoc operatur reliquiæ directi dominij, vel actionũ: quæ remanſerunt penes antiquum dominũ, vel creditorẽ. poſſeſſor vero malæfidei: qui

dicitur iniuſtus licet poſſiderit.xxx.ann. non acquirit aliquod dominium, ſed duntaxat ius excipiēdi cōtra antiquū dominū vel creditorē & ſi cadat de poſſeſſione nullā habet actionem ad rem vendicandā nedū contra dominū,ſed nec cōtra tertiū. quinimo poteſt antiquus dominus à quilibet alio tertio rem vendicare,vel creditor per hypothecariā auocare,non obſtante præſcriptione primi poſſeſſoris,bonæ vel malæfidei,de qua tertius opponere nō poteſt, niſi ipſe præſcripſerit, quia opponeret de iure tertij.iſte eſt caſus.in d.l.ſi quis emptionis.§.j.C. de præſcr.xxx.an.iuncta gl.ſuper verbo ſimiliter.cū qua tranſeunt.Cy.Bart.Bald.Ang.& cōmuniter doct.maxime Sali.referens opin. Ioan. quàm ibi firmat gloſſ. eſſe communem.

4 Vnde infertur † quod præſcriptio longi temporis cū titulo & bona fide eſt potētior præſcriptione longiſſimi tēporis cum bona fide tantū. quia per primā acquiritur actio etiam contra antiquū dominū,vel creditorem.d.l.ſi quis emptionis. in prin. iuncta gl.ſuper verbo etiam:& ibi not.doct.maximè Salic.qui atteſtantur opi.Io.& Guil.relatā in gl.eſſe cōmunem : ſed non per ſecundam:licet ſit cū bona fide.titulus enim debet aliquid plus operari:vt ibi dicit Sali. quāuis dici poſſet : quod prolixitas maioris tēporis deberet ſupplere defectū tituli : tamen titulus præualet tempori. ar. corū quæ habentur in l.obligationum fere.§.placet.ff.de act.& oblig.& in l.ſi certis annis.C.de pact.licet Panorm.in c.illud.circa fi ij.col.de præſcript. dicat: quòd curſus maioris temporis ſupplet defectum tituli.

5 † Sed quæritur:ſi duo diuerſo tēpore præſcripſerunt cum titulo & bona ſide:& deinde poſſeſſio perueniat ad tertiū:& ambo cócurrunt : quis præferatur in vendicādo.Iſtā quæſtionem attingit gl.in d.l.ſi quis emptionis.in prin.in verbo etiā. & concludit ꝙ ſecundus præſcriptor debet proferri primo. quia per ſecundam præſcriptionē eſt in totū extinctū ius primi: & cùm illa gloſ.tranſeunt ibi Cy.Bald. Sali. & communiter doct.

6 † Quid autem ſi ille, qui præſcripſit ſpacio longiſſimi temporis.xxx.ann.cū bona fide abſq; titulo cecidit de poſſeſſione: & res peruenerit ad tertiū:& cōtra illū concurrāt dominus antiquus reſpectu directi dominij:& præſcriptor reſpectu vtilis: quis præferatur.ſi enim ipſe dominus poſſideret : nō eſt dubiū ꝙ directū præfertur vtili vt d.l.ſi quis emptionis.§.j.ver.ita.tamen iūcta gl.Sed dubium eſt:quid ſi tertius poſſidet.qui nullū ius habet,& concurrāt dominus habēs directū : & præſcriptor habens vtile:quis debet præferri?iſtam qu.mouet Sali.in d.§.j. in iij.

in iij.q.& cõcludit poſt Cy.& Ia.de Arc.illũ qui præſcripſit debere præferri domino:non obſtante concurſu domini directi: tertio poſſidẽte:quia habet actionẽ cõtra omnes, præterquam contra dominum.d.§.j.& ita firmãt.And.de Iſer. & Alua.in §.ſi quis per xxx.ad fi. ij.col.in ti.ſi de feu.fue.cõtro. Concludẽtes præſcribentem debere præferri:ſi fuit bonæ fidei. Si verò præſcribens fuiſſet malæ fidei:tũc deberet præferri dominus & nimirum:quia eo caſu præſcriptor nõ habet dominiũ nec actionẽ.d.l.ſi quis emptionis.§.j.ad quã.l.gl.format quatuor q. in d. §.ſi quis per xxx.quas ibi explicat Sal.col.ij.& fuerũt relatę.ſ.

7 † Et quãuis malæ fidei poſſeſſor qui præſcripſit ſpacio.xxx. an acquirat ſolũ ius excipiẽdi & nõ dominiũ aliquod. & nullã habeat actionẽ ad rem vẽdicandã:ſi cadat de poſſeſſione:& ſic nullum habeat remediũ petitoriũ. Tamẽ ſi de facto,&per vim expellatur ſeu ſpolietur poſſeſſione,habet procuidubio remedium poſſeſſoriũ:videlicet interdictũ vnde vi.& debet reſtitui tanquam ſpoliatus:nec poteſt ſibi obijci:ꝙ nõ ſit dominus nec de dominio ſpoliatoris.l.ſi quis ad ſe fundum.C.ad l.Iul.de vi. Sed fortius habet rei vendicationẽ cõtra violentũ reſpectiuè. Nec poteſt violentus referre quæſtionẽ dominij:etiã ſi agatur petitorio:vt eſt caſus no. in d.l.ſi quis emptionis.§.ſed hæc ſuper illis.quæ Bar. ibi dicit ſingularẽ & mãdat perpetuo notari. Et ſic eſt ibi caſus:in quo rei vẽdicatio datur cõtra dominium propter violentiã cõmiſſam. Nam ſi ageretur poſſeſſorio recuperandæ:nullũ eſſe dubiũ:ꝙ non obſtaret exceptio dominij.d.l.ſi quis ad ſe fundum vt ibi dicit Bal. niſi cõuentus pateretur fieri probationes de dominio.c.j.de reſti.ſpol.&in caſibus ſpecialibus not.per Alex.in l.naturaliter.§.nihil commune.col.x. cum ſequen.ff.de acqui.poſſ.

8 † Ex quo infero eſſe caſum valde ſingularẽ in d.§.ſed hæc ſuper illis. quòd ſpoliator non poteſt obijci exceptio dominij per ſpoliatorẽ: nedũ ſi agat poſſeſſorio recuperandæ ſiue interdicto vnde vi.ſed etiã ſi intẽtet petitoriũ & rei vẽdicationem: vt apertè probat ille text. in verbo vendicare:& ita vult ibi gl. quam ſequitur Sali.dicẽs:quòd in caſu illius.§.malæ fidei poſſeſſor ſpoliatus vendicat rem de facto reſpectu violentiæ,& à violento,quãuis nullũ habeat dominiũ. Nec ipſe poteſt opponere de dominio propter violentiã ab eo cõmiſſam. Sed Bal.in d.§.ſed hæc ſuper illis.intelligit:quod in caſu illius.§.malæ fidei poſſeſſor ſpacio xxx.ann.præſcripſerit vtile dominium:cui præfertur directũ: ſi ceciderit de poſſeſſione,aliter quã per vio-

lentiam. Sed vbi dominus rem violẽter occupauit: clauditur ſibi os: & nõ poteſt excipere de dominio propter violentiam: qui intellectus ſtare nõ poteſt: quia cõmunis eſt opinio, ꝙ male fidei poſſeſſor nullũ acquirat dominiũ vt plene not. in d.l.ſi quis emptionis.§.j. vnde Bal.alibi ponit verũ intellectũ ad d.§. ſed hæc ſuper illis.in l.vis eius.C.de proba.Et de eius intellec. tradũt Bar.& doc.in l.iiij.§.Cato.in iij.opp.col.iij.ff.de ver.obl. vbi Bar.ſingulariter ampliat illũ §.ſed hęc ſuper illis vt procedat:nedũ in ipſo ſpoliatore:ꝙ cõuentus petitorio nõ poſſit referre agẽti ſpoliato quęſtionẽ dominij:ſed etiã in hęrede eius: & ibi vide per Iaſ.col.x.in iiij.& v.cõclu.poſt Alex. & Aret. Et per iſta remanet declaratus intellectus illius difficilis & no.l. ſi quis emptionis:qui eſt tota ſingularis ſecundum Bart. ibi.

9 † Hæc omnia procedũt de iure ciuili:vbi agitur de præſcribendo cõtra priuatũ.Sed de iure canonico aliter cautũ eſſe videtur.Partim enim in hac materia diſpoſitio iuris canonici & ciuilis concordat:partim vero diſcordat. Nã in vſucapione & præſcriptione longi tẽporis quo ad res prophanas & inter laicos ius canonicũ & ciuile concordant. Vnde ſi priuatus præſcribat contra priuatum:vel eccleſia cõtra priuatum:indiſtincte locum habent iura ciuilia: quorum diſpoſitio recitatur in §. poteſt. xvj.q.iij.vt ſcilicet diſtinguatur in corporalibus: an quis pręſcribat cum titulo:aut ſine titulo,& per tempus à lege diffinitũ.In incorporalibus vero vt in ſeruitutibus:an habeant cauſam continuam vel diſcontinuam iuxta materiam.l.ſeruitutes la grande.ff.de ſeruit.tit. generali.

Sed diſcordat ius canonicum à iure ciuili in præſcriptione longiſſimi temporis.xxx.an.quatenus ius ciuile admittit præſcriptionem.xxx.ann. cũ mala fide:ſaltem vt proſit ad retinendum:& ſi nõ ad agendũ.l.ſi quis emptionis.§ j. C.de præſcript. xxx.an. quia de iure canonico nulla præſcriptio cuiuſcunque temporis procedit cum mala fide.c.vigilanti. & c. fin.de præſcript.& c.poſſeſſor.de reg.iur.in vj.

Si vero priuatus vult præſcribere contra eccleſiã [illegible] præſcriptibilem: vel eccleſia cõtra aliam eccleſiam.de iure cano. in rebus immobilibus vel iuribus habentibus cauſam continuam requiritur tempus.xl.an. cum bona fide nec exigitur titulus:dummodo ius cõmune non reſiſtat:ſeu pręſumptio iuris non ſit contra præſcribentem. & ſic regulariter ſufficit tẽpus. xl an. cum bona fide ad præſcribendum cõtra eccleſiam. c. de quarta.c.ad aures.& c.ſi diligẽti.& ibi plene not.gl.& cano.de

præſcrip.

præſcrip. & eſt caſus in c.j.de præſcri. in vj.& ibi plene no.glo. Archi.Io.An.& Gemi.& quòd idem iuris ſit quando vna eccleſia pręſcribit aduerſus aliam: eſt caſus in d.c.de quarta.c.illud. & c.ad aures.vbi not.Panor.Et ita declarat ipſe Panor.in d.ca. de quarta.colum.iiij.verſi.his præſuppoſitis.Et quod ius ciuile remaneat incorrectum reſpectu vſucapionis & pręſcriptionis longi temporis inter priuatos: & quando eccleſia præſcribit contra priuatum.firmat Gemi.d.ca.j in prin.colum.iij.de præſcript.in vj.& ibi.d.Philip.Fran.col.j.vltra med.Et quod laicus præſcribat rem temporalem eccleſiæ ſpacio xl.ann.firmat expreſſe gloſ.fin.in cap.fin.de præſcript.in vj. & in ca.facultates. xiij.quæſt.ij.in verbo.xxx.ann.

Vnde clarius & breuius in hoc articulo ſi quæratur: an ſit differentia inter ius ciuile & canonicum dici poteſt ſecundum Panorm. in d.cap.de quarta. colum.iiij.in prin.verſic.ſed quãtum ad principalem articulum quod regulariter inter ius canonicum & ius ciuile quo ad præſcriptionem inducendam
a nulla eſt differentia [a] præter illã:quia ius ciuile admittit præſcriptionem cum mala fide.d.l.ſi quis emptionis.§.j. C. de præſcript.xxx.ann.quam ius canonicum damnat. cap.vigilanti.& cap.ſi.de præſcrip. Alia enim differentia iure non probatur.

Nec obſt.ſi dicatur quòd canonica iura expoſcunt indifferenter tempus.xl.an.d.cap.de quarta.& ca.illud.cum ſi. Secus de iure ciuili.l.fin.C.de præſcript.lon.tempo.quia dicit Panor. quòd ius canonicum ſemper non requirit illud tempus:ſed ſolum quando præſcribitur contra eccleſiam: & in fauorem eccleſiæ fuit inductum. Et idem eſt de iure ciuili: vt in authen. quas actiones. C.de ſacroſan. eccleſ. & quemadmodum contra eccleſiam romanam de iure cano.non admittitur niſi præſcriptio centenaria. cap.cum nobis.de præſcript. Ita & de iure ciuili. dicta authen. quas actiones. vnde eccleſia contra priuatum: & priuatus contra priuatum bene præſcribit minori tempore: & ſicut à iure ciuili diſponitur: ita concluſiue dicit Panormitan. in dicto cap. de quarta. columm. iiij. cuius verba refert & ſequitur Cæpol. in tract. ſeru. vib. prædio. cap.xxiiij. colum.iij.circa finem & ſequen.& firmat domi. Cardin.conſil. xxxviij. primo rationes. columna prima verſiculo tertio quia certum. dicens quod eccleſia præſcribit ius laicorum tanto tempore:quanto laicus contra laicum: & vide per Dy.in cap. poſſeſſor.col.iij.verſi.quærendum eſt vtrum de iure canonico. de regulis iuris. in ſexto. vbi tradit an & quando tam de iure

ciuili quàm canonico in præſcriptione requiratur titulus & bona fides: vel alterum ſufficiat:& quando requiratur titulus ad præſcribendum tam de iure ciuili quàm cano.not.Imol.in repe.c.fi.col.vij.& viij.de praſcript.But.in repe.c.peruenit.col. x.de cenſi.vbi aſſignat rationem quare exigatur titulus in caſi
c bus:in quibus de iure requiritur[c] & de præſcriptione eccleſiaſtica ſeu canonica & contra clericos plenius dicam per plures quæſtiones in quinta parte principali huius tractatus: vbi diffusè cumulaui materiam.d.auth.quas actiones.

10 † Stat ergo ex præmiſſis firma concluſio:quod de iure canonico in præſcriptione contra eccleſiam non requiritur titulus: ſed duo ſufficiunt:videlicet bona fides & tempus xl.ann.Sicut etiam de iure ciuili in præſcriptione xxx.vel xl.anno. non requiritur titulus:ſed bona fides ſufficit ad acquiſitionem vtilis dominij.d.l.ſi quis emptionis.§.j.cum ibi nota.

Limita iſtam concluſionem vt non procedat: quando ius
d commune reſiſtit præſcribenti,[d] vel iuris præſumptio eſt contra eum:tunc enim bona fides & tempus prædictum non ſufficerent:vbi ius commune reſiſtit:ſed eſt neceſſarius titulus:qui poſſeſſori cauſam tribuat præſcribendi:niſi allegetur & probetur præſcriptio tanti temporis:cuius initij memoria nó extat.

11 † Et ſic præſcribens contra quem eſt iuris præſumptio: debet probare tempus.xl.anno. & iuſtum titulum vel tantum tẽpus cuius initij &c.text.eſt in d.c.j.de præſcript.in vj.vbi ponitur caſus in prælato,vel eccleſia:qui vel quæ allegat ſe præſcripſiſſe decimas in parochia alterius eccleſiæ.Nã diſpoſitio & præſumptio iuris eſt in contrarium : quod decimæ pertineant ad illam parochiam:infra cuius limites prædia contingunt. Ideo præſumitur in dubio eas occupaſſe:& poſſeſſio fuiſſe iniuſta.c. ad decimas.de reſtit.ſpol.eo.lib.vnde opus eſt vltra tempus.xl. anno.quòd doceat de titulo vel de præſcriptione tanti temporis &c.quo caſu non requiritur titulus:ita dicit tex.in d.c.j.no. do.Card.conſi.cxiiij.dico Petrum non audiendum.circa finẽ. & plura adducit Felin.in c.ſi diligenti.col.vij.in nona reſtrict. de præſcriptio.

12 † Et ratio eſt quia ſpatium tanti tẽporis: cuius initij memoria non extat habetur loco tituli legitime cõſtituti.l.hoc iure. §.ductus aquæ.& ibi glo.ff.de aqua quotidia.& æſtiua.& habet vim priuilegij.c.ſuper quibuſdam.§ præterea.iuncta glo.ſuper
e verbo non extent.de verbo.ſignifica.[e] & vicem legis.l.j.§.finali ibi.vetuſtatem vicem legis obtinere:& in l.in ſumma.in princ. ibi:

ibi: vetuſtas quæ ſemper pro lege habetur.ff:de aqua plu.arc. no.Domin.Cardi.conſi.lxxxviij.capitulum ciuitatenſe. Alias. Ego Franciſcus &c.

13 † Hinc eſt quòd nedum, imperium & iuriſdictio: ſed etiam
f regalia [f] & ea quæ non poſſunt competere niſi ex priuilegio præſcribuntur ſpatio tanti temporis.d.c.ſuper quibuſdam.§. præterea.& ibi glo.& cano.no.& Bald.in c.j.colum.j.in tit.quæ ſint regalia.cum pluribus concordan.ad hoc collectis.per do Bertachi.firma.in ſuo tract.de gabel.in prima parte.colum.vj. vbi latè ſcribit de effectu & priuilegijs præſcriptionis tanti té-
g poris:cuius initij memoria non extat.[g] Et dicit Bald.vbi ſuprà quòd præſcriptio tanti temporis habet vim priuilegij expreſsè conceſſi a principe. Refert Iaſ.in l.de quibus.colum.xiij.ff.de legib.& plures not.effectus huius temporis colligit Alexand. conſi.vj.viſo themate.j.colum.j.volum.& conſi.lxxiiij. videtur quòd tota difficultas.colum.ij.verſicu.& ſi dicatur.iiij.volum.
14 † allegans bonam gl.in c.ſeruitium.viij.q.ij.& adducens plura ad hoc quòd priuilegiũ & conſuetudo æquiparantur.not.Pan. in c.cum nobis olim.colum.j.de præſcript.& in c.per venerabilem.colum.iij.qui fil.ſint legit.

Et latè Feli.in c.ſi diligenti.colum.vij.verſi.nona & vlti.reſtrict.de præſcript.plura adducens: maximè Bald.in l.fina.col. xij.verſi.attende.C.de edict.diui.Adri.tollen.& eſt in xv.oppo.
15 col.vj.in meo Dicerem † Quod quando quis vult præſcribere iuriſdictionem in alieno territorio:opus eſt titulo:cũ ius commune reſiſtat.d.c.ad decimas:vel initio tanti temporis &c.& Bald.in l.vis eius.C.de proba.& in l.ij.verſicu.quæro nunquid.
16 C.de ſent.vbi dicit: † quod poſſeſſio a iure damnata non iuuat poſſeſſorem:niſi probet de priuilegio vel titulo aut poſſeſſione tanti temporis:cuius initij &c.

17 † Et dicit Andr.de Iſer.in c.j.in verbo flumina publica.col. iij.in tit.quæ ſint regal.quòd ſpacium tanti tẽporis cuius initij &c.tantum poteſt quantum imperator cum cauſa refert Iaſ.in repe.l.quominus colum.xj.ff.de flumi:Et dicunt Cyn Angel.v. Pau.de Caſtr.in l.ſi certis annis C.de pact.quòd ex poſſeſſione vel quaſi tanti temporis:cuius initij non extat memoria: indiſtincte præſumitur titulus:etiam quòd non allegetur.Et ibi refert Iaſ.colum.vlti.in decima limi.Et fuit de mente Barto.in l. cum de in rem verſo.colum.ſecunda.verſicu.veniamus ad ſecundum paſſum ff.de vſur.cum concord.adduc.per Iaſ.vbi ſupra idem firmat domi.Sozi.conſi.cxxvij.adducens vltra Iaſ.

glo.expreſſam in d.c.ſuper quibuſdam.§.præterea.in verbo nõ extat.de verbo.ſignifica.Bald.in commen.pacis conſtan.in verbo.ſicut ab antiquo:& alia plura.

Et dicunt Bald.& Salic.in l.traditionibus.C.de pact.& ibi referunt Alexan.& Moder.columna tertia quòd ex præſcriptione tanti temporis &c. quæritur nedum vtile:ſed etiam directũ dominium.& do.Sozi.conſi.prælleg.

18 † Et dicunt ſingulariter Inno.& Bald.in d.c.ſi diligenti.in fi. commen.de præſcri.quòd in præſcriptione tanti tẽporis cuius initij &c.ſemper præſumitur titulus & bona fides: etiam ſi nõ allegetur:quia tanto tempore poſſeſſum præſumitur ab autoribus ſuis iuſtè poſſeſſum [h] quod eſt bene notandum.

Et pulchrè dicit Panormi.conſi.lxxj.clericus quidam.ij.vol. quod etiam in his quæ ſunt regulariter impræſcriptibilia quando quis non ſoluit tanto tempore: cuius initij &c.præſumendum eſt ex aliqua cauſa legitima fuiſſe exemptum.Et ſingulariter dicit Felinus in c.cum nobis.colum tertia.de præſcriptio.

19 † quod præſumptio reſultans ex ſpatio tanti temporis: cuius initij &c. dicitur iuris & de iure. Adeo quòd non recipit probationem ad oppoſitum, licet admittetur probatio.quòd non

20 ſit lapſum tantum tempus. quod bene not.† Et pulchrè dicit Salice in l.ſecunda.C.de ſerui.& aqua.quòd vbi habemus tantum tempus: cuius initij memoria &c.non eſt curandum de bona vel mala fide.refert dominus Iaco.in ſuo tractatu.de homag.col.iiij.ante finem.

Sed contrarium quod etiam in præſcriptione tanti temporis:cuius initij &c.requiratur bona fides:firmat dominus Phil. Franchus.in c.j.colum.fin.de præſcript.in vj.& hoc colligit ex glo.ibi ſuper verbo niſi.in fin.iuncto text.quamuis referat Pet. de Ancha.velle oppoſitum quod tunc non requiratur bona fides.Eandem opinionem,quòd in præſcriptione tanti temporis exigatur bona fides: firmat Bertachi.in repertorio. in verbo præſcriptio.ij.colum.quarta.referens ita tenere Ioan.Andr.& Canoni.in dicto c.ſi diligenti.de præſcriptio.Et pro hac opinio. quam credo veram:quòd vbi conſtat de mala fide:non procedat præſcriptio:etiam tanti temporis:cuius initij &c.bene facit text.in c.fina.ibi vt nulla valeat abſque bona fide præſcriptio.de præſcriptionibus.quę vtitur vniuerſali negatiua.Et qui totum dicit:nihil excludit c.ſi romanorum.xix.diſt. cum concor.quod intelligo vbi apertè conſtat de mala fide.Alias in dubio præſumeretur bona fides ex curſu tanti temporis etiam ſi non

no allegetur per præallegata. Qui immo etiam ex curſu temporis.xxx.anno.vt latè dicetur poſt Bart.in repe.l.Celſus.in iij. parte.ff.de vſucap.

21 † Et nota quòd præſcriptio tanti tēporis cuius initij.&c.ſiue centum anno.nunquàm cenſetur excluſa:quantuncunque lex vel ſtatutum vtatur verbis generalibus.vt plenè no.Fel.in rub. de præſcrip.col.vlti.verſi.conſidera ſecundo.& latè dixi in viij. q.v.partis prin.huius tracta.vbi videndum.

22 † Eſt & alius notabilis effectus quod probata poſſeſſione vel quaſi tanti temporis,cuius initij &c.non requiritur probari de ſcientia & patientia ſuperioris in præſcribendis regalibus iuriſdictione:pedagio,& ſimilibus & in aliis incorporalibus: vt in ſeruitutibus,in quibus requiritur ſcientia & patiētia ad præſcriptionē inducendam.l.ſeruitutes.la granda cū ibi not.ff.de ſeruit.ti.generali.& l.ij.cum materia.C.de ſeruitu.& aqua.ita concludit Alex.conſi.vj.viſo themate.pe.col.j.vol.vbi atteſtatur:quòd ſic communiter tenent doct.& ſequitur Iaſ.in l.imperium.col.ix.in fi.& xij.verſicu.circa primum.ff.de iur.om.iudi. Eandem concluſionem latè firmat Feli.in c.cum nobis.col.j.& ij.de præſcript.& do.Phili.deci.conſi.lxxxv.& diligenter.col.j. & ij.verſi.his tamen non obſtantibus. & dicit eſſe communem & veram.Et ſic eſt tenendum:licet Pan.in d.c.cum nobis.col.j. tenuerit contrarium:& Alex.ſibi contrarius conſi.xvj.in cauſa & lite.col.iij.& iiij.verſi.nec ob.v.volu.

23 † Prædicta limitantur: vt procedant: niſi detur incapacitas iuris & poſſeſſionis reſpectu perſonæ ſiue in exercēte:quia tūc tantum tempus cuius initij &c.non habet vim priuilegij: nec habilitat incapacem. Et ideo quantocunque tempore laicus exercuerit actum collationis beneficiorum,& ſic actum ſpiritualē:nunquam tamen poteſt illum actū,ſiue illud ius præſcribere:quia nō eſt in eo capacitas poſſeſſionis illius actus:vt ſingulariter no.Io.Mona.& Io.And.in c.ij.de præb.in vj.& ſequūtur no.Pan.& Fel.in c.cauſam.col.j.de præſcri.Et vltra per Fel. adducta hoc dictū ſequitur:& cōmēdat Pa in c.fi.col.viij.verſ. viij.&c.& pulchrè in c.quanto.j.no.de conſue.& Alex.in conſi. lxxv.viſis & ponderatis.col.iij.circa fi iiij.vol.vbi comprobat per dictum Bald.in l.j.col.ij.C.de eman.lib.dicentis quod ſi laicus per mille annos exercuiſſet officiū ſacerdotis:non per hoc efficitur ſacerdos:quia eſt incapax.Et latius dicam in v.parte prin.huius tract.q.vij.in ij.prin.arti.primæ partis.

24 † Quod autē dicatur tantū tēpus cuius initij memoria non

extet.tradit Cy.in l.ij.q.x.C.de ſerui.& aqua,dicens quod centu anni dicuntur eſſe ſpacium tanti tēporis,de quo non extet me moria not.Cæpo.in tract.ſer.vrb.præd.c.xix.in prin.ij.col.allegans plura loca & remiſſiuè tangens qualiter probetur:& Bert. in reperto.in verbo præſcriptio.ij.col.iiij.licet contrariū dicat Feli.in c.ad audientiam.col.vlt.in v.limi.de præſcript firmans: quòd ſpacium centum annorum non dicitur tantum tempus, cuius initij &c.& fortè malè per auctoritates prędictas:de quibus Feli.ibi non meminit.

Sed quæro qualiter probetur præſcriptio tanti tēporis cuius initij &c.glo.eſt ordinaria & no.in d.c.j.in gloſ.fi.de præſcript. in vj.quæ tradit modum & practicam probandi memoriā non extare,vel extare.dicit enim quòd teſtes præſcribētis ſiue allegantis præſcriptionem tanti temporis deponere debent,quòd ſemper viderunt & audiuerunt:& quod communis eſt:& ſemper fuit opinio,quòd ſic fuerit:quòd non extet cōtrarij vel initij memoria.Si autem contra hoc aduerſarius ꝓbare vellet: teſtes ſui ſi de ipſorum conſcientia fuerit,debent dicere,quòd viderunt tali tempore contrarium:quodque audiuerunt à ſuis ſuperioribus,vel maioribus contrariū eius fuiſſe.Hæc ſunt verba illius glo.Et plenè no.Hoſt.Inno.Io.And.& latius do.Anto. de But.in c.quid per nouale.col.iiij.& v.de verb.ſigni.referens plures modos,& practicam probandi memoriam non extare: & memoriam extare.& latiſſime notat Spe.in tit.de proba.ver. vlt.quæritur vſque ad fi.§.vbi tractat per quinque col.& remiſſiuè tangit Fel.in d.c.ſi diligenti.col.vij.ver.ſimiliter de præſcr.

Et ex his quæ late habentur in prædictis locis & ſecundum formam traditam per glo.in d.j.c.ſupra relatam colligitur conclusio quòd ad probādum memoriam non extare non ſufficit, quòd teſtes ſimpliciter deponant , quod nunquam viderūt vel audiuerunt contrarium.Sed etiam debent deponere de cōmuni opinione & de publica voce & fama.& ſic firmat Areti.in c. licet ex quadam.col.j.verſi.tu autem aduerte.de teſti.dicēs in ij.col.verſi.& aduerte &c.ſufficere formam poſitam per glo.in d.c.j.quam dicit bene notandam:quia eſt communiter approbata per docto.& ita conſuluit Rapha.Cuma.conſi lxxvij. viſo libello.col.j.vltra med.verſi.ad ſecundum.Quam concluſionē declara vt per Butri.in d.c.quid per nouale.& per Specu.vbi ſupra dicunt:quod non requiritur: quod teſtes deponant de communi opinione & fama populi : ſed ſufficit quod deponant de cōmu.ōpi.& fama eorū: qui veriſimiliter ſcientiā talis rei habuerunt:

buerunt: vel ſcire potuerunt:vt latius per eos, maximè domi. Anto.vbi ſuprà quem omnino vide.

Et in materia not.text.cum glo.in l.ſi arbiter.circa fin.verſi. ſed cum omnium.ff.de probat.qui ponit modũ probandi hanc communem opinionem memoriam non extare.

25 † Modus vero probandi affirmatiuam ſcilicet memoriam extare traditur in l ij.§.idem Labeo.el ij.& ibi not. Bartol.circa fin.ff.de aqua plu.arcend.& Alexand.conſil.xvj.in cauſa & lite.iiij.colum.v.volumine.

Et not.quòd iſta negatiua memoriam non extare non poteſt probari per inſtrumentum ſecundum Ioan. And.in ca.j.de præſcript.in vj.quem ibi refert:& ſequitur Gemi.col.iiij.circa fin.Alexã.conſil.præalleg.Sed eius contrarium, videlicet,memoriam extare, & ſic affirmatiua bene poteſt probari per inſtrumentum ſecundum Ioan.And.vbi ſuprà & refert ibi domi. Philipp.Francus.colum.fin.

26 † Subdit Ioann. And.in d.c.j.& ſequitur Gemi.ꝙ teſtes deponentes ſuper hac materia debent eſſe circunuicini: quia ſcientia talis rei cadit in eos:& ipſi melius ſcire præſumuntur. l.j.§.j.vbi text.not.ibi Exiſtimatione circunco lentium.ff.de flumini.faciunt plenè not.per Bar.& alios in l.j.col.iij.ff.ſi cer. pet.Quod intelligo verum,quãdo eſt talis materia: cuius ſententia veriſimiliter nõ cadit niſi in vicinos. Secus ſi eſſet quæſtio de tali re,ſeu materia quæ tranſire conſueuit in ſcientiam multorum etiam extraneorum:vt de iuriſdictione,pedagio,& aliis regalibus: quæ communiter præſcribuntur tanto tempore:cuius initij &c.c.ſuper quibuſdam.§.præterea.de verbor.ſignifi.& dicam plene in ſecunda parte quintæ partis principalis in iij.q.argu.nota.in d.l.j.ff.ſi cert.petat.

27 † Cuius vero ætatis debeant eſſe teſtes deponentes ſuper hac materia?Et an memoriam non extare poſſit probari à centum annis infrà: vide pulchre per Gemi.in d.c.j.in fin.iij.colum.de præſcript.in vj.

Quid autẽ ſi vtraque pars probat:videlicet, vna memoriam extare:& alia memoriam non extare: qui teſtes præferantur? Hanc quæſtionem mouet gloſſ.fina.in d.c.j.circa fin.poſt Spe. in tit.de proba.§.j.col vj.verſi.quid ſi teſtes.& concludit, ꝙ debent præferri teſtes deponentes ſe vidiſſe contrarium, & ſic memoriam extare:cum alij ſatagant negatiuam. Vult ergo illa notat gloſſ.quòd teſtes deponentes ſuper affirmatiua præferantur deponentibus ſuper negatiua: de quo eſt gloſſ.quam legiſte

legiſtæ dicunt ſingularem: licet ſit vulgata in l.diem proferre. §.ſi plures.in gloſſ.mag.ff.de arbitr.quæ dicit: quod magis creditur duobus teſtibus aſſerentibus affirmatiuam: quàm decem aſtruentibus negatiuam.

Ad cuius intellectum vide Barto.ibi & in l.hæredes palam. circa fin.princip.ff.de teſtamen.cum plena appo. Alexand.vbi Bart.limitat iſtam concluſionem procedere:quando teſtes deponunt ſuper negatiua non cohartata,& quæ non cadit in ſenſum teſtis. Aliàs ſecus:vt ibi per eum: & per Alexand.conſil. cx.viſis acutiſſimis.vltim.colum.j.volu.& conſil.cviij.in cauſa & lite.pen.colum.ij.volumi.

Et ſic colligitur concluſio ex prædictis: quòd probatio memoriam extare affirmatiua præfertur probationi memoriam non extare negatiuæ:quam firmat Franchus.in d.c.j.circa fin. commen.de præſcript.in vj.

28 † Qualiter autem probari poſſit præſcriptio centenaria,ſeu poſſeſſio,vel quaſi centum annorum:cum communiter homines vltra non viuant:& non poſſit quis recordari de tanto tempore:tradit glo.repu.ſingul.in c.j.de cleri.egro.lib.vj.in verbo non obſtante.in ij.parte ipſius gloſ.not.Panor.poſt alios cano. in c.cum nobis.col.j.& ij.verſic.ſed circa hanc particulam de præſcript.& ibi tradunt Cano.an ad probandum præſcriptionem, vel poſſeſſionem centum annorum ſufficiat probare de tempore,cuius initij memoriam non extat. Not. Bal.in authé. quas actiones.col.ij.C.de ſacroſanct.eccleſ.

Et hæc omnia ſunt bene notãda circa materiã temporis:cuius initij &c.quia quotidiana nec forte alibi ita plene reducta.

29 † Redeundo nunc ad intellect.d.c.j.de præſcript.in vj.videtur quod ille text.non procedat dum dicit: quod ubi præſumptio iuris eſt contra præſcribentem requiritur titulus. Nam in contrarium vrget text.in l.ſi quis diuturno.ff.ſi ſeruitut.venditio.vbi ſeruitus continua præſcribitur ſpacio longi temporis ſine titulo: & tamen iuris præſumptio eſt contra præſcribentem: quia omnis res præſumitur libera: niſi de ſeruitute probetur.l.altius.& l.ſi in ædibus.C.de ſeruitu.& aqua.not.plenè. Bartol.in l.ſi prius.in tertia,parte principali.colum.ix.ff.de ope.noui nun.Et ſic videtur neceſſe dicere quod aliud ſit de iure canonico:& aliud de iure ciuili: vel ꝙ ille tex.nõ procedat.

Iſtud contrarium ſenſit glo.in d.c.j.ſed non ſoluit ſufficienter:& illud format Imol.in ca.de quarta.circa fin.commen.& in repeti.ca.fin.colum.vij.& viij.de præſcript.& in capitu.cum

eccleſia.

eccleſia.col.fin.de cauſa.poſ.& propriè.poſt Butri.ibi:& in pluribus locis infrà notatis,& ſoluit vbique:quòd illud.c.j.procedit vbi agitur de magno ſeu graui præiudicio, vt de præſcriptione dominij iuris decimarum, & ſimilium. Secus quando agitur de leui præiudicio: vt de præſcriptione ſeruitut.arg.eorum:quæ habentur in l.cum de in rem verſo.ff.de vſur.& dixi.
30 ſuprà in x.q.huius tertiæ partis: vbi habetur: † quòd quando agitur de modico præiudicio: vt de præſcribenda ſeruitute: præſumitur titulus allegatus ex patientia diuturna.Secus ſi de magno not. Dyn.in c.ſine poſſeſſione.col.pen.de reg.iur.in vj. Et hanc ſolutionem repetit Imol.in pleriſque locis relatis per Feli.in c.ſi diligenti.col.v.in j.reſtrict.de præſcrip.qui illam ſequitur:& defendit à quibuſdam impugnationibus Panormi.in d.c.cum eccleſia.colum.penulti.

Iſtud contrarium mouent etiã Flori.in l.ſeruitutes.la granda.in fi.princip.& Paul.de Caſt.colum.penulti.verſi.ſed contra fortiter.ff.de ſeruitut.titu.generali:& aliter ſoluunt: vt ibi per eos.Et ſolutionem Pauli impugnat Feli.in dicto c.ſi diligenti. col.iiij.in princip.firmans contra Paul. Quod non ſit ſpeciale in eccleſia:vt requiratur titulus.& quod illud.c.j.locum habet etiam in rebus laicorum. & Areti.in §.æque.colum.v.verſi.aduertas.inſtitu.de actio.vbi poſt relatas plures ſolutiones tenet prædictam ſolutionem Imolæ pro meliori.

Et ante Imo.iſta fuit ſolutio Butri.in d.c.cum eccleſia.colum.penulti.& vlti.& in c.peruenit.de cenſi.& Petr.de Ancha. in capitul.poſſeſſor.colum.viij.de regul.iur.in ſexta, vbi format hoc contrarium.

Aliam ſolutionem tradit Panorm.in d.c.ſi diligenti.col.iiij. verſicu.aduerte tamen, dicens, quòd text.in d.c.j.procedit in præſumptione vrgenti: ſed non habet locum in præſumptione leui ſeu modica: qualis eſt quòd res præſumatur libera, & ita procedit text.in d.l.ſi quis diuturno.vt ibi latius per eum.& hoc dictum Panor.ſequitur & dicit aureum Feli.in c.de quarta.col.pen.de præſcrip.& illud commemorat in d.c.ſi diligenti.col.iij.circa fin.& col.v.in j.reſtrictio.vbi latiſſimè excutit intellectum d.c.j.de præſcrip.in vj.per duas colum. Et ampliat primò illum text.duobus modis, deinde limitat: & reſtringit nouem modis: vt ibi per eum.

Addo quod intellectum illius tex.diſcutit plenè Imo.in repe.c.ſi.col.vij.& viij.de præſcript.tradens: quando ad præſcribendum ſit neceſſarius titulus: & examinat ibi prædictũ contra

trarium.d.l.ſi quis diuturno, contra illud ca.j.& aliud forte de ca.cum eccleſia ſutrina.de cauſa poſſeſ.& proprie.& ibi late not.Butri.& Panor.col.antepen.& penult.& Imo.col.fin.& Butri.in repet.c.peruenit.col.xiij.circa fin.& ſeq.de cenſibus: qui etiam examinat prædicta duo contraria, & ſequitur ſolutionem ſuprà relatam de leuitate præiudicij ponens intellectum d.l.ſi quis diuturno.& intel.d.c.j.examinat.d. Philip.deci.conſil.cxxxiiij.viſo puncto.col.penul.& fin.vbi tres ſolutiones accommodat ad illum text.Et ſic remanet expedita ſexta, quæſtio principalis huius tertiæ partis.

ADDITIO.

a De hac materia: & an præſcriptio.xxx.vel.xl.ann.ſufficiat ad vendicandam rem à quocunque poſſeſſore etiam ſi primo dominus fuerit vide per Paulum de Caſtr.conſil.ccclviij.circa primum quæſitum in nouis.

b Adde Panormita.in capit.paſtoralis.§.præterea.ſuper gloſſ. penulti.de offic.ordi.

c Vide Bald.in l.fin.C.ne de ſtat.defunct.

d Quando requiratur titulus, vel ſufficiat bona fides:& quando præſumptio iuris dicatur eſſe contra præſcribentem declarat.d.Philip.Franciſc.poſt Ioan.And.in c.j.de præſcriptio.in vj. hic alleg.colum.ij.vbi tangit pulchrum dubium: quid ſi præſumptio iuris ſit contra vtrunque videlicet contra præſcribentem & contra impugnantem præſcriptionem:& concludit quod debet attendi fortior præſumptio:quia illa excludit aliũ magis debilem: & ibi vide generaliter an & quando requiratur titulus: vel ſufficiat bona fides tam in corporalibus quàm in incorporalibus. Et quãdo ſit neceſſarius titulus in præſcriptione:& in quibus caſibus nõ requiratur? vide Bertachi.in repertorio.in verb.titulus.verſic.titulus in præſcriptione.& not. quòd licet aliàs de iure canonico regulariter ſufficiat præſcribenti bona fides abſque titulo:vt plene legitur & nota.in dicto c.ſi diligenti.de præſcript.Tamen ille qui habet contra ſe præſumptionem ſententiæ inter alios latæ non poterit præſcribere ſine titul.argu.d.capitu.primo,iunctis ibi not.per Archid.& Ioann. Andr.de præſcriptio.in ſexta,ita concludit Alexand.in repetitio.l.ſæpe.colum.xviij.circa princip.verſicul.item fallit ſecundo.ff.de re iudic.

e Adde Panormit.conſil.lxxj.clericus quidam.ij.volumi.

Adde

f Adde Franciſc.Curt.conſil.xxiiij.col.ij.& pariter fines & limites epiſcopalium præſcribuntur tanto tempore: vt per eundem Curt.conſil.lvj.colum.xj.ad fin.

g Et an ſpacium tanti temporis cuius initij &c.inducat obligationem:vide per But.in repet.c.peruenit.colum.ij.de cenſit. dicentem quòd tanto tempore quæritur ius ſiue ius commune reſiſtat ſiue non: ſiue ſit tale ius quæſibile priuilegio: ſiue non. Et in præſcriptione tanti temporis cuius initij &c.non requiritur quòd iuſtificetur poſſeſſio ex titulo: licet ius commune ſit contra præſcribētem: vt eſt caſus in d.c.j.de præſcriptio.in vj.& ibi not.do.Philip. Franc.colum.vlti.poſt Gemi.& Ioan.And.& not.ſingu.limita.ad illum text.vt tunc demum requiratur titulus quando ius commune eſt contra præſcribentem: & fundat intentionem agentis. Secus vbi ius commune eſſet contra præſcribentem:tamen non fundaret intentionem agentis:quia tunc non procedit text.in d.c.j.ſecundum gl.ibi in glo.magna:circa med.Archi.& Ioan And.& declara: vt per eos.Contrarium tenet ibi Franchus.col.ij.poſt Panor.in c.ſi diligenti.circa fin de præſcript. Sed prima opin.videtur ſuffulta maioribus autoritatibus.Et de priuilegiis & effectu huius temporis late not.Barb.conſil.xxxv.v.col.ij.volu.dicens quòd tantum epiſcopus,æquiparatur priuilegio indulto à Cæſare vera Papa:& do.Philip.deci.conſil.lxxxv.& diligenter.colum.j.& ij. verſic.his tamen non obſtantibus.vbi plura dicit de præſcript. tanti temporis cuius initij &c.præſertim quòd tanto tempore præſcribitur imperium & iuriſdictio &c.& quòd pro veritate habetur.& do.Franc.Curt.in ſuis conſi.poſitis poſt tracta.feud. conſil.xx.præſupponitur in facto.& do. Rochus. Curt.in ſuo eleganti & nouo tracta.de iurepatro.circa fin.

h Adde domi.Iacob.de ſanct.Georg.in tract.de homa.columna quarta,in fin.vbi refert iſtud dictum.

i Adde Corneum conſil.ccciiij.rem arduan.columna quarta, & quinta,verſicul.videtur tamen.tertio volumi.& Bertachi.in repert.in verbo præſcriptio.tertia,in verſic.præſcriptio.capitu. anno.vbi dicit: quod præſcriptio centum annorum non poteſt probari per teſtes:niſi concurrant alia adminicula.allegat Butri.in capitul.ſi diligenti.de præſcriptio.ſed non credo verum. & de præſcriptione tanti temporis cuius initij &c. & qualiter probetur vide per domi. Signoro.conſil.lxx.in quæſtione vertente inter commune parme.vbi tradit:qualiter habent deponere teſtes:vt eam probent.

Ius

SVMMARIVM.

1 *Ius canonicum & ciuile differentiam faciunt quo tempore exigatur bona fides in præſcriptione.*

2 *Bona fides de iure ciuili regulariter attenditur in dominij traditione.*

3 *Mala fides ante perfectam præſcriptionem ſuperueniens interrumpit præſcriptionem: ſi autem poſt, non nocet. & num. 5.*

4 *Statur iuri canonico vbi de materia peccati agitur.*

5 *Lapſu decennij præſumitur obliuio ex parte illius contra quem præſcribitur.*

1 SEptimo quæro. † Quo tempore exigatur [a] bona fides in
2 præſcriptione? dic quòd in hoc eſt differentia inter ius ciuile & canonicum. Nam de iure ciuili ſufficit bonam fidem adeſſe in initio præſcriptionis: adeo quòd ſuperueniens mala fides non interrumpit præſcriptionem.l.j.§.hoc tantummodo.
2 C.de vſucap.transfor.& l.ſequitur §.de illo.ff.de vſucap † bona fides enim de iure ciuili regulariter attēditur tempore traditionis.l.ſi aliena res in princip.ff.illo.eo.tit.exceptio contractu emptionis in quo requiritur bona fides duobus temporibus,ſcilicet, contractus & traditionis.l.ſi exiſtimās.ff.pro ſolut.cum concor.allegatis per glo.in l.Celſus.ff.de vſucap. Sed ſecundū canones requiritur quòd bona fides adſit omni tem-
3 pore vſque ad completam præſcriptionem † Et ideo quocunque tempore ſuperueniat mala fides ante perfectam præſcriptionem interrumpitur præſcriptio. Caſus eſt in c.fin.de præſcriptio.vbi text.dicit expreſſe quòd oportet vt qui præſcribit in nulla temporis parte rei habeat conſcientiam alienæ.& ibi plenè notant glo.Imo.& omnes Cano.gl.Dy.& Ioan.And.in c.poſſeſſor.de regu.iur.in vj.Barto.in l.naturaliter.col.ij.verſicu.quæro vtrum ſuperueniens defectus.ff.de vſuc.Bald.& Ang.in l.ſuper longi.colum.ij.verſicu.dixi ſecundo.C.de præſcriptio.long.tempo.

4 † Et quia hic agitur de materia peccati ſtamus iuri canonico vt concludunt gl.& Ioan.And.in mercur.in d.c.poſſeſſor.in glo.ij.in vlti.oppoſi.& communiter cano.in d.c.fina.præſertim Panor.& Imol.col.ij.qui latè firmāt,quòd iura ciuilia ſunt correcta per ius canonicum quatenus permittūt præſcriptionem cum mala fide.Et plenè not.Hoſtien.in ſumma.in titu.de præſcri.ſe.immo.§.verum.colum.j.& ij.no.Bal.& Ang.in d.l.ſuper

longi

longi col.ij.& do.Matheſi.in notabilibus ſuis. num.23. fo.xiij. colum.iiij.vbi dicit quòd leges & ſtatuta permittétes præſcriptionem cum mala fide ipſo iure non valent tanquam nutrientes peccatum. faciunt quæ habentur per Cano. in cap. j. de oper.no.nun.& in ca.eccleſia. de conſti. & gl.in §.fi.inſtitu. de gradi.

5 † Si vero mala fides ſuperueniet poſt perfectam præſcriptionem nihil nocet vt plenè no.in d.c.fi.no.Dy.in c.poſſeſſor. colum.ij.in fi.de reg.iur.in vj.& ibi gl.& Imo. in l.ſequitur. §.ſi viam.col.vlti.ff.de vſucap. reprobando circa hoc quædam dicta Ang.in rep.l.j.C.de iudic.& plene not.Ioan.And.& Albe.in d.c.poſſeſſor.in vj.& vlt.q.colum.pe.& vlt.vbi formant & examinant quæſtionem:vtrum mala fides ſuperueniens completa præſcriptione tollat præſcriptioné: & obliget ad reſtituendum: & concludunt quòd non.

Sed d.Iaſ.in l.iij.§.genera.col.iij.in fi.& iiij.ver.ſed aduerte. ff.de acquiren.poſſ.ponit nouam opi.dicens quòd videtur poſſe attentari & teneri in fortioribus terminis, quòd habens à principio ſcientiam rei alienæ poſſit tamen prçſcribere etiam
6 de iure canonico: eo † quia per lapſum decennij inducitur obliuio.l.ſi id quod.in prin. & l.ſi de eo.ff.de acqui.poſſeſ.not. gloſſ.magna & approbata.in l.j.in gl.magna.in fi.C.de ſer.fug. Et ſic poſt cauſatam obliuionem poterit poſtea inchoari præſcriptio de iure canonico.& nihil erit, quod impediat.

Et ſi dicatur quòd iſtud ſit contra text.in d.c.ſi.de præſcript. qui dicit: oportet vt qui præſcribit in nulla parte temporis conſcientiam rei habeat alienæ: ponderando illam vniuerſalem negatiuam. In nulla parte temporis &c.Reſpondet:vt vbi per eum, qui iſtam nouam opinionem late proſequitur quaſi per vnam colum.& licet ipſe non dicat reperio:quòd iſta ante autem fuit opin.& conſideratio.d.Anto.de But.in repe.ca.peruenit.col.xxvj.de cenſib.

Sed quicquid dicat iſta opin. apertè confunditur per limitationes: quæ dantur ad regulam: quæ habet, quòd in facto proprio præſumitur ignorantia & obliuio poſt longũ tempus. l.peregre.in princ.& ibi no.ff.de acquir.poſſeſſ.quas not.Alex. in l.ſi res obligata. in princ. ff.de leg.j.poſt Bart.ibi: & late dicam in repe.l.Celſus.in j.parte.

ADDITIO.

a Vide Dyn.in c.poſſeſſor.colum.penul.de reg.iur.in vj.& ibi a poſt. nouiter factam.

SVMMARIVM.

1 *Mala fides ante præſcriptionem completam ſuperueniens, ſed non durans, an eam impediat perfici?*

2 *Dubitatio rei alienæ ante perfectam præſcriptionem ſuperueniens an noceat?*

3 *Mala fides ante completam præſcriptionem ſuperueniens licet impediat præſcriptionem: non tamen publicianam impedit.*

Præſcribendi conditio & publiciana æquiparantur.

5 *A quo remoueri poteſt præſcribendi conditio: ab eodem poteſt & publiciana.*

1 OCtauo quæro. † An mala fides ſuperueniens [a] ante præ-
a ſcriptionem completam, ſed non durans interrumpat præſcriptionem: & impediat eam perfici: vt ſi medio tempore putaui: & credidi rem alienam: poſtea putaui meam? Panor. in d.c.fi. concludit contra gloſ. ibi: quòd præſcriptio interrumpitur: & perfici impeditur. De quo dic vt ibi latius per Feli col. antepen. ver. itē dum probat efficaciter Abbas: & latius dicam in ſexta & vltima parte principali. huius tractatus in materia interruptionis: vbi propriè cadit.

2 † Quid autem: ſi ſuperueniat [b] dubitatio: & non certa cre-
b dulitas rei alienæ: an interrumpat præſcriptionem? dixi ſuprà in ix.q. & dicam in vltima parte in materia interruptionis.

3 † Circa præmiſſa notandum eſt quod licet mala fides ſuperueniens de iure canonico impediat præſcriptionem. d. cap. fin. tamen non impedit publicianam. Et ideo ſufficit: quòd ille qui intentat publicianam: habeat iuſtum titulum à non domino, & bonam fidem tempore traditionis: vt poſſit auocare rem à tertio non habente dominium neq; titulum: licet mala fides ſuperuenerit poſt titulum, & traditionem, quia per ius canonicum non eſt in aliquo derogatum publicianæ. Ita concludit Bald. in l. ancillæ. in fi. j. col. & ſeq. ver. ſed an per ius canonicum. C. de fur.

4 † Et ſic colligitur limitatio ad regulam. l. eum qui. in princ. ff. de publi. vbi parificantur præſcribendi conditio, & publiciana quia illa regula procedit ab initio: ſecus ex poſtfacto. Vel dici poteſt quòd procedit affirmatiuè: videlicet, cui competit vſucapiendi vel præſcribendi conditio: competit publicianam. Ita propriè loquitur ille text. ſed non negatiuè: ſiue
5 econtra. † A quo remouetur præſcribendi conditio: remouetur publiciana: Vel cui non competit præſcribendi conditio: non

competit

competit publiciana ſecundum Bal.not.in l.nihil.C.pro hære. & latius infrà dicetur quamuis Bald.in d. l.ancillæ.in princ.v. oppo.arguat de vno ad aliud affirmatiuè, quàm negatiuè.

ADDITIO.

a Vide Arc.inſtit.de vſuc.in prin.colum.j.in fi.& ſeq.& ibi no. in ij. colum. quod ſi poſt perfectam præſcriptionem ſuperuenit malafides quod non nocet: & quod de iure canonico in præſcriptione requiritur bona fides de momento ad momentum: donec ſit perfecta.

b Vide Aret.inſtit.de vſuc.in prin.colum.ij.

SVMMARIVM.

1 *Rei alienæ ſcientia ſuperueniente poſt perfectam præſcriptionem an debeant in foro conſcientiæ præſcripta reſtitui?*

2 *Res dici non poteſt aliena poſtquam eſt complete præſcripta.*

3 *Præſcribens dicitur autoritate legis poſsidere, ergo iuſtè.*

Iuſtè poſſeſſum & acquiſitum non eſt reſtituendum.

4 *Peccans nõ poteſt dici autoritate legis peccare præſertim canonicæ.*

5 *Actum iam perfectum & conſummatum non vitiat impedimentum ſuperueniens, quòd ſi ante ſuperueniſſet non potuiſſet perfici.*

6 *Ceſſante cauſa neceſſaria vel finali ceſſare debet & effectus.*

7 *Factum ſecundum leges non debet alio euentu retractari.*

1 NOno iuxta prædicta quæro. † quid ſi mala fides id eſt rei alienæ ſcientia ſuperueniat poſt perfectam & completam præſcriptionem, an ille qui præſcripſit teneatur reſtituere in foro conſcientiæ rem præſcriptam?

Iſta eſt ardua & antiqua quæſtio, quam multum ventilarũt tam theologi, quàm cano.

Et in primis eam mouet.glo.in c.fin.& latius in c.vigilanti. vbi omnes Cano.antiqui & moder mouent de præſcript.

Et tandem concludit.gloſſ.per plura media & optima iura, quòd ille qui præſcripſit ſit tutus in conſcientia, nec teneatur reſtituere rem præſcriptam ſuperueniente mala fide,& ſcientia rei alienæ poſt præſcriptionem bona fide perfectam.& hæc eſt communis opin. Cano.quam tenuerunt Inno. Hoſti. gloſſ. & ferme omnes cano. vt atteſtatur Panormit. in dicto capit. vigilanti. & poſt eum Felin. colum.vlti.verſic. ſuperuenientia malæ fidei adducens plures gloſ. & autoritates pro iſta com-

muni opin. Cano. qui late probant in hoc non differre forum conſcientiæ à foro contentioſo : & cõmuniter ſequitur Bald. in d.c.vigilanti. colum.vlti.ibi relatus per Felin.per plura maxime per text. meliorem de iure & gl. incognitam ſecundum eum.in l.j.§.fi.cum l.ſeq. ff.de iti.actuq; priua. ibi neque enim corrumpi aut mutari poteſt ſuperueniente delicto : quod legitime factum eſt.

Et hanc pártem per plura firmat Hoſtien.in ſumma.in titu. de præſcrip.re.immo.§.verum. verſi.quid ſi iam completa.vbi fortius probat quòd præſcriptio cum bona fide procedit nedum de iure humano : ſed etiã de iure diuino per autoritates Veteris teſtamenti.

Hunc articulum diffuſè diſputat Ioan.Andr.in ca.poſſeſſor. de reg.iur.in vj.in vltimo artic.vbi tandem concludit poſt relatas varias opi.quòd ille qui præſcripſit,non tenetur reſtituere ſuperueniente mala fide poſt præſcriptionem perfectam in foro conſcientiæ , niſi habeat conſcientiam læſam & remordentẽ. Et ita dixit Hoſti. vbi ſuprà refert Panor.in d.c.vigilãti.

Sic etiam poſt longam diſcuſſionem concludit Pet.de Anch. in repe.d.c.poſſeſſor.referens verba Io.Andr.col.iiij. & v.concluſiuè dicens , quòd acquiſitio ciuilis eſt iuſta per præſcriptionem cõcurrente bona fide. & ſequitur ibi.d.Franc.col.iiij. in fin.& ſequen.

Hanc quæſt.plene examinat Imol.in repe.d.c.fi.de præſcrip. col.xxiij.xxiiij.cum iiij.ſequ. & procedit multum inuolute & prolixe,& atteſtatur col.xxiiij.quòd cõmunis opin.legiſtarum & canoni. eſt, quòd qui præſcripſit bona fide poſt completam præſcriptionem : non teneatur ad reſtitutionem.licet mala fides ſuperueniat:& refert omnes opi. tam theologorum quàm canoniſtarum numero ſeptem:& reprehendit opi.Bal.in auth. ad hæc.col.ij.C.de vſur.diſtinguens inter præſcriptionẽ actionis realis & perſonalis.Sed Bald.videtur bene loquutus & melius ſenſiſſe,quam alij ſenſerint:vt dicam in ſeq.q.

Iſtum paſſum latiſſimè examinat Angel.in repe.l.j.in quinque vlt.col.C.de iud.& in penul.col. refert quòd cõmunis opi. eſt quòd ſalua conſcientia quis retineat poſt completam præſcriptionem. Et cum iſta communi opi. ipſe reſidet.

Pro qua inter cætera adducit rationem:quòd licet ſuperueniat ſcientia completa præſcriptione non poteſt quis dici in mala fide:quia cum mala fides nihil aliud ſit,quàm ſciẽtia rei alienæ. vt plene dixi ſupra in princ. huius tertiæ partis principalis:

2 palis: † non poteſt dici res aliena poſtquam eſt præſcripta:ſed cenſetur propria præſcribentis:& ſic non dicitur habere ſcientiam rei alienæ ſaltem de præſenti:ſed quòd olim fuit aliena.

Et licet Ang.non referat:hæc fuit originalis ratio Goffre.in ſumma.& Hoſtien.vbi ſuprà & glo.in d.c.vigilanti.

Quam rationem latius explicat Ioã. de Imo.in d.c.fi.col.ij. de præſcript.

Et in hac quæſt.vide ſemper Hoſti.in ſumma loco prælleg. qui melius cæteris attingit iſtum paſſum, & plene ſatisfacit conſcientiæ ſcrupuloſæ.

Confirmatur & ſecundo iſta communis opin. alia ratione: quia ſicut lex poteſt transferre dominium rei alienæ etiam non conſentiente domino vere vel ficte ex cauſa, vt apparet, in ſpoliis hoſtium captis in bello iuſto:facta prius diſtributione per ducem exercitus: & ea nullo iure quis reſtituere tenetur:vt not.Bartol.in l.ſi quid bello.ff.de capti. & poſtli.reuer.& eſt bonus text. in l. ſi quis pro redemptione.§.j.C. de donatio. & in cap.dicat aliquis.cum gloſ.xxxiij.quæſt.v. & in c.ius militare.j.diſtinct. & in §.item ea quæ ex hoſtibus. inſtit. de rer. diui. Et ibi not. Are.& in l.in princ. ff.de acquiren. poſſeſſ.vbi

3 Aret. & Alexand. not. colum. ſecunda. † Sic etiam debet eſſe tutus ille qui præſcripſit: quia poſſidet legis autoritate. Ergo iuſte poſſidet.l.iuſte poſſidet. ff.de acquiren.poſſeſſ. Et conſequenter non tenetur reſtituere iuſte poſſeſſum & acquiſitum. cap.quid dicam.xiij.quæſt.iiij.

Iſta etiam fuit ratio Hoſtien. vbi ſuprà & gloſ.in dicto cap. vigilanti. licet per alia iura: videlicet per text.in l. Lucius. ff. de euict.cum concordan adductis,ſuprà in iij.quęſtio.primæ partis principalis: vbi habetur quòd lex ex cauſa poteſt auferre dominium rei vni,& dare alteri.

Et hanc opin.eſſe veram & communem atteſtatur etiam d. Præpo.in §.ſi quis per triginta in fin.in tit.ſi de feu.fue.contro. & Reuerendus pater frater Ang. de Clauaſio in ſumma ſua in verbo præſcriptio.§.xlvj.incip. vtrum tutus præſcriptione &c. Dicens iſtam opi.eſſe veriſſimam nedum in foro contentioſo, ſed etiam in foro conſcientiæ: & refert ita tenere Ioan. Scot. in iiij.ſenten diſtinct.xv.

Addo quòd eandẽ opi.tenuit Roma.in rub.ff.de arb.col.j.& ij.& d.Petrus pau.Corn. conſi.clxxvij.in hac re.colum.j in fi.ij. volum. dicentes quòd bona fide præſcripta poſſunt ſalua conſcientia retineri. & Ioan. Fabr.inſti.de vſucapio.in princ.circa

ſi.j.col.vbi dicit quòd res præſcripta bona fide poteſt licite retineri ſicut ex pacto:licet mala fides ſuperueniat.

4 † Confirmatur & tertio vltra docto.ita communis opi.tali ratione : nam ille qui præſcribit cum mala fide facit hoc lege tam ciuili quàm canonica permittente & approbāte.c.de quarta.c.ad aures.c.vigilanti.& c.fina.cum ſimi.de præſcript. Ergo non peccat:quia qui peccat legis autoritate non peccat & præſertim canonis.c.qui peccat.xxiij.q.iiij.facit l.Gracchus.C.de adulter.

Cuius regulæ intellectum ponit Feli.in c.eccleſia.col.xiij.de conſtitu.

Si ergo non peccauit præſcribendo,reſtituere non tenetur, quòd præſcripſit etiam in foro conſcientiæ quia non detinet alienum,ſed id quod factum ſuum autoritate legis.Non enim alienum dici poteſt,quod iure poſſidetur,vt dicit text.Auguſt.

5 in d.c.quod dicam.xiiij.q.iiij. † Confirmatur & quartò cōmunis opi.quia licet ſit regula,quòd vitiatur actus:quando peruenit ad caſum,à quo incipere non poteſt.l. exiſtimo.ff.de verb. obliga.Tamen illa regula non procedit quando actus eſt iam perfectus & conſummatus: tunc enim impedimentum ſuperueniens non vitiat neque nocet.Text eſt qui ponit regulam & fallentiam in l.pluribus §.& ſi placeat.in fi.& ibi expreſſè not. Bart.& doct.ff.de verb.oblig & idem Bart.in l.ex facto.in prin. col.ij.verſi.vlt.hæc.l.ff de vulg & pupil.poſt Dy.in c.factū legitimè.de reg.iur.in vj.Ergo mala fides ſuperueniens poſt cōpletam præſcriptionem obeſſe non debet.

Confirmatur & quintò:quia licet bona fides ſit cauſa neceſſario concurrens ad præſcriptioné,ita quòd poſſeſſio & curſus temporis de per ſe non ſufficiunt.d.c.vigilanti.& c.fin.

6 † Et vulgata regula quod ceſſante cauſa neceſſaria vel finali ceſſare debet & effectus.c.cum ceſſante.cum ſimi.de appel. Bart.in l.ij.§.fina.ff.de dona.

Et quando plures cauſæ tendunt ad eundem effectum , & ſunt connexæ requiritur omnium concurſus.vt not.glo.Cano. c.ij.de reſcript.Bart in extrauag. ad repri.in verbo.ne quid eorum.& not.in l.liberorum.§.j.ff.de his qui not.infa.Tamen illa regula fallit:quando diſpoſitio iam eſſet ſortita effectum:tunc enim licet ceſſet cauſa:non ceſſat effectus.

Ita limitat & declarat Bart.in l.Titia.§.Imperator circa fin. commen.verſi.nec obſtat.ff.de lega.ij.dicens: quòd illa regula ceſſante cauſa &c.procedit ante effectum cōſumatum. Secus ſi eſſe

[illegible]t iam cõſumatus:quia tunc quàmuis ceſſet cauſa nõ ceſſat effectus:vt probatur in l.qui res.§.aream.ff.de ſol.
5 & in l.ſancimus.ibi.† non enim debet quod ſecundum leges factum eſt ex alio euentu retractari.C.de admi.tuto.Bene facit regula c.factum legitimè.de reg.iur.in vj.Not.Alex.in l.ſi conſtante circa fin.prin.ff.ſol.matri.

Ergo ſequitur quòd defectus bonæ fidei ſuperueniens præſcriptione completa nihil nocet.

SVMMARIVM.

1 *Recurſus an poſſit ad eccleſiam per aliquam viam contra præſcribentem haberi?*

2 *Statutaria præſcriptio an ipſo iure tollat naturalem?*

3 *Recurſus ad eccleſiam per denuntiationem euangelicam datur ratione peccati.*

4 *Denuntiatio euangelica locum habet cognita ſcientia, & mala fide præſcribentis.*

5 *Denuntiatio an in foro eccleſiaſtico locum habeat, vbi aduerſus ſententiam eſt præſcriptum?*

DEcimò quæro pertinenter iuxta prædictam quæſtionem.
1 † An cõtra eum,qui præſcripſit haberi poſſit recurſus ad eccleſiam poſt perfectam præſcriptionem per viam denuntiationis euangelicæ,vt compellatur ea via reſtituere,vel ſoluere quòd præſcripſit, iuxta notata in c.nouit.de iud.

Iſtam q.mouet Bar.in extrauag.ad repri.in verbo per denunciationem.verſic.ſed quid de obligatione quæ tollitur præſcriptione.& decidit quòd non, quando per præſcriptionẽ eſt ſublata naturalis quo ad effectum iuxta notata per ſe in l.fina.§.j.ff.rẽ ra.ha. & ſuprà dixi in prima parte prin.in vj.q.vbi cõcluſi poſt Panor.& Feli.in c.ad aures.de præſcript.& Io.de Imo.in c.ſi.eod.titu.quod naturalis tollitur in totum per præſcriptionẽ ſaltem reſpectu effectus,quod latiſſime examinat Ang.in rep.
2 l.j.col.xix.cum tribus ſeq.C.de iu.† vbi etiã tangit:an præſcriptio ſtatutaria tollat naturalem ipſo iure.& in xxiiij.col.circa fin.in verſicu.ex prædictis elicio quæſtionem. & in ſeq.colum. late diſputat præſentem.q.cõcludens quòd ſtatutum poteſt diſponere quod præſcriptionis lapſu omnis obligatio naturalis & ciuilis ipſo iure extinguatur,& quod poſtea non poterit haberi recurſus ad curiam eccleſiaſticam pro tali debito præſcri

pro conſequendo,quod probat vt ibi per eum.

Sed Bal.in auth.ad hæc.colum.tertia.verſi.ſed ponamus.C. de vſur.& in c.ſi quis per triginta.colum.ij.verſicu. ſed quæro nunquid ſtatutum.in titu.ſi de feu.fue.cōtro.firmat oppoſitū: quod ſtatutum non poſſit tollere naturalem: & quòd non obſtante ſtatuto locum habebat denuntiatio.

Et opi.Bal.eſt verior:quia tale ſtatutum non valet tanquàm nutritiuum peccati propter malam fidem præſcribentis ſecundum communem opin.vt plenè dicam in xiiij.q.huius partis. ergo ſi non valet:non poteſt tollere naturalem.

Et opi.Angel reprobat expreſsè Imo.in l.ſequitur.§.ſi viam. colum.penult.ff.de vſucap.

Breuiter ex his quæ dicta fuerunt in præcedenti.q.patet de-
3 ciſio huius.q.quia cum † recurſus ad eccleſiam per denuntiationem euangelicam detur ratione peccati: vt habetur in d.c. nouit.ſi ille qui præſcripſit eſt tutus in conſcientia: prout eſt, quando bona fide præſcripſit ſecundum communem opinionem.Sequitur quòd non habebit locum denuntiatio ceſſante peccato.

Et ita per hanc rationem concludit Panor.in c.fin.colum.v. verſi.puto tamen.de præſcript.

Et hæc eſt vera: & communis opi.vt apparet ex ibi not.per eum:pro qua conſuluit do.Corne.Peru.conſi.clxxvj.ad euidentiam.pe.colum.j.volu.licet contrarium conſuluerit ipſe conſi. cclj.in hac cōſultatione.columna ſecunda in principio tertio volumine.vbi dicit:quòd præſcriptio nō tollit naturalem obligationem:& quòd ille qui præſcripſit:poteſt cogi ad ſolutionē poſt habitam notitiam:quia peccat non ſoluendo.

Et procedit ſine dubio iſta concluſio in actione reali:in qua præſcriptio procedere poteſt cū titulo & bona fide. Sed in perſonali non video quomodo procedat: cum illi præſcribi non poſſit:nec ab ipſo principali debitore,nec ab hærede eius propter malam fidem ſecundum communem opi.vt infra dicam.

Hinc eſt quòd Bald.in d.auth.ad hæc.col.iij.cum ſeq.verſic. item dubitatur de debito:quod eſt præſcriptione ſublatum.C. de vſur.diſtinguit inter actionem perſonalem & realem,vt primo caſu habeat locum denuntiatio : quia naturalis obligatio non tollitur per præſcriptionem , ex quo durat vinculū æquitatis quo ſuſtentatur. Secundo vero caſu in præſcriptione reali ſecundum Bal.dominium eradicatur à primo domino , & eius effectus attribuitur præſcribenti.per no.in l.at qui natura §.cū me

me abſente.ff.de nego.geſt.ideo non habet locum denũtiatio. ſecus in obligatione perſonali,quæ oſſibus inhæret & ideo nõ poteſt ab ipſis ſeparari.l.iij.ff.pro ſocio.

Subdit Bald.quòd docto.communiter tenent,quòd naturalis non tollatur per præſcriptionem.

Sed licet remaneat naturalis ſecundum communem opin. tamen remanet inefficax & inutilis in effectu:vt plenè dixi in vij.q.primæ partis prin.

Et mihi placet opi.& diſt.Bal.quæ videtur neceſſario tenenda de iure canonico:licet Imo.reprobet in repe.c.fi.col.xxxiij. de præſcri.vt retuli in dicta.vij.q.primæ partis:videlicet, quòd in actione perſonali non extinguatur naturalis obligatio etiã in effectu per præſcriptionem:vt ſentit Bal.in primis verbis ſuprà relatis:quamuis in ſequẽtibus ſibiipſi contradicat: quia de iure canonico nulla præſcriptio currit cum mala fide & iura ciuilia ſunt in hoc correcta ſecundum communem opin.cano. in d.c.fina.de præſcript.per illum text.reprobata opi.Bar.in l.ſequitur.§.ſi viam.ff.de vſucap.quæ communiter reprobatur: vt plene dicam infrà in decimatertia quaſtione.huius partis.

Et ſic ipſe debitor principalis nunquam præſcribere poteſt: nec etiam hæres eius in quem paſſiuè tranſit obligatio perſonalis propter malam fidem defuncti:quæ nocet hæredi ſuccedenti in vitium defuncti.Adeo quòd etiam non poteſt inchoare præſcriptionẽ ex perſona ſua,cum teneatur exonerare conſcientiam defuncti ſecundum communem opi.prout latè videbimus in vndecima q.huius partis in ſecundo membro.

Vnde tenendo has communes concluſiones quibus contradici non poteſt nullo modo poteſt procedere doctrina Bart.in l.fina.§.j.ff.rem rat.habe.quam retuli in prædicta vj.q.primæ partis prin.vbi concludit quòd præſcriptio tollit naturalem in effectu:adeo quòd remanet inefficax.procederet enim ſecundum eius opi.erroneam & communiter damnatam quam tenuit in d.§.ſi viam.

Et miror quòd doct.tam antiqui quàm moderni circa hoc non aduertant,quinimo communiter tranſeant cum Bar.in d. l.fi.§.j.præſertim cano.in d.c.ad aures.& Imo.in d.c.fin.cõcludentes poſt Bar.quod præſcriptio tollat obligationem naturalem in effectu:quia de iure canonico illa concluſio ſtare non poteſt deſtructa opi.Bart.in d.§.ſi viam.

Et ideo Bal.in d.auth.ad hæc.primo impugnat illã opi.Bart. qua ſublata neceſſe eſt corruat alia doctrina eiuſdem in d.l.fi.

ff.rem rat.habe.tanquàm acceſſoria,& veniens [illegible] tiam.deinde Bald.facit prædictam diſtinctionem.

Et ꝙ præſcriptio non tollat naturalem data ſcientia & mala fide.firmat Pan.in c.ſina.col.v.vltra medium,de præſcrip.

Et ideo videtur neceſſario diſtinguẽdũ prout diſtinguit Bal. in d.auth.ad hæc.quia in reali tertius poteſt præſcribere cũ bona fide.Et ſic tollitur & eradicatur effectꝰ directi dominij. Sed in perſonali nec principalis debitor,nec hęres poſſunt regulariter præſcribere.Ergo non tollitur naturalis,niſi daretur caſus in quo quis ignorans obligaretur alicui:vt ex facto procuratoris vel ex negotio vtiliter geſto per alium pro aliquo ignorante,quia tunc etiam in perſonali diceretur quis in bona fide: & præſcribere poſſet ſecundum do.Ant.in d.c.fin.de præſcri.quẽ refert Imol.in d.l.ſequitur.§.ſi viam.col.ij.poſt med. Quo caſu non haberet locum denuntiatio.vt dicit Pan.in d.c.fi.col.v.circa fi.verſi.vbi tamen:concludens quòd quando cõcurrit ignorantia debitoris tollitur effectus naturalis:& nõ ſic quãdo concurrit ſcientia, quia primo caſu præſcriptio inducitur non ſolum propter odium negligentis : ſed etiam propter bonum & æquum:vt xvj.q.iij.§.poteſt.

Secundo vero caſu eſt mere odioſa.Ideo cum æquitas concurrat data ignorantia:& non ſic data ſciẽtia:eliditur effectus naturalis hoc caſu dumtaxat: & nõ in altero:vbi deficit omnis æquitas: & verſatur ſolum odium ſecundum Panor.ibi.qui in
4 effectu cõcludit † quod denũtiatio locũ habeat datã ſciẽtia, & mala fide:ſecus vbi cõcurrit ignorãtia & bona fides debitoris.

Confirmatur hæc cõcluſio: quia dato quòd lex, vel ſtatutum poſſit tollere ciuilem:tamen remanet naturalis:quæ oritur ex naturali æquitate:l Stichum.§.naturalis.ff.de ſolu.& l.nuttus.§.is natura debet.ff.de reg.iur.

Et de iure cano.eſt efficax ad agẽdum.vt plene no.in c.j.de pact.& maximè ꝑ viã denũtiationis euãgelicæ:vt latius ꝑ Bal. in d.auth.ad hęc.col.iij.Et firmat Pan.in d.c.fi.col.v.vltra med.

Hinc dixit Bald.in §.itẽ ſi quis per triginta.in tit.ſi de feud.fue cõtro.quod ille,qui præſcripſit nõ poteſt denũtiari eccleſię niſi fuerit in mala fide:prout refert Pan.vbi ſ.Sed aliter loquitur ibi Bal.col.ij.ver.ſed quæro.vbi cõcludit,ꝙ nõ obſtãte ſtatuto tollete obligationẽ poſt tẽpus, vel diſponente quod creditor nõ audiatur,poterit haberi recurſus ad eccleſiã ꝑ viã denũtiationis niſi iuſta cauſa eũ repelleret.Verbi gratia. Dicit ſtatutũ ꝙ qui nõ ſoluerit gabella nõ audiatur:nã hoc ſtatutũ eſt factũ

fauore

fauore publicæ vtilitatis principaliter, ſecundario. Et ideo debet ſeruari in quolibet foro ſecundum Bal. vt in c. quod clericis. de for. competen. & idem dicit Bal. in l. j. C. de præſcriptio. xxx. vel xl. anno. quod ratione peccati in quo præſcriptio nutritur, cum dicatur iniquum præſidium. vt in authen. vt eccle. Rom. poteſt haberi recurſus ad eccleſiã: quod procedit quando præſcribens eſt in mala fide prout ſonant verba Bald.

Et plene declaraui in vj. q. primæ partis princi. ſed tunc non eſt neceſſaria denũtiatio: quia de iure canonico nulla præſcriptio procedit cum mala fide. d. c. ſi. & ſecundum communem concluſionem doc. ibi vt in propoſito dicit Imo. in d. §. ſi viam. col. vij. Ideo Bal. & Panor. incaute loquuntur in locis præalleg.

Per prędicta igitur reſideo cum opi. Bal. in d. authen. ad hęc. ſit vt ſuprà enucleata.

5 † Quid autem ſi aduerſus ſentẽtiam ſit præſcriptum: an locum habeat denuntiatio in foro eccleſiaſtico? tangit Panor. in d. c. ſi. col. vj. de præſcrip. & ibi latius Feli. col. iij. verſi. tertia declaratio. poſt Bal. in d. §. ſi quis per triginta. dic vt ibi per eos.

Et quanto tempore præſcribatur aduerſus ſententiam? dixi plene in iij. parte principa. q. xxxj.

ADDITIO.

a Adde Bal. in rubri. extra de præſcri. col. pen. verſic. quæro an ille ſcit ſe teneri vbi not. text. hic alleg. & ponit aliud exemplum in l. indebiti. §. fin. ff. de condi. indebi. & in l. qui alienam. ff. de donatio. cauſa mort.

SVMMARIVM.

1 *Malæ fidei præſcriptor an teneatur obligatione perſonali ad reſtitutionem?*

2 *Poſſeſſor non eſt malæ fidei qui ſcit ſe actione perſonali teneri.*

1 VNdecimò quæro. In hac materia malæ fidei: verum ille tenetur obligatione perſonali ad rem reſtituendam dicatur in mala fide? dic quod non. Sed poteſt rem præſcribere quo ad dominiũ, non obſtante quod poſſit perſonaliter conueniri ad rem reſtituendã. Caſus eſt not. in l. pignori. §. ſi quem ibi no.
2 Bar. ff. de vſuc. [a] vbi dicitur quod ſi aliquis mandet Titio vt emat fundũ nomine ipſius mandatis: & ille Titius acquirat nomine proprio ipſius Titij a non domino: quem credebat eſſe dñm, & ſic

ſic bona fide & fuerit fundus traditus ipſi Titio, quamuis poſſit conueniri actione mandati per eum: qui mandauerat emi nomine ſuo: vt illam ſibi rem tradat: nihilominus ſi poſſederit tempore requiſito præſcribit dominium illius rei contra tertium qui erat dominus. Vnde Bart. ſummat illum tex. hoc mo-
2 do † qui ſcit ſe actione perſonali teneri non eſt poſſeſſor malæ fidei. quod bene not. Et ita per illum tex. conſuluit Bal. conſil. ccccxxxvij. iſte maritus. j. volumi.

SVMMARIVM.

1 Vitium & mala fides autoris an ſucceſſori noceat in præſcribēdo? Succeſſor eſt duplex.

2 Appellatione ſucceſſoris poteſt venire tam vniuerſalis, quàm ſingularis.

3 Vitia præſcriptionem impedientia quæ ſint?

4 Malæ fidei poſſeſſor clam, vel precario non poteſt longo tempore præſcribere.

5 Vitium litigioſi, quia eſt perſonale, non impedit præſcriptionem.

6 Per ingreſſum poſſeſſionis vacantis non contrahitur vitium reale, ſed perſonale.

7 Authentica malæ fidei. xij. modis limitatur.

8 Titulum iuſtum habentis etiam ab authore malæ fidei competit publiciana.

9 Publiciana & vſucapiendi conditio à pari procedunt, & ſunt conuertibilia.

10 Mala fides hæredis an legatario noceat?

11 Mala fides defuncti nocet ſucceſſori, quia eſt hæres vitiorum.

12 Mala fides defuncti non nocet hæredi, ſi ex perſona ſua velit præſcriptionem inchoare.

13 Concluſio quod indiſtincte mala fides defuncti nocet hæredi aut ſucceſſori in præſcribendo etiam longi tempor. & licet ipſe ſucceſſor ſit bon. fi. & velit à ſeipſo præſcriptionem inchoare, in quibus caſibus non procedat. Hæres vtroque iure præſcribere non poteſt eo caſu, quo defunctus non poterat.

14 Præſumpta mala fides defuncti cauſata ab errore iuris non nocet hæredi in præſcribendo.

15 Hæres præſcribere volens ex titulo, quem habuit à tertio: ſiue ante, ſiue poſt mortem teſtatoris, non impeditur mala fide defuncti.

1 DVodecimò quæro circa hanc ſecundam partem tertiæ partis principalis. † An vitium vel mala fides autoris noceat

noceat ſucceſſori in præſcribendo?

Et ad euidentiam præmitto primo: quòd duplex eſt ſucceſſor vniuerſalis: ſcilicet & ſingularis.

Vniuerſalis ſucceſſor dicitur is, qui ſuccedit titulo vniuerſali & hæreditario: quia hæreditas eſt ſucceſſio in ius vniuerſum l.nihil aliud eſt hæreditas.ff.de verbo.ſignifi.

Singularis vero ſucceſſor dicitur ille qui ſuccedit in aliqua re titulo particulari: & in quem non tranſit vniuerſitas iuris vt tit.emptionis, donationis, vel ſimili.

2 † Et ideo appellatione ſucceſſoris poteſt venire tam vniuerſalis quam ſingularis.tex.eſt melior de iure in l.fluminum. §.adiicitur.ff.de dam.infec.& in l.j.§.illud.ff.quo.leg.Sed nunquid in dubio appellatione ſucceſſoris veniat vniuerſalis vel ſingularis? late notant Alex.& Iaſ.in l.quædam.§.nihil.col.j & ij.per illum text.ff.de eden.Alex.conſil.clxxxiij.ex themate.j. col.ij.volu.& plene Feli.in ca.quia Gul.col.vlti.de iud.vbi facit concluſionem cum fallentiis.

Et quid ſi diſpoſitio dicat pro ſe & ſucceſſoribus quibuſcunque? tangit Alexand.in d.§.nihil.colum.j.& in l.quod dicitur.col.xx.ff.de verbor.obligatio.

3 † Secundò præmitto: quod quædam ſunt vitia impedientia præſcriptionem: quorum aliqua ſunt realia. Aliqua vero perſonalia: vt plene notatur in l.vitia.vbi gl.magiſtra.C.de acqui. a poſſeſ.& in §.quod ante.& §.furtiue [a] inſti.de vſucap.

Realia autem ſunt vt violentia, & furtiuitas. Nam ſi res eſt per vim expulſiuam poſſeſſa: illa res violenta non poteſt præſcribi: donec fuerit purgatum vitium: & res peruenit ad antiquum poſſeſſorem & dominum: & ſic in re furtiua: quæ eſt inuſucapibilis: donec peruenerit ad antiquū dominum.l.ſequitur.§.quod autem.& §.ſi tu vi me.ff.de vſucap.& d.§.furtiuæ res.not.gloſ.in d.l.vitia.

Secus in re vēdita per metum, & ſic per vim compulſiuam: quia illa non afficit rem vitio reali: nec impedit vſucapionem dummodo concurrant alia extrema l.iij.& ibi not.glo. Bart.& doc.præſertim Alex.col.ſi.C.quod met.cauſa.

Et dicuntur iſta vitia realia: quia ad quemcunque tranſeat res: tranſit cū iſto vitio impediente pręſcriptionē: donec purgatum fuerit vitium per reuerſionē in poteſtate dñi.d.§.furtiuæ.

Quæ concluſio procedit in re mobili furto ſubtracta, vel per vim rapta, quia in h[. .]nō purgatur vitium: niſi per reuerſionem in poteſtatem domini Secus eſt in re immobili vi poſſeſſa:

ſeſſa:quia ad hoc vt purgetur vitium violentiæ : ſufficit ꝙ res reuertatur in poteſtatem poſſeſſoris expulſi: licet nõ ſit dominus prout declarat not. Bart.in l.certe.§.Iulianus.ff.de præca. per illũ text.& in l.ſequitur.§.ſi dominus.ff.de vſucap.Not. Cy. Bar.& Bal.in l.ſi partem.C.pro empto.

Quædã vero ſunt vitia perſonalia : vt ſi quis mala fide poſſidet rem : non tamen per vim , vel per furtum : ſed alias in ea habet malam fidem:vt quia ſcit eam ad alium pertinere. Iſtud appellatur vitium perſonale.

Item vitium clandeſtinitatis , & vitium præcarij dicuntur
4 perſonalia.† Nam qui mala fide poſſidet clam , vel præcario: non poteſt præſcribere longo tempore , ſcilicet , decem annis inter præſentes, & viginti inter abſentes. Sed bene præſcribit ſpacio longiſſimi temporis triginta annorum : quia talis præſcriptio currit cũ mala fide de iure ciuili.l.ſicut.l.omnes. & l. ſi quis emptionis.§.j C.de præſcrip.xxx.ann.& iam dixi ſuprà.

Iſta habentur in l.Pomponius.§.cum quis.vbi not.gl. Bart.& alij:præcipue Alex.col.j.ff.de acquir.poſ.& in d.l.vitia.

Circa prædicta not.duas concluſiones. Prima concluſio eſt.

5 † Quod vitiũ litigioſi non eſt reale : ſed perſonale.Ideo non impedit præſcriptionem inchoari de nouo in perſona ſingularis ſucceſſoris.caſus eſt not.in l.j.& ibi not.Bart. & docto.C.de præſcrip.long.tẽp.Not.gl.magna.circa medi.in d.l.vitia.& Bar. in d.§.cum quis.in pen.q.& in l.j.§.j.per illum tex.ff.de litigio. Ang.in auth.de litigio .in princip.& Iaſ.in l.ij.col.fi.C.de eden.

6 † Secunda cõcluſio eſt.ꝙ per ingreſſum poſſeſſionis vacantis non contrahitur vitium reale:ſed vitium perſonale.Et ideo non impeditur ille ad quem res peruenit cum titulo & bonafide : licet cauſam habeat ab ingrediente,rem præſcribere : vt eſt text.in l.ſi nulla.& ibi not. Bal.& doct.C.de acqui.poſſeſ.& tex.magis clarus.in §.quod ante.inſtitut.de vſucap.

Et licet gl.ibi teneat illum §.eſſe correctum.per l.fi.C.vnde vi.tamen contrarium determinat gl.in d.l.fi.in gl.j. C.vnde vi. quam ibi tenent & cõiter approbant doc.licet Bart.diſtinguat: maximè.Salic.col.ij.in v.q.Et refert Are.in d.§.ꝙ autẽ.circa fi. ſeruata tñ diſtinctione auth.malæ fidei.C.de præſcr.long.tẽp. Et not.doct.in l.ſequitur.§.item ſi occupauerit.ff.de vſucap.

His ſic præmiſſis redeundo ad quæſtionem.S.formatam: an mala fides,vel aliud vitium autoris : noceat ſucceſſori in præſcribendo:ſiue impediat ipſum ſucceſſorem præſcribere?Dico ꝙ ſi eſt vitium reale impedit præſcriptionẽ in perſona cuiuſ-

cunque

cunque ſucceſſoris vniuerſalis, vel ſingularis quia concomitatur rem ad quemcunque tranſeat. dicta l. vitia. donec vitium fuerit purgatum per reuerſionem rei in poteſtatem domini vel poſſeſſoris: vt prædixi.

Quam concluſionẽ limita procedere in præſcriptione longi temporis decem, vel viginti annorum, non autem in præſcriptione triginta annorũ: & ſic longiſſimi temporis. Nam illa locum habet in rebus etiam inuaſis, violentis, vel furtiuis, quia per tantum tempus purgatur vitiũ reale. Ita tenet gl. ij. in d. §. furtiuæ. & gl. in l. j. in gl. mag. C. de ſer. fugi. & in l. ſicut in gl. ſin. C. de præſcr. xxx. ann. quæ pro hoc allegat bonũ text. in l. j. §. ad hæc. C. de anna. excep. vbi tanto tempore tollitur actio furti. & vi bonorum raptorũ. Ergo etiam tollitur vitiũ, & qualitas furtiuitatis, vel violẽtiæ. Et idem firmat Bar. in l. ſequitur. §. ſi fundum. in finalibus verbis. ff. de vſuca. referens ita tenere Azo. in ſum. Not. Imo. in §. item ſi occupaueris. ea. l. Pan. in c. nihil. col. ij. de præſcr. Alex. in d. l. Pomponius. § cum quis. col. v. ſuper gl. in verbo vitiis. & idem in l. iij. col. ſi. C. quod met. cauſa.

Et hoc verum de iure ciuili. Sed de iure canonico iſta concluſio nõ procederet reſpectu inuaſoris: furis: raptoris: vel hęredis propter malam fidem, per ea quæ dixi. ſ. & dicentur j.

Procederet tamẽ reſpectu tertij poſſeſſoris, qui poſſediſſet triginta annis cum titulo & bona fide, vel bona fide tantum. in l. ſi quis emptionis. §. j. quæ non eſt correcta de iure canonico quatenus loquitur de præſcribente bona fide ſine titulo. vt plenè dixit in v. q. huius partis. Quòd eſt verũ dummodo iſte ſingularis ſucceſſor inchoet præſcriptionem ex perſona ſua, non vtendo acceſſione temporis autoris ſui malæ fidei, prout declarat Panor. in d. c. nihil. col. ij. Si vero ſit vitium perſonale, vt mala fides clandeſtinitatis, vel præcariũ, quæ ſunt ſpecies malæ fidei facio duo membra principalia. Primum membrum eſt in ſucceſſore ſingulari. Secundum eſt in vniuerſali. Circa primum membrum dico q ſucceſſor ſingularis de iure antiquo poterat præſcribere inchoãdo præſcriptionem ex perſona ſua, non obſtante mala fide autoris. Si vero vtebatur acceſſione & adminiculo poſſeſſionis autoris ſui malæ fidei, nõ poterat pręſcribere: nec etiam poteſt de iure hodierno. d. l. Pomponius. §. cum quis. & l. an vitium. in princip. vbi glo. bene declarat. ff. de diuerſ. & tempor. præſcriptio.

Hodie vero in primo caſu eſt immutatũ. per. §. rurſus. in authen. vt ſponſa. largi. qui eſt tranſſumptus in authẽ. malæ fidei.

C. de

C.de præſcriptio.long.temp.vbi dicit quòd mala fides autori nocet ſucceſſori ſingulari in præſcriptione longi temporis.x. vel xx.annorum domino ignorante ius ſuum & alienationem factam. Sed non nocet in præſcriptione xxx. annorum.

Si verò dominus contra quem præſcribitur non ignorauerit ius ſuum : & ſciuerit alienationem factam : & tertium ſingularem ſucceſſorem bonæ fidei habentem titulum & cauſam à malæ fidei autore rem quam prætendit ſuam poſſidere: & tacuerit decem annis inter præſentes : & viginti inter abſentes currit præſcriptio contra eum : non obſtante mala fide autoris propter talem ſcientiam.

6 † Vbi autem ſucceſſor ſingularis rem poſſedit ſpacio xxx. annorum eſt in totum excluſus antiquus dominus non obſtante mala fide autoris:ſiue ſciuerit : ſiue ignorauerit. Salua tamen reſtitutione ex capite iuſtę ignorantię:vt plenè dicetur infrà.Iſte eſt text.explanatus in d.authen.malæ fidei.

Et hęc vera quando ſingularis ſucceſſor non vtitur adminiculo & acceſſione poſſeſſionis ſui autoris malæ fidei. Si enim vtitur tali acceſſione debet vti cum ſua cauſa & vitiis : & eo caſu ſibi ſemper nocet mala fides autoris etiã in præſcriptione longiſſimi temporis.d.l.pomponius.§.cum quis.& ibi plenè not.gl.Bart.& doct. Et declarat glo.in d.l.an vitium.in princip.

7 † Et ex his remanet bene declarata d.authenti.malæ fidei. quo ad textum. Quam limita.xij.modis : & tres limitationes ponit Bart.in d.l. Pomponius.§.cum quis. Et alias quinque:& ſic vſque ad numerum octo ponit ibi Alex.col.iij.& iiij. Et xij. colligit Areti.in §.ſed iſtæ.col.vij. & viij.verſi.quæro ab extra. inſtitu.de actio.Quas repetit.in §.furtiuæ.col.fin.inſtit.de vſucap.ex quibus plures tradit Imol.in l.furtum.§.fundi.circa fin. commen.de vſucap.vbi examinat intellectum illius auth.Referam ſolum aliquas vtiliores quæ frequenter verſantur in practica.

Primò limitatur illa auth.vt locum habeat in præſcriptione rerum immobilium.Non autẽ in vſucapione mobiliũ:quia ibi nihil cauetur:niſi de præſcriptione longi temporis:& de vſucapione nullum fit verbum.

Et ſic iura antiqua in hoc remanent incorrecta ſecun.Bart. in d.§.cum quis.cuius opi.eſt communis:licet Sali.conetur impugnare in d.auth.malæ fidei:vt atteſtatur Alex.in d.§.cũ quis & ſalua.vt ibi per eũ:& Iaſ.in fi.iij.col.propter contrarium.d.§. furtiuæ.inſtit.de vſucap.Cum res mobilis nunquam videatur

poſſe

poſſe alienari à malæ fidei poſſeſſore : quin eam contractet:& furtum committat : vt ibi. Et ideo tanquàm affecta vitio furtiuitatis reali non videtur poſſe vſucapi. ideo dic vt per Alex. & Iaſ.vbi ſuprà.

Ex hac prima limitatione Bar.colligit Are.in d.§.cum quis. quòd in materia correctoria ſtatutum loquẽs de præſcriptione non trahitur ad vſucapionem : licet ex lata ſignificatione vocabuli vſucapio appelletur præſcriptio vt in multis legibus tituli.ff.de vſucap. Et ibi ſequitur Iaſ.colum.iiij.comprobans ex not.per Bald.in l.quod conſtitutum. C.ne de ſta.defun. vbi not.quòd ſtatutum inducẽs præſcriptionem fauorabiliter non extenditur ad aliam præſcriptionem ſimilem. De quo dixi in iij.q. primæ partis princi. huius tract.

Secundò limitatur illa auth. vt procedat domino ignorãte: ſed eo ſciente nihil eſt mutatum,ſecundũ Bar.in d.§.cum quis. quæ limitatio expreſſe colligitur ex text.qui ſe ita declarat.in d.authen.malæ fidei.

Tertiò limitatur d.authen.malæ fidei:vt procedat in primo emptore ſeu ſingulari ſucceſſore , qui emit , vel alias cauſam habuit à malæfidei poſſeſſore. Secus in eo qui cauſam habet à primo emptore bonæ fidei habente cauſam ab eo autore malæ fidei:& ſic in ſucceſſore mediato. Nam tunc ſecundus emptor,vel cauſam habens præſcribit rem lõgo tempore non obſtante mala fide primi autoris : quia non nocet niſi immediato ſucceſſori.

Has tres fallentias tradit Bart.in d.§.cum quis. & communiter ſequuntur docto.

Quartò limitatur , vt procedat quo ad præſcriptionem dominij.Sec⁹ vero in præſcriptione actionis hypothecariæ:quia emptor , vel ſingularis ſucceſſor præſcribit aduerſus hypothecariam cum bona fide , & aduerſus creditorem non obſtante quod cauſam habeat à debitore malæfidei. Idem determinat Spec.in tit.de præſcri.§.j.col.vlti.ver.quid ſi debitor.& ver.ſed nunquid hodie.& ſequitur Ioan.Andr.ibi in addi.latè comprobans iſtã limitationẽ:& ſequuntur Alex. & communiter doct. in d.§. cum quis.

8 † Quintò limitatur.d.auth.malæ fidei:vt non procedat quo ad publicianam : quia habenti titulũ iuſtum ab autore malæfidei competit publiciana : dummodo ipſe fuerit in bona fide tempore traditionis,ſecundum Bar.Bal.& Ang.in l.cum qui.§. prætor.ff.de pub. Reprobata opi.gl.& latè Sali.in d.auth.malæ

fidei:qui hoc nititur pluribus rationibus comprobare. Sequitur Areti.in d.§.ſed iſtæ. & in d.§.furtiuæ.in vj.limi.& Alexan. conſ.xxxix. viſis ſcripturis.verſic.præterea.quo ad materiã.ij. vol. Et ſic remanet incorrectus text.in d.l.eũ qui.§.prætor ait. vbi eſt caſus not. quòd mala fides autoris non nocet ementi bona fide quo ad publicianam. Et conſequenter nihil erit hodie immutatum in publiciana.per d.auth.malę fidei.Et iſta eſt communis opinio.vt atteſtatur Alexand.in præal.conſi.& in l. Pomponius.§.ſi iuſſu.circa fi.commen.ff de acquir.poſſ.& in l. rem quæ nobis.colum.iij.vltra med.ff.de acqui.poſſ.

Quàm opi.etiã tenuit gl.in c.abbate.in gl.magna poſt med. de re.iur.in vj.Bald.in l.ancillæ.colum.j.C.de furt.Et eam eſſe veram & communem late firmat Iaſ. in §.ſed iſtæ. colũ.xxvij. cum ſeq.in antiq.impreſ.& col.xix.in noua.ver.iuxta hãc partem.gl.inſti.de actio.Hinc dixit Bal.in d.l.ancillæ.in fi.v.oppo. quòd ſi per ſtatutum eſſent alterata omnia tempore præſcriptionis:tamen publiciana remanet in eſſe ſuo. Refert Iaſ. vbi ſuprà quamuis Bart.tenuerit cõtrarium in d.l.rem quæ nobis. vbi reprehenditur communiter per doct.vt ibi late per Alexã. col.iij.circa med. qui conatur defendere Bart. à contrarietate aliquo modo. Nam communem tenuit ipſe in d.§.prætor ait. & ſic fuit ibi contrarius.

9 † Ex prædictis colligitur intellectus & limitatio ad regulam l.eum qui.in prin.ff.de pub.quæ habet, quòd à pari procedunt

b publiciana [b] & vſucapiendi conditio : vt procedat affirmatiuè & non negatiuè.

Item limitat Bal.l.nihil.C.pro hære.Sequitur Alex.in l.iij.§. ex pluribus.in fi.cõmen.ff.de acqui.poſſ.Nam licet mala fides autoris impediat præſcriptionem longi temporis, non tamen impedit publicianam:vt ex præmiſſis patet.Ergo non procedit illa regula negatiue.

Iſtam limitationẽ refert Iaſ.in d. §. ſed iſtæ.circa iiij. ſeu v. col.in ij. euidentiali : & eam impugnat firmans ſatis incaute, quòd regula d.l. eum qui.in princip. procedit tam affirmatiue quàm negatiue.per text.rotundum ſecundum eum,in d.l.eum qui.§.hæc actio.

Sed do.Iaſ.in hoc non modicũ fallitur:quia ibi eſt caſus rotundus contra eum. iuncta l.ſi ſeruus.ff de publ.quos text.pro hac limitatione adducit Alex. quẽ forte tunc ipſe non viderat in l.j.§.hæc quæ de ſeruis. in fi.cõmen.ff.de acq.poſ.vbi ſequitur hanc limitationẽ Bal.& probat per illa iura quę ſic induco

contra

contra Iaſ. ad probandum hãc concluſionẽ de directo. Nam licet per ſeruũ proprium acquiratur poſſeſſio domino ignorãti etiam quo ad vſucapionẽ ex cauſa peculiari. Extra tamen cauſam peculiarẽ: & ſi acquiratur poſſeſſio domino ignoranti per ſeruum: non tamen acquiritur vſucapiendi cõditio: vt habetur in l. j. §. itẽ acquirimus. ff. de acq. poſſ. iũcta l. poſſeſſio quoq;. §. & ſi poſſeſſio illa. eo. tit. vbi dicitur ꝙ & ſi poſſeſſio per procuratorem acquiratur ignorãti: non tamen vſucapiendi ſeu præſcribendi cõditio, quia vſucapio tantũ ſciẽti cõpetit. Et nihilominus ſi res fuerit vẽdita & tradita ſeruo, vel procuratori ignorante domino, quàmuis non acquiratur præſcribẽdi conditio ipſi domino: ſibi tamen cõpetit publiciana. caſus eſt apertus in d. l. cũ qui. §. hæc actio iũcta d. l. ſi ſeruus. Ergo ibi eſt caſus rotundus pro hac limitatione Bal. cõtra Iaſ. ꝙ cõpetit publiciana: licet non competat vſucapiẽdi vel præſcribendi conditio. Et ſic reſtat vera concluſio: ꝙ regula d. l. cum qui. procedit affirmatiue: prout loquitur: ſed non negatiuè.

Confirmatur per ea quæ ſupra dixi poſt vij. qu. huius partis. ver. circa præmiſſa. Vbi cõcluſi ꝙ mala fides ſuperueniẽs: licet de iure can. interrũpat præſcriptionẽ: non impedit publicianã.

10 † Nũquid autẽ mala fides hęredis noceat legatario: vide per Alex. & moder. in l. Põponius. §. ſed & legatario. ff. de acq. poſſ.

Et per hęc remanet expeditum primum membrum: an mala fides autoris noceat ſucceſſori ſingulari.

Secundum principale membrum eſt: an mala fides autoris noceat ſucceſſori vniuerſali: id eſt hęredi. In quo ſit breuis con

11 cluſio † quod mala fides defuncti ſibi indiſtinctè nocet: quia

c hæres eſt ſucceſſor vitiorum. l. cum hæres. in prin. ff. de diuer. & temp. præſcr. Et quia cenſetur eadem perſona cũ defuncto: vt in auth. de iureiur. à mori. præſt. in princip.

Et hoc non habet dubiũ: quando vtitur acceſſione temporum defuncti. d. l. cum hæres. & l. an vitium. & ibi declarat glo. ff. de diuer. & temp. præſc. & d. l. Pomponius. §. cum quis. & ibi per gl. & doct. ff. de acquir. poſſeſ.

12 † Sed dubitatur quid ſi hæres non velit vti acceſſione defuncti: ſed inchoare præſcriptionem ex perſona ſua: vtrũ præſcribat, non obſtante mala fide defuncti: cuius tẽpora non iungit cum tempore ſuo: Dy. in c. poſſeſſor col. iij. de reg. iur. in vj. dicit: ꝙ de æquitate canonica mala fides defuncti non nocet hæredi: ſi vult inchoare præſcriptionẽ ex perſona ſua. Sicut in ſingulari ſucceſſore dictum in d. l. Pomponius. §. cum quis. Sed

rigor iuris ciuilis. ſecundũ Dy. qui malã fidem defuncti tranſfundit in hæredẽ,hoc non patitur per d.l.cũ hæres. vbi Bar.videtur ſequi opi.Dy. & ibi latè notat Alex.in apo. & latius ipſe in d.l.Põponius.§.cũ quis.in vj.& vij.col.vbi refert Cy. & Bart. in l.vitia.C.de acqui.poſ.& quoſdã alios ſequi opi.Dy.pro qua ipſe Alex. aliquando cõſuluit:& cõſuluerũt alij relati in calce quæſtionis. Bal.verò diſtinguebat inter præſcriptionem longiſſimi tẽporis,in qua nõ requiritur titulus:vt in ea mala fides autoris nõ noceat hæredi inchoanti præſcriptionẽ ex perſona ſua,& ſic procedat opi.Dyn.Et inter præſcriptionẽ lõgi tempo ris in qua requiritur titulus,& ſic oportet ꝙ vtatur adminiculo autoris ſui.Et tunc propriè loquitur tex. in d.l.cũ hæres:qui debet intelligi de præſcriptione lõgi tẽporis ſecundũ ius digeſtorum:quo iure non fuit cognita præſcriptio xxx. annorũ: vt dicit gl.in l.Iulianus.ff.ex quib.cau.ma.& in l.qui occidit,aliàs occiderit.in prin.in verbo amiſit.ff.ad l.Aquil. Notat Bar.in l. tutor rerũ.in fi.ff.de admi.tu.Ita tenet Bal.in l.eũ qui.§.in hac. & in l.ſi ego.§.partus.ff.de pub.& in l.nihil.C.de vſuc.pro hær.

d Et hãc diſtinctionem Bald. ſequitur Aret.in d.§.cum quis.[d] pro qua eſt glo.in c.cum quis in ius. de reg. iur.in vj.

Breuiter cõmunis opi.eſt cõtra Dy. & ſequaces quod indiſtincte mala fides defuncti noceat hæredi in præſcribẽdo:etiã in præſcriptione lõgiſſimi tẽpo.adeo ꝙ hæres vtroq; iure præſcribere non poterit eo caſu,quo defunctus non poterat : licet ipſe ſit in bona fide:& velit à ſeipſo præſcriptionẽ inchoare.

Iſtã cõcluſionẽ firmãt But.& Panor.in c.ſi diligẽti.col.v.ver. ſed circa prædicta.de præſcri.Qui mouẽtur duab⁹ rationibus.

Primò quia hæres tenetur exonerare cõſcientiã defuncti.c. fi.de ſepul.& aliter exonerare non poteſt niſi rem reſtituat:vel debitũ ſoluat,cũ defunctus eſſet in mala fide ſecundum eos.

Secundò mouetur Panor.quia omne ius ſuũ cauſatur à defuncto:& cenſeri debet eodem iure:vt ibi latius per eum.

Ex quo inferunt:quòd ſicut defunctus malæ fidei nullo tem pore potuiſſet præſcribere. c.fi.de præſcrip.ita nec ſuus hæres poterit.d.l.cũ hæres.quod dicit Panor.eſſe bene notandum.

Eandem opin.firmat ipſe Panor in c.nihil.col.ij.ver.ſucceſſor vero vniuerſalis.vbi vide de præſcript.

Ex quo ſequitur, ꝙ cũ ſecundũ cõmunẽ opi.vt dicetur in q. ſeq.diſpoſitio d.c.fi.de pręſc.locũ habeat:& corrigat ius ciuile tam in actionib⁹ realibus quã perſonalib⁹:vt nulla pręſcriptio currat cũ mala fide : ꝙ ſicut principalis pſona habẽs malã fidẽ

puta

puta debitor vel poſſeſſor malæ fidei nullo tẽpore præſcribere potuiſſet:ita nec hęres eius:ſiue in actiõe reali:ſiue in pſonali.

Iſtam partẽ firmat etiã Io. de Imo. in repe.d.c.fi.col.ij.& iij. de præſcr. Et in hac opi.tanquã vera reſidẽt Alex.in d.§.cum quis.col.vj.ſeu vij.vbi domi.Iaſ.col.pen.& vlt.plenè examinat iſtũ articulũ:& cõcludit quòd iſta videtur magis cõis opinio.

Et hãc quæſtionẽ latè proſequitur Feli.in d.c.ſi diligẽti.col. iiij.& v.referẽs plures autoritates ad vtranque partem. Et tandem concludit quòd pauci ſunt qui recedant ab opin. Anton. de But.contra Dy.quia eſt communis ſecundum eum.

Et hãc cõcluſionẽ tanquã verã & cõmunẽ cõtra opi. Dy.firmat Ale.in pleriſq; cõſiliis:videlicet cõſ.lxxxiiij.in cauſa vertente inter camerã.j.col.j.vol.& cõſ.iiij.videretur inſpectis.vl. col.& cõſi.lxxix.viſo pũcto.iij.col.& conſi.ccxiij.viſo & opportune diſcuſſo.col.pen.verſ.ſecũda ratione.ij.vol. & plene cõſi. lxiij.ſtantibus his.col.ij.ver.præſuppoſito.& cõſil.xcix.videtur prima facie dicẽdũ.vl.col.iiij.vol. & cõſi.v.videretur pro deciſione.circa fi.ij.co.v.vo.vbiq; cõcludẽs quòd mala fides defuncti impedit hæredẽ præſcribere : & inchoare præſcriptionẽ ex perſona ſua:ſiue in actione reali:ſiue in perſonali: quãuis ipſe habeat iuſtã ignorãtiã & præſumptã bonã fidẽ : per l. qui alterius ff.de reg.iur.de vtroq; iure & hanc partẽ eſſe ſeruãdam in vtroque foro:& vbique damnat opinio. Dyñ.in d.c.poſſeſſor.

Eandem concluſio. contra Dyñ. firmat late Ro.cõſi.ccj.pro deciſione:& Panor.cõſi.cx.nitar in præſenti cauſa.in xiiij.q & conſil. cxxv. facti contingentia ſic proponitur : vbi dicit quòd ſemper legendo & conſulendo tenuit contra Dyñ.

Eandem opinio. cõfirmat Aret. in §.ſed tamen.inſt.de vſuc.

Sed pro contraria opi. Dy.in d.c.poſſeſſor.colũ.fi. quod mala fides defuncti non noceat hęredi volẽti inchoare præſcriptionem ex perſona ſua:cõſuluit Alex. ſibi contrarius cõſi.cx.viſis acutiſſimis dubitationibus. prope fi.j. vol.& conſil.xxxix.viſis ſcripturis.j.colum. & conſi.cxxxiiij.& in cauſa & lite vertente inter Albertinum.circa fin.ij.vol. & Pau.de Caſtr.conſi.ccxcij. alias cclxxxviij. viſa ſuprascripta facti narratione. Et do Petrus phi.Corne.conſi.clxxij.ad euidentiam.ij.& iij.col.j.volu. & conſil.cxxxviij.videtur per totum : & conſil.xvj.viſo primo themate.col.ij.in fi & ſeq.ij.volu.& conſi.ccciiij.rem arduam. xiiij.colum.iij.volu.& conſi.xciij.quia cauſa.& conſi.cclxxvij. ad euidentiam.penul. col.iiij.volu.& Io.de Imo.conſil.xliiij.in caſu præmiſſo.verſi.circa ſecundum.

Sed propterea nõ videtur in iudicando & conſulendo recedendum ab alia opi.contra Dy.pro qua frequentius & plenius conſuluit Alexand.& quam docto.atteſtantur communem & quæ fulta eſt longè pluribus autoritatibus vt ſuprà patet.

Limitatur iſta communis concluſio contra Dy.vt non procedat in tribus caſibus in quibus ſaluatur opin.Dyn.

13 † Primò igitur limita:vt non procedat in ſucceſſore vniuerſali in prælatura,& dignitate,ſiue in beneficio: quia licet prædeceſſor ſuus fuerit in mala fide: nõ impeditur præſcriptio ex ſua perſona:vt no.glo.& docto.in c.cura.de iurepatro.Sequitur Alex.in d.l Pomponius.§.cum quis.col.vj.vel vij.ff.de acquir.poſ.Alex.præallega.conſi.lxxxix.iij.col.ij.volu.& conſi.lxiij.ij.col.iiij.volu.Et firmant gl.& Pa.in c.de quarta.col.ij.& ibi Feli.col.vj.ad fin.de præſcri.vbi tangunt:an ſucceſſor in prælatura bonæ fidei poſſit complere præſcriptionem inchoatam per prædeceſſorem ſuum cum mala fide:& ſic iungendo tempora autorum:& concludunt quod non.

Secundò limita:vt prædicta concluſio non procedat in hærede:qui feciſſet inuentarium ſolenne ad formam.l.fina.cũ ibi no.C.de iu.deli.& poſſediſſet xxx.annis cum bona fide.Tunc enim præſcribit rem etiam ſine titulo ex ſua perſona:quia titulus non erat neceſſarius. Et inuentarium ipſum conſeruat: ne ſibi noceat mala fides defuncti:cum non velit vti titulo defuncti.Nec quo ad dominium,nec quo ad poſſeſſionem.

Ita decidit no.Alex.in d l.Pomponius.§.cum quis.col.vj.ſeu vij.circa med.verſi.tamen in vno caſu.

Tertiò limita: vt prædicta concluſio non procedat in præ-
14 ſumpta mala fide,† præſumpta mala fides defuncti cauſata ab errore iuris non nocet hæredi in præſcribendo gloſ.eſt no.in l.tutor rerum.in glo magna.in fin.ff.de admi.tut.quam dicit ſingularem & multum commendat Pau.de Caſtr.in l.nũquam.in prin.ff.de vſucap.& declara vt ibi per eum: & per Alex.in d.§.cum quis.col.vj.vel vij.verſic.vnum addatis.vbi mandat illud perpetuo notari.

Et in tribus caſibus ſaluari poteſt opi.Dyn.communiter reprobata.

Has duas vltimas ſaluationes refert & ſequitur Feli.in d.c.ſi diligenti.col.v.

15 † Quartò limita:& ſalua opi.Dy.vltra Alex.vbi ſuprà in alio caſu videlicet quando hæres vellet præſcribere ex titulo, quẽ habuit a tertio:ſiue illum habuerit ante mortẽ teſtatoris: ſiue

post.

poſt. Tunc enim mala fides defuncti ſibi nõ nocet: quia etiam ſi non eſſet hæres: præſcriberet. text. eſt no. in l an vitium. §. fin. ff. de diuer. & tempo præſcri.

Ratio eſt: quia quo ad illam rem ſucceſſit in locum extranei: non autem in locum defuncti habentis malam fidem, vt dicit ille no. text. quem pro ſingulari no. Bald. ad hoc in l. eum qui. §. in hac. ff. de pub. & Ang. in §. ait prætor. ca. l. & not. Lud. Roma. & Iaſ. in d. l. Pomponius. §. cum quis. colum. iiij. verſi. limita dupliciter.

Et vltra Iaſ. addo Alex. conſi. lxxix. viſis ſcripturis. j. col. ij. volu. vbi dicit: quòd hæc limitatio eſt etiam de mente gl. in c. cùm quis in ius. de reg. iur. in vj. quæ ſentit expreſsè quod vbi hæres non ſe fundat in titulo & iure defuncti: ſibi eius mala fi-
e des non nocet[e].

ADDITIO.

a Vide Are. in d. §. furtiuæ. vbi declarat: quæ vitia dicantur realia: & quæ perſonalia: & quę noceant ſucceſſori: tam vniuerſali quàm ſingulari.

b An hæc ſint conuertibilia, competere publicianam pro aliqua re & eam poſſe præſcribi: vide pulchre per Bald. in rep. l. fi. col. xv. in fi. C. de præſcript. long. tempo.

c Vide late Pau. de Caſt. conſi. ccxcij. viſa ſupraſcripta in antiq. & Barbat. conſi. ix. ſupremi dei. col. vj. & conſi. xij. præclare ſcribitur. col. xij.

d Vide ibi d. claudium. Aquen. qui nouiter diſtinguit in hoc arti. & refert Areti.

e Adde Pau. de Caſt. conſi. ccxcij. viſa ſupraſcripta in antiq. vbi plene tractat: an mala fides autoris noceat ſucceſſori vniuerſali: & an hæres bonæ fidei poſſit præſcribere ex tit. defuncti: qui erat in mala fide. Sed nõ puto: quod bene loquatur: per ea quæ dixi ſuprà in hoc articulo.

SVMMARIVM.

1 *Præſcriptio triginta annorum vel longioris temporis, an de iure canonico procedat cum mala fide in actione perſonali?*
2 *Qui totum dicit nihil excludit.*
3 *Debitor non peccat ſciens ſe debere ſi ſit paratus ſoluere.*
4 *Mala fides impedit præſcriptionẽ in actione perſonali ſicut in reali.*

5 *Concluſio quod mala fid·s impedit præſcriptionem in actione perſonali non procedit vbi actio eſt perſonalis, & habet tempus limitatum à lege.*

6 *Pœna conuentionalis: aut legalis & ſtatutaria, ſeu conſuetudinaria quo pacto poſſit exigi?*

7 *Debitor non præſcribit in actionibus ſui natura temporalibus, quæ potius ſunt ad intereſſe, quàm ad pœnam.*

8 *Nunquàm præſcribitur vbi ius agendi fundatur ſuper peccato.*

9 *Concluſio quod actioni perſonali non præſcribitur cum mala fide, limitatur vt procedat, quo ad creditorem, cui actio competit: ſecus ſi nondum competit.*

10 *Hæreditas non adita regulariter non tranſmittitur ſaltem ad extraneos.*

11 *Hæreditas antequàm adeatur non dicitur in bonis.*

1 Ecimotertiò principaliter quæro. † vtrum de iure canonico præſcriptio triginta annorum vt longioris tẽporis procedat cum mala fide in actione perſonali? Nam de iure ciuili certum eſt quòd tanto tempore tollitur omnis actio realis & perſonalis, non attenta bona fide, quæ non conſideratur in perſonalibus actionibus: ſed ſolus temporis curſus triginta vel quadraginta annorum.l.ſicut l.omnes.l.cum notiſſimi.C.de præſcript.triginta vel quadraginta annorum.& l.ij.C.de cõſti.pecu. quinimmo tanto tempore etiam fur, & raptor præſcribunt ſecundum leges: vt eſt caſus.in l.j.§.ad hæc.C.de anna. excep.

Sed maxima eſt dubitatio an iura canonica in hoc corri-
a gant iura ciuilia[a]. Barto.in l.ſequitur.§.ſi viam.ff.de vſucap.& in l.hæc autem iura.ff.de ſerui.vrba.prædi.tenuit quòd l.ſicut.& l.cum notiſſimi &c.non corriguntur: quatenus loquuntur de perſonalibus: quia vt ipſe dicit: iura canonica: videlicet tex. in c.vigilanti.& in c.fina.de præſcript.& in c.poſſeſſor.de reg. iur.in vj.loquuntur de poſſeſſore malæ fidei, & in actionibus perſonalibus non datur poſſeſſio, ſecundum Bart.ideo non requiritur bona fides: quia ex parte debitoris nõ eſt poſſeſſio. Sed præſcribit potius per negligentiam non petentis.

Et ideo concludit: quod prædicta iura canonica loquuntur in præſcriptione rei corporalis, quæ ex poſſeſſione procedit. Non autem in perſonalibus: quæ nõ poſſidentur.l.ſeruus.§.incorporales.ff.de acquirendo rerum dominio.& tandem Barto.

ſe ſub

ſe ſubmittit determinationi ſanctæ matris eccleſiæ & theologorum.

Et ante Barto.iſta fuit opi.Hoſtien.de quo ipſe nullam facit mentionem : in ſumma in tit.de præſcript.re.immo.§.quæ res. colum.j.verſicu.actiones vero perſonales: vbi firmat quod per iura canonica non derogatur legibus antiquis quo ad actiones perſonales,quia non in perſonalibus:ſed in realibus tantum locum habent: vt patet ex lectione ipſorum iurium ſecundum Hoſt.qui ibi latè proſequitur hunc articulum , & latius quàm Barto.

Et opi.Barto.in dicto §.ſi viam ſequi videtur Bald.in foro ciuili.in §.ſi quis per triginta.colum.tertia in titu.ſi de feu.fue. controuer.dicens quod in foro Iuſtiniani vera eſt opi.Barto.licet ſecus ſit de iure canonico:quia cum ille,qui ſcit ſe debere ſemper peccet,præſertim ſi dies vel creditor interpellauit.l.dolus.ff.man.merito non debet in ſuo delicto foueri.c.finali.de conſuetu.

Et hanc opinio.Hoſtien.& Bart.pertinaciter defendit Prac. papi.in forma reſponſio.rei conuen.in gloſſ.in verbo præſcriptionis:quàmuis non alleget Hoſtien.Vbi plus auſus eſt dicere quod indiſtinctè ſeruari debet ius ciuile in materia præſcriptionis in foro ſeculari:& quod leges ciuiles permittentes pręſcriptionem cum mala fide non ſunt correctæ. Aſſerens quod iſta opi.tanquàm verior communiter practicatur tam in perſonalibus quàm in realibus:non conſiderata diſtinctione Barto. in d.§.ſi viam.quæ vt ipſe dicit non attenditur,nec practicatur nec facit differentiam inter reales & perſonales in foro ciuili: & temere loquitur contra eccleſiam , & mouetur ſatis debili fundamento:& errat apertè.

Et pro iſta parte conſuluerunt aliqui moder. relati in calce huius quæſtionis.

Contrariam partem,quòd iura ciuilia quæ permittunt præſcriptionem cum mala fide ſint in totum correcta per iura canonica,nedum in actionibus realibus & rebus corporalibus, ſed etiam in perſonalibus & iuribus incorporalibus,communiter tenent docto.tam cano.quàm legi.& hæc primo fuit opi. Inno.& gloſ.in c.finali de præſcriptio.quam ſequuntur ibi omnes cano.maximè Butr.& Imo.qui hunc articulum latiſſime diſputat ad vtranque partem in repet.illius c.finalis columna vndecima & duodecima,cum quinque ſeq.in eo multum ſe inuoluens & ad fi.decimætertiæ columnæ atteſtatur quod opi.

Bart.eſt communiter damnata.& idem Imo.in d.l.ſequitur.§.ſi viam.hunc articulum diſputans per tres col.& ibi refert circa finem ſecunda columna.quod communis opinio eſt contra Barto.& quòd contra ipſum de facto conſuluit. Cuius opi.con futat etiam per plura Panormi.in d.c.finali.columna ſecunda. cùm tribus ſeq.poſt longam diſcuſſionem. concluſiue diſtinguens. An præſcribens ſit in peccato:vel non:vt ibi per eum:& latè in c.quod clericis.columna penultima,de foro competenti.& eius diſtinctionem ſequitur ſolennis docto.domi.Bap.de ſanct.Seue.in rep.l.omnes populi.in viij.char.columna prima, cum ſeq.verſicu.ſecundo infert Bart.ff.de iuſtitia & iure.& ſecundum opin.Panormi.conſuluit Cuma.conſilio lxxvij. ſtatuto ciuitatis Vincentiæ.columna prima.verſiculo mihi autem. & videtur eandem opin.tenere Alexand.conſi.lxxxij.videtur prima facie dicendum.ſecunda columna.quarto volum.Contra Bart.tenet etiam Ang.in repet.l.j.in fi.commen.C.de iudi. & in d.§.ſi viam.Bal.in l.prima.C.de ſerui.& aqua & in d.auth. ad hæc.in fi.ſecunda columna.C de vſuris.dicens quòd cano. communiter tenent oppoſitum. & idem in l.prima C.de præſcript.xxx.ann.Et opi.Hoſtien.& Barto.confutat per plures rationes Petr.de Ancha.in c.ſine poſſeſſione.col.viij.de re.iud.in vj.concludens quòd iura ciuilia corrigantur per iura canonica tam in perſonalibus,quàm in realibus : vt præſcriptio non habeat locum cum mala fide. Hunc articulum diffuſe explicat Feli.in d.c.fina.columna prima & ſecunda.cum ſeq.de præſcri. adducens plures autoritates ad vtranque partem : & demum concludit hanc eſſe communem opi:contra Hoſtien.& Barto. & reprobat diſtinctionem Panor.ibi,probans quod ſua opinio implicat contradictionem.

Et illam partem tanquam veram & communem, quòd mala fides impediat præſcriptionem in actione perſonali & iuribus incorporalibus contra Hoſtien.& Barto.& quòd ſit ſeruanda in vtroque foro:firmat Alexand.in pleriſque conſiliis,videlicet conſi.clxxxv.viſo tit.q.ij.du.anteprn.col.ij.volu.& conſi. xxviij.viſo proceſſu cauſæ,prima columna.tertio vol.& conſi. lxiij.ſtãtibus tertia columna,& conſi.xcix.videtur prima facie. j.& ij.col.iiij.vol.& conſi.lj.videretur pro deciſione.j.ij.colum. quinto volumine.

Et in his duobus vltimis conſi.latius examinat & comprobat hanc partem bonis rationibus & fundamentis:confutando per plura partem contrariam.

Eandem

Eandem opi.contra Hoſt.& Bart.ſequitur: & dicit commu-
nem do.Præpo.in §.ſi quis per xxx.circa fin.commen.in titul.ſi
de feud.fuer.contro.& domi.Philip. Franchus in ca.poſſeſſor.
b col.ij.de re.iud.in vj.dicens, quòd **hæc opin.contra Bart.**[b] **vi-**
detur verior:& vt tutior tenenda:licet opi. Bar.fortè procede-
ret de iure in foro ciuili ſecundum eum: quod tamen eſt ve-
rum:vt ex præmiſſis liquet. Et hanc partem contra Bar.in d.§.
ſi viam.tenet etiam Fulg.conſil.cxxiij. S. & P.ciues.j.col.refe-
rens, quòd ſic ſe habet communis opin.cano.

Et pro iſta parte adducit Felin.in d.c.fin.duas efficaciſſimas
rationes: quæ fuerũt Imol.in d.§.ſi viam.col.iij.& iiij.quas la-
tius deducit Alex.in cõſiliis præal.maximè cõſi.lib.quinti.vol.

Et potiſſimum fundamentum ſumitur ex text.in d.c.fin.qui
vtitur vniuerſali negatiua, vt nulla valeat abſque bona fide
2 præſcriptio tam canoni.quàm ciuilis. † Nam qui totum dicit:
nihil excludit.c.ſi Romanorum.xix.diſt.& c.ſolitæ.de maio.&
obe.l.Iulianus.in prin.ff.de leg.ij. Nec diſtinguit ille text.inter
actionem realem & perſonalem ſed generaliter loquitur:ergo
generaliter & indiſtinctè debet intelligi.l.j.§.& generaliter.ff.
de leg.prçſtand.l.ſi quis ſic.& ibi not.Alex.ff.ſol.mat.Ad quam
regulam plura cumulat Iaſ.in l.quamuis.ff.de in ius vocan.

Secundò quia ratio peccati ſuper qua fundatur diſpoſitio
d.c.fi.quæ eſt expreſſa in text.ita militat in actione perſonali:
ſicut in reali.Ideo ex quo concernit ſalutem animæ diſpoſitio
illius cap.licet correctoria: debet extendi.vt latius per Imo.&
Alex.vbi.ſ.Et ſic eſt tenendũ. Pro parte tñ contraria & ſecun.
opi.Hoſt.vbi.ſ.& Bar.in d.§.ſi viam.late cõſuluit.d.Mari.Sozi.
cõſi.cciij.circa primũ conſultationis articulũ.per totũ:qua co-
natur ſuſtinere per plura: & ibi col.ii.auſus fuit affirmare: q̃
opi.Hoſt.& Bar.eſt com:& eandẽ opi.tenuit ipſe Maria.in re-
pe rub.de cauſa poſ.& ꝓpri.licet veritas ſit in cõtrariũ.vt ex p-
miſſis patet.Et pro opi.Hoſt.& Bar.cõſuluit etiã.d.Petrus Phil.
Corn cõſil.clxxvj.ad euidentiã.col.ij.& iii.& cõſi.cxxxviij.vi-
detur per totũ.j.vol.& cõſi.ccvj.circa them.ij.vol.vbi cõcludit
3 † q̃ debitor nõ peccat:ſi ſciẽs ſe debere paratꝰ eſt ſoluere: ma-
xime in his quæ debent officio iudicis.& late idẽ Cor.cõſ.cclj.
in hac cõſultatione:& cõſi.cclxxv.quanq̃ col.j.verſ.& dato.&
col.pe.ver.ceſſat ergo.iij.vol.& cõſ.cclxxvij.ad eandẽ q.p totũ
iiij.vol.vbi conatꝰ dare nouũ intellectũ ad tex.in d.c.fi.de pſcri.
& ad §.habeat.in auth.vt eccl.Ro.col.pe.Et opi. Bar.videtꝰ ſeq.
d.Phil.Franc.in d.c.poſſeſſor.col.fi.de reg.iur.in vj.Sed ꝓpterea

receden

recedendum non eſt ab opi.communi contra Hoſt.& Bart.

4 Et ſic remanet firma concluſio † quòd mala fides impedit præſcriptionem in actione perſonali, ſicut in reali, ſecundum veram & communem opi.

Hanc communem concluſionem limitat & reſtringit Feli. quatuor modis in d.c.fi.col.ij.& iij.de præſcr. Referam ſolum duas limitationes.videlicet primam & vltimá aliqua addendo:omiſſis aliis reſtrictionibus, quas Felin.non firmat: & quæ ſunt modici effectus.

5 † Primò limitatur prædicta cõcluſio: vt non procedat vbi actio eſt ſpecialis: & habet tempus limitatum à lege vt actio furti ad duplum, vel quadruplum: actio vi bonorum raptorum iniuriarum,& ſimiles: nam iſtæ actiones finiuntur, & præſcribuntur per debitorem etiam ſcienté lapſo anno: vel alio tempore à lege ciuili diffinito, quia ceſſat ratio peccati,& iniuſtæ retentionis:cũ pœnæ legales non ſint debitæ in foro conſcientiæ, vt vult gl.repu.ſing.in c.fraternitatis.xij.q.ij. Quam plenè diſcutiunt Panor.& Feli.in c.j.col.xij.cum ſeq.de conſti. Not. Panorm.in proœ.decreta.ſuper verbo Rex pacificus.col.iiij.& Iaſ.in §.ſed iſtæ.in vlti.char.inſti.de actio. Ita limitant Panor. & Felin.in d.c.fin.col.ij.

Sed moueo dubium. Quid in pœna conuentionali? An illi præſcribatur per debitorem ſcienté tempore legali, & ſpacio triginta anno.quo ſpacio regulariter tollitur omnis actio perſonalis?hæc.q.dependet ex hoc. An talis pœna cenſeatur appoſita in fraudem vſurarũ:& ſic an exigi poſſit de iure canonico.

Quem articulum examinãt gl.& doc.maximè Bal.in l.cum allegas.C.de vſur.& late not. Alexá.conſil.cix.titulus quæſtionis.iij.col.iij.dub.ij.vol.& cõſil.xlix.paucis vtar: quod eſt conſilium d.Ant.de Prato veter.ij.iij.& iiij.col.& quaſi per totum. & conſi.l.viſo inſtrumẽto tranſactionis.quod eſt Alex. & conſil.ſeq.quod eſt alterius iiij.vol.& Alex.conſi.xcvij.viſo inſtrumento.eo.vol.& pulchre Ro.conſi.cxiiij.licet varie.† vbi ponit

6 de pœnis conuentionalibus, legalibus, ſtatutariis,& conſuetudinariis, an poſſint exigi.& plenè not.Aret.& Iaſo.in §.omnes. col.antepenul.& pen.inſti.de actio.& cõter concluditur, quod aut pœna conuentionalis eſt adiecta facto, & põt exigi & debet etiá in foro canonico. Aut vero eſt appoſita dationi quantitatis:& præſumitur adiecta in fraudem vſurarũ: vt probatur. & not in d.l.cum allegas.per gl.& doct.& in l.Iulianus.§.idem Papinianus.ff.de actio.empt.vbi bona gio.

Et

Et hanc materiam latè tradit Alex.poſt alios.in l.ſtipulatio iſta.§.alteri.col.iij.& iiij.ff.de verbor.obligatio.

7 Secundò limitatur prædicta concluſio: vt non procedat in actionibus, quæ ſunt ſui natura temporales: nec continent pœnam, ſed potius dantur ad intereſſe: in quibus lex præfixit certum tempus ab initio: quia ſic viſum fuit expedire reipublicæ: vt in actione de dolo.l.fin.C.de dolo. & quanto minoris, redhibitoria, & ſimilibus enumeratis per gloſſ.inſti.de perpe.& temp.actio.in prin.ſuper verbo.plerunque:quia in iſtis nō ſunt correcta iura ciuilia: nec habetur diſtinctio bonæ vel malæ fidei ſecundum Paul.de Caſt.in d.l.ſequitur.§.ſi viam.ff.de vſuc. Tunc enim:vt ipſe dicit propriè loquendo:debitor nō præſcribit, ſed ipſæ actiones ſui natura intereunt, cum fuerint introductæ cum certa temporis meta.

Et not.latius Panor.in c.fi.col.iij.ver.ſed egò dubito.de præſcrip.vbi cōcludit,ꝙ licet in foro ciuili nō poſſit agi poſt tempus,quia non datur amplius actio, & ius ciuile potuit tollere quod dedit, vel potius nō dedit vltra tempus præfinitum. Tamen non potuit tollere quin iuſtitia ſaltē ratione peccati miniſtretur. Ex quo ſubeſt æquitas iuris naturalis iuxta not.per Inno in c.quæ in eccleſiarum.de conſti. Et ideo poterit ſecundum eū ratione huius æquitatis naturalis, & peccati agi in foro canonico per viam denunciationis iudicialis.iuxta not.in c.nouit.de iudic.ſecus autē vbi lex introduxit actionem temporalem ex ſuo arbitrio:ita ꝙ nulla culpa, ſeu delictum reperitur ex parte alterius:quia tunc poſt tempus agi non pōt cum non ſubſit cauſa agendi, nec materia peccati ſecundum Pan.

8 † Et pro hoc ꝙ poſſit poſt tempus haberi recurſus ad eccleſiam ratione peccati adducit gl.ſing.in c.admonere.xxiij.q.ij. quæ vult ꝙ vbi ius agendi fundatur ſuper peccato nunquam præſcribitur.Et notat idem plenè.in ca.licet cauſam.col.xij.& xiiij.de prob.Et cum hac opi. Panor.tranſit Feli.in d.c.fi.col.ij. ver.recipit tamen &c.cum modificatione: dummodo concurrat dolus:quo ceſſante tenet ipſe quòd currat præſcriptio legalis in iſtis actionibus temporalibus.

Confirmatur iſta cōcluſio per id quod voluit gl.communiter approbata in authen.quas actiones.in verbo durantibus.C. de ſacroſanc.eccl.& Pan.in c.cū cauſam.col.ij.vel.iij.de empt. & vendi. Not.Feli.in c.de quarta.ad fi.de præſcri.vbi volunt ꝙ circa iſtas quas lex ab initio introduxit cum certa præfixione temporis, nihil ſit immutatū de iure canonico:ita ꝙ illo tempore

pore præſcribitur etiam contra eccleſiam & clericos.

9 † Tertiò limitatur ſingulariter vltra Feli.& omnes in d.c.fi. prædicta communis concluſio:quæ habet, ꝙ actioni perſonali non præſcribitur cũ mala fide:vt procedat quo ad creditorem: cui actio competit.ſecus ſi nondum competit: ſed competere poteſt acceptãdo:vt in legatario quantitatis,vel ſpeciei. Ante enim quàm acceptet hæres contra eum præſcribit in actione perſonali : licet ſciat legatum factum:nec tũc dicitur præſcriptio malæ fidei: poſtquàm non apparet legatariũ agnouiſſe legatũ.Ita ſingulariter limitat:vel potius declarat Petr.de Anch. in c.ſine poſſeſſione.col.ix.de regul.iur.in vj.vbi dicit hoc eſſe nouum dictum:& ꝙ ita reperit conſuluiſſe Bal.refert & ſequitur do. Sozi.conſil.lxiij.in cauſa vertente inter dominam Catherinam.col.iij.verſi.præterea.quod eſt perpetuo notandum.

Ex quo infero,ꝙ prædicta cõis concluſio procedit, vbi agitur de iure iam quęſito tollẽdo.ſecus ſi agatur de iure quęrendo:quia tunc mala fides nõ impedit præſcriptionẽ.Tunc enim propriè non eſt dare malã fidem, vbi adhuc non eſt ius quæſitum parti:quæ eo caſu nõ dicitur damnũ pati : ſed nõ acquirere : & non ſunt paria lucrũ perdere & damnũ pati : vt ſunt iura vulgata.& facilius tollitur ius quærẽdum quam ius quæſitum & radicatum:vt plene not.in l.non amplius.in princ.ff.de leg. j.& in l.filius.& in l.ſeruus.C.de pact. Vnde ſequitur ꝙ in iure adeundi:quod tollitur, & præſcribitur triginta annis,vt cõiter concludũt,doc.in l.licet.C.de iure delib.mala fides nõ impedit præſcriptionẽ:quia non põt dici quæſitum re ante accepta-

10 tionẽ,ſiue agnitionẽ. † Hinc eſt ꝙ regulariter hæreditas non adita non traſmittitur ſaltem ad extraneos.l.j.§.in nouiſſimo. C.de cadu.tol.& l.cũ antiquioribus cum materia ſua.C.de iure

11 delibe.† Quia hæreditas anteq̃ adeatur:non dicitur in bonis. Nec ius adeundi,vt eſt caſus repu.ſing.in l.prætia rerũ.in ver. eſt enim abſurdum.ff.ad legem Falcid.& ibi per doct.Not.Iaſ. in l.emancipata.col.ij.C.qui admit.Alex.conſil.ij.viſa col.cilis legitimatione.v.col.j.volu.& conſil.cxiij.pro deciſione ſupradicta.vltim.col.iij.volumi.

Et idem in præſcriptione legitimæ, & in iure offerendi : in pacto de retrouendendo, & aliis quæ non competunt : niſi acceptantur : vel quæ conſiſtunt in facultate partis: vt latius dicam in quarta parte quintæ partis huius tractatus.in tertia, quæſtio.vbi omnino vide.

Et duos not.caſus in quibus de iure canonico procedit præ-

ſcriptio

ſcriptio cum mala fide: notat pulchrè Bald.conſi.ccliij ad euidentiam.vlti.dub.ij.volu.& verum dicat: vide vbi ſuprà & miror quod Felin.non ponat iſtam ſingularem declarationem in dicto capitul.fina.quæ eſt admodum neceſſaria,& peregrina, & bene ſignanda.

ADDITIO.

a Adde quòd opinio Bart.in §.ſi viam.ſequitur Bald.conſil. ccccxx.quædam ſcriptura.circa med.ij.col.in iij.volu.

b Adde quòd iſtam partem contra Bart.firmat Bertachin. & comprobat pluribus in repertorio in verbo præſcriptio.ij.in fin.ſecunda, colum.& ſequen.& Rapha.Cuman conſil.cxlvij. domina comitiſſa.

SVMMARIVM.

1 Statutum quòd ſi creditor nō petierit debitum infrà certum tempus cadat a iure ſuo, vel quod vlterius non audiatur, an valeat?

2 Statutum, quod actio perſonalis, realis, vel mixta tollatur ſpatio xxx.anno.vel minori quomodo ſit interpretandum?

3 Diſpoſitio ſtatuti quod poſſidens rem pro ſua ſpatio xxx.ann.quomodo ſit intelligenda?

4 Quod præſcriptio ſtatutaria non currit cum mala fide. & ſic quòd ſciens ſe debere non præſcribat, quomodo exponatur?

5 Statutum diſponens, quòd qui non petierit debitum infrà tale tempus cadat a iure ſuo quomodo diſtinguatur?

6 Statuto non poteſt induci præſcriptio cum mala fide: & in quibus hæc concluſio limitetur?

7 Statutum permittens præſcriptionem cum mala fide non valet, niſi ex cauſa.

8 Creditor in agendo aſſumens pro ſe adminiculum ſtatuti: & ſic executionem paratam inductam a ſtatuto: debet etiam contra ſe recipere exceptionem ex eodem ſtatuto procedentem.

9 Statutum permittens præſcriptionem cum mala fide valet, vbi poſt tempus præſumitur contractum fictum, vel ſimulatum.

10 Statutum diſponens, quod qui non petierit debitum infrà tale tempus &c.in quibus locum habeat, vel non?

Verbum vniuerſale, vel indefinitum non dicitur liberare eum, qui poteſt conueniri rei vendicatione.

11 Debitum iuratum non tollitur præſcriptione ſtatutaria.

Iuramentum habet vim litis conteſtationis.

Statutum

12 *Statutum vel alia diſpoſitio ſimpliciter loquens nunquàm trahitur ad actum iuratum, niſi de iuramẽto faciat expreſſam mentionem.*

13 *Statutum non poteſt eneruare rationem, ſiue obligationem naturalem, & veram iuſtitiam.*

14 *Autoritate canonis poteſt ex cauſa rationabili, & in certis caſibus induci praſcriptio cum mala fide.*

1 DEcimoquarto principaliter quęro. † Vtrũ valeat ſtatutũ qđ ſi creditor nõ petierit debitũ infrà certũ tẽpus cadat à iure ſuo. vel ꝙ vlterius nõ audiatur: adeo quòd ſciẽs ſe debi-
2 torẽ præſcribat. & ſic an ſtatutũ [a] poſſit inducere præſcriptionem cum mala fide? Bar. in l. ſequitur. §. ſi viam. circa med. ver. & idem puto. ff. de vſucap. tenet tale ſtatutum valere, dicens quòd primo caſu: quando dicit ſtatutum cadat à iure ſuo, tollitur obligatio ciuilis, & effectus naturalis iuxta not. per eum in l. fi. ff. rem rat. habe. Secundo vero caſu quando dicit ſtatutum. Non audiatur: nulla obligatio tollitur: ſed via agẽdi præcluditur. Ideo remanet tunc via agendi per remedium denuntiationis euangelicæ iuxta not. in c. nouit. de iudi.

Eandem opin. tenuit Bar. in l. j. ff. de vſucap. & in l. nemo poteſt. col. iiij. de leg. j. vbi intantum hoc ſtatutum approbauit, quod dixit illi non poſſe per pactum renuntiari. quia ſecundum eum eſt introductum principaliter fauore publico: & in odium negligentis.

Et quòd tale ſtatutum valeat ſenſit idem Bar. in l. ait prætor. §. hi planè. ff. ex quibus cauſis maior. & in l. legaui. ff. de liber. legat. & in l. cum mulier. ff. ſolut. matrimo. & in l. ambitioſa. in iiij. col. ff. de decre. ab ord. facien.

Et opi. Bar. ſecutus eſt Ange. in repet. l. j. char. pen. C. de iudi. examinans hanc q. per duas col. vbi plus voluit: quod per tale ſtatutum indiſtinctè tollatur naturalis, & ciuilis obligatio ipſo iure Ita quòd non poterit haberi recurſus ad eccleſiam cõtra debitorẽ poſt terminum ſtatuti per viam denuntiationis euangelicæ, & male vt infrà dicetur.

Et hanc opi. tenuit do. Petrus Philip. Corn. conſi. cclxxvij. ad euidentiam per totum. iiij. volu.

Contrariam partem: quòd tale ſtatutum non valeat in vtroque foro tanquàm nutritiuum peccati firmat Ioan. And. in c. ij.
b de excep. in vj. & Barto. ſibi contrarius in l. omnes populi in ij. q. iij. prin. circa vij. vel viij. col. ver. ecce alia. ff. de iuſti. & iu. de-

cidens

cidens non valere ſtatutum : quòd qui per x annos debitum non petierit:cadat à iure ſuo: quia nec valeret lex imperialis: quæ hoc diceret:ſed ſi ſtatutum dicat. quòd contractus ſeu inſtrumentum fictitium præſumatur:ſi debitum non fuerit petitum infra tale tempus:tunc valeret: quia talis cauſa excludit peccatum ſecundum Bart.Bal.vero in authen. ad hæc. col. iij.ver.ſed ponamus.quòd ſtatuto.C. de vſur.dicit quòd ſtatutum per quæcunque verba loquatur:ſiue diſponendo : fingendo:non poteſt tollere naturalem obligationem, & ipſam veritatem ſeu naturalem iuſtitiam,in quam fundatur euangelica denuntiatio.ex quo concludit quòd poterit ſemper haberi recurſus ad eccleſiam:non obſtante ſtatuto. Sed aliter in hac q. locutus eſt ipſe Bal.in §.ſi quis per triginta.col.ij.ver.ſed quæro nunquid per ſtatutum.in tit.ſi de feu.fue.contro.

Iſtam.qu.latiſſimè examinat Imo.in d.l.ſequitur. §.ſi viam. col.ij.in fin.cum duabus ſequ.concludens veriorem eſſe opin. Bar.in d.l.omnes populi.in primo dicto. & tale ſtatutum indiſtinctè non valere:& reſpondet ad motiua contraria:reprobãdo opi.Bart.ibi in vtroque membro:& Ange.in d.l. j.C. de iudi.Et dicit quòd communiter doc.tenent contra Bar.ibi.

Et contra Bart.in d.§. ſi viam. tenet etiam ibi Ang.ſibi cõtrarius per text.in authen.vt eccle.Roma.§.j.vbi imperator appellat præſcriptionem iniquum præſidium:& dicit quod præſtat materiam peccati ſcientibus:& ſic habentibus malam fidem De quo text.plene dixi in prima parte princi.qu.vj.Et illum commemorat Panorm.in c. fin. in princ.iiij. col.de præſcript. Paul. de Caſtr. in d. §.ſi iam. diſtinguit in hoc articulo:vt ibi per eum.Et eandem diſtinctionem repetit in l. hæc autem iura.§.de ſer.ru.prædi.Verum ſua diſtinctio non procedit vt infrà patebit.

Et quod tale ſtatutum non valeat:data mala fide:tenent cõmuniter canon.in c.ſi.de præſcri.maximè Butri.& Panor.col. iij.Et idem Butr.in repet.c.peruenit.colum.xxvij de cenſi. dicens:quòd etiam ſtatutum principis inducẽs præſcriptionem non procedit cum mala fide.

Et hanc partem late firmat Alex.conſil. clxxxv. viſo titulo quæſt.colum.pen.verſi.nec prædictis habet obſtare ſtatutum ciuitatis.ij.vol.adducens quàmplurimas authoritates.

2 Et amplius concluditur ſi ſtatuto ſimpliciter caueatur : q̃ omnis actio realis:perſonalis:vel mixta tollatur ſpacio triginta annorum vel minori:tale ſtatutũ debet interpretari ſecun-

dum ius commune:quando præſcribens eſſet in bona fide:ne quis indebite damnum patiatur. Referens ita conſuluiſſe Pau. de Caſt.conſi.ccxcvj.venditio iſta in antiqua.

Et idem voluit Sozi.conſ.lxxxvj.in cauſa cōmunitatis Caſtrimontis.col.pe.circa fi.verſi.nec obſtat ſtatutum : quod eſt
3 repetitū cōſ.clxvj.vbi decidit:quòd ſi ſtatutum diſponat † ꝙ poſſidens rem pro ſua ſpacio triginta annorum præſcribat, debet tale ſtatutum intelligi ſecundū ius cōmune cōcurrente titulo,& bona fide:ne poſſeſſor cū aliena iactura locupletetur. & alius indebitè damnum patiatur.

Et tale ſtatutum non valere data mala fide firmat etiam do. Præpo.in §.ſi quis per triginta.col.j.in ti. ſi de feud.fue.contro.

Et pro hac parte latè conſuluit Ioan.de Imo.conſi. cxxiij.in cauſa quæ vertitur.col.j.& ſeq.ver.item non obſtat quarta exceptio.Et d.Pet.Philipp.Cor.conſ.lv.viſis & diligenter ponderatis.iij.co.iij.vol.& latius conſi.cclxiiij.in hac conſultatione. j.vol.& conſi.cccxxxviij.videtur in præſenti conſultatione per totum.j.vol.vbi concludit ꝙ præſcriptio ſtatuaria nō currit cū
4 mala fide. † [c] Et ideo,quod ſciens ſe debere non præſcribit, &
c ſic tale non ſtatutum debere intelligi ſecundū ius commune: qñ ceſſaret mala fides.& quòd ſi ſtatutum diſponat expreſſe,ꝙ etiam ſciens ſe debitorem præſcribat non valet: quia non poteſt ſtatuto induci:ꝙ præſcriptio currat cū mala fide in actione perſonali : etiam in terris imperij : præſertim qñ interueniſſet iuramentum:etiamſi præſumat dolum vel fraudem.

Et in præallega.conſi.cccxxxviij.col.vlt.dicit ꝙ tale ſtatutū ſimpliciter loquens debet diſtingui ſecundū ius canonicū: videlicet,dūmodo debitor ſit in bona fide: & ſic qñ debitor ignoraret,& non eſſet in peccato: vt ibi late per eum : & idem dicit ipſe Corne.conſi.clxxx.multum diffuse per totum maximè in ij.col.iij.vol.& in dictis conſilijs atteſtatur, quod opin. Bart.in d.§.ſi viam.eſt communiter damnata:licet contra communem alibi conſuluerit ipſe Corne.pro opin. Bart.reprobata conſil.cclxxvij.ad euidentiam per totum.iiij.vol.vbi nititur illam multum colorare:& dare nouum intellectum ad c.fina.d. præſcrip.maxime in pen.colum.

Eandē concluſionē quod non valeat tale ſtatutū latè firmat ſolennis doct.do.Ioan.Bapt.de ſancto Seuer.in repet.d.l.omnes populi.co.xxij.vbi dicit hanc partē eſſe tenendam tanquā
5 communem. † Ex præmiſſis tres concluſiones correlariè inferuntur. Prima eſt quod ſtatutum diſponens, quod qui

non

non petierit debitum infra tale tempus: cadat à iure ſuo aut ꝙ vlterius nõ audiatur. Si ſimpliciter loquatur debet intelligi & reſtringi ſecundũ ius cõmune: ſcilicet, dummodo præſcribens non peccet, & per conſequens ſi ſit in bona fide: vt concludunt Imo. Alex. Sozi. & Cor. in cõſiliis præalleg & do. Philipp. Franchus in c. poſſeſſor. col. iiij. de regu. iur. in vj.

Secunda concluſio eſt, ꝙ tale ſtatutũ valet: data bona fide præſcribentis: vt quia ignorabat ſe obligatum, puta, ex contractu procuratoris habentis ſpeciale mandatum: qui ſibi poſtea non denuntiauit obligationẽ ꝑ eũ contractam virtute mandati: vel ex facto negotiorum geſtoris, qui vtiliter geſſit negotiũ ignorantis, & eũ ſibi obligauit ex tali negotio vtiliter geſto. l. ſoluendo. ff. de nego. geſt. & per totum: & eſt gl. magiſtra. in l. ſi pupilli. §. quid ergo. eod. titu. Potuit enim dñs probabiliter ignorare factum ipſorum, vt eſt caſus in l. quod vulgo. ff. de vſuca. pro empto. not. Alex. cõſi. lxix. in cauſa & lite vertente. iij. col. iij. vol. Nam hoc caſu dari poteſt bona fides in actione perſonali in ipſo principali debitore ſecundũ do. Anto. in c. fin. de præſcrip. & Imol. in d. §. ſi viam. col. ij. vltra med. verſi. ſi autem loquimur. & Pau. de Caſt. in l. ſi. §. j. in fin. cõmen. ff. rem ra. hab. Et firmat do. Philip. Franc. in d. c. poſſeſſor. col. iij. ver. iij. limi. a. de reg. iur. in vj. referens verba But & Imo. & eſt de mente Panor. in d. c. fin. col. v. circa finem. & tenet do. Bapti. de ſanct. Seuer. in Repe. d. l. omnes populi. col. xxxij. verſi. iiij. &c.

Sed non procederet iſta cõcluſio in hærede vniuerſali. Quia licet ipſe dicatur habere bonã fidẽ præſumptam propter probabilem ignorantiam: tñ mala fides defuncti ſibi nocet: & impedit eum præſcribere: vt ſuprà latè cõcluſi in ix. qu. huius partis in ij. membro, licet præfati doc. vltimo allegati ſentiant oppoſitũ in hærede debitoris non aduertẽtes ad concluſionẽ prædictam. Tertia cõcluſio eſt, quod tale ſtatutum nõ valet: data ſciẽtia, & mala fide debitoris. nec poteſt ſtatuto induci præſcriptio cum mala fide: vt cõmuniter concludunt docto. in locis præalleg. & confirmat Imo. conſi. xxvij. in caſu præmiſſo.

6 † Primo limita hanc communem concluſionem: vt procedat in vero debito. Secus quando eſſet debitum pœnale. Quia tunc valeret ſtatutum quod pœna peti non poſſit poſt tale tempus. Et hoc caſu ſciens præſcribit: cum mera pœna non ſit debita in foro conſcientiæ. iuxta gloſ. in ca. fraternitatis. xij. qu. ij. Nam tunc ceſſat ratio peccati ſuper qua fundatur diſpoſitio. c. fin. de præſcrip. & per conſequens mala fides

prout plenè dixi in præcedenti qu. Et ſic non eſt propria limitatio, ſed declaratio. Ita limitat do. Philippus Franchus in c. poſſeſſor. col. iij. verſic. ſecundo. limita. de regu. iur. in vj. referens ita tenere do. Anto. in c. fin. de præſcrip. & Imol. in d. l. ſequitur. §. ſi viam. Et hanc limita. ſequitur. do. Bapt. de ſan. Seue. in rep. d. l. omnes populi. col. xxxij.

Secundò limita iſtam concluſionem: quòd ſtatutum permittens præſcriptionem cum mala fide non valet niſi ex cauſa: vt contra perſonam odioſam, & contra quam ius præſumit, vt cō tra fœneratorē. Ita Bald. in ſua qu. incip. ſtatuto cauetur: quòd fœnerator. vbi decidit valere ſtatutum diſponens, quod fœnerator poſt quinquennium non audiatur, etiam ſuper ſorte. Refert & ſequitur Petr. de Ancha. in repe. d. c. poſſeſſor. col. xix. & ſeq. concludens valere tale ſtatutum: quòd qui per decem annos non petierit debitum cadat à iure ſuo, dummodo ſit fundatum in aliqua rationabili cauſa, vel ſi præſumit dolum aut fraudem, de quo vltimo ſtatim dicetur in iiij. limita.

Et iſtam limitationem ſequitur Butri. in d. c. fin. & d. Bapt. de ſanct. Seueri. d. l. omnes populi colum. xxxij. ad fin. ver. quinto & vltimo, &c.

Contrarium tenet Imo in d. l. ſequitur. §. ſi viam. referens opi. Bal. & Pet. de Ancha. Motus quia licet fœnerator peccet: tamen debitor, qui ſortem vult retinere videtur etiam peccare. Et non debet quis in ſeipſo peccatum committere vt peccatum alterius puniatur: per id quod habetur in text. & gl. in c. verum. xiiij. diſt. Et ideo ſecundum Imo. non videtur tuta ꝓdicta deciſio etiam in fœneratore reſpectu ſortis.

Et opi. Imo. ſequitur do. Philipp. Franc. in d. c. poſſeſſor. col. iij. verſi. item ſecundo quæritur. de regu. iur. in vj. & ibi late tractat de materia huius ſtatuti.

8 † Tertiò limita. Niſi ſtatutum inducat executionem paratā in inſtrumentis, vel aliis ſcripturis, & diſponat quod ad impediendam executionem poſſit opponi exceptio debiti non petiti infra decem annos: vel quòd talis executio non poſſit fieri, niſi petatur infra tale tempus: quia tunc non debet diſtingui, an debitor ſit in mala fide, vel non: quia ex quo creditor in agendo aſſumit pro ſe adminiculum ſtatuti, & ſic executionem paratam inductam à ſtatuto, debet etiam contra ſe recipere exceptionem ex eodem ſtatuto procedentem, vt eſt de mente Barto. in l. plane. ff. quod falſo tuto. an. & Ioan. de I-

moia.

mola.poſt Petrum de Anchara. in ca. fin. de vita & honeſtate clericorum.

Quod declara vt per Bart.& clarius Bald.in d.l.planè.& latius per d.Philip.Franchum.in d.c.poſſeſſor. col. iiij. vbi hunc articulum latè examinat.

Et quinque limitationes, ſeu caſus in quibus ſaluatur opi. Bart.colligit do.Bapti.de ſancto Seueri.in repe.d.l. omnes populi.colum.xxxij.

9 †Quartò,limita prædictam cõcluſionem. Niſi ſtatutum poſt tempus præſumat contractum ſictum & ſimulatum. Nam tunc valet,ſecundum Bar.in d.l. omnes populi.loco præalleg.

Quem articulum latiſſimè explicat Feli.in d.c.fin. colum. iiij.& v.verticul.quarta declaratio. Sed non examinat dicta Barto.in d.§. ſi viam. quando ſtatutum ſimpliciter diſponeret: quod qui non petierit debitum infrà tale tempus: de cætero non audiatur:& nihil ſcribit de prædictis.

Et in præſenti articulo Felin. allegat primò aliquas authoritates pro opin.Barto.quod tale ſtatutum valeat:quando præſumitur contractum ſimulatum poſt tempus. Deinde firmat communem opi.eſſe in contrarium.

Et tenendo primam partem affirmatiuam ſub conditione: ſi vera eſt:limitat eam tribus modis ponens tres caſus,in quibus non currit præſcriptio ſtatutaria etiã præſuppoſita validitate talis ſtatuti, quos breuiter referã aliqua vtiliter addẽdo.

10 †Primo limitat Feli.hanc concluſionem Bar.vt procedat in petente rem ſibi debitam.Secus ſi petat rem ſuam, & ſic in agente rei vendicatione ad rem: quia tũc ſtatutum diſponens, quod qui non petierit debitum infrà tale tẽpus non audiatur, non vendicat ſibi locum ſecundum Roma.conſi.ccj.pro deciſione in princ. Quia ſtrictè: quod meum eſt:non dicitur debitum.Gloſſ.ordi.in titu.de actio in princ.in verbo debetur. Et pro hoc allegat tex.ſingu.in l.Aurelius.§.Meuia. ff. de lib.leg. vbi probatur,quod in generali liberatione ſeu diſpoſitione nõ veniunt ea quæ poſſunt vendicari.

Ad quem tex. vide Alexand.conſi.xlvj.viſis & accuratè conſideratis.colum.ij.& conſil.ſeq.circa primum.iij. colum. j.vol. quod eſt repetitum conſi.cij.ij. colum. & conſil.clxx.circa primum dubium.ij. colum.ij. vol.in quibus locis allegat Bald. in l.cum neceſſitate.C.de fideicom.dicentem: quod per verbũ vniuerſale.vel indefinitum. non videtur relicta liberatio ei, qui poteſt conueniri rei vendicatione, & de hoc dicit eſſe text.

ſingu.cũ glo.in d.§.Mæuia.& alia plura adducit Alex.in dictis conſiliis.No.Iaſ.inſtit.de actio.in prin.col.antepe.in antiq.impreſ.& col.pe.in noua.

11 † Secundò limi.Feli.vbi ſuprà prædictam concluſionem nõ procedere : quando debitum eſſet iuratum : quia non tollitur præſcriptione ſtatutaria:quàmuis ſtatutũ præſumat poſt tempus fraudem , vel dolum, ſiue contractum ſimulatum per not. per Barto.in l.nam & poſtea.§.ſi is qui temporali.ff.de iureiur. per illum text.Nam iuramentum habet vim litis conteſtationis:vt probat ille text.per quem actio perpetuatur in xl.annos l.ſina.C.de præſcrip.xxx.ann.Et iſte eſt mirabilis effectus iuramenti etiam delati extra iudicium ſecundum Barto.quem ibi referunt:& ſequuntur Alex.& Moder.ita in terminis decidentes poſt Angel.& Roma.

12 Addo vltra Feli.& alios efficacem rationem.†Quia ſtatutũ,
d vel alia diſpoſitio ſimpliciter [d] loquens nunquam trahitur ad actum iuratum:niſi de iuramento faciat expreſſam mentioné. gl.eſt no.& repu.ſing.in c.non deceat.in verbo effectus.de ele. in vj.& eſt bonus text.in c.conſtitutus.& ibi late Feli.col.ij.de reſcript.no.Rom.ſing.inci.quòd diſpoſitio.col.j.Alexan.plenè conſi.cxxv.viſis & conſideratis.col.vlti.verſi.confirmo.j.vol. & conſi.ccv.viſis his quæ narrantur in fi.ij.vol.& conſi.xxix.ponderatis.col.pe.verſi.ad quartam.iij.volu.& conſi.cij.cum ſtatutum in x.arg.poſt med.iiij.vol.

Tertiò limitat Feli.prædictam conclu.Bar.procedere,dummodo ſtatutum præſumat ſimulationem ex aliqua iuſta cauſa ſecundum Pan.in c.quod clericis.pe.& vlt.col.de fo.compe.vt ibi latius per eum.Poſtea Feli.in d.c.ſina.col.v.firmat concluſionem contra Barto.quòd imo ſtatutum non poſſit inducere præſcriptionem cum mala fide etiam præſumédo ſimulationem vel dolum.

Eandem concl.firmat.latè.do.Pet.Phil.Corn.conſi.cclxxiiij. in hac conſultatione.pe.&fi.col.j.vol.præſertim quando interueniſſet iuramentum:& do.Bap.de ſan.Seue.in repe.d.l.omnes populi.col.xxxij.vbi dicit hanc partem tenendam tanquã communiorem: ſcilicet tale ſtatutum non valere inquantum propter ſui generalitatem:aut expreſſe vellet debitoré eſſe tutum prædicta præſcriptione.Deinde Feli.vbi ſuprà ponit octo ſaluationes ad dictum Bar.ſed nullam firmare videtur except.ij.& iij.ad quam vide Cæpo.caute.xv.inci.vidimus.in c.fin.&c.Sed eam reprobat Fel.vbi ſuprà.

Et contrarium apertè ſentit Bal.in auth.ad hæc.col.iij.C.de
13 vſur.Dicens † quod ſtatutum per quęcunquę verba loquatur: ſiue diſponendo:ſiue fingendo non poteſt eneruare rationem, ſiue oblationem naturalem,& veram iuſtitiam.

Et vltra Fel.hunc articulum latius examinat do.Phi.Fran.in c. poſſeſſor.col.iij.verſi.ſed quæritur.de reg.iur.in vj.poſt Pet.de Ancha ibi.col.xix.& ſeq.vbi concludit quòd etiam in foro iudiciali non valeret tale ſtatutũ:quando appareret de mala fide: cum videretur eſſe factum ſtatutum in fraudem iuris canonici per viam indirectam contra l.fraus.ff.de legib.& per not.in regula c.cum quid vna.de reg.iur.in vj. Et ſic de facili poſſet elidi diſpoſitio iuris canonici ſecundum Imol.in d.l.ſequitur. §.ſi viam.& in c.fi.de præſcript.dicit tamen Imo.prædicta procedere : niſi aliter probaretur de fraude, vel ſimulatione : quia tunc haberet locum dictum ſtatutum conſtituto de mala fide per veras,ſiue præſumptas probationes , vt ibi per eum, quem refert & ſequitur do.Phil.Franc.vbi ſuprà.

14 † Quarto limita vltra Feli.prædictam principalẽ concluſionem,vt non procedat quando præſcriptio induceretur per ſtatutum canonis:quia autoritate canonis ſeu Papæ ex cauſa rationabili poſſet induci in certis caſibus præſcriptio cum mala fide.Lex autem ciuilis & ſic ſtatutum laicorum,nõ poſſet hoc inducere. Ita dicit Pan.in c.j.in j.no.de præſcript.per tex.cum glo.no.in c.inter hæc.xxxij.q.ij. Addo Bal.in §.ſi quis per xxx. circa prin.commen.in tit.ſi de feu.fue.contro.vbi refert Inn.in c.cura.de iurepa.dicere quod tutus autoritate canonis præſcriptionem inducentis non debet dubitare de conſcientia.

Et per hæc remanet expedita iſta xiiij.prin.q. An ſtatutum poſſit inducere præſcriptionem cum mala fide.

Quid autem econtra:an ſtatutum poſſit tollere præſcriptionem dicetur infra in v.par.princi.

ADDITIO.

a An præſcriptio ſtatutaria procedat cum mala fide vide per Pau.de Caſt.cõſi.cclxxxv.alias.cclxxxviij hæreditas in antiq. Matheſi.in notabilibus.fo.xiij.col.iij.vbi cõcludit quòd leges & ſtatuta permittẽtes præſcriptionem cum mala fide:ipſo iure non valent tanquàm nutrientes peccatum & Abb.Pan.conſi. lxxvij.circa primum breuiter dico vlt.du.vlt.col.j.vo.& Raph. Cuma.conſi.lxvij.ſtatuto ciuitatis & an tale ſtatutum valeat. vide per eundẽ conſi.xc.viſa copia præcepti & Ful.cõſi.cxxuj.

Sal.& Pet.ciues.col.j.vbi firmant quòd præſcri.ſtatutaria ſcientibus non prodeſt.

b Vide latè do.Bap.de ſan.Seuer.in ſua repe.d.l.omnes populi.colum.xxxij.

c Adde conſilia ſuprà allega.in capite huius quaſtionis.

d Quid autem ſi ſtatutum laicorum diſponeret ſuper viribus contractus iurati:& ſic faceret expreſſam mentionem de iuramento an valeat tangit incidenter Feli.vbi ſuprà & vide Bart. in d.l.omnes populi.in ij.q.iij.q.prin.ad ſi.ff.de iuſti.& iu.& latiſſimè ſcribit Iaſ.in l.ſi.per tres.col.ff.qui ſat.cog.& in auth.ſacramenta puberum.pen.& vlti.col.C.ſi aduer.ven.& vide Pan. in c.cum contingat.xij.co.de iureiur.Alex.conſi.xxvij. viſo libello.vlt.col.& conſi.lix.viſo inſtrumento per totum.j.vol.vbi tangit quid ſi tale ſtatutum laicorũ diſponens ſuper iuramento fuerit confirmatum per ſedem apoſtolicã & cóſi.cxxv.viſis & conſideratis.iiij.& v.col.j.vol.quod eſt repetitum conſi.ciij. vol.& conſi.cij.ſuprà alleg.iiij.volu.

SVMMARIVM.

1 *Mala fides prælati an eccleſiæ noceat?*

2 *Eccleſia dicitur bonam fidem habere vbi conuentus & capitulum ſunt bonæ fidei.*

3 *Prælatus ſeu rector eccleſiæ non habentis capitulum idem poteſt, quod prælatus cum capitulo in eccleſia capitulum habente.*

4 *Prælatus poteſt per actum iuriſdictionis contentioſa renũtiare iuri quæſito per præſcriptionem.*

1 DEcimoquintò principaliter quæro † vtrũ mala fides præ-
a lati [a] noceat eccleſiæ?

Iſtam q.mouent glo.& Cano.in c.fina.de præſcript.& maximè Imo.in repe.col.pe.& Fel.in verſi.ad illud de prælato.& Pa. in verſi.iiij.glo.quærit:quæ refert tres opi.Et mihi placet opin. Imol. diſtinguentis : quod aut prælatus habet conuentum vel
2 capitulum.Et tunc: † ſi cõuentus,vel capitulũ habet bonã fidẽ: dicitur eccleſia habere bonã fidẽ : licet prælatus habeat malã. Et faciunt ſecundum Imo.not.per Inno.& Io.And.in c.cura.de iurepa.& quæ habẽtur.in c.requiſiti.de teſt.Vbi autem eccleſia non habet conuentum nec capitulum : tunc ſi prælatus ſeu rector habet malam fidem:ſatis videtur quod etiam eccleſia dicatur habere malam.Et ſic quod mala fides prælati ſibi noceat per id quod vult gl.repu.ſing.in c.potuit.in gl.magna.in verbo expelli.circa med.in verſi.ſed ſi ſolus.de loca.

Et

3 †Ex qua colligitur quod id, quod poteſt prælatus cum capitulo in eccleſia habente capitulum: poteſt ſolus prælatus ſeu rector eccleſiæ non habentis capitulum.

Quam gloſ. exornat latè Fel. in c. edoceri. col. pe. de reſcript. & in c. cum venerabilis. col. v. de excep. & in c. verum. col. vlti. de fo. compet.

4 † Et not. quod prælatus poteſt renuntiare iuri quæſito per præſcriptionem per actum iuriſdictionis contentioſæ: vt probat text. in c. veniens. circa fi. & ibi no. de præſcript.

Qualiter autẽ conſulatur prælato tali caſu habenti cõſcientiam læſam, & an prælatus habens ſcientiam rei alienæ poſſit, vel teneatur illam reſtituere: & quem modum tenere debeat? vide plene per Panormi. Imo. & alios Cano. in d. c. fina. poſt glo. colum. penult. & vlti.

ADDITIO.

a Adde. Cald. conſi. iiij. ſub rub. de præſcript. vbi ponit: an tempus quo viuunt clerici: qui poſſident ex minus iuſto titulo: de præſcriptione detrahatur.

SVMMARIVM.

1 *Mala fides tutoris an pupillo noceat?*
2 *Pupillus ad hoc vt dicatur malæ fidei requiritur, quòd ſit doli capax. & habeat ſcientiam rei alienæ.*

1 DEcimoſextò quæro. †Quid in tutore: an mala fides ipſius noceat pupillo? Iſtam. q. attingit Bald. in auth. ad hæc. col. pe. verſic. vlterius quæritur. C. de vſur. vbi concludit quod non ſequitur Imo. in repe. c. fina. col. xix. de præſcript.

2 † Et nota quòd ad hoc vt pupillus dicatur habere malã fidẽ requiritur, quòd ſit doli capax, & habeat ſcientiam rei alienæ ſecundum Bald. vbi ſuprà.

SVMMARIVM.

1 *Mala fides ſingularium perſonarum de vniuerſitate an ipſi vniuerſitati noceat in cauſa præſcriptionis?*
2 *Mala fides collegij, vel ciuitatis occupãtis aliquam rem mala fides non purgatur ante mortem illorum, qui ab initio fuerunt.*
3 *Populus nunquam præſcribit ſi à principio fuit in mala fide.*

1 DEcimoſeptimò quæro. † Vtrum in præſcriptione alicuius vniuerſitatis, vel collegij mala fides ſingularũ de vniuerſitate noceat ipſi vniuerſitati? Concludo quod ſic.

Ideo ſi quæratur:an aliqua vniuerſitas:populus:vel collegiũ præſcripſerit,nunquàm præſcriptio incipit,donec viuit aliquis de vniuerſitate,populo,vel collegio, qui habeat ſcientiam rei alienæ. Iſta fuit ſingularis deciſio Inn.in c.cura.de iurepatro. quod refert & ſequitur Bart.in l.poſt pluribus.in fi.ff.de vſuca. vbi determinant not.quod ſi collegium,vel ciuitas occupauit
2 aliquam rem mala ſide,& † quòd hæc mala fides nõ purgatur, niſi mortuis hominibus,qui ab initio ſciuerunt.Et ita cõſuluit do.Sozi.conſi.clxxxvij.in controuerſia.col.fina.verſi.præterea. & do.Pet.Phili.Corne.conſi.xxij.videtur in hac conſultatione.
3 iiij.col.j.volu.vbi fortius tenet † quòd populus nunquàm præſcribit quando à principio fuit in mala fide etiam mortuis omnibus his,qui habebant malam fidẽ. Sed in iudicando nõ eſſet recedendum ab opinio.Inno.& Barto.

SVMMARIVM.

1 *Contractu celebrato per procuratorẽ, & ſuppoſitum poteſtati: cuius bona fides ſit attendenda?*

2 *Contrahentis bona vel mala fides ſemper attendenda eſt non domini.*

3 *Scientia rei alienæ quandocunque ſuperueniens ſemper impedit præſcriptionem.*

1 DEcimo octauò quæro.† Quid ſi contractus fuerit celebratus per procuratorem,vel ſuppoſitum poteſtati noſtræ:cuius bona fides attendatur:an contrahentis,vel domini?

Iſtam quæſtionem mouent Bal.& Ang.in l.ſuper longi.col. iij.circa fi.ver.vlti.circa iſtam materiam.C.de præſcript.long.
2 tempo.vbi concludunt † quod ſemper attenditur bona vel mala fides contrahentis:non autem domini.Et de hoc dicunt eſſe caſum not.in l.eum qui.§.in hac.ff.de publi.Not.gloſ.in l.huiuſmodi ff.de contrahen.emptio.& in l.cum mancipium.ff.de ædil.edict. Sed non puto iſtam cõcluſionem procedere de iure
3 canonico : † quia ſcientia rei alienæ quandocunque ſuperueniens ſemper impedit præſcriptionem.c.fin.cum ibi plene no. de præſcriptio.Et quia ſi dominus ſcit : licet procurator ignoret,militat ratio peccati:ſuper qua ſe fundat ille tex.Poſſet autem concluſio iſta procedere,quando non peruenilſet ad notitiam domini actus geſtus per procuratorem , vel alium , nec ſcientia

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA • SEVILLA •

ſcientia iuris alieni:tunc enim cenſebitur in bona fide. Et de hoc articulo vltra Bald.& Ang.in d.l.ſuper longi.cuius ſcientia ſeu bona vel mala fides attendatur,an domini, vel procuratoris:aut ſerui contrahentis? Not.latè Azo.in ſumma.C.de edil. edict.col.pen.circa princip.& præcedenti circa fin.verſic.ſed ſi quæras. Et prædicta concluſio eſt vera reſpectu acquiſitoris: ſed reſpectu autoris malitia, ſeu mala fides procuratoris vendentis rem alieno nomine non nocet emptori : vt dicatur habere cauſam à malæ fidei autore. Sed attenditur bona fides domini , non autem procuratoris.vt probat.text.in l.qui fundum.§.procurator.ff.pro empto.& ibi not.Bart.in ſummario. Et ita per illum text.dicit Alexan.in l.Pomponius.§.cum quis. colum.iij.circa princip.ff.de acquirend.poſſeſ.

SVMMARIVM.

1 *Miſſus in poſſeſsionem ex ſecundo decreto an præſcribat, ubi ſcivit rem eſſe alterius, quam eius, contra quem decretum eſt interpoſitum?*

2 *Poſſidens rem legis authoritate nunquam dicitur malam fidem habere.*

3 *Rebus etiam authoritate iudicis reſtitutis requiritur regulariter ad præſcribendum longo tempore bona fides.*

1 DEcimononò quæro. † Vtrum miſſus in poſſeſſionem ex
a ſecundo decreto [a] præſcribat:ſi ſcivit rem eſſe alterius,
quàm eius:contra quem eſt interpoſitum decretum:glo.in l.ſi
finita.§.ſi de vectigalibus.ff.de dam.infect.tenuit quod ſic per
2 tex.in l.& generaliter.ff.de noxa.vbi eſt caſus not. † q́ poſſidẽs
rem,quam ſcit alienã non dicitur habere malam fidem,quando poſſidet legis autoritate. Ideo præſcribit nõ obſtante ſcientia. Sed dubium eſt:an illud procedat de iure canonico:Bar.in d.§.ſi de vectigalibus.tenet quod ſic.Referens ita velle gl.pen. in c.paſtoralis.de offi.ord.& ibi cano.not.& dicit Bar.q́ autoritas iudicis hoc ſpecialiter operatur in cauſa damni infecti & noxali. In aliis vero ſecundũ eum ſecus eſt per l.qui fundũ.§.
3 qui bona.ff.de dam.infec.vbi patet † q́ etiã quãdo iudicis autoritate res reſtituitur,requiritur regulariter ad præſcribendũ longo tempore bona fides:vt latius per Bar.ibi. De quo articulo dic vt late per glo.& doc.in c.contingit.de do.& contu.& plenè per Imo.in repe.c.ſi.col.xix.de præſcr.& latius per Alex.
b poſt Imo.in d.§.ſi de vectigalibus.col.iij.& iiij.vbi relatis variis opinionibus concludit [b] vt ibi per eum. Et per præmiſſa eſt

expedita

expedita materia tituli, ac bonæ & malæ fidei, quantum pertinet ad hanc partem. Reliqua quæ hic deſunt, dicentur in repetitio. l. Celſus.

ADDITIO.

a An miſſus in poſſeſſionem ex ſecundo decreto præſcribat communi tempore. vide per Panormi. in c. quoniam frequenter. §. quod ſi ſuper. vt lit. non conteſt. adde etiam Bald. in ca. ſi diligenti. col. penulti. circa med. de præſcriptio.

b De hoc articulo vide per glo. in c. poſſeſſor. de reg. iur. in vj. & per Imol. in l. ſequitur. §. ſi viam. in fin. vlti. col. ff. de vſucap.

SVMMARIVM.

1 *Poſſeßio neceſſario requiritur in corporalibus præſcribendis: & quaſi poſſeßio incorporalibus.*

2 *Præſcriptio inchoari non poteſt ſine poſſeßione: ſed inchoata bene poteſt perfici, dummodo poſſeßio non fuerit aliunde occupata. Hæreditate iacente non poteſt inchoari præſcriptio.*

3 *Poſſeßio licet non dicatur continuari de defuncto in hæredem: tamen quantum ad vſucapionem ſeu præſcriptionem habetur pro continuata.*

4 *Vera poſſeßio non continuatur in hæredem: ſed poſſeßionis effectus.*

5 *Captus ab hoſtibus non dicitur poſſidere ſed poſſideri.*

TErtium & quartum principalia requiſita ad præſcriptionem rerum corporaliũ ſunt Traditio: vel aliquid quod habeatur loco traditionis, & Poſſeſſio continuata abſque interruptione. deueniendo ad tertiam & vltimam partem huius tertiæ partis princi. Et licet ſuprà in princi. huius partis remiſerim ad. d. l. Celſus. vbi late tradit Bart. & ibi opportune dicetur, præſertim circa practicam: tamen pro maiori diſcuſione materiæ aliqua hic fundamenta alia attingam.

1 † Et præmitto quod poſſeſſio in corporalibus neceſſario requiritur ad præſcriptionem: & quaſi poſſeſſio in incorporali-

a bus. l. ſine poſſeſſione. ff. de vſucap. & c. ſine poſſeſſione [a] de regul. iur. in vj. Et ibi plenè declarat Dyn. colum. j. illam regulam procedere tam in corporalibus, quam in incorporalibus. Hinc dixit Bald. in repetit. l. j. col. iij. in princ. C. de emancip. lib. quod

2 id quod non eſt, non poteſt poſſideri: neque præſcribi. † Non obſtat ſi opponatur de text. in l. cum pœnam. ff. de vſucap. vbi hæreditas iacens præſcribit, ſeu perficit præſcriptionẽ iam inchoatam.

tam:& tamen non poſſidet:cũ non habeat animum: per quem ciuiliter poſſidetur : & ciuilis poſſeſſio retinetur : quæ cauſat præſcriptionem.vt infrà dicam.l.j.§. Sceuola.ff.ſi quis teſt.li. eſſe iuſ.fuer. Ad hoc enim reſpondet Dyn.vbi ſuprà quòd ſine poſſeſſione non poteſt inchoari præſcriptio:ſed inchoata bene perfici poteſt : dummodo poſſeſſio ab alio non fuerit occupata.Et ita declarat gloſ.in d.l.cœptam.dicens. Secus ſi non cœpta eſſet præſcriptio &c.quia hæreditas iacens non poteſt eam inchoare per text.in l.fi.§.fi.co.tit.& plura alia iura quæ alleg.

Et eſt ratio in caſu.d.l.cœptam.ſecundum Dyn.in d.ca.ſine poſſeſſione. Quia poſſeſſio eſt apta immediate continuari ſi non fuerit apprehenſa per alium in hæredem , qui eſt eadem perſona cum defuncto fictione iuris:vt in authen.de iureiur.à mori.præſti.§.j.nam ſi per alium apprehenderetur impediretur continuatio poſſeſſionis defuncti in perſonam hæredis.l. Pomponius.§.quæſitum.ff.de acquir.poſſeſ.& l.poſſeſſio teſtatoris.ff.de vſuris.Et ideo cum non fuerit per alium apprehenſa pro continuata debet haberi.arg.l.ſi filius.ff.de teſta.quia in vſucapione continuatur poſſeſſio defuncti.vt in præalleg.l.patet.& in l.cum miles.circa princip.ff.ex quibus cauſ.maior.& in l.ij.§.filium.ff.pro hæredi.hæc ſunt verba Dyn.

3 † Ex quo infertur,quod licet aliàs poſſeſsio nõ dicatur continuata de defuncto in hæredem niſi apprehẽdatur.l.cum hæredes.in principio.ff.de acquiren.poſſeſſio.tamen quantum ad vſucapionem, ſeu præſcriptionem habetur pro continuata ſecundum Dyn.& Ioan.And.in dicto capit.ſine poſſeſſione,quos ibi refert & ſequitur.do.Philipp. Franchus.circa princip commen.qui dicunt † quòd propriè vera poſſeſſio non continuatur in hæredem:ſed poſſeſſionis effectus.not.Bart.Alex.& doc. in d.l.cum hæredes.in princi.Nec etiam obſtat ſecundum Dy. in d.c.ſine poſſeſſione.contra regulam illius text.ſi opponatur de capto ab hoſtibus † qui nihil poſsidet cum ab alio poſsideatur.d.l.cum hæredes.§.in his.ff.de acqui.poſ.& tamen vſucapit.l.iuſto.§.ſi.de vſucap. Quia ad hoc reſpondet. Dyn.quod non vſucapit ſeu præſcribit per ſe : ſed per alium: quem habebat in poteſtate tempore quo captus fuit:vnde ſi redeat poſtliminio:videtur omni tempore poſſeſsionem cõtinuaſſe fictione poſtliminij , & eiuſdem fictionis virtute vſucapionem ſiue præſcriptionem continuaſſe & dominium per vſucapionem quæſiuiſſe. Sed vbi poſſideret per ſe , & capitur ab hoſtibus, perditur poſſeſsio. Et licet poſtea poſtliminio redeat : fictio

poſt

poſtliminij nõ extenditur ad poſſeſſionem, quæ in facto conſiſtit: & conſequenter nec ad vſucapionem ſiue præſcriptionem, quæ ſolet ex poſſeſſione procedere. Et hæc probantur apertè ſecundum Dyn.in l.in bello.§.factæ.ff.de captiui.& in l.ſi is qui pro emptore:& ibi plenè not. Bart.ff de vſucap.& in l.ſciendum.& in l.nec vtilem.ff.ex quib.cauſ.maior. Et quæ ſit ratio diuerſitatis inter vnum caſum & alium, quare operetur fictio poſtliminij vbi quis poſsidet per alium ſed non per ſe, notat plenè Bar.in d.l.ſi is qui pro emptore.col.iiij.& v.& in d.l.nec vtile, & latè Alexan.poſt Roma.in d.l.cum hæredes.§.in his.Aret.in §.ſi ab hoſtibus.inſti.quib.mod.ius pat.poter.ſolui.

Et de hoc articulo an captus ab hoſtibus, vel ignorans præſcribat per alium tangit etiam glo.vlti.in d.c.ſine poſſeſsione.

ADDITIO.

a Intellectus huius regulæ & caſus in quibus præſcriptio procedit abſque poſſeſsione vide per do. Berta.firma.in reperto.in verbo præſcriptio.ij.col.iiij.verſi.præſcriptio ſine poſſeſsione.

SVMMARIVM.

1 *Poſſeſsio quid ſit, & quomodo diffiniatur?*

1 HIs ſic præmiſsis quæro.† quid ſit poſſeſsio: quam etiam prudentes diffinire non ſunt auſi.vt dicit glo.in l.ſtipulatio iſta.§.hoc quoque.ff.de verbo.obligat. Multiplex diffinitio poſſeſsionis recitatur per glo.in l.j.in princip.in glo.mag.ff.de acquiren.poſſeſ. Et licet doct.variè loquantur, & quilibet pro capite ſuo voluerit dare diffinitionem vt apparet ex varijs diffinitionibus ibi relatis per Alexand.& moder.tamen communiter approbatur diffinitio Ioann.ibi relata in gloſſ.vt late per Areti. Alexand.& Modern.ibi quæ talis eſt, poſſeſsio eſt ius quoddam rem detinendi ſibi.Quam declara:& expone:vt plenè per docto.ibi.

SVMMARIVM.

1 *Poſſeſsio quotuplex ſit?*

2 *Opinio Bartoli, conſtituentis triplicem ſpeciem poſſeſsionis reprobatur.*

Secundò

1 SEcundò quæro. † Quotuplex ſit poſſeſsio? Concluditur
communiter: quod ſit duplex ſpecies tantum ſcilicet, ci-
uilis: & naturalis: vt plenè not.gl.in d.l.j.in prin.in verbo ait ſe-
cundum opin.Ioan.quam doct.communiter ſequuntur: & latè
Dyn.in c.ſine poſſeſsione.col.ij.cum duabus ſeq.de reg.iur.in
2 vj.† & communiter reprobatur opin.Bart.qui conſtituit tripli-
cem ſpeciem: vt diffusè per Aret. Alex.& alios in d.l.j.in princ.

SVMMARIVM.

1 *Poſſeßio quæ ſit neceſſaria ad præſcriptionem?*
2 *Contra ciuiliter poßidentem non currit præſcriptio.*
3 *Naturalis poſſeßio ſufficiens eſt ad præſcriptionem feudi.*
4 *Ficta poſſeßio an tribuat cauſam præſcribendi: & an ficte poßidens præſcribat?*
5 *Poſſeßio quæſita per conſtitutum non dicitur ficta, licet modus quærendi ſit fictus.*
6 *Coniunctio & acceßio temporis, & poſſeßionis ad complendam præſcriptionem quomodo fiat?*
7 *Allegans præſcriptionem non ſolum debet eam probare, ſed & omnes qualitates ad eam pertinentes.*
8 *Præſcriptio in dubio non eſt præſumenda, cum oriatur ex facto.*

1 TErtiò quæro. † Quæ poſſeſsio ſit neceſſaria ad præſcri-
ptionem, an ciuilis tantũ, an naturalis tantum: vel vtra-
que ſimul? breuis eſt concluſio quod neceſſaria eſt vtraque
poſſeſsio ad præſcribendum, vel ſaltem ciuilis: quæ ſola ſuffi-
cit: quia eſt illa, quæ cauſat præſcriptionem. Sola verò natura-
lis de per ſe non ſufficeret dum ciuilis eſt penes alium, & do-
nec illa vacet: & conſolidetur naturali. Et ideo contra ciuiliter
poſsidentem non currit præſcriptio: donec ciuilis poſſeſsio ſit
amiſſa: vt probat text.in l.j.§.per ſeruum qui in fuga.& ibi not.
Bar.in fi.cõmen.& in l.iij.§.ex contrario.col.ij.& ibi plenè per
doct.præſertim Alex.ff.de acqui.poſ.firmat Dy.in d.c.ſine poſ-
ſeſsione.de reg.iur.in vj.& vult gl.not.in l.j.in glo.magna ad fi.
a vbi not.doc.[a] C.de ſer.fugi.not.Bar.in l.Celſus.col.iij.verſ.pro-
2 cedo.ff.de vſuc ap.vbi latius dicã.† Et procedit hæc concluſio:
quo ad acquiſitionem dominij. Sed quo ad acquirendũ ius in-
ferius dominio, vt vſumfructũ, vel ſuperficiem, ſufficeret ſo-
la naturalis poſſeſsio ſecundum Bar.in d.§.ex contrario.cuius
opin.communiter reprehenditur per Imol.Aret. Alex.& om-
nes Moder.ibi: & refert Iaſo.col.v.circa med.verſi.tertia, &c.

Quia

Quia dato quòd vſufructuarius, vel ſuperficiarius non poſſideant niſi naturaliter fundum: tamen ipſum ius vſusfructus, vel ſuperficiei poſsident ciuiliter & naturaliter: vt vult Butr. in l. naturaliter. in princip. vbi ad hoc allegat tres glo. ff. de acqui. poſſeſ. Et ſic concurrunt ciuilis & naturalis in præſcriptione huius iuris. Et ita firmant Bald. Ange. Imol. Paul. de Caſtr. & communiter doct. quos refert Iaſo. vbi ſuprà.

Pro qua concluſione eſt bonus tex. in l. qui vſumfructum. ff. ſi vſusfruct. peta. Probatur in l. fin. ff. vti poſ. & vltra Iaſo. addo Paul. de Caſt. ſic declarantem in l. fin in fi. commen. C. de præſcript. long. tempo. & Calde. conſil. v. ſub rub. de præſcriptio. vbi
3 ſequendo Barto. in d. §. ex contrario. concludit † quod ad præſcriptionem feudi ſufficit ſola naturalis poſſeſsio: vt prædixi. Sed communis eſt in contrarium.

Et de materia dic vt plenè per omnes. in d. §. ex contrario: vbi Iaſ. col. v. facit quinque concluſiones: quas ſigillatim examinat per quatuor ſeq. col. & eas non tranſcribo.

4 † Nunquid autem fictè poſſidens præſcribat, & ſic, an ficta poſſeſſio tribuat cauſam præſcribendi: vt in caſu. c. contingit. de
c dolo & contu.[c] Vide per glo. in c. ſine poſſeſſione. in gloſſ. fina. circa medium. de regu. iur. in vj. & per Felin. in c. illud. colum. penulti. & fin. in princ. in vj. concluſio. de præſcript. Roma. in ſingularib. fol. xj. col. iij. vel iiij. ſingulari incipiente lex quamuis, &c. quod eſt numero ccccxv.

5 † Et not. quod poſſeſſio quæſita per conſtitutum iuxta l. quod meo. in princ. ff. de acqui. poſſeſ. non dicitur ficta, ſed vera: licet modus quærendi ſit fictus: Ita declarat Bart. in l. ab emptione. circa fin. com. ff. de pact. & l. ſi is quæ pro emptore. in vlti. q. ff. de vſucap. per text. in l. certè. §. j. ff. de præca.

6 † Qualiter autem fiat coniunctio & acceſſio tēporis & poſſeſſionis ad complēdam præſcriptionem: dic vt plene habetur & not in l. Pomponius. §. cum quis. ff. de acquir. poſſeſ. & in l. ei à quo. ff. de vſucap. & in l. ſi rem alienam. ff. de pigno. act. vbi habetur, an ſi quis locat rem: quam præſcribit cum titulo & bona fide vero domino, præſcribat & per eum retineat poſſeſſionē? Circa quod eſt notandū, quod intermedia inutilis poſſeſſio impedit tempora coniungi ad præſcriptionem complendam. glo. no. in l. ij. §. ſi ſub conditione. ff. pro empto.

7 † Poſtremò no. circa iſtam partem quòd allegans præſcriptionem eam probare debet, & omnes qualitates ad illam neceſſarias: vt ſunt titulus, bona fides, & poſſeſſio continua.

Ita

Ita probat tex.in c.j.& ibi hoc not.do.Philip.Franchus in j. not.de præſcri.in vj.dicens idem probari in c.auditis. de præſ-
8 crip.† Et eſt ratio quia præſcriptio in dubio non eſt præſumẽda,cum oriatur ex facto:vt per Panor.conſi. lxxxij. conditoris omnium,&c.quanquam in his dubiis.ij.col.j.vol.

Et per hæc remanet expedita hæc tertia & vltima pars tertiæ partis principalis concernens materiam tituli,bonæ & malæ fidei,ac poſſeſſionis.

Reliqua dicentur in rep.l. Celſus.cuius materia propriè reſpicit iſta tria non repetendo ibi quæ hic dicta fuerunt.

ADDITIO.

Adde Iaſo.in §.rurſus.col.x.in antiq.impreſ. & viij. in noua. inſti.de actio.& plene Corneum in conſi. xvj. viſo primo themate.iij.col.ij.vol.& Aret.in § j.inſtit.de vſucap.Et quanto tẽpore perdatur ciuilis:vide poſt Bar.in l.Celſus.ff.de vſuc.& de his vide per do.Franch.in d.c.ſine poſſeſſione.col.ij.Et an ciuilis abſque naturali ſufficiat ad præſcribendum,vide per Felin. in c.cauſam.co.pen. ver. & quamuis naturalis.circa medium. poſt Pan.ibi.col.ij.de præſcri.

SVMMARIVM.

1 *Temporalium præſcriptionum alia eſt horarum,alia dierum,alia hebdomadarum,alia menſium, alia annorum.*
2 *Perpetuarum præſcriptionum:alia xxx.alia xl.annorum,&c.*
3 *Longi & longiſſimi temporis præſcriptio poſſunt inuicem concurrere,& pariter allegari.*

QVarta pars principalis huius noſtri tractatus occurrit. In qua principaliter videndum eſt quantum tempus in omni præſcriptione requiratur, & de circunſtantiis illud neceſſario concomitantibus,quo ad priuatos,tam circa præſcriptionem rerum corporalium,quam incorporalium. Et vt clara habeatur doctrina diſtinguo,quòd alia eſt præſcriptio rerum corporalium:alia eſt iurium & actionum incorporaliũ. Et circa iura incorporalia.Alia eſt præſcriptio quæ reſpicit ſeruitutes tam reales, quàm perſonales.alia vero quæ reſpicit actiones perſonales, reales,ac mixtas.

Vnde ſubdiuido iſtam quartam partẽ principalem in qua.

tuor partes. In prima videbimus quanto tempore præſcribantur res corporales cum ſuis acceſſoriis.

In ſecũda de præſcriptione ſeruitutum tam realium quàm perſonalium.

In tertia de præſcriptione libertatis, & actionum cõpetentium tam pro ſeruitute quàm pro libertate.

In quarta & vltima de præſcriptione iurium & actionum perſonalium, realium, & mixtarum, tam in genere, quàm in ſpecie. præſertim iure emphytheotici, & feudalis, necnon & officium iudicis, ac fructuum & acceſſoriorum.

1 † Et pro euidentia de multiplici præſcriptione, ſeu tempore præſcriptionis, videlicet trium, decem, viginti, triginta, & quadraginta annorum, & tanti temporis cuius initij memoria non extat: vide per do. Petrum Philip. Corne. conſi. cxxxvj. licet facis in princ. col. j. vltra medium. ij. vol.

Et quotuplex ſit ſpecies præſcriptionum, & de temporibus
a earum, vide latè per Hoſtien.[a] in ſumma, rub. de præſcript. re. immo. §. quot ſunt eius ſpecies. col. j. & ij. vbi dicit quod principaliter duplex eſt ſpecies præſcriptionis: videlicet temporalis, & perpetua.

Et temporalium præſcriptionum alia eſt horarum, alia dierum, alia hebdomadarum, alia menſium, alia annorum. & ibi enumerat omnes terminos à iure diffinitos horis, diebus, hebdomadibus, & menſibus: vſque ad viginti quinque annos.

2 † Perpetuarum vero alia eſt triginta, alia quadraginta. vt l ſicut. l. omnes. & l. cum notiſſimi. C. de præſcrip. xxx. anno. alia quinquaginta annorum, vt in l. græca alearum vſus: alia ſexaginta annorum: alia centum: vt ibi per eum, & per Alber. enumerantem has præſcriptiones temporales, & terminos legales, & canonicos, in ſuo dictionario, in verbo præſcriptio. in ver. quot ſint eius ſpecies.

3 † Et not. quòd præſcriptio longi & longiſſimi temporis: & pariter triginta, vel quadraginta annorum, poſſunt inuicem concurrere, & ſimul allegari. Nec dicitur quis contrarius: vt latè per d. Phil. Dec. conſil. xxix. & pro tenui facultate. col. penulti. & fin. verſic. vlti. non obſt. alleg. Bald. in §. ſi quis per triginta. in princ. in tit. ſi de feu. fuer. contro. & pleraque alia.

ADDITIO.

a Cuius ſcripta in calce operis ſunt inſerta.

SVM

SVMMARIVM.

1 *Corporalium rerum præſcriptio quantum tempus requirat?*
2 *Res immobiles ſpacio xxx. annorum cum bona fide præſcribuntur: & acquiritur dominium vtile.*
3 *Concluſio illa, quòd res immobiles præſcribuntur longo tempore cum titulo, & bona fide, quomodo amplietur?*
4 *Actio perſonalis regulariter non præſcribitur longo tempore.*
5 *Præſcriptio decem annorum non conuenit vbi agitur de iuribus præſcribendis.*
6 *Concluſio iſta, quòd res immobiles non præſcribuntur, niſi tempore decem vel xx. annorum, in quibus fallat?*
7 *Res immobilis præſcribitur minori ſpacio decem annorum in duobus caſibus.*

1 CApio primam partẽ huius quartæ partis. †Et primò quæro: quantum tempus requiratur ad præſcribendũ res corporales? Et vulgata eſt concluſio, quòd res mobiles præſcribuntur triennio cum titulo & bona fide. Et hæc propriè dicitur vſucapio. Res verò immobiles præſcribũtur decem annis inter præſentes: & viginti inter abſentes cum titulo & bona fide. & iſta appellatur præſcriptio longi temporis: vt inſtit. de vſucap. in princ. l. ij. l. ſuper longi. & quaſi per totum. C. de præſcript. long. temp. & l. j. C. de vſuca. transfor.

2 † Sine titulo autem res immobiles præſcribuntur ſpacio triginta annorũ cum bona fide: & acquiritur dominium vtile. l. ſi quis emptionis. §. j. & ibi no. gl. Cy. Bald. & Sali. C. de præſcr. xxx. anno. Et iſta appellatur præſcriptio longiſſimi temporis. not. glo. magiſtra. inſtit. de perpe. & temp. actio. in princ. ſuper verbo conſtitutiones. & iſta tempora à lege ciuili diffinitiua ad præſcriptionem recitantur in §. poteſt. & ſeq. §. xvj. qu. iij.

Et hæc vera inter priuatos. quo verò ad eccleſiam, clericos, ciuitatem, ſeu rempublicam, & fiſcum, quæ tempora requirantur in præſcribendo, plenè dicam in quinta parte principali.

Et quæ requirantur in præſcriptione rerum corporalium. & quæ ſit differentia inter ius ciuile & canonicum plenè dixi ſupra in ij. parte. iij. partis princ. in vj. quæſtio.

3 † Ampliatur prædicta concluſio, quæ habet quòd res immobiles præſcribuntur lõgo tempore cum titulo & bona fide: & per conſequẽs actio realis: vt rei vendicatio, & publiciana:

vt procedat etiam in actione perſonali in rem ſcripta:quia illa præſcribitur longo tempore: ſicut ipſa res.

Ita determinat gloſ.no. in l.iij. in verbo munitus. per illum text.C.quod met.cauſa.& ibi not.Bart.col.fin.in verſic.ad tertium opponunt. & ſequuntur communiter docto. † quamuis
4 regulariter actio perſonalis non præſcribatur longo tempore: vt dicit text.in l.neque.C.qui. non ob. long.temp.præſcriptio. Sed requirantur ad eius præſcriptionem xxx. anni. l. ij. C.de conſtitu. pecu.not. Iaſ.licet non alleget iſta iura:in l.licet.col.
5 ij.in principio. C.de iure deliber. vbi dicit † quòd præſcriptio decem annorum non conuenit: vbi agitur de iuribus præſcribendis: & ideo diſpoſitio loquens de præſcriptione: quando agitur de præſcriptione iurium debet intelligi de præſcriptione triginta annorum, vt ibi latius per eum. & loquuntur in ſpecie gloſſ. & doctor. in dicta lege tertia, in actione, quod metus cauſa: quæ eſt in rem ſcripta. & idem dicunt generaliter in omni actione in rem ſcripta. Et ſunt plures actiones ſcriptæ in rem: quas enumerat gloſ. magiſtra in l.ij.§.eſt autem perſonalis. ff.ad exhiben. not. docto.in rubri.ff.ſi certum petatur.quod procedit ſecundum Alexand. in d.l.iij.colum.ij. circa finem. poſſidendo cum titulo & bona fide:& ſic concurrentibus extremis requiſitis ad præſcriptionem longi temporis,nec obſtet text.in l.hæreditatis. C.de petitio. hæredi.vt ibi latius per Alexandrum.Et ratio eſt:licet ibi docto.non dicant: quare actio perſonalis in rem ſcripta præſcribatur longo tempore propter mixturam: quam habet cum reali. Ideo ſortitur eius naturam. argumen. l.qui patri.ff.de acquirend. hæred. & not.per Bartol.in lege quarta.§.Cato.in fi. ij.colum.verſi. item Dyn.bene dicit. ff.de verborum obligatio. vbi per text. in d.l. qui patri.dixit quòd vnio actionis perſonalis & realis hoc operatur, vt vna trahatur ad naturam alterius.

6 † Prædicta concluſio quòd res immobiles non præſcribuntur niſi longo tempore decem, vel viginti annorum: primò fallit in prędiis tributariis:in quibus eſt ſpeciale quod eo ipſo, quòd quis negligit per biennium: perditur poſſeſſio ciuilis & naturalis, & etiam dominium. caſus eſt not.in l. qui agros.C. de omni agro deſer.lib.xj.not.Bartol.in l.rem quæ nobis.circa finem.commen.ff de acquir.poſſ.quòd procedit etiam, ſi agri ſint tributarij. non de iure communi: ſed ex forma ſtatutorum vel conſuetudinis: ſicut ſunt agri Peruſini ſecundum Bald.in cap.j.de præſcrip.& hoc expreſſe ſentit Bart. vbi ſuprà.

& in

& in l.ſi de eo.§.ſi forte. in fin. commen.ff.de acqui.poſſeſ.

Hanc fallentiam: & in d. l.qui agros reſtringe: vt ſolum procedat in prædiis tributariis deſertis & incultis:quia in his ſolo biennio perditur eorum dominium & poſſeſſio. Secus ſi non eſſent inculta. Nam tunc requiritur longum tempus vt in aliis.

Ita declarat not.Bart.in d.l.ſi de eo.§.ſi fortè. circa fin. verſi. ſciatis vnum vos Peruſini.

Et ita procedit text.ſecūdum eum in l.j.C.de vſucap.tranſfor. vbi dicitur quòd ſublata eſt differentia prædiorum tributariorum & non tributariorum in præſcribendo. ſcilicet quo ad prædia culta. Secus quo ad inculta & deſerta, & ſequuntur ibi Angel.Imo.& doct.Alex.circa fin.commen.verſi.iij.limita, & refert Feli.in d.c.ij.col.ij.verſic.ſubdit Bald.

7 † Secundò fallit in caſu cap.j. de præſcript.fauore fidei: vt ibi not.Bald.hi ſunt duo caſus ſpeciales: in quibus præſcribitur res immobilis minori ſpacio decem annorum: videlicet biennio in caſu d.l.qui agros. & triennio in caſu d.c.j.quos notat Felin. in rubric.de præſcript. colum. iiij.verſic.fallit nonò Et ante eum Bald. in dicto c.j.de præſcript. & ibi refert Felin. colum.ij.verſi.ſubdit Bald.

SVMMARIVM.

1 *Abſens, vel præſens quis dicatur in materia præſcriptionis?*
2 *Præſcriptio inter præſentes quomodo dicatur?*
3 *Præſcriptio longi temporis quo caſu currat contra ignorantem, & quo non?*
4 *Domicilium habens in pluribus locis præſens dicitur quo ad omnia in materia præſcriptionis.*
5 *Præſens vel abſens quot modis. & qualiter dicatur.*
6 *Abſens propriè dicitur & ſtricte, qui non eſt in ciuitate.*

1 SEcundò principaliter quæro. † Quando dicatur quis præ-
a ſens vel abſens in materia præſcriptionis,[a] vt ſciamus quādo præſcriptio procedat inter præſentes vel abſentes. Et ſic an ſufficiant decem anni cum titulo & bona fide: vel requirantur viginti. Et connexè an requiratur ſcientia aduerſarij in præſcriptione longi temporis?

Iſtam dubitationem decidit text.in l.fina.C.de præſcri.long.
2 tempo.vbi dicitur † quod præſcriptio dicitur inter præſentes, quando is qui præſcribit:& ille contra quē præſcribitur, fouēt domicilium durante tempore præſcriptionis in eadem prouincia,licet res quæ præſcribitur ſit in alia. Nec requiritur ſcientia aduerſarij,ſed ſufficit præſentia in eadem prouincia.Ita dicit
3 cit ille text.circa fi.in verſi.nulla.† Et ſic præſcriptio longi temporis currit contra ignorantem.

Quæ concluſio fallit ſecundum Bal.& Ange.ibi,col.ij.verſi. vnus caſus ſolus eſt,in caſu.auth.malæ fidei.C.illo eo.titu.videlicet,quando ſingularis ſucceſſor habens titulum & bonam fidē ſucceſſit autori malæ fidei,quia nō præſcribit lōgo tēpore niſi ille cōtra quē præſcribitur hoc ſciat.vt habetur in d.auth. malæ fidei.de cuius intellectu ſatis dixi in præcedenti parte.

Sed an detur reſtitutio aduerſus præſcriptionem ex capite ignorantiæ,dicetur infrà.

Alias: ſi ambo ſcilicet qui præſcribit:& aduerſus quem præſcribitur non degunt : ſiue non habent domicilium in eadem prouincia, dicitur præſcriptio inter abſentes.Et iſta præſentia vel abſentia non conſideratur ratione perſonæ:ſed ratione domicilij:videlicet an vterque foueat domiciliū in eadē prouincia.Et ideo ſufficit:quòd quis foueat domicilium in eadē prouincia:in qua præſcribens:licet abſit quo ad præſentiam corporalem, vt habeatur pro preſente quo ad præſcriptionem complendam:vt probat text.in d.l.fi.circa med.vbi ſolum tex.conſiderat domicilium vtriuſque partis in eadem prouincia.nō præſentiam corporalē:vt præſcriptio dicatur inter præſentes. Nec etiam attenditur vbi res ſita eſt:ſed vbi habent domicilium:vt ibi dicitur & declarant glo.& doct.maximè Bald.& Ang.circa prin.dicentes : quod in hoc articulo præſcriptionis conſideramus præſentiam vel abſentiam ſecundum identitatem, & diſtinctionem domicilij vtriuſque:licet alter aliis caſibus abſentia,& præſentia iudicetur ſecundum ſubiectam materiam.

Ex quo inferunt, quod ſi is contra quem præſcribitur,habitet in prouincia præſcribentis, ſi tamen ibi domicillum non habet, ſed in alia prouincia diſtincta,non præſcribitur contra eum tanquàm contra præſentem ſpacio decem annorum. Ita etiam declarat Inn.& cano.maximè Panor.in c.de quarta.col. fin.verſi.tertio ad declarationem de præſcript.& Tract.Papi.in formá reſponſio.rei conuen.in glo.in verbo præſcriptionis.co. ij.verſi.deinde ad declarationem.

Et

4 † Et vbi dicatur quis habere domicilium? declarat glo. in d. l. ſina. in verbo inter. & ibi gloſſ. quærit quid ſi quis in pluribus locis habeat domicilium, & determinat quod dicitur præſens quo ad omnia domicilia.

Quærit etiam illa glo. quid de vagabundo, qui in nullo loco habet domicilium: & decidit quòd habetur pro præſente, quo ad omnes: quàmuis Bal. & Ang. ibi. col. j. aliter dicãt, videlicet, ſi præſcribẽs, & is contra quem præſcribitur ſint eiuſdem prouinciæ ratione domicilij: & is contra quem præſcribitur incipiat peregrinari, & de domicilio ſuo recedere, quo ad omnes habetur pro abſente: & ideo ſecundum eos non præſcribitur contra eum minori ſpatio viginti annorum. & referũt quòd in hac opinione reſidet glo. in l. ſin. ſuper verbo inter. quæ incipit not. domicilium &c. & bene dicit ſecundum eos, quia tales peregrinantes appellantur vagabundi. vt dicit gloſ. in l. iiij. § totiens. ff. de dam. infect. & tanquàm vagabundi poſſunt vbique conueniri. glo. in l. j. in glo. ſin. C. vbi de cri. agi. opor. cum concor. ibi per eos allegatis.

Vltra quos ad hoc vltimum addo gloſ. in l. hæres abſens. §. j. in glo. ſina. magna. ſuper verbo debebit. ff. de iudi.

Sed pace ſalua Bald. & Ang. in d. l. ſi. infideliter referunt glo. quæ dicit contrarium. Hæc enim ſunt verba glo.

Sed quid ſi in nullo loco habeat domicilium? Reſponde quo ad omnes pro præſente habetur ſecundum Ioan. & nihil vltra dicit, & ad hoc faciunt rationes allegatæ per Bald. & Ang. quæ retorquentur in eos, quia ſi vagabundus poteſt vbique conueniri, ergo cẽſetur vbique habere domicilium ſaltem reſpectu fori. & ſic habetur pro præſente quo ad omnes. not. Spec. in tit. de præſcript. in quarta parte col. j. verſic. quando aliquis.

5 † Et quot modis & qualiter quis dicatur præſens vel abſens? no. glo. magiſtra. in d. l. ſin. ſuper verbo. inter. & alia glo. plenior. in auth. de fideiuſſo. in princip. in verbo præſentes. & eſt bonus text. cum glo. in l. abſentem. ff. de verb. ſign. & plenè ſcribit Fel. in c. quoniam frequenter. in prin. col. penult. & vlti. verſic circa ſextam quæſtionem: vt lite non conteſta. cõcludens quod non poteſt dari certa doctrina. Sed ſecundum diuerſam materiam

a vario modo dicitur quis præſens [a] vel abſens, vt tradunt glo. præallegatæ. & ibi plura no. Feli. de preſentia & abſentia ſubii-

6 ciens: quod licet multis modis quis dicatur abſens † tamen propriè & ſtrictè ille dicitur abſens, qui non eſt in ciuitate, ſecũdũ Gemi. poſt Io. An. in c. vbi periculũ. §. j. col. vlt. de ele. in vj.

Quod dicit eſſe notandum ad ſtatuta quæ propriè intelligi debent l.iij.§.hæc verba.cum ſimi.ff.de neg.geſt.Et de materia iſta no.Iaſ.poſt glo.& alios in.§.rurſus.col.j.inſti.de actio.

ADDITIO.

a Vide Iaſ.in §.rurſus.col.j.inſti.de actio.poſt glo.& docto.ibi. & plenè Bald.in repe.l.fina.col.fina.C.de præſcript.long. temp. vbi latè declarat quando & qualiter dicatur præſcriptio inter præſentes:& quid ſi ille qui rem poſſidet non habet domiciliũ vbi rem poſſidet:tamẽ ille contra quem præſcribitur habet ibi domiciliũ nunquid dicatur præſcriptio inter præſentes?& concludit Bald.quòd ſic ex quo præſcribens cogitur ſortiri forum in loco ſitus rei : & ibi reſpondere.l.fina.C.vbi in rem actio.Et ſic dicetur vterq; quo ad illam rem fouere domicilium in eodem loco.& ibi format quæſtionem econtra. Quid ſi reus in loco in quo poſſidet rem habet domicilium, & ille contra quẽ præſcribitur non habet ibi domicilium,an dicatur præſcriptio inter præſentes?& concludit quòd non. colum.vlti.circa fin.in vltima quæſtione.

b Quis dicatur præſens vel abſens:vide per Alex.in l.j.in prin. ff.de verbo.obliga.& in l.ij.§.voluntatem.circa fin.ij.colum.ff. ſol.mat.vbi dat plures remiſſiones.

SVMMARIVM.

1 *Præſens vel abſens an quis in dubio præſumi poſſit. & quomodo id probetur?*

2 *Tueri ſe volẽs præſcriptione decem ann.inter præſentes, debet probare aduerſarium fuiſſe præſentem.*

3 *Præſentia non præſumitur niſi probetur,cum ſit facti.*

4 *Præſens eſſe præſumitur in ſuo domicilio,niſi probetur abſentia.*

5 *Præſcriptio decem annorum.cum titulo & bona fide, & cõtinuata poſſeſſione nõ probatur niſi probetur ambas partes fuiſſe præſentes.*

1 TErtiò quæro.Pro intellectu præmiſſorum.† An in dubio quis pręſumatur præſens vel abſens,& cui incũbat onus probandi?Bald.in l.fina.§.neceſſitatem.C.de bo.quæ lib.dicit quòd in dubio quis præſumitur abſens:niſi probetur præſens, Et ſic alleganti præſentiam incumbit onus probandi. Et illud fuit no.dictum Specu.quòd Bald.refert in ti.de actio.§.j.verſi. quid

quid ſi iſte. Sequitur Feli. in d. c. quoniam frequenter. in princi. colum. vlti. circa fi. & Alex. in conſiliis infrà relatis.

2 † Ex quo infertur, quòd ille, qui vult ſe tueri præſcriptione decem annorum inter præſentes, debet deducere, & probare aduerſarium fuiſſe præſentem: ſeu habuiſſe domiciliũ in eadẽ prouincia. Et circa hoc cautus eſſe debet aduocatus, vt faciat
3 articulos, & probationes de præſentia. alias ſuccũberet: † quia præſentia: cum ſit facti nõ præſumitur, niſi probetur. l. in bello. §. factæ. ff. de capti.

Ita in ſpecie decidunt no. Bald. & Ang. in l. præſcriptione. C. qui. non ob. long. temp. præſcri. & Bald. in l. emptor. verſicu. ſed pone. C. de præſcr. long. temp. vbi dicit ſe ita vidiſſe de facto: & conſuetudine milies obſeruari. Sequitur Alex. conſi. xcij. viſo & opportune. in fi. v. volu. conſi. xcviij. cauſa & lite vertente inter Antonium. in colum. penult. in fi. ij. volu. vbi ad propoſitum allegat notabilem doctrinam Bart. in l. relegati. ff. de interdict. & relega. & refert notabile dictum Specu. de quo ſuprà.

Eandem concluſionem firmat Pau. de Caſt. in l. Titia. §. idem reſpondit. el ſecundo, ad fi. ff. de verbo. oblig. dicens: quòd non præſumitur præſentia niſi probetur exceptio, ſi ſit talis actus, qui nõ conſueuit fieri niſi inter præſentes, vt eſt inueſtitura feudi vel emphyteoſis. Secus ſi ſit actus qui poſſit fieri inter abſentes.

Et per hoc determinat ſingulariter, quòd ſi continetur in inſtrumento, quod talis donauit tali: & nõ dicitur præſenti & recipienti: cum donatio poſſit fieri inter abſentes: non præſumitur præſentia. Et ſi nõ apparet, quòd ille acceptauerit: donatio non valet per no. per gloſ. in l. illud. C. de ſacroſan. eccle. & per ea quæ habentur in l. abſenti ff. de do. Et refert Pau. ſe alias ita reſpondiſſe de facto, ſubdens. Tene menti: quia lucraberis adhuc ſi recordaberis. Et eadem verba repetit idem in d. l. illud. ante fi. verſi. vltimo allegatur.

Et notat latè Feli. poſt Panor. in c. tenor. verſicu. ad aliud. de re iud. vbi plenè proſequitur an, & quando præſumatur præſentia in actu, vel non: & diffusè examinat prædictam concluſionem, & eam firmat limitando tribus modis: cui addo Bald. in rub. de contrahen. empt. in xviij. q. Aret. in l. ij. in prin. quem ibi refert do. Clau. Aquen. col. j. verſicu. addit etiam Aret. hic. ff. de acquir. poſ. In quibus locis refertur deciſio Ioan. Andr. in addi. ad Spe. in tit. de emp. & vend. §. nunc videndum. ver. vna forma. quam corruptè allegat Pau. de Caſt. in d. §. item reſpondit.

Sed vltra præfatos doct.reperio quod Ange.in propoſito facit notabilem diſtinctionem in l.emptor.C.de præſcript.long.tempo.Quod quando vterque eſt de eodem domicilio, & hoc
4 conſtat,tunc qui allegat abſentiam debet probare.† Quia quis præſumitur eſſe præſens in ſuo domicilio,niſi probetur abſentia,ſecundum Barto.no.in l.is poteſt.col.v.verſi.quandoq; ille, qui dicit.& verſi.aliquãdo ille,qui dicitur.vbi hoc vult expreſſè.ff.de acqui.hære.Sed ſi non conſtat quod vterque ſit de eodem domicilio:tunc innitens præſcriptioni decem anno.inter præſentes,debet probare præſentiam. Alias requiruntur viginti anni tanquam inter abſentes,ita concludit not.Angel.in d.l. emptor. Quam doctrinam notabilem ſequitur conſulendo d. Petr.Phil.Cor.conſi.xlvj.in cauſa vertente inter Gilıũ.col.iiij. in fin.& conſi.50.in cauſa vertente inter Thadeum. col.fina.in verſi.& licet.ij.volu.

Et hæc diſtinctio videtur mihi multum cõſona iuri & rationi,& elicitur ex mente & verbis Barto.in d.l.is poteſt.& ſecundum illam debent præallegata declarari & limitari.

Adde etiam vltra prædicta quis dicatur præſens vel abſens, & qualiter conſideretur prouincia,& quæ dicatur præſcriptio inter præſentes vel abſentes,late diſputat do.Mar.Lau.in quadam diſputatione poſita ad fin.ſuorum tracta.qui in primi ſolent cum tract.de princi.& poſt tracta.de legit.per tres col.vbi concludit cum opi.glo.in l.fin.C.de præſcript.long.temp. Adde etiam quòd ille,qui dicit quod requiritur præſcriptio,vt inter abſentes, debet ꝓbare ꝙ habitauerũt ſub diuerſis præſidibus prouinciarũ,vt probat Ange.in d.l.emptor.vbi dicit ꝙ ita vidit milies de facto obſeruari,& licet probaret,ꝙ habitauerũt in diuerſis locis,ſi tamẽ habitauerũt ſub eodẽ præſide,vel eodẽ ducatu,ſufficit ad præſcriptionẽ x.anno.l.fi.& ibi hoc no.Ang.in l. fi.C.de præſcri.long.tem.qui declarat glo.ibi poſitã habere locum in ciuitate habẽte ſuum regnũ propriũ diſtinctũ nõ ſuppoſitũ de facto iuriſdictioni ſuperioris,prout dicit eſſe Perũſi,& ciuitatem Senarum.ſecus ſi ſint plures ciuitates ſub eodẽ imperio,quia adhuc habet locũ diſpoſitio d.l.fin.& ita etiam no. Barto.in l.j.C.de metropo.de.lib.xj.& Ange.in d.l.emptor.

5 † No.tamen quòd non probatur præſcriptio longi temporis decẽ ann.dato quòd probetur titulus,bona fides,& continuata poſſeſſio: niſi probetur ꝙ ambæ partes fuerint præſentes toto iſto tempore,ideſt,quòd habuerunt domicilium in loco,in quo agitatur iudicium:iſtud fuit ſingulare dictum Iac.But.in l.fin.

C.de

C.de præſcri[...]long.tempor.quod ſequitur ibi Ange.& refert Flor.& multum commendat in repetit.c.quoniam contra.col. xxiiij.circa med.de probatio.vbi dicit quòd pauci ſunt qui ad hoc aduertant, & aſſignat rationem quia cum lex requirat in præſcriptione x.annorum poſſeſsionem inter prẹſentes, requiritur, quòd ille qui ſe fundat ex tali præſcriptione.x.anno.probet poſſeſſionem continuam.x.ann.inter præſentes: ſed tu dic vt dixi ſuprà.

SVMMARIVM.

1 *Prouinciæ nomine quid intelligatur?*

2 *Prouincia debet accipi ſecundum communem & vulgarem vſum loquendi.*

3 *Romani regiones, quas vincebant appellabant prouincias, quaſi procul victas.*

4 *Prouincia quot modis appellatur tā de iure ciuili quàm canonico?*

5 *Litigantes in cauſa præſcriptionis, quando dicantur eſſe in eadem prouincia?*

1 QVartò opportune quæro † pro intellectu præmiſſorum & materiæ quæ dicatur prouincia: vt ſciamus quādo vtraque pars dicatur præſens in eadem prouincia ad intellectum d.l.fi.C.de præſcript.long.temp.gl.ibi repu.ſing.in verbo ideſt. quam doct.communiter ſequuntur: determinat quòd dicatur eadem prouincia: quādo eſt ſub eodem præſide ſeu regimine. facit text.in l.ſi in eadem.ff.de offic.aſſeſ.

Hinc infert illa gloſ.quòd cum ſingulæ ciuitates hodie habeant ſua regimina: vt olim ſingulæ prouinciæ debent ambo eſſe in eadem ciuitate: vt dicatur præſcriptio inter præſentes. Salicet.in d.l.ſin.refert varias opin.præcipuè Goffred.& Hoſt.
2 qui dixerunt, † quòd prouincia debet accipi ſecundum communem, & vulgarem vſum loquēdi: & ita tenet ibi Cyn.& tandem concludit Salic.quòd inter clericos eadem prouincia dicatur reſpectu eiuſdē archiepiſcopatus.Sed inter laicos: quando ſunt ſub eodem præſide: vt ibi latius per eum.

Et quæ dicatur prouincia latè not. Imo.in c.penulti.col.iij. & iiij.verſic.aduerte, quia iſtud nomen prouincia de teſti.ponens multos modos: quibus ſecundum varias materias capitur hoc verbum prouincia.& refert Felin.in c. Rodulphus.col. xiij. verſicu. cæterum. de reſcript. referens etiam deciſionem

Gemi.

Gemi.in c.j.col.j.de tempor.ordi.in vj.quam dicit ſingulariſſimam dicentis, quòd vbi ſit mentio de certa regione, vel prouincia non comprehenduntur habitantes in confinibus.

Et vnde ſit dicta prouincia pulchre not.do.Card.in clemen. dudum.verſic.extra ciuitates.in j.q.& j.col.de ſepul.vbi ponit quid ſit ciuitas:quid diœceſis: & quid prouincia: & vnde dica-
3 tur?† Et dicitur prouincia ſecūdum eū quaſi procul victa.Cum enim Romani viciſſent aliquas regiones appellabant prouincias quaſi regiones pronul victas,& ſic dicitur à procul: quòd eſt longe:& victa: quaſi longè victa & extra terminos vrbis Romæ,ſiue extra Italiā.Omnes enim regiones præter Italiam appellabantur prouinciæ.Italia vero non dicebatur prouincia: ſed prouinciarum regina:vt dicit glo.in l.fin.in gl.j.C.ſine cen. vel reliq.& in authen.qua in prouincia:ſuper verbo in prouincia.C.vbi de crimi.agi opor. Hinc dicuntur prædia Italica & prouincialia.l.j.§.ſi.C.de vſucap.trāsfor.& l.in prouinciali ſolo.in princip.ff.de oper.no.nun.

Et dicitur prouincia ſecundum Cardi.vbi ſuprà poſt Pet.de Eleaza.per modum comprehenſiuum ad ciuitates: quia plures ſub ſe continet.Et quæ propriè dicatur prouincia declarat Bart.in extrauag.qui ſint rebel.in verbo Lombardiæ.poſt me-
4 dium.verſic.prouincia. † tradens quot modis accipiatur prouincia tam de iure ciuili quàm canonico: & concludit quòd vnus præſidatus dicitur vna prouincia:ex quo ei ſubſunt plures ciuitates.ſiue plura loca. Si vero vna ciuitas habeat ſeparatam iuriſdictionem,& non ſubeſt niſi vni præſidi:tunc quælibet ciuitas habens ſuum regimen diſtinctū dicitur vna prouincia.Et ita procedit gl.in d.l.ſi.ſecundum Bart.vbi ſuprà:qui etiam tractat:quæ dicatur ciuitas:vel quod dicatur caſtrum?

Et de vrbe,oppido,& territorio eſt bonus text.in l.pupillus. §.vrbs.cum ſeq.ff.de verbo.ſignifi.not.Bart.& doct.in l.j.§.hunc autem.& ibi Alex.in apoſt.& lect.ponens plenas remiſſiones. ff.de oper.no.nuntia.

Et de his omnibus vide per Felin.latiſſimè in d.ca. Rodulphus.colum.x.cum quinque ſequent. de reſcript. tradentem qualiter accipiatur territorium.diſtrictus, comitatus,ciuitas, villa,patria,prouincia,oppidum,municipium,vicus,burgus & de pluribus aliis.

Concludo igitur in propoſito quòd licet prouincia diuerſimode accipiatur ſecundum ſubiectam materiam, vt habetur in locis præallegatis:tamen in materia præſcriptionis dicetur

vtraque

vtraque pars eſſe in eadem prouincia: vt procedat præſcriptio longi temporis inter præſentes, quando vterque ſcilicet, qui præſcribit: & contra quem præſcribitur, habet domicilium ſub eodem præſide. Si autem domiciliũ habeant ſub diuerſis præſidibus videlicet vnus ſub vno & alter ſub alio: licet ſub eodem dominio non dicetur eſſe in eadem prouincia: ſed in diuerſis prouinciis. & ſic procedet præſcriptio vti inter abſentes. Nec attenditur quod res quæ præſcribitur ſit alibi ſita, ſiue in aliena prouincia, quã præſcribentis, & eius contra quem præſcribitur. vt dicit text. in d.l.fin. Hæc fuit opin. Bart. vbi ſuprà. & Salicet. in d.l.fin. & declarat optimè Ioan. *Fabr. inſtitu. de vſu-
5 cap. in princip. colum. ij. & iiij. † vbi plenè examinat hunc articulum, quando dicantur partes eſſe in eadem prouincia: vt dicatur præſcriptio inter præſentes: & concludit quòd dicuntur eſſe in eadẽ prouincia, & habentur pro præſentibus: quando partes ſunt ſub eodẽ præſide, vel ſeneſchallo, ſeu ſuperiore, quamuis ſint de diuerſis territoriis & iuriſdictionibus: quia ex quo coram vno maiore, vel ſuperiore, videlicet, eorum ſeneſchallo: vel præſide litigare poſſunt, dicuntur præſentes. argum. d.l.fin. C. de præſcript. long. temp. quæ ſecundum Ioan. Fabr. loquitur de præſidatu non de qualibet ciuitate. Et tamen certum eſt quòd in qualibet ciuitate de iure ſunt ſingulares iudices ſubiecti præſidibus, vt apparet in authen. de defen. ciui. & C. eod. titu. per totum. ita dicit Ioann. Fabr. tangens plures aliàs quæſtiones ad hanc materiam pertinentes, maximè: quid ſi domicilia actoris & rei ſunt de diuerſis præſidatibus, ſunt tamen vicina, quia ambo ſunt in finibus cuiuſlibet prouinciæ: & quid ſi domicilia ſint in diuerſis prouinciis & res contentioſa eſt in prouincia actoris: & quid ſi præſcribẽs ſit exemptus: qui non poteſt in illa prouincia conueniri ex aliquo ſpeciali priuilegio. & alia plura ſcribit in d. princip. inſtitut. de vſucap. col. penulti. & vlti. ad intellectum d.l.fin. & poſt eum Angel. Areti. etiam colum. penulti. & vlti. ſuper glo. in verbo præſentes. referens dicta Salicet. in dicta l. fina. Et concludit in effectu cum Salicet. quòd inter laicos ambo dicuntur præſentes, quando ſunt ſub communi præſide eiuſdem prouinciæ. Sed inter clericos: vel inter laicum, dominum & clericum, poſſeſſorem attenditur an ſint ſub eodem archiepiſcopatu: vt latius per eos. Et iſta eſt vera & communis opin. & tenenda in hac materia. vt ſuprà patet.

SVMMA

SVMMARIVM.

1 *Currente præſcriptione decem ann. ſi is contra quem præſcribitur fuerit pro parte præſens & pro parte abſens quid iuris?*

1 QVintò iuxta præmiſſa quæro. † Quid ſi is contra quem præſcribitur fuit pro parte temporis præſens in prouincia ſiue loco domicilij, & pro parte abſens durante decennio? dic quod currit præſcriptio: vt inter præſentes: duplicato tempore abſentiæ. Caſus eſt not. in authent. quod ſi quis. C. de præſcriptio. long. tempor. & in corpo. vnde ſumitur.

SVMMARIVM.

1 *Tempus præſcriptionis an ſit vtile vel continuum?*
2 *Præſcriptio quemlibet habet tempus continuum exceptis actionibus annalibus à prætore inductis.*
3 *Tempus continuum, aut vtile quod dicatur?*
4 *Tempus vtile tria requirit ad hoc vt currat.*
5 *Impoſſibilitas habendi iudicem quomodo probetur?*
9 *Dies cœptus in vſucapionibus, & præſcriptionibus an habeatur pro completo?*
7 *Dilatio ſemper in dubio intelligitur continua, niſi cautum reperiatur, quòd ſit vtilis.*

SExtò & vltimo quero. Pro huius primæ partis quartæ prin-
1 cipalis complemento † an tempus præſcriptionis ſit vtile, vel continuum? glo. not. in rubr. ff. de diuer. & tempor. præſcriptio. in fin. gloſſ. magnæ dat not. regulam quòd omne tempus
a præſcriptionis eſt continuum, [a] niſi inueniatur lege cautum quòd ſit vtile. & ſequitur ibi Bart. in verſicu. quæro an tempus
2 præſcriptionum: qui concludit † quòd omnis præſcriptio habet tempus continuum, exceptis actionibus annalibus à prætore inductis. Eandẽ regulam tradit gl. in l. j. in gl. pen. in fi. eo. titu. & gl. inſtit. de vſucap. in princ. in verbo per triennium. quæ pro iſta regula allegant bonum text. in l. nunquàm. §. in vſucapionibus. ff. de vſucap. & ibi not. Paul. de Caſt. dicens: quod regulare eſt in omni pręſcriptione legali, vel ſtatutaria, quod dicatur habere tempus continuum, niſi lege vel ſtatuto contrarium caueatur: vt ſunt quædam præſcriptiones annales inductæ à prætore: in quibus tempora ſunt aliquando vtilia à principio

cipio tantum:& non ex poſtfacto poſtquàm incœperunt currere. Aliquando vero in principio & ex poſtfacto. vt eſt gl. magiſtra & ſingularis ſecundum Paul. in rubri. ff. de diuer. & tempor. præſcript. circa fin. quam ibi ſequitur Bartol. ferè in omnibus. Eandem concluſionem firmat ipſe Paul. conſil. ccxciiij. Ego Paul. & conſil. ccxcvij. viſis & ponderatis omnibus circa med. in antiq. vbi dicit, quòd regulariter omnis præſcriptio iuris communis, vel ſtatutaria dicitur habere tempus continuum, niſi lege vel ſtatuto talem præſcriptionem inducente caueatur expreſsè contrarium. Tempus enim regulariter currit & computatur de momento ad momentum. vt latè per Angel. & conſil. antepenulti. Paul. Centolini. & per Bal. conſil. ccclxxij. proponitur quod dictum compromiſſum. ſecundo volumine. Barba. conſil. xlj. circa primum dubium.

3 † Quod autem dicatur tempus vtile, vel continuum declarat gloſſ. magiſtra in clementi. prima, in verbo in integrum: de reſtitutio. in integr. quæ dicit quod tempus continuum dicitur, quod cõtinuè currit diebus feriatis & non feriatis, in præſentia ſiue in abſentia, & ſiue ſit copia iudicis, ſiue non. Tempus vero vtile non currit diebus feriatis, diebus abſentiæ, & quibus non eſt agendi copia. Et ad hoc eſt textus notat. in l. prima, ff. de diuerſ. & tempor. præſcriptio. licet illa gloſſ. non alleget vbi dicitur, quòd tempus vtile non currit: niſi quando quis habet poteſtatem exercendi ſeu agendi: & hæc duo paria ſunt vt ibi declarat gloſſ. prima, ſcilicet habere poteſtatem exercendi, & diem vtilem currere.

4 † Et ad hoc vt tempus vtile currat tria requiruntur. vt dicit ille textus videlicet quòd non ſit impedimentum agendi, nec ex parte rei, nec actoris, nec iudicis. Et hæc tria requiſita colligit ibi gloſſ. ſuper verbo agendi. Et ideo tale tempus non currit tempore feriato: vel iudice non reddente ius. vt ibi declarat gloſſ. fin. Et vltra gloſſ. eſt bonus textus in l. ſecunda, §. dies. ff. quis ord. in bon. poſſeſſ. ſerui.

5 † Qualiter autem probari poterit, quòd non poteſt haberi copia iudicis? declarat notat. Bartolus, in dicta l. prima in fin. ff. de diuerſ. & tempor. præſcriptio. dicens: quòd ſufficit quod actor ſe præſentet ante tribunal ſeu in loco iuris ſolito. Nec habet neceſſe iudicem alibi perquirere. per textum notat. in l. prima, §. adeundi. ff. quando appo. ſit. Quod intelligo vbi tempus eſt iuridicum, & comparet hora iuris ſolita, & ſic tempore congruo per textum in §. ſedebunt. in authentica, de iudic.

& te

& teneo quòd in hoc ſit ſeruanda conſuetudo loci & fori: per tex.in l.fin.in fi.in verb. Saluóque more maiorum. ff. de iuſtit. & iure.cum ibi not. Accedat prædictis gl.in §.rurſus.in verb. annuum. inſtit.de actio.& in l.fin.in glo.j.& ibi not. doct. C.de temp.in integ.reſtit.peten.

6 † Circa hoc dubitatur an in vſucapionibus & præſcriptionibus dies cœptus habeatur pro completo? dic quòd eſt differentia inter vſucapionem & præſcriptionem longi temporis: in quibus requiritur poſſeſſio continua vſque ad vltimam diem, & ſufficit, quod tacta fuerit licet non completa, quia in eis verſatur fauor. Et inter præſcriptioné triginta annorum in qua verſatur odiũ, vbi requiritur tempus completum vſq; ad vltimum momentum vltimæ diei præſcriptionis.l.in omnibus.la j.ff.de actio.& obligat.& in l.in vſucapionibus.ff.de vſucap.& in l.in vſucapione.in princip.ff.de diuer.& tempor.præſcript. Et vbique hanc diſtinctionem facit glo.& ſequitur Bart.& plenè not. glo.& doct.in l.iij.§.minorem.ff.de mino.vbi gloſ.aſſignat rationem, quia præſcriptio eſt odioſa. Ideo in ea cõputatur tempus de momento ad momentum.& glo.magna in rub.ff.de diuerſ.& temp.præſcript.& Bart.in l.ab hoſtibus.§.ſed quod ſimpliciter.verſi.venio ad quartam.ff.ex quib.cauſ.maior.vbi dicit quòd præſcriptio non operatur effectum niſi toto tempore completo non facta diſtinctione an ſit fauorabilis, vel odioſa. Sed tenenda eſt prædicta diſtinctio, quam tenent glo.& Barto. vbi ſuprà, licet Paul.de Caſtr.in d.l.in vſucapionibus.ff.de vſucap.dicat illam l.ſolum debere intelligi in vſucapione triennij: quæ eſt merè fauorabilis. Non autem in præſcriptione merè odioſa, vel mixta: & dicit illam legem procedere tam à parte ante.videlicet, in die qua fuit incæpta vſucapio, quàm ex parte poſt: id eſt de die vltima qua finitur, vt ipſe latius declarat. Imol.ibi ponit aliam diſtinctionem inter actiones reales & perſonales.vt ibi per eum. Sed non recedo ab opi.gloſ.& Barto.

7 † Quando autem tempus in aliis materiis puta in dilationibus intelligatur in dubio vtile vel continuum: vide per Bal.in l.annus.cum ibi no.per gloſ.ff.de calum.& omnino Bald.in l.genero.ff.de his qui not.infa.& in l.j.col.vlti.C.de dilat.& eundem in l.ſiue pars.eod.titu.& Paul.de Caſtr.conſi.ccxciiij. Ego Paulus in antiquis, vbi ponit de intellectu d.l.annus.& l.genero. Et quomodo ſumatur tempus vtile no.in Bald.in d.l.fin.col.vlti.C.de temp.in integ.reſti.peten. Et dicit Petr.de Anchar.in

cle.j.

cle.j.de reſtit.in integr. quod in dubio omnis dilatio intelligitur continua, niſi reperiatur cautum quod ſit vtilis.

Et quid in dilationibus ad probandum, an tempus ſit vtile, vel continuum? poſuit Bal.in l.ſi quando?in ij.q.& melius in v. C.de teſta.Ang.Bal.& Pau.de Caſt.in l.j.ff.ſi quis cau.cum con cor.alle. per Iaſ.in d.§.rurſus. colũ.xviij.in antiq.impreſ.& colum.xiij.in noua.

ADDITIO.

a Vide bertachi. in repertorio in verbo præſcriptio. vij. verſi, præſcriptio currit etiam tẽpore. Et an præſcriptio currat tempore quo iudex eſt excommunicatus: vide per Panor. in cap.j. ver.extra quæro. de præſcri.& bertachi.vbi ſuprà in verſi.præſcriptio currit etiam tempore quo iudex.

SVMMARIVM.

1 *Iurium incorporalium videlicet ſeruitutum duplex eſt ſpecies.*
2 *Lex, vel ſtatutum loquens de poſſeſſione, aut poſſeſſore an extendatur ad quaſi poſſeſſionem incorporalium?*

1 TRanſeo ad ſecundam partem huius quartæ partis principalis † in qua videndum eſt de præſcriptione iurium incorporalium: videlicet ſeruitutum quarum duplex eſt ſpecies realium & perſonalium.l.j.cum ibi no.ff.de ſer.titu.generaliter.in quibus propriè non cadit, poſſeſſio.l.ſeruus.§.incorporales.ff.de acqui.re.domi.& l.iij.in prin.ff.de acqui.poſ. Sed quaſi poſſidentur: vt ibi dicit gloſ.& in l.ait prętor.§.item ei.ff. ex qui.cau.maio.not.Panor.in c.fi.in prin.ij.colum.de iur.

2 Hinc ſolet dubitari † vtrum lex vel ſtatutum loquens de poſſeſſione, aut de poſſeſſore extẽdatur ad quaſi poſſeſſionem incorporalium? quam.q. latè examinat Are. in rubr.ff.de acq. poſſ.col.vlt.& conſi.xxx.viſo themate.col.iij.vbi decidit,quòd ſtatutum diſponens, quòd ſi quis poſſederit aliquam rem pro ſua per certum tempus eam præſcribat,extenditur ad pręſcriptionem ſeruitutis cõtinuę & ſic ad quaſi poſſeſſionem: ꝙ not.

SVMMARIVM.

1 *Seruitutes reales quomodo præſcribantur?*
2 *Seruitus habens cauſam continuam quãto tempore præſcribatur?*

3 *Concluſio quòd ſeruitus cauſam diſcontinuam habens nõ præſcribitur niſi tanto tempore, cuius initij memo. &c. fallit vbi allegatur titulus ſeruitutis diſcontinuæ, & probatur de vſu. vel quaſi poſ. ſeruitutis. x. ann. inter præſentes & xx. inter abſentes ſciente & patiente aduerſario.*

4 *Seruitus diſcontinua præſcribitur longo tempore, vbi probatur verus titulus habitus à tertio non domino. qui ſeruitutem conſtituiſſet inter viuos, vel in vltima voluntate.*

5 *Publiciana & præſcribendi conditio à pari procedunt affirmatiue.*

6 *Seruitus formata ſiue titulata præſcribitur longo tempore.*

7 *Tempus xl. annorum requiritur ad præſcribendam ſeruitutem in prædio eccleſiæ. Iura ſpiritualia & ſpirituali annexa non præſcribuntur minori tempore xl. ann.*

8 *Ad præſcriptionem ſeruitutis requiritur tempus aliquãdo maius, aliquando minus.*

9 *Seruitutem præſcribere volens neceſſe habet, quòd vltra tempus requiſitum vſus fuerit iure ſeruitutis.*

10 *Bona fides requiritur in præſcriptione ſeruitutis.*

11 *Bona fides quomodo probetur, aut ex quibus præſumatur in iuribus incorporalibus?*

12 *Seruitutem volens præſcribere neceſſe habet probare ſe vſum fuiſſe ſeruitute ſciente & patiente aduerſario.*

13 *Probatio de ſcientia, vel patientia aduerſarij in præſcriptione ſeruitutis quo caſu requiratur vel non?*

14 *Probato ſpacio tanti temp. cu. ini. me. &c. non eſt neceſſe probare ſcientiam vel patientiam illius, contra quem præſcribitur.*

15 *Concluſio illa, quòd requiritur probari de ſcientia & patientia in præſcriptione ſeruitutum quomodo limitatur?*

Seruitus quando dicatur formata?

16 *Ad præſcribendam ſeruitutem quid ſpecialiter requiratur?*

a PRimò igitur quæro. [a] Circa iſtam ſecundam partem quar-
1 tæ partis principalis † qualiter & quomodo præſcribantur ſeruitutes reales?

Iſtam materiam plenè tradunt glo. ordi. & magiſtra. in l. ſeruitutes. la grãde. in prin. ff. de ſerui. ritu. generali. Bar. & omnes ſcrib. præcipuè d. floria. & Pau. de Caſt. col. pe. & vbi. gl. & doct. in l. ij. C. de ſer. & aqua. & Bart. poſt. gloſſ. in l. j. §. denique. ff. de aqua plu. arcen. & doct. omnes in §. aqua. inſti. de actio. videlicet. Nico. de Neapo. colum. iij. circa fi. & ſeq. qui format tres oppo. ad probandum quòd ſeruitus non præſcribatur & reſpondet vt ibi per eum in iiij. v. & vj. oppo. & Ioa. Fab. colum. v. cum

tribus

tribus ſeq. Arc. col. pe. & vlti. Et latè Panorm. in cap. de quarta. colum. penul. & vlti. & latius Feli. in tribus vlti. col. poſt Inno. Butri. Imo. & alios cano. de præſcript. Anto. de Butri. in repe. c. peruenit. col. iiij. de cenſi. vbi in vj. colum tangit quantum tempus requiratur de iure canonico ad præſcriptionem ſeruitutum realium, & an quaſi poſſeſſio cauſet præſcriptionem in incorporalibus.

Et hanc materiam diffuſè tractat Petr. de Anch. in cap. ſine poſſeſſione. col. vij. de regu. iur in vj. Et latius Cæpol. in tract. ſer. vrb. præd. cap. xix. & xx. colligens omnia requiſita ad præſcriptionem ſeruitutis. not. Alex. conſi. cviij. in cauſa & lite. ij. & iij. col. ij. vol. In quibus locis gloſſ. & docto. plenè declarant, quando ſeruitus dicatur habere cauſam continuam, vel quaſi, aut diſcontinuam: præſertim Bart. & Bald. in d. l. ij. colum. ij. C. de ſerui. & aqua. & Bart. in d. l. j. §. denique. ff. de aqua plu. arcen. & Pe. de Ancha. in d. c. ſine poſſeſſione. colum. vij. Feli. in d. c. de quarta. col. antepenul. Cæpol. in d. c. col. j.

Et hæc in ſumma eſt communis doct. glo. & omnium doct.
2 antiquorum & modernorum ex mẽte iurium collecta † quòd ſeruitus habens cauſam continuam quia ad eius vſum non requiritur ſemper factum hominis ſucceſſiuum & cõtinuum, quamuis requiratur à principio: vt in ſeruitute aquæductus, præſcribitur decem annis inter præſentes: & viginti inter abſentes, exemplo rerum immobilium. l. ij. & ibi plenè not. glo. & doct. C. de ſerui. & aqua. & l. ſi quis diuturno. ff. ſi ſerui. vend. Idem iuris eſt: ſi ſeruitus habeat cauſam quaſi continuam vt in ſeruitute ſtillicidij. l. foramen. ff. de ſerui. vrb. præd. Si verò ſeruitus habet cauſam diſcontinuam: quia ad eius vſum ſemper requiritur factum hominis ſucceſſiuum vt in ſeruitute viæ & itineris, non præſcribitur niſi per tantum tempus, cuius initij memoria non extat. ſecundum gloſ. & doct. in d. l. ſeruitutes. & in l. j. §. ſi. ff. de aqua plu. arcen. per illos text.

Et hæc vera de iure ciuili. Sed de iure canonico ſecundum dom. Anto. in d. c. peruenit. colum. iiij. de cenſi. Si quis habet titulum ſeruitutis realis diſcontinuæ, vel talem ſcientiam ſiue credulitatem quæ iuſtificet poſſeſſionem, ſeu quaſi, ſufficiunt quadraginta anni. Aliàs requiritur tantum tempus: cuius initij &c. prout de iure ciuili: vt ibi latius per eum: ſed tunc inter priuatos ſufficerent decem anni concurrente titulo. vt infrà dicetur in ſecunda fallen. Et rationem quare ſeruitus diſcontinua non præſcribatur regulariter: niſi tanto tempore cuius

initij &c.aſſignat Petr.de Anc.in dicto capitulo ſine poſſeſſione. colum.vij.poſt Bart. in l.iuſto.§. non mutat.ff.de vſucapio. & not. Bartol.& doctores in dicta lege ſeruitutes. la grande.

3 Fallit hæc vltima concluſio in quatuor caſibus. †Primò quando quis allegaret titulum ſeruitutis diſcontinuæ, & probaret de vſu vel quaſi poſſeſſione ſeruitutis decem annorum inter præſentes, vel viginti inter abſentes, ſciente & patiente aduerſario. Tunc enim ex vſu tanti temporis præſumitur titulus allegatus, quamuis aliter non probetur. & iſto caſu ſeruitus diſcontinua præſcribitur ſpacio longi temporis. Ita firmant gloſſ. & Bartol.in dicta lege ſeruitutes.in gloſſ. magna ad fin, & hæc eſt communis opin.Cano. & Legi.vt ibi atteſtatur Pau. de Caſt.columna vltima, optimè declarans:& Cæpol.in dicto capitulo xix.colum.penul.dicens quòd opin.gloſ.eſt communis: & quòd eam ſemper obſeruari vidit in practica. Et Felin. in dicto capitulo, de quarta. colum.penultima. Et ſecundum iſtam communem concluſionem latè conſuluit Alexand. conſil. lxix. circa primum. columna ſecunda,verſiculo præterea, quinto volum. Et pro eadem conſuluit magnus practicus d. Iacobus. de ſanct.Geor.præceptor meus: vt refert dom. Lancell.Deci.in l.ſi certis annis. prope fi.com, C.de pact.Hæc fallentia venit reſtringēda:dummodo quis probet ſe fuiſſe vſum ſeruitute ex illa cauſa allegata. vt pulchrè per Alexand. præalleg. conſil.cviij.in fin.ſecundo volum. Et plenè dixi ſuprà in tertia parte princ. quæſtio.x. circa materiam.l.cum de in rem verſo.ff.de vſur.in ſecunda limita.colum.xij.

Sit ergo cautus ille qui eſt vſus aliquo iure ſeruitutis diſcontinuæ;vt ſemper alleget aliquem titulum habilem ad conſtituendum ſeruitutem ſibi fuiſſe conceſſam:& probet ſe vſum fuiſſe illo iure ſeruitutis per decem annos inter præſentes, & viginti inter abſentes ſciente & patiente aduerſario; quia ſic obtinebit.

Sit etiam cautus in hoc; vt alleget ſe titulum habere ab aduerſario, ſiue ab eo qui poſſit ſeruitutem imponere rei: & ſic à vero domino. Nec alleget ſe titulum habere ab aliquo tertio non domino: quia hoc non ſufficeret.

Scientia enim & patientia non domini non faceret reſultare præſumptionem tituli in facto alieno: ſed in facto proprio ſic, Ita declarat Paulus de Caſtro in dicta l.ſeruitutes.colum. vltima.& ſequitur Cæpol. in dicto cap.xix.col.pen. tract.ſeru. vrb.prædio.

4 † Se

4 † Secundo fallit prædicta concluſio: quando quis probaret verum titulum habitum à tertio non domino fundi: qui conſtituiſſet ſeruitutem inter viuos, vel in vltima voluntate iuxta §.fin.inſti.de ſeruitu. Nam tunc ſeruitus licet diſcontinua acquiritur: & præſcribitur longo tempore concurrente titulo, & bona fide. Ita pulchrè decidit Paul.de Caſt.in d.l.ſeruitutes.in princip.circa fin.commen.verſi.eſt & alius caſus fallentiæ.per l.fin.in fi.C.de præſcrip.long. temp.& per text.in l.ſi ego.§.j.ff. de publici.vbi dicitur quòd publiciana datur pro ſeruitute cõſtituta à non domino, & per patientiam tradita. Ergo tũc præſcribitur communi tempore. Quia publiciana & præſcribendi conditio à pari procedunt affirmatiuè. l.eum qui.in prin.ff.de publ.quod dicit Paul.eſſe ſingulare. Et id quod habetur in d.l. ſeruitutes: debet intelligi ſecundum eum, quando ille qui volebat præſcribere ſeruitutem, non habebat verum titulum à tertio. Refert & ſequitur Cæpol. in d.c.xix.colũ.pen. circa fin. ver.tertius caſus.

Et addo quòd ante eos ita determinauit Ioã.Fab.in §.æquè.
5 colum. v.inſtit.de actio. Concludens † quòd ſeruitus formata ſiue titulata præſcribitur longo tẽpore mediante titulo, exemplo immobilium. Et intellige vt dixi de titulo habito à non domino. Non autem à verò domino: quia tunc non eſſet opus præſcriptione, ſed incontinenti eſſet quæſita ſeruitus. lege clauibus. ff. de contrahenda emptione. & lege ſequitur. §. lana. ff. de vſucapionibus, & declarat Cæpola in dicto capitulo decimonono, colum.fin. verſicu. & intellige. & cap.xx. circa fin.ij.colum.

6 † Tertiò fallit prædicta concluſio in eccleſia. Quia ad præſcribendam ſeruitutem in prædio eccleſiæ & ſic contra eccleſiam etiam ſi habeat cauſam continuam ſemper requiritur tempus quadraginta annorum, ſicut in præſcriptione dominij, ſecundum Innocentium & Cano.in capitulo ſi diligenti.de præſcriptionibus, & ſequitur Paulus de Caſtro in dicta l. ſeruitutes.colum.tertia, verſic.tertio requiritur.

Si vero ſeruitus ſit diſcontinua requiritur tempus, cuius initij, &c. prout in priuato, quia non debet eccleſia in hoc eſſe deterioris conditionis quàm priuatus. Nam præſcriptio quadragenaria fuit introducta in fauorem eccleſiæ eo caſu quo minori tempore præſcribitur contra priuatum. & ſic non debet in eius odium retorqueri. Ita declarat Paulus in dicto

capitulo de quarta.colũ.iij.verſicu.ij.eſt dubium &c. Et ibi alij ſequuntur.

7 † Quartò fallit prædicta concluſio in iuribus ſpiritualibus: quia datur regula,quòd omnia iura ſpiritualia, vt ius eligendi & ſpiritualitati annexa vt ius patronatus.c.quanto.de iud.non præſcribuntur minori tempore quadraginta anno.non attento an habeant cauſam continuam vel diſcontinuam.per d.c.de quarta.cum ibi plenè not.de præſcript.Et faciunt not.in c.conſultationibus.de iurepat.Iſtam regulam tradit Bald.in l.ij.col. ij.verſi.quæro ergo.C.de ſerui.& aqua.Sequitur Are.in §.æque. col.v.inſti.de actio.

8 † Primò ergo requiritur tempus ad præſcriptionem ſeruitutis aliquando maius: aliquando minus,ſecundum diſtinctionem prædictam.

9 † Secundò ad præſcriptionem ſeruitutis inter alia requiſita quæ enumerat Cæpo.in d.c.xx.poſt Pau.de Caſt.in d.l.ſeruitutes.col.pen.in princ.requiritur vltra tempus,quòd volens præſcribere fuerit vſus iure ſeruitutis.i.credés ſe vti iure ſuo:alias nunquàm præſcriberet.l.fin.vbi text.no.& ibi no.Paul.de Caſt. ff.quemadmo.ſerui.ami.dicens quòd eſt neceſſe,vt vtatur tanquàm ſeruitute ſibi debita:alias nõ acquirit ſeruitutem: etiam ſi vſus fuiſſet tanto tẽpore,cuius initij &c.& vltra Pau.de Caſt. & Cæpol.adduco bonum text.pro hoc in l.j.§.Ariſto.ibi, qui ſe putat ſuo iure vti.ff.de aqua.quoti.& æſti.

Qualiter autem probetur quòd quis vſus fuerit iure ſeruitutis?tradunt cano.maximè Imol.in c.bonę.el ſecundo,de poſtu. præla.& in c.cum eccleſia Sutrina.ſuper glo.in verbo attuliſſe. de cau.poſ.& proprie.Et not.plenè Bart.in l.j.§.hoc interdicto. col.ij.verſicu.venio ad ſequentem glo.vſque ad verſic.vlterius quæro.ff.de iti.actuque priua.quem ſequitur Pau.in d.l.ſeruitutes.& Alexand.conſi.50.ponderatis verbis.circa fi.verſi.& prædicta.iij.volu.

† Tertiò requiritur in præſcriptione ſeruitutis bona fides vt no.glo.Bart.& docto.in d.l.ij.C.de ſerui.& aqua.& in d.l.ſeruitutes.la grande.glo.& Bart.in l.j.§.hoc interdicto.col.vlti.ff.de iti.actuque.priua.Panor.& Cano.in c ſi diligenti.col.iiij.verſi. venio ad ſecundum.vbi Feli.de præſcript.Nico.de Neapo.in §. æque.in xj.q.& Ioan Fab.col.v.vij.& viij.inſt.de actio. Et plenè Cæpol.in d.c.xx.de ſerui.vrb.præd.colum.j.Et cõmuniter concludunt Barto.& docto.ſuprà & infrà allegati:quod in præſcriptione ſeruitutis agẽs debet probare bonam fidem:quia habet

iuris

iuris præſumptionem cōtra ſe:quælibet res præſumitur libera niſi de ſeruitute probetur.l.altius.C.de ſerui.& aqua.Et firmat Aret.conſi.xxx.viſo themate. col.ij.

11 † Et qualiter prębetur:& ex quibus præſumatur bona fides[a]
a in iſtis iuribus incorporalibus?tradunt docto.in locis præalleg. maximè Barto.in dicto §.hoc interdicto.colum.vlti.poſt gloſ. & Ioan.Fa.in d.§.æque.colum.vij.& viij.verſicu.ſed quæritur. & verſicu.quis ergo erit modus.vbi not.dicit quòd quàmuis in præſcriptione rerum incorporalium ſufficiat habere bonam fidem ab initio.l.j §.& hoc tantummodo.C.de vſucap.transfor. Tamé in præſcriptione ſeruitutis.& incorporalium requiritur omni tempore.

Ex quo infert,quòd ſi quis fuerit vſus ſeruitute,vno vel pluribus annis bona fide , & ante præſcriptionem completam ſuperuenerit mala fides? quia prohibitus fuit per dominum fundi ſeruientis,non præſcribit.l.ij.C.de ſeruitu.& aqua.& ibi Ioã. Fab.aſſignat rationem diuerſitatis:quod maxime procedit de iure canonico:ſecundum quod in omni præſcriptione requiritur bona fides continuata vſque ad completam præſcriptioné. c.fina.cum ibi plenè not.de præſcript.

Et in materia vide quæ latius not.doct.vbi ſuprà præſertim Panormi.in d.c.ſi diligenti.& Cæpo.in d c.xxx.de ſeruit.vrba. præd.per totam.j.colum.vbi late tradit ex quibus præſumatur bona fides in propoſito,& qualiter probetur. Et vltra eos latè no.domi.Anto.de Butr.in repe c.peruenit.colum.vij.viij.& ix. verſicu.circa tertium.de cenſi.vbi concludit quod bona fides non præſumitur in incorporalibus niſi probetur.

Et circa modum probandi bonam fidem,quando non adeſt titulus ſequitur doctrina Barto.in d.l.j.§.hoc interdicto.Et dicitur quis habere bonam fidem in iſtis incorporalibus ſecundũ eum,quando credit ſe vti iure ſuo:& ibi dicit quod debet allegari.De quo latius dicam in l.Celſus.in tertia parte.ff.de vſuc. Et ante eum plenè not.Petr.de Ancha.in c.ſine poſſeſſione.col. vj.de reg.iur.in vj.qui etiam ſequitur Bart.in d.l.j.§.hoc interdicto.dicens quod eſt differẽtia in hoc inter corporalia in quibus regulariter præſumitur bona fides,& incorporalia:quia in ipſis regulariter præſumitur mala fides,eo quod iuris præſumptio eſt in contrarium, videlicet, quod quælibet res præſumitur libera &c.Niſi ille qui prætendit ſibi competere ſeruituté, probet aliquid propter quod motus fuerit ad ſic credendum: vbi latius per eum poſt Barto.vbi ſuprà.

12 Quartò † requiritur in præſcriptione ſeruitutis: quod quis
b probet ſe vſum fuiſſe ſeruitute ſciente & patiente [b] aduerſario l.ij.& ibi glo.Bart.& docto.C.de ſerui.& aqua.iuncta l.quoties. la ſecunda.ff.de ſerui.tit.generali.Et in hoc differt præſcriptio ſeruitutum à præſcriptione rerum corporalium,in qua nõ exigitur ſcientia aduerſarij:ſed procedit etiam contra ignorantẽ. l.fina.verſi.nulla.C.de præſcript.long.tempo.

Et ratio quare in præſcribẽdis ſeruitutibus requiratur ſcientia & patientia aduerſarij eſt:quia ad hoc vt præſcribatur ſeruitus,requiritur quaſi poſſeſſio ſeruitutis.l.ſine poſſeſſione.ff.de vſuca.quæ haberi non poteſt niſi mediante patientia aduerſarij.d.l.pen.ff.de ſeruit.Hæc autem patientia eſſe non poteſt niſi duobus concurrentibus: videlicet vſu ſeruitutis: & quòd aduerſarius ſciat neceſſario:ergo requiritur ſcientia: quia quaſi poſſeſſio in ſeruitutibus & in iuribus incorporalibus cõſiſtit in ſcientia & patientia aduerſarij.Si ergo ignoraret,non procederet præſcriptio: quaſi poſſeſſione deficiente dicta l.ſine poſſeſſione.

Iſtam rationem aſſignat Bar.in l.ſecunda.colum.vlti.verſic. tu dicas.C.de ſerui.& aqua.& in d.l.ſeruitutes.in fi.prin.dicẽs. Sis cautus quòd ſemper facias articulum de ſcientia & patientia: & quòd talis vſus eſt ſciente & patiente aduerſario. & ibi aſſignat aliam rationem.Et idem Barto.in l.j.§.fina.ff.de aqua plu.arcen.Sequuntur Panor.& Feli.in d.c.de quarta.col.vlti.refert Iaſ.& declarat in l.imperium.col.duodecima.ff.de iuriſdi om.iud.

Et vltra eos not.Ioan.Fa.in §.æque.colum.vj.verſic.ſed quæro.inſtitu.de actio.dicens quòd præſcriptio ſeruitutis incipit à die ſcientiæ.& quòd in ſeruitute negatiua nõ incipit niſi a die prohibitionis.vt not.gloſ.& docto.in l.qui luminibus.ff.de ſerui.vrba.præd.& in l.j.C.de ſerui.& aqua.& ibi ponit practicam probandi ſcientiam aduerſarij.col.viij.

Et à quo tempore currere incipiat præſcriptio ſeruitutis,latius declarat Panormi.in dicto c.de quarta colum.penul.verſi. venio ad primum poſt Inno.

Et ad prædicta vide domi.Anto.de Butr.in repet.c.peruenit. colum.v.circa fin.de cenſib.& Bald.in repeti.l.fina.colum.xiij. C.de præſcript.long.tempo.vbi etiam aſſignat rationem, quare requiratur ſcientia & patientia in præſcriptione iurium incorporalium,& non requiratur in præſcriptione rerum corporalium.

Primò

13 † Primò ſingulariter limita hanc concluſionem vt procedat quando quis ſolum probaret de vſu longi temporis decem, vel viginti annorum. Secus ſi probaret de vſu longiſſimi temporis triginta, vel quadraginta annorum. Tunc enim non requiritur, quòd probet de ſcientia & patientia aduerſarij: quia ſicut operatur titulus: vt poſſit quis præſcribere ſeruitutem aduerſario ignorante vel non patiente. vt in proxima ſequen. limi. dicetur. Ita etiam operatur longiſſimum tempus, quando titulus nō interuenit. Ita ſingulariter decidit Pau. de Caſt. in d. l. ij. in vlt. apoſtillatione. C. de ſeru. & aqua. dicens quòd ſcientia & patientia aduerſarij nō requiritur in præſcriptione ſeruitutis longiſſimi temporis, ſed ſufficit ſolus vſus. In præſcriptione vero longi temporis bene eſt neceſſaria ſcientia & patientia. Et ita intelligit illum tex. & ad hoc alle. Inn. in c. bonæ. el ſecundo de poſtu. præla. refert & ſequitur Cæpo. in d. c. xx. col. ij. verſi. quartum. in tract. ſerui. vrba. præd. Sed Feli. in c. de quarta. col. vlti. ver. dum ſubdit Abb. de præſcr. aliter refert dicens, quòd in præſcriptione iurium incorporalium non requiritur ſcientia aduerſarij, quando probatur præſcriptio tanti tēporis cuius initij &c. alle. Pau. de Caſt. in d. l. ij. C. de ſerui. vbi dicit quòd ſufficit longiſſimum tempus. vt ſuprà retuli. Et ſic ibi nō dicit id ad quod Feli. alle. Sed bene hoc dicit Pau. in d. l. ſeruitutes. la grande: col. vlt. circa princip. vbi refert Barto. ſentire contrarium. in l. j. §. fin. ff. de aqua plu. arc. quod dicit ipſe Pau. eſſe verius: & tranſit cum Barto. & ſic tenet oppoſitum eius, ad quod alleg Feli. & ibi aſſignat rationem. Et iſtam partem, quòd requiratur probari de ſcientia & patientia partis, contra quam præſcribitur in incorporalibus licet probetur de tāto tempore cuius initij &c. tenet Alex. conſi. xvj. in cauſa & lite. colum. iij. verſ. poſſet etiam declinari v. vol. referens Barto. ita tenere in l. ſi publicanus ſuprà ſin. ff. de publi. & plures alios. Et ibi limitat not. hoc procedere quando quis ſe fundat ſimpliciter ex præſcriptione. Secus ſi fundaret ſe in conſuetudine tanti temporis cui initij &c. quia tunc ſecundum eum non requiritur probari de ſcientia nec patientia aduerſarij per text. in c. ſuper quibuſdam. §. præterea. cū ibi no. de verb. ſigni.

14 Sed quicquid teneāt præfati doct. communis opi. eſt † quòd vbi probatur de ſpatio tanti temporis cuius initij &c. nō requiritur ſcientia eius, contra quem præſcribitur, nec patientia. vt firmat Alexand. ſibi contrarius conſilio ſexto viſo themate &

dubiis penultima columna, primo volumi. vbi atteſtatur quòd hæc opinio eſt communis. & domi. Iaſ. in l. imperium. columna nona in fin. & latius columna vndecima. verſiculo circa primum. ff. de iuriſdictione omnium iudicum. qui quàm plures autoritates adducunt. Hanc partem ſequitur Feli. in dicto c. de quarta, columna vltima. & dom. Clau. Aquen. in l. more. colum. quarta ante fi. ff. de iuriſdictione omnium iudicum. Conclude igitur quòd vbi probatur de tanto tempore cuius initij memoria non extat in contrarium, non exigitur in præſcriptione ſeruitutum & iurium incorporalium probatio de ſcientia & patientia aduerſarij. Alias vero ſic quádo probaretur de minori tempore quicquid tenuerit Pau. de Caſt. qui ſibi fuit contrarius vt ex præmiſſis patet.

15 † Secundò limita prædictam cõcluſionem, quæ habet, quod requiritur probari de ſcientia & patientia aduerſarij in præſcriptione ſeruitutum: vt non procedat, quando quis haberet titulum ſeruitutis à quodam tertio non domino: qui putabatur dominus fundi: & conſtituit ſeruitutem in ipſo fundo, quem fortè poſſidebat, licet eſſet alienus: quia tunc non exigitur ſcientia & patientia domini. Sed præſcribitur ſeruitus exemplo immobilium contra ignorantem, per text. in l. finali. in fin. C. de præſcriptione longi temporis. Ita not. decidit Cyn. poſt Petr. in dicta l. ſecunda. in ſeptima quæſtione. C. de ſeruit. refert & ſequitur Paul. de Caſt. ibi in vlti. apoſtill. text. in fin. commen. & clarius. in d. l. ſeruitutes. la grande. columna penultima. verſic. quarto quæritur. dicens pro hoc eſſe text. no. in l. ſi ego. §. j. ff. de publici.

Et hæc eſt ſingularis limitatio ſecundum Pau. de Caſt. ad id quod communiter dici ſolet, quòd in iuribus incorporalibus non eſt dare quaſi poſſeſſionem niſi per ſcientiam & patientiã aduerſarij, quod poteſt contingere in multis: vt in paſcuis, aquæductibus & in iuriſdictionibus, & in iure boſchadi, de quibus quotidie oriũtur lites in partibus iſtis, & pauci ſunt qui ad hoc aduertant. Et communiter dicunt quòd non poteſt præſcribere quia non probauit de ſcientia & patientia aduerſarij.

Tu autem aduerte: an habeat titulum: vel ne: quòd perpetuo tene menti. Hæc ſunt verba Pau in d. l. ſeruitutes. refert & ſequitur Cæpo. in d. c. xx. col. ij. & Feli. in d. c. de quarta. col. vlti.

Vltra quos addo Antonium de Butrio ſic firmantem in repetitione c. peruenit. col. quinta, circa fin. de cenſi. vbi dicit quod ſcientia

ſcientia & patientia exigitur in ſeruitute formãda. Sed in iam formata non per text.in d.l.fi.C.de præſcript.long.tempor.

Et dicitur formata ſecundum Butri.quando fuit mihi conſtituta ab aliquo quem puto dominum. Et ſic dicit ipſe quando quis habet titulum,non exigitur ſcientia in præſcriptione ſer-
16 uitutis. † Quintò requiritur ad præſcribendum ſeruitutem: quando eſt negatiua vt ſeruitus altius non tollendi, prohibitio,& à die prohibitionis incipit præſcriptio. vt not.gl.& doc. in l.qui luminibus.ff.de ſeruit.vrba.præd.& in l.j.C.de ſeruit.& aqua.& glo.iij.in c.abbate.de verbo.ſignifi. Cæpo.in d.capi.xx. col.iij.vltra medium.

ADDITIO.

a Adde Bald.in repet.c.fin.col.xviij.C.de præſcrip.long.temp.

b Et not.quòd in præſcriptione ſeruitutis requiritur ſcientia eius qui poſſet expreſſe conſtituere ſeruitutem in re. Et ideo ſi poſſeſsio vacat:non requiritur ſcientia vel patientia alicuius in iuribus priuatorum:ſed in iuribus eccleſiarum requiritur ſcientia cuſtodis, vel ſuperioris ad quem ſpectat conceſſio iuris. Item requiritur ſcientia omnium quando agitur de præſcribendo ſeruitutem contra plures:imo ignorantia vnius prodeſt omnibus æque poſſidentibus : niſi iura ſint diuerſa & non ſufficit ſcientia poſſidentis vi, clam, vel præcario: & ſic iniuſti poſſeſſoris. vide ad hæc late Bertachi. firma. in repertorio.in verbo præſcriptio.ij.col.j.verſicu.præſcriptio iuris.

Et not.quòd ſcientia & patientia conductoris non nocet domino in præſcribenda ſeruitute:vt pulchre per Paul.de Caſt. conſi.cclxvj.videtur quod non poſſit.ver.non conſtat.in antiq.

SVMMARIVM.

1 *Titulus an ſit neceſſarius ad præſcriptionem ſeruitutis & iurium incorporalium?*

2 *Concluſio iſta, quòd non requiritur titulus in præſcriptione ſeruitutis procedit in præſcribenda ſeruitute realis continua.*

3 *Præſcriptio ſeruitutis perſonalis, vel mixta non currit ſine titulo, & bona fide.*

4 *Seruitus, vſus & vſusfructus quadam ratione præſcribuntur ad inſtar immobilium.*

5 *In realibus ſeruitutibus non cauſatur præſcriptio ex poſſeſſione ci-*

uili,

uilis, ſicut in re corporali.
9 *In ſeruitiis & praſtationibus perſonalibus ſufficit praſcriptio longi temporis.*
6 *Praſcriptio procedit in vſufructu formato, id eſt, conſtituto ab eo, qui putabatur dominus.*
8 *Longiſsimi tempo. xxx. ann. praſcriptio currit contra ignorantem.*

1 SEcundò principaliter quæro. Circa hanc ſecundá partem quartæ principalis † vtrum ad præſcriptionem ſeruitutis
a & iurium incorporalium requiratur titulus [a]? Concludo quod non, regulariter. text. eſt in l. ſi quis diuturno. & ibi not. gloſſ. & doct. ff. quemadmo. ſeruitu. amit. gl. Bart. & omnes in d. l. ſeruitutes. la grande. & in d. l. ij. C. de ſeruitu. glo. in l. j. §. fin. in verbo quandiu. ff. de aqua plu. arcend. Bart. in l. ſi. ff. quemadmo. ſeruitu. amit. Innoc. in c. ſi diligenti. de præſcript. & Cæpo. in d. ca. xx. tracta. ſeruitut. vrba. prædi. col. ij. circa fin. verſicu. ſed nunquid. Nec etiam titulus debet de neceſſitate allegari ſecundum Innoc. in d. c. ſi diligenti. & ſequitur Paul. de Caſtr. in d. l. ſeruitutes. circa med. verſic. dic ergo reprobata opin. Angel. tenentis quod neceſſaria eſſet allegatio tituli, licet non probatio in præſcriptione ſeruitutis continuè: quia vt dicit Paul. ſi ſic eſſet nulla foret ſpecialitas inter ſeruitutem continuam & diſcontinuam. Nam ſeruitus diſcontinua præſcribitur ſpacio longi temporis cum allegatione tituli vt ibi vult glo. communiter approbata. & dixi ſuprà refert & ſequitur Cæp. in loco præalleg. Et ſic ſtat concluſio quod in præſcriptione ſeruitutis continuè nõ requiritur titulus, nec tituli allegatio. Et hanc concluſionem vltra præfatos docto. firmant Nico. de Neapo. in §. æquè. colum. vj. in vj. & vij. q. & Ioan. Fab. col. vij. inſtitu. de actio. Et duplex ratio redditur per doct. quare in præſcriptione ſeruitutis & iurium incorporalium de neceſſitate non requiratur titulus. Prima ratio eſt quia iſtæ ſeruitutes reales quæruntur rei. l. qui alienò. §. fin. ff. de negot. geſt. cum concor. ibi ſignatis in gloſ. quæ res ſibi non poteſt de titulo prouidere cum ſit inanimata: ſed iura corporalia quæruntur perſonæ quę ſibi poteſt de titulo prouidere.

Secunda ratio eſt, quia in corporalibus agitur de maiori præiudicio, ſcilicet, de acquiſitione dominij: quam in incorporalibus, in quibus ſola res afficitur & eius tantum conditio grauatur. Iſta fuit ratio Dyn. in capi. poſſeſſor. colum. quarta, de regul. iur. in vj. quam ſequitur Cyn. in l. ſecunda, in quinta,

quæſtio.

quæſtio.C.de ſeruitut.& Barto.in dicta l.ſeruitutes.circa princip.verſicul.quot ſunt neceſſaria.Panormita.in capit.de quarta.colum.vlti.& ibi pulchrè declarat Felin.colum.penulti.circa princip.de præſcriptio.

Iſta etiam eſt ratio ſecundum Dyn.in d.capitu.poſſeſſor.colum.penultim.quare in præſcriptione ſeruitutis perſonalis, vt vſusfructus,requiratur titulus: quia cum vſusfructus ſit pars dominij.l.iiij.ff.de vſufruct.& per conſequens in eo præſcribendo tractetur de magno præiudicio. Ideo requiritur titulus ad præſcriptionem ipſius,& aliorũ iurium perſonalium: prout requiritur in præſcriptione rerum corporalium.

Et has rationes refert & approbat Cæpo.in d.capitu.xx.colum.ſecunda,in fin.& ſequen.in tract.ſeruitut.vrba.prædio. Et vltra eum domi. Anto.de Butri.in repetitio.capitul.peruenit. colum.quarta,& ſeq.de cenſi.& Petr.de Anchara.in capit.ſine poſſeſſione.colum.ſexta,& ſeptima, de regul.iur.in ſexta, vbi plenè declarant.

Sed contra fortiter arguitur, quòd immò in præſcribenda ſeruitute verus titulus requiratur: quia ille, qui ſeruitutem præſcribit habet contra ſe diſpoſitionem ſeu præſumptionem iuris communis, quoniam omnis res præſumitur libera: niſi de ſeruitute probetur.l.altius.& l.ſi in ædibus.C.de ſeruitut.& aqua:ergo videtur quòd non ſolum allegatio: ſed etiam tituli probatio ſit neceſſaria.argumen.capitu.primo de præſcriptio. in ſexta, vbi dicitur quòd quando ius commune reſiſtit præſcribenti, vel præſumptio iuris eſt contra eum: ſemper in præſcriptione requiritur titulus vel tempus:cuius initij &c.

Iſtud contrarium mouet Innocen.in dicto capitu.ſi diligenti.& ſoluit vt ibi per eum,refert Paul.in dicta l.ſeruitutes.circa med.verſicu.dic ergo & dat aliam ſolutionem.dicens quòd dicto capitulo primo loquitur de præſcriptionibus currentibus contra eccleſiam vel res eccleſiæ. Secus eſt contra priuatum quæ ſolutio non eſt vera: vt ſtatim dicam: quàmuis Cæpo.ſimpliciter referat: & ſequatur in dicto capitulo nono col. tertia,circa med.

Vnde ad iſtud contrarium reſponde: vt plenè dixi in tertia, parte princip.huius tract.colum.xxxij.verſicul.redeo nunc ad intellectum &c.& per Felin.in dicto capitulo ſi diligenti.vbi latiſſimè explicat intellect.dicto capitulo primo colum.iiij. cum duabus ſequen.& in dicto capitulo de quarta.colum.penulti.circa princip.qui reſpondet quòd non omnis præſumptio

prio facit quod ſit opus titulo ſed debet eſſe vrgens: puta in ſeruitio graui: ſecus in leui, vt quòd res præſumatur libera. Communis eſt ſolutio quòd text.in dicto capitulo primo, procedit vbi tractatur de magno præiudicio. ſecus ſi de modico vt in acquiſitione ſeruitutis: prout dixi plenius vbi ſuprà.

Et vide Pet.de Ancha.in c.ſine poſſeſſione.col.viij.de regul. iur.in vj.vbi hoc contrarium latè deducit.& domi. Anto.de Butri.in repetitio.capitul.peruenit.colum.iiij.& v.de cenſi. Et iterum.colum.xiij.circa fin.& xiiij.vbi etiam examinat aliud contrarium dicto capitu.cum eccleſia. Sutrina.de cauſa poſſeſſio.& proprie.& concludit quòd in incorporalibus: vbi agitur de leui præiudicio patientia eſt loco tituli: ſecus ſi de magno:& iterum.colum.xiiij.circa fin.vbi reaſſumit intellectum dicta l.ſi quis diuturno.

2 † Primò limita & reſtringe concluſionem prædictam, quæ habet, quòd in præſcriptione ſeruitutis non requiritur titulus, vt procedat in præſcribenda ſeruitute reali continua: quia tunc vt præſcribatur ſpacio longi temporis, requiritur verus titulus, vel ſaltem allegatio tituli, vt dixi ſuprà in primo requiſito circa fin.

Secundò limita vt procedat vbi agitur de præſcribendo contra priuatum: ſecus ſi agatur de præſcribenda ſeruitute in prædio eccleſiæ: tunc enim requiritur titulus ſecundum Paul. de Caſtr.in dicta l.ſeruitutes.circa med.verſicul.dic ergo. Et ſimpliciter ſequitur Cæpo.vbi ſuprà per text.in dicto capitulo primo de præſcriptio.in ſexto. Sed hoc non puto verum, quia non reperitur cautum: quòd aliud ſtatutum ſit in prædio eccleſiæ, quàm in prædio priuati ratione tituli.

Bene verum quòd eſt differentia quo ad tempus inter priuatum & eccleſiam: quia contra eccleſiam requiritur tempus quadraginta annorum in præſcribenda ſeruitute continua, vbi contra priuatum ſufficit longum tempus decem vel viginti annorum vt dixi in tertia fallentia primæ concluſionis huius materiæ.

Non obſtat text.in dicto capitulo primo, quia non procedit vbi tractatur de modico præiudicio: vt in præſcriptione ſeruitutis ſecundum communem ſolutionem docto.vt modo dixi.

Vnde ſuccedit regula, quod de iure canonico in omni præſcriptione ſufficit tempus quadraginta annorum cum bona fide abſque titulo, capitulo de quarta, & capitulo ſi diligenti. de præſcriptio. Et ita in terminis firmat Panormit.in dicto capitulo

pitulo de quarta, columna quarta, in princip.& in fin.commen.vbi concludit,quod leges ciuiles diſponentes de præſcriptione ſeruitutis, & libertatis non ſunt correctę per ius canonicum, niſi reſpectu eccleſiæ quo ad quadragenariam præſcriptionem, & reſpectu malæ fidei. Vnde ſecundum eum in foro eccleſiaſtico, & in terris eccleſiæ prædicta ſeruabuntur ad vnguem.

Et ſequitur alibi Cæpola, ſibi contrarius,videlicet in capitulo xxiiij.incipien. decimo &c. colum.tertia, in fin. & ſequen.dicti tract.ſeruitut.vrba.prædio.vbi referendo verba Panormita.in dicto capitulo de quarta, ad fin.formaliter dicit, quod inter ius canonicum & ciuile etiam quo ad eccleſiam nulla regulariter eſt differentia in materia præſcriptionis: & maximè quantum ad propoſitum præſcribendæ ſeruitutis. Quia vtroque iure non currit contra eccleſiam: niſi præſcriptio quadragenaria: authenti.quas actiones.C.de ſacroſanct. eccleſiis,& dicto capitulo de quarta. Sed in vno tantum regulariter eſt differentia: vt dicit ipſe, quantum ad præſcriptionem inter ius canonicum & ciuile: quia ius ciuile admittit præſcriptionem cum mala fide.l ſi quis emptionis.§.primo.C. de præſcriptio.triginta annorum. Quod ius canonicum non admittit.capitulo fin.de præſcriptio. Et in hoc ſtandum eſt iuri canonico: quia tractatur de materia peccati: vt ibi notat gloſſ.& docto.Ideo concludit Cæpo.cum domi. Abb.Panormi. prædicta omnia ſeruanda eſſe tam de iure canonico quàm ciuili:& tam in terris eccleſiæ quàm imperij:& ita tenendum.

Addo quòd opin. Panormita.in dicta l.ſeruitutes.reprobat expreſſe Felin.quàmuis prædicta non adducat in capitu.ſi diligenti.columna quarta,de præſcriptio.concludens, quòd vbi agitur de præſcribenda ſeruitute contra eccleſiam non requiritur titulus & quod text.in dicto capitulo primo de præſcriptio.locum habet etiam in rebus laicorum.

3 † Tertiò limita prædictam concluſionem vt procedat in præſcriptione ſeruitutis realis. Secus eſt in præſcriptione ſeruitutis perſonalis vel mixtæ, vt vſus & vſusfructus: quia in iſtis præſcribendis requiritur titulus & bona fides ad inſtar immobilium.vt eſt caſus nota.in l.finali, in fine.C.de præſcriptio.longi temporis,& in l.ſi ego.§.primo.ff.de publici.notat Dyn.in capitulo poſſeſſor.columna penultima,de regul.iur.in ſexto, & Panormitan.in capitulo de quarta,columna penultima de præſcriptionibus.

Et

Et ratio eſt quia in his tractatur de magno præiudicio: ex quo vſusfructus dicitur pars dominij.l.iiij.ff.de vſufruc.l.rectè dicimus.cum gl.ff.de verbo.ſignifi.Not.plenè Bart.in l.qui vſumfructum.ff.de verbo.obliga.Ideo requiritur titulus prout in præſcriptione dominij.

Iſtam rationem aſſignat Paul.de Caſtr.in d.l.ſeruitutes.in fin.in princip.dicens quòd ideo vſusfructus requirit titulum, quia eſt pars dominij vt dictum eſt. Sed ſeruitutes prædiales continuè ideo non requirunt titulum in præſcriptione longi temporis,quia non ſunt dominium, nec eius pars: cum ſeruitus prædialis ſit quædam qualitas fundi.l.quid aliud.ſunt iura cum glo.ff.de verbor.ſignifi. Et ſic non dicitur tractari de magno præiudicio:ſed de leui.

Et hæc ratio colligitur ex mente Bartol.in l.ſeruitutes la grande. vltra med.ff.de ſeruit.titu.generali.dum aſſignat rationem: quare in præſcriptione rerum corporalium duo ſunt neceſſaria: titulus & bona fides: ſed in præſcriptione rerum incorporalium vnum ſufficit, ſcilicet bona fides: & eiuſdem Bartol.in l.cum de in rem verſo.colum.iij.verſi. & ideo diſtingue.ff.de vſur. dum diſtinguit:an tractetur de magno vel modico præiudicio ad præſumendum titulum.& in l.j.§.denique. ff.de aqua plu.arcend. Et plenè dixi ſuprà in x.quæſtio.primæ partis tertiæ principalis tractando materiam. d. l. cum de in rem verſo.

Eandem rationem aſſignat domi. Anto.de Butri.in repetit. cap.peruenit.colum.x de cenſi vbi generaliter tradit: quando in præſcriptione requiratur titulus præſertim circa iura incorporalia tam de iure ciuili quàm canonico: & diſtinguit principaliter: an agatur de magno: vel modico præiudicio vt ſuprà:& rationem iſtam dilatat.

Et ante omnes hæc fuit ratio Dyn.in propriis terminis in d. c.poſſeſſor col.pen.verſi.item nunquid in præſcribendo vſumfructum.vbi in ſpecie tractat de præſcriptione vſusfructus: & quæ requirantur:& plenè not.Pet.de Anchara.in c.ſine poſſeſſione.colum vj.& vij.de regu.iur.in vj.poſt Cyn.in l.ij.in vlti.q. C.de ſerui.

4 † Secunda ratio: quare ſeruitus vſus & vſusfructus præſcribatur ad inſtar immobiliũ eſt: quia cum talis ſeruitus:vſus vel vſusfructus debeatur perſonæ cenſetur habere cauſam continuam.Nam licet actus ſint diſcontinui:poſſunt talia iura perſonalia animo poſſideri & retineri: qui continuus eſſe poteſt.

Ideo

Ideo ad inſtar rerum corporalium & immobilium longo tempore præſcribuntur: in quibus ciuilis poſſeſſio: quæ præſcriptionem cauſat: animo retinetur:& ad inſtar dominij.

Ita not. declarat Bart.in l.iuſto.§. non mutat.ff.de vſucap. & Pau.in d.l.ſeruitutes. in fin.princ.vbi dicunt idem eſſe in quaſi poſſeſſione iuriſdictionis:vel in iure exigendi vectigal. Quia in his iuribus perſonalibus quaſi poſſeſſio retinetur animo: & dicuntur habere cauſam quaſi continuam. ſequitur Cæpol. in c.xix.tract.ſer.vrba.prædio.colum.fin.

Et vltra eum late notat Pet.de Ancha. in d. c. ſine poſſeſſione.colum.vj.& vij.not.Bald.& Ang.in l.fi.col.ij.C.de præſcrip. long.temp.qui tenent cum Bart. reſpectu vſusfructus:ſed quo ad iuriſdictionem tenent contra Bar.quòd non dicatur habere cauſam continuam. De quo per Alexā.conſi.xvj.in cauſa & lite.colum.antepenul.v.volu.& latius dicetur in j.parte quintę princip.quæſtio.iij.

Secus eſt in ſeruitute reali:quæ debetur fundo.l.qui alieno. §.fi.ff.de neg. geſt.quia fundus non habet animum, per quem poſſeſſio retineatur. Vnde non poteſt dici ſeruitus continua: niſi ſit vſus continuus. Ita dicit Bar.in l j.in prin.col.iij.verſi. quæro quid de poſſeſſione iurium realium.ff.de acq poſ. Cùm ergo in his ciuilis poſſeſſio non retineatur animo: præſcribit ipſe fundus.l.qui fundum.ff.quēad.ſer.amit.& non perſona. & ſic non exigitur titulus:quia non potuit fundus ſibiipſi prouidere de titulo vt dixi ſuprà circa prin.huius vlt. quæſt.

5 Et ideo in ſeruitutibus realibus non cauſatur præſcriptio ex poſſeſſione ciuili, ſicut in re corporali. vt vult Bart. vbi ſuprà. Et clarius Bal.in §.ſi quis de manſo.colū.iij.in titu.de contro. inue.per text.in l.qui fundum.ff.quemad. ſerui. amit & latius in ſua repe.d.l.ſi.C.de præſcrip.long.temp.col.pe.quę imprimi ſolet de per ſe, vbi late examinat, an ſit dare ciuilem quaſi poſſeſſionem in ſeruitutibus, & iuribus incorporalibus.& ſequitur Bar.in d.l.j.ff.de acqui. poſſ. & ibi plene tractat de præſcriptione vſusfructus.col.xv. & xvj.& firmat prædictam concluſionem quòd vſusfructus præſcribitur longo tempore.per tex. in d.l fi.in fine.quia dicitur habere cauſam continuam & vſuſfructuarius poſſidet ius vſusfructus ciuiliter animo vt prædixi. Stat igitur concluſio quod vſus & vſusfructus præſcribitur ſpacio longi temporis cum titulo & bona fide ad inſtar immobilium. d l.fin in fin C.de præſcript.long.tempo.per quem dixit Bald. in l.ij colum.ij.verſic. quæro ergo. C.de ſeruitu. &

aqua: quod in iuribus perſonalibus præſcribendis non requiritur tempus: cuius initij memoria non extat: ſed ſufficit illud tempus: quòd requiritur in præſcriptione rerum corporalium. Nec in tali præſcriptione requiritur ſcientia & patientia aduerſarij prout nec in præſcriptione immobilium: vt ibi probatur. Et hanc concluſionem firmat Aret. in §. æque. col. pe. verſi. quæro quanto tempore. inſti. de actio. & ante ipſum Nico. de Neapo. in vij. q. & Ioan. fab. colum. vij. licet Aret. non referat.

6 † Et dicit ibi Ioan. Fab. colum. v. quòd in ſeruitiis & præſtationibus perſonalibus ſufficit præſcriptio longi temporis per l. litibus. C. de agri. & cenſi. lib. xj.

Quòd intellige mediante titulo & bona fide: prout in vſufructu. Sed ſine titulo præſcribũtur vſusfructus & ſimilia iura perſonalia concurrẽte bona fide ſpacio triginta annorũ exemplo dominij. iuxta l. ſi quis emptionis. §. j. C. de præſcriptionib. xxx. ann.

Ita decidit Cy. in d. l. ij. in vj. q. C. de ſerui. & ſequuntur Bald. & Ange. in d. l. ſi. col. ij C. de præſcript. long. temp. Paul. de Caſt. in d. l. ſeruitutes. & Cæpo. in d. c. xix. col. ſi. vbi plenè declarat: quæ ſit differentia inter ſeruitutem prædialem & perſonalem quo ad præſcriptionem: & concludit quòd concurrente titulo nulla eſt differentia: quia ita præſcribitur ſeruitus prædialis diſcontinua cum titulo: ſicut ſeruitus perſonalis: & titulus ſufficit in vtraq; habitus à nõ domino cum poſſeſſione vel quaſi longi temporis. Sed vbi non interuenit titulus, bene eſt differentia: quia ſeruitus realis diſcontinua regulariter non præſcribitur: niſi per tantum tempus, quia non extat memoria in contrarium. Sed in ſeruitute perſonali ſufficerent triginta anni: & ſic longiſſimum tempus: vt not. Cyn. in dicta. l. ij. vj. quæſtio.

Et intellige: vt dixi de titulo habito à non domino. Quia non eſſet opus præſcriptione: ſi à vero domino titulus haberetur: ſed ſtatim ſeruitus quæſita, vel vſusfructus quæſitus eſſet. l. ſequitur. §. lana. ff. de viucap. Et declarat Cæp. vbi ſuprà & in d. cap. xx. circa ſi. ij. col.

De qua materia vltra præfatos docto. vide plenius quàm alibi per dom. Anto. de But. in repert. cap. peruenit. colum. ix. & x. de cenſib. vbi late tractat: qualiter: & quanto tempore præſcribantur iura incorporalia perſonalia, vel mixta: vt

7 vſusfructus & ſimilia. † Et dat pulchrum intellectum ad text. in dicta l. fin. in fin. C. de præſcriptio. long. tempo. dicens quod

quod

quòd procedit in vſufructu formato, id eſt conſtituto ab eo, qui putabatur dominus. Tunc enim talis vſusfructus formatus ſiue titulatus præſcribitur ſpacio longi temporis cum titulo & bona fide ad inſtar immobilium: non adhibita diſtinctione ſcientiæ vel ignorantiæ: ſed in vſufructu formãdo ideſt non titulato, nec conſtituto: qui præſcribitur annis triginta. vt vult Cyn. vbi ſuprà bene exigitur ſcientia ſecundum Butr. ibi quod tamen non puto verum per id quod no. Pau. de Caſt. in l. ij. in vlti. apoſt. C. de ſeruit. & aqua. vbi vult, quòd longiſſimum tempus ſupplet defectum tituli: & operatur idem quod titulus in præſcribenda ſeruitute: vt non requiratur ſcientia & patientia. Et ſequitur Cæp. in dicto capitulo vigeſimo, columna ſecunda, & iam dixi ſuprà. Tum quia ex quo vſufructus præſcribitur ad inſtar immobilium, videlicet, longo tempore cum titulo & bona fide. dicta lege finali, in fine. & longiſſimo ſine titulo cum bona fide. dicta lege ſi quis emptionis. §. j. vt vult Cyn. in dicta lege ſecunda, in ſexta quæſtione. C. de ſer-
8 uitut. & dixi ſuprà. Certum eſt † quod præſcriptio longiſſimi temporis triginta annorum currit contra ignorantem, lege ſicut. C. de præſcriptionibus. triginta annorum, & ibi notat Baldus in ſpecie: ſalua tamen reſtitutione in integrum, vt dicetur infrà in quæſtio. xxix.

Sed ſolet dubitari pro intellectu textus in dicta lege finali, in fine. C. de præſcriptione longi temporis, vtrum loquatur de præſcriptione vſusfructus extinctiua vel acquiſitiua? Bartolus in dicta lege iuſto. §. non mutat. & in lege tertia. §. ex contrario. ff. de acquirenda poſſeſſione. tenet quod loquatur de præſcriptione acquiſitiua. Et hæc eſt communis opinio. vt ibi atteſtatur Iaſon. columna tertia. circa finem & ſequenti, verſiculo circa ſecundam concluſionem. vbi hoc dubium late examinat poſt Aretin. vario modo ponderis illum text.

ADDITIO.

a Adde Baldum in capitulo ſi diligenti, columna penultima, de præſcriptio. vbi concludit quod non in ſeruitutibus per legẽ ſi quis diuturno vbi tractatur de modico præiudicio ſed iuribus incorporalibus iuriſdictionum quæ ſunt magni præiudicij præſcribendis requiritur titulus excepta præſcriptione centum annorum: vel cuius memoria nõ extat in contrarium.

SVMMARIVM.

1 *Seruitus iuris paſcendi maximè per vniuerſitatem qualiter, & quanto tempore præſcribatur?*

2 *Vniuerſitati qualiter acquiratur poſſeßio?*

1 TErtiò principaliter quæro. In ſpecie circa hãc materiam præſcriptionis ſeruitutum. † Qualiter, & quanto tempore præſcribatur ſeruitus iuris paſcendi maximè per vniuerſitatem, & qualiter acquiratur quaſi poſſeſſio talis ſeruitutis, ſeu iuris paſcendi vniuerſitatis?

Iſtam quæſtio. quotidianam pulchrè examinat Cęp. in trac. ſerui. ruſti. præd. ſub rub. de ſer. iur. paſcen. colum. vij. & viij. vbi ſingulariter loquitur. Dic vt ibi per eum.

2 † Et qualiter poſſeſſio acquiratur vniuerſitati. Et quę requirantur vltra ibi not. vide eleganter per Bald. conſi. ccclxx. præmittendum eſt. iij. vol. & per. d. Petrũ phil. Corne. conſil. xlvj. in cauſa vertente inter vniuerſitatem caſtri. iiij. col. iij. vol. & eundem Corne. conſi. cxlviij. viſo quodam prothocollo. vlt. colũ. j. vol. & Cuma. conſi. clviij viſis inſtrumẽto. col. ij. circa fi. & ſeq. & pulchra verba Bald. poſt gl. in l. ſicut. in fi. ff. quod cuiuſ. vniuer. no. quæ refert & ſequitur Franc. Cur. cõſil. lxxvj. ſuper motiuis. colum. fin. poſt med.

SVMMARIVM.

1 *Seruitus aquæductus ſeu aquædu ẽdæ quanto tẽpore præſcribatur?*

2 *Ius ducendi aquam per locum publicum eſt de reſeruatis principi.*

3 *Aquæductus p̃ſcriptio inducitur per fluxũ aquæ per ſe decurrẽtis.*

4 *Aquæductus ſeu eius ſeruitus quanto tempore amittatur?*

1 QVartò quæro. † Quanto tempore præſcribatur ſeruitus

2 aquæductus ſeu ius aquæducendæ in hac quæſtione cõcludo quòd ſi aqua ſit priuata, & ducatur ex priuato ſeu per locum priuatum iure ſeruitutis præſcribitur ſpacio longi temporis abſq; titulo cum bona fide, quia dicitur habere cauſam continuam. l. ij. & ibi plenè not. gl. & doct. C. de ſeruit. & aqua: & l. ſi quis diuturno. ff. ſi ſeruitu. vendi.

Si verò aqua ſit publica: & ducatur ex publico: requiritur tantum tempus: cuius initij memoria nõ extet in contrarium. Caſus eſt not. in l. vſum aquæ. C. de aquæduct. lib. xj. & ibi not. Bart. & in l. diligenter. eo. tit.

Item ius aquæ ducendæ acquiritur cõſuetudine. vt l. j. §. denique. & ibi gl. & doct. ff. de aqua plu. arcen.

Iſtam doctrinam tradit Cęp. in tract. ſerui. ruſti. prædi. ſub. rubri. de ſerui. aquædu. in iiij. q. prin. col. vij. & plenius col. xxij.

verſi.

verſi.quot autem. vbi ponit omnia requiſita ad iſtam præſcriptionem.Dic vt ibi per eum. Qui etiam ponit quid ſi ſeruitus aquæductus non habeat cauſam continuam: quia aqua non ducitur quotidie: nec duci poteſt:ſed per interualla? Concludens quòd tunc requiritur tantum tempus cuius initij, &c. prout in alia ſeruitute diſcontinua: niſi allegetur titulus præſumptus ex curſu & patientia longi temporis vt dixi ſuprà in j.quæſtio.huius partis & materiæ.

Idem eſt:ſi agatur de præſcribēdo iure ducendi aquam per locum publicum: ſicut ſi aqua ducatur ex publico:quia vtroque caſu requiritur tantum tempus:cuius initij &c. vt conſuluit Aret.conſi.xxx.viſo themate.col.iij.ver.ſed quia fortè.vbi
2 concludit † quòd cum ius ducendi aquam per locum publicum ſit de reſeruatis principi.vt l.ſi in publico.§.fin.ff.de aqua.plu.arc.No.plene Bar.in l.quominus.in xiij.q.ff.de flumi.Ideo non præſcribitur niſi ſpacio tanti temporis cuius initij memoria non extat.Et de hoc eſt caſus: ſecundum eum in l.hoc iure.§.ductus aquę.ff.de aqua quoti.& æſti.iuncta.permittitur.eod.tit.Et declarat gloſ.in d.l.ij.C.de ſerui.& aqua. Et latè diſputat Bar.in d.l.quo minus.in ij.quæſtio.

Et hanc concluſionē confirmat Areti. per regulam quæ habet, quòd reſeruata ſoli principi in ſignum priuilegij non præſcribuntur niſi ſpacio prædicti temporis.c.ſuper quibuſdam.§.præterea.de verb.ſig.Et plenè declarat Panor. in c.cum nobis.col.pe.& fi.de præſcri.Not.Bart.in l.ſi publicanus.§.fi.ff.de publica.Et plenius Bald. in c.j.col ij.quæ ſint regal.& plene dicetur.in j parte quintæ partis prin.quæſtio.iij.

3 † Et nota quod præſcriptio aquæductus inducitur per fluxū aquæ per ſe decurrentis: vt eſt caſus not. in l. qui fundum. ff. qu nad.ſeruit.amit. & in l.j.§.quęſitū.ff.de aqua quoti.& æſti. Not.Cæpo.in tract.ſeruit.ruſtic.præd.ſub rubrica ſeruit.aquæduc.col.viij. Quod eſt verū,ſi aqua à principio fuit ducta iure ſeruitutis. Si autem aqua labatur, vel ducatur iure facultatis nunquam præſcribitur etiā per mille annos:vt plene per Cæp. in loco prædallegato.colum.xxj.& xxij.vbi late declarat quando dicatur aquam diſcurriſſe iure facultatis: & non iure ſeruitutis: & dicit quod quando aqua per ſeipſam fluit, ſeu diſcurrit, nec interueniat aliquis hominis vſus, vel factum. Puta, quia per venas ſubterraneas aqua de fundo ſuperiore diſcurrit ad fundum meum inferiorem. Dicitur tunc fuiſſe ducta, vel competere ius facultatis. Et hoc caſu ſi duceretur etiam

per mille annos : non diceretur mihi [redacted] meo acquiſita aliqua ſeruitus : quia aqua per ſe fluens non poteſt inducere præſcriptionem ſeu conſuetudinem,cum in præſcriptione ſeu conſuetudine requiratur quòd interueniat aliquis actus homi-
b nis. Quo principiato:ſufficit aquã per ſe fluere.d.l.qui fundũ[b] vt eleganter dicit Bald.in c.j.§.ſi quis de manſo.col.iij.in tit.de controuer.inueſti.Et ſequitur Cæp.vbi ſuprà.

Quando autem dicatur quis eſſe in poſſeſſione aquæducendæ?vide per Cæpo.in loco præalleg.col.xxj.

4 † Quanto autẽ tempore amittatur ſeruitus, ſeu eius aquæductus & ſic præſcribatur extinctiuè? no.plenè Barto.in l.quominus col.antepen.ff.de flumi.

ADDITIO.

a Adde Bald.in repeti.l.fina.columna decimanona C.de præſcript.long.tempo.

b Adde quòd illum text.pulchrè declarat Paul.de Caſt.in l.ſi ædes.§.libertas.ff.de ſeruit.vrba.præd.& dicam in ſeq.membro præſcriptionis libertatis.in iij.q.

SVMMARIVM.

1 *Ius lignandi ſeu boſcandi quanto tempore acquiratur?*

2 *Allegatio tituli ex longo tempore non valet, niſi probetur vſus iuris.*

1 QVintò quæro.† Quanto tempore acquiratur,ſeu præſcribatur ius lignãdi ſeu boſcãdi? Iſtam.q.late examinat.do. Petrus Phi.Corne.conſi.ccxc.iij.multa in medium.viij.ix.x.& xj.col.iij.vol.vbi in x.col.verſi.eſt inſuper aduertendum concludit,quòd non præſcribitur niſi ſpatio tanti temporis: cuius initij memoria non extat:quia habere dicitur cauſam diſcon-
2 tinuam.& † quòd vbi quis ſe fundat ex longo tempore allegatio tituli nõ valet,niſi probet,quod fuerit vſus illo iure lignandi vel paſturandi cõmuni vel cõmune repræſentantibus ſcientibus & patientibus &c.vt ibi latius per eum.

SVMMARIVM.

1 *Seruitus perſonæ an poſſit præſcribi?*

2 *Liber homo quod non poſſit præſcribi quomodo intelligatur?*

Præſumpt

3 *Præſumptio l.cum de in rem verſo non habet locum in ſeruitute liberi hominis.*

4 *Liber homo poßideri non poteſt, ergo nec præſcribi.*

5 *Homagium ad hoc vt probetur, non ſufficit probare tanto tempore fuiſſe præſtitum, niſi probetur pro homagio fuiſſe præſtitum.*

1 SExtò principaliter quæro † poſtquàm viſum eſt de præſcriptione ſeruitutum, quæ concernunt res: an poſſit præſcribi ſeruitus perſonæ? Puta quòd quis ſit homo meus do. Petrus Iacobi in ſumma ſeu practica ſua in forma libelli de præiudiciali in rem actione. colum.ij.determinat: quod ex præſcriptione alicuius temporis nõ poteſt acquiri. Quod quis ſit homo meus etiam per tantum tempus: cuius initij memoria non extat: per l.cum ſatis.§.cum autem.C.de agri.& cenſi.& l.cum qui.C.de fund.rei priua.lib.xj. Pro qua concluſione vltra eum facit text. in l.vſucapionem.ff.de vſuc.vbi dicitur, quòd liber homo vſucapi non poteſt: & in l.fina.C.de præſcript.long.tempo.quæ pro liber.&c. vbi videtur caſus iuncta glo.

Sed contrarium latè decidit domi.Iaco.de ſan.Geor.in ſuo tracta.de homag.col.iiij.vltra med.& ſeq.licet de prædicta deciſione do.Petri mentionem non faciat, vbi concludit, quod ſi de homagio antiquo non apparet aliquod inſtrumentum: & teſtes deficiunt, ſed allegatur conſuetudo ſeu vſus cum lapſu temporis.puta quod talis res ab antiquo conſueuit teneri ſub homagio talis domini: vel quòd talis.puta Petrus, & ſui deſcendentes ab antiquo reputati fuerunt ſemper homines talis domini. Tunc eſt aduertendum ſecundum eum: quòd aut allegatur tempus cuius initij memoria non extat in contrarium. Et tunc facta probatione de tanto tempore: erit ſufficienter probatum homagium: quia tale tempus habet vim tituli ſeu priuilegij.l.hoc iure.§.ductus aquæ.ff.de aqua quoti.& æſti.& c.ſuper quibuſdam.§.præterea.de verbo.ſignifi.

Aut allegatur tempus ſolum.xxx.vel xl.ann.quod talis tanquam homo meus præſtitit mihi ſeruitia. Et tunc facta probatione de tanto tempore videtur eſſe ſufficienter probatum homagium l.cum ſatis.§.cum autem.C.de agri.& cenſi.lib.xj.& l.cum qui.C.de fund.rei priua.& l.iubemus.C.de fund.rei pu.eo.lib.xj.facit ſecundum eum regula.l ſicut.& l.omnes.C de præſcript.xxx.vel xl.anno.& habetur per Specu.in titu.de feudis.§.quoniã ſuper homagiis.verſic.tertio quæritur. Nam & tanto

tempore acquiritur ius vaſalliticum.c.ſi quis per xxx.in titu.ſi de feu.fue.contro. Subdit præfatus doctor hæc verba.Eſtote tamen cauti in practica:quia non ſufficeret articulare, vel probare quòd talis per xxx.vel xl.ann. præſtitit mihi ſeruitia. Sed oportet articulare & probare quòd illa ſeruitia mihi præſtitit tãquàm homo meus ratione homagij,vel ratione feudi. Alioquin non eſſet concludens probatio.Quia potuiſſet mihi præſtare tanquàm amicus.Facit optimè quod not.Innoc.in c.cum eccleſia.de cau.poſ.& propr.

Aut allegatur minus tempus puta x.vel xx.ann.& dubitatur an probatio tanto tempore dicatur ſufficienter probatum homagium,& in hoc præfatus docto.refert varias opi.Nam gloſ. in d.l.cum de in rem verſo.in gloſ.magna.in fi.ſub dubio tamē fortè.ff.de vſur.dicit quòd iſtud tempus x.ann.ſufficit dummodo allegetur titulus homagij. Et ad probandum ipſum homagium inducatur tempus decem annorum quia probato tanto tempore præſumitur titulus allegatus per illam l.cũ de in rem verſo.Sed vt ipſe refert gl.tenuit contrarium.in l.ij.C.de inge. manu.& Cyn.in l ſi certis annis.in ix.q.C.de pact.dicit quod iſta glo.vlti.eſt verior.Bart.autem in d.l.cum de in rem verſo. in vlti.q.tenet glo.ibi.Quod ſufficiat tempus decem annorum per l.ſolent.in ſin.ff.de offic.procon & lega.Et faciunt ſecundũ eum not.per Barto.in l.litibus.C.de agric.& cenſi & per Bald. in l.j.circa iij.colum.verſic.pone ergo tanquàm vaſallus.C.de fideicom.

Et tandem concludit præfatus Doctor.quod conſulendo teneret opi.Bart.attento quòd glo.in d.l.cum de in rem verſo.idē tenet.Nam ex quo per decem annos præſtitit mihi ſeruitia tanquàm homo meus, ego conſtituor in quaſi poſſeſſione illius homagij:& illa præſumptio fundat intentionem mei agentis: niſi reus conuentus probet ſe liberum hominem.l.circa.ff.de probatio.& l.moueor.ff.de ſer.expor.facit quod habetur in c. quærelam.de elect.Ita concludit domi.Iacobi.vbi ſuprà.

Addo circa hoc vltimum.quod contrarium tenuit Barto.in d.l.ſolent.§.j.in fi.commen.& in d.l.litibus.videlicet quod requirantur triginta anni ad præſcribēdum homagium,quia hic tractatur de mutatione ſtatus: & per conſequens de magno præiudicio.

Et hæc eſt communis opinio vt conclu.in tertia parte principali.col.xvj.verſi.& primo.

Non

2 † Non obſtat quod liber homo præſcribi non poſſit, dicta l. vſucapionem. etiam quãuis longinquitate temporis. vt dicit text. in dicta l. fina. C. de præſcriptio. quæ pro liber.

Ad hoc enim reſpondeo, quòd verum eſt ratione totalis ſeruitutis: vt in totum amittat libertatem & fiat ſeruus: ſecus ratione homagij: quia homo alterius non eſt ſeruus, ſed dicitur liber homo & ingenuus, & poteſt teſtari de bonis propriis, niſi aliter ſe habeat conſuetudo. vt pulchrè not. Bal. in l. j. C. de decre. decuri. libro ſexto codicis: allegans ad hoc glo ſingula. ſecundum eum. inſtitu. de iure perſo. Et hæc dicit eſſe bene notandum, & ſic poterit præſcribi homagium: ſed non libertas liberi hominis. quia liber homo nulla temporis longinquitate præſcribitur: vt efficiatur ſeruus. d. l. fina. C de præſcript. longi tempo. quæ pro libe. etiam per mille annos, ſecundum glo. in l. ingenuum. C. de inge. manu.

Et latè firmat Sali. in d. l. fina. concludens per plura circa fin. 3 quod præſumptio l. cum de in rem verſo non habet locum in ſeruitute liberi hominis. vt ibi latius per eum. Et not. optimè Bald. in l. j. paulo ante finem. C. ne rei domi. vel templo. vbi aſſignat rationem: quia præſcriptio ſine poſſeſſione non procedit.

4 † Sed liber homo poſſideri non poteſt. l. liber homo. ff. de acquirendo rerum dominio. Ergo nec præſcribi. & ſequitur Io. de Pla. in l. ſi quis decurio. la iij. ad fi. commenti. C. de decurio. libro decimo. Adde vltra prædicta, quòd aliquis non poteſt præſcribi in monachum, in ſeruum: quia nec poſſideri. Bald. in c. ſi diligenti. circa fin. penult. colum. an poſſit præſcribi homagium. Et iſtam quæſtionem late tractat Specu. in titu de feud. §. quoniam ſuper homagiis. columna ſecunda & tertia, in tertia quæſtione, vbi format quæſtionem vtrum temporis longinquitate quis homo alterius efficiatur, puta, recipiendo ab illo per triginta annos ſeruitia: per annos triginta præſtari ſolita: vbi fortiter arguit ad partes. & tandem concludit ſecundum Martinum de Fano. quod ſi ad probandum homagium ſola temporis longinquitas inducitur: aut inducit tempus triginta vel quadraginta annorum, & eo caſu ſufficit, dum tamen tanquam ab homine meo, & non tanquam ab amico ſeruitia rece-
5 perim. † Veruntamen ad probandum homagium non ſufficit probare tanto tempore fuiſſe præſtita: niſi probetur pro homagio præſtita fuiſſe per iura ibi per eum allegata: & ratio quare homagium præſcribatur triginta annorum, eſt ſecundum Spe.

quia licet homo vel vaſallus non ſeruiat continuè, ſeruit tamen quaſi continuè. Ex quo enim homo legitimus ſemel præſtitit debita ſeruitia: quia in ea cauſa eſſe videtur, vt quandocunque requiratur debeat ſeruire. & ſic quaſi continuam cauſam habet, vnde præſcribi poteſt. Si autem inducitur tempus decem vel viginti annorum. ad probationem homagij: hoc non ſufficit, quia talis præſcriptio ſine titulo non procedit, qui non poteſt haberi in homine libero, quia eius nullum eſt commercium: Subdit Specu. ſi tamen aliquis per decem vel viginti annorum, præſtitit mihi ſeruitia táquàm homo ligius, poſſum allegare cauſam interueniſſe. dicendo: tu es homo meus & per ſtipulationem promiſiſti mihi ſeruitia facere: quæ homines ligij dominis ſuis facere debẽt, & quòd ita fuerit, probo ex tempore: quia non eſt veriſimile, quòd tanto tempore præſtitiſſes: niſi cauſa homagij interueniſſet. & ita ex curſu temporis præſumetur cauſe præſumptio.

SVMMARIVM.

1 *Actioni confeſſoriæ & negatoriæ quæ competunt pro ſeruitute & libertate: quanto tempore præſcribatur.*

2 *Negatoria quæ competit pro tuenda libertate neceſſario extinguitur per præſcriptionem ſeruitutis.*

3 *Confeſſoria quomodo ex quo tempore præſcribatur.*

1 SEptimò quæro. † Quanto tempore præſcribatur actioni confeſſoriæ, & negatoriæ: qui competunt pro ſeruitute & libertate? Dic vt plenè habetur per gloſ. & docto. in l. corruptionem. C. de vſufruct. & in l. prima. §. ad hoc. C. de anna. except. vbi etiam traditur quanto tempore amittatur actio perſonalis competens pro ſeruitute conſtituenda: & per glo. Bart. Paul. de Caſtro & alios in l. ſecunda, ſuper verbo quæſiſti. C. de ſeruitu. & aqua. Et veritas videtur, quod duret negatoria: do-
2 nec ſeruitus ſit legitimæ præſcripta. † quia per præſcriptionem ſeruitutis neceſſario extinguitur negatoria, quæ competit pro tuenda libertate.

Et de præſcriptione confeſſoriæ & actionis perſonalis cópetentis

tentis pro ſeruitute conſtituenda not. Iaſ.in §.æque.colum.vj. & vij.in antiq.impreſ.& v.& vj.in noua.inſtitut.de actio.& ibi.
3 Nicol.de Neapo.in ix.q.concludens: † quòd confeſſoria præſcribitur decem annis inter præſentes, & viginti inter abſentes ab habente bonam fidem.poſt gloſſ.in d.§.ad hæc. Et eam opin.tenet Butri.in repe.c.peruenit.colum.xxvj.de cenſi. Et de præſcriptione negatoriæ tangit Nicol.de neapo.in d.§.æquè. col.vij.circa fin.verſic.vlterius quæro.vbi plura adducit.

SVMMARIVM.

1 *Quaſi poſſeſſio iurium incorporalium qualiter acquiratur?*
2 *Seruitutis præſcriptio non poteſt per ciuilem poſſeſſionem cauſari.*

1 OCtauo iuxta præmiſſa quæro.† Qualiter acquiratur quaſi poſſeſſio iurium incorporalium,quæ neceſſario requiritur ad illorum præſcriptionem: ſicut poſſeſſio in corporalibus.c.ſine poſſeſſio.in corporalibus.c.ſine poſſeſſione.& ibi in ſpem declarat Dy.col.j.de reg.iur.in vj.Iſtam materiam plenè tradit Bart.in.l.j.§.hoc interdicto.col.ij.verſic.ſecundo not.ff. de iti.actuque priua.Bald.in l.ij.col.vj.C.de ſeruit.& aqua.vbi etiam tractat qualiter perdatur iſta quaſi poſſeſſio. Et de hac materia latè not.Inn.Butri.Panor. Cano.in c.cum eccleſia Sutrina.de cauſa poſ.& propric.Inno.& Cano.& c.bonæ.el ij.de poſtu.prælat.vbi tangunt in ſpecie, qualiter acquiratur quaſi poſſeſſio iuris eligendi.not. Areti.in §.æquè.colum.penulti.inſtitu.de actio.& diffuſè Cæpol.in tracta.ſeruitut.vrba prædio. c.xx.colum.iij.verſicu.quintum &c.& vide bonum text.in c.j. § ſi vero in illis verbis duabus ſeu tribus acceptionibus quietus quaſi poſſideat.in titu.quid ſit inueſtit.& ibi not.Bald.& d. Præpo. Et vltra prædictos plene not.Petr.de Anchara.in capi. ſine poſſeſſione.colum.vj.& vij.de regul.iur.in vj.vbi latè ſcribit qualiter acquiratur quaſi poſſeſſio iurium incorporalium, & an ſeruitutibus & iuribus incorporalium præſcriptio procedat ex quaſi poſſeſſione ciuili & naturali.de quo per Bald.in §. ſi quis de manſo. in titul.ſi de feu. fuer. controuerſ. qui dicit
2 † quod præſcriptio ſeruitutis non cauſatur per poſſeſſionem ciuilem prout in re corporali:ſed ex naturali:quia fundus ipſe præſcribit, qui non habet animum.l.qui fundum.ff.quemadmo.ſeruitut.amit. De cuius.l.intellec.vide in iij.q.partis proxime ſequentis.& de hoc latius notat ipſe Bald.in repetitio.l. ſiua.

fina.colum.xv.& xvj.C.de præſcript.longi temporis, vbi latè examinat, an in ſeruitutibus & in incorporalibus ſit dare ciuilem quaſi poſſeſſionem, ex qua præſcriptio cauſetur? & refert varias opin.dic vt ibi.

Et qualiter acquiratur quaſi poſſeſſio ſeruitutis in ſeruitutibus tam affirmatiuis quàm negatiuis: maxime aquæductus, & iuris eligendi? & notat plenè idem Bald.in repetitio.d.l.fina. colum.xvij.verſicu.venio ad quæſtiones.

Et quid operetur quaſi poſſeſſio ſeruitutis? vide ibi per eum. columna xviij.

Et per hoc remanet expedita ſecunda pars huius quartæ partis principalis, in qua non impertinenter tractari potuiſſet de præſcriptione aliorum iurium incorporalium, vt iuriſdictionis, iure patronatus, iuri eligendi, & ſimilium. Sed reſeruo de iſtis congruentius pertractandum in quinta parte principali huius tractatus, in qua ſigillatim informabo quæſtiones in ſpecie.

SVMMARIVM.

1 Præſcribere libertatem eſt occidere ſeruitutem.

POſtquàm ſuprà latè vidimus de præſcriptione ſeruitutis, ſequitur videre de eius contrario videlicet de præſcri-
1 ptione libertatis. † Præſcriptio enim libertatis eſt occidere ſeruitutem ſecundum gloſſ.& Bartol.in l.ſi ædes.§.libertas.ff. de ſeruitut.vrban.prædior.& ſic capio tertiam partem huius quartæ principalis.

SVMMARIVM.

1 Libertas ſeruitutis qualiter & quanto tempore præſcribatur?

2 Seruitus ruſtica aut Vrbana quomodo amittatur?

3 Seruitus naturaliter diſcontinua licet non præſcribatur niſi tanto tempore cuius initij memoria non exiſtat: tamen amitti poteſt, & libertas talis ſeruitutis præſcribi.

1 ET primò quæro † Qualiter præſcribatur libertas ſerui-
a tutis & quanto tempore [a]? Dic quòd aut agitur de ſeruitute conſtituenda ſeu formanda, & tunc: quia pro ipſa competit actio perſonalis: non poteſt amitti antequam ſit conſtituta:

tuta:nec præſcribitur huic actioni perſonali minori ſpacio triginta annorum ſecundum metam actionum perſonalium: vt eſt text.cum gloſſ.in l.ſi partem.in princi.ff.quemadmod.ſeruitu.amit.& plenè not.gloſſ.& docto.in l.corruptionem.C.de vſufruct.bene facit.l.itinere.iuncta gloſſ.ff.de ſeruitut.ruſtic. prædi.& text.in l. Titio vſusfructus.in princip.ff.de cond.it.& demonſtratio.vbi dicitur quòd non poteſt deſinere: quod non incœpit,& text.in capitu.ad diſſoluendum.cum gloſſ.in verbo accuſari.de deſpon impu.quæ adducit multa ſimilia. & ita declarat domi.Anto.de Butri.in repetitio.capit.peruenit.colum. xvij.de cenſi.

Aut verò agitur de tollenda ſeruitute iam conſtituta, & tunc aut ſeruitus habet cauſam continuam, id eſt, in propoſito:quia quis quotidie vti poſſit ſine alternis diebus aut noctibus ex forma conſtitutionis,quia non habet interualla annorum, menſium, vel hebdomadarum: licet habeat interualla dierum,vel horarum,& ſui natura ſit diſcontinua, vt ſeruitus itineris,& viæ:& amittitur decem annis inter præſentes,& viginti inter abſentes per non vſum.

Aut verò ſeruitus habet cauſam diſcontinuam, id eſt, in propoſito interualla annorum,menſium, vel hebdomadarum ex forma conſtitutionis, quo ad vſum: & tunc amittitur duplicato legitimo tempore non vtendi,id eſt,viginti annis:tam inter præſentes,quàm inter abſentes. Et iſtud tempus ſufficit: licet aliqui dixerint, quòd hoc caſu inter abſentes requiruntur quadraginta.

Sed communis opin.gloſſ.& docto.eſt quod ſufficiant ſemper viginti iſto caſu.Sed propter interualla dierum, vel horarum non fit duplicatio.Iſta habentur in l.penulti.& fin.vbi tex. cum glo.C.de ſeruitut.& aqua.& in l.ſi ſic.& ibi notant glo.& docto.maximè Paul.de Caſt.ff.quemadmo.ſeruitu.amit.l.r ibi eſt gl.notab.de ſeptimana, in gloſ.fin.quam docto.communiter ſequuntur.

2 † Hæc procedunt in ſeruitute ruſtica ſimpliciter: quia illa amittitur per non vſum ſola negligentia non vtentis tempore legitimo iuxta prædicta. Sed in amittenda ſeruitute vrbana: & ſic in præſcribenda libertate talis ſeruitutis requiritur aliud quia illa per non vſum ſola negligentia non amittitur quouis tempore: niſi interueniat contrarium factum præſcribentis libertatem.

Hanc differentiam inter ſeruitutem ruſticam & vrbanam facit

facit text.not.in l.hæc autem iura.quæ eſt l.iij.ff.de ſeruitu.vrban.prædio.& ibi ponit exemplum:& notant Bart.& omnes.

Hæc omnia latè traduntur, licet magis inuolutè Innocen. & Cano.in d.c.de quarta,maximè Panor.circa fin.de præſcriptio.vbi primo tractant qualiter ſeruitutes, & conſimilia iura incorporalia acquirantur.Secunda qualiter perdatur.

Et notat diffusè Cæpol.in ſæpe alleg.tracta.ſeruitut.vrban. prædi.capit.xxiiij.incipien.decimo & vltimo principaliter &c. Referens dicta Cano.in d.c.de quarta, & plura alia.col.j.verſi. item ſeruitus.cum tribus colum.ſequenti.

Et vltra eum plenè.domi.Anto.de Butri.in repet.c.peruenit. col.xvij.de cenſi.vbi dicit quòd ex parte præſcribentis libertatem non attenditur:an ſeruitus ſit continua vel diſcontinua ſui natura,ſed an habeat interualla vel non: vt dictum eſt ſuprà. Et hoc modo in propoſito dicitur habere cauſam continuam:ſi non habeat interualla prædicta. Vel diſcontinuam: ſi habeat:& ita loquitur text.in d.l.ſi ſic.ff.quemadmod.ſeruitut. amit.Et ſic loquuntur Cano.in d.cap.de quarta,vbi per Panor.
3 ad fin.commen.

† Ex quo not quod licet ſeruitus naturaliter diſcontinua non præſcribatur: niſi tanto tempore: cuius initij &c.vt plene notant glo.& docto.in l.ſeruitutes la grande.ff.de ſeruitu.titu. generali:tamen perditur: & libertas talis ſeruitutis præſcribitur longo tempore.Ita dicit Paul.de Caſtr.in d.l.ſi ſic.& refert Cæpo.in d.c.xxiiij.colum.ij.

ADDITIO.

a De præſcriptione ſeruitutis & libertatis: & quare in acquirenda ſeruitute diſcontinua requiratur tempus: cuius initij &c.& in perdenda ſufficiant decem vel viginti anni: vide per Bald.in repeti.l.fin.colum.ſi.C.de præſcript.longi temporis.

SVMMARIVM.

1 *Contra eccleſiam regulariter præſcribitur xl.annis indiſtinctè.*

1 SEcundò quæro.† vtrum iſta duplicatio temporum fiat quo ad eccleſiam in præſcribenda ſeruitute habente prædicta interualla? Cano.in hoc variè loquuntur Sed magis communis concluſio eſt quod iſta duplicatio non fiat reſpectu eccle-

ſiæ:

ſiæ:quia contra eccleſiam regulariter præſcribitur quadraginta annis indiſtinctè, abſque aliqua duplicatione:vt concludit Panormita.in d.c.de quarta, colum.iij.& iiij.poſt relatas opin. & longam diſputationem:& ſequitur Felin.colum.antepenultim.& firmat Cæpol.in loco præallegato.

SVMMARIVM.

1 *Libertas ſeruitutis an de iure ciuili poſſit præſcribi cum mala fide?*

2 *Libertas ſeruitutis præſcribitur longo tempore, & negligentia non vtentis*

3 *Differentia quæ ſit inter ius canonicum & ciuile quantum ad præſcriptionem?*

4 *Præſcribens habet iuris præſumptionem pro ſe.*

5 *Præſcriptio tam canonica quam ciuilis nunquàm valet abſque bona fide.*

6 *Dominus habens malam fidem an dicatur præſcribere: aut fundus ipſe ſeruiens?*

7 *Vbi agitur de præſcribenda libertate non tractatur de conſeruando iure quæſito.ſed de extinguendo libertatem.*

8 *Bona fides requiritur tam in præſcriptione libertatis, quàm ſeruitutis.*

1 TErtiò quæro. † Vtrum libertas ſeruitutis poſſit præſcribi cum mala fide? De iure ciuili: caſus eſt clarus quod ſic in l.ſequitur.§.ſi viam.ff.de vſucapio.quia lex ciuilis conſiderat ſolam negligentiam non vtentis:vt ibi notat. Bartol.& in dicta l.hæc autem iura.& Bald.in l.ſicut.columna ſecunda, vltra med.C.de præſcriptio triginta vel quadraginta ann.dicens per text. in dicto §. ſi viam: † quod libertas ſeruitutis
2 ſemper præſcribitur longo tempore: & quod ſufficit ſola negligentia non vtentis.

Sed dubitatur an procedat de iure Canon? Iſtud dubium mouet dominus. Anton. de Butrigar. in repetitio. dicti capituli, peruenit.columna vigeſimaſexta, de cenſi.& concludit quod quamuis de iure ciuili libertas ſeruitutis præſcribatur cum mala fide. Tamen de iure canonico requiritur bona fides per generalem regulam.capitulo, fina.de præſcriptionibus. Et ſic late impugnat opinio.Bartoli, in dicto §.ſi viam. & in dicta l.hæc autem iura:dum diſtinguit: an requiratur poſſeſſio

ex parte præſcribentis: vel non: & mala fides noceat: quam omnes Cano. impugnant in c. fin. de præſcript. Panor. in d. c. de quarta. in fi. cōmen. dicit quòd prædicta de præſcriptione ſeruitutis & libertatis procedunt nedum ſecundum leges: ſed etiam ſecundum canones. quia in hoc canones non reperiuntur contrarium diſponere, niſi reſpectu eccleſiæ. Vnde ſecundum eum in foro canonico prædicta ſeruabuntur ad vnguem. Nec dicit quòd exigatur bona fides ad præſcriptionem libertatis.

Sed ipſe Panor. in eo. c. de quarta. colum. iiij. in prin. ver. ſed
3 quantum melius ſe declarat. dicens. † quòd regulariter inter ius canonicum & ciuile quantum ad præſcriptionem inducendam nulla eſt differentia præter illam, quia ius ciuile admittit præſcriptionem cum mala fide. l. ſi quis emptionis. C. de præſcript. xxx. ann. quam ius canonicum damnat. c. vigilanti. & c. fin. de præſcriptio.

Sentit ergo Panor. quòd nulla præſcriptio currat cum mala fide tam in corporalibus quàm in incorporalibus de iure canonico, quod apertè dicit text. in dicto capitulo fin. ibi. Vt nulla valeat, &c.

Et hanc partem, quod in præſcriptione libertatis requiratur bona fides: tenet apertius idem Panormit. in c. ſi diligenti. col. iiij. verſi. ſecundo caſu principali. de præſcript. vbi dicit quod cum agitur de præſcribenda libertate communiter tenetur,
4 quòd præſumatur bona fides: † quia præſcribens habet iuris præſumptionem pro ſe. Debuit enim credere rem eſſe talem, qualis naturaliter eſſe debet: & ſic liberam. Allegat Cyn. in l. j. C. de ſeruitu. Poteſt tamen ex aduerſo probari mala fides: vt ibi per eum.

Vult ergo q̄ in præſcriptione libertatis exigatur bona fides.

Eandem concluſionem firmat Cæpo. in d. c. xxiij. de ſeruit. vrb. præd. col. iij. circa fi. & ſeq. verſi. ſed certè licet implicitè: & Imo. in c. fina. colum. x. de præſcript. & Alexan. conſi. cxxxvj. in cauſa & lite vertente inter Iacobum. pen. col. ij. volu. allegans Bart. in pluribus locis. Et hæc opi. videtur vera & tenenda conſulendo & iudicando propter generalitatem regulę c. finali. de
5 præſcri. † quòd nulla valeat abſque bona fide præſcriptio tam canonica, quàm ciuilis vt expreſſe dicit text. quæ regula vendicat ſibi locum tam in rebus corporalibus quàm iuribus & actionibus & incorporalibus, vt ibi concluſerunt gloſ. & omnes Cano.

Contra

Contrariam opi.quod text.in d.l.ſequitur.§.ſi viam. non ſit correctus de iure canonico tenet ibi expreſſe Paul. de Caſtr. motus : quia in hac præſcriptione libertatis non conſideratur bona vel mala fides:ſed vſus vel non vſus ſeruitutis. Mouetur etiam:quia vt ipſe dicit dominus qui habet malam fidem:non
6 dicitur proprie præſcribere libertatem. † Sed ipſe fundus ſeruiens eſt,qui præſcribit in quo nõ eſt bona vel mala fides.ſicut etiam ipſe fundus de per ſe præſcribit , & retinet ius ſeruitutis : vt eſt text.not.in l.qui fundum.ff.quemad.ſerui. amit.Per quem ita dicit Bald.in §.ſi quis de manſo.colũ.vlt.verſic.extra not.quòd in realibus in tit.de contro.inue.

Sed iſtud fundamentum videtur erroneum, & contra text. expreſſum in l.ſi edes.§.libertas.ff.de ſerui.vrb.pręd.qui dicit, quod libertas ſeruitutis non præſcribitur , niſi quis poſſideat fundum ſeruientem:& ſi deſinat poſſidere ante ſtatutum tempus,præſcriptio libertatis interrumpitur, ergo ſequitur, quòd ipſe fundus per ſe non præſcribit libertatem : ſed ille qui poſſidet fundum, licet Bar.ibi reſtringat illũ text. ad præſcriptionem libertatis ſeruitutis vrbanæ in qua ſecundũ eum requiritur factũ & bona fides præſcribentis.d.l.hęc autem iura.Meritò dicit Bart.ſi non poſſidet domũ, non habet neq; bonam neque malam fidem,nec aliquid facit.Ideo libertas non pręſcribitur:& ita loquitur ille text. Secus putat ipſe in præſcribendo libertatem prædij ruſtici , quia tunc perditur ſeruitus ex ſola neglìgẽtia non vtẽtis.per d.l.ſequitur.§.ſi viam.Quæ opi.communiter reprobatur : vt ſtatim dicã. & ſtante pro vera opinio. Bar.adhuc male dicit Pau.de Caſt.vbi ſupra indiſtinctè loquitur in omni ſeruitute.

7 † Non obſtat tex.in d.l.qui fundum.quia loquitur in præſcriptione ſeruitutis, non libertatis. vel melius in retentione ſeruitutis iam quæſitæ quæ retinetur per fundum:ſi aqua ſponte defluxit:etiam nullo poſſidente:ſiue de præſcriptione ſeruitutis cautatæ & formatæ mediãte aliquo titulo habito à non domino iuxta.l.ſi ego.§.j.ff.de publ.& l.fi.in fi.C.de præſcrip.lon. temp.vt dixi ſupra in vij.q. huius partis circa præſcriptionem ſeruitutis aquæductus.

Sed vbi agitur de præſcribenda libertate non tractatur de conſeruando iure quæſito ſed de extinguendo ſeruitutem. Et ita text.in d.l.qui fundũ. pulchre & latius declarat Pau.de Ca. in d.l.ſi edes. §. libertas : vbi opponit de illo text. dicens quod poſt quam libertas, vel etiã ſeruitus eſſet acquiſita fundo pro-

cedit contrarium. quòd ipſe fundus eam retinet ſine facto hominis, & ſi per mille annos ea non vteretur: quia ex quo fundus ea vtitur conſeruatur talis acquiſitio, nec perderetur, licet quis deſineret fundum poſſidere, vt in contrario.

Sed text. in d. §. libertas loquitur ſecundum Pau. in libertate nondum acquiſita, ſed quæ veniebat acquirenda per præſcriptionem, in qua requiritur poſſeſſio cũ bona fide. Fundus autem non habet nec bonam nec malam fidem. Vnde non dicitur poſſidere quantum ad hoc, vt poſſit eam acquirere. Sed eſt neceſſe quòd poſſideatur per hominem. Et homo non dicitur poſſidere eam per ſe niſi cum fundo: vt ibi latius per Pau. qui contradicit his quæ dixit in d. §. ſi viam. Barto. vero. in d. l. hæc autem iura & in d. l. ſi ædes. §. libertas diſtinguit inter ſeruitutem ruſticam & vrbanam. dicens quod licet in præſcriptione libertatis ſeruitutum ruſticorum prædiorum non requiratur bona fides præſcribentis. d. l. ſequitur. §. ſi viam. tamen in præſcriptione libertatis ſeruitutum vrbanorum prædiorum requiritur. Et fuit opin. & diſtinctio gloſ. in d. l. fin. ff. quemad. ſerui. amit. & quam ibi ſequuntur Bar. & Pau. de Ca. in d. l. hęc autem iura. & Imo. in d. l. ſequitur. §. fin. Et aſſignat rationem: quia in præſcribenda libertate ſeruitutis ruſticæ non requiritur aliquod factum præſcribẽtis: prout requiritur ad pręſcribendam libertatem ſeruitutis vrbanæ. d. l. hæc autem iura. Quod dicit Immol. debere intelligi: vbi agitur de pręſcriptione longi tẽp. Sed vbi allegatur præſcriptio longiſſimi temporis triginta an. videtur ſecundum eum, quod procedat etiam cum mala fide in ſeruitute vrbana: vt volunt gl. in l. j. C. de præſcript. lon. temp. quę pro liber. quã ſequitur. Cy. in l. ij. in vij. q. C. de ſeru. & aqua. Et ſecundum prædicta dicit Imo. in d. l. ſequitur. §. fin. debere intelligi illum tex. Et hanc opi. ſecutus eſt Alex. in l. ſi. in princ. col. iij. circa fi. ff. de eo per quem fac. erit. dicens quod libertas ſeruitutis ruſticæ præſcribitur etiã ſine titulo & bona fide ſpacio decem annorum in odium mere negligentis vti, & petere ſeruitutem per d. l. ſequitur. §. ſi viam. & not. per Bart. in d. l. hæc autem iura. Et videtur ſequi Feli. in c. illud. col. ij. verſi. primam partem. de præſcrip. Et vltra eos eandem opin. tenuit. Bald. in repe. l. ſi. col. ſi. vltra me. ver. vlterius quæro. C. de præſcr. lon. te.

Sed hanc differentiam an requiratur factum præſcribentis, vel non reſpectu bonæ fidei reprobat d. Anto. de Bu. in d. c. peruenit. col. xvj. & ſeq. Et reprobãt cõter. Cano. in d. c. ſi. de præſcriptio. Concludo igitur cum Cano. vt ſupra. 3 † Quod tempus

requiritur

requiritur bona fides in præſcriptione libertatis, ſicut in præſcriptione ſeruitutis.

SVMMARIVM.

1 *Scientia & patientia aduerſarij an requiratur in præſcribenda libertate ſeruitutis?*

2 *Seruitus amittitur per non vſum longi temporis: licet ignoretur debita.*

3 *Titulus an requiratur in præſcriptione libertatis, aut ſeruitutis?*

1 QVarto quæro. † Vtrum in præſcribenda libertate ſeruitutis requiratur ſciẽtia & patientia aduerſarij: ſicut requiritur in præſcriptione ipſius ſeruitutis? l.ij.C.de ſeruitut.& aqua.

Breuiter concludo quòd non.per tex.no.in l.ſi partem.§.j.ff.
2 quemad.ſeru.amit. vbi eſt caſus † quod ſeruitus amittitur per non vſum longi temporis licet quis ignorauerit eam ſibi debitam. Not.gloſ.per illum tex.in l.ſi ſic.in gl. magna.ff.quẽad. ſeru.amit. Nec diſtinguo:an ille cui debetur via, ſciuerit ſeruitutem ſibi debitam, vel non:quia ſeruitus amittitur:etiam ſi non poſſit alicui negligẽtia imputari.d.l.ſi partẽ.§.j. vbi bonus tex.licet forte de æquitate per reſtitutionem in integrum ſubueniatur per l.& Atilicinus.ff.de ſeruit.ruſti.prædio. & ibi ſequuntur Bart. & docto. præcipue Paul.de Caſtr.multum commendans illam gloſſ.in hoc vltimo dicto: quatenus vult dare reſtitutionem ignoranti quod dicit eſſe perpetuo notandum: de quo late dicetur infra. Not. Aret.in §. æque.colũm. fin.inſtitu.de actio.Paul.de Caſtr.conſi.ccxciij.ego Paulus.& dom. Anto de But.in repetitio.d.cap. peruenit.colum.penul.in prin. de cenſib.

3 Addens aliud: † quòd in præſcriptione libertatis non requiritur titulus,prout nec exigitur in præſcriptione ſeruitutis. d.l.ſi quis diuturno.

Et ante ipſum ita dixit Dyn.in c.poſſeſſor,in ſi. commen.de reg.iur.in vj.Et pro hoc adduco text.cum gloſ.in l.ij.C.de præſcrip.lon.tem.quæ pro liber.

SVMMARIVM.

1 *Libertas iurium & ſeruitutum perſonalium, aut mixtarum quanto tempore præſcribitur?*

2 *Vſus & vſusfructus quanto tempore amittatur inter præſentes, vel abſentes poſtquam eſt creatus?*

3 *Actio competens pro vſufructu conſtituendo non tollitur minori ſpacio xxx. annorum.*

1 QVinto quæro. † Quia prædicta procedunt in præſcriptione libertatis iurium & ſeruitutum realium. Quanto tempore præſcribatur libertas iurium & ſeruitutum perſonalium, ſiue mixtarum: vt vſus, & vſusfructus? de hoc eſt caſus in l. corruptionem. & ibi gloſ. & omnes doct. not C. de vſufruc. vbi di-
2 citur † quòd vſus, vel vſusfructus amittitur. x. annis inter præſentes: & xx. inter abſentes: poſtquàm eſt cōſtitutus & creatus: & pariter actio perſonalis pro eo cōpetens: licet ſui natura ſit perpetua: tamen tollitur in conſequentiam ſpacio. x. vel xx. anno. prout realis. Et ratio eſt propter vnionem, quam habet cum reali: & ex hoc eius naturam imitatur ſecundum Bart. & docto. ibi: præſertim Sali. in ij. not. Ad quod faciunt not. per Bar. in l. iiij. §. Cato. in iij. oppo. verſi. item Dyn. bene dicit. ff. de verbo. oblig.

Hanc cōcluſionem limita vt procedat in vſu, vel vſufructu
3 iam conſtituto & formato. † Sed tacito competens pro vſufructu conſtituendo non tollitur minori ſpacio. xxx. anno. ſecundum gloſ. in d. l. corruptionem. quam ſequuntur communiter docto. vt ibi atteſtatur Salic. vltra med. commen. verſic. venio ad ſecundum. defendens opi. glo. & communem ab oppugnationibus antiquorum: & confirmans per tria fundamenta. Idem tenet gloſ. in l. ſi partem. in princ. ff. quemad. ſerui. Et prædicta firmat Bal. in rep. l. fi. col. xix. & xx. C. de præſcrip. lon. temp. vbi late tractat de præſcriptione libertatis vſusfructus formati & formandi: & ſic de præſcriptione vſusfructus extinctiua.

Et de iſta materia plenè ſcribit But. in dicto. cap. peruenit. col. xix. & xx. de cenſi.

SVMMARIVM.

1 *Temporum duplicatio an fiat in ſeruitutibus, & iuribus perſonalibus, vel mixtis perdendis?*

2 *Diſtinctio an ſeruitus habeat interualla vel non: de quibus ſeruitutibus intelligatur?*

1 SExto quæro. † An in ſeruitutibus, & iuribus perſonalibus, ſeu mixtis perdendis & amittendis: & ſic vbi agitur de illorum libertate præſcribenda: fiat duplicatio temporum: ſi habeant interualla annorum, vel menſium: prout fit in realibus vt dixi. in j. quæſtio. huius materiæ?

Iſtam

Iſtam quæſt.format Panor.poſt But.& alios cano.in d.ca.de quarta.colum.iij.cum concor.ibi ſignatis in apoſtil.

Et quicquid ipſe teneat: videtur vera & communis opin.
2 † quod illa diſtinctio an ſeruitus habeat interualla: vel non, ſolum vendicet ſibi locum in realibus,& non in perſonalibus: quia in illis ſemper locum habet præſcriptio cõmunis ſecundum Bart.in l.iuſto.§. non mutat.ff.de vſuca. cum multis concor.adductis per Feli.ita firmantem in d.c.de quarta. col.xiij. Sed pro contraria opi.Panor.adduco text.in l.pe.C.de ſeruit.& aqua. vbi propriè in hac materia præſcriptionis libertatis ſeruitutum:ſiue amiſſionis earum. text.æquiparat ſeruitutes perſonales,& reales.Ergo eadem diſtinctio eſt adhibẽda in vtriſque. Poteſt reſponderi ſuſtinẽdo communem:quod illa æquiparatio ſit ſolum reſpectu cõmunis & legitimi temporis, non quo ad duplicationem:licet repugnet ille tex.in finalibus verbis dicens.Vt ſit in omnibus huiuſmodi rebus cauſa ſimilis.

SVMMARIVM.

1 *Libertas perſonæ quanto tempore præſcribatur.*
2 *Quæſtio ſtatus perſonæ moueri non poteſt, niſi infrà quinquennium poſt mortem.*

1 SEptimò quæro. † Quanto tempore præſcribatur libertas perſonæ? dic quòd viginti annis cum bona fide etiam abſq; titulo:ſiue inter præſentes:ſiue inter abſentes.Ideo ſi quis fuerit. xx. annis moratus in ſtatu libertatis, & ſe publice geſſerit pro homine libero, per tantum tempus præſcribit libertatem: licet eſſet ſeruus. Caſus eſt in l.ij. C. de præſcriptionib. long. tempo.quæ pro liber. Et ibi not.gloſ. & docto.maximè Bald. & latius Salice. Et idem videtur dicendum in hominibus taliis ibilibus cum ſint quodammodo ſerui. Quia quælibet exiſtẽtia ſui iuris præſcribitur illo ſpacio ad inſtar libertatis: vt dicit gloſ.nota.in d.l.ij.in gloſ. ſi.in fine & dicam in ſequenti quæſtione.

Fallit iſta concluſio in curiali. Nam licet curia præſcribat aliquem in curialem ſuum quaſi poſſidendo illum. triginta annis ad ſeruitia curiæ: vt eſt caſus in lege cum. C. de fundis priuatis, libro decimo. Tamen ſecus eſt econuerſo: quia curialis diſcedens à curia non præſcribit ſe vllo tempore in libertatem: vt ſit ſolutus à curiali conditione. Caſus

eſt in l.præſcriptione.C.de præſcrip.long.tempo.& l.ſi quis decurio.la iij.& ibi plenè not.Ioan.de Pla.C.de decurio.

2 † Et nota quòd quæſtio ſtatus perſonæ moueri non poteſt niſi infrà quinquennium poſt mortem. Et ſi quis vixit vt ingenuus tempore mortis non poteſt quæri de ſtatu ſuo vltra quinquennium à die mortis ad effectũ conſequendi eius bona ab hæredibus eius.

Nec etiam poſſunt deſcendentes ex eo ſuper ſtatu inquietari ex perſona illius, qui prætenditur fuiſſe ſeruus, vel ancilla effluxo quinquennio à die mortis ſuæ:vt in toto titulo.C.ne de ſtatu defunct.poſt quinquen.quæra.in rubro & nigro.

Et ſic iſto caſu libertas perſonæ præſcribitur quinquennio reſpectu deſcendentium: vt in pluribus legibus illius titu.& ad hanc præſcriptionem quinquennalem tria requiruntur.

Et hæc præſcriptio currit etiam aduerſus pupillum: fiſcum & rempublicam abſque ſpe reſtitutionis:vt eſt caſus nota.in l. ſi mater.& in l.ſeq.eodem titu.& ibi glo.notabi.fallit in caſu l. fina.eiuſdem tituli.

SVMMARIVM.

1 *Filius an poſsit exiſtentiam ſui iuris contra patriam poteſtatem præſcribere?*

1 OCtauo quæro. † An filiusfamilias poſſit præſcribere exiſtentiam ſui iuris contra patriam poteſtatem? Reſpondeo quòd ſic:ſi ſe geſſit per viginti annos pro patrefamilias ſciente & patiente patre. Tunc enim præſcribit ſuam poteſtatem:ſicut ſeruus ſuam libertatem.text.eſt cum gloſ.in l.j.in verbo cum diu:& ibi not.docto.C.de patri.poteſta.& glo.in l.ij.in glo.fina. in fi.C.de præſcriptio.longi tempo.quæ pro liber.

Et has duas proximas quæſtiones vide Bald.conſi.ccxxix.ſuper eodem tertio volu.& Bal.da.inter conſilia dom.Alexand. conſilio vltimo.Clementiſſimi Dei patris domini noſtri Ieſu Chriſti &c.& quidem viſo puncto.iij.col.iij.volu.

NVnc venio ad quartam partem huius quartæ partis principalis, in qua videndum reſtat de præſcriptione actionum perſonalium: realium, & mixtarum, ſiue in rem ſcriptarum, tam in genere quam in ſpecie: exceptis his, de quibus

tam

iam ſuprà tractatum eſt: necnon officij iudicis, ac fructuum, & acceſſoriorum.

SVMMARIVM.

1 *Actio perſonalis de iure ciuili ſemper præſcribitur ſpatio triginta ann. ſiue cum bona, ſiue cum mala fide.*

2 *Actioni de dote quanto tempore præſcribatur?*

3 *Legata præſcribuntur triginta annis concurrente bona fide.*

4 *Actio iniuriarum etiam ciuilis tollitur annali præſcriptione.*

1 PRimò igitur quæro. † Quanto tempore actiones perſonales præſcribantur. Et datur regula generalis de iure ciuili. quod omnis actio perſonalis præſcribitur ſpatio triginta annorum ſiue cum bona: ſiue cũ mala fide l. ij circa med. C. de conſti. pecu. & l. j. §. ad hæc. C. de anna. except. l. ſicut. & l. cum notiſſimi. C. de præſcript. xxx. vel xl. an. ſiue actio ſit ciuilis: ſiue prætoria rei tantum perſecutoria l. in honorariis. ff. de actio. & obliga. Et de huiuſmodi præſcriptione actionum perſonalium
2 tractat Butr. in repe. c. peruenit. colum. xxiiij. de cenſi. † Et hæc præſcriptio ciuilis triginta annorum obſtat etiã in debito dotali ſiue in dote à die: quo peti potuit l. in rebus. §. omnis. C. de iure doti. no. do. Corne. conſi. xcij. quia cauſa eſt patrimonij & tenetur merces vltra med. verſic. & conſi. xc. iiij. volu. Et quod actioni de dote præſcribatur triginta annis continuit Bal. conſi. cxxv. actio de dote præſcribitur. iiij. volu. licet fundus dotalis non præſcribatur. l. ſi fundum. ff. de fun. dota. Et plene dicetur in primo articulo vltimæ partis prin. huius trac. in xvj. caſu vbi videndum.

3 † Legata etiam præſcribuntur triginta annis: prout præſcribitur in cæteris perſonalibus ſecundum Pau. de Caſt. cclxxxv. ali. cclxx. arch. hæc licet lĩas dictæ prelle. in iiij. rub.

Quæ regula hodie procedit concurrente bona fide. Sine qua nulla præſcriptio currit de iure canonico c. final. cum ſimi. ... not. de præſcript. cuius diſpoſitio locum habet etiam in actionibus perſonalibus: et ibi cõcludunt communiter Cano. Et plene dixi in tertia parte princip.

Et ſi qua actio dici poſſit aliquo excogitato ingenio non præſcribi ſpacio triginta annorum: tunc ſaltẽ præſcribitur ſpacio quadraginta annorum l. omnes. C. de præſcriptio. triginta

anno.de cuius intellectu dixi in nona quæſtione quartæ partis quintæ principalis.circa ſin.quæſtionis.vbi vide.

Primò fallit prædicta regula in actione iniuriarum: quæ licet ſit ciuilis, quando deſcendit ex l.Cornelia. non durat niſi anno l.ſi non conuitij.C.de iniur.ſecundum glo.inſti.de perpe.& tempo.actio.in prin.ſuper verbo conſtitutiones.circa fi.quæ ponit aliam fallentiam. Sed ſecundum magis veram & communem opinionem, actio iniuriarum ciuilis eſt perpetua. vt not.gloſ.& docto.præcipuè Salice.in d.l.ſi conuitij.

4 † Adde prædictis quod actio iniuriarum etiam ciuilis tollitur annali præſcriptione:niſi intra annum à tempore irrogatæ iniuriæ computandi lis fuerit conteſtata d.l.ſi non conuitij.ita latè concludit Ioan.Andr.contra Cyn.in d.l.ſi non conuitij.in addit.ad Spec.in titu.de iniur.& Ro.deciſ.ccxl.pro iniuriis vbi eſt lònga additio in nouis.

Secundò fallit quo ad prætorias in reſciſſoria,redhibitoria, & quanto minoris,& in actione de dolo: quia iſtę ſolum dătur ad tempůs limitatum: videlicet reſciſſoria olim infrà annum vtilem: hodie infrà quadriennium continuum à die læſionis: redhibitoria infrà ſex menſes.quanto minoris infrà annum, actio de dolo infrà biennium: quàmuis iſtę ſint rei perſecutoriæ: vt not.gloſ.in gl[illegible] inſti.de perpe.& tempo.actio.in prin. in verbo conſtitutionibus:& in verbo plerunque.& in d.l.in honorariis.quæ allegat caſus legum hic dicentium in ſingulis actionibus.Pœnales vero prætoriæ ſemper ſunt annales:vt latè habetur in d.l.in honorariis.

SVMMARIVM.

1 *Accuſatio ſeu actio criminalis quanto tempore regulariter tollatur?*

2 *Inquiſitio ſiue officium iudicis inquirentis tollitur viginti annis.*

3 *Tempore per ſtatutum præfixo ad accuſandum non poteſt vltra illud tempus inquiri:fallit multis caſibus.*

4 *In delictis nunquam præſcribitur.*

5 *Delinquendi licentia non præſcribitur.*

6 *Actio iniuriarum prætoria non datur niſi anno.*

7 *Statutum de non conueniendo aliquem de crimine poſt annũ quomodo intelligatur?*

8 *Perempto iure agendi an peremptum ſit ius excipiendi?*

9 *In crimine ſuppoſiti partus nunquam præſcribitur.*

Iura

10 *Iura fiſcalia quanto tempore præſcribuntur.*
11 *Præſcriptio qualiter interrumpatur in criminalibus.*

1 SEcundò quæro. † Quanto tempore præſcribatur actio ſiue
a accuſatio criminalis:[a] quæ eſt perſonalis:quia deſcendit ex delicto, vel quaſi §.j.cum materia.inſti.de actio. Dic quod accuſatio vel actio criminalis regulariter tollitur ſpatio xx.ann. caſus eſt no.in l.quærela.C.de fal.quem Bal.& Ange.ibi dicunt ſingularem:exceptis aliquibus ſpecialibus delictis ibi enumeratis per gloſ.quorum accuſatio finitur, vel durat minori vel maiori tempore.Per quam l.dicit Bald.in l.ij.col.j.C.de conſti. pecu.quòd accuſationes ſemper ſunt perpetuæ:ex quacunque lege vel edicto deſcendant:ideſt durant xx.annis. refert Iaſ.in §.pœnales.colum.v.in antiq.impreſ.& colum.iij.in noua.inſti. de actio.Et antè ipſum Alex.in l.in honorarijs.in apoſt.ad Bar. ff.de actio.& obliga.Et per illam l.quærela.dixit in ſpecie glo. in l.in cognitione.in gloſ.magna circa fin.ff.ad ſilla.quòd de homicidio non poteſt quis accuſari poſt viginti annos: quia regula illius legis eſt generalis in omni crimine publico: vt ſonant verba text.quam gloſ.allegat Angel.in d.l.quærela.in fin. commen.& ſic per eam determinat.no.Panormi.in c.cum haberet.in iij.not.extra de eo qui duxit in matri.quam pol.per adult.

2 † Amplia iſtam regulam: vt procedat nedũ in accuſatione:
b ſed etiam in inquiſitione:[b] quæ fit per officium iudicis in caſibus a iure permiſſis:quos late not.gloſ.& Barto.in l.ij.§ ſi publico.ff.de adult.& plene Areti.in maleſi.in gloſ.ſuper verbo.hæc eſt quædam inquiſitio.Quia ſicut accuſatio tollitur viginti annis:ita & inquiſitio:ſiue officium iudicis inquirentis: quod ſuccedit in locum accuſationis c.qualiter & quãdo.el ſecundo de accu.ſecundum Barto.Angel.Salice.& communiter omnes in d.l.quærela.qui reprobant opi.gloſ.tenentis contrarium.

3 Ex quo infert Bar.† quod ſi per ſtatutum præfigatur certum tempus ad accuſandum:vltra illud tempus nõ poterit amplius inquiri: quod dicit eſſe perpetuo menti tenendum. Et ibi ſequuntur Ange.& Salic.Ange.Areti.do.Ang.in tracta. maleſi.in glo.in verbo.hæc eſt quædam inquiſitio.col.xij.

4 † Primò limita regulam.d.l.quærela.vt procedat quo ad forum temporale:& ſic reſpectu pœnæ tẽporalis,& publicæ vindictæ, ſed quo ad pœnitentiam peragendam: & in foro conſciẽtiæ nullum tempus eſt præfixum:& nunquàm præſcribitur

in delictis.glo.eſt ſingu.in c.admonere.xxviij.q.ij.quam refert Panor.in c.fina.colum.iij.& ibi Feli.col.ij de præſcript.not. idé Panor.in c.cum haberet.in iij.no.extra de eo qui duxit in matrimo.dicens per illam gloſ.quod de iure canonico non currit præſcriptio in peccatis,quominus ſaltem in foro animæ imponatur pœnitentia pro delicto.

Ex qua glo.infert Bal.in l.j col.xx.C.qui accu.non poſ.quod in mere ſpiritualibus nunquàm currit præſcriptio.

Et dicit Panor.in d.c.cum haberet.quod quo ad deum & forum animæ diuturnitas temporis auget peccatum: etiam ſi nó ſit reiteratum : quia tantò grauiora ſunt peccata, quanto diutius infelicem animam detinent alligatam: vt dicit text.in c. ſina.de conſue.

Sed de iure ciuili:ſi delictum fuit momentaneum vt homicidium: tunc longinquitas temporis alleuiat pœnã.vt eſt text. no.in l.diutino.ff.de pœ.& quandoque ex toto tollit.vt in caſu d.l.quærela.ſecundum Panor.in d.c.cum haberet.

5 † Secundo limita regulam.d.l.quærela.vt procedat reſpectu delictorum præteritorum.Secus reſpectu futurorum, quia delinquendi licentia non præſcribitur ſecundum Bal.in repet.l.j. colum.ij.circa fi.C.de eman.lib.per d.l.ſi diutino.ff.de pœ.

Hinc eſt,quod non valet ſtatutum , quod non corrigantur exceſſus ſecundum Inno.in c.ad noſtram.in fi.de appel.quem ſequitur Bal.in repe.l.de quibus.col.xij.verſi.ex prædictis.ff.de legi. Ad quod facit text.in l.uniſgenitu.§.illud.ff.de pac.vbi dolus de præterito remitti poteſt : ſed non dolus de futuro : ne detur occaſio delinquendi.

6 † Tertio no.limita regulam d.l.quærela.vt nó procedat vbicunque actio pœnalis ciuilis,ſeu ciuiliter intentata deſcendés ex delicto finitur anno,vt eſt actio iniuriarum prætoria,quia non datur niſi anno.l.ſi non conuitij.C.de iniur.quia tunc actio criminalis quæ nó oritur ex eod. delicto ...ta.§.in ... de iniur.pariter finitur anno.... idem in aliis delictis,ex quibus regulariter oritur duplex actio: ciuilis & criminalis.l.fi...ff.de priua.delict.& l.fina.ff.de fur. Illa fuit ſingularis ... Iaco. Butr.quam ſequitur Ange.in d.l.quærelam ... commen... Sali.in ſi.qui latius declarat ... no.concluſionem,quod de crimine nó poteſt criminaliter ... vltra tempus ... quo poteſt de eo ciuiliter agi.... extincta ciuili ... criminalis,cum criminalia ... regulariter minori tépore concluatur,quam ciuilis actio ...

xxx.

xxx. annis: & in his eſt xx. d. l. querela. Vbi ergo extinguitur ciuilis minor tempore, tantomagis debet extingui criminalis.

Ex quo infert Salicet. poſt Iaſo. Butriga. quod cum actio de dolo ciuilis hodie cohartetur biennio continuo. l. fin. C. de dolo. non poterit agi de dolo criminaliter puniendo pœna ſtellionatus vltra biennium, & pariter in actione iniuriarum prætoria, quæ durat anno, eius criminalis tolletur anno. Sed quando actio iniuriarum eſt ciuilis, vt in tribus caſibus poſitis in l. lex Cornelia. in princip. ff. de iniur. Tunc quia hæc ciuilis duraret. xxx. annis in illis caſibus ſecundum veram opin. vt volunt glo. & docto. in d. l. ſi non conuitij, eius criminalis durabit. viginti annis. dicta l. querela. quæ verba dicit Salicet. tene perpetuo cordi: quia debent demulcere aures auditorum. Bene facit not. dictum Bart. in l. prima, §. quod ait prætor. ff. de
7 allegato. Vbi ſingulariter decidit. † quod ſtante ſtatuto, quod de delicto quis non poſſit conueniri poſt annum, intelligitur tam ciuiliter, quam criminaliter.

Quarto limita regulam. d. l. querela. vt non procedat quo ad excipiendum in crimine falſi, quia poteſt perpetuo excipi de falſo: licet accuſatio ſit temporalis, etiam poſt vigeſimum annum. Ita tenet gl. in d. l. querela. per regulam: quæ habet quod temporalia ad agendum, ſunt perpetua ad excipiendum. l. pure. in fin. ff. de exceptio. doli. & l. licet. cum glo. C. de exceptio. Quam copioſe examinat Felin. poſt Panor. in c. ſi autem. colum. iiij. cum ſeq. vſque in fin. & eſt. temporalia ad agendum. de
8 reſcript. † late tractans, an perempto iure agendi ſit peremptum ius excipiendi, & ibi quid de replicatione. an ſit perpetua ſicut exceptio? De quo tamen an poſſit perpetuo excipi vel replicari de falſo, dic vt per Ange. & latius per Salic. in d. l. querela.

Quinto limita d. l. querela. vt non procedat reſpectu eccleſiæ, contra quam nunquam præſcribitur crimen falſi, vt per Ro. ſingu. ſuo. clxxxiiij. incipien. in ſcis quod crimen [illegible] lumna ſexta.

9 † Sexto limita vt non procedat in crimine ſuppoſiti partus, quia in illo nunquam præſcribitur ſecundum Specu. prout refert Berta. in reperto. in verbo præſcriptio, [illegible] verſic.

Septimo limita regulam. d. l. querela. vt non procedat in crimine adulterij, in quo ſunt præfixa certa tempora ad accuſandum, de quibus in l. adulter. & in l. mariti. ff. ad l. Iul. de adult. not. præterea Salicet. C. de adulter.

Sed an de adulterio poſſit excipi perpetuo contra mulierem

repe

tentem dotem, vt illam perdat, licet non fuerit accuſata per maritum? tangit pulchrè Bald.in repet.l.cum mulier.col.iij. in xiij.q.ff.ſol.mat.vbi determinat quod ſic, cõtra Bar.in l.miles.§.ſocer.ff.de adulte.& ibi plenè not.Alex.col.fi.dicens opi. Bal.in puncto iuris videri veriorem,& magis communem.

Octauò limita regulam. d.l.quærela. vt probat dummodo opponatur exceptio præſcriptionis per accuſatum vel inquiſitum. Alias tenet iudicium, ſi non excipiatur de præſcriptione, & valet accuſatio,ſiue inquiſitio ſecundum Bar in l.j.§.accuſationem.ff.ad Turpil.& in l.abſentem vlti.col.ff.de pen.

Nonò limita prædictam regulam, vt non procedat in aliquibus caſibus ſpiritualibus ibi notatis per gloſſ.

10 † Generaliter autem quanto tempore iura fiſcalia præſcribantur? eſt materia.l.in omnibus.ff.de diuerſ.& tempo.præſcriptio.vbi datur meta.xx.ann.quando minora tempora non ſtatuantur expreſſe.Et illa fuit ratio d.l.quærela.ſecundum Bald. ibi circa princ.de qua materia oportune dicetur in v.par.prin. & per regulam.d.l.in omnibus decidit in ſpecie Bald.in l.data opera.col.xxv.C.qui accuſ.non poſ.quòd bannũ pecuniarum, ſiue pœna fiſcalis præſcribitur ſpacio.xx.ann.

11 † Qualiter autem interrumpatur præſcriptio in criminalibus? not. Barto.in l.naturaliter.in fin.commen.ff.de vſucap.vbi concludit quod præſcriptio de qua in d.l.quærela.interrumpitur per ſolam oblationem libelli criminalis factam iudici, & quòd non requiritur citatio,vel litis conteſtatio: de quo dicetur in vltima parte in materia interruptionis.

ADDITIO.

a De prę́ſcriptione in criminalibus vide per Ang. Aret.in trac. malefid.in glo.in verbo.inchoata & facta. Et de ſtatuto diſponente quod non poſſit cognoſci de maleficijs commiſſis a ſex menſibus retro: qualiter debet intelligi vide per Bar.& doc.in l.eum qui.§.in popularibus.circa med.ff.de iureiurand.

b De præſcriptione ſtatutaria quod non poſſe procedi pro delictis commiſſis ante annum ingreſſis officij. Et qualiter tale ſtatutum debeat intelligi vide per Bart.& docto.in l.eum qui §.in popularibus.ff.de iureiurand.

SVMMARIVM.

1 Iuri hypothecæ.præſcribit tertius poſſeſſor contra creditorem ſpacio x.ann.inter præſentes & xx.inter abſentes cum tit. & bona fide. Perſonalis

2 *Perſonali præſcriptione extincta an extinguatur hypothecaria?*
3 *Pignoris præſcriptio currens contra debitorem ratione dominij non nocet creditori quo ad hypothecam.*
4 *Creditore poſsidente rem hypothecatam, an contra creditorem tempore quo poſsidet currat præſcriptio in hypothecariam?*
5 *Mala fides autoris non nocet in præſcribenda hypotheca ſeu iure pignoris.*
6 *Venditio rei hypothecatæ impeditur præſcriptione contra hypothecam.*
7 *Præſcriptio an ſumat initium contra conditionali?*
8 *Excommunicato quo caſu currat præſcriptio?*

1 TErtiò principaliter quæro.† Quia ſuprà viſum eſt, quod actioni perſonali præſcribitur ſpacio xxx. anno. l. ij. circa med. C. de conſtit. pecu. cum concor. quanto tempore præſcri-
a batur actioni hypothecariæ[a], quæ eſt acceſſoria ad perſonalem, licet ſit realis: vt eſt text. in l. ſi legati. ff. de pignor. & not. Bart. in l. ſolutum. §. per liberam. in iij. oppo. ff. de pign. actio. & in l. fideiuſſor obligari. ff. de fideiuſ. & Alex. in l. poſſeſſio quoque. §. & ſi poſſeſſio. col. j. ff. de acqui. poſ.

In hac. q. cõclude, quòd tertius poſſeſſor præſcribit iuri hy-
b pothecæ[b] contra creditorẽ ſpacio decem annorum inter præſentes, & xx. inter abſentes cum titulo & bona fide. caſus eſt in l. j. & ij. C. ſi aduer. credi. lib. vij.

Si vero ille tertius non habet titulum & bonam fidem, vel caret altero, præſcribit contra hypotheca. ſpacio triginta annorum. l. cum notiſſimi. in prin. C. de præſcri. xxx. ann. Niſi ipſe prætendat cauſam pignoris ab eodem debitore, quo caſu ſecundus creditor non præſcribit contra primum, niſi ſpacio xl. anno. viuente debitore, & eo mortuo. xxx. d. l. cum notiſſimi. §. j. vbi glo. declarat & Spec. in titu. de præſcri. col. vlti. verſic. ſed quid de hypothe. Sed ipſe principalis debitor, vel eius hæres
a præſcribit iuri hypothecæ per xl. annos tantum[a]. d. l. cum notiſſimi §. j. Et hæc vera de iure ciuili. Sed de iure cano. principalis debitor, vel hæres eius nullo tempore præſcribit propter malam fidem. c. ſi. cum ibi. not. de præſcri. Et circa hunc articulum præſcriptionis hypothecariæ: vt habeatur perfecta doctri-
2 na nota quinque cõcluſiones.† Prima concluſio eſt, quod extincta perſonali non extinguitur hypothecaria: vt patet ex diſtinctione prædicta. Nam aliquãdo hypothecaria durat. xl. annis poſſidente debitore, vel hærede, aut ſecundo creditore, & tamen

tamen perſonalis tollitur de iure ciuili ſpacio xxx.annorum. l.ij.C.de conſti.pecu.cum concor. Et de hoc eſt caſus in l.ij.C. de euic.pig.& ibi not.gl.& doc.licet igitur ab initio hypothecaria tanquàm acceſſoria nõ poſſit ſtare abſque principali,tamen ex poſt facto ſecus.vt ibi probatur,& not. Bar.in l.fideiuſſor obligari.in princ.ff.de fideiuſ. Sic econtra.extincta hypothecaria per præſcriptionem longi temporis tertio poſſidente rem hypothecariam cũ titulo & bona fide,ſalua remanet perſonalis contra debitorem, vt dicit text.in d.l.j.C.ſi aduer cred.
3 lib.vij.† Secunda cõcluſio eſt, quod præſcriptio pignoris currens contra debitore ratione dominij non nocet creditori quo ad hypothecam.l.præſes.& ibi not.gl.& Bar.C.de pig.quod declara vt ibi per gl. Ad idem eſt tex.in l.vſucapio.& ibi latè not.
4 gl.& doc.C.de pig. Dic vt ibi. † Tertia concluſio eſt:quod creditore poſſidente rem hypothecatam nunquam pro tempore quo poſſidet currit præſcriptio in hypothecaria contra creditorem,quinimmo interrumpitur: ſi nondum fuerit completa, vt eſt caſus in dicta l.cum notiſſimi.§.immo.

Quam concluſionẽ limita procedere, quando creditor poſſidet iure pignoris & hypothecæ: & ſic iure creditoris, alias ſecus,ſi ex alia cauſa, vel alio iure poſſidet.vt late declarat.do. Petrus Philip. Corn.conſi.xx.in præſenti conſultatione.j.volu.
5 † Quarta concluſione eſt,quod licet mala fides autoris noceat ſingulari ſucceſſori in præſcriptione longi temporis quo ad præſcriptionem dominij:tamen non nocet in præſcribenda hypotheca,ſeu præſcribendo iure pignoris: quod eſt internus dominio:vt dixi in tertia parte prin.circa intellectum authen. malæfidei.C.de præſcri.long.temp.Et vltra ibi dicta ad do.Ioã. Fab.in §.item Seruiana.col.vlti.& ibi Iaſ.col.antepe.& pen.in-
6 ſti.de act. † Quinta cõcluſio eſt,quod præſcriptio contra hypothecam impedit rei hypothecatæ venditionem, quæ vendi poterat ante præſcriptionem ,caſus eſt in l.ſi a creditore.& ibi not.Bal.in ij.not.C.de act.& obli. Old.cõſi.xix.thema tale,quidam pater familias.Sexta concluſio eſt & valde notabilis ſi ſit vera. Quod iura quæ dicunt quod hypothecaria tollitur ſpacio decem, vel viginti annorum loquuntur eo tempore, quo erat licitum creditori agere cõtra tertium poſſeſſorem,etiam non excuſſo principali.l.pe.et ſecundum.C.de pig. Sed hodie, ex quo per authẽ.hoc ſi debitor,creditor non poteſt agere creditor contra tertium poſſeſſorem niſi primo debitore excuſſo & ſe[illegible] recto non ſoluendo [illegible] ante excuſſionem non currit præſcri-
pto

ptio per vulgatam regulã:quæ habet, q̃ non valenti agere non currit præſcriptio.l.j.in fi.C.de anna.except.præſertim cũ quis eſt impeditus impedimento iuris, quo caſu ipſo iure præſcriptio non currit ſecundum Bart.in l.j.§.ſi quis autem propter.ff. de iti.actuq́ue priua.Ita ſingulariter determinat Alex.cõſi.viij. viſo & perlecto.ad fin.v.vol. Nec obſt.ſecundũ cum ſi dicatur, quod iſtud non poſſe agere proceſsit culpa & negligentia creditoris, qui potuit excutere debitorem pro libito,vnde debet ſibi imputare:Quia reſpondet Alex.q̃ hoc ſibi obiici non poteſt per caſum,quem ad hoc reputat ſingularẽ in c.qui diuerſitatem,de conceſ.præben.vbi nõ currit tempus impedito, licet impedimentum ſui culpa proceſſerit,& eſt valde ſingularis limitatio,ſi vera eſt,quia per eam quaſi ſemper dabitur occaſio euadendi præſcriptionem in hypothecaria,ex qua ſequeretur, quod quodãmodo hodie eſſet correcta.l.j.& ij.C.ſi aduer.credi.Sed puto q̃ iſta deciſio Alex.non ſit vera,quia profecto tex. in d.c.quia diuerſitatem non probat opi.Alex.ſecundum intel. gl.ibi in verbo ſuſpenſionis.in fi.quæ intelligit illũ text.dicentem quod prelato ſuſpenſo vel excõmunicato non currit tempus conferendi prebendas ad eius collationem ſpectantes durante tempore ſuſpenſionis:ex quo fuit impeditus conferre,& ſic quãuis impedimentum prouenerit culpa ſua intelligi procedere quando ille non fuit negligẽs in petenda abſolutione, quia ſtatim poſt ſuſpenſionem iuit ad curiam pro illa habẽda, alias ſibi imputaretur,& curreret tempus, ſi non curauit petere,ſecundum gl.arg.c.quoniam.e.diſt.& l.qui poteſt.ff.de reg. iur.vbi dicitur q̃ qui poteſt facere vt poſsit:ita poſſe videtur. Facit tex.not in l. Labeo ſcribit.ſi mihi bibliotheca.ff.de contrahen.empt.vbi conditio habetur pro impleta: quatenus ad illum per quem ſtat, quominus impleatur.Et cum illa glo.tranſit ibi Ioa.And.in nouella in prin.ſiti.col.& Anto.de But.col.viti.qui pro ea adducit tex.in d.c.ſi de elect.& poſt eum Panormi.licet non referat circa ſi commen.verſi.in eadem gl. Et ſecundum hunc communem intellectũ ille tex.in d.c.quia diuerſitatem, ſuper quo ſe principaliter fundat Alex.non probat eius opin.

Concluſo igitur iſtã deciſionẽ Alex.nõ eſſe de iure veram. Et hanc concluſionem contra Alex.confirmo per plura.

Primo quia vera eſt concluſio, quod ſemper currit impedito agere de iure, qui potuit impedimentum remouere.vt eſt tex.in d.c.ſi.de electio.not. Rom.conſi.cccliij.quicumque primo colum.ij.in princip.

Secundò

7 † Secundò per ea, quæ latè ſcribit idem Roma.conſi.lxxxiij. circa id quod quæritur circa med. ver.ij.per id quod dicimus: vbi dicit quòd licet præſcriptio nõ ſumat initium contra conditionale debitum, niſi demum poſt conditionis euentum.l. cum notiſſimi.§.illud. C.de præſcript.xxx.ann. & l.fin.§.ſin autem auaritiæ.C.commu. de leg. Attamen illud eſt verum: niſi eſſet talis conditio: cuius implementum foret in poteſtate creditoris: vtputa, quia poteſtatiua: tunc enim ſi impedimentum per creditorem negligentem differatur: præſcriptio ſumit initium etiam conditione pendente. l.j. §. qui ſub conditione. ff. ſi quis omiſ. cauſa teſta. Et ita ibi per illum text. not. Bald. poſt Guil.de Cu. Et refert Rom. vbi ſuprà.

Tertio confirmatur hæc concluſio contra Alexandr. per id etiam quòd pulchrè conſuluit ipſe Roma.conſil.ix quod pars condemnata vbi ad propoſitum determinat, quod non auditur petens reductionem ad arbitrium boni viri poſt terminum ſtatuti: licet dicat ſe fuiſſe impeditum petere reductionem propter iuramentum de non petendo appoſitum in compromiſſo: cum pendente termino potuerit petere abſolutionem à iuramento: & ſi non fecit, ſtetit per eum. Et ibi Roma. limitat per plura communem regulam: ſuper qua ſe fundat Alexand. quod non valenti agere non currit præſcriptio: vt procedat: niſi talis impotentia cauſetur culpa & negligentia ſua.

Iſtæ deciſiones ſunt in terminis contra limitationem ſuprà relatam: quibus iudicio meo congrue reſponderi non poteſt.

8 Quarto contra Alexand. adduco deciſionem Bald in ca.j.in fin.de præſcript. vbi dicit, quòd præſcriptio currit excommunicato, quamuis non potuerit agere, ſi potuit petere abſolutionem: & non curauit. Et hoc aperte voluit gio.in d.c.quia diuerſitatem in verbo ſuſpenſionis.

Sic in propoſito debet currere creditori præſcriptio reſpectu tertij in hypotecaria ante factam excuſſionem: cum ſit in poteſtate ſua agere: quando velit contra principalem debitorem: & illum excutere.l.pure.in fi.ff.de excep.doli. Et ſi non curauit facere, ſibi imputet: quia ſtetit per eum per prædicta. Poſtremo confirmatur iſta concluſio contra Alexand.per plura, quæ ad propoſitum not.Feli.in c.ex tranſmiſſa col.iiij.de præſc.vbi refert plures ex deciſionibus ſuprà adductis.

Sed diſputationis gratia ſuſtinendo deciſionem Alex. poſſet reſponderi ad prædictam regulam, quæ dicit: Quod non poteſt facere vt poſſit, iam videtur poſſe: & ſubtiliter per Bal. in repe. l.fina.

l.fi.col.x.& xj C.de præſcrip.lon.tẽp.vbi in terminis tangit. qu. an præſcribatur actioni nondum ortæ nec in eſſe productæ, quando eſt in poteſtate patris facere, quòd oriatur & in eſſe producatur? & videtur cõcludere pro prædicta deciſione Alex. licet ipſe non alleget Sed iudicando & conſulendo puto quòd non ſit illa deciſio tenenda per prædicta.

ADDITIO.

a Adde Ang.conſi.ccxxj.in quæſtione Ioan.lanfre.vbi decidit q.an ſtante ſtatuto.quod nulla currat prę́ſcri.minor.xxx.annis locum habeat in hypothecaria: & quantum tempus requiratur in præſcriptione hypotecariæ, vide per Paul.de Caſt.conſi. iij in cauſa quæ vertitur. colum. iij.circa med.verſi. nec videtur pars in nouis conſiliis Bald.conſi. cxxv.actio.de dote præſcribitur. iiij.volum.

b Quod titulus requiratur in præſcriptione hypothecariæ vt præſcribatur longo tempore: notat Specu.in tit.de præſcript. colum.50.ver.ſed nunquid in præſcriptione.

c Quæ ſit ratio quare debitor principalis vel eius hæres præſcribat de iure ciuili per triginta annos principali debito & obligationi: & tamen non præſcribat hypothecariæ quæ eſt acceſſoria: niſi per xl. ann.vide ſubtiliter per Bald. in repet l. fi.colum.v.C.de præſcr.lon.temp. quæ ſolet imprimi de per ſe.

SVMMARIVM.

1 *In præſtationibus annuis, & obligationibus quanto tempore præſcribatur, & quando incipiat currere præſcriptio.*

2 *In ſtipulatione annua ſufficit vna præſcriptio etiam pro annis ſequentibus: & a quo tempore incipiat præſcriptio limitatur. nu. 4.*

3 *In legatis annuis tot ſunt legata, quot anni limitatur. nu. 5.*

4 *Diſpoſitiones plures requirunt plures præſcriptiones.*

5 *Legatum vnum, vnam præſcriptionem habet.*

1 Quartò principaliter quæro circa hanc quartam partem.
a † Quanto tempore præſcribatur annuæ. a vel mẽſtruæ obligationi, & præſtationi, vel alterius ſingularis temporis, vel menſtruæ, & quando incipiat currere præſcriptio in iſtis? Iſtam q. decidit textus in l.cum notiſſimi.§.in his.C.de præſcri.xxx. ann. vbi dicitur quod in obligationibus & præſtationibus annuis, præſcribitur annis xxx. & incipit currere præſcriptio ab

initio cuiuſque anni, vel menſis, aut alterius ſingularis temporis: videlicet quo ceſſatum eſt, vt ibi declarat gloſ.j.dicens. quòd in præſcriptione annua non duplicatur tempus, prout aliàs fit in præſcribenda libertate ſeruitutis habentis temporum interualla.l.ſi ſic.ff.quem.ad.ſer.amit.& ibi gl.magiſtra.in verbo cuiuſcunque.quæ diſtinguit inter ſtipulationes & legata: cuius doctrina eſt communiter approbata per doct. & eam ibi approbant Bar.Bal & Ange.

Et ex ea eliciuntur duæ concluſiones.

2 † Prima cõcluſio eſt, quòd in ſtipulatione annua, quia vnica eſt ſtipulatio & obligatio ſufficit vna præſcriptio pro omnibus annis etiam ſequentibus, & incipit præſcriptio currere à tempore, quo ceſſatum eſt nedum pro præterito, ſed etiam aduerſus futuras præſtationes: pro qua bene facit text.in c.de quarta.de præſcr.quem pro iſta concluſione adducit Panor.in c.auditis, col.ſi.eo.tit.& Iaſ.in §.ſi pluribus.ſ.allegato.col.j.circa ſi.

3 † Secunda concluſio eſt, quòd in legatis annuis tot ſunt legata quot anni. Quia legatum annuum pro primo anno eſt purum, & pro ſequẽtibus conditionale.l. ſi Stichum.§.ſtipulatio. ff.de verb.oblig.& ſic quot ſunt anni, tot ſunt actiones: & tot præſcriptiones. Nec ſufficit vna præſcriptio pro omnibus annis.

Et ideo non præſcribitur legato annuo niſi de anno in annum, & pro illis annis, pro quibus ceſſatur. xxx. annis. Sed pro ſequentibus annis non currit præſcriptio.

Inde etiam eſt ſecundum gloſ. quòd legatum annuum non admittitur non vtendo, vt eſt caſus in l.ſi vſusfructus alternis annis.ff.ſi vſufr.amit.

Iſtam doctrinam tradunt glo.& communiter doct.in d.§.in his.& ibi glo. reſpondet ad illum text. qui æquiparat legata & ſtipulationes. Et eam firmant Bar. Alexan.& moder.in l.de pupillo.§.ſi pluribus.col j.& ibi Alex.late examinat.col.j. & tuetur opi.glo.& Bar.ff.de ope.no.nu.n. Panor.& Feli.in c.auditis. col.ſi.de preſcr.Ioan.An.Panor.& communiter cano.in c.omnium cauſam.in ſi.de cenſi. Alex.& moder.in d.l.ſi Stichum.§.ſtipulatio. Et ſecundum iſtam doctrinam plene conſuluit.d. Petrus phil.Corne.& atteſtatur hanc eſſe communem opi.° conſi.xxij. videtur in hac conſultatione.ij.col.iij.in prin.& conſi.xliij.in hac conſultatione.j.col.circa ſi & cõſi. clxxxj. viſis nonnullis. col.xxix.vel.quod & tertio videtur ij.vol.& latiſſime.cõſ.xxij. in præſenti conſultatione. per totum. & præcipue. iiij. v. & vj. col.

col.iiij.vol.& Ful.conſi.clxiiij.circa primum per totum.

4 † Primam concluſionem limita, vt procedat,niſi in promiſſione annua eſſet adiectum diſtributiuũ,quandocunque. Tunc enim cenſentur plures diſpoſitiones, & ſic requiruntur plures præſcriptiones ſecundum Ang.in d. l. ſi Stichum.§. ſtipulatio. quem ibi ſequuntur Alex.& alij.Bene facit quod vult not.Bar. in l.ſicut in annos.in fi.quam legit pro prima.ff.quib.mo.vſuſfruct.amit.vbi determinat,quòd ſi alicui pio loco fuerit legatum aliquid,ita quòd poſſit petere quandocunque, illa dictio, quandocunque,efficit,quòd dicãtur plura legata.& ideo licet quædam ſint ſublata pręſcriptione.Tamen cum non incipiant alia legata competere, illa peti poterunt,ſecundum Bar.ibi.& ſequuntur Moder. in d.l.de pupillo.§.ſi pluribus. & Alexã.in l. nemo poteſt.col.vlt.verſi.quid ſi dixi,promitto quandocunq;. ff.de lega.j.

5 † Secundam concluſionem de legato annuo limita, vt non procedat quando alimenta ſimpliciter eſſent legata alicui,vel vſusfructus ſimpliciter legatus abſq; diſtributione temporis. Quia tunc vnum eſt legatum: & vna præſcriptio ſufficit ſecundum Bal.in l.j.circa fin.in penul.col.C.de ſenten.quæ ſine certa quãti.vbi reputat hoc notabile & ſubtile.& in §.j.circa fi.in tit. de l.Corra.ſequuntur Alex.& moder.in d.l.ſi Stichum.§.ſtipulatio.colum.j.

Et propterea dici poteſt ex mente Barto.in dicto §.in his.in fin.commen.quod non ſit differentia inter legatum & ſtipulationem.

Sed debemus in vtraque animaduertere : an obligatio ſit orta de præſenti:licet dilata ſit exactio.an verò obligatio ſit in diem prout latius declarat Panor.in d.c.auditis.in fi.commen. de præſcrip.vbi ponit exemplum quando in legato annuo dicatur orta obligatio de præſenti. Hinc eſt quod ſicut in legatis annuis non currit præſcriptio : niſi de tempore ad tempus. Ita & in ſtipulatione conditionali : quæ ſub conditione multiplicatur.prout late declarat do Petrus phil.Corne.conſi.xliiij. in hac conſultatione.ij.& iij.col.ij.vol.

Et hanc materiam plenius alius examinat Salic. in d. §. in his.colum.penul.& vlt.& concludit ſaltinc.cont Pet Cy.& antiquorum. quod in promiſſione annua non ſufficiat vnica præſcriptio : ſed requiruntur plures. per text. in d. §. in his. in verbo, ita tamen cuiuſque anni, &c. & per quædam alia motiua: quibus reſpondet Alexand.in d.§.ſi pluribus.col.j.& ibi inſiſte

circa text.in c.de quarta.de præſcript.quem adducit Panor. in d.c.auditis.in fin.commen.pro primo membro Bart.quòd non probet: vt ibi latius per eum: quem ſequitur Felin.in d.c.auditis.colum.fin.

ADDITIO.

a Quanto tempore præſcribatur debito annuo ex cõtractu vel ex vltima voluntate vide plenè per d.Anto.de Bu.in repe.cap. peruenit.col.xxv.& ſeq.decem.& plura per Bertachi.in repertorio in verbo præſcriptio. quinto.col.ij.in fi.verſi.præſcriptio contra annuum.

SVMMARIVM.

1 *Debens decem ſingulis annis ſi per xxx. ann.tantum quinque ſoluat, an in alijs quinque præſcribat?*

2 *In annuis præſtationibus, ſeu penſionibus, nulla de iure canonico currit præſcriptio.*

3 *Remiſsio tacita penſioni per longum tempus debita excuſat ſoluere debentem à mala fide.*

1 QVintò quæro. De pulchra & quotidiana quæſtio? † Pone quòd aliquis ſingulis annis debet decem: & quolibet anno ſoluit tantum quinq; ſpacio. xxx.annorum & vltra: an præſcribat in aliis quinque.

Iſtam q.format gloſ.in l. cum notiſſimi.§. in his.in gloſ.j.in fi.C.de præſcrip.xxx.anno. & determinat: quod non. quia ſoluendo partem: videtur agnoſcere totum debitum. per l.cum fidem.C.de non nume.pecu.

Sed Salic.ibi colũ.j.circa med.diſtinguit. quod aut debitor ſoluit minorem penſionem, vt partem debiti: & tunc nullo modo præſcribit: quin teneatur ad ſolidum: quia omni anno recognoſcit debitum. Et ſic tempus creditori non currit.d.l. cum fidem. Immo ſi quòd tempus cucurriſſet: interrumpitur præſcriptio per recognitionem debiti. d.l.cum notiſſimi.§.ſed & ſi quis.

Aut verò ſoluit minorem penſionem: non vt partem: ſed vt totum.quaſi vltra non teneatur: & tũc ſecundum Sali.debitor præſcribit in maiori tam de iure ciuili, quàm canonico, ſi putat vltra non debere. Vbi autem ſciuit de iure canonico non præſcribit propter malam fidem cap.ſi.de præſcri. licet de iure ciuili ſic.l.ſicut.C.de præſcrip.xxx.ann. Nec curat Sali. quod

recipiens

recipiens ig[redacted]a præſcriptiones iſtæ currunt contra
ignorantem.d.l.ſicut.

2 † Sed videtur mihi, quòd nulla currat præſcriptio in iſtis an-
nuis præſtationibus, ſeu pẽſionibus de iure canonico.ſiue mi-
hi ſoluatur:vel minus reſpectu promittẽtis propter ipſius ma-
lam fidem, vel eius à quo relictum eſt legatum annuum in te-
ſtamento:ſi ſciuit:& legatum fuit agnitum, & ſit talis, qui po-
tuit grauari: & ſic vbi legatum incipit deberi. Nec reſpectu
hæredis cui nócet mala fides defuncti, quia tenetur exone-
rare eius conſcientiam ſecũdum communem opi. vt late dixi
in tertia parte prin.col.xliij. & ſeq.

Vnde non video quòd de iure canonico poſſit procedere
concluſio Sali.reſpectu actionis perſonalis, cui non poteſt præ
ſcribi, nec per principalem debitorem niſi forte data iuſta
ignorantia, puta quia obligatus ex facto procuratoris vel ex
teſtamento aliquo quod ignorauit prout declarat But.in c.fin.
de præſcri.&c.Imo.in l.ſequitur.§.ſi viam. colũ.ij. circa fi.ff.de
vſu.nec per hæredem. Poterit ergo procedere concluſio Sali.
reſpectu tertij ſingularis ſucceſſoris, ad quem perueniſſet res,
ſuper qua erat aſſignata penſio annua, vel allocatus cenſus.
Ita quod ſit onus reale. Tunc enim non præſcribitur actioni
perſonali, ſed iuri reali, quo caſu non exigitur præſcriptio.xxx.
anno.ſed ſufficerent. x.vel.xx. vt dixi ſuprà in iij.q. huius par-
tis circa præſcriptionem hypotecariæ.

Et vltra Salic.iſtam qu.not.firmat Bart.de quo ipſe non me-
minit. poſt Dy.in l.ſi prius.in princ.ff.de aqua. plu.arcen.& di-
ſtinguit, aut erant plures obligationes, vel erat vna obligatio:
& tunc facit differentiam inter recipientem ſcienter.vel igno
ranter minorem penſionem:vt ibi per eum. Et ante Bart.hanc
quæſtio.plene diſputat Ioan.Andr.in c.plus ſemper. de reg.iur.
in vj.in mercu.vbi quærit:quid ſi eccleſia debet alteri eccleſię
annua xx & per xl.annos ſoluit ſolum.x. an poſtea petere poſ-
ſit eccleſia integra viginti, & refert quod fuit quæſtio domi-
nicalis Bartholomei Brixienſis, & tandem recitat Ioannes An-
dreas diſtinctionem Dyni. quam ponit Cynus in dicta l.cum
notiſſimi. §. in his.latius quàm faciat Bartol. in d. l. ſi prius.in
princ. & cum ea videtur tranſire. Et forte in practica obtine-
ret opinio. Dyn.Cyn. Ioan. Andr. & Bartol.tanquam commu-
3 ni, quaſi recipiens ſcienter videatur remittere, & ſic † tacita
renuntio excuſat ſoluentem a mala fide vt dicetur infra.in vij.
quæſtione.

Et iſtam quæſtioné remiſſiuè tangit [redacted] certis annis. circa fin.pen.colum.verſic.& an econtra.C.de pact.vbi dat plures remiſſiones,ſed nihil decidit.no.Spec.in titu.de loca.§.nūc aliqua.col.xij.circa fin.verſi.xlij.& in titu.de præſcript.col.iij. verſi.quid ſi cui deberem.

SExtò quæro.Quid ſi vnus qui debebat decem annua deceſſit relictis duobus hæredibus, & vnus tantum ſoluit, alter ceſſauit tempore conſtituto. Vel econuerſo. Creditor deceſſit relictis duobus hæredibus,& vni tantum ſolutum fuit.

Hanc quæſtionem mouet Barto.in d.l.ſi prius.in fin.princi. ff.de aqua plu.arcen.& determinat, quòd his caſibus vnus præſcribitur:ſiue contra vnum præſcribitur:ſicut ſi ab initio eſſent duæ obligationes.per l.nam ſatis nō ſortem.§.j.ff.quemad.no. ſer.amit.

SVMMARIVM.

1 *Debens annuatim dare decem ſolidos monetæ nouæ:ſi per decē annos det monetam antiquam,an præſcribat primæ obligationi reſpectu monetæ antiquæ?*

2 *Prælatus eccleſiæ cui annuatim debentur tres,ſi pluribus annis recipiat duo,non præiudicat eccleſiæ.*

3 *Cenſus non poteſt præſcribi cum mala fide,nec diminui.*

4 *Cenſus,vel penſio an poſſint diminutiue præſcribi contra priuatū?*

5 *Præſcribendo cenſum contra eccleſiam ſemper xl.anni requiruntur cum bona fide.*

SEptimò quæro de alia ſimili & vtili.q.quę ſepius occurrit de
1 facto.†Quidam tenetur mihi dare quolibet anno decem ſolidos monetæ antiquæ,& ſoluit per decem annos decem ſolidos monetæ nouæ quæ eſt minoris valoris,& magis debilis,an ſit præſcriptum primæ obligationi reſpectu antiquæ monetæ?

Bar.format iſtam q.in d.l.ſi prius.in prin.ff.de aqua plu.ar.& diſtinguit vt in præcedenti.q.inter recipientem ſcienter vel ignoranter.

Sed Bal.& Sali.in l.aduerſus.C.de vſur.determinant per illū tex.quod ſi debitum ſit fauorabile vt cēſus, licet quis recipiat minorem penſionem pluribus annis, ſibi non præiudicat. per
2 text in c.olim cauſam.de cenſi. vbi eſt caſus de hoc. Si vero debitum eſt odioſum vt vſura, & tunc percipiendo minorem penſionem per trienium præſcribitur in maiori.per text.in l. qui

qui ſemiſſes.[redacted] vſur.& in d.l.aduerſus.ſecundũ Cyn. Bald.& Sali.ibi quæ concludunt ſufficere triennium in liberatione debiti odioſi:& ita intelligunt illum text.& fuit opi.Azo. ibi relata in glo.

2 † Ex quo inferunt Bald & Salic.quòd prælatus eccleſiæ qui debet habere nomine cenſus tres denarios quolibet anno, recipiendo duos pluribus annis non præiudicat eccleſiæ,cũ cenſus ſit fauorabilis.d c olim cauſam.ſequitur Alexan.conſi.v.ſi vera ſunt ea.col.iij.ſeu.iiij.in vj.arg.v.volu.

Contrarium videtur ſenſiſſe Ant.de But.in repe.c.peruenit. in §.commen.de cenſi.vbi dicit,quòd ſi quis prò fundo ſoluerit omni anno durantibus decem annis centum,& ſecundum rei veritatem debebat ducenta,ſi deducit illud tempus ad probandum,quòd non debet niſi centum allegãdo cauſam renunciationis ſeu remiſſionis pro reſiduo,quòd probabitur talis remiſſio per lapſum decenniũ cõcurrente illa minori ſolutione, niſi ius commune reſiſteret.per c.j.de præſcript.in vj.

Quod videtur contra concluſionem Bald.& Salic.in d.l.aduerſus.& contra text.in d.c.olim cauſam.vbi deciditur, quòd non præſcribitur per ſolutionem minoris cenſus, & penſionis in maiori, niſi per ſpatium quadraginta annorum concurrentibus aliis requiſitis ad præſcriptionem.vt ibi volunt Hoſtien.

3 Ioan.And.& But.circa fi.cõmen.qui concludunt, † quòd ſicut cenſus præſcribi non poteſt cum mala fide:ita nec diminui,ſeu diminutiue præſcribi ab habente malam fidem:licet Panor.ibi in fi.commen.dicat & communiter tenetur oppoſitum.Sed puto quòd male dicat:quia opi.Hoſtien.tenent Ioan.And.& But. & non reperio contradicentem præter eum, qui allegat gl.pro ſe in c.quicunque.xvj.q.vij.quæ non facit.

Sed poſſet ad text.in d.c.olim cauſam.reſponderi, quod loquitur in eccleſia,& non in priuato.

Vnde concordando opi.puto fore diſtinguendum,quòd aut loquimur in præſenti articulo de præſcriptione contra priuatum,vel contra eccleſiam.

4 † Primò caſu ſi quæratur an cenſus,vel penſio poſſit diminutiue præſcribi contra priuatum diſtinguo.quòd aut loquimur in ipſo principali debitore,qui tenetur ex propria obligatione ad penſionem annuam,& ipſe præſcribere nõ poteſt,quocunq; temporis ſpatio ſoluendo minorem penſionem,cum teneatur in maiori,vel ſoluendo de pecunia noua magis debili: vbi tenebatur ſoluere de antiqua plus valente propter malam fidem.

c.fina.cum ibi not.de præſcri.Quoniam ita militat ratio peccati, ſuper qua ſe fundat ille text.reſpectu partis: ſicut totius. arg.l.quæ de tota.in prin.ff.de rei vendi.

Et ita procedat deciſio Hoſti.Ioan.And.& Butr.in d.c.olim cauſam.circa fin.commen.dum volunt quòd cenſus non poſſit diminutiuè præſcribi cum mala fide.

Et idem dico in hærede eius,& ſucceſſore vniuerſali:cui nocet mala fides defuncti ſecundum communē opi. Cum teneatur eius conſcientiam exonerare.c.fina.de ſepul.& latè dixi in tertia parte princi.col.xliiij.& ſeq.Niſi eſſet ſucceſſor in prælatura,vel beneficio,cui non nocet mala fides prædeceſſoris.c. cura.& ibi glo.& caño.no.de iurepatro.& dixi vbi ſupra. Nā ſi talis ſucceſſor habeat bonam fidem:præſcribet ſpatio xl.anno. Et ita procedat text.in d.c.olim cauſam.a contrario ſenſu iunctis ibi no.per glo.pe.de cenſi.

Aut vero loquimur in ſucceſſore ſingulari: & puto diſtinguendum an habeat titulum & bonam fidem:quia fundus fuit ſibi venditus cum expreſſione cenſus minoris:& re vera debebatur maior.Tūc teneo quòd indiſtinctè præſcribat ſpatio decem annorum inter præſentes,& viginti inter abſentes, etiam ſi habeat cauſam à malæ fidei autore.quia auth.malæ fidei.C. de præſcript.long.tēpo.non habet locum niſi in præſcriptione dominij.non autem alterius iuris minoris præiudicij.vt concludunt communiter docto.in l.Pomponius.§.cum quis.ff.de acquir.poſ.& dixi in tertia parte prin.col.xlij.ad fi.

Si vero nullum habet titulum:ſed bonam fidem tantū: præſcribet ſpatio triginta annorum de iure ciuili.per regulam d.l. cum notiſſimi.l.ſicut.& l.ſi quis emptionis.§.j.C.de præſcript. triginta anno.circa quam nihil eſt immutatum de iure canonico concurrente bona fide:vt etiam plene dictum fuit in ſecunda parte.iij.princi.q vj.

Putò tamen: quod iſte ſingularis ſucceſſor habens bonam fidem præſcribet ſpatio decē annorum in maiori abſq; titulo: ſi ſoluat minorem penſionem tanto tempore: & ille cui debetur ſcienter receperit allegando cauſam remiſſionis ſeu renunciationis.Si vero ignoranter:ſecus.Et idem forte dici poſſet in ipſo debitore principali, vel hærede eius ratione præſumptæ remiſſionis. Et ita procedant no.per Bar.in d.l.ſi prius.in prin.& per Butr.in d.c.peruenit.circa fin.bene facit text.in l.cum de in rem verſo.cum materia.ff.de vſur.iunctis his quæ plene dixi in decima quæſtione tertiæ partis princi.

Secun

15 † Secundò caſu principali quando agitur de præſcribendo cenſum contra eccleſiam: concludo quòd requiritur ſemper tempus xl. anno. cum bona fide per text. in d. c. olim cauſam. cũ ibi not. & per ea quæ habentur in c. de quarta. & in c. illud de præſcript. Et ita procedant not. per Bald. & Sali. in d. l. aduerſus. dum dicunt quòd prælatus recipiens minorem penſionẽ pluribus annis non præiudicat eccleſiæ. Iſtud enim debet intelligi prout habetur in d. c. olim cauſam. quod ipſi allegant.

Et hæc diſtinctio poteſt etiam adhiberi ſi tractetur de præſcriptione totius cenſus: quia non eſt differentia: an agatur de præſcribendo cenſum in totum, vel diminutiuè ſecundum Io. Andr. & Butr. in d. c. olim cauſam. circa ſin. de cenſi.

Non obſt. ſi opponatur quod cenſus præſcribi non poteſt. l. competit. C. de præſcript. triginta anno. quia ille text. procedit in cenſu debito in ſignum recognitionis vniuerſalis dominij, & ſuperioritatis: vt latius dicam in j. q. ij. partis. v. prin. & faciut quæ dicam in q. proxime ſeq.

ADDITIO.

a Ad intel. d. c. olim de cenſi. & quando ſoluitur minor moneta: an præſcribatur in maiori: vide Corne. conſi. clxxxj. viſis nonnullis. col. xxix. verſi. quòd & tertio videtur ij. vol. Iaſ. in §. præiudiciales. col. vlt. inſti. de actio.

SVMMARIVM.

1 *Emphyteota penſionem non ſoluens per xxx. vel xl. an. & ſemper poſſedit an præſcribat liberationem a penſione ſoluenda pro tempore tam præterito, quam futuro?*

2 *Obligatus ſoluere perpetuum cenſum non ſoluendo per xl. ann præſcribit.*

3 *Concluſio quòd actioni perſonali præſcribatur cum mala fide reprobatur in lege.*

4 *Res emphyteotica ſi perueniat ad extraneum qualiter, & quanto tempore præſcribatur?*

1 OCtauò quæro. † Quid ſi emphyteota ceſſauit per xxx. vel xl. ann: quod penſionem non ſoluerit: & tamen ei poſſedit: nunquid dicatur præſcripſiſſe liberationem à penſione ſoluenda pro tempore tam præterito quam futuro?

Iſtam q. ſuccincte tangit Io. Laſ. in ſ. tract. iur. emph. col. xlvj. q. xxviij. & col. lxxxj. verſi. primo quæro. Allegans Specu. in tit.

a de loca.§.nunc aliqua.verſi.xliiij.ª & Barto.in l.ius emphyteoticum.& in l.iubemus.C.de fun.patri.lib.xj.& in l.competit.C. de præſcri.xxx.vel xl.ann.vbi determinat quod ſic:quia omnis actio tollitur tanto tempore per regulam l.ſicut.& l.omnes.C. de præſcript.triginta ann.

Et dicit do.Iaſ.in d.q.xxviij. Quod iſta deciſio indubitanter procedit quantum ad penſionem præteritam:ſed quantum ad futuram videtur hæc deciſio dura ſecundum eum:& ſic relinquit in ambiguo:& non determinat.

Eandem opi.tenuit do.Petr.Phil.Corne.conſi.cxlij. videtur
2 prima facie.col.pen.verſi.accedat iij.volu.Concludens † quòd qui tenetur ſoluere perpetuum cenſum:præſcribit non ſoluendo per xl.annos.& adducit duo conſilia Bald.

Sed non puto iſtam concluſionem ita ſimpliciter intellectā poſſe procedere.

Vnde pro veritate concludo in præſenti.q.quod ſi emphyteota habet malam fidem:vt ille,cui fuit conceſſa emphyteoſis:vel qui ipſam emphyteoſim recognouit:nullo tempore præſcribit propter malam fidem:cum teneatur actione perſonali: cui non præſcribitur cum mala fide de iure canonico aliquo temporis ſpatio ſecundum communem opi.Cano.in c.fina.de ſepult.& ſatis dixi in ij.parte iij.prin.q.xiiij.nec pariter præſcribit hæres emphyteotæ:cui nocet mala fides defuncti:vt etiam ibi latè dixi.Et hoc apertè ſenſerunt Io.And.& Butr.in c.olim cauſam.circa fin.cōmen.de cenſi.vbi dicunt:quòd præſcriptio cenſus non currit cum mala fide.

Ex quo infero quod Barto.in locis præallegatis malè loquitur:licet Iaſ.ſimpliciter referat. & ſequatur. Nam ſecutus eſt Bart.eius erroneam opi.quam poſuit in l.ſequitur.§.ſi viam.ff. de vſucap.& in l.iij.ff.de ſeruit.vrb.præd.vbi voluit † quod actioni perſonali præſcribatur cum mala fide: quæ eſt communiter reprobata tam per legiſtas,quam cano.vt ad plenum dixi vbi ſupra.

4 † Si vero res emphyteotica peruenit ad extraneū, tunc ille præſcribet dominium directum ſaltem in effectu, & reſpectu priuati: ſpatio decem vel viginti annorū, ſicut præſcriberet plenum dominiū cum titulo & bona fide: & habita diſtinctione:an poſſeſſor cauſam habeat ab autore bonæ vel malæ fidei. Sed ſine titulo præſcribet ſpatio triginta annorum cum bona fide.d.l.ſi quis emptionis.§.i. Cum mala fide vero nullo tempore præſcribit.c.fina.de præſcri.& c.poſſeſſor.de reg.iur.in vi.

F

Et vbi quis allegat ſe non ſoluiſſe penſionem vel cenſum
per xl. annos continuos ad inducendam præſcriptionem: cui
incumbat probatio plenè diſcutit Ioan. And. in c. fine poſſeſſio-
ne. de regul. iur. in vj. quem ſequitur Aret. in l. in illa colum.
iiij. in princip. ff. de verbo. obligatio.

ADDITIO.

a Adde eundem Specu. in titu. de præſcriptio. colum. iij. verſi-
cul. quid ſi colonus.

SVMMARIVM.

1 *Emphytheota, feudatarius, & ſuperficiarius præſcribunt ius em-
phytheoticum ſingulis ad ſingula relatis*

2 *Emphytheota, vel vſufructuarius, licet naturaliter poſſideant
fundum: tamen ipſum ius emphytheoticum, vel vſumfructum poſ-
ſident naturaliter, & ciuiliter.*

1 NOnò quæro. † An ille qui ſoluit canonem, tanquàm em-
phyteota per xxx. vel xl annos & táto tempore rem ali-
quam poſſedit vti emphytheoticá, præſcribat ius emphyteo-
a ticum a, & vtile dominiũ, ſalua canonicis præſtatione, quàm-
uis iura emphytheotica nunquam fuerint ei conceſſa? Bart. in
d. l competit, determinat quod ſic. & in l. iij §. ex cõtrario. col.
j. vel ij. verſi. ſecundo contra Dy. & ibi not omnes doc. ff. de ac-
quiren. poſſeſ. vbi dicit Bar. quòd emphytheota, feudatarius, &
ſuperficiarius præſcribunt ius emphytheoticum, vel aliud ſi-
mile ſingulis ad ſingula relatis, per d. l. competit, ex quo poſſi-
dent naturaliter, & de hoc dicit etiã ſe dare caſum in l. ſi fini-
ta. §. ſi de vectigalibus. ff. de dam. infec. Dicit inſuper quod eſt
tex. de hoc recte intelligendo in l. cum ſponſus. §. ſi de vecti-
galibus, cum glo. iunctà l. cum qui. in princ. eodem titul. Quæ
iura ſic inducuntur. Iſta ſunt cõuertibilia. Competit publicia-
na: ergo vſucapio. Et ecõtra d. l. cum qui. in prin. ſed in d. l. cum
b ſponſus. §. ſi de vectigalibus b dicitur, quod emptori fundi ve-
ctigalis, ſiue emphytheotici cõpetit publiciana: ergo ipſi poſ-
ſunt præſcribere tale ius. Et ita inducit Iaſ. late firmans concluſ-
ſionem prædictam in trac. iur. emphy. col. lxxxj. Sed hæc indu-
ctio nõ videtur bona per ea quæ late dixi in iij parte prin. cir-
ca intellectum regulæ d. l. cum qui. in princ. col. xxxiij. & xxiiij.
vbi concluſi quòd prædicta regula procedit negatiue non af-
2 firmatiue: vnde adduco meliorem rationem. † Quia licet em-
phyteota, vel vſusfructuarius ſolũ poſſideant naturaliter fun-
dum

dum, tamen ipſum ius emphytheoticum, vel vſumfructũ poſſident naturaliter, & ciuiliter. Ita declarat Bar. in l. naturaliter. in prin. ff. de acqui. poſ. & ad hoc allegat gl. not. in l. ſi plures. §. deiectum. ff. de vi & vi. arma. & in l. ait prætor. §. item ei. ff. ex quib. cauſ. maio. & in l. fin. ff. vti poſ. Sic etiam declarat Paul. de Caſt. non faciens mentionem de Bar. in l. fi. C. de præſcrip. long. temp. Et declarant Imo. Aret. & Alex. in d. §. ex contrario & ibi Iaſ. col. iiij. Tangit etiam Iaſ. in d. tract. iur. emphy. col. lxxvj. an præſumatur emphytheota: qui tanto tẽpore ſoluit: de quo plenè dixi in iij. parte princi. col. xvj. & ſeq. verſi. ſecundo prædicta faciunt ad quæſtionem, & ibi dicta non repeto, quæ bene adaptantur hic, & pro repetitis habeantur.

ADDITIO.

a Adde Bal. in l. malæ agitur. in fi. commen. C. de præſcriptio. xxx. annorum.

b Et per illum tex. infertur quòd ſi fundus alienus fuerit conceſſus in emphyteoſim, præſcribitur longo tempore cum titulo & bona fide, tanquàm emphytheoticus contra tertium.

SVMMARIVM.

1 *Rem tanquàm emphytheota recognoſcens: & tanquàm a domino. cui longo tempore penſionem ſoluit tanquam domino cum nec ipſe eſſet emphyteuta, nec alter dominus an talis præſcriptio proſit?*

2 *Præſcriptio decurſa contra vaſallum vel emphyteotam non præiudicat domino.*

1 DEcimò quæro. Iuxta proximam q. † quid ſi iſte tanquàm emphyteota rem ab aliquo recognouit tanquam a domino: & ei longo tempore penſionẽ ſoluit tanquam domino: cum nec ipſe eſſet emphyteota: nec ille quem recognoſcebat eſſet dominus: an præſcriptio iſtius poſſidentis prodeſt illi: cui ſoluit? Iſtam q. mouet Spec. in tit. de loca. §. nunc reliqua. verſi. liij. & verſi. lvij. Et videtur concludere talem præſcriptionem prodeſſe illi, cui ſoluit: eum in dominum recognoſcendo, ſi poſſederit triginta annis, & ex hoc infert ad duos effectus: vt ibi latius per eum. Et hanc deciſionem Spec. ſimpliciter refert & ſequitur. Iaſ. in præalle. tract. iur. emphy. col. lxxij. ver. quinto quæro. Et vltra eum ſic latè firmat Rom. conſil. cxxvij. ſoli-te.

to,quòd dominium.adducens plura maximè Ioan. And.in c. qui ad agendum.de regul.iur.in vj.

2 Et not.† quòd præſcriptio decurſa contra vaſallum vel emphyteotam non præiudicat domino. Ita Bald.in §.quid ergo.in tit.de inueſti.de re alie.fact.per illum text.

SVMMARIVM.

1 *Conductor alius recognoſcens alterum in dominum: an poſſit præſcribere contra eum?*

2 *Colonus vel conductor præſcribere poteſt contra actionem perſonalem, quæ oritur ex contractu locationis.*

3 *Colonus, vel conductor præſcribere poteſt præſtationem penſionis pro tempore præterito xxx an.ſed non penſionem futuri temporis.*

4 *Emphyteota nunquam præſcribit directum dominium contra dominum directum.*

5 *Succeſſores iuris præſumptione cenſentur tenuiſſe, & poſſediſſe eo modo & forma quibus tenebat defunctus.*

6 *Clauſula conſtituti vel precarij paſſiue tranſit in heredes conſtituentis.*

7 *Colonus ſi domino ignorante vendidit fundum conductum cuius emptor domino à quo conduxit penſionem ſoluit xxx.annis: an dominus poſſit agere contra emptorem rei vendicatione?*

1 a VNdecimò quarto.† Vtrum cõductor, vel alius recognoſcens alterum in dominũ poſſit præſcribere cõtra eum a?

Conclude & non,etiam ſi mille annis poſſideret: ex quo illum in dominum recognoſcit:vt eſt caſus in l.male agitur.C. de præſcri.xx.an.vbi glo.& omnes not.Bar.& alij,in au.niſi.perpetua.C.de ſacroſanct.eccle.gl.Bar.& doc.in l.comperit.C. de præſcri.xxx.an Bal.Sal.& Paul.de Caſt.in l.neque.C.de vſufru. per illum tex.not.vbi aſſignant rationem huius deciſionis.

2 † Et quamuis colonus,vel conductor non præſcribat dominium rei contra dominum:quẽ recognoſcit: præſcribit tamen contra actionem perſonalem: quæ oritur ex cõtractu locationis. Poterit tamen conueniri ad reſtitutionem rei actione in rem,quæ non eſt præſcripta:ſecundum glo.& doct.in d.l.malæ agitur: quod declarat vt ibi plene per Ange.

3 † Præſcribit etiam colonus,vel conductor præſtationẽ penſionis,pro tempore præterito triginta annis:quia tanto tempore tollitur omnis actio perſonalis: ſed non præſcribit penſionem

tiem futuri temporis: vt eam ſoluere non teneatur: niſi interpelletur: vt ſoluat & recuſet ſoluere. Vel ſecundum aliam opi. niſi actualiter poſſeſſionem interuertat: vt late declarat Ange. in d.l.malè agitur.col.ij.circa princ. Et hæc vera de iure ciuili: quòd admittit præſcriptionem longiſſimi temporis xxx.annorum cum mala fide.l.ſicut.cum concor.C.de præſcri.xxx.ann. Sed de iure canonico ipſe conductor nullo tempore præſcribit propter malam fidem: nec contra actioné realem: nec perſonalem.c.ſi.cum ibi plenè not.de præſcrip.nec pariter hæres eius, quem mala fides defuncti impedit præſcribere: vt cõcludunt communiter cano.in c.ſi diligenti.de præſcri.vbi late Fe-
b lin.col.iiij.& ſeq.[b]

4 † Ex prædicta concluſione infertur, quod ſi fundum meum tenuiſſes per tempus legitimum non tanquàm dominus directus: ſed tanquàm fructuarius, vel tanquàm emphyteota: vel tanquàm feudatarius, & habuiſſes titulum à quodam tertio: & ignoraſſes me eſſe dominum directum: præſcribis ius vſusfructus aliàs vtile dominium contra me: ſed directum nunquàm: quia non poſſediſti eo animo: vt illud acquireres: argu.l.fin.ff. quemadmo.ſer.amit.& l.ſi ego §.j.ff.de public.& l.ſi. circa fin. C.de præſcrip.long.temp.& ſine titulo præſcribens.xxx.annis: vt in §.ſi quis.per xxx.in tit.ſi de feu.fuer.controuer. Poſtquàm autem incœpiſſes poſſidere tanquàm dominus directus: quia interuertiſti poſſeſſionem: ex tunc ſpolias me ciuili poſſeſſione: & incipis præſcribere longiſſimo tempore ſicut fur, violentus poſſeſſor de iure ciuili.l.j.§.ad hæc C.de anna.except.ſecus de iure canonico: cum ſit malæ fidei c.ſi.de præſcrip. Ita declarat Paul.de Caſt.in d.l.neque fructuarium. Et in emphytheota idem firmat Iaſ.in tract.iur.emphy.col lxxxij.verſi.tertio quæro.vbi concludit quòd emphytheota nunquàm præſcribit directum dominium contra dominum directum: etiam ſi mille annis poſſideret, prout dicit Bal.in d.l.neque.niſi emphytheota interuertiſſet poſſeſſionem: quam tamen non poteſt interuertere ſola animi deſtinatione: ſed opus eſt, quòd factum interueniat, iuxta.l.cum fundum.& l colonus.ff.de vi & vi ar. Not. Cy.in d.l.competit.in ij.q. Addo Alua.in §.licet.col.j.in ij.not. in tit.ſi de feu.fuer.controuer.vbi not.ex illo text.quod vaſallus, qui eſt paratus præſtare ſeruitia: vt præſumitur: niſi interpellatus negauerit, nunquàm præſcribit contra dominum ſuum: & videtur dominus eſſe in quaſi continua poſſeſſione ſeruitiorum. argumen. l. arboribus. §. idem tractatu. ff. de vſu

vſuſructu.

5 † Ampliatur prædicta concluſio vt procedat nedum in ipſo fructuario, emphytheota, vel vaſallo: ſed etiam in eorum ſucceſſoribus: vt eſt text. not. in dicta l. neque. in verbo, neque ſucceſſores eius: vbi Paul. de Caſt. reputat iſtud mirabile: quia per mortem fuit finitus vſusfructus: ergo ſucceſſores non tenuerunt tanquàm vſufructuarij: ſed tanquàm proprietarij: & ſic habuerunt animum acquirendi dominium: ſi non habebant: ergo ſaltem debuerunt præſcribere ſpacio trigiata annorum, per iam dicta.

Sed reſpondet not. Paul. de Caſt. quòd ſucceſſores iuris præſumptione quantumcunque alium habeant animum: cenſentur, & finguntur tenuiſſe & poſſediſſe eo modo & forma, quibus tenebat defunctus, arg. l. cum hæres. ff. de diuerſ. & tempo. præſcript. quia hæres reputatur eadem perſona cum eo.

Cum igitur ille defunctus teneret tanquàm fructuarius: & ipſi hæredes cenſentur eodem modo tenuiſſe: licet re vera tenuerunt, vt domini: quia non ſuperueniente noua cauſa, ſicut defunctus ſolo animo non poterant ſibi mutare cauſam poſſeſſionis. l. nemo. C. de acquiren. poſſeſ. ita nec hæredes eius: ſi domino repoſcente non interuertant poſſeſſionem.

6 † Subdit Paul. de Caſtr. quòd in dicta l. neque eſt caſus de vno, in quo illis diebus conſuluit: & de illa l. nó meminit: quia quidam incœpit quædam bona poſſidere præcario ſiue alieno nomine: puta per clauſulam precarij, vel conſtituti. de qua plene notat. in l. quod meo. in princip. ff. de acquirend. poſſeſſio. poſtea mortuus eſt: & hæredes eius per triginta annos & vltra ignorantes precarium poſſederunt proprio nomine, quærebatur: an præſcripſerint. Conſtat enim quòd defunctus ſi centum annis vixiſſet, cum teneretur alio nomine, nunquàm præſcripſiſſet: ſed dubium erat de hæredibus: qui poſſederunt ſuo nomine. Reſpondit Paul. quòd nec illi præſcripſerunt per rationem de qua ſuprà. Et de hoc dicit eſſe caſum in illa l. neque ſi bene conſideretur ponderando illud verbum, nulla tempora. licet quædam gloſſ. in vſibus feudorum ſecundum Paulum, videlicet in §. præterea. de cap. Conrad. licet ipſe non allegat: quòd ſub iſta generaliter non venit præſcriptio longiſſimi temporis, ſed longi tantum: ſed illud verum dicit ipſe, niſi ſubiectæ materiæ natura ſuadeat contrarium. Hæc ſunt verba bene notanda Pauli de Caſtro, in dicta l. neque. C. de vſuſructu.

Ex

Ex quibus colligo not. concluſionem : quòd clauſula conſtituti vel præcarij paſſiuè tranſit in hæredes cõſtituentis:quia cenſentur & ſingũtur tenuiſſe & poſſediſſe eo modo, & forma quibus defunctus tenuit.

Et hoc maximè procedit, quãdo eſſet facta mentio de hæredibus. per text.in l cum præcario.§.j.ff.de præca. quod bene not.ad materiam d.l.quod meo.in prin.ff.de acqui.poſſeſ.

7 †Quid autem ſi colonus vel emphyteota domino ignorãte vendidit : & tradidit fundum conductũ:tamen domino,à quo conduxit, penſionem ſoluit emptor iſte triginta annis. Nunc ipſe colonus in præſtatione ceſſauit debitæ penſionis. Dominus verò agit rei vendicatione contra emptorem:quæritur an poſſit.

Iſtam quæſtionem mouet Specul.in titu.de præſcrip.col.iij. verſi.quid ſi colonus, & determinat quòd ille emptor præſcribit cum titulo & bona fide: ſed dominus reſtituitur ex clauſula generali:ſi fuit in iuſta ignorantia.

Et ibi monet aliam quæſtionẽ, quid ſi emtor fundi emphyteotici offerat penſionem poſt præſcriptionem completam, an videatur renuntiare præſcriptioni? & concludit quòd ſic, ſi ſcienter obtulit. Secus ſi ignoranter.

DVodecimò principaliter quæro. In hac quarta parte quartæ partis prin. Poſtquàm viſum eſt ſupra de præſcriptione iuris emphyteotici: quanto tempore præſcribatur feudum, ſeu ius feudale : quòd æquiparatur emphyteoſi : & de vno ad aliud arguitur: vt plenè not. Iaſ.in tract.iur.emphy.col.xj.& xij. Et hæc quæſtio diuitur in plures.

ADDITIO.

a An & quando currat præſcriptio contra locatorem : vide per Pau.de Caſt.conſi.cclxxxvj. videtur dicendum breuiter & conſilio ſeq. videtur dicendum dictum actorem & conſi.cc... in quæſtione quæ vertitur in antiq.& vide in prima parte ſextæ & vltimæ partis prin. huius tractatus.

b Et dixi plene in tertia parte prin.col.xiiij & ſeq.

SVMMARIVM.

1 *Præſcribere an poſſit quis rem tanquam feudalem & ius vaſſallitij ſint feudi, qui nunquam de illa re fuit inueſtitus & nu. 2.*

3 *Diſpoſitio text.§ ſi quis per triginta an. poſſederit in poſſ. ſine mala fid.*

4 *Feudum quanto tempore contra rempub. præſcribatur.*

Feudum

5 *Feudum præſcriptione quæſitum ſortitur ordinariam naturam feudi.*

6 *Præſcribi an poſſit feudum formatum contra priorem vaſallum, qui fuit de feudo inueſtitus?*

7 *Dominus feudum recuperans non tenetur illud reſtituere primo vaſallo contra quem fuit præſcriptum.*

8 *Vtile dominium non præſcribitur cōtra vaſallum minori tempore. xxx. ann.*

9 *Res feudalis nulliter alienata non poteſt aliquo tempore præſcribi contra dominum.*

10 *Præſcribens contra dominum habentem vtrunque dominium, non poteſt acquirere niſi vtile dominium præcedat.*

11 *Præſcriptio longi temporis non habet locum in feudo.*

12 *Feudum non poſſe præſcribi niſi xxx. ann. quomodo intelligatur?*

13 *Domino an proſit præſcriptio vaſalli?*

14 *Vaſallo ex facti ignorantia præſcribente vltra terminos conceſſionis an finito feudo id finiatur?*
Perditum non vtendo non recuperatur.

15 *Vaſallus an poſſit dominiū feudi præſcribere xxx. an. nō ſeruiēdo?*

16 *Deſidia non poteſt imputari domino, ſi non eſt vſus opera vaſalli, qua non indiguit, nec eo caſu contra eum currit præſcriptio.*

17 *Priuilegium aut aliud ius non amittitur per non vſum, quando non ſe obtulit facultas vtendi.*

18 *Agnati infra quantum tēpus poſſint reuocare feudum antiquum illicite, & abſque eorum conſenſu alienatum?*

19 *Silentium annale [illegible] habet refutationis [illegible] mediante.*

20 *Præſcriptio xxx. an. regulariter [illegible] in feudis an noceat repotibus, & deſcendentibus, ſiue agnatis, qui tempore alienationis [illegible] erant nati?*

1 PRimo igitur quæro. † Vtrum quis præſcribere poſſit ali-
2 [illegible] feudalem, & [illegible] feudo, [illegible] inueſtitus [illegible] de [illegible] tex. [illegible] § [illegible] per argumentum [illegible] de feudo [illegible] dicitur [illegible] quod ſi quis per triginta annos rem aliquam tanquam in feudum poſſederit & pro ea [illegible] de [illegible] inueſtitus [illegible] præſcriptione [illegible] & [illegible] vaſallus [illegible] poſſidet.

[illegible]

niſi probet ſe poſſediſſe, vt feudum: & ſic quòd poſſeſſio fuerit formis, id eſt habita ſemper tanquam feudalis. & ita ibi declarant Bald. Alua. & d. Præp. col. j.

Vnde plura requiruntur ad talem præſcriptionem.

Primo quòd rem poſſederit per triginta annos continuos abſque interruptione.

Secundò quòd tanquam feudum: & ſic quòd iſta poſſeſſio triginta annorum fuerit formis, id eſt habita ſemper tanquam feudalis.

Tertiò quòd præſtiterit ſeruitia domino, vel ſoluerit vti pro feudo.

Et hæc tria colliguntur ex illo text. & ibi not. Bald. & doct. maxime Alua. colligens iſta tria requiſita. Et declarat gloſſ. magna in fin. in §. fin. in tit. de feud. dato in vicem legis commiſſæ Alexand. conſil. clxix. viſo themate. prima column. i, ſecundo volumine. & conſil. cxiij. viſo & diligenter conſiderato themate. vlti. colum. iij. volumine. & dom. Philip. Deci. conſil. cxliij & mature colum. iij. verſic. ſed his non obſtantibus.

Et ſufficit ſemel præſtitiſſe ſeruitium domino vti pro feudo, & quòd poſtea poſſiderit per triginta annos, quia præſumitur ſucceſſiuè poſſediſſe, vt feudum: per not. in cap. cum ecclesia Sutrina. de cauſa poſſeſſio. & propri. & eſt bonus text. in

b ſimili. in cap. cum de beneficio. de præben. in vj. Ita declarant And. de Iſer. Alua. & domin. Præpo. in dicto §. ſi quis per xxx. colum. j.

2 † Et pro intellectu d. §. ſi quis per triginta no. quod prædicta locum habent: quando nulla eſt facta inueſtitura: nec aliquid probat vaſallus de ipſa inueſtitura: quam allegat vaſallus: ſed eam plene probare non poteſt: tunc ſi mediante ea aſſerta inueſtitura ipſe vaſallus ſteterit in poſſeſſione ipſius feudi per annum ſciente domino, & non contradicente: tunc ſtabitur ſacramento vaſalli de dicta inueſtitura facta: & per ſacramentum probabitur dictum feudum: vt eſt caſus in cap. j. in fin. tit. ſi de inue. inter domi. & vaſal. lis oria. & illo caſu ſufficeret ſola poſſeſſio anni: vt ibi. Et hoc modo poteſt etiam intelligi tex. in §. ſimiliter. in tit. de contro. inuet. Et ita declarat Alua. in d. §. ſi quis per triginta. in prin. ij. colum.

3 † Sed dubitatur: nunquid diſpoſitio text. in d. §. ſi quis per triginta. procedat in poſſeſſore malæ fidei: gloſſ. & communiter doct. ibi tenent quod ſic de iure ciuili. ex quo ille text. dat ſolum exceptionem: non actionem: & ſic non acquirit poſ-

ſeſſor

ſeſſor, niſi ius excipiendi: vt ibi declarant gloſ. & Alua. Ex quo infertur, quod ſi cadat de poſſeſſione, non poteſt rem ab alio vendicare. Secus ſi præſcripſiſſet cum bona fide: tunc enim acquirit vtile dominium, & poteſt rem vendicare. l. ſi quis emptionis.§.j.C.de præſcript. xxx. vel xl. ann. ſecundum gloſ. Alua.& alios.in d.§.ſi quis per triginta.

Sed de iure cano. nõ procederet præſcriptio cum mala fide in caſu illius §.aliquo modo.c.ſi.cum ibi plene no.de præſcrip. Prout in terminis firmant Bal.& d. Præpo.in d.§.ſi quis per triginta.col.j.& Panor. in cap.ad audientiam. col.ſi.verſi. aduertendum tamen.de præſcrip. vbi dicit, quòd ſine bona fide præſcribi non poteſt:nedum directum dominium: ſed nec ſolum vtile.quod ſcilicet res teneatur in feudum præſtando ſeruitiũ, vt not.Bald.in d. §.ſi quis per triginta:licet gl.ibi aliter ſentiat, & minus bene:ſecundum Panor.per d.c.ſi.de præſcrip.

4 † Limita tex.in d.§.ſi quis per triginta.vt procedat in priuatis. Sed quo ad eccleſiam & rempublicam requiritur tempus quadraginta annorum per regulam generalem reſpectu eccleſiæ.c.de quarta.c.illud.& c.ad aures. de præſcr.& authen.quas actiones.C.de ſacroſan.eccle.& quo ad rempublicam per tex. in l.omnes.& in l.comperit.C.de præſcr.xxx.ann.& in l.j.C.ne rei domi. vel templo [illegible] Andr. de Iſer. in d. §.ſi quis per triginta.quod contra rempublicam non præſcribitur ſeudum, niſi ſpacio quadraginta annorum, & [illegible] tex. procedere in priuatis: ergo idem erit in eccleſia.

Ita limitat & declarat d. Præpo.in d.§.ſi quis per xxx.col.ij. verſic.ſed pulchrum eſt [illegible] firmat Bal.in §.ſi[illegible] de feudo dato [illegible] legis cõmiſ. vbi dicit, quod in eccleſia Romana requiritur tempus centum annorum [illegible] ad audientiam.& ibi not.Cano.de præſcriptio. [illegible] Romanam eccleſiam quis non præſcribit [illegible] per centum annos.& plene no. Alex. [illegible] conſi.clxx. [illegible] themate [illegible] col.ij.verſi.

5 † [illegible] no.quod hoc feudum præſcriptione [illegible] ordinaria [illegible] feudi.[illegible] Bal. in l.[illegible] C. [illegible] & in l.[illegible] xxxj [illegible] Alua. Sed Præpo. in d. §.ſi quis per xxx.col.[illegible] d.Præp. [illegible] Rog.[illegible] Panor.conſi.clxxxi.[illegible]

Hinc infertur [illegible] Præpo. quod in tali feudo præſcripto ſuccedunt deſcendentes maſculi [illegible] feudi. Ita decidit not. Baldus in §. [illegible] de feudo dato

inuicem legis commiſ. per illum textum. & in dicta l. liberti. & in aliis locis adductis per Alexand. conſil. xv. viſis narratis. vlti. colum. v. volum. vbi concludit quod vbi apparet ſolũ de acquiſitione feudi ex longiſſima poſſeſſione ſeu præſcriptione non tranſibit tale feudum, niſi ad illos, ad quos trãſit feudum, vel emphyteoſis informiter cõceſſum, vel conceſſa. Eandem concluſionem vltra Alex. firmat d. Marti. Lauden. in c. j. in tit. cui. mo. feu. cõſti. poteſt. Refert ſolennis doct. d. Iacobi de ſan. Geor. in ſuo tract. feu. in verbo. ita quòd ipſi inueſtiti habeant. circa ſin. ij. col. verſi. an autem filius. non allegans Alex. Prædicta procedunt quando nulla præceſſit inueſtitura feudi: & ſic vbi nunquam fuit formatum feudũ per inueſtituram, in perſona illius, qui præſcripſit, neque in alio.

6 Secundò quæro. † Quid ſi alius fuit de illa re dudum inueſtitus in feudum, an præſcribi poſſit tale feudum formatum contra priorem vaſallũ: qui fuit de feudo inueſtitus. Ita quod iſte qui præſcripſit: ſubintret in locum illius: & ipſe efficiatur vaſallus excluſo alio: & quanto tempore?

Iſtam q. tangunt gloſ. Hoſtien. & communiter Cano. in c. ad audientiam. de præſcrip. & etiam ibi latè examinat Panor. col. iij. vel iiij. verſi. ex his infertur. vltra med. & ſequẽ. concludens cum gl. quòd quis poteſt præſcribere feudum reſpectu vtilis dominij: quod eſt penes vaſallum: directo remanente penes dominum data ſcientia & patientia domini. Nam ſicut poteſt de nouo acquirere per huiuſmodi patiẽtiam ius feudale: licet nunquam habuerit inueſtituram. vt in §. ſi quis per xxx. in tit. ſi de feu. fue. contro. fortius patiente domino poteſt ius feudi iam formatum & conſtitutum, & in alium tranſlatum præſcribi, ſi dominus ſciuit. Sed vbi ignorauit, & poteſt prætendere aliquod intereſſe in mutatione vaſalli, poſſet forte procedere ſecundum Panor. opi. Hoſtien. tenentis contrarium, ne contra [illegible] gat dominum habere vaſallum, quem nollet, vel quem ſibi non expedit habere. Sed nihilominus licet hoc videatur æquum, dicit Panor. quod putat contrarium eſſe verius, vt hoc etiam caſu non poſſit dominus iſtũ qui præſcripſit ad minus ſpatio xxx. ann. moleſtare. per text. apertum iun. [illegible] gloſſ. in § [illegible] de capi. Corra. vbi concludit glo. quod contra dominum directum, & in ſui iuris præiudicium currit præſcriptio xxx. annorum. Nec diſtinguitur ibi ſcientia, vel ignorantia, ex quo non [illegible] de præſcriptione proprietatis ſecundum Panor. licet quo ad hoc non videatur bene dicere: quia ibi agitur de excludendo do-

mino

minum in totum, vt dicam infrà in iiij.q. huius materiæ: & ſentit Panor. in dicto cap. ad audientiam. colum. penul. vel ſi. verſi. ſed quæro. Mouetur etiam Panorm. quia contra ignorantem in ſui præiudicium currit præſcriptio, maxime xxx. anno. vt in l. fin. C. de præſcriptio. long. temp. quæ non probat, quia loquitur in præſcriptione longi temporis cum titulo & bona fide. quæ non cenſetur odioſa. & in l. fin. C. de præſcript. xxx. anno. quæ non facit. Melius facit text. in l. ſicut. in ſi. & ibi not. Bald. C. eod. titu.

Poſtea refert Panorm. Ioan. Andr. ſentire contrarium in additio. ad Specu. in titu. de feudis, ſuper rubrica, cuius motiuis reſpondet, & non recedit ab opin. prædicta ſubdens hæc verba. Dico tamen, quod tenendo præſcriptionem currere daretur reſtitutio domino ignoranti: ne cogatur habere vaſallum: quem noluit. Opinio tamen diſtinguens inter ſcientiam & ignorantiam, eſt multum æqua ſecundum eum. Et addit ex
7 mente Ioan. Andr. ibi ſuprà † quod dominus feudum recuperans non tenetur illud reſtituere primo vaſallo: contra quem fuit præſcriptum. Et iſtam concluſionem latè firmat Roma. conſi. clxv. viſa diligenter: vbi voluit indiſtinctè, quod etiam ſi dominus ignoret: præſcribatur vtile cótra vaſallum ſine damno domini. per c. j. §. quid ergo. in tit. de inueſti. de re alie. fac. & per text. cum glo. in d. c. ad audientiam. in verbo principaliter damnat opin. Hoſtien. quia ſequeretur ex eadẽ, quod feudum vel emphyteoſis nunquam præſcribi poſſet, contra text. in d. §. ſi quis per triginta. & ſequitur Feli. in d. c. ad audiẽtiam. col. vj. declarans verba Panormi.
8 Tertio quæro. † Quanto tẽpore præſcribatur contra ipſum vaſallum reſpectu iuris ſui: & ſic quo ad vtile dominium: Panor. format hanc q. in d. c. ad audientiam. col. ſi. verſi. ſed quæro. & poſt aliqua aliqua motiua concludit, quod non præſcribitur vtile dominium contra vaſallum minori tempore xxx. annorum: licet poſſeſſor habeat titulum & bonam fidem: quia tanquam ſpeciale in feudo: vt nõ præſcribatur minori tempore. xxx. anno. Et ſic ibi non habet locum præſcriptio long. temporis: ſed illa regulam, per tex. in §. j. cum ſua gloſ. in verbo præſcriptionis. titulo de capi. Corra. Et ibi not. Bald. Alua. & dom. Præpo. quæſtio. ij.

Eandem concluſionem quod contra feudatarium non præſcribatur niſi triginta annis: firmat Bald. conſil. cxiij. verba in quæſtione ij. colum. j. volum.

Et de præſcriptione aduerſus vtile dominium: vide per do. Signo.conſi.x.in quæſtione vertente inter Huguetum.colum. ſecunda in fi.

9 Quæro quartò † An poſſit tertius præſcribere cõtra directũ dominium feudi, in quem forte feudum fuit alienatum abſq; cõſenſu domini:& ſic vbi alienatio feudi eſt nulla à principio? Videtur prima facie dicendum: quod res feudalis inuſtiter alienata non poſſit aliquo tempore præſcribi cõtra dominium per text.in §.præterea.in titulo.de capi.Corrad.vbi dicitur: quod liceat dominis omnes alienationes feudi factas ſine ipſorum conſenſu nulla obſtante præſcriptione reuocare. Ad idem eſt text.in §.j verſi.nos autem.in titu.de prohi.feu.alie.per Fede.& in c.j.§.quid ergo ſi prætio.in ti.de muctu.de re alie.fac.vbi gl. Per que iura ita tenent quidã antiqui feudiſtæ:& Andr.de Iſer. in dicto §.præterea.

Eandem concluſionem firmat Sozin.conſi.lxxxvj.in cauſa communitatis caſtri montis.col.iij.verſi.tertio & vltimo:quod eſt repetitum conſi.cxlv.circa primum conſultationis articulum.Sed glo.in d.§.præterea.in verbo præſcriptione.de capitu. Corra.determinat contrarium:dicens,illa iura debere intelligi de præſcriptione longi temporis decem vel viginti annorũ: in qua requiritur titulus & bona fides. Non autem de præſcriptione longiſſima triginta vel quadraginta annorum inducta in odium negligentium:quæ currit abſque titulo: quia illa non cenſetur excluſa:ſed currit contra dominum.Et ſic eliciturconcluſio ex illa gloſſa, quod dominia rei feudalis inuſtiter alienatæ præſcribitur contra dominum directum ſpatio longiſſimi temporis triginta, vel quadraginta annorum,per l.omnes.& l. ſicut.C.de præſcriptio.trigint.vel [illegible] annorum.

Pro qua concluſione eſt bonus tex.in § [illegible] olim feud. pote.alie.Cum qua cõcluſione tranſeunt Bal.[illegible] de Neapol.Alu. & Præpo.in d.§ præterea.

10 † Et in dubio eſt adhærendum glo.ſecundum Alu. [illegible] hoc teſtis habent [illegible] poſſe, quem [illegible] gloſſa [illegible] Bal.in c.j.de natu.feu.feu.& in l.j.C.de ſenten.quæ ſine certa quanti.& in l.fina.C.de pœna iu.qui male iu.

Et opi.glo.comprobat Præpo.ibi [illegible] medio.

Et [illegible] quod [illegible] per præſcriptionem acquiratur [illegible] dum vtile [illegible] dominium, ſecundum Alu. [illegible] Nico.de Neapo.in c.j.[illegible] non hab.propr.[illegible] dicunt, quod communis theorica glo. [illegible]

ptionis.in prin.C.de præſcriptio.triginta anno.quæ habet quòd per præſcriptionem non quæratur niſi vtile dominium,procederet quando præſcriberetur contra dominum habentē vtrunque dominium: quia tunc non præſcriberetur:niſi vtile. Secus ſi præſcribatur contra habentem directum tantum : vt in caſu noſtro: quia tunc per præſcriptionem acquiritur directum ad hoc,vt præſcriptio aliquid operetur.

Et ita dicit Alua.tenere Ray.& ſequaces in auth.niſi tricennale.C.de bo.mater.

Tandem opi.vltra Præpo.ibi tenuit Panor.in d.c.ad audien-
11 tiam.colum.fina.verſicu.ſed quæro.de præſcri.† vbi facit concluſionem generalem,quod ſit ſpeciale in feudo:vt nō præſcribatur minori tempore triginta annorum.

Et quod in feudo non habet locum præſcriptio longi temporis:ſed longiſſimi ſic.

Et iſtam opi.late firmat do.Franciſcus Curtius ſenior conſi. Penulti.capio primum,in quo quæri videtur col.j.vltra med.& in fi.ij.colum.& in prin.ſeq.vbi firmat concluſionem generalē. quod indiſtincte in feudis currit præſcriptio triginta annorum per text.in d.§.ſi quis per triginta.in titu.ſi de feu.fue.contro.

Addo quod hoc fuit de mente gloſ.ibi: quæ aſſignat rationē ad illum text.quod illud meritò accidit:quia tanto tēpore tollitur omnis actio : vt l.omnes.C.de præſcript.xxx.ann.& c.ſi idē ſenſit glo.in §.item ad fi.glo.vnic.eod.titu.

12 † Ex prædictis infertur, quod ſicuti feudum præſcribitur contra dominum reſpectu vtilis dominij:vbi nulla præceſſit inueſtitura d.§.ſi quis per triginta.Ita etiam poteſt præſcribi pleno iure tam reſpectu vtilis, quam directi per tertium poſſeſſorem: ad quem peruenit res feudalis : qui non recognouit directum dominium:nec poſſedit rem tanquam feudalem,ſed tanquam propriam,& allodialem præſcriptione longiſſima triginta ann. Præſcriptio vero longi temp.ſi.decē cum titu.& bona fide locū non habet in feudo ſecundum glo.& doctores in d.c.i.§.præterea de capit.Conra. Eſt enim ſpeciale in feudo,quod feudum non præſcribatur niſi triginta annis.ſecundū Pan.in d.c.ad audientiam.col.fin.Et prædictam concluſionem intellige concurrente bona fide per regulam generalem c.fi.de præſcript.no.Bald. & p[illegible] in §.ſi quis per xxx.col.j.in titu.ſi de feu.fue.contro. [illegible] tamen competere reſtitutio domino, vel priori vaſallo: [illegible] quod eſt præſcriptum ex capite iuſtæ ignorantiæ : vt [illegible] dicetur infra in v.xxx.q.huius partis.

13 Quintò quæro. † Vtrum præſcriptio vaſalli proſit domino? Iſtam q. explicat Bal. no. per tres quæſtiones in §. rurſus. col. ij. verſi. ſed iuxta hoc quæro. in titu. de contro. inueſti.

Vbi Bal. primò format q. pone quod ſecũdus vaſallus acquiſiuit: non per viam incrementi: ſed præſcribendo: quia tam primus, quàm ipſe fuerunt inueſtiti de re aliena. Modo quæritur vtrum mortuo primo vaſallo redeat ad dominum: an reſideat penes præſcribentem & eius filios? Reſpondet Bald. quod præſcriptio eſt acceſſoria prioris tituli. vt ff. de do. cau. mor. l. ſi alienam. & l. qui alienam. Et ideo quo redit terminus, redit & præſcriptio. ff. de condi. indeb. l. indebiti. §. fin. & quod ibi notatur.

14 † Secundo quærit Bald. in d. §. rurſus. pone quòd vaſallus ex facti ignorantia præſcribit vltra terminos conceſſionis nunquid id finitur finito feudo: & videtur quod non dicit Bal. quia in eo non habet ius per titulum autoris: ſed per errorem. argu. ff. ad treb. l. debitor. in fin.

Tertio quærit Bal. pone quod conceſſum eſt quoddam territorium, duobus in feudum pro diuiſo. Sed vnus per iuſtum errorem præſcripſit fines alterius: vtrum vno mortuo ſine hærede: illud præſcriptum redeat ad dominum, an ad aliũ vaſallũ? & concludit Bal. quod conſolidatur proprietati. ad eum autem qui amiſit reuerti non poteſt: vt ff. qui. mo. vſufruc. amit. l. ſicut in annos. Nam quod eſt non vtendo perditum, poſtea non recuperatur. argu. l. ſi na. C. de remiſ. pigno. ſecundum Bal. in d. §. rurſus. cuius verba formalia refert, & ſequitur in omnibus prædictis Alua. ibi: col. ſecunda.

Et ad hanc q. faciunt quæ dixi in noua q. princi. huius partis in emphyteota. an eius præſcriptio ſi poſſ. [illegible] & præſcripſit rem alienam tanquam emphyteota recognoſcendo in dominum eum qui non erat dominus, prout ibi.

15 Sexto quæro. † Nunquid vaſallus poſſit præſcribere libertatem, & directum dominium feudi triginta annis non ſeruiendo

d & conſequenter liberationem?

Iſtam q. attingit Panor. in d. c. i. [illegible] authenticam col. vlti. verſ. ſed iuxta prædicta quæro de [illegible] quæſtione. Refert [illegible] hæc fuit quæſtio [illegible] Ioan. Andr. in addit. ad Specu. ſuper rub. de feud. qui dicebat poſſe attingi, an deberet vaſallos certas [illegible] domino, & [illegible] tempus tenere [illegible] pro feudo: & tunc [illegible] domino quod ille non exegit tanto tempore. Si autem [illegible] dum honorificum: [illegible] quod domino poſſit [illegible] nihil

nihil potuit exigere. & hoc ſatis placet Ioan. And.

Vel aliter diſtinguebat Vbertus: an infra illud tempus triginta annorum euenerint negotia: ad quæ vaſalli eſſent vocandi: & veriſimile eſſet quòd vaſallum hunc vocaſſet, ſi vaſallus fuiſſet vt in militia, & in vxore ducẽda & ſimilibus. In talibus enim, ſi aliis euntibus non iuit, interpellaſſe videtur ius domini, & ſic poſſet libertatem præſcribere. Nam & libertas ſerui ſi mala fides non obſtat longo tempore præſcribitur. l. 1. & 2. C. de præſcript. long. tempo. quæ pro liber. Et hæc dicta ſatis placẽt Panor. dummodo vaſallus ſit in bona fide: vtputa quia credebat id non eſſe feudum quia alteri ſucceſſit l. qui in alterius. ff. de reg. iur. Aut vero caſus non euenit, quòd dominus eguerit ſeruitio vaſalli: & tunc non currit præſcriptio contra dominũ ſecundum Panor. & Imo. in d. c. ad audientiam. poſt Ioan. And. vt ſupra. Et ſic elicitur breuis concluſio, quod ſi dominus non indiguit ſeruitio vaſalli non conſiſtente in præſtatione annua non currit præſcriptio contra eum: quæ liberet vaſallum. Secus ſi eo vſus non eſt quando indiguit: & vaſallus fuit in bona fide.

Et hanc concluſionem firmat Feli. ibi poſt Pan. & Imol. col. vj. verſi. & in quantum Abbas. Et addit Bald. in c. ex parte Adr. colum. iij. de teſtib. vbi dicit, quod vaſallus qui longiſſimo tempore non ſeruiuit domino: quia non fuit opus: nullam libertatem præſcribit: & dicit eſſe caſum mirabilem in c. ſancimus. de ſer. ſine culpa non amit. circa finem in verſicu. niſi neceſſe fuerit.

16 † Subdit Feli. quòd etiam ſi occurrit caſus, in quo dominus potuerat vti opera vaſalli, tamen non fuit vſus: quia non oportuit eum auxilium [illegible] mittere, adhuc prædicta locum habent: quia nulla deſidia poteſt imputari domino, ſi non vocauit illum, quo non indiguit, per id quod no. voluit Bartol. in l. cum ſeruus. circa med. C. de agri. & cenſi. vbi dicit, quòd ſi terræ commendatæ tenentur dare ciuitati ſubſidium in caualcatis & exercitibus extra ciuitatem euntibus, & per centum annos ſteterunt, quòd non præſtiterunt, ex eo quia ciuitas non indiguit [illegible] licet caſus euenerit, cum eſſet copioſa armis gentibus ſuis, non propter hoc dictæ terræ recommendatæ, vel ſubditæ præſcripſerunt libertatem dicti ſeruitij, quia nulla culpa poteſt ciuitati imputari, ex quo neceſſitatem dicti ſubſidij non habuit. Hæc ſunt verba Bart. qui de hoc dicit eſſe caſum no. in l. fiſcalibus. C. de decur. in illis verbis quæ onera, & ſi neceſſitas non exegit, tamen patria non remittit. & ibi no. Bart. & ponit

eandem deciſionem, quam latè comprobat Feli.in c.cum acceſſiſſent.colum.ix.& x.de conſtit.& Iaſ.in l.fina.col.xij.& xiij.
17 ff.de conſti.princip.firmante per plura concluſionem, quod priuilegium, aut aliud ius non amittitur per non vſum, quãdo non affuit occaſio, vel neceſſitas vtendi, vel non ſe obtulit facultas.

Vltra quos addo ad propoſitum pulchram deciſionẽ Bald in l.arboribus.§.nam & ſi.per illum text.ff.de vſufru.vbi dicit, quod per erectionẽ furcarum retinetur poſſeſſio meri imperij, licet de facto non occurrerit caſus per centũ annos, quod quis fuerit ibi ſuſpenſus:quia ſecundum eum non requiritur actus: ſed aptitudo,& ſufficit ſignũ licet deficiat ſignatum. Mouetur per text.in d.l.in filiis.cum ibi no.

Addo etiam Alua.in terminis in §.licet.col.j.in ij.no.in titu.ſi de feu.fue.contro.vbi no.ex illo tex.quod vaſallus qui eſt paratus præſtare ſeruitia.quod præſumitur,niſi interpellatus negauerit, nunquàm præſcribit contra dominum ſuum.& videtur dominus eſſe in quaſi cõtinua poſſeſſione ſeruitiorum d.l. arboribus.§.eidem tractat.ff.de vſufruct.

18 Septimo quæro. Pro complemento huius materiæ præſcriptionis feudalis, infrà quantum tempus agnati poſſint reuocare feudum antiquum illicite alienatum,& abſque eorum conſenſu iuxta ea quæ habentur in c.j.de alie.feu.pater?

Dic breuiter quod hunc non reuocantes præſcribitur anno à die ſcientiæ.vt eſt caſus.in c.j.in fi.in titu.ſi de [illegible] inter dominum & vaſal.lis oria & in c.Titius filios.in fi.in titu.de [illegible]
19 defun.fue.controuer. Quemadmodum annale ſilentium habet [illegible] refutationis ſcientia mediante c.j.§.porro & ibi gloſ. & doct. in titu.qualiter olim feud.pot.alie.& ibi Alua.alleg. multa [illegible] ra.Subiiciens illud procedere in legitimo tempore [illegible] eſſet tempus triginta ann.quo caſu præſumitur non ſolum ſcientibus,ſed etiam ignorantibus, & tollere [illegible] neglıgentibus tanto tempore cum tale tempus [illegible] re in odium negligentium.iuxta glo.in l.fi.in fin.C.de [illegible] adri.tol.facit quod no.glo.in c.j.§.præterea.tamen de cap.[illegible] ra.Ita formaliter in [illegible] Alua.in d.§.porro. [illegible] conſi.[illegible] quoniam omne [illegible] coloni [illegible] reſponſione ad [illegible] Curti.ſenior.conſi.lxxij.[illegible] vltra med.

Quæ concluſio procedit quando alienatio feudi facta eſt

initio

eſt in remotiorem agnatum. Secus ſi feudum fuerit alienatum in extraneum, tunc enim poteſt reuocari per agnatos proximiores, qui non conſenſerunt alienationi vſque ad xxx. annos: vt concludit glo. not. in d. §. Titius quæ in hoc eſt communiter approbata: vt atteſtatur Alex. conſil. xv. ſuper primo quæſito, vlti. col. v. volu.

20 Octauò quæro. † Vtrum præſcriptio .xxx. annorum: quæ vt ſuprà concluſi: regulariter currit in feudis, noceat nepotibus, & deſcendentibus nondum natis tempore alienationis, ſiue agnatis qui tempore alienationis, nondum erant nati vel concepti: And. de Iſer. in §. hoc quoque in titu. de ſucceſ. feu. & ibi Alua. col. vltim. determinant quòd non: dicentes quòd contra eos non poteſt opponi de præſcriptione poſſidentium, per l. alienationis. ff. de verb. ſign. & per not. in l. vbi lex. ff. de vſuca. niſi alienatio dicti feudi fuiſſet facta per perſonam, quæ non erat prohibita: vt quia erat perſona extranea: & cui non erat lex impoſita, quia tunc talia bona vendita eſſent effecta præſcriptibilia. arg. not. per Bal. in l. ij. C. de vſucap. pro empt. cum concor. ibi ſignatis.

Quam concluſionem limitat & declarat do. Franc. Curt. ſenior præalleg. conſil. penulti. col. iij. circa fin. & ſeq.

ADDITIO.

a De præſcriptione feudi. vide quod not. Alua. in titu. de feud. non habe. propriè. feud. natura. col. ij.

b Ad illum textum. vide Alexã. conſil. lxx. in cauſa vertente inter dominum Belleſarem. iij. volu. Rotam deciſ. xxxij. in nouis.

c De autoritate gloſ. vide plura quæ accumulant Moderni in repet. l. vt vim. col. vltim. ff. de iuſtit. & iur. & do. Curtet. in calce ſui repertorij ſuper Panormita.

d Qualiter liberatio præſcribatur: vide per Butr. in repetit. c. peruenit, colum. fin. de cenſi.

SVMMARIVM.

1 *Actioni communi diuidundo, & familiæ erciſcundæ, quanto tempore præſcribatur?*

2 *Communione durante an currere poſſit præſcriptio?*

3 *Præſcriptio eſt inducta ad lites tollendas.*

4 *In præſcribendis iuribus negatiuis non currit præſcriptio, niſi à tempore contradictionis.*

5 *Pactum de perpetuo ſtando in communione fieri non poteſt.*

Argu

6 *Argumentum de pacto ad legem ſiue ſtatutum procedit.*
7 *Socijs in communione ſtantibus non currit præſcriptio in iudicio diuiſorio.*

1 DEcimotertiò principaliter quæro. † poſtquàm ſuprà viſum eſt de præſcriptione iurium, & actionum realium, & perſonalium, quanto tempore præſcribatur actioni com-
a muni diuidundo, & [a] familiæ erciſcundæ, quæ dicũtur mixtæ. §.quædam.inſtit.de actio.& ſic iudicio diuiſorio? Iſtam q.tangunt Cy.Bar.& Sali.in l.j.§.ad hoc.vbi tex.cum glo.C.de anna. except.& latè examinant Ange.Aret.& Iaſ.in d.§.quædam.colum.vj.inſtit.de actio.Referentes varias opi.glo.& docto.
2 † Et communis eſt concluſio, quod durante communione non currit præſcriptio. Et ideo ſi fratres vel ſocij ſteterint in
b communione [b] etiam per xxx.annos, & vltra, quod non petierint diuiſionem, nihilominus non præſcribitur communioni, quominus poſſit diuiſio peti, & poſſint iudicia diuiſoria intentari contra opinionem glo.& ſequacium.

Et pro iſta concluſione quàm plures rationes adducunt Cy. & Sali.in iij.q.in d.l.j.§.hæc, & Bal.in l.fi.circa fi.C.commu.diui.inter quas maxime vrgent infráſcriptæ.

Primò, quia donec ſocij ſtát in communione, & donec poſſident ſimul: vnus recognoſcit alterum in ſocium. Ergo impoſſibile eſt: quod currat præſcriptio.l.cum notiſſimi.§.ſed & ſi quis.& l.male agitur.C.de præſcript.xxx.anno.

3 † Secundo quia præſcriptio eſt inducta ad lites tollendas & dirimendas.l.fi.ff.pro ſuo.Sed ſi per præſcriptionem induceretur perpetua communio, ita quod quis non poſſet petere diuiſionem: præſcriptio operaretur effectum contrarium: quia non eſſet lites tollere: ſed augere: quas communio ſolet excitare.l. cum pater.§.dulciſſimi.ff.de leg.ij.& l.ſi non ſortem.§.ſi centum.ff.de condi.indeb.

4 † Tertiò, quia in præſcribendis iuribus negatiuis non currit præſcriptio, niſi a tempore contradictionis: vt notant glo.& docto.in l.qui luminibus.ff.de ſeruitu.vrba prædio.& in l.j.C. de ſeru.& aqua.Sed ſola communio non præſtat aduerſario initium: niſi quis faciat ſe aduerſarium: contradicendo diuiſioni. Ergo &c.

5 † Quartò pro hac parte adducit Aret.aliud fundamentum in d.§.quædam.col.ij.quia pacto induci non poteſt, quod perpetuo ſtetur in communione. Secus ſi ad certum tempus limitatum: vt eſt tex.not.in l.ſi non in hoc iudicium.§.ſi conuenerit.ff.commu.diui.Ad quem vide Iaſ.in d.l.ſi non ſortem.§.ſi centum.col.

iij.

iij. Felin. in c. ſi diligenti. col. vj. de for. compe. Alex. conſi. xviij. viſis capitulis. j. col. ij. volum. vbi determinat, quòd pactum de nunquam diuidendo etiam iuratum nō valet, quinimmo non valet diſpoſitio teſtatoris, quod eius hęredes ſtent perpetuo in communione. Sed bene poteſt diſponere ſeu prohibere, quod non perueniant ad diuiſionem ante certum tempus: caſus eſt notat. in l. iij. in princip. ff. de conditio. inſtitut. Et notat. Iaſo. in dicto §. ſi centum.

Si ergo non poteſt induci per pactum, vel per vltimam voluntatem: quod nūquàm fiat diuiſio. Ergo nec per præſcriptio-
6 nem, & ſic per legem: † cum procedat argumentum de pacto ad legem ſiue ſtatutum, glo. in rub. C. de decre. decur. lib. x. glo. & Bar. in l. non impoſſibile. ff. de pact. bonus tex. in l. ſi. ad fin. & ibi Bart. & Bal. C. de fideicommiſ.

Sed iſtud argumentum non valet, quia procedit affirmatiue, & non negatiue ſecundum Bart. & docto. in l. diuortio. § eleganter. ff. ſolut. matri. Et not. moder. in repet. l. vt vim. col. iij. verſic. quod autem. ff. de iuſtit. & iur. Alex. conſil. lix. viſo titulo quæſtionis. ij. col. iiij. volu.

7 † Et ſic firmatur concluſio, quòd donec ſocij ſtant in communione, nulla currit præſcriptio in iudicio diuiſorio.

Non obſtat text. in d. l. j. §. ad hæc. vbi videtur caſus in contrarium: quia ad illum text. reſpondet Bald. in l. fin. C. ſi aegun. quòd ille tex. procedit altero tantum ex conſortibus poſſidente. Tunc enim ille, qui poſſideret: bene præſcriberet, xxx. annis contra alium non poſſidentem. Sed vtroque poſſidente: prout in terminis noſtris præſupponitur: nulla currit præſcriptio: vt ſuprà concluſum eſt.

Et hoc vltimum: quando alter tantum poſſidet: intellige concurrente bona fide per generalem regulam. capit. fin. cum ibi not. de præſcriptio.

ADDITIO.

a Quid in feudis, an præſcribatur actioni communi diuidundo: Bald. in c. j. §. item ſciendum, in ſi. commen. in titu. de natura feud. per illum text.

b Adde Cur. conſi. lxviij. colum. xij.

c Adde Salic. in ij. q. v. argu. qui ponderat cum gl. ibi dum dicit quod non currit præſcriptio, vt poſſidentur communiter præſcribatur. Et ſic etiam præſcribitur quantum poſſidet: vnde medietatem non præſcribit: ſed medietatem quam ſuam poſſidet

ſidet præſcribit nedum contra tertium:ſed contra eum, qui ſecum communionem prætendit ſi ille ſolus dominus fuiſſet ſecundum Salicet.ibi.

SVMMARIVM.

1 *Actioni finium regundorum quanto tempore præſcribatur?*
2 *Actio finium regundorum naſci dicitur ex quo cœperunt fines turbari.*
3 *Vicinus vendens poſſeſ. vicini egrediendo terminos, an emptor præſcribere poßit. & quanto tempore actio tollatur?*
4 *Iudex non debet præſcribenti auferre commodum præſcriptionis.*
5 *Actio finium regundorum non poteſt directè tolli.*
6 *Actio finium regundorum quanto tempore durat, vbi nihil eſt præſcriptum?*

1 DEcimo quartò quæro. † Quanto tempore præſcribatur actioni finium regundorum, quæ eſt etiam mixta & cognata prædictarum d.§.quædam?

Iſtam q.decidit tex.in l.fi.C.fi.regun.& ibi not.gl.& doc.vbi dicitur, quòd huic actioni præſcribitur ſpacio xxx.ann.& incipit præſcriptio ex die, qua fuit mota actio. Et ideo ſi habemus duos fundos vicinos,& termini ſteterunt non turbati per xxx. annos, poſtea turbantur, ex tunc oritur actio finium regundorum, quæ prius proponi nõ potuit pro finibus dirigendis, cum fines ſtabant, vt debebant: & ex eo tempore præſcriptio incipit ſecundum Iacob.Butri.referentem Bald.in d.l.fin.circa fi. verſicu.extra quæritur.

2 † Et quod iſta actio naſcatur: ex quo cœperunt fines turbari, firmat glo. ibi & Bal.declarat.in q.ij.Ergo antequam ſit orta actio non currit præſcrip.l.in rebus,§.omnis.C.de iure dot.

3 † Sed contra iſtam concluſionem & tex.in d.l.fi.fortiter obſtat tex.in l.ij.§.hæc ſi fundus,& in l.qui fundum.§.j.ff.pro emptio.vbi dicitur, quòd ſi vicinus meus vendidit aliquid de meo egrediendo terminos agrorum, quòd emptor præſcribit ſpacio x. anno.& ſic tollitur hæc actio ſpacio longi temporis.

Hanc oppo.formãt gl.& Bal.in d.l.fi.C.fi.regun.& reſpõdet quòd ibi præſcribitur dominio nõ actioni, quia adhuc competit actio finium regundorũ, vt terminum cõmodius diſtinguantur.

4 tur. Sed ſibi remanebit id quod præſcriptũ. † Hoc eſt dicere ſecundum Bal. quòd actio finium regundorũ durat in [illegible]; ſed iudex eo modo præſcriptionis non debet auferre præſcribenti. [illegible] Vel aliter in lege contraria actio finium regundorum non tollitur.

tollitur directè, ſed indirectè, quia cũ præſcribitur dominium indirectè præſcribitur contra actionem finium regundorum, quotiens præſcriptum eſt. ſicut not. in ſimili. in ij. C. de ſeruitu. & aqua. facit quod not. in ſimili in l. vſucapio. C. de pigno.

6 † Et hanc approbat Iaco. Butri. vt Bald. refert, vbi ergo nihil de meo eſt pręſcriptum, durat iſta actio. xxx. annis. Sed vbi aliquid eſt præſcriptum indiſtinctè tollitur iſta actio ſecundum iſtam vltimam ſolutionem, vel reducitur ad formam præſcriptionis ſecundum primam ſolutionem, & ſic magis modificatur, quàm tollitur. Et ſic vtraque ſolutio vera.

Et de præſcriptione vtriuſque actionis communi diuidundo, & finium regundorum tractat do. Pet. de Vbal. in ſuo ſolenni tractatu de duob. fratrib. in xiij. parte princip. in ij. quæſtio.

SVMMARIVM.

1 *Actioni pro ſocio quanto tempore præſcribatur?*
2 *Actio pro ſocio an poſsit raſa tempore [illegible]?*
3 *Societate durante an incipi poſsit præſcriptio?*
4 *Actio pro ſocio eſt perſonalis.*

1 DEcimoquintò quæro. † Quanto tempore præſcribatur actioni pro ſocio, ſeu iuri pet. di redditionem rationis inter ſocios. Iſtam q. mouet. do. Pet. de Vbal. in præallegato tract. de
2 duob. fratrib. in xiij. parte princ. in j. q. & concludit † quod cum actio pro ſocio, vt reddatur ratio adminiſtrationis, non ſit nata durante ſocietate, ſed demum ea finita. l. actione. ff. pro ſocio & l. tandiu. & ibi not. Bal. C. eo. & in l. j. C. vt actio. ab here.
3 & contra here. † durante ipſa ſocietate no incipit currere præſcriptio, ſed demum ea finita. nec poteſt obijci cur non renunciauit ſocietati, ex quo renunciare potuit ſecundum gl. in d. l. j. in verbo pro ſocio. ibi durãte ſocietate. C. de annal. excep. idem voluit Bal. in l. in rebus. §. omnis C. de iure dot. & in l. quoties. C. de prec. imper. offe. hec ſunt verba domini Petri vbi ſupra.
4 † Sed cũ actio pro ſocio ſit perſonalis, ego puto quod ipſe principaliter, vel hæres eius nunquam præſcribit propter malam fidem, vt plené notatur in c. fin. de præſcrip. & in c. ſi diligenti. eod. tit. & plene dixi in iij. parte princip. col. xiiij. & ſeq.

SVMMARIVM.

1 *Petitioni hereditatis quanto tempore præſcribatur?*
2 *Petitio hereditatis regulariter nõ datur contra titulo poſsidentem.*
3 *Longi temporis præſcriptio non habet locum niſi titulus præcedat.*

Conuenientì

4 *Conueniri non poteſt petitione hæreditatis: habens iuſtum titulum.*
5 *Petitio hæreditatis non poteſt longo tempore præſcribi ſine titulo.*

1 DEcimoſextò principaliter quæro † quanto tempore præ-
a ſcribatur petitioni hæreditatis.[a]

Breuiter dic, quòd licet ſit realis. l. ſed ſi lege. §. petitio. ff. de peti. hære. & l. ſi autem. §. ſed & is. ff. de rei ven. tamen quantum ad præſcriptionem, ſequitur naturam perſonalium: quia non præſcribitur lõgo tempore decem, vel viginti ſed tantum triginta annis. vt eſt caſus in l. hæreditatis. C. de petit. hære. vbi text. appellat iſtam actionem mixtam. & ibi gloſſ. quam ſequuntur Bar. & doct. aſſignat viuam rationem.

2 † Nam petitio hæreditatis non datur regulariter contra titulo poſſidentem. l. regulariter. ff. de petit. hæred. & l. hæreditatem. & ibi glo. C. in quib. cauſ. ceſſ. long. temp. præſcript. & plenè not. glo. & doct. in l. fin. in fi. C. de edict. diui. Adria. tollend.

3 † Sed præſcriptio longi temporis non poteſt habere locum: niſi præcedat titulus. l. nullo. C. de rei vendi. & l. diutina. C. de præſcrip. long. temp. vnde minimum ſi petitio hæreditatis ſpacio longi tẽporis tolli non poteſt, quia ſi aliquis habet iuſtum
4 titulum † non poteſt conueniri petitione hæreditatis. Ergo tunc non eſt opus quærere de præſcriptione.

5 Si autem non habet titulum: tunc non poteſt præſcribi petitio hæreditatis longo tempore: cum in præſcriptione longi temporis requiratur titulus: vt modo dixi.

Neceſſario ergo requiritur præſcriptio triginta annorum: quæ currit ſine titulo. l. ſicut. l. omnes. & l. ſi quis emptionis. §. 1. C. de præſcript. xxx. vel xl. ann.

Et iſta ratio ſatis colligitur ex text. in d. l. hæreditatem. C. in quib. cau. ceſſ. long. tempo. præſcript. & vide Ang. Aret. in §. quædam. col. j. & ibi Iaſ. col. vj. & vij. inſti. de actio.

ADDITIO.

a Vide Io. Fabr. inſtit. de vſucap. col. j. & ibi Aret. col. ij. & Ang. conſi. lxxx. viſis quibuſdam actis & late per Bald. in repe. l. omnes. colum. ix. C. de præſcript. habetur non in ſpecie tangit quibus præſcribatur contra extraneos hæredes.

SVMMARIVM.

1 *Vſucapio perfecta per hæred. in putatiuum an proſit vero hæredi.*

1 DEcimoſeptimo quæro. † An vſucapio perfecta per hæredem putatiuũ proſit vero hæredi: & an vſucapio perfecta per

per hæredem ſcriptum: qui deſinit eſſe hæres deſtituto teſtamento: proſit hæredi venienti ab inteſtato.

Glo. not. in l. & non tantum. §. j. in verbo. ab hærede. & ibi in ſpecie not. Ange. in fi. commen. ff. de petit. hæredit. determinat quod non.

SVMMARIVM.

1 *Spurius qui titulo lucratiuo nihil poteſt à patre capere, an ſibi relicta à patre donata præſcribere poſſit?*

2 *Spurius an aliquo ſpacio temporis præſcribat hæreditatem patris?*

3 *Longa poſſeſſio non plus operatur, quàm verus titulus cum voluntate domini tradentis.*

4 *Error iuſtus an operatur, quòd vſucapio ſeu præſcriptio procedat vbi non cadit titulus verus?*

5 *Præſcriptio longi temporis quo ad ſpurios eſt prohibita.*

6 *Spurius non poteſt præſcribere longo tempore relictum ſibi factum.*

7 *Error iuris cauſat bonam fidem, & prodeſt ad præſcriptionem longiſſimi temporis.*

1 Decimooctauò quæro † An ſpurius, qui nihil à patre capere poteſt titulo lucratiuo: auth. ex cóplexu. C. de inceſt. nupt. & l. j. C. de natu. lib. not. plene Bart. in l. fin. ff. de his qui. vt indi. poſſit præſcribere ſibi relicta, vel donata à patre.

Bart. conſi. cxix. dominus Dominicus magiſtri Theobaldi. col. j. circa med verſic. nec obſtat decidit. quòd ſi ſpurius ſciebat ſe non poſſe capere, tūc tanquàm malæ fidei poſſeſſor non præſcribit vllo tempore. c. poſſeſſor. de reg. iur. in vj.

Aut credebat ſe poſſe capere: & apud eum iuſtè eſſe poſſeſſionem, & tūc errauit in iure: qui error iuris nunquam in vſucapione prodeſt. l. nunquam. in princ. ff. de vſucap. & quantum ad præſcriptionem habetur error iuris pro mala fide: vt no. per Dyn. in d. cap. poſſeſſor. Hæc ſunt verba Bart. in præalleg. conſi. de quo meminit Alex. in apoſt. ad Bar. in d. l. fi. col. iij. in apoſt. poſita ſuper verbo propter voluntatem, referens Barto. ibi de-
2 terminare † quòd ſpurius nullo temporis ſpacio præſcribit hæreditatem patris, ſed Bar. formaliter loquitur vt ſuprà.

Et vltra Bart. propoſitam quæſtionem decidit text. cum glo. not. in l. nemo. ff. pro leg. 1. vbi habetur, quòd ſpurius vel alias incapax non poſſunt præſcribere tali præſcriptione, in qua requiritur titulus, prout in vſucapione & præſcriptione longi temporis, ſi voluerint præſcribere tanquam ſibi relictum ab eo, à quo capere non potuerunt.

Et ita tenet Bald. in l. id quòd pauperibus. col. fin. C. de epi. & cle. & in l. nullo. ver. ij. quæro. C. de rei vendi. vbi intelligit hoc
3 eſſe verum: etiam ſi putaſſet ſe legitimum: † quia non plus operatur longa poſſeſſio, quàm verus titulus cum voluntate domini tradentis. allegat gloſ. ſecundum eum ſingularem in dicta l. nemo.

Eandem concluſionem firmat Sali. in d. l. nullo. dicens iſtud procedere etiam ſi iuſto errore putaſſet ſe eſſe legitimum, & ita intelligit gloſ. præallegatam. & idem Sali. in l. ij. C. pro hæred. Et conſulendo ſequitur Alexã. conſil. lxxiiij. circa primum dubium ad ſi. iij. vol. vbi concluſionem prædictam comprobat duobus mediis.

4 † Primò quia vbi non cadit titulus verus, ibi nec iuſtus error operatur, quòd vſucapio ſeu præſcriptio procedat l. j. ff. pro hæred. Secundò quia ex quo lex prohibet omnem alienationem, ſaltem quæ fieret titulo gratuito in iſtos ſpurios ſeu natos ex eis. l. j. cum ibi not. per Bar. C. de natu. lib. & per Bart.
5 & alios in l. ſi is qui ex bonis. ff. de vul. & pupil. Sequitur † quòd etiam dicta præſcriptio longi temporis inter eos videtur prohibita l. alienationis verbo. ff. de verb. ſignifi.

Et ita pars videtur verior ſecundum Alex. licet Ange. in d. l. nemo. ff. pro lega. tenuerint contrarium quando errore facti iuſto putaſſent ſe legitimos. per not. per gloſ. in l. j. ff. pro dote. cuius opinio reprehendit Rapha. Cuma. in d. l. nemo. quia ſecundum eum in caſu notato per gloſſ. in d. l. j. non cenſetur ibi proprie incapax.

6 † Et ſic concludit Alex. ſpurium non poſſe præſcribere longo tempore relictum ſibi factum: nec per conſequens: hæreditatem patris, titulo pro hærede, licet crediderit ſe legitimum: puta quia legitimatio erat nulla.

Contrariam partem. quòd ſpurius qui veriſimiliter credere habuit ſe legitimatum iuſto errore: præſcribere poſſit longo tempore: firmat Pau. de Caſtr. conſi. ccxxvij. alias. ccxxv. ſuper primo dubio. col. iij. verſic. vlterius. in antiq. Et videtur ſequi Soci. conſi. ccij. quoniam in præſenti col. pe. ver. ſuccedit nunc ſexta difficultas.

Sed non puto recedendum ab opi. Bald. & Sali. quam Alex. atteſtatur veriorem.

Limita prædicta concluſionem procedere quo ad præſcriptionem longi temporis: & ita loquuntur Bal. Sali. & Alex. ſed ſi ſpurius poſſediſſet ſpacio xxx. ann. dicit Bald. in d. l. nullo. &

crede-

credere. quòd præſcripſiſſet ius excipiendi. l. ſi quis emptionis. § j. C. de præſcrip. xxx. ann.

Ego verò teneo, quòd tunc data bona fide: quia veriſimiliter habuit credere ſe legitimum: præſcribat vtile dominium: cum in hac longiſſima præſcriptione non requiratur titulus: ſed ſufficiat poſſeſſio cum bona fide ad præſcriptionem vtilis dominij d. l. ſi quis emptionis. § j. & ibi not. gloſ. & doct. Et puto hoc caſu, † quod error iuris cauſet bonam fidem: & proſit ad præſcriptionem longiſſimi temporis, licet non proſit ad præſcriptionem longi temporis: vt firmat Paul. de Caſtr. in l. Celſus. col. j. ff. de vſucapio. vbi plene dicam: licet Bart. in hoc videatur voluiſſe contrarium in conſi. præalleg. in prin. quæſt. 7

SVMMARIVM.

1 *Iuri adeundi vel immiſcendi quanto tempore præſcribatur?*

2 *Adire eſt ius.*

3 *Præſcriptione ſublatum dici non poteſt, quod non fuit in actu & potentia cauſatum.*

4 *Iuri immiſcendi præſcribitur triginta annis.*

5 *Filius poteſt venire ad ſucceſſionem patris ex triplici capite.*

6 *Filia inſtituta in teſtamento matris, ſi per xxx. ann. ſteterit, quod non adiuerit ex teſtamento, an infra alios xxx. poterit adire ab inteſtato?*

7 *Regula illa, quòd ius adeundi durat xxx. ann. qualiter procedat.*

1 DEcimononò principaliter quæro † quanto tempore præſcribatur iuri adeundi, vel immiſcendi.

a Et circa ius adeundi communis eſt concluſio: quòd huic iuri præſcribatur ſpacio triginta annorum.[a]

Tex. eſt iuncta gloſſ. quam communiter approbant doct. in l. licet. C. de iure delib. vbi Bald. iſtam q. late diſputat ... & plura ſubtilia argumenta adducit: & tandem concludit cum gl. verſ. in contrarium, &c. dicens. Et ita communiter tenemus, quòd poſt triginta annos hæreditas delata non poſſit adiri. Et iſtam concluſionem probat pluribus mediis.

Et hanc eſſe communem opi. atteſtatur Alex. in d. l. licet, in prin. cõmen. & Iaſ. col. ij. quamuis Sali. ibi per ſtatuta medi... tenuerit contrariam opi. quibus late reſpondet Petrus Phil. ... Corne. tenens communem conſil. ccc v. ... col. ij. in principali ij. volum.

Eandem concluſionem firmant ipſe Corne. dicens eam eſſe communem conſil. ... circa principium conſultationem xij.

colum.& conſi.lxx.duo veniunt.col.ij.verſi.his tamen non obſtantibus.iij.volu. & Paul.de Caſtr.conſil.cccxcij.ſuper primo quæſito.in jj.dub. & conſil.ſeq. viſis dubiis propoſitis. Et latè Imol.poſt glo.in l.iij.ff.de acqui.hæred. Roma.conſi.lxxj.viſis dubiis.col.ij.cui conſil.ſe ſubſcripſit Paul. de Caſtr.& eſt ad literam inter conſilia Paul. conſil.ccclxxix. viſa inquiſitione in
2 antiqu.vbi aſſignat rationem. † Quia adire eſt ius quòd probat per text. in l.iij.ibi ius adeundi.C.de inſtitut. & ſubſtit.ſub condi.fac.ergo præſcribitur triginta annis.l.ſicut.in verbo ius.
3 C.de præſcript.xxx. anno.aliàs † non poſſet dici præſcriptione ſublatum:quod nõ fuit in actu & potentia cauſatum. vt ibi per Rom.Refert Feli. qui etiam atteſtatur, quòd hæc eſt communis opin.in c.de quarta.col.vj.ver.& ſcias.de præſcript. Et pro iſta ratione addo pulchre Bal.in repe.l ſi.col.viij.C.de præſcri. long. tempo.vbi ſtrictè probat, quòd id demum præſcribitur: quòd eſt ius:& demũ illud ius : quod eſt in rerum natura productum & formatum.licet ibi teneat cõtra communem,quòd non præſcribatur iuri adeundi : quaſi ſit mera facultas. & non ius:contra id quod ipſe tenuit in d l.licet.vbi ſequitur communem. Et quòd adire ſit ius:& præſcribatur tali iuri contra Bal. in loco prçalegato:firmat Bar.in l.is poteſt.circa ſi.iij.col.ver. contra hoc videtur.ff.de acqui hære.& in l.j.col.ij.verſi.iuxta prædicta quæro.ff.de condi.ex lege.

Et iſtam concluſionem eſſe communem contra Sali. atteſtatur etiam Sozi.conſi.lxiij.in cauſa quæ vertitur inter dominam Catherinam.colũ.ij.& iij.& conſi.lxxxj. in præſenti conſultatione.col.j.in fi.

4 † Et pariter iuri immiſcẽdi [b] præſcribitur triginta annis ſe-
b cundum gl. & cõmuniter doc.in d.l.licet.quãuis Iaſ.ibi.col.ij. teneat oppoſitum in puncto iuris per vnum motiuũ quod fuit Ange.& Alex.in l.j.C.quãdo non per par.vi.i videtur gloſ.contraria & ibi latè diſputat Alex.col.ij. Tangẽs an præſcribatur exiſtentiæ ſuitatis:ex qua prouenit ius immiſcẽdi:poſt Bal.ibi.

Et iſtam eſſe cõmunem opi.atteſtatur Rapha.Cuma.conſil. xxix.quidam Gonterius.

Currit autem dictũ tempus triginta annorum à die:quo natum eſt ius:& orta adeũdi vel immiſcẽdi facultas. Antea non: ideo hæredi ſub conditione inſtituto non currit:niſi conditione impleta.Ang.in l.ſi ſeruus.ff.de bon.aut.iudi.poſſ. Niſi eſſet conditio poteſtatiua ſecũdum Bal.in l.cum qui.ff.ſi quis omiſ. cauſa teſta.Refert Felin.in d.c.de quarta.colum.vj.

5 † Et

† Et not. ꝙ licet iuri adeundi vel immiſcendi præſcribatur xxx. an. ſecundum comm. opi. gl. & doct. in d. l. licet. Tamen filius poteſt venire ad ſucceſſionem patris ex triplici capite: videlicet per caput vnde liberi: vnde legitimi, & vnde cognati. Et ſi eſt excluſus tempore à primo capite: poteſt venire per ſecundum. Et ſi eſt excluſus a ſecũdo: poteſt venire per tertium. caſus eſt in l. j §. ſed videndum. ff. de ſucceſſ. edict.

Et ſi filius veniat de iure prætorio ex quocunque capite veniat, ſemper habet annũ. vt dicit tex. in l. pe. §. filius. ff. quis ord. in bon. poſſ. ſer. not. gl. & doct. in l. j. in gl. fi. C. qui admit. vbi latè Iaſ. col. viij Si autẽ venit de iu. ciui. habebit xxx. an. quia ſicut ſe habet annus de iur. præt. ita ſe habent xxx. an. de iur. ciui. ſecundum Bal. Ang. & Pau. de Ca. in d. l. licet. vbi referũt per hoc
6 conſuluiſſe Bar. de facto, † ꝙ ſi filia inſtituta in teſtamẽto matris ſteterit per xxx. an. ꝙ non adiuerit ex teſtamẽto, poterit ĩ. alios xxx. an. adire ab inteſtato. Plus refert Bal. in d. l. licet. in iij. q. conſuluiſſe Bar. ꝙ etiã ſi ab inteſtato ſteterit per xxx. an. ꝙ non adiuerit & ſi ſit excluſa à j. c. liberorum, poterit adhuc ex alio generali capite legitimorum intrà alios xxx. ann. adire.

Et ſic hoc caſu iuri adeundi, vel immiſcẽdi non erit in effectu præſcriptum niſi vſque ad ſexaginta annos.

Et ita limitatur cõmunis concluſio gl. & doct. ſuprà relata.

Hanc deciſionẽ ſequũtur oẽs in d. l. licet. excepto Sali. Paul. de Ca. & Rap. in l. quãdiu. la. j ff. de acq. hære. vbi Pau. de Caſtr. reputat iſtã deciſionẽ mirabilẽ. Referens ſe habuiſſe de facto, & conſuluiſſe, cuius conſilia refert. d. Iaſ. in d. l. licet. circa fin.

Et vltra eum iſtam deciſionẽ firmat Alex. conſi. lxxxix. viſo puncto. col. ij. vbi atteſtatur, quod iſta opin. eſt verior & communior. & reſpondet motiuo Sali. dicentis ſe dubitare de hac deciſione in d. l. licet. & conſil. ſequen. in cauſa & lite vertente. j. colum. ij volu.

Et per hoc ſingulariter decidit Bal. in d. l. licet. in iiij. q. C. de iure deli. & ibi doct. communiter ſequuntur maxime Alex. circa fin. l. commen. & Iaſ. circa fin. ꝙ ſi filius ſtaret per xxx. ann. quod non adiret hæreditate patris de iure ciuili, cenſetur ſolum excluſus à primo cap. & poteſt venire ad ſucceſſionẽ ex ſecundo capite intrà alios xxx. ann. Et ſi fuit excluſus a ſecundo lapſu annorum xxx. ann. poteſt adhuc venire intrà alios xxx. ann. ex tertio cap. & ſic admittitur vſque ad nonaginta annos.

7 † Praedictam communem concluſionem: quæ habet, quod ius adeundi durat triginta annis: limita & declara procc-

cedere:quo ad bona hæreditaria non præſcripta. Nam ſi poſſeſſor bonæ fidei præſcripſiſſet rem hæreditariam longo tempore cum titulo:videlicet decẽ annis inter præſentes : & viginti inter abſentes:putò quòd poſſet ſe tueri præſcriptione : & etiam ante lapſum triginta annorum aduerſus filium: quia licet non eſſet filius excluſus à iure adeundi, ſeu veniendi ad hæreditatem:eſſet tamen præſcriptum dominio,& actioni: & per conſequens tolleretur per indirectum illud ius adeũdi: quo ad bona præſcripta,vt in ſimilibus terminis concludit Bald.poſt gloſ.in l.fina.C.fini.regun.

Et idem putarem ſi quis præſcripſiſſet aliqua bona hæreditaria longiſſimo tempore triginta annorum cum bona fide abſq; titulo:& ſic acquiſiuiſſet vtile dominiũ iuxta l.ſi quis emptionis.§.j.C.de præſcriptio.triginta anno.

Et hoc apertè ſentit Alex.præallega.conſi.lxxxix.colum.iij. circa prin.verſic.aut volumus dicere.ij.volu.vbi præſupponit, quòd licet filius non ſit excluſus à iure veniendi ad ſucceſſionem:excludatur tamen præſcriptione à iure agendi petitione hæreditatis ad rem poſſeſſam per tertiũ ſpatio triginta annorum.iuxta l.hæreditatis.cum ibi not.C.de peti.hæred.& in l.hæreditatem.C.in quib.cau.ceſſ.long.tempo.præſcriptio.vel à iure agendi rei vendicatione,vel publiciana:quia poſſeſſores rei quæ petitur:illam poſſederunt ſpatio triginta annorum : & ſic acquiſiuerunt dominium ſaltem vtile:niſi mala fides, vel quid aliud obſtat præſcriptioni : & ſalua reſtitutione in integrũ ex capite ignorantiæ vbi competit.vt ibi latius per Alex.

ADDITIO.

a Sed an præſcriptio cauſet ius accreſcendi:vide per Bald.in l. prima.colum.iij.in prima quæſtione.C.quando non pet.par.Et ibi.colum.iiij.verſicu.vnde etiam dicit : quod præſcriptio non facit hæredem eum:qui non eſt.

b Adde vtrum ius immiſcendi præſcribatur.Bald.conſi.xij.col. ſecunda,in tertio volu. vbi dicit quod iſte paſſus eſt dubius.& tandem concludit cum opi.glo.in l.licet.C.de iure delib.quod tollatur per præſcriptionem longiſſimi temporis : & ibi etiam concludit quòd licet præſcriberetur ius adeũdi:vel immiſcendi poſſunt tamen bona præſcribi a legitimo poſſeſſore.

SVMMARIVM.

1 *Ius agnoſcendi bonorum poſſeſſionem de iure prætorio quanto tempore præſcribatur?*

Diſſe

2 *Differentia eſt inter ius adeundi, & bonorum poſſeſſionem.*
3 *Tempus petendi bonorum poſſeſſionem nunquàm currit ignoranti.*
4 *Succeſſio prætoria quo caſu vtilior ſit quàm ciuilis.*
5 *Ius deliberandi competens hæredi non ſuo eſt annale quo ad transmiſſionem.*

1 VIgeſimò quæro. † Quanto tempore præſcribatur ius agnoſcendi bonorum poſſeſſionem de iure prætorio? Dic quòd præſcribitur anno, quo ad liberos & deſcendentes. quo vero ad agnatos & cognatos ſpatio centum dierum vtilium l. j.§.largius.ff.de ſuc.edict.& §.fina.inſtitu.de bono.poſ.

Et iſtud tempus petendi bonorum poſſeſſionem eſt vtile:nõ ſolũ in principio:ſed in medio & fine:& incipit currere à tempore ſcientiæ mortis defuncti.l.ij in princip ff.quis or.in bono. poſ.ſer.& l.ij.C.qui admit.& ibi plene not.docto. Et in hoc eſt
2 differentia inter bonorum poſſeſſionem,& ius adeundi † quia tempus triginta annorum: quod habet hæres ad adeundum de iure ciuili:eſt continuum:& currit ignoranti.d.l.licet vbi text. expreſſus in verbo ignorantes:iuncta gloſ.quam communiter approbant docto.

3 † Sed tempus petendi bonorum poſſeſſionem nunquàm currit ignoranti etiam ſi ſtaret per centum annos.Ita declarat Bal. in d.l.licet.& in rub.C.qui admit.in vj.q. Et ſequuntur Alexan. & Iaſ.in l.ij.cod.titu.& do.Petr.Phil.Corne.conſi.cccxxj.de pluribus.iiij.col.iij.volu.

4 Et iſto reſpectu eſt magis vtilis ſucceſſio prætoria: quàm ciuilis data ignorantia.Sed data ſcientia,magis vtilis eſt ciuilis per prædicta.

5 † Ius autem deliberandi competens hæredi non ſuo eſt annale quo ad tranſmiſſionem.Ita quòd ſi intra annũ hæres decedat ſciens hæreditatem ſibi delatam: tranſmittit facultatem adeundi ad hæredes ipſius hæredis.l.cum antiquioribus.C.de iure delib.

Et dic vt ibi plenè per glo.& omnes docto.& plenè per Bart. in l.qui duos.ff.de reb.dub.vbi ponit.quæ requirantur vt fiat trãſmiſſio ex beneficio illius l.& format plures quæſtiones circa eius materiam.

SVMMARIVM.

1 *Ius dicendi nullum quantò tempore præſcribatur?*

1 a VIgeſimoprimò quæro. † Quanto tempore præſcribatur iuſdicendi nullum? Barto. in l. filio præterito. col. antepen. ſeu pe. ver. ſed quãdo ſe immiſcuit ff. de iniur. rup. determinat. quòd tollitur ſpatio triginta annorum, ſicut ius adeũdi vel immiſcendi. Mouetur per rationes de quibus ibi per eum, & ſequitur ibi Pau. de Caſt. & Alexand. in l. prima. C. quando nõ pet. par. in ſecunda colum.

ADDITIO.

a Adde Bald. in conſi. cccxv. punctus quæritur. in iij. volu.

SVMMARIVM.

1 *Querela inofficioſi quanto tempore tollatur.*

1 VIgeſimoſecundò quæro. † Quanto tempore tollatur quærela inofficioſi? Text. eſt clarus. quod præſcribatur quinquennio. in l. ſi quis filium. in fi. C. de inoffic. teſta.

SVMMARIVM.

1 *Ius agendi ad ſupplementum legitimæ tollitur quinquennio.*
2 *Iuri agendi ad ſupplementũ legitimæ quanto tempore præſcribatur.*
3 *Statutum quod non petens debitum infra xx. ann. vlterius non audiatur an extendatur ad ſupplementum legitimæ vel ad legitimã, pro qua datur petitio hæreditatis?*
4 *Statutum generaliter loquens an intelligitur loqui de legitima?*

1 VIgeſimotertiò quæro. † Quanto tẽpore præſcribatur iuri agendi ad ſupplementum legitimæ. de quo in l. omnimodo. C. de inoffic. teſta.

Iſta q. eſt quotidiana, & eam mouet Barto. in l. ſi quis filium. in fi. & decidit quod tale ius tollitur quinquennio, ſicut querela inofficioſi. Mouetur Barto. quia ius agendi ad ſupplementum ſuccedit loco querelæ. d. l. omnimodo. & conſequenter debet ſortiri eius naturam. in l. j. hæc actio. ff. ſi quis teſt. lib. eſſe iuſ. fue. & l. ſi eum. §. qui iniuriarum. ff. ſi quis cau.

Sed opi. Barto. reprobant ibi communiter docto. videlicet. Bald. Salic. & Pau. de Caſt. qui optime reſpondent ad motiuum
2 Barto. & firmant concluſionem † quod iuri agendi ad ſupplementũ legitimæ non præſcribitur minori ſpacio triginta ann. vt in cæteris actionibus perſonalibus.

I:

Et eandem concluſionem contra Barto. tenuit Angel. in l. Papinianus. §. ſi conditioni. ff. de inoffic. teſtam. & Bald. conſi xx. ſi pecunia. in ti. ij. volu. Et hanc eſſe communem atteſtatur Paul. de Caſtr. conſil. cxxij. alias. cxxiij. dubia de quibus quæritur in antiq. conſiliis: & eã confirmat per plures rationes. Et latè conſuluit Alexand. pro iſta concluſione affirmans etiam eam eſſe communem. conſi. cxxviij. cõſideratis verbis inſtrumenti. col. iij. & iiij. verſicu. præterea poſito quòd lapſum eſſet quinquennium primo vol. & conſi. viij. viſis ſubtiliſſimis dubitationibus. vlti. colum. iij. volu. Eandem opi. ſequitur Angel. Areti. & dicit communem. inſti. de inoffic. teſta. in princi. colum. ij. & latè do. Pet. Philip. Corne. conſi. cclxiij. in hac conſultatione pen. & vlt. j. vol. reſpondendo motiuis Bart. & Bene. de Peru. conſi. xl. circa quæ Fulgo. conſi. lxxxiij. Bonacurſius. col. ij.

Primò ampliatur iſta concluſio, vt procedat nedum in ſupplemento legitimæ: ſed etiam in ipſa legitima iure naturę debita filio, & pro qua cõpetit petitio hæreditatis: non enim præſcribitur petitioni legitimæ niſi triginta annis. ſecundum Bal. Salice. & Pau. de Caſt. in d. l. ſi quis filium. & Ang. in d. l. Papinianus. §. ſi conditioni. quos ſequitur Alex. præalleg. conſi. viij. vlti. colum. iij. volu.

3 † Secundò ampliatur prædicta cõcluſio vt procedat, etiam ſi extaret ſtatutum: quod qui non petierit debitum infra viginti annos vlterius non audiatur. Nam tale ſtatutum non extenditur ad ſupplementum legitimæ, vel ad legitimam, pro qua datur petitio hæreditatis. Ita concludit domi. Pet. Phili. Corne. conſi. cclxiiij. in hac conſultatione. j. & ij. col. j. vol.

4 † Confirmatur iſta concluſio: quia ſtatutum generaliter loquens nõ intelligitur loqui de legitima, niſi de ipſa faciat ſpecialem mentionem argu. tex. in l. ſi quando § & generaliter. C. de inoffi. teſta. vbi plura cumulat Iaſ.

De validitate autem prædicti ſtatuti latè dixi in xj. q. ſecundæ partis tertiæ princip.

SVMMARIVM.

1 Remedium canonis reintegranda. iij. q. j. competit perpetuo.
2 Lex canonica in quo differat à ciuili?
3 Remedium canonis reintegranda non admittit probationes concernentes ipſum dominium.
4 Exceptio dominij non poteſt opponi in remedio cano. reintegranda.
5 Præſcriptio excludere dicitur omnem exceptionem.

6 *Differentia inter ius canonicum & ciuile nõ datur in praſcriptione remedij canonis reintegranda.*

7 *Conditio ex canone reintegranda quibus caſibus ſit perpetua?*

1 VIgeſimoquartò principaliter quæro † quanto tempore præſcribatur vtiliſſimo & quotidiano remedio.c.reintegranda.iij.q.j.de quo latè ſcribunt Pan.& Cano.in c ſæpe.de reſti.ſpol. Alex.& alij in l.rem quæ nobis.ff.de acquiren.poſſeſ.& plenè Alex.in conſilijs infrà allegatis.Et aliquid dicam in repe.l.Celſus.ff.de vſucapio.Glo.in c.ſolicitè.de reſtitu.ſpolia.dicit quia remedium canonis reintegranda competit perpetuo.Vnde dicunt ibi Goffre.& Ioan.And.in fin.commen.quia licet interdictum vnde vi tanquam prætorium ſit temporale.l.j.§.annus.ff.de vi & vi arma.Tamen conditio ex illo canone reintegranda eſt perpetua:quòd intelligit.Imo.ibi:ſcilicet quod non præſcribitur etiam triginta annis.

2 † Et in hoc ſecundũ eum differt lex canonica à ciuili: quia actio ſpatio triginta anno.tolleretur.l.ſicut.C.de præſcrip.xxx.anno.cum ſimi.& refert ita tenere do.Ant.de But.& male:quia do.Anto.declarando dicta Goffre.dicit, quia ex quo competit conditio ex canone, & non actio prætoria: quòd ſit perpetua, id eſt duret xxx.annis.inſti.de perpe.& tempo.act.in prin.& vult,quod condictio ex illo canone præſcribatur ſpatio triginta annorum.

Et ita firmat Pan.in d.c.ſolicitè.col.vj.verſi.gloſ.ibi.quæ[illegible]

Et iſtam opi.ſequitur: & dicit eſſe veram So[illegible].in repe.d.l.rem quæ nobis.col.xj.in viij.q.prin.& confirmat ratione,quia ſi præſcribitur dominium tanto tempore:quod eſt magis præiudiciale à poſſeſſore bonæ fidei:vt per Bar.in l.rẽ alienam.ff.de pig.actio.& per cano.in c.fina.de præſcript. Item ſi præſcribitur actionibus perſonalibus, quæ competunt ad dandũ propter [illegible]nam fidem debitoris:vt not.in d.c.fina.& per docto.in l.ſi [illegible]tur.§.ſi viam.ff.de vſucap.igitur fortius debet poſſe præſcribi condictioni ex illo canone à poſſeſſore bonæ fidei ſpatio triginta annorum:ex quo hoc eſt minus præiudiciale.

Eandem opi.videtur tenuiſſe Azo.in §.quadrupli.col.[illegible] & vndecima verſicu.ſeptimo principaliter.& verſic.ex quibus[illegible] inſtit.de actio.

Addo vltra Soz.licet ita ſimpliciter tranſeat:quia contraria parte videtur tenere Alex.cõſ.cc.viſo & diſcuſſo.pe.col.[illegible] ij.vol.vbi concludit,quia contra agentẽ remedio dicti canonis [illegible]

3 non obſtat exceptio dominij: & ideo † quòd in tali remedio non debent admitti probationes concernentes dominium. Et expreſſius idem Alex.conſil.vj.circa proceſſum cauſæ vertentis.col.iiij.vel v.verſic.non obſtat etiam ſi dicatur quòd Guido Paulus.vſque ad verſ.item quia poſito quod reus.iij.volu.vbi videtur ſibi contrariari Dicit enim primò: quia remedium dicti canonis eſt perpetuum:id eſt, quòd non excluditur minori
4 ſpacio xxx.anno.† Poſtea ſubdit:quia in illo non poteſt opponi exceptio dominij. Fruſtra ergo curreret præſcriptio: ſi non poſſet opponi. Idem ſentit ipſe Alex.in l.iij.§.generaliter circa fin commen.ff.de acqui.poſ & conſi.cxviij.viſo themate & conſi.ſeq.ij.vol.& conſil.xc viſo proceſſu.cum duobus ſequen.v.volum.In quibus locis concludit quod in remedio dicti canonis debet prius reſtitui poſſeſſio antiquo poſſeſſori: antequam audiatur poſſidens in aliqua exceptione:& in dictis conſiliis late tractat de natura & priuilegiis remedij illius canonis reintegranda.Sed his non obſtantibus non recedo ab opin. Butri.& Panormita.quam approbat Sozi.pro vera.

Non obſt.quia no poſſit opponi exceptio dominij:quia cum conditio ex illo canone perpetua ſit:id eſt duret xxx.annis:& tanto tempore præſeruatur vt communiter concludunt gl.& cano.in d.c ſollicite.fruſtra vt dixi præſcriberetur: ſi non poſſet opponi præſcriptio. Et contrarium debet intelligi de dominio aliter cauſato:quam ex præſcriptione, nã vbi eſt decurſa præſcriptio:tale remedium nõ competit:cum ſit extinctum. Præſcriptio enim omnem prorſus actionem excludit:vt dicit tex.in c.ad aures,& ibi not.Panor.& Feli.de præſcript. Et exceptio præſcriptionis eſt litis finitæ:& impedit litis ingreſſum.l.fin.& ibi not.Bar ff.pro ſuo.& not Bart.& doct.in l.ſi quis.C.de tranſact.Bal.& Ang.in l.ſicut.& in l.omnes.C.de præſcrip.xxx.anno.per illos tex.qui prohibent litem moueri tanto præſcriptione.& Feli.in rub.de præſcrip.col.iiij.circa med.verſi.& illis caſibus. Et præſcriptio tollit actionem ſaltem ope exceptionis, glo.in d.l.ſicut.in princip.& ibi not.Bal.& late Salicet.& plene dixi in prima parte.q.ix.

Concludo igitur: quia remedio dicti canonis reintegranda præſcribitur xxx.annorũ,concurrente tamen bona fide: etiam ſi res eſſet affecta vitio reali:quia tanto tẽpore purgatur omne vitium.l.j.§.ad hæc C.de anna.excep.glo.in §.ſumma,inſti.de vſucap.Et dixi in iij.parte principali. Et hæc concluſio vera in priuatis.Sed quo ad eccleſiam requiritur ſpacium xl.anno.authen.

thenti.quas actiones,C.de ſacroſanct.eccleſ.& c.de quarta,de præſcript.cum ſimili.

Quinimo videtur de iure concludendum: quòd tali remedio præſcribatur ſpacio decem annorũ inter præſentes, & viginti inter abſentes, quo ad priuatas perſonas cũ titulo & bona fide:ſi poſſeſſor non habet cauſam à malæ fidei autore: vel res non ſit affecta vitio reali: concurrentibus extremis requiſitis:ex quo iſtis concurrentibus de iure ciuili quæritur dominium ſaltem vtile.

6 † Et in præſcriptione huius remedij non eſt differentia inter ius ciuile & canonicum:vt dicit Panor.in d.c.ſolicite.ſuper glo.ſi.immo nulla eſt differentia inter ius ciuile & canonicum in materia præſcriptionis: data bona fide: vt concludit Panor. in c.de quarta,col.iij.circa princip.de præſcriptio.& in c.peruenit,in ij.not.de emptio.& venditio.

7 † Non obſtat, quod condictio ex illo canone ſit perpetua, id eſt,duret ad triginta annos ſecundum glo.& Panorm.in d.c. ſolicitè.Hoc eſt enim verum regulariter:vbi poſſeſſor non eſſet titulatus:vel quãdo res eſſet affecta vitio reali:vel vbi poſſeſſor haberet titulum à malæ fidei autore: in quibus caſibus non procedit præſcriptio longi temporis iuxta diſtinctionem authen.malæ fidei.C.de præſcript.long.tempo. Et late dixi in iij.parte princip.colum.xlij.aliàs ſequeretur: quia hodie nunquàm haberet locum præſcriptio decẽ, vel viginti annorum: quia antiquus poſſeſſor:qui nõ alienauit: nec alienationi conſenſit:& ſic abſque facto ſuo de poſſeſſione cecidit,ſemper haberet actionem vſque ad triginta annos. Et ſic in effectu eſſet ſublata præſcriptio longi temporis.

SVMMARIVM.

1 *Conditioni ſeu actioni deſcendenti ex l.ſi quis in tantam.C.vnde vi quanto tempore præſcribatur?*

2 *Diſpoſitio l.ſi quis in tantam.C.vnde vi, an de iure canonico locum habeat?*

1 VIgeſimoquintò quæro. † quanto tempore præſcribatur condictioni ſeu actioni deſcendenti ex l.ſi quis in tantam.C.vnde vi? Dic: quia eſt perpetua.Et ſic præſcribitur ſpacio triginta annorum,glo.eſt in l.j in princip.in verbo annum. ff.de vi,& vi arma.

2 † Et an diſpoſitio illius l.locum habeat de iure canonico? vide per glo.& Cano.maxime Panor.in c.j.in glo.in verbo rigor.

gor.de dolo & contuma.

SVMMARIVM.

1 *Remedio l.ij.c.de reſcin.vendit.quanto tempore præſcribatur?*
2 *Mala fides impedit præſcriptionẽ ex remedio l.ij.C.de reſcin.vend.*

1 Vigeſimoſextò quæro † quanto tempore præſcribatur remedio.l.ij.C.de reſcind.vendit.

Dic quòd triginta annis prout in cæteris perſonalibus. Nam in caſu illius legis competit actio ex vendito ad reſciſſionem contractus. Ita concludit ibi glo.ij.magna in princ. Et ſequuntur Bart.& communiter doc.& do.Petrus Philip. Cornel.conſi. xvij.circa præſentem conſultationem, col vj.& vij.verſic.cir-
2 ca ſextum,iiij.vol.concludens, † quòd illi remedio præſcribitur ſpacio triginta annorum:niſi probetur mala fides. Addo gl. in c.cum cauſa.in glo.magna circa medi.verſic.alij dicunt: & ibi per Cano.de emptio.& venditio.

Quam concluſionem limita procedere quo ad emptorem. Sed tertius: in quem res eſſet tranſlata per emptorem: contra quem etiam datur condictio illius,l.quia licet ſit actio perſonalis:eſt tamen in rem ſcripta:vt concludunt gloſ.& Bart.in d. l.ij.præſcriberet longo tempore cum titulo & bona fide. Nec ſibi obeſſet mala fides autoris:ſi venditor ſciuit alienationem: ſecus ſi ignorauit,auth.malæ fidei.C.de præſcrip.long.temp.

SVMMARIVM.

1 *Actio ex empto competens pro emptione quanto tempore præſcribatur?*
2 *Re non euicta non currit præſcriptio.*

1 Vigeſimoſeptimò quæro. † Quanto tempore præſcribatur actio ex empto:quæ competit pro euictione? Dic:
2 quod triginta annis ſicut cæteræ perſonales. † Sed non currit præſcriptio antequàm naſcatur id eſt antequàm res fuerit euicta tex.eſt iuncta glo.in l.empti.& ibi not.Sali.C.de euict.Sed cum ſit perſonalis:de iure canonico principalis vel eius hæres nunquàm præſcriberet propter malam fidem, per ea quæ latè dixi in iij.parte col.xliiij.& ſeq.

SVMMARIVM.

1 *Scientia ſeu patientia partis an requiratur in præſcriptione?*
2 *Præſcriptio currit aduerſus ignorãtem ſiue ius,ſiue factum ignoret.*
3 *Ignorantia ſeu impedimentum non impedit curſum præſcriptionis.*

Præſcri

4 *Præſcriptio ſtatutaria an ſubrogetur in locum præſcriptionis iuris communis.*

5 *Concluſio quod aduerſus ignorantem currat ipſo iure præſcriptio, qualiter intelligatur, & in quibus procedat?*

1 VIgeſimooctauò principaliter quæro: † vtrum in præſcriptione requiratur ſcientia & patientia partis: & ſic an præſcriptio currat contra ignorantem?

Paucis concludo quòd præſcriptio ipſo iure currit contra ignorantem, ſiue in rebus corporalibus, l.fi.circa fi.de præſcrip. longi tempo.ſiue in actionibus perſonalibus, l.ſicut.C.de præ-
2 ſcrip.xxx.ann.& ibi not. Bald.col.j.dicens. † quia præſcriptio currit aduerſus ignorantem: ſiue ignoret ius, ſiue factum.

a Iſtam concluſionem firmat [a] Bart.in l.j.§.ſi quis autem propter.ff.de itine.actuque priua.Panor.in c.j.in fi.& in c.vigilanti.col.j.& in c.ad audientiam.col.iij.de præſcript.& Prac.Papi. in ſuo opere in forma reſponſio.rei conuen.in verbo præſcriptionis.colū.iiij.& do. Petrus Philip. Cornel.conſil.clxiiij.me ſubſcripſi.ij.vol.& latè.do.Philip.deci.conſil.xxix.& pro tenui facultate.Et Paul.de Caſt.in l.ſi ſic.ff.quemadmo.ſeruit.amit. & conſi.cccxxv.in cauſa quæ vertitur Parmæ.col.ij.verſic.iiij.
3 videtur in anti.dicens.† quia ignorantia ſeu impedimentum non impedit curſum præſcriptionis, ſed eſt iuſta cauſa concedendi reſtitutionem, de quo late dicam in q.proxime ſeq.& idem Paul.conſi.ccxcvij.viſis & pōderatis circa med.in antiq.

Amplia iſtam concluſionem ſecundum Paul.vbi ſuprà procedere etiam in præſcriptione ſtatutaria: vt currat cōtra ignorantem, quia ſuccedit loco præſcriptionis introductæ de iure communi: & ſic debet ſortiri eius naturam, arg.l.in contractibus, in princip.C.de non nume.pecu.& ibi not. Bal.in j.not.dicēs, quod vbi breuis præſcriptio ſubrogatur loco maioris præſcriptionis ſapit eandem naturam. Et facit ſecundum eum ſtatuta: quæ minuunt præſcriptiones legales. Idem dixit Bar.in l. fi.C.de temp.in integ.reſtit.per.cum concor.adductis per Feli. in c.illud.col.ij.de præſcript.& per Iaso.in l.nemo poteſt.in ij. lect.col.antepenulti.circa fin.ff.de leg.j.

4 † Et quòd præſcriptio ſtatutaria ſubrogetur in locum præſcriptionis iuris communis: & ſapiat eadem naturam, ut firmat do.Petrus Philip.Corne.conſi.clxxx.multum diſtinct. col. ij verſic.& aliis.ij. volu.& plene not.berrachin.in repertorio. in verbo præſcriptio.ij.col.v.verſicu præſcriptio ſtatutaria cum tribus ſequenti.verſicul.

† Primò

5 Primò limita prædictam concluſionem, vt non procedat in præſcriptione ſeruitutũ, & iurium: in quibus non cauſatur quaſi poſſeſſio: niſi concurrente ſcientia, & patientia aduerſarij: quia in illis neceſſario non currit præſcriptio, niſi contra ſcientem & patientem, c.ij.& ibi not. declarant Bart & Bald.C. de ſeruitut.& aqua.& latè dixi ſuprà in ſecunda, parte huius quartæ partis princip.

Secundò limita: & declara prædictam concluſionem: quæ habet: quòd præſcriptio currit aduerſus ignorantem ipſo iure: vt procedat in eo, qui ignorat alterum præſcribere: & ſcit ius ſibi competere. Secus ſi ignorat ius ſibi competere. Idem ſi ſcit ius ſibi cõpetere: & ignorat factum: ex quo cauſatur illud ius: & quo mediante competit ſibi exercitiũ ſui iuris: quia tunc non currit præſcriptio aduerſus eum. Ita dixit elegãter do. Petrus, de Peruſ. in ſuo tract. quartæ epiſcopalis, c.ij. ad fin. vbi dicit ita debere intelligi tex. in d.l. ſi. circa fi. C. de pręſcrip. long. temp. & ſequitur do. Petr. Philip. Cornel. conſi. cccxxxviij. videtur in præſenti conſultatione. circa fin. j. volumi.

Sed iſtud dictum latè impugnat Felin. in c. vigilanti. col. iij. de præſcript. Et latius do. Sozi. in l. cum filius, §. in hac. col. v. & vj. verſicu. ſed aduerte. ff. de verbo. obligatio.

ADDITIO.

a Contrarium voluit Bart. in l. ſi quis. C. qui mili. non poſ. libr. xij. vbi dicit quod præſcriptio non currit ignoranti in commodum per illum text. ſed bene ad eius commodum: & quod ita debet intelligi. l. genero. ff. de his qui notat. infami. ſed illud debet intelligi de alia præſcriptione: quàm longi vel longiſſimi temporis.

SVMMARIVM.

1 *Reſtitutio in integrum an detur aduerſus ignorantem ex capite ignorantiæ?*
2 *Heres an debeat reſtitui ex capite præſumptæ ignorantiæ aduerſus præſcriptionem decurſam?*
3 *Regula tradita, quod reſtitutio detur ignoranti aduerſus ignorantem quo caſu limitetur?*
4 *Moleſtiam pati dicitur qui realiter vexatur.*
5 *Moleſtiam vel inquietudinem pati non debet is, qui quadraginta annis præſcripſit.*
Verbum generale non tollit ſpeciale.

Generalis.

6 *Generalis excluſio remediorum, vel beneficiorum, de quibus tantum intelligi debeat?*

7 *Beneficium reſtitutionis in inte. an quandoque cenſeatur excluſum?*

8 *Ignorantia debet eſſe probabilis & iuſta, non ſupina, ad hoc vt ignoranti detur reſtitutio in integrum.*

9 *Ignorantia facti quãdoque tollitur negligentia, & quãdoque non.*

10 *Reſtitutio aduerſus præſcriptionem in integrum peti debet infrà quadriennium a die perfectæ præſcriptionis, ſiue cauſatæ læſionis, & quando iſtud quadriennium currere incipiat?*

11 *Communitati currit tempus petendæ reſtitutionis à die læſionis.*

1 VIgeſimonono principaliter quæro: † ſtante concluſione prædicta: quod præſcriptio currat contra ignorantem. vtrum ipſe ignorans contra quem eſt legitimè præſcriptum: reſtituatur in integrum aduerſus præſcriptionem decurſam
2 ex capite iuſtæ ignorantiæ?[a]

Iſta eſt quotidiana & vtilis, q. quam determinat Bar. in l. j. §. ſi quis autem propter. ff. de itine. actuque priua. vbi concludit: quod ſi contra me cucurrit præſcriptio xxx. anno. & eram ignorans ius mihi competere: debeo in integrum reſtitui. arg. illius text. Et ita intelligit Bar. tex. in d. l. fin. circa fi. C. de præſcriptio. longi tempo. vbi dicitur, quia non habetur diſtinctio ſcientiæ & ignorantiæ quo ad præſcriptionẽ, verum eſt: dicit ipſe: quia præſcriptio currit: ſed in integrum reſtitutio competit, & ibi Alex. ponit latã apoſtillam: & refert multos tenere pro & contra Bart. & tandem concludit cum Bartol.

Iſtam concluſionẽ firmat etiam Panor. referens dicta Bart. in c. vigilanti. in vlti. not. de præſcript. & pro ea allegat bonam glo. in l. j. C. de patri. pote. & idem Panor. in c. j. colum. pen. eod. titu. & in c. ſi de terra. in fi. de priui. & conſi. xxxiij. quidam iam defunctus j. volu. pro qua facit bonus text. in l. & Attilicinus. ff. de ſer. ruſt. prædi. vbi impedito currit tempus: ſed reſtituitur: & eſt bona glo. in l. ſi partem. § j. in verbo non vtendo: & in l. ſi ſic. in glo. penulti. ff. quemad. ſer. amit. & ibi no. Paul. de Caſt. mandans hoc perpetuo notari. & pro eadem concluſione facit etiã bonus tex. in l. Panthonius. in prin. v. ibi no. Imo. & Pau. de Caſt. ff. de acquir. hæred.

Eandem concluſionem firmat Rom. conſi. cxlix. concluſionem primam. circa fi. & late conſi clxvj. viſo diligenter. col. pe. & conſi. cccclxxvj. in caſu propoſitæ conſultationi . col. ii. Pau. de Caſt. conſi. ccxc. viſis his quæ ſuperius narrantur: in anti.

Et hæc opinio eſt communis: vt atteſtatur Feli. in d. c. vigilanti.

lanti.col.de præſcri. Allegans pro illa parte copioſas autorita-
tes & Cap.in tra.ſer.vrb.prædi.c.xxiiij. col.iij.
Et per iſtã concluſionẽ frequenter & diffuſe conſuluit Alex.
videlicet.cõſ.lxxj. videretur prima conſideratione dicendum.
j.& ij.col.cõſil.lxxxiij. in cauſa vertente inter camerã. ij.col.j.
vol.& conſi.iiij.videretur inſpectis his.vij.col. & conſi.lxxxix.
viſo pũcto.iij.co.& cõſ.clxix.viſo thema.ſupraſcrip.pen.col.ij.
vo.&conſ.viij.viſis ſubtiliſſimis dubitationibus.vlt.col.& cõſi.
lxxix.cauſa & latè vertente vlt.col.in iij.vo.& conſi.lxiij.ſtan-
tibus his col.iij.vel iiij.ver. & licet cõpleta fuerit.iiij.vol.conſ.
iij.ex his quæ in themate narrantur circa fi.& conſi.lj.videre-
tur pro deci.ço.pe.ver.poſſet eſſe reſtitui,& conſi.lxxxiij.reuo-
2 catur in dubium.v.vol. † Et in d.conſi lj.concludit.quia hæres
debet reſtitui ex capite præſumptæ ignorantiæ aduerſus præ-
ſcriptionem decurſam.Et d.Petrus philip. Corne.conſi.c.con-
ſuluit.j.vol.& conſi.clxiiij.me ſubſcripſi.ij. volu.

Contrariam partem: quod reſtitutio non detur ignorãti ad-
uerſus pręſcriptionem,tenent aliqui quos refert Feli.in d.c.vi-
gilanti circa prin.Et eam ſubtiliter defendit per plura d. Fran.
de Are.cõſi.ciiij.breuitas in cõſulẽdo: ſ{ñ} ibi nihil determinat.
Et omnib' ſuis motiuis & aliis:quæ adducũtur in contrariũ
b reſpõdet ᵇFeli.in d.c.vigilanti.col.ij.vbi hac q.examinat p qua-
tuor col.& firmat opi.Bar.& pẽ affirmatiuã eſſe vera & cõem.
Eandem q.excutit latiſſime Soz.in l.cũ filius.§.in fide.col.j.
cum tribus ſeq.ff.de verb.ob.qui etiã atteſtatur opi.Bar.eſſe
communem:& adducit decem motiua in oppoſitum : quibus
reſpondet. Amplia prædictam cõmunem concluſionem : vt
procedat etiam in pręſcriptione ſtatutaria:quia aduerſus eam
datur reſtitutio ex capite iuſtæ ignorantiæ,ſicut aduerſus præ-
ſcriptionem iuris cõis.Ita Pau.de Ca.in d.l.ſi ſic.ſi.qui a ſ ſeru.
amit.& ſequitur Cępo.in trac.ſer.vrb.pręd.c.xxiiij.col.iij.& fir
3 mat Imo.in rep.c.fin.col.xl.ver.ſed aduertendum.de præſcrip.
† Prædicta concluſionẽ limitat Feli in d.c.vigilanti.col. ij.ſe-
ptem modis:& refera ſolũ tres limitationes magis vtiles omiſ
ſis aliis. Primo limitatur cõcluſio prædicta:q reſtitutio detur
ignorãti aduerſus præſcriptionẽ:vt procedat niſi eſſet decurſa
præſcriptio xl.an.quia aduerſus eã nõ datur reſtitutio per tex.
in l.ſi.C.de fun.patri.li.xj.& ad hac limitationem tendunt ſub-
tilia motiua Areti. in d.conſil.ciiij licet eam non firmet.
Sed illã firmat Alex.con.clx viſo themate.& cõſ.clxiij viſo
proceſſu cauſæ vltra medi.verſ.ij. non deberet camera.ij.col.

Primò mouetur Alex. per text. in l. omnes. in fi. C. de præſcr. xxx. ann. vbi dicitur: quia talis præſcriptio præbet pleniſſimam ſecuritatem. Et pleniſſima ſecuritas dicitur eſſe: quando non poteſt peti reſtitutio in integrum. vt not. gloſſ. in l. ait prætor. §. permittitur. in verbo imputandum. ff. de mino.

Secundò mouetur Alexã. per text. in d. l. fi. in verbo nullam

4 moleſtiam, vel inquietudinẽ. C. de fun. patri. lib. xj. † Ille enim dicitur pati moleſtiam, qui iudicialiter vexatur: vt probat tex. in l. j. & ibi not. Bald. C. de nundi. & in auth. de fideiuſ. in princ.

Eandẽ limitationẽ cõſulẽdo firmat d. Maria. Sozi. cõſ. clxiij. viſa bulla Bonifa. in fi. & cõſ. cxciiij. ſubtiliter. col. iij. & d. Frãc. Cur. ſenior per plura. cõſi. pe. col. iij. ponderãs tex. in d. l. fi. C. de fun. patri. & in d. l. omnes. vbi dicit eſſe deciſionẽ apertiſſimã: quæ cauillari non poteſt: ſi quis leges intelligat. Ponderat etiã tex. in c. volumus. xvj. q. iiij. ibi ſed quietem eorũ inconcuſſam modis omnibus procurate: & dicit ſe hanc partẽ ſæpius defenſaſſe, & fuiſſe plurimum lætatum vidiſſe aureũ doct. moder. d. Alex. de Imo. in conſiliis præallegatis ſic firmantem.

Iſtam etiam limitationẽ multũ late & pulchro ſtilo ſuſtinet & defendit d. Phi. deci. cõſi. xxix. & pro tenui facultate. per totum. vbi poſt longam diſputationem & adducta hincinde motiua concludit, quod nõ detur reſtitutio aduerſus quadragenariam præſcriptionem, reſpondendo fundamentis oppoſitis.

Contrariam opi. late firmat Alex. ſibi contrarius conſi. lxvj. videret [illegible] prima conſideratione. ij. col. & cõſi. lxxxiiij. in cauſa vertente ij. col. j. vol. & cõſi. clxix. viſo themate. col. fi. verſi. non obſtat, & quòd aduerſum præſcriptionẽ. ij. vol. vbi refert communem opi. eſſe: ꝙ detur reſtitutio ignoranti etiã aduerſus præſcriptionem xl. an. & allegat multos doct. tenẽtes iſtã partẽ. & idem cõſi. cxvj. perſpectis ponderatiſq; omnibus. v. vol. Ro. cõſi. cxlix. concluſionẽ primã in fi. & ſequitur Feli. allegãs [illegible] tantum conſilium Alex. in d. c. vigilanti. col. ij. vltra med.

Et iſtam partẽ latè defendit d. Bar. Sozi. cõſi. lxxxvj. in cauſa cõmunitatis caſtri mõtis. in fi. vbi atteſtatur. quia hæc eſt communis opi. & cõſ. clxvj. in cauſa cõmunitatis caſtri mõtis. circa fi. & cõſi. ccxcix. capio primo cõſultationis articulũ. circa fi. [illegible] confirmant prædicta: & reſpõdet ad tex. in d. l. omnes. [illegible] ꝙ præſcriptio. xl. an. parit pleniſſimã ſecuritatem: ad tex. in d. l. fi.

5 C. de fun. patri. lib. xj. vbi dicitur, ꝙ qui. xl. ann. præſcripſit nullam moleſtiam vel inquietudinem pati debet. † Quia per hæc verba generalia non tollitur ſpeciale beneficium reſtitutionis

a 5

arg.text.no.cũ gloſ.in l.decurionibus.C.de ſilen.lib.xij.vbi per generalem diſpoſitionẽ non videtur tolli priuilegia ſpecialia.

Quam concluſionẽ comprobat Feli. per plura in c.j.col.vij. de reſcript. Iaſ.in l.ſicut certi.col. vlti.C.de teſta.mili. Et eam firmat Alex.in pleriſq; cõſiliis præſertim.conſil.cj.viſis inſtrumentis.in prin.ij.col.& melius penul.& vlti.col.j.vol. & conſil. ccxvj.nec arguendi ſumus.j. col.ij.vol. & Barba.inter conſilia Alexan.conſil.cxxiij.ſuper primo quæſito.iij.col.& conſil.vlt. clementiſſimi dei. vlt. col.iij.vol.

Ad idem, quòd per verba generalia non cenſeatur excluſa reſtitutio in integrum: allegat Sozin gloſſ. nota. in §. præterea ſi quis.in verſic.anni.quæ bene probat in titu.de prohibi. feu.alie.per Fede.quàm ibi ſequuntur communiter doct.& ſequitur Alexã.conſi.lxxix.circa primũ.vlti.col.j.vol.Et ita conſuluit Bal.vt refert Sozi.

Addo gl.repu.ſingul.in l. poſtquàm liti.in glo.ſin.C.de pact. Ad quam multa ibi poſuit Iaſ.co.vlti.

6 † Ex qua colligitur not. regula. quòd generalis excluſio remediorum, vel beneficiorum intelligitur de his, quæ competunt de iure communi: non autem de iure ſpeciali.

7 † Et ſic infertur: quòd nunquàm cenſetur excluſum beneficium reſtitutionis in integrum.

Concludo igitur: quòd etiam aduerſus præſcriptionem longiſſimi temporis quadraginta annorum datur reſtitutio ex capite iuſtæ ignorantiæ. & hanc eſſe magis communem opin. vt atteſtantur doct.prædlegati. & ita tenet Imo.in repet.cap.fin. col.xxxj.verſi.ſed aduertendum. de præſcript.

Et in hac opi.videtur reſidere Sozi. in l.cum filias.§.in hac. ad fi.commen.vbi hunc articulum diſputat [illegible] vlt.col.ff.de verbo.oblig. licet pro parte contraria dicat ſe ip[illegible]s vidiſſe conſultum per doctiſſimos viros.

Secundo limitatur prædicta concluſio: vt non procedat in caſu.c.ij.de præſcript.in vj.propter illa verba.non eſſe vlterius moleſtandos ſecundum Panor. in cap.cum nobis. col.iij.verſi. ego dico.de præſcript.

8 † Tertiò limitatur prædicta communis concluſio, quia aduerſus præſcriptionem datur reſtitutio in integrum, ex capite
d ignorantiæ. [d] vt procedat dummodo ignorantia ſit probabilis & iuſta: & non ſupina ſecundum Imo.in rep. c. fin. col.xxxj. verſic.ſed hic eſt aduertendum.de præſcript. vbi hunc articulum late examinat.per l.nec ſupina.ff.de iur.& fac.ignor.

Et concludit cum opi. Bart. in d.l.j §. ſi quis autem propter quòd competat cum modificatione prædicta.

Et ideo quando militaret præſumptio ſcientiæ : non deberet concedi reſtitutio : vt declarat Feli.in d.c.vigilanti.ver.limita tertio.referãs Aret.conſi.xv.reuerẽdiſſime pater.in fi. vbi dicit no.ꝙ quando quis fundat ius ſuũ in iuribus antiquis & inſtrumentis : quæ habuit continuè penes ſe,& in ſuo arbitrio:non credit.ꝙ poſſit allegari iuſta ignorãtia,quia quilibet præſumitur ſcire facultates ſui patrimonij.l.quiſquis.C.de reſcin.vẽdi. & ſunt verba multum importantia ſecundum Feli.vbi ſuprà.

Et vltra iſtam limitationem firmat Alexã. conſil.clxiij.viſo proceſſu cauſę circa med.ij.vol.vbi dicit:ꝙ quãdo militat præſumpta ſciẽtia vt in cõiunctis,qui pręſumũtur ſcire facta coniunctorũ.l.octaui.ff.vnde cog.& l.de tutela.ff.de in integ.reſti. & plenè not.p Bar.& doct.in l.j.col.iij.ff.ſi cer.pet.nõ debet cõcedi in integrũ reſtitutio aduerſus præſcriptionẽ:etiã ſtãte pro vera opi.Bar.in d.§.ſi quis autẽ propter.& allegat Pe.de Ancha. cõſi.clviij.rationes quæ ſuperius. Prædictã limitationẽ tenet etiã d.Frã.Curt.ſenior.cõſ.lxxxij.deus pius.col.ad fi.& ſi fortè. Idem voluit Pract.Pap.in forma reſpõſio.rei conuen.in verbo exceptionem præſcriptionis.col.iiij.ver.ego puto,dicẽs ꝙ non omnis ignorantia præbet reſtitutionẽ aduerſus præſcriptionẽ. Nam ſi ſic faciliter daretur:non eſſe differẽtia quantũ ad effectum : vt ipſe dicit inter præſcriptionem rerum corporalium, & incorporalium: quàm iura facere voluerunt.

Sed ſi aliqua iuſta cauſa ex his quæ traduntur in materia.l. quòd tẽpore.de reſti.mili.& in §.rurſus.inſtit.de actio.interueniret:quæ cauſam præſtitiſſet ignorãtiæ:bene crederẽ æquum reſtitutionem dari: & ita puto intellexiſſe Barto. in d.§.ſi quis autem propter.hæc ſunt verba ſua.

9 † Addo Bal.quem nullus allegat in repe.l.ſi.col.xiij.ver.ſed iuxta hoc quæro de qua ignorantia. C.de præſcrip.long.temp. vbi pulchrè declarat : quomodo veniat intelligenda prædicta concluſio, quòd ex capite ignorãtiæ detur reſtitutio:& qualis eſſe debeat ignorãtia:dicens : ꝙ quædam eſt ignorantia facti quæ non tollitur negligentia.verbi gratia. Ego ſcio fundũ eſſe meum:ſed ignoro ipſum poſſideri per tertium:ista ignorantia nõ tollit negligentiã:quia licet ignorẽ ipſum poſſideri per tertium:non ſum in negligẽtia non cãdo ad poſſeſſionẽ naturalem:& ſic ex longo tẽpore amitto ciuilem:quã habebã.l.ſi de eo.§.ſi fortè.&c. no.ff.de acquiren.poſſeſ. & tunc non obſtante iſto errore facti

præſcriptio procedit contra me ipſo iure & in effectu: hoc eſt aduerſus reſtitutionem. Quędá eſt ignorátia facti: quæ impedit negligẽtiam: verbi gratia. Ignoro aliquã rem meam: quæ eſt mihi legata: & ignoro legatu, iſta res poſſidetur bona fide & titulo: & tunc iſto caſu iſte error non impedit præſcriptioné ipſo iure: ſed ipſo errante in tali facto: cum nõ ſit in negligentia ex errore facti: aduerſus præſcribenté, dabitur beneficium in integrum reſtitutionis ex clauſula generali. ſi qua mihi, &c. argu. l. j. §. ſi quis propter. ff. de iti. actúque priua. & l. & Attilicinus. ff. de ſer. ru. præd.

Et ideo dicas ſic ſecundum Bal. Interdũ quis non interrumpit præſcriptioné ex negligentia ſua. & tunc currit præſcriptio cum effectu per text. in d. l. ſi. circa ſi. C. de præſcript. lon. temp. Interdum quis non interrumpit præſcriptionem non ex negligentia ſua: ſed impeditus aliquo iuſto impedimento facti: vt quia in facto, vel aliquo impedimento errabat impeditus: & tunc contra ipſum currit. & tamen ipſi dabitur beneficium reſtitutionis in integrum. d. l. & Attilicinus. Hæc ſunt verba Bal. ita declarantis; de quibus doct. in locis præallegatis mentionem non faciunt.

20 † Et pro præmiſſorum intellectu not. vtiliter. quòd licet reſtitutio aduerſus præſcriptionem peti debeat intra quadriennium à die perfectæ præſcriptionis, ſiue cauſatæ læſionis. l. fin. C. de temp. in integ. reſti. peten. Tamen iſtud quadriennũ non incipit currere niſi à die ſcientiæ: & ſic eſt vtile in initio, ſed continuum in progreſſu.

Et ideo ſi quis ignorans præſcriptionem eſſe decurſam ſtaret centum annis. quod non peteret ſe reſtitui: nunquam ipſi probabiliter ignoranti currit tempus petendæ reſtitutionis ſecundum Bal. not. in l. ij. C. ſi ex fal. [illegible] & do. Card. in cle. j. xxv. quæſt. de reſti. in integrum.

Et quod non currat niſi à die ſcientiæ, probatur in d. l. fin. & firmat Alex. conſil. lxxj. [illegible] prima col. [illegible] vlt. col. & conſi. lxxxiiij. in cauſa vertente ij. col. j. vol. & conſi. [illegible] videretur inſpectis. vij. col. & conſi. lxxix. [illegible] pun. [illegible] & conſi. clxix. viſo themate pen. col. ij. vol. & conſil. lxxxiij. [illegible] in dubio circa fi. v. vol. & in omnibus aliis conſil. præal. in quibus [illegible], q. datur reſtitutio aduerſus præſcriptioné ex cauſa ignorantiæ & cõſi. [illegible] col. iiij. circa prin. iiij. vol. & [illegible] conſi. xv. [illegible] pen. col. ſi not. [illegible] in auth. quas actiones. col. ix. ver. [illegible] tamẽ [illegible] conſ.

C.de ſacroſan.eccle.& plenè Feli.in c.j.col.pe.verſic.ad illud. poſt Panor.ibi circa fi.commen.de præſcript.

Eandem concluſionem ſequitur do.Petr.Phil.Corne. conſi. clxiiij.me ſubſcripſi ij.vol. Et propterea videtur male locutus
11 Paul.de Caſtr.conſi.ccxciiij.ego paulus circa fi.in antiq. † vbi vult, quòd communitati currit tempus petendæ reſtitutionis à die læſionis:licet ignorauerit.alias nunquàm diceretur ſcire ſecundum eũ:quia debet attendi ſcientia adminiſtratoris.arg. l.municipibus.ff.de condi.& demon.& no.per Cæpol.in tract. ſer.ruſti.prædi.ſub rub.de ſerui.iur.paſcen.col.vij.

Quid autẽ:vbi quis fuit impeditus impedimento facti:an reſtituatur aduerſus præſcriptionem? dicam in ſexta parte princ. in primo articulo.

ADDITIO.

a Adde quòd hunc articulum an aduerſus præſcriptionem detur reſtitutio ex capite ignorantiæ latiſſimè examinat Soz. in l.cum filius.§.in hac.col.iiij.cum multis ſeq.ff.de verb.obliga. no.Cæpol.in tracta.ſer.vrba prædi.c.ij.col.iiij.vbi firmat iſtam concluſionem Barba.conſi.viij.ſcribitur præclare col.iij.verſi. venio nunc ad ſecundam,& conſi.xlj illud offeram.colum.xvi. verſi.& ſi quiſpiam.j.volu.& Rapha.Cuma.conſi.cxlvij.do. commiſſa: vbi an detur reſtitutio ex generali clauſula aduerſus præſcriptionem:& Paul.de Caſt.conſi.ccxciiij.ego Paul in antiq.vbi an concedatur reſtitutio cõmunitati aduerſus præſcriptionem ex capite ignorantiæ.& quando incipit currere tempus petendæ reſtitutionis.

b Vide Deci.conſi.xxix.& pro tenui facultate per totum.

c Adde quòd ita quod conſuluit Barba.conſi.viij.ſcribitur præclarè col.iiij.& conſi.xv.circa dubi.x.col.j.vol.Ant.Butr.cõſi. xxvj.& cõſi.lxxiij.Imo.conſi.xxxvij.char.conſi.xl.facto pro veritate &c.

d Adde latè Marti.Lau.in diſput.poſita ad fi.ſeorum tracta.qui imprimi ſolent.cum tract.de princ.& poſt tract.de legit.in iij. & vltimo dub.

SVMMARIVM.

1 *Officio iudicis quanto tempore præſcribatur?*
2 *Officio iudicis quibus caſibus non poſsit præſcribi.*

Timens

3 *Timens pro debito alterius grauari poteſt ante factum implorare iudicis officium.*
4 *Grauamine exiſtente ſucceſſiuo nunquàm currit tēpus appellādi.*
5 *Exceptio habens tractum ſucceſſiuum an poſſit opponi?*
6 *Officium iudicis quo caſu anno extinguatur?*
7 *Exemptionis, vel immunitatis priuilegio in libro communis debentium deſcriptio quantum tempus detur ad appellandum?*
8 *Emendatio importat correctionem in parte, non in totum.*
9 *Iure communi vtitur nimis allibratus, & grauatus.*
10 *Emendatio quo caſu petatur officio iudicis, aut iure actionis?*
11 *Officium iudicis competens conſanguineo, ſiue agnato ratione feudi alienati reuocandi quomodo tollatur?*

1 TRigeſimò principaliter quarto. † Quanto tēpore præſcribatur officio iudicis. [a] quod licet non præſupponat obli-
a gationem. l. qui per colluſionem. in fi. ff. de act. emp. tamen large continetur verbo actionis. l. actionis verbo. ff. de act. & obli. no. gloſ. & docto. inſti. de actio. in prin. ſuper verſi. debetur. Dic breuiter quod officio iudicis præſcribitur ſpatio triginta ann. gl. not. in l. ſicut. in princi. in verbo perſecutione. C. de præſcrip. xxx. vel xl. anno. quam Bald. ibi: vt refert Iaſ. in locis infra alleg. reputat ſingularem: dicens non reperiri alibi.

Sed non eſt verum, quia Bal. ibi col. pen. in verbo extraordinaria. allegat glo. conſociam. in l. quærela. C. de fal. Bald. tamen alibi facit illam glo. ſingularem. in l. ij. vlti. col. circa princi. C. de execu. rei iudi. Dicens illud no. quod officium iudicis perpetuum eſt. ſuprà de præſcript. triginta. anno. l. ſicut. & ibi glo. ſingularis.

Iſtam concluſionem firmat Bart. in l. prætor. §. fina. ff. de ope. no. nun. allegans illas duas glo. & in l. ſi ſocietatem. §. arbitrorū colum. v. verſic. quæro infra quantum tempus. ff. pro ſocio: vbi circa hoc tradit notabilem doctrinam dicens, quod aliquando officium iudicis ſuccedit loco actionis: & tunc tanto tempore durat: quanto durat actio. Quandoque vero officium iudicis proponitur loco exceptionis: & perpetuo durat: ſicut exceptio.

Et prædictas gloſ. no. Iaſ. non allegans Barto. in prædictis locis in §. curſus. col. ij. vel iij. & in §. fuerat. col. viij. in aut. impreſ. inſti. de actio.

Et vt habeatur clara & perfecta doctrina: facio regulā quòd officio iudicis præſcribitur triginta annis per præalleg.

2 † Limito limita iſtam regulam: vt no procedat quando officiū

iudicis ſuccedit loco exceptionis:quia tunc perpetuo durat:vt per Barto.in d.§.arbitrorum.

Secundò limita prædictam regulam:vt procedat quãdo officiũ iudicis habet cauſam ex iure de præterito.Secus ſi ex iure: quod in futurum ſemper inſtat, quia cum iſtud officium ſemper naſcatur:durat etiam poſt xxx.ann.dato quòd officiũ iudicis ſuccedat loco actionis per glo.no.in l.ij.in glo.magna.C.de ſer.& aqua.

Ita limitat Barto.in d.l.prætor.§.fi.cum quo tranſeunt Imol. & Ro.& ibi cõprobat Iaſ.per plura,quæ ferè omnia antè ipſum cumulauit Alex.in d.l.ſicut.in apoſt.ad Bar.in apoſt.magna.licet Iaſ.non referat.Et quia ſunt vtilia:aliqua ſuccinctè referã: addendo multa.

Et prima comprobat Iaſ.poſt Alex.in d.l.ſicut hanc limitationem per id quod volunt Bal.& Ang.in l præſcriptione.C.de præſcript.xxx.anno. vbi tenent quòd officio iudicis cauſato à timore nullo vnquàm tẽpore præſcribitur: vt in eo, qui timet ruinam domui ſuæ ex vicina domo minante ruinam.

Ex quo vltra Iaſ.infero not.ad id quod not.Bal.Sali. Alex.an. Moder.in l.ſi ſuper poſſeſſione.& per illum text.C.de tranſact. vbi dicunt,quòd ſi aliquis eſt in poſſeſſione alicuius fundi: & timet moleſtari: & ſibi vim inferri:poteſt implorare officium iudicis:per quod prouideatur:ne ſibi inferatur vis.Facit tex.in l.ſi ſeruus ibi.autoritate competẽtis iudicis protegeris.C.quod cum eo:& text.no.in l.fi.in prin.& ibi not.Bar.ff.quod met.cau. Et in ſimili tradit Bar.no.practicam.in l.de pupillo.§.ſi quis ipſi prætori.vlt.col.ff.de ope.no.nun.facit tex.no.in l ſi pater.C.qui
3 bon.ced.poſ.per quem not.ibi Bald.⁊ quod ille,qui timet pro debito alterius grauari:poteſt ante factum implorare officium iudicis:quatenus iudex hoc inhibeat:quòd alibi non reperitur ſecundum eum.

Pariter ſi quis dubitat offendi in pſona:poteſt implorare officium iudicis: & eo mediante cogere aduerſarium.vt ſibi præſtet ſecuritatem de non offendendo l.denunciamus.vbi Barto. C.de his qui ad eccle.cõfu.& plene no.Bar.in l.illicitas.§.ne potentiores.ff.de offic.præſid & late Iaſo.in d.l ſuper poſſeſſione. vlt.col.in iiij.no.Alex.con.cxxx.in cauſa ſtrazaolorum.j.col. iiij.vol.latiſſime Fel.in rub.de treu.& pace.col.iiij.cũ ſeq.verſi. qui timet &c.Certe tali officio iudicis: cũ cauſetur à timore: & habeat tractum ſucceſſiuum:nullo tempore præſcribitur.

Secundo pro dicta limitatione adducit Iaſ.in d.l.prætor.§.fi. ff.de

ff. de ope. no. nun. quod vult Bar. in l. j. in fi prin. ff. vti poſ. vbi tenet quòd poteſt agi perpetuo: etiam poſt xxx. ann. ne quis turbetur in poſſeſſione: eo quia turbatio ſemper inſtat.

4 † Tertiò facit pulchrum ſimile ſecundum Iaſ. quòd quando grauamen eſt ſucceſſiuum: nunquàm currit tempus appellandi: vt quando quis detinetur in carceribus iniuſte. Nam continuè poteſt appellare: quia continuè grauatur ſecundum Spec. in tit. de appel. §. reſtat. verſi. & no. & eſt bonus text. in c. ex parte. el j. in verbo quoties. de appel. & ibi not. But. & Cano. Idẽ tenet Bal. i. in l. ij. in ij. q. C. de epiſc. audi. & in aliis locis alleg. per Iaſ. vbi ſuprà.

5 † Quartò facit aliud ſimile quòd exceptio habens tractum ſucceſſiuum quàmuis dilatoria: vt loci non tuti: poteſt opponi quandocunque etiam poſt li. conteſt. Dictũ eſt famoſum Arch. in c. hortamur iij. q. ix. quod pro elegãti commendat Alex. in l. de ætate. col. iiij. ff. ad treb. Idem tenet Bald. in l. peremptorias. col. ij C. de ſent. reſcin. non poſ. cum concor. alleg. per Iaſ. vbi ſ.

Et ad hæc duo vltima ſimilia: de grauamine & exceptione habentibus tractum ſucceſſiuum: addo late Feli. in c. accedẽs. el ij. vt lite nõ cõteſt. & do. Præpo. in c. ex parte. el j. de appel.

Tertiò limita dictam regulam generaliter, vt non procedat ratione ſubiectæ materię, quia licet officium iudicis regulariter duret xxx. ann. vt dicunt glo. præalleg. tamen conſiderandũ eſt ſecundum Iaſ. in d. l. prætor. §. ſi. quòd ſecundum ſubiectam materiam, pro qua competit officium iudicis: aliquando prorogatur in longius tempus. vt eſt in caſu prædictæ limitationis. Bar. vbi prorogatur in perpetuum ratione materiæ, quæ in futurum ſemper inſtat: & vltra Iaſ. hoc voluit expreſſe Bar. in d. l. ſocietatem §. arbitrorum. col. v. [illegible] quæ [illegible] ſecundum vult, quòd vbi officium iudicis proponitur loco exceptionis: duret perpetuo, ſicut ipſa exceptio pro qua datur: & ſic regulatur ſecundum ſubiectam materiam. Aliquando vero multò breuius durat. Hinc eſt quod officium iudicis quod competit pro fructibus: non durat niſi [illegible] vt eſt gl. ſingu. in l. ſequitur. §. fructus. in glo. magna. in fi. ff. de vſucap. quam Bar. & alij ibi circa fi. ad hoc multum no. Bar. & doct. in l. ij. C. [illegible] cau. vbi per Alex.

6 † Aliquando officium iudicis extinguitur anno, vt in caſu ſingulari: de quo per Bar. in [illegible] forma. §. [illegible] ff. de cẽſi. vbi ſingulariter determinat, q ſi quis prætermiſit ſe allibrarũ in regiſtro, ſeu cathaſtro comuni vltra debitũ: poteſt implorare officiu iudicis: vt emendetur eius cathaſtrũ: & debet hoc

implorare & petere infra annum:alias lapſo anno ſibi præiudi cat:& nõ auditur.per text.no.in l.qui ſe grauatos.C.de agri.& cẽſi.lib.xj.& Bart.ſimpliciter ſequitur Ro.in d.l.prætor.§.fin.vt ibi refert Iaſ.col.vlt.Addo eundem Ro.in ſingularibus ſuis fo. 13.col.iiij.ſingulari inci.ius petendæ: licet contrarium teneat do.Pan.in c.quia indicante.iij.q.de præſcript.

Sed Fel.ibi videtur tenere cum Bar.dicens quòd illa l.qui ſe grauatos.multum facit pro eo. dum dicit quòd qui prætẽdunt ſe grauatos à perequatoribus onerum : debent conqueri infrà annũ.Emerſo autẽ eo tẽpore:actio denegabitur exceptis mino ribus:qui fuerũt indefenſi:& his qui abſuerũt reipublicę cauſa.

Et pro hoc dicto Iaſ.vbi ſupra dicit ſe allegare bonum text. in l.j.§.ſi quis tutor.ff.quando appel.ſit.quem ibi multum not. Ange.in verbo cauſas immunitatis:& dicit eſſe caſum in ter-
7 minis:licet communiter ignoretur, † quòd ſi quis habet priui legiũ exemptionis vel immunitatis ab omnibus collectis: da cijs & ſimilibus:ſi deſcribatur in libro communis debentium ſoluere:& ſciat,debet appellare infra decẽ dies à die ſcientiæ, alias ſibi præiudicat:& perdit priuilegiũ,quod eſt valde notan dũ ſecundum eum.quod dictum ſimpliciter ibi ſequitur Ang. Aret.& confirmat Alex.conſi.cj.viſis inſtrumẽtis exemptionis. col.pe.ver.iij.principaliter:& conſi.cxxxvj.in cauſa & lite ver tente inter Iaco.iij.col.ij.vol.dicens pro hoc dicto eſſe bonũ caſum in l.j.in prin.ff.de vaca.mune.ibi aut paſſim ſine temporis præfinitione.Illud etiã ſequitur Feli.in c.cum acceſſiſſent.col. xj.de cõſti.Sed aduerte,quòd licet Iaſ.tranſeat cũ hoc dicto in d.l. prætor.§.fi.ff.de ope.no.nun.tamen idẽ in l.beneficiũ.col.vlt. in fi.cõmẽ.ver.poſtremò no.ff.de cõſti prin.impugnat illud dictũ Ang per id quod voluit Bar.in d.l.forma.§.fina. vbi dicit:prout ipſe refert,quòd ſi ille, qui eſt immunis ſcribatur in libro debẽtiũ ſoluere:poteſt dicere ſe grauatũ:& cõtradicere : & habet annũ ad cõtradicẽdũ.ergo per decẽ dies nõ excluditur. Verũ Iaſ. male refert Barto. prout etiam in d.l.prætor.§ fina.colum.vlt. quia Barto.ibi illud non dicit. Hæc enim ſunt verba formalia Bartol.no.hunc.§ ex quo habes , quod quis poteſt petere: vt e mendetur cathaſtrum eius.Sed quæro:infra quod tempus?Re ſpondeo:infra annum : vt l.qui ſe grauatos.C.eod. Nihil aliud dicit Bartol. & Alexander: ibi in apoſt.dicit facere in contra rium dictum Ang.in d.l.prima.§.ſi quis tutor.Sed quicquid di cant Alex.& Iaſ.iſta dicta Barto.Ang.ſi recte ponderentur non ſunt contraria:ſed diuerſa.& vtrunque procedit in caſu ſuo: &

poſſunt

poſſant inuicem optimè concordari, quia Bar. non loquitur in caſu Ange. videlicet in exempto à collectis, & muneribus: ſed in eo, qui prætendit ſe fuiſſe allibratũ plus iuſto, & nimis oneratum. Iſte enim petere poteſt infra annum: vt emendetur cathaſtrum eius: præcipuè ſi dictum Barto. referatur ad text. ibi:
8 qui vtitur verbo emendare: prout etiam Bart. † Et emendatio importat correctionem in parte: & non in totum iuxta not. in l. edicta. C. de edend. Et ſi Bart. loqueretur in exempto: non eſſet emendatio: ſed correctio in totum: vel verius abolitio cathaſtri. Ang. vero loquitur in habente priuilegium exemptionis, quod ſi patitur ſe deſcribi: videtur renuntiaſſe priuilegio: niſi appellet infra decem dies. Et ſic in caſu Barto. ille qui petit
9 emendationem cathaſtri: † quia nimis allibratus & grauatus: vtitur iure communi, ideo habet annum, d. l. qui ſe grauatos. In caſu vero Ange. ille prætendebat ſpeciale priuilegium immunitatis cõtra ius commune, l. vacuatis. C. de decurio. lib. x. propterea debet appellare infrà decem dies: poſtquàm ſciuit ſe deſcriptum: vt dicit Ang. quia facilius tollitur priuilegium, quam ius commune, l. eius militis. §. militia miſſus, ff. de teſta. mili. Et in caſu Bart. ille tractat de damno vitando: ſed in caſu Ange. prætendens immunitatem tractat de lucro captando. Et non eſt par ratio lucri & damni. l. fin C. de codicil. cum concor.

Secundò Iaſ. in d. l. beneficium. circa fi. reprehendit illud dictum Ang. alio fundamento: quia ſecundum eum in propoſito non cadit appellatio: ſed per officium iudicis peti poteſt: quod prouideatur, allegat Bald. in l. ſi qui ad ciuilia. C. de appell. & Spec. in tit. de cenſi. §. 1. verſic. porro. qui loquuntur in aliis terminis: videlicet, quando vltra vires collecta imponitur. Non autem vbi exẽptus patitur ſe deſcribi in extimo, & cathaſtro.

Et dum dicit: quod non competit appellatio: videtur dicere contra caſum in d. §. ſi quis tutor.

Nec obſtat aliud motiuum ipſius, quòd officiũ iudicis durat triginta annis, vt ſupra concluſum eſt. Quia fallit quando ſuccedit loco appellationis: tunc enim præſcribitur ſpacio decem dierum, ſicut appellatio. vt eſt caſus ſecundum vnam lectu. in l. arbitrio. ff. qui ſatiſda. cogan. & ibi notant docto. & Alex. in d. l. ſicut. in apo. magna in l. ſi. C. de præſcript. xxx. ann.

10 † Non obſtat text. in d. l. qui ſe grauatos, quia ibi non petitur emendatio officio iudicis: ſed potius iure actionis conditione ex illa l. ita illum text. declarat not. Barto. in ambitioſa, col. pen. verſi. quæro, quo iure petatur, & verſi. ſeq. ff. de decret.

ab ordi.facien.& ſic videtur ille text.malè allegari per Iaſo. vbi ſuprà contra dictum Angel.& ante ipſum per Alex.in d.l. ſicut.in apoſtil.quòd in caſu,d.l.qui ſe grauatos, & de quo per Bar.in d.l.forma.§.ſi.officio iudicis præſcribatur anno.quia ibi non competit officium iudicis.Nec Barto.dicit, quòd petatur emẽdatio cathaſtri per officium iudicis. Sed ſimpliciter quod quis petere poteſt: vt emendetur infrà annum beneficio.d.l. qui ſe grauatos.

Et per præmiſſa licet non ita deducta reprehendit Iaſonem præſtantiſſimus doctor.do. Claud. Aquem.in d.l.beneficium, vlti.col.ſub breui verborum compendio.

Et ſic remanet defenſatum vtrumque dictum tam Bartol. quam Ange.quæ ambo dicta ſingulariter notanda ſunt.

11 † Addit Iaſo.in d.l.prætor.§.fi.quòd ſimiliter officium iudicis: quod competit conſanguineo, ſiue agnato ratione feudi alienati ad illud reuocandum tollitur per lapſum anni, per tex. in §.Titius,in tit.ſi de feu.fuer.controuerſ.quem tex.Roma.in d.§.fi.dicit eſſe ſingularem in iure.Sed Iaſo.addit duos alios ſimiles: videlicet text.in c j.§.fin.in titu.ſi de inueſti.inter domi. & vaſal.lis ori.& in c.j.§.porro,in titu.qualiter olim pote.feud. alie.Et per text.in d.§.Titius decidunt ibi not.Bal.& Alua.& do. Marti.Laude.quos refert Iaſo.vbi ſuprà quòd agnatus proximior,vel conſors:qui habet facultatem reuocãdi alienata per agnatum forte ex ſtatuto,vel conſuetudine iuxta text.cum gl. in c.conſtitutus,de reſtitut.in integ.& in l.dudum cum materia.C.de contrahen.emptio.& in l.j.C.non lice.habi.metro lib. xj.perdit tale ius reuocãdi niſi illud proſequatur infra annum: & ſic tali iuri reuocandi alienationem præſcribitur anno.ſiue competit iure feudi, vel ex ſtatuto,vel conſuetudine, ideo ſecundum Bald.ibi oportet agnatos eſſe cautos ne patiantur labi tempus anni, refert Iaſ.in d.l.prætor.§.fin.

Et not.quod tex.in d.§.Titius,locum habet quando alienatio eſt facta in remotiorem agnatũ. Secus ſi eſſet facta in extraneum,quia tunc poſſet alienatio reuocari intra triginta annos,vt ibi not.gloſ.in verbo per annum, quæ eſt communiter approbata per doct.vt atteſtatur Alexã.conſi.xv.viſis narratis in themate,vlti.col.v.volu.& de hoc dixi plenius,ſuprà.

Sed eſt aduertendum, quòd in caſu d.§. Titius videtur potius dari actio ſeu condictio ex lege,quam officium iudicis. & pariter vbi competit reuocatio ex ſtatuto, ſeu conſuetudine, vt apparet ex not. Bart.in l.j.ff.de condi.ex l.& in Lom...

pul.in vlti.q.ff.de inſtit.& iur.& in l.de quibus,colum.fin.ff.de legi.in j.lectu.& ſic non videtur bonum ſimile. Tamen hoc inſerui:quia facit ad materiam præſcriptionis.

Addo quòd per text.in d.§. Titius.decidit not.Roma.in d.l. prætor.§.fi.& in repetit.rubr.de arbit.col.xix.& conſil.lxx.viſis themate:& quæſtione, circa fin.ij.colũ.quòd officium iudicis, quòd habet ſucceſſor finita emphytheoſi per generationem,vt ſibi potius quàm alij renouetur:vt not. Bart.in l.j.§.permittitur per illam glo.ff.de aqua quot.& æſti.& in l.j.ff.de priuileg.credit.tollitur per lapſum anni,& ſequitur dom. Præpo.in d.§.Titius,circa fin.ij.col.licet Iaſo.in d.l.prætor.§.fi.videatur impugnare, ſed ipſe alibi ſequitur in trac.iur.emphy.colum.xxj.vbi latè tractat qualiter debeat intelligi dictum Bartol.in dicto §. præmittitur.

ADDITIO.

a Adde Bald.in rubric.de præſcrip.col.fin.verſic.dubitatur.

b Et vltra ibi not.vide Alexand.conſil.lxxx.viſo & opportunè animaduerſo.iiij.col.j.volu.& conſil.ix.viſis themate.iiij.col. ij.volu.vbi dicit not.quòd talis renouatio fieri debet etiam ſi per alienationem res ſit commiſſa in hæredes emphytheotæ: not.Panormita.in c.bonæ el ij.colum.antepenulti.& vltim.de poſthu.præla.vbi latiſſime de hoc dicto Barto.in apoſtil.& per Alexand.conſil.x.ponderatis his circa fin.vbi ponit duas limitationes notabiles,iij.volumi.

SVMMARIVM.

1 *Executio officio iudicis facta quãto temporis ſpacio præſcribatur?*

2 *Actio in factum quæ oritur ex ſententia quanto temporis curſu tollatur?*

1 TRigeſimo primò quæro iuxta quæſtionem proximè formatam, † quanto tempore præſcribatur aduerſus ſententiam,& eius executionem:& ſic intra quantum tempus peti poſſit executio ſententiæ: quæ in rem tranſiuit iudicatam? reſpondeo quod cum talis executio fiat officio iudicis vt not. Bart.& doct.in l.iudex poſtea quàm ff.de re iudic.præſcribitur ſpacio triginta annorum : ſicut ipſum officium iudicis : iuxta glo.in d.l.ſicut.C.de præſcrip.xxx.ann.& concluſi latè ſupra.

2 † Idem eſt in actione in factum : quæ oritur ex ſententia.l. actori.C.de re.cred.cum ibi not.& l.miles.§.ſed mihi.ff.de re iud.quia tanto tempore tollitur omnis actio.d.l.ſicut.cum

concor.

concor.ita decidit Bald.in rubr.extra de præſcrip.col.viiij.& conſil.xciiij.ſententia in fin.ij.volu.

Quam concluſionem limita: & declara ex his quæ habentur per Panormita.in c.ſi.col.vj.verſic.ſed circa prædicta quæro de preſcri.vbi ponit:nunquid habeat locũ denuntiatio in foro eccleſiaſtico:ſi ſit præſcriptũ contra ſententiam? [a]dic vt ibi.

ADDITIO.

a Adde Bald.in conſil.cccxv.in c.punctus quæritur.in iij.volu. & in rubri.de præſcript.colum.fin.verſic.dubitatur.

SVMMARIVM.

1 *Iuridicendi ſententiam nullam quanto tempore præſcribatur?*

2 *Officium iudicis imploratum ſuper declaratione nullitatis, quantum tempus duret?*

3 *Sententia an plus habeat facti quam iuris, aut econuerſo.*

4 *Sententia poſt multos annos poteſt dici, & declarari nulla.*

5 *Nullitas euidens quando dicatur?*

1 TRigeſimoſecundò quæro: † quanto tempore præſcribatur iuri dicendi ſententiam [a] nullam? Iſtam q.mouet Bald.in l.data opera.col.antepenult.verſi.ſed quid ſi bannitus. C.qui accu.non poſ.Et primo arguit,quòd de nullitate agi non 2 poſſit niſi vſque ad triginta annos: † quia iudicis officiũ,quod imploratur ſuper declaratione nullitatis non durat niſi triginta annis,vt not.per glo.in l.ſicut.C.de præſcrip.xxx.ann.& in l. quærela.C.de fal.& in c.vnde quæritur in glo.mag.in fi.xxxv. q.ix. Sed verius eſt ſecundum Bald.quòd actor poteſt dicere ſententiam nullam donec actio, vel accuſatio durat: reus autem perpetuo ,quia in reo agere de nullitate in effectu idem eſt quod excipere.l.ſi contendat.cum glo.ff.de fideiuſ.& l.non diſtinguemus.§.cum quidam.ff.de arbit.Et hoc ſi nullitas eſt vellata:ſed ſi apparet ex ſententia: non conualeſcit ſententia, quæ vitium habet nullitatis in forma ipſius: quia vitium conualeſceret:ſicut ſententia.Sed hoc implicat contradictionem. Igitur tempore non conualeſcunt per text.in l.ex initio.C.de fal.& in d.c.vnde quæritur.xxxv.q.ix.

3 † Subdit Bal.quòd ſentẽtia plus dicitur habere iuris, quàm facti,vt not.gloſſ.in c.nullus.ix.q.ij.quæ incipit,ſed quæritur. At ſententia nulla nihil iuris habet:nec ex ſolo tempore vires acquirit.l.ſi expreſſim.ff.de appel.& notatur in l.j.C.de ſenten. aduer.fiſc.la.lib.x.& expreſſum vt ipſe dicit in l.quædam mulier.ff.fami.erciſc. † quòd ſententia etiam poſt multos annos 4 dicitur nulla , & declaratur nulla. Hæc ſunt notabilia verba Bal.

Bal. in d.l.data opera.col.antepenulti.

Ex cuius verbis colligo diſtinctionem in præſenti quæſtione, quòd aut nullitas eſt vellata: & tunc non poteſt agi de nullitate niſi vſque ad triginta annos. Si vero nullitas apparet ex ſententia: & ſic eſt euidens: poteſt perpetuo de nullitate dici. Et hoc eſt: quod vulgo dici ſolet: quod nullitas nunquàm tranſit in rem iudicatam. Sed Salic. in l.ſi vt proponis.la ij.C.quomodo & quando iudex ſimpliciter dicit, quòd ſententia nulla non confirmatur taciturnitate, nec aliquo temporis curſu. Et hoc eſt generale in quolibet actu nullo ſecundum eum: vt in c.non firmatur.de regu.iur.in vj.

Fallit in caſibus à iure expreſſis, vt in l.ſancimus.C.de teſta. cum ſimili. vbi teſtamentum minus ſolenne & nullum confirmatur per curſum decem annorum: ita Salic.ibi.

Eandem opin.tenet Alexā.conſil.ix.viſo titulo quæſtionis, col.pen.verſic.& ſi opponeretur de ſecunda. iiij.volu.vbi dicit quod de nullitate perpetuo dici poteſt per gl.in d.c.vnde quæritur in fin.magnæ gloſ.xxxv.q.ix.& refert ita tenere Ang.in d. l.ſicut.qui expreſsè dicit contrarium in princip.ij col.ſcilicet quod ius dicendi ſententiā nullam: quod iudicis officio nobili explicatur nō durabit, niſi triginta annis, ſicut ipſum officium iudicis tanto tempore excluditur: vt eſt ibi gl.ord.alleg.etiam Bal.& Sal.in locis præal.& Bal.in l.ſcire oportet.§.ſi.ff.de execut.tut.cuius verba non multum faciunt ad propoſitū. Ideo tenenda eſt diſtinctio Bal.in d.l.data opera.quam ſequi videtur Alex.conſi.præall.illū ſimpliciter allegando & per quam opiniones reducuntur ad concordiam. Quam cōcluſionem intelligo procedere concurrēte bona fide, per ea quæ dicta ſunt in præcedenti quæſtione, & per generalē regulam.c.ſi.de præſcri.

5 † Quando autem dicatur euidēs nullitas, vt ſic perpetuo de ipſa dici poſſit? declarat Alex.in præall.cōſi.lix.iiij.vol.in prin. vlt.col.& conſi.lxxvij.viſis dubitationibus.iij.col.& conſi.cvij. viſo themate.in ſi.ij.vol.& in l.iiij.§.cōdemnatum.col.ij.ff.de re iu.& in l.de pupillo.§.qui opus.ff.de ope.no.nun.& in conſi. lxxviij.in cauſa & lite vertente corā reuerendo patre.pe.col.ij. vol.in quibus locis referendo plura concludit, quod nullitas dicitur euidens: quando apparet ex actis quæ inducunt notorium: vt not.Inn.& Cano.in c.per tuas.de teſt.cum concor.per eum adductis,& miror quod d.Philip.Pert.& do.Præpo.in c.dilecto.de appellatio.vbi late explicant materiam nullitatis:iſtam quæſtionem non attigerint.

ADDI

ADDITIO.

a Adde Bald.in conſi.cccxv.punctus quæritur in xj.volu.

SVMMARIVM.

1 *Iuri petendi reductionem ad arbitrium boni viri à ſententia arbitratoris quanto tempore præſcribatur?*

2 *Reductio ad arbitrium boni viri vſque ad quot annos peti poßit?*

1 TRigeſimotertiò quæro. † quanto tempore præſcribatur iuri petendi reductionem ad arbitrium boni viri à ſententia arbitratoris. & ſic infrà quantum tempus hæc reductio peti poſſit: cum petatur officio iudicis nobili: vt per Bart.in loco, infrà allegato.

Iſta eſt ardua.q.quam mouet Specu.in titu.de arbit.§.ſequitur verſic.ſed infrà quod tempus: concludens, quod peti debet infrà decem dies: ſicut in appellatione authen.hodie.C.de appel.quia iſta eſt quędam ſpecies appellationis l.non diſtinguemus,§.cum quidam ff.de arbit.

Iſtam q.latius examinat Bartol.in l.ſi ſocietatem.§.arbitrorum, col.v.verſi.quæro infrà quantum tempus, ff.pro ſocio: vbi impugnat opin. Spec.dicens quod iſta q.tanquàm ardua & indeciſa requirit deciſionem principis, & demú diſtinguit: vt ibi per eum. Sed Ange.in d.l.ſicut.col.ij.C.de præſcript.xxx.ann.
2 decidit: † quòd reductio ad arbitriũ boni viri peti poſſit vſque ad xxx.annos, eandem concluſionem firmat ipſe Angel.in l.ij. C.de arbit.cum concor.adductis per Alexã.in d.§.arbitrorum, in apoſt.ſuper verbo officio iudicis, & idem Ange.conſi.cxxxvj.ſtatuto cauetur: & Bal.conſil.cclxv.quia ex facto ij.col.j.volu.& iſta eſt communis opi.prout atteſtatur Alex.conſi.xcvi in ſis proceſſibus.vlt.col.ij.volu.& do.Laſi an.in ſuo tract.de arbit.in xx.q.col.xliij.& ſeq.vbi iſtam q.late examinat: dicens quod hæc vltima opinio communiter approbatur, & merito: quia eſt veriſſima & refert Albe.de Roſa.& plures alios tenentes hanc opin.& atteſtantes illam eſſe communem, & ibi vide pulchrã practicam, & modum petẽdi talem reductionem.idem etiam affirmat Sozi.conſi.cxx.viſis compromiſſo.col.iij.& do.Feli.in c.quod ad conſultationem.col.fina.de re iud.

SVMMARIVM.

1 *Poteſtas arbitri vel arbitratoris vbi nullum tempus appoſitum fuit in compromiſſo quanto tempore finiatur?*

Arbitratores

2 *Arbitramentum collatum in tertium, quanto tempore duret?*

1 TRigeſimoquartò quæro: † quantò tempore finiatur ſeu præſcribatur poteſtas arbitri, vel arbitratoris: vbi nullum tempus appoſitum fuit in compromiſſo. Iſtam.qu.latè examinant Bar.& omnes ſcrib.in l.ſi quis arbitratu.ff.de ver. obl.vbi plene Alex.col.v. & vj.& Iaſ.col.xij.cum duabus ſeq.verſi.iiij. principaliter.& in hoc articulo communis concluſio: vt appa-
2 ret ex ibi no. eſt contra Bart. † quòd tale arbitramentum collatum in tertium perpetuo duret: ex quo non inuenitur tẽpus à iure limitatum: vbi autem confertur arbitrium in vnum ex contrahentibus circa ſubſtantialia contractus: vt videtur communis opin.eſſe cum Bar.quòd arbitramentum tunc duret ſexaginta dieb⁹.per tex. no.in l.ꝙ ſi nollit.§.ſi quid ita.ff.de edil. edic.de quo text.dic.vt per Iaſ.in d.l.ſi quis arbitratu. col.xiij.

Et infrà quãtum tempus peti debeat: vt cogi poſſit arbitrator ad arbitrandum? vide per gloſſ.& doct.in l.item ſi vnus.§.j. ff.de arbi.

SVMMARIVM.

1 *Fructus qui debentur regulariter officio iudicis quanto tempore, & qualiter præſcribantur?*
2 *Præſcripta re principali cenſentur præſcripti fructus tanquàm acceſſory.*
3 *Deſtructo principali per viam præſcriptionis an deſtruatur & acceſſorium?*
4 *Generalis titulus pro ſuo an ſufficiat in acceſſorijs præſcribendis?*
5 *Bonæ fidei poſſeſſor an pro fructibus conſumptis teneri poßit actione perſonali?*
6 *Actio perſonalis quo caſu ſuccedat loco rei vendicationis.*
7 *Poſſeſſor bonæ fidei quomodo poßit vſucapere fructus induſtriales, cum ſit factus dominus ſola perceptione?*

1 TRigeſimoquintò quæro. † quanto tempore & qualiter præſcribantur fructus: qui debentur regulariter officio iudicis.l.certum. & ibi no.C.de rei vendi.no.plene glo. & Bar. in l.ex diuerſo.in prin. ff.eo.tit.

Breuiter dico quòd bonæ fidei poſſeſſor vſucapit fructus triennio.adeo quòd amplius non tenetur illos reſtituere, ſiue conſumptos, ſiue extantes gl.eſt repu.ſing.& communiter approbata per Bar.Ang.Imol.Pau.de Caſt & omnes ſcrib.in l.ſequitur.§.fructus. in gloſſ.magna.in fi. ff.de vſucap.quam ibi in

ſpecie approbat Bar. circa fi.commen. & valde commendat dicens, quòd per illam limitãtur omnes leges, quæ volunt quod bonæ fidei poſſeſſor tenetur reſtituere fructus extantes, quia intelliguntur: niſi per triennium poſſederit. & not. Bart. in l. iij. circa fi. C. quòd met. cauſa. vbi dicit: & hoc tene menti, quia milies practicabis. & ibi per Alex. col. ij. ver. in ea. gl. not. Bald. in l. ancillæ. C. de fur. & in l. eos. in v. oppo. C. de vſur. cùm concor. adductis per Alex. Et vltra per eum adducta ſequitur Bal. in c. vigilanti. colum. fi. vltra med. de præſcrip. & Panor. in cap. iiij. col. pe. circa fi. eo. tit. & in c. grauis. col. iij. circa fin. vel iiij. verſic. aduertendum tamen eſt, vbi declarat dicta Bart. in d. §. fructus. de reſti. ſpoli. Ex quo infert Alexand. in d. l. iij. C. quod met. cau. quòd licet officiũ iudicis regulariter non præſcribatur niſi ſpacio xxx. annorũ. l. ſicut. in verbo perſecutione. cùm gl. C. de præſcr. xxx. an. & dixi plenè ſuprà. Tamen fallit iſto caſu, quod eſt diligenter notãdum ſecundum eum. & dicit Pau. de Caſt. poſt Ange. & Imol. quod ipſe non refert in d. §. fructus. quòd licet bonæ fidei poſſeſſor ſola perceptione ſit factus dominus fructuum induſtrialium. tamen ſi extant: vel effectus ſit locupletior ex eis: tenetur eos reſtituere vel officio iudicis mercenario, vel condictione ſine cauſa: vt plenè notatur in l. certum. C. de rei vendi. & in l. ex diuerſo. ff. eo. tit. Nam hoc eſt verum: niſi à die perceptionis bonæ fidei poſſeſſor ſteterit per triennium, quòd non fuerit conuentus ad reſtitutionem fructuum: quia tunc illos vſucapit: & facit ſuos irreuocabiliter per gl. ibi: quàm dicit perpetuo notandam: quia per eam limitantur omnia iura dicentia bonæ fidei poſſeſſorem teneri ad reſtitutionem fructuum non conſumptorum: vel etiam conſumptorum: quatenus locupletior factus eſt: iuxta plene no. in d. l. certum. & l. ex diuerſo. & hæc ſunt de mente Bar. in d. l. iij. C. quod met. cau. & plenè firmat. d. Fran. Cur. conſil. lxxj. princeps defunctus. col. iiij. verſi. ſexta concluſio: & circa fi. eius conſilij. vbi latè tractat quaſi per totum illud conſilium: an & quando bonæ fidei poſſeſſor faciat fructus ſuos: & an illos præſcribat.

2 † Subdit Pau. de Caſt. in d. §. fructus. quòd etiam ſi non tanto tempore tenuit: ſi tamen rem ex qua percepit fructus tenuit tanto tempore: quod ipſam præſcripſit non poteſt conueniri ad fructus: quia præſcripta re principali: cenſentur præſcripti fructus tanquàm acceſſorij: vt eſt caſus not. in l. eos. in prin. C. de vſur. & ibi not. Bald. in primò nota. licet Paul. non referat.

Colligens

Colligens ex illo text. † quod deſtructo principali per viam præſcriptionis: deſtruitur & acceſſorium: ſiue loquamur de acceſſorio odioſo: vt de vſuris: ſiue de acceſſorio fauorabili: vt de fructibus: quod eſt menti tenendum circa materiam præſcriptionis ſecundum Baldum ibi. & in l. terminato. colũ. prima. verſic. quæro. C. de fruct. & lit. expen. vbi quærit vtrum ille qui præſcripſit rem cenſeatur præſcripſiſſe fructus penultimi & vltimi anni prius ſeparatos ab agro?

Et primò arguit quòd non, quia non poſſedit omnes triennio. deinde concludit contrarium per dictã legẽ. eos. in princ. Nam ex quo reſcriptum eſt in principali: capit ſecum acceſſorium. quod eſt eadem re. vt l. cum quærebatur. in fi. C. vnde vi. Hæc ſunt verba Bald.

Prædictam concluſionem gloſſ. & Bart. in dicto §. fructus. ſequitur idem Bald. in lege prima. colum. prima: verſi. quæro. nunquid fructus. C. de vſur. & fruct. leg. dicens quòd eſt priuilegium bonæ fidei poſſeſſoris: quòd præſcribit fructus extan-
4 tes ſeparatos à ſolo ſine alio titulo ſpeciali. † quia in acceſſoriis præſcribendis ſufficit generalis titulus pro ſuo. l. ſi ego. §. partus. ff. de publici. & ibi plenè not. ipſe Bald. referens verba Oldradi in l. ancillæ. C. de furt. vbi etiam per eum.

Quod declara vt per Sozi. conſil. cclj. quoniam in præſenti conſultatione. col. fi.

De conſumptis verò bona fide dicit Baldus in dicta lege prima non eſt quæſtio: quia eos lucratur bona fidei poſſeſſor. & nihil reſtituit etiam ſi locupletior ſit.

Et eſt ratio ſecundum eum: quia officium iudicis mercenarium non durat: fructibus in rerum natura non extantibus.

Fallit in petitione hæreditatis. vbi tenetur quatenus locupletior factus eſt. l. item veniunt. §. fructus. ff. de petit. hæred. & ibi gloſ. aſſignat rationem. ita Bald. in dicta lege prima, refert & ſequitur Roma. conſil. cxlix. concluſionem primam col. vbi plenè tractat iſtam materiam præſcriptionis fructuum.

Et vide per Sozin. in præallegato conſilio. vbi concludit: quòd ad huiuſmodi vſucapionem requiritur titulus & bona fides.

5 † Non obſtat: ſi dicatur q; bonæ fidei poſſeſſor pro fructibus cõſumptis tenetur actione perſonali: videlicet, condictione ſine cauſa: quatenus eſt factus locupletior. d. l. certi. & l. ex diuerſo.
6 cũ ibi no. quæ ſolet durare xxx. an. tanquam perſonalis l. ij. C. de conſtit. pecun. † quia illo caſu actio perſonalis ſuccedit loco

rei vendicationis: quæ competeret pro fructibus extantibus. Vnde ſicut illa tolleretur triennio: ita & iſta: quòd eſt ſingulare & mirabile ſecundùm Paul. de Caſtr. in d. §. fructus. circa med. commen.

7 † Et ſi dicatur: quomodo poteſt bonæ fidei poſſeſſor vſucapere fructus induſtriales: cùm ſit factus dominus ſola perceptione: & faciat illos ſuos pro cultura & cura: vt habetur in d. l. ex diuerſo. & in §. ſi quis à nõ domino. inſt. de re. diui. & ſic non cadit præſcriptio in re ſua. d. l. ſequitur. §. lana.

Reſpondet Bart. in d. §. fructus. circa fin. & poſt eum Paul. de Caſtr. quòd illos vſucapit: quia non ſit dominus irreuocabilis cum teneatur illos extantes reſtituere: vel quatenus eſt factus locupletior: ſi conſumpti ſint: vt habetur in locis præallegatis. & licet non poſſim præſcribere rem meã irreuocabiliter: poſſum tamen præſcribere, ſi non eſt irreuocabiliter mea: quia teneor reſtituere. Nam tunc contra illam actionem: per quàm cogor reſtituere: præſcribo rem: quòd probat Bar. per text. in l. in bello. §. ſi quis ſeruum. vbi ipſe hoc not. ff. de capti. ſequitur Panor. in d. c. grauis. circa fi. iij. col. ver. aduertendum. de reſti. ſpoli. & eſt bona gl. in l. longe. ff. de diuer. & temp. præſcript. & vide Rom. præalleg. conſi. cxlix. col. j. ponentem tres caſus: in a quibus bonę fidei poſſeſſor [a] tenetur de fructibus conſumptis: quatenus eſt locupletior factus.

In iſtis enim tribus caſibus procedit ſecundum Rom. deciſio gl. & Bar. in d. §. fructus: vt non teneatur poſt trienniũ, quia lapſu triennij: nedum tollitur vendicatio quo ad fructus extantes: ſed etiam cõditio ob cauſam pro conſumptis: cum ſuccedat loco rei vendicationis hoc caſu: vt prædixi.

ADDITIO.

a Quando bonæ fidei poſſeſſor teneatur reſtituere fructus: vel faciat illos ſuos vide per Alexan. conſi. xxj. domini redemptoris. circa fi. iiij. vol. & latiſſime per do. Fran. Cur. conſi. lxxj. primceps defunctus per totum maxime. col. ij. circa fi. & iiij. & ibi: quòd in dubio non præſumitur factus locupletior: ſed allegãti incumbit onus probandi. col. iiij. verſi. vj. concluſio.

SVMMARIVM.

1 *Vſuræ dotis non ſolutæ, quanto tempore præſcribantur?*

1 TRigeſimoſexto quæro. † Iuxta præcedentem quæſtionem: quanto tempore præſcribantur vſuræ dotis non ſolutæ: quæ debentur tanquam intereſſe ratione onerum matrimonij ſupportatorum propter moram dotis nõ ſolutæ: vt plene ſ[...]

ne habet in l.litia.§.vſuras.ff.ſolu.matr.& in cap.ſalubriter.de vſur.Bal.in quodam ſuo conſi.incip.Titius promiſit dotem tenet,quòd præſcribuntur ſpacio decem annorum:quaſi videantur tacitè remiſſæ: ſi tãto tempore petite non fuerint:de cuius dicti veritate vide per do.Bertachi.firma.in repertorio.in verbo vſura.col.x.circa princ.verſi.vſuræ pro alimentis, &c.& dixi ſuprà in tertia parte.q.x.col.xj.verſi.ſubdit Roma.

SVMMARIVM.

1 *Temporalia ad agendum ſunt perpetua ad excipiendum.*

2 *Iure agendi perempto an peremptum ſit ius excipiendi, vel replicandi?*

3 *Exceptio non numeratæ pecuniæ præſcribitur biennio.*

1 TRigeſimoſeptimò quæro † poſtquàm ſuprà latè viſum eſt de præſcriptione actionum,& officij iudicis: an præſcribatur iuri excipiendi?

Dic breuiter quòd non: quia regula eſt quòd ea, quæ ſunt temporalia ad agendum: ſunt perpetua ad excipiendum.l.pure.in fi.ff.de excep.doli.& eſt tex.cum gl.in l.licet.C.de excep. & plene not.Cano in c.ſi autem.vbi late per Panor. & Feli.ver. temporalia ad agendum.col.iiij.vſque ad fi.commen.de reſcr.
2 vbi vide, † an perempto iure agendi ſit peremptum ius excipiendi vel replicandi.

Et vltrà Feli.iſtam concluſionem quòd nunquàm præſcribatur iuri excipiendi: firmat Bald.in repe.l.fi.xj.col.C.de præſcript.lon.tem.& in prin.xij.vbi aſſignat duplicem rationem.

3 † Fallit ſecundum cum in exceptione non numeratæ pecuniæ:quæ præſcribitur biennio.l.in contractibus. in princ.C.de non nu.pecu.

SVMMARIVM.

1 *Præſcriptio xxx.an. quo iure fuit inducta?*

2 *Præſcriptio xxx.ann. an ſit poſt iura Digeſtorum inducta?*

3 *Actiones deſcendentes ex l.ciuili antequam per ſacras conſtitutiones eſſet meta præfinita competebant ſine temporis præfinitione?*

1 VRigeſimooctauò & † vltimo quæro pro complemento huius quartæ partis principalis:quo iure fuit inducta præſcriptio triginta annorũ: de qua in toto titulo.C.de præſcript. xxx.vel xl.anno.

Reſpondeo quòd de iure digeſtorum erat incognita:& fuit introducta de iure Codicis ſecũdũ gl.in l.qui occidit:alias qui

occiderit.in princ.in verbo amiſit.ff.ad l.Aquil.& in l.Iulianus.ff.ex quib.cau.ma.No.Bar.in l.fina.in prin.ff.de eo per quẽ fac. erit.& in l.in omnibus.ff.de actio.& obliga.Imol.in c.de quarta.verſi.& ſcias.de præſcrip.& in repet.c.fina.eod.titu.in pluribus locis.Alexan.conſi.xlviij.quoniam per excellentiſſimum. iiij.volu.& do.Iaſ.in l licet.col.vlti.C.de iure delib.& in l.nã & poſtea.§.ſi is qui tẽporali.ff.de iureiur.Feli.in c.de quarta.col. xj.de præſcript.Corne.conſi.xvj.viſo primo themate.col.j.in fi. & conſi.cxxxvj.licet ſatis.ij.col.ij.volu.adducens aliquas gloſ. contrarias:ſed dicit præallegatis veriores.Et idem Corne.cõſi. ccciiij.viſo proceſſu.viij.col.viij.vel.Io.Fab.inſti.de vſucap.in prin.vbi dicit quòd præſcriptio longiſſima nõ erat cognita,nec de iure digeſtorum:nec de iure Inſtitutionum.

In contrarium adduco text.cum glo in l.ſi pupillus.in verbo tempore.ff.de admi.tut.vbi glo.exemplificat illum text.qui eſt de iure digeſtorum in præſcriptione triginta annorum.

Pariter de iure digeſtorum actiones perſonales rei perſecutoriæ ſunt perpetuæ.l.in honorariis.ff.de actio.& obliga.ideſt durant triginta annis.inſti.de perpe.& tempo.actio.in prin.

Ergo apparet quod præſcriptio triginta annorum erat cognita de iure digeſtorum.

2 † Sed quod iſta præſcriptio triginta annorũ ſit inducta poſt iura digeſtorum videtur tex.in loco proximo allegato ibi do-
3 nec ſacræ conſtitutiones † & ſic antequàm eſſet præfinita meta per ſacras conſtitutiones:actiones deſcendentes ex lege ciuili erant perpetuæ:hoc eſt competebant ſine temporis præfinitione.

Sed difficultas eſt reſpondere ad text.in d.l.ſi pupillus.in fi. in verbo tempore liberatus eſt : qui loquitur in actione tutelę. & ſic in actione perſonali:& glo.ibi exponit ideſt xxx.annis.

Hanc difficultatem ſentit ibi Bar.circa fi commen.& ſoluit duobus modis:licet cum violentia & diuinatiue.

Et tenendo ſolutio.Bar.eſt neceſſe dicere quòd glo.ibi malè exponat.

Et per hæc remanet expedita tota quarta pars principalis huius tractatus.

NVnc ſe offert quinta pars principalis.In qua vidẽdum eſt de pluribus pro complemento materiæ præſcriptionis. inducendæ.

Et ſubdiuiditur in quinque partes.

In prima videbimus qualiter procedat præſcriptio aduerſus eccleſiam:

eccleſiam:& de præſcriptione iurium eccleſiaſticorum, & ſpiritualium:& per conſequens de præſcriptione canonica.

In ſecunda de præſcriptione aduerſus fiſcum.

In tertia de præſcriptione aduerſus rempublicam.

In quarta an præſcribantur ea quæ ſunt merè facultatis: & qualiter.

In quinta tractabuntur plures extrauagãtes quæſtiones vtiles & quotidianę circa materiam præſcriptionis:quę ſub prioribus partibus commodè locari non potuerunt.

SVMMARIVM.

1 *Aduerſus eccleſiam quantò tempore præſcribatur?*
2 *Dos eccleſiaſtica quantis temporis ſpatio præſcribatur?*
3 *Ad inducendam conſuetudinem contra eccleſiam quantum tempus requiratur?*
4 *Præſcriptio quadragenaria requiritur contra eccleſiam: etiam vbi vna eccleſia velit contra aliam præſcribere?*
5 *Miſerabilis perſona cui aliquid ab eccleſia relictum eſt, vel donatũ gaudet priuilegio eccleſiæ quo ad præſcriptionem contra ipſum.*
6 *Hoſpitalia, & eorum bona gaudent priuilegio quadragenariæ præſcriptionis.*
7 *Hoſpitalia in multis caſibus parificantur eccleſijs.*
8 *Regula quòd aduerſus eccleſiã & alia pia loca currat præſcriptio quadragenaria quo caſu non procedat?*
9 *Nouum priuilegium non tollit antiquum.*
10 *Res mobilis eccleſiæ quo tempore vſucapiatur?*
11 *Eccleſia quo caſu excludatur quadriennio?*
12 *Præſcribitur contra eccleſiã ſicut contra priuatum multis caſibus.*
13 *Redhibitoria, & quantò minoris non mutant naturam inter eccleſiaſticos.*
14 *Tempore communi præſcribitur contra eccleſiam reſpectu dominij & publiciana.*
15 *Eccleſia ſumens fundamentum ex aliquo ſtatuto laicorum, in quo eſt certum tempus præſcriptionis præfixum, an tali tempori præſcriptionis ſubijciatur?*
16 *Eccleſia Romana quot modis in præſcriptionis propoſito dicatur?*
17 *Imperium gaudet priuilegio centenariæ præſcriptionis.*
18 *Quarum eccleſiarum bona præſcribantur iure communi?*
19 *Contra feudatarium Romanæ eccleſiæ poteſt præſcribi vtile dominium præſcriptione communi.*

20 *Intereſſe principale ſemper eſt conſiderandum, non ſecundarium.*
21 *Poßidentes bona fide hæreticorum bona quanti temporis poſſeſſione præſcribant, & an poſt quadriennium poſſunt moleſtari?*
22 *Præſcriptio annexam habens conſuetudinem quod tempus exigat?*
23 *Vſucapio præſcribitur triennio, etiam contra Romanam eccleſiam.*
24 *Concernentes ſupremam Papæ poteſtatem aliquo temporis ſpatio non præſcribuntur.*
25 *Competentia Papæ ratione ordinis an poßint præſcribi?*
26 *Ciuitas ſubiecta eccleſiæ Romanæ an poßit præſcribere iuriſdictionem in ſingulos ciues. &c.*
27 *Centum anni an dicantur tantum tempus, cuius initij memoria non extat?*

1 VEniens itaque ad primam partem huius quintæ † quæro primò principaliter quanto tempore præſcribatur aduerſus eccleſiam. a Circa iſtam q. valdè diffuſam: vt plana poſſit haberi doctrina: facio tres regulas.

Prima eſt affirmatiua. quod contra omnes eccleſias ſola Romana excepta: quæ gaudet præſcriptione centenaria generaliter præſcribitur ſpatio quadraginta annorum: tam de iure ciuili auth. quas actiones. C. de ſacroſan. eccle. & in corpore vnde ſumitur: quàm de iure canonico. c. de quarta. c. ad aures. & c. illud. de præſcript. Et ideo laicus poſſidendo rem eccleſiæ vt propriam bona fide ſpatio quadraginta annorum præſcribit cõtra eccleſiam: vt firmat expreſsè glo. fina. in c. fina. de præſcript. in vj. & in c. facultates. in verbo triginta annorũ. xiiij. q. ij. & Paul. de Caſt. conſi. ccxciij. viſo puncto. in prin. ij. col. in antiq. & plenius dixi in tertia parte principali in v. q. in verſi. ſed diſcordat ius canonicum.

2 † Amplia primò iſtam regulam: vt procedat: etiam ſi agatur de præſcribenda dote ipſius eccleſiæ: quia illa præſcribitur ſpatio longiſſimi temporis. xl. anno. & ſeu fundus dotalis eccleſiæ ſecundum Bal. nouel. in ſuo tracta. de dote. col. ij. qui refert ita conſuluiſſe collegium Peruſinum: ſequitur Fel. in d. c. ad aures. in prin. commen.

Addo quod eandem concluſionem firmat idẽ Bal. in præal. tracta. de dote. in vij. parte. col. vij. circa princip.

Et ratio quare res eccleſiæ ſint præſcriptibiles, eſt, quia ipſarum alienatio non eſt prohibita ſimpliciter: ſed cum certa ſolennitate: de qua in c. ſine exceptione. xij. q. ij. & not. in c. nulli. de rebus eccle. non alie. quo caſu non cenſetur prohibita præ-

ſcriptio

ſcriptio, vel vſucapio: licet ſecus: vbi prohibitio eſſet ſimplex: vt no. glo. Barto. & docto. in l. fina. C. in quib. cau. in integ. reſtit. non eſt neceſ.

Iſtam rationem aſſignant Butr. & Cano. in c. cum nō liceat. de præſcript. & refert do. Bald. nouel. in præallega. tracta. in vij. parte. col. iij. in princi.

3 † Amplia ſecūdò iſtam regulam: vt procedat nedum in ſimplici præſcriptione: ſed etiā in conſuetudine: quia ad inducendam conſuetudinem contra eccleſiam requiruntur quadraginta anni: vt dicatur conſuetudo legitimæ præſcripta ſecundum Bald. in d. c. auth. quas actiones. colum. penult. verſi. extra quæro. vbi declarat quid differat præſcriptio a conſuetudine: [b] & latius not. Panor. poſt alios canoñ. in c. fina. col. vij. verſi. quantū vero tempus extra de conſue.

4 † Amplia tertiò: vt iſta regula procedat: nedum in priuato præſcribente contra eccleſiam: ſed etiā ſi vna eccleſia præſcribat contra aliam: quia ſemper requiritur præſcriptio quadragenaria: vt concludunt communiter glo. & docto. in d. authen. quas actiones. Et de iure canonico ſunt text. expreſſi. in d. c. de quarta. & in c. ad aures. [c] & ibi not. Panormi. & in c. illud. & in c. quia iudicante. de præſcript. qui text. loquuntur: quando vna eccleſia præſcribit aduerſus alterā. Et dicit expreſſe text. in d. c. illud quod eccleſia ſe poteſt aduerſus eccleſiam quadragenariā temporis præſcriptione tueri, licet quidam canones comprobant triennalem, per quem text. patet reſponſio ad alium text. quem in contrarium adducit do. Iaſ. in d. auth. quas actiones. col. iij. circa prin. videlicet in c. placuit. el ſecundo. circa fi. xvj. q. iij. dicens, quòd eſt mirabilis text. contra prædicta: quod ſi eccleſia præſcribat contra eccleſiam xxx. anni ſufficiunt, & quod non videt: quod poſſit reſponderi: niſi diceret: q. ille text. ſit Gratiani. Poſte à relinquit cogitandum ſuper illo text.

Ad idem potuiſſet allegare text. in c. ſanctorum. de præſcri. & plures alios: quos allegat gloſ. cum prædictis. in d. c. illud. in gloſſa ſecunda.

Et miror quòd do. Iaſ. formet iſtud contrarium: cum text. in d. c. illud. det reſpōſum quod canones antiqui præallegati concedentes præſcriptionem triennalem eccleſiæ aduerſus eccleſiam ſunt hodie correcti, ita quod locum non habet niſi quadragenaria tantum: & ibi hoc clare dicit glo. ij.

Si vero eccleſia præſcribat cōtra priuatum: vtitur iure communi: & præſcribit quemadmodum præſcriberet quilibet pri-

d uatus contra alium priuatum: [d] vt concludunt cõmuniter glo.
& docto.in d.auth.quas actiones.in glo.magna circa prin.& la
tè firmat Io.And.in c.qui ad agendũ.de reg.iur.in vj.in mercu.

Et hanc concluſionem plene comprobant Panor.& Fel.in c.
ſanctorum.de præſcript.vbi Panor.reſpondet ad motiua : quæ
fiunt in contrarium.

Et eandem firmat ipſe in d.c.de quarta.col.iij.verſi ſed quan
tum.ad principalem articulum.& dixi in tertia parte principa-
li.in v.q.verſi.ſed diſcordat ius canonicum.

5 † Amplia quartò iſtam regulã:vt procedat etiam in pauperi
bus,& miſerabilibus perſonis:quia quo ad hoc gaudent priui-
legio eccleſiæ : quòd ſi aliquid eſt eis relictum, vel donatum,
aut aliter debitum:non præſcribitur contra tales minori tẽpo-
re xl.ann vt eſt text.in §.pro temporalibus.in auth.de eccl.tit.
& in c.ij.vbi no.Cano.præcipuè Pan.& Feli.de præſcrip.no.Iaſ.
poſt Bald.in d.auth.quas actiones.circa prin.& in §.ex maleſi-
ciis.col.xvij.in antiqua impreſſione : & xj in no.inſtit.de actio.
faciens regulam generalẽ quòd miſerabiles & pauperes perſo
næ gaudent priuilegiis eccleſiæ.

Sed an præſcribatur contra pauperes incertos:puta, ſi ſit re-
lictum factum pauperibus Chriſti:& an habeant beneficiũ re-
ſtitutionis? vide per Pan.& Fel.in d.c.ſanctorum.vbi concludũt
quòd ſic:ſalua reſtitutione:vt ibi latius per eos.

6 † Amplia quintò:vt procedat in hoſpitalibus:quia hoſpitalia
& eorum bona gaudẽt priuilegio quadragenariæ præſcriptio-
nis ſecundum Pan.in c.accedentibus.in ij.no.per illum text.de
priui.& in c.j.col.pe.& vlti.circa prin.de reſti.in integ.vbi dicit
quòd omnia priuilegia tributa eccleſiis extenduntur ad hoſpi
talia,& omnia loca pia.& quòd pariter collegium gaudet tali-
bus priuilegiis:ſi eſt piũ. Et ſignãter dixit piũ:quia ſunt aliqua
collegia:quæ licet videantur pia:tamẽ nõ ſunt:vt cõfraternita
tes laicorũ, ſecundũ Bal.in auth.hoc ius porrectũ.col.ij.ver.ſe-
cundo quæro.C.de ſacroſan eccl.& in l.id quod pauperibus.in
xxj.q.C.de epi.& cleri.vbi dicit quod corp⁹ fraternitatũ poteſt
libere res ſuas vẽdere abſq; alia ſolẽnitate:quia nõ eſt collegiũ
7 pium:ſed ſeculare:& omnino prophanum. † Et quòd hoſpita
le gaudet priuilegio eccleſiæ maximè quo ad præſcriptionem
firmat Bald.in l.genero.in fin.ff.de his qui not.infa.per text.in
d.§.pro temporalibus. & Panor.in d.c.de quarta.col.j.de præ
ſcript.vbi Feli.latiſſimè comprobat hanc concluſionem col.j.
& ij.cum multis ſequen.plenius quam alibi tractatus de natura

hoſpi

hoſpitalium:& an gaudeant priuilegiis eccleſiæ:& colligit nouemdecim caſus: in quibus hoſpitalia parificantur eccleſiis: & gaudent eorum priuilegiis.Poſtea ſubdit tres declarationes.
a Et intellige de hoſpitali fundato autoritate epiſcopi. [a] Aliàs ſecus:vt ibi per eum circa fi.j.col.adducentè plura conſilia Alexand.ſecundum antiquum numerum Panormi.& aliorum.

Amplia ſextò prædictam regulam: vt procedat generáliter in relictis,& legatis factis ad pias cauſas: vt pro redemptione captiuorum,& ſimilibus.vt tex.in d.§.pro temporalibus,in authen.de eccle.tit.& plenè not. Panor.in c ij.col.penul.& vlt.de
8 præſcript.† Nunc limita & reſtringe primo hanc primam regulam affirmatiuam: quæ habet quod aduerſus eccleſiam: & alia pia loca currit præſcriptio quadragenaria: vt non procedat viuo rectore ſeu prælato: qui male alienauit rem eccleſiæ: quia in vita illius prælati nunquàm currit præſcriptio contra eccleſiam:ſed incipit tempore ſui ſucceſſoris,tex.eſt cum glo. in c.ſi ſacerdotes.xvj.q.iij.& glo.in c.ij.in glo.fi.de præſcript.& ibi Imo.& glo.in c j.in glo.fi.de reſtit.in integ.libr.vj.& firmat Inno.in c.cum ex literis,de reſtit.in integ.Bar.in l.qui fundum.§ ſi tutor.ff.de vſucap.pro empto.& Ange.Aret.in §.j.verſicu.& idem in prælato.inſtitu.qui ali.licet.& in §.res fiſci.vltra med. in verſic.aduertas tamen inſtit.de vſucap.Addo Bald.in l.j.col. pen.verſic.item in prælato.C.de bon.mater.

Secundo limita prædictam regulam affirmatiuam: vt procedat, vbi ius ciuile ſtatuit minus tempus ad præſcribendum in priuatis:vt in præſcriptione longi & lõgiſſimi temporis triginta,vel quadraginta annorum.Sed in illis caſibus,in quibus contra priuatum requiritur maius tempus quadraginta annorum:puta in præſcribenda ſeruitute diſcontinua:in qua requiritur tempus:cuius initij memoria non extat.vt plene not.in l. ſeruitutes la grande.ff.de ſeruitut.titu.generali:non præſcribitur contra eccleſiam minori tempore: ne ſit deterioris conditionis,quam priuatus:quia ſi tãtum tempus requiritur contra priuatum non priuilegiatum: multo fortius contra eccleſiam:quæ eſt priuilegiata. Non enim debet priuilegium præſcriptionis quadragenariæ introductum in fauorem eccleſiæ in eius odium retorqueri l.quod fauore.C.de leg.& c.quod ob gratiam de regu.iur.Ita declarat Panormita.in d.ca.de quarta, colum.iij.verſicu.ſecundo eſt dubium.

Confirmo iſtam concluſionem per id quod vult not. Bartol. in l.non tantum.§.ſi emancipatus.in fi.ff.de bon.poſ.contra tabul.

bul.vbi decidit, quod ſi ſtatuto cauetur: quòd ſcholares tractentur vt ciues in omnibus: nõ per hoc perdunt priuilegium, quod habent vltra ciues, quod dictum refert Alexãd.in l.j.col. iij.in fin.ſeu iiij.ff.de leg.j.& in l.ſi Ruphinus, ij.not.C.de teſta. 9 milit.† latè probans: quòd priuilegium nouum non tollit antiquum. Pro quo eſt bonus tex.in l.ij.in verbo minimè defraudata.C.de conſti.pecu.quem ad hoc ibi ponderat Bal.bene facit tex.in l.iij.c.de digni.li.xij.& in l.pe.ff.de ſenat.C.& in l.per adopt.ff.de adopt.vbi dignitas, vel priuilegium ſuperueniens non tollit aliud priuilegium ad incommodum priuilegiati: & plenè not.Alex.conſil.xxxij.viſa conceſſione.v.volumi.

Si ergo vnum priuilegium nõ tollit aliud ad incommodum priuilegiati: tãtominus debet tollere ius commune: quod difficilius tollitur.arg.l.eius militis.§.militia miſſus.ff.de teſtam. milit. Accedant plenè not.per Felin.in c.dilectus, el ij.col.iiij. verſic.tertio facit.de reſcript.vbi multa cumulat ad regulam d.l.quod fauore: & in ſpecie ſequitur deciſionem Bar.in d.l.iij. §.ſi emancipatus.

Præterea ſi aliquo caſu præſcriberetur minori tẽpore contra eccleſiam, quàm contra priuatum: ſequeretur, quod inducta ad augmentum operarentur diminutionem contra regulam l.legata inutiliter, ff.de legat.j.

Ex his remanet expedita prædicta regula affirmatiua: quæ habet quòd contra eccleſiam præſcribitur xl.annis.

Secunda eſt regula negatiua in hac materia præſcriptionis eccleſiaſticæ ſeu canonicæ, quæ colligitur ex text.in dicta authen.quas actiones.cum concor.præalleg.quod contra eccleſiam non præſcribitur regulariter minori tempore xl.anno.

Iſta regula negatiua patitur aliquas fallentias.

10 † Primò fallit in vſucapione trienni, f quia res mobilis eccleſiæ ita vſucapitur triennio, ſicut res priuati. Iſta fallentia ponitur expreſſe in d.authent.quas actiones, & in corpore vnde ſumitur. Sed dubitatur, an procedat de iure canonico? do.Iaſ. ibi circa [illegible] c.verſi.quæro ex ij.par.innuit quòd ſic: dum allegat pro [illegible] rd.in.& male: text.in c.illud.de præſcrip.qui de directo [illegible] ad oppoſitum: quia indiſtinctè dicit quòd aduerſus ecc[illegible] canones nõ admittunt, niſi præſcriptionem quadragen[illegible] non diſtinguendo inter mobilia vel immobilia. Et [illegible] contraria illum text.adducit Panor.in loco infrà alleg[illegible] licet Iaſ.ſicco pede tranſeat in d.authent.quas actiones, [illegible] hunc articulum plene diſcuſſum per Cano.in

c.j de reſti.in integ.præcipuè per Imo.& Panor.col.ij.circa fin.
& iij.verſic.circa primũ:& per Imol.in d.c.illud col.ij.vbi concludunt quòd res mobilis eccleſiæ vſucapitur triennio etiam de iure cano. Et ſic quòd remaneat incorrecta diſpoſitio.d.authen.quas actiones. Et dicit ibi Panor.quòd iſta opin.videtur communior:& illam tenendo poteſt reſponderi ſecundũ eum ad d.ca.illud quòd loquitur in præſcribendis rebus immobilibus:in quibus propriè cadit præſcriptio.

Et hanc opi.pro vera approbat Felin.in d.c.de quarta,circa fin.commen.& confirmat multis autoritatibus. Tangit Sali.in d.authen.quas actiones.circa fi.& in l.j.poſt gloſſ.C.de vſucap.
11 transfor. † Secundo fallit in præſcriptione quadriẽnij: de qua in l.bene à Zenone.C.de quadriẽnali præſcrip.videlicet,quando fiſcus venderet rem eccleſiæ tanquàm ſuam: quia tunc eccleſia excluditur quadriennio:ſicut quilibet priuatus per text. in d.authen.quas actiones.in verbo quadriennij præſcriptione.

Iſta limitatio procedit de iure ciuili: ſed non de iure canonico:quod ſeruari debet in eccleſia.text.eſt cum glo.in c.cuicunque militum.xij.q.ij in verbo conſenſu. Not.glo.& doct.in c.ij.de reb.eccle.non alie.vbi dicunt quòd illa.l.bene à Zenone.non habet locum ſecundum Canones.

Et ideo econtra ſi Princes vel Imperator donaret, vel venderet rem alterius vni eccleſiæ: non gaudet eccleſia beneficio d.l.bene à Zenone. Et ſic quadriennio non excludetur dominus:ſi eccleſia habeat cauſam à fiſco,ſiue à principe.gl.eſt not. in c.ij.xvj.q.ij.in verbo triginta. Facit ratio: quia eccleſia eſt cultrix & amatrix iuſtitiæ.Ideo nõ patitur in ſe, vel in alterum aliquid iniquum fieri: vt dicit text.not.in c.j.de alie.feud.not. Iaſ.in d.authen.quas actiones.col.j.verſic.tertio pondera.

Tertio generaliter fallit in omnibus præſcriptionibus annalibus, vel ſemeſtribus,ſiue temporalibus: vt ſunt regulariter omnes actiones prætoriæ pœnales.l.in honorariis.ff.de actioni.& obliga.& prout eſt actio de dolo.l.fin.C.de dolo.Itẽ actio quanto minoris:redhibitoria,& ſimiles: quia in omnibus illis ita præſcribitur contra eccleſiam:ſicut contra priuatum, gloſ. eſt not.iuncto text. in c.cum cauſa.de emptio.& vendit.quam extollit Panorm.ibi:& dicit ſingularem col.iij.& eam eſſe notandam pro intellectu totius tituli de præſcrip.verum:vt dicit Iaſ.in d.authen.quas actiones.col.j.ille tex.cum gl.nihil probat.Ad lo gl.expreſſam:ad quam ipſe non aduertit:licet haberet ante oculos, in d.authen.quas actiones.in verbo daninibus:

bus:quæ dicit quòd quælibet præſcriptio minor decennio: vt in redhibitoria,& quanto minoris currit contra eccleſiam, allegat text.expreſſum in authen.hæc conſtitu.innocent.&c.vbi hoc dicitur in verſicu.penulti.

13 † Et hanc fallétiam firmat Feli.in d.c.de quarta, ad fi.commen.de præſcri.adducens ſimile quòd etiã inter clericos procedunt tempora præfixa à lege ciuili ad exceptionem non numeratæ pecuniæ: ſicut etiam redhibitoria, & quanto minoris non mutant naturam inter eccleſiaſticos ſecundum Abb.in d.ca.cum cauſam, not.plenius idem Felin.in c.ſi cautio.colum. xv.verſicul.ſecunda regula.de fide inſtrument.

14 † Quartò fallit prædicta regula: quando ageretur de præſcribendo rem ſpectantem ad eccleſiã iure quaſi dominij tantum:& ſic pro qua competeret eccleſiæ publiciana: & non rei vendicatio:quia licet reſpectu dominij non currat contra eccleſiã præſcriptio minor quadragenaria: tamen reſpectu quaſi dominij & publicianæ præſcribitur contra eccleſiam communi tempore,vt colligit ex mente Dyn.& Bar.in l.ſi finita.§.ſi de vectigalibus.col.j.ff.de dam.infect.& ibi expreſſè not. Ioã.de Imol.& ita firmat Bal.in l.ſiue autem.§.ſi duobus.ff.de publi.& idem in l.j.col.j.verſi.vltimo conclude.C.de anna.excep.& no. Ang.& Imo.in l.vſucapione.ff.de vſucap.ſequitur do.Pet. Philip.Corne.conſi.xvj.viſo primo.vlt.col.& cõſil.cxvij.multa.vlti.col.ij.vol.& conſi.cxlij.videretur prima facie.col.iij.ver.& licet.iij.volu. In quibus locis ipſe Corneus aſſignat viuã rationem huius limitationis:quam etiã tenet Aret.in §.res fiſci.circa me.inſti.de vſuc.& d.Iaſ.in d.auth.quas actiones.circa prin.

15 † Quintò fallit,quando eccleſia ſumeret fundamentum ex aliquo ſtatuto laicorum:in quo eſſet præfixũ certum tempus. Nam tũc poteſt ſibi obiici exceptio præſcriptionis ſtatutariæ: quia ex quo aſſumit pro ſe adminiculũ ſtatuti:debet etiam recipere contra exceptionem ex eodem ſtatuto prouenientem. Ita limitat ſingulariter Bal.in l.omni nouatione.circa fi.C.de ſacroſanc.eccl.dicẽs,quod licet aliàs contra eccleſiã non currat minor præſcri.xl.ann.d.c.de quarta , tamẽ ſi eccleſia agendo ſumit adminiculũ & fundamentũ ſtatuti diſponentis, quod inſtrumentum habeat executionnm paratã, poterit ſibi obiici exceptio præſcriptionis decẽ annorũ ab eodem ſtatuto inducta:vt ſi diſponat ꝙ inſtrumenta mandentur executioni infrà, x.ann.& non vltra.Bene facit quod alibi not.dixit idem Bal.in l.j.in fi.C.de contrahen.emp.quòd licet aliàs ſtatuta laicorum

non

non ligent clericos vel eccleſias.c.eccleſia.cum ibi plenè not. de conſti. Tamen ſi clericus vel eccleſia vult vti adminiculo ſtatuti diſponentis ſuper ſummaria executione inſtrumenti, obſtabit clerico, vel eccleſiæ exceptio non ſolutionis gabellæ ex eodem ſtatuto proueniens: vt ibi per eum faciunt etiã notata per Bald.& in l.planè.ff.quod fal.tut.auto.& facit tex.in l. cum quæritur.ff.de admi.tuto.& in l.ſi ita ſtipulatio.ad fi.ff.de op.lib.vbi dicitur, quòd quis debet aut in totum acceptare: aut in totum reprobare. Et hanc limitationem plene firmat.d.Phi-
16 lip.Franc.in c.poſſeſſor.col.iij.de reg.iur.in vj. † Tertià regula eſt, quòd contra Romanam eccleſiam currit præſcriptio centenaria:& minor.d.authen.quas actiones.c.ad audientiam.ca. cum nobis.& c.ſi diligenti.de præſcrip.& in authen.vt eccleſia Roma.in rubro & nigro. Et Romana eccleſia dicitur in propoſito tribus modis: vt declarat Bald.in d.authen.quas actiones. col.pen.circa fi.& in prin.vlt.col. Hinc dixit Bal.in l.ij.circa.v. col.ver.ſextò quarto.C.de ſer.& aqua.quòd florentini præſcripſerunt quædam oppida ſpacio centũ annorum bona fide contra Romanam eccleſiam. Iſtam regulam latiſſimè explicat Felin.in c.ad audiẽtiam.col.antepe.circa fi.ver.vltimo facias regulam cum duabus ſeq.col.de præſcr.vbi primo illam ampliat quatuor modis:& deinde limitat ſex modis: & referam ſolum
17 magis vtilia: aliqua addendo.† Primò igitur ampliat Fel.hanc regulam: vt procedat etiam in imperio: quia gaudet priuilegio huius præſcriptionis centenariæ ſecũdum Ang.in l.ſicut.C.de præſcrip.xxx.anno.qui allegat glo.in §.vt autem.in authen.de non alie.Probatur aperte in l.fi.C.de ſacroſanc.eccl.quia ſi ciuitas ſeu reſpublica gaudet centenaria præſcriptione: vt ibi, tantomagis imperium: cũ illa.l.fi.non ſit correcta per authen. quas actiones: vt ibi cõmuniter concludunt gl.& doc. Et idem tenuit Ang.in l.cum pridem.C.commu.de vſucap.& ſequitur Alex.conſi.xxxiiij.in cauſa vertente inter cameram.col.j.verſ. ſecundo dicimus j.vol.vbi dicit, quod cõtra imperatorem, vel cameram imperialem, ſeu principem nõ recognoſcentem ſuperiorem non currit hodie niſi centenaria præſcriptio. & latius dicam.in ſecunda, quæſtione princip.huius partis proxi-
18 me ſequentiſſime. † Primo limitat Felinus, vbi ſuprà dictam regulam procedere in eccleſiis: quæ ſunt proprium patrimonium Romanæ eccleſiæ: & de horto eiuſdem: vt ſunt omnes eccleſiæ Marchiæ & Ferrariæ ſecundum eum. Sed ſecus eſt in eccleſiis ſubiectis. Papæ iure exemptionis tantum: quia

bona

bona talium eccleſiarum præſcribuntur iure communi ſecundum Bald.in d.auth.quas actiones.col.pe.circa fin.& vlti.verſi. venio ad vltimam partem.Nam ad hunc effectum non dicuntur res Romanæ eccleſiæ.

Quam concluſionem declara: vt latius per Feli.poſt Pan.in c.ad audientiam.col.vj.in princip.

19 † Secundò limitat Feli.niſi præſcriptio tangat ius Romanæ eccleſiæ ſecundario: & non principaliter:vt eſt gloſ.aurea ſecundum eum in d.c.ad audiētiam.in verbo principaliter: quæ dicit:quòd contra feudatarium Romanæ eccleſiæ poteſt præſcribi vtile dominium pręſcriptione communi,adeò quod iſte præſcribens teneat terram:& ſit feudatarius eccleſię Romanę: & non ille:quia per hoc non præiudicatur eccleſiæ. Allegat in arg.text.in cap.volumus. xvj.qu.iiij.vbi bona gloſ. & in c.ij.de capel.mona.

Procedit ergo iſta limitatio:quando alius præſcribit ſolum vtile dominium:quia illud præſcribitur iure communi contra priorem vaſallum recognoſcendo Papam in dominum directum. Si enim præſcribere vellet directum dominium contra Romanam eccleſiam:opus eſſet centenaria præſcriptione.per text. cum glo.in d.c.ad audientiam. vt ibi latius declarat Feli. col.pe.& Bald.in d.authen.quas actiones.col.vlt.ver.in quæro. & Panor.in cap.cum dilecta.circa fi.j.col.in notabili.quod colligit ſuper verbo quia vero:de confir.vti.vel inuti.Dicens not. quòd contra exemptum & immediatè Papæ ſubiectum poteſt præſcribi ſpacio.xl.ann.quatenus præiudicat ipſi priuilegiato. Sed quatenus præiudicat Papæ requiritur ſpaciū centum ann. & allegat glo.de quibus ſuprà.

Et hanc concluſionem latè firmat Alexan.conſil.clxix.viſo themataæ.j.& ij. col. ij.volu.vbi plene tractat. quanto tempore præſcribatur contra vaſallum eccleſiæ, & quæ requirantur & Bart. Sozi.conſil.cclxvj.in cauſa quæ vertitur inter col.xvj.in princ.Addo Bart.in l.cum ſponſus.§.in vectigalibus.ff.de publici,vbi dicit per illum text.quod licet iuriſdictio cōtra Romanam eccleſiam non præſcribatur:niſi ſpacio centum anno. tamen contra habentem iuriſdictionem ab eccleſia præſcribitur legitimo tempore.

Eandem concluſionem firmant Ang.& Imo.in l.vſucapionem.& in l.quàmuis.ff.de vſucap. Bald.& Ang.in l.ſicut.col.ij. C.de præſcript.xxx.ann.per d.§.in vectigalibus.Pet.de Ancha. conſil.v:pro parte nobilis viri.do.Roberti.

† Et

† Et pro iſta concluſione vltrà Feli.& doct.facit regula:quæ habet, ꝙ ſemper conſideramus intereſſe principale & non ſecundarium:vt probat text.no.in l.j.§.pe.ff.de ven.inſpi.& eſt gl.no.in l.de vnoquoque in verbo quos.& ibi per Alex.ff.de re iudi.not.plenè Iaſ.qui hanc regulam limitat & declarat in l.ne quicquam.§.vbi decretum.in ix.fallen.ff.de offi.Procõ.& Feli. in c.cum. M. col.xiij. de conſtit.vbi probat, quòd non dicitur verùm detrimẽtum & præiudiciũ eius, qui ſecũdario læditur.

21 Tertiò limitat Feli.in d.c.ad audientiã. prædicti regulam:vt non procedat in caſu.c.ij. de præſcrip.in vj.videlicet, in bonis hæreticorum,qui dum viuerẽt:catholici putabantur : quorum bona fuerunt à catholicis eorum filiis vel deſcendẽtibus, aut quibuſcunque extraneis bona fide poſſeſſa ſpacio xl.ann.quia licet talia bona cenſerẽtur confiſcata ipſo iure à die lapſus in hęreſim.c.vergentis:de hæreti. & c.cùm ſecũdum leges.eo.tit. lib.vj. Tamen etiam ſi talia bona ad Romanam eccleſiam deberent peruenire:poſſeſſores catholici & bonæ fidei tanti temporis:etiam ſi fuerint hæredes illorũ : vlterius non ſunt moleſtandi.quanquàm illi quorũ bona fuerant:nunc hæretici d tegantur extitiſſe:& ipſorum memoria dãnetur etiam poſt mortem:vt ibi declarat gl.fi. & iſte eſt caſus ſpecialis ſecũdum gl. ibi in verbo hoc caſu.

Sed regulariter bona commiſſa, ſiue cõfiſcata eccleſiæ extra hunc caſum:exigentibus culpis, vel exceſſibus eorum:qui illa recognoſcebant ab eccleſia:nõ præſcribuntur minori ſpacio centum anno.contra Romanam eccleſiam.vel xl.contra alios. vt dicit text.in d.ca.ij.in prin.

Ad cuius declarationem & intellectum, vide plenè Panor. & Feli.in c.cum nobis.col.iiij.& v.verſi.item inquantum Abb. de præſcrip.vbi late tradunt infrà quantum tempus poſſit quis damnari poſt mortem : & etiam infrà quãtum tempus poſſint bona alicuius confiſcari, ſeu confiſcata declarari. & de intellectu l.ij.C.de apoſta.vbi dicitur quod de crimine hæreſis quis damnari non poteſt : niſi poſt quinquennium à die mortis & latius dicetur in ij.quæſtio.princ. proximè ſeq.

22 † Quartò limitat Feli.vbi ſuprà prædictam regulam procedere : niſi præſcriptio habeat annexam conſuetudinem : quia tunc ſufficiunt quadraginta ann.c.fi.cum gl. de conſue. etiam contra Papam & Romanam eccleſiam ſecundum Butr.in rep. d.c.fin.per cle.ne Romani.de elect.vt latius per Feli.in d.c.ad audientiam.colum.pe.ver.limitat tertio,&c.

23 † Quintò limitat Felin.in d.c.ad audientiam. iſtam tertiam regulam:vt non procedat in vſucapione : in qua ſufficit triennium etiam contra Romanam eccleſiam ſecundum Angel.in authen.vt eccle.Rom.circa med.per d.authen. quas actiones: quia in hoc ius antiquum non corrigitur.

Contrarium tenet Sali. & plus dicit, quòd res mobilis Romanæ eccleſiæ non poſſit vllo tēpore vſucapi in l.j.circa med. verſi.ex his. C de vſucap.transfor.

Mouetur : quia Romana eccleſia habet fiſcum, ſicut imperator. & in rebus mobilibus fiſci imperialis non currit vſucapio.§.res fiſci.inſtit.de vſucap. Cuius opi.approbat Feli.in d.c. ad audientiam. in iiij. limitatione, ſub dubio fortè : quicquid etiam dixerit Panor. ſecundum eum. c.cum dilecta.colū.ij.de confir.vti.vel inuti. Sentit ergo Felin.quòd Panor.ibi teneat contrarium.& male. Nam reperio quòd Panor.in d.c.cū dilecta.col.ij.verſi.item not.ibi poſſeſſiones &c.tenet expreſſe hāc ſecundam partem. Dicit enim Panor.& colligit ex illo text. quòd Romana eccleſia gaudet præſcriptione centū annorum: non ſolū in rebus priuatis ipſius Romanæ eccleſiæ : ſed etiam in omnibus iuribus & poſſeſſionibus : quæ ſibi competunt ratione datæ libertatis. Et ſentiunt doct.ſecūdùm Panor. ex iſta generalitate verborum hoc procedere , tam in rebus mobilibus,quàm immobilibus:corporalibus,&incorporalibus:quod bene notabis dicit ipſe.

Ex hoc enim infertur , quòd vſucapio triennalis in rebus mobilibus non habet locum contra eccleſiam Romanam.

Nunquid autem in eccleſiis inferioribus locum habeat:dicit plenè notaſſe in c.j.de reſtit.in integ.hęc ſunt verba Panor.

Et ſic apertè tenet pro iſta vltima parte:quæ tanquàm communis tenenda eſt. Sed non reſpondet ad auth.quas actiones. vbi nihil immutatur circa vſucapionem.

Sed reſpōderi poteſt quòd in illa parte loquitur in eccleſiis inferioribus:vt ſatis apparet ex text.

24 † Sextò limita prædictā regulā:vt non procedat in his, quæ concernunt ſupremā poteſtatem Papæ:quia illa non præſcribuntur aliquo temporis ſpacio ſecundum gl.& doct. in c.cum nobis.de præſcrip.vbi late Panor.col j.& vl.poſt Butr. & latius Feli.col.j.& ij.qui concindunt,quod plenitudo ſupremæ poteſtatis Papæ ab aliquo vllo tempore præſcribi non poteſt:vt no. Inno.in c.bonæ.el.ij.poſt prin. de poſtu.præla.& Bal in d.auth. quas actiones.col.vl.ver.iij.quæritur.cum infinitas cōcor.alle.

pes

per Feli.in d.c.cum nobis.circa prin.commen.ex hoc inferentem poſt Domi.de ſan.Gemi.quòd Græci ſe defendere nõ poſſunt cõtrà ſuperioritaté Rom.eccl.ratione cuiuſcunq; tẽporis: q̃a præeminẽtia Ro.eccl.eſt à deo:& de iure diui.c.ij.xxij.diſt.

Sed quilibet ſcit, vel ſcire debet ius diuinũ.gl.in c.qui cõtra. de re.iur.in vj.Ergo allegãs preſcriptionẽ eſt in mala fide:& ſic non præſcribit. Addo meliorẽ rationẽ: quia contra ius diuinum, ſiue contrà ea quæ ſunt de iure diuino:nulla currit præſcriptio ſaltem vt tollantur in totũ : ſecundum gl.& doct.in c.

b in aliquibus.de decim. Et licet ſuprema poteſtas Papæ ſit impreſcriptibilis.Secus tamen eſt in ſpectantibus ad eũ [b] ex quodam priuilegio ſpecialis prerogatiuæ:non in ſignum ſupremæ poteſtatis:quia talia præſcribuntur:vt per Panor.d.c.cũ in nobis. in duobus locis cum multis concor.ibi adduc. per Feli.

Quod procedit duobus cõcurrẽtibus:videlicet ſciẽtia Papæ, & ſpacio tanti tẽporis.cuius initij.&c.ſecundũ Panor.ibi:& in c.ſuper quibuſda.col.j.de ver.ſig.& in c.quo ad tranſlationẽ de offi leg.& Are.in l.more.col.ij.verſi.tu dic.ff.de acq. hæred.

Sed primum reprobat Feli.cõcludens, q̃ ſufficit ſpaciũ tãti temporis,cuius initij.&c.abſq; eo,q̃ probetur de ſciẽtia & patientia.quia ex illo inducitur cõſuetudo:quę eſt loco cõſtituti. glo.in l.hoc iure.§. ductus aquæ. quã ad hoc ponderat Ang.ff. de aqua quoti.& æſti.quæ hoc expreſſe ſentit.reſpondendo ad contrarium.l.ij.C.de ſer.& aqua. Nec mirũ: quia præſumptio: quę hoc ex ſpacio & diuturnitate tanti tẽporis:cuius initij.&c. eſt iuris & de iure , nec admittit probationem in contrarium, licet admittatur probatio,quod tantum tempus non ſit decurſum, Ita ſingulariter dixit d. Anto. de But in repet.c peruenit. in x.char.verſi.ad tertiam qualis ſit hęc præſumptio. de cenſi. refert & ſequitur Feli.in d.c.cum nobis.col.iij.ver ſcias etiam. Et dixi plenè ſuprà in iij.parte prin.col.xxviij.cũ duobus ſequ.

25 † Subdit Feli.in c.cum nobis. quod ea quæ competunt Papæ ratione ordinis non poſſunt præſcribi quinimo etiam id quod eſt ordinis non præſcribitur contra epiſcopos. licet vſus inſignorum pontificalium poſſit præſcribi per inferiorem epiſcopo.vt ſibi per Panor. Et ita tenet Butr. in d.c.peruenit. & Panor.in c.j.vt lite penden Sicut ſi quis mille annis exerceret officium ſacerdotis nunquam efficeretur ſacerdos.

Et idem in tali filiationatu, & matrimonio ſecundum Bald. in l.j.columna ſecunda.verſic.item probatur.C.de emend lib. Præſumuntur tamen tales qualitates ineſſe in illis quandiu

habiti ſunt pro talibus, ſecundum Inn.in c.illud.de præſump. cum concord. vt latius per Felin. in d.c.cum nobis. colum.ij. verſ.cu.ſecunda declaratio.

Et de iſtis vltimis vide quæ plenius dixi in j.articulo.vj.partis.in vltimo caſu.

26 † Reliqua circa iſtam præſcriptionem centenariam: qua gaudet Romana eccleſia:dic vt per Felin.in d. cap.ad audientiam,colum.pe.& vlti.vbi ponit quaſdam alias declarationes; quas non refero.Et ibi in ſpecie tangit:an ciuitas ſubiecta eccleſiæ Romanæ poſſit præſcribere iuriſdictionem in ſingulos ciues & in loco & territorio. dic vt ibi.

27 † Et circa præmiſſa notandum eſt, quòd centum anni non dicuntur tantum tempus:cuius initij.&c.vt declarat Feli. in d. cap.cum nobis.colum.vlti.in v.limita. Allegans Cardi.in ca.ſi diligenti.in fi.eo.tit.vbi idem refert Feli.ad fi.commen.

Addo rationem vltra ipſum:quia dato quòd ſit lapſum tempus cẽtum annorum. poteſt adhuc haberi memoria ex auditu vel per famam,& ſiue communem opinionem.

Et ſic non dicetur tantum tempus:cuius initij. &c.per text. in l.ſi arbiter.in c.ſi.ff.de proba. De quo tamen me remitto ad ea,quæ plenius dixi circa hoc ſuprà,in iij.parte prin.colũ.xvj. verſi.quod autem.

Nunc venio ad aliquas ſpeciales quæſtiones concernentes materiam præſcriptionis eccleſiaſticæ & canonicæ.

ADDITIO.

a Quantum tempus requiratur in præſcriptione rerum mobilium vel immobilium eccleſiæ Romanæ & aliarum eccleſiarum:vt poſſint præſcribi vide Sali.in l.ij.C.commu.de vſucap. col.ij.Alexan.no.conſi.lxxxiiij.in cauſa vertente. col.j.verſi.ita dicimus.j.vol.& conſil.clxix.viſo themate.col.j.ver.nam & ad hoc.ij.vol.text.Abb.& Feli.in c.ad aures in prin.de præſcrip.& Sali.in c.ad audientiam.verſic.vlt.facias regulam. colum.viij. eodem titulo.& Bald.conſi.clxxxj. caſus talis eſt in fi.ij. volu. & Roma.conſil.lxix.viſo quæſtionis themate. col.ij.verſi.vlti. præmitto.& Pau.de Caſt.cõſil.ccxv.viſo puncto.col.j.in conſ. Areti.& Bald.in §.res fiſci.& ibi Iaſo.in addi.ad Panor.inſti. de vſucap.vbi habes de præſcriptione rerum mobilium eccleſiæ. & per Bald.in l.ij.C.ne rei domi. vel tẽplo. & per doct. moder. in c.ſi.de præſcri.in vj.& per Ange.de peru.in l.j.C.de anna.except.Archid.in §.quas actiones. xvj.qu.iij. Bald.in c.vigilanti. colum.

colū.penult.de præſcri. Abb.pulchrè poſt Cal.& Imo.in cap. j. colum.vj.de in integ.reſtit.Imo.latè in c.illud.col.ij.de præſcr. & ibi Bald.in prin.& Sali.in l.j C.de vſucap.transfor.poſt principium.& Felin.in c.de quarta. colum.vlti.de præſcrip.& Abb. conſi. xcviij.attingam &c.vlt.colum.j.volu.&quanto tempore præſcribatur aduerſus eccleſiam & imperium. vide per Bald. in l.ſicut.circa fin.de præſcrip.triginta annorum per Aret.in §. res fiſci. vltra me.commen.verſi. quid in reb.eccleſ.inſtitu. de vſucap.& de præſcrip.contra Romanam eccleſiam & aliàs inferiores, vide plenas remiſſiones per do.Berta.in repertorio.in verbo præſcriptio.ij.colum.iiij.volu.in fi.& ſeq.licet prædictas non adducat.

b Vide de differentiis pluribus inter præſcriptionem & conſuetudinem ſuprà in j.parte principali. in vlti.q.

c Ibi vide per Panor.an priuilegiatus vtatur ſuo priuilegio contra pariter priuilegiatum quo ad præſcriptionem, & an eccleſia præſcribat contra eccleſiam. & quanto tempore. vide per Abb. Pan.conſil.xciij. videtur primò. vltima columna, primo volum. & quomodo & quanto tempore præſcribatur contra locum religioſum : vide per eundem conſil.xxxij. videtur primò.ij.col.j.vol.

d Adde quòd valet ſtatutum factum per laicos:quòd eccleſia non poſſit præſcribere res immobiles laicorum : nec dicitur contra libertatē eccleſiæ: vide Iaſ.in l.filiuſfa.§.diui.col.xviij. in ij.lectu. ff.de leg.j.

e Quando autem hoſpitale præſumatur fundatum autoritate epiſcopi declarant ibi pulchre Feli.col.iij. verſi.iij.declaratio.& vide latè d.Franc.Cur.conſil.xx.ſæpenumero animo reuolui.& quādo hoſpitale dicatur locus religioſus : & gaudeat immunitate:vel non:vide per Feli.in d.c.de quarta.in prin.iij. columna, in ſecunda declaratione & ſigna cognoſcendi hoſpitale publicum vel priuatum tradit ibi Feli.columna quarta, circa medium, & alia prope infinita de hoſpitalibus reducit Felinus in dicto capitulo de quarta. maximè an dicantur beneficia : & veniant appellatione beneficiorum : de quo eſt textus notabilis in clementina. per literas. de præbend. dic vt ibi per Felinum columna quarta & quinta,& in capitulo in noſtra.in vigeſimoſecundo correlar.& ſequen.de reſcriptis. & illum locum Felini ſigna ad clemen. quia contingit de religioſ.domib. vbi eſt textus principalis iuris canonici de hoſpitalibus.& vide Alexā. conſi.cxx.ſuper eo quòd quæritur.col.j.

& ij.verſi.poſſet etiam reſponderi.j.volu.repetito in co[illegible]xc. iiij.volu.& conſi.ix.viſis dicto themate.col.j circa prin.& col. iiij.in ij.dub.& conſi.ccix.ſtatutis accurate perſpectis.in prin. & col.ij.circa fin.ij.volu.In quibus locis firmat quod hoſpitale dicitur venerabilis,& pius locus,ſicut eccleſia. Et quod ſubeſt epiſcopo: & eſt ſub eius cura per text.in c.de xenodochus.de reli.domi.& quod omnia priuilegia conceſſa eccleſiis trahuntur ad hoſpitalia per text.optimum.in l.omnia priuilegia.C.de epiſco.& cleri.& in §.fina.in auth.de eccle.titu.& in d.cle.quia contingit.cum glo.& in l.omnes.§.propter nullas in verbo nullum ius.C.de epiſc.& cle.vbi no.Bal.quod ita ſunt exempta hoſpitalia ſicut eccleſiæ quod procedit dũmodo hoſpitale ſit fundatum autoritate epiſcopi,vel habẽtis poteſtatem. Alias ſecus ſecundum Alex.in conſi.prælleg.per no.in c.ad hoc.de relig. do.cum pluribus concor.ad præmiſſa per eum addu. Et dicit Alex.in præalleg.conſi.ix.ij.dub ij.vol.quòd eadem ſolennitas requiritur in alienatione rerum hoſpitalis ſic fundati. quæ requiritur in alienatione rei eccleſiæ per text.in §.nos igitur.in auth.de non alie.& in auth.hoc ius porrectum.C.de ſacroſan. eccle.& ibi no.Bartho.& Bald.Panor.& Cano.in c.nulli.de reb. eccle.non alie.Et ad iſtam conclu.quod hoſpitalia parificẽtur eccleſiis:& gaudeant priuilegiis earum accumulat plures auctoritates Corſe.in repert.in Abb.in verbo eccleſia.

f Vide Dyn.in c.poſſeſſor.col.ij de reg.iur.in vj.Bertachi.in reper.in verbo vſucapio.in verſi.vſucapio.contra eccleſiam.

g Adde Bal.in c.vigilanti.circa fin.de præſcript.

h An papa præſcribat contra alias eccleſias inferiores: vel aliæ præſcribant contra ipſum Specu.in titu.de præſcript.col.fina. verſi.illud autem.

SVMMARIVM.

1 *Priuilegium alicui eccleſiæ conceſſum, quod contra eam non præſcribatur niſi centum annis an ſit validum?*

2 *Clauſula non obſtan in priuilegiis inſerta quid operetur?*

1 PRimò igitur quæro † Quia ſuprà viſum eſt quòd contra eccleſias inferiores currit præſcriptio quadragenaria: an valeat priuilegium conceſſum alicui eccleſiæ quod contra eam non præſcribatur niſi centum annis,prout olim iuxta l.fi.C.de ſacroſanc.eccle:Glo.magna.in d.auth.quas actiones.verſi.in

nunquid

nunquid concludit quòd ſic: & refert quòd tale priuilegiũ fuit alias conceſſum eccleſiæ Nonantulanæ: & eam communiter ſequuntur Barto.& docto.cum reſtrictione:dummodo in priuilegio ſit appoſita clauſula. Non obſtante:& nõ aliter:vt ibi latè per Iaſ.colum.vij.circa med.& ſeq.& per Feli.in c.nonnulli.in prin.col.xiiij.verſi.vj.facit de reſcrip.vbi concludit per ea quæ habentur in d.authen.quas actiones. maximè per Bald.col.iij. verſi.ſed iſta gloſ.& verſi.quid ergo.&c.nõ valere priuilegium, quòd nulla præſcriptio currat contra priuilegiatum: niſi habeat clauſulam. Non obſtante.

2 † Notandum tamen eſt,quòd ſi Imperator cõcederet alicui eccleſiæ priuilegium præſcriptionis centenariæ: valet ſtatim quo ad laicos: ſed non contra alias eccleſias:quin poſſint præſcribere contra illam quadraginta annis: niſi Papa confirmaſſet illud priuilegium. Ita decidunt Archi.& Gemi.in c.quo iure.circa fi.viij.diſt.quos refert & ſequitur Feli.in c.ad audientiam.col.fin.verſi.demum not.de præſcript.

SVMMARIVM.

1 *Eccleſia an aduerſus præſcriptionem poſſit reſtitui in integrum?*

2 *Reſtitutio vltra quantum tempus competat eccleſiæ à die læſionis?*

3 *Eccleſiæ an ipſo iure currat præſcriptio quadragenaria data ignorantia?*

4 *Viuente prælato qui bona eccleſiæ malè alienauerit an currat præſcriptio?*

5 *Contra prælatum qui paſſus eſt præſcriptionem poteſt agi ad emendationem damni.*

1 SEcundò quæro. † Vtrum eccleſia reſtituatur in integrũ aduerſus præſcriptionem? Gl.& doct.in d.authen.quas actiones.communiter concludunt,quod eccleſiæ conceditur reſtitutio aduerſus præſcriptionem perfectam inf. à quadriennũ à tempore læſionis, & completæ præſcriptionis.

Hanc concluſionem tenet ibi Bar.col.viij.& Bal.col.ij.verſi. ſexto quærit gloſ.& Salic.col.iij.verſicu.quærit gloſ.an contra has præſcriptiones. Et firmant Cano.in c.j.de præſcript.maximè Panor.col.pen.& vlti.qui iſtam q plene proſequitur: & diſputat ad vtranque partem:& ibi late Fel.plura pro illa concluſione adducens.col.v.verſi.dum ſolenniter:præſertim tua cõſi.

2 Roma. ² Et no.Iaſo.in d.auth.quas actiones.col.viij. circa fin.

referens eundem conſi.

Eandem concluſionem firmat Panor.in c.auditis.col.iij.de reſtitu.in integ.vbi atteſtatur iſtam eſſe magis communem: & do.Cardi.in cle.j.in viij.q.col.iiij & v.de reſtit.in integ. Et latè Alex.conſi.lxxxj.reuocatur in dubium.col.ſecunda vltra med. quinto volu.

Et quòd non competat eccleſiæ reſtitutio vltra quadriennium à die læſionis eſt caſus in c.j.de præſcript.in vj.& in cle.j. eod.titu.

2 † Sed eſt notandum quòd iſtud quadriennium eſt vtile à principio:ideſt, quia non incipit à die læſionis, ſeu completæ præſcriptionis:ſed à die ſcientiæ,& ſic nunquam currit ignoranti. & ideo appellatur vtile in initio : ſed continuum in progreſſu

b ſecundum Bald.no.in l.iij.C.ſi ex fal.inſtru. [b] Not.plene Feli.in d.c.j.col.pen.verſi.ad illud.de præſcript.poſt Panor.ibi circa fi. commen.Iaſ.in d.auth.quas actiones.col.ix.verſi.vnum tamẽ: tene perpetuò mẽti.& pulchrè do.Fran.de Aret.in proprijs ter-

3 minis conſi.xv.Reuerendiſſime domine.col.vlt.vbi firmat ꝙ eccleſiæ non currit ipſo iure tempus quadriennij : data ignorantia.Et hoc ſatis probat text.ſecundum cum in c.j.de reſtit. in integr.in vj.vbi in curſu quadriennij ponderatur negligentia eccleſiæ: quæ non cadit: vbi datur ignorantia.Et clarius in fi.dum dicit,quod ſi iuſta cauſa mouet ſuperiorem:poteſt non obſtante lapſu quadriennij reſtitutionem concedere.Iuſta autem cauſa eſt ignorantia probabilis : ergo eccleſiæ non currit quadriennium:vt ibi latius per eum.

Eandem concluſionem firmat Alex.in terminis.conſi.lxxxj. reuocatur in dubium.v.volu.

4 † Subdit Feli.vbi ſuprà quòd viuente prælato qui malè alienauit:non currit dictum quadriennium:& dicit ita tenere ſingulariter Abb.in c.j.de reſti.in inte cũ cócor.ibi per eũ adduc. Addo.glo.expreſſam:de qua Feli.non meminit in c.j.in glo.fin. de reſtit.in integ.in vj.quam approbant communiter docto.vt ibi per Gemi.col.iij.verſi.glo.fin.quærit: qui refert opi.Archid. & aliorum.

Sed iſta concluſio non videtur poſſe procedere tanquam ſuperflua:ſtante alia cóclusione pro vera quòd viuo prælato: qui male alienauit,non currat præſcriptio contra eccleſiam:vt firmaui ſuprà in prima limitatione primæ regulæ affirmantæ præſcriptionis eccleſiaſticæ per text.cum gl. in c.ſi ſacerdotes xvj.q.iij.cum cócor.ibi adduc.Ergo impoſſibile eſt: quod illud

quadrien

quadriennium currat: viuente illo: ſi præſcriptio non currit. & ſic non eſt opus reſtitutione: vbi non eſt cauſata læſio. l. fi. C. in quib. cau. in integ. reſti. non eſt neceſ.

5 Et aduerte quòd Pan. in d. c. j. de reſti. in integ. per totum non dicit id ad quod Feli. allegat. Bene dicit † quòd contra prælatum: qui paſſus eſt præſcriptionem: ſeu cõtra eius hæredes poteſt agi ad emendationem damni: vt eſt gloſ. ſingu. ſecundũ eũ in c. placuit. el ij. xvj. q. iij. quam etiã no. Pan. idem repetẽs in c. auditis. col. fi. de præſcript. & in c. ſi de terra de priuil. cum concor. adduc. per Fel. in d. c. j. col. pe. ver cæterum quando lapſum eſſet: de præſcript. Et hoc debet neceſſariò intelligi de alio prælato: quàm de illo, qui alienauit: præſuppoſito prædicta concluſione pro vera. quod in vita prælati qui male alienauit: nõ currat præſcriptio.

ADDITIO.

a Vide plenè eundem Roma. conſi. cccvij. cum præſupponatur per totum. & Abb. Pan. conſi. xxxij. videtur primo dicendum, quod præſcriptio. iij. col. j. volu.

b Vide plenius ſupra in tertia parte. iiij. partis princip. q. xvij. in calce illius q. vbi pro hac no. concluſio. adducuntur plura conſil. Alexan. & Abb. Panor. conſi. xxxij. videtur primo dicendum quod præſcriptio. iij. col. j. volu.

SVMMARIVM.

1 *Eccleſia ſuccedens priuato an vtatur priuilegio ſuo in præſcribẽdo?*
2 *Priuilegiatus ſuccedens alij non priuilegiato an vtatur priuilegio ſuo in alia materia, quàm præſcriptionis?*
3 *Res fiſci vel eccleſiæ perueniens ad priuatum præſcribitur vt res priuati.*

1 TErtiò quæro. † Quid ſi eccleſia ſucceſſit priuato: an vtatur priuilegio ſuo in præſcribendo?

Iſtam quæſtionem tangunt glo. Cyn. Barto. & alij in d. auth. quas actiones: vbi late Sali. col. iij. verſi. quærit gl. quid ſi eccleſiæ: faciens longam diſtinctionem: & ſatis plene Iaſ. col. pe. verſum in vltima parte gloſ.

Et ibi communiter concluditur reprobata gl. quòd eccleſia pro tempore præterito vtatur iure priuati. Sed pro tempore futuro vtitur in re eccleſiæ & ſic priuilegio ſuo: diſtinguendo & diuidẽdo tempora per tex. not. in auth. quod ſi in quibuſcunq;.

C.depræſcript.long.tempo.Not.Panor.in d.c.quarta.col.iiij.cir ca fi.ver.ſed quæritur quid ſi eccleſia ſucceſſit laico de præſcr. vbi refert & ſequit.doctri.Bar.& doct.in d.auth.quas actiones.

Quid autem in alio priuilegiato quā in eccleſia:contra quē omnino non currit præſcriptio : vel habente priuilegium : per quod præſcriptio differtur: ſi ſuccedit in locum alterius nō pri uilegiati iam inchoata præſcriptione:quo iure vtatur? Bart.cir ca hoc ponit doctr.in d.auth.quas actiones.in fi.commen. quā docto.communiter ſequuntur:vt ibi per Iaſ.col.fin.& per Pau. vbi ſuprà.

2 † Quid autem iuris ſit in alia materia,quam præſcriptionis: ſi priuilegiatus ſuccedat alij non priuilegiato:an vtatur priui-legio ſuo.Et quid econtra:ſi priuatus ſuccedat priuilegiato:an vtatur priuilegio eius : cui ſuccedit? Dic vt late habetur in d. auth.quas actiones:maximè per Sali.col.iij.& per Iaſ.col.pe.& vlt.& vide bonum text.in l.fiſcus.cum in priuati.ff.de iur.fiſ.& in l.Paulus.alias incipit per procuratorem.in fi.ff.de acquiren.

3 hære.Per quem text.no.ibi Bar.† quòd ſi res fiſci, vel eccleſiæ perueniat ad priuatum , præſcribitur vt res priuati: & ſequitur Sozi.conſi.cvj.non poteſt negari circa prin.

SVMMARIVM.

1 *Laicus ſi habeat rem communem, ſeu indiuiſibilem cum eccleſia, an contra ipſum præſcribatur communi tempore?*

2 *Contra vaſallum eccleſiæ præſcribitur cōmuni tempore ſaluo iure ipſius eccleſiæ.*

3 *In bonis communibus prælato. & capitulo an currat præſcriptio va cante ſede?*

1 QVartò quæro.† Vltra quæſtiones tactas in d.auth.quas a-ctiones.Quid ſi laicus habet rem communem & indiui-ſibilem cum eccleſia puta ſeruitutem viæ:an contra laicū præ ſcribatur communi tempore.

Reſpondeo quòd non:ſed conſeruatur ius ſuum,propter ec-cleſiam datur indiuiſibilitas iuris.arg.tex.no.in l.ſi communē. in prin.ff.quem ſer.amit.& eſt bona gl.in ſimili.in c.j.in gl.fi. de iure patro.lib.vj.vbi ita decidit in terminis Ioan.And.in no uella. Dicit tamen quòd vbi poſſet præſcribi contra laicum iure eccleſiæ alias ſaluo ſufficeret præſcriptio communis.Sequitur Pa.in d.c.de quarta.col.iiij.ver.ſed circa prædicta:& facit ſecū-dū eſt quod notatur in c.volumus.xvj.q.iij.in c.ad audientiā de

præſcrip.

præſcript. † vbi contra vaſallum eccleſiæ præſcribitur communi tempore: ſaluo remanente iure ipſius eccleſię: & dixi ſuprà in ſecunda limit. tertiæ regulæ.

Ex quo infert Panor. in d. c. ad audientiam. quòd contra priuatum habentem rem communem cũ eccleſia Romana currit ſolum præſcriptio centenaria. & ante ipſum hæc fuit deciſio Inno. ibi: & dicit idem Panor. in c j de præſcrip. per tex. in d.
3 l. ſi communem. † quòd in bonis communibus prælato & capitulo non currit præſcriptio vacante ſede: & ibi pulchrè & copioſe ſcribit Fel. col. iij. & iiij. circa tex. in d. l. ſi communem: quem appellat aureum: & per illum ponit multifarias deciſiones peculiares: & vltra Felin. prædictam concluſionem firmat per plura Alex. conſil. cxxij. viſo puncto. iiij. col. iij. volum. vbi prædicta refert.

SVMMARIVM.

1 *Clerici an in rebus patrimonialibus gaudeant præſcriptione quadragenaria?*
2 *Clerici in rebus patrimonialibus non gaudent priuilegiis eccleſiæ.*
3 *Eccleſia gaudet priuilegiis fiſci.*
4 *Eccleſia æquiparatur minori, & pupillo, & fiſco.*
5 *Eccleſia poteſt vti & gaudere iure imperij.*

1 QVintò quæro. † An clerici in rebus patrimonialibus gaudeant præſcriptione quadragenaria. & ſic priuilegio eccleſiæ: dic breuiter quod nõ, quia contra clericum in patrimonialibus bonis præſcribitur iure communi: nec in his gaudet clericus præſcriptione quadragenaria. glo. eſt not. & ſepe ſing. in c. poſſeſſiones. xvj q. iiij. not. Panor. & Feli. in c. ij in fi. de præſcrip. & Panor. in c. j. col. iij. de conſue. & plenius in c. ſi diligenti. in vlti. q. de præſcrip. Salic. in d. authen. quas actiones. in fin. commen. & d. Philip. Franc. in c. j. col. j. in fi. de præſcrip. in vj. & Roma. in notabilibus. fol. 14. col. j. eandem concluſionem firmat Imol. in repeti. c. ſi. col. v. de præſcript.
2 † Ex quo infertur quod clerici pro bonis patrimonialibus non gaudent priuilegio eccleſię. De quo vide per Panor. in ca. venerabilis. col. ij. de iudi. & plene per eundem: & alios Cano. in c. eccleſia: & ibi latiſſime Felin. col. iiij. & v. de conſtitut. per Rom. in ſingularibus ſuis. 437. fol. 14. colum. j. ineſ. iea. in fetis. vbi minus perfecte loquitur. In quibus locis ſit communis con-

clusio

cluſio.quod clerici in patrimonialibus nõ gaudent priuilegiis eccleſiæ:niſi in caſibus à iure expreſſis,contra Rom.vbi ſuprà.

3 † Poſtremò not.quòd eccleſia gaudet priuilegiis fiſci:vt per Panor.in c.pe.col.ij.de iudi. Nam bona eccleſiæ dicuntur publica.c.quid ergo.xxiij.q.iiij.& ibi eſt text.cum glo.quod eccleſia appellatur reſpublica.& ideo eccleſia & reſpublica à pari procedunt : vt ibi probatur : & in l.fin.C.de ſacroſanc.eccleſ. Not.Feli.in c.nonnulli.in princ.col.xxj.de reſcrip.dicens quod bona eccleſiæ appellantur eſſe reipublicæ : & quòd fauor qui reipublicæ debetur:& maior debetur eccleſiæ.

4 † Addo quòd eccleſia æquiparatur minori & pupillo.gl.not. in l.reſpublica:& ibi not.Bar.& alij.C.ex quib.cau.maio.& tex. cum glo.in c.auditis.in fi.in verbo minoris.& ibi per Cano.de reſtitut.in integr.

Et quòd æquiparetur pupillo: vult gloſſ.not.in l.libertos:in verbo adminiſtrauerint.C.de excuſ.tuto.licet glo.in d.c.auditis.dicat quod eccleſia bene æquiparatur minori vigintiquinque annis:ſed non pupillo.Sed quod imo æquiparetur pupillo: volunt glo.iuris ciuilis præallegatæ:& firmant Ioan.Fabr. Angel. Aret.& do. Iaſo.in §.ex maleficiis.col.iij.vbi late de hoc inſtitut.de actio.

Item eccleſia æquiparatur fiſco. Glo.repu.ſing.in l.ſi procurator §.fin.in verbo.fortuito.ff.de iur.fiſc.Not.Iaſo.vbi ſuprà.

5 † Adde fortius quod eccleſia gaudet,& poteſt vti etiam iure imperij.vt vult glo.in d.c.auditis.in verbo iure minoris.

Et ne omnia priuilegia tributa imperio debent extendi ad eccleſiam,ſecundum Panor.ibi circa fi.ij.col.verſic.ij.not.

SVMMARIVM.

1 *Præſcriptiones iudiciales an currant contra eccleſiam?*
2 *Termini ſiue præſcriptiones iudiciales contra quos indiſtinctè currant?*
3 *Minori currunt tempora præſcriptionis.*
4 *Minor vel eccleſia an aduerſus lapſum inſtantiæ in integrum reſtituantur?*

1 SExtò quæro.† & iſta q.non tãgitur in d.authen quas actiones.an contra eccleſiam currant præſcriptiones iudiciales: vt decem dies dati ad appellandum.authen.hodie.C.de appel. Vel inſtantia triennalis.de qua in l.properandum.in princ.C. de

de iudi.cum ibi not. Vel tempora fatalia appellationis: de qui-
bus in authen. ei qui. C. de tempor. appel. & in capi. ex ratione.
2 de appel. Concluſiue dico quòd termini ſiue præſcriptiones
iudiciales indiſtinctè currunt contra eccleſiam: contra mino-
res, & contra omnes. Sed minor & eccleſia reſtituuntur in in-
tegrum ad appellandum, & aduerſus iſtas præſcriptiones iu-
diciales: ſi petatur: excepta tamen inſtantia iudiciali: vt infrà
dicam. text. eſt quo ad minores. in l. j. & ibi not. Bar. C. ſi ſæpi.
in integ. reſtit. poſtu. & in d. l. properandum. §. fi. & ibi not. doct.
præcipuè Alex. & Iaſo. C. de iudi. & in authen. de appel. & infra
quæ tempor. §. j. vbi dicitur, quòd tempus appellationis currit
minoribus: & plenè not. glo. & docto. in l. fi. C. ſi aduer. rem iud.
Idem eſt in eccleſia per caſum. in c. coram. & in cap. auditis. de
reſti. in integ. & ibi not. Panor. in vj. & vij. not. & in c. fi. col. vlti.
in ij. not. eo. tit. & in c. cum inter. de re iudi. dicens quòd eccle-
ſia reſtituitur aduerſus præſcriptiones iudiciales: id eſt aduer-
ſus terminos excluſiuos probationis fiendæ ſeu exceptionis
proponendæ: licet currant mero iure. Pro qua concluſione eſt
bonus tex. in clement. j. & ibi glo. de reſtit. in integ.

Nec prædictis obſtat text. in l. fi. C. in quib. cauſ. in integ. re-
ſtit. non eſt neceſ. vbi dicit, quòd minori non currunt tempora
3 præſcriptionis: quia ille text. loquitur in præſcriptionibus ex-
traiudicialibus: & non habet locum in præſcriptionibus iudi-
cialibus. Illæ enim indiſtinctè currunt aduerſus omnes: licet
detur reſtitutio minori & eccleſiæ ſecundum Bar. & Panormi.
vbi ſuprà. & gl. & doct. in l. fi. C. ſi aduerſ. rem iudi. & not. Ange.
Alex. & doct. Iaſ. in d. l. properandum. in fi. in ij. not.
4 ¶ Fallit prædicta concluſio in vno caſu: videlicet reſpectu
inſtantiæ iudicialis: quia minor & eccleſia non reſtituuntur in
integrum aduerſus lapſum inſtantiæ. Sed habent actione con-
tra ipſorum adminiſtratores: niſi in ſubſidiū: illis exiſtentibus
non ſoluendo. tex. in d. l. properandum. §. fi. & ibi not. docto. qui
tex. procedit etiam in eccleſia ſecundum do. Card. in clem. j. in
x. q. de reſtit. in integ. Salic. Alex. & do. Iaſo. ibi. in ij. not.

De qua materia: quomodo tempora currant minoribus: &
an in hoc minor & eccleſia à pari procedant: dicam latius in
vlt. parte principali proximè ſeq. in j. articu. in xxiij. caſu. Nun-
quid autem contra eccleſiam vacantem currat præſcriptio: di-
cam etiam in ſeq. parte. ij. arti. in iiij. caſu.

Ex præmiſſis remanet plenè diſcuſſa materia authent. quas
actiones. C. de ſacroſanct. eccle. In quas moder. ibi ſaus ſicco

vestigio

veſtigio tranſiuerunt reſpectu præſcriptionis eccleſiaſticæ: de qua principaliter tractat ille text. intenti magis ad materiam extenſionis: quam ibi tradunt Bart. & Doct. & quia hic melius cadit: ſubiiciam aliàs quæſtiones concernentes iura ſpiritualia & eccleſiaſtica extra materiam. d. authent.

SVMMARIVM.

1 *Ius decimandi, aut ipſæ decimæ an præſcribi poßint?*
2 *Libertas non ſoluendi decimas an poßit præſcribi?*
3 *Conſuetudo dandi maiorem vel minorem partem pro decimis, an valeat ſine approbatione Papæ?*
4 *Conſuetudo excuſat à præſtatione decimarum perſonalium.*
5 *Conſuetudo quòd nulla ſoluatur decima de fructibus terræ an ſit valida?*
6 *Eccleſia laudabiliter non debet requirere decimas, vbi ſine ſcandalo nequit exigere.*
7 *Libertas non ſoluendi decimas, an poßit præſcribi contra laicum de ipſis infeudatum ab eccleſia?*
8 *Conſuetudo minuens quotam decimarum an ſit valida?*
9 *Conſuetudo Theutonicorum ſoluentium certas menſuras pro decimis: ſiue aliquid colligant, ſiue nihil, an valeat?*
10 *Decima de quibus ſolus debeat de iure communi?*
11 *Lex poſitiua poteſt diſtinguere & modificare legem diuinam, ſed non in totum tollere.*
12 *Decimæ prædiales tempore ſuo non petitæ, an poſtea peti poßint?*
13 *Eccleſia an poßit præſcribere contra eccleſiam ius decimandi, & decimas percipiendi ex prædiis in parochia conſtitutis?*
14 *Laicus an poßit acquirere ius percipiendi decimas per præſcriptionem ita quod ſibi ſoli ſoluantur?*
15 *Laici non poſſunt præſcribere ſpiritualia.*
16 *Regula, quòd ſpacium tanti temporis cuius initij memo. &c. operatur idem quod priuilegium, quo caſu limitatur?*
17 *Regula, quòd ea quæ ſunt quæſibilia priuilegio, poſſunt quæri præſcriptione quo caſu non procedat?*
18 *Laici conuerſi poſſunt dici religioſi, ex quo poſſunt iura ſpiritualia præſcribere: quia non ſunt omnino laici.*
19 *Laicus non poteſt præſcribere decimas contra eccleſiam, nec ius decimandi acquirere præſcriptione, nec conſuetudine.*
20 *Laicus qui non docet de priuilegio ad hoc, vt ſe tueri poßit præſcriptione aduerſus eccleſiam plura concurrere debent.*

Laici

21 *Laici licitè tenent decimas ante concilium Lateranen. in feudum conceſſas.*

22 *Laicus non poteſt præſcribere ius decimandi in præiudicium eccleſiæ.*

1 Septimò igitur quæro.† An decimæ ſeu ius decimādi [a]præ-
a ſcribi poſſint? Iſtam q. ſubdiuido in tres.

Prima eſt, an poſſit ſpacio alicuius temporis acquiri libertas à ſolutione decimarum conſuetudine, vel præſcriptione in totum, vel in parte: & ſic an ius decimādi tolli, vel minui poſſit præſcriptione, vt non ſoluatur decima: vel minus ſoluatur?

Secunda quęſtio eſt: an eccleſia poſſit præſcribere decimas, ſeu ius percipiendi decimam in parochia alterius?

Tertia q. eſt an laicus poſſit acquirere decimas: hoc eſt ius decimandi per præſcriptionem: vt ſibi ſoluatur decima: & non eccleſiæ: cui de iure debetur?

2 Prima quæſtio eſt valde ardua.† an poſſit præſcribi libertas non ſoluēdi decimas: quam q. diffuse examinat Hoſt. in ſumma de decim. §. & vtrum præſcribi poſſit. verſi. vij. quæro. col. x. cum multis ſeq. & tangitur per Butr. & Imol. in c. ſtatuimus. ad fi. de tranſac. per Panor. in rub. de deci. & in c. in aliquibus. vbi text. cum gl. eo. tit. Hanc q. late diſputat do. Ant. de But. in c. parochianos. de deci. per plures col. & examinatur iſta q. in pluribus aliis locis adductis per Feli. in c. cauſam. quę. in prin. commen. de præſcri. In quibus locis abunde diſputatur: an decimæ hodie debeantur eccleſiis iure diuino, vel poſitiuo? & concludit Feli. vbi ſuprà quòd in decimis perſonalibus: quæ non ſunt debitæ de iure diuino: ſed introductæ de iure poſitiuo: de quibus in c. non eſt in poteſtate. & c. ex tranſmiſſa. de deci. & latè per Hoſt. in ſumm. de deci. §. quot ſint. & §. ſeq. & §. & qualiter. conſuetudo non ſoluendi illas excuſat: dum modo rationabilis. Sed in his quæ ſunt de iure diuino: vt prædiales, quas deus ſibi reſeruauit in ſignum vniuerſalis dominij. c. tua nobis & c. cum non ſit in homine. decim. & cap. reuertimini. xvj. q. j. nulla conſuetudo excuſat: nec etiam tollerantia Papæ: vt per Felin. in d. c. cauſam. circa princip. poſt Petr. de Anchara conſil. cxcij. Magnifice & illuſtris princeps. j. col. & videtur Feli. in d. c. cauſam. col. j. reprobare opi. illorum qui dicūt, quòd valet conſuetudo ſuper quota: & non ſuper tota: ſcilicet vt ſoluatur vigeſima, vel trigeſima loco decimæ: ſed non valet cōſuetudo: quod nihil ſoluatur: & fuit opi. beati Tho. de Aqui. qui dixit decimas

non

non poſſe præſcribi in toto, ſed in tanto: & ſic poteſt præſcribi quota: ſed nõ tota ſecundum eum: vt refert Bal. in l.comperit. C.de præſcri.xxx.ann.licet Feli.non adducat: quæ opin.etiam diſplicet Hoſt. in loco præalleg. vt ipſe refert.

Et vltrà Feli.iſtam opi.reprobat glo. in d.c.in aliquibus.quæ dicit quòd ſi conſuetudo eſt, quòd detur duodecima pars, vel minor, talis conſuetudo non ſufficit, niſi ſit approbata à Papa.

3 † Fallit ſecundum Feli.in clericis, ſeu in eccleſiis habentibus prædia in parochia aliena: quia licet de iure teneantur illi parochiæ ſoluere decimas excepta dote eccleſiæ.c.ij.vbi gloſ. repu.ſing.de decim.& c.dilecti. c.ſuggeſtum.c.ex parte.c.commiſſum.cùm multis ſimi. de deci. in quibus apparet quòd eccleſia, & quæcunque religioſi tenentur ſoluere decimas alteri eccleſiæ, pro prædiis: quæ poſſident in eius parochia: niſi ſint exempta, vel exempti per priuilegium. Tamen poſſunt clerici, & religioſi, ſeu eccleſiæ præſcribere libertatem non ſoluendi: vt not.gl.ſi.in ſi.in d.c.in aliquibus.de deci.& in c.quia cognouimus.x.q.iij.quæ gl.dicunt quòd clerici vel eccleſia contra clericos: nedum partem præſcribere poſſunt, ſed etiam totam decimam: & ita ſimpliciter tranſit Felin.in dicto cap.cauſam.quæ colum.j.

Sed pro veritate plenius diſcutienda huius quotidiani articuli facio tres concluſiones.

4 † Prima concluſio eſt, quòd conſuetudo excuſat à præſtatione decimarum perſonalium: cum non ſint debitæ de iure diuino vt concludit Feli.in d.c.cauſam.& hoc dummodo conſuetudo habeat ſua eſſentialia requiſita: de quibus in c.fi.de conſuetu.licet aliqui teneant, quod etiam perſonales ſint de iure diuino, vt per Panor.in d.c.in aliquibus.col.pen. Tamen communiter theologi tenẽt oppoſitum: vt apparet ex ibi no.& per But.in d.c.parochianos.

Et iſtam concluſionem firmat Archi.in c.quicunque.el primo.xvj.q.vij.

5 † Secunda concluſio eſt, quòd non valet conſuetudo: quòd nulla ſoluatur decima de fructibus ſeu frugibus terræ: & ſic quòd non poteſt præſcribi tota, ſeu in toto quo ad decimas prædiales: ita vt nihil ſoluatur: quia ſunt debitæ de iure diuino: quod non poteſt in totum tolli: vt latè per But & Pan.in d.c.in aliquibus.col.vlti.& in d.c.parochianos.col.vlt.qui illã concluſionẽ comprobant per autoritate, quatuor doctorum eccleſiæ Gregorij, Ambroſij, Hieronymi, & Auguſtini: quæ habentur in c.

reuera

reuertimini.xvj.q.j. & in c.maiores.& in c.quicunq;. xvj.q.vij. & in c.apoſtolicis.xvj.q.j.

Eandem concluſionem firmat Alex.in cõſil.lx.Romana eccleſia.iiij.vol. Et ita procedit quòd voluit Bar.in l.cõperit.in prin.cómen.per illum text.C.de præſcri.xxx.an.vbi dicit quòd contra præſtationẽ decimarũ non præſcribitur,quod debet intelligi: videlicet in totũ:vt nihil ſoluatur.Et ideo dixit Gemi. in c.ij.de præben.in vj.ꝙ licet laicus non ſoluerit decimas per centum annos:ꝙ nihilominus tenetur ſoluere : quia non præſcripſit:refert Barb.cõſi.xxxv.ſapienter ſcribitur col. vij.ij.vol.

Iſtam concluſionem firmat etiam Fulg.cõſil.clxvj.in q.quæ vertitur.col.j.circa med.

Sed eſt notádum ſecundum opi.beati Tho.de Aqui.& aliorum Theolo.quá refert Archi.in locis proxi.allegatis.& ſolennis cano.Héri.Bohic.in c.peruenit.col.fi.de deci.ꝙvbi de conſuetudine decimæ non ſoluũtur:non peccãt non ſoluẽtes : niſi propter obſtinationem animi:vt ſi haberẽt animũ obſtinatum ad non ſoluendũ:etiam ſi eccleſia peteret:vel præciperet:quia tunc tales peccarẽt mortaliter.Erũt ergo excuſati non ſoluentes propter conſuetudinẽ ratione præteritarum decimarum: & futurarum : quouſque petantur.

Et dicit Pan.in d.c.in aliquibus circa fin.quòd hæc opi.multum ſibi placet:ne tanta multitudo pereat.

6 † Dicit etiam beatus Tho.ij ij.q.lxxxvij.quòd licet eccleſia poſſet requirere decimas:vbi de conſuetudine non ſoluuntur: tamen laudabiliter non requirit:vbi ſine ſcandalo requiri non poſſunt.refert Archi.in d.c.quicunq;.& Alberi.de Roſat.in ſuo dictionario. in ver.x. colum.vj.

7 Et hæc procedunt reſpectu eccleſiæ.

† Sed an libertas non ſoluẽdi decimas poſſit præſcribi contra laicum de ipſis infeudatum ab eccleſia , vel habentem ex priuilegio aut conſuetudine ius percipiendi decimas:& quanto tẽpore? vide pulchre per Rapha.Cu.conſi.lxxxiij.quia cauſa decimalis per totum : vbi decidit. dubitatiuè tamen,ꝙ contra laicum libertas non ſoluendi decimas præſcribitur. x. vel xx. annis: vt in cæteris ſeruitutibus præcipue in vſufructu.Vel ſaltem ſine dubio per tantum tempus : cuius initij.&c.& ibi concludit ꝙ cauſa decimalis poteſt agitari in foro ſeculari , & ꝙ ſubijcitur ſtatutis laicorum:quando decima petitur per laicũ.

8 † Tertia concluſio eſt ꝙ valet conſuetudo minuens quottam decimę:& ſic ꝙ poteſt præſcribi quotta:ſed non tota:vt ꝙ

ſoluatur xx.xxx.vel 50.loco decimæ vt decidit beatus Tho.de Aqui.relatus per Cy.& Bal. in d.l.cōperit.C.de præſcr. xxx.an. Et hæc concluſio videtur probari per text. in d.c.in aliquibus. de deciſ. vbi dicitur ꝙ illæ decimæ neceſſario ſunt ſoluendæ: quæ debentur ex lege diuina, vel loci cōſuetudine approbata. & licet gl.ibi & Inn. teneant cōtrarium reſpondendo ad illum text.& dando intellectum. vt per eos. Tamen Pan.ibi,col.vlti. ver.ſed pro contraria parte:dicit ꝙ iſta pars videtur benignior & ęquior.ſaltem:vt tot homines damnentur : & dici poteſt ſecundum Pan.quòd cum Papa expreſſè non reprobet talē conſuetudinem locorum. iura canonica quæ dicūt ꝙ decimæ debent ſolui cum integritate:locum habent in locis,vbi pro maiori parte decimæ integræ ſoluuntur:& non in aliis.

9 † Ex quo infert Pan.in d.c.in aliquibus. in ver.aliqui fuerūt in opin,ꝙ valet conſuetudo Theutonicorum: qui pro decimis ſoluunt certas menſuras:ſiue coloni aliquid recolligant : ſiue non.& ratione incertitudinis,cum eccleſia poſſit ſe habere ad damnum & lucrum.talis conſuetudo eſt toleranda.& hæc fuit originalis opi.Vincētij in d.c.in aliquibus.ita intelligētis,text. vt refert Panor.qui ſubdit not.bene hanc opi.quam non reperio per aliquem reprobatam.

Addo quòd iſtam opi.Vincen.ante Pan.referunt & ſequuntur Ioan.And.in d.c.in aliquibus.in fi.cō.& d.Ant.de But.

Et viget talis conſuetudo in aliquibus locis Pedemontium. in quibus ſolui conſueuit certa menſura pro quolibet aratro nomine decimæ : & valet ſecundùm prædictam opinionem quàm omnes approbant.

Et quòd decima poſſit minui per conſuetudinem : & ꝙ non ſint ſoluendæ decimæ : niſi conſuetæ probare videntur multa iura.maximè tex.in c.cōmiſſum. in verbo. cum ea integritate ſoluant,qua prius.& in c.dilecti. in verbo.de quibus conſueuerunt.& in c.cum ſint.in verbo. ad conſuetudinem duximus recurrendum.& in d.c.in aliquibus. in fi.ibi ſecundum loci conſuetudinem approbatam. extra de deci.

Per quæ iura Sozi.firmat hanc concluſionē pro laicis conſi. cxlv.circa primū conſultationis articulū in fi.ij.col.Ex quibus iuribus maximè ex text.in d.c.cōmiſſum.apparet reſponſio ad iura:quæ dicunt,ꝙ decimæ debent ſolui cum integritate:quia intelliguntur de conſueta:& qua prius ſoluebantur.

Eandem concluſionem , ꝙ conſuetudo poſſit minuere decimam:confirmat idem Sozi.cōſi.ccxcvij.viſo priuilegio conceſſi-

ceſſo ordini. col.j.& ij. vbi not. concludit in verſi.iij.iſta concluſio: ꝙ quando in loco conſueta eſt ſolui certa menſura non commenſuranda ad aliquam quottam fructuũ loco decimæ; & non decima: per tantũ tempus cuius initij. &c. videtur præſumendum, ꝙ ex conſenſu & conuentione inita cũ parochianis talis menſura fuerit ſoluta. ſiue ꝙ ſuper hoc fuerit facta legitima compoſitio ad formam. c.ſtatuimus. de tranſac.cum ibi not.quia tantum tẽpus habet vim conſtituti, & priuilegij.l. hoc iure.§.ductus aquæ.ff.de aqua quoti.& æſti.& c.ſuper quibuſdam.§.præterea.de verb.ſign.cum concor. Et idem dici poteſt, vbi ſoluitur.xx.vel xxx. loco decimæ per tempus. de quo ſuprà, vt ex lapſu tanti temporis legitima compoſitio præceſſiſſe præſumatur ad formam d.c.ſtatuimus. Eandem opi.tenet Paul.de Caſt.conſi.ccccxxiiij.in cauſa decimali.circa med. in
10 antiq. † vbi dicit quòd de iure communi decima non debet ſolui, niſi de his, de quibus & prout ſolui conſueuit. ad hoc allegans Bartol.in l.litibus. C.de agri. & cenſib.libr.xj. Eandem etiam firmat Fulg. conſil.clvj.in q. quæ vertitur.colum.j.vltra med.dicens quòd ſicut per priuilegium poteſt minui decima. cap.à nobis. de deciſio. & ibi not. ita etiam per lapſum tanti temporis, cuius initij non extat memoria, quod æquiparatur priuilegio. dicto cap.ſuper quibuſdam.§.præterea.cum ibi not.bene facit text.not.in l.imperatores.§.fin. ff.de pollici. ibi etenim tollerabilia ſunt, quæ vetus conſuetudo approbat. & in l. cum ſatis.verſic.caueant.C.de agri.& cenſib.lib.xj.vbi dicitur quòd cõtra antiquam conſuetudinem in præſtandis cenſibus nihil debet innouari.

Tandem iſtam partem approbat beatus pater frater Ang.de Clauaſ.in ſumma ſua in verbo decima.§.ſi.circa ſi.concludẽs, quod ſi miniſter eccleſiæ indiget propter ſubſtentationẽ, & petit decimam, ꝙ non excuſantur parochiani propter conſuetudinem contrariam. ſi autem non indiget: tenentur ſoluere: ſecundum quòd conſuetudo ſe habet: vel x. vel xx. aut xxx. aut ſi nihil ſoluitur, excuſantur: dummodo conſuetudo ſit præſcripta.

Quod vltimum debet intelligi à decimis preteritis, ſed non à fu[illegible]: vbi nihil ſoluitur loco decimæ. pe[illegible] ea [illegible] in j. concluſione.

11 †Cõfirmatur iſta cõcluſio tali fundamẽto: [illegible] mæ de[illegible] de iure diuino: tamẽ lex poſi[illegible] pote[illegible] re, & modificare legẽ diuinã: licet nõ in toto tollere [illegible]:

gl.& doct. in l.fin.C.ſi contra ius, vel vti pub. & in terminis eſt caſus in c.à nobis.& ibi not.de deci.vbi per priuilegium poteſt remitti quota decimę:ergo pariter hoc poterit cõſuetudo:quę æquiparatur priuilegio;vt late per Alex.cõſi.lxxiiij. videtur ꝙ tota difficultas.ij.col.iiij.vol. vnde ſequitur ꝙ per conſuetudinem legitimè præſcriptã,& habentem ſua requiſita:de quibus in c.fi.de cõſue.poteſt minui decima, licet non tolli in totũ. Et ex quo eſt contra ius requirũtur.xl.an.vt plenè not. in d.c.fi.& maximè concurrẽte tãto tẽpore, cuius initij nõ eſt memoria: quod habet vim priuilegij.vt modo dixi.Bene faciunt not. per Pe.de Anch.in c.poſſeſſor. col.v.de re.iu.in vj.vbi ꝑ plura probat,ꝙ lex ciuilis & canonica cõſtitutio interpretatur ius naturale,quod dicitur ius diuinũ.c.ius naturale.j.di.addẽdo:modificando:diſtinguẽdo:declarãdo:extendendo:vt ibi latè per eũ. Ergo idẽ poteſt cõſuetudo:quæ dicitur lex nõ ſcripta.l.de qui-

12 bus.cũ cõcor.ff.de legi. †Sed eſt vnũ perpetuo,& ſingulariter notandũ pro laicis in hac materia præſcriptionis decimarũ. ꝙ ſi decimæ prędiales ſuo tẽpore.id eſt recollectionis fructuũ nõ fuerint petitæ nõ poſſunt amplius peti : quia ad ipſas quis non tenetur:niſi ſuo tẽpore petãtur.iſtud fuit ſingulare dictũ Arch. in c.j.de deci.in vj.quòd referunt dominij de Rota ſub titu.de decimis. deciſ.j.in antiq.incipien.not.ꝙ vbi petuntur decimæ. & eſt col.vj.in impreſſis.& licet Rota ibi nõ bene videatur firmare:tamen non impugnat opi.Archi.niſi argumentatiuæ. Ex quo ſingulariter decidit,ꝙ ſi petãtur decimæ tẽporis pręteriti: quis non tenetur ſoluere:niſi eccleſia oſtendat,ꝙ decimæ fuerint petitæ.Et ſic quis nõ tenetur pro decimis præteritis : niſi à tempore petitionis ſiue interpellationis. Et hoc ſingulare dictũ refert & ſequitur Feli.in c.ſi autẽ.col.iiij.ante me. de reſcr.

Non ob.licet ipſe non dicat quæ habentur in c.reuertimini. & in c.quæſti.xvj.q.j. vbi habetur ꝙ decimæ ſunt inferẽdæ. in horrea clericorum:quia hoc debet intelligi dũmodo petantur tempore ſuo : vel quando ſic ſe habet conſuetudo ſecundum Hoſti.in ſum.de deci.§.xvj.circa fi.vbi prædictam opi. firmare videtur : licet Feli.non alleget.

Et hoc dictum intelligo procedere vbi adeſt conſuetudo quod non ſoluantur decimæ:niſi petantur,& requirantur.aliàs obſeruanda eſſet conſuetudo loci per iura prædallegata. facit text.in l.ſi publicanus.§.fin. ff.de publica.

Quando autẽ de cõſuetudine non cõſtaret, haberet locum prędicta deciſio.& ex his remanet expedita prima quæſtio.

an decimæ poſſint præſcribi extinctiue in totum, vel in parte. † Secunda quęſtio eſt, an eccleſia poſſit præſcribere contra eccleſiam ius decimãdi, & decimas percipiendi ex prædiis in parochia alterius conſtitutis? In qua.q.cõcludo quòd ſic, concurrentibus requiſitis: vt per Hoſti.in ſum.de deci.§.& vtrum præſcribi poſſint: vbi ponit an eo caſu exigatur titulus, & eſt caſus in c.j.de præſcri.in vj. & ibi not.gl.& doct. quod vna eccleſia præſcribit ius percipiendi decimas contra alteram, & in aliena parochia ſpacio.xl.ann.cum titulo & bona fide.& idem probatur in c.apoſtolicæ.& in c.cũ contingat. vbi no.Pan.in ij. not. & rationẽ aſſignat de deci. Vel per tantum tempus cuius initij memoria nõ extat: quia ius cõmune reſiſtit.vt dicit text. in d.c.j.& in c.ad decimas.de reſti.ſpo.lib.vj.& not.d.Car.cõſi. lxxxviij.conſultus ego Franci.circa princ.

Addo Speculatorem in titu.de prę́ſcrip.colum.ij.verſic.item licet laicus.in iiij. parte: vbi dicit, quòd quamuis laicus non poſſit præſcribere decimam: quia non poteſt poſſidere: tamen eccleſia bene præſcribit contra eccleſiam. ſi habet titulum & bonam fidem.

14 † Tertia quæſtio eſt: an laicus poſſit acquirere ius percipiẽdi decimas per præſcriptionẽ, ita ꝙ ſoluãtur ſibi & non eccleſiæ?
b tex.in c.cauſam.quæ de præſcri.[b] decidit: ꝙ laicus non poteſt præſcribere decimas: cũ illas poſſidere nõ poſſit, tanquam ius ſpirituale, cuius laici ſunt incapaces.c.Meſſana.& c.ſacroſan. de ele.& dicit Panor.in v.c.cauſam.in j.no.per illũ tex.ꝙ nulla temporis præſcriptio iuuat laicũ in iſtis ſpiritualibus, ponderando illam literã: quæ non reſtringit ſe ad præſcriptionẽ certi temporis, ſed dicit indiſtincte.non obſtante temporis præſcriptione. & illum text.inducit ad probãdum not.dictum Io.Mo.
15 & Io.And.in c.ij.de præben.lib.vj.vbi dicunt, † quod laici non poſſunt præſcribere ſpiritualia: etiam per tantum tempus, de cuius initio memoria non extat.& eſt ratio: quia cum illa poſſidere non poſſint: vt ibi: ergo nullo temporis curſu poſſunt præſcribere.quia ſine poſſeſſione non procedit præſcriptio: vt in cap.ſine poſſeſſione. de regu. iur. in vj. quod dictum refert etiam & ſequitur idem Panor.in pluribus aliis locis ibi relatis per Feli.col.j.verſi.ſigna theoricam. & ſequuntur communiter doct.quos refert Feli.

Vltra quẽ addo Pan.in c.ſi.col.viij.ver v.requiritur.de cõſue. vbi hoc ſingulare dictum Ioã.Moli.& Ioan.And.bene explicat dicens, ꝙ ſicut ex præſcriptione laicus nõ poteſt acquirere ius

ſpirituale.ita nec ex conſuetudine:etiam per tantum tempus cuius initij.&c.

Hinc dicit do.Cardi.relatus per Felin.in d.c.cauſam.conſil. lxxxviij.capitulum Ciuitatenſe.quod licet eccleſia præſcribat alienas decimas cum titulo. Vel ſolo tempore, cuius initij.&c. c.j.de præſcript.in vj.non tamen laicus:quia illud tempus non poteſt eum facere capacem.& per hoc ſingulare dictum limitantur duæ regulæ.

16 † Primò limitatur regula quæ habet quòd ſpatiũ tanti temporis cuius initij.&c.operatur idem,quod priuilegium.c.ſuper quibuſdam.§.præterea.de verb.ſign.& latè dixi ſuprà in iij.parte prin.col.xxviij.cum dua.ſeq.Quia fallit quando præſcribẽs eſt incapax.& ita limitat Feli.in d.c.cauſam.col.j.& iſtud vltra Panor.& Feli.fuit de mente Hoſti.in ſumma de deci.§.& vtrũ. verſic.tertio quæritur.col.ix.in prin.vbi tradit intellectum ad text.in d.c.ſuper quibuſdam.§.præterea.Et ante Feli.ſic declarat Barbat.conſi.xxxv.ſapienter ſcribitur.col.vij.in princi.in ij. parte dicens,quòd illud quod eſt quæſibile priuilegio:eſt quæſibile tempore, cuius initij.&c.data capacitate poſſidentis. vt probatur in d.c.ſuper quibuſdam.§.præterea.alias ſi poſſidens non eſſet capax,licet per mille milia dierum poſſediſſet non præſcriberet : nec acquireret ius in ea re, cuius eſt incapax. vt probatur in d.c.cauſam quæ.& ibi circa medium illius.vij. col.ponit intellectum,& reſtrictionem ad illud ſingulare dictũ Io.Mo.& Io.Andr.in d.c.ij.de præben.in vj.

17 † Secũdò limitatur alia regula,quæ habet,quod ea quæ ſunt quæſibilia priuilegio poſſunt quæri præſcriptione c.duo ſimul de offi.ordi.Quia non procedit in his,quæ de iure poſſideri nõ poſſunt.nam data incapacitate poſſidentis poteſt operari priuilegium principis.& non præſcriptio.

Primum probatur ex no.in c.quãuis ſit grauè. & in c.prohibemus.de deci.Secundum probatur in d.c.cauſam.& ibi latius declarat Panormi.& aſſignat rationem diuerſitatis.& declarat Barba.præalleg.conſi.xxxv.De qua regula.an quæſibile priuilegio,ſit quæſibile præſcriptione.& qualiter procedat. Vide plene per Feli.in c.accedentes.col.iiij.cum ſeq.de præſcript.& ſpecialiter in iij.fallentia.vbi ponit quando lex expreſſe reſiſtit præſcriptioni,an tunc procedat illa, cuius initij non extat memoria. Ex prædictis colligitur concluſio ſeu regula generalis, quod laicus non poteſt præſcribere iura ſpiritualia : quia illa poſſidere nõ poteſt:ergo nec pręſcribere:vt in c.ſine poſſeſ.&c.

Amplia:

Ampliat Panor.in d.c.cauſam.iſtam cõcluſionem procedere etiam in non merè ſpiritualibus : vt in iure patronatus:de quo dicetur in ij.q.ſeq.

18 † Poſtea limitat prædicta procedere:in puris laicis.conuerſi autem laici, ſecundum eum : licet non debeant tractare cum clericis ſpiritualia:tamen poſſunt iura ſpiritualia præſcribere: quia non ſunt omnino laici:ſed poſſunt dici religioſi. Ad hoc allegat tex.no.cum gl.in c.ex eo.de elect.lib.vj.& no.per Inno. in c.ij.de inſti. Addo bonum text.cum gloſ.in c.non dubium.de ſent.excom.vbi glo.concludit,quod conuerſi cuiuſlibet eccleſiæ,ſiue regularis ſiue ſecularis dicũtur perſonæ eccleſiaſticæ.

Contrarium voluit Barto.in auth.ingreſſi.col.j.verſi.expeditus de contrariis.C.de ſac.ſan.eccle.dicens quod conuerſus eccleſiæ ſecularis,quanquam dediſſet ſe & ſua:non efficitur religioſus:& pro hoc dicit eſſe text.cum gloſ.in c.vt lex continentiæ.xxvij.q.x.Sed illa glo.vult potius contrarium:quando conuerſus renuntiauit propriis tranſeundo ad eccleſiam ſecularẽ: dedicando ſe & ſua.

Ideò pro concordia,dic vt per Pan.in d.c.non dubium.circa fi.referentem.do.Hoſt.& per Feli.poſt Panor.in c.in præſentia. col.ij.verſi.in text.ibi obtulit ſe.&c.de proba.qui ponit de multis generibus conuerſorum & oblatorum : & quæ ſit differentia inter conuerſos & oblatos.

19 † Stat ergo firma concluſio per prædicta quod laicus nõ poteſt præſcribere decimas contra eccleſiam: nec ius decimandi acquirere præſcriptione vel conſuetudine:ita vt ſibi ſoluantur:& non eccleſiæ:etiam ſpatio tãti temporis,cuius initij memoria non extat:licet ſibi poſſint ex priuilegio apoſtolico cõpetere: ſi ei vel maioribus ſuis conceſſæ fuerint per ſedẽ Apoſtolicam,vel ſi fuerint laico per eccleſiam in feudum conceſſæ ante concilium Lateranenſe.c.prohibemus.& c.quãuis ſit graue.de deci.& c.cum apoſtolica.de his quæ fi.à præla.& ſic poſſunt quæri priuilegio:& non præſcriptione.vt prædixi.

Limita iſtam concluſionem duobus modis.

Primo niſi cum poſſeſſione tanti temporis concurrat fama priuilegij : quòd laico fuerint conceſſæ decimæ: vel quòd de ipſis fuerit infeudatus.ante concilium : quia tunc præſumitur pro priuilegio.nec tamẽ ſufficeret probare tempus : niſi etiam probaretur de fama priuilegij.ſecundum But.Car.& Imo.in d. c.cum apoſtolica.de his quæ fiunt à præla.refert Fel.in d.c.cauſam.col.j.verſi.limita dupliciter.

Sed aduertè quod ad hoc vt laicus,qui non docet de priuilegio habito ante concilium Lateranenſe poſſit retinere decimas, & ſe tueri præſcriptione aduerſus eccleſiam illas vendicantem debent concurrere duo ſecundum Panor.in d.c.cum apoſtolica referentem quod iſta fuit opi.Ioan.And.

20 † Primò enim requiritur, quod ipſe laicus poſſederit decimas tanto tempore cuius initij.&c.tanquàm vaſallus eccleſiæ. & ſic oportet quod doceat de aliquibus inueſtituris obtẽtis ab eccleſia, ſiue epiſcopo.& ſe vel maiores ſuos fuiſſe aliquando inueſtitos vti vaſallos eccleſiæ de ipſis decimis.licet poſt concilium:& hoc ſufficit: quãuis non doceatur de prima inueſtitura obtenta ante concilium:quia tunc non eſſet aliquod dubiũ. Secũdò requiritur,quòd probetur fama, quòd eas habuerit ante concilium.& cum hac opi.vt refert Panor.tranſeunt vt plurimum doct.& dicit quòd iſta opi.eſt ſatis æqua:quia alias propter difficultatẽ probandi laicus ſæpè priuaretur iure ſuo.ſubdit Pan.eſſe bene notandum,quòd ſimplex detentio etiam per tempus:de cuius initio non extitit memoria:non habet vim tituli quo ad laicos:vt latè per Ioan.And.in c.ij.de præben.in vj. & retuli ſuprà. & quia articulus eſt valdè vtilis:& quæſtio ardua:quæ plerunque contingit de facto in dominis terrarum,& aliis laicis,quæ in pleríſque locis conſueuerunt percipere decimas ab antiquo, ſeu partem decimarum,& ſuper quibus eccleſia per ſæpe ipſis mouet controuerſiam.Intendo circa hunc articulum latius inſiſtere.Nam videtur magna difficultas,& fermè impoſſibile probare quòd laicus fuerit inueſtitus, & poſſederit per tantum tempus,cuius initij.&c.Item & de communi opi.& fama,quòd laicus habuerit decimas ante conciliũ, quæ duo copulatiue requiruntur.ſecundum Panor.& Feli. Sed quia Feli.infideliter & imperfectè refert opi.illas:referam diſtinctè in hoc arduo & difficili articulo:& prout re vera ſe habent.

Vnde reperio in primis, quod Ioan.And.in d.c.cum apoſtoli
21 ca.col.vlti.refert Hoſti.in hæc verba † quærit Hoſti. quia hic dicitur,quòd laici decimas conceſſas antè concilium Lateranenſe in feudum licitè tenent:ſecus ſi poſt cõcilium, vt refert Ioan.And.fuit celebratũ annis domini M.clxxxix.ab Alexandro tertio,quæ fuit Senenſis:quo tempore referente Chronica Martiniana Mediolanenſes, Cremonenſes.& Placentini cõtra Papiam conſtruxerunt Alexandriam:quam ab ipſo Alexandro Papa ſic vocarunt, quid ſi laicus eſt in quaſi poſſeſſione feudi decimarum alicuius eccleſiæ:quia ſunt in eius parochia,& ſic eccleſia

eccleſia habet intentionem fundatam de iure communi.c.ad decimas.de reſtitu.ſpo.in vj.eccleſia vult vendicare iſtas decimas,& dicit conceſſionem factam eſſe poſt concilium. laicus ante:quis habeat probare:ſi non apparet, an prius vel poſt habuerit illas in feudum:tamen non eſt memoria quòd alius poſſederit : vel perceperit : an probabit eccleſia quòd poſt: an laicus,quod ante.Ioan.And.primò arguit pro laico,ſeu pro vaſallo,quòd pro eo præſumatur ratione tãti temporis,quod habet vim priuilegij.d.c.ſuper quibuſdam.§.præterea.

Secundò quia non eſt veriſimile,quòd tãtum ſtetiſſet eccleſia ad petendum.arg.c.ſi quis.de reb.eccle.non alie. Poſtea refert opi.Hoſti.præciſè determinantis contra laicum, quod eſt cogendus ad decimam reddẽdam eccleſiæ:niſi probet tale ius antè concilium fuiſſe conceſſum : vel poſt autoritatem Papæ quinque rationibus : potiſſimè,quia eccleſia habet intentionẽ ſuam fundatam de iure communi.Item quia talis poſſeſſio nõ cadit in laicum d.c.cauſam.Tandem Ioan.And.concludendo ſic dicit.ſatis videtur contrarium tenendum per prædictã decretalem primam.de præſcript.in vj.per quam reſpondetur ad primam rationẽ:ad alias autem dic,quod ille procederent: vbi non poſſediſſet vt vaſallus : & hoc intelligo quãde communis opi.in tali præſcriptione tanti temporis:cuius initij.&c. probari neceſſe eſt:vt no.in d.c.j.in fi.hæc ſunt verba formalia Ioan. And.in nouel.in d.c.cum apoſtolica.quæ ſi bene ponderentur nõ vult Ioan.And.quòd ſit neceſſarium probari de fama, quòd laicus habuerit decimas ante concilium: nec de hoc dicit verbum.Sed ſatis eſt,quòd communis opi.probetur ſuper antiquitate feudi. & ſic quòd illas decimas ab antiquo tenuit per tantum tẽpus cuius initij.&c.iuncto tempore maiorum: tanquàm vaſallus eccleſiæ. & hoc clarius ibi vult do. Anto.de Butr col. 2.circa prin.declarando verba.Ioan.And.dicens. Videte ſi laicus poteſt probare poſſeſſionẽ tanti temporis, cuius initij memoria non extitit:probando iſtam quaſi poſſeſſionem ſic antiquam,& allegando titulum ante concilium , dicit Ioan.Andr. quòd releuabitur ab onere probandi , & præſumitur titulus & iuſtus.argu.de præſcript.c.primo.in ſexto.vbi caſus ſecundum eum.& ſic contrarium procedit,vbi poſſeſſio eſt recens. vel licet ſit antiqua, non tamen in tantum,quòd nõ extet memoria initij:ſecus vbi non extaret memoria, maximè acclamante fama:facit quod vidiſtis de conſtitu.c.cum veniſſent.& hoc habetis tenere.Hæc ſunt verba domi.Ant.in d.c.cum apoſtolica.

Ioan.de Imo.ibi in ſeptima quæſtione refert primã opi.Hoſti. & poſtmodum Ioan.And.& Anto.de Butr.qui volunt,vt ipſe refertur,quòd ſi laicus poteſt probare poſſeſſionem tanti temporis,cuius initij memoria non extitit,quòd ſemper decimas tenuerit in feudum tanto tempore,& quòd non eſt memoria in contrarium:quodq; communis opinio ſeu fama etiam ſic eſt ſecundum no.per gloſ.in c.primo de præſcript.in vj.tunc debebit obtinere per not.in d.c.primo.& in c.ſuper quibuſdam.de verborum ſigni.Et aduerte.dicit Imol.quia poteſt intelligi dictum Ioan.Andr.inquantum dixit probari debere opinionem communem , ſeu famam,quòd intellexerit de communi opinione & fama , quòd ſemper tenuerit in feudum, poteſt etiam intelligi , quòd intellexerit de communi opinione ſeu fama, quòd habuit ante concilium.Et ſic intelligendo: iſtud fortè nõ de facili probabitur.Ideo dominus Antonius de Butrio.videtur dicere : vt refert Imol.licet eius lectura ſit corrupta , quòd ſufficit,quòd probet præſcriptionem temporis,cuius initij.&c. & alleget titulum ſibi fuiſſe conceſſum ante concilium Lateranenſe.Nam tunc præſumeretur poſſeſſionem tanti temporis. facit quod notatur in capitulo peruenit.de cenſi.& in l.cum de in rem verſo.ff.de vſur.Et iſtam opinio.tenet etiam ibi domi. Floria.quem refert Imol.qui ſubdit de cautela: tamen videtur eſſe,quòd eccleſia vendicet decimam tanquàm ad ſe ſpectantem , cum ſit in ſua parochia:nec dicat illam conceſſam laico poſt concilium : ne videatur ſe aſtringere ad hoc probandum, cum ſit in ſua parochia , quia laicus ſuccumbet:niſi probet illam conceſſam auctoritate Papæ:vel niſi probet illam conceſſam ante concilium Lateranenſe:vel niſi probet pręſcriptionẽ tanti temporis,cuius initij memoria nõ extat, & alleget fuiſſe conceſſam ante concilium.

Nec obſt.prædictis ſecundum Imo.ſi dicatur , quòd laicus non poſſit præſcribere decimas per tantum tempus:cuius initij.&c.cum illarum ſit incapax.vt prædictum eſt:quia reſponderi poteſt ſecundum domi.Flori.quod hoc caſu laicus non tenebit decimas ex vi præſcriptionis:ſed ex vi præſumptionis: quia præſumitur adeptus tempore permiſſo,ſcilicet ante concilium : ex quo tanto tempore poſſedit. Et pro hoc facit: quia non eſt veriſſimile : quòd tanto tempore fuiſſet permiſſus in poſſeſſione ſi ius non habuiſſet.facit quod no Ioan.Andr. poſt Innocen & Hoſtien.in c.illud.de præſcript.

Et per prædicta patet reſponſio ad rationes hoſtié.quia procederent vbi poſſeſſio eſſet recens,non antiqua: vel licet antiqua non tamen tanti temporis.cuius initij memoria non extaret. Secus vbi non extat memoria : quia illa tuetur poſſeſſorem.licet ius commune ſit contra eum.dicto capitul.j.de præſcript.in vj.ita dicit Imol.in d.c.cum apoſtolica.

Et ſic concludunt Butr.& Imo.quòd ſufficit probare de poſſeſſione tanti temporis, cuius initij.&c.& allegaret titulum fuiſſe conceſſum ante cõcilium : quia præſumitur:nec erit neceſſe,ſecundũ eos probare de aliqua fama priuilegij: vel quòd laicus poſſedit decimas tanquàm vaſallus eccleſiæ : quia volunt ipſi, quòd ſufficiat tantum tempus, cuius initij.&c.cum allegatione tituli ante concilium. Eandem concluſionem firmat Alberi.de Roſ.in ſuo dictionario.in verbo decimoſextò circa fi.verſic.quid ſi neſcitur.vbi dicit hæc verba. Quid ſi neſcitur de decima quã tenet laicus,an ſit de antiquis datis ante concilium Lateranenſe vel poſt?dic quòd ſi à tẽpore, quo non extat memoria laicus quiete & pacifice tenuit eas recognoſcens eccleſiã ſicut decet, præſumitur de antiquis:licet Hoſt. teneat contrarium.xij di.c.illa. Et hanc partẽ quòd laicus qui poſſedit decimas per tempus, cuius initij.&c.præſumatur de ipſis inueſtitus ante concilium, vel eas habere ex priuilegio, firmat Rapha.Cu.conſil.lxxxiij.quia cauſa decimalis circa fi. & latius Alex.conſil.vj.viſo themate: & dubiis circa fi.j.volu. qui refert quòd Ioan.And.Anto.de Butr.& communiter alij in d.c.cum apoſtolica.volunt in terminis illius decretalis dicentis, quod laici decimas conceſſas ante concilium Lateranenſe licitè tenent.ſed nor cõceſſas poſt:quod ſi laicus eſt in quaſi poſſeſſione feudi decimalis alicuius eccleſiæ: & eccleſia vẽdicat illas decimas tãquàm poſitas in ſua parochia : iuxta not. in c.ad decimas.de reſtitut.ſpol.in vj.& dicit conceſſionem in feudum eſſe factam laico poſt concilium Lateranenſe : laicus vero dicit quòd conceſſio fuit facta ante : quod ſi laicus poteſt probare poſſeſſionem tãti temporis cuius initij memoria non extat,obtinebit: ac ſi appareret cõceſſionem fuiſſe factam ante concilium:prout ipſe laicus allegat,ita dicit Alex.vbi ſuprà Et pro eadem parte in fauorẽ laici conſuluit latiſſimè do.And. Barba.conſil.xxxv.ſapienter ſcribitur Paralipomenon.per totum ij vol.vbi.col.ij.refert quòd cõmunis opi.doct.in d.c.cum apoſtolica.eſt, quod ſi laicus probat ſe tenere & poſſidere ius percipiendi decimas : aut redditus exiſtentes in parochia eccleſiæ

cleſiæ per tempus tam vetuſtum, quòd initij memoria nõ extat: & allegat quòd ante concilium Lateranenſe fuerunt ſibi conceſſæ: ſtatur ſuæ allegationi & aſſertioni. Fortius cõcludit ibi. col. vij. & ix. quòd præſumetur: nedum titulus & conceſſio: ſed etiam præſcriptio ante concilium, & ſic tempore habili: probata antiqua poſſeſſione: de cuius initio non extat memoria: Videtur ergo communis opi. quòd ſufficit; ſi laicus probet tenuiſſe & percepiſſe decimas per tantum tempus, cuius initij memoria non extat: cum allegatione tituli ante concilium: præſertim quãdo tales decimas recognoſcit in feudum ab eccleſia. & in hac opi. reſideo: quicquid dicat Feli. in d. c. cauſam. quæ. col. j. qui in hoc articulo refert doc. in d. c. cum apoſtolica. vt ſuprà patet. Et ideo non erit neceſſe probare de aliqua fama priuilegij ante concilium conceſſi: cuius probatio eſſet valde difficilis, & quaſi impoſſibilis. & iſtam partem ſequitur ſolennis doc. do. Iaco. de ſanc. Geor. in trac. feudo. in verbo cum mero, & mixto imperio. in fin. allegans ſimpliciter not. per Ioan. And. & doct. in d. cum apoſtolica.

22 † Secundò limita prædictam cõcluſionem: vt procedat reſpectu eccleſiæ: in cuius præiudicium laicus nõ poteſt præſcribere ius decimandi. Sed non reſpectu priuati. vnde ſi ſint tales decimæ quas laicus iuſtè poſſidet: vt quia de ipſis fuit inueſtitus ante concilium: alius laicus poteſt eas præſcribere contra ipſum tempore communi: ex quo de illis paciſci poteſt ſecundum do. Card. conſi. cxlvj. notum ſit vniuerſis. Felin. in d. c cauſam. col. j. circa fin. & ij. verſic. limitat ſecundo: vbi dicit ſe alibi hoc non legiſſe.

Addo vltra Feli. ita conſuluiſſe Cu. conſil. lxxxiij. quia cauſa decimalis circa fin. vbi firmat iſtam concluſionem ſub dubio fortè, quòd ſufficiunt. x. vel xx. anni ad præſcribendum decimam contra laicum: vel vt cenſeatur remiſſa decima. Sed vbi concurreret tantum tempus: cuius initij. &c. dicit nullum eſſe dubium, licet in cõtrarium ſi faciat quod conſuluit idem Cuma. conſil. lxiiij. Titius & ſempronius.

ADDITIO.

a De præſcriptione decimarum vide per Butri. in repet. c. peruenit. col. x. de cenſi. & per Cæpol. in tract. ſer. vrb. pręd. c. 12. & per Paul. de Caſt. conſil. cclxxxvij. alias ccxcj. in quæſtione quę vertitur. & an procedat præſcrip. in ſpiritualibus vide per Inno. in

in c.contingit.circa princ.de dolo & contu.& ibi an in illis cadat titulus.& per Bertach.in repert.in verbo præſcriptio.quinto verſi.præſcriptio in ſpiritualibus.

b Adde Rapha. Cu.conſil.lxiiij. Titius & Sempronius vbi loquitur de decima empta per laicum à laico vaſallo eccleſiæ ſine conſenſu epiſcopi: an præſcribat contra eccleſiam:& concludit quòd non propter malam fidem & nullitatem titu.& ex quo poſſeſſio decimarum non cadit in laicum.

SVMMARIVM.

1 *Ius eligendi quanto tempore præſcribatur?*

2 *Conſuetudo tribuit ius eligendi.*

3 *Titulus an requiratur in præſcriptione iuris eligendi?*

4 *In præſcriptione iuris eligendi quid, & quantum tempus, & quo pacto requiratur?*

5 *Præſcribere volenti totum ius eligendi excuſo penitus collegio, cui competit de iure communi qua & quantum tempus requiratur?*

6 *Ius eligendi competens alicui de iure ſpeciali præſcribitur communi tempore & abſque titulo.*

7 *Vbi non agitur de præſcribendo toto iure eligendi,excluſis his, quibus in totum ſpectat electio, tunc præſcribitur communi tempore, & abſque titulo.*

8 *Ius eligendi in certa eccleſia præſcribens,dicitur etiam præſcripſiſſe ius poſtulandi.*

9 *Habenti ius eligendi non currit præſcriptio,vbi eccleſia non vacauit infra xl.annos.*

10 *Libertas contra prætendentes habere ius intereſſendi in electione, & participandi in ea quanto tempore præſcribatur?*

1 OCtauò quæro. † Quanto tempore præſcribatur ius eligendi? Innocen.& Ioann. Andr.in c.de quarta.col.j.circa me.l.de præſcript.concludunt quòd ius eligendi præſcribitur. xl.ann.quia dicitur habere cauſam quaſi continuam.ad quòd facit bonus text.iuncta glo.in capit.cum de beneficio.de præben.libro ſexto.

Eandem opi.tenuerunt Ioan.Andr.d.Ant.Imo.& communiter Cano.in c.cum eccleſia Sutrina.ſuper glo.in verbo temporis:aliàs propter breuitatem de cauſa poſ.& propri.& proba-
2 tur.in c.Cumana,vbi gl.& doc.de elec.vbi habetur † quòd conſuetudo tribuit ius eligendi.& firmat Bald.in l.ij.col ij.verſic.

quæro

quæro ergo ſi volo præſcribere ius eligendi.C.de ſeruitut.& aqua.vbi dicit:quòd ius eligendi.& omnia iura ſpiritualia, vel annexa ſpiritualibus præſcribuntur ſpacio xl.anno.non attenta cauſa continua,vel diſcontinua: per c.de quarta,de præſcri. & per not.per Inn.in c.conſultationibus.de iurepatro.& ſequitur do.Ioan.Bertachi.in ſuo tract.de epiſcopo.in iij.parte.j.lib. in vj.q.qui allegat idem tenere Flori.in l.ſeruitutes.ff.de ſeruitut.titul.generali.

Quam concluſionem limitat ipſe procedere : ſi electiones per dictum tempus factæ fuerint confirmatæ per ſuperiorem omnes,vel ſaltem vnica tantum: quia ſola electio ſine confirmatione non acquirit electoribus ius eligendi , ſeu poſſeſſionem dicti iuris:ſed ſaltem vnica cõfirmatio requiritur in contradictorio iudicio ſecundum Inno.in c.cum veniſſent.de reſtit.in integ.& Bal.in margarita.in verbo electio.verſic.j.

Idem etiam tenet Bal.in §.ſi vaſallus.in tit.quid ſit inueſtit. in vſib.feud.vbi dicit vnicam electionem cõfirmatam acquirere quaſi poſſeſſionem iuris eligendi : aut duas , vel tres non eſſe confirmatas:vt ibi latius per Bal.ſed idem Bal.in d.l.ij.circa.viij.col.C.de ſer.& aqua.tenet non requiri cõfirmationem: ſed ſufficere:quòd canonici habeant eum pro electo : vel paſſi ſint eligi ſecundum Inno.in capitulo , in literis.de reſtitutione ſpoliatorum.

Et quòd ſufficiat vnicus actus,vt dicatur quæſita quaſi poſſeſſio iuris eligendi:tenet glo.in d.c.cum eccleſia.ſuper verbo trium:& ſequuntur ibi communiter cano.præſertim Panormi. circa fi.v.col.verſi.quæro.iſti clerici.poſt Ioã. And.& alios : qui dicunt,quòd ſufficit vnicus & vltimus actus ad acquirendam quaſi poſſeſſionem huius iuris per c.ex literis.& c.conſultationibus.de iure patro.& dicit Ioan.And.quòd hoc eſt expreſſum.in d.c.cum de beneficio.de præben.libr.vj.nec dicunt aliter præfati doct.quòd requiratur confirmatio electionis.

3 †Sed dubium eſt non leue:an requiratur titulus in præſcriptione iuris eligendi.quod latè examinant omnes Cano.in d. c.cum eccleſia Sutrina.maximè Panor col.antepen.& pen.referens varias opin.præſertim opi.Anto.de Butr.concludentis, quòd ſi agitur de præſcribendo : vt quis interſit electioni cum aliis:ad quos ſpectat ius eligendi: non requiritur titulus , quia tunc dicitur agi de leui præiudicio.Sed ſi ageretur de præſcribendo totum ius eligendi contra ius commune : non procedit

4 præſcriptio abſque tit. † quia tunc dicitur agi de graui præiudicio

dicio ſecundum.do. Anto.qui hoc modo reſpondet ad ca.j.de præſcriptio.in vj.cuius opi.impugnat Panor.in d.c.cum eccleſia.col.antepen.circa med.& ſolutionem datam.ad d.c.j.reprobando illam differentiã: an agatur de modico vel magno præiudicio:quia titulus requiritur:vbi ius commune,vel præſumptio iuris eſt in contrarium:vt tollatur præſumptio malæ fidei d.ca.j.quæ quidem ratio indiſtinctè procedit,ſiue in re magna ſiue parua.argu.c.de appellationibus.extra de appel. Et ex quo tex.in d.c.j.loquitur indiſtinctè.Et ideo dicit Panormi.eſſe tenendam ſolutionem per eum datam ſuprà in verſi.quarta ſolutio.vbi concludit quòd in præſcriptione iuris eligendi requiritur titulus cum curſu xl.anno.vel tantum tempus cuius initij.&c.Ex quo iſta præſcriptio eſt contra ius.& ita intelligit illum text.dum dicit, quòd ibi non fuerat peruentum ad præſcriptionem legitimam propter temporis breuitatem: quod ibi nõ cucurrerat tantum tẽpus: nec ſuberat titulus.& ideo ibi non dicebatur præſcriptio legitima: ex quo non habebat qualitates à iure requiſitas. Et dicit quòd hæc eſt vera ſolutio, & ſine ſcrupulo: & tenendo eam ceſſabunt multa: quæ ibi ſcribuntur per doc.ſecundum eum:Sed Panor.malè recitat verba do.Ant.quia ipſe non tenet ſolutionem ſuprà relatam,quòd in d.c.j.ageretur de magno præiudicio. Quinimo illam impugnat,vt ibi refert Imol.col,fin.qui tamen illam ſuſtinet: vt latius per eum. Addo quod hanc quæſtionem latius examinat.d. Anto.in repetit.c.peruenit.col.xiij.& xiiij.de cenſi. vbi multum ſe inuoluit.& tandem concludit, quòd ſi agatur de præſcribendo toto iure eligedi excluſo pœnitus collegio:ad quod ſpectat electio de iure communi:non poteſt præſcribi abſque titulo, vel niſi tanto tẽpore.cuius initij.&c.quia tunc ius commune fortiter reſiſtit: & non eſt hoc leuis præiudicij. Si vero agatur de præſcribendo ius eligendi ab alio de iure ſpeciali, vel conſuetudine quæſitum: putat dominus Antonius, quòd præſcribi poſſit communi tempore abſque titulo, quia ex toto non reſiſtit ius.& quia non reputatur grauis præiudicij abdicare: quod competit de iure ſpeciali. Et in hoc tertio membro quamuis multum ſe inuoluat, videtur tamen concludere, quod ſufficiat præſcriptio communis temporis: quia hoc non eſt in totum contra ius: quòd alius participet in electione: ex quo non reijcitur collegium ſiue capitulum, cui ſpectat electione capitulo, cum Vintonienſis de electione tune ſuum patientia iuſtificat poſſeſſionem: vt ibi latius per eum.

&

& iſta fuit per prius opi. Io. And. in d.c. cum eccleſia. quã etiam ibi ſequuntur do. Anto. & Imo. col. fi. quæ videtur magis communis, & tenenda, quicquid dicat Panor. & vt clara habeatur doctrina ex prædictis: facio tres concluſiones.

5 † Prima concluſio eſt, quòd ſi agatur de præſcribendo toto iure eligendi, excluſo penitus collegio, cui competit de iure communi: tale ius non præſcribitur abſque titulo concurrente ſpacio. xl. ann. vel niſi per tantum tempus: cuius initij. &c. & ſic tunc requiritur titulus, & tempus xl. ann. vel cuius initij memoria non extat.

6 † Secunda concluſio eſt, quòd ius eligendi competens alicui de iure ſpeciali præſcribitur cõmuni tempore abſque titulo, & ſic tunc ſufficit curſus. xl. annor. ex quo ius commune non reſiſtit ex toto. ſecundam do. Anto. & not. in ſimili gloſ. in d.c.j. in glo. magna. circa fi. verſi. pone. &c. & verſi. & ſecundum hoc. de præſcript. in vj. licet enim ius commune faciat contra præſcribentem: non tamen facit pro petente ſeu prætendente habere ius eligẽdi de iure ſpeciali: puta ex priuilegio, vel conſuetudine: vt ibi dicit glo. cum qua tranſit Imo. in c. fin. col. xij. de præſcrip. & ſequitur Paul. de Caſtr. conſil. cclxxxvij. in q. quę vertitur: licet Felin. impugnet. in c. ſi diligenti. col. v. verſic. amplia. ſecundo de præſcriptio. poſt Panormita. ibi: qui referunt Ioann. Andr. tenere contrarium in additio. ad Specul. ſuper rubric. de reſtitut. ſpoliato.

Pro qua concluſione facit regula: quæ habet quòd facilius tollitur ius ſpeciale, quam ius commune. l. eius militis. §. militia miſſus. ff. de teſtam. mili. & §. quia vero veriſimile. in fin. in authenti. de alie. & emphytheoti.

7 † Tertia concluſio eſt, quòd vbi non agitur de præſcribendo toto iure eligendi, ita quòd capitulum, vel collegium ad quod ſpectat electio excludatur in totum: ſed vt quis participet in electione: & illi interſit: tale ius præſcribitur communi tempore abſque titulo ex quo hoc non eſt in totum contra ius: ſed potius ſecundum, vel præter ius: vt dicit Ioan. And. in d.c. cum ecclesia. col. fina. per text. in c. obeuntibus. lxiij. diſtin.

Et ad c.j. de præſcript. in vj. poſſunt accommodari multæ ſolutiones: de quibus per Feli. poſt Pan. in d.c. ſi diligenti. col. iiij. ad fi. & ſeq. verſi. dum ſubdit Abb. & latius col. quinta & ſexta. vbi ponit octo reſtrictiones ad illum text. & ibi colum. quarta. poſt princip. verſicu. non obſt. c. cum eccleſia: firmat expreſſe. quod in caſu illius c. illa præſcriptio non erat contra ius: quia

pre-

non præſcribebatur ius eligẽdi ad excluſionem capituli. illud enim eſſet contra ius: vt per Inno. in c. ij. de reſti. in integ. ſed erat præſcriptum: vt fieret electio ſimul ab extraneis, & capitulo: & ibi Feli. col. v. vltra med. defendit ſolutionem & limitationem But. & Imol. ſuprà relatam, quòd nõ procedat in his quæ ſunt leuis præiudicij: & bene adaptatur ſolutio Felin. poſt Panor. in d. c. ſi diligenti. col. iij. circa ſi. præalleg. ver. dum ſubdit: & col. vj. circa med. in quarta reſtrictione, quòd illud. c. j. procedit dummodo præſumptio iuris ſit vrgens, ſecus ſi leuis: vt ibi latius per Panor. & Felin.

8 † Addo quòd præſcribens ius eligendi in certa eccleſia, dicitur etiam præſcripſiſſe ius poſtulandi ſecundum Bal. & Panorm. in c. bonæ memoriæ. el. ij. per illum textum. in iij. not. de poſtu. præla.

Sed quæritur: quanto tempore amittatur ius eligendi? dic quod per xl. ann. à tempore, quo immineret caſus electionis faciendæ ſi ab illo tempore non vtitur ſuo iure vſque ad xl. annos illud perdit ſecundum Hoſti. & Inn. in c. de quarta. per illum text. de præſcrip. & ſequitur Anton. de But. in c. peruenit. col. penul. de cenſi.

Et qualiter perdatur poſſeſſio iuris eligẽdi. no. Inn. in c. ij. de reſtitu. in integr. & in c. quærelam. de electio. Flori. in l. ſi ſic. ff. quemad. ſer. amit. & in l. loci corpus. §. ſciendum. ff. ſi ſer. vend. & doct. Io. Bertachi. in trac. de epiſcopo. in iij. parte primi libr. colum. prima.

9 † Et quòd non currat præſcriptio habenti ius eligendi: ſi eccleſia non vacauit infra. xl. ann. & ſic vbi caſus non euenit: firmat Ioan. Andr. in c. ſi. de cõſue. in vj. & Bart. in l. cum ſcimus. C. de agri. & cenſi.

10 † Quanto autem tempore præſcribatur libertas cõtra prætendentes habere ius intereſſendi in electione: & participandi: in ea tangit Anto. de But. in d. c. peruenit. in fin. commen. & concludit quòd præſcribitur decem annis: ſi canonici probant ſe ſolos elegiſſe decem annis: excluſis aliis: & allegant renunciationem iuris: quia præſumitur titulus liberationis: ex quo talis libertas fomentatur à iure communi, ſecundum do. Anto.

S V M M A R I V M.

1 *Iuſpatronatus quod eſt ſpirituali annexum, an poſſit præſcribi?*
2 *Iuſpatronatus an poſſit præſcribi cõtra eccleſiam non patronatam, vbi non conſtat patronatam.*

3 Iuſpatronatus præſcribi poteſt contra verum patronum vbi conſtat eccleſiam eſſe patronatam.

4 Caſu quo iuſpatronatus præſcribi poteſt quantum tempus requiratur ad præſcriptionem illius.

5 Quaſi poſſeſſio iuſpatronatus an ex vno ſolo actu præſentationis acquiratur?

6 Titulus legitimus eſt neceſſarius vbi agitur de præſcribendo iuſpatronatu in præiudicium patroni.

7 Iuſpatronatus an quæri poſſit conſuetudine cõtra eccleſiam, quam non conſtat eſſe patronatam?

8 Iuſpatronatus quo caſu præſcribi poſſit contra eccleſiam non patronatam?

9 Tempus quantum requiratur ad præſumendum titulum iuſpatronatus.

10 Vniuerſitatem præſcribens an præſcribat iuſpatronatus?

1 NOnò quæro. † An iuſpatronatus quòd eſt ſpirituali annexum. c. quanto, de iudi. cum ibi not. poſſit præſcribi?

Iſta eſt ardua. q. quàm attingunt doct. in pleriſque locis. Et eam plene examinauit Archi. in c. hortamur. lxxj. diſt. vbi poſt multa concludit: quòd non poſſit præſcribi per fundaměta per eum adducta.

Eádem opi. tenuit Panor. in diſputatione ſua. incip. Augerio. col. vj. & in c. quærelam. col. iij. de elect.

Mouetur ratione inconuincibili ſecundum eum: quia ſicut laicus non poteſt poſſidere ius ſpirituale: & per conſequens nec præſcribere. c. cauſam. de præſcript. pari modo idem eſt dicendum in iure annexo ſpiritualitati: ſicut eſt ius præſentandi: vel iuſpatronatus: quia de connexis idem eſt iudicium. d. cap. quanto. de iudi. & c. præterea. de tranſac. cum aliis concor. per eum adductis. Si ergo laicus non poteſt mero iure illud poſſidere: ergo nec præſcribere c. ſine poſſeſſione. de reg. iur. in vj. & reſpondet ad contraria: vt ibi late per eum: maxime ad tex. in d. c. quærelam.

Eandem opi. tenuit ipſe Panor. in c. cauſam. de præſcript. & conſi. cvj. caſus. verſi. ij. principaliter. ij. vol. vbi dicit quod opi. Arch. ſibi videtur veriſſima: & Alex. cõſi. lxxv. viſis in fi. iij. vol. Et hanc opin. ſequitur Feli. in d. c. cauſam. col. iii. quando allegatur ſola præſcriptio: &. in eandem opinio. incli. ... Alexā. ... in rub. de iudi. col. antepe.

Contrariam opi. quòd iuſpatronatus præſcribi poſſit tenuit Io. And. vehementer inſurgens contra Archi. in c. quòd alicui de

reg.

reg.iur.in vj.in merc.vbi concludit in effectu, quòd ſi apparet eccleſiam eſſe patronatam: contra patronũ currere poteſt præſcriptio. Secus contra eccleſiam liberã: quia contra illam vel in eius præiudiciũ, non poteſt acquiri iuſpatronatus per præſcriptionem. Et ſic in hoc ſecundo membro concordat cum opin. Archi. licet ipſe in d.c. quærelam. ſuper verbo. populus. de elect. & in c.j. de iure patro. lib. vj. dicat indiſtinctè quòd poſſit præſcribi iuſpatronatus. & latè cõprobat Ioã. Andr. hanc ſuam opi. in d.c. quòd alicui reſpondendo ad motiua partis contrariæ: & ibi ample loquitur. Et iſtam opi. Io. And. ſequuntur do. Anto. & cõmuniter Cano. in d.c. quærelã. & do. Card. in cle. ij. in v. q. co. ti. vbi dicit, quòd ſi conſtat eccleſiã eſſe patronatam: poteſt preſcribi iuſpatronatus: ſecus ſi non conſtat.

Quando autem dubitatur: an eccleſia ſit patronata: vel non, dicit q̀ præſcribi poteſt iuſpatronatus per tempus, cuius initij memoria non extat: ſubijciens ſe ita tenuiſſe. in d c. quęrelam.

Eandem opi. ſecutus eſt Panor. in c. ſanè. de priuile. & conſi. lxxvj. inuocato Chriſti auxilio plura ſunt examinanda. verſic. circa primum. ij. vol. dicens q̀ iſta opi. Ioã. And. tanquàm communis ſeruaretur in iudicando: prout etiam dicit ipſe. in d.c. quærelam. col. iij. de ele. licet ibi aliter concludat: vt ſupra retuli. & Feli. in tra. ſuo quando litere apo. noce. patro. eccle. col. vlti. vbi dicit quòd in conſulendo & iudicando non eſſet recedendum ab opi. Ioan. And.

Præmiſſam etiam opi. quòd vnus patronus contra alterum præſcribere poſſit: tenet Ludo. Ro. conſi. cclxxiij. præſens conſultatio & in eandem videtur inclinare Alex. conſi. lxxv. viſis & ponderatis. ij. & iij col. iiij. volu.

Prædictam q. latiſſimè examinant Meder. Papi. in ſuo tract. iuſpatro. in vlti. q. in tribus vlt. char. vbi diffuſe loquuntur.

Sed vt clara & ordinata habeatur doctrina: facio ex dictis
2 docto. in locis præalleg. infraſcriptas concluſiones.

Prima concluſio eſt, q̀ vbi non conſtat eccleſiam eſſe patronatam: tũc contra eccleſiã non patronatam & liberam non poteſt præſcribi iuſpatronatus, & ita procedit opin. Archid. in d.c. conquerentes. & hoc voluit Ioan. And. in d.c. quod alicui. cum concor. præalleg. & firmat Alex. præalleg. conſi. lxxv. col. ij. & etiam nec obſtat. ſi allegarent ſe præſcripſiſſe. iiij. volu. & ſentit Spec. in tit. de iurepatro. circa fin. & in eandem opinio. videtur inclinare Azo. in ſum. in rub. de iudic. in illa. quæſtio. an iuſpatronatus ſit temporale, vel ſpirituale, & ita procedat: quod dixit

Bal.in l.ij.col.ij.ver.quæro.ergo.in fi.C.de ſer.& aqua.vbi concludit:q; omnia iura ſpiritualia, vel ſpiritualibus annexa præſcribuntur xl.an.non attento , an habeātur cauſam cōtinuam: vel diſcontinuā.allegat.c.de quarta.de præſcri.& no.per Inno. in cap.conſultationibus.de iurepatro.

Idem etiam ſenſit Gemi.poſt Goffr.in quæſtionibus ſuis.in cap.j.in fi.de iurepatro.in vj.

3 †Secunda concluſio eſt quòd vbi conſtat eccleſiā eſſe patronatam poteſt iuſpatronatus præſcribi cōtra verum patronum: & ita procedat.ſecunda opi.Ioan. Andr.in d.c.q; alicui.de reg. iur.in vj.cum concor.prælleg.cuius opi.eſt cōmunis:vt ſuprà retuli,& hāc diſtinctionem inter eccleſiā patronatam , & non patronatam:ſenſit ibi Ioā. And.& eam facit do.Cardi.in d.Cle. plures.in v.quæ.& ſequitur Panor.in locis prælleg.& pro hac concluſione plenè cōſuluit idem Panor. prælleg.conſi.lxxvj. inuocato Chriſti auxilio plura ſunt examinanda. in j. dub. ij. vol.& latè.d.Philip.deci.cōſi.cxxxiiij.viſo puncto.col.pe. & fi. licet ibi non diſtinguat : ſed ſimpliciter aſſerat communē opi. eſſe quòd iuſpatronatus per laicos præſcribi poſſit : & reſpondet ad obiecta.

4 † Tertia concluſio eſt,quòd ad præſcriptionem iuſpatronatus in caſu quo præſcribi poteſt,requiritur tempus : cuius initium non extat memoria:ſecundū Panor.cōſil.cvj.prælleg.ij. colū.quia ius commune reſiſtit. & ideo requiritur titulus : vel tempus,cuius initij.& c. c.j.de præſcri.in vj.& idē firmat Alex. cōſil.lxxv.prælleg.iij.col.in prin.iiij.volu.& ſenſit Feli.in d.c. cauſam.col.iij.

Sed quòd imò ſufficiat minus tempus, & præſcriptio communis:videlicet xl.ann.tenet Bald.in d.l.ij.col. ij.C.de ſerui.& aqua.vbi dicit, quod omnia iura ſpiritualia præſcribuntur ſpacio xl.ann. non attenta cauſa continua vel diſcontinua. per c. de quarta. de præſcript.& not.per Inno. in c.conſultationibus. de iurepatro. & eſt de mente Alexand.in d.conſil. lxxv.in vlti. verbis.& firmat Roma.prælleg.conſil. cccxlviij.præſens conſultatio. Et pro iſta parte bene facit text.cum glo.in c. cum de beneficio.de præben.lib.vj.vbi eccleſia , quæ conſueuit teneri per religioſos:poteſt præſcribi : vt ibi inſtituantur clerici ſeculares : ſi per xl. annos recta fuerit per ſeculares clericos: ergo ex identitate rationis idem videtur dicendum in iurepatronatus.

Tertiam opinio. quòd ſufficiant x. vel xx. anni ad præſcribendum

bendum iuſpatronatus contra laicum: tanquàm habeat cauſam continuam vel quaſi. In eccleſia verò requiratur tempus xl.anno.ſentiunt expreſſe Ioan.And.& Gemi.in cap.j.in fin.de iurepatro.in vj.poſt Goffre.in quæſtionibus ſuis.q.xviij.Et fuit de mente Inno.in c.cum dilectus.circa fi.de conſue.vbi dicit, quòd quando illud ius quod præſcribitur habet cauſam continuam vel quaſi continuam iuxta.l. foramen.ff.de ſeru. ruſti. prædio.in eccleſia requiritur tempus. xl. annor.in aliis ſufficit tempus x.vel xx.anno.

Et iſtam concluſionem comprobant per plura Moder.papi. in præalleg trac. iuſpatro.in pe.char.iiij.col.maxime per doct. glo.Bart.& doct.in l.ſeruitutes. la grande. in princ.ff.de ſerui. titu.generali.vbi not.in ſpecie Flori.quòd ius pręſentandi,ſiue iuſpatronatus dicitur habere cauſam quaſi continuam.& quia etiam ſi ius præſentandi diceretur habere cauſam diſcontinuam:prout aliqui dicunt de iure eligendi. in l.ij.C.de ſeru.& aqua.tamen ad præſcribendum hoc ius contra laicum ſufficerent x. vel xx.anni: quia differentia inter cauſam continuam & diſcontinuam non fit:niſi in ſeruitutibus realibus. Non autem in his iuribus, quæ debentur à re perſonæ: vt eſt ius eligendi & præſentádi: vt dicit Panor.in c.cum eccleſia Sutrina. ſuper glo.in verbo. propter breuitatem.in princ.penul.colu.de cauſa poſſ.& proprie.not.Bar.in l iuſto.§.no mutat.ff.de vſuc a. & in pluribus locis relatis per Feli. in c.de quarta.colũ.xiij.de præſcriptio.

Communis tamen opi.videtur eſſe,quòd requirátur xl. anni: vt ex præmiſſis apparet.

Et hæc videtur verior opinio, ex quo iuſpatronatus eſt ſpiritualitati annexum. Et ſic debet iudicari de eo: vt de iure ſpirituali.dicto cap.quanto. cum concordant. de iudic. & non reperitur iure cautum, quòd in iuribus ſpiritualibus & eccleſiaſticis præſcribatur minori tempore. xl.anno.d. c. de quarta. cum ibi plené not.

Nec obſtant allegata in cõtrarium per moder. Papi.in præallegata tract. quia loquũtur in mere prophanis. Addo quòd iſtam partem quòd iuſpatronatus præſcribatur. xl.ann. firmat dom. Petrum Philip. Cor.conſil.xlvij.in præſenti conſultatione.ij.& iij. col. in volum.

Quarta concluſio eſt quòd quaſi poſſeſſio iuriſpatronatus ex vnico ſolo actu præſentationis acquiritur: vt tradit Oldr.cõſi. cccxvj. thema quæſtionis circa fi.verſi.& dato ſine præiudicio.

vbi allegat text. in d. c. cum eccleſia Sutrina. & per illum text. idem dixit Fede. conſi. ccxciiij. ſuper primo. in ſecundo dub. & Panor. conſi. liiij. videtur primo. ij. col. j. volu. dicens quòd per præſentationem ſecuta inſtitutione probatur quaſi poſſeſſio, allegat. c. conſultationibus. de iurepat. & c. querelam. de elect. & quod no. Inno. in c. ij. de reſtitu. in integr. hoc idem tenet & probat Calde. conſi. xij. ſub rub. de iurepatro. refert & ſequitur do. Phil. Deci. præalleg. conſi. cxxxiiij. circa prin.

Et vltra eum eandem cõcluſionem firmat do. Cor. præalleg. conſi. xlvij. iij. col. volu. dicens, quòd ex vnico actu præſentandi quæritur quaſi poſſeſſio iuris patronatus: & ex tunc incipit currere præſcriptio quadragenaria.

Eandem concluſionem tenet etiam Panor. poſt glo. & Ioan. And. in c. cum eccleſia Sutrina. colum. viij. de cauſa poſ. & propriè. vbi dicit, quòd ſi clerici ſemel interfuerunt electioni epiſcopi, vel quadraginta annos: ex illo actu ſolo electionis præſcriptum videtur omne ius eligendi per text. in d. c. cum de beneficio: vbi not. Pet. de Anchar. & idem conſi. clxj. in q. eccleſie. col. ij. refert Deci. in præalleg. conſi. circa fi. j. col. & ſeq.

6 † Quinta concluſio eſt. quòd in præſcriptione iuriſpatronatus, in caſu quo præſcribi poteſt: vt quando agitur de præſcribendo in præiudicium patroni: requiritur titulus legitimus: puta donationis, vel legati a non patrono: interueniente conſenſu diocæſani: ſi donatio, vel legatum fiat laico? alias laicus ius patronatus legitimæ poſſidere non poteſt: vt not. in c. primo. & in c. quod autem. & in c. ex literis. & in c. cum ſeculum. & plenius in c. illud. de iurepatro. ergo & per conſequens ſi non poteſt poſſidere abſque titu. canonico, non poterit præſcribere: etiam ſi poſſideret per tantum tempus cuius initij, &c. ratione incapacitatis. vt pulchrè per Ioan. And. in c. ij. de præben. in vj. & per Panor. in c. quanto. per illum text. de conſuet. & ad hoc plura adducit Alexand. præalleg. conſi. lxxiiij. ij. col. iiij. volu. & ita firmant moder. Papi. in præalleg. tracta. iuriſpatrona. in ſpeci. char. ij. col. ad fin. & ſeq.

Vltra quos bene facit text. in c. j. de præſcript. in vj. vbi quando ius commune reſiſtit: ſeu præſumptio iuris eſt contra præſcribentem: ad præſcriptionem canonicam requiritur titulus cum curſu xl. ann. vel tantum tempus cuius initij, &c. & ita per illum tex. in terminis firmat Pan. præalleg. conſi. lxxvj. caſus ſuper quo. in col. ij. volu.

Contrariam partem, quòd nõ requiratur titulus: ſed ſufficiat

ſpatium

ſpatium xl.ann.abſque titulo vt dicatur præſcriptum iuſpatro natus,ſeu præſcripta conſuetudo præſentãdi:late firmat domi. Phili.Deci.in præallega.conſi.cxxxiiij.in ij.dub.& col.penulti. & vlti.vbi reſpondet pluribus modis ad d.c.j.de præſcrip.in vj.

Vltra quem addo Fede.de Senis tenentem iſtam concluſionem.conſi.ccxxxiiij.ſuper primo puncto.colum.ij.circa fi.vbi reſpondet aliter a d d.c.j.quod licet habẽdo reſpectum ad iura antiquiſſima:videlicet decima.q.j.c.decretũ.& c.nouerit: conceſſio iuriſpatronatus fuerit gratioſa, & contra ius commune quo ad laicos. Hodie tamen cum per iura noua talis gratia ſit redacta in corpore iuris:dicemus:quòd laicus præſcribẽdo ius præſentandi in capella bona fide:non dicitur præſcribere contra ius commune.Ita dicit ibi Fede.

7 † Et firmare videtur do.Decius vbi ſuprà nouam concluſionem,quòd licet iuſpatronatus non poſſit quæri præſcriptione contra eccleſiam:quam non conſtat eſſe patronatam:quod tamen poſſit quæri conſuetudine per plura: quæ allegat, tamen non probant concluſionem in terminis,in quibus loquitur.& illa retuli ſuprà pro maiori parte.

Præterea non videtur in propoſito, quod poſſimus loqui de conſuetudine: in qua conſideratur ius quoddam vniuerſale: quod omnibus,& contra omnes competit. In præſcriptione vero conſideratur ſpecialiter ius præſcribentis.& illius contra quem præſcribitur:vt not.Pau.de Caſt.in l.cũ de conſuetudine. verſi.vlti.quæritur.ff.de leg.& refert ipſe do.Deci.præallega. conſi.circa fin.

Sed vbi agitur de præſcriptione iuriſpatronatus:ſemper agitur de præiudicando iuri priuati ſeu priuato. Non autem iuri vniuerſali.nam ſi eccleſia eſt patronata agitur de præſcribendo contra patronum. Si vero non ſit patronata, agitur de præſcribẽdo contra liberam poteſtatem collatoris, qui tenetur inſtituere præſentatum: dummodo ſit idoneus: vt habetur in c. quod autem.& in c.cum autem.& in c.paſtoralis de iurepatro. Ideo non poteſt dici conſuetudo.ſed proprie eſt præſcriptio.& ad hoc.adde eo in terminis Panor.in c.cum eccleſia Sutrina. colum.penulti.circa princip.verſic.ego fateor.de cauſa poſ.& propr.vbi dicit,quod in caſu illius capitis eſt conſuetudo:ſed potius præſcriptio,cum per eum detrahatur iuri certarum perſonarum,ſeu certi loci.& tendat in commodum certarum perſonarum ſeu certi collegij:vt no.in c.fina.de conſuetu.

In hoc caſu quando inducitur conſuetudo, vt præſcriptio,

neceſſarius eſt titulus ſecundum Panor.qui dicit de hoc eſſe text.no.iuncta glo.in c.iij.de conſue.lib.vj.

8 † Sexta concluſio eſt quòd licet contra eccleſiam non patronatam non poſſit præſcribi iuſpatronatus,tamen hoc eſt verum:ſi allegetur ſola præſcriptio:& vẽdicans iuſpatronatus ſe fundat ſuper mera præſcriptione. Sed ſi allegatur titulus:& ad illum probandum vel præſumendum adducit præſentationes plurimas & temporis curſum:iſtud ſufficeret ad probationem iuriſpatronatus.

Iſtam concluſionem firmat Panormi.in dicto c.quærelam. tertia.colum.& in præallega.diſputa.ſua incip.Augerio. Et ſequitur Feli.in d.c.cauſam.colum.tertia.& do.Præpo.in dicto.c. hortamur.lxxj.diſtin. colum.vlti. & hoc voluit Bald.in l.cum ſuper.C.de rei vendi.vbi dicit quòd ad probandum iuſpatronatus antiquiſſimum valet antiquiſſima poſſeſſio.& ſequitur Barba.conſi.xlj.illud afferam.j.volu.

9 † Sed dubitatur quantum tempus requiratur ad præſumendum titulum iuriſpatronatus? Feli.in d.c.cauſam.colum.tertia dicit quod requiritur tempus cuius initij non extat memoria: & refert ita decidere Fede.de Senis.conſi.cccxiiij.ſuper primo puncto:quod eſt conſilio.ccxxxiiij.circa medium.& Cardi.in clementi.ſecunda.in quinta q.de iurepatro.niſi probaretur eccleſiam ab initio eſſe liberam ſecundum eum.Quod dicit Fel. eſſe notandum.

Et iſtud ſequuntur:& comprobant per plura moder.Papi.in præalleg.tra.iuriſpatro.col.antepe.& pe.

Sed eſt aduertendum quòd oportet.quod allegans titulum probet præſentationes fuiſſe factas ex cauſa illius tituli allegati:vt firmat Alexan.in terminis in præallega.conſi.lxxv.viſis & ponderatis.iij col.iiij.volu.

Quod tamen impugnat Feli.in dicto c.cauſam.col.iij.cuius opi.comprobatur per plura,quæ ſupra adduxi in iij.parte principali.col.xxv.verſi.eſt & alius.

10 † Septima & vltima concluſio eſt, quod præſcribens vniuerſitatem puta hæreditatem, vel villam præſcribit etiam iuſpatronatus:ſiue quis præſcribat vniuerſitatem ex titulo, in quo requiritur traditio ſpecialis : ſiue non:vt plene firmat Felin.in dicto c.cauſam.colum.iiij.vbi poſt multa, relataſque varias opiniones in calce.q.atteſtatur hanc opi.eſſe magis communem : & ſequuntur moder.Papi.in præallega.tracta.iuriſpatro. columna penulti.vbi in præſenti quæſtione ſatis inuolute procedunt.

cedunt:& præter ordinatam materiam plura adduxi ſuprà vltra.eos.

Sed nunquid ille qui præſcripſit ius præſentandi in aliquibus eccleſiis tanquàm ſenior de domo, cenſeatur etiam præſcripſiſſe ius præſentandi in aliis eccleſiis:quæ ſunt de iure patronatus ipſius domus?& an qui præſcripſit ius præſentandi in aliqua eccleſia, cenſentur etiam præſcripſiſſe in alia ſub iure patronatus incluſa? & per cõſequens integrum iuspatronatus? vide plene Roma.conſi.ccclxviij.præſens conſultatio. notant præfati moder.Papi.in præalleg.tracta circa fi.

SVMMARIVM.

1 *Vna eccleſia an poßit aliam præſcribere?*

2 *Ius prælaturæ vel præbendæ præſcribi non poteſt, quia in eo requiritur inſtitutio canonica.*

3 *Vicarius temporalis alicuius prælati ſoluens cenſum alteri eccleſiæ: etiam longißimo tempore an præiudicet prælato & eccleſiæ?*

4 *Iura ſpiritualia ſunt præſcriptibilia per eũ.qui illa poteſt poßidere.*

1 DEcimò iuxta præmiſſa quæro:† cõtinuando præſcriptionem canonicam ſiue eccleſiaſticam:an vna eccleſia poſſit præſcribere aliam?

Dico quòd ſic.text.eſt in c.cura.de iurepatro.vbi not.Ioan. Andr.Panor.& alij Cano.

Quod intelligunt doc.ibi procedere.vt poſſit præſcribi iure
a proprietatis.[a] ſcilicet quòd eccleſia præſcribens habeat eccleſiam præſcriptam ad proprios vſus tanquam ſubiectam, vel vnitam.

Pro qua concluſione eſt gloſ.no.vltra docto.ibi in c.j.in verbo.ad mentam.de excel.prælat.in vj.& not.Ioan. And.in c.qui contra.de reg.iur.in mercur.

Non autem poteſt præſcribi reſpectu tituli ſcilicet vt quis habeat eccleſiam taquàm prælatus ſeu rector. Quia beneficia & tituli beneficiorum eccleſiaſticorum non habentur ſine inſtitutione canonica.c.j.de reg.iur.in vj & c.ex frequentibus.de inſtitu.

2
3 † Hinc eſt quod ius prælaturæ vel præbendæ præſcribi non poteſt. vt eſt glo.ſingu.in c.contingit.in glo.magna.circa me. ibi quid ergo.de dolo & contum. Quod eſt verum reſpectu ſuperioris:ſed contra alios bene præſcribit.vt vult illa glo. Et ibi

declarant Cano.maximè Panor.col.iij.verſicu.ij.ex dictis glo. vbi per illam glo.ſingulariter infert,quòd ſi clericus bona fide & titulo colorato poſſideat beneficium alterius per decem annos inter præſentes : & viginti inter abſentes: quod præſcribit illud in præiudicium veri rectoris.licet ius prælaturæ ſibi non acquiſierit.& quod ſufficiat tantum tempus:videtur colligi ſecundum Pan.ex no.in ſimili per Ioan.And.in c.ſine poſſeſſione de regu.iur.in vj.in mercur.& pro hoc adducit vnam rationem & vnum ſimile:vt ibi per eum:qui ſubdit & no.hoc: quia ſi eſt verum:eſt nouum & mirabile dictum.& ſatis coloratū ex præcedentibus.

3 † Et no.quòd vicarius temporalis alicuius prælati:ſoluendo cenſum alteri eccleſiæ etiam longiſſimo tempore : non præiudicat prælato & eccleſiæ.ita determinat Ioan.And.in c.fina.de offi.vica.lib.vj.in nouel.ſequitur Roma.conſi.cccxxvij.in caſu præſuppoſitæ conſultationis.col.fina.

4 † Poſtremò adde circa iſtam q.quòd vna eccleſia poteſt præſcribere aduerſus aliam nedū iura temporalia , ſed ſpiritualia ſpatio quadraginta anno.& ſic iura ſpiritualia ſunt præſcriptibilia per eum,qui illa poteſt poſſidere:ſed non per laicum, qui illa poſſidere non poteſt.ita not.Pan.in c.ad aures.de præſcrip. dicens quòd eccleſia ſuper ſpiritualibus rebus poteſt ſe ſola præſcriptione tueri.

ADDITIO.

a Adde Pan.in c.dudum.de deci.vbi dicit quòd eccleſiæ poſſunt præſcribi iure proprietatis : dummodo habeatur titu.præſcribendi:ſed ſine tit.non poſſunt præſcribi.

b Adde Bald.in §.ſi quis.per triginta in titu.ſi de feu.fue.contro. vbi dicit quòd beneficium eccleſiaſticum etiam longiſſimo tēpore præſcribi non poteſt per text.in c.ex parte.de teſti. [illegible] intellige.vt hic.& vide Panor.in c.epiſcopus.de re.eccl.non alie. & an præſcribere poſſint qui eccleſiam habuerunt à laicis vel eorum ſucceſſores.vide per Panor.in c.cura.de iure patro.

SVMMARIVM.

1 *Inferior epiſcopo an poſſit contra epiſcopum præſcribere?*

2 *Iura epiſcopalia an poſſint præſcribi.*

3 *Eccleſiæ parochiales quibus modis poſſint pleno iure ſubeſſe inferiori prælato?*

Inferior

Inferior poteſt præſcribere iuriſdictionem cognoſcẽdi inter ſubditos.
Cognitio cauſarum matrimonialium poteſt per prælatum epiſcopo inferiorem præſcribi.
6 *Inſtitutio, per quam quis mittitur in poſſeſsionem benefi. ij. ſeu per quam fit traditio curæ animarum, an poſſit per inferiorem prælatum præſcribi.*
7 *Inferior prælatus an poſſit certam partem diœceſis cum territorio contra epiſcopum præſcribere?*
8 *Inferior poteſt contra epiſcopum præſcribere priuatiuè, non cumulatiuè.*
9 *Iura præſcriptibilia per inferiorem epiſcopo ſunt nouem.*
10 *Excommunicandi poteſtas: interdicendi, & abſoluendi poteſt præſcribi reſpectu clericorum, & eccleſiarum ſecularium ab inferiore epiſcopo.*

1 Vndecimò quæro. † An inferior epiſcopo, vt abbas, vel præpoſitus exiſtens in diœceſi poſſit præſcribere contra epiſcopum iura epiſcopalia in aliquo loco, ſiue in parte diœceſis, & ſeu in certis eccleſiis diœceſis: cum epiſcopus de iure communi habeat ſuam intentionem fundatam in tota diœceſi, & ſit ſuperior in omnibus ſpiritualibus exercẽdis intra diœceſim. c. omnes baſilicæ. xvj. q. vij. & ca. placuit. x. q. j. facit text. in c. cum venerabilis. de relig. do. & in c. cum epiſcopus. de offi. ordi. lib. vj. vbi dicitur quòd epiſcopus in tota ſua diœceſi habet iuriſdictionem ordinariam in ſpiritualibus, & cauſis ad forum eccleſiaſticum ſpectantibus:

2 † Concluſiue reſpondeo quod abbas, vel alius inferior prælatus poteſt præſcribere iura epiſcopalia. ‡ Sed in his tantum obtinet: quæ præſcripſit: ideo poteſt prælatus inferior præſcribere in certis eccleſiis diœceſis totum ius epiſcopale: vt probatur in ca. auditis. & in c. cum olim. de præſcrip. & ibi plene notant canoniſtæ, præcipue Panormi. & Felin. & præſcribitur ſpacio xl. anno. cum titulo colorato: ex quo ius commune reſiſtit: vel ſpacium tanti temporis, cuius initij. & c. abſque titulo: vt probatur in d. c. auditis. iuncto. capi. j. de præſcrip. in vj. iuncta eis notatis in capitul. de quarta, eo. titu. † & ideo Panor. in dicto c. auditis. in iij. notab. notat duos modos: quibus eccleſiæ ſeculares poſſunt pleno iure ſubeſſe abbati, vel alteri inferiori prælato: ſcilicet per priuilegium Romani Pontificis: & per præſcriptionem: & dicuntur ſubeſſe pleno iure ſecundum eum: quando epiſcopus nullũ ius epiſcopale in illis exercet. Et ſi quæque

lege

lege ſubiiciuntur abbati.vt habetur & notatur in c.quoniam. de priuile.ex quo dicit ſingulariter notãdum, quòd totum ius epiſcopale in certis eccleſiis eſt præſcriptibile per inferiorem: de quo ibi latius in gloſſ.iij.

Eandem concluſionem firmat ipſe Panormi.in c.auditis.in iiij.nota.de reſtit.in integ.per illum text.vbi not.quod prælatus citra epiſcopum poteſt præbere omnes eccleſias exiſtentes in certa parte diœceſis quo ad totale ius epiſcopale: vt ſic
b ipſe prælatus inferior, & non epiſcopus ibi iuriſdictionem [b]
4 exerceat epiſcopalem.per illũ tex.in verbo pleno iure. † Quod procedit nedum in prælato ſeculari: ſed etiam in regulari: vt ibi per eum.& in c.accedentibus.de exceſ.prælato.& in c.paſtoralis.in princ.vbi glo.j.col.ij.de offic.ord.& plene not.idem Panor.in c.cum contingat.col.iiij.de for.compet.vbi concludit in verſi.ſed quæro, quòd inferior epiſcopo poteſt præſcribere iuriſdictionem cum territorio contra epiſcopum: ita tamen, quòd ſubſit epiſcopo, vt epiſcopus habeat vniuerſalem iuriſdictionem ſaltem habitu:& iſte inferior prælatus habeat quaſi ſubeo:licet in exercitio excludatur epiſcopus:ſed nõ poteſt quærere territorium vt ſeparatum ab epiſcopo, vt faciat caput in eadem ciuitate ſeu diœceſi.Et operabitur iſte habitus iuriſdictionis:qui reſeruatur epiſcopo ſecundum Panor.ibi in princi.v.col.multos effectus: quos ſpecialiter enumerat: maximè, quòd poterit ab ipſo inferiori appellari ad ipſum epiſcopum.arg.c.Romana.§.j.de appella.in vj.item quod data negligentia inferioris prælati poterit epiſcopus iuriſdictionem exercere:quam ille præſcripſerat.refert & ſequitur Felin.in c. irrefragabili.circa princip.de offic.ordina.

5 † Et deſcendẽdo magis ad ſpeciem: cognitio cauſarum matrimonialium præſcribi poteſt per prælatum inferiorem epiſcopo:etiam regularem:vt probatur in dicto c.auditis.in verbo cauſarum matrimonialium.iuncta glo.iij.in fi.& ibi not.in
c ſpecie Panor.[c] vj.col.in vj.not.reprobando opin. Hoſt.qui tenuit contrarium.in c.literas.de reſtit.ſpoliato.vbi hanc opinionem tenuit Ioan.And.& pro concor.adducit Panor.tex.in c.accedentibus.iuncta glo.fi.de exceſ.prælat.vbi ipſe not.& in c.j.iuncta glo.iiij.de conſanguinita.& affinita.

Ex quo primò infert Panor.quod nedum ea, quæ ſunt ſimplicis iuriſdictionis poſſunt per inferiorẽ præſcribi: ſed etiam ſi ſint dignitatis epiſcopalis. Nam cognitio cauſarum matrimonialium eſt epiſcopalis dignitatis, vt in d.c.accedentibus

† Secun-

6 † Secundò infert Panor.quòd inſtitutio etiam authorizabilis per quam fit traditio curæ animarum: ſeu quis mittitur in poſſeſſionem beneficij: poteſt per inferiorem prælatum præſcribi:cum hoc non ſit ordinis epiſcopalis:& ſic ceſſat contrarium.capitulo, quanto.de conſuetu.quàmuis contrariam opinionem tenuerit Hoſtienſis, quam reprobat Panormitanus, & dic vt latius per Felinum,in dicto capi.auditis.col.iiij.cum ſeq.verſi.inquantum Abb.&c.& per Panor.in c.cum venerabilis.de cenſi.& not.ipſe.in cap.auditis.ij.colum.in iiij.not.de reſtitutio.in integrum.

7 † Tertiò infert Panor.in d.c.auditis.& not.ex illo text.aliud ſingulare dictum,quòd vt ipſe dicit alibi ita bene non probatur,quod inferior prælatus poteſt præſcribere certam partem diœceſis cum territorio: excludendo prorſus epiſcopum in illo loco ab exercitio iuris epiſcopalis.de quo dic vt plenius per eundem in d.c.cum contingat.de foro competen.

8 † Quartò colligit & infert Panor.aliud ſingulare ex text.in d.c.auditis.quòd exercens iuriſdictionem in aliquo loco vniuerſaliter,vel in certis articulis,videtur illam præſcribere:excludendo illum ad quem pertinebat iuriſdictio. Non autem vt in exercitio cum illo concurrat. Et ſic ſecundum Panor.inferior præſcribit contra epiſcopum priuatiuè, non cumulatiuè tantum:& idem tenuit Calderi.conſil.ij.ſub rubr.de præſcript.

Eandem concluſionem firmat Panor.in cap.irrefragabili.in princip.in pen.not.& in ca.paſtoralis.in princip.col.ij.de offic. ordi.& ibi late per Felin.facientem regulam, quòd iuriſdictio competens alicui iure ſpeciali venit accumulatiuè ad vniuerſalem:cum octo limitationibus:& per Feli.in d.c.auditis.in fi. v.col.vbi addit, quòd ſicut abbas poteſt præſcribere facultatem autorizádi permutationibus:ita etiam vniendi.& ibi per eum.& pro pleniori doctrina vide Panor.in d.ca.cum olim.in viij not.de præſcriptio.vbi colligit nouem iura præſcriptibilia per inferiorem epiſcopo.

9 † Primo ius inſtituendi in eccleſia,& capellis, quod intelligit Panor.procedere etiam quo ad curata beneficia: vt in illis præſcribatur inſtitutio authorizabilis:vt prædictum eſt.

Secundo præſcribi poteſt ius deſtituendi.nam ad eum ſpectat deſtitutio ſeu priuatio beneficij:ad quem ſpectat, inſtitutio.c.cum ex iniuncto.in fin.& ibi gl.de hære.c.j.& ij.de capel. mona.c.cum.& plantare.§.in eccleſiis.de priuileg. Tamen præſcripta inſtitutione non eſt præſcripta deſtitutio: vt dixi allegando

gando Panor.in ſecunda parte princip.col.vij.vltra medium. licet ipſe ſuprà ſentiat oppoſitum.

Tertiò præſcribi poteſt ordinatio clericorum quo ad minores ordines:quos præſcribens iure communi poteſt conferre: vt in abbatè,qui poteſt dare minores ordines.cap.abbates.de priuileg.in vj.& c.j.lxviij.diſtinctio.

In aliis vero maioribus non cadit præſcriptio : quia ea quæ ſunt ordinis epiſcopalis:& ſpecialiter epiſcopis reſeruata,non præſcribuntur : nec poſſunt alij competere ex præſcriptione, vel conſuetudine.c.quanto.& ibi not.Panor.in j.no.de conſuetudi.Not.plenè.do.Cardi.conſil.cxxxj.videndum eſt plene.

Sed aduertè,quod ſi poteſt conferre iure communi:non cadit præſcriptio.Ideo ſecundo modo poteſt hoc intelligi ſecundum Panormi.quod poteſt præſcribi ordinatio clericorum per inferiorē puta abbatem : vt faciat ſuos clericos ordinari : per quem voluerit epiſcopum : & ſic per alium quam per ordinarium.Hoc enim eſt præſcriptibile.c.veniens.de præſcript.vbi aliàs ceſſante præſcriptione : licet forent abbas , & monachi exempti tenentur accipere ordines à diœceſano:vt habetur in dicto capitulo,veniens.

Quartò præſcribi poteſt per inferiorem prælatum contra epiſcopum ius pœnitentiæ iniungendæ quo ad grauiores culpas : & quo ad caſus reſeruatos epiſcopo:de quibus per gl.magiſtram.in c.ij.de pœnitent.& remiſ.in vj.& per Oldra.conſil. clvj.primum de quo quæritur an interuenerit:quia omnia quæ ſunt iuriſdictionis , & dignitatis epiſcopalis poſſunt per inferiorem nomine ſuæ eccleſiæ præſcribi ſecundum Panormita. in d.c.cum olim.licet contrarium ibi velit Butri.per illum tex. cui reſpondet Panormit.columna ij.qui idem tenet in capitul. cum non liceat.in fin.de præſcript.& latè firmat Caider.conſil. ij.ſub rubric.de præſcriptio.

Quintò præſcribi poteſt baptiſmum.id eſt vt habeat rector in eccleſia ius tenendi baptiſmum. Simile habetur in capitul. ij.de capel.mona.

Sextò præſcribi poteſt decimarum perceptio : videlicet , vt inferior prælatus non tradat quartam epiſcopo ſibi iure communi debitam:ſeu quòd nullam partem tradat.c.de quarta.de præſcript.requiritur tamen titulus : vt ibi habetur : ex quo ius commune reſiſtit: vel tantum temporis:cuius initij.&c.cap. j.de præſcript.in vj.

Septimò præſcribi poteſt ius celebrandi diuina in eccleſiis

epiſcopo

epiſcopo ſubiectis. Quod declara: vt per Pan. in d. c. cum olim.

† Octauò præſcribi poteſt poteſtas excommunicãdi: interdicendi, & abſoluendi reſpectu clericorum, & eccleſiarum ſecularium. nam ſubditos ſuos poteſt abbas de iure cõmuni excommunicare: vt habetur in c. ſicut. de ſimo. & in c. cum in eccleſiis. de maio. & obe. & in c. cum ab eccleſiarum. & ibi plenè notatur de offic. ord. Requiritur tamen in tali præſcriptione titulus cum curſu xl. annor. vel tantum tempus cuius initij. &c. ex quo ius commune reſiſtit. c. j. de præſcript. in vj.

Prædictam cõcluſionem limita: vt procedat in habente iuriſdictionem eccleſiaſticam. Secus in nõ habente: quia abſque iuriſdictione præſcribi non poteſt poteſtas excommunicandi, nec interdicẽdi eccleſias. Sed habens prærogatiuam in alios: vt Archidiaconus, vel Præpoſitus poſſunt præſcribere poteſtatem excommunicandi, & interdicẽdi ſecundum Ioã. And. in c. auaritiæ. de ele. in vj. in nouel. refert Panor. in c. quæſiuit. de his quæ fiunt à prælat. Sed an requiratur ſcientia & patientia epiſcopi: patet ex his quæ habentur ſ. an iij. q. ij. partis huius v. ver. ij. q. &c. circa præſcriptionem iuriſdictionis: quia iſta quæ præſcribuntur, ſunt iuriſdictionis epiſcopalis. & per Pan. & Can. in d. c. cum cõtingat. de fo. compe. Nonò vltra Pan. præſcribi poteſt ius vniẽdi eccleſias ſubiectas: quod competit ſoli epiſcopo: vt in c. ſicut vnire. de exceſ. prælа. per inferiorẽ prælatum. vt per d. Car. in cle. j. §. ad hæc. de ſtat. mona. in vij. & vlti. q. Pan. in d. c. ſicut vnire: vbi concludunt quod tale ius præſcribitur cum titulo & bona fide ſpacio xl. ann. vel per tãtum tempus, cuius initij. &c. Et de materia: an & quando poſſint iura epiſcopalia præſcribi? vide per d. Car. conſi. cxxxij. videndũ eſt plenè & pulchre Calde. conſil. ij. ſub rub. de præſcri. vbi cõcludit quod archipreſbyter cũ capitulo cathedralis eccleſiæ poſſunt præſcribere cum aliquo colorato titulo omnia iura epiſcopalia, & iuriſdictionẽ epiſcopalem in aliquibus ſuis eccleſiis, & monaſteriis, ac prælatis, rectoribus: clericis & quibuſcunque perſonis: & nõ ſolum accumulatam: ſed etiã ſeparatam & diſtinctã: vt ibi latius per eum, exceptis quæ ſunt ordinis epiſcopalis, & quibuſdam aliis iuribus impræſcriptibilibus: quę ipſe enumerat per ordinem.

ADDITIO.

a De hac materia: an poſſint præſcribi iura epiſcopalia: & quo[illegible] & in ſpecie an archipreſbyter cum capitulo cathedralis eccleſiæ poſſunt præſcribere, cum aliquo colorato titulo iura

epiſco

epiſcopalia & iuriſdictionem epiſcopalem in aliquibus eccleſiis: vide pulchrum cōſil. Calde. conſil. ij. ſub rubri. de præſcrip. & ibi quæ iura retineat epiſcopus tanquàm impreſcriptibilia in eccleſiis in quibus capitulum vel inferior præſcripſit epiſcopalia. Et an & quando iura epiſcopalia præſcribi poſſint. not. doct. in c. bonæ. de poſtu. præla. Inno. & doct. in c. conquerente. de offi. ordin. vbi no. an archiepiſcopus poſſit ex præſcriptione ſibi quærere ius deferēdi crucem in prouincia alterius: de quo per gloſ. in c. j. vt lit. penden. & in c. quicunque epiſcopus. xvj. q. iij. & quòd capitulum non poſſit præſcribere contra epiſcopum ſede vacante renuntiationem beneficiorum Rota deci. cccxij. in nouis.

b Adde Roma. in notabili. fol. 13. col. iiij. vbi concludit quòd præſcribit inferior iuriſdictionem cognoſcēdi inter ſubditos.

c Adde eundem Panor. in c. cum ex officij. col. j. de præſcript. Calde. conſil. ij. ſub rubrica, de præſcript. vbi dicit quod poteſt præſcribi cognitio cauſarum matrimonialium per inferiorem epiſcopo: quæ ſpecialiter ſpectat epiſcopo. §. j. de conſan. & affinit. per d. c. auditis. & c. literas. de reſtitu. ſpoliato. fortius ergo iſtud procedit in aliis cauſis inferioribus: vt ibi latè per eum.

SVMMARIVM.

1 *Inferior prælatus an poſſit præſcribere libertatem ſiue exemptionem ita quòd nullomodo ſubiiciatur epiſcopo. & num. 4. quantum tempus ad hoc requiratur?*

2 *Præſcribi non poteſt contra obedientiam in totum.*

3 *Abbas exemptus habens ſub monaſterio ſuo certam parochiam populi non exempti quanto tempore poſſit præſcribi cōtra epiſcopum?*

5 *Detrahi an poſſit de præſcriptione tēpus quo durauit prælatus qui conceſſit exemptionem. &c.*

6 *Eccleſia licet ſit exempta priuilegio, aut præſcriptione tenetur, tamen reuerentiam epiſcopo exhibere.*

7 *Exempti præſcriptione, vel priuilegio habent neceſſario poſtulare à proprio epiſcopo ea quæ ſunt ordinis epiſcopalis.*

8 *Ordinarius exercens iuriſdictionem in eccleſia exempta quanto tempore contra eam præſcribat?*

1 DVodecimò quæro. † An inferior prælatus poſſit præſcribere libertatem, ſiue exemptionem: ita quod non ſubiicia-

a tur epiſcopo: ſed ſit in totum exemptus?[a]

Iſtam q. mouent glo. & Cano. præſertim Panor. in c. cum non liceat.

liceat.col.iiij.verſi.venio ad tertiã & vltimam partem.de præ-
ſcri.& determinant: quòd eccleſia inferior poteſt præſcribere
libertatem,& exemptionem contra epiſcopum, & alios ſupe-
riores. vt ipſis non ſubſit: ſed immediate ſubiiciatur eccleſiæ
Romanæ,per text.in c.cum olim.de priuile.& in c.cum perſo-
næ.eo.li.vj.vbi valet præſcriptio contra epiſcopum in iure ſu-
perioritatis:vel etiam poteſt ſubditus præſcribere: quòd non
ſubſit ordinario:ſed alteri: & præſcribit libertatem contra ſu-
periorem ſuum. Sed non poteſt quis præſcribere ſimpliciter,
b quod nõ ſit ſubiectus ſuperiori ſuo,nec alteri:quia non poteſt
præſcribi contra obedientiam [b] in totum. Et ita loquitur tex.
in d.c.cum non liceat. Sed quod obedientia debita vni de-
beatur alteri,vel quod quis immediate ſubſit Papæ:illud bene
præſcribi poteſt.d.c.cum olim.& c.cum perſonæ.vbi Ioã.And.
in nouel.c [illegible] ij.poſt Ioan.Mona.ponderat ibi text.in verbo.li
bertate, quod non dicit exemptione: quia plena exemptio per
ſubditum præſcribi non poteſt.d.c.cũ non liceat. Tamen præ-
ſcribi poteſt: vt ipſe dicit ſubditus ab alio.c.cum ex officij. de
præſcriptio. & c.cum ſuper. de re iudic. & ipſe etiam ſubditus
bene poteſt præſcribere certas libertates. allegat c.auditis. de
præſcrip.& c.accedentibus.de exceſ.prælato.& c.j.de conſan-
gui.& affini. Addo quod iſtam q.diffuſe examinat Ioã.And.
in add.Spe.ſuper rub.de præſcr.vbi adducit pulchra argumen
a ta hinc inde,quibus reſpondet:& tandem approbat prædictam
diſtinctionem ſeu doctrinam. [a] quòd contra obedientiam præ-
ſcribi non poteſt: vt quis nemini ſubſit:& ſit acephalus, id eſt,
ſine capite. c.nullam.c.viij. diſt. ſed obedientia certæ perſonæ
vel certæ dignitatis bene præſcribitur ſecundum eum d.c. cum
c perſonæ. Et ibi vide per Ioan. And.practicam & modum ar-
ticulandi ſuper præſcriptione exemptionis. [c] Hinc decidunt
Domini de Rota.deci.ccxx[illegible]j.& refert Panor.in d.c.cum olim.
quod ſi ſubditus epiſcopo iure communi format articulos con-
tra epiſcopum: quod eſt exemptus ab omni ſua iuriſdictione:
[illegible] præſcripſit omnimodam libertatem, tales articuli non
[illegible] admittendi: ſecus ſi dicit: quod alteri præſcripſit hanc iu-
riſdictionẽ:vel quod ipſe præſcripſit,quod ſit alteri ſubiectus.
[illegible] refert & ſequitur Feli[illegible] in d. c.cum non
liceat. [illegible] exceptum.& eam dicit elegantem [illegible] pro illa ad-
[illegible] conſilia Oldra. & Rotam ſub titu.de præſcri.deci.j.
[illegible] illa quam ibi allegat Panor. ſub alio numero.
Quæ [illegible] doctrina [illegible] latius per Panor.col.[illegible]

reſpondentem ad quędam motiua contraria, & tradentem intellectum ad regulam. l. ſine poſſeſſione. ff. de vſucapio. & cap. ſine poſſeſſione. de regu. iur. in vj. † Et ibi in verſi. poteſt etiam
3 decidi circa ſi. cómen. determinat idem Panor. q. quòd abbas exemptus habens ſub monaſterio ſuo certam parochiam populi non exempti: in qua exercuit curam animarum per monachos ſuos nunc vni: nunc alteri committendo: prout ſibi videbatur expedire: nec vnquam ipſe recepit curam ab epiſcopo: nec ab eo fuit ipſe abbas inſtitutus: vel curæ præpoſitus: nec pariter per eum viſitatus. & hoc durauit per tantum tempus, cuius initij. &c. præſcripſit contra epiſcopum: vt ipſe committat curam. & vt ipſe viſitet & corrigat præpoſitũ curæ: quia poteſt præſcribere iura epiſcopalia. vt in d. c. auditis. & in c. cũ olim. eo. tit. & per io. ã And. in c. cũ epiſcopus. de offi. ordi. in vj. & reſpondet ibi Panor. ad contraria, concludens quòd etiam præſcribi poteſt inſtitutio: ſeu commiſſio curæ animarum.

De quo dic, vt plene not. in c. cum ſatis. de offi. ordi.

Prædictam concluſionem quæ habet quod exemptio poteſt præſcribi contra epiſcopum, ita quod quis ſubſit immediate Papæ limita & declara. vt pulchrè per Feli. in d. c. cum non liceat. col. vj. circa fin. verſic. modò ſi ad hoc. vbi dicit ex mente Cardi. ibi quod hoc debet intelligi, dummodo tales allegantes exemptionẽ ex præſcriptione fuerint à Papa habiti & tractati. vt immediate ſubiecti. Sed ſola generalis præeminentia Papæ non redacta ad actus ordinario præiudicantes non ſufficit: quia alias ſequeretur quòd ſemper valeret omnis præſcriptio libertatis contra epiſcopum, nam præſcribens diceret: Sum ſubiectus Papæ, non tibi. & ſic tex. in d. c. cum non liceat ſeruiret de vẽto. & illud fortè ſenſit abbas Panor. vnico verbo ſecundum eum in c. quod ſedes. col. iij. verſ. an autem illa poſſint. de offi. ordi. dum declarat. c. in archiepiſcopatu. de rapto.

Quàm conſiderationem dicit Feli. nõ inuenies in tuis ſcartapacijs: ideo eſt bene notanda pro limitatione præmiſſorum: & pro defenſanda iuriſdictione ordinariorum.

4 † Sed opportune quæritur: quantum tempus requiratur ad præſcribendum huiuſmodi libertatem ſiue exemptionem.

Hanc quæſtionem non tangunt Abb. Pan. & Fel. ibi [illegible] licet ſit neceſſaria: [illegible] ergo q cum titulo, puta cũ priuilegio licet inualido: [illegible] talem cauſam [illegible] ſufficit [illegible] plene no. per gl. & C[illegible] & Abb. Panor. & Felin. in c. [illegible] de præſcrip. [illegible] talis libertas

UNIV

ſiue exemptio ſpacio xl.an. Sed ſine titulo requiritur tempus, cuius initij. &c. ex quo ius cõmune reſiſtit huic præſcriptioni. c.j. de præſcript. in vj.

Iſta diſtinctio colligitur in terminis ex text. iuncta gloſſ. in d.c. cum perſonæ. verſicu. quod ſi talis de priuileg. in vj. & ibi not. Ioan. Andr. colum. j. in nouel. & Gemi. in ij. oppo. verſic. ſed quæro. vbi declarant quando priuilegiũ dicatur dare cauſam præſcribendi. & ponunt exemplum: vt quia priuilegium apoſtolicum: per quòd dabatur libertas vel exẽptio: erat ſubreptitium: quia imperatũ lite pendente. Et ſic non valebat. c. ſi. vt lite pendente. Dedit tamen ſucceſſori impetrantis cauſam præſcribendi: qui habet bonam fidem, & iuſtam ignorantiam cum titulo colorato. Et de hoc dicunt eſſe caſum in c. cum olim. de præſcript. vbi bonus text.

5 † Sed nunquid de præſcriptione detrahi debeat tempus, quo durauit prælatus: qui conceſſit alicui eccleſiæ exemptionem: vel tempus quo viuunt clerici, qui incipiũt præſcribere exemptionem ex minus legitimo titulo? vide per Calde. conſi. iij. & iiij. ſub rubr. de præſcri. vbi determinat, quòd non.

6 † Circa prædicta nota duo. Primò quòd licet eccleſia ſit exempta priuilegio, vel præſcriptione, tenetur tamen exhibere reuerentiam epiſcopo: & ire ei obuiã proceſſionaliter more aliorum. Et præcedet epiſcopus in loco exempto exiſtenti in ſua diœceſi: quia ius reuerentiæ nunquam tollitur per exemptionem. ita dicit no. Bal. in l. ſi. per illum tex. bene probantem in ver. reuerẽtia. C. de bo. lib. Et ita reſpondit Oldr. Archiepiſcopo Rauenatenſi: vt ipſe dicit referri & ſequitur do. Felin. comprobans hoc dictum per plura in d.c. cum non liceat. col. j.

Subdit tamen quod forte valeret præſcriptio: quam probaret eccleſia inferior, quod prælatus ipſius præcederet in ſua parochia: quia illud non eſt præſcribere reuerentiam: ſed partem reuerentiæ. Et ita reſponderi poteſt ad illum tex. ſecundũ Feli.

Anto. Rom. in ſuis ſingularibus fol. 13. ſingulari. cccclxxvj. incip. epiſcopus: vbi facit tex. in d. l. ſi. in ver. reuerentiam ſingularem ad hoc, quod nunquam cenſetur remiſſum ius reuerentiæ.

7 Secundò no. quòd exempti præſcriptione, vel priuilegio habent neceſſario poſtulare & requirere à proprio epiſcopo ea, quæ ſunt ordinis epiſcopalis: nõ obſtante exemptione: vt chriſma: oleum ſanctũ: conſecrationes baſilicarũ: ordinationes clericorum, & his ſimilia: niſi aliud in ipſorũ priuilegiis cõcedatur.

Caſus eſt in c. veniens. & ibi no. Abb. Panor. col. ij. in vj not. de præſcrip. vbi remiſſiue tradit quæ ſint ordinis epiſcopalis. not. Ioan. And. in c. j. col. fi. de priuile. in vj. in quo text. ponuntur caſus, in quibus ordinarius habet iuriſdictionem in exemptos. Et alios caſus ponit ibi remiſſiuè Ioan. And. col. vlti.

8 † Quid autem ecõtrà poſito, quod aliqua eccleſia ſit exempta per priuilegium vel legitimã præſcriptionem, quanto tempore ordinarius exercens iuriſdictionem in eccleſia ſuæ diœceſis exempta præſcribat: ſeu acquirat iuriſdictionẽ amiſſam? & ſic contra huiuſmodi exemptionem & libertatem? vide per domi. Anto. de But. in repeti. c. peruenit. col. xv. circa medium. verſic. ex hoc infertur. de cenſi. & per domi. Bertach. firma. in ſuo tract. de epiſcopo. in xx. quæſtio. ſecundæ partis.

ADDITIO.

a De hac q. an prælatus inferior præſcribat exemptionẽ contra epiſcopum. vide do. Bertach. firma. in ſuo trac. de epiſcopo. in xvj. q. ij. partis illius tract. & an de tali præſcriptione detrahi debeat tempus quo vixit prælatus, qui conceſſit exemptionem Cal. conſil. ij. ſub rubr. de præſcript. & conſil. ſeq. & an inferior epiſcopo poſſit contra eum præſcribere iura ſuperioritatis? vide per Ioan. And. in c. abbates. de priuil. lib. vj. in nouel. & ibi: an abbas poſſit præſcribere poteſtatem benedicendi populum ſolenniter. & quod poſſit præſcribi exemptio. firmat Panor. conſi. xciiij. videtur primo. j. volu. vbi dicit quòd priuilegium & præſcriptio æquiparantur. & ſicut aliquæ eccleſiæ poſſunt eximi per priuilegium, ita & per præſcriptionem.

SVMMARIVM.

1 *Quarta canonica an poſſit præſcribi.*
2 *Epiſcopo petente quartam decimarum ab aliqua eccleſia inferiore, illa autem opponente præſcriptionem, cui incumbat onus probandi.*
3 *Ius quo vna eccleſia petit cenſum ab altera an ſit præſcriptibile.*

1 DEcimotertio quæro. † An præſcribi poſſit quarta epiſcopalis, vel parochialis, quæ vocatur quarta canonica. a Et a epiſcopus iure commun. debet habere quartam omnium oblationum, & decimarum eccleſiarum inferiorum, & mortuariorum ab eccleſiis inferioribus. vt eſt text. in c. conquerente de offi. ordi. vbi enumerantur iura epiſcopalia quæ habet epiſcopus in eccleſiis ſibi ſubiectis. Et de quarta mortuariorum & [illegible], eſt text. in c. officij. & in c. requiſiſti. de teſtamen. Vtrum

Vtrum ergo eccleſiæ inferiores poſſint præſcribere aduerſus epiſcopum quod non ſoluant iſtam quartam?

Iſtam quæſt. decidit text. in c. de quarta. iunctis ibi not. de præſcript. vbi habetur, quod præſcribitur iſta quarta ſpacio .xl. annorum: concurrente titulo colorato, vel putatiuo iuſto errore cauſato cum bona fide. & ibi plene not. glo. & omnes Cano. præcipue Panor. & Felin. & gloſ. in c. j. de ſta. reg. alias deficiente titulo: requiritur tantum tempus: cuius initij &c. cum iſta præſcriptio ſit contra ius commune c. j. de præſcript. in vj. not. gloſ. & doct. in c. ſi diligenti. de præſcrip. & in ſpecie domi. Card. conſi. xxvj. pro euidentia in ſin.

2 ¶ Et quando epiſcopus petit quartam decimarum ab eccleſia inferiore: & eccleſia opponit præſcriptionem: cui incumbat onus probandi.

Et an debeat eccleſia probare negatiuam, quòd non ſoluit per tempus requiſitum ad præſcriptionem: vide pulchrè per Ioan. Andr. [illegible] late examinantem in c. ſine poſſeſſione. de reg. iur. in vj. in mercu. & Alberi. ibi poſt eum.

3 ¶ Et circa materiam. d. c. de quarta annecto aliam q. vtrum eccleſia contra eccleſiam præſcribat penſionem præſtari ſolitam ſpacio quadraginta annorum: quam vide decitam per Paul. de Caſt. conſil. ccxcj. in antiq. & per Bar. in repe. c. peruenit. col. [illegible] de cenſi. vbi quærit quid ſi vna eccleſia petit cenſum ab altera: an hoc ius ſit præſcriptibile: & an cenſeatur reale vel perſonale: & ſatis deciditur ex prædictis.

Et inuenitur Pau. de Caſt. præallegato conſi. ccxcj. quæſtionem facti. quòd Abbas qui recognouerat: & conduxerat quartam canonicam decimarum a capitulo eccleſiæ Tridentinæ in perpetuum ſub certa penſione: licet per quadraginta, vel quinquaginta annos non ſoluerit: non præſcripſit aduerſus [illegible] in futurum ſoluere teneatur: per fundamenta de quibus ibi per eum.

ADDITIO.

a De præſcriptione quartæ canonicæ: vide per Panor. conſil. xxj. circa fin.

SVMMARIVM.

1 *Eccleſia an poſſit aduerſus eccleſiam præſcribere quartam parochialem quam debet eccleſia non parochialis quo ad defunctum eccleſiæ parochiali?*

2 *Conſuetudo reprobata prædicatoribus, & minoribus quo ad præ-
ſcriptionem qua ſit?*

1 DEcimò quarto quæro.† Vtrum eccleſia aduerſus eccleſiã
poſſit præſcribere quartam parochialem: a quam debet
a eccleſia non parochialis quo ad defunctũ eccleſiæ parochiali
de omnibus relictis ſibi factis,& de funeralibus defuncti,& ad
quam tenentur etiam mendicantes.vt in cle.dudum.§.verum.
de ſepultu.vbi glo.& docto.Cardi.decidunt plures quæſtiones
occurrentes circa iſtam quartam:ita quòd non teneatur illam
decætero ſoluere? Concludo quod ſic:concurrente aliquo titu
lo.licet non efficaci:ſed colorato:& iuſto errore cauſato: puta
ex priuilegio inualido.per text.in d.c.de quarta.cum ibi nota-
tis per glo.& docto.Alias requiritur tantum tempus cuius ini-
tij &c.cum talis præſcriptio ſit contra ius c.j.de præſcriptio.in
vj.ita determinat Alexand.conſi.cxcvj.viſo teſtamento.col.pe.
& vlti.verſi.de præſcriptione autem.ij.volu.ſola vero conſuetu
do : in qua non requiritur titulus: ſed tempus xl.anno. quando
eſt contra ius vt dicatur legitime præſcripta.c.fina.cum ibi no.
maximè per Abb.Panor.col.vij.verſ quantum vero tempus.de
2 conſue.non excuſaret prædicatores,& minores,† quia in præ
dicatoribus & minoribus talis conſuetudo eſt expreſse repro-
bata.per text.in d.cle.dudum.§.verum.ibi de quibus etiã quar
ta ſiue canonica portio dari ſiue exigi non conſueuit.Et intelli
gitur reprobata tam præterita,quàm futura:vt concludit Alex.
conſi.proxime allegato.colum.ij.verſic.præterea non obſt.& c.
ideo in prędicatoribus & minoribus requiritur neceſſario præ
ſcriptio xl.anno.cum titulo,licet inualido colorato tamen, vt
ſupra:vel tantum tempus cuius initij &c.quod habet vim pri
uilegij & exemptionis.c.ſuper quibuſdam.§.præterea.de verb.
ſig.& c.j.de præſcript.in vj.

ADDITIO.

a De iſta quarta parochiali ſatis amplè tractat Alexand.conſi.
cxcvj.infra alleg.ſecundo volu.vbi tractat de quibus relictis
ſolui debeat:& Bald.conſi.ciiij.j.volu.& diffuse do.Petr.de Pe-
ruſ.in ſuo tracta.quem edidit de quarta canonica per totum.
Nec poteſt teſtator diſponere:quod iſta quarta non ſoluatur:vt
eſt caſus in c.officij.de teſtam.& late per Feder.de Senis.conſi.
ciiij.Ioannes ſeruus : vbi plura ponit ad declarationem cle.
dudum

dudum.§.verum de ſepultu.& ibi interſeritur tenor cuiuſdam bullæ apoſtolicæ.

SVMMARIVM.

1 *Laici an conſuetudine poſſint præſcribere, quòd rector eccleſiæ det in quibuſdam feſtis candelas, & ſimilia?*

1 DEcimoquintò quæro † Vtrum laici poſſint præſcribere, quòd in feſto purificationis beatę Mariæ virginis præſbyter, ſeu rector parochialis eccleſię debeat eis dare candelas benedictas de cera noua: & quid in ſimili?

Iſtam q.decidit Oldra.conſi.clv.quæro an laici: vbi concludit quòd talis conſuetudo eſt præſcriptibilis ſpatio quadraginta anno.cum ſit modicum præiudicialis eccleſiis: & idem dici poteſt in ſimilibus.

Adde Feli.poſt Cardin.in c.cauſam.verſi.dicit etiam hic de præſcript.

SVMMARIVM.

1 *Viſitatio & procuratio an poſſit præſcribi?*
2 *Regula quod contra viſitationem & procuratione non currat præſcriptio ſex modis limitatur.*
3 *Præſcriptio prodeſt in his oneribus euitandis, quæ ſunt præſcriptibilia.*
4 *Præſcriptio contra cathedraticum vt nullum debeatur an currat?*
5 *Charitatiuum ſubſidium an contra epiſcopum poſſit præſcribi?*

1 DEcimoſextò quæro † An poſſit præſcribi viſitatio & procuratio. De iſta materia vide plene in c.cum ex officij.vbi text.& ibi Inno.Panor.Feli.& omnes Cano.late tradunt de præſcript.& eſt etiam text.in c.cum inſtantia.de cenſi.vbi notatur. & in dictis locis habetur an procuratio poſſit præſcribi ex toto vel in quota:& an poſſit expreſſe remitti per ſuperiorē: vel in aliud commutari. Et refert Feli.in d.c.cum ex officij duos tractatus de materia viſitationis & procurationis dominorū Mariani Socini & Franciſci Pauini: & ibi col.iij.cum tribus ſeq.
2 latè explicat iſtam materiam faciens regulam, † quod contra viſitationem & procurationem non currit præſcriptio per illa iura, quam limitat ſex modis. Et præſertim quando præſcriptio viſitationis & procurationis allegaretur ab alio prælato:qui di

ceret ſe præſcripſiſſe poteſtatem viſitandi ſubditum alterius: quia poteſt induci talis præſcriptio illius excluſiua per text.in d.c.cum ex officij.verſicu.& ſi alius. Et poteſt iſta præſcriptio induci nedum à prælato extraneo:ſed etiam à prælato ſubdito ipſius epiſcopi:vt ibi per Panor.in v.not.& per Feli.in iij.limita.col.iij.& pulchre dixit Panor.conſi.xciiij.videtur primo.j.vol.quòd licet in procuratione legatorum,& nunciorum ſedis apoſtolicæ non currat præſcriptio contra ipſos legatos.vt in c.accedentes.de præſcript. Tamen contra reſiduum cleri bene currit:vt reliqui clerici ſeu eccleſiæ teneantur ad integrã procurationem legatorum & nuntiorum illa eccleſia excepta.

Iſtud fuit ſingulare dictum Ioan.de Lign.in d.c.accedentes.vt refert Abb.Panormi.in prædicto conſi.

Quod an ſit verũ vide plenè per Feli.in d.c.accedentes.col.v.circa fi.& ſeq.verſi. cæterum limitauit.&c.& declara : vt ibi per eum.dicit etiam Panor.præalleg.conſi.quod fortius debet admitti præſcriptio libertatis contra omnes eccleſias, quàm contra vnam eccleſiam particularem.vt not.Inno.in c.cum dilectus.de conſue.

3 † Subdit Abb.Panor.in præallegato conſi.quòd præſcriptio prodeſt in his oneribus euitandis,quæ ſunt præſcriptibilia. In aliis vero non:vt eſt caſus.in clemen.prima:iuncta glo.in verbo legitima de cenſi.& ibi ponit in quibus oneribus nõ currit præſcriptio,videlicet in cathedratico : procuratione:& in aliis ibi enumeratis.

Eandem concluſionem firmat Calde.conſi.ij.ſub rubrica.de præſcript.vbi etiam enumerat : quæ & qualia iura epiſcopalia præſcribi poſſint:& quæ non.

4 † Sed eſt notandum, quod præſcriptio contra cathedraticum vt nullum debeatur non currit. Sed quod minus debeatur ſic. glo.in c.quicunque.x.j q.vij.no.do.Cardi.in cle.j.in prin.in iij q.de iurepatro.& in cle.j.in vij.q.de cenſi.Et vide per Abb.Panor. in d.c.accedetes.col.iij.de præſcri.& ibi an cenſus præſcribatur.

5 † Not.etiam quod charitatiuum ſubſidium quod eſt ius epiſcopale:vt in c.conquerente.de offi.ord non præſcribitur contra epiſcopum.vt not.Ioan.Andr.in c.cum venerabilis.de cenſi.& Archi.x.quæſtione prima,ſuper gloſ.ſummæ,cum concordan.per Brixienſem in repertorio.in verbo præſcriptio colum.v. verſi.charitatiuum.

Qualiter autem præſcribatur taxa beneficiorum vide per Cardi.in clemen.ij.in viij.q.de deci.

SVMMARIVM.

1 *Præſcribi an poſſit, quod epiſcopus vel prælatus non teneatur conſilium ſui capituli perquirere in gerendis per eum?*
2 *Prælatus poteſt præſcribere ea quæ ſpectant ad capitulum.*

1 DEcimoſeptimò quæro.† An poſſit præſcribi, quòd epiſcopus vel prælatus non teneatur requirere conſilium ſui capituli in gerendis per eum, maxime in corrigendis exceſſibus ſubditorum: prout de iure communi tenetur. c. quanto. & c. nouit. de his quæ fi. à præla. Vel contra præſtationē conſenſus alias neceſſariam?

Iſtam quæſtionem determinat text. in c. pe. de conſue. lib. vj. & ibi no. Io. And. & Gemi. vbi dicitur quod in hoc valet conſuetudo canonicæ præſcripta. dic vt ibi habetur. & per Inno. & Io. And. in c. paſtoralis. de dona. & in c. ea noſcitur. de his quæ fiunt à præla. vbi tangunt docto. an epiſcopus, vel prælatus ex præſcriptione poſſit acquirere poteſtatem alienandi bona eccleſiæ ſine conſenſu capituli. & determinant quod ſic: licet gl. tenuerit contrarium in cle. ſi vna. de reb. eccle. non alie. in verbo contentiente. ad fi. ſed eam reprobant cōmuniter docto. & vide ibi do. Card. in viij. q. qui concludit, quod in tali præſcriptione requiritur tempus cuius initij &c. ex quo ius commune reſiſtit. & vide Berta. in reper. in verbo præſcriptio quinto. col. iij. verſi. præſcri-
2 ptio contra præſtationem. & ratio præmiſſorum eſt: † quia prælatus præſcribere poteſt ea quæ ſpectant ad capitulum: & econtra, vt probatur & notatur in c. ineſt agabili. §. exceſſus. de offi. ordi. no. Pan. in c. ea noſcitur. col. ij. de his quæ fi. à præla.

SVMMARIVM.

1 *Iura parochialia an poſſint ab vna eccleſia contra aliam præſcribi?*
2 *Prælatus vnius eccleſiæ poteſt certa iura parochialia in eccleſia aliena præſcribere.*

1 DEcimooctauò quæro.† An vna eccleſia contra aliā poſſit præſcribere iura parochialia. glo. & do. Card. in cle. quia contingit. §. ſi. in ij. q. de religio. determinant quod ſic, & concludunt quod in tali præſcriptione requiritur tempus xl. ann. cum titulo & bona fide, vel ſaltem tantum tempus cuius initij. &c. Caſte contra ius per c. j. de præſcript. in vj. e. andē concluſionem firmat Pan. licet de prædictis mentionem no faciat in c. cum ccn

tingat.in iij.no.de deci.vbi no.per illum text.quòd vna eccleſia
poteſt præſcribere certa iura parochialia infrà limites alterius
eccleſiæ & etiam decimas coherentes limitibus præſcribendo
2 eas totas: vt ibi latius per eum & in ſpecie: † an prælatus poſſit
præſcribere in aliena parochia ius audiendi confeſſiones, &
miniſtrandi eccleſiaſtica ſacramenta? no. Inno. in c.conquerẽn
te.de offi.ordi.Io.And.in c.quia nõnulli.de cleri.non reſi.Butr.
in c.ex tranſmiſſa.de præſcript.

SVMMARIVM.

1 Vnio eccleſiarum an & quanto tempore præſcribatur?
2 Vnio eccleſiarum quomodo probetur?

1 DEcimononò quæro. † An poſſit præſcribi vnio eccleſiarũ:
& quanto tempore? Iſtam quæſtionem determinat Ioan.
And.in c.qui cõtra.de reg.iur.in vj.in mercu.vbi dixit quòd ad
inducendam vnionem duorum beneficiorum, curam animarũ
habentium neceſſaria eſt præſcriptio tanti temporis cuius ini
tij in contrarium memoria non extat: & ad hoc adducit plures
rationes: & ita refert tenere Hoſt.in ſum.de ſup.negli.præla.§.
quot modis. Et ſequitur Alex.conſi.lxx.in cauſa vertente.j.col.
circa prin.iij.vol.referens idem tenere do.de Rot.in deciſ.ſuis
deciſio.ccix.incip.Item no. Dicit tamen pulchre Io.And.vbi ſ.
2 q † licet nullo ſpatio temporis poſſit induci vnio eccleſiarũ,
niſi per tempus cuius initij &c. tamen ſi probatur, quòd eccle-
ſiæ fuerũt diu poſſeſſæ vt vnitæ probata eſt vnio præſumptiua.
Et ita elegãter conſuluit Old.conſi.ccxcvj.de iure domini Gu
liermoni. & Pet.de Anch.conſi.clxj.in quæſtione eccleſiæ.in fi.
Et refert Fel.in c.cauſam quæ.col.j.verſi.limita dupliciter.de
præſcript.vltra quem addo Alex.præalleg.conſil.quod ipſe no
adducit & corruptæ alleg Pet.de Anch.conſi.clvij.

SVMMARIVM.

1 Res eccleſiæ vt dicatur ſolita concedi in feudum, vel emphyteuſim quantum tempus requirat, & quanto tempore inducatur huiuſmodi conſuetudo?

1 VIgeſimò quæro. † Quantum tempus requiratur vt res ec
cleſiæ dicatur ſolita concedi in feudũ, vel emphyteuſim:
& ſeu quãto tẽpore inducatur conſuetudo infeudandi res eccle
ſiaſticas, vel emphyteoticãdi? quã.q.vide plene diſcuſſam per
do.Præpo.poſt gl.Bal.& Alua.in c.j.in prin.col vj.& vij in tit.de
feu.da.poſ.Alex.cõſi.v.ſi vera ſunt.col.ij.ver.fortificatur.v.vol.
vbi cõcludit poſt Bal.& Io.de Imo.ibi relatos per eum, q req
ritur ſpatium xl.ann.infrà quos ſaltẽ his res fuerit certo modo
conceſſa

conceſſa in feudũ ab eccleſia ad hoc vt dicta res dicatur conſueta per eccleſiam cõcedi in feudum. vt ſic poſſit poſtea concedi ſine ſolennitatibus requiſitis in vera alienatione, per id quod habetur in c. ij. de feud. & argum. c. de quarta. de præſcriptio. cum ſimili.

Capio ſecundam partem huius quintæ partis principalis, quæ concernit præſcriptionẽ fiſcalem.

SVMMARIVM.

1 *Bona vacantia fiſco delata poſt denunciationem an poßint vſucapi, vel præſcribi?*
2 *Iura principi reſeruata in ſignum priuilegij ſingularis, quæ ſint & an poßint præſcribi?*
3 *Bona, ſeu iura poſſeßibilia iure communi iam fiſco incorporata quanto tempore præſcribantur?*
4 *In bonis delatis ſeu commiſsis propter vectigal non ſolutum quanto tempore contra fiſcum præſcribatur?*
5 *Bona quando dicantur incorporata in fiſcum, & quando fiat iſta incorporatio?*
6 *Imperium quibus caſibus gaudeat priuilegiis eccleſiæ Romanæ?*
7 *Res mobilis Cæſaris quanto temporis ſpacio vſucapietur?*

1 ET Primo quæro. † quanto tempore præſcribatur contra
2 fiſcum ? In hac materia iura varie loquuntur. nam text. in §. res fiſci. inſtitu. de vſucap. dicit quod bona vacantia fiſco delata poſt denunciationem non vſucapiuntur, vel præſcribuntur. Sed antequam denuntientur fiſco præſcribi poſſunt: qui text. in puncto dicto intelligitur de præſcriptione communi. præſcribuntur tamen huiuſmodi bona ſpacio xl. ann. vt ibi not. glo. per l. omnes. C. de præſcriptio. xxx. ann. bene facit text. in l. comperit. eo. titu. text. vero in l. in omnibus ff. de diuerſ. & tempo. præſcript. tradit regulam generalem quod in omnibus fiſci quæſtionibus præſcribitur ſpacio xx. ann. exceptis caſibus, in quibus minora tempora ſunt conſtituta. per quem text. decidit Bal. in l. data opera. col. xxv. C. qui accuſ. non poſ. quòd bannitam pecuniarium, ſiue pena fiſcalis præſcribitur ſpacio xl. anno. & ſunt plæraque alia iura in hac materia vario modo loquentia: quæ adducit glo. in d. l. in omnibus. & plenius refert Abb. Panor. in loco infra relato: & Paul. de Caſt. in l. fin. col. pen. C. de ſacroſanct. eccle. poſt glo. ſuper verbo centum ann. Et ideo Bart. in d. l. in omnibus tradit doctrinam; quam refert & ſequitur

tur Ang.Aret.in d.§.res fiſci.circa princip.& latius Abb.Panor. in c.cum nobis.col.pen.verſi.nunc quæro.de præſcrip.vbi plenius diſtinguit,quàm faciat Bart.qui vt ipſe dicit omnes ſcribentes veritate, & æquitate præceſſit, prout infra poſt relata multa iura in materia varie loquentia.dicens, quod aut quæritur an currat præſcriptio in bonis ſeu iuribus reſeruatis principi in ſignum ſubiectionis, vt in tributo ſeu cenſu.& in his nullo tempore currit præſcri.l.comperit.C.de præſcri.xxx.ann.

Idem & fortius ſecundum Abb. Panor.in ipſa ſubiectione, vt actiuè præſcribi non poſſit.ne quis ſit acephalus.vt habetur in c.cum non liceat.eo.tit.& latius dicetur infra.

2 † Quædam vero ſunt iura reſeruata principi in ſignum priuilegij ſingularis, vt legitimare ſpurios: creare tabelliones: exigere vectigalia:pedagia:& ſimilia.& in iſtis currit præſcriptio. Sed requiritur ſcientia ipſius principis,& tantum tempus de cuius initio non extat memoria.vt eſt text.ſecundum com. in c.ſuper quibuſdam.§.præterea.de verbo.ſignifi.not.Inn.in c.cum.P.tabellio.de fid.inſtru.& Bart.in l.ſi publicanus.§.in vectigalibus,qui eſt §.fin.aliàs incipit.in omnibus.ff.de public.& in l.j.§.fin.ff.de aqua plu.arcend.

Et vltra Abb. Panor.ibi.quæ ſint de reſeruatis principi. vide per Bart.in l.imperium.col.pen.verſi.quæro quot ſunt gradus. ff.de iuriſd.omn.iud.& ibi latius per Bal.in ij.lect.col.iij.verſi. circa tertiam quæſtionem.qui enumerat ſexdecim ſpecialiter reſeruata principi.& tradunt ibi Alber.& plenius Rom.& Bal. in l.j.C.de iu.aur.annul.& in l.reſcripta.C.de præc.impe.off.

Reſeruata autem Papæ enumerat gloſſ.magiſtra.in c.quod tranſlationem.de offi.leg.& in c.ſicut vnire.de exceſ.præla.& Bald.in d.l.reſcripta. Caſus vero epiſcopo reſeruatos colligit gl.magiſtra.in c.ij.in verbo reſeruantur.de pœni.& remiſ.lib.6.

3 † Quædam autem ſunt bona & iura poſſeſſibilia: ſeu quæ poſſunt poſſideri iure communi.& ſi iſta ſint iam fiſco incorporata, requiritur præſcriptio.xl.ann.d.l.comperit.& ita procedit glo.in d.§.res fiſci.

Fallit ſecundum Bart.in d.l.in omnibus.in caſibus poſitis in l.ſi.C.de ſac.ſanct.eccle.& in l.cum.C.de fun.reip.& l.pen.& l.ſi.C.de fun.patri.lib.xj.In quibus caſibus nulla currit præſcriptio contra habentem fiſcum,& regalia,& non recognoſcentem ſuperiorem,prout declarat Soz.conſil.lxxv.j.col.ſi.verſi. hæc concluſio:& conſi.cl.j.col.fin.verſic.ſed clarum. Quod intelligo excepta præſcriptione centenaria per eaſtum text. in

C.de

C.de ſac.ſanct.quia illa nunquàm cenſetur excluſa gl. Bald.& Ange.in l.j.C.ne rei domi.vel templo.cum concord.adductis per Alex.in l.nemo poteſt.col.vlti.ff.de leg.j.Et late dicetur in viij.q.vltimæ partis vj.principalis.

4 ¶ Si vero non ſunt incorporata: ſed dumtaxat delata tanquam vacantia, ſeu ex cauſa publicata: tunc in bonis delatis, ſeu commiſſis propter vectigal nõ ſolutum præſcribitur contra fiſcum quinque annis, adeo quod vltra vendicari non poſſunt: vt eſt text.not.in l.ij.C.de vectiga.quem facit Rom.ſingu. ſuo notabil.cccclxxxiij.quod eſt. ſol.15.colũ.iiij.incip.ius petendi.&c & Alex.in l.forma.§.ſi.in apoſt. ad Bar.ff.de cenſi.not. Bar.in l.commiſſa.in vltim.q.ff.de pub.& Bald.in l.iij.C.ſi propter pub.penſi. Alex.conſil.xxxj.ponderatis his.in ſi.v.volu.dicentes per illum text.quod fiſcus excluditur quinquennio à vendicatione rei quæ incidit in commiſſum.

Idem dicit Panormi.in d.c.cum nobis.in bonis delatis fiſco propter hæreſim: quia non poſſunt vendicari vltra quinquennium à tempore mortis hæredis: vt eſt text.& ibi not.Barto.in l.ij.C.de apo.& bona gloſ.in l.Manicheos.C.de hæretic. In aliis vero ſi præceſſit denunciatio bonorũ vacantium ſufficit tempus quatuor annorum.l.vlti.quatuor ff.de diuer.& tem.præſcrip.& l.j.C.de quadri.præſcrip. Sed ſi denunciatio non interueniat, & tunc aut quis illa bona poſſedit bona fide tantum ſine titulo, & requiritur tempus.xx.ann.& ſic loquitur d.l.in omnibus. Aut vero poſſedit cum titulo, & bona fide, & ſufficit præſcrip.x.ann.& ſic loquitur text.in l.[illegible].ff.de vſucap. Ita dicendum colligitur ex dictis Bar.in d.l.in omnibus.& Panor.in d.c.cum nobis.ampliatis dicta Bart.& eſt communiter approbata per Canoniſtas ibi.& eam ſequitur Paul.de Caſt.in l.ſi.col.pen. C.de ſac.ſanct.eccle. Aret.cõſil.cliij.conſultatio propoſita.col.vlti. Quando autem bona dicantur incorporata in fiſcum, & qualiter fiat iſta incorporatio pro declaratione prædictæ doctrinæ, traditur plene in l.ſi quando.l.a ij.& in l.ſi vacantia.C.de bonis vacan.lib.x. Aliam doctrinam in hac materia tradit Bal. in d.l.j.col.j.ver.venio ad glo.C.de ſacroſanc.eccle.qui conſtituit differentiam inter fiſcum Romanæ eccleſiæ, & fiſcum imperialem, quod licet cognitio maleficiorum non duret vltra.xx.annos quo ad fiſcum imperialem.l.querela C.de falſ.tamen executio condemnationum, quæ fiunt iure Romanæ eccleſiæ durat vſque ad centum annos per text.in authen.quas actiones.C.de ſacroſanc.eccle.quod videtur verum dicit ipſe contra condemnatos,

&

& eius ſucceſſores vniuerſales:ſed non contra bonæ fidei emptores:vt ſentit vna gl.parua in d.l.fi.quod tamen Bal.eũ affirmat. Vnde videtur indiſtinctè verum, quod contra fiſcum Romanæ eccleſiæ, non currat minor præſcriptio centenaria, per tex.in c.ij.de præſcript.in vj.excepto ſpeciali caſu ibi expreſſo ſuprà prout firmat Paul.de Caſtr.in d.l.fi.C.de ſacroſanct.col. verſi.pro declaratione glo.dicens, quòd hoc procedit in fiſco Romanæ eccleſiæ,ſiue bona fuerint incorporata, ſiue non, & ibi ponit doctrinã circa huiuſmodi præſcriptionem fiſcalem ſequens Bar.in d.l.in omnibus:aliquibus additis. Sed Ang.in l. iampridem.C.commu.de vſuca.id quod dictũ eſt in fiſco Romanæ eccleſiæ:extendit ad fiſcum imperialem, dicens, quod ſicut hodie de iure autenticorum cõtra Romanam eccleſiam non currit minor præſcriptio centennaria.d.authen.quas actiones.ita nec contra cameram imperialem, ſiue Romanum
a imperiũ,[a] quia gaudet prærogatiua Romanæ eccleſiæ.ſequitur Alex.conſi.lxxxiiij.in cauſa vertente.col.j.verſ.ij.dicemus. j.vol.Quod dictum nõ videtur verum, nec de iure procedere, quia eſt contra communem doctrinam Bar.& doc.ſ.relatam: niſi fortè in quatuor caſibus ſpecialibus,de quibus in d.l.fi.C. de ſac.ſanc.vt vult Bart.in d.l.in omnibus.& ideo male ſe fundat Alex.in præal.conſil.in d.l.fi.quia illa.l.non procedit niſi in quatuor caſibus ſpecialibus in ea expreſſis ſecundam gl.ibi ſuper verbo vendiderit.& cõmuniter doc.& dicetur latius in ſequenti tertia parte huius quintæ partis principalis:vbi exami-
6 nabitur intellectus.d.l.fi.† Et ad motiuũ Ang.quod imperium gaudet priuilegiis eccleſiæ Romanæ: reſpõdetur quod eſt verum in caſibus à iure expreſſis: & non in aliis: per ea quæ habentur in l.ſi quis ſeruo perſuaſerit.C.de fur.& per not.per gl. in c.j.in verbo declaramus.ne cler.vel mo.lib.vj.& plene Iaſ.in
7 l.ij.col.iiij.in prin.ff.de iureiu.† Sed nunquid res mobilis Cæſaris vſucapiatur triennio? vide per Bald.in l.j.circa fi.C.ne rei domi.vel temp.& in d.l.iampridem.C.commu.de vſucap.

ADDITIO.

a Quanto tempore præſcribantur cõtra fiſcum: vide per Dy.in c.poſſeſſor.col.ij.de reg.iur.in vj.& quãto tempore res fiſcales præſcribantur not.Ioa.Fabr & Aret.in §.res fiſci.inſti.de vſuca. & ibi Forc.& Iaſ.qui ponit duas limitationes.Alex.conſi.lxxiiij.j.vol.& quando bona confiſcata deinde præſcribantur pone Bal.cõſi.xxxviij.ante fi.ij.vol.Paul.de Caſt.cõſi.cccxxv.aliàs cccxij.in anti.Bal.Ang.& ſcript.in l.ij.C.commu.de vſuca.l.& de

de Pla.in l.iubemus.ver.ſed qualiter.C.de fun.patri.lib.xj.& vi de Aret.in d.§.res fiſci.circa prin.vbi alle.Bar.in l.pen.& in l.fi. C.de fun.patri.lib.xj.& Bal.conſi.cccviij.quidã Lucanus.iij.vol.

Adde Bal.in l.ſicut.col.fi.C.de præſcr.xxx.an.vbi dicit quòd eadem prerogatiua gaudet imperiũ contra pręſcribentem qua gaudet eccleſia.alleg.gl.in §.vt autem lex in auth.de nõ alien.

Et vt clarior habeatur doctrina: procedam in hac materia per quæſtiones particulares.

SVMMARIVM.

1 *Reſeruata principi in ſignum ſubiectionis, & ſuperioritatis an poſſint præſcribi?*

2 *Cenſus, tributum, ſeu publica functio data principi an differant?*

3 *Differentia eſt inter cenſum, & annuã penſionem reſpectu priuati.*

4 *Solutio cenſus contra dominos inferiores eſt præſcriptibilis.*

5 *Cenſus præſtatio, vel tributi non præſcribitur contra principem: ſed bene contra priuatum.*

1 PRima quæſtio eſt. † Vtrum reſeruata principi in ſignũ ſubiectionis, & ſuperioritatis: vt tributũ, vel cenſus præſcribi poſſint: In hac q.ex doctrina Pan.in d.c.cũ nobis.ſ.recitata habetur deciſio, ꝙ talia non præſcribũtur.per text.in l.cõperit.C. de præſcr.xxx.an.no.Bal.in l.ſicut.col.fi.C.e.ti.dicẽs ꝙ eccleſię Romanæ & imperio nõ pręſcribitur in his quæ ſunt reſeruata in ſignũ vniuerſalis dominij.Idē latius firmat Pan.in c.ad audiẽ-
2 tiã.ad fi.cõmen.de pſcri.dicens, † ꝙ inter cẽſum & tributũ, ſeu publicã functionẽ non eſt differẽtia:cũ præſtantur principi in ſignũ ſupremæ poteſtatis:vt notant gl.& Bar.in l.j §.j.ff.de pu-
3 blica.ſed vbi pſtatio fit priuato:bene differũt.vt ibi p Bar. † ponentẽ differentiã inter cẽſum, & annuã penſionẽ reſpectu priuati:de quo eſt gl.not.in c.cõſtitutus.& ibi not.Inn.& Cano.de reli.domi.& not.plene Fel.in d.c.ad audientiã.col.vj.& vij.ver. nequãquã habẽs:rñdẽs ad tex.in d.c.cõſtitutus.q videt facere in cõtrariũ: & ponẽs intellectũ.Sit ergo cõcluſio, ꝙ ea quę cõpetũt principi in ſignũ ſuperioritatis, ſiue vniuerſalis recognitionis: vt pſtatio:cẽſus vel tributi:nõ poſſunt pſcribi: niſi immunitas pſtationis cẽſus eſſet cõceſſa a principe:& tunc ita pſcribitur p xl.an.vt notatur in l.fi.C.de fun.patrim.li.xj ita not.Bal. in d.l.cõperit:& plene Iaſ.in l.imperium.col.x.in fi.ff.de iuriſd.
4 omnium iudi.† Limita iſtã concluſionẽ: vt procedatur reſpectu Papę, vel ſupremi principis: nã contra inferiores dños ſolutio cẽſus bene eſt præſcriptibilis ſecundũ Pan.in d.c.ad audientiam.in fi.

In [illegible] Fel.& Iaſ.de iſta materia:an præſcribatur aduerſus præſtationẽ cenſus:& quo tempore:& qñ currere incipiat:vide

plenè per Raphael.Cuma.cõſi.cxlix. in quodam caſtro per totum.& per Fulgo.conſil.clxvj.in quæſtione quæ vertitur. col.j.
5 circa medi.vbi firmant concluſionem prædictam † quod præſtatio cenſus, vel tributi non præſcribitur contra principem: ſed contra priuatum.ſic:& Panor.conſ.cij.col ij.j.vol.vbi dicit quòd præſcriptio cenſu eſt præſcripta ſubiectio.

ADDITIO.

a An procedat præſcriptio contra non recognoſcentem ſuperiorem habentem fiſcum,& regalia.vide Sozi.cõſi.lxxx.vj.col. fi.ver.v.hæc concluſio: & conſi.clvj.col.fi.verſi.ſed clarum.

SVMMARIVM.

1 *Superioritas, ita quòd quis non ſubſit imperatori, an præſcribi poſſit?*
2 *Obedientia & ſuperioritas non poſſunt præſcribi.*
3 *Aduerſus ſupremam Papæ poteſtatem nunquam præſcribitur.*
4 *Supremus princeps poteſt populo ſuo per ſuum priuilegium, & reſcriptum concedere libertatem.*
5 *Tres ſunt reges non recognoſcentes imperatorem.*
6 *Regna & imperium vnde dicantur exordium habere, & quod illorum prius fuerit?*

1 Secunda quæſtio eſt. † Vtrum ſuperioritas præſcribi poſſit: ita quòd quis non ſubſit imperatori: Et ex doctrina Panor. in d.c.cum nobis.ſupra relata deciditur quòd non.

Hanc concluſionem latius firmat ipſe Panor.in c.cum non liceat.per illum text.col.fi.verſic.& per hunc text.de præſcrip. concludẽs quod nullus princeps, nulla reſpublica poteſt præſcribere contra Romanum imperium:vt ſit ab illa iuriſdictione vniuerſali in totum exemptus vel exempta:ita quod ſit loco imperatoris in ſuo territorio ſiue dominio:& nullum ſuperiorem recognoſcat.Iura tamen imperij ſecundum Panor.præſcribi poſſunt ſuperioritate ſalua.

Sed non eſt poſſibile,vt quis præſcribat quòd nemini ſubſit: quia diceretur acephalus contra text.in c.nulla.lxxxiij. diſtin.
a Tum quia obedientia [a] & ſuperioritas non eſt præſcriptibilis vt ibi.

2 † Et quod contra ſupremam poteſtatem principis non procedat præſcriptio:tamen glo.in c.volumus.x.j.q.iiij.not.Bald. in l.j.col.iiij.C.de emanc.lib.& in c.j.col.j.quæ ſint regal. & ille contra obedientiam principis nunquàm præſcribitur.c.cũ nõ de conſuetu.vbi no.gloſ.& docto.

Sic

Hic decidit not. Bal. in auth. quas actiones. col. vlti. C. de ſacroſan. eccle. quòd non poteſt præſcribi: ne appelletur ad principem: quia iſtud pertinet ad ſupremam iuriſdictionem: licet poſſit præſcribi: ne appelletur ad aliū inferiorem puta epiſcopum. c. venientes. de iureiur. ſequitur do. Phili. de Peruſio in c. dilecti. col. viij. de appel.

3 † Similiter aduerſus ſupremam poteſtatem Papæ non præſcribitur. d. c. cum non liceat. cum ibi no. Not. gl. in c. j. in verbo non obſtante. in fin. de cleri. ægro. lib. vj. & notant Cano. in cap. cum contingat. de foro compet.

Immo collegium Cardinalium non poteſt præſcribere ſupremam poteſtatem Papæ, ſecundum Inno. in c. bonæ. el. ij. de poſtu. præla. no. Panor. in c. ij. de cleri. non reſi.

Et iſtam partem per plura firmat Iaſ. in d. l. imperiū. col. xj. & late Sozi. conſil. cclxxv. in cauſa fratrum. col. ij. & iij.

Et propterea dicit Bald. in l. ij. in vj. C. de ſerui. & aqua. quòd præſcriptio contra Papam nō procedit in his, quæ tangunt poteſtatis plenitudinem. no. Bertachi. in repertorio. in verbo præſcriptio. vj. ver. præſcriptio. contra Papam.

Contrariam ſententiam q̄ immò poſſit aliquis princeps, vel populus præſcribere plenam libertatem: ita q̄ in nullo ſubſit Romano imperio: nec imperatorem in aliquo recognoſcat: tenuit Bar. in l. hoſtes. col. ij. ff. de capti. & in l. infamem. circa fin. ff. de publ. iud. cuius opi. multi ſequuntur. & maxime Bal. in l. j. C. ne rei domi. vel tēplo. circa fi. j. col. vbi dicit q̄ contra imperium, & Romanam eccleſiam præſcribitur ſpacio centum annorum: etiam in his quæ ſunt reſeruata in ſignū ſpecialis prælationis, & præeminentiæ.

4 Ex quo infert q̄ Populus Romanus præſcribit libertatem: [illegible] ſecundum eum non eſt dubium † q̄ princeps ſupremus poteſt concedere libertatem populo Romano per ſuum priuilegium & reſcriptū. & ei cōcedere omnia iura, regalia, & membra imperiū. Ergo & eodem modo per patientiam tribuere: vt [illegible] per eū. & plurimos ſequaces habet iſta opinio, vt ibi dicā.

5 Hanc autē q. [illegible] examinat Feli. in d. c. cū nō liceat. col. iiij. vſq. ad fi. cōmen. per ſex. col. & ibi enumerat certos reges non recognoſcētes imperatore: videlicet regem Franciæ Hyſpaniæ & Angliæ: de primis duobus eſt gl. in c. Adrianus. el. ij. lxiij. diſt. de iij. eſt tex. in c. [illegible] & de rege Franciæ eſt tex. in c. per venerabilem. [illegible] Et concludit [illegible] illi non recognoſcentes ſuperiorē ſe tanq̄ imperatores, ſeu

loco imperatoris in regnis ſuis. De quo ſcribit ipſe Latius poſt Panor. in c. quę in eccleſiarum. col. xj. & xij. de conſti. vbi tradit de poteſtate, ducum, marchionũ, & comitum: ac dominorum: & populorum eccleſiæ Romanæ ſubiectorum. Et vltra Felin. quòd princeps non recognoſcẽs ſuperiorem æquiparetur imperatori in ſuo dominio: firmat Alex. conſi. j. perſpectis verbis. iiij. col. j. vol. & conſil. xv. viſis narratis. v. volum. Et in præſenti quæſtione Feli. in d. c. cum non liceat. adducit ad vtráque partem exuberantes autoritates: & tandem dicit, quòd opinio affirmatiua approbatur de facto, quòd præſcribatur libertas contra imperiũ per reges principes, ciuitates, & populos: vt ei non ſubſint per ſpacium tanti temporis cuius initij. &c. ſecundum opi. Bar. in d. l. hoſtes, & multorum: quos ipſe refert, & videtur magis communis: vt apparet ex autoritatibus propè infinitis adductis per Felin. vbi ſuprà. qui iſtam partem affirmatiuam firmare videtur declarando & limitando multis modis: vt ibi per eum colum. pe. & vlti.

Eandem opi. firmat ipſe Feli. in c. j. col. iij. de conſti.

Et maxime limitatur iſta concluſio per Felin. vbi ſuprà, vt procedat quo ad imperatorem: ſed non reſpectu Papæ: quia præſcribi non poteſt quòd quis non ſubſit Romanæ eccleſiæ & Papæ vicario Ieſu Chriſti. vt in extrauag. Bonifacij octaui: quæ incipit. vnam ſanctam: & per ea quæ dicta ſunt, ſuprà &

6 quæ no. idem Feli. in d. cum non liceat. col. iiij. ad fi. † & ibi vide colũ. vlti vnde imperium & regna habuerint exordium: & quod prius fuerit: an papatus vel imperium.

Iſtam partem dicit videri communem. d. Præpo. in c. per venerabilem. in v oppo. quæ filij ſint legit. Et tenendo eam: non poteſt procedere quædam deciſio Bart. in d. l. hoſtes. col. j. ff. de capti. dum vult, quòd ſi ſint aliqui populi exempti ab imperio ex priuilegio: poteſt imperator reuocare priuilegium: & eos reducere in ſubiectionem, & aduerſus iſtam poteſtatem reuocandi nunquàm poteſt præſcribi ſecũdum Bal. in c. ſicut. lo vltimo. col. iij. de iureiuran. & ſimpliciter refert Iaſ. in d. l. imperium. col. xj. Sed iſtas deciſiones reprobat Feli. in d. c. cum non liceat. col. v. concludens, quòd imperator non poteſt reuocare priuilegium exemptionis: poſito quod poſſit concedi: per not. in c. quę in eccleſiarum. de conſtit. vbi habetur quòd princeps non poteſt tollere ius tertij abſque rationabili cauſa: melius faciunt quæ habẽtur in l. digna vox. C. de legi. & plene not. per Panorm. & Cano. in c. nouit. vj. & vij. col. de iudi. & ibi late Feli.

col.

colum. vj. cum duabus ſequen. vbi diffuſè tradit an princeps poſſit reuocare priuilegium ſuum conceſſum tam ſubdito, quàm non ſubdito: maximè quando tranſiuit in contractum, & ex ibi notatis dependet veritas huius deciſionis: in quo articulo plenè conſuluit Alexand. conſil.ccxvj.nec arguendi ſumus per totum.ij.volu.

ADDITIO.

a Quòd contrà obedientiam non currat præſcript. vide per Oldr.conſi.ccxliij.& conſil.ccliij.Cardi. in clemen.ſi.in vij.qu. de cenſi.Ioan. And.in addi.ad Spec. in rub.de præſcript.colũ.j. Et an præſcribatur ſupremæ poteſtati per tempus: cuius initij. &c.vide per Petr.de Ancha. conſil.cxlj.clarior & breuior.

SVMMARIVM.

1 *Merum & mixtum imperium aut iuriſdictio an poſſint præſcribi?*

2 *Regula: quòd iuriſdictio, merúmque & mixtum imperium acquiri poſſint per conſuetudinem, & præſcriptionem: quo caſu non procedat? & num.ſeq.*

4 *Extrema quæ requirantur in præſcriptione iuriſdictionis, meríque & mixti imperij: & quantum tempus, & an requiratur ſcientia & patientia ſuperioris?*

5 *Quaſi poſſeſſio iuriſdictionis, vel iuris exigẽdi vectigal, dicitur habere cauſam continuam.*

6 *Iuriſdictio non vtendo quanto tempore amittatur?*

7 *Quaſi poſſeſſio decennalis non datur in incorporalibus.*

8 *Scientia & patientia ſuperioris eſt neceſſaria, vbi contra eos præſcribitur iuriſdictio.*

9 *Quaſi poſſeſſio iuriſdictionis qualiter acquiratur, aut retineatur?*

10 *Præſcriptio iuriſdictionis meríque, aut mixti imperij: an cenſeatur fauorabilis aut odioſa?*

11 *Iuriſdictio an accumulatiuè, vel priuatiuè acquiratur per præſcriptionem?*

12 *Iuriſdictio quo caſu non poſsit dici præſcripta?*

1 TErtia eſt quæſtio difficilis, & ardua † an iuriſdictio, merum & mixtum imperium præſcribi poſſint? a Quam quæſtionem latiſſimè diſputat Baldus in repetitione l.j. C. de

eman.libr.poſita in calce.vij.libri Codicis & in ſua.q.inci.Ro. Apullus per totam illam repetitionem & quæſtionem.& idem Bal.in repe.l.imperium.col.iiij. & v.verſic.ſed quæro an imperium.ff.de iuriſd.om.iud.& ibi latè Albe. poſt antiquos:& diffuſè.Io.Iaſ.col.ix.cùm quinque ſeq.qui in hac.q.refert.fundamenta principalia, & opi.antiquorũ ad vtranque partem:præcipuè Bart.in l.j.§.denique.ff.de aqua plu.arcen.& in l.ſi publicanus.§.ſi.ff.de publi.Et demum concluditur communem eſſe
b ſententiam, ꝙ iuriſdictio [b] merúmque & mixtum imperium: nedum per conſuetudinem:ſed etiam per præſcriptionem acquiri poſſint.

Et pro hac parte adducit plurimas autoritates,& bona iura adducta per antiquos:videlicet, bonus text.in l.viros. vbi glo. & Bar.C.de diuer.offi.lib.xij.& in l.ij.C.de fun.limit. li.xj.& in c.irrefragabili.§.j.de offi.ordi.& in c.cũ contingat.de fo.compe.vbi Panor. plenè attingit iſtam quæſtionem. col.j.in vlt.no. & ſeq. & dicit in iij.col.quòd alibi melius nõ probatur in iure. Adducitur etiam bonus tex. in d.c.ſuper quibuſdam.§.prætereà.de verb.ſigni.

2 † Primò limitat Iaſ.in d.l.imperiũ.col.xj.hanc communem concluſionem : vt nõ procedat in his,quæ competunt principi in ſignum ſupremæ poteſtatis , aut vniuerſalis recognitionis: de quo dictum eſt plenè ſuprà.in j.& ij.quęſtio.huius materiæ.

Et veterè hac opi.pro vera,quòd ſuprema poteſtas præſcribi non poſſit,licet contraria videatur magis communis concurrente ſpacio tanti temporis , cuius initij non extat memoria: tamen dato quòd non poſſit præſcribi ſuprema poteſtas, ſiue ſuperioritas,poſſunt pręſcribi alia inferiora, quæ ſunt meri imperij,vt habere gladij poteſtatem:prout plenè habetur in locis præallegatis.not. Panor.in c.peruenit. de cenſi.etiam ſi ſint de reſeruatis Papæ & principi : quia talia præſcribuntur per tantum tempus:cuius initij memoria non extat.d.c.ſuper quibuſdam.§.prætereà.qui text.loquitur in impoſitione collectarum nouorum vectigalium & ſimiliũ , quæ ſunt reſeruata principi in ſignum ſupremæ poteſtatis : & tamen poſſunt præſcribi per dictum tempus::ideo per inferiorẽ à principe poteſt præſcribi
c poteſtas legitimandi [c] & creandi tabelliones quæ ſunt de reſeruatis principi:vt ibi per Panorm.& latè per Iaſ.in d.l.imperium.colum.xj.

Et ita plenè conſuluit Bal.vltra adducta per Iaſ.conſi.[illegible] caſus eſt talis reuerendus pater.j.volu.[illegible] tenet quòd talia reſeruata.

ſeruata,& regalia præſcribuntur priuatiuè,& non cumulatiuè contra ſuperiorem : adeo quòd ſuperior non poteſt decætero illa exercere in locis vbi fuit præſcriptum.

† Secundo limitat Iaſ. vbi ſuprà hanc communem concluſionem,quæ habet quòd merum imperium,& iuriſdictio poſſunt præſcribi:vt procedat in habẽte caſtrum,vel territorium, quo ad ſibi ſubditos tantum : & non quo ad alios.ſecũdum do. Ant.in d.c.cum contingat.& Roma.in l.j.§.denique.ff.de aqua pluuia.arcen.

Sed contrarium eſt verius:licet Iaſ. tranſeat cum hac limitatione quòd iuriſdictio præſcribitur reſpectu territorij, etiá in non ſubditos ibi contrahentes,vel delinquentes:vt ille qui eſt dominus territorij : ratione iuriſdictionis præſcriptæ,dicatur iudex competens reſpectu delicti, vel contractus. iuxta. cap. Romana.§.contrahẽtes.de fo.cõpe.in vij.cum concor.per not. per Bar.& doct.in l.vlt.col.ff.de iuriſ.om.iudi.& Alex.coſ.xxv. viſo proceſſu cauſę.j.& ij.col.iiij.vol.vbi concludunt quòd iuriſdictio cohæret territorio materialiter & paſſiuè:ergo ratione territorij cenſetur præſcripta iuriſdictio , nedum quo ad ſubditos : ſed etiam in non ſubditos : ſi ibi contrahant,vel delinquant.

Et ita expreſſe firmat Flor.in l.ſi quis diuturno.ff.ſi ſer.vẽdi. & Bal.in addi.ad Specu.in tit.de iuriſdi.om.iud.verſi.pen.quos refert Bertachi.in repert.in verb. præſcriptio.viij.ver.præſcribens iuriſdictionem.qui dicunt quod præſcribens iuriſdictionem territorij, poteſt punire etiam foreſes:& ſequitur Fel.in c.auditis.col.ix.ver.ſic etiam intellige.de præſcript.

Stat ergo firma & communis concluſio ſecundũ Iaſo. quòd iuriſdictio , ac merum & mixtũ imperium præſcribi poſſint ſine ſuperioritate & ſuprema poteſtate.

Sed aduerte quia Iaſo.in d.l.imperium.ſibi contradicit expreſſe in illa ꝑ limita.ſuprà relata.col.x.in fi.& xj.

Nam primo limitat communem cõcluſionem : vt non procedat in his,quæ competũt in ſignum ſupremæ poteſtatis, vel in ſignum vniuerſalis recognitionis : quia vt ipſe dicit talia tempore nullo poſſunt præſcribi contra principem.d.l.competit.C. de præſcriptio.xxx.an.vbi not.Bal.ſecundum eum.

Poſtea vero circa med.l.xj.col.dum allegat text.in d.c.ſuper quibuſdam.§.præterea. dicit quod reſeruata principi in ſignum ſupremæ poteſtatis,præſcribi poſſunt per tantum tempus cuius initij &c. Ex quo infert, quòd per inferiorem à principe

poteſt præſcribi poteſtas legitimandi, & creandi tabelliones: & tamen iſta ſunt de reſeruatis principi ſecundum Panor. in d. c. cum contingat. col. iiij. vol. v.

Et ideo rectius dicendum videtur, quòd ea quæ ſunt reſeruata principi in ſignum recognitionis vniuerſalis domini, non præſcribuntur vllo tempore: vt præſtatio cenſus vel tributi: & ita proprie loquitur text. in d. l. comperit. & Bald. ibi. qui nihil dicit de reſeruatis in ſignum ſupremæ poteſtatis, prout eum allegat Iaſ.

Alia vero quæ non competunt in ſignum recognitionis dominij vniuerſalis: ſed ſunt reſeruata principi in ſignum ſupremæ poteſtatis tantum: non autem ſuperioritatis, ſeu verius in ſignum ſpecialis prerogatiuæ, & ſingularis priuilegij: vt dicit Pan. in c. cum nobis olim. de præſcript. bene præſcribuntur per tantum tempus cuius initij. &c. ſecundum omnes: vt ex præmiſſis patet: alias prædicta implicarent contradictionem.

Videtur ergo pro veritate per prædicta concludẽdum: quòd indiſtincte reſeruata in ſignum ſuperioritatis, & ſubiectionis ſeu ſupremæ poteſtatis: aut ſpecialis prærogatiuæ, & ſingularis priuilegij præſcribi poſſint per tantum tempus cuius initij memoria non extat. & ita firmat Bal. vltra præallegata in l. j. verſi. ſed tu tene. C. ne rei domini. vel temp. vbi concludit, quòd præſcriptio centum annorum currit contra imperium in his, quæ ſunt præeminentiæ & iuriſdictionis.

Non obſtant text. in l. comperit. & allegata ad oppoſitũ: quia non loquuntur de præſcriptione tanti temporis: quæ non remanet in nudis terminis præſcriptionis: ſed potius innititur priuilegio. d. c. ſuper quibuſdam. §. præterea. cum ibi notatis.

Præſuppoſita igitur hac concluſione pro communi & vera
4 † quòd iuriſdictio & imperium præſcribi poſſint dubitatur, quæ extrema requirantur in huiuſmodi præſcriptione iuriſdictionis. Et primo quantum tempus requiratur? Secundo an requiratur ſcientia & patientia ſuperioris?

Circa primam quæſtionem variæ & diuerſæ fuerũt opiniones doctorum: quas refert Iaſ. in d. l. imperium. colum. iij. verſi. ſecundò circa prædicta præ ſertim opi. Paul. de Caſt. ibi tenentis: quòd in præſcribẽdo mero & mixto imperio requiritur ſpatium tanti temporis, cuius initij. &c. Et demum concludit Iaſ. quòd ſi agitur de præſcribendo mero vel mixto imperio contra Imperatorem abſentem & ignorantem neceſſario requiritur ſpatium tanti temporis, cuius. &c. Sed ſi agatur de præſcribendo

bendo contra Papam, vel Imperatorem præſentem: ſcientẽ & patientem: vel contra aliquem ducem, vel marchionẽ præſentem &c. communior eſt ſententia, vt ipſe refert quòd ſufficiat tempus decem ann. per text. no. in l. viros. cum glo. C. de diuer. offi. lib. xij.

5 † Confirmo iſtam concluſionem vltra Iaſ. autoritate Barto. in l. iuſto. §. non mutat. in fin. ff. de vſucap. vbi not. decidit, quòd quaſi poſſeſſio iuriſdictionis, vel iuris exigẽdi vectigal dicitur habere cauſam continuam: ex quo iſta competunt perſonæ: & illa diſtinctio: an quaſi poſſeſſio habeat cauſam continuam vel non: vt ipſe dicit locum habet in ſeruitutibus, & iuribus realibus. Non autem in perſonalibus: quia iura perſonalia ſemper cenſentur habere cauſam continuam: cum eorum quaſi poſſeſſio retineatur animo: & ideo præſcribuntur longo tempore cum titulo & bona fide ad inſtar vſusfructus. l. ſi. in fi. C. de præſcip. longi temp. ſecundum Barto. in d. §. non mutat. in fi. cuius opi. firmat Pet. de Anch. in c. ſine poſſeſſione. colum. vij. de reg. iur. in ſexto.

Et hæc opi. Bar. eſt communis: vt atteſtatur Fel. in c. de quarta. col. xiij. de præſcript. qui refert Barto. idem velle in aliis locis per eum adductis: reprobata opi. Panor. ibi. iij. col. qui ſolus. vt dicit Feli. tenet contra Barto.

Et vltra Feli. addo Bal. in l. fina. C. ne de ſta. defunct. vbi dicit, quòd iuriſdictiones non præſcribuntur longo tempore ſine titulo: quia dominio æquiparantur: vult ergo quòd præſcribantur cum titulo longo tempore.

Eandem concluſionem vltra Feli. & Iaſ. firmat Alex. conſi. xvj. in cauſa & lite vertente inter magnificam communitatẽ. vij. colum. v. volu. vbi affirmat hanc eſſe communem opi. quòd in præſcriptione iuriſdictionis meri & mixti imperij ſufficit tempus decem annorum ſi agatur de præſcribendo contra inferiores dominos: excepto Papa, & Imperatore: & ibi refert Pe. de Ancha. ita plene concludentem conſi. cxxxij. clarior & breuior vbi ſecutus Bal. l. in ſua diſput. incip. Appullus Romanus &c. concludit quod ſe poſito articulo: an in præſcribendo ſupremam poteſtatem contra Papam vel Imperatorem debeat concurrere præſcriptio temporis cuius initij. &c. tamen cõtra inferiores dominos prætendẽtes iuriſdictionem in caſtro ſufficit præſcriptio communis temporis, per ea quæ habentur in c. ad audientiam. & in c. auditis. de præſcript. & reſpondet ad contraria: vt ibi latius per eum.

Eandem concluſionem tenet etiam Are.conſi.cliiij.conſultatio propoſita.vlt.col.vbi ſequitur Bar.in d.§.non mutat.

6 † Subdit Alex.in præal.conſi.xvj.vij.col.v.vol. quod iuriſdictio non vtendo amittitur ſpatio xl.ann.& excluditur communitas,vel alius per non vſum tanti temporis ab omni ſuo iure: vt concludit Bar.ſuo conſi.inci.quæritur vtrum iuriſdictio.vlt.col.& in l.licitatio.§.earum.ff.de publica.per l.omnes.C.de præſcript.xxx.ann. Idē etiā firmat Aret.in d.conſi.cliiij.vlt.colum.

Et in hoc videtur inaduertenter locutus.do.Claud.Aquē.in l.more.col.v.verſi.ſed tunc opera pretium eſt intelligere.ff.de iur.om.iud.dum dicit quòd nō reperitur iure cautum:quòd iuriſdictio non poſſit præſcribi decennio: quia ſecundum eū in

7 incorporalibus non eſt dare quaſi† poſſeſſionem decennalem. Nam dicit contra text.in d.l.ſi.in fi.C.de præſcript.longi tēpo.& in l.ij.cum ibi no.C.de ſer.& aqua.& contra notata per Bart. in d.l.iuſto.§.non mutat.

Et circa prædicta no.quòd præſcripto caſtro præſcribitur iuriſdictio ſecundum Barto.not.in l.ſi aliena res.§.hoc iure.ff.de vſucap.

8 Secunda quæſtio eſt.† An requiratur ſcientia & patiētia ſuperioris in præſcriptione iuriſdictionis,ac meri & mixti imperij. Bar.in l.j.§.denique.ff.de aqua plu.arc.& in l.ſi publicanus.§.ſi.ff.de publica. concludit quod requiritur ſcientia & patientia Imperatoris ſeu Principis, contra quem præſcribitur,etiā dato curſu tanti temporis,cuius initij memoria non extet.

Sed Iaſ.in d.l.imperium.col.xij.verſ.circa primum reprobat opi.Bar.concludens quòd in præſcriptione temporis,cuius initij.&c.non requiritur ſcientia & patientia:quia iſta præſcriptio habet fomentum à lege,& vim constituti ſeu priuilegij.& ſic nō ſtat in terminis præſcriptionis propriè.d.c.ſuper quibuſdam.§ præterea.& l.hoc iure.§.ductus aquæ.ff.de aqua quot.& æſti.& adducit plures tenentes contra Bar.poſt Alex.conſi.vj.viſo themate & dubiis.j.vol.vbi dicit circa ſi.quod opi.Barto.eſt in hoc communiter damnata.

Procederet ergo opi.Bart.ſecundum Alex.& Iaſ.in præſcriptione minoris temporis.Et contra Bar.late tenet Salic.in l.ij. C.noua vectig.inſti.non poſ.cū aliis concor.adduc per Alex & Iaſ.vbi ſupra.Et vltra Iaſ.iſtam concluſ.firmat Alex.cōſi.vj. in cauſa & lite.iij.& iiij.col.& conſi.xxiij.ponderatis his.iij.col. v.vol.vbi concludit quod in præſcribenda iuriſdictione requiratur,quod quis probet ſe exercuiſſe iuriſdictionem ſciente & patiente

patiente illo ad quem ſpectat: niſi probet de tanto tempore, cuius initij. &c. Idem tenet ſolennis doct. do. Iaco. de ſan. Georg in ſuo tract. feu. in glo. in verbo cũ mero & mixto imperio. col. iij. vbi ponderat quod eſt magna vis: an quis fundet intentionẽ ſuam ex præſcriptione: vel ex conſuetudine. Et vide plenius in ſeq. q. Sed dubitatur: an ſufficiat ſcientia & patientia officialium Imperatoris, ſeu Principis, aut comitum, vel Marchionũ inueſtitorũ ab Imperatore in caſu vbi requiritur ſcientia & patientia? Iſtam q. mouet Bar. in d. l. j. §. denique. ff. de aqua plu. ar. & non decidit. & in l. ſi publicanus. §. fi. ff. de public. vbi videtur tenere, quod ſufficiat ſcientia rectoris, ſeu præſidis prouinciæ. & ſequuntur Cardi. Imo. & Panor. in c. cum contingat. iiij. col. de fo. compe. Are. conſi. clxiij conſultatio propoſita. Alex. præallegato conſi vj. j. vol & Iaſ. in d. l. imperium. col. xiij. verſi. circa aliud. & vltra ipſum Panor. in c. quæ in eccleſiarũ. col. j. de conſti. & Alex. in præalleg. conſi xvj. iij. & iiij. col. & conſi. xxiiij iij. col. v. vol. & do. Iaco. in loco præallega.

Nunquid autem vacante Imperio quo tempore ſuccedit eccleſia, c. licet ex [illegible] de foro compe. ſufficeret ſcientia Papæ tangit Barto. in d. §. denique. & non decidit.

Concluſio eſt quod non. Quinimmo ſi præſcriptio eſſet inchoata contra Imperatorẽ patientem & ſcientem, mortuo Imperatore, licet eccleſia ſuccedat in adminiſtratione, interim præſcriptio dormiet ſecundum Bart. in l. naturaliter. col. fin. ff. de vſucap. & ſequitur Bal. in l. cum notiſſimi. §. [illegible] C. de præſcript. xxx. anno. cum concor. ad [illegible] per Iaſ. in d. l. imperium. col. xiij in l. vij prin. ſeq. & per do. Iac. vbi ſuprà.

Et de hac materia præſcriptionis iuriſdictionis & imperij remiſſiue no. Alex. in d. l. imperiũ. col. iiij. vel v. verſi. videmus ibi præſupponere. & incidenter Feli. in d. c. cum no liceat. col. pen. circa prin. & col. ij. circa fin. & do. Iac. vbi ſuprà.

Et ea quæ dicta fuerunt in iij. q. ij. par. iiij prin. col. xvj. vel ſi. cũ [illegible] ſeq. circa præſcriptionem vſusfructus, & iurium [illegible] qualiter præſcribantur, poſſunt adaptari ad huiuſmodi præſcriptionem iuriſdictionis & imperij per notata per Barto. in l. [illegible] §. non mutat. excepto quando agitur de præſcribenda ſuperioritate, ſeu ſuprema poteſtate, aut de præſcriptione [illegible] in quibus requiritur tantum tempus, cuius initij. &c. d. c. ſuper quibuſdam. §. præterea.

Quæritur autem [illegible] quaſi poſſeſſio iuriſdictionis, & retineatur, ſine qua præſcribi non poſſet, declarat pulchre

Innocent.in c.dilectus.& ibi videndum ſemper extra de capel.mona.

10 Tertiò dubitatur circa hanc materiam.† Vtrum præſcriptio iuriſdictionis, ac meri & mixti imperij cenſeatur fauorabilis

c vel odioſa. & ſic an ſit extendenda c ita quòd præſcriptio vno gradu iuriſdictionis, aut meri mixti imperij præſcriptio, extendatur ad alios gradus?

Iſtud dubium latè explicat.do.Iaſ.in d.l.imperium.col.xiiij. verſ.x.circa prædictam materiam per totam illam col.& latius Feli.in d.c.auditis.col.viij.cum tribus ſequen.de præſcript.dixi plenè in ſecunda parte princip.huius tractatus.colum.vij.cum duabus ſequen.verſicu.ſecundo principaliter.

11 Quartò dubitatur. † Vtrum per præſcriptionem acquiratur iuriſdictio accumulatiuè vel priuatiuè?

Iſtud dubium examinat late Feli.in c.paſtoralis.colum. prima & ſecunda.de offic.ordina.& ibi tangit Panormit.& vltra Feli.addo Bald.conſi.lxiiij.caſus eſt talis reuerendus pater &c. primo volu.vbi plenè conſuluit in hoc articulo.

Et per hæc remanet expedita materia præſcriptionis iuriſdictionis, meríque & mixti imperij.

Cui ſub annecto incidenté quæſtionem. An minor, vel inferior poſſit præſcribere inſignia ſuperiorum: & ſeu nũquid vſus inſigniorum, quæ competunt ratione ſuperioris dignitatis poſſit præſcribi per non habentem illam dignitatem vel minorem?

Iſtam quæſtionem decidit Roma.in ſingulari ccxciij.nunquid vſus inſigniorum.fo.8.vbi allegat Ioannes Andreas dic vt ibi.

12 † Et not.quòd iuriſdictio non dicitur præſcripta: nec currit præſcriptio contra eum: qui longiſſimo tempore iuriſdictioné non exercuit: ſi caſus nõ occurrit: in quo iuriſdictionem exercere potuiſſet.ita Specu.in titu.de iuriſdictione omnium iudicum.verſicu.& ſunt hæc in argumentum: refert domi.Ioannes Bertachinus.in tracta.de epiſcopo.in tertia parte princip.primi libri.columna ſecunda.verſicu.illud tamen.bene faciunt not. per Barto.in l.cum ſcimus.C.de agrico.& cenſi.lib.vndecimo. & in l.in filiis per illum text.C.de decurio.eod lib.& quæ ad propoſitum plenè dixi in iiij.parte princip.q.vj.columna xlvj. verſi.ſubdit Feli.

ADDI

ADDITIO.

a Vide de hac quæſtione.an iuriſdictio merũ & mixtum imperium præſcribi poſſint latiſſime Bal.in repe.l.j.C.de emanc.lib.& in q.Romanus Appulus.&c.hic allegatis: vbi dicit plura notabilia.& maxime in ij.col.quod qui non eſt ſacerdos, non poteſt præſcribere ſe in ſacerdotem etiam ſi mille annis faceret officium.Et quòd qui non eſt prætor: nullo tempore poteſt præſcribere præturam per l.hærennius.ff.ad municip.Itẽ quòd qui non eſt tabellio,non præſcribit tabellionatum curſu longi temporis:imo de falſo punitur. Itẽ quòd nemo præſcribit matrimonium illegitimum qua vis diuturnitate temporum.per l.qua in prouincia.§.diuus.ff.de ritu nupt.quia eſt quid ſacrum ſecundum Bald.in repetitio.d.l.j.col.ij.& an ius creandi tabelliones & alia reſeruata poſſint præſcribi:tangit ibi col.iij.Et an poſſit præſcribi ſuperioritas. Et nunquid inferior præſcribat iuriſdictionem ſuperioris maxime appellationis? vide ibi col.iiij.& ibi.col.iiij.quod contra principis poteſtatem nemo præſcribit per glo.ordi.in c.volumus.xvj.q.iiij.& poſt adducta argumenta pro parte negatiua quod poſſit præſcribi merum imperium & iuriſdictio fortiter arguit.col.v.cum ſeq.& ita concludit & ibi dicit Bal.col.vij.quod conſuetudo eſt omnium iuriſdictionum origo: forma & principium.& quot modis præſcribatur iuriſdictio:& qualiter:& an extinctiuè: vel accumulatiuè:vide per Bald.ibi col.vij.circa fin.vbi dicit quod iuriſdictio facilius præſcribitur à perſona publica: quam à priuata: quia in habentibus ſymbolum facilior eſt tranſitus.& per quantum tempus: & per quales actus præſcribatur merum imperium? vide ibi col.viij.& qualiter iuriſdictio præſcribatur in feudum.& de iuriſdictione, & an ſubditus præſcribat exemptionem contra principem: vide Panormita.in capitul.nimis.de iureiurand.

b Adde quod præſcribi poteſt iuriſdictio abſque emolumento.ſed non econtra ſecundum do.Cardi.in cle.ſtatutũ.in xiij.q.de elect.& quomodo præſcribantur ciuitates & caſtra contra eccleſiam & imperatorem? vide per Abba.Panor.conſil.lxxvij.quanquam in his dubiis.j.& ij.col.j.volum.& de præſcriptione meri & mixti imperij ac iuriſdictionis.Vide late Petr.de Ancha.conſil.cxlj.clarior & breuior per totum.

c An ciuitates ſiue communitates poſſint præſcribere reſeruata principi maxime ius legitimandi:vide per Io. Ant.de Ro-

ſel.in ſuo tracta.legitimatio.fol.xiij.colum.ij.& iij.do.Ludo.de Sardis etiam in ſuo tracta.legitimatio.fol.12.in xij.q.& an poſſit præſcribi ſuprema poteſtas principis: & ſibi ſpecialiter reſeruata: vide Panormit.in c.per venerabilem.qui filij ſint legiti.& in c.quòd tranſlat.de offic.legiti.in princip.Innoc.in c.bonæ.el ij.de poſtu.prælato. Panor.in ca.ſuper quibuſdam.§.præterea.de verbo.ſignifi.ſignorel.conſil.cclj.in princi.iiij.colum.

d De præſcriptione iuriſdictionis ac meri & mixti imperij, [d] vide latè Butr.in repeti.ca.peruenit.col.xj.de cenſit.vbi tangit in ſpecie, an poſſit præſcribi ius carceris. Et ibi dicit quòd caſtrum eſt præſcriptibile per l.ij.C.de fun.limi lib.xj.ergo & appenditia.& per conſequens iuriſdictio: & quantum tempus requiratur ad præſcribendum ea quæ ſunt imperij? vide ibi colum.xj.& xij.& iſtam materiam explicat domi.Claud.Aquem. in l.more.colum.quarta, & quinta, ff.de iuriſdic.omn.iudic.licèt non ſatis clare.

e Adde quòd præſcriptio iuriſdictionis in vno articulo non extẽditur ad alium, nec de ciuilibus ad criminalia, nec de cauſa appellationis ad ſimplicem querelam. Flori.in l.ſi quis diuturno.ff.ſi ſerui.vendi.Et retenta iuriſdictione in vno articulo retinetur in aliis. Flori.in l.via eſt via.ff.de ſeruitut.ruſtic.prædiorum: Et an præſcripta iuriſdictione cenſeatur præſcripta poteſtas coercendi: vide per Soz.conſilio.cclxxviij.col.verſic. confirmantur prædicta. Et quòd ex retentione & vſu in vna parte rei indiuiduæ impediatur præſcriptio in omnibus aliis. firmat domi.Signorolu.conſil.lxx.in quæſtione vertente inter commune Parmæ.col.vij.verſicul.venio ad quartum.

SVMMARIVM.

1 *Reſeruata principi in ſignum priuilegij ſingularis ſuperioritate excepta an poſſint præſcribi?*

2 *Vectigal, ſeu ius pedagiandi an præſcribi poſſit: & quæ ad eius præſcriptionem requirantur?*

3 *Bona in ſiſcum incorporata quanto tempore præſcribi poſſint?*

4 *Princeps præſumitur ſcire ea quæ à ſuis officialibus fiunt.*

5 *Præſcriptio iuris pedagiandi ſeu exigendi vectigal, cauſata ex tempore ſeu conſuetudine ad quas res extendatur?*

6 *Ius exigendi herbaticum, & affidandi beſtias in paſcuis percipiendo certum quid pro ſingulo capite, præſcribitur ad inſtar iuris pedagiandi: & eſt ius perſonale.*

Quarto

1 QVarta quæſtio elicitur ex doctrina Panormit.in d.c.cum nobis.olim ſuprà recitata : † vtrum reſeruata principi in ſignum priuilegij ſingularis : ſuperioritate excepta : vt legitimare ſpurios : creare tabelliones: exigere vectigalia,& pedagia: & ſimilia præſcribi poſſint?

Et concludit Panormita.talia poſſe præſcribi per tantum tempus,cuius initij.&c.cócurrente ſcientia & patientia ipſius principis:per text.in d.capi.ſuper quibuſdam.§.præterea.Idem firmat ipſe Panormita.in c.cum contingat.col.iiij.vel v.de foro competen.Aret.conſil.xxx.viſo themate.colum.ij.& Franciſc. Curt.conſil.xxiiij.ſuper eo quòd à me requiritur.colum.ij.& Iaſon.in d.l.imperium.colum.xj.verſicul.ſed alia.& dixi in præcedenti.quæſtio.

Sed in vno caſu non bene dicit Panormita.inquantum vult, quòd requiritur ſcientia & patientia principis cum curſu tanti temporis : quia vt prædixi communis opinio eſt in contrarium,reprobata opin. Bart.quòd ſufficiat de per ſe curſus tanti temporis:cuius initij.&c.

2 † Sed hic quæro magis in ſpecie : quia facta eſt mentio de præſcriptione vectigalis : vtrum poſſit præſcribi vectigal, ſeu
a ius pedagiandi. [a] Et quæ requirantur ad eius præſcriptionem?

Iſtam quæſtio.mouet Barto.in l.ſi publicanus.§.fin.ff.de pu-
b blica. [b] & concludit quod exactio vectigalium præſcribitur per tempus,cuius initij memoria non extat: quando agitur de præſcribendo perceptionem vectigalis : quæ nulli competit. Sed ſi competeret alicui nobili : vel priuato ex conſuetudine, vel priuilegio , illud præſcribitur minori tempore cum titulo & bona fide , ſicut præſcribitur vſuſfructus , & ſic longo tempore iuxta l.fi.in fi.cum ibi not.D.de præſcript.long.tempo.Et dixi plene in iiij.par.princ.col.xvj.cum duabus ſeq.

Sed quia vt ibi dicit Barto.in præſcriptione iſtorum iurium incorporalium requiritur ſcientia eius contra quem præſcribitur.l.ij.C.de ſeruit.& aqua.vbi Barto.aſſignat rationem.& in l.j.§.denique.col.vltim.ff.de aqua pluu.arcend.dubitatur cuius ſcientia requiratur in præſcribendo vectigal : Et reſpondet Bar. quod ſi præſcribitur contra priuatum cui illud ius habebat, requiritur ſcientia illius priuati.alias ſecundum Bart.requiritur ſcientia illius iudicis , in cuius territorio vectigal ſeu pedagium exigitur.Ille enim eſt vt ipſe dicit ad cuius curam pertinet:& cui hoc commiſſum eſt per text.in l.iij.C.de vectigal.

Et deciſio Bar.eſt vera,& communiter approbata,excepto inquan

inquantum videtur velle, quòd requiratur ſcientia & patientia etiam in præſcriptione tanti temporis, cuius initij.&c.quia in hoc: opi. Bart.eſt communiter damnata, vt late per Alex in præallegato conſil.vj.circa med.verſicu.ex præmiſſis vſque ad fin.j.volu.vbi tractat in terminis de præſcriptione vectigalis: & per eundem conſil.cxxv.viſo titulo quæſtionis.j.q.ij.volu.& per Aret.conſi.cliij.conſultatio propoſita vlti.col.vbi concludit cum Bartol.quòd ius exigendi vectigal & ſimilia iura, quæ competunt perſonæ præſcribuntur eo modo, quo res immmobiles: quia cenſentur habere cauſam continuã, ex quo eorum quaſi poſſeſſio animo retinetur: & inter immobilia computãtur. vt per Bar.in d.l.ſi publicanus.§.fi.& in d.l.iuſto.§.non mu-
a tat.ff.de vſucap.[a]

Fallit iſta concluſio ſecundũ Aret.quando ageretur de præ-
3 ſcribẽdo iure vectigalis, vel alio incorporato in fiſcum: † quia pro bonis in fiſcũ incorporatis ſemper requiritur præſcriptio. xl.anno. Nec diſtinguitur: an præſcribens habeat titulum: vel non.l.quàmuis.& ibi notant glo.& Barto.ff.de vſucap.& l.omnes.C.de præſcript.xxx.anno.

Hanc.q.quanto tempore vectigal regulariter præſcribatur: plenè examinat Salicet.in l.vectigalia.C.noua vectigal.inſtit. non poſ.& in pluribus tenet cum Bar.& concludit, quod quando quis acquirit: vel præſcribit ius vectigalis in nullius perſona formatum: id eſt quod nulli competebat: præſcribitur ſiue acquiritur tempore, cuius initij memoria non extat. Sed ſi eſſet iam formatum, quia alicui nobili competeret ex priuilegio, vel conſuetudine: minus tempus requiritur ad pręſcribendum habita diſtinctione: an quis poſſideat titulo, & bona fide vel non: vt in vſufructu.

Eandem concluſionem firmat Ant.de Butr.in repet.c.peruenit.col.xxiij.circa fin.& ſequen.de cenſit.

Circa vero ſcientiam & patientiam: Salicet.concludit contra Bar.poſt longam diſputationem & relatas opiniones, quòd non ſufficiat ſcientia iudicis: ſed requiritur ſcientia principis, quando agitur de præſcribẽdo ius vectigalis, quod nulli competit: vbi vero agitur de pręſcribendo ius formatũ alteri competens, res eſt clara, quod ſcientia illius requiritur: ſecundum Salicet.qui confirmat in verſ.c.concludo igitur quod vbi probatur de tanto tempore, cuius initij.&c.non requiritur probari de ſcientia & patientia alicuius. Dicit tamen tutius eſſe in practica, quod titulus allegetur. Ad cuius probationem inducatus

catur exactio vectigalis tanti temporis &c. Et opinionem Salicet. quod non ſufficit ſcientia officialium, ſeu iudicis, contra Bart. tenet Alexād. conſi. lxxxiiij. in cauſa vertente, circa med. verſic. nec prædictis. j. volu. Mouetur: quia licet Bartol. in l. ne
4 quid. ff. de incend. rui. naufra. velit, † quod princeps præſumitur ſciuiſſe id quod officiales ſui ſciuerunt, cuius verba reaſſumit. domi. Anto. de Butri. in ca. j. de reſtitut. ſpoliato. Tamen hoc non eſt verum. Sed contrarium probatur in capitulo, cum ad ſedem. cum gloſſ. in verbo interdictum. de reſtitutio. ſpoliato. & in l. quod vulgo. ff. de vſucapio. pro empto: vbi habetur, quòd dominus habet probabilem cauſam ignorandi factum procuratoris.

Sed communis opin. videtur cum Bar. quod ſufficiat ſcientia officialium: vt patet ex his quæ ſuprà dixi in ij. q. iij. princi. verſic. ſed dubitatur, &c.

Iſtam q. latè tractat domi. Iacob. de ſanc. Georg. in tract. feu. in verbo cum mero & mixto imperio. colum. penulti. & fin. Et poſt relatas varias opiniones concludit, quòd vbi probatur de tanto tempore, cuius initij. &c. non requiritur probari de aliqua ſcientia & patientia ſuperioris: nec de aliquo titulo: quia tantum tempus habet vim conſuetudinis, & iuris conſtituti per l. j. §. fin. ff. de aqua plu. arcend. & l. hoc iure. §. ductus aquæ. ff. de aqua quot. & æſti. & per text. in d. cap. ſuper quibuſdam. §. præterea. & contra Bartol. refert tenere Butri. in repetit. dicto capitul. peruenit. colum. vigeſima & xxiiij. Ange. in dicto §. ductus aquæ. & Imol. in dicta l. ſi publicanus. §. fi. vbi contra Bartol. adducit quatuor motiua. & illud potiſſime, quod vſus tanti temporis, cuius initij. &c. eſt propriè cōſuetudo: quia non agitur de detrahendo iuri ſingularis perſonę tantum: ſed iuri vniuerſali omnium tranſeuntium. Et iſta dicitur propriè conſuetudo. Non autem præſcriptio. & ad inducendam conſuetudinem, non requiritur patientia ſuperioris: vt ibi per eum.

Tandem quæſtio. plenius examinat domi. Ioan. Bertachi. in ſuo tracta. de gabel. quæſtio. x. j. partis. colum. ſexta, & ſeptima referens dicta Barto. in dicto §. in omnibus. vbi concludit, quod ſemper requiratur ſcientia imperatoris, ſeu principis, quando agitur de præſcribendo iure vectigalis, quod nulli competat: nedū ſemel & in principio pręſcriptionis: ſed etiam ſemper & perſeuerans.

Communis tñ opinio eſt in contrariū. vt ſuprà patet ſaltem vbi probatur de tanto tempore, cuius initij. &c. & refert ibi. d.

Berta.

Berta.cautelã Sali.in d.l.vectigalia. quòd allegetur titulus ſeu priuilegium conceſſionis à principe habente poteſtatem concedendi: deinde quòd quis probet exactionem. x. vel xx. quia licet titulus allegatus non probetur, ſufficit probare quaſi poſſeſſionem exigendi per tantum tempus: per notata per gloſ. & Bar.in l.ſeruitutes la grande.ff.de ſerui.titulo generali: & in l. cum de in rem verſo.ff.de vſur.quamuis Sali.in d.l.vectigalia. cum allegatione tituli exigat, quòd probetur vſus tanti temporis, cuius initij.&c.

Et de huius concluſionis intellectu plenè dixi in iij. parte prin.in x.qu. vbi late examinaui materiam. d.l.cum de in rem verſo. Et dicit Bert. vbi ſuprà quòd conſuetudo exigendi gabellas, & pedagia acquirit ius territorio, non perſonis.

Conclude igitur in hac.q.cum Bart.in d.l.publicanus.§.fin. cuius opin.eſt communis, excepto inquantum exigit ſcientiam: etiam in præſcriptione tanti temporis cuius initij.&c.vt prædixi. Sed eſt notandum quòd præſcriptio iuris pedagiandi,
5 & exigendi vectigal, cauſata ex tempore, ſiue ex coſuetudine, non extenditur ad alias res præter quàm ad eas, de quibus eſt conſuetum exigi, & ſolui vectigal, & ideo de aliis exigi non poteſt. vt not.Bar.in l.j.§.ſi quis hoc interdicto.ff.de itin.actuque priua.& in d.l.ſi publicanus.§.fi.in fi.& ſequitur.d.Berta.in prædicto tract.de gabel.q.xj j.partis.col.vij.in fi.& viij.& dixi latius ſuprà in pen.q.ij.partis princip.

† Quanto autem tempore præſcribatur ius exigẽdi herba-
6 ticum, & aſſidandi beſtias in paſcuis percipiendo certum quid pro ſingulo capite vel grege: vide pulchrè per Aret.in d.conſi. chiij.col.fin.vbi dicit, quod tale ius eſt perſonale, & præſcribitur ad inſtar iuris pedagiandi.

ADDITIO.

a An ius pedagiandi poſſit præſcribi per inſeruientes vide per Butr.in repe.c.peruenit.col.xij.de cenſi. Et de præſcriptione iuris pedagiandi: vide ibi latius per eum.col.xxiij.circa fi.& ſeq. vbi tangit an ſi quis collegit pedagium per decennium præſumatur ius pedagiandi: & concludit quòd ad præſcriptionem huius iuris requiritur tantum tempus, cuius initij &c. quando tale ius non eſſet adhuc creatum: ſed creatum ſuiſſet vbi eſt iã creatum ſiue formatum quia alius habet tale ius: tunc concludit Butr. quòd præſcribitur ſpatio communi, vel ſi ſolum aliquam

partem

partem longo tempore principi, ſeu domino vel communi cui ſpectabat, & de præſcript. iuriſpeda. Adde Iaſon. in l. de quibus. col. xiiij. ff. de legi. vbi cõcludit quòd requiritur tempus cuius initij. & c. quia eſt de reſeruatis principi.

b Adde Bald. cõſi. cxxv. quæſtio vertens. j. vol. & conſi. clxxxvij. quia conſuetudo æquiualet veritati. iiij. volu.

c Adde quòd ſi hoc eſt verùm non videtur quòd requiratur ſcientia & patiẽtia aduerſarij in præſcriptione horum iurium, prout non requiritur in vſufructu: vt probatur in l. fi. circa fi. C. de præſcrip. long. temp. & plenè dixi in iiij. parte prin. col. xvj. verſi. ij. limitatur. & c. cum duabus. col. ſequen.

SVMMARIVM.

1 *Libertas ſeu immunitas non ſoluendi vectigal, ſeu gabella quanto tempore præſcribatur?*

2 *Præſtatio vectigalis diuerſis caſibus diuerſimodè præſcribitur.*

3 *Immunitas non ſoluendi vectigal, an præſcribatur vno diu non ſoluente, cæteris autem ſoluentibus?*

4 *Villa & caſtrum quo caſu poſſint vel non poſſint imponere onera fiſcalia?*

1 QVinta quæſtio eſt. Poſtquàm vidimus de præſcriptione iuris pedagiandi. † Quid econtra quanto tempore præſcribatur libertas, ſiue immunitas non ſoluendi vectigal, vel gabellam?

Hanc q. format Bar. in l. licitatio. §. earum. ff. de pub. & concludit, quòd aut exactio pertinet ad priuatum ex priuilegio, vel conſuetudine, & ſufficit eſſe ceſſatum x. ann. Aut pertinet
2 ad fiſcum, vel ad rem publicam. † & tunc præſtatio vectigalis præſcribitur. xl. an. per l. omnes. C. de præſcript. xxx. vel xl. ann. Requiritur tamen bona fides ad præſcribendam huiuſmodi libertatem ſeu immunitatem non ſoluẽdi vectigal: vt dicetur in vij. & vlti. qu. huius partis. Et hanc doctrinam ſequuntur Ange. & Pau. de Caſt. in d. §. earum. & Bald. conſi. cxxv. qu. vertens. j. volu. & conſil. cccclxv. ſi pater filio. iiij. volu. & Corneus conſi. xliiij. in hac conſultatione. j. colum. ij. volu. & conſi. xxij. in præſenti conſultatione. v. colum. iij. volu.

3 † Quid autem ſi aliquis priuatus tanto tempore ceſſauerit, cùm omnes alij ſoluerint: an ſit præſcripta immunitas? dic vt per Bart. in d. §. earũ cuius dicta doct. ibi communiter ſequuntur & declarat vt ibi per Imol.

Adde etiam prædictis qualiter præſcribatur immunitas à collectis contra villam vel caſtrum, & aduerſus impoſitionem collectarum. Bal. in conſi. cxxv. quæſtio. vertens. in j. vol. & ibi
4 † quòd villa & caſtrum non poſſunt imponere onera fiſcalia, niſi quatenus haberent ex conſuetudine tanti temporis, cuius initij. &c. per c. ſuper quibuſdam. §. præterea. de verb. ſigni.

SVMMARIVM.

1 *Ius collectandi & talleandi forenſes, aut huiuſmodi poteſtas quanto tempore præſcribatur?*

2 *Conſuetudo cuius initij memoria non extat habet vim priuilegij, & conſtituti.*

3 *Forenſes ad quas collectas de iure poſſint obligari?*

4 *Vaſalli, & nobiles de iuriſdictione inueſtiti an & quas collectas poſſint ſui ſubditis imponere?*

5 *Nobiles & domini prætendentes ſe habere ius collectandi eorum ſubditos ex præſcriptione, vel conſuetudine in certis caſibus, quomodo cognoſcantur habere ius ex præſcriptione.*

1 SExta quæſtio eſt cognata præcedentibus. † quanto tempore præſcribatur poteſtas, ſiue facultas imponendi collectas &
a talleas forenſibus, ſeu ius collectandi & talleandi forenſes?
Iſtam qu. valde vtilem & quotidianam in practica mouet Bart. in l. cum neque. C. de inco. & in l. j. C. de mul. & in ſuo lo. col. iiij. ſeu v. ver. ſed quæro cui poſſit imponi li. x. concludens quòd ad hoc vt ciuitates, vel oppida poſſint imponere collectas forenſibus pro rebus, quas poſſident in illa ciuitate, vel oppido, ſiue eius territorio, requiritur, quòd hoc habeant ex
2 conſuetudine: cuius contrarij memoria non extet † quæ habet vim priuilegij, & conſtituti. l. hoc iure. § ductus aquæ. ff. de aqua quotidia. & æſti. c. ſuper quibuſdam. §. præterea. de verb. ſignificationibus.

Sed do. Alex. conſil. lxviij. viſo & dudũ diſcuſſo proceſſu. iij.
b col. ij. vol. tenet, quòd ſufficit tẽpus. x. ann. [a] ad præſcribendum talem facultatem collectãdi forenſes: quia tãto tempore præſcribitur: & inducitur conſuetudo ſaltem de iure ciuili: etiam ſi ſit contra ius. nec requiritur ſecundum Alex. tempus, cuius initij. &c. niſi ad præſcribendũ ea, quæ ſunt reſeruata principi. Sed

Et ſic loquitur text. in d. c. ſuper quibuſdam. §. præterea. imponere collectam non ſubditis ſiue forenſibus pro rebus, quas poſſident in alieno territorio & diſtricta non eſt de reſeruatis

uatis principi. Quando quidem iſtud poſſit induci per ſtatu-
c tum inferioris[c] vt decidit ſingulariter Bald.in l.j.colū.vj.circa
med.in verſi.ſed quemadmodum. &c. C.de ſenten.quæ pro eo
quòd intereſt.

Hinc dixit no.Bar.in l.j.C.de auro coro. lib.x.per illum tex.
quòd ſi de antiqua conſuetudine ſeruatum eſt, quòd forenſi-
bus imponantur onera perſonalia, poterunt ad illa impoſte-
rum cogi. at conſuetudo inducta ſpacio requiſito ad conſue-
tudinem præſcribendam dicitur antiqua: vt no.glo. in c.in ge-
nerali.in verbo deuotio.& in verbo antiqua.de elect.li.vj. ergo
in tali conſuetudine non erit neceſſarium tempus, cuius ini-
tij. &c.

Iſtud eſt motiuum vrgens Alexā. in præal.conſil.& ideo ſe-
cundum eum licet Bart. vbi ſuprà dicat, quod forenſibus col-
lectas imponere poſſunt ciuitates, quæ hoc habent ex conſue-
tudine tanti temporis, cuius initij. &c. non per hoc intellexit
excludere, quod minus tempus non ſufficeret: vt ibi latius per
eum: cuius dicta refert & ſequitur.d.Iaſ.in l.de quibus.col.xv.
ff.de lega.vbi colum.xvj.ver.vlti.ex hac parte not.ex illo text.
quòd conſuetudo. x. annor. dicitur inueterata & antiqua ſiue
antiquata.

3 † Ad quas verò collectas forēſes de iure teneantur? pulchrè
declarat Alex.in præal.conſil.lxxiij.j.colum.ij.vol. & conſil.vj.
viſis inſtrumentis.iij.col.j.volu. vbi ſequitur deciſionem Bal.
in d.l.j.C.de ſenten.quæ pro eo quòd intereſt. quòd per ſtatu-
tum poſſit induci quòd collectæ forenſibus imponantur: &
plenè conſil.lij.viſis his, quæ in themate.quinto volumine.vbi
concludit quòd de conſuetudine poteſt induci ius collectandi
& imponendi onera forenſibus, quamuis alias de iure non
liceret, & ibi plene declarat: quæ & quales collectæ & qua-
lia onera poſſint de iure forenſibus imponi. & idem Alexand.
pulchre conſil.cxxxiij.ſuper primò, prima columna quarto
4 volumine, concludens not. † quòd vaſalli & nobiles de iuriſ-
dictione inueſtiti non poſſunt hominibus, & ſubditis ſuis
collectas & onera imponere, niſi eas & ea quæ conſueuerunt
imponi de antiqua conſuetudine. vt notatur Bartolus in lege
prima.C.de excuſ. mune. libro decimo, & pulchre Bald. in l.
cum multa.C.de bon.quæ liber. & dicit Alexand. in ſimilibus
antiquas conſuetudines eſſe ſeruandas. vt per Bald. in com-
men.pacis conſtan.in verbo ſicut ab antiquo, quæ omnia ve-
lut quotidiana ſunt bene notanda.

5 † Quid autem ſi nobiles, vel domini prætendant ſe habere ius collectandi eorum ſubditos ex præſcriptione, vel conſuetudine in certis caſibus qualiter cognoſcatur an tale ius competat ex præſcriptione, vel conſuetudine. & quid ſi collectauerint aliquos an poſſint collectare omnes. & dicantur acquiſiuiſſe ius collectādi vniuerſos, & quid ſi homines allegant ſe nunquam fuiſſe pro ſimili collectatos? vide iſtam q. plenè examinatam per Alb. de Ro. in rub. ff. de mu. & ho. & per d. Iacobi. de ſan. Geor. in ſuo tract. de homag. col. ix. & x.

ADDITIO.

a De hac q. vide per Aret. conſil. cxxxij. in cauſa quæ vertitur, vbi examinat an poſſit præſcribi conſuetudo collectandi forenſes? & Iaſ. in l. de quibus. col. xiiij. ff. de leg.

b Contrarium tenet Areti conſil. xxxij. col. iij.

c Contrarium tenet Aret. in conſil. xxxij. col. iij. licet de Bald. non faciat mentionem.

SVMMARIVM.

1 *Libertas & immunitas non ſoluendi collectas quanto tempore præſcribatur?*

2 *Tributa, ſeu publicæ functiones debita: imperatori in ſignum recognitionis vniuerſalis dominij: non poſſunt contra Imperatorem præſcribi.*

3 *Collectas non ſoluens per xl. an. an ſit tutus à futuris collectis?*

4 *Requiſita ad præſcriptionem libertatis, ſeu immunitatis non ſoluendi collectas, quæ ſint?*

5 *Bona fides adeſſe debet in præſcriptione libertatis, ſeu immunitatis non ſoluendi collectas debitas. &c.*

1 SEptima quæſtio eſt. Quid econtra. † quanto tempore præ-
a ſcribatur libertas. [a] & immunitas non ſoluendi collectas? [b]
b Hanc q. examinat Alexan. conſil. xxx. ponderatis narratis in themate circa medium in v. dubio. v. vo. cōcludens, quòd ſufficit tempus xl. annorum, ſi dicto tempore fuerunt impoſitæ collectæ generales, & non fuit aliquid ſolutum per allegantes immunitatem: quia tanto tempore videntur tuti. per l. omnes. C. de præſcrip. xxx. an. & no. per Bar. in l. licitatio. §. earum. ff. de publi. præſertim ſi interceſſit conceſſio immunitatis, licet inualida: & ſic titulus coloratus: quia ſufficit ad præſcribendum cum ſpacio. xl. ann. per tex. no. in l. ſi. cum glo. in verbo canone.
c C. de fun. patrimo. libr. xj. Et ibi reſpondet Alex. ad text. in l.
2 comperit [c] C. de præſcr. xxx. an. † quod eſt ſpeciale in tributis

ſeu

ſeu publicis functionibus debitis Imperatori in ſignum recognitionis vniuerſalis dominij : vt non poſſint præſcribi contra Imperatorem.vt no.Bar.& alij.& no.doct.poſt gl in c.cum non liceat.de præſcrip.& apparet ex no.per Bart.& doct.in d.licitatio.§.earum. Præterea ſecundum Alexã.id ꝙ habetur in d.l. comperit.locum non habet quando ſuper hoc interceſſit conceſſio immunitatis quamuis inualida:quia ſufficit ad præſcribendum ſpacio xl.an.per tex. iuncta gl.in d.l.fi.& not.Ange.& Sali. in d.l.comperit.reſpõdet etiam Alex.ad tex.in l.vacuatis. C.de decur. lib.x.quòd loquitur, quando ille qui vult ſe tueri, non habebat priuilegium immunitatis ſeu confirmationis factæ à principe, ſed volebat ſolùm ſe tueri ex liberatione facta expreſſè vel tacitè à ciuitate: nam non poteſt per illam. l. vacuatis : ſed ſi habet cõceſſionem à principe etiam ſi in ea eſſet aliquis defectus , tunc poteſt ſe tueri mediãte lapſu temporis. xl.ann.per.d.l.fi.cùm gloſ. Et vltrà Alex.pro hac concluſione adduco Bart.in ſuo conſil.incip.commune Spolleti.in ordine.
3 cxxv.vbi dicit † quòd qui ſtetit per xl. annos quòd non ſoluit collectas, eſt tutus à futuris collectis. refert & ſequitur d. Petrus phil.Corn.cõſi.xliiij.in hac cõſultatione.col j.circa me.ij. vol.& conſi. xxij.in præſenti conſultatione. v.col iij.vo.dicens quod hæc eſt potius conſuetudo , quàm præſcriptio.

Eandem concluſionem firmat Ro.conſi.cclij.pro deciſione in iiij.dubio.licet præfatus.d.Corn.fuerit ſibi contrarius conſ. cclxvij.in hac conſultatione.col.j.in fi.& ij.iiij.volu. vbi concludit, quod libertas non ſoluendi collectas non præſcribitur: niſi per tãtum tempus, cuius initij non extet memoria:& mouetur ſatis debilibus fundamentis. Sed Alex.cõſil.cxxxvj.in cauſa & lite vertente.col.pen.& vlti.verſi.item ad hoc vt dicti Cathanei.ij.volu.vbi latius tractat hanc materiam:concludit, quod ad hoc vt poſſit pręſcribi libertas ab onere collectarum: requiruntur plura : quæ in proceſſu probari oportet.

4 † Primò quòd prætendens talem præſcriptionem probet ſe fuiſſe aliquo tempore requiſitum : vt collectas ſolueret. aliàs nunquam præſcribit libertatem ſeu immunitatem non ſoluendi per l.cum ſcimus:iunctis ibi not. per Barto.C.de agri.& cen.lib.xj.cum alijs concord.adductis per eum.

Secundò requiritur ad hoc vt præſcribatur huiuſmodi libertas, & immunitas aliquòd factum præſcribentis,id eſt contradictio & recuſatio ſoluendi.ſecundum Alex. per l.hæc autẽ tura.ff.de ſeru.vrb.prę.d bene faciũt vltra cũ no.per gl.& doc.in

l.qui luminibus.ff.de ſerui.vrba.prædio.& in l.j.C.de ſeruitu.& aqua:vbi habetur,quòd in præſcribēdis iuribus negatiuis nunquàm currit præſcriptio niſi à tempore contradictionis.

Tertiò requiritur bona fides in præſcriptione libertatis ſiue immunitatis,quæ ſaltem debet allegari.

Quartò requiritur, quòd probetur de ſcientia & patientia communis ſecundum Alex.in præalleg.conſi. Et ideo pro habenda clara doctrina in hoc notabili articulo videtur ex præmiſſis ita fore diſtinguendum quòd aut interuenit titulus coloratus,vt conceſſio immunitatis:licet inualida:& ſufficit tempus xl.anno.concurrente eo,quod dicto tēpore fuerit aliquando collecta generaliter impoſita:& nūquàm ſoluta:licet requiſitio ſeu interpellatio non interuenerit. & ita procedat prima opi.Alex.ſuprà relata in conſi.xxx.v.volu.

Et intelligo quòd tempus xl.anno.incipiet currere à tempore impoſitionis primæ collectæ.per no.per glo.& Cano.in c.cū eccleſia Sutrina.de cau.poſ.& propriè.Aut vero non interuenit aliquis titulus coloratus: & tunc ad præſcribendum libertatē, ſeu immunitatem non ſoluendi collectas requiruntur illa quatuor ſupra recitata:de quibus per Alex.præalleg.conſi.cxxxvj. ſecundo volu.

5 † Addo aliud requiſitum,videlicet,quòd adſit bona fides:quę requiritur in pręſcriptione libertatis,ſaltem de iure canonico: vt late dixi in iij.q.iij.partis.iij princip.col.xxiiij. quæ tamen præſumitur in dubio ex curſu longiſſimi temporis.xxx.vel xl. anno.vt per Barto.in l.cum quærebatur.ante fi.C.vnde vi.cum concor.adduct.in repe.l.Celſus.in iij.parte.ff.de vſuc.& ita videtur tenendum.

ADDITIO.

a An præſcriptio proſit in oneribus euitandis.vide per Pan.in c.accedentes.iij.col.& de præſcript.

b Vide Alex.late in conſi.xxx.ponderatis.&c.in v.volu.

c Ad intel.d.l.comperit.vide bald.in l.j.col.ij.C.de anna.excep.

SVMMARIVM.

1 *Præſcriptio contra fiſcum pro re aliena per fiſcum vendita, aut aliter alienata quanto tempore fiat?*

2 *Lex bene a Zenone.de rebus per fiſcum alienatis procedit tantum in Imperatore non in principe inferiori.*

Fi[illegible]

3 *Fiſcus quid ſit, & vnde dicatur: & quis dicatur habere fiſcum?*
4 *Ciuitates non recognoſcentes ſuperiorem de iure, vel de facto: dicuntur habere fiſcum: & ipſamet ciuitas eſt fiſcus.*
5 *Eccleſia vel epiſcopatus an dicatur habere fiſcum?*

1 Octaua quæſtio eſt.† Quantò tempore præſcribatur cõtra quencunque pro re aliena, per fiſcum vendita: aut aliter alienata? iſtam q. decidit tex. in l. bene à Zenone. C. de quadri. præſcri. & in §. fi. inſtit. de vſucap. vbi dicitur, quòd habens à fiſco titulum venditionis: donationis: aut aliũ ſtatim fit ſecurus: ſed aduerſus ii: cum datur actio intrà quadriennium tantum ratione dominij vel hypotecæ quod vel quam alius prætendit in rebus à fiſco alienatis. & lapſo quadriennio vlterius non auditur: ſed illa. l. bene à Zenone. recipit plures notabiles & ſingulares limitationes.

Et quinque ponit Feli. in c. quæ in eccleſia vnum. col. xij. vel xiij. verſi. ſed pro intel. d. l. bene à Zenone. de conſtit. & ſeptem colligit do Iac. de ſan. Geor. in tract. feu. in verbo princeps Pedemontium. col. v. verſ. ſed aduerte: vbi plenius quam alibi enumerat omnia ſpecialia in principe vſque ad ſexagintaſex. & aliquas ex prędictis limitationibus refert Iaſ. in auth. quas actiones. col. j. verſi. iij. limita. C. de ſacroſan. eccle. Et quamuis iſti Patres non referant has omnes limitationes ad d. l. bene à Zenone. & plures vſque ad octo vel nouem per prius aggregauit ſolemn doct. do. Marti. Laud. in tract. ſuo de princip. ij. col. xj. nomen notandum eſt ſingulariter.

2 † Primo igitur limita. d. l bene à Zenone: vt procedat in Imperatore, no autem in Principe inferiore: niſi princeps inferior haberet regalia ab Imperatore: vel ex conſuetudine ſeu præſcriptione tanti tẽporis, cuius initij memoria non extat: ſecundum Bal. in c. ad apoſtolicæ. de re iud. in vj. iunctis notatis per eum in præ. decretal. prout latius refert do Marti. Laud. & poſt eum do. Iaco. vbi ſuprà.

Secundo limita. d. l. vt procedat interueniente traditione: & non aliter. ita limitat eleganter Bald. in c. j. §. fin. vlt. col. in titu. de no. for. fide.

Tertio limita. d. l. vt procedat quando princeps, vel fiſcus rẽ quam alienauit poſſidebat tempore contractus & traditionis: [illegible] Bar. in l. ſi. cu ca med. C. ſi contra ius, vel [illegible] Bal. in l. j. col. j. C. de her. vel act. vẽ. & in [illegible] & C. v. & ibi tradit. an fiſcus in dubio præſumatur poſſediſſe rem, quam alienauit refert Feli.

in d.l.quæ in eccleſiarũ.in j.limita.& Iaſ.in d.auth. quas actio.

Quartò limita illam l.bene à Zenone: vt demũ locũ habeat quando princeps,vel fiſcus bona fide vendidit rem:quam propriam eſſe credebat:licet in veritate eſſet aliena:ſecus ſi vẽdat mala fide : quia ſcit eam alienam eſſe.gloſ.eſt no.in d.l.ij.C.de com.re.alie.quam Bal.& doct.ibi communiter ſequuntur Bal. in d.l.j.col.j.C.de hære.vel act.ven.Pan.in c.ij.prope fi.de reb. eccle.non Alie.Feli.in d.c.quæ in eccleſiarum.col.xij.in j.limi. adducens aliam gloſſ.in l.j.in verbo diſtrahatur.C.de venden. reb.fiſca.lib.x.

Quintò limita illam.l.vt procedat quando princeps vendit rem alienam iure proprio : ſecus ſi iure creditoris : nam tunc emptor non fit ſtatim ſecutus.Ita dicit no.Bal.in ij.prœ.decre. iiij.col.adducẽs tex.in l.fundus qui.ff.de reſcin.vẽ.& alia iura.

Sextò limita illam.l.bene à Zenone:vt nõ procedat in eccleſia:quia ſi Princeps vel Imperator donaret: aut venderet eccleſiæ rem alienam: eccleſia non fit ſtatim ſecura:nec gaudet beneficio.d.l.bene à Zenone.glo.eſt notabilis.in c.quicunque militum.in verbo conſenſu.xj.q.ij.quæ pro hoc alleg.bonũ tex.in c.placuit.el primo.& ibi etiam no.glo.xvj.q.iij.& glo.in §.quas actiones.in verbo quadriennij.ea.cauſa & q.

Septimò limita illam.l.bene à Zenone.vt demum locum habeat:concurrentibus tribus.

Primò quòd princeps vendiderit rem,quam poſſidebat.

Secundò quòd eam vendat bona fide.

Tertiò quòd præceſſerint ſolennes ſubhaſtationes iuxta.l.j. & l.ſi tempora.& l.duplex ratio.C.de fide inſtru.& iure haſtæ fiſca.lib.x.Ita ſunt verba Bal.in l.j.col.ij.C.de hær.vel act.vend. qui refert do.Iaco.vbi ſuprà.& dicit ſe dubitare de hoc dicto Bal.inquantum loquitur de ſubhaſtatione: quia de illa nullum fit verbum.in d.l.bene à Zenone.

Præterea vt ipſe dicit:illa.l.habet locum etiam quando princeps donat,& tamen nemo dixerit quòd in donatione requiratur ſubhaſtatio.

Octauò limita illã.l.bene à Zenone:vt non procedat de iure canonico.gloſ.eſt repu.ſing in c.ij.in verbo irrita.de reb.eccle. non alie.quòd intelligunt hoc verum eſſe quo ad præiudicium eccleſiarum:ſed inter laicos etiam in terris eccleſiæ bene procedit illa l.vt ibi declarat Panor.

Nonò limita illam l.vt procedat:dummodo princeps vẽdat vel donet rem alienam:dicendo ſe facere de poteſtatis pleni-

tudine:

tudine:ſecundum Bal.in præalleg.prœ.decretal.ij.col.vbi dicit quòd omnis modicus error rumpit illam.l.de his duabus limitationibus vltimò relatis.dic vt per Fel.in d.c.quæ in eccleſiarum.xij.col.in iiij.& v.limita.

Decimò limita illam l.vt non procedat in præiudicium minoris & in rebus ſuis:quia ipſe habet reſtitutionem in integrũ vt no.glo.& docto.in l.fi.C.ſi aduer.fiſc.& has limitationes:velut aureas dicit eſſe notandas do.Marti.Lauden.vbi ſuprà.

Vndecimò limita vltra omnes.d.l.bene à Zenone:vt nõ procedat in præiudicium dotis ſeu iurium dotalium:quia lex, vel ſtatutum generaliter loquens non intelligitur loqui in cauſa dotis.Ita ſingulariter decidit Bal.conſi.cccxxiij.quemadmodũ Imperator:quod dictum refert, & multum commendat Iaſ.dicens ſe alibi non legiſſe in l.j.col.iij.ff.ſol.matr.& confirmatur per plura ibi cumulata per Iaſ.

3 † Et quia plenè ſuprà tractatum eſt de præſcriptione fiſcali: opere pretium eſt videre:quid ſit fiſcus:& vnde dicatur.& quis habeat fiſcum.de quibus omnibus vide plenam & vtilẽ apoſti. Alex.in l.j.in apoſt.ad Bar.C.de bo.vac.li.xj.& dicit Bal.in rub. C.de priui.fiſci.quod fiſcus eſt ſaccus Cęſaris, vel regis ſiue rei publicæ.refert Aret.in §.fi.circa prin.inſti.de vſuc.verſi.& præmitte.& dicit Bal.vbi ſuprà quod municipia non habent fiſcũ: nec epiſcopatus eccleſiaſtici.& ibi ponit quæ ſint Cæſaris de per ſe:& quæ fiſci.de quo an ciuitates vel municipia dicantur habere fiſcum, vide per Bart.in rub.C.de iure fiſ.& ibi Alex.in apo.col.ij.vbi traditur, an fiſcus & reſpublica dicantur idem: & per Iaſ.in §.rurſus.col.ix.& x.in antiq.impreſ.& vj.& vij.in noua.inſti.de actio.& dicit Barto.in l.item veniunt.§.an ſena-
4 tus.ff.de peti.hære.† quòd ciuitates non recognoſcentes ſuperiorem de iure, vel de facto dicũtur habere fiſcum: nã ipſamet ciuitas eſt fiſcus.ex quo infert quod in Marchia,& in aliis prouinciis eccleſiæ omnia, quæ dicuntur de fiſco:intelliguntur de eccleſia:in illis vero ciuitatibus quæ non recognoſcunt aliquẽ in dominum:quæ dicuntur de fiſco: intelliguntur de ſuo communi ſecundum Barto.vbi ſuprà.

5 † Et an eccleſia vel epiſcopatus dicatur habere fiſcũ: ſcribit plenè Feli.in c.cæter.col.pe.de offi.ordi.& no.Pan.& Can.in c. quia diuerſitatẽ.de cõceſ.præben.Et per hæc remanet expedita materia præſcriptionis fiſcalis:& ſic.ij.pars illius v.partis prin.

Venio ad tertiam partem huius quintę partis princip.in qua videndum eſt de præſcriptione contra rempublicam.

SVMMARIVM.

1 *Aduerſus rempub.quanto tempore præſcribatur?*

2 *Contra rempub.ſeu ciuitatem regulariter præſcribitur, ſicut cōtra priuatum exceptis quatuor caſibus.*

3 *Tex.l.fi.C.de ſacroſan.eccl.volens in quatuor caſibus poſſe contra rempub.præſcribi centenario quibus caſibus limitatur.*

4 *Tempore communi an præſcribatur contra ciuitatem,ſicut contra eccleſiam,in quaſi dominio,& publiciana.*

1 Et primò quæro.† Quāto tempore præſcribatur aduerſus
a rempublicam?[a] tex.in l.fi.C.de ſacroſan.eccle.videtur determinare quòd non præſcribitur minori ſpatio centum annorum,quod eſt longiſſimum tempus vitæ hominis.

Sed ille tex.ſecundum communem intellectum procedit in quatuor caſibus tantum ibi expræſſis in verſi.ſiue ita,que:vt no. ibi glo.ſuper verbo vendiderit.& ſequuntur cōmuniter docto. maximè Sali.in vlti.no.& clarius Pau.de Caſt.col.pe.dicens, q in ciuitatibus particularibus nō habētibus iura fiſcalia in quatuor caſibus:de quibus ibi non præſcribitur minori ſpatio centum annorum.& ſic ſunt in his caſibus melioris conditionis, quàm fiſcus ſecundum Pau.de Caſt.quia in alijs fiſcus eſt melioris:vt ibi no.glo.extra vero illos tres caſus contra ciuitates præſcribitur:ſicut contra priuatos,quia inſtar priuatorum obtinent:vt in l.eum qui.ff.de verb.ſignif.Idē firmat Bal.in d.l.fi.col. j.ver.quæro ſingularis ſucceſſor. vel fortius dicit q cōtra ciuitates nō habētes iura fiſcalia præſcribitur ſicut cōtra priuatos: etiā in quatuor caſibus ibi no.ſaltē reſpectu tēporis:vt ita in dicetur.& ſeq.Arc.cōſi.clxij.conſultatio propoſita.col.ij.ver.ſed
2 præmitto.† Facio igitur regulā,q cōtra rēpublicā,ſeu ciuitatē regulariter præſcribitur:ſicut cōtra priuatū:exceptis illis quatuor caſibus no.in d.l.fi.videlicet in vēditione:donatione:permutatione:vel relicto factis reipublicæ ſecūdū cōmunē intel.glo. & doct.in d.l.fi.& fuit de mente Bar.in l.in omnib⁹.ff.de diuer.& tēpo præſcri. vbi nō facit differētiā in præſcribēdo quo ad illos quatuor caſus inter fiſcū & rēpublicā: quāuis Pau.de Caſt.in d. l.fi dicat rēpublicā in hoc eſſe melioris conditionis,non quod intellige vt infra dicam.Eandem concl.tenuit Bal.in l.ex ea med.C.de an.excep.& in l.vniuerſas.C.ne rei dom.vel temp. & Alexand.conſi.xvj.colum.vj.v.ſolu.in ſtatutis allegatis dicit,quod etiam iuribus ciuitatis & contra ciuitatem præſcribitur ſaltem ſpatio xl.ann.per text.in l.omnes.C.de præſcri.xxx. ann.ibi.Neq; publicu &c.& not.in l.nō pride.C.com.de vſucap.

præterq

præterquàm in illis quatuor caſib⁹.& idẽ firmat Are.cõſi.præal.

3 † Primò limitat text.in d.l.ſi.dum vult quòd in illis quatuor caſibus currat præſcriptio centenaria tantum contra rempublicam: vt procedat in ipſo principali debitore: vel eius ſucceſſore vniuerſali: vt quia præſcribens eſſet ille, qui vendidiſſet: vel donaſſet, vel hæres eius, qui vendidit: donauit: vel reliquit ciuitati. Si vero eſſet ſucceſſor ſingularis, vel alius tertius: indiſtinctè præſcribit cõtra rempublicam communi ſpacio, ſicut præſcriberet contra priuatum: etiam in illis quatuor caſibus. Ita not. limitat & declarat Bald.in d.l.fin.verſic.præalleg.& ſequitur Alex.in conſilio ſupra & infrà allegato dicens, quòd illa lex nõ loquitur quo ad tertium. Reſtringuntur ergo illi quatuor caſus ſecundum eum quo ad actionem perſonalem: quæ non poteſt competere niſi contra venditorem: donatorem: aut eius ſucceſſorem vniuerſalem. Non autem contra tertium. Ideo talis actio perſonalis cõtra iſtos bene durat centum annis: vt latius per Alexand.in præalleg.conſil.licet contrariam opinionem quod illa.l.ſin.procedat contra quemlibet indiſtinctè: teneat ibi Salic.col.pen.verſic.quæro quid ſi eccleſia. Sed propterea recedendum non eſt ab opin. Bald.& Alexã. tanquàm magis communi.

Secundo limita.d.l.ſin.vt diſpoſitio illius.l.requirentis ſpacium cẽtum annorum in illis quatuor caſibus procedat: quando poſt donationem: venditionem: inſtitutionem: aut relictum factum ciuitati nunquàm fuit res tradita ciuitati: alias ſufficeret tempus.xl.annorum. Ita voluit not. Guliel.de Cun.in l.j.C. ne rei do.vel templo.facit ad hoc quod not.gloſſ.parua.in d.l. fin.in verbo donata.

Tertio limita: vt diſpoſitio.d.l.ſin.requirentis ſpacium centum annorum in illis quatuor caſibus procedat in rebus, quæ vere ſpectarent ad ciuitatem iure dominij. Secus ſi iure quaſi dominij: quia tunc contra ciuitatem currit præſcriptio communis: vt not. Barto.in l.ſi finita.§.ſi de vectigalibus.col.j.ff.de dam.infec.per illum text.& Angel.in quibuſdam lecturis in l. ij.C.ne rei domi.vel templo.

Has tres limitationes ad illam legem colligit Alexan.conſil.xxj.in cauſa & lite vertente inter maguntiam communitatem.col.vj.verſic.nam poſito.& verſic.quinimo fortius.v.volu. vbi plene explicat intellectum.d.l.fin.

Et ad vltimam limitationem vltra Alexã.addo Bal.in l.tunc autem.§.ſi duobus.ff.de pub. Ang. Aret.in §.res fiſci.circa med.

com

commen.inſtitut.de vſucap.& hanc firmat dom.Petrus Philip. Cornel.conſil.xvj.viſo primo.vlti.col.& conſil.cxvij.multa.vltim.col.ij.volum.& magis in terminis conſil.cxlij.videtur prima facie.col.iiij.verſic.& licet.iij.volu.concludens quòd contra ciuitatem ſicut contra eccleſiam præſcribitur in quaſi dominio & publiciana tempore communi.& in his locis aſſignat viuam rationem huius limitationis.

Et hæc procedunt etiam in ciuitate, ſeu republica non habente iura fiſcalia.

Si vero habeat iura fiſcalia: dicendum eſt prout dictum fuit in præſcriptione fiſcali in præcedenti parte.& per Bart.in prædicta.l.in omnibus.ff.de diuerſ.& tempo.præſcript.& late per do.Panor.in c.cum nobis.de præſcript. Et quando ciuitas ſeu reſpublica dicatur habere fiſcum,& iura fiſcalia dixi in calce partis præcedentis.

ADDITIO.

a Not.quòd præſcriptio contra vniuerſitatem ſiue rempublicam procedit ex negligẽtia adminiſtratorum ſecundum Bart. in l.imperatores.ff.de pact.& quanto tempore præſcribatur in rebus ciuitatis: vide per Aret.in §.res fiſci.circa med.j.colum. verſicul.quid in rebus ciuitatis.inſtitut.de vſucap.& not.quod præſcriptio territorij rerum ciuitatis: etiam cum ſciẽtia & patientia tyranni,non procedit contra ciuitatem ſecundum Flori.in l.ſeruitutes.colum.xvij.ff.de ſeruitut.not. Bertachi.in reperto.in verbo præſcriptio.ij.colum.ij.& quanto tempore præſcribatur contra eccleſiam & ciuitatem: & qualiter vide per Bald.in l.vniuerſas.C.ne rei do.vel templo.& in l.j.circa med. C.de anna.exceptio.

SVMMARIVM.

1 *Lex fin.C.de ſacroſanct.eccleſ.dans priuilegium ciuitati an intelligi poßit de caſtro, vel villa?*

2 *Diſpoſita in ciuitate an cenſeantur diſpoſita in villa, vel caſtro: quia caſtrum eſt membrum ciuitatis?*

3 *Respublica appellatione quid veniat. & quot modis accipiatur?*

4 *Ciuitas etiam ſuppoſita alicui domino, principi vel tyranno gaudere debet nihilominus priuilegio reipub. & beneficio reſtitutionis in integrum.*

Secundò

1 SEcundò quæro. † Vtrum priuilegium datum ciuitati.in d.
a l.fin.C.de ſacroſanct.eccleſ.cōpetat caſtro vel villæ? [a] Bar.
ibi in j.col.ij.oppo.& Bal.in j col.verſic.ſecundo quæro. Salice.
in ij.col.& Paul.de Caſtr.in fin.commenti.& communiter doc.
2 determinant † quòd diſpoſita in ciuitate cenſentur diſpoſita
in villa vel caſtro: quia caſtrum eſt membrum ciuitatis.l.qui
ex vico.ff.ad muni.& quia caſtrum & ciuitas non differunt:
niſi ſicut parua ciuitas à magna ciuitate.& hoc procedit: etiā
ſi talis villa, vel caſtrum non ſubiiciatur ciuitati ſecundū Bart.
in d.l.fi.in ij.oppo.qui dicit quòd illa.l.habet locum pro rebus
cuiuſlibet caſtri in quatuor caſibus ibi notatis. Hunc articu-
lum plenè examinat Alex.in l.ſi finita.§.ſi de vectigalibus.col.
ij.& iij.& ibi not.glo.Bart.& alij ff.de dam.infec.vbi atteſtatur
communem opin.eſſe quod illa.l.fi.locum habeat in omni ca-
ſtro,& municipio.Bene faciunt notata per Bart.& alios præci-
puè Alexand.in d.l.ſi finita.§.ex hoc edicto.vbi mouent.quæ-
ſtio.an priuilegia conceſſa ciuitati trahantur ad villam ſibi
ſubiectam vel propinquam?

Accedant not.per Barto.Bald.Salicet.& docto.poſt glo.in l.
reſpublica.C.ex quib.cauſ.maio.qui omnes communiter con-
cludunt veram & communem opin.eſſe quod omnis ciuitas,
& quolibet caſtrum gaudet priuilegio reipublicæ:& debet re-
ſtitui in integrum ſicut reſpublica:dummodo tale caſtrum, vel
villa habeat multitudinem hominum: & rogatur per ſuos ad-
miniſtratores:& tractet negotia ſua tanquàm communia: non
3 vt priuata:licet parua vniuerſas. † Et refert Alexan.in d.§.ſi de
vectig.& plenè not.Iaſ.in §.rurſus.colum.viij.& ix.in antiqua
impreſ.& vj.& vij.in noua inſtitut.de actio.declarans quæ di-
catur reſpublica.quid veniat appellatione reipublicæ: & quot
4 modis capiatur? & ibi bona gl.ſuper verbo reipublicæ. † Sub-
dit Salicet.in d.l.reſpublica.circa med.verſicul.quæro ciuitas.
quod licet ciuitas ſit ſuppoſita alicui domino, principi, vel ty-
ranno, nihilominus gaudet priuilegio reipublicæ & beneficio
reſtitutionis in integrum.

Et qualiter reſpublica ſeu communitas in integrum reſti-
tuatur aduerſus præſcriptionem? dic vt dixi in eccleſia in ij.q.
primæ partis huius quintæ principalis.

Et intra quantum tempus communitas reſtituatur aduer-
ſus præſcriptionem? vide per Paul.de Caſt.conſi.ccxciiij. Ego
Paulus.in antiquis.

ADDIT

ADDITIO.

a Adde Angel. Aret.in §.res.de reſcript.col.j.circa medium. inſtitut.de vſucap. Alex.conſil.j.iiij.volum.

SVMMARIVM.

1 *Ea quæ ſunt meræ facultatis an præſcribi poſſint.*

2 *Solitus aliquid concedere per viam meræ & gratuitæ facultatis non per hoc obligatur perſeuerare.*

3 *Mera facultas quæ dicatur?*

4 *Facultas quomodo diſtinguatur?*

5 *Libero arbitrio non præſcribitur, nec his quæ ex mera voluntate procedunt.*

Capio quartam partem huius quintæ partis principalis.

1 ET primo quæro. † An ea quæ ſunt meræ facultatis præſcribi poſſint? Vera concluſio eſt, quòd talia non præſcribuntur per text.in l.viam publicam: & ibi notant glo.& Bar.ff. de via pub.vbi dicitur, quòd nunquàm præſcribitur facultati eundi per viam publicam: quia iſtud poſſe ire non eſt ius: ſed quædam facultas. Hanc concluſionem firmat Panorm.in c.ex parte Aſtenſis.circa fin.j.col.de conceſ.præbend.& in c. Ioã.de cleri.coniug.& in c.Piſanis ad fi.de reſti.ſpo.& in c.inter cæteras.circa fin.de reſcrip.dicens, quòd in his quæ ſunt meræ facultatis: ex longæua obſeruantia non introducitur conſuetudo, neque præſcript.& do. Card.conſil.xxxviij.primo rationes. col.j.in verſic.ſecundo quia concludens, quod ea quæ competunt iure facultatis non præſcribuntur.not.remiſſiue Feli.in c. cum acceſſiſſent.col.xj.verſic.ſecundo declarantur.de conſtit.

2 † Ex hoc infertur, quòd ſi aliquis per viã meræ & gratuitæ facultatis aliquid ſit ſolitus cõcedere: per hoc non obligatur perſeuerare: ac ſi firmata eſſet conſuetudo: vt declarat Panor. poſt alios in c.quod trãſlationem.col.ij.de offi.leg.per id quod nor.Inno.in c.cum eccleſia.Sutrina.de cauſa poſ.& proprie.vbi dicit, quòd ſi millies aliquis hoſpitaretur aliquem amicum ſuum in domo: per hoc non eſt inducta cõſuetudo: vt teneatur eum in futurum hoſpitari: cum fuerit profectus ad illam ciuitatem, & concordat Cy.in l.ij.C.quæ ſit long.conſue.Ioã. And. in c.Ioã.de cle.coniug Bar in l.cum de in rem verſo.ff.de vſur. & in l.ſolent.§.j.ff.de offi.procon. Archi.in c.ſeruitutum. xvi. q.ij.

q.ij.Gemi.in c.conſuetudo.j.diſtin.Et late firmat Pet.de Anch. in c.ſine poſſeſſione.ad fi.de reg iur.in vj.niſi id factum fuiſſet tanto tempore cuius initij nõ eſſet memoria.ſecundum Ioan. And.in c peruenit.de cenſi.& Bart.in d.l.cum de in rem verſo. & Ang.in l.ſi certis annis.C.de pac.refert & ſequitur Feli.in c. cum. M.ferrarien.col.iij.verſic.tertia declaratio.de conſtit.vbi tradit remiſſiones de materia.

Sed contra iſtud vltimum, quòd etiam per mille annos non præſcribantur ea quæ ſunt meræ facultatis: videtur tenere Cæpol.in tractat.ſeruitut. vrban. prædior.ſub rubric.de ſeruitut. aquædu.columna vigeſimatertia , Niſi reſpondeatur quòd loquitur in his , in quibus à principio nullum interuenit factum hominis : vt in aqua quę per ſeipſam fluit,ſeu diſcurrit abſque facto hominis.

3 † Sed operæ pretium eſt intelligere:quando aliquid dicatur eſſe meræ facultatis.Bartol.in l.prima.colum.iij.verſicu.iuxta prædicta.ff.de condictio.ex lege tradit circa hoc ſingularem doctrinam dicens,quòd aliquando lex permittit alicui facere aliquid pro conſeruatione ſui iuris iam quæſiti: & illud nõ eſt ius,ſed facultas quædam.l.in re mandata.C.manda.& l.ſi conſtante.§.ſi maritus.ff.ſol.matri. Quandoque lex permittit aliquid facere pro acquiſitione alicuius iuris de nouo.& tunc eſt ius:vt ius adeundi hæreditatem.& hoc apparet ſecundum Bar. ex eo,quod tali iuri præſcribitur.l.licet.cum glo.C.de iur.deli. facultati autem quæ facti eſt non præſcribitur:quia leges quæ loquuntur de præſcriptione.vt l.ſicut.l.omnes.& l.cum notiſſimi.C.de præſcript.xxx.ann.loquuntur de pręſcriptione contra iura tantum : non contra facultates, quæ facti ſunt:& ideo ſecundum Bartol.& doct.in illa.quæſtio.vtrum præſcribatur iuri offerendi : reuoluunt ſe in hoc , vtrum poteſtas offerendi ſit ius vel facultas.de quo in ſpecie dicetur.infra.Sic etiam in effectu concludit Angel.conſil.liiij. Iulianus & Franciſc.circa
4 med.dicens, † quod quidam eſt facultas : ex qua per explicationem actus quæritur nouum ius:vt actio.vel exceptio prout ſuadet ratio ſubiectæ materiæ.& tali poteſtati acquirendi iſta iura,ita eſt æquum præſcribi,ſicut ipſis iuribus iam quæſitis.

Sed vbi eſt talis facultas , ex qua per explicationem actus, nullum ius,nulla actio,nulla exceptio quæri poteſt,ſed ſolum in ſingulari explicatio eius,quod in libero explicantis arbitrio conſiſtebat,ſicut eſt ire ad eccleſiã,vel per viam publicam:& tunc illi libertati arbitrij nunquàm præſcribitur.dicta l.viam.publicam.

cam.ff.de via publi.ita dicit Ang.in præalleg.conſi.& ſecũdum prædicta plenè conſuluit Barba.cõſi.lj.ſcripſit ſapiẽtiæ fons. x. & xj.col.ij.volu.vbi refert.& ſequitur doct.Bart.ſuprà recitatã.

Et an poſſe adire ſit ius, vel facultas? latè examinant Bald. Sali.& aliis in d.l.licet.& cõmunis opin.eſt quòd ſit ius,& ideo præſcribatur.xxx.ann.vt ibi per Alex.& Moder. & dixit in iiij. parte.colum.lj.

5 † Stat ergo firma concluſio, quòd ea quæ ſunt meræ facultatis non præſcribuntur.d.l.viam publicam. niſi fortè per tantum tempus,cuius initij. &c.vt prædixi.

Hinc dicit Ioan.Andr.in c.non eſt.de conſuet.in vj. vt refert Alexan.in l.cum notiſſimi.§.ſed cum illud.in apoſta.ad Bar.C. de præſcript.xxx.ann.quòd illa quæ conſiſtunt in mera voluntate:non ſunt præſcriptibilia.Pro quo dicto eſt glo.not.in l.j.in verbo communi diuidundo.C.de annal.except.quæ vult quòd libero arbitrio non præſcribatur:nec in his, quæ ex voluntate proficiſcuntur.& ibi not. Bald.in ſpecie.& idem Bald.in l.cum notiſſimi.in fin.princip.C.de præſcript.xxx.ann. & confirmat plenè Barba.præaleg.conſil.lj.colum.x.& xj.verſicul.præterea adduco.ij.volumi.

6 † Et ideo iuri declarandi nunquàm præſcribitur:etiam mille annis.Ita dicunt Bal.& Salicet.in l.petens.per gloſſ.ibi.C.de pact.& refert Iaſo.ibi col.iiij.verſic.ex iſta gloſſ.

SVMMARIVM.

1 *Ius offerendi an præſcribi poßit, & quot modis diſtinguatur ius offerendi?*

2 *Temporalia ad agendum cenſentur perpetua ad excipiendum.*

3 *Iuri ratificandi quantò tempore præſcribatur?*

4 *Sequela iuris offerendi eſt pignoratitia,quæ non competit niſi oblato debito.*

1 SEcundò quæro in ſpecie † Vtrum præſcribatur iuri offeren-
2 di? hanc q.mouent gloſ.Bart.Sali.& omnes docto.in l.cum notiſſimi.§.ſed cum illud.C.de præſcript.xxx.ann.& Bart.Imo. & Paul.de Caſt.in l.pignori.ff.de vſuc.vbi refert Bart.& docto. communiter dicunt,ꝙ eſt quoddam ius offerendi,quod competit per modum iuris:puta,ſecundus creditor habet ius offerendi primò,& confirmandi ſibi pignus.l.ij.& iij.& l.cũ ſecundus.ff.de diſtrac.pigno.hoc ius tollitur ſpatio.xxx.vel xl.anno. Quoddam eſt ius offerendi:quod competit per modũ cuiuſdã facultatis:verbi gratia:debitor poteſt quãdocunq, vult offerre debitum

debitum creditori, & pignus luere.§ fi.inſtit.quib.mo.re contrahi.oblig & l.ſi in rem.§.omnis.ff.de pig.actio. Iſta facultas nunquam poteſt præſcribi : ſicut nec alia facultas : puta, eundi per viam publicam:quia licet per mille annos non iueris:ſemper poteris ire d.l.viam publicam.& hanc doctrinam ſequitur in effectu Pau.de Ca.in d.l.pignori.ſic clarius diſtinguēs,quòd aliquod eſt ius offerendi:quòd competit pro actione nondum nata: vt debitori contra creditoré ratione pignoratitiæ.iuxta.l. ſi in rem.§.omnis.ff.de pign.actio. & tex.in § fi.inſti.quib.mo. tol.ob.& ſic vt faciat eam naſci;& tunc dicitur potius quædam facultas:cui nō præſcribitur.d.l.viam publicam,quàm ius.ſed ſi competeret pro actione iam nota: vt contingit, quādo ſecundus creditor agit contra primū:& offert illi quòd ſibi debetur: tunc enim dicitur ius, non facultas mera : & ideo ſicut actio nata tollitur ſpacio.xxx.annorum : ita & ius offerēdi,quòd eſt ſequela ipſius:ſed actio nondū nata præſcriptione nō tollitur.

Eandem doctrinā effectualiter ſequitur idem Practi. Papi. in forma reſponſionis rei conuenti. in verbo præſcriptionis. circa fin.qui breuius diſtinguit, quòd aut ius offerendi eſt ius formatum:ſicut eſt illud, quòd competit ſecundò creditori:vt poſſit offerre primo:& huic iuri poteſt præſcribi : ſicut cæteris iuribus. Aut eſt ius nondum formatum : ſed in ſimplici facultate conſiſtēs:ſicut illud quod competit debitori : vt poſſit debitum offerre:& pignus luere,& liberare : & tali facultati non præſcribitur.d.l.viam publicam. cùm ſimil.

Sed Angel.in prææalleg. conſil. liiij. tenet indiſtinctè, quòd præſcribatur iuri offerendi.

Hunc articulum plenè examinat Aret. in §. actionum. col. xxvj.& xxvij.inſti.de actio.referens varias opi.

Concluſiuè dico,quòd cōmunis opi. eſt cum glo.in d.l.cùm notiſſimi.§.ſed cum illud. aliàs.§.eodem iure. in verbo. conatur : quæ tenet quòd præſcribat iuri offerendi:quando competit per modum actionis:vt atteſtatur Are.in d.§.actionū. circa fin.huius articuli.col.xxviij.in prin.concludens,quòd cuilibet iuri offerendi:etiam quod competit debitori contra ſuum creditorem præſcribitur. xxx. annis iuxta metam aliarum actionum.l.ſicut.l.omnes.& l.cum notiſſimi.§.j.C.de præſcript.xxx. ann. quando competit per modum actionis. per not. per Bart. in l.j.ff de condi.ex lege. Si verò ius offerendi competat per modum exceptionis : puta ſi creditor agat hypothecaria contra tertium poſſeſſorem:ille poteſt offerre debitum ad exclu-

dendum eum.l.Paulus.§.j.ff.quib.mod.ius vel hypo.ſol. Certè huic iuri nunquàm præſcribitur:ratio eſt, † quia quæ ſunt temporalia ad agendum, cenſentur perpetua ad excipiendùm. l. purè. in fin.ff.de exceptio.l.licet.cùm glo.C.eod.tit.not. plenè Feli.poſt Panorm.in c.ſi autem.verſi.temporalia ad agendum. de reſcript.

2

Hinc dixit Bald.per iura prędicta in repet.l.fin.in fin.xj.col. C.de præſcriptio. long.tempor.quòd ius excipiendi nunquàm præſcribitur.

Et ita in propoſita quæſtione concludit Sali. in d.l. cùm notiſſimi.§.eo.autem tempore.circa ſi. Cuius opi.atteſtatur communem Aret.vbi ſuprà.

3 † Et no.q; iuri ratificandi præſcribitur.xxx.ann.ſicut cætera iura.ita Bald.in conſi.xij.quidam.d. Matthæus.in colũ.ij.in iij. volu.Videtur tamen veritas in contrarium, ex quo conſiſtit in mera facultate per ea quæ dixi in præce.q. Limita notabiliter prędictam concluſionem,quę habet,quòd iuri offerendi præſcribitur,quãdo competit per modum actionis : vt non procedat:quando in pignore eſſet appoſitum pactum legis commiſſoriæ,quòd eſt in pignoribus reprobatũ.l.j.& ij.C.de pac. pign. declarando & limitando:vt per Bart. no.in l.quamuis.alias incipit.Callipodius.ff.de ſol. & in l.Titius.ff.de pig.act. per Pan. & Can.in c.ſignificante.vbi tex.de pig.nam tunc odio creditoris iuri offerendi non præſcribitur,ita ſingulariter limitat Bal. in c.j.in tit.de feu.da.inuicem legis cõmiſſo.refert & ſequitur. d.Alex.in d.l.cum notiſſimi.ad fin.prin.in apoſt.ad Barto.

Et circa hanc q.an præſcribitur iuri offerendi? vide longam doctrinam Bal.per viam diſtinctionis. in rub.extra de præſcri. colum.penul. ad fi.& col.vlti.

4 † Et per hæc remanet decisa quęſtio:an præſcribatur pignoratitiæ : quia illa eſt ſequela iuris offerendi : & non competit niſi oblato debito:vt no.gl.Bar.& doc.in d.l.ſi in rem.§.omnis. ff.de pign.ac.vbi ponitur hæc.q.& not. per gl.in l.j.§.ad hæc.C. de anna excep.& ibi per Bal. & Salice.colum.vit.

ADDITIO.

a De hac q.vide do.Cornel.conſil.clxxvij.in hac conſultatione ij.col.iij.vo.vbi tenet q; tale ius non præſcribitur:ſequendo theoricam Bart. in d.l.cum notiſſimi. §.j. & refert ſe latius dixiſſe in l.licet. C.de iur.delib.& late do.Signor.conſi.clvj ca-

ſu

ſus. col.j.cum ſeq.Bald.conſil.ccxcij.ſuper eo.iij.volu.& ibi an præſcribatur conditioni poteſtatiuæ:vel iuri excipiendi.& latè Bald.in d.l.cùm notiſſimi.in princ.col.fin.& latius in repe.l.fin. col.ix.C.de præſcrip.long.temp. & ibi not.de præſcri.pignoratitiæ probãs ſtrictè & ſubtiliter quòd id demum præſcribitur: quod eſt ius & demum illud ius quòd eſt in rerum natura productum & formatum. vt ibi latè per eum.

SVMMARIVM.

1 *Pacto de retrouendendo an & quanto tempore præſcribi poſsit?*

2 *Promiſsio de reuertendo quanto tempore limitetur?*

3 *Ius quæſitum non dicitur antè acceptationem, vel agnitionem, vel oblationem.*

4 *Malæfidei poſſeſſor licet non poſsit præſcribere dominium: poteſt tamen præſcribere confirmationem dominij.*

5 *Facultati redimendi contractum, qui poteſt argui fœneratitius ex pacto retrouendendi. &c. an poſsit præſcribi?*

1 TErtiò quæro de vtili & quotidiana quæſtione †, vtrum præſcribatur pacto de retrouendendo:& ſic iuri & facultati reemendi, ſeu recatandi: & quanto tempore. Angel. in præallega. conſil.liiij.aliàs lv. Iulianus & Franciſcus vendiderunt Bonifacio.&c.not. decidit quòd iuri & facultati recatandi ſeu pacto de retrouendendo præſcribitur ſpacio. triginta annorum ſicut iuri offerendi, etiam ſi in pacto ſit expreſſe dictum, quod emptor promiſit retrouendere: quotieſcunque prætium redderetur vel omni tempore: etiam cum iuramento: quia in tali promiſſione ſubintelligitur iſta conditio ſi retrouenditio petita fuerit infrà, triginta annorum.& pariter in iuramento appoſito: quòd recipit conditionem & naturam actus ſuper quo interponitur. l.ne alij. C. de non numerata pecunia. Plus dixit Petrus de Ancha. conſil. cccxxxij. viſis diligenter actis & actitatis. columna prima, circa finem. & ſecundo verſiculo tertio aduertendum, &c. quod pacto, ſiue promiſſioni de vendendo, ſeu retrouendendo etiam factæ cum verbo, quandocunque, præſcribitur ſpacio.x.an. mouetur: quia ex quo ille cui fuit facta talis promiſſio:vult per aliquod implementum:quod facere debet:agere contra alium actionem: debet implere quàmprimum poteſt conditionem poteſtatiuam dandi vel faciendi per textum l. hæc conditio.ff.

de condi.& demon. has deciſiones ſimpliciter refert & ſequitur Iaſ.in d.l.petens.col.iiij.verſi.circa iſta.C.de pact. & in l.iij. in fi.C.de inſti.& ſubſti.Feli.in c.cũ acceſſiſſent. col.xj. vel xij. verſi.ij.declaratur.de conſtit.qui tamen non affirmat prædictã deciſionẽ Pet.de Anch. videtur ergo verior & tutior opi. quod tali facultati recatãdi ſeu promiſſioni de retrouendendo non præſcribatur niſi xxx.an.prout conſuluit Ang.cuius opi.ſequitur etiam Fel.in rub.de præſcrip.col.antepe.circa fi.& ſeq.† dicens,quòd promiſſio de reuendendo habet vitam ſolùm. xxx. annorum, & conditionem tacitam : ſi reuenditio petita fuerit infrà illud tempus : ita etiam iuramentum interpoſitum ſuper ea:referendo illud conſiliũ Ange.& idem Feli.in c.ſi diligenti. col.iiij.verſi.ſecundum correlarium.de for.compet. Nec tunc obſtabit regula.c.fi.de præſcrip.quòd nulla præſcriptio. currit cùm mala fide:quia illa conditio de qua.ſuprà ſubintellecta in promiſſione.prout declarat Ang.in prædicto cõſi.excuſat promiſſorem à mala fide. Item quia iſto caſu intelligitur potius præſcribi facultati, & iuri offerendi:quàm actioni vel obligationi:ſecundùm Ange.in prædicto cõſi. Et vltrà Feli. & Iaſ.adducto Bald.in terminis.conſil.ccliij.ad euidentiam. vlt.dub.ij. vol.decidentem:quòd licet emptor fecerit pactũ de retrouendendo venditori ad imperpetuum & abſque temporis præfinitione:nihilominus tali facultati præſcribitur ſpacio. xxx.ann. non obſtante mala fide:vt ibi pulchrè per eum ponẽtem duos caſus : in quibus mala fides non obſt. de iure canoni.

Confirmatur iſta opi.per id ꝙ ſingulariter not.Pe. de Anch. in c.ſine poſſione.colũ.ix. de reg.iur.in vj.vbi dixit, ꝙ id quòd dicitur,quòd præſcriptio non currit cùm mala fide, nedum in realibus:ſed etiam in perſonalibus actionibus de iure cano.vt plenè habetur & not.in d.c.fi.de præſcrip.verùm eſt cõtra creditorem cui actio competit:ſecus ſi nondum competit:ſed poteſt competere acceptando:vt in legatario quantitatis vel ſpeciei : ante enim quàm acceptet hæres contra eum præſcribit: nec dicitur eo caſu præſcriptor malæ fidei poſtquàm non apparet legatarium agnouiſſe legatum, quòd eſt nouum dictum ſecundum eum:qui refert,quòd ita reperit conſuluiſſe Bald.& hoc ſingulare dictũ ſequitur Sozi.conſi.lxiij.in cauſa vertente inter dominam Catharinam.col.iij.verſi.præterea.pro quo facit † quia ante acceptationem, vel agnitionẽ,aut oblationem non dicitur ius quæſitum , ſed quærendum : & ſic non dicitur ille qui acceptando : agnoſcendo vel offerendo acquirere poteſt:

terat,perdere:ſed non acquirere.Inter quæ longa eſt differentia.l.qui autem.in princ.ff.de his quæ in fran.credi.

Hinc eſt quòd nõ iudicatur idem de lucro quòd de damno, niſi poſtquàm lucrum eſt quæſitum, & radicatum.gl.in l.ij.§.j. ff.ne quid in lo.pub.& in l.j.§.ſi quis autem propter mundationem.ff.de iti.ac.priua.& glo.in l.ſi quis vxori.§.pe.ff.de fur.no. Bal:Ang.Imo.& Alex.in l.non amplius.in prin.ff de leg.j.

Quòd dictum perpetuo no.ad intellectum & limitationem tex.in d.c.fin.cum ibi not. & duos caſus:de quibus per Bald.in
4 prælleg.conſi.vbi dicit † quòd licet malæ fidei poſſeſſor non poſſit præſcribere dominium:poteſt tamen præſcribere confirmationem dominij. per l.in bello.§.ſi quis ſeruum. ff.de capti. cùm ibi no.Item ſecundũ eum poteſt malæfidei poſſeſſor præſcribere contra ius, quòd competit alicui de iure ſpeciali: & non de iuregen.vt patet in reſtitutione in integrũ,cui præſcribitur quadriennio.l.fi.C.de temp.in integ.reſti.peten.Sed tunc proprie non dicitur malæ fidei: ex quo ius erat ſibi iam quæſitum:licet reuocabiliter:& hoc cõſilium Bal. refert ad literam. d.Fabi.de monte ſancti Sauini conſiſtorialis aduocatus.in ſuo tract.de empt.& vẽd.in iij.q.vij.q. prin. & per plura impugnat: firmans opi.contrariã,quòd pacto de retrouendendo non poſſit præſcribi:quando fuit actum.quòd emptor quandocunque & imperpetuum teneatur retrouendere: per plura, maximè propter malam fidem emptoris:qui ſcit ſe teneri ad retrouendendum:& ibi reſpondet ad motiua Bald.Sed præcedens opin. videtur verior & communior & tenenda in iudicando & conſulendo per prædicta.Nec viderat iſtæ do.Fabia.conſil.Ang.& Petr.de Ancha.de quibus ſuprà.

5 † Hanc concluſionẽ not.limita non procedere:quando contractus poſſet argui fœneratitius ex pacto retrouendendi:uncta modicitate pretij:iuxta plenè not in c.illo vos.de pigno. & in c.ad noſtram.de emp.& vendi.& latiſſime per Cæpol.in ſuo tract.de ſimula.cõtract in vlti.parte:& ſunt de hoc quàmplura conſilia quæ omitto:quia tunc nunquàm præſcribitur tali iuri & facultati redimendi: ſeu recantandi:ſiue dicendi illum contractum ſimulatum & fœneratitium. vt plenè conſulunt Barb. conſi.lj.ſcripſit ſapientiæ fons.x.& xj.col.ij.vol.

SVMMARIVM.

1 *Priuilegium an amitti poſſit per non vſum?*
2 *Priuilegium datum ad aliquid faciendum quanto temporis ſpacio amitti poſſit?*

3 *Priuilegium quo caſu non perdatur non per vſum?*
4 *Facultas aliquid faciendi ſimpliciter data per non vſum, cũ adeſt poteſtas perdi poteſt: ſecus vbi eſt formaliter data.*
5 *Priuilegiũ conceſſum eccleſiæ quãtò tẽpore per nõ vſum amittatur?*
6 *Recipiens annuam penſionem ab aliquo pro eo quod ſibi faciẽdum conceſſit an poſſit præſcribere, quod id quod conceſſit, non fiat?*
7 *Priuilegium immunitatis quantò tempore præſcribatur?*
8 *Priuilegium habens largum ſi ſtrictè illo vtatur, an deinceps poſſit illo vti magis largè?*

1 QVartò quæro. † Vtrũ priuilegiũ amittatur per non vſum: ex quo vſus priuilegij: videtur merè facultatis?

Iſtam quæſtionem plenè attingunt gl. & Cano. in c. acciden-
a tibus. extra de priui.[a] Bar. & docto. in l. fina. ff. de conſt. prin. vbi latè Iaſ. col. xiij. & ſeq. verſi. tertio principaliter: & eam latiſſimè examinat Feli. in c. cum acceſſiſſent. col. ix. & x. cũ duabus ſeq. poſt Panor. & alioſ de conſti. & ad ea quæ ibi habentur me remitto. referam ſolum vnam concluſionem not. quam in his locis ponunt docto. cum aliquibus limitationibus.

2 † Concluſio eſt, quòd priuilegiũ per quod cõceditur aliqua facultas: ſeu datum ad aliquid faciendũ perditur ſpatio x. ann. ſi priuilegiatus eo non vtitur: vt eſt caſus no. in l. j. ff. de nundi. vbi dicitur, quòd ſi princeps concedit ciuitati priuilegium nundinarum: & ciuitas non vtitur eo per decennium: illud perdit.

Et per illum text. decidit Barto. ibi quòd ſi princeps dat alicui ciuitati priuilegium ſtudij generalis vel doctorandi. & ciuitas eo nõ vtitur per decennium: illud perdit. & ſic priuilegium aliquid faciendi perditur per non vſum decennij.

Et hanc concluſionem Feli. vbi ſuprà. per plura cõfirmat: ſed eam limita tribus modis.

3 † Primò limita, vt procedat quando quis non eſt vſus priuilegio per decennium voluntariè. cum potuerit vti: ſecus ſi per ipſum non ſtetit, quominus vteretur priuilegio: ſed non potuit: quia occaſio ſe non obtulit. Nam tunc per non vſum nõ perdit priuilegium. arg. l. & Attilicinus. ff. de ſer. ruſt. prædi. per quem text. ſic decidit gl. ordi. in c. abbate S. Siluani. in verbo ibidem. ante fi. de ver. ſig. vbi But. & Pan. circa fi. no. ꝙ non vſus priuilegio voluntariè perdit illud per lapſum decennij. ſecus ſi neceſſariò nõ eſt vſus: quia qui nequit vti: nõ eſt in culpa vel mora.
b Confirmatur ex no. per Barto. in l. in filiis[b] per illum text. C. de decur. libro decimo. qui no. decidit quod ſi aliqua ciuitas tenetur facere exercitum quando princeps facit. & per centum annos

annos ſtetit princeps quòd non fecit exercitum: quia non fuit neceſſarium. per hoc non perdit ius ſuum.

Hoc etiam firmat Bart. in l. cum ſcimus. poſt prin. C. de agri. & cenſi. lib. xj. dicens idem eſſe: ſi occurrente neceſſitate princeps non requiſiuit: quia ſufficiebant ſibi gentes ſuæ. Vnde nulla deſidia poteſt ei imputari: ſi alios obligatos non requiſiuit, quibus non indiguit: cum multis concordan. adductis per Feli. & Iaſ. vbi ſuprà prædictam limitationem comprobãtes per alia plura. & dixi in vj. q. iiij. partis princip. col. xlvj.

4 † Secundò limita prædictam concluſionem, vt procedat quando eſt data ſimpliciter facultas aliquid faciendi. Tunc enim non vtendo: cum poteſt: perditur. Secus vbi facultas faciẽdi eſt poſita formaliter in expreſſa & libera volũtate eius: cui fit conceſſio: quia illi nullo tempore præſcribitur, gloſ. eſt peregrina in c. vt priuilegia. in gloſ. penult. in fi. extra de priuil. Quam ibi do. Anto. dicit auream, & multum no. domi. Feli. in d. c. cum acceſſiſſent. colum. decima. verſi. limita ſecundo. & per eam decidunt no. Ioan. And. Geminia. & alij in c. fina. de conſue. in ſextò. quod canonici non vtendo facultate optandi meliores præbendas: cum vacant: data eis facultate ex cõſuetudine, vel ſtatuto: nõ perdunt ipſam facultatem vllo temporis ſpatio. & ſequitur Fel. vbi ſupra approbans hanc limitationem licet Iaſ. reprobet in d. l. fi. de conſti. prin. Addo Calde. conſi. j. ſub rub. de præſcrip.

Et per illam glo. not. infert Feli no. quòd ſi Princeps concedat vni nobili facultatem faciendi vnum molendinum in flumine publico iuxta ea, quæ habẽtur in l. quominus. ff. de flu. ad libitum voluntatis ſuæ: & ipſe per multos annos vltra decennium non eſſet vſus hac facultate: illam non perdit. & dicit de facto vidiſſe determinatum & in [illegible] q. Faciunt quæ dixi ſuprà in prima quæſtione huius quartæ partis ad fin. vbi conclu. quòd in his quę cõſiſtunt in mera voluntate ſeu libero arbitrio non currit præſcriptio.

5 † Tertiò limita prædictam concluſionem, vt procedat in priuatis. Secus in eccleſia: quia priuilegium conceſſum eccleſiæ pro non vſum non perditur minori tempore quadraginta ann. ſecundum Ioan. Andr. & alios in dicto c. cum acceſſiſſent. per generalem regulam c. de quarta. et c. illud. cum concor. de præſcriptio. [illegible] & ſequitur Feli. [illegible] vt procedat in eccleſia, ſecus in clericis: quia in hoc nõ gaudent priuilegio eccleſiæ.

6 † Quartò limita ſingulariter prædictam concluſionem: vt non

procedat: ſi recipio à te annuam penſionem pro eo, quod tibi faciendum conceſſi: quia nunquàm præſcribam: vt non facias: licet eo iure nunquàm vtaris. Ita ſolenniter limitat Albe. in repe. l. de quibus. col. lvij. ff. de legi. ponens latè, quòd ſi rex conceſſit Comiti pedagium: & de hoc recipiat ab eo annuã mercedem: non perdit Comes ius pedagij per diuturnũ non vſum: quia illa præſtatio videtur interrumpere præſcriptioné. refert ſequitur & extollit Fel. in c. illud. col. fi. conclu. xj. de præſcript.

7 † Quintò limita prædictam concluſionem. vt non procedat in præſcribendo contra priuilegium immunitatis: quia requiruntur. xxx. anni. Alex. conſi. xxxiij. v. vol.

8 † Poſtremò circa præſentem articulum no. pertinẽter, quòd ſi quis habet priuilegium largum: & eo vtitur ſtrictè, ſibi præiudicat: & deinceps non poteſt vti magis largè. ita dicit no. Bart. in l. vſum aquæ. C de aquæduc. lib. xj. per illum tex. no. Alexan. conſi. xxxiij. ij. col. iiij. vol. Quod dictum qualiter intelligi debeat? vide per Iaſ. in l. fin. col. antepe. ff. de conſti. prin.

ADDITIO.

a Adde do. Ant. de But. in repet. c. peruenit. col. pe. circa fi. & col. fi. in prin. de cenſi. vbi tangit: quando agitur de perdendo vel præſcribendo iure quæſito ex priuilegio quantum tempus requiratur.

Adde etiam quòd qui per xxx. ann. non eſt in poſſ. beneficij vel priuilegij non tamen perdit illud ex quo alius interim non præſcripſit. Bald. in c. ad audientiam. col. j. circa fi. de præſcript.

b Adde quòd Barto. ibi decidit: quòd ſi quis habet ius eligendi rectorem in certa eccleſia: & ſtetit per c. an. quod non elegit: quia caſus ſe non obtulit quòd non dicitur perdidiſſe ius ſuũ. & hæc dicta refert & ſequitur ibi Io. de Pla. & ad propoſitũ adde no. deciſionem Bal. in l. arboribus. §. nam & ſi per illum text. ff. de vſufr. vbi decidit quòd per erectioné furcarum retinetur poſſeſſio meri imperij: licet de facto non occurrerit per centũ ann. quòd quis ibi fuerit ſuſpenſus: quia hic non requiritur factum ſed aptitudo & ſufficit ſignum licet deficiat ſignatum.

SVMMARIVM.

1 *Molendino, vel furno quem quidam per tantum tempus cuius initij me. &c. ſequentauerunt an cenſeatur præſcriptum?*

2 *Ius an poſſit dici acquiſitũ aut cauſata præſcriptio ex his, quæ gratuite conceduntur: & quæ ſunt meræ facultatis?*

3 *Acquieſcens prohibitioni alicui per longum tempus an poſſit in poſterum ad hoc cogi tanquam contra ipſum acquiratur ius prohibitiuum?*

Dominus

4 *Dominus alicuius loci de iure communi poteſt cum proclamati pœnali prohibere ne ſubditi venentur in ſuo dominio. Et ſi ſubditi non contradicant tunc dominus terræ conſtituitur in quaſi poſſeſſione prohibiti iuris.*

1 QVintò iuxta præmiſſa quæro de no.q. † Pone quod aliquis habet molendinum, vel furnũ in aliqua villa: & homines dicti loci iam longiſſimo tempore iuerũt ad molendum in dicto molendino: vel ad coquendum in ipſo furno: per tantũ tempus, cuius initij. &c. vtrum cenſeatur præſcriptum: quòd illi homines non poſſint molere vel coquere in alio loco? Vel an poſſit ille prohibere alium volentem facere nouum molendinum vel furnum: ceſſante priuilegio vel ſtatuto. Iſtam q. examinant Cano. maximè Panor. & do. Præpo. in c. ſignificante. vbi bonus
2 tex. de appel. & in locis infrà allegatis. † Et in hac q. concludũt cõmuniter doct. & hæc eſt veritas, quòd ex his quæ ſunt merè facultatis: vel ex his quæ gratuitè cõceduntur non poteſt dici acquiſitum ius: nec præſcriptio cauſata. nec per hoc naſcitur in futurum obligatio. c. poſſeſſiones. xvj. q. j. not. gl. in l. ſolẽt. in gl. fi. in fin. ff. de offi. procon. & leg. & Bar. in l. cum de in rem verſo col. vlti. ff. de vſur. Et per hanc rationem decidunt in ſpecie Cy. Bal. & alij ſcrib. in l. j. C. de ſer. & aqua. quòd ſi per longiſſimum tempus iui ad molendum ad tuum molendinum: propter hoc in futurũ me compellere non potes: vt ibi molam propter redditum tui molendini: eo quia illud ire ad molendum fuit per modũ facultatis. Et idem tenet Cy. in l. ij. C. quæ ſit lon. cõſue. Et latè firmat Pan. in c. abbate ſancti Siluani. col. ij. de verb. ſig. Et not. Pa. do. Præpo. & communiter Cano. in c. ſignificante per illum tex. de appel. & plenè Cæpol. in tracta. ſer. vrba præd. c. ij. ſub rub. de fur. no. in ij. q. & do. Iaſ. in repet. l. quominus. col. viij. verſi. tertio principaliter. ff. de flu. vbi iſtam q. latè examinat: & do. Iaco. de ſan. Georg. in ſuo tract. feu. in glo. in verbo. & cum molẽdinis. col. ij. vltra med. Sicut ſi aliquis multis annis & ipſe & maiores ſui fuiſſent hoſpitati in domo aliquem nobilẽ, vel epiſcopum: non per hoc cauſaretur cõſuetudo, vel præſcriptio: per quam in futurum ad hoc teneretur. Ita dicit Inn. in c. cum eccleſia Sutrina. de cau. poſ. & prop. ſequit. Pan. in c. quod tranſlationem. col. ij. de offi. leg. & in d. c. abbate ſancti Siluani: & cõſi. cxiij. in quæſtione quæ vertitur inter reuerẽdum patrem. j. vol. & ſequuntur do. Iaſ. & do. Iac. vbi ſuprà. Et dixi ſuprà in j. q. huius iiij partis v. prin. in qua ſumus.

3 † Hanc concluſionẽ limita: niſi interueniſſet prohibitio: quia

ſi volentes ire alio ad molendum fuerunt à me prohibiti: & acquieuerunt prohibitioni per tempus longiſſimum, & ſufficiẽs ad præſcriptionem cõplendam: tunc bene acquiritur mihi ius: vt poſſint in futurum ad hoc cogi per no. per glo. & docto. in l. qui luminibus. ff. de ſer. vrb. præd. & in d. l. j. C. de ſer. & aqua. Ita decidunt communiter doct. in locis præalleg. præcipuè Pan. in d. c. ſignificante. in j. not. & in d. c. abbate.

Quod procedit etiã dato: ꝙ prohibitio fuiſſet facta extraiudicialiter: & quod ei fuiſſet obtemperatum pro bono pacis: tamen inducitur conſuetudo & ius: ita extendit Panor. in d. c. abbate. col. ij. dicens, eſſe ibi text. de hoc quem neſcit alibi. Et voluit Bald. in l. item lapilli. in iij. q. ff. de re. diui. vbi quærit: nunquid aliquis poſſit præſcribere quod ipſe ſolus & poſteri ſui habeant molendinum in tali villa, ita quòd alius non poſſit ibi facere molendinum. & dicit videri quod ſic: per l. ſi quiſquàm. ff. de diuer. & temp. præſcript.

Quod dicit eſſe verũ: ſi prohibuit alios facere: & illi acquieuerunt nam à tempore prohibitionis incipit currere tempus præſcriptionis, & ſine prohibitione acquiri non poteſt ſecundum eum. & per hoc infert quòd tali modo poteſt quis ſibi acquirere ius in præiudicium vicinorum: quòd ipſe ſolus poſſit habere molẽdinum. & erit ſeruitus prædialis. Subdit Bal. quod ex cauſa publicæ vtilitatis poterit infringi illa ſeruitus, quòd ſolus habeat molendinum per l. ſi. in fin. ff. de vſuca. & ſequitur Cæpo. vbi ſuprà videlicet in tract. ſer. vrb. præd. c. j. q. ij. ſub rub. de furno.

Et ſic debet intelligi quod dixit Bald. in d. c. ſignificante. in j no. poſt Inno. de appel. dum no. ex illo text. quòd poterit præſcribi quod ciues ſiue homines loci non poſſint ire ad molendum niſi in meo molendino: vel quod ego ſolus habeam molendinum: [a] & quod non poſſit aliud conſtrui in mei præiudicium: & in repe. l. de quibus. colum. xxj. ff. de legibus. vbi tenet, quòd valet conſuetudo, quod omnes volentes molere teneantur venire ad meum molendinum: quãuis non ſit conſuetudo rationabilis ſecundum eum. per text. in d. c. ſignificante. cũ ibi no. per Inno.

Nam hæc omnia procedunt ſecundum præmiſſa: videlicet ſi interuenerit prohibitio cum vſu patientia longi temporis. & illa refer. & ſequitur do. Iaſ. in d. l. quominus. col. ix. Accedunt ad propoſitum not. per do. Ia. de ſan. Geor. in d. tracta. feu. in gl. in verbo, & cum venationibus. col. j. vbi decidit.

Quod

4 †Quod licet de iure communi dominus loci non poſſit prohibere ſubditis ne venentur: dando intellectum ad text. in §. nemo retia. in titu. de pace iura. firman.

Tamen cautela eſt pro dominis terrarum, quòd faciant tales prohibitiones per proclamata pœnalia: quibus ſi ſubditi non contradicant, & propter talia proclamata deſiſtant à venando: dominus terræ conſtituitur in quaſi poſſeſſione prohibendi. & ſi per longa tempora ſubditi acquieſcant: dominus præſcribit tale ius prohibendi: per not. per gloſ. & docto. in d. l. luminibus. ff. de ſeruitut. vrban. prædio. & in l. prima, & ſecunda, C. de ſeruitut. & aqua.

Cautela etiam pro ſubditis eſt: vt immediate: cum habuerint notitiam de proclamate: ſe opponant & appellent ſecundum eum.

ADDITIO.

a Adde dom. Iaſo. de ſancto Georg. in ſuo tract. feud. in gloſ. in verbo. & cum molendinis. colum. ij. vltra medium.

SVMMARIVM.

1 *Competentia de iurегentium an præſcribi poſſint?*
2 *Competentia de iuregentium licet non poſſint præſcribi: poſſunt tamen conſuetudine acquiri.*
3 *Vbi per legem ſimplex tollitur præſcriptio, non tollitur compoſitum: id eſt conſuetudo.*
4 *Piſcari non licet etiam in flumine publico ſex caſibus.*
5 *Loca publica, & iuriſgentium præſcribi poſſunt ſpacio tanti temporis, cuius initij memoria non extat.*
6 *Veneti qualiter dicantur habere iuriſdictionem in eorum mari?*
7 *Litus maris, ſeu ius à quo, an & quomodo quæratur, vel quæſitum perdatur?*
8 *Ciuitas Venetiarum ſi deſtrueretur, an poſſent Veneti prohibere alios illum locum occupare?*
9 *Id quod non eſt præſcriptibile, non poteſt per tantum tempus cuius initij memoria non extat fieri præſcriptibile.*
10 *Regula, quod ea quæ ſunt publica, & de iuregentium communia non poſſunt præſcribi quomodo intelligatur?*
11 *Occupans id quod in loco publico conſtruxit, an acquirat dominium in illo loco?*

Sextò

1 SExtò quæro. † Vtrum ea quæ competunt de iuregentium præſcribi poſſint? Hanc.q.mouet Bar.in l.quominus.in xv. q.col.penulti.ff.de flu.vbi quærit:an præſcribatur facultas ducendi aquam ex flumine publico non nauigabili? & decidit, quòd ex quo iſtud competit per modum cuiuſdam facultatis: etiam ſi per mille annos, quis non ducat: tamen ſemper illam facultatem retinet.

Plus dicit ibi Barto.not.quod præſcriptio longi temporis.x. vel xx.ann.non adaptatur ad flumina vel ad alia,quæ ſunt iuriſgentium.per tex.in d.l.fin.in princip.ff.de vſucap.vbi eſt caſus not.quod loca publica iuriſgentium, quæ occupanti conceduntur:longo tempore poſt occupationem non præſcribuntur: quominus ceſſante occupatione redeāt in priſtinam cauſam.& iterum cōcedantur occupanti:quem text.Paul.de Caſt. ibi dicit eſſe pulchrum notabilem & ſingularem.& eius intellectum latè examinat Iaſo.in d.l.quominus.col.xxvij.

In contrarium quod præſcriptio adaptetur ad ea quæ ſunt iuriſgentium:videtur tex.in l.ſi quiſquam.ff.de diuer.& temp. præſcri.vbi ius piſcandi in flumine publico:quòd eſt iuriſgentium:præſcribitur longo tempore.

Ad hunc tex.reſpondet Bar.vbi ſuprà poſt gl.in d.l.ſi.& in d. l.ſi quiſquàm.quòd illud ideo ibi eſt: quia ille erat in quaſi poſſeſſione piſcandi.Ergo data poſſeſſione vel quaſi:ſine qua præſcriptio non procedit:ſequitur dicendum præſcriptionem longi temporis competere etiam ad ea,quæ ſunt iuriſgentium. quod eſt contra text.in d.l.fin.de vſucapio.& ſic videtur quod Bart.in d.l.quominus.col.penulti.ſibiipſi contradicat.

Et hanc contrarietatem perpendit Iaſon.ibi.colum.xxviij. verſicul.quarto aduerte.& relinquit cogitandum ſuper veritate dictorum Bartol.

Sed profecto Barto.poteſt optimè ſaluari à contrarietate.& concordari tex.in d.l.ſi.& in d.l.ſi quiſquàm:quia nō dicit Bar. quòd in l.ſi quiſquàm.procedat præſcriptio ratione quaſi poſſeſſionis iuris piſcandi.Sed dicit,quod quando quis eſt in quaſi poſſeſſione piſcandi ſolus in diuerticulo ſeu parte fluminis publici poteſt præoccupationis iure alium prohibere.& ita loquitur.d.l.ſi quiſquam. Si vero non eſt in dicta quaſi poſſeſſione,non poteſt alium occupantem prohibere: quantumcunque tempore retro poſſederit.& ſic loquitur text.in d.l.fin.

Patet igitur quòd in d.l.ſi quiſquàm.non requiritur præſcriptio.x.vel xx.ann.vt quis poſſit prohibere alium piſcari: qui-

nimo

nimo ſufficit ſola præoccupatio & quaſi poſſeſſio iuris piſcandi de præſenti. vt ſonant verba illius legis, vbi de præſcriptione nullum fit verbũ. Et tali quaſi poſſeſſione amiſſa ceſſat ius prohibendi: quia res rediit in priſtinam cauſam: vt in his terminis dicit tex. not. in l. quòd in littore circa fi. ibi. rurſus in priſtinam cauſam recedit. ff. de acquir. re. domi. & iſte eſt verus intellect. d. l. fi. in princ. prout colligitur ex mente & verbis Bartol. in d. l. quominus. col. pen. verſi. Patet ergo quicquid ibi dicat Iaſo. & apertè ſentit Paul. de Caſtr. in d. l. fi. ff. de vſucap. cuius dicta infrà referam in ij. limita. & Ange. in conſil. infrà relato in iij. limita. vbi vide.

Stat ergo regula, quòd ea quæ ſunt iuriſgentium non præſcribuntur. Primò limita iſtam regulam: vt procedat ratione
2 præſcriptionis: ſed non reſpectu conſuetudinis. † Nam licet ea quæ competunt de iuregentium præſcribi non poſſint. d. l. fi. tamen conſuetudine poſſunt acquiri. ita limitat Ioann. Fabric. & Aret. in §. flumina. inſtitut. de re. diui.

Ex quo inferunt: quod ſi pluribus annis vnus ſolus in certa parte fluminis publici piſcatus fuerit: & alios prohibuerit: ſciente populo, & non contradicente: quòd eſt ſibi ius quæſitum ex tacito conſenſu populi: adeo quod decætero ipſe ſolus piſcari poterit: & alios prohibere. & ſic aliud eſt conſuetudo: & aliud eſt præſcriptio.

Et hoc voluit Bald. quem refert Aret. in rubric. ff. de re. diui. verſic. hic ergo quæritur. col. j. dicens, quod eſt differentia: an aliquis habeat aliquod ius ex præſcriptione: vel ex conſuetudine. Quia ex præſcriptione ius vnius quod ab eo aufertur: alteri applicatur. Sed cum aliquod ius applicatur alteri: ita quòd alicui non auferatur: tunc illa propriè dicitur conſuetudo. Sed in caſu iſto applicatur ex conſuetudine prohibenti. licet aliquid proprium alicui non auferatur: ergo non dicitur præſcriptio: nec illud ius ex præſcriptione inducitur, ita procedit tex. in d. l. fi. de vſucap. Sed ex cõſuetudine: patientie populo. quod dicit Bal. eſſe bene notãdum. Addo in terminis gl. not. & fortè ſingula. in l. ſanè ſi maris. in glo. j. & ibi not. Bart. ff. de iniur. quæ expreſſe dicit, quòd in caſu. d. l. ſi quiſquàm. ius piſcandi competebat ex priuilegio, vel conſuetudine. Bene faciunt not. in c. ſuper quibuſdam. §. præterea. de verb. ſigni. vbi habetur, quòd impræſcriptibilia poſſunt acquiri conſuetudine. Et dixi plenè
3 in ij. parte prin. in vlti. q. ponendo differẽtias inter præſcriptionem & conſuetudinem. Confirmatur iſta limitatio: † quia vbi

per

per legem tollitur ſimplex præſcriptio: non tollitur compoſitum, id eſt conſuetudo ſecundum Ioan.Ray.in c.imperialem. §.habito.circa.xxiiij.col.in titu.de prohibi.ſeu.alie.per Federi. quem refert do. Iaſo.in trac.feu.in verbo.& cum pacto de non alienando.col.v.circa med. Et ad inducendam talem conſuetudinem opus erit probare, quòd quis fuerit piſcatus longo tempore ſaltē per x.ann.in tali parte fluminis publici.& quòd alios prohibuit piſcari durante illo tempore: ſaltem bis: ſciente & patiente populo ſeu maiori parte & non contradicente: Vel quod veriſimiliter tranſiuit in noticiam populi, aut maioris partis: quia iſta requiruntur adeſſe ad probationem cōſuetudinis: vt plenè no.in l.de quibus.ff.de legi.& in l.j.& ij.C.quę ſit longa conſuetu.& per Cano.maximè Panor.in c.fi.extra eo.

4 † Alios caſus, in quibus non licet piſcari in flumine publico, ad intellectum prędictarum legum, & quando liceat piſcari: & quando non? vide per Cepol.in tract.ſerui.ruſti.prædi.ſub rubri.de piſca.in vlti.chart.vbi enumerat ſex caſus: in quibus piſcari non licet.& repetit.do.Iacob.in tract.feu.in verb.fluminibus.prope ſi.eo.nō relato.Et inter certa ponunt caſum: quando illud ius piſcandi eſſet priuatum, puta, quia princeps vendidit alicui certam piſcariam in certo loco talis fluminis.arg. c.j.circa fi.ibi piſcationum redditus.in tit.quæ ſint rega.& pro hoc adduco bonum tex.in l.iniuriarum.la grande.§.fi.iuncta.l. ſeq.ff.de iniur. Regulariter autem cuilibet licitum eſt piſcari in flumine publico: ſed non in lacu, vel flumine priuato: qui eſt dominij alterius: vt ibi per eos. Secundo limita prædictam regulam, vt procedat in præſcriptione communi, vel longiſſimi temporis: ſed non procedit in præſcriptione tāti temporis, cuius initij.&c.

5 † quia licet loca publica & iuriſgentium nō præſcribantur.x.xx.vel xxx.annis.d.l.fi.ff.de vſucap.pręſcribuntur tamen tanto tempore, cuius initij memoria non extat in contrarium.ita limitat Ang.in d.l.fi.per text.not.cum gl.in l.vſum aquæ.C.de aquæduc.lib.xj.vbi infert, quod Veneti præſcripſerunt tanto tempore gulſum maris. Eandem concluſionem firmant Ioan.de Pla.& Ange.Aret.in d §.flumınum.inſtitut.de re.diui.qui pariter dicunt quòd Veneti, & Ianuenſes per tantum tempus præſcripſerunt gulſum eorum maris. Addunt tamen ibi.quòd hoc procedit ſciente & patiente principe: ſed non videtur verum: quia in præſcriptione tanti temporis, cuius initij. &c.non requiritur ſcientia nec patientia alicuius ſecundum communem opin.vt per Alex.cōſil.vj.circa fi.j.volu.& dixi ſupra.

prà.in iij.q.ij.partis huius.v.prin.col.xlij.in fi.cum duabus ſeq. Niſi dicatur, quòd requiritur ſcientia & patientia ſuperioris: etiam in præſcriptione tanti temporis cuius initij.&c.vbi lex reſiſtit præſcriptioni & afficit rem:vt declarat Felin.in c.accedentes.col.v.de præſcript.allegans ad hoc Panormi.conſi.xcv. quædam eccleſia non curata.j.volu.& ita dicit apertè voluiſſe Butri.& Panormi.in d.c.accedentes.

Addo Bart.in l.iniuriarũ.la grande.§.fi.ff.de iniur.vbi dicit illum text.iuncta.l.ſanè ſi maris:quam ſimul legit facere pro Venetis:qui ex longa conſuetudine dicunt ſe habere iuriſdictionem in eorum mari.& Ang.conſil.cclxxxix.thematale eſt
6 inter cætera capitula pacis.col.ij.& ſeq.dicentem. † quod ex
a quo Veneti [a] & eorum dominiũ per longiſſima tempora fuerunt & ſunt in quaſi poſſeſſione gulfi maris:ratione dictæ poſſeſſionis longiſſimæ poſſunt Veneti Ianuẽſibus & aliis quibuſcunque interdicere potẽtiam nauigandi nauigare volentibus per eorum gulfum.per d.l.ſanè ſi maris.& ibi eſt caſus ſecundum Rayn.de Forl.qui expreſsè ponit exemplum in gulfo Venetorum refert Iaſo.in d.l.quominus.col.xj.

Vltra quẽ vide Ioan.de Ana.in c.j.& ij.de cle.vena.vbi plenè tractat:quo iure Veneti & Ianuenſes acquiſiuerunt ius mariſmata vt aliis prohibere poſſint ius nauigandi.& do.Cardi.ſuo conſil.xl.dominus Comes: qui latè conſuluit, quòd ius nauigandi in aliena aqua non præſcribitur ſine titulo, vel ſpacio tanti temporis:cuius initij.&c.ſicut nec alia iura regalia: quia iura regalia de iure commum nõ pertinent niſi ad principem, vel ei cui conceſſum eſt à principe.c.j.cum ibi not.quæ ſint regal.& ius nauigandi cenſetur de regalibus.l.quominus.ff.de flumi.& l.ij.§.viarum.& ibi gloſ.ff.ne quid in loc.public.& ſic dicta præſcriptio eſt contra ius commune.ergo requiritur titulus: vel tantum tempus, &c.capitu primo de præſcriptio.vbi latius per eum in d.conſil.& ſequitur Felin.in ca.de quarta.colum.vlti.de præſcriptio.

Sed Paul.de Caſtr.in d.l.fin.de vſucap.reprehendit Ange.dicens, quòd Ange.non bene intelligit:quia quantum, ad hoc vt faciat quis aquam publicam ſuam, vel locum publicum ſuum, ſaltem quantum ad vſum : non requiritur præſcriptio : ſed ſufficit occupatio : quando eſt aqua publica non deſtinata ad vſum publicum : vel eſt littus maris. ſicut ſufficit in his quæ cælo, terra, marique capiuntur.l.prima,in principio ff.de acquirend.poſſeſſio.

Addo

Addo vltrà Pau.caſum expreſſum de hoc in l.quod in littore.ff.de acqui.rer.do.vbi tex.expreſſè facit iſtã æquiparationẽ.

Quando verò aqua nõ eſt publica:ſed priuata habet locum ſecundum Pau.illa l.vſum aquæ.quam allegat Ang. quia tunc ſecundum eum ſeruitus aquæducendæ ſeu capiendæ per hauſtum : cum non habeat cauſam continuã:non acquiritur : niſi tanto tempore, cuius initij.&c.l.hoc iure.§.ductus aquæ. ff. de aqua quo.& æſti.ſed in d.l.fi.vt dicit Pau.non quæritur de hoc.

7 † An dicatur ius aquæ quæſitũ,ſeu littus maris. Sed quæritur, poſtquàm talia loca publica de iuregentium ſunt acquiſita per occupationem : ſi deſinat occupatio per deſtructionem loci, vtrum ille qui primò occupauerat:habeat ius prohibendi aliũ ne occupet de nouo illum locum? Et ibi deciditur quòd non, etiam ſi per mille annos duraſſet occupatio ſecundum Pau.

8 † Ex quo infert quòd ſi ciuitas Venetiarum deſtrueretur, non poſſent Veneti prohibere alios illum locum occupare. cum illa ciuitas ſit fundata in mari,ſiue in littore maris.Interuenientibus tamen duobus : videlicet quòd edificia eſſent penitus dirupta:& concurrente negligentia reficiendi : vt probat text.in d.l.fin.in verbo funditus dirupto edificio : & vltra eum bonus text.in d.l.quòd in littore.circa fin.ita declarat Paul.de Caſtr.in d.l.fi.ff.de vſucap.Cuius verba confirmant ea quæ dixi.ſuprà in corpore quæſtionis ad intellectum.l.ſi quiſquàm. ff.de diuerſ.& tempor.præſcriptio.licet Iaſo.in dicta l.quominus non aduerterit.

Et quàmuis iſta ſint vera:tamen communiter tenetur opin. Ang.quòd ea quæ ſunt iuriſgentium præſcribantur ſpacio tanti temporis,cuius initij.&c.quam tenent Ioan.de Pla.& Areſ. in d.§.flumina.& Cæp.& do.Iac.vbi ſuprà:qui dicunt quòd ius piſcandi præſcribitur tanto tempore cuius initij.&c.quia tanto tempore præſcribuntur etiam loca publica.d.l.hoc iure.§. ductus aquæ:& etiam regalia:& ea quæ ſunt reſeruata principi.c ſuper quibuſdam.§.præterea.de verb.ſign.Et dixi plenè ſuprà in ſecunda parte huius quintæ partis.

Quod declara vt per Feli.in d c. accedentes.col.v.verſi.poſt
9 hæc : & ſeq.de præſcript. † vbi dicit quod per tantum tempus: cuius initij.&c.id quod non eſt præſcriptibile:non efficitur præſcriptibile.ſed tanto tempore præſumitur cauſa, vel titulus.qui debet allegari:& in eo fieri fundamẽtum.Et ad ipſum præſumptiuè probando eſt probandum dictum tempus:ſed non eſt dicendum,quòd ipſum tempus inducat pręſcriptionem:& faciat

rem præſcriptibilem, quæ non eſt vt ibi latius per eum reprobantem opi. Panor. tenentis contrarium conſi. xxvj. in quæſtione quæ ad præſens vertitur. ij. volumine. licet in fine relinquat cogitandum.

Et confirmatur opi. Ang. per ea quæ vult Cardi. conſil. ſuprà relato. & per præalleg.

10 † Tertiò limita prædictā regulā vt per Ang. no. cōſ. ccclxxxix. thema tale eſt inter cætera capitula pacis. col. ij. & ſeq. vbi dicit quòd hæc regula quæ habet, quòd ea quæ ſunt publica, & in vſu publico, & quæ de iuregentiū communia ſunt, non poſſunt præſcribi vel vſucapi. d. l. ſi. ff. de vſuca. procedit, ſi ex hac longiſſima poſſeſſione velimus acquirere dominium eorum, quæ nobis iuregentium communia ſunt. ſed per ipſam talem poſſeſſionem vel quaſi bene acquirimus ius quoddam excipiendi: vt de poſſeſſione non expellamur.

Cuius poſſeſſionis effectus eſt duplex.

Primus eſt: quia ſi turbamur in ea, agere poſſumus contra turbantem. l. ſane ſi maris. vbi caſus. ff. de iniur.

Secundus eſt: quia antequàm expellamur: prohibere poſſumus: ne quis intret locum nobis inuitis, vnde prohibere poſſumus ratione poſſeſſionis nauigationem, & piſcationem maris & fluminis: quæ aliàs nobis ſunt communis de iuregētium. & text. eſt ſecundum opinionē approbatam & veram. in l. ſi quiſque. ff. de diuer. & temp. præſcrip. hoc tenet glo. in §. flumina. in verbo. omnibus. inſti. de re. diui.

Hanc opi. approbat Bar. in d. l. ſi. de vſuc. ſecundùm Ange. in prædicto cōſil. & ſequitur Iaſ. in l. quominus. col. xxviij. verſi. v. pro limitatione. ff. de flumi.

11 Et not. † quòd licet per occupationem quis non conſequatur dominium loci publici de iuregētium, conſequitur tamen dominium eius quod conſtruxit: vel edificauit in illo loco publico. puta in mari, vel in littore maris: donec durat: accedente decreto prætoris. tex. eſt no. in d. l. quod in littore. & in l. quamuis. ff. de acqui. rer. domi.

ADDITIO.

a De Venetis & eorum guſtu ac eorum exemptione præſcripta vide Iaſ. in l. ex hoc iure. col. v. ff. de iuſti. & iure.

SVMMARIVM.

1 *Ius præoccupationis quòd eſt mera facultatis, quanto tempore perdatur?*

2 *Cautela ad hoc vt quaſi poſſeſſio non dicatur derelicta in caſu, quo constructum in loco publico deſtruitur?*

1 SEptimò quæro de q. connexa præcedenti † Quãto tempore perdatur: ſeu' præſcribatur ius præoccupationis quod eſt meræ facultatis? vt ecce. Licet cuilibet ædificare in littore publico, & ædiſicium conceditur occupanti. l. quod in littore. ff. de acquir. rer. do. Licet etiam cuilibet cõſtruere molendinum in flumine publico: præcedente licentia principis. d. l. quominus. cùm ibi plenè no. per Bar. ff. de flu. Pone ergo quòd aliquis habebat molẽdinum in flumine publico, vel ædificium in littore: quod impetu aquæ deſtructum eſt. ego differo reficere. alius interim occupat aquam vel locum illum: ita quòd mea refectio impeditur. Quęritur: an iſtud ius pręoccupationis per me factæ præſcribatur: & perdatur: & quanto tempore.?

Iſtam quæſtio. plenè examinat Barto. in d. l. quominus. colũ. antepen. q. xv. & Iaſ. ibi latiſſimè. col. xxvij. cùm duabus ſeq. & Bart. in l. fi. in prin. per illum tex. no. ff. de vſuc. & dic vt ibi latè per Iaſon.

2 † Et no. cautelam quàm tradunt Ang. & Paul. de Caſt. in d. l. fi. & refert Iaſ. vbi ſuprà, quòd, ad hoc vt non dicatur quaſi poſſeſſio aquæ derelicta. vel ille locus derelictus quòd ædificio ſeu molendino diruptio: is ad quem ſpectat incontinenti proteſtetur. & de proteſtatione conficiatur inſtrumentum publicum quòd non obſtante deſtructione non intendit habere illum locum pro derelicto: ſed reficiet: quàmprimùm poterit. & in ſignum faciat imponi aliquos pallos ligneos in aliquibus partibus clauſuræ molẽdini. tunc enim eo inuito alius ibidem ædificare non poteſt.

Et per hæc remanet expedita quarta pars huius quintæ partis principalis.

Deuenio ad quintam partem huius quintæ partis principalis. in qua reponam plures quæſtiones extrauagantes, vtiles, & quotidianas circa materiam præſcriptionis, quæ ſub prioribus partibus commodè locari non potuerunt.

SVMMARIVM.

1 *Quæſibile priuilegio an ſit quæſibile præſcriptione, vel cõſuetudine.*

2 Con

2 *Conſuetudo, priuilegium, & præſcriptio non ſemper eandem vim dicuntur habere, quia multa quæruntur priuilegio, quæ non poſſunt quæri præſcriptione.*

1 ET primò quæro. † Vtrum quæſibile priuilegio, ſit quæſibile præſcriptione vel conſuetudine?

Regula eſt quod ſic.c.duo ſimul. de offi.ordi.& c.cùm contingat.de fo.compet. circa fi.not.do. Abb.in c.accedentes.col. penul.de præſcrip.

Quæ regula procedit quando præſcriptio vel conſuetudo inducitur ſciente & patiente illo: ad quem ſpectat concedere priuilegium. aliàs ſecus.quia multa poſſunt quæri priuilegio,
2 quæ non poſſunt quæri præſcriptione. † & ſic non ſemper priuilegium & conſuetudo, ſiue præſcriptio habent eandem vim ſecundùm do.Ant.& Panorm.in d.c.accedentes.& eſt glo.not. in clemen.j.in verbo limita.de cenſi.& clemen.j.in gloſ. fin.de priuileg.

De qua materia dic,vt latè per Feli.in d.c. accedentes. col. iij.iiij.& v.in verſi.quæſibile priuilegio: qui facit regulam cum iiij.fallen. & eſt gl.magiſtra.in c.catholica.xj.diſtinct. vbi Domini.& d.Præpo.col.vlt.tradũt doct.per modum diſtinctionis. & ad ibi plene ſcripta me remitto.

SVMMARIVM.

1 *Priuilegium, & præſcriptio an poſſint concurrere ſimul & ſemel: & an dicantur contraria?*
2 *Præſcriptio poteſt cauſari à priuilegio inſufficienti & inualido.*
3 *Priuilegiatus an poſſit contra tenorem ſui priuilegij, vel vltra ibi contenta præſcribere?*
4 *Impetrans priuilegium an videatur renuntiaſſe præſcriptioni?*

1 SEcũdò principaliter quæro. † Vtrum priuilegium, & præſcriptio poſſint cõcurrere ſimul & ſemel. & ſic an dicantur contraria?

Hanc q.mouet gloſ.in c.nullus pluribus.de regu.iur.in vj.& concludit per plura quòd præſcriptio, & priuilegium non ſunt contraria in effectu. & ita firmat Bal.in l.j.col.penul.verſ.item quæro.C.de ſer.fugit. vbi plus dicit quod præſcriptio poteſt cauſam habere à priuilegio: etiam ſi erretur in iure. Bene facit text.in c.cum perſonæ.cum ibi not.per Ioan.Andr.& Gemi.de priuil.in vj.

Subdit Bald. vbi ſuprà, quòd præſcriptio & ſententia non ſunt contraria:& dicit idem Bald.in l.ſolennibus.C.de fide in-
2 ſtru. † quòd præſcriptio poteſt cauſari à priuilegio inſufficiēti & inualido:& ibi ponit:an circa priuilegiū cadat præſcriptio.
3 † Sed an priuilegiatus poſſit præſcribere cōtra tenorem ſui priuilegij, vel vltra ibi contenta? vide per Inno. in c.veniens.
4 circa præſcrip. † Et præmiſſa faciunt ad q. an impetrans priuilegium videatur renuntiare præſcriptioni:de qua eſt tex. cùm glo.in c.veniens.de præſcrip.vbi Panor.poſt alios cano. col.iij. verſi.circa iſtam materiam tradit doct.diſtinguendo. an priuilegium habeat formam contrariam præſcriptioni: vel conuenientem; & an priuilegium impetretur poſt præſcriptionem completam:vel antè, vt ibi latius per eum.qui etiā tangit poſt gloſ.& alios: an ſufficiat ſola impetratio priuilegij ad excluſionem præſcriptionis contrariæ, aut priuilegij contrarij: an verò requiratur vſus priuilegij.

Dic vt latè per omnes in d.c.veniens. quòd eſt penultimū.

An autem poſſit præſcribi tenor priuilegij:& qualiter? vide per Imol.in repet.c.ſi.col.ix.de præſcrip.

SVMMARIVM.

1 *Actio nondum orta quādo eſt in partis facultate illam oriri facere, an poſſit præſcribi?*

2 *Præſcriptio an currat in actione hypothecaria antè factam excuſſionem?*

3 *Regula iuris canonici, quòd præſcriptio non currit cùm mala fide quo reſpectu procedere dicatur?*

1 TErtiò quæro. † Vtrum præſcribatur actioni nōdum ortæ:
a quando eſt in facultate partis illam [a] oriri facere? Paul. de Caſtr.conſi.ccxciiij. ergo Pau.de Caſt.in antiq. determinat quòd ſic. quia qui potuit facere vt poſſit agere: potuiſſe videtur.l.qui poteſt.ff.de regul.iur.per quàm regulam:vt ipſe dicit: determinarunt glo.pignoratitiæ actioni poſſe præſcribi: licet ante ſolutionem,vel oblationem debiti non ſit orta:cùm fuerit in poteſtate debitoris facere eam naſci: offerendo debitū. vt not gloſ.in l.cum notiſſimi.§.j.in ſi.C.de præſcrip.xxx.ann. Bene facit text.in l.quibus diebus. in princip. cum ibi not. per Bart.ff de condict. & demonſtr.& in c.fin. de elect.& in l.iij.§. quid ergo.ff.de contra.iud. tutel.ibi. & ſi quidem non poſtulauerit ſibi imputet. &c. quæ iura adducit Paul.de Caſtr. in cōſ.

pr.

præalleg.ſecus eſſet.quando non eſſet in poteſtate partis facere,quod obligatio & actio naſcatur : quia obligatio fuit contracta ſub conditione cauſali vel mixta. tunc enim antè euentum conditionis præſcriptio non currit.d.l.cùm notiſſimi.§.illud.not.Corne.conſi.xliiij.in hac conſultatione.j.col.ij. volu.

Et quòd non præſcribatur actioni nondum ortæ:puta actioni de euictione : antequàm res euincatur:eſt glo.in l.empti.C. de euict.

Accedant quæ plenè dixi ſuprà.in j.quæ.iiij.partis huius.v. principalis,circa præſcriptionem iuris offerendi.

2 † Ex quo infero quòd currit præſcriptio in actione hypothecaria ante factam excuſſionem.cùm ſit in poteſtate creditoris illi dare ortum quandocunque vult ceſſante impedimento facti:licet contrarium conſuluerit Alexã.& malæ:vt late dixi in iiij.parte prin.col.xxxij.& ſeq.

Amplia hanc cõcluſionem quòd præſcribitur actioni nondum ortæ ſpacio xxx.ann. ſecundùm communem metam ſe-
3 cundum prædicta: vt procedat non obſtante mala fide. † quia regula iuris canonici,quæ habet,quod præſcriptio non procedit cum mala fide.c.fi.de præſcrip. procedit reſpectu creditoris : cui actio competit.ſecus ſi non competit : ſed competere poteſt acceptando:vt in legatario vel hærede. Nam ante aditionem hæreditatis,vel acceptationem pręſcribitur cõtra eos. Nec dicitur præſcribens eſſe in mala fide. ita decidit ſingulariter Petr.de Anch.in c.ſine poſſeſſione.de reg.iur.in vj. quem refert & ſequitur.d. Sozi.cõſil.lxiij.in cauſa vertente inter dominam Catharinam.col.ij.ver.præterea hanc partem.

Et idem dicendum eſt in præſenti q.quia eſt eadem ratio.vt ſatis patet.& plenius dixi ſuprà in iij. q.ij.partis huius.v.princ.

ADDITIO.

4 Adde pulchrè Bal.in conſi.ccxcij.ſuper eo.&c.in iij.volu.

SVMMARIVM.

1 *Res prohibita alienari à lege, vel ſtatuto, ſiue in vltima voluntate, aut per contractum, an prohibitione validè poſſit præſcribi?*
2 *Deficiente poſſe, ſine præſcriptio non procedit?*
3 *Statutum eſt lex.*
4 *Præſcriptio habet vim decreti in rebus, quæ non poſſunt alienari ſine decreto.*
5 *Bona alienari prohibita fauore publicæ vtilitatis non poſſunt præſcribi.*

6 *Regula, quòd ea quæ non poſſunt alienari non poſſunt præſcribi, & econtra an procedat?*

7 *Spurius non poteſt contra patrem præſcribere ex titulo lucratiuo.*

1 QVartò quæro.† An res prohibita alienari à lege, vel à ſtatuto, ſiue in vltima voluntate, aut per contractum prohibitione valida poſſit præſcribi?[a]

Iſtam q. format Bart. in l. filiusfamilias. §. diui. col. vlt. in pe. q. ff. de leg. j. concludens talem rem poſſe præſcribi per iura quæ allegat.

Contrariam opi. tenuit ipſe Bal. ſibi in hoc contrarius in l. vbi lex. per illum text. cum glo. ff. de vſuc. vbi firmat, quòd res prohibita alienari per legem, vel in vltima, vel in contractu prohibitione valida impediente dominij tranſlationem iuxta plenè not. per Bar. & omnes in d. §. diui. & in l. qui abſenti. §. j. ff. de acqui. poſſ. non poteſt præſcribi. Alex. in d. §. diui. col. pe. verſi. tetigit hic. Bart. latè examinat hunc articulum. tandem concludit opi. Barto. ibi eſſe veram, quòd res prohibita alienari præſcribi poſſit: ſumpto fundamento: quia res quæ eſt prohibita alienari ſine certa forma, vel ſolennitate: ſi interueniente illa ſolennitate eſt alienabilis: præſcribi poteſt vt concludunt Bar. & doct. in l. ſi. col. pe. C. in quib. cau. in integ. reſt. Sed res prohibita alienari per teſtatorem eſt alienabilis ſeruata certa forma. ſcilicet interueniẽte conſenſu illorum: quorũ fauore facta eſt prohibitio. l. quoties ab omnibus. C. de fideicom. Ergo eſt præſcriptibilis: ſtante prædicto fundamẽto. quod intelligit verum Alex. interueniente ſcientia illorum contra quos præſcribitur, quia ſic videntur tacitè conſentire. Alias ſecus per l. alienationis. ff. de verb. ſigni. vt ibi latius per eum.

Iſtam q. plene explicat Panor. in c. cum non liceat. col. ij. & iij. verſi. & circa iſtam primam partem de præſcript. & concludit diſtinguendo.

Quod quandoque lex prohibet rem alienari: quia eius commercium haberi non poteſt. nec poſſeſſio: vt in rebus ſacris & religioſis, ac ſpiritualibus reſpectu laicorum, & in illis nõ pro-

2 cedit præſcriptio † quia deficiente poſſeſſione: præſcriptio non procedit. vt in c. cauſam. de præſcri. iũcta regula. l. ſine poſſeſſione. ff. de vſuc. Bene facit no. doct. Io. An. & Gem. in c. ij. de præb. in vj. quam refert Fel. in c. cauſamq;. col. j. & in c. accedẽtes. col. iiij. circa fi. de præſcri. vbi volũt, q̃ ſpatiũ tãti tẽporis cuius initij. &c. nõ habilitet incapacem: quia deficit poſſeſſio vel quaſi

Quandoque

Quãdoque res prohibetur alienari ſimpliciter fauore ipſius rei:vt in fundo dotali.& tunc prohibitio ipſa impedit præſcriptionem inchoari.l.ſi fundum.ff.de fun.do.no.gl.& Bar.in l.ij.C.de vſucap.pro emp.ſed iam inchoatam non impedit perfici: dato quòd ſuperueniat qualitas:ſuper qua fundatur prohibitio legis,vt quia fundus poſt contractum efficitur dotalis.text.eſt no.in d.l.ſi fundum.

Idem eſt ſecundum Panor.quando res peruenit ad priuilegiatum ſeu habentem priuilegium,vt non poſſit contra eũ præſcribi.vt not.Io.And.in c.j.de iurepat.in vj.& intellige ſemper: dicit Pan.quòd poſſidens ſit bonæfidei : vt quia ignorabat prohibitionem iuris probabiliter.Alias autẽ error iuris nõ iuuaret in vſucapione.l.nunquàm.in prin.ff.de vſuca.cum concor.per eum adductis.

Quandoque res non prohibetur ſimpliciter alienari:ſcilicet ſine certa ſolennitate. vt in rebus minorum & eccleſiæ.& tunc data bona fide, & excluſo iuris errore procedit præſcriptio.ſi habet cõcomitantia ſua:vt ibi latius per eum exemplificantẽ. Et hæc procedunt,quando res eſt prohibita alienari per leges, vel canones.

Quandoque res eſt prohibita alienari per defunctum:& idẽ dicendum eſt, quod in prohibitione legis ſecundum Panor.vt præſcribi non poſſit ſtante prohibitione valida per text.not.cũ gl.in l.ij.C.de vſucap.pro emp.Et ſic tenet Pan.cum Bar.in d.l.cum lex.quando prohibitio ſit in vltima voluntate. Sed contrarium tenet idem Pan.vbi ſupra.quando prohibitio fieret in contractu,vt ibi latius per eum.

3 † Si vero prohibitio fiat per ſtatutum:dicit idem quod in prohibitione legis:quia ſtatutum eſt lex in loco.c.ius ciuile.j.diſtin. Et cum opin.Pan.licet ipſe non allegetur in multis concordat

4 Bald.in l.j.col.v.& vj.verſi.tertio oppono.C.de ſer.fugi.† vbi dicit plura notabilia verba ad propoſitum.& inter cætera, quòd præſcriptio habet vim decreti in rebus,quæ nõ poſſunt alienari ſine decreto:vt in re minoris.l.lex quæ tutores.C.de admi.tuto.Et in hoc tenet cum Bar.in d.§.diui.& in d.l.ſi.quòd quando res poteſt alienari ſeruata certa ſolẽnitate:poſſit præſcribi: contra opi.Pan.in d.c.cum non liceat.volentis quòd non poſſit præſcribi res minoris,vel eccleſiæ:niſi cõcurrentibus ſolennitatibus requiſitis.cuius opi.procedere non poteſt. quia ſi requiſitæ interuenerint:de præſcriptione tractandũ non eſt: præſuppoſito,quòd res ſit minoris vel eccleſiæ. eſſet enim tranſlatum

dominium per contractum ſolénem.& ſic non caderet præſcriptio in re ſua.l.ſequitur.§.lana.ff.de vſucap.

Si verò res erat aliena:quæ fuit vendita tanquàm res pupilli vel eccleſiæ:tunc non præſcribitur contra minorem vel eccleſiam:ſed contra illum,qui erat dominus.

Non obſt.text.in l.ij.C.de vſucap.pro empto.quia ibi cõcurrit duplex prohibitio.ſcilicet legis & teſtatoris.quæ eſt potentior quam ſimplex.iſto etenim caſu impeditur alienatio,etiam in caſibus alias permiſſis. vt eſt text.not.in §.ſanctiſſimas.in auth.de alie.& emphy.no.Alex.in d.§.diui.col.j.

Sed Pau.de Caſt.in l.fi.§.pen.C.communia delegatis in præſenti q.diſtinguit inter præſcriptionem longi temporis decem vel viginti ann.in qua requiritur titulus.l.ij.& l.ſuper longi.C.de præſcript.long.temp.vt iſta locum non habeat in re prohibita alienari:prohibitione valida,quia titulus eſt nullus:& habetur pro non titulo.d.§.diui.cum materia.& inter præſcriptioné longiſſimi téporis.xxx.vel xl.ann.in qua non requiritur aliquis titulus:ſed currit negligentia non petentis.l.ſi quis emptionis.§.j.l.ſicut.& l.omnes.C.de præſcript.xxx.ann.& illa poterit habere locum:non obſtante prohibitione in re prohibita alienari : quia ibi non curatur de titulo ſecundum Pau.cuius opi.ſecutus eſt Alex.conſi.lix.attentis verbis teſtis.iij.col.iij.volu.& Sozi.referens iſtud conſilium Alex.conſi.cclj.quoniam in præſenti conſultatione.col.penulti.& Petr.Phil.Cor.conſi.xxxviij.placet.iiij.col.in prin.j.volu.& conſi.ccciiij.rem arduã.iiij.col.iij.volu.& Iaſ.in d.§.diui.vl.col.in j.lectu.ſed idem Iaſ.ibi in ij.lectu.tenet contra opi.Pau.in primo caſu,quia dato quod venditio non valeat propter prohibitionem alienationis:tamen ex quo emptor habet iuſtam cauſam erroris: quia ignorauit prohibitioné:prout in dubio præſumitur:talis titulus cauſatus errore iuſto ſufficit ad præſcriptionem : licet inualidus.l.Celſus.cum materia.ff.de vſucap.

Vnde verior & magis cõmunis videtur opi.Bart.in d.§.diui.quòd res prohibita alienari in vltima voluntate,vel per cõtractum præſcribi poſſit concurrente titulo & bona fide præſcribentis ſpatio longi temporis,nedum longiſſimi.

Quam opi.firmat Alex.ibi:& Felin.in d.c.non liceat.col.iij.verſi.inquantum Abb.referens Alex.& ſequuntur plures:quos ipſi allegant:niſi forte autor eſſet in mala fide: quia tunc mala fides eius noceret ſingulari ſucceſſori in præſcriptione longi téporis:ſed non in longiſſimi:vt quia conſtaret ipſum habuiſſe

notitiam

notitiam de prohibitione per authē.malæ fidei cū materia ſua C.de præſcriptio.long.tempo.

Quando autem eſſet prohibita ſimpliciter alienatio per legem, vel ſtatutum in omnes indiffereter.& ſic prohibitio eſſet perpetua: quia tunc res non dicitur in commercio. vt eſt text. no. in l.ſine emptione.§.j.ff.de contrahend.emptio.ibi.morbus ciuitatis in commercio nō exiſtunt.quem text.ad hoc allegat Barto.in d.l.filiusfamilias.§.diui.colum.tertia.verſic.quæro an per ſtatutum.teneo quòd res ſic prohibita alienari non poſſit præſcribi aliquo tempore, excepta præſcriptione centenaria: quæ nunquam cenſetur excluſa: vt infra dicetur in ix.q.

Sed ſi prohibitio legis, vel ſtatuti nō eſſet generalis: ſed ſpecialis: vt quia ſtatutum prohibet bona exiſtentia in territorio alienari in foren ſes, vel in non ſubditum: dicerem quod nō haberet locum præſcriptio longi temporis: ex quo titulus eſt reprobatus à ſtatuto. Sed bene locum habebit præſcriptio triginta vel quadraginta ann.ſaltem data ignorantia ſtatuti, in qua non curatur de titulo: dummodo adſit bona fides: quæ ex curſu tanti temporis in dubio præſumitur: licet de titulo non appareat, vt vult Barto.in l.cum quærebatur.in fi.commen.C.vnde vi.& dicam plenè in l.Celſus.in tertia parte.ff.de vſucap. Nam tanto tempore de iure ciuili tollitur omnis actio.& præſcribitur quælibet res, quātumcūque affecta vitio reali.l.prima.§.ad hoc.C.de anna.excep.& plene dixi in ſecunda parte princip.in xij q.colum.xij.& quia iſto caſu non cenſetur prohibita alienatio propter ipſius rei naturam: ex eo quod non ſit in cōmercio, vt in re ſacra vel religioſa. Sed potius fauore ciuium: & ſic talis res erit præſcriptibilis ſaltem ſpatio longiſſimi temporis.

Iſta doctrina colligitur ex verbis Bartol.in d.l.fina.col.per. circa med.C.in quib.cau.in integ.reſtitu.& Bal & Sali.ibi circa regulam: de qua ſtatim dicam.

Et idem quando res eſſet prohibita fauore certæ perſonæ: vt in fundo dotali: quia ibi non habebit locum præſcriptio longi temporis.& ita procedit text.in dicta l ſi fundus.ff.de fun. dota.qui propriè loquitur de iſta. Nec poteſt intelligi, quòd loquatur in præſcriptione longiſſimi temporis, quæ non erat cognita de iure digeſtorum.glo.in l.qui occidit.ff.ad leg. Aquil.& in l.Iulianus.ff.ex quib.cau.maio.

Idem quando res eſt prohibita alienari abſque certa ſolennitate: vt in re minoris, pupilli, vel adulti: quia ſi alienetur abſque illa ſolennitate: non præſcribitur: ex quo titulus eſt nul

lus: ſpatio longi temporis.l.non eſt ignotum.C.in quib.cauſ. ceſſat long.temp.præſcrip.ſed ſpatio triginta ann.præſcribitur res adulti:ſed non res pupilli.vt no.in dicta l.non eſt ignotum. & in l.bonæ fidei.ff.de acquiren.re.do.& dicam latius in ſexta parte.in xxiij.caſu primæ partis.

Confirmatur iſta concluſio:quia ſtatutum in dubio,non intelligitur excludere præſcriptionem triginta ann.ſed dumtaxat longi temporis: vt dicetur plenè infrà in nona quæſtione huius partis.

Confirmatur etiam ex his quæ ſequuntur.Et ita reſideo.

5 † Addo quod bona alienari prohibita fauore publicæ vtilitatis præſcribi non poſſunt,ita Bal.conſi.cxxj.quòd non poſſit in fine.iiij.volu.

Quod verum eſt præſcriptione communi:ſed bene præſcribuntur præſcriptione centenaria:vel tanto tempore,cuius initij:&c.per ea quæ dixit ſuprà.in vj.q.& in ij.limit.& quæ dicentur.infrà.in ix.q.iſtius partis.

6 † Sed quæritur:an procedat regula,quòd ea quæ nō poſſunt alienari:non poſſunt præſcribi:& econtra? vide per gl.& Bart.in d.l.fi.C.in quib.cau.in integr.reſti.col.pen.circa med.& ibi per Sali.col.vlti.perfectè diſtinguentem.& Bal.in vlti.not.qui concludit,quòd ſi res ſimpliciter & indiſtinctè prohibetur alienari:præſcribi non poteſt.Et ſic procedit argu.non eſt alienabile: ergo non eſt præſcriptibile.

Si vero prohibita eſt alienatio cum modificatione,vel abſq; decreto: non procedit argumentum. Et qualiter procedat iſta regula not.Sozin.conſi.cclxxj.in cauſa quæ vertitur.col.xvj.& conſi.lxxxvj.in cauſa cōmunitatis caſtri montis Nigri.col.iii. & do.Pet.Phil.Corn.conſi.ccxciiij.videtur prima facie.col.pe. verſi.circa ſecundum.iij.vo.vbi allegat glo.in l.longe.ff.de diuer.& tempo.præſcript.& dicit indiſtinctè:quod argumentum non proceditur.ſed dic vt ſuprà.

Addo Bald.in rub.de præſcript.col.fina.verſic.item ſcias:vbi tradit regulam, quod cuius rei non poteſt quis fieri dominus per traditionem factam à domino:eius rei præſcriptio nō procedit.

7 † Ex quo infert quod ſpurius non præſcribit contra patrem ex titulo lucratiuo.per l.nemo.cum glo.ff.de vſucap.pro leg. Item quod res prohibita alienari a teſtatore non poteſt præſcribi ex titulo habito à tali perſona.De quo dic vt dixi ſuprà.

ADDI

ADDITIO.

a Vide plura ad hanc.q.per Bertachi.in reperto.in verbo præſcriptio quinto.col.ij.verſi.præſcriptio non procedit.& in verbo præſcriptio ſexto in princip.

b Quod poſſit præſcribi res minus ſolenniter alienata.adde text.in l.ſeruos.& ibi Bald.c.ſi vendi.pigno.aga.

SVMMARIVM.

1 *Res tacite prohibita alienari an alienata præſcribatur?*
2 *Agere non valenti de iure non currit præſcriptio.*
3 *In rebus fideicommiſſo ſubiectis an currat præſcriptio ante euentum conditionis?*

1 QVintò quæro. † Quid de re prohibita alienari non prohibitione expreſſa, ſed tacita: vt in re ſubiecta fideicommiſſo conditionali: quæ eſt tacite prohibita ex mente teſtatoris alienari: pendente conditione. l.ſi.§.ſin autem.ſub conditione.C.communia de leg.not.gloſ.in l.cum pater.§.libertis.ff.de leg.ij.an ſi fuerit alienata præſcribatur?

Iſtam.q.vtilem & quotidianam attingit Paul.de Caſtr.in d.l.fin.§.ſin autem.ſub conditione.quam legit cũ.§.ſed noſtra.col.fi.verſic.adde aliam vtilitatem: vbi concludit in effectu, quòd non ſolum pendente conditione ceſſat vſucapio, vel præſcri-
2 ptio: quia fideicommiſſarius adhuc agere non poteſt: † & non valenti agere de iure non currit præſcriptio.l.j.in fin.C.de anna.except.ſed etiam poſtquam conditio extiterit: non poterit emptor incipere: vſucapere, vel præſcribere longo tempore, quia in reali præſcriptione requiritur titulus.l.nullo.C.de rei vendit.Et hic fingitur nunquàm interueniſſe titulus, quia text. in d.§.ſin autem.ſub conditione: irritat alienationem in euentum conditionis: vt ex tunc. Bene tamen poterit incipere præſcriptio longiſſimi temporis: quia in illa nõ requiritur titulus. ita illum tex.declarat ibi Paul.de Caſt.ſubdẽs.aduerte tamen ad vnum: in quo his diebus conſului.nam verum eſt quod illa res non poteſt vſucapi, vel præſcribi: quando alienatio facta fuit per perſonam prohibitam alienare: vt eſt ipſe grauatus de reſtituendo: & ita loquitur ille text. Si autem alius penitus extraneus, qui nõ continetur ſub prohibitione: qui forte rem tenebat, vt ſuam, alienauit: non nomine grauati: ſed ſuo proprio: valeret venditio, ſicut de qualibet re aliena in præiudicium ipſius vẽditoris: & ſic ex ea tribueretur titulus habilis ad vſum

capiendum,

capiendum, vel præſcribendum contra illum, qui agere poſſet poſt euentum conditionis: vel quando fideicommiſſum eſſet purum de præſenti: vel in diem certum poſt diem. & hoc videtur tenere Bald. ſecundum Paul. in l. ij. C. de vſucap. pro empto. ita not. concludit Paul. de Caſt. vbi ſuprà.

Cuius doctrinam latè firmat. d. Petr. Philip. Cor. conſi. cxvij. licet in hac conſultatione. j. ij. & iij. col. j. volu. vbi plenè explicat intellectum illius. §. ſinautem ſub conditione.

Et quòd in caſu. d. §. procedat præſcriptio poſt euẽtum conditionis: firmat idem Cornel. conſil. ccxciiij. videtur prima facie. col. pen. verſi. circa ſecundum. iij. volu. & conſil. ccciiij. rem arduam. col. iiij. vbi etiam late ſequitur prædictam doctrinam
3 Paul. de Caſt. col. xiiij. per to. ij. volu. & fortius dicit † quòd in rebus ſubiectis fideicommiſſo currit præſcriptio: etiam ante euentum conditionis: quãdo poſſeſſor habuit titulum ab alio, quam à fideicommiſſario: & refert ita velle Paul. vbi ſupra ſed non eſt verum: quod ipſe dicit: vt ſupra retuli.

SVMMARIVM.

1 *Renuntiari an poſſit præſcriptioni: & illi per pactum derogari?*
2 *Præſcriptioni regulariter non poteſt per pactum renuntiari: aut eius curſus impediri.*
3 *Iuri introducto in odium alterius poteſt cũ iuramento renuntiari.*
4 *Deſinentia vnius, eſt origo alterius.*
5 *Iuri iam quæſito poteſt per pactum renuntiari: ſed per pactum non poteſt fieri ne præſcriptio curre at in futurum.*
6 *Præſcriptio plus poteſt, quam pactum.*

1 SExto quæro. † An poſſit renuntiari præſcriptioni: & illi per pactum derogari? Hanc. q. mouet Bar. in l. nemo poteſt. col. pen. verſi. quærit Dyn. ff. de leg. j. concludens quòd præſcriptio per pactum tolli non poteſt: ſiue curſus præſcriptionis impediri. Motus: quia vſucapio & preſcriptio eſt introducta principaliter propter bonum publicum per l. j. ff. de vſucap. & odio creditorum. Ergo illi renuntiari non poteſt. l. ius publicum. ff. de pact. iuncta. l. tam & ſi. ff. ad maced. Sed Bart. in d. l. j. aliter ſentit: diſtinguendo inter præſcriptionem odioſam & fauorabilem: vt ibi per eum. Alex. in d. l. nemo poteſt. col. pen. poſt relatas varias opin. dicit quòd ſuſtentabilior videtur opin. Bart. ibi per rationes ſuas.

Et

Et opi.Bart.firmat Aret.ibi circa fi.cõmen.& do.Præpoſi.qui atteſtatur eam eſſe communem.in c.j.§.præterea.in tit.de capit.corra.& Ang.Aret.inſtit.de vſucap.in princ.col.ij.in fi.& iij.

Tandem opi.ſequitur Panor.in rub.extra de præſcrip.col.fi. vbi Feli.col.pen.& fi.hãc.q.diffusè examinat: & facit regulam
2 ſecundum opi.Bar.quam dicit communem, † quòd regulariter præſcriptioni nõ poſſit per pactum renuntiari:cum.vij.fallen.Sed dum Bar.in d.l.nemo poteſt.dicit quòd præſcriptio eſt introducta principaliter in fauorem publicum: nõ bene loquitur. Principaliter enim fuit introducta propter vtilitatem priuatam: licet ſecundario propter bonum publicum: & ita procedit tex.in d.l.j.de vſucap.ſecundum Ang.Imol.& do.Alex.in d.l.nemo poteſt.col.pen.& colligitur ex doctrina.Bar.in l.j.col. iiij.ff.ſol.matri.Et quamuis præſuppoſitum Bar.non ſit verum, tamen procedit argu.quia iuri inductio principaliter ob priuatam vtilitatem, & ſecundario propter vtilitatem publicam renuntiari non poteſt: vt per Bart.in l.ius publicum.ff.de pact. & per Ang.Imo.Aret.do.Alex.& Moder.in d.l.nemo poteſt.vbi Iaſo.col.antepenulti.

Iſtam concluſionem quòd per pactum non poſſit renuntiari præſcriptioni: ſiue impediri curſus præſcriptionis: ampliat Bart.vbi ſuprà procedere nedum in præſcriptione legali: ſed
a etiam in præſcriptione ſtatutaria: [a] ſi ſtatutum dicat: quod debitum præſcribatur decem annis:quia ſecundum Bar.hæc præſcriptio currit negligentia non petentis.& ſic dicitur odioſa.l. fin.in fin.cum glo.C.de edict.di.Adri.not. Dyn.in capi.poſſeſſor.de reg.iur.in vj.

Sed videtur dicendum contrarium: quia illa.l.fin.cum gl.& Dyn.loquuntur in præſcript.xxx.ann.nam illa bene eſt odioſa: quia procedit abſque titulo & bonafide ſola negligentia non petentis.præſcriptio vero decem annorum dicitur mixta.non autem mere odioſa:ergo fundamentum Bart.non procedit.

Huic motiuo reſpondet Iaſo.in d.l.nemo poteſt.col.antepenultim.in ij.lectura, quòd iſta præſcriptio ſtatutaria decem annorum eſt ſubrogata in locum præſcriptionis iuris communis triginta annorum. Ideo aſſumit eius naturam, & cenſetur odioſa prout illa: ſecundum Bal.in l.in contractibus.in princ. in j.not.per illũ text C.de non numerata pecunia.& in c.ſi quis per xxx.col.vlti.in titul.ſi de feu.fue.contro.vbi not.quod præſcriptio ſtatutaria minuens præſcriptionem longioris temporis, aſſumit eius naturam:cum concor.adductis per Felin.in c. illud

illud.col.ij.de præſcriptio.

Aduerte tamē:quia licet Alex.& Iaſ.in d.l.nemo poteſt poſt alios:ita ſicco pede tranſeant,cum hac concluſione Bartol.qui præſupponit valere ſtatutum : quod debitum præſcribatur decem annis:prout latius tenuit ipſe in l.ſequitur.§.ſi viam.ff.de vſucap.quòd hoc non eſt verum: quia tale ſtatutum non valet de iure canonico tāquàm nutritiuum peccati propter malam fidem præſcribentis : vt voluit idem Barto.ſibi contrarius in l.
b omnes populi.in viij.col.ff.de iuſtit.& iur. [b] vbi dicit in terminis,quòd non valet ſtatutum,quòd qui per decem annos debitum ſuum non petierit : cadat à iure ſuo.& iſta eſt communis opi.& vera:vt plenè dixi in iij.parte principali.in xiiij.quæſtio. ij.partis ipſius tertiæ.

3 † Primò prædictam communem cōcluſionem quod per pactum non poſſit renuntiari præſcriptioni:limitat Alexād.in d.l. nemo poteſt : vt procedat niſi interueniſſet iuramentum:quia cum iuramento poteſt renuntiari iuri introducto in odium alterius.c.ſignificante.de pigno.& etiam iuri introducto ſecundario propter publicam vtilitatem.ca.cum contingat.cum ibi plenè not.de iureiurand.

c Secundò iſtam cōcluſionem limitat Bar.in d.l.nemo poteſt[c] docens cautelam:vt non procedat quādo eſſet factum pactum quòd finita præſcriptione per lapſum decem annorum præfixorum à ſtatuto : iterum deberi incipiat: & toties incipiat deberi:quoties completa fuerit præſcriptio: per tex.not.in l.ſicut in annos.in princ.ff.quib.mod.vſusfr.amit. Et ſequitur Bald in repeti.l.cunctos populos.xl.col.C.de ſum.trinita.dicens quod illud quod non poteſt fieri per viam renuntiationis : fiet per viam repetitæ obligationis : ideo poteſt teſtator : poſſunt contrahentes dicere.Quoties præſcriptum fuerit : toties iterū de-
4 beri volo : † quia de ſinctia vnius eſt origo alterius:ſecundum Bal.in l.ij.C.vt in poſſeſ.lega.Et ſequitur Cepol.caute.xciiij.& caute.capit.& cix.

Hinc dicit not. Bart.in d.l.ſicut in annos.in fi. princip quòd ſi in legato vel obligatione eſt appoſita dictio,quandocunque: vt quòd quis poſſit petere quandocunque : præſuppoſito quòd currat præſcriptio ſtatutaria.x.ann. Tamē propter dictionem, quandocunque, intelligitur facta repetitio : & ſic cenſentur plura legata vel plures obligationes : & conſequenter impeditur curſus præſcriptionis.

Sed iſtam limitationem & cautelā reprobat late Iaſo.in d.l. nemo

nemo poteſt.col.pen.in ij.lec. Quia per eam fieret fraus ſtatuto: vt ibi latius per eũ Et,eandem latius reprobat Feli.in d.rub. de præſcr.col.pe.in vij.fal.vbi tãgit:an per illa verba. Promitto perpetuo,vel omni tẽpore obſeruare : vel,nullo vnquàm tẽpore contrauenire:& ſimilia:impediatur curſus præſcriptionis:& quid ſi quis promiſit ſoluere ſemper: vel quãdocunq;: vel omni
b ni tẽpore.b & all.tex.no.in l.quod ſi nolit.§.ſi quid ita.& ibi Ange.ff.de edil.edic.& gl.in l.j.in verbo omni tẽpore.ff.de cõceſ. & examinat dicta Bart.in d.l.nemo poteſt.vbi per Alex.de his verbis.col.fi.Et tandem concludit Felin.quòd tales cautelæ,& talia verba non operantur in illis præſcriptionibus: quibus expreſse renuntiari non poteſt:vt eſt regulariter: quia ſi non poteſt renuntiari expreſse:ergo nec tacite. Contrariam partem: quòd talia verba generalia & indeterminata reſpectu tempo-
c ris tollant præſcriptionem: c firmat latè Barba.conſil.lj.ſcripſit ſapientie fons.col.x.& xj.& d.Fabianus in ſuo tract.de empt.& vendi.in iij.q.vij.q.princip.

Sed propterea non eſt recedendum à concluſione Felinus, quæ eſt vera, & magis communis: vt apparet ex allegatis per eum.

5 † Tertiò prædictam cõmunem concluſionem limitat & declarat Bart.in d.l.nemo poteſt procedere reſpectu futuræ præſcriptionis:ſed non reſpectu præteritæ : quia iuri iam quæſito poteſt per pactum renuntiari : ſed non poteſt per pactum fieri: ne præſcriptio currat in futurum:vt ibi per Barto.& ſequuntur communiter docto.& Felin.in dicta rubric.de præſcriptio.colum.penulti.in prima.Fallen.& Aret.inſtitu.de vſucap.in princip.colum.iij.

Sed miror quòd tanti patres non aduertant, quòd iſta.q.videtur hodie ſuperflua ſaltem in actione perſonali:in qua principalis debitor nunquàm poteſt præſcribere propter malam fidem: nec etiam hæres eius : quia ipſe tenetur exonerare conſcientiam defuncti ſecundum communes cõcluſiones: vt plenius dixi in tertia,parte princip.in duodecima,quæſtione primæ partis ipſius tertiæ.& ideo in obligatione perſonali quæ non tranſit niſi in hæredem:& nõ ſequitur fundum nec ſingularem ſucceſſorem.l.j.§.ſi hæres.ff.ad Trebel.non expedit quod renuntietur præſcriptioni:ex quo non currit:nec inchoatur propter malam fidem.Et pariter nihil operãtur illa verba:quod promiſit ſoluere,quandocunque vel perpetuo & ſimilia,ſi præſcriptio non currit. Et ideo Bartolus, in dicta l.ſicut in antes

fuit

fuit in errore ſuo, quòd actioni perſonali præſcriberetur cùm mala fide: prout ipſe tenuit in l.ſequitur.§.ſi viã. ff.de vſucap. Cuius opi.eſtcommuniter damnata:vt aliàs plenè dixi.

Poterit ergo procedere iſta q.in iuribus realibus. vt in præſcriptione ſeruitutum, & aliorum iurium realium: prout propriè loquitur Bar.in d.l. nemo poteſt.

Et adhuc tunc videtur dicendum quòd præſcriptio non procedat: non quidem propter nullitatem pacti: ſed propter malam fidem paciſcentis,vt conſiderat Felin.in d.rub.col.vlti. ver.poſtremo conſidera.

Poſſet etiam procedere in actione perſonali: quando quis eſſet obligatus ex facto ſui procuratoris: quòd ignoraret:quæ ignorantia eſt tolerabilis.l. quòd vulgò. ff. pro empto. quia tunc diceretur in bona fide.& præſcriberet etiam in actione perſonali.vt declarat Butr.in c.fi.de præſcrip.& Imo.in l.ſequitur.§.ſi viam.col.iij.de vſucap.& eſt de mente Paul.de Caſtr.in l.fi.§ j.circa ſi.commen.ff.rem rat.habe.

6 † Ex prædictis videtur inferri quòd præſcriptio plus poſſit, quam pactum,quia non poteſt per pactum regulariter tolli,vt ſuprà apparet.& ita dicit Aret.in l.iiij.§. Cato.col.v.ff.de verb. oblig.quòd probat:quia vnus ex ſocijs poteſt acquirere ſeruitutem fundo communi per præſcriptionem: ſed non per pactum:per iura quæ allegat.Gloſ.tamen in l.j.in verbo cohæredibus.ff.fami.erciſ.dicit contrarium, quòd plus operatur præſcriptio quam pactum:ſed nõ eſt vera, & reprobatur communiter per doc.in terminis,in quibus loquitur not.Cæpo.in tract.ſeruit.vrba.prædio.c.xx.col.iiij.circa princ.Hinc dixit notabiliter Barba.conſil.xl.præclare ſcribitur.col.fi.quod præſcriptio conuentionalis fortior eſt præſcriptione legali.alibi tamen dixit Bal.in l.j.C.de ſerui.& aqua.quod præſcriptio æquiparatur pacto.& habet vim contractus.refert Sozi.conſi.lxxxvj.in cauſa communitatis caſtri montis.col.fina.verſi.quarto hæc concluſio.&c.

Addo Bald.idem dicentem conſilio clxxxvij.quia conſuetudo.iiij.volu.& retuli.in j.parte.col.ix.& x.

ADDITIO.

a Vide Raph.Cuma.conſi.xc.viſa copia præcepti.

b Vide Ange.Areti.inſti.de vſucap.in prin.col.iij.vbi refert dicta Barto.in d.l.nemo poteſt.

c Adde Ang.Aret.inſti.de vſucap.in prin.col.iij.

per

d Per quæ verba tollatur præſcriptio:ſiue excludatur vide per Bertachi.in reper.in verb. præſcriptio.vj.col.iij.in fin.in verbo. præſcriptio.contra creditores. & ibi in ſequ.verſi.vide an præſcriptio poſſit impediri per pactum: & quando quis promiſit perpetuo attendere.&c. vide Sozi. conſil.lxxxvj.col. fi.verſi.ij. probatur.& conſi.clxvj.col.pe.circa fi.vbi firmat quòd præſcriptioni non poſſit renuntiari:nec tacitè nec expreſſe.

e Vide Bald.conſi.cliij.iij.volu.

SVMMARIVM.

1 *Statutum an poſſit præſcriptionem tollere?*

2 *Sublata præſcriptione ſimplici an intelligatur ſublata conſuetudo?*

3 *Statum tollens exceptionem præſcriptionis an comprehendat præſcriptionem iam completam?*

4 *Præſcriptio ſtatutaria xl.an.non tollit præſcriptionem .x ann.iuris communis inter præſentes cum titulo.*

1 SEptimò quæro.† An ſtatutum poſſit tollere præſcriptionem? Bald.& Sali.in l.receptitia.C.de conſti.pec.cõcludunt q ſic.
a Eandem concluſionem firmant.Butri.& Inol.[a] in c.cum nobis de præſcrip.& ſequitur Feli.in rub.de præſcri.col. pe.verſi. fallit ſexto.vbi tradit:an ſint paris potentiæ pactũ & ſtatutum? de quo per Moder.in repe.l.vt vim.col.iij.ff.de iuſt. & iur.

Addo Bar.in l.cum ſatis.colũ.j.C.de agri & cenſib.libr.xj.& Bald.in l.j.C.ne rei domi.vel templo. vbi tradit quando valeat ſtatutum excludens præſcriptionem.

2 † Sed eſt notandum, quod ſublata præſcriptone ſimplici:non intelligitur ſublata conſuetudo: quia aliud eſt,quàm præſcriptio:vt dixi in vlti.q.quartæ partis huius quintæ prin.in j.limi.

3 † Sed dubitatur: an ſtatutum tollens exceptionem præſcriptionis extendatur ad præterita:vt compræhẽdat præſcriptionem iam completam? Paul.de Caſt.conſil.ccxciij.viſo puncto in antiquis.col.ij. ver.nec obſtat:determinat quod non per plura que allegat.

Sed nunquid ſtatutum diſponens quòd res immobilis præſcribatur. xx. annis abſque titulo tollat præſcriptionem longi temporis cum titulo à iure communi introductam? vide per Paul.de Caſt. conſi.ccxciij.aliàs ccxc.j.vendi... in antiq. & per do Bertachi.in reperto.in verbo.præſcriptio.ij.circa fi...ij. vbi refert quendam do.Marchum de Peruſio conſuluiſſe

4 † quòd præſcriptio ſtatutaria quindecim annorum non tollit præſcriptionem decem annorum iuris communis inter præſentes cum titulo.

ADDITIO.

2 Adde Ang. in authen. vt de cæte. non fiant commu. ver. & no. col. v. & no. quòd præſcriptio ſtatutaria. x. an. contra executionem inſtrumenti non obſtat agenti via ordinaria. vide latè Bertachi. in reper. in verbo Guarentigiæ executio. ver. xix.

SVMMARIVM.

1 *Derogari an poſsit præſcriptioni per priuilegium?*

2 *Princeps poteſt derogare præſcriptioni cùm clauſula, non obſtante. &c. ſed non inferior.*

3 *Contra conceſsionem ſeu priuilegium Papæ factum de plenitudine poteſtatis, an præſcribi poſsit?*

1 Octauò quæro. † An per priuilegium poſſit præſcriptio tolli: vel illi derogari? Bar. Bald. Sali. Pau. & communiter omnes in authen. quas actiones. colum. vlti. C. de ſac. ſan. eccl. poſt gloſſ. ibi concludunt, quòd ſic: dummodo in priuilegio ſit clauſula. non obſtante. Aliàs dicunt, quòd non valet priuilegium contra præſcriptionem.

Quam concluſionem latè firmat Felin. in cap. nonnulli. in princip. colum. xiij. de reſcri. & vltra eum latiſſimè domi. Fran. de Are. conſi. xv. Reuerendiſſime pater. colum. iij. cùm duabus ſequen. in toto. ij. dub. vbi plenè diſputat: an ſufficiat clauſula ex certa ſcientia: vel de poteſtatis plenitudine: pro ſufficienti derogatione abſque alia ſpeciali.

Eandem concluſionem tenet Ange. in l. j. ff. de concuſ. Alex. conſil. xvj. in cauſa & lite. colum. vj. & vij. verſicu. nec ad hoc obſtat v. volum. Sozi. conſil. lxxxvj. in cauſa communitatis caſtri montis. colum. fin. & Iaſon. in dicta authen. quas actiones columna ſeptima. verſic. ſum in ſexta parte. C. de ſacroſanctis eccleſiis.

Et hanc concluſionem intelligo procedere reſpectu futuræ præſcriptionis. Non autem reſpectu præteritæ: illa enim non poſſet tolli per principem: quia eſſet auferre ius quæſitū: quod eſſet cōtra naturalem æquitatem: vt in his terminis dicit Bar. in extrauagan. ad reprimen. in verbo, videbitur. circa finem. & per ea quæ latè notantur in capitulo quæ in eccleſiarum. de conſtitutio.

2 † Et

2 † Ex qua concluſione correlariæ infero quòd princeps poteſt derogare præſcriptioni cùm clauſula. non obſtante: ſed non inferior à principe. quia non poſſet vti tali clauſula: nec derogare iuri: vt latè per domi. Alexand. & Moder. in l. nemo poteſt. col. j. ff. de leg. j.

3 † Quid autem econtra: an poſſit præſcribi contra priuilegium ſeu conceſſionem Papæ factam de poteſtatis plenitudine? Bal. in l. ij. in v. q. C. de ſerui. & aqua concludit quòd ſic.

SVMMARIVM.

1 *Statutum tollens præſcriptionem, de qua præſcriptione ſit intelligendum?*

2 *Præſcriptio certum anno. nunquàm intelligitur per ſtatutum, vel priuilegium excluſa.*

3 *Statutum diſponens quòd contra inſtrumenta dotalia non currat præſcriptio, non intelligitur de centenaria.*

4 *Actio quæ non tollitur minori ſpacio, præſcribi poteſt ſpacio quadraginta annorum.*

5 *Conſuetudo, vel præſcriptio, cui lex reſiſtit, an ſit valida?*

1 NOnò quæro. † Præſuppoſito quòd per ſtatutum, vel priuilegium poſſit impediri, vel tolli præſcriptio: ut in duabus proximis quæſtionibus concluſum eſt: quæ præſcriptio in
2 dubio intelligatur eſſe ſublata: ² & cuius temporis?

In hac q. Bal. tradit no. doctrina in §. præterea. circa fi. in tit. de capi. Corra. vbi eſt gl. not. dicens quod pro gl. ibi doct. inclinant, quòd excluſa præſcriptione per legem vel ſtatutum: in dubio: niſi ſubiecta materia aliud ſuadeat: intelligitur de præſcriptione decem, vel viginti annorum in realibus: ſed in perſonalibus intelligitur remota præſcriptio longiſſimi temporis. xxx. an. ex quo minor non currit. Sed ſi priuilegium vel ſtatutum poteſt operari in præſcriptione longa: tunc illa ſola intelligitur loqui: non de longiſſima: vt minus corrigat ius commune. quam doctrinam ſequuntur communiter doct. in d. §. præterea. maximè d. Præpoſi. col. vlt. Et eam ſequitur & cómendat Pan. in c. fi. col. vij. vel viij. ver. quæro. quid ſi ſtatuto de præſcri. & Felin. in rub. de præſcrip. col. vlti. verſi. conſidera ſecundo. Et vltra eum Areti. pulchrè conſil. xv. reuerendiſſime pater. co. ij. penul. in ij. dubio.

Sed contra illam doctrinam facit deciſio Bar. in l. cum ſatis. col. j. C. de agri. & cenſib. libr. xj. vbi vult, quòd ſi ſtatutu dicat,

quòd inſtrumenta dotalia mandentur executioni:nulla longi temporis præſcriptione obſtante:intelligitur eſſe ſublata præſcriptio:nedum. xxx.ſed etiam lx. annorum:quia ſtatutum loquitur ſimpliciter:& ideò ſimpliciter eſt intelligendum. Et tamen tale ſtatutũ poterat operari in præſcriptione triginta annorum:ergo non debet extendi ad præſcriptionẽ quadraginta. Et propterea Alex.ibi in apo.dicit,quòd illud dictum Bart.ſibi nunquam placuit. Vnde credo quòd non procedat : quia eſt contra prædictam doctrinam ab omnibus communiter approbatam.

2 † Et nota quòd præſcriptio centũ annorum nunquàm intelligitur eſſe excluſa per ſtatutum , vel priuilegium. ita probat text.not.cùm gloſ.in authen. vt de cæter. commu.non fiant in
b verbo præſcriptione: [b] & ibi notat Angel. inferens † quòd ſta-
3 tutum diſponens , vt contra inſtrumenta dotalia nulla currat præſcriptio : non intelligitur de cẽtenaria.& notãt Bal.& Ang. in l.j.per gloſ.ibi.C.ne rei domi.vel templo.& in l.omnes.C.de præſcri.xxx.ann.cùm concor. adduct.per Alexã.in l.nemo poteſt.col.vlt.ff.de leg.j.& plenè not Feli.in rubr.de præſcrip.col. vlt.verſic.conſidera ſecundò latè confirmans iſtam concluſionem , quòd præſcriptio centenaria vel tanti temporis , cuius initij.&c.nunquàm cenſetur excluſa per ſtatutum, vel priuile-
c gium. [c] Et inter cætera adducit deciſio. Bar. & Ang.in l.ſi quis decurio.la iij.C.de decur.li.x.dicentium , quòd ſi ſtatutum diſponat, vt inſtrumentum exequatur : reiecta exceptione præſcriptionis, nõ intelligitur de prædicta. Et vltra Feli.addo Bal. in l.j.col.ij.circa medium. C.de anna. exce. vbi pulchre dixit, quòd ſi in noua lege vel ſtatuto dicatur. nulla præſcriptione obſtante Vel quòd , nulla currat præſcriptio. non intelligitur excluſa præſcriptio cẽtenaria:quinimò tanto tempore excluditur omnis actio. quia omne quòd ſub mundiali machina gubernatur : renouatur in centum annis : quòd eſt longiſſimum tempus vitæ hominum l.fi.C.de ſacroſan.eccleſ.

Eandem cõcluſionem latè firmat Aret. in præalleg.cõſi.xv. Reuerendiſſime pater. col. pen.in iij.dubio. vbi clare loquitur in præſenti articulo.& in conſi.xxx.viſo themate.col.iij.dom. Præpo.in d.§.præterea.col.vlti. & Alex.conſi.lx.omiſſo multiloquio circa.fi.ij.volu.& conſi.xvj.in cauſa & lite.colum.vj.& vij.verſic.nec ad hoc obſtat.v.volum. vbi fortius refert textum Ange.in l.cum ſatis.C.de agri. & cenſib.lib.xj.quòd nunquam intelligitur excluſa præſcriptio.xxx.ann.

Plus

Plus dixit Ang. in l.j.ff.de concuſ.vt refert Alexan.in conſi. proxime alleg. quod non poteſt induci priuilegio, vel ſtatuto. quòd nulla præſcriptio currat. Sed non dicit verum:quia licet ſtatutum dicat, quod nulla præſcriptio, non intelligitur de centenaria: vel tanti temporis: cuius initij. &c. ſed de præſcriptione longi vel longiſſimi temporis: iuxta communem doctrinam doctorum in dicto §.præterea.de capi.Corra.quàm ſuprà retuli.

Et quod poſſit induci ſtatuto quòd nulla currat præſcriptio firmat Bald.in dicta lege prima.C.ne rei do. vel templo.

d Eandem concluſionem tenet Panor.in dicto c.fin. colũ.viij. verſic.quæro.quid ſi ſtatuto:de præſcriptio.[d] dicens quòd non intelligitur in dubio excluſa præſcriptio tanti temporis,cuius initij.&c. Quia eſt alterius naturæ & fortioris potentiæ: cum obtineat vim priuilegij. l. hoc iure. §. ductus aquæ. ff. de aqua quotidiana & æſtiua. nam ſatis eſt:vt ipſe dicit:ſtatutum poſſe operari reſpectu poſſeſſionis longiſſimæ.

4 † Non obſt.ſi contra prædicta opponatur de l. omnes. C.de præſcrip.xxx.ann. vbi dicitur, quòd omnis actio: quæ minori tempore non tollitur:præſcribitur ſpacio.xl. anno.

Quia illa.l.non procedit quando præſcriptio eſt ſpecialiter prohibita. & in caſibus in quibus eſt ſpecialiter prouiſum: quòd nulla præſcriptio obſtet. quos omnes collegit gloſ. magiſtra.in l.ſi.C.de fun.limita.lib.x. quia illi non includuntur ſub generalitate.d.l.omnes. vt ſentit illa gloſ.in his tamen caſibus obſtabit præſcriptio. centum ann. ita declarant Bald. & Ange. in d.l.j. C.ne rei domi. vel templo. & in d.l.omnes. colum. fin. dicentes, quòd illa.l.fallit in duabus legibus ſequen. videlicet in caſu.l.præſcriptionem. & l.competit. eo.tit.

In præcedentibus vero illam.l.dant regulam, quòd vbicunque inuenies aliquem caſum: in quo per legem eſt ſpecialiter prouiſum, quòd nulla currat præſcriptio: ibi non ſufficit curſus.xl.ann. & ponunt exemplum in pluribus legibus, per eos adductis, & videtur eadem lectura vtriuſque.

Sed vbi aliquo excogitato ingenio dici poſſit quòd actio non extinguitur. xxx.ann. tunc perit ſpacio.xl.ann.d.l.omnes.

Et ideo Bald. vbicunque inuenis non ſufficere tantum curſum per clauſulam derogatoriam: neq; ſufficere tempus, centum annorum per ea quæ ipſe notat in l.j.cod.titu. Saluo vbi lex afficiens rem: de cuius præſcriptione tractatur, prohibet eam præſcribi tanquam nullo modo præſcriptibilem: neque

aptam poſſideri. vt in re ſacta:libero homine:& aliis,quæ non ſunt in commercio noſtro:vt in l.vſucapio ff.de vſuca.& in his quæ ſunt in vſu publico : ſicut via publica.l.viam publicam.ff. de via publi.quia iſta non præſcribuntur etiam ſpatio centum anno.ita declarat Bal.in d.l.omnes.circa fi.& ſequitur Ioan.de Pla.referens Ang in d.l.omnes.& in d.l.j.in l.ſi quis decurio.la iij.C.de decu.lib.x.& concludens quòd talia non præſcribũtur etiam mille annis.per glo.in l.ij.C.de inge.manu.& in l.fi.C.de præſcri.long.tem.quæ pro liberta.ſequitur etiam Feli.in d.rub. de præſcript.col.pe.& plenius in c.accedentes.col.iiij.circa fi.

5 & ſeq.verſi.fallit tertio.de præſcript. † cõcludens,quòd vbi lex reſiſtit præſcriptioni, vel conſuetudini:nulla valet præſcriptio, etiam temporis,cuius initij memoria non extat.quod declara vt ibi latius per eum.qui reprobat Panor.in conſi.xxvj.in q.quę ad præſens vertitur.ad fin.ij.volu.vbi voluit impræſcriptibilia poſſe præſcribi tanto tempore , cuius initij.&c.& de his latius dicam infrà in ſeq.vlt.parte in j.arti.

ADDITIO.

a Vide plenè do.Bertachi.firma.in reper.in verbo præſcrptio.ij. col.ij.verſic.præſcriptio.xl anno.plura allegantem.& in verbo præſcriptio.ix.verſic.præſcriptio ne ſublata.

b Adde Iaſ.in l.j.col.ij.ff.ſolu.matrimo.

c Adde do.Bald.nouellum in tracta.dotis in vij.parte.col.v.

d Adde eundem Panor.conſi.xciiij.videtur primo.j.volu.

SVMMARIVM.

1 *Lex,vel ſtatutum quantò tẽpore per non vſum, vel per vſum contrarium tollatur?*

1 DEcimò quæro.† Quantò tempore tollatur lex,vel ſtatutum per non vſum,vel per vſum cõtrarium. & ſic quantò tempore præſcribatur legi,vel ſtatuto?

Iſtam q.examinant Cano.in c.j.de treu.& pa.& maximè Panor.& Feli.latiſſime.colum.iij verſicu.lex noua.cum ſeq. ſeq. col.vſque ad fin.& vide Iaſ.poſt alios in l.rem non nouam.per glo.ibi.C.de iudi.pulchre Aret.conſi.vndecimo.procedendum eſt,colum.ſecun.la.Alexand.conſi.texto. viſo themate.Pri... colum.& latius conſil.cxxxij.viſa facti narratione.prim... Ba...

Barbat.inter conſi.Alexand.conſi.cxxiiij.ſuper primo.iiij.col. quarto volu.

SVMMARIVM.

1 *Lex iniuſta an poſſit præſcribi?*

1 VNdecimò quarto. † Vtrum poſſit præſcribi lex iniuſta? glo. in c. inter cætera.xvj.q.iij.dicit,quòd ſi lex eſt iniuſta nunquàm valet aliquo temporis curſu.per tex.in c. erit autem lex. iiij.diſtin.

Subdit illa gloſ.quòd contra legem præſcribitur ſpatio xx. ann.per text.in l.ij.§.exactis.ff.de orig.iur.de quo dic vt plenè habetur in locis in proxi.q.adductis.

SVMMARIVM.

1 *Conſuetudo dicitur lex non ſcripta, & quantò tempore præſcribatur?*

2 *Conſuetudo contra ius, ſiue præter ius præſcribitur decem anno.de iure ciuili: concurrentibus extremis requiſitis.*

3 *Extrema requiſita ad inducendam conſuetudinem ſunt octo.*

4 *Conſuetudo vna ſi ſit alteri contraria, an vna illarum tollatur?*

5 *Aliud conſiderandum eſt in præſcriptione, & aliud in conſuetudine.*

6 *Conſuetudo & priuilegium æquiparantur.*

7 *Conſuetudo quo caſu aſſumat naturam præſcriptionis:*

1 DVodecimò quarto. † Quantò tempore præſcribatur conſuetudo; quæ dicitur lex non ſcripta.l.de quibus.ff.de leg. & ſic quæ dicatur conſuetudo præſcripta.

2 † Breuis eſt concluſio, quòd de iure ciuili conſuetudo contra ius, ſiue præter ius præſcribitur decem annis: concurrentibus extremis requiſitis vt not.gloſ.Barto.col.x.& communiter docto.in d.l.de quibus.& in l.j.& ij.C.quæ ſit long.conſue.

Sed de iure canonico, ſi ſit contra ius, requiruntur xl.ann. Si verò ſit præter ius, ſufficiunt decem anni, vt concludunt communiter Cano.in c.fi.de conſue.vbi late Abb.Pan.col.vij.verſi. quantum vero tempus, qui aſſignat rationem diuerſitatis inter
3 ius canonicum & ciuile. † & ponit octo extrema requiſita ad
4 inducendam conſuetudinem. Et no.omnes in d.l.de quibus.vt do.Iaſ.col.xij.&. ſeq.ſuper glo.in verbo inueterata,plene ponit quæ conſuetudo dicatur præſcripta.& quantum tempus requira

tur de vtroque iure.& quod appellatione conſuetudinis intel-ligi debet de præſcripta.vt ibi latius per eum.

4 † Sed dubitatur:an vna conſuetudo contraria præcedenti con ſuetudini tollat eam? gloſ.eſt ſingularis in l.nemo.§.temporales.ff.de reg.iur.quæ diſtinguit:quod ſi prima conſuetudo erat præſcripta:tunc non tollitur per aliam conſuetudinem nõ præſcriptam. Alias ſic.& ad illã glo.duas limitationes refert Iaſ.in d.l.de quibus.col.xxiij.circa fi. Et vltra eum addo Panor.d.glo. plenius declarantem.in d.c.fina.col.x.circa fi.verſi.ſed quæro. de conſue.Alex.in l.ij.in fi.prin.ff.ſol.mat.poſt Bart.ibi Roma. ſingul.ciij.incip.conſuetudo.colum.iij.& Paul.de Caſtr.conſi. xciiij. videtur prima facie ad fi.j.volu.

Et no.quòd ſi conſuetudo præſcripta aliquid cõtra ius commune inducens tollatur per legem ſuperuenientem ſeu per ſtatutum,quod talis conſuetudo ſemel ſublata non poſſet iterato præſcribi.ita Bal.in c.j.de cap. corra.motus per tex.in l.iij.§.diuus.ff.de ſepul.viola.cum concor.ad hoc adductis per Iaſ.in d. l.de quibus.col.xxiiij.in princip.

5 † Et circa differentias inter præſcriptionem & cõſuetudinẽ: quas poſui in vlt.q.primæ partis princ.no.quòd in præſcriptione conſideratur ſpeciale ius præſcribentis: & illius,contra quẽ præſcribitur:ſed in conſuetudine conſideratur ius quoddã vniuerſale : quod omnibus & contra omnes competit ſecundum Paul.de Caſt.in l.cum de conſuetudine.ff.de lega.refert Deci. cõſi.cxxiiij.viſo puncto col.vlti.prope fin.& idem voluit Alex. conſi.cxxiiij.ſuper primò quæſito verſi.alia ratione.iij.vol.vbi dicit, quòd vbi agitur de exactione facienda aduerſus omnes de vniuerſitate tractandum eſt de conſuetudine , non de præſcriptione,vel inductione præſumptionis tituli.vt no.Cyn.poſt Pet.in l.ij.verſi.iij.circa hoc quæritur.& verſ.ſeq.C.quæ ſit longa conſuetu.dum tractant de eo,qui vult exigere,vel imponere collectas vniuerſitati fundãs ſe ex vſu.certe hæc eſt propriè conſuetudo,non præſcriptio: vt ibi per eos.& ſequuntur Cano. maxime do.Anto.in c.fin.de conſuetu.

6 † Addo quòd conſuetudo & priuilegium æquiparãtur:vt eſt glo.no.in c.nouit.in verbo conſuetudine.de iudi.& text.melior de iure ſecundum Io.And.ibi in c.cum cõtingat.in illis verbis: ex conſuetudine vel indulgentia:de fo.compe.& ad hoc plura cumulat Alex.conſi.lxxiiij vi letur.ij.col.iij.vol.& ponit multa de omnibus conſuetudinis.

7 † Contra no.quod quãdo vniuerſitas vult aliquid inducere

ex con

ex conſuetudine contra priuatum, in quẽ nõ poſſet hoc facere ſtatuendo ex cauſa: iſta conſuetudo aſſumit naturam præſcriptionis. & dicitur præſcriptio potius, quàm conſuetudo: ſecundum Bald. in rub. C. quæ ſit long. conſue. refert Are. conſi. cxxij. colum. iij.

ADDITIO.

a Adde quòd quantum tempus requiritur ad inducendam conſuetudinem, tantum requiritur ad tollendam. Alex. in conſi. v. col. ij. in v. vol. & ideo ad tollendam conſuetudinem per eccleſiam inductam requiruntur. xl. ann. & ibi dicit etiã quod quando conſuetudo eſt contra ius ſcriptum requiritur tempus xxx. ann. per glo. no. in l. domini prædiorum. C. de agri. & cenſi. li. xj. quod ita intelligit Bal. in c. j. in prin. in titu. qualiter olim. feud. po. alie. & illam no. ad hoc Alex. in conſi. lxix. in ij. volu. no. etiã quod quando fit mentio in aliqua diſpoſitione de conſuetudine debet intelligi de legitimæ præſcripta ita not. Alexand. in d. conſi. v. in ij. colum.

SVMMARIVM.

1 *Executioni reſcripti quanto tempore præſcribatur?*

1 DEcimotertio quæro. † Quanto tempore præſcribatur executioni reſcripti: Dic vt in l. falſo: vbi caſus. C. de diuer. reſcri. not. Cano. in c. plerunque. extra eod. titu.

SVMMARIVM.

1 *Incolatus, ſeu domicilium quanto tempore præſcribatur?*

2 *Origo licet non præſcribatur poſſunt tamen originis commoda præſcribi.*

1 DEcimo quartò quæro. † Quantò tempore præſcribatur incolatus ſeu domicilium? Dic quod per decem ann. & nec longo tempore quis fit incola: & præſumitur conſtituiſſe domicilium: vt eſt caſus in l. ij. & ibi no. gloſ. Barto. & docto. C. de incol. lib. x.

Et quòd poſſit quis præſcribere ciuilitatem, & priuilegia ciuium alicuius terræ: determinat no. Bal. in rub. extra de præſcr.
2 prope fi. verſ. dubitatur. & c. dicens, † quod licet origo præſcribi no poſſit: tamen bene poſſunt præſcribi commoda originis, & erit ille ſimul ciuis, verus, & fictus originarius: vt ibi latius per eum.

SVMMARIVM.

1 *Creditor faciens pactum cum debitore de non petendo, poſt autem triginta vel quadraginta ann. fecit aliud simplex pactum de petendo, an vigore ſecundi pacti poſſit petere?*

DEcimoquintò quæro. De nō.q.in materia præſcriptionis.
1 † Pone aliquis ex contractu mutui, vel alio erat efficaciter obligatus. creditor facit tali debitori pactum de non petendo: & poſt tale pactum tranſiuerunt. xxx. vel xl. anni. Iſtis peractis poſtea debitor fecit creditori pactum ſimpliciter de petendo. quæritur an creditor vigore ſecundi pacti poſſit petere?

Iſta eſt ſubtilis.q. quam mouent Iac. de Are. Ray. Albe. Bal. & alij in l. ſi vnus. §. pactus ne peteret. ff. de pact. & Barto. poſt antiquos. in l. pacta nouiſſima. in ij. lectu. C. de pact.

Et hanc q. latiſſimè examinat Iaſ. in d. §. pactus. col. xij. ad fi. & per totam ſeq. col.

Et ex ibi no. apparet quòd verior videtur opi. Ia. de Are concludentis, quòd creditor virtute ſecūdi pacti poterit agere prima actione, non obſtante pacto de non petendo. item non obſtante præſcriptione: quia debitor faciendo pactum de petēdo: & ſic conſentiēdo quod peti poſſit: intelligitur remiſiſſe omne obſtaculum: nedum pacti negatiui: ſed etiam præſcriptionis: quia aliter agere non poſſet. arg. l. ſi ſtillicidij. ff. quemad. ſer. amit. & pro iſta parte allegatur fortis text. in l. quod debitori. ff. de dona. cauſa mor. & motiua. Iac. de Are. latius proſequere: vt per Iaſ. vbi ſuprà.

Et per hæc remanetur expedita tota quinta pars principalis huius tractatus.

SVMMARIVM.

1 Deſinere non poteſt quod nunquàm incipit, & præſcriptio quãdoque nullo modo currit, quandoque inchoata dormit: quãdoque autem currit ſed per interruptionem.

2 Caſus in quibus præſcriptio non currit qui ſunt?

Contra obedientiam debitam ſuperiori eccleſiaſtico ſiue temporali non præſcribitur.

Laicus non poteſt præſcribere ius decimandi.

3 Contra matrimonium nunquam præſcribitur.

4 Loca publica iuriſgentium, vel alicuius ciuitatis nunquàm præſcribuntur.

5 Loca dicuntur publica duobus modis.

6 Curialis ſeu obnoxius curiæ non poteſt curſu tēporis à curia eximi.

7 Contra autoritatem & iura eccleſiaſtica diſcipline nunquam præſcribi poteſt.

8 Dignitas epiſcopalis non poteſt præſcribi.

Res

9 *Res cuius commercium non habetur nec poteſt præſcribi. & numero 13.*

10 *Fundus dotalis non poteſt longo tempore præſcribi.*

11 *Dos eccleſiæ a principio ſibi conſtituta an ſit inalienabilis?*

12 *Res affecta vitio reali non poteſt vſucapi.*

14 *Contra dotem reſtituendam nõ currit aliqua præſcriptio durante matrimonio.*

15 *Contra filiumfamil. durante patria poteſtate non currit præſcriptio ſuper bonis aduentitiis.*

16 *Res ſub conditione debitæ, vel obligationes conditionales non poteſt ante conditionis euentum præſcribi.*

17 *Impedimentum iuris, vel facti an tollat præſcriptionem inchoatam, vel inchoandam?*

18 *Agere non poſſe quot modis quis dicatur?*

19 *Regula, quod non valenti agere non currit præſcriptio, quibus caſibus procedat vel non?*

20 *Præſcriptio non currit illi, qui ſi ageret repelleretur exceptione.*

21 *Tempus, ſiue præſcriptio appellandi cœpta contra defunctum, qui ſciuit ſententiam latam, an currat contra hæredem ignorantem?*

22 *Ampliatio regulæ quod impedito impedimento iuris non currat præſcriptio quo caſu limitatur?*

23 *Impedito potenti remouere impedimentum, ſed eſt negligens, currit tempus præſcriptionis.*

24 *Excommunicato an currat præſcriptio: & an excommunicatus poſſit interrumpere præſcriptionem?*

25 *Creditori contra tertium poſſeſſorem in actione hypothecaria, an & quomodo currat præſcriptio?*

26 *Contra impeditum iuſto impedimento an debeat currere præſcriptio.*

27 *Tempus petendæ reſtitutionis quando currere incipiat: & infra quantum tempus peti debeat: & ad quantum tempus detur?*

28 *Reſtitutio infra quod tempus in iudicio peti debeat?*

29 *Contra pupillum durante pupillari ætate non currit nec inchoatur præſcriptio.*

30 *Terminus ſeu præſcriptio conuentionalis procedens ex contractu defuncti inchoata cum defuncto an currat contra minorem etiam pupillum eius hæredem?*

31 *Præſcriptio non inchoata cum defuncto, ſed ex contractu defuncti, an currat contra minorem hæredem.*

32 *Tempus appoſitum in vltima voluntate currit hæredi etiam minori.*

Lega

33 *Legalis præſcriptio inchoata cum defuncto currit contra minorem etiam pupillum: ſed datur reſtitutio.*

34 *Etas pupillaris ſubtrahitur in omni præſcriptione longiſsimi temporis.*

35 *Præſcriptio cœpta in perſona maioris an ſemper currat contra minorem eius heredem etiam pupillum, & exiſtentem in vtero?*

36 *Tempus opponendi exceptionem non numeratæ pecuniæ. contra confeſsionem mutui de recepto factam per defunctum currit minori: & compelli poteſt ad ſoluendum.*

37 *Regula triplex de præſcriptione legali à minore inchoata contra minorem currenda.*

38 *Præſcriptio legalis non cœpta cum minore, ſed cum defuncto non currit contra minorem: ſed reſtituitur.*

39 *Pupillo & minori non currit præſcriptio x. vel xx. annor. fallit in quibuſdam præſcriptionibus.*

40 *Tempus ſtatutum heredi ad conficiendum inuentarium currit pupillo, & minori: ſaluo reſtitutionis beneficio.*

41 *Tempus anni & diei præfixum vaſallo ad petendam inueſtituram currit minori adulto, ſed non pupillo: ſalua reſtitutione.*

42 *Præſcriptiones inductæ per leges, & conſtitutiones nouas, aut per conſuetudinem, vel ſtatuta municipalia, &c. indiſtincte currunt minori: ſalua reſtitutione.*

43 *Præſcriptio ſtatutaria an currat contra minorem?*

44 *Præſcriptio an currat nondum natis?*

45 *Ratihabitio ſeu confirmatio rei alienatæ qualiter & quanto tempore ſeu ſilentio inducatur?*

46 *Præſcriptio an currat contra furioſum vel prodigum?*

47 *Contra hereditatem iacentem ſeu vacantem, non poteſt inchoari præſcriptio: licet inchoata continuetur.*

48 *Vſucapio currit contra hereditatem iacentem ex quo non inducitur propter negligentiam non petentis, ſed fauore poſſeſſoris.*

49 *Bona omnino vacantia, hoc eſt illius, qui ſine ſucceſſore deceſsit, poſſunt præſcribi.*

50 *Præſcriptio conuentionalis currit etiam contra hereditatem iacentem.*

51 *Res quæ precario, ſeu nomine alterius poſsidetur non poteſt præſcribi contra illum, cuius nomine poſsidetur.*

52 *Emens rem bona fide à colono credens illum eſſe dominum, an poterit præſcribere.*

53 *Iura plura ſunt quæ præſcribi non poſſunt.*

54 *Rei illius præſcriptio non procedit, cuius non poteſt quis dominus fieri*

fieri per traditionem à domino factam.

55 *Præſcribi non poſſunt ea, quæ de iure communi non poſſunt poſſideri.*

65 *Terminus hominis, vel ſtatuti an & quando currat?*

POſtquàm ſatis plenè vidimus de materia & effectu præſcriptionis: & qualiter procedat, & inducatur. Sequitur in hac.vj.& vlti.parte pro huius tractatus complemento videre de quatuor.

Primò in quibus caſibus, & contra quos præſcriptio non currat.

Secundò, quando & in quibus caſibus præſcriptio dormiat.

Tertiò, qualiter & quomodo interrumpatur.

Quarto, qualiter actio perpetuetur: & ſic diuiditur iſta ſex-
1 ta pars in quatuor partes. Et ad euidētiam præmitto. † Quod aliquando præſcriptio nullo modo currit: id eſt nunquàm inchoatur: eo quòd lex reſiſtit initio: ita quòd dici non poteſt, quòd interrumpatur: aut dormiat: quia quod non incipit deſinere non poteſt.l.Titio vſufr.ff.de condi.& demon.& c.ad diſſoluendum.de deſpon.impu.& hoc modo præſcriptio dicitur non currere: hoc eſt nunquàm incipit facere curſum.

Quandoque vero præſcriptio iam inchoata dormit ſeu ceſſat. non tamen conquaſſatur præſcriptio: ſed ceſſante impedimento currit: & continuatur præcedentia tépora cum ſequentibus: ſublato de medio tempore impedimenti.& tunc dicitur præſcriptio dormire.& iſta eſt proprie materia c.ex tranſmiſſa. de præſcriptio. Quandoque præſcriptio currit: ſed per interruptionem tota tela conquaſſatur: ita quòd non profunt præcedentia tempora: ſed remanet penitus extincta.& tunc præſcriptio dicitur interrumpi.& iſta eſt materia.c.illud.de præſcript. & l.naturaliter.ff.de vſucap. Ita declarat Panormita.in c.cum non liceat.col.ij.de præſcriptio.

2 IS ita præmiſſis: † ad deuenio ad primā partem, & quæro: qui ſunt caſus, in quibus præſcriptio non currit?

Reſpōdeo quod aliquos caſus enumerat gl.in §.res fiſci.inſtitu.de vſucap.& gl.in l.fi.in verbo ceſſante.C.de fun.limit.libro x.& gl.in c.clerici.in ij.parte glo.xvj.q.iij.& plenius in c.cū non liceat.in gl.fi.mag.in verbo obſtante de præſcri.quæ enumerat viginti tres caſus. Et illos caſus latius recitat Frāci Pa-pe.in forma reſponſionis rei conuenti.in verbo præſcriptionis. vbi enumerat viginti nouem caſus.& inculcant etiam illos, in

quibus

quibus præſcriptio dormit. Sed ego procedam diſtinctè.

Primus Caſus: in quo nunquàm currit præſcriptio eſt, in obedientia debita ſuperiori eccleſiaſtico, ſiue temporali: quia contra obedientiam præſcribi non poteſt. vt quis ſit acephalus hoc eſt ſine capite: ita quòd neminem recognoſcat in ſuperiorem. c. cum non liceat: & ibi plenè not. de præſcriptio. & c. nulla. xc. di. dixi. in j. parte. v. princip. in xij. quęſt. & in iij. parte eiuſdem. in ij. q.

Secundus Caſus eſt in procuratione, ſeu viſitatione: vt plenè habetur in c. cum ex officij. & in c. accedens. de præſcript. & idem in his, quæ ſunt ordinis epiſcopalis, quæ præſcribi non poſſunt. c. quanto. & ibi plenè not. de conſuetu.

Et quæ ſint illa iura, quæ non præſcribuntur aduerſus epiſcopos pulchrè declarat Cald. conſil. ij. ſub rub. de præſcrip. vbi firmat, quòd in cathedratico, & charitatiuo ſubſidio non currit præſcript. Dixi in j. parte. v. princip. q. xj. xij. & xvj.

Tertius Caſus eſt in decimis per laicum detentis. Nam laicus non poteſt præſcribere ius decimandi, & poſſidere decimas: quia incapax. c. cauſam. quæ & ibi not. Cano. de præſcrip. præcipuè Felin. col. j. & ij. dixi in vij. q. j. partis. v. principal. col. xiij. cum multis ſeq.

Quartus Caſus eſt in tributis & functionibus publicis. l. comperit. C. de præſcript. xxx. ann. dixi in j. q. ij. partis. v. princip. colum. xl.

3 Quintus † Caſus eſt in matrimonio contractu cõtra interdictum eccleſiæ: quòd nulla temporis longinquitate defenditur. & ſic nulla præſciptio currit contra matrimonium. c. a. non debet. circa fi. de conſangui. & affini. not. in ſpecie gl in c. clerici. in ij. parte glo. xvj. q. iij. bene facit tex. not. in l. qua in prouincia. §. diuus. ff. de ritu nupt. per quem dixit Bal. in l. j. col ij. C. de emanci. lib. quòd nemo pręſcribit matrimonium: quia eſt quid ſacrum. Sic & contra votum nulla currit præſcrip. xxxiij. q. v. c. quod deo pari. & c. ſicut nobis. in fi. de regula. Vnde colligitur generalis concluſio quòd in ſpiritualibus: & vbi agitur de peccato: & ſic in concernentibus animam nulla currit pręſcriptio: quia diuturnitas temporis non minuit ſed auget peccatum. vt dicit text. in d. c. non debet. in fi. & in c. fi. de conſuetud.

4 Sextus † Caſus eſt in locis publicis iuriſgentium, vel alicuius ciuitatis: quæ nõ præſcribuntur longo vel longiſſimo tempore. l. præſcript. C. de ope. pub. l. vſucapionem. & l. fi. ff. de vſucapio. Præſcribuntur tamen loca publica iuregentiũ, vel etiam

depu-

deputata ad vſum publicum ſpacio tãti temporis, cuius initij. &c. vt dixi in v. parte principa. col. xliiij.

Quam concluſionem limita procedere, quando talia loca ſunt deputata ad vſum publicum: vt Platea, aut Via publica: ſed non procedit in locis quæ ſunt in patrimonio populi. Nam illa bene poſſunt præſcribi. arg. in l. ſed & Celſus. §. j. ff. de con-
5 trahen. empt. † vbi habetur, quòd duobus modis loca dicuntur publica: videlicet quia aliqua ſunt in publico vſu: ex quibus nullus percipitur redditus, vt forũ, ſiue Platea. aliqua vero non ſunt in vſu publico: ſed in pecunia & redditu populi: vt molendina communia vt ibi dicit gl. vel fundi ciuitatis. & iſta dicuntur propriè bona vniuerſitatis. & poſſunt præſcribi præſcriptione communi, exceptis quatuor caſibus. de quibus in l. fi. C. de ſacroſanct. eccleſ. Ita declarat ibi Bald. colum. j. & latè dixi in iij. parte. v. partis princip.

Iſtam diſtinctionem locorum publicorum facit etiam text. cum gl. fi. in §. vniuerſitatis. & ibi Ioan. Fab. & Aret. inſtit. de re. diui. & in l. interdum. §. vniuerſitatis. ff. de rerum diui. & eſt bo. text. cum gl in l. inter publica. ff. de verb. ſigni. bene facit tex. in l. quòd in littore ibi. vt ea quæ in patrimonio populi ſunt. ff. de
a acquir. rer. domi.[a] Et hanc declarationem ſeu differentiam inter loca publica: quod ad præſcriptionem facit glo. in l. vſucapionem. ff. de vſucap. & in l. j. in gl. fi. C. de præſcri. long. temp. Et ratio diuerſitatis eſt: quia loca deputata ad vſum publicum, vt theatrum, & ſimilia nõ dicuntur eſſe in cõmercio: nec poſſunt tranſire in dominiũ priuati per contractũ: & ideo præſcribi nõ poſſunt: ſed ea quæ ſunt in redditu populi ſeu ciuitatis: dicũtur eſſe in cõmercio: vt declarat tex. not. in d. l. ſed Celſus. in princ. Nam bona reipublicæ: quæ nõ ſunt ad vſum publicũ deputata vẽdi poſſunt, vt ibi probatur, ſeruata ſolemnitate: de qua in l. fi. C. de vẽdi. re. ciui. lib. xj. Vel per habẽtes ad hoc poteſtatem ex ſtatuto vel cõſuetudine: vt eſt tex. no. in l. prohibere. §. plane. ff. quod vi aut clã. & ibi not. Bar. tradens not. cautelã: vt poſſit tute acquiri res ciuitatis ſiue cõis. Et no. pulchre Cepo. plene de-
6 clarã. ſollicita in trac. ſer. vrb. p. d. ſub rub. de ſer. viç. col. iij. & iiij.

Septimus † Caſus eſt in curiali, ſeu obnoxio curiæ: qui à curia non eximitur curſu temporis etiam xl. ann. l. præſcrip. C. de præſcri. xxx. ann. Et plures alios caſus in quibus præſcri. xl. non currit, enumerat gl. magiſtra in l. fi. in verbo ceſſante. C. de ſun. limit. lib. xj. quam ſequitur Bal. in l. j. col. ij. C. de annal. except. diccens. & not. omnes illos caſus: quia verum dicit.

Octauus

7 Octauus. † Caſus eſt, contra autoritatem & iura eccleſiaſticæ diſciplinæ.c.cùm inter. de conſuetu. lib.vj.not.Feli.in c. accedentes.col.iiij.in v.fallen.de præſcript. licet eo caſu valeret priuilegium.c.vt priuilegia.& ibi not.Ioan.And.de priui.& pariter contra priuilegia libertatis, & immunitatis eccleſiaſticæ, & ſtatuta generalia: quibus eccleſia regitur: nulla vnquam currit præſcriptio. ſed perpetuo inuiolata permanent. glo.not.in d.c.accedentes. in glo.j.circa prin.de priuileg.

8 Nonus. † Caſus eſt in dignitate epiſcopali: quæ non præſcribitur contra ciuitatem: licet per mille annos non habuerit epiſcopum: ſi ſemel habuit:dummodò limes diocæſis probari poſſit. gl.not.in c.Felix. xvj.q.j.

Decimùs Caſus eſt in confinibus, ſeu limitibus parochiarum,ſiue eccleſiarum:qui non præſcribuntur.c.ſuper eo extra de paro.& c.quicunque.& ibi bona gl.xvj.q.iij.not.gl.ſi.& omnes cano.in c.quia iudicante.de præſcript.& ibi Felin.colum. ij.verſic.attende.circa gloſ.ſi.qui tradit doctri.poſt do. Cardin. ex mente gloſ.in d.c.quicunque.quòd fines prædiorum etiam eccleſiæ ſunt præſcriptibiles: & tantomagis priuati: quia ius non reſiſtit concurrentibus: tamen legitimo temporis ſpacio, & alijs extremis requiſitis: & ita procedit text.in dicto c.quia iudicante.Fines.autem parochiarum: diocæſum: prouinciarum,& regionum & pariter ciuitatum, & locorum & ſimiles præſcribi non poſſunt:ſi de ipſis conſtat.d.ca.ſuper eo.& d.c.quicunque.Si vero de ipſis non conſtat: præſcribi poſſunt: vt ſolum proprium:quinimo etiam ſi de eis conſtat: præſcribi poſſunt iure proprietatis:non iure finium:& ſic limes manens, limes non præſcribitur:imo quàm cito præſcriptus eſt: deſinit eſſe limes:ſecundum gloſ.in d.c.quicunque.in fine.& hoc procedit concurrente bona fide. quia dato quod alias conſtaret, quod eſſet limes:id tamen ignorabat qui præſcripſit.alias data ſcientia & mala fide præſcribentis: non poſſet præſcribere.c.ſi. de præſcript.Et ratio quare fines publici vt prouinciarum: parochiarum:regionum & huiuſmodi nõ præſcribuntur: eſt propter confuſionem vitandam.vt dicit text.in d.c.quicunque.De qua materia dic vt latius per Panor.& Feli.in d.c.quia iudicante.poſt gloſ.& alios.

Ampliа prædictam concluſionem:vt etiã procedat in limitibus regnorum, ſeu dominiorum ſecularium, vt ducatus & comitatus: quia tales limites non præſcribuntur.Lagos C. de fund.limit.lib.xj.not.Panor.in c.ſuper eo.e.ſi.de paro.& con-

lia

lxxj.quidam clericus.ij. volu.

Limita prædictam concluſionem:vt per d.Franciſcum Cur. conſil. [illegible] ſuper eo quòd ab ordine.col.a j.ad fin.vbi concludit, quod fines & limites epiſcopatuum præſcribuntur ſpacio tanti temporis : cuius initij.&c. quia præſcriptio tanti temporis nunquam cenſetur excluſa:vt plenè dixi in ix.quæſtio.vltimæ partis quintæ principa.

Vndecimus. Caſus eſt in his,quæ ſunt meræ facultatis per l. viã publicã.ff.de vi.pu.& plenè dixi in iiij.parte v.partis princ.

Duodecimus. Caſus eſt in iure offerendi:& in implemento cõditionis poteſtatiuæ.vt per Bar.in l.pignori.ff. de pig.& dixi plenè vbi ſ.in ij.q.no.præter.Papi.in forma reſpõſio.ver conuen. in verbo, præſcriptionis.col.x in xx[illegible].caſu.q dicit eſſe notandum pro illis, qui ſæpe promittũt rem alienam vendere certo pretio nullo determinato tempore,quaſi dicat, quod tali conditioni poteſtatiuæ ſeu facultati,& ſic promiſſioni de vendendo nullo tẽpore præſcribitur. de quo latè dixi in iiij. [illegible] in iiij.q. vbi concluſi , quòd promiſſio de vendendo ſeu retrovendendo præſcribitur triginta annis ſecundum [illegible] opin.

9 Tertiuſdecimus. † Caſus eſt in re ſacra , religioſa, homine libero. & regulariter in omni re , cuius commercium non habetur.text.eſt in l.vſucapionem. ff.de vſuca. & dicit [illegible] non eſſe in commercio quæ non poſſunt tranſire in dominium priuatæ perſonæ per aliquem contractum. et ſunt illæ quas enumerat ibi text. & declarat text.in l.ſed Celſus.in prin. ff.de contrahen.emp. & Pau.de Caſt.in d.l.vſucapionem.[illegible] [illegible] Quia præſcriptiones ſunt [illegible] [illegible] in alium transferant non vt ius nouum inducant. [illegible] [illegible] de præſcri. quod idem eſt dicere, quod præſcriptiones ſunt inductæ : vt aliorum iura & dominia [illegible] [illegible] [illegible] mediantibus [illegible] & in præſcribente [illegible] [illegible] [illegible] liberi hominis, [illegible] liber homo [illegible] ff.ad l. Aquiliam. [illegible] [illegible] in rebus ſacris, & similibus.§ ſacræ.[illegible] de [illegible] [illegible] Salic. in l. fin.circa med. C.de [illegible] long.temp. quæ prohibet.

[illegible] etiam alligat [illegible] talia poſſideri non poſſunt [illegible] ff. de acquir. poſſ. ergo nec præſcribi.l.[illegible] poſſeſſione.ff.de vſuca.

Et circa hoc [illegible] in rub.de præſcri.

colum.fina. verſi. item ſcias : quas retuli in fine huius.j.partis. Et dicit Bar.in l.j.per illum text.ff.de mor.infect.quòd res quę ſui priuilegio præſcribi non poteſt : non præſcribitur ſpacio. xxx.vel lx.ann. ab eo,qui titulo caret.

Et adde,quòd talia non præſcribuntur : etiam per tempus, cuius initij. &c. ex quo lex afficit rem : ſecundum Bald. in l. omnes.C.de præſcrip.xx.ann. Et plenè declarat Feli.in c.accedentes. colum.iij.circa fin. & ſequen.verſiculo fallit tertio.de præſcriptio.

Quartuſdecimus. Caſus eſt in re data præſidi contra legem Iuliam repetundarum.l.quòd contra.ff.ad l.Iul. repetun.

Quintuſdecimus. Caſus eſt in re pupilli, quæ non vſucapitur triennio : nec præſcribitur longo tempore.l. bonæ fidei.ff. de acqui.rer.do. Idem in re adulti durante minori ætate.l. non eſt.C.qui.non ob.lon. temp.præſcri.de quo:qualiter:& quando præſcriptio currat contra pupillum,& minorem tam in perſonali quàm in re.l.in:dicetur plenius.j. in xxiij.caſu : dic vt ibi.

10 Sextuſdecimus.† Caſus eſt in fundo dotali:qui nõ poteſt præſcribi longo tẽpore:ſed ſi fuerit iam inchoata pręſcriptio:licet ſuperueniat qualitas dotis,non interrũpitur.caſus eſt no.in l.ſi fundum.ff.de fun. dota.dixi in v.parte v. partis princi.l.iiij.qu.

De qua materia: an & quãdo currat præſcriptio contra ma-

b ritum vel mulierem in rebus dotalibus , vel in dote : [b] ſcribit pulchrè.d. Bal rouel.in ſuo trac.de dote.in vij.parte.col.ij.& v. vbi concludit, quod contra mulierem nulla currit præſcriptio in dote ſeu in rebus dotalibus, conſtante matrimonio:ſeu donec vir incipiat vergere ad inopiam. & ſic quouſque eſt impedita agere per caſum. in l.in rebus.§.omnis.C.de iur.do.

Dicit etiam quod hodie conſtante matrimonio non currit aliqua præſcriptio contra virum in re dotali. cum indiſtincte prohibeatur alienatio. quam concluſionem limitat procedere in præſcriptione longi temporis. ſed bene locum habebit talem præſcriptio *longiſſimi* temporis maximè. xl. annorũ. per quàm indiſtinctè præſcribitur hodie omni iuri. l. omnes. in fi. C.de præſcrip.xxx.ann.& *forte* ſufficeret ſecundum eum præſcriptio triginta anno.per l.ſicut.eod.tit. quia præſcriptio longiſſimi temporis de iure digeſtorum erat incognita. vt dicit glo.in l.qui occidit.§ j.ff.ad l. Aquil.cum concor. vnde res quæ olim erat inuſucapibiles:efficiuntur præſcriptibiles dicta præſcriptione longiſſimi temporis, vt erant res furtiuæ:res fiſci:& quæ erant in patrimonio Cæſaris , & ſimiles. & ideo idem videtur

detur dicendum in rebus dotalibus, vt prohibitio præſcriptionis inducta à lege: ex quo ſunt inalienabiles. d.l. vbi lex. & l. alienationis. ff. de verb. ſignificat. non ſe extendat ad præſcriptionem longiſſimi temporis inducta à iure Codicis, & maximè. xl. annorum per. d.l. omnes. in fi. & ita refert tenere Imo. in c. cùm non liceat. de præſcriptio. licet dicat in contrarium facere not. per Ange. in d.l. omnes. & tandem ſe reſoluit, quod opinio Ioan. de Imo. procedat quando tractaretur de præſcribendo contra ipſum maritum: ex quo ſibi non denegatur potentia agendi & recuperandi res dotales: ſecus in muliere quæ interim eſt impedita agere conſtāte matrimonio. vt l. in rebus. §. omnis. C. de iur. dot. & ideo licet ſoluto matrimonio adhuc fundus duret dotalis, donec mulier ipſum recuperet, & ſic interim non poſſit alienari. vt l. etiam. & l. iij. in fi. cùm ſua glo. ff. de fun. do. Tamen tunc contra mulierem curreret dicta præſcriptio longiſſimi temporis. licet non curreret ante ſolutum matrimonium: ex quo matrimonio ſoluto non eſt mulier impedita agere & ſic etiam poteſt dici, quòd ſi vir vergit ad inopiam, & ſic poteſt mulier agere ad dotem: ſecundum quod habetur in l. ſi conſtante. ff. ſoluto matrimonio. & in l. vbi adhuc. C. de iure do. extunc contra mulierem inciperet currere dicta præſcriptio longiſſimi temporis: vt etiam hoc videtur probari in dicto §. omnis. aliàs viro non vergente ad inopiam etiam ſi matrimonium duraret per centum annos, contra mulierem nulla curreret præſcriptio etiam longiſſimi temporis, cùm ſit impedita agere. facit. lege prima in fine. C. de annal. exceptio.

21 ¶ Et ideo poteſt inferri, quòd etiam dato, quòd dos eccleſiæ à principio ſibi conſtituta ſit inalienabilis: tamen quia contra eccleſiam admittitur præſcriptio longiſſimi temporis, videlicet, xl. annorum, vt habetur in auth. quas actiones. C. de ſa. ſan. eccl. & in c. de quarta. de præſcrip. cum ſimi. nihilominus fundus dotalis eccleſiæ præſcriberetur dicto longiſſimo ſpacio, ſicut præſcriberetur dos mulieris dicto ſpacio longiſſimo: ſi modo mulier potuiſſet agere. ita dicit præfatus d. Bal. nouel. in ſpeal. tract. de dote, qui refert ſic fuiſſe concluſum per collegium Peruſinum in fauorem communitatis Interamenſis.

Decimuſſeptimus. Caſus eſt in re prohibita alienari per teſtatorem, vel per legem, aut pacto contrahentium, de quo dixi in v. parte. v. princip. q. in. col. lxix & ſeq.

Decimuſoctauus. Caſus eſt in re ſibi, quæ non vſucapitur

triennio, nec præſcribitur longo tempore §.res fiſci.inſtit. de vſuca. Sed bene præſcribitur ſpacio longiſſimi temporis.xl.an. vt dicit ibi gloſ.per l.omnes C.de præſcript.xxx. ann. & plenè dictum eſt in v.partæ quintæ partis princi. vbi late tractaui de præſcri.fiſ.

12 Decimusnonus. † Caſus eſt in re affecta vitio reali: vt violenta, vel furtiua quæ non vſucapitur: vel præſcribitur vſucapione trienij, vel præſcriptione longi tẽporis.§. ſed aliquando. & §.furtiuæ.inſti.de vſuca. Sed bene præſcribitur ſpacio. xxx. an. vt ibi dicit gl.per l.j.§.ad hæc.C.de anna.except.nam tanto tempore purgatur vitium.& plene dictũ ſuit in ij.parte.iij.partis princ.colum.xlj.

Et quæ res poſſint præſcribi, & quæ non? vide per Hoſtien. in ſumma. de præſcrip.in §.quæ non.col.ij.iij.& iiij. & per Alb. in dictionario in verbo.præſcript.ver.quæ res.

Sed eſt notandũ quod in prædictis caſibus à decimoquarto incluſiuè quamuis non præſcribatur communi ſpacio: videlicet triennio in mobilibus: & decem: viginti, aut xxx.an.in immobilibus: tamen regulariter præſcribitur ſpacio.lx.ann. caſus eſt in l.omnes.C.de præſcrip.xxx. vel lx.ann. niſi ſpecialiter ſit prouiſum in lege, quòd nulla currat præſcriptio. Quia tunc non ſufficit curſus.lx.an.vt declarant Bal.& Ang.in d.l.omnes circa fin.vbi dant iſtud pro regula: & enumerant plures caſus, in quibus lex ſpecialiter prouidet, quòd nulla currat præſcriptio, quos colligit gloſ.magiſtra.in l.fin.C.de fun.limit.lib.xi. quàm referunt ita tenere.

13 † Sufficeret tamen tunc ſecundùm eos curſus centum ann. ſaluo in his rebus, quæ prohibentur præſcribi: quia non ſunt in comercio, vt in re ſacra: libero homine. & ſimilibus de quibus in l.vſucapionem.ff.de vſucap. Nam talia non præſcribuntur etiam mille annis.vt dicit gloſ.loquens de libero homine in l.ſi.C.de præſcri.long.temp.qui pro libe.& in l.ij.C.de man. & late firmat Sal.in d.l.fin.vbi concludit, quod libertas liberi hominis non præſcribitur alieno temporis ſpacio [illegible] interueniẽte titulo, quia nullus titulus poteſt interueniens [illegible] iuſtus dicatur ad præſcriptionem rei quæ non poteſt [illegible] dominio alienari, vt eſt liber homo l.inter ſtipulantem. §. [illegible] ff.de verb.oblig.per eandem rationem hic firmat [illegible] ſola.ff.de mor. inferen.ſecundùm Sal. ibi latius comp[illegible] tem: & dixi plene in vj.c.ij.partis.iiij.princip.

Idem in his quæ ſunt in vſu publico: vt via publica. l.viam pu[illegible]

publicam. ff. de via publ. quia iſta nullo tempore præſcribuntur ſecundum Bald. & Angel. in d.l. omnes. circa fin. quorum verba refert & ſequitur Ioannes de Platea.in l. ſi quis decurio. la iij. C.de decurio. lib. x. Sed non puto quòd bene dicant, quo ad illud vltimum, quia loca publica & iuris gentium præſcribuntur ſpacio tanti temporis, cuius initij. &c. vt tenent Angelus & Paulus de Caſtro. in l. fina. ff.de viuc api. & plenè dixi in quarta parte.quintę partis princi.in vj.quęſtio.col.lxiij. cum tribus ſequen.

Et facit: quia tanto tempore præſcribuntur etiam regalia, & reſeruata principi, eo quòd tantum tempus habet vim priuilegij.c.ſuper quibuſdam.§.præterea de verb. ſign.

Et de hoc quando lex vel ſtatutum tollit, vel prohibet præſcriptionem, quæ præſcriptio & cuius temporis cenſeatur eſſe ſublata? dic vt plenè dixi in eadem parte quintæ partis principa in ix.q.in lxxvj.col. cum duabus ſequentibus.

14 Vigeſimus. † Caſus eſt in dote reſtituenda: contra quam non currit aliqua præſcriptio durante matrimonio: ſed incipit currere eo ſoluto: vel poſtea quam maritus cœpit vergere ad inopiam. caſus eſt in l.in rebus. §.omnis.C de iure dot. & ibi Bald. late declarat. & vide Paul.de Caſt.conſi.cccclxiiij in caſu præmiſſo in antiq. & dixi plenè ſupra in xvj.caſu.

15 Vigeſimusprimus. † Caſus eſt in filiofamilias contra quem durante patria poteſtate non currit præſcriptio ſuper bonis aduentitijs quorum patri quæritur vſusfructus. vt ſi pater vendat rem aduentitiam filij: quia donec viuit pater, vel durat patria poteſtas, præſcriptio non currit contra filium, cum non valeat agere. l. j. in fi. & auth. [illegible] & ibi no. Bald. C.de bo.mater. & l. [illegible] §.fi. C.de bon. quæ liber. No. Feli. in c.j. col. [illegible] de præſcrip.

Et [illegible] adde Bald. l. j. in xxj. oppo. C. qui admit. vbi alligat rationem.

Amplia [illegible] concluſionem, vt procedat etiam ſi ſtatutum [illegible] diſponat, quòd [illegible] præſcriptio, cui [illegible] non exigentur [illegible] x. annos. Adhuc enim non currit præſcriptio contra filium [illegible]. Quia regula [illegible] habet quòd impedito non currit præſcriptio. l. j. & ii. C. de bo.mater. & l. j. [illegible] C.de anna. excep. [illegible] naturalis. Quia vbi non eſt negligentia: ibi non debet eſſe pœna. [illegible] habet etiam in ſtatutis. Ita tenet no. Bald. in d. authen. [illegible] Et ſequitur Petrus de Ancha. in repet. c. [illegible]

ſtatuta.in xij.q.verſi.occurrunt aliæ quæſtiones.de conſtit.

Amplia ſecundò, vt procedat etiam ſi præſcriptio ſit inchoata: quia nõ currit contra filiumfamilias ſecundum Panor.in c. ex tranſmiſſa.col.pe.de præſcript.

Limita prædictam concluſionem: vt non procedat in re, cuius patri nõ quæritur vſusfructus: ex quo filiusfamilias potuit agere: & cogere patrem: vt conſenſum præſtet. Ideo ſibi currit præſcriptio, ita no.determinat Barto.in l.iij.§.vſuras.ff.de contra.iud.tutel.

26 Vigeſimusſecundus † Caſus eſt in rebus ſub conditione debitis: vel obligationibus ſub conditione contractis: in quibus præſcriptio non currit antè conditionis euentum. [c] l.cum notiſſimi.§.illud.C.de præſcript.xxx.anno Nam præſcriptio non currit antequàm incipiat actio competere.l.ſicut.in fin.prin.C. de præſcriptio.triginta annorum.

Et hos duos vltimos caſus not.ibi gloſ.magna ſuper verbo ſeruanda.quæ etiam not.aliquos alios caſus, in quibus præſcriptio non currit: ſiue non inchoatur.

Et ratio eſt in his tribus caſibus.ſuprà proximè relatis.vt dicit illa gloſ.quia actor agere non poteſt. Vnde ſuccedit regula, quod non valenti agere non currit præſcriptio.d.l.j.in fi.C. de anna.except.

Hinc eſt. Quod ante aditam hæreditatem nõ currit præſcriptio legatariis in re legata: tertio poſſidente: ex quo ante non eſt orta actio: ſecundum Bald.in l j.colum.iij.verſicu.quæro an ante aditam.C.com.de lega.& ſequitur Corne.conſi.xcvij.late & diffusè.ij.colum.ij.volu.

Ex hac regula infertur ad arduam q. † Vtrum impedito impedimento iuris, vel facti currat præſcriptio.& nunquid impedimẽtum tollit præſcriptionem inchoatam, vel inchoandam.

Quam.q.late examinat Barto.in l.ſenatus.ff.de offic.præſid. circa med.commen vbi refert diſtinctionem Guli. de Cunio diſtinguentis, quod aut quis eſt impeditus impedimẽto iuris: aut impedimento facti.

Primò caſu aut impedimentum ſuperuenit antè actionem competentem: aut poſt: Si antè [d] non valenti agere non currit præſcriptio.d.l.j.in fin.C.de anna.excep.Si vero poſt actionem competentem ſuperueniat impedimẽtum, tunc currit præſcriptio: ſed datur reſtitutio: vt in caſu.d.l.Senatus.

Secundo caſu principali: quando quis eſt impeditus impedimento facti, ſubdiſtinguit Bar.poſt Guli.quod aut impedimentum

[library stamp]

tum eſt iuſtum:& præſcriptio currit:ſed datur reſtitutio.per l.& Attilicinus.ff.de ſerui.ruſti.præd.Si verò non eſt iuſtum impedimentum:tunc præſcriptio currit : nec datur reſtitutio.l.ij.§.ſi quis tamen.ff.ſi quis cau.

Hanc diſt.Guli.de Cu.tenet Bart.in d.l.ſenatus.& defendat ab impugnationibus Iaco.But.reſpondendo ad illum tex.& ad text.in l.fi.§.donec.C.de iur.delib.quos tex.in contrariũ adducit ipſe Iac.

Et iſtam diſtinctio.refert Panor.c.ex tranſmiſſa.poſt But.ibi: qui tranſit cum Barto.de præſcript.

Refert etiam aliã diſtinctionem Iaco.Butr.quam ponit Bar. in d.l.ſenatus.

Et tandem ipſe Panor.aliter diſtinguit, quòd aut quis directè impeditur:ſiue inhabilitatur à iure ad agendum:& ipſo facto durante impedimento impeditur præſcriptio:ſiue impedimentum acciderit à principio: ſiue poſt præſcriptioné inchoatam.Exemplum ſecundum cum in filiofamilias:durãte patria poteſtate.d.l.j.C.de anna.excep.in fi.& in muliere durante matrimonio:quo ad dotem.d.l.in rebus.§.omnis.Aut directè quis non inhabilitatur ad agendum : ſed extrinſecus venit impedimentum:& tunc licet illud ſit impedimentum iuris,ſeu iuridicum,currit præſcriptio:ſed datur reſtitutio.Exẽplum, in feriis repentinis:vel ſi ſtetit per iudicem,vt probatur in l.ſed & ſi per prætorem.in prin.& in §.ſed & ſi ferię.ff.ex quib.cau.maio.

Et hoc verum ſecundum Panor.niſi vbi contrarium in iure reperitur expreſſum:ſcilicet quod præſcriptio non currat:quia tunc ſeruandum eſt illud ius expreſſum.

Et hanc diſtinctionem Panor.ſequitur Feli.in d.c.ex tranſmiſſa.col.vlt.vbi refert aliam doctr.Bald.& Ange.in l.ſicut ad fi.C.de præſcrip.xxx.anno.ſententium ſecundum eum breuẽ concluſionem:quòd impedito agere de iure non currit præſcriptio per l.primam.ff.de diuer.& tempo.præſcript. Sed impedito agere de facto bene currit:ſalua reſtitutione.d.l.& Attilicinus.niſi contrarium reperiatur aliquando in iure expreſſum Et ibi plures deciſiones accumulat Feli.ad propoſitum.

Vltra quem addo,quod eandem doctrinam tradit Bal.in repet.l.fina.col.xiiij.C.de præ.ſcri.long.tempo.vbi dicit,quod impedimentum iuris impedit præſcriptionem inchoari : ſed non impedit inchoatam:tamen dabitur ipſi impedito beneficium reſtitutionis:& Alex.in l.fina.§.donec.circa med.C.de iur.delib.

18 † Et quot modis dicatur quis nõ poſſe agere ? docet pulchre.

Bald.in d.l.in rebus.col.ij.poſt med.C.de iur.dot.colligens ſex modos: & dixit not.Bald.in l.ſicut.col.j.C.de præſcri.xxx.ann. & quòd ſufficit actionem de iure incæpiſſe competere. vnde impedimentum ſuperueniens non attenditur:dicens hoc eſſe not.pro limitatione.l.j.ff.de diuer.& tempo.præſcript.& l.& Atilicinus.ff.de ſerui.ruſt.præd.

Dicit etiam ibi circa princip.quòd ſi creditor cum debitore paciſcitur non petere vſque ad annos quinquaginta, lapſis eis agi poterit:quia non habuit experiendi potentia: durante conuentionali dilatione:dicens eſſe caſum de hoc in l.iij.§.penult. ff.de præca.

Et ad materiam vide per do.Pet.Phil.Corne.conſi.cxcj.ſatis ſcrupuloſa.ij.col.iij.vol.& per Pau.de Caſt.conſi.ccxc.viſis his col.v.& conſi.ſeq.in anti · bi quid : ſi impedimẽtum interuenit ante vel poſt cæptam præſcriptionem: & conſi.ccxcvij.viſis & ponderatis. vbi concludit quod præſcriptio currit in actione perſonali contra abſentem,impeditum, & ignorantem.

Et an præſcriptio currat contra impeditum vide:per Barbatiam cõſi.viij.ſcribitur præclare.col.iij.verſi.venio nunc ad ſecundum.& conſi.xlj.aliud afferam.col.xv.verſ.& ſi cuiſpiam.j. volu.& Bald.in repet.l.fina.col.xiiij.C.de præſcript.long.temp. vbi concludit quod præſcriptio.xx.& xxx.ann.currit in effectu contra abſentem à loco ex voluntaria cauſa , vel neceſſaria & probabili.

Sed primò caſu non datur reſtitutio.

Secundo vero caſu bene datur propter fauorem iuſtè abſentiæ & neceſſariæ:vbi non eſt abſens ex delicto:nec ſui culpa.& do.Pet.Phil.Corne.præalleg.conſi.cxcj.ſatis ſcrupuloſa.ij.col. iij.volu.vbi firmat quod curſus præſcriptionis non impeditur impedimento facti.

19 † Amplia primò prædictam regulam: quæ habet,quòd non valenti agere non currit præſcriptio: vt procedat:non ſolù in præſcriptione iuris communis:ſed etiam in præſcriptione ſtatutaria : quia in his caſibus,in quibus præſcriptio iuris communis non currit de iure communi contra impeditum agere:non currit etiam præſcriptio ſtatutaria.Ita not.conſuluit Panor.conſi. cxvij.quidã Ioannes de Sen.j.volu.Sequitur Fel.in d.c.ex tranſmiſſa.col.vlti.

Vltra quem addo Bal.in auth.niſi tricennale.circa prin.C.de bo.mater.vbi not.dicit quòd iſta regula , quòd impedito agere non currit præſcriptio:eſt regula naturalis:quia vbi non eſt negligentia:

g[illegible]gentia non debet eſſe pœna: ideo locum habet etiam in ſtatutis. quod dictũ retuli ſupra in xxj. caſu. & Bald. in l. ſi. §. donec. C. de iur. delibe. bene facit quod no. Bal in l. in contractibus in prin. C. de non nume. pec. per illum tex. vbi dicit, quòd præſcriptio ſtatutaria ſubrogatur loco præſcriptionis iuris communis. [illegible] in [illegible] mutatur. & idem dixit Bald. in l. fina. C. de tép. in integ. reſti. peten. cum concor. adduct. per Feli. in c. illud. col. ij. de præſcript.

2[illegible] ¶ Amplia ſecundò prædictam regulam, quòd ſicut non valenti agere nó currit præſcriptio: ita nec illi, qui ſi ageret repelleretur exceptione. Ita conſuluit Petr. de Anch. conſi. v. pro parte nobilis. [illegible] med. Refert & ſequitur Fel. in d. c. ex tranſmiſſi col. vlt. [illegible] dat exépium. & adducit plura loca in quibus traditur de hac materia.

[illegible] omnino Bal. in l. j. in xx. oppo. cum tribus ſeq. C. qui admit. [illegible] tangit: an & quando currat præſcriptio ignoranti: & an reſtituatur. Et per Iaſ. in §. actio [illegible] col. vij. in antiq. impreſ. & col. v. & vj. in noua. [illegible] de act.

21 [illegible] not. quòd tempus fatale præſcriptio appellandi cœpta contra defunctum [illegible] : non currit contra hæredem [illegible] : nec eo deliberanté: nec hæreditate iacente. [illegible] gl. & Doct. in l. fin. C. ſi penden. appel. mors interuc.

Amplia [illegible] regulam, quòd impedito impedimento iuris non currit præſcriptio: etiam ſi tale impedimentum procedit culpa, ſeu facto impediti, [illegible] omnino [illegible] ſingularem [illegible] m. de concel. [illegible]

[illegible] in l. [illegible] intelligat illum text. loqui de impedimento [illegible] & Alex. conſ. [illegible] viſo & perfecto [illegible]

[illegible]

[illegible]

pam in eum latam fuerat, quòd donec durat ſuſpenſio ſibi non currit tempus conferendi ſtatutum in concilio generali.

22 † Primò limita prædictam ampliationem, ſeu concluſioné. & text. in d. c. quia diuerſitatem. procedere quando illud impedimentum non prouenit ex facto impediti ad hoc tendente. & ita propriè loquitur ille text. alias autem impedimentum procedat ex facto impediti ad hoc ordinato, ſiue ad id tendente non releuat: nec impedit temporis curſum, ita pulchre declarat: & limitat Rom... conſi. ix. quòd pars &c. ſequitur Feli. in c. j. col. v. verſi. ſed dum Abb. de præſcript. vbi dicit quòd culpa non nocet: ex qua prouenit impedimentum: quod non fuit ad hoc ordinata: per gl. in c. ſtatutum. §. cum vero. in verbo non audés. de reſcript. in vj. & per no. per Bar. & doct. in l. ij. §. fina. ff. ſi quis cau. refert. do. Claud Aquen. in l. naturaliter. colum. vij. verſicu. ſucceſſiuè quærit. ff. de vſucap. dicens benefacere. gloſſ. in c. ne pro defectu. de elect.

23 † Secundò limita: vt non procedat: quando impeditus potuit remouere tale impedimentum: & fuit negligens in remouen-
g do: quia tunc ſibi currit tempus: vt per Roma. in præallega. conſi. ix. & Feli. in dicto c. cum inter. colum. x. verſic. vtrum excommunicatus. de except. Et eſt bona gloſ. in dicto c. quia diuerſitatem. in verbo ſuſpenſionis. & ibi no. Butr. & Panor. circa fin. commen. dicentes, quod quando excommunicatus, vel ſuſpenſus eſt negligens in petenda abſolutione, vel relaxatione: quòd ſibi currit tempus: licet non potuerit agere: nec reſtituitur: quia paria ſunt: qué non fuiſſe impeditum: vel potuiſſe impedimentum tollere. c. fina. cum ibi not. de elect. cui enim poteſt facere, vt poſſit: iam videtur poſſe. l. qui poteſt. ff. de reg. iur. Hinc dixit Bald. in c. j. in fi. de præſcript. quod præſcriptio currit excommunicato: quàmuis non potuerit agere: ſi potuit petere abſolutionem. & non curauit. & dicit idem Bald. in l. ſed & ſi per prætorem. §. j. per illum text. ff. ex quib. cau. ma. quod non dicitur impeditus: qui facile potuit impedimétum remouere. Hanc limitationem comprobat per plura Feli. in d. c. ex tranſmiſſa. col. j.

24 † Nunquid autem excommunicato currat præſcriptio: tangunt Bald. Panormi. & Feli. in d. c. j. de præſcript. vbi Feli. col. v. concludit quòd excommunicato etiam iuſtè non currit præſcriptio: ſi nó fuit in mora petédi abſolutionem. per text. in d. c. quia diuerſitatem. contra Pan. ibi tenentem quod iuſte excommunicato præſcriptio ſemper currat: ſiue ſit in mora, ſiue non.

Et an

Et an excommunicatus poſſit interrumpere præſcriptionem? vide per Panor. in c. cum inter. col. iij. circa princi. de except.

25 ✝ Et per hæc infero, quod non eſt vera: ſed aperte falſa deciſio Alex. in præalleg. conſil. lviij. in fi. v. volu. decidentis, quod hodie creditori contra tertium poſſeſſorem in actione hypothecaria non currit præſcriptio, niſi à tempore factæ excuſſionis: quo fuit principalis debitor excuſſus & repertus non ſoluendo. quia vt dicit ipſe: ex quo per antea agere non potuit: non debet ſibi currere tempus tanquàm impedito impedimento iuris. d. l. j. in fi. de annal. exceptio.

Non obſtat ſecundum Alexã. ſi dicatur quòd iſtud proceſſit culpa & negligentia creditoris: qui potuit agere contra debitorem & facere excuſſionem. Quia iſtud ſibi obiici non poteſt per text. in d. c. quia diuerſitatem. vbi non currit tempus impedito: licet impedimentum ſui culpa præceſſerit. Nam iſta reſponſio non valet, nec ex illo text. poteſt ſumi fundamentum. Quia vt prædictum eſt: ille text. non procedit data negligentia impediti: & quando potuit impedimentum remouere. Et ita ibi declarat gloſſ. ſuper verbo ſuſpitionis: quam omnes ſequuntur. Et ſecundum hunc communem intellectum eſt ibi caſus in oppoſitum iuncta gloſſ.

Et ſic per præmiſſa apparet iſtam deciſionem non eſſe veram. Et eam latius reprobaui ſuprà in iij. parte. princip. colum. xxxij. in vj. concluſio.

Ad quid autem: ſiue ad quantum tempus detur reſtitutio impedito? dicetur infra.

26 ✝ Succeſſiue pro maiori enucleatione præſentis materiæ & præmiſſorum quæro de tribus quæſtionibus.

Primò quia viſum eſt ſuprà quod contra impeditum impedimento facti currit præſcriptio: ſed datur reſtitutio: & poteſt poni exemplum, vtrum prædicta procedant in eo, qui abſens reipublicæ cauſa: vel in capto ab hoſtibus: vel impedito alio iuſto impedimento: vt in l. j. in princip. & in l. ab hoſtibus. §. ſed quod ſimpliciter. ff. ex quib. cauſ. maio. Quæro: ad quid ſit concedenda iſta reſtitutio: poſito quòd præſcriptio ſit pro maiori parte lapſa durante abſentia, vel impedimento: & completa in præſentia: ſeu poſtquam ceſſauit impedimentum. vtrum reſtitutio ſit concedenda ad totum tempus: vel in totum deneganda. an verò ſit danda reſtitutio: vt ſubducatur tempus abſentiæ, & impedimenti?

Iſta eſt q. ardua: & in qua fuit magna controuerſia inter antiquos

tiquos gloſſatores, quorum opiniones latè refert gloſ. in d. l. ab hoſtibus. §. ſed quod ſimpliciter. in gl. magna ſuper verbo reſtitutionis: & ibi latiſſime Bar. per quatuor ſeu quinque col. cum & eam plenè examinant gl. Bar. & omnes doct. maxime Salic. & Paul. de Caſt. in l. quod tempore. C. de reſtit. milit. & Scriben. in §. rurſus. ubi Iaſo. col. xv. & xvj. inſtit. de actio.

Et quamuis magna ſit altercatio inter doct. & Bar. in hoc articulo reperiatur ibi cõtrarius: tamen communis videtur opi. Bulg. vt atteſtatur Iaſo. vbi ſuprà ſcilicet, quod reſtitutio concedatur: vt ſubducatur tempus abſentiæ vel impedimenti de medio. Et iſtam eſſe communem opin. atteſtatur Bald. in d. l. quod tempore. circa med. commen. & Salicet. ibi dicit quod opin. Bulga. eſt vera: & quod iſtam tenent doct. & dic vt amplè habetur in locis præalleg.

27 † Secundò quæro: quando incipiat currere tempus petendæ reſtitutionis: & intra quantum tempus peti debeat: & ad quantum tempus detur?

Vera eſt concluſio quòd tempus petẽdæ reſtitutionis: quod hodie eſt quadriennium. d. l. ſuperuacuam. C. de temp. in integ. reſtit. pen. currit à tempore completæ læſionis. cõpleta tamen maiori ætate: vel poſtquàm ceſſauit impedimẽtum, & ſic ſinita præſcriptione: & non ante currit illud quadriennium ſecundum Bart. & communiter docto. in d. l. ſuperuacuam. circa ... commen. vbi Bartol. circa med. quem omnes ſequuntur ponit not. doctrinam circa iſta tempora, dicens, quod diuerſimode & tripliciter de tempore quæri poteſt.

Quia interdum quæritur de tempore ad quod debet peti vel fieri reſtitutio: & tunc ad tantum tempus quantum ... læſus propter abſentiam: vel impedimentum: & non potuit reſtitui. d. l. quod tempore. & l. ſed ſi per prætorem. §. ſed ſi tenax. & §. quoties ff. ex quib. cauſ. maior.

28 † Interdum vero quæritur de tẽpore, intra quod debet peti reſtitutio in iudicio. & tunc ſi læſio ſit cauſata ex cursu temporis, ſubdiſtinguit. Aut illud tempus eſt plus quadriennio vel tantumdem: & debet peti intra quadriennium. Aut eſt minus quadriennio: & tunc debet de neceſſitate peti reſtitutio intra tantum tempus quantum eſt tempus læſionis: & non vltra ... tenet gl. in d. §. quotiens. & in l. diuus. ff. de in integ. reſtitu. ... generali: & in l. interdum. ff. de minor. & in d. l. ab hoſtibus. §. ſed quod ſimpliciter. & hoc firmat ibi Bar. pen. vel vlt. col. ... venio ad tertium.

Idem

Idem etiam firmant Bart. Bal. Ang. & Salic. & communiter doct. in d. l. ſuperuacuum: & rationem aſſignat ibi Salic. quia tempus infrà quod quis negligit petere reſtitutionem poſt perfectam læſionem & ſublatum impedimentum, correſpondet tempus quod erat reſtituendum: & ſic per reſtitutionem excluditur ante quadriennium: idem tenet Salicet. in d. l. quod tempore. col. iiij. verſic. ſed nunc quæro. & Paul. de Caſt. col. vlti. poſt gl. ibi.

Ex quo inferunt, quòd ſi quis eſt læſus in decem diebus qui dantur ad appellandum ſtante minori ætate, debet peti reſtitutio infra decem dies. & idem ſi eſſet quis læſus in vna die.

Sed inſtantia ſuper hac cauſa reſtitutionis poterit durare quadriennio, dummodo fuerit petita reſtitutio infrà tempus debitum: et not. glo. in d. l. dum [illegible] [illegible] [illegible].

Eandem rationem aſſignat Bald. ante Salicet. per alia verba pauciora in d. l. ſuperuacuum: [illegible], quia tempus negligentiæ poſtea non [illegible] [illegible] [illegible] illud tempus, quod deberet reſtitui.

Si vero quis læditur ex contractu vel quaſi, vel ex ſententia, iſtud tempus eſt vniforme, ſcilicet quadriennium continuum. d. l. ſuperuacuum.

Aliud eſt tempus infra quod reſtitutio in integrum debet terminari. & illud ſemper eſt vniforme: videlicet, quadriennium [illegible], exceptis duobus caſibus, ibi not. per Bar. qui hanc doct. recolligit ex dictis Dyn. & C[illegible] [illegible] Bar. ibi & ſequuntur communiter doc. & eam tenent [illegible] in d. [illegible] col. xix. & xx.

[illegible] in eccleſia [illegible] tempus ſemper eſt vniforme, videlicet, quadriennium continuum a tempore læſionis, etiam ſi læſio ſit minus quadriennio, ſecundum Bartol. in d. §. ſed quod ſimpliciter. [illegible] vlt. [illegible] ad [illegible] per text. in c. j. de reſtitution. in integ. lib. vj. [illegible] melior text. & caſus expreſſus in cle. [illegible] in integ. [illegible] not. gl. [illegible] contra legiſtas [illegible] perſonis, quòd tempus petendæ reſtitutionis ſemper ſit vniforme: & duret quadriennio. [illegible] alia [illegible] communis apud legiſtas [illegible], & dicit [illegible] gl. [illegible] [illegible] [illegible] eccleſia a minore, & [illegible] tempus petendæ reſtitutionis in [illegible] [illegible] [illegible] cum factus eſt maior. d. l. ſuperuacuum [illegible] minori [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] impedimento [illegible] [illegible] in eccleſia ſemper [illegible] a tempore læſionis [illegible].

Notandum eſt etiam, quod illud quadriennium quod [illegible]

ad

ad petendam reſtitutionem à tempore læſionis vt in d.l.ſuperuacuam.licet ſit continuum in progreſſu, tamẽ eſt vtile in initio.ideo non currit antequàm quis poſſit petere, aut probabiliter ignoranti.Vnde ſi quis ſtaret per centum annos: & probabiliter ignoraret læſionẽ, poſſet ſemper petere reſtitutionem in integr.Quia tempus petendæ reſtitutionis non incipit curſum ſuum,niſi à tempore ſcientiæ.& ſic eſt vtile ad ſui principium:ita dicit ſinguariter Bal.in l.falſam.C.ſi ex fal.inſtr.Paul. de Caſtr.in l.fi.C.de dolo.refert Iaſ.in §.rurſus.col.xx.in antiq. impreſ.& col.xvj.in noua.inſtitut.de actio.licet ibi non audeat firmare hoc dictum, & ſuper eo relinquat cogitandũ, dicens eſſe notabiliſſimum verbum in actu practico,ſi eſt verum, ſed non eſt dubitãdum de hac deciſione : quia eſt vera & communiter approbata.vt plenè ſcripſi in iiij.parte princip.colum.lxj. verſic.& pro præmiſſorum.

29 Vigeſimustertius † caſus in quo non currit præſcriptio, ſiue h non inchoatur, eſt in pupillo [h] durante pupillari ætate : ſiue ſit pręſcriptio longi, ſiue longiſſimi tẽporis.xxx.ann.caſus eſt in l. ſicut.C.de pręſcrip.xxx.ann.contra vero adultos minores.xxv. ann.non currit præſcriptio longi temporis decem, vel viginti annorum,vel minoris.ſed aduerſus eos bene currit pręſcriptio longiſſimi temporis triginta annorum ſalua reſtitutionem.l.fi. & ibi plene not.glo.Barto.& doct.C.in quib.cauſ.in integrum reſtitutio.non eſt neceſſa.& in l.etiam ei.ff.de minor.

Hinc eſt,quòd res pupilli,vel adulti non pręſcribitur ſpacio longi temporis.l.bonæ fidei.in princip.ff.de acquirend.rerum dominium. iuncta l. non eſt ignotum.C.qui.non obſtat.longi temporis præſcriptio.

Et quæ tempora currant minori : & quæ non : not.gloſ.magiſtra.in l.auxilium.in princip.in verbo ceſſabit.ff.de mino.& Bald.in d.l.non eſt : vbi ponit intellectum d.l.fi.C.in quib.cauſ. & gloſ.in l.ſi mater.C.de ſtat.defun. Et pro habenda perfecta & clara doctrina : an & quando tempus ſiue præſcriptio currat contra minorem:quia eſt materia multum inuoluta, & intrincata ex dictis Bartol. Bald. Angel.Salicet.& Paul.de Caſtr.in dicta l.fi.C.in quib.cauſ.in integrum reſtitutio.quorum nullus tradit perfectam doctrinam: excepto Angel.tradente quatuor doctrinas ſatis prolixas & confuſas & Bartol.in dicta l.etiam ei.qui tradit ſatis perfectam & ſuccinctam doctrinam ff.de minor.& meliorem:quàm faciat in dicta l.fin.facio concluſiones infraſcriptas ad quas totam hanc materiam non ſine difficultate

ficultate per ordinem reduxi.

30 † Prima concluſio eſt, quòd terminus ſeu præſcriptio conuentionalis procedens ex contractu defuncti inchoata cum defuncto currit contra minorem, etiam pupillum eius hæredem: ſicut cucurriſſet contra defunctum ſine ſpe reſtitutionis: caſus eſt in l. Aemilius. ff. de minor. & in l. quæ à patre. C. de reſtitutio. milit. not. doctor. in d. l. final. vbi Paul. de Caſtr. colum. vltim. aſſignat rationem huius concluſionis. & Bartol. in dicta l. etiam la vltim. colum. j. ff. de minor. dicens quòd præſcriptio conuentionalis, ſeu tempus appoſitum in contractu currit minori: qui ſucceſſit maiori: nec datur reſtitutio: quia ſicut non reſtitueretur aduerſus cõtractum celebratum per defunctum maiorem. cui ipſe ſucceſſit. dicta l. quæ à patre. ita nec reſtituitur aduerſus lapſum temporis appoſiti in dicto contractu.

Et pro hac concluſione, quòd minor non reſtituatur aduerſus præſcriptionem conuentionalem: eſt gloſ. in l. ſi cum militaribus. C. de reſtitutio. milit. quam not. Bald. in ca. j. in princip. colum. ij. in titul. quo tempor. milit. Eandem concluſionem firmat Bartol. in l. ij. C. ſi aduer. vendi. pignor.

31 † Ampla primò iſtam concluſionem: vt procedat etiam ſi præſcriptio non fuit inchoata cum defuncto: ſed ex contractu defuncti præſcriptio incipit à minore. vt quia poſt mortē eius, qui contraxit euenit conditio appoſita in cõtractu. & ſic obligatio ceſſat: & venit in perſona minoris hæredis ſui: & in ipſo hærede minore initium ſumpſit. iuxta. l. primā. C. vt actio. ab hæredib. Nam licet iſto caſu non ſit reperire niſi vnum tantum in perſona defuncti, ſcilicet, contractum: cum quo non fuit inchoata præſcriptio ante conditionis euentum. l. cum notiſſimi. §. illud. C. de præſcrip. xxx. anno. Tamen minor nō reſtituitur: ſi præſcriptio procedit ex eodem actu, id eſt, ex conuentione: quia fundamentum ſuum ex perſona defuncti. d. l. quæ à patre. ita not. amplíat & declarat Bal. in d. l. ſi. C. in quib. cauſ.

32 † Ampla ſecundo prædictam cõcluſionem: vt procedat nedum in tempore, ſeu præſcriptione conuentionali: ſed etiam in tempore ſeu termino appoſito in vltima voluntate: quia tempus appoſitum à teſtatore currit minori: licet reſtituatur in integrum: & in hoc differt à præſcriptione conuentionali aduerſus quam minor non reſtituitur: vt prædixi. Caſus eſt in l. iij. §. ſi hæres. ff. de min. xxv. Bar. in d. l. ſi. col. vlt. Ampla tertio iſta concluſionem: vt procedat nedum contra adultū & pupillum: ſed etiam contra nondum natum exiſtentem in vtero: quia contra ipſum

ipſum currit præſcriptio conuentionalis ſecundum gl. Bart. in d.l. etiam ei. col. j. in j. oppo. ff. de mino.

Primò limita iſtam cõcluſionem: vt procedat, quando nihil eſt geſtum cum minore: quia tunc non reſtituitur minor aduerſus præſcriptionem conuentionalem. Secus ſi aliquid fuerit geſtum cum eo. nam tũc datur reſtitut. tex. eſt in d.l. Aemilius. & ibi declarat Bar. vltra med. commen. in ij. oppo. & Iaſ. in d.l. ſi. in ij. col. C. in quib. cauſ. puta, ſi minor fuit interpellatus ex contractu defuncti, & conſtitutus in mora: quia tunc reſtitutio cauſatur ex eo quod fuit geſtum cum minore. vt in caſu d.l. Aemilius. & per Bar. vbi ſupra.

Secundò limita: quia licet minor non reſtituatur aduerſus præſcriptionem conuentionalem, quãdo nihil eſt geſtum cum eo ex edicto de minoribus, quod requirit aliquid eſſe geſtum cum minore, vt detur reſtitut. l. j. & per totum. ff. de mino. poteſt tamen petere reſtitutionẽ in integrum aduerſus præſcriptionem conuentionalem procedentem ex pacto defuncti, ex capite ignorantiæ, & ex generali clauſula: ſi qua mihi iuſta cauſa. &c. de qua in l. j. in prin. & in §. j. & in l. iij. §. hæc clauſula. ff. ex qui. cau. ma. quia ex quo ſuccedit in ius alterius probabilem habet ignorantiæ cauſam. l. qui in alterius. ff. de reg. iur. & ſic nedum minori: ſed etiam maior reſtitueretur ex hoc capite iuſtæ ignorãtiæ. ita limitat & declarat not. Bar. in d.l. Aemilius: poſt med. commen. in ij. oppo. Mouetur ex not. per glo. & doct. in l. cum filius. §. in hac. ff. de verb. obli. vbi habetur, quod hæres etiam maior reſtituitur ex capite ignorantiæ aduerſus pœnam, & caducitatem procedentem ex contractu celebrato cum defuncto propter lapſum temporis. vt in hærede emphyteotæ qui non ſoluit canonem per triennium: quia ignorat rem emphyteoticam. De quo per Alex. conſi. lxj. viſo proceſſu ij. col. j. volu. & per Iaſ. in tract. iur. emphy. col. xcj.

Tertiò limita vt prædicta concluſio non procedat [illegible] reſtitutionem in præſcriptione teſtamentaria [illegible] prout conuentionalis etiam contra pupillum: tamen datur reſtitutio, vt dixi in j. ampliatione.

33 † Secunda principalis concluſio eſt, quod præſcriptio legalis inchoata cum defuncto currit contra minorem [illegible] pupillum ſed datur reſtitutio: caſus eſt in l. j. C. ſi aduerſus [illegible]

Amplia vt procedat etiam contra non. [illegible] in vtero: cõtra quem currit & completur præſcriptio [illegible] cum defuncto, ſed reſtituuntur. caſus eſt in d.l. [illegible]

glo.& Bart.ff.de mino.

Fallit in præſcriptione.xxx.an.quæ ipſo iure non currit contra pupillum durante tempore pupillaris ætatis, licet inchoata cum defuncto: ſed interim dormit. Contra adultum verò bene currit: ſed reſtituitur. caſus eſt in d.l.ſicut.C.de præſcri.xxx.an. & ita declarat ibi Bal.in fi.j.col.dicens, quòd præſcriptio. xxx. anno. incipiens à prædeceſſore continuatur contra minorem ſuccedẽtem, excepto tempore pupillaris ætatis ſecundũ Cyn. & Bal.in d.l.fi.ad idem allegans gl.in §.ſi verò expectet.in verbo alia.in authen.de reſti.

Subdit Bal.in d.l.ſicut.col.ij.quòd præſcriptio.xxx.an.currit contra mulierem, contra abſentẽ, contra militem, contra ignorantem ius.& contra ignorantem factum.

Sola igitur pupillaris ætas excluditur. Non autem tempus furoris.quia illud eſt incertum quantum duret: quia interruptio pertinet ad ſolicitudinem curatoris.

Sed de hoc vltimo dic vt infrà.in xxv. caſu.

34 ¶Et dicit idem Bal.in l.cùm notiſſimi.in prin.col.j.C.de præſcrip.xxx.an.quod in omni præſcriptione longiſſimi temporis ætas pupillaris ſubrahitur de medio.

Idem ſecũdum eum in præſcriptione inducta per ſtatutum. licet ſit ſecus in præſcriptione longi temporis: quia aduerſus eum currit: ſed reſtituitur. Ex præmiſſis facio concluſionem q quælibet pręſcriptio cœpta in perſona maioris currit contra minorem eius hæredem etiam pupillum, & exiſtẽtem in vtero, excepta ſola præſcriptione.xxx. anno. quia tanquàm odioſa dormit in pupillo. Hanc concluſionem facit gl.not. in l.j.in gl. vnica magna.ad fi.C.ſi aduer.vſuca. Et eam tenent cõmuniter doc.vt atteſtatur Bar.in d.l.fi.in prin.ij.col.in pe.opp.ſuper tex. C.in qui.cau.per text.not.in l.ſi fundus.ff.de fun.dota.qui probat quod defectus, vel priuilegium ſuperueniens non impedit præſcriptionem iam inchoatam.

Eandem concluſionem firmant glo.& Bar.in l.etiam ei.ff.de mino.Ange.Sali.& Pau de Caſt.in l.ſi intra. C.de non nu.pecu.

35 ¶Et ex his habetur intellectus ad d.l.fi.C.in qui.cau.in integ. reſti.non eſt neceſ.quia illa l.diſponens q minor ſeruatur ipſo iure illæſus: ita quod ſibi non currit præſcriptio: nec indiget reſtitutione: procedit vbi quis vult inchoare præſcriptionem in perſona minoris: tunc enim præſcriptio legibus non currit contra minorem: ſecus quando præſcriptio fuit inchoata cum defuncto: quia tunc currit iuxta diſtinctionem prædictam.

Et ita intelligunt illam. l. fin. Bartol. & omnes ibi maximè Ange.in j.colum.& Paul.de Caſtr.in vlti.& Bar.in d.l.etiam ei. ff.de minor. Et latè notant Salic.in d.l. j.circa fin. C.ſi aduer. vſucap.& ibi clarè Paul.de Caſtr.& Bal.qui aſſignat rationem. Quia in præſcriptione inſpicitur initium.l.j. §. & hoc tantummodo.C.de vſucap.transfor.

Et ſic remanet incorrecta diſpoſitio. d. l. ſicut. & d. l.j.C.ſi aduer.vſuca.& d.l.etiam ei.ff.de mino.

Et ita firmant cõmuniter doct. in d.l.fi. quòd per illam prædicta iura non corrigantur:& Ang. Sali.& Paul.de Caſtr.in d.l. ſi intra.C.de non num. pecu.

36 †Limita prædictam concluſionẽ quæ habet, quòd licet præſcriptio legalis inchoata cùm defuncto currat minori. Tamen reſtituitur, vt non procedat:quãdo illud tempus legale cucurriſſet ad corroborationẽ contractus celebrati per defunctum: quia tunc currit ſine ſpe reſtitutionis , caſus eſt ſecundum intellect.Iac.de Are.Ang.& Paul.de Caſtr.in d.l.ſi intra. vbi dicitur, quòd tempus opponendi exceptionem non numeratæ pecuniæ. contra confeſſionem mutui de recepto factam per defunctum currit minori:adeo quòd compellitur ad ſoluendum: ergo ſibi non datur reſtitutio.& ſic currit cum effectu:non tantum ex eo quòd illud tẽpus biennij incœperat currere in perſona defuncti : ſed ex eo, quòd illud tempus opponendi exceptionem non numeratæ pecuniæ. currit ad corroborationem contractus celebrati per defunctum.

Et ſic idem iudicatur : quòd de termino conuentionali:qui currit ipſo iure minori abſque reſtitutione : vt dixi in præcedenti concluſione.Ita tenent & declarant Ange.& Pau.in d.l.ſi intra.poſt Iac.& Aret.& idem Pau.in d.l.fin.col.j.C.in qui. cau.

Contrariam opinio. tenuit glo.ij.in d.l.fi. quàm ſequitur ibi Bar.col.ij.quòd in caſu.d.l. ſi intra. minori detur reſtitutio aduerſus temporis lapſum. & iſtam opin.ſequuntur Bal. & Salic. poſt antiquos ibi : & videtur magis communis opinio : & ſequenda in iudicando præſertim propter autoritatem gl.& Bar. & quia magis æqua.

Et rationem diuerſitatis inter præſcriptionem conuentionalem , & iſtam aſſignat Bald. in d. l.ſi intra. probans quod in caſu illius.l.aliquid dicitur eſſe geſtum cùm minore : propter quod debet reſtitui.iuxta text.in d.l.Aemilius.cum ibi not. per Bar.& doct.ff.de mino.

Tertia concluſio eſt : quædam ſunt præſcriptiones quæ inchoa-

choantur à minore: in quibus datur talis doctrina. quòd vbi olim efficaciter currebant iſtæ præſcriptiones contra minorem: currunt pariter hodie. Vbi verò olim non currebant, nec hodie. Sed vbi olim currebant: ſed non efficaciter propter opem reſtitutionis: ſeruatur hodie ipſo iure minor illæſus: vt præſcriptio contra eum non currat. d.l.fi.

Et ex hac doctrina quæ etiam elicitur ex verbis Bart. in d.l. etiam ei.circa med.commen.ff.de mino.reſultat triplex regula ſecundùm Bal.Ange.& Pau.de Caſt.in d.l.fi.

37 † Prima eſt quod vbi olim præſcriptiones legales inchoatæ à minore efficaciter currebant contrà minorem: currunt pariter hodiè.

Secunda regula eſt. Quòd vbi olim nō currebāt, nec hodie.

Tertia regula eſt. Quòd vbi olim currebant: ſed non efficaciter propter opē reſtitutionis: ſeruatur hodie minor ipſo iure illæſus: vt ſibi non currat præſcriptio. d.l.fin. & hos tres caſus exemplificat & declarat gl. in d.l.fi.ſuper verbo conceſſerunt: quàm doct.magis communiter ſequuntur.

Sed difficultas eſt in exemplificando primam regulam: in quibus caſibus olim ante illam legem curreret præſcriptio minori: ſed non daretur reſtitutio, cum in re pupilli & adulti non curreret præſcriptio ipſo iure.l.nō eſt.C.qui. non ob.long. tempo.præſcri.

Circa quàm difficultatem laborat gloſ. in d.l.fin. in verbo, quærere.quæ exemplificat in perſonalibus. Sed nō eſt bonum exemplum, quia cum regulariter actio perſonalis præſcribatur ſpacio.xxx.ann.l.ij.C de conſti.pec.Iſta præſcriptio tricennalis adhuc hodiè currit contra adultos: & remanet in ſtatu ſuo: vt dicit text.in d.l.fin.licet dormiat in pupillo. l.ſicut.C.de præſcrip.xxx.an.

Vnde poteſt poni melius exemplum primę regulæ in actionibus prætoriis: quæ olim & hodie finiuntur anno. l.in honorarus. ff.de actio.& obligatio. vel in actionibus conſimilis vitæ: vt eſt actio quanto minoris: quæ finitur anno: aut breuioris vitæ: vt eſt redhibitoria: quæ non durat niſi ſex menſibus. l.cum ſex. ff. de edi. ædict. quia in iſtis actionibus temporalibus minoris vitæ præſcriptione longi temporis. x.anno. hodie currit præſcriptio contra minores: ſicut olim efficaciter abſque ſpe reſtitutionis. Ita declarat Pau. de Caſt. in d. l.fi.col.ij.

Prædictæ tres regulæ procedunt in præſcriptione, decem aut viginti annorum, vel breuioris vitæ. Sed præſcriptio. xxx.

vel quadraginta annorum remanet in ſuo antiquo ſtatu: vt dicit text. in dicta lege ſin. C. in quibus cauſis in integrum reſtitutione. & ſic pupillo non currit niſi poſt pupillarem ætatem. Nec poteſt ab ipſo inchoari durante pupillari ætate. Sed contra adultum bene currit. d. l. ſicut. & ſine ſpe reſtitutionis, vbi eſt inchoata contra ipſum. Quia cùm præſcriptio. xxx. ann. inchoari non poſſit à minore niſi poſt pubertatem: perficitur neceſſario poſt. xxix. annũ, & longè excedit illam ætatem: vt perficiatur: & ſic quadriennium, intra quod peti debet reſtitutio poſt. xxv. ann. l. ſi ſuperuacuã. C. de temp. in integr. reſtit. peten. non largiuntur amplius tempora petendi reſtitutionem ratione ætatis. Ita concludit Bar. in d. l. ſi. col. penul.

Poſſet tamen hoc caſu competere reſtitutio in integrum ex capite iuſtæ ignorantiæ: ſi interceſſerit prout cuilibet maiori iuxta not. per Bart. in l. j. §. ſi quis hoc interdicto. ff. de iti. actúq; priua. dixi plenè ſuprà in iiij. parte prin. col. lviij. & eo caſu tempus petendi reſtitutionem eſt vtile in initio: quia nõ currit niſi à die ſciẽtiæ: vt ibi dixi. & in propoſito ſic declarat Pau. de Caſ. in l. quòd tempore. col. penul. C. de reſtitu. mili.

38 † Si verò præſcriptio legalis non cœpit cùm minore: ſed cùm defuncto tunc nõ currit contra minorem: ſed reſtituitur d. l. ſicut. Ita declarat Bart. in d. l. ſi. col. vlti. verſic. venio ad vltimam partem.

Quòd eſt verum: niſi læſio fuerit completa in maiori ætate: quia tunc non reſtituitur: nec etiam ſubducuntur tempora de medio. Vt ecce: ſi præſcriptio ſit cœpta contra patrem: & inchoata præſcriptione mortuus eſt pater relicto filio adulto, minore hærede: & fuit continuata præſcriptio cõtra minorem & perfecta. poſtquam fuit factus maior viginti quinque annis. Nam ex quo læſio completur in maiori ætate: non ſubducitur de medio tempus minoris ætatis. Ita no. doct. in d. l. quòd tempore. Et eſt text. in l. j. iuncta gloſ. in verbo iudicij. C. ſi aduerſus rem iud. quæ dicit quòd reſtitutio non conceditur, quando læſio fuit completa in maiori ætate: niſi illud tempus eſſet modicum. quàm gloſſ. ſequuntur ibi communiter doct. & ita decidit Pau. de Caſtr. in d. l. ſi. ante ſi in ver. pone exemplum. & C. in quibus cauſis.

39 † Prædicta concluſio quæ habet quod pupillo & minori non currit hodie præſcriptio. x. & xx. ann. vel minoris temporis: vt in biennio dato ad opponendum exceptionem non numeratæ pecuniæ. d. l. fin. in princ. & l. in contractibus. in princ. C. de non numer.

nume.pecu.cùm gloſſ.in verbo,petituras : primò fallit in præſcriptionibus iudicialibus : vt in tempore triennij : quo durat inſtantia cauſæ principalis : quia illud etiam hodie currit minori : & non datur reſtitutio : niſi in ſubſidium : tutore.vel curatore exiſtente non ſoluendo.l.properandum.§.penultimo.& ibi plene not.C.de iu.not.Bartol.in d.l.fin.colum.prima. in vij. oppoſitio.

Idem eſt in inſtantia ſtatutaria : quia illa ſubrogatur loco inſtantia iuris communis : & eius naturam imitatur : vt not. Cano.in cap. de cauſis.de offic.deleg. Ioan.Andr.in titu.de appellatio.§.nunc breuiter.verſicu.licet autem. Alexand. conſil. xiij.in cauſa & lite vertente inter Chriſtophorum.j.col.iij.vol. & conſi.xxiij.inſpecto proceſſu. iiij. vol.

Idem etiam eſt in tempore appellationis interponendæ: quod eſt decennium. authen. hodie. C.de appella. & appellationis proſequendæ : quod eſt hodie annus : & ex cauſa biennium.c.ex ratione.de appellatio.& authen.ei qui.C.de tempo. appel.Nam iſta tempora fatalia etiam hodie currunt ipſo iure minori propter rigorem iuris conſeruandum. vt habetur in authen.de appella. & infra quæ tempo not. gloſ.magiſtra.in l. auxilium. in prin.in verbo.ceſſabit.ff.de minor. Sed datur reſtitutio minori etiam tutore, vel caratore exiſtente ſoluendo: aduerſus hæc tempora fatalia: quia maius in hoc vertitur præiudicium minoris : cum ex toto pereat ius eius, quòd non eſt in prima inſtantia. & hoc patet in l.j. & ij. C.ſi ſæpi. in integ. reſtitutio. poſtu. quæ loquitur de tempore appellandi quod currit minori, & datur reſtitutio : vt ibi & in l. & ſi ſine. §.pen. & fin.ff.de mino.not.Barto.in d.l.fin.colum.j.in vij oppo.& ibi etiam Bald.& in d.l.j. & ij.C.ſi ſæpius.&c.

Et generaliter termini & præſcriptiones iudiciales currunt minori, & eccleſiæ : ſalua reſtitutione text. eſt in capitulo audits. iuncta gloſſ.in verbo iure minoris.& ibi not.Panor.in vj. notabili : & ſuper illa gloſſ. columna ſecunda & tertia. & in c. coram. de reſtitutione in integrum. dixi ſuprà in quinta parte princip. colum. xij. Ideo minori currit tempora dilationum aſſignatarum per iudicem : vel per ſtatutum litigantibus ad ſingulos actus, ſed dabitur reſtitutio vt in dictis iuribus. ita tenet Paulus de Caſtro.in dicta lege finali. column. ſecunda. poſt Bartolum, in ſeptima oppoſitio.columna prima, qui dicit idem eadem ratione in omnibus dilationibus datis à iudice: vt d.l.& ſi ſine.§.pe.& no.Bal.in d.l.ij.verſi.opponitur.C.ſi ſæpi.

in integ.reſtitu.poſtu.& in l.cum notiſſimi.in princi.C.de præ-ſcript.triginta anno.

40 † Secundò fallit prædicta concluſio in tempore ſtatuto hæredi ad conficiendum inuentarium: vt in l.fina.C.de iure delib. quod ſimiliter currit pupillo, & minori: ſaluo reſtitutionis beneficio.caſus eſt in §.pupillus.in auth.de hære.& fal.not.glo.in l.auxilium.in princ.in verbo ceſſabit.ff.de mino.Iaſ.in l.properandum.§.fina.in ij.not.C.de iudi.vbi aliquid tãgit de materia. Et licet ipſe alleget gloſ.pro ſingulari.in d.l.auxilium.tamen caſus eſt in d.§.pupillus.

Tertiò fallit tempore dato ad opponendum exceptionẽ non numeratæ dotis: quod etiam currit minori: vt in auth.ſi minor. C.de tempo.in integ.reſti.peten.

Quartò fallit in temporibus quæ dantur ad petendam bonorum poſſeſſionem de iure prætorio. vt in §.fina.inſti.de bon. poſſeſ.quia talia tempora currũt minori, ſed reſtituitur: vt per Barto.in d.l.fina.col.vlti.verſi.expeditus de glo.

41 † Quintò fallit in tempore anni, & diei præfixo vaſallo ad petendam inueſtituram: quia illud tempus currit minori adulto: ſed non pupillo, ſalua reſtitutione.text.eſt in §.præterea ſi quis.iuncta gloſ.in verbo anni.& ibi plenè not. Alua.& do.Præpo.de prohib.feud.alie.per Fede.& in § ſi minori.& §.ſeq.ſi de feu.fue.controuer.not.Alex.conſi.lxxix.circa primum.de quo quæritur.vlt.col.j.volu.

Et quæ tempora currunt minori: & quæ nõ, & plures ex prædictis caſibus no.gloſ.magiſtra.in l.auxilium.in princ.in verbo ceſſabit.ff.de minori.

42 † Sextò fallit generaliter in omnibus præſcriptionibus inductis poſt d.l.fina.C.in quib.cau.per leges & conſtitutiones nouas: aut per conſuetudinem, vel ſtatuta municipalia.Et ſic in præſcriptione ſtatutaria: quia huiuſmodi præſcriptiones indiſtinctè currunt minori ſalua reſtitutione, ita no.limitant & declarant.d.l.fin. Alua.& do.Præpo.in d.§.præterea ſi quis.vbi concludũt, quod ſemper minor reſtituitur, licet currat tempus, niſi reperiatur contrarium in iure expreſſum: per gloſ.no.ibi in verbo anni: quia reſtitutio in integrum nunquàm cenſetur excluſa: niſi excludatur expreſſe: vt probat illa gloſ.& eſt alia vulgo repu.ſingu.in l.poſtquam liti.in glo.fina.quam ibi not.Alex.in & Moder.in vit.col.C.de pact.& de hac vltima fallen.latius dicetur in ſequen.q.

43 † Quæro igitur pro maiori diſcuſſione præcedentis fallẽtiæ & ...

k & refrico in dubium, vtrum præſcriptio ſtatutaria [k] currat contra minorem̃?

Hanc q. mouet Barto. in l. fina. in vlti. q. ad fin. commen. C. in quib. cau. in integ. reſtitu & in l. etiam ei. in vlt. q. ff. de mino. referens opi. Innocen. in c. conſtitutus. vbi in propoſito eſt bonus text. de reſtitu. in integr. & diſtinguit Bar. quòd aut præſcriptio ſtatutaria aufert minori ius quæſitum: & tunc ſtatutum ſimpliciter loquens reſtringitur ad maiores, nec habebit locum in minoribus: per rationem poſitam in d. l. fina. quia melius eſt intacta iura ſeruare &c. Aut per præſcriptionem ſtatutariam minor amittit lucrum: & ſtatutum non reſtringitur, ne minor amittat lucrum, licet reſtringatur ne ſentiat damnum. Sed currit pręſcriptio contra minorem ratione lucri: conceditur tamẽ ſibi reſtitutio. Caſus eſt in d. c. conſtitutus. per quod ſe fundat Inno. ſecundum Bartol. in d. l. fina. & in d. l. etiam ei: cuius opin. defendit & ſequitur Panor. in d. c. conſtitutus. ij. colum. in vlti. not. & ibi latè tractat materiam. d. l. fina. ponens aliquas ex prædictis concluſionibus.

Sed Bald. & Ang. in dicta l. fina. colum. j. & Pau. de Caſt. ibi in fin. commen. tenent indiſtinctè opi. Innoc. quod præſcriptio introducta per ſtatuta, vel conſuetudines terrarum currit minori: ſiue tractetur de lucro: ſiue de damno per rationes quas aſſignant.

Pro qua concluſione facit ſecundum Bald. Quia ſtatuta & conſuetudines arctant etiam minores: vt probat text. not. in l. ſi ſine hærede. §. Lucius. ff. de admi. tuto. not. Angel. in l. ſi plures. ff. de pact. Alex. conſi. xxxvij. conſideratis his. ij. col. iiij. volu.

Et pro iſta concluſione eſt bonus text. in §. præterea ſi quis. in titu. de prohi. feud. alie. per Fede. vbi Alua. & do. Præpo. referens plures: qui ſequuntur: tenẽt hanc opi. Innoc. contra Barto. & ſic apparet, quod iſta eſt communis opi.

Nec obſtat ſecundum eos text. per quem mouet Barto. in d. l. fina. C. in qui. cau. vbi mino: ipſo iure ſeruatur illæſus aduerſus curſum temporis abſq; beneficio reſtitutionis: quia illa lex tollit ſolum præſcriptiones veteres inductas ante ipſam. l. Nõ autem tollit præſcriptiones inductas poſt dictam legem per leges, & conſtitutiones nouas: aut per conſuetudinem vel ſtatuta municipalia ſalua reſtitutione ita not. limitãt & declarãt Alua. & do. Præpo. in d. §. præterea ſi quis. Et dixi in vltima fallen. præcedentis concluſionis.

Hanc q. attingit. do. Clau. Aquen. poſt Roman. l. naturaliter.

vlt.colum.ff.de vſucap.dicens, quòd communis concluſio eſt, quòd præſcriptio ſtatutaria currit contra minorem adultum tempore minoris ætatis:& dormit tempore pupillaris: per tex. in d.§.præterea ſi quis.& ita intelligit dictum Innocen.in d.c. conſtitutus.

Fallit iſta concluſio ſecundum eum:quando præſcriptio ſtatutaria ſuccederet loco præſcriptionis longiſſimi tēporis:quia tunc ſemper dormiret.per text.in d.l.fin.C.in quib.cau.Melius allegaſſet text.in l.ſicut.C.de præſcript.xxx.anno.Et ita cōcludit Bald.vt ipſe refert in c.j.in tit.quo tempore miles.& in c.j.§. porro.in titu.qualiter olim feu.pote.alie.

Sed pace ſalua inaduertenter loquitur: quia circa præſcriptionem ſtatutariam doctores non faciunt differentiam inter pupillum & adultum,qui pariſicantur de iure communi in præſcriptione minori.xxx.ann.quæ neutri currit:vt late dixi ſuprà. Nec eſt verū, quòd vbi ſubrogatur præſcriptio ſtatutaria loco præſcriptionis longiſſimi temporis: ſemper dormiat:quia curreret ipſa præſcriptio longiſſimi temporis contra adultum: licet non contra pupillum.d.l.ſicut.debet igitur attendi in cuius præſcriptionis locum editæ à iure communi præſcriptio ſubrogetur:vt eandem ſortiatur naturam.

Et ita propriè loquitur Bal.in d.c.j.§.porro.col.ij.verſi.ex his igitur.in titu.qualiter olim feu.pote.alie. vbi dicit, quòd tempus ſtatutum per legem municipalem ſuccedit loco temporis ſtatuti à iure communi:& ſortitur eandem naturā: & ipſo iure non currit minoribus.

Quòd intelligi debet: quando ſubrogatur loco minoris præſcriptionis, quam.xxx.anno.vt ſortiatur eandem naturam: & in caſibus,in quibus olim præſcriptio currebat cōtra minores, quia in his hodie minor ipſo iure ſeruatur illæſus: ſecundum communem opi.glo.& docto.in d.l.fina.C.in quib.cau.

Et ita ſentit Roma.conſi.xxxviij.in caſu propoſito.circa fin. j.colum.referens Bald.in d.c.j.in titu.quo tempore miles: vbi quærendo de hoc paſſu dubitabili:an præſcriptio ſtatutaria curat minori:dicit eleganter debere aduerti in cuius locum præſcriptionis editæ a iure communi ſtatutum ſubroget præſcriptionem illam.

Idem voluit Bald.in l.ſuperuacuam.C.de tempo.in integ.reſti.peten.vbi per illum text dicit quod præſcriptio decennij inducta per ſtatutum in locum præſcriptionis triginta annorum eandem habet naturam:quam illa,in cuius locum eſt inducta.

Idē.

Et de hoc dicit Roma. vbi ſuprà eſſe text. in d. l. ſuperuacuam.

44 † Et de iſta materia: quomodo præſcriptio currat cõtra minores? vide per Paul. de Caſt. conſi. xvij. colum. iij. circa fi. vbi concludit, quòd præſcriptio non currit nondum natis. Cõtrarium tenet Bal. in c. j. in ij. no. de præſcript. vbi dicit, quòd quãdo quis eſt in vtero: non poteſt eius nomine agi: & tamẽ currit præſcriptio. Et eſt mirabile ſecundum Bald. quòd præſcribitur: & tamẽ cõtra neminem præſcribitur: per caſum in l. etiam. la picola. ff. de mino. Et non reperitur alibi ſecundum eum. & ſequitur Fel. in d. c. j. col. ij. vltra medi. verſicu. ſubdit Bald. Poteſt dici quòd Pau. de Caſt. loquitur in nondum natis nec conceptis. Bal. vero in eo qui iam eſt conceptus in vtero: qui plerũque habetur pro iam nato. l. qui in vtero. ff. de ſtatu homi. & in hoc dicendũ eſt idem quod in pupillo: vt notant glo. & docto. in d. l. etiam ei.

45 † Poſtremo circa iſtam materiam: qualiter præſcriptio currat contra minores? nota caſum in l. fina. C. ſi maior. fac. alienarat. habe. vbi ſi minor factus maior tacuerit per quinque annos continuos poſt maiorem ætatem: quod non fuerit conqueſtus aduerſus alienationem rei ſuæ vel hypotecam nulliter factam & abſque decreto ipſo ſciente & patiente: inducitur quædã ratihabitio, & confirmatio illius alienationis: quæ ab initio non valuit.

Si vero res fuerit alienata titulo lucratiuo: requiritur quod taceat per decennium poſt maiorem ætatem: vt ibi habetur.

De cuius intellectu vide ibi plene per glo. & docto.

Et qualiter præſcribatur res minoris alienata abſque decreto: vide in l. finali. C. ſi quis ignorans rem minoris eſſe. &c. vbi dicitur quod non currit præſcriptio minori: niſi poſt maiorem ætatem &c.

46 Vigeſimuſquartus † Caſus in quo præſcriptio non currit: eſt in furioſo & prodigo: quia ſicut contra pupillũ non currit præſcriptio longiſſimi temporis nondum inchoata: & ſi ſit inchoata dormit tempore pupillaris ætatis quo ad præſcriptionem triginta annorum. l. ſicut. C. de præſcript. triginta anno. & latè dixi ſuprà. Sic etiam non currit, ſed dormit contra furioſum, & prodigum. Ita determinat Panormi. in c. cum nõ liceat. colum. tertia. verſicu. ſecundo quæro. de præſcri. vbi quo ad furioſum. allegat glo. not. in l. ij. C. de cura. furi. in verbo ad agnatum. quæ ſingulariter vult, quod priuilegia & beneficia collata minori in præſcriptionibus, & aliis videntur collata furioſo: quam glo. commendat Bald. & dicit non eſſe alibi in c. j. colum. ij. in fine.

de benefi.fratris.& ad illam plura ponit Fel.in c.paſtoralis.col. ij.de iud.Quo vero ad prodigum allegat Panor.vbi ſuprà Ioan. And.ita dicentem in addit.ad Specu.ſuper rub.colum.ij Sequitur Feli.in c.j.colum.v.circa fi.de præſcript.Addo ad vtrunque plenius domi.Alexand.in l.ſi curatorem habens.in ij.not.C.de in integr.reſtitu.mino.vbi concludit, quòd priuilegia conceſſa minoribus extenduntur ad furioſos, & prodigos.& quod furioſus & prodigus poſſunt petere reſtitutioné in integrum, ſicut minores.Et pro iſta æquiparatione adducit bona iura,& plures autoritates maximè Bar.in l.Marcellus.poſt med.ff.de fideiuſ. & in aliis locis.& Ioan.Andr.in loco præalleg.vbi diſputat an præſcriptio triginta anno.quæ non currit pupillo:ſed adulto.ad l.ſicut.currat prodigo?& tandem concludit quod non: quia prodigus magis æquiparatur pupillo quam adulto.quod dictum ſecit Alexand.vbi ſuprà.& reputat bene notandum. Ex quo infertur,quod ſicuti non poteſt vſucapi vel præſcribi res pupilli. l.bonæfidei.ff.de acquiren.rerum domi.ita nec res furioſi vel prodigi.Et ad hæc videantur not.per Alexand.& Iaſo.in l.is cui bonis.colum.iij.ff.de verb.obli.

Sed an titulus habitus ab eo,cui erat interdictum bonis,aut ab eo quem quis ſciuit conſumpturum pretium in aliquos malos vſus præſtet cauſam præſcribendi?vide text.& ibi Bart.late diſtinguentem tam in minore,quam in maiore.in l.ſi quis cum ſciret.ff.de vſucap.pro empto.Et ibi etiam ponit quid de titulo habito à ludente?

47 Vigeſimuſquintus † Caſus eſt in hæreditate iacente contra quam non inchoatur,nec currit præſcriptio: donec vacat,licet continuetur iam cœpta contra ipſam.l.ea quæ.in fi.& ibi no.C. de tempo.in integr.reſtitu.peten.& l.ſi ſeruus hæreditarius.& ibi not.Angel & Imo.ff.de ſtipu.ſer.iuncta l.cœptam.ff.de vſucap.& ita per iura prædicta concludunt Cyn.Bald.Angel.Pau. de Caſtr.& Alexand.in l.licet.ad fi.commen.C.de iure delibe. vbi dicunt quòd præſcriptio legalis,ſiue merè odioſa vt triginta anno.ſiue mixta,vt decem vel viginti:non currit contra hæreditatem iacentem : quia requirit moram , ſeu negligentiam non petentis:quæ non cadit in hæreditate iacente. vt probatur in iuribus præallega.

m Eandem concluſionem firmat Panormita.contra Specul. & Anton.de Butr.tenentes oppoſitum in c.de quarta.columna prima.poſt vlti.not.de præſcriptio. & ibi latè Felin.colum. circa fin.& ſeq.

Vltra

Vltra quem addo Ang.& Imol.in l.furtũ.§.fundi.ff.de vſuc. Et tres fallentias ad iſtam concluſionẽ ponit Feli.vbi ſuprà.

48 † Primò fallit in vſucapione:quia illa eſt merè fauorabilis: ideo currit contra hæreditatem iacentem ex quo non inducitur propter negligentiam non petentis: ſed mero fauore poſſeſſoris. Et ſic ceſſat ratio prædicta. Pro iſta fallentia allegatur text.in l.ſed ſi in conditione.§.ſed ſi ſeruus alienus.& ibi Ang.& Imol.ff.de hære.inſtit.

Iſtam fallentiam ponit Alex.in d.l.licet.ad fin.

Plus dicunt Angel.& Imol.in d.§.ſed ſi ſeruus.& in d.l.furtum.§.fundi.quod etiam præſcriptio longi temporis: quæ procedit ex titulo & bona fide, & poſſeſſione ipſius præſcribentis: inchoatur hæreditate iacente : ex quo non currit mera negligentia non petentis. Et ſequitur Alex.conſil.xxxvj.in cauſa & lite vertente.ſecundo volumine. Sed contrarium communiter tenent docto.in dicta.l.licet.vt ſuprà retuli:& atteſtatur Felin. in loco præallegato.

Secũdò fallit in præſcriptione iam incœpta cum defuncto: quia licet non poſſit inchoari præſcriptio hæreditate iacente: poteſt tamen iam cœpta perfici:ſecundum Ang.& Imol.in d.§.ſed ſi ſeruus.per not.in l.ſi intra.vbi eſt gloſ.& ibi not. Bald.& Salicet.C.de non numera.pecu.

Et hanc fallentiam firmat Sozi.conſil.lx.in præſenti conſultatione.circa fi.& Alex.in d.conſil.xxxvj.ij.volum.licet in ea Felin.ſe inuoluat in dicto capit.de quarta.colum.vj.& videtur hanc fallentiam deſtruere.

49 † Tertiò fallit vbi bona vacant omnino,id eſt,quando quis ſine ſucceſſore decedit.ſecundum Bald.& Salicet.in dicta l.ſi intra.vbi dicunt quòd bona vacantia præſcribuntur.& quòd contra illa præſcribitur.

Eandem concluſionem firmant Ange.& Imol.in d.l.furtum.§.fundi.quem.§.legunt. cum l.poteſt pluribus.ff.de vſucap.dicentes, quod præſcribitur contra bona vacantia.quando quis ſine ſucceſſore decedit:quia tũc nulla eſt hæreditas : & nullus ſperatur futurus dominus.Et de iſta fallẽtia non meminit Felinus,in d.c.de quarta.

50 † Quartò fallit in præſcriptione cõuentionali:quia illa bene currit contra hæreditatem iacentem, vt eſt text.in l.ſi prædio.ff.de in di.adiect.Not.Bal.in d.l.licet.& refert Felin.in d.c. de quarta.col.vj.in iiij.fallen. Faciunt quæ plene dixi ſuprà in xxiiij.caſu:vbi concluſi.quod præſcriptio conuentionalis procedens

cedens ex contractu defuncti currit contra pupillum.

Eo tamen caſu quo præſcriptio currit contra hæreditatem iacentem datur reſtitutio: vt per Felin. Poſt Specu. Panormit. & alios in d.c. de quarta. col. vj. verſi. fallit tertio.

51 Vigeſimusſextus † Caſus in quo non currit præſcriptio eſt in re, quæ poſſidetur præcario ſeu nomine alterius: quia nunquàm præſcribitur aduerſus illum: cuius nomine poſſidetur: vt patet exemplum in colono. l. male agitur. C. de præſcript. xxx. ann. & in vſufructuario reſpectu proprietatis. l. neque vſufructuarium. C. de vſufruc. & in creditore qui non præſcribit pignus ex quo debitoris nomine poſſidet. l. nec creditores. C. de pignora. actio. & in depoſitario commodatario. & ſimilibus. d. l. malè agitur. & c. ſi diligenti. de præſcript.

Et hos omnes caſus not. gloſ. magiſtra. in c. clerici. in j. parte xvj. q. iij. & glo. mag. in c. cum non licet. vbi Panormita. colum. iiij. de præſcriptio.

Et ratio quare non præſcribitur in prædictis caſibus: eſt in promptu. Quia ex quo ille qui tenet alieno nomine: non habet poſſeſſionem: ſed ille cuius nomine poſſidetur: iuribus præallegatis. & l. quod meo. in princip. ff. de acquiren. poſſeſ. impoſſibile eſt quòd ſine poſſeſſione præſcriptio procedat. l. ſine poſſeſſione. ff. de vſucap.

Aliam rationem aſſignat glo. in d. l. malè agitur. in gl. ij. quia ex quo ipſe cuius nomine poſſidetur habet poſſeſſionem, poſſidenti non currit præſcriptio. & dixi in iiij. parte princip. colum. xl. in xj. quæſt.

Limita prædictam concluſionem niſi poſſidens alieno nomine interuertat poſſeſſionem domini: quia tunc à die interuerſionis curreret præſcriptio triginta annorum. vt not. gl. penulti. in d. l. malè agitur. & ibi late per Ange. & docto. quia tanto tempore quilibet malæ fidei poſſeſſor præſcribat talis quo ad ius excipiedi de iure ciuili. l. ſi quis emptionis. §. j. C. de præſcrip. xxx. ann. Sed de iure canonico nullo tempore poteſt præſcribere propter malam fidem c. ſi. de præſcript.

52 † Sed dubitatur: quid ſi colonus vendidit alteri, & tradidit rem bona fide ementi & recipiēti: nunquid iſte bonæ fidei emptor habens cauſam à colono, & credens illum dominum poterit præſcribere? Iſtam q. plenè examinat gloſ. in l. cum nemo. in glo. ſi. C. de acquir. poſſeſ. Specul. in titu. de præſcript. §. j. verſic. pone colonus. & Panor. in d. c. cum non liceat. col. iiij.

Et tandem concluditur: quòd præſcribat, concurrentibus debitis

debitis extremis : dummodo non vtatur acceſſione temporis ſui autoris:vt ibi latius habetur.

53 Vigeſimoſeptimò † addo plures caſus : in quibus præſcriptio non currit:ſeu plura iura quæ præſcribi non poſſunt.

n Videlicet iura filiationis.[n] vnde qui non eſt filius ; nullo tempore præſcribit filiationem.

Iura loci ſacri. Ideo locus prophanus nullo tempore præſcribitur, vt ſit locus ſacer.

Iura ſacerdotij.ideo qui nõ eſt ſacerdos : nullo tempore poteſt præſcribere ſe in ſacerdotem : etiam ſi per mille annos faceret officium ſacerdotis:argumen.l. Herennius Modeſtinus. ff.de decurionibus.

Iura tabellionatus.Vnde qui non eſt tabellio:nullo tempore præſcribit ſe in tabellionem : imo punitur de falſo.l.eos.§.qui ſe.ff.de fal.pro quo vltra Bal.in loco de quo infrà eſt text.in l. actuarios.C.de nume.& actua.lib.xij.vbi hoc voluit Barto.qui dicit ita debere limitari.l. Barbarius.cum materia.ff.de officio prætoris.

Hæc omnia ponit Bal.in l.j.col.ij.C.de emanc.lib.vbi etiam dicit,quòd nemo præſcribit matrimoniũ:quia eſt quid ſacrum l.qua in prouincia.§.diuus.ff.de ritu nupt. Refert & ſequitur.d. Andre.Barbab.conſil.xxvij.ſcripſit doctiſſimus apud Græcos. col.penul.verſic.& qui quiſpiam.j.volu.vbi addit,quòd contra exiſtentiam ſui hæredis nullo tempore poteſt preſcribi:ſecundum Bald.in l.j.colum.v.verſic.ſecundo. quæſtioni reſpondeo ſic.C.quando non pet.par.

Item nec præſcribuntur iura limitationis ſecundum Barba. ibi. Allegat glo.quã dicit valde ſing.in l.nemo.ff.de vſucap.pro legat.quæ voluit ſecundum eum , quod ille qui nõ eſt filius legitimus:ſed inceſtuoſus,nullo tempore præſcribit iura legitimorum:vnde etiam ſi per mille milia annorum ſtaret in quaſi poſſeſſione legitimitatis : non propter hoc præſcriberet iura legitimi filij. Quia temporis diſcurſus non poſſet hoc operari: vt latius per Barba.in præallegato conſil.prope.fin.

Vltra quem addo expreſſe Bald.in l.nullo.in j.oppo.verſicu. Sed pone.C.de rei vendi.vbi dicit. Sed pone quod aliquis per ſpacium.xxx.ann.putauit ſe legitimum : cum non eſſet : nunquid per hoc præſcripſit legitimitatem? Dic quod nõ.imo adhuc opus eſt quod legitimetur à principe per d.l.qua in prouincia.§.diuus.ff.de ritu.nupt.& pulchre eundem Bal.in rubri. extra de præſcrip.ad fin.commen.dicentem quod filiatio præſcribi

ſcribi non poteſt, quia naturæ non congruit. Nec etiam poteſt vllo temporis tractatu ſpurius fieri legitimus: quia eſt de reſeruatis principi, & reſeruata principi, præſcribi non poſſunt: ſed neceſſaria eſt diſpenſatio: vel priuilegium principis: per text. peregrinum. ſecundum Bald. in dicta l. qua in prouincia. §. diuus.

Vigeſimooctauò & vltimo not. duas regulas ad ſciendum quæ res poſſint præſcribi: vel non.

54 † Prima regula eſt, quod cuius rei non poteſt quis fieri dominus per traditionem factam à domino, eius rei præſcriptio non procedit. Hanc regulam tradit Bald. in d. rub. de præſcript. col. fi. verſic. item ſcias.

55 † Secunda regula eſt, quòd quædam ſunt quæ de iure communi non poſſunt poſſideri. & illa non poſſunt præſcribi. Fallit ſi talis eſt titulus, ex quo ſurgat habilitas poſſidendi & bona fides. vt in c. j. de præſcript. in vj. & omne quod non poteſt poſſideri niſi à certa qualitate perſonarum, puta, decimæ in parochia aliena non cadit ſub iſta regula. Item ea quæ non ſunt in commercio noſtro: vt res ſacra, & liber homo: præſcribi non poſſunt. ff. de verb. ſign. l. alienationis. ea vero quæ poſſunt poſſideri cum ſuis modis & temporibus: præſcribi poſſunt. & de his non loquitur. c. j. de præſcrip. in vj. hæc ſunt verba Bald. vbi
56 ſuprà. Adde pro complemento materiæ. † an & quando terminus hominis ſtatuti currat vbi diſputatur ſuper aliquo incidenti. Bart. not. in l. ij. §. nõ ſolum. ff. ad Ter. Bal. in l. ſi cum ipſe per illum text. ff. de excuſ. tut. & per Iaſo. poſt alios in l. contra maiores. in fi. com. C. de inoffi. teſt. per illum text. vbi eſt caſus quòd donec pendet quęſtio ſuper falſitate teſtamenti non currit tempus quinquennij datum ad intendandum quærelam, & pulchrè do. Georg. nat. in repe. cle. ſæpe. §. & quia. col. ij. de verbo. ſignifi. vbi adducit bonas deciſ. Felin. in l. licet cauſam. col. ix. & x. de probatio.

ADDITIO.

a Facit tex. in l. j. §. fi. de acquiren. poſſeſ.

b Quod præſcriptio in dote currat mulieri: viro vergente ad inopiam: vide Cuma. conſil. xcij. viſo ſupraſcripto caſu.

c Hinc dixit Paul. de Caſtr. conſil. cccxcj. viſis dubiis profeſſis. col. j. verſicu. Bald. tamen in antiqui. quod id quod non eſt in actu & potentia præſcribi non poteſt.

Add

d Adde Paul.de Caſtr.conſil.ccxc.viſis his.col.iij.in antiq.

e Adde Bald.latè in c.cum non liceat.de præſcrip.& ibi ponit quid ſi quis impeditur agere facto ſuo:quia non implet ſi non facit quod debet currit præſcriptio & dat multa exempla.& Bal.in conſil.ccxcij.ſuper eó.de quo in iij.volu.

f De hoc dictum fuit in iiij.parte princip.col.lvij.& vide per Paul.de Caſtr.conſil.ccxciiij.ego Paulus Bertachi.in reperto. in verbo præſcript.vj.col.ij.verſic.præſcriptio contra ignorantem.& quatuor verſi.ſeq.& quando concedatur reſtitutio contra præſcriptionem Bertachi.in repert.in verbo reſtitutio contra præſcriptionem.per totum.

g Adde Bal.in conſil.ccxcij.ſuper eo.&c.in iij.volumi.

h Quod præſcriptio currat minori & eccleſiæ ſalua reſtitutione.vide per Specul.in titul.de reſtitutio.in integrum in ſecunda,parte verſicu.hoc autem.& verſicul.ſequent.& §.primo verſicul.in reſtitutione. Bald.in l.cum notiſsimi.in princip.C. de præſcriptio.xxx.ann.& quando præſcriptio currat contra minorem & pupillum: vide per Aret.in §.res fiſci.circa fin.inſtitut.de vſucap.Paul.de Caſtr.conſil.ccxcvij.venditio iſta Bal. in l.non eſt.in j.lect.C.qui non obſt.long.temp.præſcrip.Bertachi.in repertorio in verbo præſcrip.vj.verſic.præſcript.ij.&c.

i Quod minor reſtituatur aduerſus præſcriptionem longiſsimi temporis.vide per Alex.conſil.lxxxj.reuocatur in dubium. col.ij.vltra medium.v.volu.

SVMMARIVM.

1 Præſcriptio quando dicatur dormire? & nume.ſeq.

3 Tempore hoſtilitatis non currit,ſed dormit præſcriptio,non tamen interrumpitur ita quod finita hoſtilitate tempus ſequens continuatur cum præcedenti.

4 Caſus quo non obſtante guerra & hoſtilitate currat præſcriptio.

5 Tempore vehementis peſtis dormit præſcriptio.

Peſtis eſt bellum diuinum.

6 Defectus iudicis, vel rei facit præſcriptionem dormire: ex quo ius non redditur.

7 Eccleſia vacante non currit contra eam præſcriptio.

8 Imperio vacante non poteſt contra imperium præſcribi.

9 Tempore ſchiſmatis an præſcriptio currat contra Romanam eccleſiam.

10 Tempore dato heredi ad conficiendum inuentarium pendente non currit præſcriptio.

Præſcrip.

11 *Præſcriptio.xxx.ann.in pupillo tempore pupillaris ætatis tanquàm odioſa dormire cenſetur.*

12 *Tempus appellationis proſequendæ an currat durante compromiſſo?*

13 *Rector quibus caſibus, & quas præſcriptiones poſsit interrumpere?*

NVnc venio ad ſecundam partẽ huius ſextæ partis principalis: in qua videndũ eſt, quando præſcriptio dormiat?

1 † Pro cuius euidentia præmitto, quòd dicitur tunc præſcriptio dormire, quando ſemel fuit inchoata. & propter aliquod ſuperueniens ceſſat: quia nõ conquaſſatur tempus præcedens. & ſic non interrumpitur: ita quòd finito impedimento tempus ſequens continuabitur cùm præcedenti. & perficitur præſcriptio ſubducto illo tempore de medio: quod ſecus eſt: quando interrumpitur: quia tunc totum præcedens tempus conquaſſatur: vt dicetur in ſequenti parte. & dixi ſuprà in princip. huius vj. partis princip. ita declarat gloſ. not. in l. ſicut. in gloſ. magna in verbo. ſeruanda. C. de præſcri. xxx. ann. dicens, quòd vbi præſcriptio dormit, & poſtea ſe excitat: coniungit tempus ſequens præcedenti: ſed interruptio ex toto rumpit: vt non reintegretur poſtea tempus. & declarant Imol. & Paul. de Caſtr. in l. naturaliter. col. vlti. ff. de vſucap. vbi dicunt, quòd in caſibus in quibus præſcriptio dormit, interim non currit: ſed coniunguntur poſtea tempora: ſubducto illo tẽpore de medio. & illud poteſt eſſe paruum, vel magnum ſecundum diuerſitates caſuum. & Bald. in l. cum notiſſimi. §. imo. col. ſi. verſi. attende tamen. C. de præſcript. xxx. ann. vbi dicit, quod præſcriptio dormiens propriè non interrumpitur: ſed continuatur ceſſante impedimento primum tempus cõſequenti. Sed interrupta debet de nouo inchoari.

2 Aliquos igitur caſus: † in quibus præſcriptio dormit enumerat gloſ. in c. cum non liceat. de præſcri. & in c. prima actione. xvj. q. iij. & practi. Papien. in forma reſponſio. rei conuen. in verbo exceptionem præſcriptionis: inculcando caſus in quibus præſcriptio dormit: cum caſibus, in quibus non currit, idest non inchoatur.

Sed ego diſtinctè proſequar tãtum caſus, in quibus dormit: cum alij caſus in quibus non currit: fuerint in præcedenti parte ſeriatim recitati.

3 Primus † caſus in quo præſcriptio dormit: eſt tempore hoſtilitatis. tunc enim præſcriptio non currit: ſed dormit. non tamen

interr

interrumpitur: ita quòd finita hoſtilitate tempus ſequens continuabitur cùm præcedenti. & ſic perficietur præſcriptio ſubducto illo tempore de medio. Caſus eſt in c. ex tranſmiſſa. & ibi notant Inno. & cano. maximè Panor. in vlti. no. de præſcrip.

Et habet locum ſecundùm Inno. quem refert Panorm. non tantum ſecundùm canones: ſed etiam ſecundum leges & in laicis: ſiue vna die: ſiue pluribus annis hoſtilitas regnauerit. nam ſemper hoc tempore præſcriptio dormitabit. & hoc tempus quandocunque magnum ſiue modicum de medio ſubducetur: & ita firmat Bart. in l. naturaliter. colum. penul. vel vlti. verſicu. quæro an iſta vſucapio. ff. de vſucap. dicens quòd licet in aliis caſibus quibus quis impeditur præſcriptio currat contra impeditum: ſed reſtituitur: vt toto tit. ff. ex quib. cau. maximè in l. ſed & ſi per prætorem. in prin. & in §. ſed ſi feriæ. tamen iſto caſu ipſo iure non currit præſcriptio, ſed dormit: quod dicit Bar. eſſe notandum. Addo Pau. de Caſt. conſil. ccxcj. in quæſtione quæ vertitur. verſic. quarto quia. & conſil. ccxc. viſis his. col. iiij. in prin. verſi. item poſito. & conſi. ccxciij. viſo puncto & dubio. col. ij. verſi. nec obſtant. in antiq. not. Bald. in l. cum notiſſimi. §. imo. ad ſi. ij. col. C. de præſcrip. xxx. an. Alex. cõſ. lxxxj. reuocatur in dubium. vlti. colũ. circa med. v. col. Petrus philip. Cor. conſi. xcij. licet in præmiſſa conſultatione. ſecunda col in fin. iiij. volum.

Amplia iſtam concluſionem vt procedat: nedum tempore durantis belli: ſed etiam poſt. Nam contra populum hoſtilitate deſtructum non currit præſcriptio. Ita concludit Bald. conſi. ccclviij. proponitur quod quidam. verſi. iij. quæritur. j. volu.

† Limitatur iſta concluſio: niſi quis poſſet ire ad locum in quo redditur ius tranſeundo per hoſtes cum ſaluo conductu: quia tunc non obſtante guerra, & hoſtilitate currit præſcriptio: vt late per Felin. in d. c. ex tranſmiſſa. col. ij. ver. quod autem dictum eſt de hoſtilitate. & in c. accedens. el. ij. col. j. & iiij. vt lit. non conteſta. & Aret. conſi. xvj. præſuppoſitur in facto. vbi plene tradunt de materia ſecuritatis, ſeu ſaluiconductus: de qua per Bartol. & Imol. in l. is qui reus. col. penul. & vlti. verſic. vlterius quidam determinant. ff. de publ. iu. & per Bartol. in l. j. ff. ad l. Iul. ma. & vtrobique per Alexan. in apoſt. & Iaſ. in l. j. col. iij. in fin. ff. qui ſatiſd. cog. & ibi habetur quid ſit ſecuritas: & quis poſſit illam concedere: & quid operetur. & per Aret. § præterea. ij. colũ. vij. inſti. de actio. & lattiſſime per d. Vital. in ſuo tract. clauſu. ſub clauſula. Nil nouari ſecuritate pendente: & in his

locis traditur an aliquo caſu poſſit talis ſecuritas infringi?

5 Secundus. † Caſus in quo præſcriptio dormit : eſt tempore peſtis : quando eſt tanta, quòd ius non redditur : quia bonum eſt argumentum de bello ad peſtem: quæ dicitur bellum diuinum : ſecundùm Bart. in d.l.naturaliter.colum.vlti.verſi.idem fortè. & Bald. in l.cùm notiſſimi. §. imo. colum.ij. ad fin.C.de præſcriptio.xxx. ann. Not. Alexand.conſil.lxxxj.reuocatur in dubium.vlti.col.v.volu. Sequitur Panor. in d.c. ex tranſmiſſa. col.j.qui ampliat iſtam concluſionem procedere : etiam ſi ius reddatur in loco peſtis ſeu mortalitatis : ſi actor erat abſens propter timorem. quia peſtis multum ſeuiebat in loco. dicit tamen Panorm.quòd tunc præſcriptio currit : ſed datur reſtitutio per notata per Barto.in l.de ætate.ff. ad Treb.in fin.quàm legit cùm.l.recuſare.§.fin.& ibi latè per Alexan.col.ij.& iij.qui limitat poſt Ioan. Andr. & alios in c. cum dilecti. de dolo. & contu.niſi in loco redderetur ius tempore peſtis : vt plerunque fit in Romana curia. poſtea refert in contrarium Panorm. vbi ſuprà.& in d.c.cùm dilecti.vbi Panor.diſtinguit:& eius diſtinctionem ſequitur Alexand. de quo dic : vt per Felin. in dicto capitulo ex tranſmiſſa.circa finem.j.colum. verſic.ad illud. de peſte.&c.

Et quòd procedat argumētum de bello ad peſtem : & quòd æquiparentur : addo Bart.in l.j.ff.de bon.poſſ.quæ ex teſta.mi. Alexan.in l.fi.col.ij.C.de teſta.& in l.ij.§.ſi quis in iudicio.circa prin.ff.ſi quis cau. vbi alleg. duas bonas glo.iuris canonici. & in conſi.xxx.ponderatis narratis. j.col.v.volu.

6 Tertius. † Caſus eſt ſecundùm Innocen.in d.c.ex tranſmiſſa.in quo præſcriptio iam inchoata non currit : ſed dormit : vbi ius non redditur propter defectum iudicis, vel rei : per text. in l.ſed & ſi per prætorem.per to. vſque ad §.quoties.ff.ex qui. cau.ma.

Limitantur prædictæ concluſiones, ſeu prædicti tres caſus ſecundum Inno.in d.c.ex tranſmiſſa. vt procedant, dummodo actor doceat ſe voluiſſe agere:ſed non potuiſſe propter cauſas prædictas, vel alteram ipſarum impeditum : vt quia ius non reddebatur in loco propter hoſtilitatem, vel peſtem: vel quia propter iudicis defectum non potuit ius ſuum proſequi.d.l.ſed & ſi per prætorem. Et vtile eſt ſecundum eum, quòd ſuper hoc impeditus proteſtetur ad formam. l. vt perfectius. C. de annal. excep. Refert & ſequitur Panorm.in dicto capitulo ex tranſmiſſa.colum.j.

Et

Ex quo infert, quòd non ſufficit probare impedimentum affuiſſe, niſi doceatur quòd tale impedimentum fuit cauſa non agendi. iuxta not. in l. qui commeatus. in princip. ff. de re mili. & per Bart. in l. ij. §. quòd diximus. ff. ſi quis cau.

De quo dic vt ibi latè per Alexand. & Iaſon. & latiſſimè per Felin. in dicto cap. ex tranſmiſſa. colum. ij. & iij. Et ibi habetur de modis probandi impedimentum: de quibus pulchrè tradit Bald. in l. j. C. de dila. cùm concor. de quibus per Alexan. in d. §. quòd diximus.

Et prædictam limitationem firmat in terminis. dom. Petrus Philip. Cornel. conſil. cclxxvij. ad euidentiam. vlti. colum. iiij. volumine.

7 Quartus. † Caſus eſt comprehendens in ſe multos alios:
a cùm eccleſia nullum habet prælatum, vel inutilem a ad agendum: & ſub iſto compræhenditur tempus vacationis eccleſiæ: qua vacante non currit præſcriptio contra eam. cap. j. cap. de quarta. & cap. auditis. de præſcriptio. tempus excommunicationis: ſuſpenſionis: vel captiuitatis ipſius prælati. Tempus prælati dilapidantis ſeu male alienantis bona eccleſiæ vt in c. ſi ſacerdos. xvj. q. iij.

Et de his omnibus eſt bona gloſ. in dicto cap. j. actione. xvj. quæſtio. iij. not. Panorm. in d. c. ex tranſmiſſa. circa princ. col. ij. verſi. tertius caſus.

Et vltrà eum, quòd præſcriptio dormiat contra eccleſiam
b vacantem: b tenet Bart. in dicta l. naturaliter. colum. vlti. verſi. item reperio. vbi dicit, quòd licet eccleſia habeat iconomum: tamen vacare dicitur. Et not. Felin. in dicto cap. j. colum. j. & ij. de præſcriptio. qui declarat: quot modis eccleſia dicatur vacare: vel quaſi.

Amplia iſtam concluſionem, quòd præſcriptio non currit ſede vacante: vt procedat: nedum in bonis proprijs: quæ ſunt de menſa ſedis vel prælati: ſed etiam in bonis communibus prælato & capitulo. Ita Panorm. in cap. de quarta. colum. j. de
8 præſcriptio.

† Amplia ſecundo: vt procedat etiam in imperio: ſecundum Barto. vbi ſupra dicentem, quòd vacante imperio præſcriptio non currit contra imperium: licet eccleſia, ſeu Papa in adminiſtratione ſuccedat in temporalibus pro tempore quo vacat. Placet ex ſuſcepto. de fo. compe. quia tempus vacationis debet ſubduci de medio. not. Felin. in dicto c. j. circa fin. ij. col. & in prin. iij.

Hinc infert Barto. contra ciuitates Italiæ : quæ prætendunt præſcripſiſſe merum imperium : & regalia contra imperium. De quo vltimo:quomodo talia iura poſſint præſcribi aduerſus imperium : latè dixi ſuprà in ij. parte.v.partis princi.

9 Quintus. † Caſus eſt tempore ſciſmatis:quia tunc non currit prçſcriptio contra eccleſiam Romanam.c.cùm nobis.& ibi plenè not.Cano.de præſcript.

Sextus. Caſus eſt vltra Panor. & Cano.in d.c.ex tranſmiſſa, tempore tyrannidis. Quia tunc præſcriptio dormit:ſicut tempore hoſtilitatis:ſecundùm Bart.in tracta.de tyranni.q.vij.Refert Alex.in d.l.naturaliter.in apoſtil.ad Bart.

10 Septimus. † Caſus eſt in l.fi.§.donec.C.de iur.delibe.videlicet pendente tempore dato hæredi ad conficiendum inuentarium. Quia ſicut non tenetur hæres reſpondere creditoribus hæreditariis:ita ipſis ſi currit interim tempus licet præſcriptio eſſet inchoata per defunctũ:ex quo interea non poſſunt agere: & ibi notant Pau.de Caſtr.& domi.Alex. Addit Paul.ibi alium caſum:ſcilicet in l.ea quæ.in fi.C.de temp.in integ.reſti.peten. videlicet contra hæreditatem iacentem. Sed non procedit:vt ibi dicit Alex.Nam tunc præſcriptio impeditur inchoari,& ſic non dormit. Et ſi fuerit inchoata cùm defuncto:perficitur hæreditate iacente:vt dixi in præcedenti parte.in xxv.caſu.

11 Octauus. † Caſus eſt,in pupillo, quo ad præſcriptioné. xxx. annorum : quæ tanquàm odioſa dormit tẽpore pupillaris ætatis:licet inchoata cùm defuncto,l.ſicut.C.de præſcri.xxx.ann. Sed alia præſcriptio minoris temporis ita currit pupillo : ſicut adulto : ſalua reſtitutione : vt latè dixi in præcedenti parte.in xxiij.caſu.

12 Quoſdam † alios caſus:in quibus præſcriptio dormit : colligit Pau.de Caſt.in d.l.naturaliter. ſed in caſu authen.ſi tamen. C.de temp.appel.& in cle.quandiu.eo.tit. vbi tempus appellationis proſequendæ non currit durante compromiſſo. Item durante pacto facto de non agendo vſque ad certum tempus. Vel ſi forte quis impediatur agere ad tempus propter induſias à principe conceſſas : vt in caſu.l.quotiens.& ibi no.Cyn.C.de præci.impe.offi. Nam tale tempus ſubducitur de medio. & interim præſcriptio dormit:per reg.quòd non valenti agere.& de qua plenè dixi in præcedenti parte.in xxij.caſu.

Quatuor alios caſus ſatis impertinenter addit Panor. in d. c.ex tranſmiſſa.in quibus dicit prçſcriptionem dormire:videlicet cùm quis de iure impeditur agere : vt in filiofamilias vienti

uente patre. In vxore conſtante matrimonio. in pupillo durante pupillari ætate. Item in rebus, quæ debetur ſub conditione. Item tempore feriarum repentinarum. Et in abſente reipublicæ cauſa.

Et his duobus vltimis caſibus : licet currat præſcriptio:datur tamen reſtitutio : vt ibi latius per eum.

Sed iſti caſus non conueniunt : ſed cadunt potius ſub præcedenti parte, quando præſcriptio non currat. Nam impedito impedimento iuris nunquàm currit præſcriptio:cùm non poſſit agere. Et ſic non poteſt dici, quòd dormiat : ex quo nunquam incœpit currere. Impedito autem impedimento facti bene currit, & ſic non dormit:licet detur reſtitutio. Et conſequenter prædicti caſus nō adaptantur ad propoſitum excepto in pupillo: vt dixi ſuprà,& hoc ſentit apertè Bart.in d.l.naturaliter.col.vlti.vbi poſt enumeratos aliquos caſus,in quibus præſcriptio dormit : ſubdit hæc verba. prædicta omnia quæ dixit: reſpiciunt præſcriptionem iam incœptam. Quæ autem impediant preſcriptionem inchoari:hic non examino. Sed in prædictis caſibus impeditur præſcriptio inchoari:ergo non poteſt dici, quod dormiat. Sed potius dicitur non currere:quia non inchoata.

13 Notandum tamen eſt,quòd in omnibus caſibus,in quibus dictum eſt præſcriptionem dormire:poteſt actor:ſi vult interrumpere præſcriptionem.iuxta.l.vt perfectus.C.de ann.excep. Et licet hoc non faciat:tamen præſcriptio dormit in dictis caſibus:donec ceſſet impedimentum : vt per Panor.poſt Imol.in d.c.ex tranſmiſſa. ad fi.com.Imol.& Ro. in d.l.naturaliter.col. viij.& ibi Mod.col.viij.

Vltimo quæro. Pro huius materiæ complemento : vt ſciatur quando præſcriptio dormiat , an tempus præſcriptionis ſit vtile,vel continuum?

Iſtam q.plene examinaui. ſuprà in j.parte iiij. partis princi. colum. vij.in vj.quæſtio.

ADDITIO.

a Nota quòd paria ſunt eccleſiæ nullum habere prælatum vel inutilem. Adde text. de hoc in cap. inter corporalia. verſi. ſed neque. de tranſla. epi.bene facit gloſſ.not. in l.fin.in glo.ij. C. de [illegible] gia.& faciunt plene not.per Ange.Aret.in tract.malefic. [illegible] o.in ver.membrum.

b Vide per Bertachi.in reper.l.verbo præſcriptio ſeptimo verſi. præſcripto.ſede vacante.

SVMMARIVM.

1 *Præſcriptio quando & qualiter interrumpi dicatur?*

2 *Interruptio præſcriptionis principaliter fit duobus modis.*

3 *Præſcriptio quando dicatur naturaliter interrumpi?*

4 *Præſcriptio qualiter interrumpatur reſpectu poſſeſſionis: quæ ſemper eſt neceſſaria in præſcribendis rebus corporalibus?*

5 *Poſſeſſio multis modis interrumpi, ſiue amitti dicitur.*

6 *Amiſſione poſſeſſionis ciuilis interueniente interrumpitur præſcriptio naturalis.*

7 *Concluſio illa, quòd quomodocunque deſinat poſſeſſio, interrumpitur præſcriptio, quo caſu non procedat?*

8 *Defectus poſſeſſionis non interrumpit præſcriptionem, quando modicum tempus ſupereſt ad præſcriptionem.*

9 *Reſtitutio præſcribenti an detur aduerſus interruptionem præſcriptionis?*

Contra interruptionem præſcriptionis quæ fit per inundationem fluminis, vel aliter abſque facto & culpa præſcribentis: dabilis eſt reſtitutio in integrum.

10 *Reſtitutio contra interruptionem præſcriptionis vbi non eſt ius quæſitum non datur pro conſequendo lucro cum iniuria alterius.*

11 *In præſcriptione longiſſimi temporis oportet vltimam diem ex toto eſſe completam.*

12 *Præſcriptio inchoata per defectum perficitur per hæreditatẽ iacentem ſine poſſeſſione.*

Poſſeſſio eſt facti & animi.

13 *Defectus poſſeſſionis licet interrumpat præſcriptionem non tamen interrumpit defectum tituli præcedentis.*

14 *Re poſſeſſa ſub vniuerſitate an interrumpatur præſcriptio?*

EXpedita ſecũda parte huius ſextæ partis: in qua viſum eſt: in quibus caſibus & quãdo præſcriptio dormiat. Venio ad tertiam partem ipſius ſextæ: in qua videndum eſt qualiter præſcriptio interrrumpatur?

Iſtam materiam interruptionis valdè profundam plenè tradunt gloſ. & omnes Cano. in c. illud. vbi eſt text. de præſcript. Barto. & doct. in l. naturaliter. vbi text. principalior. ff. de vſucap. glo. & doct. in l. cum notiſſimi. in princ. & in §. imo. C. de præſcript. triginta

triginta anno.& in l.ſicut.& ibi gl.ſuper verbo. per executorē. eod.titu.Barto.poſt glo.in l.fina.in princip.& ibi latè Alexand. & Moder.ff.de eo per quem fac.erit. Areti.& Iaſ.in §.pœnales. circa fi.inſti.de act.cum concor.de quibus infrà.

Et ſubdiuido hanc partem in quatuor partes.

In prima videbimus:qualiter præſcriptio interrumpatur naturaliter.

In ſecunda:qualiter interrumpatur ciuiliter.

In tertia : qualiter interrumpatur præſcriptio iurium incorporalium:vt ſeruitutis,& libertatis.

In quarta & vltima : quis ſit interruptionis effectus.

1 Et pro introductione huius materiæ præmitto. Quod tunc dicitur præſcriptio† interrumpi : quando iam fuit inchoata:& aliquo ex modis de quibus infrà definit:ita quod totum tēpus præcedens conquaſſatur.adeo quod opus eſt illam de nouo inchoari ex integro:& erit neceſſarius idem curſus tēporis , qui primo requirebatur : vt infrà dicetur: & dixi ſuprà in prima & ſecunda parte poſt Pan.in c.cum non liceat.col.ij.de præſcrip. & declarat idem Panor.in c.illud.col.j.eod.titu.quādo dicatur præſcriptio non currere:quando dormire:& quando interrūpi. Et fuit dictum ſuprà in princip.huius ſextæ partis. Et declarat Imo.& Paul.de Caſt.in d.l.naturaliter.colum.vlti.vbi declarat Imo.quomodo perpetuatio actionis differt ab interruptione. Et dicam infrà loco ſuo : & Alex.in l.fina.in princip.col.ij.ff.de eo per quem fac.erit.Bal.in l.cum notiſſimi.§.imo.col.fin.verſi. attende.C.de præſcrip.triginta anno.

2 †Et quod præſcriptio interrupta debeat de nouo inchoari probat text.in l.ſi ædes.§.libertas.& ibi not.Bal.ff.de ſer.vrb.præd.

3 †Secundo præmitto, quòd interruptio præſcriptionis fit principaliter duobus modis.ſcilicet naturaliter & ciuiliter.& ſic duplex eſt interruptio naturalis & ciuilis:vt declarat gl.magiſtra. in d.l.cū notiſſimi.§.ſed & ſi quis.in verbo innouata.& ibi Sali. legens illum.§.cum §.imo:col.ij.verſic.quæro.cum glo.fina.

†Naturaliter dicitur præſcriptio interrumpi: quando deficit aliquod de requiſitis ad ſubſtantiā præſcriptionis. Nam quandoque in præſcriptione requiruntur tria : vt in vſucapione vel præſcriptione longi temporis,poſſeſſio,titulus,& bona fides.l. j.& ibi not.Barto.C.de vſuca.tranſfor.

Et de iure canonico:vbi præſcriptio eſt contra ius requiritur titulus,bona fides,& poſſeſſio quadraginta anno.c.j.de præſcri. in texto.

Quandoque vero requiruntur duo: vt de iure ciuili in præſcriptione longiſſimi temporis.triginta annor.in qua ſufficit poſſeſſio cum bona ſide abſque titulo ad acquiſitionem dominij vtilis.l ſi quis emptionis.§.j C.de præſcript.xxx.anno.l.: de iure canonico requiritur regulariter tempus quadraginta anno.ſeu poſſeſſio tanti temporis cum bona fide abſque titulo: quando prę̨ſcriptio nõ eſt contra ius.c.de quarta.& c.ſi diligenti.& ibi plenè no.de præſcript.

Quandoque vnum tantum requiritur:vt in præſcriptione longiſſimi temporis inducta in odiũ negligẽtis, in qua de iure ciuili ſufficit ſolus curſus tanti temporis in perſonalibus, & in realibus ſola poſſeſſio triginta annorum etiam cum mala fide: vt præſcribens ſit tutus exceptione: licet non præſcribat dominium, nec habeat actionem,ſi cadit de poſſeſſione.d.l.ſi quis emptionis.§.j.& l.cum notiſſimi.C.de præſcript.xxx.anno. Et late declaraui in vj.q.ij.partis.j princi.vnde ſi aliquod de requiſitis deficiat,dicitur præſcriptio naturaliter interrumpi.

Ciuilis interruptio eſt quãdo præſcriptio interrumpitur per actum ciuilem:vt per citationem,vel litis conteſtationẽ:prout declarat gloſ.in d.l.cum notiſſimi.§.ſed & ſi quis.& latius dicetur infrà.

4 His præmiſſis quæro primò † qualiter præſcriptio interrumpatur reſpectu poſſeſſionis,quę ſemper eſt neceſſaria in prę̨ſcribendis rebus corporalibus.l.ſine poſſeſſione.ff.de vſucap.& c. ſine poſſeſſione.de regu.iur.in vj.vel quaſi poſſeſſio in iuribus incorporalibus,realibus:aut mixtis: vt ibi per Dyn.dixi plenè ſuprà in tertia parte prin.

Reſpondeo breuiter,quod ſi deficiat poſſeſſio,ſiue interrumpatur,quod prę̨ſcriptio ipſa eſt interrupta,& iſta appellatur interruptio naturalis. Nam amiſſa poſſeſſione præſcriptio interrumpitur,adeo quod tempora præterita nihil proſunt.

5 † Dicitur autem interrumpi, ſiue amitti poſſeſſio. a multis
a modis,vt cũ quis de poſſeſſione vi deiicitur. Vel alicui res mobilis eripitur:vt dicit text.in l.naturaliter.ff de vſuc.Vel etiã ſi præſcribens ſine vi cadat à poſſeſſione.Nam quomodocunque deſinat poſſidere præſcriptio interrumpitur: vt dicit gloſ.ij.in d.l.naturaliter.

Perditur etiam poſſeſſio & ſic interrumpitur præſcriptio per inundationem maris, vel fluminis: iuxta text.in l.iij §.Labeo. cum ibi plene no.ff.de acquir.poſſeſ.

Quod ſumita notabiliter tribus modis:vt ibi per Alex.& Iaſ. & decius

& declara vt pulchre per Feli.poſt Bald.in d.c.illud.col.prima.

Idem ſi res efficiatur ſacra, vel religioſa, & ſic deſinat eſſe in commercio: quia ex quo tales res nō poſſidentur: ſed eo modo poſſeſſio amittitur.l.qui vniuerſas.§ j.ff.de acquir.poſſeſ.poſſeſſio interrumpitur.d.l.naturaliter.& ibi Barto.circa fi.iij.col. verſ.quarto ex defectus rei.vbi dicit,quòd ſiue res deficiat ciuiliter: quia efficiatur ſacra vel religioſa: vel ſeruus fiat liber.ſiue deficiat naturaliter:qui. extinguatur:ſicut poſſeſſio amittitur: ita præſcriptio interrumpitur.vt ibi.& d.l.qui vniuerſas.per totam.l.& l.pe.ff.pro dona no.Panor.in d.c.illud.circa fin.

Quod limitat Cu ma.in d.l.naturaliter.procedere quádo res fit in totum extra commercium noſtrum, vt in re ſacra, vel religioſa.Secus ſi reuocabiliter:vt ſi res fiat dotalis poſt inchoatã præſcriptionem, quia non ſemper durabit dotalis:& poteſt de facili deſinere illa qualitas. Tunc enim talis defectus ſuperueniens præſcriptionem non interrumpit.vt eſt caſus in l.ſi fundum ff.de fun.dota.refert do.Clau.in d.l.naturaliter. colum.v. circa med.

Et vltra eos ratio eſt in prõptu.quia licet res fiat dotalis non perditur poſſeſſio.& ſic nõ interpellatur præſcriptio inchoata. Non enim reperitur quod res dotalis ſit prohibita poſſideri, vt eſt in re ſacra, vel religioſa.

Et his caſibus dicitur interruptio naturalis:quia deficit vnũ de ſubſtantialibus præſcriptionis, videlicet poſſeſſio.

6 Et hæc interruptio naturalis propter defectum poſſeſſionis prodeſt:nedum interrumpenti,ſed omnibus.d.l.naturaliter.

† Primo limita iſtam concluſionem, vt procedat, quando interuenit defectus ſiue amiſſio poſſeſſionis ciuilis:quæ ſola cauſat præſcriptionem.vt no gloſ.& communiter doct.in l.iij.§.ex contrario.ff.de acquir.poſſeſ.& in l.j.C.de ſer.fug. Sed defectus poſſeſſionis naturalis tantum nõ interrumpit præſcriptionem. l.cum fundum.in princip.ff pro empto.l.ſi id quod §.fin.ff.de acquir.poſſeſ.cum.Bart.in d.l.naturaliter.col.iij.verſ.tertio requiritur.vbi limitat non procedere quando ſola naturalis ſufficeret ad præſcriptionem, vt in vſufructuario.

Sed in hoc erra. Barto.quia licet vſusfructuarius non poſſideat fundum niſi naturaliter:tamẽ ipſum ius vſusfructus poſſidet ciuiliter & naturaliter: vt no.Bart.& docto.in l.naturaliter. in princip.ff.de acquir.poſſeſ & ſic ciuilis ſemper eſt illa, quæ cauſat præſcriptionem : vt concludunt Alexand.& communiter docto.in d.§.ex contrario.reprehendentes Barto.ibi.

8 † Secundò limita prædictam concluſionem, vt nõ procedat quando quis vere deſiit poſſidere, fingitur tamen poſſidere, vt in capto ab hoſtibus, & re peculiari per ſeruum poſſeſſa: quia licet ipſe verè deſinat poſſidere, tamen præſcriptio non interrumpitur, ex quo fingitur poſſidere fauore ſui. l. pen. ff. pro dona. & l. ſi is qui pro emptore. ff. de vſucap. ſecundum Bart. in d. l. naturaliter. col. iij.

Et ſic prædicta concluſio debet intelligi quando quis priuatur poſſeſſione actu, & habitu, alias ſecus: vt in d. l. ſi is qui pro emptore. ita dicunt Angel. & Imo. in dicta l. naturaliter. column. ſecunda. & hoc eſſe de mente Dyn. in c. ſine poſſeſſione. de reg. iur. in ſexto.

8 † Tertiò limita, vt non procedat quando modicum tempus ſupererat ad præſcriptionem: quia tunc defectus poſſeſſionis non interrumpit præſcriptionem. text. eſt no. in l. rerum mixtura §. Labeo. ff. de vſucapio. ſecundum Barto. in dicta l. naturaliter. colum. tertia. qui aſſignat rationem. quia ibi modicum tempus ad vſucapionem ſupererat: & quia quis rem illam ſub vniuerſitate poſſidebat.

Sed Dy. in l. qui fundum. §. qui bona fide. ff. pro empto. quem referunt Alexand. & docto. in l. tertia. §. Labeo. ff. de acquirend. poſſeſſio. dicit, quòd quando eſt interrupta præſcriptio amiſſione poſſeſſionis ad cuius perfectionem pauci dies reſtabant: tunc conceditur reſtitutio. Et ſic interrupta eſt præſcriptio, quàmuis reſtitutio concedatur. Et pro iſta opi. facit bona gl. in l. prima. § qui autem vi. in verbo. habiturus. ff. de vi & vi arma. quæ ad hoc allegat bonum text. in l. ſi fundum. in ſi. ibi. pla ne ſi pauciſſimi dies reſtabant. ff. de fun. dota. vbi videtur probari, quod præſcriptio inter pauciſſimos dies perficienda habetur pro iam perfecta. Et illum text. ad hoc reputat valde no. Bald. in c. finali columna quarta de præſcriptio. dicens, quod propter modicum momentum quod reſtabat non vitiatur longi temporis tractus. Sed ille text. hoc non probat. vt ponderat Iaſ. in dicto §. Labeo. qui illum text. ſibi alicubi. licet allegetur per gloſ. præallegatam. Non etiam videtur probare text. in dicta l. rerum mixtura. §. Labeo. vt late per Alexand. poſt Cu. in dicta l. tertia. §. Labeo. ff. de acquiren. poſſeſſio. plene explicantem intellectum illius text. vbi poſt longam diſcuſſionem concludit Alex. hanc opin. Dyn. eſſe communem, quod reſtitutio concedatur aduerſus interruptionẽ, vbi ſupererat pauci dies, ſi. ſecus decem ad complendam præſcriptionem: a qua in præſenti ca. non

cit non eſſe recedendum, quàmuis in caſu.d.l.rerum mixtura.§.Labeo.vſucapio habeatur pro completa abſque reſtitutione quo ad illas res mobiles:de quibus ibi: quia poſſidebantur ſub vniuerſitate edium, licet deſiiſſent particulariter poſſideri per paucos dies ante perfectam vſucapionem, vt ibi latius per eum.

9 † Sed hic quæritur vtrum aduerſus interruptionem præſcriptionis detur reſtitutio præſcribenti, vt præſcriptio nondum completa compleatur, ſi fortè quis amiſit poſſeſſionem per inundationem, vel aliter: & ſic fuit interrupta præſcriptio abſque facto ſuo?.

Gloſ.in d.l.iij.§. Labeo.in verbo deſinere determinat hanc.q.& ex ea colliguntur duæ concluſiones.

Prima concluſio eſt, quòd contra interruptionem præſcriptionis quæ fit per inundationem fluminis, vel aliter abſque facto & culpa præſcribentis, & ſic ex iuſta cauſa datur reſtitutio in integrum vbi agens tractat de damno: quod eſt quando ius eſt iam quæſitum, vt in caſu.l.j.§.ſi quis autem propter.ff. de itine.actuque priua.nam perdere ius quæſitũ eſt pati damnum:vt ibi dicit glo.ordi.& glo.in l.ij.§.j.ff.ne quid. in loc.pub. not. Bald. Ange. Alexand.& alij in l.non amplius.§.fin.per glo. ibi ff.de legat.j.

Hinc eſt quod idem iudicatur de lucro iam quæſito, vel radicato quod de damno.gl.not.in l.quæ fideicom.ff.de leg.ij.& in l.Clodius.ff.de acquirend.hæredi.

10 † Secunda concluſio eſt, quòd contra interruptionem præſcriptionis, vbi non eſt ius quæſitum, non datur reſtitutio pro conſequendo lucro cum iniuria alterius: & ſic vt compleatur præſcriptio non completa, ita decidit gl.in d.§.Labeo.per text. in l.ſciendum.& in l.denique.cum.l.ſeq.ff.ex quib.cauſ.maio. idem tenet gl.in l.ait prætor.§.ſi ei.eo.ti.& in l.i.C.de anna.except.bene facit text.in l.ſi is cui commodata.ad fi.ff de fur.vbi dicitur, quod intereſſe æſtimatur reſpectu damni, & nõ reſpectu lucri.& gl.not.in l.ſi quis vxori.§.ſi ſeruus meus.eo.tit.quæ dicit, quod non habetur ratio lucri, quod eſſet cum iniuria alterius.& ibi not.Bartol.

Et hanc ſecundam concluſionem firmat Bald.in l.j.colum. ij.de anna.except.

Limitatur iſta ſecunda concluſio: niſi interrupta eſſet præſcriptio:ad cuius perfectionem pauci dies reſtabant:quia tunc conceditur reſtitutio:vt prædictum eſt.

Et

Et has concluſiones ſequuntur communiter doc. in d. l. iij. §. Labeo. ff. de acquir. poſ. & ibi latè per Alex. & Moder. & firmat Bal. in l. j. col. ij. C. de anna. except. vbi dicit, quòd concluſio de qua ſuprà proxime, fallit ſolum: vbi agitur contra violentum, & modici dies ſupererant ad præſcribendum: vt not. gl. ſingu. ſecundum eum in l. j. §. rectiſſimè. ff. de vi: & vi arma.

11 † Sublimitatur iſta limitatio, vt nõ procedat in præſcriptione longiſſimi tẽporis triginta, vel quadraginta anno. quia cum ſit mere odioſa, non cõceditur reſtitutio ratione modici temporis reſtantis, vt perficiatur præſcriptio. ita limitat Ludo. Roma. in d. l. iij. §. Labeo. ff. de acqui. poſ. per id quod in ſimili vult gl. in l. vſucapionibus. ff. de diuer. & temp. præſcrip. & gl. in l. iij. §. minorem. ff. de mino. quæ gl. volunt, quod in iſta præſcriptione longiſſimi temporis oportet vltimã diem eſſe ex toto completam, quia eſt odioſa: licet in vſucapione & in aliis præſcriptionibus non odioſis, dies cœpta habeatur pro completa. l. in omnibus. ff. de actio. & obli. & d. l. in vſucapionibus: & in l. vſucapionibus. ff. de vſucap. Et iſtam limitationẽ ſequuntur Alex. & Aret. in d. l. iij. §. Labeo. & ibi Iaſo. ad fi. commen.

Et has concluſiones ſequitur Felin. in c. illud. colum. vltim. verſic. octaua concluſio. de præſcript.

12 † Tertiò principaliter limitatur prædicta cõcluſio, quæ habet, quod ſuperueniens defectus poſſeſſionis interrumpit præſcriptionem: vt non procedat in caſu. l. cœptã. ff. de vſucap. videlicet, in hæreditate iacente: quia præſcriptio inchoata per defunctũ perficitur per hæreditatẽ iacentem ſine poſſeſſione: cum hæreditas tanquam corpus fictũ: & repræſentatum carens animo, & anima nõ poſſideat: quia poſſeſſio eſt facti & animi. Ideo poſſeſſionem non habet: vt dicit tex. in l. j. §. Sceuola. ff. ſi quis teſt. lib. eſſe iuſ. ſun. ſed præſcriptionẽ non cœptã inchoare non poteſt. l. fi. §. fi. ff. de vſucap. Et hoc eſt introductũ iure ſingulari, quod hæreditas iacẽs poſſit complere præſcriptionem: vt dicit tex. in l. iuſto. §. nondum. ff. eo. tit. Has tres limitationes ſuccinctè ponit Bar. in d. l. naturaliter. col. iij. ver. iij. requiritur.

13 † Quartò principaliter limita prædictam concluſionẽ principalẽ, quæ habet quod defectus poſſeſsionis interrumpit præſcriptionem vt procedat quo ad interruptionẽ præſcriptionis: ſed non reſpectu tituli: quia licet defectus poſſeſsionis interrumpat præſcriptionem: non tamẽ interrumpit effectum tituli præcedentis: adeo quod poteſt inchoari de nouo præſcriptio ex illo titulo concurrentibus bona fide & aliis requiſitis: vt etc.

not.in l.ſi is qui pro emptore.§.ſi quis bona fide.vbi Bar.declarat & approbat:& ſequuntur communiter doct.ff.de vſucap.& Bart.in l.cum ſolus.circa medium commen.verſic.ad contraria reſpōde.eo.tit.Et ſequuntur Bal.& Ang.in l.cum notiſsimi.§.imo.C.de præſcrip.xx.ann.allegantes illam gl.pro ſingulari, & limitant, vt procedat reſpectu veri tituli. Secus ratione putatiui:quia licet non interrumpatur titulus verus, interrumpitur tamen titulus putatiuus. Allegant pro hoc caſum ſing.in d. l.cum ſolus.inducendo vt per.d.Alexā.in l.Pomponius.§.ſed & legatario.circa princip.ff.de acquir.poſſeſ.

14 † Quid autem ſi quis non amiſit ex toto poſſeſsionem:quia res non extinguitur:ſed in aliud corpus transfertur,& ſic deſinit poſsidere rem particulariter, & illam poſsidet ſub vniuerſitate·an interrumpatur prǽſcriptio?habetur.in d.l.rerum mixtura.§.Labeo.& per totam.l.ff.de acquir.re.domi.

Et per hæc remanet expedita prima quæſtio, qualiter interrumpatur præſcriptio propter ſuperuenientem defectum poſſeſsionis.

ADDITIO.

a Adde quòd interrupta poſſeſsione non eſt interruptus titulus adeo quòd ex veteri titulo & ex noua poſſeſsione, etiam ſi noua cœperit cum mala fide renouatur præſcriptio.caſus eſt not.in l.ſi is qui pro emptore.§.ſi quis bona fide.ff.de vſucap.& ibi Bart.not.& ſequitur Bal.in rub.de præſcrip.col.penult.circa princip.dicens quòd hoc non reperitur alibi.

SVMMARIVM.

1 *Defectus bonæ fidei an interrumpat præſcriptionem?*

2 *Præſcriptio an impediatur vbi mala fides incæpit in perſona ſucceſſoris, & bona fides erat in perſona autoris?*

3 *Dubitatio ſeu titubatio ſuperueniens de vera poſſeſsione an interrumpat præſcriptionem?*

4 *Dubitatio ſuperueniens præſcribenti fructus, ſeu partum ancillæ, vel alterius rei emptæ antequam præſcribat, interrumpit præſcriptionem.*

5 *Mala fides quo ad vnum ſuperueniens an interrumpat præſcriptionem quo ad plures, vel aduerſus illum tantum?*

6 *Mala fide medio tempore ſuperueniente an interrumpatur præ-*

ſcriptio

ſcriptio poſsidentis.

7 *Repugnante conſcientia poſsidens peccat.*

8 *Scientia rei alienæ etiam ſine mala fide an impediat præſcriptionem?*

1 SEcundò principaliter quæro † An defectus bonæ fidei interrumpat præſcriptionem?

Iſtam.q.format Barto.in d.l.naturaliter.col.ij.verſic. quæro. vtrum ſuperueniens. &c.& dicit quòd de iure ciuili ſuperueniens mala fides [a] ſimpliciter nunquàm interrumpit præſcriptionem,quia de iure ciuili ſufficit bonam fidem adeſſe in initio,l.ſequitur.§.de illo.ff.de vſucap.& l.j.§.hoc tãtummodo.C. de vſucap.trãsfor.Sed de iure canonico quandocunque ſuperueniat mala fides ante completam præſcriptionem, interrumpit illam.c.vigilanti.& c.fi.de præſcript.& c.poſſeſſor.cum glo. de reg.iur.in vj.cui iuri canonico in hoc ſtandũ eſt vt ibi communiter concludunt gloſ.& Canoni.

Et ideo ſecundum Cano.bona fides debet eſſe continua, & de continua bona fide articulandum eſt,vt dicunt Bal.& Ang. in l.ſuper longi.colum.ij.C.de præſcript.long.temp.vbi etiam concludunt, quòd in hoc ſtandum eſt Canonici. quia agitur de peccato.

2 Sed primò quæro. † Quid ſi mala fides incipit in perſona

b ſucceſſoris,& bona fides fuit in perſona [b] autoris an impediatur præſcriptio ex hac mala fide ſuperueniente?

Iſtam q.mouent Bal.& Ang.in d.l.ſuper longi.col.ij.verſ.ſed ſi mala fides.C.de præſcrip.long.temp.& diſtinguunt an traditio fuerit facta autori,vel ſucceſſori, & inter ſucceſſorem vniuerſalem & ſingularẽ.per text.in l.ij.§.ſi defunctus.& §.ſi cum. ff.de vſucap.pro empt.vt ibi latius per eos.

Sed de iure canonico ex quo requiritur cõtinua bona fides, vt dixi, pręcedenti.q.eſt indubitatum quod mala fides ſuperueniẽs vel in perſona ſucceſſoris vniuerſalis, vel ſingularis interrumpit,& tantomagis ſi habuerit malam fidem ab initio.d. c.poſſeſſor.cum ibi not.de reg.iur.in vj.

3 Secundo quæro. † Quid ſi quis cœperit dubitare, ſeu titubare vtrum ad eum res pertineat, vel non:& ſic non habet bonam fidem nec malam,quæ propriè dicitur non bona fides tenens medium.vt not.glo.in l.iij.§.ſi.ff.de acquir.poſſeſ.& in l.ſi. C.eo.vtrum talis dubitatio,ſeu titubatio interrumpat præſcriptionem? Bar.in d.l.naturaliter.circa fi.ij col.determinat quod non

non & ita dicit ſentire Inno.in c.ſi.de præſcrip.& hanc opi.tenet ibi glo.not.Bald.& Ange.in l.ſuper longi.verſi.dixi ſecundo.C.de præſcript.long.tempo.

Et iſta opin.eſt communis vt atteſtatur Alexã.& Aret.in d.l.iij.§.fi.& ibi latè Iaſ.col.ij.& iij.comprobãs per plura.ff.de acquir.poſ.not.plenè Felin.poſt Panor.in d.c.ſi.col.antepe.circa fi.& penult.verſi.ad illud de eo qui dubitat, &c.qui inter cætera pro iſta concluſione allegat dictum Bald.in c.ſi diligenti.de præſcrip.vbi dicit, quod conſcientia dubia nõ generat malam fidem.& eſt ibi bona gl.ſuper verbo bona fides ad fi.& Bal.in c.fi.col.iij.de conſuet.dicentem,quòd dubius in cõſcientia non dicitur facere contra conſcientiam,niſi poſtquàm ei innotuerit veritas.Et ita intelligit Inno.in c.nouit.de iudic.

Et hanc partem firmat Imol.in repet.d.c.ſi.de præſcript.per rationem,quia nemo tenetur ius ſuum indiſcuſſum relinquere.l.illud.ff.de petit.hæredi.

4 † Iſtam concluſionem ſingulariter limitat Bald.in l.ancillæ.col.iij.C.de fur.vt procedat, niſi poſſideretur res titulo pro ſuo tantum.Et ideo dicit,quòd ſi ſuperuenit talis titubatio ſeu dubitatio præſcribẽti fructus, ſeu partum ancillæ vel alterius rei emptæ & antequàm præſcribat interrumpit præſcriptionẽ: refert & ſequitur Alexan.in apoſt.ad Bar.in d.l.naturaliter.& ibi not.do.Claud.Aquen.col.ij.circa fi. Et not.quòd per ſolam petitionem factam in iudicio inducitur titubatio ſecundum Bal.in l.nemo.ad fi.C.de acquirend.poſſeſ.

5 Tertiò quæro.† Quid ſi ſuperuenit mala fides quo ad vnum an interrũpatur præſcriptio quo ad omnes, vel aduerſus illum tantum? Bart in d.l.naturaliter.cól.iij.verſic.quæro.quid ſi ſuperuenit mala fides determinat, quòd non interrumpitur: niſi aduerſus illum tantum, cuius reſpectu ſuperuenit mala fides. per gloſ.in l.ſi quis fundum.in gloſ.fin.ff.de acquirend.poſſeſ. quæ vult, quod quis poſſit habere bonam fidem reſpectu domini,& præſcribere dominium, & malam fidem reſpectu creditoris & hypothecæ.Et ſic non præſcribet aduerſus hypothecariam.Idem vult gloſ.in l.ſicut.in verbo poſſidente.C.de præſcript.triginta anno. Et pro hoc videtur caſus ſecundum Bart. in l.qui Balneum.ff.qui pot.in pigno.hab.ſequitur.do. Anto.in d.capi.illud.motus,quia bona fides & mala poſſunt referri ad vnum,& non ad alium, & reſpectu vnum ita quòd non alium. argumentum.l. Fulcinius.§.quid ſi aduerſus.ff.quib.ex cauſ.in poſſeſſio.eadem.

Contra

Contrariam opi.tenet Panor. ibi in prin.ij.col.motus primo
6 per tex.in c.fi.de præſcri.vbi patet,† quòd poſſidens repugnante conſcientia peccat: ſed iſtæ credebat rem non eſſe ſuam: ergo peccat, & ſic non poterit præſcribere.

Mouetur ſecundò per text.in c. ſi virgo. xxxij.q.ij.vbi dicitur,quòd tãdiu quis dicitur poſſeſſor bonæ fidei quandiu ignorat ſe alienum poſſidere.Sed iſte credebat rem non eſſe ſuam. licet putaret eã eſſe illius cuius nõ erat:ergo erat in mala fide.

Sed opi.Bart.videtur magis cõmunis,licet vtraque ſit bene fundata ſecũdùm Feli.in d.c.illud. circa prin. qui nihil firmat.

Et opi.Bar.tenẽt ibi But. & Imo.& Salic. in l.cùm notiſſimi. §.imo.col.penul.vel fi.ver.ſed tunc quæro.C.de præſcript.xxx. anno. vbi aſſignat rationẽ cur defectus poſſeſſionis interrumpat quo ad omnes: ſed non ſuperueniens defectus bonæ fidei. Et idem dicit eadem ratione in ſuperueniẽte defectu tituli.& Pet.de Ancha.in c.j col.penulti.de præſcrip.in vj. Aret.vero in l.j.§ item acquirimus.col.v.& in l.iij.§. Neratius.col.penult.& in l.Pomponius.§.ex facto.ff.de acquir.poſ.dicit dictum Bar. debere intelligi,quando bona & mala fides reſpiciunt iura diuerſa,puta,dominium & hypothecam:& ita loquuntur gloſ. iura,quas & quæ Barto.allegat: ſed mala fides reſpectu vnius iuris,quo ad vnum nocet quo ad omnes,ita procedat opin.Panormit.& hoc modo poſſunt concordari opin.Et ita declarat expreſſe Bart.Roma.& Cuma.licet Aret.non dicat in d.l.naturaliter.vbi iſtum paſſum latè diſcutit do. Claud.Aquen.col.ij. ad fin.dic vt ibi latius per eum.

7 Quartò quæro † Quid ſi ſuperuenit mala fides medio tempore: quia quis credidit rem eſſe alienam, deinde melius informatus credidit illam ſuam, vel autoris ſui: & ſic depoſuit malam fidem:poſſidendo cogitatione domini: iuxta tex.in l. bonæ fidei emptor.ff.de verb.ſigni & in l.apud antiquos.in verbo domini cogitatione.C.de furt. Vtrum talis mala fides interueniens,& non durans interrumpat præſcriptionem?Barto.in d.l. naturaliter.col.iij.determinat quòd non poſt Inno.in c.ſi.de præſcript. quia ſecundum eum,ad hoc vt ſuperueniens mala fides interrumpat præſcriptionem etiam de iure cano.oportet quod ſuperueniat incõmutabiliter. Alias remanet [illegible] ius cum le quo cauetur ſufficere bonam fidem [illegible] vt prædictum eſt.& fuit originalis opi.gloſ. in d.c.[illegible] riam opi.tenent Hoſti.& Panor.ibi.Ideirco de hoc [illegible] vt ibi latè per Feli.col.v.veritatem dum probat [illegible]

niones & poſtea diſtinguentem & per d.Clau. Aquen.in d.l.naturaliter.col.ij.qui atteſtatur opi.gl.Inn.& Bar.eſſe cõmunem.

Qualiter autem probetur mala fides? ponit Bar.in l. Celſus. col.iiij.& ibi latè dicam. ff.de vſuca.

8 † Et notandum eſt, quòd ſcientia rei alienæ etiam ſine mala fide impedit præſcriptionem ſecundùm Bal.no.in l.nec creditores.C.de pig.actio. Et ponit exemplum in creditore poſſidente pignus. Non enim poſſidet mala fide, cùm habeat cauſam poſſidendi per traditionem debitoris: tamen ſcit rem eſſe alienam, ideo non præſcribit.l.ſerui nomine.ff.de vſuca. & dicit hoc menti tenendum: refert & ſequitur Felin. in d.c.illud. col.j.de præſcrip.

ADDITIO.

a Vide Sali.in l.cùm notiſſimi.§.imo. col.fin.circa princ.C.de Præſcript.xxx.ann.

b Adde Bald.in c.cùm non liceat. circa fi.de præſcri.vbi dicit quod præſcriptio non interrumpitur per malam fidem.

c Vide Sali.in l.cùm notiſſimi.§.ſed & ſi quis.col.iij.circa prin. C.de præſcri.xxx.an.

SVMMARIVM.

1 *Superueniente defectu tituli an interrumpatur præſcriptio poſsidentis?*

2 *Venditione reſoluta poteſt venditor vti acceſsione emptoris, & vtriuſque tempora contingere.*

3 *Vſucapio an interpellatur vt non currat ad commodum autoris, vbi titulus reuertitur ad non titulum?*

4 *Fictio idem operatur in caſu ficto quod veritas in caſu verò.*

1 TErtiò principaliter quæro. † Vtrùm ſuperueniens, defectus tituli interrumpat præſcriptionem?

Iſtam q.firmat Bar.in d.l.naturaliter.col.ij.verſi.quæro ergo vtrum ſuperueniens defectus in titulo, & loquitur ſatis confuſe: vt dicit Panor.in d.c.illud.col.ij.verſi. quo ad tertium: qui breuiter diſtinguit, quòd aut ſuperuenit defectus tituli: quia certior effectus eſt poſſeſſor de illius nullitate, & tunc impeditur & interrumpitur præſcriptio: quia talis defectus ſuperueniens conſtituit eum in mala fide. arg.c.veniens. de præſcript. Aut ſuperuenit defectus tituli reſpectu reſolutionis: quia ego poſſidens rem bona fide vendidi tibi rem illam ſub pacto, vt deficiente conditione appoſita res eſſet inempta. & tunc licet

deficiat conditio non tamen eſt interrumpta præſcriptio inchoata contra dominum: ſed poteſt primus poſſeſſor priora tempora cùm ſequentibus continuare, quia illa propriè dici venditio non poteſt, cùm eſſet reſolubilis in euentum conditionis, & idem in ſimi.

Et licet Panor.pro hoc nihil alleget:eſt tex.in l.Pomponius.
2 §.prætere̲a.ff.de acqui.poſ.vbi dicit † quòd reſoluta venditione venditor poteſt vti acceſſione emptoris & contingere tem-
a pora vtriuſque. & eſt caſus in l.ſi hominent. [a] ff.de vſucap.
3 Ang.verò in d.l.naturaliter. ex doctri.Bart.colligit, † quòd quando titulus reuertitur ad non titulum, non interpellatur vſucapio quin currat ad commodum autoris. d.l.ſi hominem. Sed ad commodum ſui interpellatur quando ſcit ſe reſtitutu-rum:ſecus ſi ignoraret & iuſtè. & ita intelligit text. in l.quæſitum.ff.de acq.rer.do.quem allegat ibi Bart.Item ſecus, ſi reſtituturus non eſſet. exemplum. Si dicit ſtatutum, quòd omnes contractus facti à menſe citra ſint nulli, tamen poſſidentes poſſideant,non interpellatur præſcriptio: quia tunc debet inſpici initium.l.ſequitur.§.de illo.ff.de vſucap.

Fallit tamen ſecundùm Ang.ſi reductio ad non titulum fingeret retro, vt quia dicit ſtatutum, quod fingatur contractus
4 nunquàm facti.†Nam cum idem operetur fictio in caſu ficto: quòd veritas in caſu vero.§.ſi verò conſtante. cùm gl.in auth. de ſanct.epiſc.ſicut defectus tituli à principio ſecundum veritatem impediret præſcriptionem: ita & quando ſecundum fictionem.

Et verba Ang. refert Imol. in d.l.naturaliter.colũ.ij.& tenet contra Ange.in caſu dicti ſtatuti:dicens, quòd non videt effectum huius fallentiæ, ſi ſtatutum ſubiiciat, quòd poſſidentes tamen poſſideant. Nam tunc videtur eſſe de mente ſtatuti, quòd poſſidens poſſit ſe tueri exceptione: & ſic quo ad illam fictio non operabitur.

Præterea dicit Imo.quãdo ſtatutum dicit, quòd contractus facti à menſe citra ſint nulli, ex quo ipſo iure inualidat contractum in effectu vult contractum haberi pro infecto.

Sed opin.Ang.in caſu dicti ſtatuti & hanc fallentiã conatur ſuſtinere d.Clau.Aquen.in d.l.naturaliter.col.j.vt ibi per eum.

Et ſic volunt Ang.& Imo.quòd ſi deficiat titulus, & poſſidens ignoret, poſſit præſcribere propter illam ignorantiam etiam ad opus ſui, & cõtra eum in cuius fauorem deficit titulus:licet Bart.videatur velle contrarium per d.l.quæſitum. Sed

Sed poteſt dici, quòd dictum Bart.limitatur ex dictis Ange.& Imo.& dicta Bart.in d.l.naturaliter.in effectu ſequitur Salic.in l.cùm notiſſimi.§.imo.C.de præſcrip. xxx.ann.

Et not.ad ampliationem prædictæ concluſionis:quàm facit Panor.in d.c.illud. quòd ſicut quando defectus ſeu nullitas tituli venit ad notitiam præſcribentis interrumpatur propter malam fidem:ita etiam quando non deficit titulus,vel non eſt nullus, tamen præſcribens putat defeciſſe, vel eſſe nullum. Nam tunc impeditur præſcriptio. ita eleganter vult Bal.in l.j. col.j.C.per quas perſo.no.acqui.& ibi ſequitur Sali.quos refert Feli.in d. c.illud.col.j.

a ADDITIO.

Vide Sali.in l.cùm notiſſimi. §.ſed & ſi quis.colum.iij.circa prin.C.de præſcri.xxx.ann.

SVMMARIVM.

1 *Defectus ſuperueniens in perſona præſcribentis, aut in perſona contra quem præſcribitur an interrumpat præſcriptionem?*
2 *Interruptio ciuilis quæ dicatur?*
3 *Præſcriptio qualiter interrumpatur ciuiliter?*
4 *Præſcriptio mere odioſa per ſolam citationem interrumpitur.*
5 *Præſcriptio mixta ideſt partim odioſa & partim fauorabilis interrumpitur. litis conteſtatione.facta coram iudice competente.*
6 *Actiones annales ſeu prætoriæ quomodo interrumpantur?*
7 *Citatio ſola an interrumpat præſcriptionem xxx. vel xl.ann. cum bona fide ſine titulo, per quàm acquiritur vtile dominium? & numer.9.*
8 *Præſcriptio cœpta contra eccleſiam non interrumpitur per citationem.ſed requiritur litis conteſtatio.*
10 *Statutaria præſcriptio ſola citatione interrumpitur, niſi ſtatutum imponeret per præſcriptionem ſilentium. & nu.ſeq.*
11 *Verbum, Petere, in aliqua clauſula appoſitum ad quem debeat referri?*
12 *Verbum, quomodocunque, vel aliud ſimile adiunctum verbo petere, vbi intelligitur de petitione quæ ſit per litis conteſtationem, an poſſit etiam verificari in extraiudiciali petitione?*
13 *Statutum de non petendo debitum niſi petitum ſit intra x.an.quomodo ſit intelligendum?*
14 *Concluſio, quod præſcriptio.xxx.ann.interrumpitur ſola citatione an extendatur ad vnicam citationem legitimè factam?*

Interruptio præſcriptionis, quæ poteſt ſola citatione fieri, poteſt etiã fieri per filiumfa. ſine conſenſu patris.

15 *Denuntiatio per quemlibet facta dummodo fiat cùm licentia iudicis interrumpit præſcriptionem.*

16 *Caſu quo per citationem interrumpi poteſt præſcriptio: non eſt curandum de libello male formato.*

17 *Interruptio præſcriptionis an poſſit fieri per dationem fideiuſſoris?*

18 *Denuntiatio extraiudicialis nũquàm interrumpit præſcriptionem, niſi in caſibus à iure expreſſis. & nu. ſeq.*

20 *Denuntiatio extraiudicialis facta cùm forma legis. Vt perfectius. C. de an. excep. an interrumpat præſcriptionem?*

21 *Præſcriptio conuentionalis interrumpitur & perpetuatur ſola extraiudiciali interpellatione.*

22 *Citatio vbi actor qui fecit citari, nõ comparet in termino habetur pro non facta: nec interrumpit præſcriptionem.*

23 *Citatio ad hoc vt interrumpat præſcriptionem debet eſſe certa, & ſpecialis,*

24 *In cauſa criminali ſola libelli oblatio ante citationem interrumpit præſcriptionem.*

Sola libelli oblatio an ſemper dicatur præſcriptionẽ interrumpere?

25 *Citatio non inducit litis pendentiam, niſi nuntius retulerit iudici, vel in actis: & ſic talis citatio eſt nulla, nec præſcriptionem interrumpit.*

26 *Relatio citationis an ſit de ſubſtantia iudicij?*

27 *Citatio nulla nullam facit præſcriptionis interruptionem.*

28 *Comparitio ſubſequens an validet citationem nullam?*

29 *Citatio realis, quæ fit per capturam perſonæ an præſcriptionem interrumpat?*

30 *Citatio quæ fit per teſtium receptionẽ ad æternam rei memoriam lite non conteſtata an interrumpat præſcriptionem?*

31 *Præſcriptio mere fauorabilis an per litis conteſtationem interrumpatur vt pendente lite finiatur vſucapio?*

32 *Præſcriptio mixta interrumpitur per litis conteſtationem: dummodo ſit facta animo & intentione procedendi in lite vſque ad finem. & nu. ſeq.*

34 *Litis conteſtatio facta coram arbitratore non interrumpit præſcriptionem.*

35 *Litis conteſtatio facta iudice incompetenti, vel non ſuo, eſt nulla, & ideo non interrumpit præſcriptionem.*

36 *Malæ fides ſuperueniens de iure canonico in quacunque temporis parte interrumpit præſcriptionem.*

37 *Interruptio præſcriptionis an fiat per iudicium, in quo agens ſuccubuit: aut per litis conteſtationem in eo factam?*

38 *Præſcriptio an per exceptionem ſeu exceptionis obiectum interrumpatur?*

39 *Præſcriptio an & quomodo poſſit per filiumfa. interrumpi ſine conſenſu patris?*

40 *Præſcriptio iurium incorporalium qualiter interrumpatur?*

41 *Præſcriptio libertatis qualiter interrumpatur?*

42 *Effectus interruptionis præſcriptionum quis ſit?*

43 *Litis conteſtatio non inducit malam fidem niſi præſumptam.*

44 *Vitium litigioſi, & effectus interruptionis præſcriptionis inductus per lit. conteſt. an duret perempta inſtantia? & num. ſeq.*

45 *Regula, quod perempta inſtãtia durat effectus præſcriptionis quomodo limitatur?*

46 *Interruptio præſcriptionis ciuilis an proſit quo ad omnes?*

47 *Interruptio præſcriptionis facta contra principalem an proſit contra fideiuſſorem ignorantem, & non citatum?*

48 *Interruptio præſcriptionis facta contra vnum ex pluribus tutoribus, an & quo caſu aliis præiudicet?*

49 *Interpellatio facta contra reum, an perpetuet actionem contra fideiuſſorem?*

50 *Interruptio præſcriptionis facta cõtra vnum ex correis prodeſt creditori quo ad alium, & nocet alteri correo.*

Interruptio præſcriptionis facta contra principalem an interrumpat quo ad fideiuſſorem, vel econtra?

51 *Interruptio præſcriptionis in vno actu an proſit in altero?*

52 *Completa præſcriptio an poſſit interrumpi?*

53 *Interruptio præſcriptionis, quomodo et quot teſtibus poſſit probari?*

1 QVarto principaliter ✝ quæro, vtrum ſuperueniens defectus in perſonam præſcribentis: vt quia fiat incapax dominij illius rei, quam præſcribit ex aliquo incidẽti interrumpat præſcriptionem?

Hanc q. late examinat Bar. in d. l. naturaliter. colum. iij. in fi. & iiij. inferens in ſpecie ad deciſionem no. quæſt. Pone ſi ſtatuto caueatur, quod forenſis non poſſit acquirere aliquam rem immobilem in territorio, contingit quod forenſis ſucceſſit cui præſcribenti aliquam rem: vtrum ex defectu perſonæ præſcribentis interrumpatur præſcriptio: Et concludit breuiter, quòd aut forenſis impeditur acquirere ex omni cauſa & præſcriptio extinguitur: aut ex certa cauſa tantum: ita quòd ex aliis cauſis poteſt acquirere dominium, & non impeditur.

In principali vero.q.diſtinguit vt ibi latius per eum cuius dicta ſequũtur communiter docto.in d.l.naturaliter.vbi latè per do.Claud.Aquen.col.v.verſi.iiij principaliter & ſeq.& ſequuntur Bald.& Ange.in d.l.cum notiſſimi.§.imo.

Defectus autem ſuperueniens in perſona eius contra quem præſcribitur non interrumpit præſcriptionem,vt ſi præſcriptio erat inchoata contra aliquem maiorem, cui ſucceſſit pupillus minor,vel eccleſia,quia licet vſucapio nõ poſſit inchoari contra eos:inchoata tamen non extinguitur:vt no.gloſ.& docto.in l.j.C.ſi aduer.vſucap.& in l.ſina.C.in quib.cau.in integr.reſtitu. non.eſt neceſ.

Fallit in præſcriptione.triginta anno.quæ contra pupillum non currit,ſed dormit.l.ſicut.C.de præſcrip.xxx.anno.ita dicit Barto.in d.l.naturaliter.col.iiij.circa ſi.vbi aſſignat rationẽ diuerſitatis inter vnum caſum & alium,quare defectus ſuperueniẽs in perſonam eius,qui præſcribit interrũpat pręſcriptionẽ: & non defectus ſuperueniens in perſonam eius contra quem præſcribitur:& docto.communiter ſequuntur Barto.de hoc vltimo late dixi in præcedenti parte in xxiij.caſu.

Et per hæc remanet expedita prima ſpecies interruptionis: quæ dicitur naturalis.

2 Venio nunc ad ſecundã ſpeciem † videlicet ad interruptionem ciuilem:& ſic ad ſecundam partem huius ſecundæ partis ſextæ principalis:& dicitur interruptio ciuilis: quando aliquid de naturalibus,& ſubſtantialibus non extinguitur, ſeu deficit, ſed alias aliquis actus celebratur, qui de iure ciuili interrumpit præſcriptionem,& ea interruptio dicitur ciuilis:quia a iure ciuili inuenta eſt.ita declarat Panor.in d.c.illud.col.ij.verſi.venio ad ſecundum principale.

3 Quæro igitur primo. † Qualiter præſcriptio interrumpatur ciuiliter?

In hac.q.datur talis doctrina ex dictis Bartol.in locis infrà allegatis.& Panor.vbi ſuprà.

Quod quædã eſt præſcriptio merè fauorabilis, vt vſucapio, quæ eſt introducta in merum fauorem poſſidentis rem mobilẽ cum titulo & bona fide:vt dicit text.xvj.q.iij.§.poteſt.not.Dyn. in c.poſſeſſor.de reg.iur.in vj.& Bart.in l.ij.§.ſi rem.ff.pro emptо.& in d.l.naturaliter col.j.& in l.ſina.in prin.ff.de eo per quẽ fac.erit:& iſta non interrumpitur etiam per litis conteſt.niſi in effectu:quia pẽdete iudicio:currit vſucapio.Et ſi interim completur tempus:reus condemnabitur ad reſtituendũ vſucapione non

non obſtante. Non tamen pronuntiabitur rem eſſe petentis: vt eſt caſus in l.ſi poſt acceptum:& ibi not.gloſ.& docto.ff.de rei ven.& in l.Iulianus.§.quantum.ff.ad exhib.

4 † Quædam & ſecundo eſt præſcriptio merè odioſa : vt præſcriptio longiſſimi temporis.triginta vel quadraginta ann.quæ currit cum mala fide.& eſt introducta in odium,& propter negligentiam non petentis.non autem aliquatenus in fauorem poſſidentium.vt declarat Dyn.in d.c.poſſeſſor.Et iſta interrumpitur per ſolam citationem:vt eſt text.in d.§.poteſt.& in l.cum notiſſimi.in prin.& §.imo.C.de præſcript.triginta anno.

Et eſt ratio:quia cum hęc præſcriptio ſit fundata ſuper odio, & negligentia non petentis:ceſſat negligentia,cum mittit executorem : ſeu nuntium. Et ideo interrumpitur præſcriptio.Sed præcedens:quæ eſt merè introducta,fauore poſſidentis nō interrumpitur litis conteſtatione,quia per hoc non tellitur titulus & poſſeſſio præſcribentis.Et ſic præſcriptio longiſſimi temporis interrumpitur regulariter per citationem.Nec ſufficeret ſimplex impetratio delegati abſque citatione:quia illa non interrumpit præſcriptionem.gloſ.eſt not.in auth.de exhib.re.in princip.quam ibi valdè not.Angel.Et ſimpliciter refert Feli.in d.c.illud.ad fin.commen.in vlti.conclu.

Addo pro iſta concluſione tex.expreſ.in l.ſicut.verſ.nec ſufficiat.C.de præſcriptio.xxx.anno.vbi expreſſe dicitur,quod ſola impetratio reſcripti non interrumpit præſcriptionem:niſi ſecuta citatione.

Fallit in actionibus annalibus & prætoriis:vt ibi per gloſ.ſuper verbo præcibus:& ſtatim dicetur.

5 † Quędā & tertio eſt præſcriptio mixta : ideſt partim introducta in fauorem præſcribentis: & partim in odium negligentis.ideſt præſcriptio.x.vel.xx.anno.cum titu.contra priuatum, quæ appellatur longi temporis.Et hæc interrumpitur litis conteſtatione,facta coram iudice competenti.vt in d.§.poteſt.& l.more.C.de rei vendi.

Et de iſta triplici ſpecie præſcriptionis eſt text.cum glo.in l.fin.circa fi.C.de edict.di.Adri.et plenius dixi ſupra.in ſecunda

6 parte princip.in prin.

† Et hæc vera in actionibus perpetuis ſeu temporalibus.in annalibus vero & prætoriis : quæ regulariter durant anno.l.in honorariis.ff.de act.& oblig.fit interruptio litis conteſtatione, vel quaſi, vt per libellum principi oblatum.l.ij.cum ibi not.C de ſedo lib princ.dat.

Idem dicendum eſt ſecundum Bar.in l.ij.§.ſi rem.ff.de vſuc. pro empto.ſi eſſet præſcriptio annalis inducta conſtitutione epiſcopi:ducis:comitis:vel marchionis: quia interrumpitur ſicut in prætoriis.nam ſtatuta ipſorum æquiparantur iuri prætorio:vt plenè no.Barto.& docto.in l.quinta.in prin.ff.de ver.obl.

Hæc doctrina colligitur ex dictis Bartol.in locis præallega. quam docto.communiter ſequuntur & referunt cano.in d.c.illud.maximè Panor.col.ij.

7 † Sed dubitatur:quid de præſcriptione.xxx.vel xl.ann.cum bona fide ſine titulo, per quam acquiritur vtile dominium l.ſi quis emptionis.§.j.C.de præſcript.xxx.anno.Et latè dixi ſuprà in ij.parte principali:an interrumpatur ſola citatione?do.Anto. de But.in d.c.illud.tenet, quòd interrumpitur per ſolã citationem:ſicut illa,quæ inducitur cum mala fide.

Et idem dicit ſe putare in præſcriptionibus currentibus contra eccleſiam:vbi non exigitur titulus,ſed ſufficit tẽpus.xl.ann. iure non reſiſtente : quia currit mera negligentia non petentis ſecundum eum.

Contrariam opi.tenet ibi Panor.ad fin.ij.col.dicens ſe profectò credere,quòd in hoc do.Ant.errauit.quia videtur expreſsè locutus contra tex.in d.§.poteſt.xvj.q.iij.vbi dicitur quòd præſcriptio.xxx.anno.ſine titulo cum bona fide æquiparatur præſcriptioni.x.vel xx.anno.cum titulo.& ſic vtraque præſcriptio eſt inducta,partim in odium negligentis,& partim in fauorem poſſidentis cum bona fide. Nam curſus maioris temporis ſupplet defectum tituli:& hoc etiam ſatis expreſsè colligitur ſecundum eum in d.l.ſi quis emptionis.§.j.

Hinc eſt,quòd vtroque caſu acquiritur dominium præſcribenti.ſed in præſcriptione.xxx.anno.cum mala fide acquiritur ſolum exceptio de iure ciuili:vt ibi.& in d.§.poteſt.

Et ſic vult Panor.quòd ad interrumpendam præſcriptionem xxx.anno.cum bona fide requiratur litis conteſtatio : ſicut in præſcriptione longi temporis cum titulo.

Et ex his verbis Panor.do.Feli.in d.c.illud.circa fin.ij.col.& in prin.ſeq.colligit duas concluſiones.

Prima cõcluſio eſt,quòd iura dicentia præſcriptionem xxx. ann.interrũpi ſola citatione habent locũ in præſcriptione cum mala fide,ad quam interrumpendam ſufficit diligentia interrũpentis per citationem.Secus in præſcriptione tricenaria cũ bona fide,in qua nõ ſufficit citatio propter fauorem,qui datur bonæ fidei:ſicut in præſcript.x.vel.xxx.anno.cũ illa æquiparatur.

Secun

8 † Secunda concluſio eſt, quòd præſcriptio cœpta contra ec-
cleſiã nõ interrũpitur per citationẽ, ſed requiritur litis cõteſta-
tio: quia cum ibi requiratur bona fides, nõ eſt dicẽdũ, ꝙ ſit me-
re odioſa prælati negligentis odio inducta. ſed etiã partim fa-
uore præſcribentis propter bonã fidẽ: vnde opus eſt litis conte-
ſtatione. quod alibi dicit Feli. ſe non legiſſe ita clarè: & cõmu-
niter doct. vt ipſe dicit in diſcurſu ſentiunt contrariũ dicentes
præſcriptionem longiſſimi tẽporis interrumpi ſola citatione.
Nã hoc limitabitur ſecundũ Fel. ex dictis Pan. niſi illa ſit cũ bo
na fide. Et ſubdit ꝙ eſt limitatio maximi effectus, attẽto ꝙ ho-
die etiã in vtroque foro correcta ſunt iura de mala fide loquẽ-
tia. vt in c. poſſeſſor. cum glo. de reg. iur. in vj. & in c. ſi. de præſcr.
& ſic citatio nunquam ſufficiet ad interrũpendã pręſcriptionẽ,
ex quo hodie nulla præſcriptio currit cũ mala fide. & licet Fel.
pungat iſtas duas concluſiones: tãdem illas firmat. Addo vltra
Fel. Pau. de Caſt. in l. fi. §. j. ff. rem rat. ha. vbi cõcludit ꝙ præſcri-
ptio. xxx. ann. cum bona fide non eſt merè odioſa. ſed partim fa
9 uorabilis. & dixi ſupra. in ij. parte prin. † Stat ergo concluſio, ꝙ
pręſcriptio. xxx. anno. cum mala fide de iure ciuili interrũpitur
ſola citatione. Iſtam concluſionem ampliat & extendit do. Iaſ.
ſeptem modis in l. ſi. in prin. col. ij. & iij. ff. de eo per quem fact.
erit ex dictis do. Alex. ibi pro maiori parte. Ampliatur primo ꝙ
per productionem inſtrumenti factam contra præſentem in iu
dicio ita interrumpitur præſcriptio, ſicut per citationem. ita te
net Bal. reputans no. dignum in l. j. ff. de in ius vocan. & in l. j. C.
quando lib. princi. dat &c. & refert Iaſ. vbi ſuprà. Sed in loco vl-
timo allegato Bal. hoc non dicit, ratio eſt, quia tãtum operatur
præſentia partis in iudicio, quantu citatio: vt eſt tex. melior de
iure in l. etiam. §. ſi. ibi præſente vel euocato. ff. de mino. & gloſ.
no. in l. j. ff. de fer. quæ incipit. No. tria quæ vult, ꝙ citatio inuali
da conualidatur per comparitionem ſubſecutã: & ibi no. Bart.
& omnes & in d. l. j. ff. de in ius voc. maximè Alex. & Mod. vbi
Iaſ. col. j. refert dictũ Bal. ibi ſuprà relatũ cu pluribus aliis deci-
ſionibus ad propoſitũ. eãdẽ concluſionem per plura tenet Fel.
10 in d. c. illud col. iiij. † Ampliatur ſecundò iſta concluſio: vt pro-
cedat etiam in præſcriptione ſtatutaria, vt ſi cauetur ſtatuto, ꝙ
ſi creditor ſteterit per decem annos, ꝙ nõ petierit debitũ, am-
plius non audiatur. Nam cũ illa præſcriptio inducatur ſola ne-
gligentia creditoris non petentis abſque facto debitoris, cenſe
tur mere odioſa: & ſic per ſolam citationem interrumpitur: ita
tenẽt Bar. & Ang. in d. l. ij. §. ſi rẽ. ff. pro empto. & in l. in omnibus

in fi.ff.de diuer.& tempo.præſcript.vbi dicunt, quòd cum tale ſtatutum non requirat titulum aut bonam fidem præſcribentis cenſetur inducta talis præſcriptio in odium negligẽtis.& ſic videtur idem,quòd in præſcriptio.triginta annorum.ſequitur Alexand.in dicta l.fina.in princip.colum.tertia.circa finem.& ſeq.de eo per quem &c.qui atteſtatur opinio.Bartol.eſſe communem:& defendit ab impugnatione Imo.tenentis cõtra Bart. ſequitur etiam Iaſ.ibi colum.ij.aſſignans rationem : quia præſcriptio decennalis inducta per ſtatutũ ſuccedit loco præſcrip. triginta anno.& ideo ſapit eius naturam ſecundum Bald.in l. fina.C.de tempo.in integ.reſtitut.peten.& in l.in contractibus. in princip.C.de non nume.pecu.& ante ipſum iſtam rationem aſſignat Roma.vt infrà.

Et hanc concluſionem tãquàm communem latè firmat Fel. in d.c.illud.col.ij.& allegat Roma.ita tenentem & aſſignantẽ prædictam rationem cõſi.xxxix.in quæſtione propoſita: & duo conſi.Pau.ad comprobationem dicte rationis.

11 † Limitatur iſta concluſio , quæ habet,quòd per ſolam citationem interrumpitur præſcriptio ſtatutaria:niſi ſtatutum imponeret per præſcriptionem ſilentium non petenti : vt quia diceret,ſi quis non petierit debitum intra decem dies poſtea nõ audiatur.Nam cum verbum petere intelligatur per litis conteſtationẽ.l.amplius non peti.ff.rem ra.habe.non dicetur petiſſe qui non fuit litẽ conteſtatus.& ſic eo caſu per ſolà libelli oblationem & partis citationem nõ fiet interruptio.ita limitat Sal. in l.fina.C.de præſcript.triginta anno.ſequitur Feli.in d.c.illud. colum.ij.contra Barto.in l.cum notiſſimi.in princip.C de præſcript.triginta anno.

Sed hanc limitationem reprobat , & bene præſtantiſſimus docto.domi.Claud.Aquen. præceptor meus in d.l.naturaliter. colum.penulti.reſpondendo ad dicta l.amplius non peti.ex ibi not.per Bart.circa princip.dicens,quòd aliquando verbum petere refertur ad eum cui ex petitione debet acquiri:& tunc verificatur ex ſimplici petitione extra iudicium. vt in l.ſi decem cum petiero.ff.de verb.obligatio.Quãdoque refertur ad eum, qui ex petitione debet obligari , & tunc requiritur litis conteſtatio.& aliter non verificatur niſi ex litis conteſtatione.& ita procedit text.in d.l.amplius non peti.

Et iſta eſt optima reſponſio,quia in caſu prædicti ſtatuti verbum,petere,refertur ad eum.cui ex petitione debet acquiri.

12 † Subdit vnum incidenter do.Claud.vbi ſuprà ad limitationem

nem.dicta l.amplius non peti quod vbicunque verbum petere intelligitur de petitione, quæ ſit per litis conteſtationem, ſi adiiciatur verbum, quomodocunque, vel aliud ſimile verificabitur etiam in extraiudiciali petitione. & ad hoc dicit ſe ponderare gloſ.à nemine allegatam.in l.qui ſiden.in glo.mag. circa princip.quæ hoc dicit in terminis.ff.de tranſac.

Pondero etiam vltra.do.Claud.quòd Bart.& doct.vbique in terminis dicti ſtatuti expreſsè loquuntur, quando ſtatutũ vtitur verbo petere: videlicet, quòd creditor non petens debitum infrà x.annos non audiatur.&c.& tamẽ dicunt quòd talis præſcriptio in terminis huius ſtatuti interrumpitur ſola citatione: & quòd opin.Bart.in hoc eſt communiter approbata.

13 † Sed quæritur, quid ſi ſtatuto caueatur, quòd debitum peti non poſſit, niſi petitum fuerit intra.x.annos, & executio facta, qualiter debet intelligi tale ſtatutum, & quo modo dicetur facta executio, vt præſcriptio ſtatutaria dicetur interrupta?

Iſtam q.examinat pulchrè Bart.in l.is qui.ad fi.verſi.itẽ not. ff.quib.ex cauſ.maio.& ibi tractat, vtrũ per miſſionem in poſſeſſione ex primo decreto dicatur facta executio, & interrupta præſcriptio? & clarius Bal.in l.conſentaneum.ad fi.C.quomodo & quando iudex.tractat etiã eleganter Bar.in d.l.is qui. quando aliquid dicatur eſſe factum. Sed eſt aduertendũ quod tale ſtatutum, ſuper quo fit tanta diſceptatio per doct.in pleriſque locis regulariter non valet in vtroque foro propter malam fidem præſcribentis, & tanquàm nutritiuum peccati: vt vult Bar.in l.omnes populi.viij col.ff.de iuſti.& iur.quem doc. communiter ſequuntur, licet alibi tenuerint contrarium vt latè concluſi in ij.parte.iij.partis princip.q.xiij.

14 † Ampliatur tertiò prædicta cõcluſio quæ habet quòd præſcriptio xxx.ann.interrumpitur ſola citatione, etiam ſi ſit vnica citatio, & non peremptoria, dummodo ſit legitime facta ſecundum Ang.in l.ad peremptorium.ff.de iudi.Ioan.And.& Canoni.in c.propoſuiſti.de foro competẽ.cum concor.de quibus per Iaſ.in d.l.fin.in princip.circa fin.ij.col.cui addo Bald.in l.& poſt edictum.ff.de iudic. Felin.in dicto capitulo, illud.col.iij. vltra medium.

Ampliatur quartò etiã ſi citatio fiat à iudice incompetenti, quando competentis iudicis copia haberi nõ poteſt, ſecundum Ang.in l.ſi vacantia.C.de bon.vacan.lib.x. Bene facit tex. in l.vbi abſunt.cum ſimili.ff.de tut.& curat.da.ab his.ſequitur Iaſo.in d.l.fin.col.fin.in princip.ff.de eo per quem fac.er.

Vltra

Vltra quem addo Bald.conſil. clxvij.proponitur.j.volu.vbi dicit,quòd citatio facta etiam in alio loco,quam domicilij interrumpit præſcriptionem.

Ampliatur quintò,quòd ſola citatio interrumpit talem præſcriptionem etiam ſi poſtea nõ ſequatur alia petitio,& ſic abſque oblatione libelli ſecundum Bal.in addit.ad Specul.in titu. de execut.ſentent.in verbo præſcriptio.contra.Spec.ibi verſic. ſed nunquid.hoc refert Iaſo.vbi ſuprà.

Vltra quem adduco pro iſta ampliatione, quòd non requiratur oblatio libelli ad interrumpendam præſcriptionem, ſed ſufficiat alius actus præcedens bonum text.in l.ſicut.in verſic. nec ſufficiat.C.de præſcript.xxx.ann.

Ampliatur ſextò quòd talis interruptio poteſt fieri etiã per filiumfamilias ſine conſenſu patris, quando ſola citatio ſufficit. Sed non tamen quando requiritur litis conteſtatio ſecundum Bald.in l.j.colum.ij.C.qui admit.& in l.fin.§.neceſſitate. C.de bon.quæ liber.

15 † Ampliatur ſeptimò, quando colonus conuentus nominat dominum in iudicio.& denuntiat domino iudicis autoritate litem motam, quia talis renuntiatio ita interrumpit præſcriptionem, ac ſi nuntius publicus denuntiaſſet.ſecus vbi requireretur litis conteſtatio.ita tenet not. Bald.in l.ij.col.pen.C.vbi in rem actio.not.plenè Panor.in c.quoniam frequenter.§.quod ſi ſuper.vbi tex gl.& doc.vt lit.nõ conteſt.Quinimo denuntiatio facta per quemlibet,licet non ſit nuntius,dũmodo fiat cum licentia iudicis interrumpit.ſecundum Bal.poſt gl.in d.l.ij.col. fi.refert Alex.in d.l.naturaliter.in apoſt.ad Bar.col.iiij.

16 † Ampliatur octauò vltra Iaſo.etiam data libelli ineptitudine:quia eo caſu quo per citationẽ interrumpitur præſcriptio, non curatur an libellus fuerit male formatus ſecundum Bart. in l.accuſaturus.ff.de adul.& ita intelligit gl.in auth.offeratur. C.de lit.conte.vbi Bal.col.iij.vel iiij.dicit,quod nullitas actus, qui non eſt de ſubſtãtia ad interruptionem præſcriptionis,non impedit effectum interruptionis quo ad actum,qui eſt de ſubſtantia,refert & ſequitur Felin.in d.c.illud.col.iiij.in ij.declaratione.addo Aret.conſil.xxx.viſo themate.col.ii.

Ampliatur nonò vltra Iaſ.vt procedat etiam per miſſionem in poſſeſſionem ex primo decreto:quia per eam interrumpitur præſcriptio: quæ poteſt per ſolam citatione interrumpi ſecundum Roma.conſil.xxxviij.& refert Fel.in d.c.illud.col.penult. circa fi.in vj.concluſ.ſecus dicit ipſe in præſcriptione quæ non inte-

interrumpitur niſi per litis conteſt.

Vltra quem addo text.in l.miſſo.ff.pro empto.& in l.ij.in princ.& ibi Bar.ff.pro hære.& latè not. Alex.poſt gl.& Bar.in l. à diuo Pio §.ſi ſuper rebus.col.v.& vj.ff.de re iudic.

Ampliatur vltimo prædicta concluſio vltra Iaſo. vbi ſuprà quod præſcriptio longiſſimi temporis interrumpitur nedũ per citationem:ſed etiam pluribus aliis modis,quod notat gl.magiſtra.in d.l.cum notiſſimi.§.ſed & ſi quis.& ibi Salic.legẽs illum.§.cum.§.imo.ad fi.commẽ.& gl.in c.placuit.el ij.§.poteſt. in verbo interrupta.xvj.q.iij.& in d.c.illud.& ibi Panor.in prin. iij.colum.reaſſumit iſtos caſus,quàmuis aliqui ex illis caſibus adaptentur ad aliàs ſpecies præſcriptionum.

Et qualiter interrumpatur præſcriptio per citationem? vide pulchre vltra prædicta per do. Maria.Sozi.in ſuo tract.citationum.in xxxj.articu.in x.effectu.

17 † Et in ſpecie an per dationem fideiuſſoris interrumpatur præſcriptio? vide per Bar.in l.cum quis.§.ſi quis pro reo.vbi caſus ſecundum vnam lect.ff.de ſol.not. Salic.poſt gl.in l.cũ notiſſimi.§.imo.col.ij.in ij.q.vbi circa hoc tradit not.doctrinam. C.de præſcript.xxx.anno.

Nunc limitatur prædicta concluſio quæ habet, quòd citatio interrumpit præſcriptionem longiſſimi temporis pluribus
18 modis † Primo limitatur,vt nõ habeat locum in denuntiatione extraiudiciali:quia per eam non interrumpitur præſcriptio etiam longiſsimi temporis.tex.eſt in l.alienam.& ibi not.gl.& Bar.ff.pro empto.tamen tex.ibi loquitur de præſcriptione longi temporis:vt apparet ex illis verbis diutinam poſſeſsionem, iuncta.l.diutina.C.de præſcrip.long.temp.& ibi not.Bar. Nam præſcriptio.xxx.ann.non erat cognita de iure digeſtorum glo. in l.qui occidit.ff.ad l.Aquil. Sed gl.in d.l.ſi alienam intelligit illum text.procedere etiã in præſcriptione longiſsimi temporis,quod non interrumpatur per denuntiationẽ extraiudicialẽ niſi interueniat citatio.& ibi ſequitur.Bart.ratio eſt. quia licet denuntiatio ab initio, & ante cœptam præſcriptionem faciat aliquem malæ fidei poſſeſſorem,ſeu conſtituat in mala fide.vt eſt text.not.in l.ſi fundum.C.de rei vendi.tamen denuntiatio facta poſt præſcriptionem cœptam nõ conſtituit quem in mala fide.ſecundum Bar.in d.l.alienam.per illum text.& in d.l.naturaliter.circa fi.ij.col.not.glo.& Innoc.in c.dilecti.de maio.& obed.Bal.& Ang.in l.ſuper longi.col.ij.verſic.dixi ſecundo.C. de præſcrip.long temp.Panor.& Cano.in c.nihil.& ibi latè Felin.

lin.col.penulti.& vlti.de præſcript.

Et de intellectu illius l.ſi fundum.dicetur latius poſt Bar.in repe.l.Celſus.in iij.parte in illa.q.qualiter probetur mala fides.

19 † Addo quòd proteſtatio, ſiue denuntiatio [a] extraiudicialis non interrumpit præſcriptionem, niſi in caſibus à iure expreſſis ſecundum Innoc.in c.olim cauſam.de cenſi.& refert Alex. in d.l.naturaliter.col.iij.in apoſt.ad Bart.ſuper verbo reſtat.vbi dicit etiam,quòd non reperitur iure cautum, quòd interpellatio extraiudicialis interrumpat.allegat Imol.in l.ſi ſeruum.§. ſequitur.ff.de verbo.obligat.not. Felin.in d.c.illud.circa fin.in pen.concluſ.licet non referat Alexand.

20 † Primò fallit prædicta concluſio quando denuntiatio extraiudicialis fieret ſeruata forma.l.vt perfectius.C.de annal. except.& in caſu illius.l.quæ eſt regiſtrata in §.poteſt.xvj.queſtione tertia,not.Innocent.Panormita.& Canoni.in dicto cap. nihil.in tertia,lectu.

Et intellectum illius.l.tradit Felin.in c.cum.M.ferrarienſis. col.xiiij.verſic.fallit tertio.de conſtitut.

Addo quòd illa.l.poteſt practicari nedum quando poſſeſſor eſt abſens:vt propriè loquitur:ſed etiam quando poſſeſſor non habet domicilium, vt quia vagatur, nam tũc locum habet remedium illius.l.glo.eſt repu.ſing.in l.cum hæreditas.ex trebelliano:quam ibi omnes ſequuntur maximè Paul.de Caſtr.ff.ad Trebel.& Bald.in d.l.cum notiſſimi.§.imo.refert Feli.in d.c.illud.col.vltim.in vij.concluſio.Et talis vagabundus poterit coram quocunque iudice conueniri.ſecundum glo.& docto.in l. hæres abſens.§.fin.ff.de iudic.& gloſ.in l.j.in gloſ.fin.C.vbi de crimi.agi oport.

Secundò fallit, quãdo in denuntiatione extraiudiciali fuiſſet expreſſum talè quid:quod inducit ſeu inducere debet malam fidem:informando conſcientiam partis in facto : puta per oſtenſionem iurium ſuorum : vt colligitur ex verbis Felin.poſt Butri.& Panormita.in d.cap.illud.colum.iiij.verſicu.tertio declaratio.&dicam infrà verſicu.circa tertiam ſpeciem.in tertia, & quarta.limitat.

21 † Tertiò fallit notabiliter in præſcriptione conuentionali: quia illa interrumpitur : & perpetuatur ſola extraiudiciali interpellatione.Caſus eſt not.in l.ſi mandato Titij.§.penultim.ff. mandat.quem text.ad hoc expreſsè not.& dicit ſingu.Paul.de Caſtr.in l.eum qui ita.§.qui ita.ei j.circa med.commen.verſic. & adde.ff.de verbor.obligatio.

Et

Et ad materiam vide pulchrè.do.Præpo.in c.ſollicitudinem. col.xxiiij.verſic.concathenatur alia quæſtio.de appellatio.vbi ponit regulam cum ſex fallent.

22 † Secundò principaliter limitatur prædicta principalis concluſio,quæ habet,quòd præſcriptio longiſſimi temporis interrumpitur per citationem,quando actor, qui fecit citari reum, non comparuit in termino.Nam talis citatio circunducitur: & habetur pro non facta:& ſic præſcriptionem non interrumpit. l.& poſt edictum.§.j.& ibi not.Bal.ff.de iudic.& in d.l.j.in prin. & in aliis locis relatis per Alexan.& Iaſo.in rubric.ff.de in ius vocand.vbi latè ſcribunt de iſta limitatione, & ornant text.in d.l.& poſt edictum.§.j.aſſignantes rationem poſt Bald.in capi. conſuluit.col.ij.de offic.delegat.quia actor non comparendo videtur renuntiare tali citationi. Item quia actore nõ comparente:citatio eſt imperfecta cum non conſtet ex ſuis partibus: ideo non interrumpit præſcriptionem.

Iſtam limitationem firmat etiam Felin.in d.ca.illud.col.iij. circa fin.verſic.prima eſt,quòd licet citatio.&c.& col.penulti. in j.concluſio.

23 † Tertiò limitatur prædicta principalis concluſio,vt procedat quãdo citatio eſt ſpecialis ad illam cauſam: ſecus ſi ſit generalis ad reſpondẽdum in iure,vel petitionibus nulla expreſſa cauſa:quia quàmuis illa citatio generalis valeat: tamen non interrumpit præſcriptionem.ita limitat not. Bartol.in l.fina.ad fin.C.de annal.exceptio. Nam citatio debet eſſe certa: vt interrumpat præſcriptionem ſecundum Bartol.ibi. Idem tenent Bald.in additio.ad Specul.in titul.de appellatio.verſicul.quæſtio talis eſt. Oldrad. Lauden.conſilio cclij.refert & ſequitur Iaſo.in dicta l.finali in principio: columna tertia, ff.de eo per quem fact.erit.

Vltra quem pro iſta limitatione adduco bonum textum in clementi.fin.iuncta gloſ.vt lit.pendent.vbi deciditur,quòd citatio non inducit litis pendentiam, niſi ſit certa:& in citatione talia ſint expreſſa:per quæ plenè poſſit inſtrui reus: ſuper quibus in iudicio conuenitur.

24 † Quarto limitatur prædicta concluſio vt procedat in ciuili cauſa, non in criminali: quia in criminalibus ſola libelli oblatio ante citationem interrumpit præſcriptionem: ſecundum Bartolum, in dicta l.naturaliter.circa finem.& in l.mariti.§.quinquennium.ff.de adulter.per illum textum.

Sed communis opi.eſt in contrarium: vt latè per Felin.in d. cap.

cap.illud. col.vj.ver.dum Abb.& ſeq. concludendo, quód non ſufficit ſola libelli oblatio : ſed requiritur citatio, vt interrumpatur præſcriptio in criminalibus.

Et ita intelligitur text.in l.miles.§.ſexaginta. ff.de adul.ſcilicet, quòd ibi interuenerit citatio : nam ſola libelli oblatio abſque citatione non eſt de proceſſu nec de actis:nec inducit litis pendentiam:vt latè per Feli.vbi ſuprà. & per do. Clau.in d. l.naturaliter.circa fi.

Et quòd ſola libelli oblatio non ſufficiat ad interrumpendam præſcriptionem : adduco text.expreſſum in l.ſicut.verſic. nec ſufficiat.C.de præſcript.xxx.ann.ibi. Aut in iudicio poſtulatione depoſita fuerit ſubſecuta per executorem conuentio.

25 † Quintò limitatur prædicta concluſio, vt procedat, quando de ipſa citatione facta eſt per nuntium relatio iudici, vel in actis. Aliàs ſi nuntius qui citauit non retulit, vel relatio in ſcriptis redacta non fuit:præſcriptio interrupta nõ dicitur.ita determinat ſingulariter Petr.de Anchara.in cle.ij.vt lit.pendenpropter dicta doct.ibi:qui volunt, quòd citatio non inducit litis pendẽtiam,niſi nuntius retulerit,quod reputat bene notandum.refert & ſequitur.do.Alex.in d.l.fi.in princip.col.iiij.verſic.nec omitto.ff.de eo per quem fact.erit.& ibi Iaſo.colum. iij.in v.limita.& domi. Felin.in dicto cap.illud.colum.penult. in ij.concluſio.

Et vltra iſtos celebres docto.addo Bart.hoc expreſsè decidentem.in l.hæc autem.§.j.per illum text.ibi conſtare debet liquereque prætori.ff.ex quib.cauſ.in poſſeſ.ea.vbi concludit, quòd relatio citationis eſt adeo neceſſaria,quòd aliàs, citatio nihil valet:& quòd debet fieri iudici , vel notario : quinimo & ante diem termini:vt valeat:& ſi fiat poſt,citatio redditur nulla.idem firmat Barto.in l.ſi finita.§.Iulianus.col.iij.verſi.quæro vtrum iſta contumacia:& verſi.ſeq.ff.de dam.infect.

26 † Et quod relatio citationis ſit de ſubſtantia iudicij latè firmat.do.Præpo.ſequens Barto.in locis præalleg.in c.cum parati.col.viij.& ix.verſi.facta citatione.de appel.vbi iſtam concluſionem & dicta Bart.limitat no.quatuor modis:vt ibi per eum.

Et quid debeat continere relatio nuntij:vt ſit valida:& qualiter ſit facienda? vide ibi per Præpoſi.col.ij.in iiij.no.& col.ix. verſi.ſed qualiter.

Prædictam limitationem ſublimita : niſi pars comparuerit: quia tunc abſque eo,quòd conſtet de relatione citationis,relatio fuiſſe facta præſumitur : & præſcriptio interrumpitur.ita pulchrè

pulchrè determinat Aret.de quo non meminerunt Feli. & Iaſ. vbi ſuprà conſi.xxx.viſo themate.col.fi.

27 † Sextò limitatur prædicta concluſio, quæ habet: quòd citatio interrumpit præſcriptionem longiſſimi temporis: vt non procedat in citatione nulla aliquo reſpectu: quia nõ interrumpit.l.ſi pater.cùm gl.& ibi Bald.C.ne de ſta.defun.puta, quia facta ſine commiſſione iudicis: vt per Bar.in l.j.per illum text.C. de iure dot.impe. & plenius in l.nemini. vbi alij notant. C. de exhi.re.no.Cano.in d.c.cùm parati.vbi latè.d. Præpoſi. col.vij. Vel quia facta ad diem feriatam: iuxta ea quæ plenè habentur per Bar.& doct.in l.j.§.nuntiatio.ff.de ope.no.nun. Vel ex aliis cauſis.puta: quia non eſt certa: iuxta tex.not.in l.aut qui aliter. in prin.& §.j.& ibi not.Bar.ff.quòd vi aut clàm. Vel quia emanauit à iudice incompetente: & ſic non arctat. Faciunt not.per Bart.in l.accuſaturus.per illum text.ff.de adult.vbi dicit, quòd in præſcriptione quæ interrumpitur per ſolam citationem: ſolum inſpicitur; an citatio ſit benè facta. Et ſufficit illam eſſe legitimè factam: licet libellus ſit male conceptus: vel litis conteſta.nulla. Et idem dixit Bal.in authen.offeratur.circa finem. C.de lit.conteſta.& refert Are.conſi.xxx.viſo themate. col.ſin. Et faciunt quæ dicentur in ſeq.parte.in iij.limit.quòd litis conteſt.nulla non interrumpit præſcriptionem longi temporis.

Comprobatur iſta limitatio per rationem, quia citatio inualida nihil operatur.gl.eſt in l.ſi accuſatoribus.in glo. fi.C.de accu.quàm not.& ſequitur Bald.in c.in nomine domini.in iiij. not.de teſti.

Item citatio inualida non conſtituit aduerſarium in contumaciã.gl.eſt in c.de cauſis.in verbo veniſſe.de offi.deleg.benè facit text.in c.propoſuiſti. in verbo.legitimè citatus: & ibi glo. de fo.compe.

Iſtam limitationem firmant Roma. & Alex.in d.l.fi.in prin. col.penul.ad fi.& ibi Iaſ.col.iij.in vj.limita.& latè.d.Feli.com-probans per plura in d.c.illud. col.iij. & iiij.& Iaſ.in rubr.ff.de in ius vocan.& in l.licet.col.ij.C de procu.

28 † Ampliatur iſta limitatio: vt procedat, etiam ſi citatus compareret: quia comparitio ſubſequens non validat citationem nullam: ſecundum Bal.in l.j.§.j.ff.de ſer.per glo.ibi refert Iaſ. in d.l.fi.in prin.circa fi iij.col.ff.de eo per quem fac.erit.dicens quòd Bald.ibi eſt corruptus cum gloſ.& docto.dicant ibi contrarium, ſcilicet, quod citatio nulla conualidatur per comparitionem ſubſequentem.& ſic erit potius ſublimitatio ad limi-

tationem: videlicet, vt prædicta limitatio non procedat quando poſt citationem nulla ſubſequitur comparitio: quia per comparitionem ſpontaneam validatur citatio inualida: & ſic operabitur interruptionem: per text. cùm gloſ. in d.l.j. in princ. ff. de fer. ſuper verbo ſententia. in fin. quæ vult quòd vbi vocatus comparet ſponte: purgatur defectus citationis.

Et ibi dicit Bald. in iij. not. quòd licet citatio non valeat: valet tamen comparitio: & quòd ex ea ſequitur.

Et ita latè firmat Felin. in d.c. illud. col. iiij. verſic. quarta declaratio: adducendo plura ad confirmationem.

29 † Septimò limitatur prædicta concluſio vt procedat in citatione verbali. ſecus in reali quę fit per capturam perſonæ: quia illa non interrumpit præſcriptionem: ita tenet Bald. in addi. Spe. in tit. de cita. col. vlt.

Sed iſtam limitationem reprobat, & benè do. Iaſ. in d.l. fi. in prin. circa fi. iij. colũ. quia ſi verbalis interrumpit, tanto fortius realis, cùm ſit longè efficacior. vt not. gl. & doct. in l. ij. ff. de iu. om. iud. licet Feli. ſimpliciter ſequatur in c. illud. col. iij. verſic. dixit etiam. de præſcri.

30 † Octauò limitatur vltrà Iaſ. vbi ſuprà, vt non procedat in citatione quæ fit ad recipiendum teſtes ad æternam rei memoriam litè non cõteſtata propter periculum imminens iuxta formam. c. quoniam frequenter. in princ. vt lite non conteſta. quia per talem receptionem non interrumpitur præſcriptio. Iſtud fuit elegans dictũ Vincentij antiqui canoniſtæ ibi quòd refert & ſequitur ibidem Ant. de Bu. col. vij. & Feli. in d.c. illud. col. fin. circa fi. in xiij. conclu.

Nonò limitatur, vt non procedat in ſequeſtro, quia per ſequeſtrum non interrumpitur pręſcriptio: niſi poſſeſſio ſit tranſlata in ſequeſtrum de conſenſu partium: iuxta l. intereſſe. ff. de acquir. poſſeſſio. ſecundùm dom. Cardi. in clemen. j. in xvij. q. de ſeq. poſſ. & fruct. refert Felin. in d.c. illud. propè finem. in xij. concluſione.

Circa ſecundam ſpeciem præſcriptionis, quæ eſt mere fauorabilis, vt in vſucapione triennij, vera eſt concluſio. † Quòd 31
non interrumpitur etiam per litis conteſtationem quin pendente lite finiatur vſucapio. ſed ſi poſtea feratur ſententia contra reum, teneretur rem reſtituere: non obſtante vſucapione. vt eſt caſus in l. ſi poſt acceptum. vbi Bart. & doct. not. ff. de rei vend. & eſt tex. magis expreſſus in l. ij. §. fi. ff. de vſuc. pro empt. & in l. Iul. §. quantum. ver. proinde. ff. ad exhi. no. Bal. in l. j. ad fi. C. de

C.de vſuc.transfor.& in l.nec bona.C.de præſcr.lon.tempo.

Circa tertiã ſpeciem pręſcriptionis mixtæ,& ſic x.vel xx.an. quæ dicitur longi temporis, cõmunis opi.Bar.& doct.in locis. ſuprà alleg. eſt ꝙ interrumpitur per lit. conteſt. & non aliter.l. more.C.de rei ven.

32 † Ampliatur primò iſta concluſio, vt procedat non ſolùm quando litis conteſtatio eſt facta coram iudice ordinario: ſed etiam ſi ſit facta coram arbitro:quia litis conteſtatio facta coram eo, ita inducit interruptionẽ præſcriptionis,& perpetuationem actionis,ſicut facta coram ordinario.l.cùm antea. ver. licet non ignoramus:& ibi not. Barto. & alij.C.de arbitr.notat Panorm.in d.c.illud.col.iij.circa med.& ratio eſt quia arbitraria ſunt redacta ad inſtar iudiciorum. l.j.ff.de arbi.

Ampliatur ſecundò quando ſtat per reum, quominus fiat conteſtatio litis: quia citatus non vult comparere, nec conteſtari litem,ſed ſubterfugit. Nam tũc lis habetur pro conteſtata quo ad interruptionem præſcriptionis, & alios effectus.ſ.vt actio quæ aliàs non erat tranſitoria ad hæredes fiat tranſitoria. text.eſt no.in l.ſi cum.§.qui iniuriarũ.in ſin. ff.ſi quis cau.& ibi no.Bar.[b] in vj.not. dicens quod iſtud alibi non reperitur. & ſequuntur Paul.de Caſtr.Alexan.& Iaſ.col.iij.in vlti.not.

Idem vult Cyn.poſt antiq.in l.ſicut.C.de præſcr.xxx.ann. & illud eſt quòd voluit dicere text.ibi. quaſi lite conteſtata.

Idem tenet Bal.in d.l.more.C.de rei ven.& in d.l.ſi.in princ. col.ij.verſic.vnum tamen eſt.ff.de eo per quem fac.erit: & ibi latè per Alex.col.iij dicẽtem, quòd ad hoc vt lis habeatur pro conteſtata quo ad prædictos effectus requiritur vera contumacia.allegat Ioan. Fab.in §.pœnales.inſtit. de act.quod dicit eſſe diligenter notandum.

Et ſic colligitur concluſio,quòd paria ſunt litem fuiſſe conteſtatam, vel haberi pro conteſtata. & quod tantum operatur quaſi conteſtatio quantum ipſa conteſtatio.

Et de hoc do caſum in terminis in l.ij.verſic.ſi verò poſt.C. vbi in rem act.& ibi not.Bal.& Feli.in d.c.illud.col.penult.in j. conclu. & Iaſ.in d.l.fin. in princ.vlti.col.ff.de eo per quem fac. erit:quàmuis non allegent text.in d.l.ij. vbi text.expreſſè dicit quod lis habetur pro conteſtata propter contumaciam rei in non comparendo ad interrumpendam longi temporis præſcriptionem.

Ex quo infero, quòd in cauſis in quibus proceditur ſine figura iudicij, in quibus lis habetur pro conteſtata eo ipſo

quòd ſit aliquis actus circa merita & operatur effectum litis conteſtationis quo ad omnia: vt per Bar. in extrauagã. ad repri. in verbo & ſine figura. col. ij. Bart. & doct. in l. nihil. & in l. nulla. C. de procura. cenſebitur facta interruptio per primum actum contradictorium cõcernentem merita cauſæ, ſicut per expreſſam conteſtationem. & ita firmat in terminis Arct. conſil. xxx. viſo thema. col. fin.

33 † Primò limitatur iſta concluſio, quæ habet quòd litis conteſtatio interrumpit præſcriptionem, vt procedat, quando eſt facta animo & intentione procedendi in lite vſque ad finem, dato quòd poſtea per caſus fortuitos actor fuerit impeditus, tunc illa bene interrumpit præſcriptionem. Secus ſi quis ſimpliciter litem conteſtaretur, & poſtea non procederet vlterius: ita tenuit gl. in c. placuit. §. poteſt. in verbo interrupta. xvj. q. iij. per text. in l. fi. à contrario ſenſu. C. de præſcr. xxx. an. quàm approbat Panor. in d. c. illud. circa fi. & Rom. reputans illam ſing. in l. ſi verò. §. de viro. in xxiiij. fallen. ff. ſol. mat.

Sed iſta limitatio non eſt vera, & in cõtrarium eſt glo. ordi. in d. l. fi. C de præſcri. xxx. ann. referens, quòd prædicta opi fuit Aldrici gloſſatoris antiqui. ſed quòd omnes alij doct. dixerunt contrarium.

Et illam gl. ſequuntur ibi Bart. Bal. Sali. & communiter doc. & latè Feli. in d. c. illud. col. v. quaſi per totam illam col.

34 † Secundò limitatur prædicta concluſio vt non procedat, quando litis cõteſtatio eſſet facta coram arbitratore: quia nedum litis conteſtatio coram eo facta, ſed nec eius laudum interrumpit præſcriptionẽ ſecundùm Old. Lauden. cõſi. cclxxvi. & factum tale eſt in vertice cuiuſdam mõtis, &c. quem refert & ſequitur Bald. in l. cùm antea. col. pe. C. de arbi.

Idem tenet Ioan. And. in addi. ad Spec. in tit de litis conteſt. §. effectus. & Panor. in d. c. illud. circa fi. iij. col. verſi. iuxta prædicta quæritur. vbi aſſignat rationem, quia coram eo non eſt iudicium: & conſequenter nec litis conteſtatio, quæ totius iudicij eſt fundamentum. l. j. & authen. offeratur. cùm ibi not. C de lit. conteſta. ſed laudum arbitratoris habet vim cuiuſdam tranſactionis. vt eſt gl. in authen. ſi verò contigerit. C. de iud. & in corpore vnde ſumitur not. Bart. in l. ſi ſocietatem. § arbitrorum. col. ij. ff. pro ſo. cùm concor.

Iſtam limitationem intelligit Panor. in d. c. illud procedere, niſi tale quid ſit dictum vel productũ coram arbitratore, quod conſtituat partem in mala fide: quia tunc interrumpitur præſcriptio

ſcriptio de iure cano. vt dicetur in ſeq. limitatione. refert Feli. in d.c. illud ad fi.

† Tertiò limitatur prædicta concluſio, vt nõ procedat quando litis conteſtatio eſſet nulla, vt quia facta coram iudice incompetenti, vel non ſuo. Nam talis litis conteſtatio habetur pro non facta, & non interrumpit præſcriptionem. vt videtur tex. cum glo. in l. pe. in verbo. non competentem iudicem. C. ne de ſtà. defun. per quem tex. ita dixit glo. in d.c. placuit. §. poteſt. in verbo. interrupta. xvj. q. iij. & in c. vt debitus. de appel. & in c. ex tuarum. de priui. not. Bart. in l. accuſaturus. per illum text. ff. de adul. & latè Panor. in d.c. illud. col. iij. vbi Feli. col. iij. adducit quòd actus nullus non interrumpit.

Addo pro hac limitatione text. cum gl. in authen. offeratur. in verbo, pro nihilo. C. de lit. cõteſt. vbi Bald. col. fi. verſi. venio. ad illud. tradit notabilem doctrinam ad ſciendum: an & quando proceſſus nullus interrumpat prę́ſcriptionem: vndecunque cauſetur nullitas, faciendo tria membra.

Et de illa doctrina Bal. meminit Feli. ſed non de glo. in d.c. illud. col. iij. ver. dixit etiam Bald.

Et ex hoc infert Panor. in d.c. illud. col. iij. quòd quemadmodum præſcriptio non interrumpitur per litis conteſtationem factam coram iudice incompetenti: ita nec per citationem factam per iudicem incompetentem: licet aliàs per legitimam citationem fieret interrupto in præſcriptione. xxx. an. vt vidimus in præcedenti articulo.

Reſtringit tamen Pan. poſt But. iſtam limitationem procedere: niſi tale quid ſit expreſſum coram iudice incompetenti: quod conſtituat aduerſarium in mala fide: vt quia pars informauit in facto conſcientiam ſuam: vel tale quid expreſſit, quod informare debuit. argu. text. in l. quod te. ff. ſi cert. pet. & in cap. inquiſitioni de ſen. excommu. Nam tunc ſecundum Pan. talis interruptio non virtute actus iudicialis: ſed propter malam fidem ſuperuenientem, quæ præſumitur ex coniecturis: vt ibi per eum no. Bar. in l. Celſus. col. iiij. circa fin. ff. de vſucap.

Et hanc reſtitutionem ſeu declarationem ſequitur Felin. in d.c. illud. col. iiij. verſi. tertia declaratio. referens Panor. ita conſuluiſſe conſi. cxiiij. quidam habens duos filios.

Et ex ibi not. per Panor. & Felin. colligitur not. limitatio. ad text. in l. pe. ff. de vſucap. pro emptore, cum ibi not. per Bar. vbi habetur quòd denuntiatio extraiudicialis facta poſt cœptam præſcriptionem non conſtituit in mala fide, vt non procedat,

quando eſſet expreſſum tale quid: quod inducit ſeu inducere debet malam fidem: informando conſcientiam partis in facto: puta per oſtenſionem iurium ſuorum: faciunt quæ dicentur in ſeq. limitatione.

36 † Quartò limitatur prædicta concluſio vt non procedat de iure canonico: quia per quemcũque actum, qui cauſet malam fidem circa litis conteſtationem: etiam per ſimplicem citationem: vel aliter præſcriptio interrumpitur. Nam ſuperueniens mala fides de iure canonico in quacunque temporis parte interrumpit præſcriptionem. c. fina. & ibi plenè no. gloſ. & Cano. de præſcript. ita dicit Bart. in d. l. naturaliter. col. ij. verſic. quæro vtrum ſuperueniens defectus bonæ fidei. & firmat Bald. in l. ij. col. ij. verſi. vlterius quæro. C. de ſer. & aqua. dicens, quòd de iure canonico omnis præſcriptio interrumpitur per miſſioné executoris: quia ſuperueniens mala fides etiam ſine vllo vitio impedit præſcriptionem de iure canonico. vt no. per Dy. in c. ij. de reg. iur. in vj. & dixi latè ſuprà circa interruptionem naturalé.

Iſta enim propriè dicitur interruptio naturalis: ex quo deficit vnũ de ſubſtantialibus, ſcilicet bona fides vt ibi dictũ fuit.

37 † Quintò limitatur prædicta concluſio vt non procedat quo ad iudicium, in quo agens ſuccubuit: quia per illud & litis conteſtationem in eo factam nõ interrumpitur præſcriptio ſecundum Pau. de Caſt. conſi. ccxcix. col. pen. refert & ſequitur Fel. in d. c. illud. circa fi. in xiiij. conclu.

Sextò limitatur, vt procedat dummodo litis conteſtatio ſit facta à vero domino, contra quem præſcribitur. Alias autem ſi ſit facta ab alio, quàm à domino non interrumpit præſcriptionem: ita limitat Bal. in l. ſicut. col. ij. verſi. ſed nunquid. C. de præſcript. triginta anno.

38 † Quæro iuxta prædicta, an per exceptionem ſiue exceptionis obiectum interrumpatur præſcriptio: cõcludo quod nõ interrumpitur. gloſ. eſt notabilis in c. ij. in verbo exceptiones. de ord. cog. & ibi per Panor. col. fi. cum concor. de quibus per Feli. in d. c. illud. col. penul. verſi. tertia concluſio.

Primò limita niſi actio proponatur per modum exceptionis puta per viam compenſationis. vt pulchrè per Bart. in l. omnes actiones. ff. de reg. iur. & in l. ſi autem. §. fina. ff. de neg. geſt. nota quem Alex. remiſſiuè in d. l. fin. in prin. ad fi. iiij. col. ff. de eo per quem fac. erit.

Et iſtam limitationem firmant Bal. in l. ſicut. §. imo. ad fin. C. de præſcript. xxx. anno. & do. Feli. vbi ſupra.

Secun

Secundò limita niſi propoſitio exceptionis inducat malam fidẽ per ea quæ dicta ſunt ſuprà, quia de iure canonico ſuperuenientis malæ fidei interrumpit præſcriptionem quomodocunque ſuperueniat.

39 † Et not. quod præſcriptio poteſt interrumpi per filiumfamilias ſine conſenſu patris, quando ſola citatio ſufficit: nõ autem vbi requiritur litis conteſtatio ſecundum Bal. in l. j. col. ij. in iij. oppo. C. qui admit. & in l. fina. §. neceſſitatem. col. vlt. verſi. item quæro. C. de bo. quæ libe.

Circa quartam ſpeciem præſcriptionis qualiter interrumpatur præſcriptio in actionibus annalibus vel minoris ætatis: dic quòd interrumpitur per litis conteſtationem, vel per libellum principi datum, quinimmo etiam perpetuantur tales actiones temporales: & fiunt tranſitoriæ in hæredes. l. j. & ij. & ibi plenè no. C. quando libel. prin. dat. not. Bar. & docto. in l. fin. in prin. ff. de eo per quem fac. erit.

Et no. quod præſcriptio annalis introducta per cõſtitutionẽ epiſcopi interrumpitur per litis conteſtationem, vel quaſi ſecundum Bart. in l. ij. §. fina. verſi. ſed hic videtur contra. ff. de vſucap. pro empto.

Et per hæc remanet expedita ſecunda pars huius tertiæ partis ſextæ princip.

Capio tertiam partem huius tertiæ partis ſextæ principalis, in qua videndum eſt de interruptione præſcriptionis iurium incorporalium.

40 Et primò quæro. † Qualiter interrumpatur præſcriptio iuriũ incorporalium?

Iſtam q. mouet Bar. in l. naturaliter. col. vlti. verſi. quæro qualiter. ff. de vſucap. quem referunt But. & Panor. in c. illud. col. vl. de præſcri. vbi dicunt, quod quædã ſunt iura incorporalia debita fundo, vt ſeruitus realis. & in iſtis pręſcriptio interrumpitur: perdita poſſeſſione fundi dominantis. l. ſi edes. §. j. ff. de ſeruitu. vrb. præd.

Item interrumpitur, quando ille contra quem præſcribitur impedit præſcribentem vti ſeruitute. l. ſequitur. §. ſi viam. ff. de vſucap. Cum enim in incorporalibus quaſi poſſeſſio nihil aliud ſit quam patientia aduerſarij l. quotiẽs. ff. de ſerui. ſtatim quod quis deſinit pati interrumpitur quaſi poſſeſſio ſeruitutis: & conſequenter præſcriptio.

Idem dicit Bart. in iuribus incorporalibus non cohærẽtibus prædio, vt in iuriſdictionibus, & ſimilibus. Nam ſtatim cum ſit

vnus actus:per quem quis prohibetur vti illo iure: videtur interrupta quaſi poſſeſſio & præſcriptio.& de hoc eſt text.optimus ſecundum Bart.in c.auditis.de præſcript.& ibi plenius per Inno.in vlti.gl.& melius.in c.cum eccleſia Sutrina.de cau.poſ. & propric.

Quinimo plus ſentit Inno.in d.c.auditis.quòd eoipſo, quod is ad quem ſpectat iuriſdictio de iure exercet illam: ſeu vtitur iure ſuo ſaltem vna vice ante completam præſcriptionem:cenſetur interrupta præſcripto.

Ex quo infert quod ſi Abb.incipit præſcribere contra epiſcopum iura epiſcopalia:iuxta ea quæ plenè dicta ſunt ſuprà.in xj. q.j.partis.v.princip.fit interruptio: ſi epiſcopus ſaltem vna vice fuiſſet vſus his iuribus antè completā præſcriptionem abbatis.

Idem eſt ſecundum Inno.ſi prohibuiſſet epiſcopus per violentiam abbatem volentem exercere iuriſdictionem,quā præſcribebat:ita quod timore epiſcopi dimiſit illam exercere: vt ibi latius per eum.

Sed contra præcedens dictum Inno.latè tenet Panor.in d.c. auditis.col.iij.& iiij.dicens ipſummet Inn.cenſiſſe contrarium in c.cum olim.eod.titu.vbi tradit quid debet facere epiſcopus: vt interrumpat præſcriptionem abbatis, vel alterius volentis contra ſe prȩſcribere iura epiſcopalia:vt ibi latius per eum:qui tandem ſaluat Inno.in vno caſu.

Et prædictis modis præſcriptio ſeruitutis,& incorporaliū dicitur interrumpi naturaliter.

Sed dubitatur qualiter interrumpatur ciuiliter?Bar.in l.ij.ad fi.commen.C.de ſer.& aqua.diſtinguit:quod ſi quidem iuuatur præſcribens ex titulo,requiritur litis cōteſtatio,ſicut ad interrumpendam præſcriptionem longi temp.l.more.C.de rei vendi.ſi vero non habet titulum: tunc interrumpitur per ſolam citationem,& executoris miſſionem:quia eſt eadem ratio quȩ in præſcriptione.xxx.ann.quia currit ſola negligentia non petentis.Ideo miſſio executoris,quæ facit ceſſare negligentiam habet interrumpere ſecundum Barto.

Et hanc diſtinctionem refert Bald.in d.l.ij.col.ij.verſic.vlterius quæritur:dicens quod melior eſt ratio:quia cum iſta præſcriptio nō fundetur niſi in bona fide cum non requiratur titulus.l.ſi quis diuturno.ff.ſi ſer.ven.& miſſo executore ceſſet bona fides:meritò interrumpitur præſcriptio.

Et hanc doctrinam Bart.& Bald.ſequitur.Are.conſi.xxx.viſo themate.col.fina.in princ.& Cæpo.in tracta.ſer.vrb.præd.c.xx. col.iiij.

col.iiij.vbi tractat de iſta materia interruptionis incorporaliū.

Vnde infert Bal.vbi ſuprà.quòd de iure canonico omnis pręſcriptio interrumpitur per miſſionem executoris,ex quo indu citur mala fides:vt no.Dyn.in c.ij.de reg.iur.in vj.de quo tamē dic vt dixi ſuprà.in iij.ſpecie præcedentis ſecundæ partis.in iiij.limita.

41 † Secundò quæro.† Qualiter interrumpatur præſcriptio libertatis?Bar.in d.l.naturaliter.col.vlt.dicit,quòd per quēcunq; actum quis vtatur ſeruitute, ſeu iure ſeruitutis interrumpitur præſcriptio libertatis.vt in l.arboribus.§.item conſtat.alias eſt.§.idem tractat.ff.de vſufruct.& l.qui fundum.ff.quemad.ſer.amit.vbi dicitur quòd ſeruitus retinetur abſque facto hominis: quando habet cauſam cōtinuam.Vt ſi aqua per riuum ſua ſponte defluxit:ius aquæducendæ retinetur:& qualitercūque quis vtatur ſeruitute.& ſic interrumpitur pręſcriptio libertatis etiā per malæ fidei poſſeſſorem.vt ibi eſt text.Aut per vſum cuiuſcunque alterius vtentis illa ſeruitute nomine meo, vel gratia mei:vt eſt text.in l.vſu retinetur cum.l.ſeq.ff.eod.titu.dummodo quis vtatur iure ſeruitutis,ſeu tāquàm ſeruitute debita fundo:vt in l.fina.illo eo.tit.& ibi declarat Pau.de Caſtr.

Addo quòd in præcedentibus duobus caſibus, poteſt etiam interrūpi pręſcriptio naturaliter & ciuiliter per modos in præcedentibus partibus recitatos ſecūdum Pan.in d.c.illud.col.fi.& in d.c.auditis.col.iij poſt Inno.

Nunc capio quartam & vltimam partem huius tertiæ partis ſextæ principalis,in qua dicendū eſt de effectu interruptionis.

42 Et primò quæro.Quis ſit † effectus interruptionis: & quantum duret?

Dic quod in naturali interruptione tantum durat eius effectus, quantum impedimentum ſeu defectus ſuperueniens: ſi enim quis recuperat poſſeſſionem amiſſam, vel ſuperuenit bona fides,vel titulus poſt defectū incipit poſſeſſor de nouo præſcribere,quia ceſſauit cauſa impediēs:& ſuperuenit cauſa con firmans.vt no.in ſimili glo.in c.non firmatur.de regu.iur.in vj.tempora tamen præcedentia non proſunt:ſed cōquaſſantur: vt prædixi in prin.huius materiæ.

Idem eſt in interruptione ciuili, quia oportet eam de nouo inchoari à tempore quo ceſſat effectus interruptionis. Verbi

gratia:ſi per litis conteſta.ſit interrupta præſcriptio noua præſcriptio non incipit ſtatim poſt factam conteſtationẽ: ſed poſtquàm partes ceſſauerint litigare.argu.l.fina.C.de præſcri.long. tempo.ſecundum Inno.& Hoſti.in d.c.illud.

Et hæc vera de iure ciuili.Sed de iure Cano.dicit gloſ.no.in c.j.xvj.q.iij.quòd ex quo facta eſt ſemel litis conteſtatio, nunquàm poſtea currit præſcriptio:quia præſumitur poſſidens iam habere malam fidem : & de iure ſuo titubare.per l.nemo.C.de acquir.poſſeſ.vnde non præſcribit ad mille annos.argu.c.fi.de præſcript.idem tenet glo.in c.ſine poſſeſſione.de regu.iur.in vj. Et has glo.ſequitur Bu.in d.c.illud.

Contrarium firmat Panor.ibi concludens, quòd iterũ poſſit inchoari præſcriptio interrupta per litis conteſtationem ita de iure Cano.ſicut de iure ciuili.

Primò mouetur per text.in §.præſcriptiones.xvj.quæſtione tertia.qui nõ facit in hoc differentiam inter ius cano.& ciuile.

Secundò mouetur,quia non reperitur quòd ius cano.ſtatuat contrarium.ergo ſtandum eſt iuri ciuili.

Non obſt.ſecundum Panormi.fundamentum gloſ.inquantum ſe fundat ſuper aſſiſtentia malæfidei : quia iura canonica loquuntur de vera mala fide,nõ præſumpta.ſicut illa quæ præſumitur per litis conteſta.quia certum eſt , quòd illa eſt præſumpta ſeu ficta mala fides & non vera vt not.in dicta l.nemo. C.de acquir.poſſeſ.nam poſſidens rem & credens firmiter eam ſuam non mouetur firmiter ad credendum contrarium ex eo, quòd alius ſibi intulit quæſtionem, alias de facili daretur materia impediendi perpetuo curſum præſcriptionis:ſufficeret enim,quòd quis litem conteſtaretur abſque eo, quòd fidem faceret de aliquo iure ſuo.ita dicit Panormit.in dicto c illud. vbi Felin..colum.quinta & ſexta.hunc articulum latè examinat &
43 firmat † quòd litis conteſtatio non inducit malam fidem niſi præſumptam.

Addo quòd idem tenet Paul.de Caſtr.in l.ij.C.de fruct.& lit. expen.& Barto.ante omnes.in l.illud.ff.de pet.hæred.& hoc eſt rationi conſonum ſecundum eum.

Quod ſi ſum tecum litem conteſtatus & aliud non ſit actũ. per hoc non ſit inducta mala fides.concedo dicit ipſe,quòd eſt inducta interruptio & perpetuatio.l.ſin.C.de præſcript.xxx.vel xl.an.ſed finito tẽpore illius perpetuationis nihil videtur obſtare,quin de iure canoñ.poſſit inchoari noua præſcriptio cũ bona fide antea non maculata,ex quo.d.l.ſi.nõ eſt ſecũdũ Canoñ.

correcta

correcta, quicquid dixerint dictæ gloſ. ita dicit Felin. ibi. vltra quem addo Salic. ita tenentem. in l. ij. C. de fruct. & lit. expenſ. quem latius referam in ſeq. q. Sed malè intellexit Felin. d. l. fin. quia præſcriptio non inchoatur de nouo finito tempore perpetuationis. nam ſic opus eſſet quòd poſt. xl. ann. iterum præſcriptio inchoaretur. quinimo actio quæ aliàs præſcribebatur ſpacio xxx. ann. extenditur vſque ad. xl. ann. & hæc præſcriptio quadragenaria inchoatur à die interruptionis, ſeu litis conteſtatæ vt apertè probat ille text. cum ibi not.

Et de effectu interruptionis vide per Areti. conſil. xxx. viſo themate circa fin.

44 Secundò quæro. † Vtrum perempta inſtantia duret vitium litigioſi, & effectus interruptionis inductus per litis conteſtationem? Dic breuiter quòd contra illum contra quem lis eſt conteſtata: durat effectus, quia eſt actio perpetuata vſque ad xl. ann. & non poſſet ille amplius præſcribere minori tempore, vt eſt caſus in l. fin. C. de præſcript. xxx. ann. Et quo ad effectus reſpicientes perſonas ipſorum litigantium, illi durant: ſed non durant effectus reſpicientes rem, quia poſſet res alienari perempta inſtantia, quæ ea durante alienari non poterat: & ſic ille tertius in quē fieret alienatio poterit præſcribere longo tempore. Caſus eſt not. in l. j. ſecundum vnam lectu. C. de præſcrip. long. temp. & ibi gl. in verbo longi temporis & doc. not. & Bar. in l. j. §. fi. ff. de litigio. & in l. fi. vbi etiam Salic. C. eo. ti. Nam vitium litigioſi non afficit rē, ſed ſolū perſonas litigantes. l. j. §. j. vbi gl. & Bar. ff. de litigio. Ange. in authen. de litigio. in princip. Et ita procedāt not. per Bar. poſt gl. in l. ij. circa med. commen. C. de fruct. & lit. expenſ. & per Bar. in l. ij. col. vlti. & ibi not. doc. maxime Alex. & Iaſ. col. penulti. C. de edend. vbi Barto. dat doctrinam, quòd quidam ſunt effectus, qui reſpiciunt cauſam: & illi durant perempta inſtantia: vt quòd poſſeſſor efficiatur malæ fidei: & ſic teneatur de fructibus poſt litem cōteſtatam l. ex diuerſo. §. j. cum ibi plenè not. ff. de rei. vendi. & in l. certum. C. eo. tit. & quod res ſit litigioſa, vel quod præſcriptio ſit interrupta: tunc enim etiā perempta inſtantia durat effectus iam conſummatus. l. cum notiſſimi. per totam. l maximè in §. ſed & ſi quis. C. de præſcript. xxx. ann. & l. fi. eod. titu.

Et hoc eſt verum dicit Bart. in eadem cauſa, & inter eaſdem perſonas: nam in alia cauſa, vel inter alias perſonas illa conteſtatio ſuum effectum non produceret. d. l. cum notiſſimi. §. ſed & ſi quis. & eſt caſus ſecundum Bart. in l. fiſcus, in quæſtione. ff. de

de iure fiſci.ſecundum veram lectu.quam ibi tenet Bartol.

Hinc eſt quòd perempta inſtantia nõ durat vitium litigioſi quo ad tertium,in quem fit alienatio : quia titulus eſt validus, & præſtat cauſam præſcribendi longo tempore.d.l.j.C.de præſcrip.long.temp.& ita declarat Alex.in d.l.ij.col.v.vel vj.circa fin.verſic.tertia concluſio.& ibi Iaſo.poſt eum.colum.penulti. C.de edend.

45 † Limitatur prædicta concluſio,quæ habet,quòd perempta inſtantia durat effectus præſcriptionis:niſi eſſet perempta non lapſu temporis:ſed per renuntiationem,quia pars in totum renuntiaſſet liti , cauſæ & inſtantiæ:quia tunc neque citatio,neque litis conteſtatio interrumpit præſcriptionem.vt per Felin. in d.c.illud.col.vj.verſic.& ſcias.& per do.Claud. Aquen.in d.l. naturaliter.col.vj.

Sed inquantum Barto.in d.l.ij.C.de fruct.& lit.expen.cuius verba retuli ſuprà:vult quod duret effectus malæ fidei etiam perempta inſtantia,& ſic quod litis cõteſtatio inducat malam fidem etiam quo ad fructus , & omnes alios effectus , Butri.& Panor.tenent oppoſitum in d.c.illud.col.fi.quòd non duret,niſi quo ad interruptionem præſcriptionis & perpetuationem actionis: quia litis conteſtatio ſola nõ inducit veram malam fidem, ſed præſumptam tantum , vbi non conſtat de iure agentis,vt dixi in præcedenti.q.& iſta fuit opin.glo.reputatæ ſingu. in d.l.ij.in gl.j.in fi.C.de fruct.& lit.expen.quæ vult, quod perempta inſtantia ceſſet mala fides inducta per litis conteſtationem,& ſic non cenſebitur amplius poſſeſſor qui ante litis conteſtationem erat bonæ fidei eſſe malæ fidei.

Et licet Bart.ibi teneat contra gl.tamen Salic.col.penulti.& vlti.tenet cum gl.per plura motiua reſpondẽdo ad fundamenta & rationes Barto.& dicit quod conſulendo non recederet à glo.cum qua pertranſibat dominus ſuus,& potiſſime iſta ratione,quia regula eſt,quod perempta inſtãtia perimit acta.l.cum lite mortua.ff.iudic.ſol.& per conſequens omnia cauſata ab iis:cum effectus iſti non ſint in eſſe producti & ſeparabiles à ſua cauſa:& ſic vbi reperies cõtrarium:dicit ipſe: vt eſt in præſcriptionis interruptione , & perpetuatione actionis:illud non eſt trahendum ad omnes. Imo caſus exceptus firmat regulam in non exceptis:vt not.in l.in his.ff.de leg.& in l.j.ff.de reg.iur.

Subdit Salic.hæc verba formalia in verſicu.non obſtat ratio Bar.&c.Si enim vt in themate præſupponitur:poſſeſſor eſt bonæ fidei:quomodo eſt poſſibile quòd ſola litis conteſtatio , per

quam

quam non apparet aliquid, quod ſcientiam rei alienæ habeat inducere: faciat eum plenè & perfecte malæ fidei poſſeſſorem eſſe? nõ video dicit ipſe: ſed extunc datur indicium perueniendi ad notitiam ex probabilibus factis: & lata ſententia declaratoria rei alienæ habet tunc plenam notitiam: & hæc notitia trahitur retro ad tempus ſui initij: & ſic ad tempus litis conteſtatæ. & ex hoc apparet quòd effectus ſcientiæ rei alienæ non fuit ſtatim per litis conteſtationem cõſummatus & perfectus, & ſic non eſt vera ratio Bar. ita dicit ibi Salic. qui in effectu tenet idem quod Butri. & Panor. in d.c. illud. col. fi. & miror quòd Felin. ibi de Salic. nullam faciat mentionem.

46 Tertiò quæro. † An interruptio ciuilis proſit quo ad omnes: puta, ſi quis fuit litem conteſtatus contra vnum: & ſic quo ad illum eſt interrupta præſcriptio: vt prædictũ eſt: an talis interruptio operabitur ſuum effectum contra alios? Pariter poteſt poni exemplum in citatione, vbi ſola citatio interrumpit.

Breuiter communis cõcluſio eſt, quòd licet interruptio naturalis interrumpat quo ad omnes. d.l. naturaliter. tamen hæc ciuilis interruptio prodeſt tantum interrumpenti, & nõ alij. Ita tenet gloſ. ordi. communiter approbata in d.l. cum notiſſimi §. ſed & ſi quis. in verbo innouata. C. de pręſcrip. xxx. ann. per tex. in l. intra quatuor. ff. de diuerſ. & temp. præſcrip. & in l. ij. §. fi. C. ne de ſtat. defun. & gl. in c. placuit. el ij. §. poteſt. in verbo interrupta. xvj. q. iij. & Bart. in d.l. naturaliter. col. iij. verſic. ſed quæro. adijciens quòd non omnis interruptio naturalis interrumpit aduerſus omnes. Sed ſolum illa, quæ procedit ex amiſſione, & defectu poſſeſſionis: illa vero quæ contigit ex defectu tituli, vel ex defectu bonæ fidei non eſt aduerſus omnes. Et ratio diuerſitatis eſt ſecundum Bart. quia titulus poteſt multiplicari & haberi à pluribus, & ſic vnus titulus non reſpicit vniformiter omnes: ſed poſſeſſio vna & eadem eſt, quæ vniformiter omnes reſpicit, cum non ſit niſi vna tantum ciuilis poſſeſſio, quæ pariat præſcriptionẽ. l. iij. §. ex pluribus. & §. ex contrario. cum ibi not. per gl. & doct. ff. de acquir. poſſ. Idem ſecundum Barto. in bona & mala fide quæ poteſt variari reſpectu diuerſorum: vt l. Fulcinius. §. quid ſi aduerſus. ff. ex quib. cauſ. in poſſeſſio. ea. & l. ſi quis fundum. ff. de acqui. poſſeſ. meritò non porrigunt effectum ſuum aduerſus omnes: ſed poſſeſſio ſic: ita dicit Bart. ibi quem docto. communiter ſequuntur.

Et ſic mala fides ſuperueniens quo ad vnum, interrumpit quo ad alium.

Quartò

47 Quartò quæro. † Vtrum interruptio facta contra principa-
c lem proſit contra fideiuſſorem ignorantem, & non citatum? & glo.not.in l.cum quis.§.ſi quis pro reo.in gl.iij.ff.de ſol.determinat quòd non.& eam ibi ſequitur Bart.& dicit non eſſe alibi col.pen.latè examinans iſtam concluſionem.

Et eandem ſequitur Alex.adducens plures concor.in l.mora rei.ff.de verb.obli.Secus eſt in duobus reis ſecundum Bar.in d.§.ſi quis pro reo:quia interruptio facta contra vnum,prodeſt contra alium.caſus eſt in l.ſi.C.de duobus reis. Et ratio diuerſitatis eſt ſecundum Bar.quia duo rei tenentur eadẽ ſpecie obligationis.ſecus in reo, & fideiuſſore.nam fideiuſſor obligatur ſemper verbis.l.blãditus.C.de fideiuſ.Sed reus poteſt alio modo teneri & obligari:videlicet,re,vel conſenſu.

Item ſemper differunt in hoc ſecundum Bart.quia in reo & fideiuſſore,vna obligatio ſemper eſt principalis: & alia acceſſoria.ſed obligationes correorum ſunt cœquales.l.ſi reus.ff.de duob.re.& l.generaliter.ff.de fideiuſſo.

48 † Ex hoc Bar.in d.§.ſi quis pro reo.primò infert,quòd interruptio facta contra vnũ ex pluribus tutoribus præiudicat aliis: ſi contra eum actio erat iam nata:quia tenentur eadem ſpecie obligationis.l.ſi pupillus.cum ibi not.ff.de admi.tut. Secus dicit interruptione facta contra vnum tutorem : nam non interrumpit præſcriptionem contra magiſtratum,ad quem deueni-
d tur in ſubſidium:quia nõ tenetur eadem ſpecie obligationis. l.j.ff.de magi.conueni.

Secundò infert Bart.quòd interruptione facta contra eum, qui tenetur directa:interrumpitur præſcriptio contra eum,qui tenetur vtili.Et econtra:quia actio vtilis & directa videtur eadem : vt l.actio.ff.de nego.geſt.& eſt text.in l.cum hæreditas. ff.ad Trebellia.

49 † Non obſt.ſecundum Bart.contra primã concluſionem ſuprà factam text.in l.ſi ſeruum.§.ſequitur.& §.nunc videamus. ff.de actio.& obli.vbi dicitur, quòd interpellatio facta contra reum perpetuat actionem cõtra fideiuſſorem. Quia reſpondet not.Bart.quòd quãdoque actio dicitur perpetuari reſpectu rei, quæ eſt in obligatione : vt re perempta reus non liberetur, & tunc ſi perpetuatur cõtra principalem,perpetuatur etiã contra fideiuſſorem:quia ad eandẽ rem tenentur.l.ſi ita.ff.de fideiuſ.
e Quandoque loquuntur de perpetuanda actione reſpectu ipſius actionis & obligationis:& tunc interruptio facta contra principalem non præiudicat fideiuſſori : quia diuerſis obligationibus

tionibus & actionibus tenentur, caſus eſt in d.§.ſi quis pro reo. ſecundum Bart. quem ſequitur Feli. in d.c. illud. col. fi. in x. concluſio. de præſcriptio.

Sed contra primam concluſionem eſt gl. in l. ſi fideiuſſor. §. fi. ff. man. quæ dicit quod interruptio facta cõtra principalem, videtur facta contra fideiuſſorem. per l. ſi. C. de duob. re. Bar. ibi dicit, quòd glo. alibi tenet contrarium in d.§. ſi quis. pro reo. & quòd d.l. fi. loquitur in duobus reis: ſed aliud eſt in fideiuſſore. & ita tenet Cy. vt refert Bar. in d.l. fi. licet illam glo. non alleget Bal. in l. tam mandatori. col. vlti. C. de non nume. pecu. reducit illas gl. ad concordiam: dicens quòd gl. in d.l. fideiuſſor. §. fi. loquitur in fideiuſſore iudicatum ſolui: alia in fideiuſſore cõtractus. Quærit enim ibi Bald. in verſic. ſed quæro quid ſi fideiuſſor præſcripſit, & nõ reus, an proſit reo? Verbi gratia: dicit ipſe fuit interrupta præſcriptio contra reũ, non contra fideiuſſoré.

f Reſpondet Bal. quædam gl. dicit, quòd interruptio nocet fideiuſſori.[f] in l. ſi fideiuſſor. ad fi. ff. mandati. Alia glo. dicit contrarium. in l. cum quis. §. ſi quis. pro reo. ff. de fideiuſ. per quam glo. tene quòd præſcriptio fideiuſſoris nõ prodeſt reo, & interruptio rei non prodeſt fideiuſſori contractus: ſed in fideiuſſore iudicatum ſolui poſſet fortè ſuſtineri gloſ. contraria: hæc ſunt verba Bald. in d.l. tam mandatori.

Eandem opi. tenuit Ang. in l. gregè. §. etiã. ff. de pign. faciens g eandem concordiam, quam dicit eſſe menti tenendam.[g]

50 † Ex prædictis reſultat duplex concluſio.

Prima eſt, quòd interruptio facta contra vnum ex correis prodeſt creditori quo ad alium. & nocet alteri correo.

Secunda eſt, quòd interruptio facta cõtra principalem non interrumpit quo ad fideiuſſorem, vel econtra.

Limitatur ſecũdum Bal. Ang. & Alex. vbi ſuprà, vt procedat in fideiuſſore contractus. ſecus in fideiuſſore iudicij, ſeu iudicatũ ſolui: quia interruptio facta cõtra principalé, intelligitur etiã facta contra ipſum. Ratio poteſt eſſe, quia cõtra fideiuſſoré iudicij mandatur recta via executioni ſententia lata contra principalé. ſecus eſt in fideiuſſore cõtractus: vt plenè not. Bart. in l. j. ff. iud. ſol. & Ang. in d.l. gregè. §. etiã. ff. de pig. Nimirũ ergo ſi interrũpitur præſcriptio: ex quo acta & ſentẽtia tantũ præiudicant fideiuſſori iudicij: quantũ principali, ꝙ non eſt in fideh iuſſore contractus: vt per Bar.[h] in d.l. j. Et ſic colligitur duplex differẽtia inter fideiuſſoré iudicij, & fideiuſſoré contractus: videlicet, quo ad interuptioné ꝑſcriptionis, & executioné ſniẽ.

Et

Et has duas differentias in ſpecie colligit Ang. vbi ſuprà.

51 Quintò quærò. † An interruptio præſcriptionis in vno actu proſit in altero?

Dic quòd non, etiam quòd omnes iſti actus proueniant ex vno iure. tex. eſt cũ gl. in c. auditis. circa. fi. in verbo interrupta. & ibi not. Inn. Pan. & omnes cano. & bonus tex. in c. cùm olim. de præſcri. & in c. cũ cõtingat. de deci. not. Inn. in c. dilectus. de capel. mona. Faciũt quę plenè dixi in ij. parte prin. in ij. effectu.

52 Sextò quæro. † Vtrùm præſcriptio cõpleta poſſit interrũpi?

Dic breuiter quòd non: quia interruptio poſt completam præſcriptionem non habet lædere ius ex præſcriptione iam quæſitum. Oportet ergo vt valeat, quòd fiat intra tempus præſcriptionis: vt eſt text. in c. auditis. verſic. ſi tamen. & ibi not. Panor. in vlti. not. col. iij de præſcript. & Felin in d. c. illud. col. penulti. in v. concluſio. Faciunt notata per glo. & Canoni. in c. vigilanti. eod. titul. vbi communiter concluditur, quòd ſuperueniens mala fides poſt completam præſcriptionem nõ nocet.

Ex quo infert Panormi. in d. c. auditis. quod præſcriptio iam completa non tollitur, licet poſtea fiant aliqui actus in contrarium. Sed requiritur contraria conſuetudo.

Et hoc: ſi iam conſuetudo eſt corroborata: ſed antequàm ſit præſcripta interrumpitur: etiam ſi ſemel in cõtrarium populus
i vtatur ex certa ſcientia. Ita gl. [i] not. & ſing. in l. nemo. §. temporales. ff. de reg. iur. quam Bal. commendat in pluribus locis relatis per Iaſ. in l. fi. col. vlti. ff. de conſtitut. princip. & illam not. Rom. ſing. ſuo xliij. fol. j. col. iiij. incip. ad hoc. & limitat procedere in conſuetudine concernente cauſam petitorij. Secus ſi concernit cauſam poſſeſſorij. Tũc enim ſecunda conſuetudo: licet non ſit præſcripta tollit primam præſcriptam quo ad poſſeſſorium tantum: ſecundum Bal. in c. j. de feu. cogni. Et fuit originale dictum Ioan. An. in c. cum eccleſia. de cau. poſ. & propter quod refert Roma. vbi ſuprà. & Alexand. firmans prædictã concluſionem in l. ij. ad fin. prin. ff. ſol. matrimo. & Iaſ. ponens duas limitationes ad illam gloſ. in l. de quibus. colum. xxiij. ad fin. & ſeq. ff. de legi.

Eandem concluſionem per illam gloſ. firmat Panor. in c. fin. col. ix. verſi. ſed quæro. de conſuet. & conſi. xciiij. videtur prima facie. in fin. j. volu.

53 Poſtremò noto. † Ad materiam interruptionis præſcriptionis
k [k] quòd etiam per vnum teſtem: dummodo omni exceptione maiorem: cum iuramento partis probatur factam fuiſſe interruptio-

terrup-

terruptionem : ſecundùm Cardi. conſil.cviij. petitur quædam ſententia. Sequitur Feli.in d. c.illud.col.pe. in iiij.conclu.

ADDITIO.

a Adde Alex.in conſ.lxxxix.excellentiſſimi iuriſcõſ.in v.vol.

b Adde Alexan.ita firmantem per illum text.in l.ſi inſulam.in fi.iij. col.ff.de verb. obli.

c Adde plenè Bertachi. in repertorio.in verbo præſcriptio interrumpitur.col.vlt.circa fi.verſi. præſcriptio interrupta.

d Et ita debet intelligi text.in d.l.ſi pupillus. ſecundum Bart.

e Et de iſta perpetuatione quid ſit:& de eius effectu dicetur in ſeq.parte.

f Addo quòd iſtam quæſtionem an interruptio facta contra principalem noceat fideiuſſori : format Ioann. Andr. in titu. de fideiuſſo.ſuper rubri.in apoſtil.magna in vltima quęſtione. vbi refert Vb.de Bobi.tenere opin.quod interruptio facta contra alterum noceat alteri : & loquitur in quæſtio.ſtatuti diſponentis,quòd ſi creditor ſilet per quinquennium non poſſit amplius agere : ſed ſit præſcriptum ſuæ actioni quòd ſi creditor habet debitorem vel fideiuſſorem ſufficit ſibi egiſſe contra alterum:vt alteri noceat. Et ſic interruptio facta contra vnum: prodeſt creditori contra alium : cùm vnum ſit debitum ex eodem fonte & ex eadem ſcriptura. Et ſic vnus eſt contractus, & per id apparet creditorem nõ neglexiſſe & ſtatuto punienti negligentiam ſatisfactum eſt : & opinio Vberti.ſimpliciter ſequitur Ioan. Andr. ſed communis opinio eſt in contrarium. vt ex præmiſſis apparet.

g Et ſequitur Alex.in d.l.ſi fideiuſſor.§.fi. in apo. ad Bart.& de hac materia vide per Cyn.Bald. & Ange.in d.l.fi.in princ.C.de duo.re.qui tenent opin.Bart.in d.§.ſi quis pro reo.

h Adde do. Alex.cõſi.cxxxj.in cauſa vertente coram prætore. ii.col.ij. volu.

k Addo quod idem dixit Spec.in tit.de præſcri.ver.quid ſi poſt completam.

Et multa ad materiam interruptionis præſcriptionis : licet inordinata & abſque allegationibus Moder. vide per Berta.in verbo præſcriptio interrumpitur.per plures colum.Et an excipiens de interruptione: videatur fateri præſcriptionem:tangit Panor.in cap.illud col.j.de præſcrip.

SVMMARIVM.

1 *Perpetuatio & interruptio præſcriptionis in quo differant?*

2 *Actio qualiter perpetuetur. & quis ſit effectus perpetuationis?*

Actio perpetuatur per conteſtationem & quaſi conteſtationem.

3 *Actio perpetuatur per iuramenti praſtationem litis deciſiui.*

4 *Stante ſtatuto, quòd ſi creditor ſteterit per x. ann. quòd non petierit debitum, ſit excluſus, an ſi in inſtrumento adſit iuramentum, poßit actio perpetuari ad aliud tempus?*

5 *Actio an poßit per dationem fideiuſſoris perpetuari?*

6 *Actio perpetuatur per apprehenſionem poſſeßionis rei hypotecatæ.*

7 *Lex fina. C. de præſcrip. xxx. ann. an de iure canonico ſit correcta?*

8 *Litis conteſt. an perpetuet præſcriptionem minoris temporis quàm xxx. ann.*

9 *Officium iudicis an recipiat perpetuationem?*

VEnio nunc ad quartam & vltimam partem huius. vj. partis princ. in qua videndum eſt qualiter actio perpetuetur. Primò igitur quærò. quid ſit perpetuatio actionis, & quæ ſit
1 differentia inter interruptionem † & perpetuationem?

Reſpondeo, quòd aliud eſt interruptio: & aliud perpetuatio. Nam interruptio facit, quòd præſcriptio iam inchoata rumpitur: ita quòd de nouo debet inchoari à tempore interruptionis. Sed durat ſecundùm ſuam naturam. Perpetuatio verò prorogat vitam actionis: mediante litis conteſtatione, & facit quòd actio quæ erat breuis vitæ, vel durabat xxx. annis, aut minori tempore fiat perpetua, id eſt, extendatur vſque ad xl. annos. l. fi. C. de præſcrip. xxx. ann. & infrà dicetur. Ita decidit gloſ. not. in l. cùm notiſſimi. in princ. in verbo ſolam. C. de præ-
2 ſcript. xxx. ann. Et Bart. in l. fin. ff. de eo per quem fact. erit. Et melius declarabo in ſeq. vbi dicetur quid eſt perpetuatio.

2 Secundò quæro. † Qualiter perpetuetur actio, & quis ſit effectus perpetuationis?

Dic quòd per litis conteſtationem & non aliter, operatur enim litis cõteſtatio. duplicem effectum, ſcilicet, interruptionem & perpetuationem: videlicet, quod actio quæ non durabat niſi triginta, extenditur ad annos. xl. & ſic adduntur decem anni: vt eſt caſus in l. fin. C. de præſcriptio. triginta ann. aliæ verò interruptiones ciuiles de quibus dictum eſt ſupra in præcedenti parte, vt citatio, vel conuentio: citra litis conteſtationem interrumpunt duntaxat præſcriptionem: ſed non perpetuant actionem.

Eſt ergo perpetuatio propriè extenſio vitæ actionis: vt ſi prius erat temporalis: extendatur vſque ad quadraginta annos dicta l. fina. & lege prima. §. exceptio. C. de anna. exceptio. &c.

& cap. placuit. el. ij. §. poteſt. & §. quòd ſi per naturalem. xvj. quæſtio. iij.

Et ita declarat glo. præallega. in l. cùm notiſſimi. in princ. in verbo ſolam. C. de præſcriptio. xxx. ann. quæ dicit: & not. quòd cùm interrumpitur præſcriptio per executoris conuentionem ſeu citationem: actio extenditur vſque ad xxx. annos à tempore conuentionis. Nam per ſolam litis conteſtationem actio extenditur vſque ad xl. annos. Et illam gl. ſequitur & commendat ibi Bart.

Et idem [b] dixit gl. xvj. qu. iij. §. poteſt. addens quòd naturalis interruptio non perpetuat vſq; ad xl. annos: licet ſint alij modi perpetuãdi: qui habẽt vim litis conteſtatæ: quos infrà ſubiiciã.

Secundus effectus huius perpetuationis eſt, quod actiones quæ non ſunt tranſitoriæ ad hæredes: vt actio iniuriarum, & deſcendentes ex delicto: de quibus in §. non omnes. inſtitu. de perpe. & tem. actio. per litis conteſtationem fiunt tranſitoriæ & ſic perpetuantur in hæredes. §. pœnales. inſtitut. de actio. l. ſi cum. §. qui iniuriarum. ff. ſi quis cau. quod non fit per ſolam conuentionem, ſeu citationem. vt ibi latè concludit Alexand. & idem in l. ſi. in princ. col. ij. ad fin. & iij. ff. de eo per quem fac. erit: contra Bart. & ſequaces. Sed requiritur conteſtatio, vel quòd ſtet per reum, quominus litem conteſtetur: quo caſu habetur lis pro conteſtata: vt ibi latius per Alex. Et eo caſu quaſi conteſtatio litis idem operabitur quòd vera conteſtatio.

Et ita intelligit Alexan. text. in l. conſtitutionibus. in verbo. quaſi conteſtatæ. ff. de actio. & oblig.

Ex his colliguntur duo modi perpetuandi actionem cùm duplici effectu ipſius perpetuationis.

Primus modus eſt per conteſtationem.

Secundus modus eſt per quaſi conteſtationem: quando ſtat per reum quominus litem conteſtetur. Bene facit text. in l. ij. C. de in rem act.

Tertius modus perpetuandi actionem eſt per præſtationem iuramenti litis deciſiui: quia iuramentum habet vim litis conteſtationis ad perpetuandam actionem: vt eſt caſus in l. nam & poſtea. §. ſi is qui temporali. ff. de iureiur.

Et quòd iuramentum habeat vim litis conteſtatæ: dicit expreſſe text. in l. ſed & ſi reſtituatur. ff. ex quib. cau. ma.

Et hæc concluſio procedit tam in iuramento iudiciali, quàm extraiudiciali ſecundùm Bart. & communiter docto. in d. §. ſi is qui temporali.

Ex quo ſingulariter infert Bar. quòd ſi in inſtrumento appareret iuramentum eſſe delatum creditori iuxta practicam & cautelam: quam tradit ipſe Bart. in l. ij. ad fin. ff. de iureiur. tale iuramentum perpetuaret actionem vſque ad xl annos. Et iſte eſt ſolennis effectus iuramenti: & ſequuntur ibi Bal. Ang. Sali. Alex. & Iaſ. in ij. not. & communiter omnes. Imo in d. l. naturaliter. col. vlti.

4 † Ex hoc ſequitur magnus effectus in practica, quòd ſtante ſtatuto: quòd ſi creditor ſteterit per decem annos: quòd non petierit debitum, ſit excluſus. Certè ſi in inſtrumento adeſſet iuramentum: non obſtante ſtatuto: iuramentum perpetuaret actionem vſque ad xl. annos ſecundùm Ang. & Roma. in d. §. ſi is cum temporali.

Et propter hoc monet Ang. notarios, quòd in inſtrumentis ſemper apponant iuramentum.

Referunt & ſequuntur Alex. & Moder. ibi & Cępol. cautel. ſua. xxxv.

Sed iſtud hodie eſt modici effectus, cùm mala fides debitoris, & eius hæredis perpetuo impediat præſcriptionem ſecundum cõmunem opi. & tale ſtatutum non valeat data mala fide: vt late concludunt Cano. in c. ſi. de pręſcrip. & dixi in xiiij. q. ij. partis iij. princ.

5 † Quartus modus perpetuandi actionem eſt per dationem fideiuſſoris. Nam per illam perpetuatur actio, ſicut per litis

c conteſtationem glo. eſt ſingu. [c] in l. cum quis. §. ſi quis pro eo. in iij. ſolu. ff. de fideiuſ. quàm ibi ſequitur Bartol. col. j. circa fi. dicens mirabilem & veriſſimam.

Et limita & declara vt ibi per Bart.

6 † Quintus modus perpetuandi actionem eſt per apprehenſionem poſſeſſionis rei hypothecatæ, per quam nedum interrumpitur pręſcriptio, ſed etiam perpetuatur actio in xl. annos, eo quòd talis apprehenſio habet vim litis conteſtatę, vt eſt caſus in l. cum notiſſimi §. immo. & ibi not. Sali. col. ij. verſi. item reuertor. C. de præſcrip. xxx. ann. reprobata opi. glo. ibi.

7 Tertiò quæro. † Vtrum illa l. fin. C. de præſcrip. xxx. ann. ſit correcta de iure canonico? Gloſ. no. in c. j. xvj. quæſtio. iij. tenet quòd ex quo ſemel facta eſt litis conteſtatio, non currit præſcriptio: quia præſumitur poſſidens iam habere malam fidem & de iure ſuo titubare. l. nemo. C. de acquir. poſ. vnde non præſcribit ad mille annos. c. ſi. cum ibi not. de præſcri. Et idem tenet glo. in c. ſine poſſeſſione. de reg. iur. in vj.

Iſtud dubium latè examinat Panor. in d.c.illud.col. pe. ver. & ſcias: dicens quòd iſte articulus eſt dubius. Et tandem concludit, quòd pars glo.eſt tutior & communior: & in iudicando ſeruaretur.

Sed contraria opi. videtur verior ſecundum Felin.ibi.col.v. & plene dixi in iij.q.prin. partis præcedentis in materia interruptionis: vbi concluſi, quod ſola litis conteſtatio non inducit malam fidem veram: ſed fictam.

Et ſic remanet concluſio, quod illa.l.hodie non ſit correcta: vt ibi latius dixi.

8 Quarto quæro. † Vtrum litis conteſtatio perpetuet nedum præſcriptioné.xxx.an.de qua propriè loquitur text.in d.l.ſi ſed aliam minoris temporis: vt annalem. Vt eſt dare exemplum in actione iniuriarum, quæ eſt annalis.l.ſi non conuicij.C.de iniur.& in aliis prætoriis annalibus: vt.l.in honorariis.ff.de act. & obligatio.

Concludo quòd ſic.Ita tenet glo.in l.fin.in glo.antepe.C.de temp.in integ.reſt.pe.& gl.in l.ſi.in gl.ſi.C.de dolo: & glo.in d.l.ſi.in glo.ij.C.de præſcri.xxx.ann.

Vnde infertur, quòd actio cuiuſcunq; temporis non ſolùm xxx.an.per litis conteſtationem, ſemper perpetuatur in xl.annos.Et ſic meta perpetuationis eſt ſemper prorogare vſque ad xl.annos. Et per conſequens perpetuatio actionis aliquando addit triginta nouem annos: vt quando actio eſt annalis. Aliquando ſolam decem ſecundùm quod erat vita primæ actionis. Ita dicit Iaſo.in l.nam & poſtea.§.ſi is qui temporali.ff.de iureiur an.

Secundò infertur quòd ſi ſtatuto caueatur: quòd ſi creditor ſteterit per decem annos: quod non petierit debitum: ſit excluſus, tunc per litis conteſtationem, actio quæ erat decennalis: perpetuatur in xl.ann. ſecundum Imo. in d.§ ſi rem: cuius opi. confirmat Alex.in l.ſi.in prin.col.iiij.verſ.dicit etiam Ang.ff. de eo per quem factum erit & Iaſ.in d.l.nã & poſtea.§. ſi is qui temporali.col.ij.vbi hoc confirmat ratione: quia actiones temporales anni, vel ſimiles facilius perpetuantur ad annos.xl.quàm actiones longiori, quæ, patet, quia illæ perpetuãtur per ſolam impetrationem reſcripti mediãte ſupplicatione. Aliæ non, Sed exigitur litis conteſtatio.l.j.& ij.C.quando libel.princ.dat.

Contrariam tamen partem quod præſcriptio minor triginta non perpetuetur ad xl. an. ſed adduntur decem tantum: tenet Ang. in l.ij.§.ſi rem.ff.pro emp. & Sali.in l.cum notiſſ

mi.§.imò.col.fi.ver.ſed quid dicendum. C.de præſcr.xxx.ann. vbi concludit quòd præſcriptio longi temporis non perpetuatur per litis conteſtationem.in xxx.an. ſed duntaxat in viginti. Et ſic quòd adeantur alij decem.

Sed præcedens opi.eſt communis.

9 Vltimò † quæro. Vtrum officium iudicis recipiat perpetuationem?

c Iſtam q.tangit Barto. [c] in l.cum quis.§.ſi quis pro reo.col.fi. verſi.item contra prædicta.ff.de fideiuſ.concludens,quòd non recipit perpetuationem, nec interruptionem. Adde pro cóplemento an præſcriptio ſtatutaria decem ann.perpetuetur.in xl. ann? Bald.in c.non liceat.circa fi.de præſcri.vbi cócludit,quòd non. Adde etiam quòd quædam ſunt iura quæ afficiunt perſonas:quædam quæ afficiunt res, in quibus præſcriptiones natura & effectu diſcrepant. Bald.in c.vigilanti.circa fi.de præſcrip.

Et per hæc & omnia præmiſſa remanet expedita tota ſexta & vltima pars principalis tractatus præſcriptionum: & conſequenter totus ipſe tractatus ad laudé omnipotentis Dei. Amé.

ADDITIO.

a Et declarant Imo.& Paul.de Caſt.in d.l.naturaliter.col.vlt. Iaſ.in l.nam & poſtea.§.ſi is qui temporali.in princip.com.ff.de iureiur.& in l.j.col.pen.C.quando libe.prin.dat.

b Ad idem eſt gloſ.in l.ſicut.in verbo per executorem ad fin.C. de præſcript.xxx.anno.Nouel.Bald.in l.prima.circa med.j.col. C.eod.titu.

c Et illam gloſ.dicit ſingu.Bald.in l.quot.colum.ſecunda.C.de preci.impe.offe.

d Corne.conſi.clxxx.multum diffusè.colum.tertia.verſic.ſi fortè.tertio volu.

e Sequitur Bald.in auth.ſed hodie.C.de act.& oblig.

REPE

REPETITIO SOLENNIS L. CELSVS. ff.de vſucap.

NVNC explicito diffuſo tractatu præſcriptionũ vt nihil deſiit. Plenã & vtilẽ repetitionem ſolennis.l.Celſus.ff.de vſuca.& eius quotidianæ materiæ: quã alias in ſcholis primo lectionum mearũ anno, diebus vacãtibus publicè deſerui pro dicti tractatus cõplemẽto congruenter ſubiiciendã cenſui: tãquàm practicam poſt theoricam : & ſi per mixtim vtranque cõtineat maturius digeſtam, plenioréque ſtilo editam: citra eorum repetitionem : quæ in tractatu prædicto dicta fuere: in quo equidẽ non recenſui: quæ ad peculiarem & propriam.d.l.materiã pertinent, ſed ad eam ſæpius remiſſione vſus ſum. Quam.l.Barto. vtiliter commentauit. Poſt eum vero alij pauca ſcripſere, nulliúſque modernorum quem viderim : ſuper ea aliquid ſcripſiſſe excepto celeberrimo iurium interprete domino Claudio de ſeyſſello Aquẽſe præceptore meo, qui pauca ſuper eadem.l.edidit commentaria chartas duas, & dimidiam nõ excedentia : in quibus etiam nonnulla ad propriam materiam.d.l.non pertinentia interſeruit: & longo ſtilo proſecutus eſt, quæ nulla feci. Quanta autem addiderim præter ordinatam materiam ipſa intueri licebit.

Et vt congruenti ordine procedatur diuido materiam ipſius peculiaris legis in quatuor partes principales.

In prima parte tractabitur de titulo, videlicet qualis titu.requiratur, & ſufficiat ad præſcriptionem: & ſic de primo extremo requiſito ad præſcriptionem rerum corporalium.

In ſecunda parte tractabitur de ſecundo extremo requiſito, videlicet, de traditione & poſſeſſione.

In tertia parte tractabitur de tertio extremo requiſito: videlicet, de bona fide, & de eius contrario, videlicet, de mala fide qualiter probentur.

In quarta & vltima parte tractabitur poſt Bart.practica deducendi & probandi poſſeſſionem, & eius continuationem, & tempus ad præſcriptionem rerum corporalium requiſitum.

Ad cuius ſententiam præmitto quæ dixi in princip.iij.partis ſuperioris tractatus: videlicet quod ad præſcriptionem rerum cor-

poralium tria principaliter requiruntur: titulus: poſſeſſio: & bona fides. l. j. & ibi colligit Barto. C. de vſucap. transfor. Et plenè no. Bald. in rub. extra de præſcri. col. j. Et circa hæc tria propriè vertatur materia. d. l. Celſus. quæ etiam colliguntur per diſcurſum ſcriptorum. Barto. ſuper eadem l. licet Pau. de Caſtr. ad fin. ipſius l. colligat quinque neceſſaria ad hoc, vt procedat vſucapio vel præſcriptio longi tempo. Et latius not. Bald. & Angel. in l. ſuper longi. in princip. com. C. de preſcriptio. longi tempo. ponentes ſeptẽ requiſita quæ tamen reducuntur ad prædicta tria.

Secundò præmitto: quid ſit titulus quid bona vel mala fides: & quid poſſeſſio.

De quibus latè dixi in ſuperiore tractatu in tertia parte principali per totam illam partem.

His ita præmiſſis venio ad ipſam l. Celſus. & eius materiam explanandam.

SVMMARIVM.

1 *Poſſidens titulo putatiuo iuſto errore ductus vſucapit: ſecus ſi iniuſto.*

2 *Non entis nullæ ſunt qualitates.*

3 *Litis æſtimatio quæ dicatur?*

4 *Ad vſucapionem, vel præſcriptionem rerum corporalium requiritur titulus putatiuus iuſto errore cauſatus.*

5 *Titulus non eſt in præſcriptione ſtatutaria neceſſarius.*
Præſcriptio ſtatutaria ſubrogatur loco præſcriptionis iuris cõmunis & regulatur, vt illa, & eius naturam imitatur.

6 *Titulus putatiuus iuſto errore cauſatus idem operatur, quod titulus verus ad vſucapionem vel præſcriptionem.*
Iuſtus error habetur pro titulo.

7 *Donatio inter patrem & filium, vel inter virum & vxorem quæ a principio non valuit nec morte confirmatur, an præbeat cauſam præſcribendi?*

8 *Titulus putatiuus ſufficit ad vſucapionem: caſu quo ſi ille titulus eſſet verus, ſufficeret ad dominij tranſlationem.*

9 *Iuſtus error, vel etiam iuſtiſſimus, quo caſu vnquàm præbeat cauſam vſucapiendi, vel præſcribendi?*

10 *Iuſtus error quo caſu non habeatur pro titulo?*

11 *Titulus putatiuus iniuſto errore cauſatus, quo caſu ſufficiat ad vſucapionem?*

12 *Error iniuſtus an ſufficiat ad præſcriptionem rerum incorporalium?*

Error

13 *Error etiam iniuſtus cauſat bonam fidem.*
14 *Cauſa qualibet licet iniuſta excuſat a dolo: & cõſequenter à mala fide.*
15 *Bona fides iniuſto errore cauſata an proſit ad præſcriptionem longi temporis?*
16 *Bona fides iniuſta ratione cauſata, an ſufficiat ad faciendum fructus ſuos?*
17 *Error iuris nõ inducit bonam fidem in vſucapione vel præſcriptione longi temporis.*
18 *Titulus cauſatus errore iuris, an cauſet bonam fidem, quo ad acquiſitionem fructuum?*
19 *Error iuris aut titulus illo errore cauſatus non prodeſt ſi lex expreſſe reſiſtat.*
20 *Lex quando dicatur aſſiſtere, vel reſiſtere: & quando aliquid dicatur contra, vel præter legem?*
21 *Error iuris quo caſu præſcribentem non iuuet?*
22 *Error iuris mixtus cum errore facti an ſit ſufficiens ad præſcribendum?*
23 *Ignorantia ſeu error iuris qualiter probetur?*
24 *Accidens non poteſt eſſe ſine ſubiecto: & non entis nullæ ſunt qualitates.*
25 *Litis æſtimatio comparatur emptioni.*
26 *Approbare & non improbare paria ſunt.*
27 *Ad præſcriptionem vltra titulum putatiuum requiritur traditio.*
28 *Traditio vera tunc requiritur, quando eſſet talis titulus, ex quo ſine traditione non transfertur dominium.*
29 *Tempore traditionis in quocunque contractu requiritur bona fides.*
30 *Iuſtiſſimus error ſufficit vt proſit traditio putatiua.*
31 *Argumentum de genere ad ſpeciem procedit negatiuè: ſed non affirmatiuè.*
32 *Titulus pro ſuo eſt triplex.*
33 *Error iuſtus, vel iniuſtus quis dicatur?*
34 *Erroris ſpecies eſt triplex.*
35 *Error dicitur iniuſtus in facto proprio: nulla aduerſarij ſuaſione interueniente.*
36 *Ignorãtia, ſiue error quo caſu etiam in facto proprio ſit tolerabilis?*
37 *Error iuſtus dicitur, qui perſuaſione aduerſarij eſt inductus.*
38 *Aduerſarij perſuaſione ductus quomodo quis dicatur?*
39 *Iuſtiſſimus error quot modis cauſetur?*
40 *Aſſertio procuratoris an cauſet bonam fidem, & iuſtiſſimum errorem, & per conſequens titulum putatiuum?*

40 *Iuſtiſsimus error cauſatur per rei euidentiam, ſiue ex aſpectu.*

41 *Iuſtiſsimus error cauſatur per famam, & opinionem.*

42 *Fama, & rumor etiam falſus inducunt iuſtam cauſam credendi.*

43 *Fama quomodo probatur, & quæ requirantur vt legitimè poſſit dici probata: adeò vt inde reſultet error iuſtiſsimus?*

44 *Error an dicatur iuſtiſsimus, ſi ſit cauſatus ab aſſertione propinquorum, vel ſociorum.*

45 *Iuſtiſsimus error poteſt ex aſſertione probi & honeſti viri cauſari.*

46 *Honeſtas perſonæ tollit ſiniſtram præſumptionem: quia præſumitur pro viro honeſto.*

47 *Poſſeſsio xx. anno. an ſufficiat ad præſcriptionem abſque titulo.*

48 *Remedium canonis reintegranda competit cuilibet priori & antiquiori poſſeſſori etiā malæ fidei & ſine titulo, qui cecidit de poſſeſſione abſque ſui facto & culpa.*

49 *Titulus pro hærede an habeat locum in ſuis?*

50 *Conſiſtentia in animo poſſunt per iuramentum probari.*

51 *Præſumitur quis ſcire id, de quo eſt publica fama, ſeu quod eſt publicè notum.*

52 *Error toleratur in facto proprio, vbi agitur de damno vitando.*

53 *Regula, quòd tranſlatio dominij & præſcribendi conditio æquiparantur, qua cauſa procedat, vel non?*

54 *Error ex parte recipientis impedit dominij tranſlationem, & præſcribendi conditionem: ſecus ſi error interueniat ex parte tradentis.*

CElſus. diuiditur iſta ſolennis l. in tres partes principales ſecundum Angel. & Imo. hic.

In prima ponitur reprehenſio ſententiæ antiquorum, ſiue cuiuſdam erroneæ opinionis.

In ſecunda ponitur ratio reprehenſionis.

In tertia ponitur extenſio. Secunda eſt ibi: quia neque pro legato. Tertia eſt ibi: idem & in litis.

Et hoc dicat in ſumma ſecundum Angel. & Imo. qui plenius ſummant quàm faciat Barto.

1 † Poſſidens titulo putatiuo iuſto errore ductus vſucapit, ſecus ſi iniuſto: reprobata ſentētia antiquorū non facientium differentiā inter iuſtum & iniuſtum errorem. Hoc dicit cum glo. & iſte intellectus eſt communis ab omnibus approbatus ſecundum Ang. Vel ſic ſecundum Pau. de Caſt. Titulus putatiuus non ſufficit ad præſcribendū etiam cum bona fide, ſi non ſubeſt iuſta cauſa putandi. Si autem ſubeſt: tunc ſufficit, ſicut ſi eſſet verus. Ho

Hoc dicat. Vel ſic breuius & tertio ſecundum eundem Paul. Qui non habet titulum nec iuſtam cauſam credendi ſe habere: non poteſt vſucapere vel præſcribere longo tempore.

Priuſquàm veniam ad notabilia, apoſtillabo & declarabo text. vbi opus erit.

In tex. ibi. Celſus. lib. xxxiiij. ad Sabinum: dicit Ang. vide ſuprà commu. diui. l. iiij. in fin. Sed non reperio quòd ille textus, aliquid faciat.

In text. ibi: & nihil referre. Subaudit Ang. ſcilicet exiſtimarunt antiqui: Sed melius abſque ſubauditione iſte infinitiuus refertur ad relatiuum cum verbo qui exiſtimarent: prout duo præcedentia: & determinatur à verbo principali: ait.

2 In text. ibi: quia neque pro legato. Voluit dicere Iureconſultus: † quia non entis non ſunt qualitates. l. eius qui in prouincia. & ibi not. ſupra ſi cert. petat. & latius dicam. infrà ideo non poteſt eſſe vſucapio pro legato, vbi nullum eſt legatum. &c.

In text. ibi: ſi nulla donatio. &c. Subaudit Ang. neque ex aliqua cauſa probabili æſtimetur donationem: dotem, vel legatum ſubeſſe, ſecundum veram opinionem: vt videbimus in gl.

3 In text. ibi: idem & in litis æxiſtimatione. &c. † quid ſit hæc litis æxiſtimatio declarat text. in l. eius rei: & in l. hæc ſi res. & in l. ſi culpa. ſuprà de rei vendi. & eſt ſimilis emptioni. l. litis infra pro empto.

4 Primò noto Ex iſto textu ſecundum Bar. & Imol. † quòd ad vſucapionem, vel præſcriptionem rerum corporalium requiritur titulus verus, vel putatiuus cauſatus iuſto errore. Cocordat text. in l. diutina. & in l. ſuper longi. C. de præſcriptio. long. tempo. & in l. nullo. C. de rei vendi.

Primo limita iſtam concluſionem, vt procedat in vſucapione vel præſcriptione longi tẽporis. Secus in præſcriptione longiſſimi temporis. xxx. vel xl. annorum quæ currit abſque titulo & bona fide. l. ſicut. l. omnes. l. cum notiſſimi. & l. ſi quis emptionis. §. j. vbi tamen reſpectu acquiſitionis dominij ſit diſtinctio inter bonæ & malæ fidei poſſeſſorem. C. de præſcript. xxx. vel xl. ann. not. Ro. conſil. clxvj. viſo diligenter. col. ij. circa fi. Et de
5 hoc late dixi in ſuperiori tractatu in ij. parte. iij. princip. in vj. q. vbi laté declaraui intellectũ d. l. ſi quis emptionis. §. j. & qualeius acquirit poſſeſſor ſine titulo, cum bona vel mala fide ex præſcriptione longiſſimi temporis: & quis ſit effectus huius præſcriptionis &c?

Secundò limita hanc concluſionem: vt procedat de iure ciuili.

uili. Sed ſecundum canones procedit præſcriptio quadragenaria contra eccleſiam abſque titulo, cum bona fide. c. de quarta. c. illud. & c. ſi diligenti. & ibi plene not. gloſ. & Canoni. de præſcrip. Dummodo ius commune non reſiſtat præſcribenti: quia tunc requiritur tempus. xl. annorum cum titulo, & bona fide: vel ſpacium tanti temporis cuius initij. & c. vt eſt caſus in c. j. de præſcript. in vj. quam materiam plenè declaraui & in ſuperiori tract. vbi ſuprà.

Et vltra ibi adducta addo Panor. in c. peruenit. col. j. in ij. not. de empt. & vendit. vbi concludit, quod non requiritur titulus de iure canonico in præſcriptione: niſi quando eſt contra ius: & quòd non eſt aliqua differentia inter ius canonicum & ciuile, niſi in præſcriptione cum mala fide: quæ non currit de iure canonico: & in hoc ſtatur iuri canonico ſecundum Panor. & latè dixi vbi ſuprà.

5 † Tertiò limita: vt non procedat in præſcriptione ſtatutaria: [a] in qua non requiritur titulus ſecundum Bald. not. in l. ij. C. de præſc. ipt. long. temp. quæ pro lib. dicentem, quod ſi ſtatuto caueatur, quod poſſidens rem per x. annos poſtea conueniri nō poſſit, ſufficit. x. annis bona fide poſſediſſe, licet ſine titulo, b quia ſtatutum non requirit titulum: & ſequuntur [b] hic Rom. & Alexand. in apoſt.

Contrarium tenet Roma. in l. prætoris. ff. de damno infect. Refert & ſequitur Felin. in ca. ſi diligenti. col. vij. vlt. à med. de præſcript. Pro quo facit ſecundum eum, quia præſcriptio ſtatutaria ſubrogatur loco præſcriptionis iuris communis, & regulatur vt illa, & eius naturam imitatur ſecundum Bald. in l. in contractibus. in ſi. princip. C. de non nume. pecu. & in §. item ſi quis per triginta. col. ſi. in tit. ſi de feu. fue. controuerſ. cum concor. adduc. per Felin. in c. illud. col. ij. de præſcrip. dixi plene in ſuperiori tractatu in iiij parte. iiij. princip. in xxviij. q. col. ſi. &

Et vltra Felin. contra prædictam deciſionem. Bal. videtur tenere Sozin. licet de illa non faciat mentionem, conſil. clxx. in cauſa communitatis. col. iiij. circa ſi. vbi determinat, quod ſtatutum diſponens, quòd poſſidens rem pro ſua ſpacio xxx. annorum præſcribat, debet intelligi ſecundum ius commune, & ſic concurrente bona fide. Et retuli in xiiij. q. ij. partis. iij. princip. ſuperioris trac. col. lj. vbi alia plura ad propoſitum adduxi. Sed poſſet reſponderi, quòd alia eſt ratio reſpectu tituli. Alia reſpectu bonæ fidei, quæ eſt magis neceſſaria, quàm titulus præſertim de iure canonico, quod non requirit titulum ſed bonam fidem

tantum, vbi ius commune nõ reſiſtit. c. ſi diligenti. cum ibi plene not. de præſcript. & in c. j. eod. titul. lib. vj.

Et de iſto dicto. Bald. dubitat Roma. in l. iij. ſuprà eodem. per dictum Bar. ibi qui vult, quòd ſtante ſtatuto, quòd per præſcriptionem acquiratur dominium, intelligitur de directo vt ſtatutum operetur vltra ius commune. Nam dicit Roma. quòd ſi dictum Bar. & dictum Bal procederent: concurrerent duo ſpecialia circa idem, quia præſcriberetur ſine titulo, & acquireretur directum dominium per præſcriptionem. Et tamen regulariter non acquiritur niſi vtile. vt ibi per Bart. contra not. in l. j. C. de dot. promiſ. Vnde dicit ipſe, quod oportet alterum eſſe falſum. Non tamen explicat Roma. quod ſit falſum, an dictum Bart. an dictum Bald. domi Claud. Aquen. hic. col. j. tenet quòd ſit verius dictum Bald. quia eo modo minus læditur ius commune, vt hic latius per eum. Et poteſt vtrumque dictum ſaluari. reſpondendo ad fundamentum Roman. quòd iſtæ duæ ſpecialitates oriuntur ex diuerſo fonte, quo caſu bene admittitur concurſus ſecundum doctrinam Bart. in l. ſi is qui pro emptore. col. vlt. ſuprà eod.

Et quicquid hic dicat do. Claud. doct. approbant vtrumque dictum & Bart. & Bald. Nam quòd dictum Bald. ſuprà relatum ſit communiter approbatum patet ex præmiſſis. Et pariter dictum Bart. apparet ex not. per Iaſo. in l. traditionibus. col. pen. verſic. ſecundo limita. C. de pact. & latius per Feli. in rubri. extra de præſcript. col. ij. verſic. fallit ſecundo: qui allegat plures concor. præcipuè Bald. in c. cum non liceat. in fin. commen. de præſcript. ponentem quædam priuilegia præſcriptionis ſtatutariæ. Et ibi Felin. contra dictum Bart. in d. l. iij. adducit motiuum, quod hic facit domi. Claud. licet de Felin. mentionem non faciat. de c. cum dilectus. de conſuetu. & de l. ij. C. de noxa. vbi habetur, quod ſtatutum debet interpretari ſecundum ius commune. Et reſpondet vt ibi per eum tradẽtem pulchram doctrinam circa hoc. An ſtatutum debeat interpretari ſecundum ius commune, vel vt addat iuri communi. De quo late per Alex. & dom. poſt gloſ. in l. fin. §. in computatione. col. penult. C. de iur. delib. & per Bartol. in l. omnes populi. in vj. q. princip. & ibi per ... col. vlt. ſuprà de iuſtit. & iur. & latè per Felin. in c. ... de reſcrip. vbi ponit tam de ſtatuto, quàm de priuilegio ... reſtringantur ad ius commune, vel debeant taliter interpretari, quod aliquid addant not. Panormit. in c. ... col. vlt. de re iudic. Et pulchre Alex. conſil. ... in ...

quo

quo quæritur.penulti.col.& conſil.cvij.viſo themate ante poſito penulti.col.iij.volu.& conſil.lxxxiij.viſa facti narratione.ij.col.ij.volumi.

6 Secundò noto. † Ex iſto text.quod titulus putatiuus ſufficit ad præſcriptionem : ſicut verus.Concordat text.in l.quod vulgo.infrà pro empto.cum concor.de quibus in gloſ.

Ex quo infert Angel.hic quod illud quod operatur titulus verus ad vſucapionem,vel præſcriptionem longi temporis, illud idem operatur titulus putatiuus iuſto errore cauſatus: ſecus ſi iniuſto.Et de errore iniuſto dicit Ange.intellexerunt antiqui, quos propter ea reprehendit hic Celſus, & ait errare.& ſic ceſſant contraria.gloſ.ſecundum Angel.& plenè not.Imol. in repet.c.fin.colum.viij.& ix.verſic.qualis autem titul.de præſcrip.not.Bald.& Angel.in l.ſuper longi.colum.j.C.de præſcriptio.long.tempor.

Et circa hoc an & quando iuſtus error habeatur pro titulo ſufficienti ad præſcriptionem, tradit not.doctrinam Salic.in l. nullo.C.de rei vendi.circa fin.vbi etiam not. Bald.& Paul.de Caſtr.conſil.cliiij.& Bald.in l.irritam.in iij.oppo.C.pro dona. Sozi.conſil.xv.col.fi.verſic.poſtremo.vbi firmat per iſtum tex. cum hic not.per gloſ.& Bart.& per multa alia, quòd iuſtus error habetur pro titulo & cauſat præſcriptionem. Et idem Sozi. conſil.xlvij col.iiij.verſicul.circa ſecundam: & conſil.ccij col. penulti.verſic.titul.autem.Et latè not.Felin.quàmuis prædicta non adducat: in c.de quarta.colum.vij.verſicul.ſed ad cognoſcendum quis titulus de præſcrip.vbi facit concluſionem.quod iuſta credulitas inducit titulum qui re vera non ſuberat: & ſic error facti tantum prodeſt: quantum verus titul.habitus à non domino: quo ad præſcribendum: per gloſ.ibi.& in c.cura.de iurepatronat.Et comprobat per plura. Secus eſt quando credulitas tituli cauſatur ex errore iuris: vt plene dicetur infrà. Idem declarat Felin.in dicto capitulo,de quarta.colum.viij.verſicu.ſecundo doctri.& domi.Franc. Curt.conſil.ſeptimo princeps defunctus.col.quinta, in viij.& x.concluſio. Roma.conſil.clvij. viſo diligenter columna ſecunda,circa finem & Imol.in dicto capitulo.fin columna nona. Et de hoc dicetur latius.infrà poſt gloſ.Et Bartol.

7 † Amplia primo iſtam concluſionem: vt procedat ſiue titulus putatiuus ſit oneroſus: ſiue lucratiuus: per [illegible] l.i.infrà pro legat.& ſatis probat iſte text.in verſic.& nihil [illegible] in verſiculo.quia neque.&c.& [illegible] Bald.in l.irritam.C.pro dona. vbi

vbi vide, an donatio inter patrem & filium, vel inter virum & vxo. quæ à principio non valet ſed morte confirmatur: præbeat cauſam præſcribendi: & an vſucapio vel præſcriptio incipiat à die traditionis: ita quod titulus trahatur retro? Dic vt ibi latè per eum.

Amplia ſecundò prædictam concluſionem, vt procedat in titulo vniuerſali pro hærede: quia quando interuenit error facti iuſtus talis titulus putatiuus: quo quis ſe putat hæredem cum non ſit, ſufficit ad præſcribendum longo tempore videlicet decem annis inter præſentes: & xx. inter abſentes peti. hæreditatis gloſ. eſt ordi. quæ ita determinat in l. hæreditatem. C. in quib. cauſ. ceſ. longi temporis præſcript. in gloſ. magna circa medium ibi dum dicit. In caſu tamen puto præſcribi decennio. Et eam ſequitur Paul. de Caſtr. conſil. ccxxviij. ſuper j. col. v. circa princip.

† Primò limita iſtam concluſionem dummodo titulus putatiuus ſit talis, qui ſi eſſet verus ſufficeret ad dominij tranſlationem ſecundum Paul. de Caſtr. conſ. lxxij. aliàs lxxiij. ſecundum numerum meum. incip. quia fruſtra. colum. vlti. verſicul. breuiter. contrarium in antiq. vbi dicit, quod ad hoc vt titulus inualidus præſtet cauſam præſcribendi, debet eſſe talis qui ſi eſſet validus ſufficeret ad plenum ius transferendum. Refert & ſequitur Felin. in capitulo, de quarta. columna ſeptima, verſicul. ſecundo conſidera. de præſcript.

† Secundò limita vt non procedat quando defectu rei vel perſonæ non poſſet quis acquirere dominium, vt quia incapax, vel eſt res quæ non eſt in commercio hominum. Vel vbi titulus verus non poteſt aſſiſtere propter impedimentum naturæ: quia tunc nullus error iuſtus vel iuſtiſſimus vnquàm præbet cauſam vſucapiendi, vel præſcribendi. text. habemus & exemplum in l. ij. C. pro hæredi. & in l. ſi is. cum l. ſeq. quæ incipit. nemo. iuncta gloſ. infra pro legat. Per quæ iura ita limitant Bal. & Ang. in l. ſuper longi. col. ij. C. de præſcrip. long. temp. & Bal. in l. nullo. poſt princi. verſic. ij. quæro. C. de rei vendi. & ibi Salic. in d. l. nullo. qui clarius dicit, quòd vbi perſona eſt incapax vel inhabilis, tunc iuſtus error non prodeſt nec habetur pro titulo ſufficienti ad præſcriptionem: quia nec verus titulus ſufficeret per d. l. nemo cum gloſ. quam Bald. dicit ſingu. in d. l. nullo. Facit text. not. in l. cum ſponſus. §. ſi res. ſuprà de publici. Quod facit ad q. an ſpurius qui putat ſe legitimũ, aut ſufficiẽter & rite legitimatum iuſto errore ductus, cum tamen legitimatio

matio

matio ſit inualida, poſſit præſcribere hæreditatem patris, aut ſibi relictum cùm ſit incapax?

Quàm q. mouent Ange. in d.l. nemo. poſt glo. infrà pro lega. Bal. & Sali. in d.l. nullo. Et in ea conſuluit Alex. conſi. lxxiij. circa primùm. ad fi. iij. volu. Et plenè dixi in xiiij. qu. iij. partis. iiij. prin. præcedentis tract.

10 † Tertiò limita prædictam concluſionem vt iuſtus error habeatur pro titulo, quantum ad vſucapionem & præſcriptionem. Sed non habetur pro titulo quantum ad repellendũ eum, qui agit petitione hæreditatis. vel interdicto quorũ bonorum: quæ iudicia non dantur regulariter contra titu. poſſidentem. l. hæreditatis. C. de peti. hære. & l. hæreditatem. cùm gl. C. in qui. cau. ceſ. long. temp. præſcri. notant plenè gl. & doct. in l. fi. circa fin. C. de edic. di. Adri. tol. ita ſingulariter limitat Bart. in l. j. in princip. verſic. not. ergo per gl. ibi. C. quo. bon. licet gloſ. tenuerit contrarium in l. penulti. & fi. infrà pro lega. & in d.l. hæreditatem. & ibi Bald. & cum Bart. tenent Iacob. Butri. & communiter docto. in d.l. j. C. quo. bon. vt refert Alexã. in apoſt. ad Bart. in d.l. j. infrà illo eod. tit. & Bald. in l. fi. col. viij. in xv. oppo. C. de edict. di. Adri. tollend.

Sed quo ad publicianam indiſtinctè titulus putatiuus habetur pro vero, quia inducit vſucapiendi conditionem: ergo & publicianam. vt eſt caſus in l. eum qui. in princ. & ibi not. Bart. ſuprà de public. & refert Alexand. vbi ſuprà.

11 † Quartò limita prędictam concluſionem, quæ habet quòd titulus putatiuus cauſatus iniuſto errore non ſufficit, vt non procedat quando extaret ſtatutũ: quòd præſcriptio currat cum titulo putatiuo nam tunc, vt ſtatutum aliquid operatur: debet intelligi, etiam ſi ſit cauſatus ex iniuſta cauſa: dummodo colorata: & ſiue ſit error facti, ſiue iuris, ſecũdum Paul. de Caſt. conſi. ccxxvij. ſuper primo dubio videtur dicendum. col. v. in prima... antiquis. vbi loquitur in pulchra q. Refert & ſequitur do. Claudius hic. colum. tertia. & faciunt notata per Feli. in rub. de præſcrip. colum. tertia.

12 † Quintò limita prædictam concluſionem vt non procedat in incorporalibus: quia in illis ſufficit error inultus... ſufficiẽs ad cauſandum bonam fidem ratio eſt: quia in præſcriptione incorporalium non requiritur titulus, ſed ſufficit ſola fides l. j. §. j. & ibi plenè no. Bar. ſuprà de ri. actuque priua. & l... quis diuturno. ſuprà ſi ſer. ven.

Fallit iſta vltima concluſio: quãdo tractatur de præſcriptione...

iuriſdictione in territorio alieno, quia ex quo ius commune
reſiſtit vltra bonam fidem requiritur iuſtus titulus, & ſic non
ſufficeret iniuſtus error: ita limitat & declarat no. Bald. in l. fin.
col. viij. circa princip. in xv. oppo. verſic. attende. C. de edict. di.
Adria. tol.

Tertiò noto ex iſto text. in verbo bonafide. ſecundum Paul.
de Caſt. quòd etiam quando non ſubeſt iuſta cauſa credendi ti
tulum interueniſſe, vel titulum valere: ſi tamen quis ita crede-
bat, licet perperā, dicitur eſſe in bona fide: quod dicit Pau. eſſe
13 perpetuò notandū & tenendum mēti. Ex hoc colligitur † quod
error licet iniuſtus cauſat bonam fidem. Ratio eſt ſecundum
Paul. quia iniuſtus error excuſat a dolo, & ſic à mala fide. l. igi-
tur. §. poteſt. ſuprà de lib. cauſa: no. gloſ. in l. j. in fin. in gl. magna
ad fin. ſuprà ſi quis ius di. non obtem. Sed aduerte quia videtur
quòd Pau. de Caſt. male arguat: ſeu inferat ex iſto text. ad id de
quo ſuprà. Nam arguit ex verbis narratiuis Iureconſulti refe-
rentis opi. Antiquorum: quam poſtea damnat. Et ex verbis nar
ratiuis legis non licet ſumere argumentum ad deciſionem: vt
eſt gloſ. repu. ſingu. in l. j. in gloſ. magna ad fi. C. quando non pe-
ten. par. quę de iure canonico habet conſcciam. in c. ij. in verbo
nō tenentis. de do. & cōtu. in vj. & in c. auditis. in verbo ex poſt-
facto de elect. De quo per Roma. conſ. xcj. ſpectabiles domini.
colum. prima. & plene per Fel. in c. j. col. iiij. & v. de conſti. & per
Iaſ. in dicta l. j. colum. x. C. quando non peten. par. per Alexand.
conſi. xvij. viſis & oportune. ſecundo volu. Tamen iſta conclu-
ſio eſt vera: & eam firmat Barto. hic. colum. quarta. verſicu. re-
quiritur etiam bona fides: non per hunc text. ſed per text. in d.
l. igitur. §. poteſt ſuprà de libe. cau. Et ſequūtur cōmuniter doct.
hic: & infra latius dicetur.
14 † Et collige concluſionem ex dictis Pau. de Caſt. quod quæ-
libet cauſa licet iniuſta excuſat a dolo: & conſequenter a mala
fide: per text. in d. l. igitur. §. poteſt.
Addo gloſ. in l. plagij. C. ad l. fla. de plag. & in l. prima. in fin. ff.
de abige.

Hanc vulgarem regulam ſingulariter limita: vt per Angel.
Imo. & Rapha. Cuma. in l. ex conſenſu. §. fina. infrà de appellat.
quos refert & ſequitur Alexand. conſi. cij videretur prima con
ſideratione dicendum. colum. penult. verſicu. & dato quod Co-
mes primo volu. vbi dicunt quod hæc regula procedit quando
non erraſſet circa ea, quæ ſunt iuris naturalis, vel quaſi.
Alias licet ſimpliciter nunc allegaret quandam cauſam iniu-

ſtam,& diceret: quòd fuit motus propter illam cauſam: non ſufficeret: quia oportet quòd appareat, quòd illa fuerit cauſa propter, quam tunc motus eſt. Et ſic: quòd ſi illa cauſa non interceſſiſſet: non ita feciſſet. argumen. l. qui cùm vno. in prin. infrà de re mili. Ita dicunt præfati docto.

Plus dicit Angelus vbi ſuprà. quòd ſicut cauſa, quæ à iure naturæ eſt reprobata: non excuſat à verò dolo. Ita nec cauſa quæ reprobata eſt à iure ciuili notorio & indubitato. Et cum Angel. tenet ibi Ioannes de Imol. columna penultima. & ſequitur Alexand. præallegat. conſilio.

15 Quartò noto ſecundum Paulum de Caſtro † quod licet iniuſtus error cauſet bonam fidem vt prædictum eſt: tamen hæc bona fides non prodeſt ad præſcribendum longo tempore, vt hic. Sed benè prodeſt hodie de iure canonico ad præſcribendum longiſſimo tempore: vbi olim poterat præſcribi de iure ciuili ſine titulo, & bona fide: vt in lege ſi quis emptionis. §. primo. C. de præſcriptionibus triginta annorum. Nam hodie de iure canonico poteſt præſcribi ſine titulo ſpacio quadraginta annorum cum bona fide. Sed abſque bona fide non poteſt: niſi præſcribens habeat ius commune contra ſe: quo caſu exigitur titulus & bona fides. vt in capitulo primo, de præſcriptionibus, in ſexta, & dixi ſuprà in j. not.

Nec requiritur iſto caſu quòd iſta bona fides ſit ita iuſtè fundata ſicut requiritur ad præſcribendum longo tempore.

Et hoc eſt quod voluit gloſſ. ſed Paulus in capitulo, de quarta. de præſcriptionibus, quòd titulus nullus, qui putatur validus errore iuris qui eſt iniuſtus ſufficit ad præſcribendum de iure canonico. Et hoc modò dicit ipſe debet intelligi quod notat Cynus in lege venditioni. C. de vſucapionibus pro emptore, & in lege ſi quis emptionis. §. j. C. de præſcriptionibus triginta annorum, vbi videtur plurimum dubitare: vtrum error iuris cauſet bonam fidem. Sed hic eſt caſus ſecundum Paulum, quòd ſic. Verum non prodeſt quo ad præſcriptionem longi temporis: vt infrà eodem, lege nunquam. in principio longiſſimi autem ſic. Quod dicit Paulus eſſe menti tenendum, quia eſt ſingulare: & refert ſe habuiſſe de facto, & interrogaſſe quoſdam magnos Canoniſtas, qui neſciebant nec dicere vnum bonum verbum ſuper hoc. Sed allegabant notata in capitulo cùm perſonæ. de priuilegiis, in ſexto. Tandem dicit Paulus tene quòd dixi: quia eſt ipſa veritas.

Eandem concluſionem firmat Imo.hic.colum.ſi.in princip. dicens. Et ex hoc nota limitationem ad hanc l. inquantum requirit errorem iuſtum: quia procedit, vbi agitur de præſcriptione longi temporis, quæ non procedit ſine titulo vero, vel putatiuo errore iuſto. Sed vbi agitur de præſcriptione longiſſimi temporis, vbi ſufficit bona fides abſque titulo, ſufficit probare qualemcunque errorem etiam iniuſtum ad inducendum bonam fidem.l. liberis.§. ſin. & l.igitur.§.poteſt, ſuprà de libe.cau.& l.ſi fur.§.fin.cùm ibi not. infrà eod. hæc ſunt verba Imol.

16 † Subdit hic Paul. de Caſtr.in j.colum. quòd prodeſt etiam ita bona fides non iuſta ratione fundata ad faciendum fructus ſuos: per text.not.in l.ſed ſi lege.§.ſcire. ſuprà de petitione hæreditatis.

Et ex dictis Pauli in hoc iij.nota.colligo infraſcriptas concluſiones.

17 † Prima concluſio eſt, quòd error iuris non inducit bonam fidem, ſed potius malam in vſucapione vel præſcriptione longi temporis, vt probat text.in dicta l.nunquam. in princi infrà eodem, quem ita ſummat Paulus de Caſtro, & ibi pulchre hanc concluſionem declarat, dicens. Et ſic not. quòd non ſolum dicitur malæ fidei qui ſcit vel ſcire debet rem non eſſe vendentis: ſed etiam qui credit eam eſſe vendentis tamen ſcit vel ſcire debet venditionem vel contractum non valere: quia titulus putatiuus non ſufficit non ſubſiſtente iuſta cauſa putationis per hanc legem. Et error iuris non eſt iuſta cauſa vt ...

Idem probatur in l. ſi fur. § j. infrà eod. & in l. initum. vbi ... B.d.l.C. pro dona. Et latè not. Felin. poſt Panorm. in d.c. quarta.colum.viij verſi. ſecunda doctrina.cum quatuor ſe... ... concluſionem, quòd credulitas cum errore iuris ... fundent, quòd titulus iuridicus non ſit iuridicus, ... prodeſt ad præſcribendum.per dictam l.nunquam.& ... quinque modis. Et vltra Felin. not. Panorm. in c. du... in quarto not.de deci. Roma conſil.clvj.viſo diligenter ... ſecunda. circa finem. Cardin.in clement.j §. ſi quis. ... finali.in xj.quæſtione.de reb.eccle.non alie.vbi tradit ... & quando titulus minus iuſtus ſufficiat ad præſcriptionem, &c. Alexand.conſil.lxxiij.viſo themate. ante fin.ij.volu. & conſil. xl. j.circa principium conſilij.vlti.colũ. circa med ver. ... iij.volu. & conſil.cxxj.viſo themate. ante fin.iiij. colum.

extendens iſtud procedere etiam in præſcriptione longiſſimi temporis. per not. per gloſſ. & doctores in cap. ad apoſtolicæ. de donationibus, ſaltem quando quis vellet præſcribere vigore tituli à iure reprobati. per l.quemadmodum. C.de agric. & cenſit. libr.xj. de quo latius dicam in ſequen.limitat. Not. etiam domi.Franciſ.Cur.conſi.lxxj.princeps defunctus.col.v in viij.concluſione.

Primò limitat Felinus iſtam concluſionem in dicto capi.de quarta.poſt Panorm.vt non procedat, quando error iuris cauſaretur ex iure dubio & intrincato, ſeu multipliciter intelligibili: quia talis dicitur iuſtus error: & æquipollet errori facti: ita quòd præſtat cauſam præſcribendi:vt probat text.not. cùm gloſſ in cap.cùm dilectus.in verbo conſtitutum.de conſuetu. quem ibi ad hoc not.Cano. præſertim Panorm. col.iiij. in iij. not. & eſt bona gloſſ.in c.j. in verbo decætero. de poſtu. præla. lib.vj.& comprobat per plura Felin.vbi ſuprà declarans quando dicatur ius dubium. Not. Paul. de Caſtr.hic colum.j. Panorm.in dicto cap.de quarta.col.ij.Alexand.conſil.xcij.perſpectis his.colum.vlti.circa fin.j.vol.& dom.Franc.Cur.conſil. lxxj.princeps defunctus. colum.quinta. ad fin. & faciunt not. per Bart.& alios in l.cùm prolatis.infrà de re iud.

Secundò limita prædictam concluſionem:vt non procedat: quando qualitas perſonæ aliud ſuaderet, vt in muliere & ruſtico: qui excuſantur ab ignorantia iuris, ſaltem quando non potuerunt conſulere peritiores: vt plenè not. omnes in l. iuris ignorantia. C.qui admit.& declara hanc limitationem vt late per Fel.in d.c.de quarta.col.viij.circa fi.& ſeq.

18 † Tertiò limitat Felin. prædictam concluſionem vbi ſuprà: vt non procedat reſpectu fructuum: quia titulus cauſatus errore iuris prodeſt & cauſat bonã fidem: quo ad acquiſitionem fructuum. per text. not. in d.l.ſed ſi lege.§.ſcire. ff. de petit. hæred, quem hic allegat Pau.& vltrà eum eſt bonus text.cum gloſ.in l.quòd vxor.ſupra de acquir. poſſeſ.& in l.de fructibus ſuprà de dona.inter vir.& vxo.not.gl. Bart.Ang.Imo.& ceteri in l.fundum.§.j ſuprà eod.tit.Bald.in l.venditionem. C.de vſucap. pro empto. & late Felin.in d.c.de quarta. in ij. fallen. & Aret. conſil.xvij.& plenè do.Franci.Cur.ſenior conſil.lxxj princeps defunctus.colũ.v.& ſequen. Addo quòd rationem huius concluſionis aſſignat pulchrè Bald. in l. irritam. colum. ij. verſ. modò quæritur. C. pro donato. videlicet quia in acquiſitione fructuum non [illegible] titulus ſed ſufficit qualis qualis

cceaſio

occaſio poſſidendi: vt not. in dicto §. ſcire. ſecundum Bald. qui ſubdit: quòd quo ad fructus bonæfidei poſſeſſor loco domini habetur: vt in l. qui ſcit. ſuprà de vſur.

b † Iſtam concluſionem declarat pulchrè Barto in dicto §. ſcire: vt procedat dummodo titulus, vel error iniuſtus non ſit contra legem, ſed præter legem: ſeu talis cui lex expreſsè non reſiſtat: quamuis non aſſiſtat: quia ſi lex expreſſe reſiſteret, nō prodeſſet error iuris ſeu titulus cauſatus tali errore iniuſto: etiam quo ad fructuum acquiſitionem.

Et tradit ibi Bartol. not. intellectum ad regulam c. quæ contra iura. de regu. iur. in ſexto. & l. quemadmodum. C. de agrico. & cenſi. libro vndecimo. vbi dicitur, quod qui contra iura mercatur, bonam fidem præſumitur nō habere: per cōſequens cenſetur malæ fidei: vt illa regula procedat: ſi lex expreſse reſiſtat:
d ſecus ſi non aſſiſtit [d] ſeu expreſsè non reprobat talem titulum: quia tunc illa regula non militat. Refert & ſequitur Panormit in c. conſultationibus. circa fin. de iurepatro. Et ita etiam declarat Bal. de conſi. ſecundo. ſub rub. de præſcript. Et vide quæ plenius dixi circa iſtam regulam. in ſecunda parte. tertiæ princi. ſuperioris tracta. colum. ſecunda. & doctrinam Bart. in dicto §. ſcire ſequitur Alexand. in d. conſi. lxxiij. ante fin. ij. volu. & conſi. expreſſo themate. vlti. colum. ante fin. iiij. volu. & Panor. in d. c. conſultationibus. colum. finali. & in c. grauis. colum. penulti. de reſtitu. ſpoliato ad declarationem dictorum Barto. in d. §. ſcire. vide plene domi. Fran. Curt in præallegato conſi. lxxj. princeps defunctus. colum. v. vj. vij. & viij.

Et hanc limitationem plenius reſtringe: & declara vt per Felin. in d. c. de quarta. col. ix. in ij. limita.

c † Quando autem dicatur lex non aſſiſtere, vel reſiſtere declaratur docto. in l. non dubium. C. de legi. maxime Bald. colum. penulti. & Barto. in l. cum lex. colum. penult. ſeu vlti. infra de fideiuſſ. & in l. j. col. vlti. verſic. quæro vtrum pupillus. infrà de nouat. & ibi quis ſit effectus.

Quando vero aliquid dicatur contra legem vel præter, declarat Bart. in l. ſtipulatio iſta. §. alteri. in ſexta oppo. & ibi Alex. & in d. j. col. infrà de verb. oblig.

Quarto limitatur prædicta concluſio: vt nō procedat in præſcriptione longiſſimi temporis. xxx. vel xl. ann. quia in tali præſcriptione error iuris circa titulum inualidum prodeſt ad præſcribendum: & cauſat bonam fidem, vel ſaltem excuſat à mala fide: vt tradit hic Paul. de Ca. t. col. j. & retuli ſupra.

Quod procedit ſecundum Cano.dummodo contractus non ſit à iure reprobatus.& per hoc dicunt:quòd emens rem eccleſiæ ſine ſolennitate à iure requiſita,non poteſt illam præſcribere,licet crediderit illam nõ eſſe neceſſariam:& ſic errauerit in iure:quia talis error non excuſat à mala fide: ita vult gl.in c.ij. de his quæ ſi.à præla.& in c.apoſtolicæ.de dona & in c.cura.de iurepatro.& ſirmat Abb.Panor.in c.de quarta.col.ij.verſicu.ſed contra hanc ſolutionem glo.de præſcript.vbi eſt glo.contraria prædictis:quas Pano.concordat fœdere diſtinctionis:quòd aut quis errauit in facto circa nullitatem tituli,vt quia habens ſolius epiſcopi conceſſionem credidit conſenſum capituli interueniſſe:qui non interuenit:& tunc procedat gloſ.in d.c.de quarta.quòd talis error cauſet bonã fidem, quæ ſufficit ad præſcriptionem longiſſimi temporis:Aut errauit in iure:quia credidit conceſſionem ſolius epiſcopi ſufficere, & non requiri conſenſum capituli : & tunc talis error iuris non cauſat bonam fidem etiam in præſcriptione longiſſimi temporis.ex quo talis titulus eſt expreſſe à iure reprobatus : & ita procedant gloſ.contrariæ prælleg Idem tenet Panor.in c.cum non liceat.in princip.in. col.de præſcript.Et ante eum ſic latè declarat: & elegantius.de. Cardi.in clem.j.§.ſi cuis.col.ſi.in xj.q.de reb.eccle.non alie.& videtur fuiſſe de mente Bartol.in l.quemadmodum.C.de agri. & cenſit.lib.xj.& in d.l.ſed ſi lege.§.ſcire.ſupra de petit.hæred. vbi vult, quod quando lex reſiſtit contractui ignorantia iuris non excuſat à mala fide.Refert & ſequitur hic Pau.de Caſt. ſed ſecundum hanc diſtinctionem excuſaret error facti de quo non eſt dubium,vt vidimus in j.not.non autem error iuris.

Hanc limitationem late examinat Fel.in d.c.de quarta.col. viij.verſic.ſecunda doctrina.cum qua tuor ſeq.maxim.c.col.vi. verſi.limita tertio.de præſcrip.vbi refert, quòd Imo.firmat hanc limitationem in repet.c.fina.col.iiij.& ſentit ibidem.col.x.de præſcript.allegans But.in c.cura.de iurepa.eum hoc expreſſe tenet ibi.col.ij.verſi.ſecundum hoc ergo videtur licens eſſe ... ſum in c.peruenit.de emp.& vendi.vbi idem firmat & extendit ipſe But.colum.j verſ.vnum tamen no.& per ... tene ... vbi dicit quod licet error iuris reſpectu tituli impediat præſcriptionem ad quam requiritur titulus:nõ tamen impedit præſcriptionem,ad cuius ſubſtantiam non requiritur titulus, ſed ſola bona fide ... præſcriptio triginta & quadraginta anno. tam de iure ciuili quam canonico: vt late ... in ... præſcr. princip.tract.præſcri.Et ſic no.ſecundum eum,quod licet præ ... tempo

ſcriptio triginta anno. non procedat cum mala fide ſecundum cano. c. fina. de præſcriptio. tamen procedit cum bona fide etiã ceſſante validitate tituli. alleg. etiam text. in l. ſi ſer. §. j. ſuprà eod. & ibi not. Barto. & hæc dicta But. ſequitur Imol. in dicto c. peruenit. colum. ſecunda. verſic. item not. quia licet error. idem tenet Roma. cõſi. cxxiij. circa primum dubium. & Pau. de Caſt. conſi. clij. circa præſentem caſum. iij. colum. & conſi. quadrageſimo in cauſa quæ vertitur. j. colum. & conſi. clxxxv. hæreditas dictæ puellæ ad fin. ſed firmius hoc ponit Paul. de Caſt. in hac l. vt refert Feli. vbi ſuprà. Sed ipſe Pau. poſtea ſe reſtringit vt nõ procedat, quando titulus eſſet reprobatus vt prædixi, & videtur ſequi diſtinctionem Paul. ſuprà recitatam.

Contrariam partem, quòd error iuris nunquam cauſet bonam fidem, neque proſit etiam ad præſcriptionem longiſſimi temporis. tenet ſimpliciter Pau. de Caſt. conſi. lxxij. quia fruſtra diſputaretur ad fi. verſi. ij.

Eandem opi. tenent plures adducti per Feli. in d. c. de quarta. colum. vndecima. in tertia limit. pro hac parte allegantem tex. in c. dudum. de deci. vbi error iuris non proficit in præſcriptione longiſſima inducenda vt ibi latius per eum: qui conatur reſpondere ad text. in dicto c. peruenit. hanc partem ſentit etiam expreſſe glo. ord. in dicto c. ſecundo. de his quæ fiunt à præla. & glo. in dicto c. apoſtolicæ. & in dicto c. cura. quas vt refert Feli. ſequitur Panor. in dicto c. de quarta. & in d. c. cum non liceat. & Pau. de Caſt. in hac l. Celſus. colum. prima qui videtur ſibi contrarius in verſicu. Cano dicunt. Ideo dicit Feli. quòd credit potius eſſe additionem Angel. filij ſui cum Paul. non conſueuerit allegare Abb. Panorm. enim allegat hic in duobus locis. Iſtam partem firmat Alex. in d. in conſiliis ſuprà allegatis circa princ. huius primæ cõclu. Et videtur in ea tendere Fel. vbi ſuprà. quia refert illam pro vltima.

Concluſiuè dico quòd videtur diſtinguendum in hoc articulo vt in præcedenti limita. quòd aut titulus eſt expreſſe reprobatus quia lex reſiſtit: & error iuris interueniens circa talem titulum non prodeſt nec cauſat bonam fidem: etiam in præſcriptione longiſſima. Aut vero non eſt expreſſe reprobatus: quia lex non reſiſtit expreſſe: ſed non aſſiſtit, & tunc talis error iuris prodeſt.

Et hæc diſtinctio eſt de mente Barto. in dicta l. ſed ſi lege. §. ſexe. & in dicta l. quemadmodum. & Alexand. in conſiliis præallegatis circa princip. huius primæ concluſionis, præſertim

conſi.xlvj.circa præſentis conſilij. vlti.colum.circa med.& in fi.iij.volu.& Pau.de Caſt.hic.

21 † Quintò limitatur prædicta concluſio: quæ dicit errorē iuris non iuuare præſcribentem, vt locum habeat: quãdo erratur in iure per quod titulus, quem quis putat validum, eſt ipſo iure inualidus.

Sed vbi titulus à prin.non eſſet inualidus, ſed poſtea inualidandus & reſcindendus: tunc error iuris ſufficeret ad præſcriptionem ſecundum opin.do.Cardi.relati per Feli.in dicto c.de quarta.ponentis exemplum: quam limitationem reprobat Fel. ibi plura maximè per no.deciſionem Imo.in c.apoſtolicæ. col. iij.de donat.vbi dicit, quòd ille, qui habet titulum ex cõtractu inito cum minore vel eccleſia, & ſcit quòd aduerſus illum titulum peti poteſt reſtitutio in integrum non dicitur habere titulum aptum ad præſcribendum, nec eſt in bona fide.allegat tex. in l.in cauſæ.la prima.cum l.ſeq.ff.de mino.vbi apertè hoc videtur probari ſecundum Feli. Nam ibi diſtinguitur vtrum quis ſciuerit poſſe peti reſtitutionem in integrum, vel nõ. Et ſequitur Alexand.conſi.xlvj.circa præſentis conſilij vlt.colum.verſi. dato etiam.iij.volu.

22 † Sextò limitatur prædicta concluſio, vt non procedat, quando error iuris eſſet mixtus cum errore facti, quia tunc eſt ſufficiens ad præſcriptionem propter mixturam, vbi ſolus error iuris de per ſe non ſufficeret.per text.in l.ſi vir vxori.cum gloſ.& ibi not.Barto.infrà de vſucap.pro dona.no.Bald.in l.venditioni. circa ſin.vbi rationem aſſignat.C.de vſucap.pro empto.& in l. nullo.columna vlti.C.de rei vendi.& Feli.in dicto c.de quarta. columna duodecima circa fin.declarans qualiter procedat iſta limitatio.

Et vltra eum addo Dyn.in c.poſſeſſor.colum.penulti.de reg. iur.in ſexto.vbi ad materiam huius legis diſtinguit triplicem errorem, videlicet iuris tantum, vel facti tantum, vel mixti iuris facti.

Pro hac limitatione faciunt notata per Bart.& docto.in l.certi condictio.§.quoniam.ſuprà ſi cer.pet.cum concor.de quibus ibi per Alex.& Moder.vbi Barto.no.decidit, quòd ſi ſtatutũ di[illegible]it, quod debitum non poſſit probari per teſtes: poterit ta[illegible] probari per teſtes & inſtrumẽta ſimul propter mixturam ſeu [illegible]unctionem. Sequitur Alex.conſi.lxviij.viſo proceſſu.[illegible] col.[illegible] & conſi.lv.in præſenti cauſa in fin.iiij.volu.& conſi. xxxvj.[illegible] proceſſu.quinto vol. Facit etiã text.in l.vim pa[illegible] §.[illegible]

BIBLIOTECA U … ARIA

§.præſcriptione.infrà de adult.cum his quæ plenè notantur de mixtura per Bar.Alex.& omnes.in l.ij.in princip.infrà de verb. obliga.& per Feli.in c.Rodulphus.col.xiij.de reſcript.

Sed circa hanc limitationem aliter dicit Paul.de Caſt.in d.l. ſi vir.& in l.nunquam.in princip.ſuprà eod.titu.vbi videtur reprobare gloſ.in dicta l.ſi vir.licet Felin.vbi ſuprà mentionem non faciat.

Et hæc circa errorem iuris.

De errore autem facti an & quando cauſet bonam fidem ſeu iuſtum titulum:dicetur latè infrà poſt gloſ.& Barto.

13 † Qualiter autẽ probetur ignorantia ſeu error iuris pro declaratione præmiſſorum tradit pulchrè Barto.in l.non fatetur. col.penul.quæro qualiter probabitur ignorantia iuris.infrà de confeſ.quem ſequitur Alexand.conſi.xlvj.circa præſentis conſilij.penult.colum.iij.volu.Et dicit Barto.quòd regulariter non præſumitur: niſi probetur per text.in l.ſi hæres ab eo.§.fina.ſupra ad trebel.& ponit practicam probandi,concludendo quòd error iuris probatur ex qualitate facti & perſonarum: vt ibi latius per Barto.cum concor.de quibus per Alexand.in apoſt.Et ſequitur domi.Petrus Phil.Corne.conſil.cxxxvj.licet ſatis.col. ij.verſicu.& propterea.ij.volu.vbi dicit quòd qui allegat iuris ignorantiam ad cauſandum bonam fidem:debet hoc probare. Alias præſumitur in mala.

Et [illegible] no.do.Fran.Cur.conſi.lxxj. princeps defunctus.colũ. viij.& ſequen.vbi dicit quòd probatur error iuris ex coniecturis & [illegible]:& col.ix.circa med.verſi.verum vt nihil.vbi allegat Bald.in l.prima.C.ſi quis igno.rem mi eſſe.dicentem quòd ſi eſt perſona fide digna:probabitur per ſuum ſacramentum.

Et quando error iuris dicatur iuſtus:& præſumatur:vide per Imol.in c.fina.col.ij.& iij.de præſcript.

14 Quinto noto ex ſecunda parte huius legis in verſi.[illegible] neceſſe probari illam regulam † quòd non entis nullæ ſunt qualitates:vel quod nõ poteſt eſſe accidens ſine ſubiecto.Confirmat text.in l.eius qui in prouincia.verſi.quod ſi ſtipulatus:& ibi notant omnes:maximè Pau de Caſt.in princip.vlti.colum. & Roma.allegantes multos alios text.ad hoc Alex.& Iaſ.in ij. colum.illius verſicu.quem legit pro §.in ij.not.ſuprà ſi cer.pet. Concordat bonus text.inter alios in l.ſi ſeruum.§.fina.ibi Non poteſt exiſtimari bonitas loci quæ non extat.ſuprà de actio. empto.

Hoc dicit Bald.in l.omnium.circa medi.penulti.colum.C.

de teſtamen.quòd non poteſt quis probare qualitatem niſi primò probet ſubſtantiam: quia impoſſibile eſt intelligere accidentia extra ſubiectum.Referunt Moder.inſtit.de act.in princ. & in d.l.eius.

Et vltra allegata in his locis addo bonũ tex.in l.Pomponius. §.fina.& ibi hoc notabile colligunt Areti.& Mod.in j.no.ſuprà titulo primo.

Et dicit Areti.pro hoc ſe allegare optimum tex.in l.nec vlla. §.ſi quis abſentis.quem ibi not.Angel.ſuprà de pet.hæredita.

Et not.Imol.in l.ſequitur.§.ſi viam.in princ.ſuprà eodem.vbi colligit ex illo text.quòd vbi non eſt dare ſubſtantiam,non eſt dare qualitatem.

Et ad propoſitum dixit Bald.in l.j.circa prin.C.de vſuca.pro dote,quod bona fides eſt quædam qualitas ſiue accidens:quod ſine ſubſtantia eſſe non poteſt:vt no.gloſ.prima.in l.ſi exiſtimata.infrà pro dote.

25 Sextò & vltimò noto ex vltima parte † quòd litis æſtimatio ſimilis eſt emptioni.Concordat text.in l.litis.infrà pro emptо.cum concord.de quibus in glo.penulti.Et vltra glo.concor. text.in l.Sed ſi res ſuprà de publ.Vbi etiam allegat concordan.

Addo text.magiſtralem.in l.fina,ff.ex quib.cau.in poſſeſ.ea. qui æquiparat emptioni permutationem:inſolutum dationem: & omnem contractum procedentem ex cauſa onerosa. Ratio autem quare dicatur ſimilis emptioni poteſt aſsignari: quia in ea interuenit prætium, ex quo ſoluitur æſtimatio litis ſeu rei in litem deductæ:vt declarat text.in l.eius rei:& in l.hæc ſi res. §.& ſi culpa.ſupra de rei vendi.quos text.ſupra alleg in la. deſtillatione literæ.

Et eſt concluſio quod vbicunque interuenit prætium: cenſetur emptio & venditio. vt probat tex.cum glo.in l.fina.in verbo intelligit.& ibi no.Bald.C.de præd.curia.lib.x.Et eſt Bal. in l.cum dotem.in verbo: quis enim.C.de iur.dot.quem Bald. ibi inducit ad notabilem quæſtionem ſtatuti.not.Bal.declarans qualiter procedat illa concluſio in l.ij.in princ.col.vlti.ſupra ſi certum petatur.& in tracta.iur.emphy.col.viij.

Et per hæc remanent expedita textualia.

Venio nunc ad glo.Et capio gloſ.magnam quam principaliter diuido in decem partes.

In prima ſubaudit ad text.ſiue ipſum declarat.

In ſecunda opponit pluribus mediis.

In tertia ponit plures ſolutiones.

In quarta

In quarta reſpondet tacitæ obiectioni
In quinta reſpondet tacitæ quæſtioni.
In ſexta format quæſtionem, & reſpondet.
In ſeptima format oppoſitionem, cui reſpondet.
In octaua quærit & reſpondet.
In nona format aliam quæſtionem.

In decima, & vltima facit illationem ex præmiſſis ad confirmationem text. Secunda eſt ibi: ſed videtur. Tertia ibi: ſolutio ſecundum Marti. Quarta ibi: in emptione tamen. Quinta ibi: in aliis autē. Sexta ibi: ſed cur ſufficit. Septima ibi: ſed cum in vēditione. Octaua ibi: nunquid ergo. Nona ibi: item quo titulo. Decima & vltima ibi: quare bene. Secūda principalis ſubdiuiditur in ſex particulas: prout opponit ſex mediis, quæ de ſe patent. Tertia principalis ſubdiuiditur in quinque particulas, prout quinque ponit ſolutiones. Quarta principalis ſubdiuiditur in duas particulas, ſecunda ibi: in aliis. Quinta principalis ſubdiuitur in tres particulas: ſecunda ibi: vbi vero. tertia ibi: apprehenſio tamē. Sexta principalis ſubdiuitur in tres particulas: ſecunda ibi: reſpōdeo ne plus. tertia ibi: item & quia in traditione. Septima principalis ſubdiuiditur in duas particulas ſecunda ibi: reſpondeo ſpeciale. Octaua principalis ſubdiuiditur in tres particulas. ſecunda ibi reſpondeo. tertia ibi: non autem dicas. Nona principalis ſubdiuitur in quatuor particulas. ſecunda ibi: quid im. tertia ibi: tu dic. quarta ibi: nihilominus. Decima & vltima principalis continet pauca verba illatiua.

25 In eadem gloſ. Circa princip. † nota concluſionem ex verbis gl. quod Vlpianus Iureconſultus: ſimpliciter referendo opi. Celſi: cenſetur illam approbare: quia paria ſunt approbare: vel non improbare: vt vult gl. not. l. quo enim. in princip. infrà. item prætermittere, dicens, quod non improbare & ratihabitionem par eſt. Facit gloſ. ſecundum ſingu. licet vulg. ita. in l. qui filium. §. Sabinus. in glo. penult. ſupra ad Trebellia. quæ dicit, quod quotieſcunque Iureconſultus refert multas opiniones: videtur vltimam approbare. Not. Bartol in l. bona fides. ſuprà depo. & eſt bonus text. in l. ſi idem cum eo. §. fin. ſuprà de iur. omn. iudic. quem ad hoc ſic notant Bald. & Ange. ibi late Iaſo. circa medium commen. limitans hanc concluſionem tribus modis. Not. Alexan. conſil. vij. videretur prima fronte dicendum. col. iij. & conſil lv. præſuppoſitis his quæ in themate narrantur. col. xiij. iiij. volumi.

Et ex tota iſta gloſſa, vt faciliùs intelligi poſſit, colligo ſeptem concluſiones.

Prima

Prima concluſio eſt quòd titulus putatiuus cauſatus iniuſto errore non ſufficit ad præſcriptionem vel vſucapionem.

Secunda cõcluſio eſt, quòd titulus putatiuus cauſatus iuſto errore, in quocunque titulo regulariter ſufficit ad præſcriptionem: ſicut verus titulus.

Quis autem dicatur error iuſtus vel iniuſtus in hac materia: tradit hic latè Bart. & infrà videbimus.

Tertia concluſio eſt quod in titulo emptionis non ſufficit iuſtus error. Sed requiritur iuſtiſſimus. l. iij. infrà pro ſolut. Mouetur gloſ. ad hoc dicendum ex eo: quia duobus temporibus in tali titulo requiritur bona fides videlicet tempore contractus & traditionis. l. ij. infrà pro empto. & d. l. iiij. infrà pro ſolu. Cum in aliis ſufficiat bonam fidem adeſſe tempore traditionis vt dicitur in dictis iuribus. Non tamen reperitur hoc bene iure expræſſum ſecundum Paul. de Caſtr. quòd requiratur iuſtiſſima cauſa vel error in titulo putatiuo emptionis. Ideo eſt gloſ. notanda propter eius autoritatem vt dicit Paul.

Et de autoritate gloſ. quàm plura cumulant. Moderni o. repetentes in repetitione l. vt vim. colum. penulti. & vlti. ſuprà de iuſtitia & iure. & domi. Corſe. & in calce ſui repertorij ad Panormita. Sed concluſio gloſ. ſatis colligitur ex iuribus in ea allegatis: in quibus dicitur quod in titulo emptionis non ſufficit iuſtus error: quia debet bona fides interuenire duobus temporibus, ſcilicet tituli & traditionis. Et ſic non poteſt adeſſe bona fides tempore tituli, niſi præcedat verus titulus, ergo non ſufficit iuſtus error. Et ſic requiritur iuſtiſſimus in titulo emptionis: vt dicit gloſ. quam approbant Bartol. & omnes.

27 † Quarta concluſio eſt, quòd ad præſcriptionem vltra titulum putatiuum requiritur traditio. Et hoc vult gloſ. in ver. [illegible] Et erit hoc verum. Ratio ſecundum gloſ. eſt: quia etiam ſi interueniſſet verus titulus: ille per ſe non ſufficeret abſque traditione ad tranſlationem dominij. l. ſi ager. ſuprà de rei vendi. & l. traditionibus. C. de pact. & per conſequens nec ad præſcribendum: per regulam l. clauibus. ſuprà de contrahend. empt. Non debet ergo plus operari titulus putatiuus, quàm verus. arg. l. filio quem pater. cum ibi not. ſuprà de lib. & poſt.

28 † Quinta concluſio eſt, quod tunc requiritur traditio vera quando eſſet talis titulus: ex quo ſine traditione non transferretur dominium. vt ſunt regulariter tituli inter viuos. [illegible] diſpoſitionibus. Nam tunc etiam non acquiritur dominium ſine [illegible] ditionem [illegible] eſt dominus: ita nec vſucapiendi [illegible] traditio.

tradens non eſt dominus.dicta l.clauibus. Et ſicut requiritur traditio quando ſubeſt verus titulus.l.eum qui.§.fin.ſuprà de publicia. ita etiam quando ſubeſt titulus putatiuus: ne ſit maioris efficaciæ:quàm verus : vt prædixi.Si vero ſit talis titulus: ex quo transfertur dominium ſine traditione vt in titulo pro hærede:& titulo pro legato:ſi defunctus fuiſſet dominus: tunc non requiritur traditio ad vſucapiendum : ſeu præſcribendum in vero titulo : vbi defunctus non erat dominus. Sed bene eſt neceſſaria apprehenſio poſſeſſionis : ſine qua præſcriptio non procedit.l.ſine poſſeſſione.ſuprà eo.vt eſt caſus not.in l.penult. infrà pro legat.Ita pariter erit apprehenſio neceſſaria in titulo putatiuo pro hærede, vel pro legato iuſto errore cauſato:& illa ſufficiet ad præſcribendum:ſecundum gloſ.hic. Et hoc : dummodo talis apprehenſio fiat ſine vitio : vt ibi dicitur. Licet : ſi defunctus fuiſſet dominus ad acquiſitionem dominij non requireretur aliqua apprehenſio poſſeſſionis, quia in his titulis tranſit dominium ipſo iure tam in titulo vniuerſali pro hærede.l.cum hæredes.in princip.infrà de acquirend poſſeſ.quàm in titulo particulari pro legato l.cum pater.§.fundo.ſuprà de leg. iij.& l.à titio.infrà de fur.Ita declarat Paul.de Caſt.hic.colum. ij.vltra med.

Et in hoc reputatur iſta gloſ.valde notabilis & ſolet communiter allegari quod in caſibus , in quibus ex titulo habito à vero domino transfertur dominium ipſo iure abſque traditione:vt in titulo pro hærede,& pro legato : in illis caſibus ſi titulus habeatur à non domino, vel non ſit titulus verus: ſed putatiuus, requiritur ſaltem apprehenſio poſſeſſionis abſque vitio, quia vacat ad præſcribendum.Et in hoc vltimo iſta gloſ.reputatur ſingul.Nam primum dictum probat apertè textus in dicta l.penultima.

2 † Sexta concluſio eſt , quòd licet ſufficiat titulus putatiuus: interueniente iuſto errore: non tamen ſufficit putatiua traditio etiam interueniente iuſto errore : ſed requiritur vera. Ratio ſecundum gloſ.eſt. Quia tempore traditionis in quocunque contractu requiritur bona fides.d.l.ij.infrà pro empt.& l. ij.infrà pro ſolut.quæ non poteſt ſubeſſe : niſi præcedat ipſa traditio.Et hoc vult gloſ.in verſic.ſed cur ſufficit. Sed meliorem rationem aſſignabo in ſequenti concluſione.

Et hanc gloſ.ſequitur Bald in l.irritam.colum.j.verſic.quæro quidam.C.pro donat.vbi per ea diſtinguit:quòd aut eſt titulus talis,qui exigit traditionem : & tunc non præſcribit : licet

putet

putet rem ſibi fuiſſe traditam iuſto errore. Aut non exigit traditionem: vt titulus pro legato: pro hærede: & tunc præſcribit. Ita ſubtiliter ſecundum Bald. loquitur gloſ. in hac l. Celſus. Erit tamen tunc neceſſaria apprehenſio: vt vult iſta gloſ. & dixi in præcedenti concluſione.

30 † Septima concluſio & not. colligitur ex gloſ. quòd iuſtiſſimus error ſufficit, vt proſit traditio putatiua quamuis iuſtus non ſufficeret. Et pro hoc dicto gloſ. Bart. & docto. allegant bonum text. in l iuſto. §. filius. cum gloſ. & ibi etiam not. Barto. infrà eo. & ſequitur Roma. conſil. clxvj. viſo diligenter. col. ij. circa fin. Ratio autem quare ſufficit iuſtus error ad præſcriptionem reſpectu tituli, & non reſpectu traditionis: & ſic in putatiuo titulo, & non in putatiua traditione, ſed in ea requiritur iuſtiſſimus vltra gloſ. eſt ſecundum Paul. de Caſtr. hic: quia titulus eſt cauſa remota acquiſitionis: ſed traditio eſt cauſa proxima & immediata: vt not. gloſ. in l. ij. §. ex pluribus. ſuprà de acquir. poſſeſ. Et ideo traditio debet eſſe magis iuſtificata tanquam magis influens.

Hinc eſt quòd regulariter requiritur bona fides tempore traditionis & non tituli excepto titulo emptionis, in quo requiritur vtroque tempore vt dictum eſt ſuprà.

Addo quòd iſtam rationem ante Paul. adducit Bald. in dicta l. irritam. columna prima, verſicul. ſed cur tam varie. C. pro donat. vbi dicit, quòd ratio quare error iuſtus iuſtificet titulum, & non traditionem eſt, quia titulus eſt cauſa remota obligationis. Sed poſſeſſio eſt cauſa proxima, & magis de ſubſtantia. Ideo magis nocet error non traditæ poſſeſſionis quam non ſubſiſtentis obligationis.

Et pro iſta ratione facit. Quia cauſa proxima & immediata dicitur potentior, quàm remota. vt probatur in l. ſi mulier. ff. re. amo. Et ita probat latè Bald. in l. ex placito. columna prima, & ſecunda, C. de re. permuta. & in l. ſub prætextu. la prima, C. de tranſactio.

Octaua & vltima concluſio eſt, quòd cōcurrente iuſto errore præſcribitur, vel vſucapit ex illo titulo, cum putatur ſufficie.

Et hæ concluſiones cum materia huius gloſ. latius infra declarabuntur.

Nunc venio ad dicta Bartol. Et primò dum Bartol. in ſecun-
31 da, oppoſitio. dicit reprehendendo antiquos, quòd ſi in titulo pro ſuo, quod eſt genus, ſufficit iuſtus error, ergo & in qualibet ſpecie, & ſic in quolibet titulo ſpeciali per gloſſ. in l. fin. ſuprà de

de ſup.legat. Illa gloſ.non videtur facere pro Bartol.ſed potius contra:quia bene dicit, quòd de genere ad ſpeciem procedit argumentum negatiuè,ſed non affirmatiuè. Nam remoto genere, remouetur quælibet eius ſpecies. Sed poſito genere non ponitur quælibet eius ſpecies.

Et ita declarat Bartol.dans doctrinam in l.iuriſgentium.§. ſed ſi fraudandi.ſuprà de pact.& in l.ſi quid earum.§.interemptum.ſuprà de legat.iij. Vnde Bartol.non bene allegat illam gl. Sed voluit dicere,quòd id quod diſponitur in genere,cenſetur diſpoſitum in qualibet eius ſpecie.quia genus eſt aptum comprehendere omnes ſpecies: licet poſitiuè non comprehendat. Genus enim repręſentatur in qualibet ſua ſpecie:& ſpecies inſunt generi.l.ſemper in generalibus.infrà de reg.iur.Et ita ſen-
32 tit Imol.hic.Et not. † quod triplex eſt titulus pro ſuo:vt declarat gloſ.magiſtra.in rubric.infrà pro ſuo.& Bald.in l.ſi ego.§. partus.ſuprà de public. & Aret.in §.nouiſſimè.verſicul.vnum aliud.inſtitut.eod.vbi declarat:quis dicatur poſſidere pro ſuo.

Et pulchre dixit Bald.in l.contractus.colum.iiij.in iij.q.C. de fid.inſtrument.quòd ille cui fuit facta traditio ante perfectionem contractus,præſcribit generali titulo pro ſuo.

33 † Succeſſiuè ex dictis Bartol. dum tractat quis dicatur error iuſtus vel iniuſtus colligo infraſcriptas concluſiones.

Prima concluſio eſt quòd triplex eſt ſpecies erroris: videlicet error iuſtus:iuſtiſſimus,& iniuſtus.vt hic per Bart.

34 † Secunda concluſio eſt, quòd error dicitur iniuſtus in facto proprio nulla aduerſarij ſuaſione interueniente: quia in tali facto non cadit probabilis ignorantia. l.fin.ff.pro ſuo. & l. quanquam ſuprà ad Velle.Et iſta eſt regula.

Primo limita, niſi ſit factum proprium antiquum, ſeu de longinquo excedens decem annos: quia tunc toleratur error & ignorantia facti proprij propter præſumptam obliuionem ex curſu tanti temporis.Ita volunt Bartol.& doct.in l.peregre. in princip.per illum text.ſuprà de acquirend.poſſeſ.& Barto.in l.ſi quis delegauerit in fin.infrà de noua.& in l.non fatetur.colum.penultim.infrà de confeſ.& in l.ſi res obligata.in princip. ſuprà de legat.j.

Iſtam limitationem reſtringe tribus modis.Primo modo reſtringitur iſta limitatio, vt procedat vbi quis tractat de damno. Secus ſi de lucro captando: quia tunc in facto proprio quamuis de longinquo non eſt probabilis ignorantia. Ita vult nota. Bartol.in l.qui fundum.§.ſeruus meus.infrà pro emptio.

Sequuntur

Sequuntur & multum commendant Aret. & Iaſon.in §. ſi quis agens.col.ij.vel iij.inſtit.de act.

Secundo modo reſtringitur iſta prima limitatio vt procedat in facto non obligatorio, ſecus in facto proprio obligatorio:quia quamuis ſit de antiquo non eſt tolerabilis ignorantia ſecundum Bald.no.in l.j.col.vlti.C.de confeſ.per text.in l.magnam.in fi.C.de contrahen.& commit.ſtipu.

Tertio modo reſtringitur,niſi eſſet factum proprium notabile, & graue,quia licet de antiquo non eſſet tolerabilis ignorantia. per text.not.in c.cùm illorum. circa fin. de ſen.excom. notant omnes Cano.pręcipuè Panor.in c.ab excommunicato. col.iiij.de reſcript.

Has tres reſtrictiones, ſeu ſublimitationes colligit Alexan. in l.ſi res obligata.in princip.de leg.j.

35 † Secundò principaliter limita prædictã principalem concluſionem: quæ habet : quòd in facto proprio dicitur error iniuſtus:vt non procedat,quãdo eſſet factum valde intrincatum ſeu negotium implicitum,& inuolutum: quia tũc etiam in facto proprio eſt tolerabilis error ſiue ignorãtia.ſecundum Bar. in d.l.ſi quis delegauerit.in fin.& in d.l.non fatetur.col.penult. & in l.cum fideicommiſſum.infrà de confeſ.

Tertiò limita vt non procedat duobus cõcurrentibus: videlicet,vbi quis tractat de damno vitando , & probat rem aliter ſe habere: quia tunc etiam in facto proprio error eſt tolerabilis. Sed vbi tractatur de lucro nunquam eſt tolerabilis ignorantia in facto proprio ſecundum Bartol.in d.l.non fatetur.col. penul.& Bald.conſil.100.In cauſa nobilium.j.volu.& tunc propriè procedit prædicta regula.

Quartò limita quando quis eſſet ductus perſuaſione aduerſarij ſecundum Bart.hic & in dicta l.non fatetur.& dicetur latius infrà.

Et ad iſtam regulam cum fallẽtiis vide Panor.in d.c.ab excommunicato.colum.iiij.in glo.ſuper verbo de facto ſuo.Ar. & Iaſ.in d.§.ſi quis agens.col.ij.de actio.Iaſ.in l.error.col.pe. de iur.& fac.igno.

Secunda principalis concluſio elicitur ex dictis Barto.quod error iuris appellatur iniuſtus : & ſic non cauſatur ex eo iuſtus titulus ad præſcriptionem per l.nunquam.in princip.infra eo. Quam concluſionem late examinat Fel.in c.de quanta col. iiij.cum quatuor ſeq.de præſcript.limitans quinque modis, de ea plenè dixi ſuper text.in iiij.notabili.

Te-

36 ¶ Tertia principalis concluſio elicitur ex dictis Bart. quòd quando quis fuit ductus perſuaſione aduerſarij appellatur error iuſtus per tex.cùm gl.in l.quęſitum.in gl.magna ad fi.infrà. quando ac. de pecu. eſt anna. Eandem concluſionem firmat Bar.in l.j.in fi.prin. infrà de eo.per quem fac.erit.vbi not.dicit, quod ſi quis credidit perſuaſioni aduerſarij:eſt iuſta cauſa concedendæ reſtitutionis.& confirmo duobus modis.

Primò confirmo per id quòd ſingulariter decidit Bart. in l. error.col.ij.C.de iuris & facti ignoran.vbi dicit,quòd quamuis correctio erroris regulariter non admittatur poſt ſententiam vt ibi. Tamen fallit vbicunq; quis fuit ductus perſuaſione aduerſarij. Ex quo infert quod pars poteſt reuocare reſponſionem datam poſitionibus aduerſarij etiam poſt ſentētiam quæ tranſiuiſſet in rem iudicatam probato errore: quia poſitio & aſſertio aduerſarij dedit cauſam erroris.Et ibi ſequuntur communiter doct.& Alex.in l.j.in prin.circa fi.j.col.infrà de eo per quem fact. erit.& conſil. xlvij. circa primum de quo quæritur. colum.vlti.verſi.& maxime.j.vol.

Secundò cōfirmo prædictā concluſionē per no. deciſionem Bar.in l.poſt legatū.in prin.vlti.col. verſi.an aduerſarius.ſuprà de his qui.vt indig.vbi tenet,quòd ille qui negauit poſitionem aduerſarij, poteſt negationem reuocare & ſtare aſſertioni aduerſarij. Et in his locis mouetur per eadem iura per quæ hic.

37 † Et dum Bar.ponit exemplum qualiter dicatur quis ductus perſuaſione aduerſarij dicens. Puta. Veniſti ad me: & dixiſti. Volo dare talem rem & trado,quia tibi promiſi vel vēdidi.&c. Ego non recordor de hoc:& tamen accepi. Licet errem in facto proprio:& dicitur iuſtus error,quia credidi aſſertioni tuæ. Colligo aliam incidentem concluſionem quod verba enunciatiua probata per modū cauſæ vt ſunt illa. Quia donaui.&c. probant enunciatum contra præferentem,quamuis aliter non appareat. Pro qua concluſione adduco tex.expreſſum:quem ita ſummat Bart.in l.emptor.§.ancilla. ſecundum intellectum gloſ.ſuprà,de rei vēdi. & firmat Bar.in l.ex hac ſcriptura.col. penul.verſ.venio ad ſecundum.ſuprà de dona.

Limita prædictam principalem cōcluſionem Bart.niſi eſſet factum de propinquo.Quia tunc etiam interueniente perſuaſione aduerſarij: in facto proprio non cauſaretur iuſtus error. Nam ſupinus eſt: qui facti ſui de propinquo non recordatur: vel quando alia cauſa ſubeſſet: propter quam quis non debeset credere aduerſario.Ita dicunt Bald.& Ang.in l.ſuper longi.

circa fin.j.col.C.de præſcrip. long.temp.

Quod verum intelligo: quando eſſet factum valde de propinquo arbitrio iudicis. Nam ſi eſſet factũ longinquum etiam ſi non interueniret aſſertio aduerſarij: eſſet tolerabilis error vt dictum eſt ſuprà in ij. concluſione.

Et iſta concluſio Bartol. redderetur fruſtratoria: quia talis aſſertio nihil operaretur contra mentem Bart. hic niſi dicatur quòd tunc dicetur iuſtus error propter aſſertionem aduerſarij: etiam ſi tractetur de lucro: nedum de damno: quòd alias non eſſet: vt dixi in iij. limita. præcedentis concluſionis.

38 † Quarta principalis conclu. elicitur ex dictis Barto. quòd iuſtiſſimus error cauſatur multis modis.

Primo modo cauſatur iuſtiſſimus error in facto alieno: iuncta perſuaſione eius à quo factum dependet. Vt ſi ſeruus vel procurator meus, tutor, vel negotiorum geſtor dixerit ſe emiſſe pro me talem rem cùm verùm non eſſet, & ſic mihi tradidit. Iſte enim dicitur iuſtiſſimus error per l. quòd vulgo vbi caſus infrà pro empto. Quem textum notat Alexander conſilio lxix. in cauſa & lite. ij. columna iij. volumi. ad hoc quòd dominus poteſt probabiliter ignorare factum procuratoris ſui. Et notant gloſſ. & doctor. in l. ſi res obligata. in princip. ſuprà de legat. j.

Mouetur etiam Bart. per text. in l. fin. in fi. infrà pro ſuo: & ibi not. Bart. quod dictum ſerui vel procuratoris mei vel eius cui ſucceſſit: tribuit iuſtam cauſam erroris: & dicit illum text. not. ad dicta per ſe in hac l. Refert Felin. in c. ſi diligenti. col. iij. circa medi. de præſcript. Bene facit vulgata regula: quæ habet, quòd in facto alieno cadit tolerabilis ignorantia: & dicitur probabilis error præſumptione iuris. l. verius ſuprà de proba. & c. præſumitur de regul. iur. in vj. Notant gloſſ. & doct. in l. error. C. de iur. & fact. ign. & ibi Iaſ. colũ. penult. limitans hanc regulam tribus modis. Et plenè tradunt Aret. & Iaſ. in §. ſi quis agens. col. ij. & iij. inſtit. de actio.

39 † Et ex verbis Bart. colligo not. concluſionem quòd dictum & aſſertio procuratoris cauſat bonam fidem: & iuſtiſſimum errorem: & per conſequens titulum putatiuum: qui ſufficit ad præſcribendum. Et ſequitur Imo. in repet. cap. fin. column. ij. de præſcript. & Alexan. in l. j. in princip. colum. ij. ſuprà de acqui. poſſ. quem factum erit. Sed circa prædicta moueo dubium. Quid è contra: an aſſertio procuratoris vendentis alieno nomine aſſer-

aſſerentis ſe habere mandatum cauſet iuſtum errorem & bonam fidem: ſi de illo non appareat: & per conſequens titulum putatiuum ad præſcriptionem: ſicut cauſarat iuſtiſſimus error: quando aſſerit ſe emiſſe nomine meo ſecundum Bartolum hic? Dicas quod non, niſi fuerit perſuaſum emptori ab aliis fidedignis, quòd habebat mandatum. Alias eſt ſibi imputandum: ſi mandatum non curauit inſpicere: & præſumitur malæ fidei. Ita decidit not. Bartol. in l. qui fundum. §. procurator per illum textum infrà pro empto. Et ibi ſequitur Imo. qui poſt Ang. tradit doctrinam: an & quando dolus ſeu malitia procuratoris vendentis noceat emptori: vt impediat vel non dominij tranſlationem. Et idem voluit Bartol in l. fi. poſt gloſ. ibi eod. tit. Refert & ſequitur Felin. in c. ſi diligenti. ad fin. ij. colum. de præſcriptio. Et vltra Felin. addo quod idem ſenſit Bartol. in l. cum vir. ad fin. commen. ſuprà eod. Sed contrarium ibi tenent Angel. & Imo. circa fin. com. dicentes, quòd quando contraho cum aliquo vt procuratore: qui aſſerit ſe procuratorem fui ductus iuſto errore, & ſic videor eſſe in bona fide, & per conſequens habere vſucapiendi potentiam. per notata in hac l. Celſus. Et retuli in ij. parte iij. princip. præcedentis tract. colum. xxij. circa fin. & ſeq. licet ibi non allegauerim. Bartol. in d. l. qui fundum. §. procurator. & in d. l. fi. de quo etiam non meminerunt Ang. & Imol. vbi ſuprà.

Et ideo puto dicendum quòd vera ſit concluſio, quod ille qui vendidit tanquam procurator alterius ſemper præſumitur in mala fide, niſi conſtet de mandato: vt dixit Alexand. in l. cum in aliena. in princip. colum. iij. verſicul. plus dixi ſupra de acquirend. heredita. ex mente Bartol. in d. l. cum vir. vt retuli vbi ſuprà. Niſi ille eſſet homo grauis & fidedignus, cuius aſſertioni quis credendo excuſatur iuxta gloſſ. not. in l. Titio fundus. ſuprà de conditio. & demonſtratio. & not. ea per Baldum in l. vindicia. colum. vj. C. de rei vendic. & hæc dicetur in ſequent. colum. Vel niſi fuerit ſibi perſuaſum ab aliis fidedignis, quòd ille erat verus procurator: & habebat mandatum. In his duobus caſibus cauſabitur iuſtus error, & titulus putatiuus: qui prodeerit ad præſcriptionem, ſecundùm prædicta: & notata per glo. Bartol. & omnes.

Secundo modo cauſatur iuſtiſſimus error ex aſſertione maiorum. Vt ſi maiores noſtri pater, vel auus: cuius ſucceſſimus: dixerunt nobis, ſe emiſſe eadem ratione: qua

quis dixerit in procuratore ſecundum Bar.Idem dixit Bar.in l. ſi.infrà pro empto.& ſequuntur Bal.& Ange.in d.l.ſuper longi. circa fi.j.col.per d.l.fi.infrà pro ſuo. Quia vt ipſi dicunt debuit credere aſſertioni maiorum de geſtis per eos.per text.in l.mater.C.de calumniato.

Addo bonum tex.in l.qui cùm maior.§.fi. & in l. Paulus.§.j. ſuprà de bon.lib.

Per quæ iura ita dicit Bart.in extraua.ad repri.in verbo.per denuntiationem.circa fin.

40 † Tertio modo cauſatur iuſtiſſimus error ſecũdùm Bar.hîc per rei euidentiam,ſiue ex aſpectu. Vt ſi pupillus, vel adultus apparebat maior ex aſpectu: vel furioſus erat in conſpectu inumbratæ quietis: ita quòd credebatur ſanæ mentis. l.ij.§.ſi à pupillo.& §.ſi furioſo.vbi etiam not.Bart.infrà pro empt.& l. pignori.§.j.cùm gloſ.ſuprà eod.Not.Bald.& Angel.in d.l.ſuper longi.col.ij. dicẽtes quòd iſte error cauſatur à communi caſu: quia quilibet communiter decœptus fuiſſet.

Et addo plures effectus: quos operatur euidentia rei: quos enumerat gl.Ioan.Andr.in arbore conſan.& affin. quàm ponit ante prin.lib.vj.in primis verbis.

Et dixit not.Bal.in l.cõtra negantem.C.ad l.Aquil.& in rub. C.de probat.& in l.ſi quis teſtibus. in fin.C.de teſti.& in l.j.C.ſi aduer.liber.quòd probatio per rei euidẽtiam eſt optima & ſuperlatiua omnium probationum. Et ideo nunquàm cenſetur excluſa à lege,vel ſtatuto: quia nulla legis virtus poteſt illam excludere ſecundùm Bald.in d.rubr.C.de proba.col.j. & in l.j. col.iij.eo.tit.& in l.pe.C.de peri.tuto.& in aliis locis de quibus ſuprà.Refert Alex.conſil.cxvj.poſteaquàm.in fi.j.vol.& conſil. xxxv.viſo proceſſu cauſæ.iij.col.iiij. vol.dicẽs, quòd probatio per rei euidentiam eſt tantæ virtutis: vt illi nunquam cenſeatur eſſe derogatum: & præferatur cuicunque alij probationi: allegando Bal.in prædictis locis. Et plenè not.idem Alex. in l. qui bona.§.qui damni.col.iij.vbi decidit nota.quęſtioné,ſuprà de damn.infect.

41 † Quarto modo cauſatur iuſtiſſimus error ſecundùm Bart, per famã,ſiue ex publica fama,& opinione viciniæ, vel vulgi. Vt ſi eſt publica fama quòd pater meus emit hanc domum per l.cùm quidam.§.quòd dicitur.ſuprà de acqui.hæred. Not.Bal. & Ange.in d.l.ſuper longi.circa fi.j.col.& col.ij.C. de præſcrip. long.tempo.dicentes quòd ad credendum & non credendum fama multum inducit: & ſic cauſat iuſtiſſimum errorem. per tex.

text.nota.in l.fin.in princip. ſuprà de hæred.inſtit.cùm multis aliis iuribus per eos adductis. Et not. gloſſ. & Barto. in l.proprietatis.C.de probatio.& in l.atqui natura.§.cùm me abſente. ſuprà de negotiis geſtis.& Barto.in l.j.§.hoc interdicto.colum. fin.ſuprà de iti.actúque priua.not. Felin.plura adducens in ca. de quarta, columna vij. de præſcriptio. not. idem & ſequitur Bartol.hic in cap.veniens.el.j.colum.penultima, in principio. de teſti.

Confirmo hanc concluſionem ex not.per Barto.in l.ij.circa fin.C.de liber.vel ſeru.ad decu.aſpira.lib.x. & Barto.in l.miles. §.mulier. ff. de adult. vbi dicit quòd fama publica præbet iuſtam cauſam credulitatis:& excuſat à calumnia, ſequitur Panormit.in cap. cùm contingat. colum. ij. & ibi latè not. Felin. equidem colum.ij.de reſcriptio. dicens,quòd per famam cauſatur bona & mala fides : de quo dicetur infrà poſt Bartol. in iij.parte.

42 †Amplia prædictam concluſionem : vt procedat, etiam ſi ſubſit ſolus rumor:quia nedum fama : ſed rumor etiam falſus inducit iuſtam cauſam credendi. Ita probat text. nota. in d.l. fin.in princip.& ibi not. Barto.Imol.& docto. ſuprà de hæredi. inſtit.licet rumor ſit minus quàm fama:vt ibi per Imol.& pulchrè per Alexand.conſil. cxv.viſo themate ſupraſcripto. circa fin.verſic. ad hoc etiam optimè iiij. volu. declarantem quæ ſit differentia inter rumorem & famam : dicit enim rumor eſt particularis, aſſertio ex incerto autore, & ex ſola ſuſpitione proueniens. Nec enim requiritur quòd ab omnibus,vel à maiori parte communiter & publicè dicatur, prout exigitur in fama, vt ibi latius per eum allegantem plura loca. Et habetur in locis, infrà proximè alleg. Et ſic rumor eſt minus quàm fama : & tamen inducit iuſtam cauſam credendi : vt dictum eſt.

43 †Qualiter autem probetur fama : & quæ requirãtur, vt poſſit dici legitime probata : adeo quòd inde reſultet iuſtiſſimus error ad terminos noſtros. & qualiter habeant teſtes deponere ad probandam famam : latè & vtiliter tradit Bartolus in lege,de minore.§.plurimum.columna quinta.verſiculo quæro qualiter, infrà de quæſtion. & Alexander conſilio ccxij.viſis & diſcuſſis ſcripturis.ſecundo volumine,& conſilio ſeptuageſimo. in cauſa vertente, ſecunda columna, & conſilio octuageſimotertio viſo themate ſupraſcripto.ſecunda colum.tertio

volum.& conſi.xx.in cauſa appellationis.iij.colũ.& conſi.xxv. in cauſa vertente.& conſi.cxvij.viſo proceſſu cauſæ vertentis. iiij.volu.vbi declarat dicta Bart.in d.§.plurimum. Et vide latè Panor.& Feli. in c.veniens.el.j.de teſti.

Et omnia hæc dicta Bar.circa materiam iuſti erroris refert & ſequitur Imol.in repet.c.ſi.col.viij.& ix. de præſcrip. vbi recitat omnes prædictos modos ex quibus cauſatur iuſtus error vel iuſtiſſimus:& Practici Papi.in ſuo opere reſponſionis.conuenti.in verbo præſcriptionis.col.iiij.& dom.Vital.in ſuo trac. clauſularum : ſub clauſula nõ errore ductus.col.j.& ij char.xl. Et latè no.Felin.plura adducens in c.de quarta. col.vij.de præſcriptio. vbi plenè tractat ex quibus cauſetur iuſtus error circa titulum & Sozi.conſi.xlvij.in primò præſentis conſultationis.col.iiij.verſi.ſed inſtabit.

44 † Alios modos ex quibus probatur iuſtiſſimus error vltrà Bart.hic tradunt Bald.& Ange.in d.l.ſuper longi.colum.j.& ij. dicentes,multæ aliæ circunſtantiæ iuſtiſſimi erroris vltrà modos,ſuprà relatos contingere poſſunt ſecundùm varietates factorum. Et inter cætera dicunt,quòd dicitur iuſtiſſimus error, ſi fuerit cauſatus ab aſſertione propinquorum , vel ſociorum olim patris mei,qui mihi aſſeruerunt patrem meum hanc domum emiſſe. Debui enim credere propter coniunctionem & ſocietatem.

Primùm probatur ſecundùm eos in l.octaui,ſuprà vnde cogna.& in l.de tutela.C.de in integ.reſti.min. vbi habetur quòd c coniuncti præſumuntur ſcire facta coniunctorum. [c]

Secundum vt ipſi dicunt probatur in authen. hodie. C. de repu. Ita enim credendum eſt ſocus ſicut fratribus : quia ſocietas ius fraternitatis obtinet l.verum. ſuprà pro ſo.ſecundum Bald. & Ange. in d.l.ſuper longi. Facit ad hoc vltimum text. not.in l.cùm allegas.C.de caſtren.pecu.lib.xj.quæ not.Bald.in l.parentes. C. de teſtib. vbi dicitur , quòd non modicum affectionis & amicitiæ tribuit conuerſatio:& quod munit maius vinculum amoris , quàm fraternitas.

45 †Et vltrà Bart.& Bald.& Ange.in d.l.ſuper longi.addo quòd iuſtiſſimus error cauſari poteſt. alio modo , videlicet ex aſſertione probi & honeſti viri ſecundum Bald.in l.indicia.col.vlt. verſi.quarto quæro.C.de rei vendi. vbi dicit,quod dictum notabilis viri : puta dicentis patrem meum : cui ſucceſſi emiſſe talem fundum,inducit iuſtiſſimam credulitatem vt ex ea cauſari poſſit titulus ſufficiens ad præſcribendum illum fundum. per

per gloſſ.not.in l. Titio fundus.in verbo actiones. circa ſin.ſupra de condit. & demon. quæ vult, quòd non poteſt imputari mihi ſi credidi homini fide digno. Refert & ſequitur Alexander in lege prima, in princip. colum. ij. ſuprà de eo per quem factum erit.

Et illius gloſ.intellectum plenè examinat Felin.in d.c.cùm contingat.col.ij.de reſcript. Et ad illam addo Aret.conſil.clv. conſultatio propoſita ſi vera ſunt barbara. conſil.xxvij.ſcripſit doctiſſimus pe.ſeu vlti.col.j.volu. Alex.conſi.xxvij. viſis & accuratè ponderatis.iij.col.j.vol.& in terminis iſtis domi. Franc. Cur.conſi.lxxj.princeps defunctus. col.ix.

Iſtam concluſionem in terminis firmat per plura Felin.in c. de quarta.col.vj.verſi.prima doctrina.de præſcrip.

Primò hanc concluſionem firmo per text.not.in l.ſi à bonæ fidei.in prin.in verbo integræ opinionis.ſuprà de rei vend. per quem text. decidit ibi ſingulariter Ange.quòd ſi poteſtas non cuſtodiuit diligenter:ſed curialiter:nobilem ſibi commiſſum: qui communiter reputabatur integræ æſtimationis & fidei: ſi aufugit:non tenetur. Ex quo non erat veriſimile, quod debeiet aufugere propter qualitatem perſonæ ſuæ cui credendum erat. Et ita in quæſtione facti dicit ſe defendiſſe quendam poteſtatem. Quòd dictum pro valdè notabili refert & ſequitur Iaſ.in authen. iubemus.col.ſi. verſic.vj.facit.C.de iudi.faciens regulam: quàm per plura comprobat quòd propter magnam legalitatem perſonarum licitum eſt recedere à communibus regulis.& idem Iaſ.in repe.l.admonendi.char.xvij.col j.ſuprà
45 de iureiur.& Feli.in d.c.cum contingat.col.iij.

Secundò iſtam concluſionem confirmo per text.not.in c. niſi eſſent.& ibi no. Panor.col.1.de præbend.vbi habetur,quòd honeſtas perſonæ tollit ſiniſtram præſumptionem: quia præſumitur pro viro honeſto:vt probat ille text.

Hinc dicit gl.not.in c.illud. xl.diſtin. quòd præſumitur pro nobilibus in his quæ ſpectant ad nobilitatem.Et dicit alia glo. no.in c.omnis.vij.q.j. quòd eoipſo aliquid præſumitur bonum & iuſtum quòd à bona factum eſt.

Tertiò pro iſta concluſione adduco in terminis Bart.in l.de pupillo.§.ſi quis ipſi prætorij.in viij.q.in ſin.ſuprà de oper.nou. nuntia. dicentem quòd id quod dicitur à perſonis fidedignis: eſt iuſta cauſa credulitatis. Allegat Cyn.ita dicere in l.j. in iij. quæſtio.C.de ſer.& aqua.

Dicit tamen gloſſa notanter in capitulo ſi quis præpoſtera:

in verbo videri.50.diſtin.quòd non tenetur quis ſtatim credere etiam bono viro quia non debet quis eſſe nimis credulus. l. j. §.j.ſuprà de eo per quem fac.erit.

Et ideo iſtam concluſionẽ limita:& declara:vt latè per Feli. in d.c.cum contingat.col.iij.& iiij.de reſcript.vbi non refert prædictam.

47 † Quintò ex dictis Bart.in hac prima parte colligitur conſilium ſeu cautela pro filio : qui ſucceſſit patri:& reperiit in hæreditate aliquam rem quam pater poſſederat decem annis : & f ipſe aliis decem.Poſtea cecidit à poſſeſſione[f] & non reperit aliquem titulum per inſtrumenta , vel teſtes. Quo remedio ſibi ſuccurratur ad auocandam poſſeſſionẽ:& à qua cecidit abſque violentia : quia ſi fuiſſet violenter eiectus : non eſſet dubium, quòd haberet interdictum vnde vi.Sed alio non apparente:nõ poteſt intẽtare rei vendicationem,vel publicianam.Quia poſſeſſio viginti anno.non ſufficit ad præſcriptionem abſque titulo:vt hic : & l.nullo.C.de rei vendit.Et ſic ei non competit rei vendicatio tanquàm domino : nec etiam competit publiciana vt quaſi domino. Quia vt competat requiritur titulus & traditio à non domino.§.ſed iſtæ cum materia.inſtitu.de actio.Et titulum docere non poteſt:nec poteſt allegare titulum pro hærede.Quia non habet locum in ſuis.l.nihil.C.pro hær.& ſic videtur omni remedio deſtitutus.

Cautela ergo eſt ſecundum Barto.referentem quòd ita conſulit.in q.facti.quòd alleget titulũ puta emptionis , vel alium: & probet aliquam ex prædictis cauſis:ex quibus cauſatur titulus putatiuus errore iuſto : & probet de poſſeſſione decem vel viginti anno.Et hoc ſufficiet ad præſcriptionem. Et ſic poterit rem vendicare vt eſt de mente Bar.hic:licet ſe ita late non declaret.Sed in ipſo defuncto : dicit Barto.quia de facto ſuo agitur:non eſſet iuſta cauſa erroris.

Addo quòd iſtud conſilium & dicta Bart.circa hunc paſſum referunt & ſequuntur Bald.& Angel.in d.l.iudicia.vltra medi. in iiij.q.C.de rei vend.

48 † Et quàmuis Scrib.hæc circa hoc nihil dicant:ſed ſimpliciter tranſeant cum Barto.dico quòd erit melius conſultum filio in tali caſu quòd pro recuperanda & auocanda poſſeſſione rei quam amiſit : & à qua cecidit: pro qua nullum poteſt inuenire titulum, intentet vtiliſſimum remedium canonis reintegrãda. iij.q.j.quod competit cuilibet priori & antiquiori poſſeſſori: etiam malæ fidei & ſine titulo qui cecidit de poſſeſſione abſque ſui

ſui facto & culpa:etiam contra bonã fidẽ & titu.poſſidentẽ: ad quem poſſeſſio poſtea peruenit: vt latè concludunt Cano.præcipuè.do.Abb.in c.ſæpè.de reſti.ſpo.no.Bar.in l.ſi coloni.per illum text.C.de agri.& cenſi.Et plenè tradit Alex.in l.rem quæ nobis.col.iiij.& v.ſuprà de acquir.poſ.& ibi latiſſimè do.Barth. Sozi.in repet.illius l.qui examinat.xij.q.circa iſtud ſalubre & quotidianum remedium. De quo vide ad ſaturitatẽ per Alex. conſi.xvij.viſo proceſſu in cauſa & lite: & conſi.ſeq.ij.volu.& conſi.vj.circa proceſſum cauſæ vertentis:& conſi.lxxviij.clariſſime doctor & iuſtiſsime domine vicarie.iij.vol.& conſi.xx.requiſitus & breuius dicam. & conſi xc.viſo proceſſu cauſæ vertentis:cum duobus conſi.ſeq.v.volu.& per Are.in §.quadrupli. col.x.& xj.verſi.ſeptimo principaliter.inſtit.de actio.& per do. Pet.Phil.Cor.conſi.xvij.& conſi.cccxxix.penu.& vlti.col.j.vol.

In quibus locis plenè traditur de natura & priuilegiis huius remedij:& dicta l.ſi coloni.& an detur malæ fidei poſſeſſori: & contra bonæ fidei poſſeſſorem cum titulo?Circa quod ſunt opiniones.& dic vt late habetur in dictis locis:quia non eſt de materia noſtra.

49 † Et dum Bar.alleg.l.nihil.C.pro hære.vbi habetur:quòd titulus pro hærede non habet locum in ſuis: limita illam l.procedere, quando filius venit tanquàm ſuus & ex capite liberorum.Secus ſi veniat tanquàm agnatus vel cognatus ad ſucceſſionem patris,prout poteſt per ſucceſſorium edictum.l.j. §.largius.& §.ſciendum.ſuprà de ſuc.edic.Nam tunc poteſt vti titulo pro hærede.Ita limitat no.Alex.in l.j.col.ij.C.qui admit.& in l.in ſuis.col.iiij.ſuprà de lib.& poſthu.

50 † Sexta concluſio elicitur ex dictis Barto.quòd ea quæ conſiſtunt in animo poſſunt probari per iuramẽtum. Vt quod quis fuerit motus ex tali cauſa:per gl.no.quæ cõſueuit ad hoc communiter allegari: in §.ſed iſtæ.in glo.magna.circa med.inſtitu. de actio.Et eſt alia gl.expreſſior in c.ſignificaſti.in verbo.ſi eſt ita:& ibi no.Cano.de homi.

Quam concluſionem limita niſi præſumptio eſſet contra iurantem:quia tunc non ſtabitur dicto & iuramento ſuo.gloſ.eſt no.in c.propoſuiſti.in verbo.non probatur.ad fin.lxxxij.diſt.

Et ita cõcludit no.Bar.vbi declarat in l.inter omnes.§.rectè. col.vlt.infrà de fur.Et ſeq.Alex.adducens plura in l.j.§.per procuratorem.col.ij.ſuprà de acqui.poſ.& Iaſ.in d.§.ſed iſtæ.char. penul.vbi tradunt duas limitationes ad prædictã cõcluſionem. Et de hac materia an & quando ſtetur aſſertioni alicuius cum

iuramẽto:vel ſine:& maximè vbi preſumptio iuris militat contra eum:tradit hic latè do.Clau.Aquen.col.iiij.& v.

Et quia non eſt propriè de materia huius l.pertranſeo.

51 † Septima concluſio elicitur ex Bar.ꝙ quis præſumitur ſcire id,de qua eſt publica fama,ſeu quod eſt publicè notũ.per text.no.l.regula.§.& facti.ff.de iur.& fac.igno.alias diceretur ignorãtia ſupina ſecũdũ Bar.quæ nõ excuſat.l.nec ſupina.ff.illo ti.

Addo gl.no.in l.ſi tutor petitus.in verbo oſtẽderis.C.de peri.tuto.& in §.qui autem.inſti.de excu.tut.text.no.cum gl.in c.ꝙ dictis.xvj.diſt.no.Alex.cõſi.clxxvij.in hac cauſa.col.ij.in fi.vbi alleg.Bar.in pluribus locis.& cõſi.cc.viſo & diſcuſſo.col.ij.ver.

52 & dato.ij.vol.† Octaua concluſio colligitur ex dictis Bar.dum allegat.l.ſed & ſi me putem.in prin.ſuprà de condi.indeb.quod in facto proprio error toleratur vbi agitur de damno vitando. Secus ſi de lucro captando.de quo plenè per Bar.in l.non fatetur.col.pe.infrà de confeſ.Iſtam conclu.no.limita vt per Areti.conſi.xxxiij.paulo ante fi.quòd hic refert do.Claud.

53 † Nona concluſio elicitur ex dictis Bart.quòd regula quæ habet,quòd tranſlatio dominij & præſcribendi conditio æquiparantur.l.clauibus.ff.de contrahend.emptio.procedit aliqua iuſta cauſa interueniente,& ſic titulo verò vel putatiuo cauſato iuſto errore,ſiue ex iuſta cauſa:ſecus ſi ex iniuſta.Et hic colligitur vna limitatio ſeu declaratio ad regulam d.l.clauibus.

Quam ſecundò limita & declara quando militat eadẽ ratio vtroque caſu:alias non fit iſta æquiparatio:ſecundum Bar.in l.Põponi⁹.§.qui iuſſu.& ibi per Alex.circa fi.cõmẽ.ff.de acq.poſ.

Tertiò limita & declara illam regulam.d.l.clauibus intelligendo,vt per Ang.Aret.in §.ſed iſtæ.col.fi.circa fi.inſti.de acti.qui in ſpecie refert & ſequitur verba Bart.hic circa intellectũ d.l.& ibi declarat,quòd illa regula procedit affirmatiuè:ſed nõ negatiuè vt ibi latius per eum. Quartò limita & declara dictã regulã vt per Bart.in l.cum vir.col.ij.in penult.oppo.infrà eod.vbi ſubtiliter probat,quod difficilius trãſfertur dominiũ quàm præſcribendi conditio.& ſequitur Areti.vbi ſuprà.Quintò limita & declara prædictã regulam.vt infrà.in vij.conclu.ij.partis.

54 †Decima concluſio & vltima quo ad primam partem huius repetitionis elicitur ex Bar.quòd ſicut error ex parte recipiẽtis impedit dominij tranſlationem:ita etiam præſcribendi conditionem,ſecus ſi interueniat error ex parte tradentis, quia tunc non impedit,per text.in d.l.ſed & ſi me putem.

Et iſta eſt propriè materia.l.iij.§.ſubtilius.ſuprà.de condi.ob

cauſam

cauſam.& l.j.ſuprà de offic.procurat.cæſ.vbi latè per gloſ. Bartol.& docto.

Et ex his remanet expedita prima pars principalis materiæ huius l.concernens titulum qualis requiratur ad præſcriptionem? quia requiritur titulus verus vel putatiuus iuſto errore cauſatus,& talis,qui eſſet habilis ad dominij tranſlationem, vt præſtet cauſam præſcribendi vt ex prædictis apparet.

Quid autem ſit titulus & quod modis accipiatur? tãgit Paul. de Caſt.hic circa fi.& late dixi in præcedenti tractatu in j.parte.iij.partis principa.col.j.in fi.& ij.

ADDITIO.

a Vtrum in præſcriptione ſtatutaria requiratur titul.vide per Bertachi.in repertorio.in verbo tit.verſic.vj.

b Addo bene facere quod vult Barto.in l.cum ſatis ad fi.C.de agrico.& cenſi.lib.xj.vbi dicit quòd ſi ſtatutum diſponat:quod nulla currat præſcriptio : tunc non præſcribetur actio etia ſpacio xl.ann.vt ſtatutum aliquid addat iuri communi. De cuius dicti veritate dixi in præceden.in tract.in quinta parte.v.princip.in ix.quæſtio.

c Adde do. Bertachi.in reperto.in verbo præſcriptio.el ij.colum.penulti.in verbo præſcriptio cum titul.qui tamen non allegat hæc allegata. Et an iniuſtus tit.cauſam præbeat præbendi vide Rot.in deciſi.cccclxxiij.incip.ſi apparet vbi concludit quod ſic ſi eſt error facti.ſecus ſi error iuris vbi ponit intel.glo. in c.de quarta.& aliarum gloſ.quæ allegantur in propoſito.& an titul.putatiuus habeatur pro tit.quo ad alios effectus quam præſcriptionis : vide Alexand.in conſil.lxxxix.excellentiſſimi iuriſconſulti.in ij.colum.circa fin.in v.volum. & ibi an titul. putatiuus cauſet publicianam & concludit quod ſic & dicit eſſe caſum in l.ſed ſi res.§.eum qui.cum duobus ſequentibus ff.de public.

d Adde Curt. conſil.lxxj.princeps defunctus.col.x.vbi ponit intel.regule.d.l.quemadmodum.

e De hoc an coniuncti præſumantur ſcire facta coniunctorum not.plene Bartol.& docto.in l.prima.columna tertia, ſupra ſi certum petat. Alexand.conſil.lxxx.examinato proceſſu. ſecunda columna, ſecundo volumine & in l.ſi quis in fundi vocabulo.circa principium ſuprà de legatis primo vbi limitat & declarat.

Adde

f Adde Bald.in rubr.præſcrip.col.penulti.vbi concludit quòd ſi filius dicat ſe non poſſediſſe vt filiũ,ſed vt agnatum & quòd habet titulum pro hærede tunc præſcribit.

SVMMARIVM.

1 Titulus verus aut putatiuus quo pacto ſufficiat ad præſcriptionem?

2 Præſcribendi conditio ad hoc vt transferatur, ſufficit quod loco traditionis aliquid habeatur.

Patientia neceſſaria includit ſcientiam.

3 Ad præſcribendi conditionem quo caſu non requiratur traditio, etiam in titul.putatiuo iuſto errore cauſato?

4 Hæredi vel legatario poteſt publiciana competere ſi defuncto competebat.

5 Poſſeſſio vacans an abſque vitio poſſit apprehendi?

6 Iuſtus error licet ſufficiat circa titulum excepta venditione, in qua requiritur iuſtiſſimus: tamen circa traditionem non ſufficit iuſtus ſed iuſtiſſimus error.

7 Præſcribendi conditio ad hoc vt transferatur, requiritur, quòd titulus & traditio procedant ab eodem.

8 Traditio poſſeſſionis non vacuæ an ſufficiat ad dominij tranſlationem: ſeu præſcriptionem?

9 Poſſeſſio illa dicitur vacua vt cauſet præſcriptionem, quando à nemine poſſidetur, nec ciuiliter nec naturaliter.

10 Ciuilis poſſeſſio quæ ſit aut quomodo dicatur?

11 Ciuilis poſſeſſio quomodo perdatur?

Poſſeſſio facilius perditur quàm dominium.

12 Dicto dicentis ſe nunquam habuiſſe animum amittendi ciuilem poſſeſſionem an ſit ſtandum?

13 Naturalis poſſeſſio an ſit de per ſe ſufficiens ad præſcribendum?

14 Vſusfructuarius quomodo dicatur ipſum ius vſusfructus poſſidere, & quomodo ipſum fundum?

15 Debitore obligante omnia bona ſua, & conſtituente ſe creditoris nomine poſſidere: ſi poſtea vendat vnam rem, & eam pariter conſtituat ſe emptoris nomine poſſidere, an in emptorem tranſeat dominium, vel præſcribendi conditio?

16 Poſſeſſio quæ acquiritur per conſtitutum eſt vera: licet modus transferendæ poſſeſſionis per conſtitutum ſit fictus.

17 Poſſeſſio an poſſit per actum fictum transferri?

18 Conſtitutum ſimplex vtilius eſt, quam cum clauſula præcarij

Debitore

19 *Debitore bona ſua hypothecante creditori, ſi poſtea conſtituat ſe poßidere nomine creditoris: & alienauerit aliqua ex bonis hypothecatis: qualiter ſibi debeat creditor prouidere?*

20 *Conſtitutum quo caſu nullum habeat eff.ctum?*

21 *Fundans ſe ex præſcriptione, habet probare titulum & traditionem.*

NVnc venio ad ſecundam partem principalem materiæ huius legis.quæ reſpicit traditionem. Et ex dictis Barto. ſuper verſic.quæro vtrum debeant.vſque ad verſic.requiritur etiam bona fides. colligo infraſcriptas concluſiones.

1 Prima cõcluſio eſt.† quòd titulus verus aut putatiuus cauſatus iuſto errore non ſufficit ad præſcriptionem: niſi interueniat & probetur traditio in caſibus, in quibus dominium abſque traditione non acquiritur, & tunc debet probari traditio, ſed vbi ſine traditione transfertur dominium, tũc oportet probare apprehenſionem poſſeſſionis ſecundum gl.ibi & erit hoc verum vſque ibi.Sed cur,quæ eſt notabilis & ſingularis ſecundum Bart.quam latius ſuprà declaraui apoſtilando eam.

Addo ad Bar.quòd non ſufficit ſimplex traditio,niſi fiat virtute illius tituli putatiui,ſiue ex illa cauſa,quę putatur ſubeſſe. vt eſt tex.not.in l.eum qui.§.fi.ſuprà de publici. Et declarat hic Paul.de Caſtr.quia ſi hoc procedit in vero titulo,tanto magis in putatiuo.vt hic per eum.& dixi ſuprà.

2 † Secunda concluſio elicitur ex dictis Bart.quòd ad hoc vt transferatur præſcribendi conditio ſufficit aliquid, quod loco traditionis habeatur,vt dimiſſio rei quando res eſt penes partem:prout ſufficit ad dominij tranſlationem.§.interdum.inſti. de re.diui.& l.qua ratione.§.interdum.ſuprà de acquir.re.do.

Addo alios plures modos:per quos poſſeſſio trãsfertur abſque traditione corporali: & qui loco traditionis habetur: de quibus per gloſ.magiſtram in l.iij.in princip.& ibi plenè not. docto.ſuprà de acquirend.poſſeſſio.

Subdit Bart.quòd iſta concluſio debet intelligi: dummodo creditor ſciret quod tempore venditionis res eſſet apud emptorem,quia tunc data ſcientia hoc ſufficit loco traditionis.d. §.interdum.per gloſ.in l.eius rei.ſuprà de rei vendi.melius allegaſſet gloſ.in l.hæc ſi res.

Sed miror quòd Bartol.ad hoc alleget gloſ.quia iſtud probat apertè text.in d.§.interdum.in verſo.patientia domini pro traditione habetur. Nam patientia neceſſario includit ſcientiam.

tiam.l quoties.la ij.ſuprà de ſeruitu.titu.generali.l.ij.C.de ſeruitut.& aqua.cum ibi not.& l.iij.§.dare.ſuprà de vſufruct.

3 † Tertia concluſio elicitur ex dictis Barto.poſt gl.quòd vbi eſt talis titulus,in quo nō requiritur traditio ad dominij tranſlationem:vt in titulo pro hærede.l.cum hæredes.in princi.ſuprà de acquir.poſ.vel in tit.pro legato.l.cum pater.§.ſurdo.ſuprà de leg.ij.& l.à Titio.infrà de fur.Tunc ad præſcribēdi conditionem nō requiritur traditio etiam in titulo putatiuo.iuſto errore cauſato.Sed ſufficit ſola poſſeſſionis apprehenſio: dummodo fiat ſine vitio.per text.cum glo.in l.ſi non traditam.infrà pro leg.Et ſic requiritur quod talis apprehenſio ſit iuſta. Et ita iſtam gl.intelligunt Bal.& Ang.in d.l.ſuper longi.col.pen.circa fi.vel vlti.col.vbi dicunt ſe ita intelligere gl.magnam in hac.l. Celſus.quæ dicit, quòd non requiritur traditio in caſibus, in quibus transfertur dominium ſine traditione : ſed ſola poſſeſſionis apprehenſio ſufficit. Nam debet intelligi ſecundum eos de apprehenſione iuſta:non de iniuſta.

Iſtam cōcluſionem limitat hic Paul.de Caſt.poſt Dy.vt procedat quando defunctus nō incœperat vſucapere vel præſcribere, quia tunc requiritur apprehenſio iuſta:vt prædictum eſt. Sed ſi præſcriptio vel vſucapio iam fuiſſet inchoata in perſona defuncti:nondum vero cōpleta: & ſic defunctus habebat quaſi dominium : & publicianam. Tunc illud ius tranſit ipſo iure in hæredem,vel legatarium abſque aliqua apprehēſione : quia ſicut hæreditas iacens poteſt complere pręſcriptionem cœptam per defunctum.l.cœptam.infrà eo.tātomagis poteſt hęres poſt aditam hæreditatem , licet non apprehendat corporalem poſſeſſionem illius rei,quam defunctus cœperit præſcribere.

a Et idē in legatario, quia in re legata habetur loco hæredis, vt dicit text.not.in l.id tempus.§.j.ſupra eod.

Sed ſi hæres vel legatarius vult inchoare præſcriptionē ex perſona ſua titulo pro hærede vel pro legato : tunc neceſſaria eſt apprehenſio iuſta , quia ſine poſſeſſione præcedente titulo vero, vel putatiuo præſcriptio non procedit. Et hoc eſt : quod vult gloſ.hic ſecundum Paul de Caſt.

Et licet ipſe non referat illam notabilem doctrinam tradit Bart.in l.j.ſuprà de publici.dicens,quod aliqua ſunt quæ tranſeant in hæredem vel legatarium ex perſona defuncti. Et ita tranſeunt ipſo iure , & in ipſis nō requiritur traditio vel apprehenſio.& ideo ſi teſtator erat dominus transfertur dominium. Idem & ſi erat quaſi dominus : vt l.cū ſponſus.§.is cui.ſuprà de publici.

publici. Quædam ſunt iura, quæ à teſtatore non transferuntur. Sed incipiunt in perſona hæredis vel legatarij, & ſic acquiruntur hæredi vel legatario ex perſona ſua mediante titulo habito a defuncto. vt quia hæres vel legatarius vult inchoare præſcriptionem pro hærede, vel pro legato: & tunc requiritur traditio, vel apprehenſio. Ita vult Bart. ibi quo ad traditionem.

De apprehenſione vero eſt hic gloſ. ordi.

4 † Hinc infero quod hæredi vel legatario poteſt competere Publiciana, ſi defuncto competebat, quia erat quaſi dominus, quàmuis ipſe hæres vel legatarius nunquã apprehenderit poſſeſſionem ex perſona defuncti. licet aliàs ſi veniret ex perſona ſua requireretur titulus & traditio. l. j. cum ſeq. ſuprà de public. Ita probat text. not. in d. l. cum ſponſus. §. is cui. & ibi not. Bart. & docto. illo eod. titul. & not. Alexand. conſil. lxxxviij. eximie domine vicarie in fin. & latius conſil. xc. in cauſa & lite. iij. colum. ij. volumine.

b Hanc concluſionem [b] gloſ. & Bart. hic quod non requiratur traditio, ſed ſufficiat apprehenſio in titulo habili, ad dominij tranſlationem vero vel putatiuo iuſto errore cauſato abſque traditione vt in titulo pro hęrede, vel pro legato, ampliat Pau. de Caſt. procedere in omni titulo etiã inter viuos, ex quo tranſfertur dominium ſine traditione vt in caſibus de quibus in l. ß. C. de ſacroſanct. eccleſ.

Et circa iſtam concluſionẽ dicit hic Ang. quem refert Imol. col. ij. verſi. extra glo. quòd in caſibus, in quibus non requiritur traditio, eſt tamen neceſſaria apprehenſio, & proſunt tempore autoris putatiui ad acceſſionem faciendã quandocũque poſtea ipſa poſſeſſio apprehendatur, dum tamen medio tempore non fuerit per alium apprehenſa, ſicut proſunt habenti verum titulum per l. Pomponius. §. ſed & legatario. ſuprà titu. j.

Sed Imol dicit quod ibi prodeſt acceſſio ad vtilitatem eius, ad quem vere ſpectat ſucceſſio autoris putatiui: vt ibi patet. Non autem conſequenter poterit prodeſſe huic non habenti niſi titulum putatiuum. Vnde oportet ſecundum Imol. quod vſucapio vel pręſcriptio incipiat ex tempore ſuæ apprehenſionis. & ſic tenet contra Angel.

Sed domin. Claud. Aquen. hic. columna tertia defendendo Angelus, intelligit ipſum loqui quando præſcriptio fuit cœpta per defunctum, vt non obſtet id quod dicit Imola. & idem etiam tenuit Dyn. hic vt refert Paulus, de Caſtro, per l. cœptam infrà eodem.

Sed

Sed aduerte, quia in §. ſed & legatario. non probatur, quòd ibi eſſet autor putatiuus. Imo erat verus autor, quia conſtabat de verò legato.

Id etiam quòd dicit. d. Claud. non videtur bene dictum: quia neceſſariò Ang. loquitur vbi præſcriptio fuit cœpta per defunctum: aliàs fruſtra de acceſſione tractaretur.

Vnde puto quòd Imol. non bene loquatur, quia tantum debet operari titulus putatiuus iuſto errore cauſatus, quantum verus quo ad præſcriptionem. per ea quæ plenè notantur hic per gloſſ. & Bartol. & per multa iura, de quibus in glo.

5 † Ex præmiſſis vltra ſcriptores hic colligo limitationem & intellectum ad l. fin. C. vnde vi. vbi habetur quòd non poteſt quis apprehendere poſſeſſionem rei vacantis, abſque vitio, vt procedat in re aliena, in qua quis non habet aliquem titulum. Secus vbi quis habet titulum in re, in quo non exigitur traditio ad dominij tranſlationem, vel in re ſua, quia licet eam vacantem apprehendere propria autoritate. Ita illam l. limitat & intelligit vbi gl. no. ſuper verbo ignorantiam: quam ſequuntur Bartol. & domi. Alexand. in l. fi. col. vij. vel. viij. & ibi Bald. in v. q. C. de edict. diui. Adria. tollend.

Pro qua concluſione eſt text. cum gloſ. in d. l. penultim. infrà pro legat. & glo. in l. non dubium. C. de legat. quæ volunt, quòd legatarius poteſt apprehēdere poſſeſſionem rei legatæ vacantis propria authoritate. ſecus vbi non vacaret, quia tunc licet habeat titulum, ſi apprehenderet propria autoritate, diceretur prædo & in mala fide. l. ſi ex ſtipulatione. & ibi not. gloſ. Bart. & omnes. ſuprà de acquirend. poſſeſſio.

Et hæc concluſio videtur ſpecialiter tantum procedere in titulo habili ad dominij tranſlationem abſque traditione, vt in titulo pro hærede, & pro legato, quòd tunc ſit licita apprehenſio poſſeſſionis rei vacantis, quia ibi non requiritur traditio.

Et ſic videtur ſecus in titulo inter viuos, vbi regulariter requiritur traditio ad dominij tranſlationē, præſcribēdi cōditionem. l. traditionibus. C. de pact. iuncta l. clauibus. ſupra de contrahen. emptio. prout expreſſe ſentit Pau. de Caſt. hic dum ampliat concluſionem glo. hic procedere in titulo inter viuos, vbi non exigitur traditio vt in eccleſia, in caſibus no. in d. l. ſi. quaſi dicat: ſecus eſſe in alijs. Et glo. præallegatæ ſolum loquuntur in re ſua, vel legata aut hæreditaria vacante.

Contrariam tamen opi. quòd iſta concluſio procedat in quouis titulo inter viuos, etiam ex quo non transfertur dominium ipſo

ipſo iure, vt liceat apprehendere poſſeſſionem rei vacantis, quando in illa re quis habet titulum emptionis, vel alium, puta, quia emit a defuncto, & res vendita vacat tempore mortis tenet Baldus in d.l.fi.in v.oppo. C. de edict. di. Adri. tol. quem ibi ſequitur Alexand. colum. viij. per textum not. in l. fiſtulas. §.fundum. ſuprà de contrahend. emptio. Et ſequitur Iaſon. in dicta lege ſi ex ſtipulatioae in iij. limita. ſuprà de acquirenda poſſeſſio.

Ex quo infero: quod ſi iſta opin. eſt vera quam Bald. vbi ſupra atteſtatur eſſe communem, non procedit concluſio gloſſ. Bartol. & communiter doctor. hic ſupra ſæpius repetita. quod vbi non requiritur traditio: vt in legatis, ibi ſufficit apprehenſio poſſeſſionis iuſta & ſine vitio: & ſic requiritur quod res ſit vacans: quaſi dicat, quòd in alijs ſit ſecus. Et in hoc dixit Bartolus illam gloſ. notabiliter & ſingulariter loqui: quia ſecundum prædictam opinio. non erit hoc ſpeciale in caſibus, vbi non exigitur traditio, quòd ibi ſufficiat apprehenſio poſſeſſionis ad dominij tranſlationem vel præſcriptionem. vt dicunt gloſſa Bartolus & doctores. hic, ſed erit generale in quouis titulo inter viuos, etiam vbi exigitur traditio, vt ſufficiat apprehenſio rei vacantis propria authoritate, ſicut ſufficit in titulo habili ad dominij tranſlationem abſque traditione vt tranſeat dominium, vel præſcribendi conditio.

Et miror quod nullus antiquorum & modernorum hic, vel alibi aduertat ad hoc. Sed omnes vbique ſimpliciter tranſeant cum iſta gloſſ. quam in hoc reputant ſingularem, & tamen videtur non poſſe procedere ſtante alia concluſione Bal. & communiter doctor. in d.l. final. C. de edic. di. Adri. tol.

Quarta concluſio colligitur ex dictis Bartoli poſt gloſſ. quod licet circa titulum regulariter ſufficiat iuſtus error excepta venditione, in qua requiritur iuſtiſſimus. Tamen non ſufficit iuſtus circa traditionem, ſed requiritur iuſtiſſimus error. Et ſic quòd ſufficit traditio putatiua: iuſtiſſimo errore interueniente.

Iſtam concluſionem gloſ. confirmat Bartol. per text. in l. iuſto. §. filius. infra eod.

Et ex notatis in gloſſ. infert Bartolus quòd ad præſcriptionem quis habet probare titulum verum vel putatiuum iuſto, vel iuſtiſſimo errore, & probare traditionem, vel aliquid quod habeatur loco traditionis, aut iuſtiſſimum errorem circa traditionem: & rationem huius concluſionis aſſignat hic Paul. de

Caſt.& retuli ſuprà in gloſ.

Iſtam concluſionem gloſſ. & Barto.latè examinant Baldus & Angel. in l.ſuper longi.colum. fin.verſicu. incidenter eſt videndum.C.de præſcriptio. long. tempo. vbi declarant & limitant iſtam gloſſ.& allegant aliam glo.in contrarium quàm reputant ſingularem. in l.fin. in verbo emiſſe. infrà pro ſuo. quæ apertè dicit ſecundùm eos, quòd non ſufficit putare traditam, niſi traditio facta ſit: quas gloſſ. fœdere diſtinctionis concordant, dicentes, quòd aut quis habet titulum verùm, & tunc ſufficit putatiua traditio errore iuſto: vt quòd operatur error circa titulum,illud idem operetur circa traditionem: cùm quodlibet eorum ſit facti. Et ſic intelligunt iſtam gloſ. & text. in d. §.filius. Sed vbi non ſubeſt niſi ſolus titulus putatiuus, tunc etiam non ſufficit putatiua traditio quocunque errore etiam iuſtiſſimo.

Et iſta ſecundùm Baldum & Angelum, eſt mens gloſſ. in dicta lege finali, pro ſuo relata ad text. & ratio eſt in promptu, vt ipſi dicunt. ne circa idem concurrat duplex putatio, ex qua inſurgeret duplex fictio: quia fingeretur titulus, vbi non eſt: & traditio, vbi non eſt: quæ duplex fictio reprobatur circa idem. lege prima. C.de do. promiſ.

Hæc ſunt verba Baldi conferentia ad hanc concluſionem in d.l.ſuper longi. quæ tranſcribit Angel. ad verbum, & totam eius lecturam ſuper illa l.nihil addito.

Quàmuis Ange.hic teneat contrariam opin. vltra medium commen.dicens, quòd poteſt concurrere titulus putatiuus iuſto errore interueniente, & putatiua traditio cùm iuſtiſſimo errore.

Ex quo infert quòd duæ fictiones eo caſu concurrunt.Nam per vnam fingit contractus:vbi non eſt. Per aliam fingitur traditio:vbi non eſt facta. Et ratio eſt ſecundùm eum:quia originem trahunt à diuerſis fontibus æquitatis, quo caſu nó eſt inconueniens, quòd duplex fictio concurrat circa idem. vt latè per Bar.in l.ſi is qui pro emptore.in vij.quæſtio.princip.colum. penult.ſuprà eod.

Sed profectò verior eſt opin.præcedens, & magis communis: quia ſicut fictus titulus, & ficta traditio non ſufficiunt ad dominij tranſlationem, vt probat text. valde difficilis in l. ſi rem aliquam: & ibi notant Bartolus & doctores ſuprà titulo primo. ita non debent ſufficere ad transferendam præſcribendi conditionem, quæ tendit ad dominij acquiſitionem.

Nam

Nam hæc duo regulariter parificantur. l. clauibus, ſuprà de contrahenda emptio. Et negatur quòd hoc caſu iſtæ duæ fictiones: ſiue hæc duo ſpecialia oriantur ex diuerſo fonte æquitatis. quinimò ex eodem ſcilicet bonum publicum. l. j. ſuprà eod.

7 † Quinta concluſio colligitur ex verba Barto. quòd ad hoc vt transferatur præſcribendi conditio: requiritur, quòd titulus & traditio procedant ab eodem: non autem à diuerſis. Item & quòd fiat traditio occaſione illius tituli. Non autem ex alia cauſa per textum in l. eum qui. §. finali, ſuprà de publici. de quo tamen Bartol. ſe remittit ad ſcripta per eum in l. cùm ſolus. quæ proximè ſequitur, vbi latè examinat primam concluſionem in vltima columna. Et eſt proprie materia illius l. & illam examinant Bald. & Angel. in dicta lege ſuper longi. columna penultima, & vltima verſic. ſed circa iſtud duo puncta ſubtilia. &c. dicentes Bartolum in dicta lege cùm ſolus. ſomniaſſe & dixiſſe de directo contra caſum: cui non poteſt reſponderi ſecundùm eos: in l. penultima. §. fina. infrà pro ſuo: cùm quo concordant. text. in l. iiij. infrà pro lega. Et reſpondet Baldus & Angelus, ad text. in dicta lege cùm ſolus. per quem mouetur Bartol. vt ibi per eos qui hunc articulum latius proſequuntur, concludentes quòd ſufficit habere titulum verùm vel putatiuum ab vno, & poſſeſſionem ab alio, ſiue titulus præcedat poſſeſſionem: dummodo eo nomine ſit tradita poſſeſſio. Secus ſi alio nomine. d. l. eum qui. §. fin. vbi eſt caſus. ſuprà. de publici. ſiue poſſeſſio præcedat titulum verum vel putatiuum iuſto errore cauſatum.

Et opin. Bart. etiam latè impugnant Ang. & Imo. in d. l. cùm ſolus. colum. penul. & fin. concludentes Bar. ibi malè dixiſſe & male intellexiſſe illum text. quo ad hoc. Et ſic communis opi. in hoc eſt contra Bar.

Ex quo Baldus & Angel. in dicta lege ſuper longi. colum. penultima, verſiculo, ex hoc infero: dicunt ſe inferre vnum mirabile & ſingulare, quòd vbicunque quis habet titulum putatiuum ab vno, & poſſeſſionem ab altero, nunquam poſſeſſio autoris putatiui continuatur illi, etiam ſi ille à quo habetur poſſeſſio ſit vniuerſalis poſſeſſor. Licet aliud ſit in habente titulum verùm. Quia tunc tempora coniunguntur: & ſit acceſſio vnius poſſeſſionis ad alteram. l. Pomponius. §. cùm quis: vſque quaſi in fin. l. ſupra tit. j.

8 † Sexta concluſio colligitur ex dictis Bart. circa iſtam materiam traditionis in iij. colum. in ver. procedo & quæro quòd ad dominij tranſlationem ſufficit traditio poſſeſſionis non vacuæ per text. repu. ſin. in l. ſi fundum. ſuprà de fund. dota.

Ad quem text. vide Iaſ. poſt Bartol. & alios in l. traditionibus circa fi. commen. C. de pact.

Septima concluſio eſt: quòd licet ad dominij tranſlationem ſufficiat traditio poſſeſſionis nõ vacuæ. d. l. ſi fundum. Tamen ſecus eſt quo ad præſcriptionem: quia ad eam requiritur traditio vacuæ poſſeſſionis.

Quam concluſionem ſequuntur Alex. in l. iij. §. ex contrario. col. vlt. ſuprà de acquir. poſſ. Arc. in rub. illius tituli ad fin. & Iaſ. in d. l. traditionibus. circa fi. ita limitãtes illam l. ſi fundum. Vt procedat quo ad tranſlationẽ dominij: ſed non quo ad præſcribendi conditionem.

Et ſic colligitur noua limitatio ad regulam l. clauibus ſuprà de contrahen. empt. vltra limitationes ſuprà relatas. in ix. conclu. j. partis huius repe. Vt non procedat reſpectu traditionis. Quia quo ad dominij tranſlationem non requiritur traditio vacuæ poſſeſſionis. Sed bene requiritur: quod tradatur vacua poſſeſſio vt cauſetur præſcriptio.

Et ſic in hoc non procedunt a pari dominij trãſlatio, & præſcribendi conditio.

9 † Octaua concluſio colligitur ex verbis Bart. in hac. ij. parte quod poſſeſſio tunc dicitur vacua, vt cauſet præſcriptionem: quando a nullo poſſidetur, nec ciuiliter, nec naturaliter. Sed ſi alius poſſideat: ciuiliter & naturaliter, vel ciuiliter tunc quemuis tradens detineat vel naturaliter poſſideat poſſeſſio non dicitur vacua ſed plena. Ideo licet ille, cui fuit tradita poſſeſsio poſsideat naturaliter, non incipiet præſcribere: donec alius deſinat poſsidere ciuiliter. Et ſit tunc incipiet curſus præſcriptionis, quando erit amiſſa ciuilis & coniuncta naturali: & non antea. Ita tenet gloſ. not. in l. j. in gloſ. magna. C. de ſer. fugit ſecundum Bartolum.

Quare tradit cautelam dicẽs. ſit ergo cautus aduocatus rei: ſi poteſt probare alium antea poſſediſſe. & nihil plus dicat. vt ſi dicat, quod tunc non prodeſt traditio: quaſi non fuerit tradita poſſeſsio vacua, quia antiquior poſſeſſor præſumitur retinuiſſe ciuilem poſſeſsionem animo vſque ad x. annos: vt not. Bart. & doct. in l. peregre. in prin. & in l. ſi de eo. §. j. ſuprà tit. j.

10 † Ratio huius concluſionis eſt: quia ciuilis poſſeſsio eſt alia. quæ

quæ cauſat præſcriptionem: & ſola ſufficit ad præſcribendum abſque naturali, ſed naturalis non ſufficit de per ſe. vt vult glo. no. in d.l.j. in gl. magna circa fi. C. de ſer. fug. & gl. magna in l. ſi vt certo §. ſi duobus vehiculum: & ibi Bal. ſuprà commo. & gl. ij. in l. ij. C. de pręſcript. xxx. an. Not. Dy. in c. ſine poſſeſsione de reg. iur. in vj. Et plene no. Bart. poſt gloſſ. in l. iij. §. ex contrario. col. ij. & ibi Alex. col. iij. & idem Alexã. in l. j. §. per ſeruum quæ in fuga. col. ij. ſuprà tit. j. de acquir. poſſ. vbi Alex. declarat gl. in d. l. j. C. de ſer. fug.

Ad idem allegatur glo. in c. cauſam. quę & ibi not. Fel. col. fi. verſ. & quamuis. & in c. vigilanti. col. pe. ver. limita ſeptimo de præſcript. vbi firmat concluſionem Bart. hic: licet non alleget, quod curſus præſcriptionis incipit amiſſa ciuili: & non antea.

11 † Nona concluſio elicitur ex dictis Bart. quòd ciuilis poſſeſsio perditur animo: vel ex negligentia longi temporis. iuxta notata per eum in d. l. ſi de eo. §. j. vbi Bar. Ang. Imo. & d. Alexan. late examinant, quæ requirantur ad perdendam ciuilem poſſeſsionem: ſeu qualiter perdatur: & quanto tempore. Et no. Ang. & Imo. in l. furtum. §. fundi: vbi bonus text. cum glo. infrà. eo. & Ang. Are. in §. quod autem. vbi glo. inſti. eo. & plene Feli. poſt Panor. in c. vigilanti. col. penul. & vlti. de præſcript. diſtinguens quatuor caſus.

Et licet Inn. quem plures ſequuntur. in c. quærelam de elec. dixerit quòd perdatur ciuilis poſſeſſio tempore arbitrio iudicis: qui debet arbitrari de minori tempore x. ann. quia facilius debet perdi poſſeſſio, quàm dominium: vt latius refert Alex. in d. l. ſi de eo. §. ſi forte. & in coſiliis infià alleg. Tamen verior videtur opi. gl. & Bart. ꝙ ciuilis poſſeſsio, non perdatur niſi per negligentiam longi temporis: id eſt x. annis: ſecundùm Alex. in d. §. ſi fortè.

Et iſtam opin. tenuit gl. ibi: & in §. quòd autem. in verbo. per abſentiam. inſti. eo. & gl. j. magna in l. fi. & in l. licet. C. vnde vi. Dyn. in c. ſine poſſeſsione. de reg. iur. in vj.

Et hanc opin. tenent multi, quos refert Feli. in d. c. vigilanti. col. fin. in iiij. caſu, qui videtur reſidere in hac opin.

Vltra quem addo pulchrè Alex. conſil. cxiiij. viſis & ſæpius recenſitis. ij. col. v. volu. vbi concludit quòd iſta eſt communis opin. glo. & doct. & quòd videtur verior per tex. in d. l. furtum. §. fundi. in verbo longe. infra eo. à contrario ſenſu. Et ibi eleganter reſpondet ad rationem Inno. & ſequacium.

Eandem opi. ſecutus eſt conſulendo idem Alexan. conſi. vj.

circa proceſſum col.iij.& conſi.xxxiiij.ponderatis verbis circa fin.iij.volu.vbi concludit, quòd poſſeſſio ciuilis in dubio præſumitur retenta vſque ad x.annos per text.in d.l.furtum.§.fundi:& ibi not.Barto.infrà eod.Et per not.per Barto.& docto.in d. l.ſi de eo.§.j.

Quod ampliat no.procedere:etiam ſi nõ viuat ille,qui poſſidebat:qui poſſit nunc dicere & declarare ſe animo continuaſſe in retinendo poſſeſſionem. Allegat Rotam ita decidentem ſua deciſio.cxx.incip.item ſi aliquis probet.Et idem firmant Butri. & Panor.in c.cum ad ſedem.de reſtit.ſpoli.

12 † Et not.ſingulariter quòd ſtandum eſt dicto illius,qui dicit ſe nunquàm habuiſſe animum amittendi ciuilem,niſi contrarium probetur.Iſtud fuit notabile dictum Archid.& Gem.in c. põtifices.ſeptima quæſtione prima.quod refert & ſequitur Fel. in c.vigilanti.col.vlti.circa medium.& in c.cauſam. quæ.circa princip.colum.vlti.de præſcriptio.

Et quia Bart.hoc dicit quod requiritur traditio poſſeſſionis vacuæ quæ dicatur vacua poſſeſſio: declarat gloſ.not.in l.fi.in verbo vacuam.C.vnde vi.& in l.improbat.in verbo vacua.C. de acquir.poſſeſ.glo.magiſtra.in §.quod autẽ.l.ij.inſtit.eo.quæ ponit quæ dicatur poſſeſſio plena : ſemiplena & vacua.quam no.Angel.in l.ſi me in vacuam.in fin.princip.ſuprà titu.j.dicens quòd non habet ſociam:& no.Iaſ.in l.traditionibus circa fin.C. de pact.

13 † Decima concluſio colligitur ex verbis Barto.quòd ad hoc vt dicatur tradita poſſeſſio vacua quo ad effectum pręſcriptionis:ſatis eſt quod tradens ciuiliter poſſideat, quàmuis alius ſit in poſſeſſione cauſa rei ſeruandę,quia licet tunc poſſeſſio propriè non dicatur vacua.l.iij.§.j.ſuprà de actio.emptio. Tamen ſufficit ad præſcriptionem.

Et pro iſta concluſione Barto.allegat infraſcripta iura : licet lectura ſit corrupta.videlicet tex.in l.acquiritur.in fi.ſuprà tit.j. debet allegare ſuprà tit.ij.de acqui.rerum domin.& in l.miſſo. infrà pro empto.& in l.iuſto.§.non mutat.infrà eod.& in l.ij.in princip.infrà pro hære.

Sufficit ergo quod tradens transferat ciuilem : quia ciuilis poſſeſſio:vt prædixi eſt illa,quæ cauſat præſcriptionem. Naturalis autem de per ſe non ſufficit ad præſcribendum, vt probãt iura præallegata. Et eſt propriè caſus in dicta l.ſecunda.infrà pro hær.& in dicta l.miſſo.quòd licet alius ſit in poſſeſſione rei ſeruandæ cauſa:qui non poſſidet, ſed detinet.l.qui legati.infrà ex quib.

ex quib.cau.in poſ.ea.& l.iij.§.genera.ſuprà titu.j.non impeditur præſcriptio.

14 † Et quòd ſola ciuilis poſſeſſio ſufficiat ad præſcribendū:ſed non naturalis, plenè dixi in iiij.& vlti.parte.iij.princip. præcedentis tracta.

Et vltra ibi allegata not.Felin.adducens plura in c.cauſam. colum.fina.verſ.cu.& quamuis.de præſcript.vbi incipit vnum caſum : videlicet in præſcribendo vſumfructum,quia ibi ſufficit ſola naturalis:vt tenet Barto.in l.tertia.§.ex contrario.ſuprà eod.quem ſequuntur But.& Panor.ibi per eum relati.

Sed hoc non eſt verum quia vſusfructuarius ipſum ius vſuſfructus poſſidet ciuiliter & naturaliter:licet ipſum fundum naturaliter tantum poſſideat.l.naturaliter.in princip.ſuprà de acquir.poſſeſ.vbi plenè dixi vbi ſuprà.Et ſic de naturali non curatur in præſcribendo.

Bene facit pro hac concluſione Barto.quod no.vult Barto.in l.interdum.§.fina.ſuprà titu.primo.vbi dicit,quòd per conſtitutum transfertur poſſeſſio ciuilis:licet illa ſola ſit penes conſtituentem.Et ibi ſequuntur communiter docto.

Et ſic apparet quòd poteſt transferri ſola ciuilis: licet non transferatur naturalis.

Et idem econtra:ſi tradens habebat ſolum naturalem:vt ibi per Barto.

Poſtea opponit Barto.de tex.in l.à diuo Pio.§.ſi ſuper rebus. in ſi.infrà de re iudi.qui text.vt dicit Barto.non eſt alibi:& multum turbat iſtam concluſionem : quia videtur ille text.dicere quod miſſio cauſa rei ſeruandæ interrumpit præſcriptionē iam inchoatam.Ergo fortius debet impedire inchoandam.argu.l. patre furioſo.ſuprà de his qui ſunt ſui vel alie.iur.Licet Barto. ita clare non deducat : & non ſoluit:ſed ſe remittit ad ea quæ ibi dicit.

Vnde ad illum text.dici poteſt,quòd habet quatuor intellectus:vt ibi per gloſ.& Barto.Et ſic ex eo non poteſt ſumi argumentum:vt dicit Barto.in l.in ambiguo.infra de reb.dub.Et de intellectu illius text.& pro ſolutione vide ibi latè Alexand. colum.vij.& viij.qui plenè examinat hunc articulum:& refert quòd opin.Bar.circa illum text.eſt communiter damnata. Dic vt ibi per eum.

15 Succeſſiuè Bartol.format not.q.circa iſtam partem. † Pone: quod debitor obligauit omnia bona ſua: & conſtituit ſe creditoris nomine poſſidere.Poſtea vendidit vnam rem:& eam pari

ter conſtituit ſe emptoris nomine poſſidere: an in emptorem tranſeat dominium, vel præſcribendi conditio? dicit Barto. videtur quòd non, quia poſſeſſio erat plena. Poſtea diſtinguendo concludit, quòd aut debitor conſtituit ſe à creditore poſſidere precario: & tunc conſtituendo poſtea ſe precario poſſidere ab emptore: transfert in eum omnem poſſeſſionem: & creditorem poſſeſſione priuat per text. in l. interdum. §. fina. cum ibi no. ſuprà titu. j. Et quia res non eſt vitioſa propter precariũ: ideo tranſit dominium, vel præſcribendi conditio.

Si vero conſtituit ſe creditoris nomine poſſidere ſimpliciter: vel à creditore conduxit: tunc ipſe creditor omnino poſſidet. Ideo poſtea precario rogando ab emptore: nullam poſſeſſionem transfert in eum. per text. not. in l. quàmuis. §. primo. ſuprà titu. primo. Tamen quia illa poſſeſſio, quæ eſt apud creditorem eſt ad commodum debitoris quo ad dominium & præſcribendi conditionem. l. ſerui nomine. cum concordan. ſuprà eod. tranſiuit dominium vel præſcribendi conditio in emptorem ſicut erat apud ipſum debitorem: quia illo reſpectu debitor dicitur poſſidere. Et hoc ſecundum Iaco. Butri. quod dicit Barto. ſibi placere. Et hæc dicta Barto. refert & ſequitur Pau. de Caſtr. in l. quàmuis. §. primo. ſuprà titu. primo. Matheſi. in ſuis notabilibus. nume. 170. folio. 29 colum. tertia. Aretin. in §. actionum. colum. v. inſtit. de actio. & Practi. Papien. in for. reſpon. rei conuen. in verbo. exceptionem præſcriptionis. col. quarta. verſicu. & hæc faciunt ad quotidianam quæſtionem vbi latius declarant verba Barto. hic.

Hanc eandem q. format Barto. in l. pignoris ſuprà tit. primo. vbi ſe remittit ad hæc notata per eum.

Contrariam opin. tenuit ipſe Barto. ſibi contrarius in hoc in l. creditores. col. ix. verſi. ſed pone quòd debitor. quem ibi ſequitur Sali. C. de pigno.

Sed verius eſt quod tenet Barto. hic ſecundum Imo. hic. col. ſecunda. circa med. & domi. Alexand. hic in apoſtil. ad Barto. colum. iij. ſuper hac q. qui allegat multos tenentes etiam opin. Barto. hic præſertim Bald. in pluribus locis & idem Alexand. in d. l. creditores. in apoſtil. ad Barto. dicit quod opi. Bartol. hic eſt communis.

16 † Et pro intellectu huius no. q. & dictorum Barto. præſupponendum eſt quòd per conſtitutum transfertur omnis poſſeſſio ciuilis & naturalis. l. quod meo. in princip. & ibi not. glo. Barto. & omnes ſuprà titu. primo.

Et

Et quàmuis modus transferendæ poſſeſſionis per conſtitutum ſit fictus. tamen poſſeſſio quæ acquiritur per conſtitutum eſt vera & non ficta vt concludit no. Bart. in l. ab emptione. circa finem. ſuprà de pact. & in l. ſi is qui pro emptore. in vlti. quæſtione ſuprà eod.

Et ex verbis Bartol. in hac quæſtione elicio duas concluſiones.

Prima concluſio eſt, quòd ſi conſtitutum habet clauſulam precarij, vt quia debitor conſtituit ſe precario nomine creditorio poſſidere bona ſua hypotecata pro debito. Deinde vendidit vnam rem tertio cum conſtituto & clauſula precarij, tunc priuat creditorem omni poſſeſſione & illam transfert in emptorem. Caſus eſt repu. ſingu. in dicta l. interdum. §. finali. ſuprà titulo primo.

Ratio huius dicti eſt, quia ille qui poſſidet precario poſſidet naturaliter l. & habet. §. eum qui. & ibi gloſ. ſuprà de preca. Et ſic habet naturalem quam poteſt transferre in alium. Et transferendo illam transfertur etiam ciuilis: quæ erat penes eum à quo precario poſſidebat: quia illa ciuilis requieſcebat ſuper naturali: ſiue erat illi coniuncta. Et ſic transfertur cum naturali. Et amiſſa naturali: amittitur ciuilis ſuper ea requieſcens. Licet ſit ſecus quando ciuilis non requieſcit ſuper naturali. vt vult glo. no. in l. j. §. fina. in gloſ. magna. ſuprà vſuſfr. quem ad caue. Et declarat Alexand. in d. l. interdum. §. fina.

† Secunda concluſio eſt, quòd quando conſtitutum eſt ſimplex, id eſt, ſine clauſula precarij, vel quando debitor primo loco conduxit a creditore per quam conductionem cenſetur translata in eum omnis poſſeſſio ſicut per conſtitutum. l. quædam mulier. ſuprà de rei venditio. tunc quia nulla poſſeſſio naturalis, vel ciuilis remanſit penes conſtituentem, vel conducentem per ſecundum conſtitutum: & ſic per actum fictum nõ transfertur poſſeſſio in alium: nec priuatur primus ſua poſſeſſione. Iſte eſt caſus ſingu. in l. quàmuis. §. primo. vbi Barto. & alij notant. ſuprà titulo primo.

Et ſic patet ratio diuerſitatis inter vnũ caſum & alium: quia primo caſu ille, qui precario rogauit habet naturalem. Ideo conſtituendo poſtea tenere nomine alterius priuat primum ſua poſſeſſione ciuili requieſcente ſuper naturali, & transfert in ſecundum.

Sed ſecundo caſu, vbi eſt ſimplex conſtitutũ, vel conductio, ille qui conſtituit ſe poſſidere alieno nomine: vel conductor

nullam retinet poſſeſſionem.dicta l.quod meo.in princip.& dicta l.quadam mulier.Et ſic nullam poteſt transferre per ſecundum conſtitutum,quia eſt actus fictus.

18 † Ex quo primò infertur quòd vtilius eſt ſimplex conſtitutū, quam cum clauſula precarij.

De quo dic vt per Bart.& docto.in dicta l.interdum.in prin. Secundò infertur quòd poſſidens in totum alieno nomine reſpectu ciuilis & naturalis, non poteſt transferre poſſeſſioné in alterum,& priuare illum cuius nomine poſſidet,qui propriè dicitur ipſe poſſidere miniſterio illius l.certæ.§.primo.ſuprà de præca.& dicta l.quod meo.& c.cum veniſſent.de reſtitutio. ſpoliato.ſua poſſeſſione per actum fictum vt per conſtitutum, vel conductionem.vt eſt caſus not.in dicta l.quàmuis.§.primo. Licet ſit ſecus quãdo is,qui poſſidet nomine meo traderet realiter poſſeſſionem alteri : quia per traditionem veram priuat me poſſeſſione mea.vt probat text.in l.tertia.§.quòd ſi ſeruus. vbi notant Barto. Alexand.& docto.ſuprà titu.primo.& in l.peregre.§.fina.eod.titu. Et tunc competit ei cuius poſſeſſio fuit prodita per eum, qui eius nomine poſſidebat remedium l.fina. C.de acquirenda poſſeſſione.ad recuperandam poſſeſſionem amiſſam.

19 † Circa huiuſmodi quæſtio.Bartol.not.multum pertinenter vnum , quod eſt in practica ſingulare.videlicet quod in terminis huius.quæſtio.formatæ per Bartol.quando debitor hypotecauit bona ſua creditori , & poſtea conſtituit ſe illa poſsidere nomine creditoris : ſimpliciter, vel precario.Si hoc caſu debitor poſtea alienet aliqua ex bonis hypotecatis poſſunt creditores tanquàm priuati eorum poſſeſsione agere ad reuocandam poſſeſsionem illorum bonorum contra extraneos poſſeſſores nulla facta excuſsione principalis debitoris per remedium d.l. fina.C.de acquirend.poſſeſsio.Iſtud fuit ſingulare dictum Iac. Butri.in authen.hoc ſi debitor.C.de pigno.Et eſt ſingu.limit.ad illam auth.referunt & ſequuntur Angel.Imo.& Alexand.in l.exitus.ſuprà titu.primo.Bald.in l.prima.colum.vlti.verſicu.quæro quid ſi debitor conſtituit.C.de his quæ in fraud.credi.& pulchrè Roma.conſil clxxxix.ſtante primo quæſito.ad finem.vbi not.limitat hoc dictum niſi precarium eſſet extinctũ per mortem debitoris conſtituentis.Ang.& Iaſ.in §.item ſi quis in fraudem. columna vigeſimaquinta in antiq.impreſsio.inſtitu. de actio.

20 † Addo circa prædicta vnum,quod eſt notãdum in practica, videlicet

videlicet quòd quando quis allegat traditionem ſibi factam, & poſſeſſionem in ſe fuiſſe tranſlatam, vigore conſtituti, iuxta. d.l.quod meo.in princip.& gloſ.not.in l.ab emptione.ſuprà de pact.oportet quod deducat, & probet, quòd venditor, ſiue is à quo cauſam habet poſſidebat tempore cõſtituti.aliàs tale conſtitutum non prodeſt, nec operatur effectum. Ita not.dicit Angel.in d.l.quàmuis.§.ſi conductor.per gloſ.ibi in verbo retinebit.ſuprà titul.j.& per gloſ.in l.ij.in verbo tradita.& ibi etiam not. Angel.C.de acquir.poſſeſ.Sequitur Alex.in d.l.quod meo. col.vj.in princip.& in d.§.ſi conductor.in ii.commen.qui allegat concor.dicens hoc dictum eſſe veriſſimum, quia nõ poteſt quis plus iuris in alium trãſferre: quam ipſe habeat.l.traditio. ſuprà de acquir.re.domi. Imperiti tamen & iuuenes aduocati vt ipſe dicit de facili in hoc deciperentur. Et idem Alexã.conſil.x.viſo proceſſu cauſæ vertentis.iiij.volu.& pulchrè Matheſil.in ſuis notabilibus fol.7.col.iiij.in notabili.nu.62.incip.not. vnam doctrinam mirabilem. Nã per ſolum inſtrumentum non probatur traditio poſſeſſionis: licet in eo dicatur.dedit tradidit. l.prædia:& ibi not.Bartol.& doct.ſuprà titul.j.de acquir.poſſeſ. notant gloſ.& doct.in d.l.ij.C.illo eod.titul.& Bald.in l.iudicia. circa princip.commen.C.de rei vendi.cum concord.de quibus per Alexand.conſil.prælllegat.

Secundo quærit Bart.| Quia.ſuprà viſum eſt, quod ille, qui ſe fundat ex præſcriptione: habet probare titulum & traditionem.Pone quod quis probat titulum: & probat eum, qui conceſſit titulum poſſediſſe rem eo tempore: quo vendidit. Poſtea probat ſe poſſediſſe: illo præſente & ſciente: non tamen probat traditionem: an hoc ſufficiat?

Et concludit Bartol.quod terminis ſic ſtantibus: præſumitur traditio fuiſſe facta ex illo titulo præambulo: vt not.gloſ.in l. quædam mulier.ſuprà de rei vendi.& in l.ij.C.de acquir.poſ.

Sed ſi poſſeſſio fuiſſet tunc penes alium, vel dubitatur apud quem erat quæritur quid iuris? Barto.ſe remittit ad notata per eum in l.cum ſolus.infrà titul.j.

Et cum hac concluſione Bartol.tranſeunt communiter doctor.nihil addendo.quia iſta eſt doctrina gloſ.communiter approbata in locis præallegat.

ADDITIO.

Hoc intelligendũ venit impropriè: quia ille text.vtitur duabus notis improprietatis.dicit enim legatarius quodammodo quaſi hæres eſt. Nam dictio quodammodo eſt nota improprietatis

tatis gl. in l. j. in princip. ſuprà de re. diui. & in l. ſi me in vacuam ſuprà de acquirend. poſſeſſio. & ibi not. Angel. allegans plures gloſ. concordantes & paritur dictio quaſi. l. ſi cum dotem. §. fin. & ibi gloſ. & doctor. ſuprà ſolut. matrimo. cum concor. & ideo. domi. Alexand. conſil. ix. viſis dicto themate. col. iiij. verſicul. & etiam non obſt. ij. volumi. dicit quòd legatarius: dicitur hæres impropriiſſime per illum text.

b Addo vltra Alexand. quòd hanc concluſionem pulchrè firmat Bald. in l. cum qui. §. prætor ait. in j. not. ſuprà de public. vbi not. dicit quòd interdum competit publiciana ei qui nunquam poſſedit. quòd eſt quando publiciana erat iam formata ſeu in eſſe producta in perſona autoris: & ſucceſſor prætendit cauſam quæ trahit ſecum ſuum effectum abſque traditione. vt in legato & donatione cauſa mortis. l. j. §. fina. cum. l. ſequenti. ff. de publi. Et idem eſt ſecundum Bald. ſi quis agit ex iure ceſſo. Nam ceſſio non deſiderat rei traditionem ſicut dicimus in reſtitutione ex Trebelliano. quæ eſt ceſſio quædam vt. l. cum ſponſus. §. his cui. de public. & l. ſi culpa. ff. de rei vendi. ſecundum vnum intellectum hæc ſunt verba Baldi, nota. in dicto. §. prætor ait.

SVMMARIVM.

1 *Bona fides ad præſcriptionem rerum corporalium eſt neceſſaria.*
2 *Bona fides regulariter præſumitur in omni poſsidente. & numero. 9.*
3 *Bona fides quando præſumatur?*
4 *Concluſio dicens, quod bona fides in dubio præſumitur in habente titulum intelligenda eſt, dummodo allegetur.*
5 *Bona fides autoris quo caſu non ſit neceſſario allegandа.*
6 *Verbum præſcriptio eſt plenum, & includit bonam fidem.*
7 *Poſſeſſum tanto tẽpore cuius initij memoria non extat præſumitur iuſtè poſſeſſum.*
8 *Allegatio bonæ fidei in cauſa poſſeſsio. an ſufficiat facta poſt concluſionem in cauſa?*
10 *Poſsidens ſine titulo præſumitur malam fidem habere ſi antiquior poſſeſſor appareat. & numero 12.*
11 *Poſſeſsio longiſsimi temporis facit præſumi bonam fidem.*
12 *Poſsidens contra ius non præſumitur bonæ fidei.*
13 *Malæ fides poſſeſſoris titulati quot modis probetur?*
14 *Cautela pro illo, qui vult vendere ſed propter alterius denuntiationem*

tionem, non inuenit emptorem.

15 *Mala ſides poſſidentis probari poteſt confeſſione partis dicentis ſe ſciuiſſe rem eſſe alienam.*

16 *Euolat emiſſum irreuocabile verbum.*

17 *Mala ſides probatur fama, & rumore limitatur. numero ſequent.*

19 *Modi plures probandi malam ſidem poſſeſſoris.*

20 *Scientia rei alienæ etiam ſine mala ſide impedit præſcriptionem.*

21 *Mala ſides quid ſit?*

22 *In facto arduo præſumitur mala ſides continuata etiam in quoſcunque ſucceſſores.*

23 *Relatio tertij an reddat poſſeſſorem malæ ſidei?*

24 *Bona ſides & mala ex quibus præſumantur?*

Expedita ſecunda pate principali materiæ huius l. tranſeamus ad tertiam partem, ſeu ad tertium principale requiſitum ad præſcriptionem corporalium, quod eſt bona ſides. Et ex verbis Bartol. ſuper hac parte in verſic. requiritur etiam bona ſides: elicio infraſcriptas concluſiones.

1 † Prima concluſio eſt: quod ad præſcriptionem rerum corporalium requiritur bona ſides vt hic. & l. ij. C. de pręſcrip. longi temporis, præſertim de iure canonico. c. vigilanti. & c. fin. de præſcript. & c. poſſeſſor. de reg. iur. in vj.

De qua materia plenè dixi in ij. parte. iij. princip. præcedentis tractatu vbi declaraui: quid ſit bona & mala ſides: & declarat Panormita. in c. conſultationibus. vltra med. verſicul. ex his infertur. de iurepatronat.

Et ibi dictis addo gloſ. in l. j. in verbo ſcientes. C. de his quibus, vt indig. quæ dicit, quòd ſcientia rei alienæ inducit malam ſidem.

2 † Secunda concluſio eſt, quòd regulariter præſumitur bona ſides in quolibet poſſidente per l. penulti. C. de euictio. ſi præcedat titulus verus, vel putatiuus: etiam errore iniuſto: ſecundum Bartol. per l. igitur. §. poteſt. ſuprà de libe. cauſ. Nam bona ſides, poteſt cauſari etiam ex iniuſtis & temerariis cauſis: vt dicit not. Baldus, in l. prima. C. vbi cauſa ſtat. Refert & ſequitur hic Alexand. in apoſt. ad Bartol. colum. quarta. Felin. in capitul. cum contingat. colum. ſecunda de reſcript. & in capitul. ſi diligenti. columna tertia de pręſcrip. Licet idem Bald. in dicto capitulo ſi diligēti. ibi relatus per Felinum, columna tertia circa medium dixerit: quod bona ſides præſumitur: vbi cauſatur ex errore facti. Secus: ſi ex errore iuris.

Et

Et idem ante eũ voluit Dy.in c.qui contra iura.de reg.iur.in vj.

Sed Imol.hic.colum.vlti.concludit quod quando agitur de præſcriptione longi temporis: quæ nõ procedit ſine titulo vero, vel putatiuo errore iuſto ſit neceſſe probare errorẽ iuſtum ad cauſandam bonam fidem. Sed vbi agitur de præſcriptione longiſſimi temporis, in qua ſufficit bona fides abſque titulo, tunc ſufficit probare qualemcunque errorem ad inducendam bonam fidem.

Et ita declaratur iſta concluſio. Et plenè dixi.ſuprà in j.parte huius l.col.viij.in iiij.limitat.

Subdit Bartol.quòd ex quo iſtud conſiſtit in animo: ſtatur conſcientiæ poſſeſſoris.vt not.gloſ.magna.in §.ſed iſtæ.inſtit. de actio.quam ad hoc etiam allegat Bartol.ſuprà in materia tituli.& ibi dixi in vij.concluſio.

Hanc concluſionem quòd bona fides in dubio præſumatur in habente titulum verum vel putatiuum firmant gloſ.& Innocen.in dicto capitulo, ſi diligenti.in verbo.bona fide.de præſcriptionibus, quæ excipit quatuor caſus: quos ibi proſequitur. Panormit.columna.iiij.& ſequent.verſicul.expedita regula, in quibus licet quis habeat titulum: non præſumitur bona fides: ſed potius mala.gloſ.& Canonic.in capitulo.fin.eod.titu.Et tenet gloſ.inſtitut.eod.in princip.in verbo qui bona. Bartol.in l. communi diuidundo.§.inter prædones.ſuprà commu.diui.

Et iſtam concluſionem firmat Alex.allegans multa conſil. cc.viſo & diſcuſſo proceſſu.columna prima, verſicul.præterea. ſecundo volumi.& conſilio.lxxv.viſis & ponderatis.columna penulti.circa fin.& in princip.vltim.quarto volumi.vbi ſequitur Bartol.hic.

Et in his locis ſit concluſio quòd in dubio quis præſumitur bona fide & iuſtè poſſidere, quando habet titulum. Et eſt bona gloſ.in capitulo dilecto.xv.quæſtio.iij.quam allegat Panormi. in d.c.ſi diligenti.columna iij. Et plura adducit hic Alexand.in apoſt.ad Bartol.colum.iiij.

Eandem concluſionem tenent Bald.& Angel.in l.ſuper longi.colum.ij.& iij.verſicul.dixi ſecundo, quòd requiritur bona fides.C de præſcriptio.longi temporis, vbi concludunt cum Bartol.hic quòd bona fides in dubio ſemper præſumitur: niſi ſint aliquæ circunſtantiæ excludentes hanc præſumptionem: de quibus.infrà dicetur.

Iſtam concluſionem quod in dubio præſumatur bona fides: firmat per plura.domi.Franc.Curt.conſil.lxxxij.Deus pius.col. ij.

ij. Et pulchrè dicit Dyn. in capitulo, qui contra iura. de reg. iuris. in vj. quod ſi allegatur ignorantia facti: in dubio præſumitur bona fides. Si vero ignorantia iuris præſumitur mala, &c. Quia primo caſu præſumptio iuris non reſiſtit allegationi. Secundò vero ſic.

3 † Et circa hoc: an & quando præſumatur bona fides: tradit doctrinam Panormita. in capitulo, conſultationibus. vltra medium commen. verſicul. ex his infertur. de iurepatronat. & diſtinguit: an quis poſſideat iure reſiſtẽte: vel non vt ibi per eum quod autoritas iudicis facit præſumi bonam fidem poſt Innoc. qui dicit, quòd autoritas iudicis facit præſumi bonam fidem: ſi miſſio in poſſeſſionem facta eſt iuris ordine non ſeruato. Aliàs ſecus. Et ſequitur Alexand. conſil. lxxv. viſis & ponderatis penulti. colum. iiij. volumi.

Ex hac concluſione infertur quòd non expedit probare bonam fidem. Quia præſumptio iuris transfert onus probandi in alteram partem. l. ab ea parte. ſuprà de probationibus.

4 † Primò limita prædictam concluſionem: quæ habet quod bona fides in dubio præſumitur in habente titulum: vt procedat: dummodo allegetur. Quia licet nõ ſit probanda: eſt tamen de neceſſitate alleganda. ſecundum Bald. & Ang. in dicta l. ſuper longi. colũ. iij. dicentes hæc verba. Illud autem tene fixum cordi quòd vbicunque dicimus præſumi bonam fidem: intellige ſi allegetur: per text. in l. ſi adulterium. cum inceſt. §. idem Pollioni. ff. de adulte. Sit ergo (dicunt ipſi) cautus aduocatus vt de bona fide ſemper ſaltem articuletur: & deducatur: quàmuis non ſit opus probare. Idem tenet Angel. in l. cum qui. §. fin. ſuprà de public. dicens. Sis tamen cautus in allegando bonam fidem. Aliàs ſuccumberes, quia bona fides nunquàm præſumitur, niſi allegetur. per text. in d. §. idem pollioni.

Eandem concluſionem: quod bona fides ſit neceſſario alleganda firmat Bald. in capitulo, ſi quis per triginta. in titul. ſi de feud. fuer. controuerſ. Sequitur Areti. in §. ſed iſtæ. colum. vndecima inſtitutio. de actio. Cæpol. in tract. ſeruitut. vrban. prædio. capitulo, vigeſimo. col. ij. vbi dicit quòd in hoc vidit multos errare. & latè Felin. in capitulo, fin. colum. v. circa fin. & ſequent. verſicu. inquantum abbas. de præſcrip. Iaſo. in l. non hoc. colum. fi. C. vnde cog. Alexand. conſil. lxxvj. in cauſa & litè. circa finem. & conſilio. xciiij. in cauſa & litè vertente coram arbitris. columa vltima & præællegato conſil. cc. prima. colum. ij. volumi. vbi pulchrè ſcribit ex quibus præſumatur bona fides:

&

& ibi dicit vnum notabile verbum, quòd ille qui deducit ſe poſſediſſe rem pro ſua, & tanquàm ſuam diſponendo de ipſa re quemadmodum veri domini facere ſolent, ſatis dicitur deduxiſſe bonam fidem: quæ nihil aliud eſt quàm poſſidere pro domino, ſeu cogitatione domini. l. apud antiquos. in verbo domini cogitatione. C. de fur. dixi plenè in ſecunda parte. iij. prin. ſuperioris tract.

Et mouentur omnes per text. ſing. in d. §. item Pollioni. ibi: vtique ſi error allegetur.

Ex quo text. colligitur regula generalis, & notabilis, quòd præſumptio iuris ſemper eſt alleganda. Facit glo. not. in clem. appellanti. de ap. quæ vult quòd quamuis notorium non indigebat probatione: tamen ſemper indiget allegatione.

Et hanc regulam per plura comprobat Felin in c. cum ordinem. col. vj. cum ſeq. de reſcript. Iaſ. in l. non hoc. col. fi. C. vnde cog. & in l. cum quid. col. penulti. ſuprà ſi cert. pet.

Et vltrà eos. Alex. conſil. xxxv. in cauſa & lite. circa fi. v. volu. & in l. à diuo Pio. §. ſi ſuper rebus. col. vj. vel vij. infrà de re iu. & in l. qui in aliena. in princip. col. penult. ſuprà de acquir. hæredi.

Confirmatur in ſpecie prædicta concluſio: quòd bona fides de neceſsitate debeat allegari: viua ratione: quia præſumptio bonæ fidei inſurgit ex præſumptione ignorantiæ iuris alieni. c. ſi virgo. xxxiij. q. ij. & not. gl. & canoni. in d. c. ſi diligenti. & plenè dixi in ij. parte. iij. princip. præcedentis tractat.

Et licet in facto alieno præſumatur ignorantia. l. verius. ſuprà de probat. & l. fi. infrà pro ſuo. cum concor. Tamen hoc eſt verum, ſi allegetur. ſecundum Bald. in l. j. col. vlti. C. de legi. per text. in d. §. idem Pollioni. quem ſequitur Alexand. in l. qui bona. §. de illo ſuprà de dam. infec.

5 † Secundò limita prædictam concluſionem: vt procedat reſpectu bonæ fidei ipſius poſſeſſoris contendentis in iudicio. Illa enim neceſſariò debet allegari. Secus eſt quo ad bonam fidem ſui autoris: cuius acceſsione vtitur. iuxta l. Pomponius. §. cum quis. cum ſua materia: & quaſi per totam l. vſque in fi. ſuprà [illegible] j. Nam talis bona fides autoris non eſt de neceſsitate alleganda. Ita vult ſingulariter Bart. in l. cum quid. col. vlti. verſi. ex hoc puto. ſuprà ſi cert. pet. vbi not. limitat prædictam regulam: quæ habet, quòd præſumptio iuris neceſſario debet allegari vt procedat: quando factum ex quo aliquid præſumitur eſt factum proprium proponentis. Secus ſi præſumptio inſurgit ex facto tertij.

Iſt

Et hanc nota. doctrinam ſequuntur communiter doctor. in d.l. cum quid maxime Alexand. & Iaſ. colum. penul & Alexan. in l. qui in aliena. in princip. in penult. colum. ſuprà de acquir. hered. Roma. conſi. lxxvij. & Feli. in d. c. cum ordinem. colum. antepe. & pe. verſi. quinta declaratio: & in c. ad hæc. el. j. de appel. vbi idem dicit: quando præſumptio reſultat ex actis. Tunc enim non eſt de neceſsitate alleganda per plura: quæ allegat. Et bene faciunt notat. per Alexand. in l. j. colum. ij. C. vt quæ deſ. aduo. par. vbi not. concludit, quòd circa ea quæ reſultant ex actis: iudex ſupplet ex officio: parte non opponente vel al-
6 legante.

†Tertiò limita prædictam concluſionem, vt procedat, vbi quis ſimpliciter deduceret poſſeſsionem, & titulum: quia tunc debet etiam allegare bonam fidem. Secus quando diceret ſe præſcripſiſſe: ſiue allegaret præſcriptionem. quia verbum præſcriptio eſt plenum: & includit bonam fidem: ſine qua præſcriptio non currit. & ſic videtur tacite allegata. Iſta fuit nota. decisio Panormit. in c. ſi. circa vj. vel vij. colum. verſi. ſed quæro an ſit neceſſe de præſcript. quamuis Felin. ibi colum. v. verſic. item inquantum. &c. videatur tenere oppoſitum per aliqua motiua non multum vrgentia. Fatetur tamen quod in practica obtineret opin. Panormit. qui mouetur per doctrinam Innocen. in c. fraternitatis de teſti. vbi vult, quòd ſi quis allegat ſe præſcripſiſſe: videtur deduxiſſe titulum; licet non expreſſe tit. Sequitur Bartol. in authent. qui ſemel. penult. colum. C. de proba. & Barba. conſi. l. illud afferam in medium. xiiij. colum. j. vol. & refert do. Claud. hic colum. viij. & vlti.

Confirmo hanc limitationem ex infraſcriptis.

Primò confirmo dictum Panor. ex notatis per Bart. in l. nec exemplum. C. de fal. vbi no. dicit, quòd ſi quis accuſat aliquem de falſo: non eſt neceſſe quòd exprimat in accuſatione ipſum commiſiſſe falſum doloſe & ſcienter: quia iſtud tacite includitur: cum abſque dolo non poſsit dici falſum vt ibi eſt text. Et hoc dictum refert & ſequitur Alexan. in l. nam & poſtea §. ſi damnetur. col. fin. ſuprà de iureiur.

Secundò confirmo per notabile dictum Bald. in authen. habita. col. vj. C. ne ſi. pro patre. vbi tradit not. regulam quòd quando aliqua qualitas tacite ineſt non eſt neceſſe illam exprimi. refert Iaſ. inſtitu. de actio. in princ. circa xiiij. col.

Quartò limita prædictam concluſionem: quæ habet quòd bona fides debet allegari vt non procedat in præſcriptione

tanti temporis, cuius initij memoria non exiſtit: quia in tali præſcriptione ſemper præſumitur titulus & bona fides etiam ſi non allegetur. Nam tanto tempore poſſeſſum præſumitur ab autoribus ſuis iuſtè poſſeſſum. Iſtud fuit notabile dictum Ian. in c. ſi diligenti. quòd ibi refert Bald. ad fi. com. de præſcriptio. Et retuli in ij. parte iij. princi. ſuperioris tract. col. v.

8 † Et eſt diligenter notandum: quòd licet bona fides, & quælibet præſumptio iuris inſurgens ex facto debeat allegari: vt prædictum eſt: quòd ſufficit talem allegationem facere etiam poſt concluſionem in cauſa: ita not. decidit Alex. in d. l. ſi adulterium cum inceſtu. §. idem Pollioni. in apoſt. ad Bart. per notata in c. peruenit. de empt. & vendi. & idem Alexã. in l. j. col. ij. C. vt quæ deſ. aduo. & ante ipſum Panor. quem non allegat in c. dudum. col. ij. per illum text. de elect.

Quinimò plus dixit Alex. in d. l. j. col. ij. quòd ſufficiet talem allegationem facere in allegationibus iuris, quamuis non fuerit facta in actis. quod eſt ſingulariter notandum: & refert hic domi. Clau. colum. viij.

9 Tertia habetur cõcluſio ex doctrina Bar. ꝙ in quolibet poſſidente etiã ſine titulo in dubio prẹſumitur bona fides, niſi alius poſſeſſor antiquior appareat, vbi ius cõmune non contradicit.

Hanc cõcluſionem ſequuntur But. & Panor. in c. ſi diligẽti. col. iij. verſi. iij. quæritur. de præſcr. & ibi latè Feli. col. ij. qui atteſtatur hanc eſſe communem opi. & pro ea adducit quamplures autoritates. Vltra quas addo quòd eandem concluſionem tenent Bal. & Ange. in l. ſuper longi. colũ. iij. C. de præſcri. long. temp. Gemi. in c. j. col. ij. de præſcrip. in vj. & practi. Papi in forma reſpõ. rei cõuẽ. in verbo exceptionẽ prẹſcriptionis. col. iiij. cũ ſeq. vbi refert quaſi omnia dicta Bar. in hac l. & ea ſequitur.

Contrariam partem tenent Inno. & Bald. in c. per tuas. de

a teſti. dicentes, quòd in dubio non præſumitur bona fides in præſcribente ſine titulo.

Et Ioan. de Imol. multum efficaciter impugnans communem in repe. c. ſi. col. v. de præſcri. & hic col. pen. & vlt. firmans quòd nullus poſſeſſor præſumitur bonæ fidei niſi probetur de titulo vero vel putatiuo per plura media: & reſpondet ad iura per quæ Bart. mouetur. cuius motiua refert Felin. in d. c. ſi diligenti. col. ij. verſi. contra communem de præſcri. & eius opi. reputat ſuſtentabilem de rigore iuris inchoãte præſcriptionem: ſed in ſucceſſore fortè procederet ſecundum eum opin. communis: vt ibi per eum. Sed iudicando & conſulendo à cõmuni

opin.

opin. recedendum non eſt: vt habetur in locis vulgaribus.

10 †Quarta concluſio elicitur ex verbis Bar. hic, & in d. l. fi. circa fi. C. vnde vi. quòd in poſſeſſore ſine titulo præſumitur mala fides ſi appareat antiquior poſſeſſor. Sed iſta præſumptio malæ fidei non poteſt opponi niſi per antiquũ dominum vel poſſeſſorem: alius verò nõ poteſt. Ille enim antiquior poſſeſſor bene poteſt facere illã allegationẽ. Quod tuũ nõ erat, ſcire debebas ad aliũ pertinere. de quà loquitur tex. in d. l. fi. quo ad aliũ verò dicit Bar. licite & bona fide teneo: ex quo ius cõmune mihi nõ contradicit. Et ſequũtur But. & Pan. in c. ſi diligẽti. col. iij. circa med. cõ. de præſcri. & Alex. cõſi. cc. viſo & diſcuſſo. j. col. ij. vol. & cõſi. xxxv. viſo proceſſu. iiij. col. iiij. vol. & practi. Papi. vbi. s. dicens, ꝙ nouus poſſeſſor poteſt dicere tertio quo ad te liberas ædes habeo. iuxta l. loci corpus. §. cõpetit. ſupra. ſi ſeruit. vendi.

Idem firmãt Bal. & Ang. in d. l. ſuper lõgi. col. iij. quorũ dicta ſtatim referã. Sed contrariũ tenet Imol. hic. col. pen. & vlt. & in repe. c. ſi. col. iiij. vel v. verſi. ſed aduerte. de præſcri. quòd mala fides præſumatur in nouo poſſeſſore: vbi apparet, ꝙ per antea alius poſſedit: etiã quo ad tertium: quòd quilibet tertius poſſet opponere de mala fide contra nouũ poſſeſſorem. Cuius opin. ſequitur Alex. ſibi contrarius: & refert eius motiua: cõſil. cxcij. in cauſa & lite vertente. j. col. ij. volum.

Et in hac opi. videtur reſidere Felin. in d. c. ſi diligenti. col. ij. & iij. vltra med. verſi. & dixit Bart. de præſcrip.

Videtur tamen communis opin. Bart. vt ſuprà patet.

Iſtam ſuam concluſionem limitat no. Bart. in d. l. fin. C. vnde vi. circa finem commen. dum vult quod poſſidens ſine titulo præſumatur malæ fidei: ſi antiquior poſſeſſor appareat vt procedat vſque ad xxx. ann. ſed poſtea non: per illam l. in fin. quia præſumptio malæ fidei: quæ inſurgit cõtra ingredientem poſſeſſionem ſine titulo purgatur: & tollitur per curſum xxx. annorum: & extunc præſumitur retro ipſum fuiſſe poſſeſſorem bonæ fidei & ceſſat illa l. fin. & omnis eius præſumptio ſecundum Bart. ibi: cum quo tranſit Sali. col. vlti. Refert & ſequitur Panor. in d. c. ſi diligenti. col. iij. dicens iſtud dictum eſſe ſingulare & ſemper menti tenendum.

Ad cuius confirmationem & ampliationem adducit aliud ſingulare dictum Inno. in c. ij. de reſtit. in integ. quod eſt in pe. col. de quo dicam in ſequen. concluſione.

Eandem opinio. tenuerunt Bal. l. & Angel. in d. l. ſuper longi. col. iij. C. de præſcri. long. temp. vbi dicunt, quòd ſi quis poſſe-

dit rem longiſsimo tempore:etiam ſine titulo : tanti temporis longitudo inducit bonæ fidei præſumptionem. Et hoc caſu dicunt eſſe veram opi. Bartol. & hoc videri de mente Inno. in c. cum cauſam. de probatio. Et idem dicunt:ſi non poſſedit longo tempore, vel longiſsimo:ſi non appareat rem ad alium pertinere : quia nullum dominium præſumitur vacans. Et ſic in dubio præſumitur eſſe penes ipſum poſsidentem:vt not.g.o.in l.ob.maritorum.C.ne vxor pro mari.

Et præmiſſa procedunt ſecundum eos : niſi appareat , quod non licet poſsidēti rem poſsidere: quia tunc ſemper præſumitur malæ fidei:etiam ſi mille annis poſſediſſet:niſi oſtendat de titulo iuſto:vt in laico,qui reperitur iura ſpiritualia poſsidere: ſecundum Inno.in c.cōſtitutus de elect.& in d.c. cum cauſam de proba.

Quod intelligas procedere vbi laicus ſolum ſe fundaret ex tempore.Secus quando allegaret titulum prẹſumptum ſpacio tanti temporis : & ſe fundaret ſuper eo : quia tunc præſumitur vt pulchrè declarat Felin.in c. accedentes. col.iiij. & v. in ij.& iij.limita.de præſcript.

Quinimo dixit Innoc. in d. c. ſi diligenti. & ibi refert Bald. ad fi.com.quod in præſcriptione tāti temporis:cuius initij.&c. præſumitur titulus & bona fides : etiam ſi non allegetur. quod dictum retuli in iij.tempore ij.prin.ſuperioris tractatus.

Sed poteſt dici:ſaluando Bal.& Ang.in d.l.ſuper longi.quod iſtud dictū procedit:data capacitate:per ea quæ not.Ioan.And. in c.ij.de præbē.in vj.Et referunt Pan.& Feli. in c.cauſam quæ. col.j.& in d.c.accedentes.col.iiij.in ij.& iij.limit. de præſcript. vbi habetur,quod poſſeſsio tāti tēporis nō habilitat incapacē.

Sed vbi apparet rem ad alium pertinere:dicunt Bal. & Ang. in d.l.ſuper longi.quod vera eſt opi. Cy. tenentis , quod poſsidens ſine titulo:ex quo non poſſedit longiſsimo tempore:præſumitur in dubio mala fide poſsidere.d.l.cum quærebatur.

Et ſic in effectu Bald.& Ange.non diſcordant ab opi. Barto: in d.l.fi.& hic.Licet.d.Clau.hic colum.vj.circa fi. alleget ipſos tenere contra Bar.Quod apparet non eſſe verū rectè intuenti.

Sit ergo cōcluſio quod ex curſu temporis xxx.annorum in dubio præſumitur bona fides in poſſeſſore ſine titulo : & tollitur præſumptio malæ fidei : quæ inſurgebat ex defectu tituli: etiam ſi appareat alius antiquior poſſeſſor:vt voluit Bart. in d. l.fi.ad fi.C.vnde vi.Et ſequitur Alexan.conſi. xvj.in cauſa & lite vertente.colum.vj.circa fi.& conſi.xxiiij.ponderatis his vlt. colum.

colum.v.vol.& conſi.lxxj.videretur prima conſideratione.circa prin.& conſi.cx.viſis acutiſſimis.vlti.col.j.volumi. & conſil. lxxvj.in cauſa & lite.vlti. col.& conſil. clj.viſo themate.col.ij. verſic.non omitto.ij.vol.& plene.d.Franc.Cur.cõſi.lxxxij.deus pius.col.ij.vbi firmãt. quod bona fides in dubio præſumitur ex curſu temporis xxx.annorum:etiam nullo apparente titulo:& contra antiquum dominum & poſſeſſorem. Et pro iſta concluſione ipſe Curtius vbi ſuprà adducit gloſ.in l.ſi quis emptionis.§.j.in verbo teneat.C.de præſcript.xxx.an.

Eandem concluſionem firmat Sozi.conſi.clxxxj. viſis capitulis tranſactionis.quòd eſt repetitum conſi.cxxvij.col.pe.circa fi.vbi dicit † quod poſſeſsio longiſsimi temporis facit præſumi bonam fidem.

Eandem tenet do.Petrus phi.Corne.ſequens Bar.in d.l.fi.C. vnde vi.conſi.cxxxvj.licet ſatis.in princ.& col.iij.verſic.& per hoc.ij.volu. concludens, quod bona fides præſumitur ex poſſeſsione. xxx.annorum ſine titulo : niſi appareat de mala fide: vel quando ex alio cauſaretur.

Ex præmiſsis infertur quòd probata poſſeſsione xxx.annorum : remanebit probata præſcriptio abſque titulo contra antiquum dominum & poſſeſſorem:allegata bona fide:quæ præſumitur per ſpacium tanti temporis:dummodo aliter nõ conſtet de mala fide per modos : de quibus ſtatim dicetur. Et ita concludunt præfati docto. in conſiliis præallegatis.

Contrariam opinionem quòd etiam poſt xxx. annos non præſumatur bona fides in poſsidente abſque titulo reſpectu antiqui domini & poſſeſſoris contra Bart. in l. cùm quærebatur.in fin.C.vnde vi.tenet plura Ioan.de Imo. hic col. penul.& vlt.impugnans vtrunque dictum Barto.& firmans quòd nunquam in poſſeſsione præſumitur bona fides etiam per xxx.annos: niſi probetur de titulo verò vel putatiuo. Et quòd quilibet poteſt opponere de mala fide : per plura fundamenta. Et idem Imo.in repe.c.fi.col.iiij.vel v.de præſcript.

Eandem opinio.tenet Butr.in d.c.fin. colum.v.cùm ſequen. de præſcriptio. Sequitur Aret.in §.ſi quis à non domino. inſtit. de re.diui.& domi. Hieron. Tor.inter conſilia Alexand.conſi. cxcij in cauſa & lite vertente.ij.volum. vbi reſpondet ad motiua & rationes Bartol. vt refert hic latius d.Clau. colum. vij. qui videtur tenere cum Bartol. cuius opinio, videtur eſſe communis : vt ex prædictis patet. Et ſic ab ea recedendum non eſt.

Secundò limita prædictam concluſionem Barto.quæ habet: quod non præſumitur bona fides reſpectu antiquioris poſſeſſoris:niſi probetur curſus xxx.annorum.Vt non procedat quando poſſeſsio eſſet titulata: quia probato titulo præſumitur bona fides:etiam contra antiquiorem poſſeſſorem:ſecundũ Butr. in c.cum eccleſia.col.x.de cau.poſ.& propric.refert Feli.in d.c. ſi diligenti.col.ij.circa prin.

12 † Quinta concluſio colligitur ex dictis Barto.hic,quòd poſſeſſor ſine titulo non præſumitur bonæ fidei:vbi ius commune reſiſtit:dato quòd non appareat alius antiquior.Vel etiam quo ad alium:ſi apparet de antiquiori:quia poſsidens contra ius nõ præſumitur bonæ fidei.Ita dixit ſimpliciter Barto.hic:vt refert Panor.in d.c.ſi diligenti.col.ij.circa fin.

Limita prædictam concluſionem per ſingulare dictum Inn. in c.ij.col.iij.vltra med.verſicu.item no.de reſtitu.in integ.Refert:ſequitur & declarat Panor.in d.c.ſi diligenti.col.tertia.Videlicet,niſi ſit poſſeſsio lõgi temporis, vel probabilibus rationibus acquiſita,& dicetur ſecundum Inn.longum tempus arbitrio iudicis.

Pro qua limitatione Panor. adducit text.in c.cum eccleſia. de cauſa poſ.& proprie.& in c.ad decimas.de reſtitu.ſpoliat.in ſexto.ibi aliquandiu &c.

Ex quo dicit Panor.ſe inferre ad dictum Bart.de quo in præcedenti concluſione.Nam ſi poſsidens longo tempore iure reſiſtẽte præſumitur bonæ fidei,fortius debet præſumi bona fides ex diuturnitate temporis contra antiquiorẽ poſſeſſorem.Cum hoc vltimum conſiſtat in facto:& probabiliter ignorari poteſt. Prætendens vero conſiſtat in iure.

Illud dictum Inn.refert & ſequitur Imo.in d.c.ij.col.vlti.vbi etiam dixit,quòd longa patientia poſſeſſoris iuſtificat poſſeſſionem noui.

Et dicit But.in d.c.cum eccleſia.col.viij.de cau.poſ.& propr. quod in poſſeſsione contra ius exigitur titulus:aut longũ tempus:vt præſumatur bona fides.Et ibi refert & ſequitur illud dictum Inno.

Hæc dicta refert Felin.in d.c.ſi diligenti.col.ij.de præſcript.

Sed hoc dictum Inno.reprobat Imo.in repet.c.fina.col.v.de præſcript.per text.in l.fina.C.vnde vi.& per alias rationes.de quibus ibi per eum.Et refert Feli.ſuccinctè vbi ſupra.

Nihilominus illud dictum videtur communiter approbatũ. Et addo quod illud dictum ſequitur Alex.conſi.cx.viiis actuſumus

tiſsimis.vlt.col.j.volu.& Panor.in c.cõſultationibus.vltra med. verſi.ex prædictis infertur de iurepatro. Licet contra videatur facere text.in c.j.de præſcript.in ſexto.vbi quando ius reſiſtit poſsidenti requiritur titulus:vel tempus cuius initij &c.

Sed dici poteſt quod hoc procedit quo ad præſcriptionem complendam. Sed quo ad poſſeſsionem iuſtificandam ſufficit longum tempus.

Puto tamen iſtud dictum debere intelligi:& limitari:vt non procedat data incapacitate poſſeſſoris vt in laico poſsidente decimas,quia tũc tempus præſumitur malæ fidei:vt dicũt Bal. & Angel.poſt Inno.in l.ſuper longi.col.iij.C.de præſcript.longi temporis.

Quod declara vt dixi ſuprà in j.limi.iij.conclu.proximè præcedentis.

Et vt clara in hoc vtili articulo habeatur doctrina,facio ex præmiſsis regulam cum fallentiis.

Regula eſt.quod quilibet poſſeſſor habens titulum verum vel putatiuũ cautũ etiã in iuſto errore præſumitur bonæ fidei.

Ampliatur iſta regula:vt procedat in quolibet poſsidẽte etiã ſine titulo.

Primo fallit hæc regula niſi alius antiquior poſſeſſor appareat: quia reſpectu illius non præſumitur bona fides,niſi cõſtet de titulo.Et ſic procedit iſta regula quo ad tertium.

Limitatur iſta fallentia : vt non procedat in poſſeſſore xxx. annorum ſine titulo: quia per tantum tẽpus purgatur præſumptio malæ fidei inſurgens ex defectu tituli ſecundum Barto.in l.cum quærebatur.circa fi.C.vnde vi.

Secundò fallit prædicta regula : niſi poſſeſsio ſit contra ius commune:quia tunc non præſumitur bona fides,niſi probetur de titulo, vel quod poſſeſsio fuerit quæſita ex probabilibus rationibus,ſeu cauſis,vel ſit longinqua:vt plenè dixi ſuprà.

13 † Sexta concluſio habetur ex dictis Bar.quòd mala fides poſſeſſoris titulati probatur multis modis.

Primò probatur ſi fuerit ſibi denuntiatum, quòd res erat alterius per text.not.in l.ſi fundum.C.de rei vendi.

Limita iſtã concluſionem vt procedat quando talis denuntiatio fuit facta ante contractum vt propriè loquitur text.in d. l.ſi fundum.Secus ſi poſt contractum:quia tunc ſimplex denuntiatio non cauſat malam fidem, vt probat text.no.cum gloſ.in l.penul.infrà pro empto.Et ita tenet Specu.in tit.de emptio.& vendi.§.nunc dicendum.el ij.Sequitur Bald.in d.l.ſi fundum.&

& firmat Bart.in l.naturaliter.circa fi.ij.col.ſ.eod.& ſeq.Pan.in c.ſi diligenti.col.iiij.circa fi.& ibi eſt gl.ſuper verbo bona fide. de præſcript.& do.Pet.Phi.Corn.conſi.50.in cauſa vertente inter Thadeum.vlti.col.ij.volu.not.plenè Imo.in repet.c.fina.de præſcri.in duobus locis:videlicet.col.v.circa fin.verſi. qualiter autem probari poterit:& ſeq.& col.ix.in fi.& ſeq.dicens iſtam diſtinctionem procedere de iure ciuili:ſecundum quod ſufficit bonam fidem adeſſe in initio l.j.§.hoc tantummodo.C.de vſucap.transfor. Sed de iure canonico ex quo bona fides requiritur omni tempore:& ſic continuè vſque ad completam præſcriptionem d.c.fina.cum ibi plenè notatis etiam ſi denũtiatio fiat poſt contractum,ſi tamen taliter fiat, quòd deducatur ad notitiam poſſeſſoris rem eſſe alienã ex hoc inducitur mala fides.

Et ita ſecundum Imol.videtur limitanda.dicta l.penulti.infrà pro emptio.vt procedat de iure ciuili. Sed non de iure canonico per prædicta.

Et hæc concluſio vera ſecundum Imo.in d.c.ſi.col.x.in prin. verſi.& vt dixi videtur quando per denuntiationem quis deducitur in notitiam rei alienæ. Sed vbi non deduceretur quis certitudinaliter in notitiam rei alienæ tunc dicit Imo.poſſe ſuſtineri diſtinctionem gloſ.communiter approbatam per legiſtas. in dicta l.penul.Nam ſi aliquis denuntiat alteri ante contractũ ne talem rem emat à Titio,quia eſt ipſius denũtiantis, ex quo ſit ante contractum,& ab illo qui habet ius denũtiandi,ſi cauſa eſt vera,videtur imputandum illi,qui ſpernit denuntiationẽ & non inquirit de veritate. Ideo tunc in dubio inducit malam fidem in eo cui fit.

Et iſte dicit Imo.videtur verus intellectus.d.l.ſi fundum.quẽ ibi ſequi videntur.Cyn.& Bartol.in l.non ſolum.§.morte.ſuprà de oper.no.nuncia.in materia proteſtationis.in ſecunda ſpecie quando fit proteſtatio ne aliquid fiat:& ſub illo membro quando fit proteſtatio ne fiat quod alias erat licitum.Sed vbi fit denuntiatio poſt contractum iam factum, & ſic re non integra, tunc videtur ſecundũ Imo.quod non teneatur credere denuntianti,ex quo iam proceſſerat ad contractum. Et ideo niſi aliter deducat in veram notitiam conſcientiæ rei alienæ ex ſola denuntiatione tali, quia dicat ipſum emptorem emiſſe rem, quæ eſt ipſius denuntiantis non induceretur mala fides. Et ita ſecundum Imo.poteſt intelligi & ſaluari glo.no.in d.l.pen.infrà pro empto.

Ex his infertur quod in caſu d.l.ſi fundum.quando quis denunciat

nuntiat alteri ne emat talem fundum ante contractum, quia eſt ipſius denuntiantis, vel quia habet ius in eo, nõ tenetur illi facere fidem, etiam ſi petat de iure ſuo. Quinimo ipſe denunciatus tenetur credere tali denũtiationi, & ſe informare & inquirere veritatem. Alias ſibi imputatur. ita volunt gloſ. & Bald. in d. l. ſi fundum. qui dicit hoc eſſe notandum ad limitationem. l. ſi quis inficiatus. ſupra depo. quia ille text. procedit quando quis denuntiat nomine alieno & ex perſona alterius. Tunc enim debet fidem facere de mandato cle. cauſam. cum ibi not. de elect. alias non tenetur quis ſibi credere. Secus quando denuntiat ex perſona ſua & nomine proprio vt in caſu dicta l. ſi fundum.

Et hunc intellectum ad d. l. ſi quis inficiatus poſuit Bart. in d. l. nõ ſolum. §. morte. in materia proteſtationis inhibitoriæ. col. viij. verſicu. quæro an talis proteſtatio. vbi latè tractat & in duabus col. ſeq. an & quando proteſtans vel denuntians teneatur aduerſarium reddere certum. & ibi in ſpecie. col. x. circa med. & verſi. ex prædictis. videtur ita intelligere text. in d. l. ſi fundũ. & text. cum gloſ. in d. l. penul. infra pro empto.

Hanc materiam an & quando denuntiatio extraiudicialis cauſet malam fidem plenè tradunt gloſ. & Cano. pręcipuè Pan. & Feli. in d. c. nihil. col. vlt. de præſcript.

Vbi Feli. facit regulam, quod denuntiatio extraiudicialis regulariter non cauſat malam fidem cum ſex fallentiis. Sed ibi non refert doctrinam Imo. ſupra recitatam quæ videtur perfecta & vera. Et ibi tagit Fel. an debeat oſtendi cauſam denuntiationis in d. l. ſi fundum. & ſequitur opi. glo. & Bald. ibi quam ſupra retuli licet alleget Bart. velle contrarium in dicto §. morte. Tamen vt ipſe dicit non loquitur in caſu noſtro. Quinimo Barto. idem ſentit expreſſe quod gloſ. & Bald. in præallega. decima columna.

14 † Cautela ergo erit pro eo, qui vult vendere & non reperit emptorem propter denuntiationem alterius, qui vociferat ſe habere ius in re vel illam ad ſe ſpectare, quod agat contra ipſum vt edoceat de iure ſuo, & petat ſibi præfigi terminum ad agendum, ſecundum formam l. diffamari. C. de inge. manu.

Et ita in proprio caſu. d. l. ſi fundum. concludit Alexand. in l. de pupillo §. ſi is cui. circa med. commen. verſic. quærit vltimo. Bat. ſupra de ope. no. nun. vbi format q. an in caſu d. l. ſi fundum. ille cui eſt facta proteſtatio ſeu denũtiatio emat fundum, quia fundus eſt ipſius proteſtãtis poſſit petere corã iudice remiſſio-

nem dictæ proteſtationis,ſeu declarari ſibi non competere ius denuntiandi & proteſtandi.& plenè proſequitur iſtam quæſtionem referens varias opin.Dic vt ibi per eum,& per Iaſ.ad fin.commen.

15 † Secundò probatur mala fides ſecundum Barto.per confeſſionem partis,ſi coram aliquibus dixerit ſe ſciuiſſe rē eſſe alienam : quia illud præſumitur habuiſſe in mente quod dixit per text.in l.Labeo.ſuprà de ſuppel.leg.vbi dicitur quod nemo præſumitur dixiſſe niſi quod mente agitauerit.

Ad quem text.plura cumulat Iaſ.in l.neque profeſſio.col.fi. C.de teſta.

Et vltra eum accedat pulchrum dictum Bald.in c.j.de teſti. vbi dixit, quòd nullum eſt maius mentis teſtimonium , quàm qualitas inſpecta verborum:vt inquit Caſſiodorus.Et dicit idē Bald.in ſuo tracta.ſchiſma poſito poſt rubri.C.ſi quis aliquem teſta.prohib.quòd lingua eſt nuntia cordis. Et dixit idem in c. mandatum.de reſcript.quod cor eſt imperator linguæ.

Iſta dicta refert & ſequitur Alex.conſi.lij.circa hanc dubitationem.ij.col.iiij.volu.

Eandem concluſionem quòd per confeſſionem partis probetur mala fides:firmat Angel.in l.cum qui.§.fin.ſuprà de publ. vbi pro hac concluſione adducit gloſ.not.in l.Falcinius.§.quid ſit latitare.in verbo.animus.infrà ex quib.cau.in poſſeſ.ea.quæ dicit quod animus probatur per verba.Et tradit ibi Angel.modum & practicam articulandi de confeſſione extraiudiciali dicens. Sis etiam cautus in probando malam fidem articulare, quòd dictus emptor variis & diuerſis vicibus , & coram pluribus confeſſus eſt tempore ſuæ emptionis, & antè ſciuiſſe rem ad alium pertinere.Nam per hanc confeſſionem extraiudicialem optimè probatur eius intentio per glo.in d.§.quid ſit latitare.Et ſequitur Alex.conſi.clxxxvij.in hac cauſa.& lite.col.iij. circa princi.ij.volu.Et ad illam gloſ.vide Iaſ.in §.omnium.col. xxiij.inſtitu.de actio.

Confirmatur iſta concluſio : quòd mala fides probetur per confeſſionem partis per regulam : quæ habet,quod nulla melior eſt probatio quàm confeſſio partis.Hæc regula traditur in l.cum te.& ad eam plura cumulant ibi Moder.C.de tranſact.Et facit text.in l.generaliter.C.de non nu.pec.& in c.propoſuiſti. de probat. Amplia iſtam concluſionem, quòd mala fides probetur per confeſsionem partis , vt procedit etiam ſi talis confeſsio facta fuerit parte abſente.ita ſentit expreſsè Bartol.hic

dum

dum dicit, quòd probatur mala fides ſi coram aliquibus dixerit ſe ſciuiſſe rem eſſe alienam. & Angel. in d. l. eum qui. §. fin.

Pro qua ampliatione adduco not. doctrinam eiuſdem Bart. in l. Celſum. §. ſi quis abſente. infrà de confeſ. vbi dicit, quòd ille tex. in quo dicitur, quòd confeſsio requirit præſentiam partis: debet intelligi in his, quæ depēdent ex voluntate duorum, & ſic vbi confeſsio tendit ad obligādum. Secus in his, quæ dependent ex voluntate vnius tantum: vt hæreditatis aditio: ratihabitio: & ſimilia quæ dependent ex ſolo animo: quia iſta non exigunt præſentiam partis. Eandem doctrinam tradit Barto. in l. non ſolum. §. liberationis verba. ſuprà de libe. lega. ergo idem in mala fide, quæ conſiſtit in animo. Et ita in terminis firmat Alexād. præallegato conſil. clxxxvij. in hac cauſa & lite. col. iij. circa princip. ij. volu. Vltra quem addo Bald. hoc expræſsè dicentem in rub. extra de præſcript. circa princip. vbi dicit quòd præſcriptiones hodie multum ex conſcientia dependent. vt in c. vigilanti. & c. fi. de præſcrip. & quòd difficile eſt probare malam conſcientiam ſeu malam fidem. & ſubdit quòd conſcientia noſtra intra nos eſt. verbum intra nos eſt: donec trāſeat per
16 labia. Poſtea ſit alienum iuxta illud. † Euolat emiſſum irreuocabile verbum. quod maximum eſt conſcientiæ teſtimonium: etiam prolatum coram vicinis, vel amicis abſente aduerſario. vt notatur in l. apud Celſum. in princip. ff. de except. doli. Hæc ſunt verba Bald.

17 † Tertiò probatur mala fides ſecundum Bart. ſi de hoc erat fama in vicinia: & ipſe erat vicinus: quia præſumitur ſcire. capitulo, quanto. de præſumptio.

Hanc concluſionem ſequitur do. Card. conſil. xxxviij. primò rationes. col. j. verſi. ſecundò quia. vbi dicit, quòd fama & communis opinio ſeu notorium inducunt malam fidem in præſcribere volente.

Et poſſet hæc concluſio comprobari per plura quæ omitto. Et faciunt notata per Bartol. ſuprà col. ij. dum allegat l. cum quidam. §. quòd dicitur. ſuprà de acquir. hæred. iunctis his quæ ibi dicta fuerunt, quæ non repeto. Idem dixit Angel. in d. l. eum qui. §. fin. ſupra de public. vbi ampliat illam concluſionem procedere nedum in vicino: ſed etiam ſi emptor erat domeſticus, vel coniunctus emptoris aut eius adminiſtrator: & allegat iura ad ſingula.

Ex his ergo & aliis indiciis prout facti qualitas dictauerit ſecundum Bart. poterit probari mala fides. Vnde licet in dubio

præſu

præſumatur, quòd poſſeſſor fuerit in bona fide, poterit tamen probari, quòd fuit in mala fide. vt dicunt glo. & Cano. in c. fi. de præſcript. & probabitur per aliquem ex prædictis modis.

Hanc doctrinam Bart. circa probationem malæ fidei ſequitur Imol. in repet. d. c. fi. col. v. & vj. de præſcrip. & practi. Papi. in forma reſponſi. rei conuen. in verbo exceptionem præſcriptionis. col. v. addens alium caſum: in quo præſumitur mala fides, videlicet, quando quis emit ab eo cui ſciebat bonis interdictum. Nam tunc ex quo mercatur contra iura præſumitur in mala fide. l. qui fundum. §. qui ſciẽs. infrà pro empto. Et eſt tex. expreſſus in ca. qui contra iura. de regul. iur. in vj. & in l. quemadmodum. C. de agric. & cenſit. libr. xj. Et ibi Dyn. ponit aliqua exempla. & facit concluſionem, quòd ſi allegatur ignorantia facti in dubio præſumitur bona fides. Si ignorantia iuris præſumitur mala. Et ad illam regulam vide quæ dixi. in ij. parte. iij. princip. præcedentis tract. col. ij. & ſuprà in j. parte huius l. in iiij. not. Et vltra iſtum quatuor caſus in quibus præſumitur mala fides non obſtante titulo not. gloſ. in c. ſi diligenti. ſuper verbo bona fides. de præſcript. quos ibi proſequitur Panor. col. iiij. & ſeq. verſi. expedita regula. vbi videtur reprobare intellectum Bart. quem dat ad regulam. d. c. qui contra iura. in l. ſed ſi lege. §. ſcire. ſuprà de petitio. hæredi. Cuius verba retuli ſuprà ſuper text. in iiij. not. col. vij. verſicu. iſtam concluſionem. Et ibi dictis adde illum locum Panormita.

Et qualiter probetur mala fides: plenè not. Ange. ſequens & amplians doctrinam Bart. hic in d. l. cum qui. §. fi. circa fi. ſuprà de public. vbi in hac materia pulchrè loquitur, & tradit varios modos probandi malam fidem, & maximè quod articuletur de cõfeſſione emptoris per modum quem retuli in præcedenti concluſione. Item & quod articuletur de magno valore rei, & quod tempore emptionis & ante erat notorium, vel ſaltem fama quòd venditor erat pauper, & pauper reputabatur communiter ab agnoſcentibus eum.

Ex hoc enim infertur quòd emptor habuit malam fidem. l. in ciuile. C. de fur. Idem ſi venditor erat ignotus & peregrinus vt ibi ſecundum Angel.

Melius ad hoc vltimum facit tex. in l. in ciuile eſt. C. illo eodem titu. de furtis.

19 † Limita prædictam cõcluſionem Bar. dum vult, quod mala fides probetur per famã ex pulchrè notatis per Bal. in c. vigilanti. de præſcrip. vbi poſt multa dixit aureum verbum, quod ſi

ſi emi ab eo, qui habet titulum & poſſedit longiſſimo tempore inconcuſſe, tamen eſt publica & generalis fama quod illa res eſt eccleſiæ per hoc non dico habere malam fidem: quia fama ſæpe à veritate diſcordat, & magis præſumitur pro titulo, quam pro ipſa. Nec teneturquid credere niſi quod credit bonus vir, ideſt, iudex qui in facto alieno non debet credere niſi probationibus. Ideo nec ex vno teſte debeo habere conſcientiam læſam. Et ſubdit ita tenuiſſe magnum iuriſtam. Refert & ſequitur Fel. in c. ſi diligenti. colum. iij. de præſcriptio. vbi addit gloſ. not. in l. ſi dictum. §. ſi cum poterit ſuprà de euict. quæ dicit quod ex ſola relatione tertij inducitur mala fides, quam dicit intelligendam vbi non eſt titulus per prædicta. Sed illa glo. dicit contrariam. Et refert hic Alexand. in apoſt. ad Bartol. de quo Felin. mentionem non facit.

20 †Plures alios modos probandi malam fidem refert Felin. in d. c. ſi diligenti. colum. ij. circa fin. & ſequen. ver. modos autem probandi vbi dicit inter cætera, quòd ille qui non curauit videre mandatum procuratoris vẽdentis, nec de illo informari præſumitur in mala fide, niſi a fidedignis fuiſſet ei aſſertum de mandato. ita dicit Bartol. in l. qui fundum. §. final. infra pro empto. & in l. fin. poſt glo. ibi illo cod. tit.

Circa quod vide quæ dixi ſuprà in j. parte huius l. circa materiam iuſti erroris & in ij. parte. iij. principa. precedentis tract. colum. ij. circa fin. & ſeq.

Refert etiam Felin. vbi ſuprà not. dictum Bald. in l. ſolennibus. C. de rei vendic. vbi dicit, quod qui allegat priuilegium, & dicit, ſe præſcripſiſſe, præſumitur malæ fidei. per. c. ad decimas de reſtitutio. ſpolia. in vj. Fatetur tamen, quòd ſi titulus non eſſet vſque quaque ſufficiens, & eſſet error facti & non iuris reciperet ſupplementum a præſcriptione.

Sed idem Bal. in l. j. col. fi. verſic. item quæritur. C. de furt. dixit quòd priuilegium poteſt eſſe cauſa præſcriptionis: etiam ſi erretur in iure: quia autoritas ſuperioris cauſat bonam fidem.

Et vltra Felin. vbi ſuprà vide pulchre Bal. in l. ſolennibus C. de fide inſtr. vbi tradit an circa priuilegium cadat præſcriptio? Et faciunt quæ plenè dicta fuere. ſuprà in j. parte huius l. poſt Bartol. & Paul. de Caſtr.

Et dicit glo. not. in l. j. C. de fide inſtru. lib. x. in gl. parua ſuper verbo mala fide relata ad text. quod ex quo quis non contrahit cum ſolennitatibus requiſitis a iure ciuili vel municipali præſumitur malæ fidei. not. Bart. in l. j. C. de præd. cu. lib. x.

Dixit

Dixit etiam pulchrè Bal.in l.quotiens.ad fin.C.de rei vendi. quòd ille qui procurauit habere titulum : poſtquàm fuit vocatus in ius vel timens vocari præſumitur malæ fidei. Et refert ita dixiſſe Old.quod dictum ipſe extollit.

Et vltra Feli.addo,quòd iſtud dictum refert Alexand.conſil. cxcij.in cauſa & lite.col.ij.circa med.ij.volu.Et idem:licet ipſi non allegent dixit Bald.in d.l.cum qui.§.prætor ait:vltra med. verſic.deinde not.ſuprà de public.vbi pulchrè loquitur.

Et not.quòd ſcientia rei alienæ etiam ſine mala fide impedit præſcriptionem. Et ſic quod eſt dare ſcientiam rei alienæ abſque mala fide.vt in creditore poſſidente pignus qui non præſcribit.l.ſerui.nomine.ſuprà eo.gl.eſt not.quam Bal.exclamat in l.nec creditores.C.de pigno.actio.refert Felin.in dicto capitulo,ſi diligenti.colum.iij.de præſcriptio.vbi alia plura ad hoc propoſitum reponit.

Et hoc vltimum refert idem Felin.in c.illud.col.j.illo eo.tit. & ante ipſum Alex.hic in apoſt.ad Bart.

Regulariter tamen eoipſo, quòd probatur ſcientia rei alienæ probata eſt mala fides:vt dicunt Bal.& Ang.in l.ſi quis emptionis.C.de præſcrip.xxx.ann.refert Feli.in d.c.illud.circa fin.
21 j.colum.† Ratio eſt in promptu,quia mala fides nihil aliud eſt quàm conſcientia,ſiue ſcientia rei alienæ: vt dicit tex.cum gl. in c.ſi virgo.xxxiij.q.ij.& declarat Panor.in c.cōſultationibus. vltra med.commenti.de iure patrona.Plenè dixi in ij.parte.ij. princip.ſuperioris tract.col.j.

Addo bonā gl.in l.j.in verbo ſcientes.C.de his qui.vt indig.
22 † Et not.ſingulariter, quòd in facto arduo:ſicut eſt occupatio vnius feudi dignitatis præſumitur mala fides continuata etiam in quoſcunque ſucceſſores.Ita pulchrè dixit Panor.conſil.iij.nitar in præſenti.col.xxiiij.verſic.decimaſexta q.ij.volu. Refert & ſequitur Felin.in d.c.ſi diligenti.col.ij.vltra med.verſicul.pro qua,&c.Et vltra Feli.in locis præallegatis adde,quod ille qui prætendit poſſeſſionē in re aliena : quam ſcit alienam, vel ſcire tenetur per legem , vel ſtatutum præſumitur malæ fidei:quia non poſſidet cogitatione domini : iuxta text.in l.apud antiquos.C.de furt.Niſi poſſideat titulo competenti: vel interueniente longa patientia domini. Ita dicit Bald.in l.poſt ſententiam.col.penulti.circa fi.C.de ſentent.

Et plures modos probandi bonam & malam fidem latè tradit domi.Anto.de Butri.in repet.c.peruenit.colum.xiij.verſi. ſecundo dicit gloſ.de cenſi.& Cæpol.in trac.ſeruitut.real.c.xx. col.

col.j.& ij.referens doctrinam Bartol.hic vbi præcipuè tractat: qualiter probetur bona vel mala fides in præſcriptione iurium incorporalium. De quo paſſu Bartol.hic ſe remittit ad notata in l.j.aliàs.ij.C.de ſerui.& per ſe in l.j.§.hoc interdicto.infrà de itin.actuque pri.vbi plenè tradit.col.penulti.& vlti.& vide latiſſime per Butri.vbi.ſuprà.& per Panormita.in d.c.ſi diligenti. col.iiij.verſic.venio ad ſecundum membrum principale:& per Bald.in l.cum qui.§.prætor ait.circa med.ſuprà de public.

Et quatuor caſus,in quibus pręſumitur mala fides:licet poſſeſſor ſit titulatus not.gloſ.in d.c.ſi diligenti.ſuper verbo bona fides, quos ibi proſequitur Panormita.colum.quarta.verſicul. expedita regula.

23 † Multa etiam in materia not.digna refert Alexand.hic, & plura ex prædictis dans plures remiſſiones in apoſt.ad Bartol. in apoſtilla. poſita ſuper verbo.ſed qualiter.quam apoſtillam totam tranſcripſit Felin.eo non relato.in d.c.ſi diligenti.col.iij.

Et inter alia dicit Alexan.quòd ex ſola relatione tertij quis non efficitur malæ fidei.per gl.not.in l.ſi dictum.§.ſi cum poſſet.ſuprà de edil.edic.licet Feli.referat illam gl.dicere contrarium & malè in d.c.ſi diligēti.col.iij.vt ſuprà retuli. Item quod mala fides probatur per coniecturas ſecundum Bal.in l.j.C.de vſucap.transfor. & ſequitur idem Alexand.conſil.clxxxvij.in hac cauſa & lite.colum.iij.circa princip.ij.volu.vbi dicit quòd conſcientia rei alienæ,& mala fides poteſt probari per ſola indicia.l.penult.& ibi not.Bald.C.de euic.& conſi.xlvj.circa pręſentis conſilij materiam vlti.colum.iij.volu.& Barba.conſil.ix. ſupremi dei & patris domini noſtri.j.volumi. & pleraque alia conſilia ad hoc adducit hic.domin. Claudius, columna octaua,circa finem.

24 † Adde ex quibus præſumatur bona fides & mala fides pulchrè Bald.in rubric.de præſcriptio.in penulti.colum.vbi dicit, quòd, ſi quis probet iuſtum errorem : qui ſuccedit loco tituli præſumitur bona fides:multum tamen differt ſecundum Bald. iste iuſtus error à bona fide, quia nunquàm præſumitur, niſi probetur cum ſuccedat loco tituli:vnde debet probari ſicut titulus. Item ſecundum Bald.præſumitur bona fides ex inueterata poſſeſſione.Item ex decreto iudicis rite interpoſito, alias præſumeretur mala fides.per l.iuſte.ff.de acquirend.poſſeſſio. & l.meminerint.Et ibi in verſiculo,econtra.circa medium in penultim.colum.ponit ex quibus præſumatur mala fides.& an denuntiatio facta ante contractum, ſeu initium poſſeſſionis

indu

inducat malam fidem vel poſt. & ponit vnam fallentiam adl. alienum pro emptore, videlicet, in eo qui habet titulum generalem pro ſuo, quia tũc denuntiatio facta poſt conſtitutioné in mala fide, & ibi quòd ſi contractus ſit illicitus: vel vbicunque præſumitur dolus vel lata culpa: præſumitur mala fides: & quæ ſint illa quæ faciunt præſumi malam fidem ponit Bald. in c.diligenti. in ij.col.de præſcript. Et ibi quòd bona fides in longiſſimo tempore etiam ſine titulo per l. ſi quis emptionis.

Supereſt quarta & vltima pars principalis materiæ huius legis, quæ concernit quartum requiſitum ad præſcriptionem rerum corporalium: videlicet continuationem poſſeſsionis: & qualiter probetur poſſeſsio continuata.

ADDITIO.

a Adde quòd eam opin.tenet Bald.in l.eum qui.§.prætor ait. ff.de public.

SVMMARIVM.

1 *Titulus traditio: & bona fides an ſufficiant ad præſcriptionem?*
2 *Poſſeſsio an probetur in ſolutione mercedis quæ ſuccedit loco fructuum?*
3 *Simplici deambulatione per fundum probata an cenſeatur probata poſſeſsio?*
4 *Detentatione poſſeſsionis probata, cenſetur probata poſſeſsio alio non edocto.*
5 *Extremitates probans videtur continuum probare.*
6 *Ex poſſeſsione de præterito præſumitur poſſeſsio in præſens continuata.*
Semel poſsidens an & quomodo dicatur ſemper poſſediſſe?
In præſens præſumitur ex præterito.
7 *Regula quòd poſſeſsio de præterito præſumenda eſt vſque in præſens continuata quomodo intelligatur?*
8 *Continuatio poſſeſsionis an in rebus mobilibus præſumatur?*
9 *Articulus ad præſcriptionem probandam qualiter ſit formandus: & qualiter in hoc habeat teſtis deponere?*
Probans ſe ius in re habere an & quomodo præſumatur præſcripſiſſe?
10 *Dictio, citra: quid importet in materia poſſeſsionis & præſcriptionis.*
11 *Teſtis dictum quomodo debeat articulari, vt concludat in cauſa poſſeſsionis, aut præſcriptionis.*

12 *Sufficiens & concludens probatio in materia præſcriptionis quid exigat?*
13 *Teſtis deponens cum dictione diminutiua an concludat?*
14 *Teſtis dicens aliquem poſſediſſe per decem annos & ultra, an illa adiectio aliquid operetur?*
Teſtis habet deponere de certo. & ſuper certo.
15 *Dictio plus, vel ultra a teſte probata non prodeſt in materia præſcriptionis.*
16 *Teſtis obſcurè deponens debet per iudicem repeti ut dictum ſuum declaret.*
17 *Teſtis non deponens per aduerbiū, ſed per nomen an plenè probet?*
18 *Teſtis allegans præſcriptionem qua habeat ad eius intētionem probandam articulare?*
19 *Dictum teſtis dubium ad quid debeat referri?*
20 *Dicta teſtium non ſunt cauillanda, ſed interpretanda.*
21 *Articulus an quomodo poſſit ſuum articulum interpretari?*
22 *Dictio per, in materia poſſeſſionis, & præſcriptionis quid importet.*

1 PRimò quærit Bart. † Circa iſtam partem: vtrum præmiſſa ſufficiant ad probandam prę̄ſcriptionem: videlicet titulus: traditio: & bona fides? Et reſpondet Bar. quòd non: quia oportet probare continuationem [a] poſſeſſionis per tempus à lege diffinitum. l. ij. C. de præſcri. long. temp. & l. iij. ſuprà eo. Operepretium ergo eſt videre qualiter probabitur iſta continuatio. Et Bar. tradit plures modos notabiles.

Ex cuius verbis colligo infraſcriptas concluſiones.

Prima concluſio eſt. quòd ſi quis probat ſe omni anno recollegiſſe fructus per decennium: aut per xx. vel xxx. annos ſecundum naturam præſcriptionis: in qua ſe fundat: ex annua fructuum perceptione probatur continuatio poſſeſſionis: per text. in l. Titia. infrà de ſolu. & in l. litibus. circa prin. C. de agri. & cenſi. lib. xj. ibi inueterata fructuum perceptione. Nam tunc probatur poſſeſſio per effectū: vt dicit Bald. loco de quo infrà. Nec enim debet ſtare quolibet momento in fundo ſecundum Bart. hic arg. l. ſi quis ita legauerit. la j. ſuprà de cōdi. & demon. Sequitur Bal. in l. iudicia. col. vlt. verſi. v. quæritur. C. de rei ven. & faciunt notata per eundē Bart. in l. j. col. iij. circa ſi. ff. ſoluto matri. Ad quam hic ſe remittit: vbi concludit, quòd ſi teſtis dicat, quòd vidit Titium poſſidere per xxx. annos ſemper: non redarguitur dictum teſtis: licet probetur Titium aliquo tempore fuiſſe abſentem. Et quamuis Titius non potuerit ſemper

eſſe in fundo: quia poteſt eſſe, quòd vidit omni anno ſibi reſponderi de fructibus à colono. quòd ſatis videtur ſecundum Bar.ad probandam continuam poſſeſſionem:per tex.no.in d.l. litibus.vbi Bart.idem not. Et ſequuntur Panor. in proœ. decre. Rex pacificus col.iiij.& Feli.col.vlt.

Hinc eſt quòd in ſolutione mercedis: quæ ſuccedit loco fructuum probatur poſſeſſio:vt dicit not. Bart. in l.qui vniuerſas.§.quòd per col.ſuprà titu.j.vbi limitat hoc procedere. Niſi alius poſſideat: quia tunc non probaretur quòd ille, cui ſoluitur merces poſſideat: quando verè conſtaret alium poſſidere: per text.not.in l.quamuis.§.ſi conductori. eo.tit. vbi idem not. Bart.& ibi latius Alexan.in vlti.not.dans plures remiſſiones in materia.

Et no.Bald.in d.l.iudicia.col.j.vbi fortius dicit, quòd ex ſolutione cenſus præſumitur q̄ ille cui ſoluitur.ſit proprietarius.

Et vide Alex.conſi.cxviij.in cauſa & lite vertente.vlt.col.ij. vol.vbi concludit, quòd per locationem non probatur poſſeſſio.c.inter dilectos.ad fi.de fide inſtrum.niſi probetur quòd locans percipit mercedem.iuxta notata per Bar.in d.§.quòd per colonum.& eundem Alex.conſi.x.viſo proceſſu cauſæ.iiij.vol.

Et an & quando per ſolutionem mercedis, ſiue per aliam præſtationem probetur poſſeſſio, vel ſubiectio: latiſsimè tradit Feli.in c.cùm Bertoldus.poſt gloſ.& alios cano.col.x.circa fin.ver.perceptio penſionis:cùm duabus col. ſeq. de re iudi.

Addo quòd ſufficit:ſi quis probet feciſſe alios actus poſſeſſorios,tanquàm dominus & poſſeſſor.vt probat text.no. in d.l. Titia.in prin.ibi omnia pro domina egit.& ibi not.Bart.& in l. quidam in ſuo. in fin.ſuprà de condi.inſti.

Et ideo ſufficit ad probandam poſſeſsionem,quòd quis probet voluiſſe fundum: vel ſimiles actus feciſſe: quamuis non conſtat de perceptione fructuum.glo.eſt no.in l.iij.in verbo finiatur.& ibi not.Bal. Sali.& Pau.de Caſt.C.ſi.reg.

Pro qua concluſione adduco bonum text. in l. arboribus.§. nam & ſi. ſuprà de vſufru.vbi not.Bald. quòd arando retinetur poſſeſſio:licet quis fructum non percipiat. Et ibi mouet Bald. ad propoſitum quotidianam quæſtionem. quid ſi vnus probat ſe araſſe:alius ſe fructum reportaſſe. quis dicatur melius probare de poſſeſsione? & determinat, quòd cùm vterque actus ſit ſufficiens ad poſsidendum: vt not.in d.l.iij.ille dicitur melius probare, qui probat de antiquiori facto. Et ſic ille debet vincere in interdicto retinendæ: quia poſterior poſſeſsio præſumitur

ſumitur clādeſtina.vt not.Bar.in l.ſi duo.in prin.in vlt.col.infrà vti poſ.& eſt tex.in c.licet cauſam.& ibi not.Canoni.de proba.

Quid ſi vnus teſtis dicit,quòd vidit poſſideri in capite agri. Alius in pede. Vtrum ſit probata poſſeſsio. Bal.in c.ſi diligenti. col.ij.circa fi.de præſcri.mouet.qu. & determinat quòd ſic:per tex.in l.iij.§.j.ſuprà de acquiren.poſſeſ.& quia ratione incertitudinis: qui poſsidet partem, videtur poſsidere totum.l. vxori ſuæ:vbi glo.ſingu.ſecundum Bal.ſuprà de leg.iij.

Limita iſtam cōcluſionem procedere:niſi probaretur quòd alius poſſederit reliquas partes. per text. in l. quod meo.§. fin. cùm ibi notatis per doct.ſuprà. de acqui.poſ.

Sed quid ſi ex re nullus percipitur fructus vt in pratis ſterilibus:qualiter probabitur poſſeſsio? Ang.hic circa fi.commen. quem ſequitur Roma. dicit, quòd tunc ſufficit probare quòd ipſe vel eius familiares & coloni pro eo ipſis vtebantur: & in illis pratis ad libitum voluntatis inſiſtebant:& ad illa ibant:& redibant.

3 † Nunquid autem probando ſimplicem deambulationem per fundum: cenſeatur probata poſſeſsio? vide per Bald.in d.l. iudicia.col.fin.verſi.item per modum.C.de rei vendi.vbi dicit quòd poſſeſsio probatur per modum: puta per ire & agere. Allegat l.ſtipulatio iſta.§.hæc quoque.infrà.de verb.oblig.

Et dicit idem Bald.in l.poſt ſententiam.col.pe.verſic.modo quæro.C.de ſen.quòd poſſeſsio probatur vſu.Licet Iac.Butr.in l.incerti.C.de inter. dicat quòd ire & agere non probat poſſeſsionem:ſed perceptio fructuum: alio non poſsidente:& refert hic.d.Clau.col.ix.circa fi.

Et bene concludo quòd poſſeſsio probatur per quemlibet actum ad hoc aptum: etiam citra perceptionem fructuum: quando alius non poſsidet. Vel cōcurrit voluntas poſſeſſoris, & precedit cauſa habilis poſsidendi.quo caſu poſſeſsio acquiritur per ſolùm ingreſſum: imò & per aſpectum, dummodo quis habeat animum poſsidēdi.l.j.§.ſi iuſſerim.& l.quòd meo. §.ſi venditorem.& l.iij.in prin.cùm ibi notatis.ſuprà.de acqui. poſſeſ. Alias nec per deambulationem nec per ingreſſum,vel alios actus ſimiles alio poſsidente quæritur poſſeſsio. vt plenè notant doct.in prædictis locis.

4 † Et not.quod probata detentatione cenſetur probata poſſeſsio alio non edocto.gl.eſt not.in c.pontifices. vij.q.j. Et not. Alex.& docto.in l.ſtipulatio iſta.§.hæc quoq;.infrà.de ver.obl. & idē Alex. conſi.lj.viſo & diſcuſſo proceſſu,vlt.col.j.volu.vbi

etiam tangit: vtrum quando ſimpliciter fit mentio de poſſeſſione in dubio intelligatur de naturali vel de ciuili. & Felin.in c.cauſam quæ.colum.pe.de præſcrip.

Et dicit Bal. in l.j.col.fi.C.de ſer.fugi.quòd ex detentatione & fructuum perceptione præſumitur poſſeſſio ciuilis.

5 †Secunda concluſio colligitur ex dictis Bar.quòd probando extremitates ſcilicet traditionem & initium decennij:& quòd in fine poſſideo:videor continuè poſſediſſe:& ſic cenſetur probata poſſeſſio continua.arg.text.not.in l.penult.C.de appo.pu. libr.x.

Et vltrà Bart.ita voluit per illum text.gl.not. in c.volumus. xvj. quæſtio. iiij. dicens, quòd probatis extremis poſſeſſionis: media præſumuntur. quàm gloſſ. ad hoc allegat Angel. in d.l. penul.circa fi.commen.& Alexan.hic in apoſt.ad Bart.colum. penul.in apoſt.poſita ſuper verbo.alio modo.Et ante eos Ioan. Fab.qui idem dicit:quòd Bar.hic inſtit.de vſucap.in prin.col.j. circa fi.& ſequen.

Iſtam concluſionem ſequitur Bal. in d.l.indicia. col.fi.verſi. quintò quæritur. C.de rei vendi.dicens, quòd probatis extremitatibus,probatur poſſeſſio medij temporis: vt not.Cyn.in l. ſuper longi.C.de præſcrip.longi tempo.Et idem Bal.in l.fi.col. vij.in xv.oppo.C.de edic. diui Adri.tol. vbi allegat gloſ.in d.c. volumus.Hanc doctrinã Bart.ſequitur etiam & multum commendat Mattheſi. in ſuis notabilibus.folio v. col.ij.in notabili incipien. nota mirabilem doctrinam. Referens dicta Bart. & doct. Præpoſi.per illam gloſſ.in §.ſi quis.per xxx. in principio commen.in titu.ſi de feu.fue.contro. & in c.per tuas.colũ.ij.de condi.appo. Alexand.conſil.xxxix. viſis ſcripturis.ij.colum.ij. volu.& hic in apoſt.ſuper verbo alio modo.col.penul.qui allegat plures concor.Barba.cõſil.xxxvij.ſcribitur ſapienter.col.x. verſic.præterea dico rationem. & conſi.xxxv.ſapienter ſcribitur.col.iij.circa fi.ij. vol.faciens regulam per illam gloſ.quam dicit valde elegantem. quòd poſitis & probatis extremis: videntur poſita & probata media. & adducit plura maxime Panorm.in c.accedentes.de priuile.

6 † Tertia concluſio colligitur ex verbis Bartol.quòd non eſt neceſſarium probare de principio & fine: & ſic de extremis: ſed ſufficit probare principium poſſeſſionis:& quòd ſit lapſum tempus requiſitum ad præſcriptionem: quia ex poſſeſſione de præterito præſumitur poſſeſſio in præſens continuata. Nam qui ſemel poſſedit cùm de ſuo commodo tractatur:ſi ſe aſſerit

poſſidere

poſſidere ſemper præſumitur poſſediſſe & poſſidere, niſi contrarium probetur: ſecundum Bart. per l. ſiue poſſidetis. cum ibi notatis. C. de proba. & not. Cy. relatus per Bar. in l. ſuper longi. C. de præſcrip. longi tempo. idem voluit Io. Fabr. in ci. de vſuc. in prin. ad fi. j. col.

Iſtam concluſionem & dicta Bar. ſequitur Matthesil. vbi ſuprà. & latè Panor. poſt alios cano. in c. cùm ad ſedem. col. v. de reſtitu. ſpolia. & Bald. in d. l. indicia. circa fin. C. de rei vend. vbi dicit quod poſſeſſio continuata præſumitur ad commodum poſſeſſoris. & plenè notant Bald. & Sali. in l. non. ignorabit. C. ad exhiben.

Eandem concluſionem firmat Alexá. conſil. xlvij. circa primùm. col. iiij. circa fi. & ſequen. j. vol. vbi declarat intellectum regulæ. quòd ex præterito præſumitur in præſens. quòd eſt repetitum conſi. cij. ij. vol. & conſil. cxxxiij. viſo proceſſu. ij. col. j. volu. & conſi. lxxix. examinato proceſſu. circa prin. ij. volu. vbi plures allegat concordantes.

Amplia notabiliter iſtam cóclusionem: vt procedat nedum in ipſo poſſeſſore: ſed etiam in ſucceſſore vniuerſali vel ſingulari. Quia poteſt ſucceſſor vniuerſalis vel ſingularis allegare fuiſſe continuatam poſſeſſionem defuncti, vel autoris ſui a quo cauſam habet: quem conſtat ſemel poſſediſſe vſque ad mortem, vel vſque ad titulum habitum ab eo & traditionem ſibi factã. ita tenet pulchrè Bar. in l. Pomponius. § fi. ſuprà tit. j. vbi dicit, quòd ſi probatur poſſeſſio autoris viij. an. & mea ij. vel iij. an. nec dicitur aliquid an ſit continuata vel non, præſumitur in dubio continuata. Et ſic vult Bar. quòd quando probatur de poſſeſſione autoris & ſucceſſoris præſumitur continuata [b] poſſeſſio de vno in alium. & eſt ſingulare verbum ſecundum Areti. ibi: qui circa hoc dictũ latè inſiſtit circa medi. commen. ver. & aduerte. & videtur tenere cõtra Bar. licet eius opi. ſit communis: vt ibi atteſtatur do. Clau. Aquen. qui reſpondet motiuis Aret. Adde vltra Aret. & Modern. vbi ſuprà quod concluſioné Bart. in d. l. Pomponius. §. ſi. apertius firmat Panor. in d. c. cum ad ſedem. col. v. verſ. ex his infertur. de reſti. ſpo. vbi concludit: quod ſi non viuit ille, qui poſſidet: prçſumitur vſque ad diem mortis poſſediſſe, ſiue hæredes hoc aſſerant: ſiue negent: quod eſt plus: quia ipſi non poſſunt declarare animum defuncti: vt notatur in l. Põponius ſcribit ſi frumentum. §. ſi. ſ. de rei ven. & per Bart. in l. inter ſtipulanté. §. j. infra de ver. obli. Aſſerunt enim hoc caſu ſecundũ Pan. præſumptiones ſ. poſitç.

Quia mutatio voluntatis tanquàm accidens non præſumitur nec iactatio rerum ſuarum. Et allegat Panor. ita velle dominos de Rota ſua deciſ. cxx. alias. cxxix. vbi dicunt, quòd ſi probetur aliquem poſſediſſe beneficiũ in vita ſua: quod præſumitur vſq; ad mortem poſſediſſe: quia mortuus non negat: & per alia: de quibus ibi per eum.

Quod dictum limita procedere: niſi conſtaret alium poſſediſſe rem, ſeu occupaſſe poſſeſſionem medio tempore: quia tũc non præſumeretur continuata poſſeſſio vſque ad mortem defuncti, vel ad tempus tituli & traditionis: niſi probetur de poſteriori poſſeſſione. Ita procedat dictum Barto. in l. fina. col. vlt. verſic. ſi vero probat titulum. C. de edic. diui. Adria. tol. quod in contrarium allegat Aretin. in d. l. Pomponius. §. fina. Et declarat do. Clau. ibi licet Bart. hoc non dicat apertè in d. l. fina. ſed ſimpliciter quòd vbi dubitatur an defunctus poſſideret tempore mortis: non debet fieri miſſio ex beneficio illius l. fina. quia hæres non probat id quod eſt cauſa ſuæ intẽtionis: ſcilicet defunctum poſſediſſe tempore mortis.

Sed hanc limitationem confirmo ex notatis per Dy. in c. ſine poſſeſſione. col. ij. ver. ſed dicas de reg. iur. in vj. vbi expreſsè dicit, quòd ſi per alium poſſeſſio apprehenderetur: impediretur continuatio poſſeſſionis defuncti in hæredẽ licet præfati doct. non referant.

7 † Primò limita prædictam concluſionem, quæ habet quòd
c poſſeſſio de præterito præſumitur vſque in præſens cõtinuata: vt probat quãdo ille qui probat ſe olim poſſediſſe puta decem annis elapſis eſt in poſſeſſione de præſenti. Nam tunc præſumitur continuata poſſeſſio. Secus ſi non poſſidet nunc: quia tunc ad probandum poſſeſſionem continuatam certi & limitati temporis neceſſe eſt, quòd probentur extrema hoc eſt initium & finis illius temporis. Ita pulchrè limitat & declarat Mattheſi. in ſuis notabilib. fol. 5. col. ij. in notabili incip. no. mirabilẽ doctrinam præællegato. Refert & ſequitur Alex. hic in apoſt. ad Bart. in apoſt. ſuper verbo. alio modo. colum. penulti. Et ſatis colligitur ex mente Barto. hic.

Secundò limita vt procedat prædicta concluſio quæ habet quod poſſeſſio præſumitur cõtinuata ad commodum illius qui ſemel poſſedit: ſi ipſe ſic aſſerat: ſcilicet vſque ad decem annos & non vltra. Quia ciuilis poſſeſſio quæ retinetur animo, & quę ſola ſufficeret ad præſcriptionem præſumitur durare vſque ad decem annos, & non vltra: niſi appareat de naturali poſſeſſione rei.

rei.Ita expreſsè limitat & declarat Matthe.in loco præallegato.& ſequitur hic Alex.in apoſt.

Hanc limitationem quòd poſſeſſio non præſumatur continuata niſi vſque ad decem annos,& non vltra:quia per decem annos inducitur negligentia & obliuio : ex qua præſumitur amiſſa ciuilis.vt eſt glo.ordi.in l.j.C.de ſer.fug.& notant Bart.& docto.in l.peregre.in princip.ſuprà titu.primo.firmat per plura do.Fran.Cur.conſi.xxiiij.ſuper eo quod quæritur.col.j.circa fi.& ſeq.vbi ad hoc allegat Bald.in pluribus locis.Sed nō allegat Mattheſi.vbi ſuprà.

Et vltra ibi adducta eandem limitationem firmat Aret.in l. Pomponius.§.fin.circa med.commen.verſ.tu autem.ſuprà tit.j.

Ex quo infertur quòd prædicta concluſio quæ habet, quòd poſſeſſio præſumitur continuata in eo,qui ſemel poſſedit: locũ non habet : niſi vbi quis ſe fundat in præſcriptione longi temporis. Quia bene præſumitur continuata vſque ad decem annos : & non vltra. Secus vbi quis ſe fundaret in præſcriptione longiſſimi temporis triginta vel quadraginta annorum. Quia tunc oportet probari de poſſeſſione primorum decem:viginti: triginta & quadraginta annorum.Ita declarat Mattheſi.in præallegato notabili:& ſequitur Alex.hic in apo.ad Barto.col.pen.

8 Tertiò limita prædictam cōcluſionem vt procedat in rebus immobilibus.Secus vero in rebus mobilibus,† quia in illis nō præſumitur poſſeſſionis continuatio ſecundum Specu.in titu. de emptio.& vend.§.j.verſi.ſed quid ſi ago.Sequitur Are.conſi. cxix.procedendo.licet contrarium teneat Panor.poſt Butr.in c.cum ad ſedem.col.vj.de reſtitut.ſpoliato.quos hic refert do. Claud.col.ix.qui ſequitur opin.Specu.motus.Quia perſeuerantia poſſeſſionis inſurgit ex continuatione animi,quæ præſumitur poſtquàm quis ſemel cœpit poſſidere: vt notatur in d.l.ſiue poſſidetis.& in l.j.in prin.& in d.l.ſi de eo.§.fin.& in l.ſi id quod. in fi.ſuprà titu.primo.Quæ ratio ceſſat in rebus mobilibus : in quibus non retinetur ciuilis poſſeſſio animo:ſed quatenus ſunt in conſpectu : vel ſub cuſtodia noſtra. Quia rerum mobilium vilis & abiecta eſt poſſeſſio:vt habetur in l.iij.§.Neracius.& §. Nerua filius. & in l.rem quæ nobis.& in l.ſi rem mobilem.ſuprà titulo primo.

Tamen pro cōcordia.dicit domi.Clau.poſſe diſtingui,quòd ſi probantur extrema poſſeſſionis præſumuntur media etiam in re mobili:per regulam ſuprà traditam quæ eſt generalis : & non videtur habere dubium.Sed ſi probatur principium tantũ

poſſidendi:procedat opi.Specu.

Quartò limita prædictam concluſionem vt procedat, dummodo ille qui olim poſſedit : alleget ſe continuò poſſediſſe : & poſſeſſionem continuaſſe , vel poſſidere de præſenti. Nam ita demum præſumitur continuatio poſſeſſionis ad eius commodum,ſi ipſe hoc alleget,vt colligitur ex verbis Bart.hic.col.pe. dum dicit,quòd ſemel poſſedit cum de ſuo commodo tractatur,ſi ſe aſſerit poſſidere,ſemper pręſumitur poſsidere:niſi probetur contrarium &c.

Et idem voluit Barto.in l.ſiue poſsidetis.verſi.quæro quid in poſſeſsione.C.de proba.& ita declarat Areti.in d.l.Pomponius. §.fina.circa med.commen.ſuprà tit.primo.

Et eſt ratio in promptu:quia ex quo iſta eſt pręſumptio iuris de neceſsitate debet allegari.l.ſi adulterium cum inceſtu.§.idé Pollioni.infrà de adul.& latè dixi ſuprà in iij.parte huius repe.

Quintò limita prædictam concluſionem, quòd præſumitur continuatio poſſeſsionis in eo, qui ſemel poſſedit vt procedat quo ad commodum poſſeſſoris , ita aſſerentis:ſed non ad eius incommodum,ſi alius hoc aſſerat,& ipſe neget:quia tunc licet probetur,quòd olim poſſedit,nō præſumitur hodie poſsidere, vel poſſeſsionem fuiſſe continuatam ad incommodum ſuum.

Iſta limitatio elicitur ex verbis Bart.hic relatis in præcedéti limitatione.Et ita concludunt gloſ.& docto.in d.l.ſiue poſſidetis.vbi Barto.poſt glo.verſi.quæro quid in poſſeſsione tradit doctrinam cum duabus fallen.& ibi notant Bal.col.j.in vlt.oppo. & Salic.col.ij.Et plenè notant Pan.& Cano.in d.c.cum ad ſedé. col.v.de reſtit.ſpolia.Et hanc materiam latè ponit Bald.in l.nō ignorabit.per illum text.C.ad exhib.Not.Aret.præalleg.conſi. cxix.Dic vt in his locis plenè habetur.

Et ex præmiſsis remanet plene declarata iſta quotidiana materia : an poſſeſsio de præterito præſumatur continuata in præſens?

Secundò principaliter circa iſtam quartam & vltimam partem huius repe.† quærit Barto.Qualiter debet formari articu-
9 lus:& teſtis deponere ad probandum præſcriptionem?

Iſta q.fuit neceſſaria.Quia ſi probo me ius habere in re:nunquàm præſumitur præſcriptum niſi probetur.glo.eſt in l.ſi tibi. quam no.Bal.C.de ſeruit.& aqua.Et alleganti præſcriptionem incumbit onus probandi,cum ſit fundamentū ſuæ intentionis. iuxta doctrinam Bar.communiter approbatam in l.in illa.infrà de verb.obli.& in l.circa ſi.infrà de except.Et oportet,quòd

allegans

allegans præſcriptionem probet omnia extrema requiſita ad eam inducendam. vt notant Gemi.& do.Phil.Franc.in c.j.per illum text.de præſcript. in vj. Quare operepretium eſt videre qualiter probetur præſcriptio,& poſſeſſio cõtinua in rebus corporalibus.Et ſic quomodo debent deponere teſtes in iſta materia vt probent?Et Bart.tradit hic ſingularem & auream doctrinam ad quam in practica quotidie habetur recurſus: & milies allegatur in anno:& eſt cõmuniter approbata per omnes Scrib. hic:& eam docto.vbique ſequuntur maximè Bald.in l.indicia. circa fin.C.de rei vendi.& in l.fina.colum.vij.in xv.oppo.C.de edic.di.Adri.tol.vbi latius tradit qualiter probetur pręſcriptio, & continua poſſeſſio : & quid ſit deducendum ad eam probandam.Et Alex.in pleriſque conſiliis infrà notatis.

Vnde ex his verbis Bartol.colligo infraſcriptas peculiares concluſiones.

10 † Prima concluſio eſt, quòd ſi in articulo dicatur,quòd talis poſſedit à decem annis citra,& teſtis deponit contenta in articulo forè vera:vel per talia verba,non eſt probata poſſeſſio longi temporis:nec per conſequens præſcriptio. Quia potuit vna die poſſidere , & verificata eſt illa propoſitio ſecundum Hoſti. quem Barto.refert.Et ſic talis articulus & probatio nõ releuat: quia non concludit c.in præſentia.cum ibi not.de probat.

Pro qua concluſione adducit Barto.hic bonum text.in l.j.§. quod autem.infrà de aqua.quoti.& æſtiua.

Eandem concluſionem firmat ipſe in l.ſi poſt acceptum.ſuprà de rei vendi.poſt Hoſtien.Ioan.And.& Caro.in c.licet cauſam.per illum text vbi not.Feli.col.v.de proba.& ſequitur Bal. in d.l.indicia.circa finem.C.de rei vendi.& in l.falſus.col.iij.C. de fur.vbi plene tradit quid importet iſta dictio,citra:cum concor.de quibus hic per Alexand.in apo.ad Barto.colum.vlti.ſuper verbo.ſed circa.& per Iaſ.poſt Bald.in l.tranſigere.col.fina. circa finem.C.de tranſactio.

Iſtam concluſionem firmat Alex.ſequens doctrinam Barto. hic conſi.cx.viſis acutiſſimis.circa fin.j.vol.& conſi.xlv.viſis atteſtationibus.colum ij.& conſil.cviij.in cauſa & lite.colum.ij. circa fin.verſicu.ſecundus teſtis.& conſi.cxviij.in cauſa & lite vertente.colum.fina.poſt princip.verſicu.& ſimiliter.ij.volu.& conſi.xcvij.conſideratis his.circa ſin.v.volu.

Limitat Barto.hanc ſuam concluſionem vt procedat:niſi teſtis adiiciat aliquod verbum importantis temporis continuationem. Vt ſi dicat , quod vidit poſſidere à decem annis citra

ſemper vel continuo &c. & dicetur in ſequentibus concluſionibus.

Et hanc doctrinam Bartol.& omnia eius dicta hîc & in ſequentibus refert & ſequitur Practi.Papien.in forma reſponſionis rei conuen.in verbo præſcriptionis.colum.v.verſi.quid autem ſi teſtis.vbi poſt Barto.hic tradit modum articulandi in iſta materia.Et Ange.Aret.inſtit.hoc eod.tit.in princip.colum. antepe.circa fi.& ſeq.

Secunda habetur concluſio ex dictis Bart.quòd ſi teſtis de-
d ponat quòd titius poſſedit [d] decem annis & citra reſultat concludens probatio continuæ poſſeſſionis, quia copula. Et multú operatur. Et ſenſus eſt.quòd initium poſſeſſionis fuit iam ſunt decem anni, & quòd poſtea hucúſque poſſedit vt probatur in c.veniens.de præſcri.& in c.licet cauſam.circa med.de proba. & ibi not.Hoſt.& Ioan.And.in nouel.ſuper verbo.& citra quos hic refert Bartol.

Iſtam concluſionem ſequitur Bald.in d.l.circa fin.& Practi. papien.vbi ſuprà.& Alex.in conſi.adductis in præcedẽti cõclu.

Et eam ſequuntur domini de Rota ſua deci.xxxix.incip.itẽ ſi poſſeſſor.in nouis.vbi in ſpecie referunt dicta Bart.hic.& Io. And.in c.licet cauſam.per quæ determinant quòd ſi in actis dicitur. Titius appellauit à grauamine ſibi illato à decem diebus citra nõ intelligitur appellaſſe infrà decennium: ſed poſt,& ſic nulliter. Secus ſi diceretur. A decẽ diebus,& citra: quia per copulam. Et denotatur continuatio temporis & dierum. Refert Feli.in c.quod ad conſultationem.colum.antepen.verſic.tertia concluſio.de re iudi.Et vltra eum hanc concluſionem ſequitur Lanfrancus de Oriano in repe.c.quoniam contra.col.xxiiij.circa med.verſi.ſuper iſta continuatione.de proba.Idem Feli.in d. c.licet cauſam.colum.v.Iaſ.in l.tranſigere.col.fin.C.de tranſac. & in l.certum.col.j.C.vnde leg.

Et hæc concluſio ſingulariter notanda eſt, quia quotidiana in actu practico.

11 Tertia concluſio eſt † quòd ſi teſtis dicat, quòd Titius poſſedit iſtis decem annis proximis, nõ concludit. Nam iſta propoſitio ſecundũ Bar verificatur etiã ſi vna die dicti tẽporis poſſederit per text.in d.l.j.§.quod autem.infra de aqua quoti.& æſti.

Vt igitur articulus & per conſequens dictũ teſtis bene concludat ſic debet articulari ſecundum Bart.quòd talis poſſedit à decem annis citra, & per ipſum tẽpus. Vel quòd poſſedit per tempus decem annorum proximè præteritorum. Hæc enim dicto,

ctio, Per: ſecundum Bart. perfectionem & continuationem totius tẽporis ſignificat. l. vrbana familia. §. pernoctare. infrà de verb. ſigni. Iſtam not. concluſionem ſequitur Bal. in d. l. iudicia. circa fi. C. de rei vendi. Prac. Papi. & do. Lanfran. vbi ſuprà. Ang. Aret. inſtit. hoc eo. tit. in princ. col. antepe. circa fin. & ſeq. Et do. Claud. iſtos non allegans hic addit Bart. in l. quinquaginta. ſuprà de excuſ. tuto. & in l. illud. ſuprà de offic. præſi. vbi tantum dicit quòd dictio per denotat perfectionem,

Addo melius eundem Bart. in l. ſi poſt acceptum. in princip. ſuprà de rei vendit. vbi tradit eandem practicam & doctrinam articulandi quam hic & in l. Labeo. col. penult. ſuprà de ſup. legat. vbi in alia materia ponit ſimilem modum articulandi.

Subdit Bar. quòd ſi teſtis deponat, quòd Titius poſſedit iam ſunt x. anni, tale dictum concludit ſaltẽ præſumptiuè de poſſeſſione continua: ſed non de neceſſitate: quia ipſo allegante: præſumitur continuata poſſeſſio ciuilis: vt ſuprà dictum eſt. Et ſequitur Bald. in d. l. fin. col. vij. in xv. oppo. C. de edict. di. Adria. tollend. licet contrarium quo ad hoc tenuerit ipſe Bald. in d. l. iudicia. circa fi. & non bene vt hic dicit. do. Claud. Plus dicunt Bal. & Ange. ſuprà in præ. digeſto. in princip. quòd hoc caſu dictum teſtis probat nedum præſumptiuè: vt dicit Bartol. ſed de neceſſitate concludit: prout refert Alex. hic in apoſt. ad Bartol. ſuper verbo. ſed circa. in fin.

11 † Quarta habetur concluſio valde notabilis ex dictis Bart. quòd ad hoc vt reſultet ſufficiens & concludens probatio in iſta materia: oportet quòd reus, qui inducit præſcriptionẽ formet articulum & probet, quòd iſte poſſedit per x. annos proximè lapſos finitos, in tali menſe vel die: ita quòd includatur tẽpus decurſum ante litis conteſtationem, vel ante litem motam. Nam ſi aliter formaretur articulus, & teſtis poſt litẽ conteſtatam ſimpliciter deponeret, quòd talis poſſedit per decem annos proximè lapſos, intelligeretur à die redditi teſtimonij. Et ſic includeretur tempus, quod fluxit poſt litem conteſtatam. Nec eſſet ſufficienter probata præſcriptio longi temporis: quia diceretur interrupta per litis conteſtationem: debet ergo articulari & probari de tempore completo ante litem motam.

Eandem cõcluſionem firmant Bart. & ſcriben. in l. ſi poſt acceptum. per illũ tex. ſuprà de rei vendi. in l. more. C. de rei vendi. & in l. nec bona. C. de præſcrip. long. temp. Bal. & Ang. in l. ſuper long. in fi. com. C. illo. eo. tit. & Bal. in d. l. fi. in xv. oppo. C. de

edic.

edic.di. Adria.tol.vbi dicit quòd teſtes deponentes ſuper præſcriptione debent aſſerere tempus eſſe completum. Et eſt tex. licet ipſe nõ allegat:in l.vſucapionibus.ſuprà eo.cum conco. ibi ſignatis.& tex.in §.ſi quis per triginta.& ibi:not.do. Præpa. in ti.ſi de feu.fue.contro.vbi habetur quòd ad præſcriptionem requiritur tempus completum.

Et hæc dicta Barto.refert & ſequitur Practi.Papi.in loco ſæpius allegato. Aret.inſtit.hoc eo.ti.in princ.col.pen.Alex.conſi. cviij.in cauſa & lite vertente.col.ij.circa princ.ij.volu.do.Petr. Philip.Cor.conſil.cxlvij.viſo proceſſu agitato.pen.col.ij.volu. & do.Lanfran.in repet.c.quoniam contra.in verb.teſtium.ccl. xxiiij.de probat.

13 † Subdit Bal.in d.l.fi.in xv.oppo.quòd ſi teſtis deponat cum aliqua dictione diminutiua:vtputa, Ferè:vel, quaſi nõ concludit. Vt ſi dicat quòd Titius poſſedit, quaſi, vel ferè decem annis. Idem eſt ſecundum do.Claud.hic col.pen.Si teſtis deponat per dictionẽ Circa.vt q̃ Titius poſſedit x.an.proximè præteritos ante litem inchoatã:quanquàm dictio, Circa, importet modicum tẽpus.vt eſt caſus in c.fi.& ibi no.omnes de deſp.imp.& not.in authen.de mona.in princ.Not.Panor.in c.ex parte.col.j. de reſtit.ſpo.& plenius Alexan.in l.& ſi poſt tres.col.ij.ſuprà ſi quis cau.vbi etiam ponit quid ſi teſtis deponit per dictionem, Prope.& conſil.cxx.omiſſis argumentis.circa med.ij.vol. Aret. in l.qui Romæ.§.duo fratres.col.vij.infrà de verb.oblig.

Quæ loca refert hic do.Claud.col.penul. Et vltra eum addo quòd iſtam concluſionem, quòd teſtis deponẽs per dictionem Circa: non probet præſcriptionem in terminis firmat do.Lanfran.in repet.d.c.quoniam contra.col.xxiiij.circa med.

Et ex hoc infert do.Claud.hic: quòd ſi teſtes deponerent de longe maiori tempore quàm requiratur ad præſcriptionem:licet adiiciant aliquã ex prædictis dictionibus:nihilominus cõcludẽt: quia detracto modico tempore adhuc remanebit probata intentio articulantis:per notata in locis prælegat.& per Bart.in l.de ætate.col.v.& vj.ſuprà de minori.Et intelligit ipſe, quòd teſtis deponat de tanto tempore, quod excedat tempus requiſitum ad præſcriptionem in ſexta parte.vt his latius per eum.col pen.qui tamen non adducit autoritatem in terminis.

Vnde verius puto, quod relinquatur arbitrio iudicis vt habetur in locis præallegatis.

Sed in contrarium facit quod conſuluit Alexã.conſil.cxlix. viſo proceſſu cauſæ vertentis.vlti.col.v.volumi.vbi concludit, quòd

quòd quando teſtis deponit de tempore per dictionem Circa: nunquàm dicitur concludenter probare, vt probat ſecundum eum tex.not.in d.c.fi.de deſpon.impu.quem ibi notat But.in fi.

Sed poteſt reſponderi quòd Butr.& Alexand.non loquuntur quando teſtis deponeret de magno exceſſu temporis.

14 † Quinta habetur concluſio ex dictis Bartol.hic in vlti.col. quòd ſi teſtis dicat, quod Titius poſſedit per decem annos & vltra: quòd illa adiectio nihil operatur in teſte: cum ſit incerta. Ideo non importat tempus litis motæ. Reprobata opin. Goffre. & Hoſtienſ.tenentium oppoſitum: vt hic per Bartol.per l.cum furti.ſuprà de in lit.iuran.

Et propterea Bart.admonet aduocatum, quòd ſit cautus aduocatus in formando articulum.

Eandem concluſionem firmat Bart.in d.l.cũ furti.cum concor.ibi adduc.per do.Alex.& in d.l.& ſi poſt tres.col.ij.& iij.ſuprà ſi quis cau.vbi latè examinat: & tandem poſt relatas varias opi.concludit opi.Bart.eſſe veram.

Et ante Bart.fuit opi.Guliel.de Cu.& Iac.de Aret.licet ipſe non dicat: quos refert & ſequitur Bald.in l.ab hoſtibus.§.ſed quod ſimpliciter.col.ij.ſuprà ex qui.cauſ.maio.

Et iſtam partem dicit communem Panor.in c.literæ.vbi bonus tex.de iſta dictione, & vltra.& ibi not. Bal.col.j.& ij.de dilat.idem Panor.in c.cum cauſa quæ inter iconomum.de teſti. vbi Bal.illum text.ad hoc notat dicens, eſſe ibi magis expreſſum, quàm alibi in iure: & ibi etiã not. Aret.col.j.Iaſ.in l.tranſigere.circa ſi.com.C.de tranſact. Et opi.Bar.eſſe veram & communem atteſtatur Iaſ.in d.l.& ſi poſt tres.col.ij.circa ſi.pleniſſime examinans iſtum articulum in iij.& iiij.col.& pro communi opi.adducit not.regulam, quam tradit Bal.in l.ad probationẽ.la ij.C.de probat.quòd probatio nunquàm concludit per poſſibile: ſed debet concludere per neceſſe, & per probabile.

Iſtam concluſionem: quòd iſtę adiectiones, Vltra, Plus & ſimiles nihil importent in teſte: firmat Alexã.conſil.viij.videtur fortaſſe circa ſi.iiij.vol. Et Bart.hic ſequitur.do. Lanfran.in rep.c.quoniam contra.col.xxiiij.circa med.de probat.

Poſſet tamen opi Goffr.& Ioan.And.communiter damnata ſaluari vno caſu ſecundũ do.Claud.hic.vlt.col.videlicet, quãdo lis duraſſet modico tempore: puta tribus aut quatuor diebus: vel aliàs arbitrio iudicis: quia tũc iſtæ adiectiones Plus & Vltra, prolatæ à teſte poſſent illud modicum tempus importare, per ea quæ dicta ſunt in præcedenti cõcluſione. Et quia ſufficit

ſicit dictum teſtis concludere præſumptiuè : vt per plura concludit Alex.in l.non hoc.C.vnde cogna.& in l.j.col.vlti.ſuprà ſi cert.pet.& conſil.xc.aliàs.xcij.viſo proceſſu cauſæ.ij.& iij.col. iij.volu.& Roma.conſil.xcj.viſis ac percunctatis actis.col.ij.

Sed hæc ſaluatio moder.eſt contra mentẽ Bart.hic , qui dicit quòd licet iſta dictio Vltra:referatur ad modicum tempus. ad l.hæc adiectio. Tamen cum ſit incerta in teſte:nihil operatur:quia reddit probationem dubiam.Et probatio debet de neceſſitate concludere.c.in præſentia.de proba.Vult ergo Bartol. quòd non concludat nec verè nec præſumptiuè , etiam reſpectu modici temporis propter incertitudinem. Et ita declarat Alex.poſt Bart.in d.l.cum furti.circa fi.

Addo vltra moder.quòd iſta eorũ.opi.fuit originaliter opin. gl.in terminis.in l.ab hoſtibus.§.ſed quòd ſimpliciter.ſuprà ex quib.cau.ma.de qua ipſi non meminerunt:quæ dicit,ꝙ ſi teſtis deponat de aliquo tempore cũ iſta adiectione Plus : quod probat de modico tempore plus.Sed eã reprobant Guliel.de Cu.& Iac.de Are.quos ibi refert & ſequitur Bal.col.ij.dicentes, quòd teſtis habet deponere ſuꝑ certo.Ideo iſta adiectio pluris, nihil operatur in teſte.Refert etiã Bal.ibi opi. Cy.dicentis,quòd iſta adiectio aliquid operatur ad arbitrium iudicis.argu.l.cũ filius. §.pater.ſuprà de leg.ij.& quòd dictum teſtis debet interpretari in benigniorem partem:quando eſt dubiũ. Et diſtinguebat Cy. an teſtis loquatur alternatiuè vel copulatiuè : vt latius refert Bal.vbi.ſuprà qui tãdem firmat opi. Guliel.Iac.& Bar.hic:licet de Bar.mentionem non faciat:contra gl.& Cy.quòd iſta adiectio nihil operetur etiam in modico.Et adducit aliã rationem: quia vbi eſt certum tempus probãdum : debet deponi clare ſuper tempore:licet ſit ſecus: vbi certum tempus non eſt de ſubſtantia probationis.Gl.not.in l.ob carmen.§.fi.ſuprà de teſti.& latius dicetur in ſeq.concluſione poſt Bart.

Et ſic apparet hanc ſaluationẽ moder.non procedere,& non viderunt Bal.in d.§.ſed quod ſimpliciter reprobantẽ in ſpecie iſtam opi.quæ fuit gl.licet ipſi nõ dicant. Et iſta eſt communis opi.vt atteſtatur Iaſ.in d.l.& ſi poſt tres.col.iij.circa fi.

15 † Et ſic ſtat cõcluſio,ꝙ dictio Plus vel Vltra prolata à teſte, nihil operatur. Sed hæc concluſio patitur plures limitationes.

Primò limita iſtam concluſionem,vt procedat, quãdo agitur de probanda præſcriptione.Secus eſt in interdicto retinendæ:quia vbi teſtes eſſent hincinde pares , & vterque probaſſet æqualiter de poſſeſſione paris temporis. Si teſtes vnius partis depo

deponant cum dictione Plus vel Vltra dicuntur melius probare. Et ſic ille debet obtinere tanquàm probans de longiori & antiquiori poſſeſſione.c.licet cauſam.cum ibi nota.de probat. & plenè not.Bart.in l.ſi duo.in princ.col.vlti.infrà vti poſſi. Ita decidit pulchrè Bald.in d.l.ab hoſtibus.§.ſed quod ſimpliciter. col.ij.ibi.ſed in vno caſu operatur,&c.ſuprà ex quib.cau.maio. vbi dicit, ꝙ licet regulariter iſta adiectio Plus vel vltra nihil operetur in teſte, Tamen vno caſu operatur, ſcilicet, quando momentum temporis faceret præualere probationẽ.vt in quæſtione de puncto.in l.Arethuſa.ſuprà de ſta.ho.& in interdicto vti poſſidetis, vt præualeat antiquior poſſeſſor.vt in d.ca.licet cauſam.Quòd dictũ refert & ſequitur Arc.in c.cum cauſa quæ inter iconomũ.col.j.de teſti.Idẽ firmat Bal.in d.l.& ſi poſt tres. in lec.& in repe.& ibi refert Iaſ.col.iij.vel iiij.vltra med.& Fel. in c.paſtoralis.col.iij.in princip.de reſcrip.

Secundò limita vt nõ procedat in caſu l.ij.C.de reſcin.vẽdi. Quando quis vellet reſcindere venditionẽ tanquàm læſus vltra dimidiam iuſti prætij.Quia ſi res valebat mille,& fuit vendita pro quingentis:& teſtes deponant, quòd valebat mille & vltra vel plus tempore vẽditionis: erit probatus exceſſus vltra dimidiã:adeo quòd erit locus remedio.d.l.ij.ita not.tenet Sali. in d.l.ij.col.pen.& ſequitur Alex.in d.l.& ſi poſt tres.col.ij & latius Iaſ.col.iij.& iiij.qui opi.Sali.cõprobat per plura reprobata opi.Bal.& Imol.tenentium oppoſitum:& Feli.in d.c.paſtoralis. col.iij.in princ.de reſcrip.Et opi. Sali.videtur cõmunis & vera: quàmuis Alexã.ſibi contrarius illam impugnet conſil.cix.viſo proceſſu cauſæ vertentis.col.pen.in ij.dub.princ.j.volu.

5 † Tertiò limita quòd licet teſtis quãdo deponit per dictionem Plus vel Vltra: non probet,poterit tamen repeti per iudicem:vt dictum ſuum declaret ex quo obſcure depoſuit per regulam.§.illud.in authẽ.de teſti.& c.cum clamor.de teſti.cũ ibi notatis.ita not.limitat Rom.in d.l.& ſi poſt tres.col.ij.ad fi.Refert & ſequitur Iaſ.ibi.col.iiij.in iij.limit.Et ex his habetur notabilis limitatio ſeu declaratio ad cõcluſionem Bar.& doc.hic communiter à doc.approbatam,quòd dictio,& Plus vel Vltra: probata à teſte nihil importat:quia verum eſt:quãdo agitur de probando aliquid certum & limitatum. Secus quando ſufficeret probare aliquid incertum & indeterminatum:vt colligitur ex duobus exemplis.ſuprà poſitis:videlicet,in interdicto retinendæ:& in remedio d.l.ij.ita limitat & declarat Iaſo.in d.l.& ſi poſt tres.col.iij.verſic.ex prædictis,&c.

Quartò

Quartò limita prædictam concluſionẽ:vt procedat in dicto teſtis & in diſpoſitione hominis:& ſic vbi iſta verba proferũtur ab homine : ſecus ſi proferantur à lege : & declarat Iaſ. in d.l. & ſi poſt tres colum.iij.referens Bal. & aſſignans rationem diuerſitatis.

17 †Quid autem ſi teſtis non deponat per aduerbium :Plus vel Vltra : ſed per nomen,vt ſi dicat, quòd Titius poſſedit decem annis,& pluribus? Bald. in d.l. & ſi poſt tres.colũ.xj.not.determinat quòd tunc valet depoſitio , & intelligitur probatum de duodecim annis. Quia illud plurale nomen, & Pluribus verificatur in duobus l.vbi numerus.ſuprà de teſti. & c.pluralis.de reg.iur.in vj.

Quod dictum ſimpliciter refert & ſequitur ibi Alex. col.ij. Sed Iaſ.impugnat. col.iiij.verſi.ij.limita. & decidit oppoſitum motus per text.in l.cùm furti.ſuprà . de in lit.iuran.vbi dictio Pluris, nihil importat.Cui reſpondeo ſuſtinẽdo opi.Bal.& Alexand.quod non procedit argumentum de aduerbio ad nomen. Inter,quæ Bald.& Alex.in hoc articulo conſtituunt expreſſam differentiam:ideo ex ſeparatis non infertur.Et ratio diuerſitatis eſt:licet ipſi non dicant. Quia plurale nomen habet de per ſe perfectum & certum ſignificatum: vt numero duorum contineatur.d.l.vbi numerus.& d.c.pluralis.Et in terminis adduco gloſ.not.in §.& ſæpe.in verbo filiorum.in authen.de tri. & ſemiſ.quam ibi not.Ang.quæ dicit quòd dictio Pluribus: intelligitur , de duobus. Sed dictio Plurimis : intelligitur , de tribus. Aduerbium vero , Pluris vel Plus :non habet de per ſe proprium & certum ſignificatum: niſi aliter certificetur : quia poteſt verificari in modico, vel minimo indeterminato.d.l. hæc adiectio. infrà , de verborum ſignificatione. Et ſic eſt dictio omnino ambigua.

18 † Sexta elicitur concluſio ex dictis Barto.quòd ille qui allegat præſcriptionem ad fundandam eius intentionem debet articulare , quòd poſſedit per decem annos finitos tali tempore, vel inchoatos tali tempore:vt ſic ſe ad certum tempus referat. Alias ſi teſtes ſimpliciter dicerent,quòd viderunt talem poſſidere per tempus decem annorum : & non conſtaret de quibus annis in ſpecie deponant:non probarent.Potuit enim eſſe dicit Barto.quòd teſtes ſenſerunt de decem annis : qui ante fuerunt per plures annos.Non de proximis, vel quod vnus teſtis ſenſit de aliquibus decẽ annis. Alius de aliis x. Et ſic probatio dubia non releuaret.c.in præſentia.de proba.

Eſt

Eſt alia melior ratio, licet Bar.non dicat:ſed eam bene ſentit.Quia niſi teſtes deponant de eodem tempore certo & limitato:dicuntur ſingulares, & ex conſequẽti non probant.c.licet cauſam.de proba.notatur plenè in l.teſtiũ.de teſti.cùm cõcor.

Et pro iſta concluſione Bar. adduco in terminis glo.no.in l. ob carmen.§.fi.ſuprà de teſti.quæ expreſſè dicit,quòd vbi agitur de probando certo & limitato tempore , vt in præſcriptione:teſtes ſingulares non probant. Secus ſi inducantur ad probandum aliquid non limitatum certo tempore : vt ſi volo probare in genere : ꝙ poſſedi ad alium effectũ quàm præſcriptionis:vt ibi declarat Bar.approbans illã gl. quàm dicit eſſe mirabilem.Et idẽ tenuit Spec.in tit. de teſte.§.j.ver. itẽ de tempore.

Iſtam concluſionem Bar.ſequitur Bal.in l.fi.in xv.oppo.col. vij.circa fi.C.de edic.di. Adria. tol.dicens, quod teſtes inducti ad probandam præſcriptionẽ debent deponere de eodem tempore in ſpecie:& non in genere. Vnde ſi dicunt Titium poſſediſſe x.an.& non dicunt de quibus:non probant : quia ſicut teſtes ſingulares non probant:ita nec ibi,qui ita poſſunt eſſe ſingulares:ſicut conteſtes. Sicut eſt hic.quia neſcimus:an voluerint deponere de eiſdẽ annis : an de aliis.vt iiij.q.viij.c.nihilominus.Et hoc tenet Bar.ff.de vſuc.l.Celſus.Hęc ſunt verba Bal.

Eandem doctrinam & practicam. Bar.hic & in præcedentibus circa modum articulandi & probandi poſſeſsionem continuatam.Sequuntur Bald.& Ang.in l.ſuper longi.circa fi.con. verſi.dixi quarto. C.de præſcrip.lon.tem. vbi ſimpliciter ſe remittunt ad Bartol.hic dicentes, quòd eius doctrina eſt vera,& quod bene locutus eſt circa hoc.

Hanc doctrinam refert & ſequitur practi.Papi.in forma reſponſio.rei conuen.in verbo.præſcriptionis.colũ.v.vel vj.Aret. inſti.de vſuc.in prin.col.pe.& Bald.in l.indicia.circa fi.C.de rei ven.licet Cuma. & Roma. hic referant Bald.ibi tenere contra Bart. & male:vt infrà dicam.

Eandem ſequitur Aret.in l.j.§.ſi ſtipulanti. circa fi.con.j̄.de ver.ob.& Alex.conſi.lj.viſo & diſcuſſo proceſſu. ad fi.& conſi. lxxij.inſpecto diligenter proceſſu.circa fi.j.col.j.volu.vbi concludit , quod teſtes non probãt poſſeſsionem temporis requiſiti ad complendam præſcriptionem:niſi ſint conteſtes de eodem tempore initij poſſeſsionis , & idemtitate temporis continuatæ poſſeſsionis.& idem Alex.conſi.xcviij.in cauſa & lite. col.fi.in prin.vbi refert totam doctrinã Bart.hic:& conſi.ccij. ſuper cauſa & lite.circa med.ij.vo.

Sed inquantum Bart.dicit, quòd poteſt eſſe q̀ teſtes ſenſerunt de aliis x.an.& non de proximis. & ſic vult, q̀ non ſufficit dicere in articulo:quòd talis poſſedit per xx.an.niſi dicatur de quibus xx.an.quia teſtes poſſent ſentire de aliis xx.& per conſequens dicerentur ſingulares & non probarent:vt prædictum eſt.Cuma.& Roma. hic referunt Bal.tenere contra Bart.in d.l. indicia. in fi.commen. quòd non eſt verum:quia Bal.ibi refert & declarat verba Bar.hic prout.ſuprà. Et ſubdit,quòd iſtud dictum Bar.eſt mirum. Cùm in dubio videatur intelligi de proximis.arg.l.eum qui calendis.in princ.infrà,de verb.oblig.Sed non ſirmat pedem.Et per iſtud motiuum Bal. Cuma. hic in vltimis verbis tenet contra Bar. Rom.autē dicit opiniones poſſe concordari hoc modo.quia aut teſtis eſt interrogatus ſuper articulis partis concernētibus certum tempus : & tunc procedat opi.Bal.& Cuma. quia teſtis deponens ſimpliciter de tempore intelligitur ſe referre ad tempus:de quo in articulo per l. ſi defenſor.§.qui interrogatus.& ibi not.Bal.ſuprà de inter.act. Aut articulus ſimpliciter eſt compoſitus, & nō ſe refert ad tempus certum,& determinatū:& tunc procedit opi.Bar.per rationem ſuam. Nō ob.d.l.eum qui calendis.in prin.quia loquitur in reſponſione partis : non in reſponſione teſtis ſecundum Rom.

19 † Et pro iſta diſtinctione in primo membro facit ſecundum d.Clau.hic.col.vlt.quia dictum teſtis in dubio debet referri ad articulum ſecundum Bal.in l.ſed & ſi poſſeſſori.§.item ſi iuramento.ſ.de iureiur.& Are.in l.ſerui elect.§.j.circa fi.ſ. de leg.j.

Et ad hoc addo Alex. conſil.lxxxviij.quoniam omne datum optimum.col.pe.circa prin.v.volu.vbi dicit,quòd verba teſtis dubia referuntur ad capitulum,quòd eſt clarum & certum : & ſecundùm illud interpretantur & declarātur.vt not.Bar.& Bal. in l.ſi quis intentione ambigua.in vlt. q. ſuprà de iudi per d.l.ſi defenſor.§. qui interrogatus.

Sed in contrariū adduco deciſionem Bart.in l.j. in prin.ſ.de allegato.dicētis, quòd debet eſſe cautus iudex,vt faciat q̀ teſtis deponat de loco & tempore : de quibus in accuſatione vel inquiſitione:ſuper qua examinatur. Alias ſi ſimpliciter deponat non videtur ſe referre ad ibi contenta.

Sed iſtud dictū Bar.reprobat ibi Alex.in apoſt.allegans Bald. & alios concludentes contrarium.

Facit etiam in argumentum ſecundùm d.Clau.hic circa fi. commen.quòd no.vult Bar. in l.Labeo.col.pe.ſ.de ſup.leg.vbi dicit, quòd in redditione rationis teſtis tempus & locus reperta

tita intelliguntur. Et ibi ſequitur Alex.in apoſt.adducens plura: & conſi.c.ſuper primo caſu.col.iij.verſi. & ꝙ tempus.j.vol.
5 † Facit etiam, quia dicta teſtium ſunt interpretanda:& non cauillanda.vt eleganter dicit Bal.in c.cauſamque de reſcri.relatus per do.Clau.hic in fin.

Vltra quem addo quòd idē dixit Bal.in l.de quibus.col.vlti ſuprà de legi.& in aliis pluribus locis addu.per Iaſ.in l.nō hoc. col.iij.ver.ad idem facit.C.vnde leg.vbi dicit,quòd ratio teſtis eſt coadiuuanda:& non calumniāda. debet enim talis fieri interpretatio.vt nihil: vel quominus fieri poſſit:caprioſa ſint dicta teſtium.Ita not.dicit Ang.in l.ex militari.in princ.ſuprà de teſt.mili.& hanc concluſionem comprobat per plura. d.Franc. Cur.in ſuo tract.de teſti.colū.penult.conclu.lx.poſito poſt eius ſcripta.

Sed contra prædictam concluſionem Bar. quæ habet:quòd teſtes non probant præſcriptionem. niſi deponant de eodemmet tempore,& de eiſdemmet annis: quia alias præſumuntur ſingulares vt ſuprà retuli fortiter vrget vltra Moder. hic quòd ſcribit Bal.in l.de quibus.col.pe.ſuprà de legi.& Panor. in c.cùm Ioannes.circa.ij.col.de fide inſtr. vbi dicunt,ꝙ in dubio teſtes præſumuntur conteſtes: & de eodem actu deponere. Et hoc dictum ſequitur:& comprobat Alexā. in l.ij.ad fi.C.de bo.poſ. ſecundum tab. Iſtud etiam colligitur ex ibi notatis per Bal. & idem Alex.cōſi.xlvij.abunde per celeberrimos. col.ij.ver.non omitto.ij.vol. vbi confirmat hoc dictū autoritate Inno. & Spe. quod de directo eſt contra concluſionem Bar.

Vnde ſaluando hanc concluſionem Barto.communiter approbatam: dici poteſt, quòd deciſio in contrarium allegata procedit circa ſingularitatem: quæ reſpicit actum: illa enim non præſumitur, in teſtibus. Imò in dubio intelliguntur de eodem actu deponere. Sed concluſio Bar.hic procedit:vbi poteſt reſultare ſingularitas circa tempus: quo caſu teſtes non præſumuntur conteſtes: ſed potius ſingulares: niſi conſtet, quod deponant de eodem tempore:vt vult Bart.

Ratio diuerſitatis eſt: quia primo caſu in dubio non præſumitur pluralitas actuum:vt dicit Alexand. in d.l.ij.circa fin. ſed bene præſumitur pluralitas temporis, & annorum ex curſu naturali: cùm quotidie currant: & defluant anni more labentis aquæ.

Et bene facit in argumentum regula quæ habet, quòd ille qui ſe fundat ex tēpore:debet illud tempus probare in ſpecie:

ſiue agat:ſiue excipiat:vt not.glo.& doct.in l.cum actum.ſuprà de neg.geſt.glo.& Bal.in l.ij.C.de peti.hæred.cùm concord.de quibus per Iaſ. in rub.C.qui admit. col.ij.circa fi. & ſeq.

Facit etiam tex. in l.ſpadonem.§.qui abſolutus.cùm ibi notatis.ſuprà.de excu.tuto.vbi habetur quòd plura mutantur ex curſu temporis.

Sed eſt notandum:quòd licet articulus non ſit concluder.s:
21 tamen ſufficit,quòd teſtes concludenter deponant. † quia articulus poteſt interpretari ſuum articulum ſecundùm probata & depoſita per teſtes. Ita Alex.conſil.cxxxiij. viſo proceſſu.ij. col.ij.volu.hic relatus per.d.Clau. Sed re vera iſtud ibi non dicit:& loquitur in aliis terminis:vt apparebit intuenti.

Tamen credo iſtud dictum verum alia ratione : quia valeret probatio facta abſque articulis : tantomagis ſi fuerit facta ſuper articulis non concludentibus:per regulam.l.j. in prin.C. de rei vxo.ac.& gl.in §.multis.inſti.de libe.cùm cōcor. adduc. per Alex.& Moder.in l. vinum.ſuprà.ſi cer.pet.

Ex præmiſſis habetur modus & practica probandi continuam poſſeſsionem temporis requiſiti ad præſcriptionem.

Et pro condimento not. vltra Moder. quòd debet eſſe cautus ille,qui vult præſcriptionem probare, vt ſemper ſe reſtringat ad tale tempus continuum:quòd ſit excluſiuum omnis interruptionis naturalis & ciuilis : alias præſcriptio non probaretur. Ita dicunt Bal.& Ang.in l.ſuper longi.circa fi.verſi. dixi quarto.C.de præſcri. long.temp.

Et propterea.d.Panor.in c.auditis.col.vj.circa fi.de præſcri. dicit quòd illa decretalis inſtruit nouos aduocatos, quòd non arctent ſe,vel clientulos habentes probare præſcriptionem ſolum ad tempus præſcriptioni neceſſarium:puta xl.ann. contra eccleſiam. c.de quarta. & c.illud. de præſcript. quia ſi ſic ſe arctant : facile inuenietur aliquid interim occurriſſe, quod fecit dormire præſcriptionem:puta vacationem eccleſiæ:ſciſma vel hoſtilitatem:iuxta ea quæ habentur in c.ex tranſmiſſa.de præſcrip.& plenè dixi in vlti.parte præcedentis tract.col.quo probato:inutilis eſſet hæc probatio.

Vnde ſecundum Pan. aduocati moderni ſic formant articulos.Articulat Titius:& probare intendit, quòd poſſedit talem rem quadraginta vel quinquaginta , aut ſexaginta annis : vel plus:& tāto tempore : cuius initij vel contrarij non eſt memoria. & ſic teſtes deponent de qua remoto tempore nouerint, ſecundum Ioan.And.Et hæc dicit Pan.eſſe notāda in practica.

Et

Et no.Bu.añ.eum.in d.c.auditis.col.xij.& in c.licet cauſam. col.vij.de proba.qui etiam tradit modum & practicam articulandi,& ſequitur dicta Bar. hic & ibi per Feli.col.v.

Et ex doctrina Bart.hic relata in præcedentibus concluſionibus adde illa verba continue, vel per ipſum tempus vt tollatur omnis dubitatio.

22 POſtremo Bar.quærit hîc in fi.An ſit neceſſe † quòd dicatur in articulo,quòd poſſedit per x.annos cõtinuos?Et reſpondet Bar. quòd non:quia præſumũtur cõtinuati:quia dictio per: importat continuationem:vt prædictum eſt.Tamen abundans cautela non nocet.l.teſtamenta omnia.C.de teſta.

Sed vnum eſt in calce huius repe. pro complemento huius materiæ bene notandum,quòd non ſufficit ad probãdam præſcriptionem : ſi teſtes deponant, quòd Titius præſcripſit : quia vidimus : niſi dicant ſe vidiſſe poſsidere per tempus à lege requiſitum. Ita dixit pulchrè Bal.in l.ſolã.in iij.q.C.de teſti.bene faciunt notata per Bar.in l.qui teſtamento.§.fin. ſuprà de teſta. vbi concludit,quòd teſtis ſemper debet teſtificari de eo,quod percipit ſenſu.Et ideo ſi deponat, quòd talis eſt dominus:non probat etiã ſi non fuerit interrogatus de cauſa:niſi reddat ſufficientem rationẽ per ſenſum corporis : quia ſic iudicat teſtis. Nec deponit quòd ſenſu percipit vt ibi latius per Bart.

Et per hæc altiſsimo bene fauente remanet expedita ſatis vtiliter: vt puto ſaltem ad iuuenum nouorumq; aduocatorum eruditionem repetitio huius famoſæ & ſolennis. l. Celſus. & conſequenter iuncto præcedenti tractatu : profunda ac quotidiana omnium præſcriptionum materia ad laudem omnipotentis Dei,beatiſsimæq; virginis Mariæ,& totius curiæ cœleſtis. In quibus ſi quid minus apte minúſue ſufficienter dictum reperietur,id meæ imbecilitati imputetur.Et partim me excuſet cauſarum forenſium,quotidianæq; lectionis aſsidua occupatio,& temporis anguſtia. Cum hoc opus nondũ lapſo biennio adorſus fuerim : & in eo per aliquas duntaxat horas, quas mihi ſubtraxi vix diebus vacantibus,vacare potuerim.Si quid vero boni inueniatur Deo grates referantur , qui me per hoc vaſtum pelagus huius materiæ præſcriptionum quaſi per medium profundum euntem ad portum vſque ſua benignitate perduxit. quæ omnia maiorum meorum & cuiuſlibet rectius ſentientis iudicio corrigenda ſubiicio.

ADDITIO.

Adde Hoſtien.in ſumma de præſcrip.§.quæ ſunt neceſſaria.

columna ſecunda.circa fin. verſic. quinto requiritur vbi ponit quinque requiſita ad præſcriptionem rerum corporalium: & ponit aliquos caſus. in quibus perficitur præſcriptio abſque continuatione poſſeſſionis & inter quas perſonas continuetur poſſeſſio.

b Adde Hoſtien.in ſumma.de præſcript.§.quę ſunt neceſſaria. colum.ſina.verſi.ſit autem.

c Adde Alexand.in conſi.lxxxix.excellentiſſimi &c.in col.ſi. in quinto volu.

d Adde an ſufficiat ad probãdum præſcriptionem: teſtimoniũ de auditu Bald.in c.cum nobis ad fin.de præſcript.vbi concludit quòd ſic in præſcriptione tanti temporis cuius initij &c.

Explicit profunda & vtiliſſima repetitio ſolẽnis.l.Celſus.ff. de vſucap.edita vna cum præcedenti tractatu præſcriptionum per præclarum vtriuſque iuris doctorem dominum Ioannem Franciſcum Balbum de Auillania ciuem Taurini: in florenti ſtudio Taurinenſi lectionem iuris ciuilis veſpertinam ordinariè interpretantem.

Autoris diſtichon.

Inuidus aut taceat noſtri detractor honoris:
Aut aliud melius:ſi ſapit:edat opus.

SVMMA

SVMMA DOMINI HOSTIENSIS SVPER TItulo de præſcriptionibus.

QVoniam in huius operis prœmio pollicitus ſum: vt antiquitati debitus honor deferatur: in calce eiuſdem operis inſerere ſcripta Reuerendiſſimi & ſummi vtriuſque cẽſurę Monarchæ domini Henrici olim Hoſtienſis Epiſcopi & ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ Cardinalis ſupremi: qui fuit præceptor domini Guihelmi Durandi Speculatoris: vt dicit Ioan. And. in addi. ad Specu. in titu. de offic. iudi. & de quo ſic loquitur ipſe Specu. in proœ. ſui operis. col. iij. nouiſſime autem duæ ſtellæ luciddiſſimæ noſtris temporibus mirificè rutilarunt: videlicet ſanctiſſimæ recordationis do. Innoc. Papa quartus pater iuris: & Reuerendus Pater dominus meus Henricus dei gratia Hoſtiẽſis Epiſcopus lumen iuris: quorum veneranda memoria fulget, vt ſplendor firmamenti perpetui: velut ſtellæ in æternitates perpetuas permanſurę cum cunctos incomparabiliter tranſcenderint, cuiuſque magnitudinem maiori excellentia obumbrantes, ſicut eorum opera iudicant euidenter. Quicquid namque alibi circa iuris theoricam quæritur in eorum ſcriptis perfectiſſimè reperitur. **Hæc ſunt verba Specu.**

Qui quidem Hoſti. oriundus fuit de Secuxia diocæſis Taurinenſis vt ipſe aperte profitetur in ſumma. in titu. de teſti. §. j. colum. ij. verſicu. quid de hermofrodito. Et idẽ atteſtatur Ioan. Andr. in addi. ad Specu. in titu. de reſcript. vt refert do. Bapti. de ſancto Seue. in tract. de modo ſtuden. col. vj. vltra med. Sequuntur igitur dicta ipſius domini Hoſtien. in ſumma ſub titulo de **præſcriptionibus.**

De præſcriptionibus. Rubrica.

EX quo vidimus de exceptionibus in genere dicamus in ſpecie. & ſic apponamus rubricam de præſcriptionibus: & quia præſcriptionum alia vertitur circa res mobiles in ſpeciale nomen tranſiens, quæ dicitur vſucapio. Alia vero circa res

immobiles in nomine generali remanens & ſic dicitur præſcriptio.ſicut not.infrà de cogna.lega.circa princip. Apponamus primò rubricam de prima.ſcilicet de vſucapione dicentes.

SVMMARIVM.

1 *Vſucapio quid ſit?*
2 *Vſucapio pro publica vtilitate dicitur introducta.*
3 *Vſucapere quis poßit, vel non?*
Vſucapere non poteſt qui non poteſt poßidere.
4 *Vſucapi poſſunt quæcunque poſſunt poßidere.*
5 *Res furtiuæ vel vi poſſeßæ an vſucapiantur?*
6 *Pupilli loco dominorum habentur.*
7 *Seruo ſi ſurripiatur res peculiaris domino ſciente, neceſſe eſt & domino ſciente recuperari.*
8 *Res vſucapi propter delictum prohibetur.*
9 *Vſucapio qualiter impediatur?*
Vbicunque prohibetur alienatio, prohibetur & vſucapio.
10 *Empta bona fide an ſemper vſucapiantur?*
11 *Res mobiles eccleſiæ an poßint vſucapi?*
12 *Publicæ functiones an vſucapi poßint?*
13 *Subiectio an vſucapiatur?*
14 *Vſucapioni neceſſaria quæ ſint?*
15 *Vſucapio requirit continuam & bonam fidem, aliàs nihil prodeſt.*
16 *Vſucapio alicuius rei requirit rem ipſam traditam, vel quaſi.*
17 *Malæ fidei poſſeſſore alienante rem alienam quantò tempore ſpectetur illius rei præſcriptio?*
18 *Vſucapio requirit continuationem & tempus completum.*
19 *Continuatio poſſeßionis inter quos habeat fieri?*
20 *Vſucapio alicuius rei requirit titulū verū nō putatiuū, aut falſum.*

De vſucapionibus. Rubrica.

QVid ſit vſucapio. Quare fuerit introducta. Quis poſſit vſucapere. Quæ res poſſunt vſucapi. Quæ non. Quæ ſunt neceſſaria in vſucapione. Quis ſit effectus?

1 Quid ſit vſucapio.† Adiectio, vel acquiſitio dominij per continuationem poſſeſſionis tempore lege diffiniti.ff.de vſucap.l. tertia.Et ponitur hic vſucapionis nomē tam pro præſcriptione rerum immobilium, quàm vſucapione mobilium.olim etiam res immobiles dicebantur vſucapi.ff.de vſucap.furtum.& l. quam rem.

Temporis lege diffiniti.ideo dicit,quia licet olim ſpatio vnius anni vſucaperentur res mobiles:immobiles vero in italico ſolo ſpatio biennij: & ideo dicebantur mancipi.in prouinciali

ciali vero non procedebat vſucapio,quia non erant prouinciales domini cum præſtarent tributa:& ideo dicebãtur nec mancipi: tamen hodie ſine differentia mancipi: & nec mancipi in italici & prouincialis ſoli ſpectatur triẽnium in rebus mobilibus. In immobilibus vero inter præſentes decẽnium: inter abſentes vicennium ſecundum l.vnicã.C.de vſucap.transformãda.l.j.& inſtitu.de vſucap.reſpon.j.& §.j.& eſt vtrunque tempus continuum.ff.de vſucap.nunquàm.§.j.

2 Quare fuerit introducta † pro bono publico,ideſt, vtilitate publica contra æquitatem naturalem,ſecundum quam ſunt omnia communia.inſtit de iure natu.gen.& ciuili.reſpon.j.ſicut & ſeruitutes contra eandem æquitatem,ſecundum quam ſunt omnia libera ſunt introductæ.prout colligitur.inſti.de ingenuis.§.j.& de libertinis.§.j.

Eſt autem vſucapionis introductionis duplex ratio.prima, ne dominia rerum ſint in incertũ.ff.de vſuca l.j.inſti.de vſuca. reſpon.j.Secunda,vt aliquis ſit litium finis.ff.pro ſuo.l.vlti.

3 Quis poſſit vſucapere † Et quidem paterfa.& filiusfa.& maxime miles:quod in caſtris acquiſiuit vſucapiet:ſed & pupillus etiam ſine tutoris autoritate,dum tamen habeat animum poſſidendi.Furioſus etiam quod ſanus poſſidere incæpit,vſucapit: licet non poſſit durante furore incipere:vt hæc probantur.ff.de vſucap.l.iij.§.j.ij.& iij.

Seruus autem cum nihil poſſit poſſidere,nihil vſucapit.ff.de vſucapioni.l.ſequitur.§.ſeruus.dominus tamen per ipſum ignorans,& etiam ſi infans ſit,vel furioſus quę peculiariter nactus, eſt ſeruus vſucapit ff.de vſuc.Labeo.ff.pro ſoluto.l ij.ff.de acquir.poſ.l.j.§.acquirimus. quàmuis etiam hæreditate iacente, ſiue vacante vſucapio non poſſit incipere, cæpta tamen continuatur.ff.de vſuc.vacuum tempus.& l.iuſto.§.nondum.& l.vlt. §.fina.ad hoc.infrà ne ſed.vacan.c.j.

4 Quæ poſſint vſucapi?† Et breuiter quæcunq; poſſunt poſſideri,exceptis prohibitis:ergo incorporalia non vſucapiuntur, cũ non poſſideantur.ff.de acqui.re.do.ſeruus.§.incorporales.ff.de vſuc.ſequitur.§.ſi viam.ſed contra.ff.de vſucap.vſucapionem.

Dicunt quidã quòd aduerbiũ,maximè,ibi poſitũ ſuperabundat: Vel dic, quòd ſicut incorporalia non vere poſſidetur: ſed quaſi.non vere traduntur ſed quaſi,vt puta patientiam domini inducentis me in poſſeſſionem ſeruitutis viæ cauentis me ne impediat me venire.ff.de ſeruit.ruſti.prædi.l.j.§.vlti.ff.de act. emp.& ven.ratio.§.ſi iter.ff.de ſerui.quoties via.ſic non vere v-

a ſucapiuntur, ſed quaſi vſucapiuntur. vnde & ſeruitutes [a] habentes continuam cauſam, ſicut ſeruitus tigni immittendi, altius non tollendi, aqueductus, ſtillicidij recipiendi. quæ ſi ſemper non ſtillat, tamẽ cum ex naturali cauſa ſiat ex cœlo aquam capiat, non ope humano perpetuò ſtillare intelligitur: tempore acquiritur. ff. de ſer. vrb. præd. ſed ſi inter. & l. foramen. C. de ſer. l. ij. ff. de aqua plu. arc. l. ij. §. antepen.

Hæ igitur ſeruitutes quæ continuam habent cauſam ſpatio decennij inter præſentes: vicennij inter abſentes: computãdi à tempore illo, quo vſucapiens incipit vti ſeruitute iure ſeruitutis, non vi, non clam, non præcario, vſucapiuntur: vel quaſi. ff. quemadmo. ſerui. amit. l. fina.

Illa vero ſeruitus, quæ intermiſſionem habet, non cauſam continuam, ſicut via: actus: iter, nõ acquiritur ſpatio temporis etiam xl. ann. acquiritur tamen ſpatio temporis, cuius non extat memoria ſecundũ Azo. ff. de ſerui. ſeruitutes. iiij. ff. de aqua plu. arc. in ſumma. §. idẽ Labeo. ff. de aqua quot. & æſti. hoc iure. §. ductus aquæ. ſed & ſi iuſta cum allegetur ad aquam probandam inducatur, & probatur patientia longi temporis iure conſtituta videtur. ff. de aqua plu. ar. l. j. §. ſi. & l. ſi. ff. de vſur. cum de in rem verſo. ff. ſi ſeruitus ven. ſi quis diuturno. ſecundũ Azo. & dominos legum. ad idem. xviij q. ij. ſeruitium. j. q. iij. quartum. Quod mihi non placet, ſed dic vt not. j. eo. ſub rub. de præſcri. rerum immobiliũ. §. quæ res. ſub. §. de quibuſdã. verſi. ſed quare nõ ſufficit. Sic ergo vſucapiũtur corporalia: quaſi vſucapiũtur incorporalia: ſicut ius eligẽdi, inſtituẽdi, & eccleſiaſtica, ſacramẽta recipiẽdi iuriſdictiones [b] quæ & p cõſue. præſcripta acquiruntur etiã ſpatio xl. ann. quicquid Azo notauerit. Et forte illa eſt ratio: quia à cœlo videtur venire talia, ſicut no. in ſeruitute ſtillicidij. ſuprà eod. §. reſponſo. j. vnde in elect. facienda inuocatur ſpiritusſancti gratia. de elect. cum terra. ad fin & omnis poteſtas & iuriſdictio à domino deo eſt. C. de præſcript. long. tem. l. vlti. in ſi. infrà eod. cum olim. §. vlti. ad hoc ſuprà de elect. quia relam. & c. Cumana. & de cauſa poſ. & propric. cum eccleſia Sutrina. & c. cum olim. ſuprà de fo. cõpe. cum contingat infrà eo. olim. & c. veniens. C. de emancip. l. j. & ſi. ſecus autem eſt in ſeruitutibus. & quæ ſit ratio notaui. infrà. eod. ſub rub. de præſcri. rerum immobilium. §. quæ res ſub. §. de quibuſdam. verſicu. ſed quare non ſufficit.

b

Itẽ licet nõ vſucapiantur ſeruitutes per ſe: vſucapiũtur tamẽ cũ re cui accedunt, vnde vſucapitur domus, vel ager cũ ſeruitutibus

tibus debitis.ff.de vſuc.ſi aliena.§.j.ſed & libertates omnium ſeruitutum vſucapiuntur.C.de præſcrip.long.temp.l.ſi.propriè tamen ſiue verius loquendo nō vſucapiuntur:ſed per illius cui debentur negligentiam amittuntur.vt not.infrà eo.ſub rub.de præſcript.rerum immobilium.§.quæ res.ſub.§.de quibuſdam. verſic.amittitur autem ſeruitus.

Verum propriè loquendo vſucapiuntur mobilia, vel ſe mouentia:ſed immobilia præſcribuntur.C.in quibus cauſis ceſſio. longi tempo.præſcrip.l.ij.

Quæ non? † Et quidem res furtiuè [c] vel vi poſſeſſe non vſucapiuntur.inſti.de vſuc.§.furtiuæ.& §.quod autem.quod intelligas de vi expulſiua ſine ablatiua:nam aliud eſt in compulſiua C.quod metus cauſa.l.iij.in fi.ſecundum Azo.imo certè intelliguntur vi poſſeſſæ quo ad periculū animæ, ſiue violenter inuadantur ſiue ſcienter mala fide contra conſcientiā detineantur,nec reddantur:vt ſupra de reſtitut.ſpo.ſæpe contingit.& de iudi.quia vt infrà de teſta.ſilius xiiij.q.v.ſi quidem inueniſti.& ca.multi.xlvij.q.iiij.quicunque.& iunge quod not.infrà eo.ſub rubri.de præſcrip.rerum immobi.§.quæ res.verſic.ſed nunquid actio perimitur.& ſc.

Quòd autem dixi furtiuam & vi poſſeſſam rem vſucapi non poſſe,intelligas,niſi vitium purgatum ſit:& intelligitur purgatum vitium,ſi res in poteſtatem domini ſcientis,non ignorantis reuertatur,ita quod ab eo auelli nō poſſit.idem ſi exiſtimationem rei ſcienter recepit.ff.de vſuc.ſequitur.§.tunc poteſtatem.Sed & requiritur quòd dominus eā habeat eo modo, quo antea habebat: vt patet in his quæ not.infrà eodem verſiculo, verum ſi ſeruus.

† Sed & ſi res pupilli ſurripiatur, ſufficit quòd in domum ſuam reuertatur ſciente tutore:idem in curatore furioſi.ff.de vſucap.ſequitur.§.ſi pupilli res.Et eſt ratio, quia tales loco dominorum ſunt ff.de fur.interdum.§.qui tutelam.hæc niſi tutor ſurripuerit & vendiderit: tunc enim non ſufficit ſcientia tutoris.imo neceſſe eſt, quòd in poteſtate pupilli omnino reuertatur.ff.pro emptore.qui fundum.§.ſi tutor.idem ergo,& in prælato eccleſię:nam & talis procurator non eſt dominus.infrà de dona.fraternitatem.j.q.iij.ſaluator.

Si autem creditori ſurripiatur res obligata: & debitor qui dominus erat ſurripit, tunc non eſt res furtiua:nam reuerſa eſt in domum poteſtatem:licet debitor teneatur creditori, ac furti.ſed & ſi debitor alienā rem obligauit & poſtea ſurripuit neceſſe

ceſſe eſt quòd reuertatur in poteſtatē creditoris ad hoc vt vitium ſit purgatum.ff.de vſucapio.ſequitur.§.ſi rem pignori datam.ff.pro emptore.ſi rem.

Sed ſi alius & non debitor ſurripuit rem obligatam à vero domino, tunc debet reuerti in poteſtatem debitoris, qui verus eſt dominus.ff.de vſucap.ſequitur.§.quod autē. ff.pro ſol.l.vlti.

7 † Quid ſi ſeruo meo ſurripiatur res peculiaris me ſciente: oportet, quòd & me ſciente ſeruus rem recuperet: ſi me ignorante: & me ignorāte poteſt purgari vitium: niſi fortè in peculio ipſam eſſe volui: tūc enim oportet vt ſciam. Vbi vero ab extraneo mihi res aliqua ſurripitur: non purgatur vitium niſi me ſciente, in poteſtatem meam reuertatur: vel niſi fortè ipſam in peculio eſſe volui: tunc enim ſi me etiam ignorante ad ſeruum perueniat, purgatur vitium.ff.de vſucap.ſequitur.§.Labeo.

Verum ſi ſeruus mihi ſurripiat rem dominicam: ſtatim eſt furtiua: non tamen amitto poſſeſſionem, quandiu apud ipſum ſeruum eſt ipſa res. & hæc eſt etiam ratio: quare ipſum fugitiuum videor poſſidere: nam is quemadmodum aliarum rerum poſſeſſionem interuertere nō poteſt: ita nec ſuam.ff.de acqui.poſ.rem quæ.ff.de furt.l.ſerui.& filij.inſtit.de ob.quæ ex delic.naſ.§.hi qui in parentum.

Exigitur ergo quòd purgetur vitium, vt ita incipiam rē habere, quemadmodū habebam antequàm ſurrepta eſſet, ad hoc.C.de reſtit.ſpo. Piſanis.niſi cum rem ſcirem ipſam in peculio ſibi conceſſi.ff.de vſuc.ſequitur.§.Item ſi eam rem.

Si autem ſeruus rem peculiarē mihi ſurripiat quandiu eam retinet, non mutatur rei conditio. ſed ſi alij tradiderit: furtū facit, & erit res furtiua.ff.de furt.interdum.§.cum autem. Et purgabitur vitiū ſicut. & ſuprà in re dominica notatur verſ. verum ſi ſeruus. Et quod dictum eſt de rebus furtiuis: hoc idem intelligas de natis ex eis, & in partu ancillæ furtiuæ. de quo plenè not. infrà de furtis.§.inquantum.verſi.quòd ſi ex re furtiua.

8 † Prohibetur etiam vſucapi res propter delictum perſonæ: vt eſt in re data præſidi contra l.Iul.repe. hæc enim non vſucapitur quouſque in poteſtatem illius, à quo extorta eſt, vel hæredis eius reuerſa fuerit.ff.ad l.Iul.repet.l.penulti.

Dicunt etiam quidam quòd res clandeſtinæ vel præcarium vſucapi non poſſunt.ar.C.de præſcrip.xxx.ann.an male agitur.

Quod non placet Azo. quia nec l.probatur: quinimo præcaria cum domini voluntate facta iuſta eſt.ff.cōmuni.diui.l.condi.§.inter prædones. Licet etiam dicatur clandeſtina poſſeſſio: non

non tamen res propter hoc clandeſtina iudicatur vt ſubtiliter elici poteſt.ff.de acquir.poſ.l.clam poſſidere. Nec litigioſa res quantum ad hoc dicitur vitioſa.C.de pręſcrip.long.tẽpo.l.j.ſecundum Azo. Sed breuiter cum mala fide nullus vſucapit: vt not.infrà ſub rubrica de præſcrip.rerum imo.§.quæ exigantur. ſub §.verum quicquid dicant.

9 † Sed & impeditur vſucapio propter naturam [d] rei quæ non poteſt eſſe in alicuius dominio,puta,in libero homine.

Item propter fauorem religionis vt in rebus ſacris,religioſis: vt inſtit.de vſucap.§.j.quod intelligas quantũ ad laicos, qui talia poſſidere non poſſunt.vnde nec decimas vſucapiunt ſiue præſcribunt.infrà eo.cauſam quæ.ad idem.xvj.q.vij.§.j.c.j.ij.& iij.Secus quãtum ad clericos,qui ipſas etiam poſſidere & præſcribere poſſunt.vt infrà.eo.& xvj.q.iij.quaſi per totum.

Fauore etiam publici vſus impeditur,vt in Campo Marcio, & Theatro, & Arena ciuitatis Veronæ vel alterius.ff.de vſucap.vſucapione.

Sed & priuilegio perſonæ,puta,in re minoris xxv.an. Vel re dotali,regulariter enim vbicunq; prohibetur alienatio & vſucapio ad hoc.C.de fundo dotal.l.ſi fundum.ff.de admin.tu.lex quæ tutòres.& in quibus cau.reſti.in integ.non eſt neceſſe.l.ſi.& quibus non ob.long.tẽp.præſcr.non eſt.ff.de acqui.re.do.bonæ fidei.§.j.ff.de verb.ſig.alienationis.† Idem pòt dici in rebus fiſcalibus: [e] niſi fortè bona vacãtia delata fuerint fiſco: ſed nõdum nuntiata:hic enim empta bona fide vſucapiuntur.inſti.de vſuc.§.res fiſci.Sed & ſi ſine titulo incœpit quis tales res poſſidere tueri poteſt ſpacio xx.ann.ſi computet ab illo tẽpore quo dicta bona cœperũt eſſe vacãtia:ſed ſi ab illo tẽpore, quo nuntiatum fuit fiſco cõputare velit,ſufficit quadrienniũ.ſic intellige.C.de quadri.præſcr.l.j.ff.de iure fiſci.l.j.§.diuus.& §.præſcr. ff.de diuer.& tẽp.pręſcr.intra quatuor annos & iunge quod no. ſub rubrica de præſcr.rerum imo.§.quæ exigãtur.ſub §.verum quicquid.ver ego tamen.& ſeq. Quæ dicta ſunt de rebus fiſcalibus idẽ poteſt dici de rebus cuiuſlibet ciuitatis. [f] licet nõ ſint in vſu publico hęc enim non vſucapiuntur minori tempore xl. vel centũ.an.C.de præſcr.xxx.an.omnes.C.de ſacroſanc.eccle.l.ſi.Ea vero quæ ſunt in vſu publico nullo tẽpore vſucapiũtur.ff.de via pu.l.viam pu.vnde nec aquæductus vſucapitur.C. de aqueduc.diligenter lib.xj.& de fundis rei pri.& ſaltibus diuinæ domus l.vſus aquæ.lib.xj. † Quidã etiam voluerũt dicere:ꝙ res mobiles eccleſiæ [g] nõ vſucapiuntur,ſicut nec fiſcales.

vt

vt not.ſuprà eo.ver.idem poteſt dici.& eſt ar.pro ipſis.C.de ſac.
ſanc.l.vlti.Tu dic non ſic in rebus eccleſiaſticis:quæ ſi mobiles
ſint ſpacio triēnij vſucapiūtur.C.de ſac.ſanc.eccle.authē.qua;
actiones poſita.xvj.q.iij.§.vlti.Aliæ vero non minori ſpacio xl.
an.etiam ſi quis eis eccleſiis legatū, vel hæreditatē reliquerit.
xvj.q.iiij.neque decennij.etiā ſi Imperator dederit rem eccle-
ſiæ.j.de re.ec.nō alie.c.j.xij.q.ij.quicunq; militibus.quàmuis ſi
eſſent priuati res ab Imperatore datæ ſpacio quadriēnij exclu-
h derētur ab omni petitione.C.de quadr.pręſcr.bene à Zenone.
niſi in caſibus.vt no.j.eo.ſub rubrica de præſcr.rerū imo.§.quæ
12 exigātur.† Sed nec vſucapiūtur publicæ functiones.xvj.q.iij.
§.prodeſt.ad fi. Nec colonus feudū quē colit vſucapit.C.de p̄-
ſcri.xxx.an.malè agitur.nec vaſallus feudū.de hoc j.ſub rubri-
ca de præſcri.rerū imo.§.quæ exigantur ſub.§.hoc quo ad res.
Nec inſignia à Romana eccleſia cōcedenda vſucapiuntur.xc-
iij.diſt.illud.& c.peruenit.ſuper quo vide q̄ not.ſ.de vſu pal.§.
& quibus diebus.ver.& notandū.Nec viſitatio,per conſequens
nec procuratio,quæ occaſione viſitationis debetur.j.eo.acce-
dēs.cum ex officij.ſuper quo vide quod not.ſ.de offi. Archi.§
quod ſit eius officiū.ver.quare autem cōtra viſitationē, & præ-
13 cedē.† Sic nec ſubiectio vſucapitur.j.eo.cū non liceat.Sed cō-
tra.j.c.auditis.j.de capellis mona.c.ij.j.de priuil.cū olim pro-
pter quæſtiones.ſ.de except.cū venerabilis.in fi. So.ſecundum
Gof.ſubiectus per ſe tantū nec obedientiā nec libertatem præ-
ſcribit contra ſubiectū: ſed & ſi priuilegiū libertatis conceda-
tur alicui in enormem læſionē illius, cui debetur ſubiectio im-
plorare poteſt læſus q̄ priuilegiū huiuſmodi reuocetur.arg.in-
frà de donat.apoſtolicæ.infrà de decimis.ſuggeſtum.infrà de
verb.ſig.quid per nouale.Hoc tamen ius implorādi poteſt vſu-
capi à ſubiecto,& ad hanc ſubiectionē accedit.C.de fundo pa-
tri.l.vlt.lib.xj.& de quadri.præſcr.l.j.Vel licet ſubditus nomine
proprio nō poſſit hanc libertatē præſcribere: poteſt tamen no-
mine illius,cui debitā eſſe prætendit:& cui tanto tēpore ipſam
præſtitit: ſic videtur loqui.j.de priui.cū olim.propter quæſtio-
nes. Poteſt etiā ſubditus aliqua præſcribere, quæ ad ſuperiorē
pertinent.vt patet.j.c.de quarta.& de iurepat.cū ſecundū Gof.
ſuper quo vide quod not.j.de ſepulturis.ſub.§.vetus.§.& quo-
ta ſit.ver.ſed nunquid præſcribi poteſt.Licet autē fines prædio-
rum vſucapiantur.j.eo.quia iudicante.xvj.q.iij.volumus.& de
proba.ex literis.Fines tamen prouinciarum,vel diœceſium,vel
parochiarum non vſucapiuntur:nec quæ finibus,ſeu limitibus
adhæ

adhærent.ſ.de proba.cum cauſam.xvj.q.iij.licet.j.de parochi. ſuper eo.& tangitur ratio.infrà de decimis.cum ſint homines. in fi. Sed nec ius pignoris ſpacio triennij vſucapitur.quod dic vt not.infrà ſub rubrica de præſcriptio.rerum imo.§.fi.verſicu. quæ **eſt ergo ratio.**[i]

Quæ ſunt neceſſaria vſucapioni. † & quidem multa.

Primò requiritur [k] quòd res nõ ſit vitioſa:vel quaſi alioquin non eſſet præſcriptibilis: quòd dic vt plene not.ſ.§.proximo.

Secundò vtile, qui vſucapit habeat bonam fidem.ſcilicet quòd credat diſtrahentem eſſe dominũ, vel habere ius diſtrahendi.ff.de verb.ſig.bònæ fidei:quæ bona fides ſemper præſumitur adeſſe: niſi probetur mala ſecundum Azo.ſicut & quilibet præſumitur ignorans, niſi probetur ſciens.ff.de probatio, verius.& bonus niſi probetur malus.ſuprà de præſumptio.c ſi. ideo dolum ex perſpicuis indiciis probari oportet.C.de dolo.l. dolum.ad hoc ſuprà de elec.dudum.j.in fi.

Eſt tamen contra.argu.ſuprà de elec.innotuit.§.parentes. ſed intelligitur ſecundum illam.dudum.& ſuprà de elec.cum terra.in fi.ſcilicet quando apparet vitium ſeu defectus & non adhibuerunt eligentes diligentiam quam potuerunt: & ideo imputatur, & præſumitur contra ipſos.ff.ad maced.l.penulti. & hoc tamen dic vt not.infrà de præſcript.rerum imo.§.quæ exigantur.**verſic.bona fides.**

Præſumitur etiam mala fides [l] ratione denuntiationis factæ ne emat.C.de rei vendi.ſi fundum.

Vel quia contra l.mercatur quis.C.de agricolis & cenſitis, quemadmodum lib.vndecimo quòd in his quæ de iure communi competunt alicui potiſſimè poteſt exemplificari: vt not. infrà ſub rubrica de præſcript.rerum imo.§.quæ exigantur in præſcriptio.ſub §.hoc quo ad res.verſic.vt tamen.

Vel quia emiſti à procuratore meo per colluſionẽ, vel quia emiſti à luxurioſo, quem ſciebas protinus expẽſurum in ſcorpretium.ff.de vſucap.pro empto.cum ſciens.& l.ſi quis.

Iuris autem ignorantia non prodeſt, vt videatur quis [m] bonæ fidei eſſe.vt ff.de vſucapionibus.nunquàm.ff.de vſucapionibus, pro empt.l.ſecunda, §.ſi à pupillo.ſecundum Azonum. ff.de iur.& facti ignoranti.l.iuris ignorantia.prima, & ſecunda, quod verum eſt in vſucapione nam in præſcriptione prodeſt.vt patet.infrà de iurepatronatus cura ſecundum Goffred. quod mihi non placet.nec ſic illam intelligo decret.quod dic vt not.j.de præſcri.rerum imo.§.quæ exigantur.ſub.§.hoc quo ad

ad res.ver.circa corporalia. ſed contra in eo quod no.infrà reſpon.j.pro donato.verſic. Item donatio inter virum:dic vt ibi Exigitur hic bona fides tempore traditionis:non tempore cōtractus:niſi in emptione vbi & tempore cōtractus: & tempore traditionis requiritur ſecundùm Azo.quòd dic vt no.infrà co. ſub rubricella.tit.pro ſoluto.

Sufficit autem, quòd hic habeatur bona fides in principio, nec interrumpitur ex poſteriore alienæ rei conſcientia. C.de vſuca.transfor.l.vnica.xvj.q.iij.§. poteſt hoc quo ad vſucapientem:vel vniuerſalem ſucceſſorē. ſecus in ſingulari. C.de vſuc. pro empto.diutina.ff.pro empto.ibi ij.§.ſi eā. Nec dicitur fieri furtum: vel res furtiua ex poſteriore ſcientia propter iuſtum initium quòd ſpectatur ſecundum Azo.C.de præſcrip.xxx.an. ſi quis emptionis.& in hoc etiam multi conueniunt canoniſtę.

15 † Mihi videtur, quòd continua bona fides requiritur: alioquin quicquid dicant leges vel alia iura:vel doctores vſucapio non procedit.vt expreſſim dicit concil.gene.infrà eo.quoniam omne quod non eſt ex fide peccatū eſt.cui enim ita bene credam interpretatione peccati ſicut domino Papæ & concilio generali:& iunge quod not.ſuprà de offic.Archi.§.quod ſi eius officium.verſic.quare autem.& hoc teneas.quicquid.ſuprà vel infrà notetur.ſaluo quod not.infrà eo.ſub rubr.de præſcript.rerum immo.§.quæ exigantur.ſub §.hoc quo ad res.verſ.ſecundū.

n Bona fides vero ementis [n] nomine ſuo exigitur: ſi vero nomine alieno emerit:puta,procurator vel ſeruus nomine domini. in ſeruo diſtingue vtrum nomine peculiari emerit.& tunc ſiue cum mandato ſiue ſine mandato: ſcientia & ignorantia ſerui tantum & non domini inſpicitur.ff.de edil.edicto.cum mancipium.ff.de lib.cauſa.immo.ff.de litigioſis.l.ij.reſpon.j.niſi fortè domino præſente & non contradicente ſeruus emerit: tunc enim in præiudicium domini ſcientia ſua inſpicitur.ff.de libe. cauſa.immo.§.planè ſi filius.ſed ſi præſens contradicere non poſſet:non obeſſet ei.ff.de contrahend.emptio.huius.

Sinautem ſeruus non nomine peculiari:ſed nomine domini & mandato ſuo emerit.ſi mandatum de incerto recipit.idē eſt quod ſuprà idem eſt & ſi ſine mandato emat domino ſeruum vitioſum.ff.de edil.edicto.cum mancipium.§.circa.

Sed ſi de cętero mandauit dominus: tūc inſpicitur ſua ſcientia, & non ſerui.ff.de libe.cau.immo etiam tunc.& l.in ſeruo.ff. de liti.l.ſecunda.reſpon.prima.ff.de contrahend.empt.& vend. ſed & ſi ſeruo.ff.de edilict.edicto cum mancipium.§.ſed & ſi

ſeruus

ſeruus. nec obſt. quòd ibidem dicit cæterum incertum: quia refertur ad eum caſum, quãdo emit nomine peculiari:& idem dicendum eſt in vſucapione.ff.pro empto.l.ij.§.ſi ſeruus.vſque ad §.ſi à pupillo.

Illud autem certum eſt, quòd quandoque quis emit vt procurator, vel nuntius, ſcientia vel ignorantia domini tantũ ſpectanda eſt: ſed ſicut diſtinxi in ſeruo & filiofa. diſtinguendum puto ſecundum Azo.

Quandoque tamen ſpeciale eſt, vt quis cum conſciẽtia rei alienæ: non dico cum mala conſcientia remurmurante vſucapiat: vt ſi conueni te noxali actione pro ſeruo alieno, quem poſſides, & cum mihi pro noxa des.ff.de noxa.& generaliter.° Sed certè autoritas iudicialis hoc facit. ff.de acquir.poſſ.iuſtè poſſidet.ff.ne vis fiat ei qui in poſ.miſ.eſt.l.j.& ij.ff.de mino.ait prætor.ff.quòd cum falſo tu. l.j.xvj.q.iij.placuit.vt quicunque. & autoritas iuris.infrà eo.c.j.xxiiij.q.iij.qui peccat. & ne maleficia remaneant impunita. infrà, de ſenten. excom. cùm voluntate.& bonum iuſtitiæ, quod eſt ſummum.xij.q.ij.cùm deuotiſſimam. vnde propriè loquendo: & ſi ſcientiam rei alienæ habeat: non tamen conſcientiam malam ſed bonam: & ſic bonam fidem: & iunge quod no.infrà eo.ſub rubr.de præſcri.rerũ immo.§.quæ exigantur.ſub §.hoc quo ad res.verſi.quandoque tamen minori ſpacio.

† Tertiò requiritur, quòd res tradatur vel quaſi: puta, quia præſumitur tradita propter patientiam & ſcientiam & ſimilia. ff.pro legato.l.pe.C.de acqui.poſ.l.ij.& no.ſ.de cauſa poſſei. & proprie.§.qualiter acquiratur.idem eſt & vbi aliquis ſine vitio ſuo nanciſcitur poſſeſſionem, vt ibi pro derelicto.etiam ſi vſucapiens ignoret.ff.pro dereli.id quod pro derelicto.ergo ſi ſine traditione vel quaſi non procedit vſucapio, quia nec ſine poſſeſſione. ff.de vſucap. ſine poſ.ſed nec poſſeſſio acquiritur ſine traditione: vel quaſi.C.de pact.traditionibus.C.de rei ven.ſeruum emptum.inſti.de rer.diui.§.per traditionem.

† Quartò vt diſtrahens & tradens bonam fidem habeant. tam ſi malæ fidei poſſeſſor alienauerit rem alienam ſpectatur præſcriptio xxx.ann.ſi tamen dominus rei alienationẽ factam ignorauit. nam ſi ſciuit imputetur ei, ſi intra ſua tempora non fuerit cõte.tata vt dicitur in auth.vt ſponſa.lar.§.ruſſus.col.ix. nec illud puto correctum per concilii, inf. [illegible] quoniã.quòd non currit, niſi de præſcribẽte. ſed in hoc caſu præſumo bonam fidem ex quo conſtat de titulo: niſi contra probetur: vt ſuprà

cod. verſicu. ij.

18 † Quintò requiritur continuatio poſſeſſionis, & temporis completi. vt not. ſuprà co. ver. §. quid ſit vſucapio. ergo ſi interrumpatur poſſeſſio ſiue naturaliter, puta, deſiit vſucapiens poſſidere, ſiue ciuiliter, puta, quia cōuentus eſt coram iudice ſine litem conteſt. non poſſunt continuari prima tempora cum ſequentibus. imò requiritur ſpacium xxx. an. etiam ſi poſtea poſſeſſionem nanciſcatur vſucapiens. vel xl. poſt litem conteſtatam, niſi in illo caſu, quando poſſeſſionem recuperat, ſit bonæ fidei: tunc enim fortè ſtatuto tempore vſucapiet. ff. de vſucap. l. ſi. is qui pro emptore. §. ſi quis bona. & l. naturaliter. C. de præſcrip. xxx. an. l. fi. & C. de anna. excep. l. j.

Quandoque tamen & ſi poſſeſſio non ſit continua, perficitur vſucapio. Nam inchoata à defuncto perficitur iacente hæreditate. ff. de vſuca. nunquam. §. vacuum. & l. iuſto. §. nondum. & tamen primo non eſt in hæreditate. ff. ſi quis in teſtamen. liber eſſe iuſſus fuerit. l. j. §. Sequo. & eſt ar. quòd eccleſia vacás præſcribat, ſiue continuet præſcriptionem cœptam à prælato defuncto: & tamen contra ipſum non præſcribitur: vt no. infrà eo. ſub rubri. de præſcri. rerum immo. §. quæ res. ver. ad hoc autem & ſeq.

Idem eſt in vſucapione tegularum, vel columnarum: nam ſi x. dies ſupereſſent ad eam complendam: ſi aliquis in ædificium ſuum eas conceſſerit nihilominus eas vſucapiet ſi ædificium poſſederit. ff. de vſuca. rerum. §. Labeo. & tamen tegula vel columna poſita in ædificio minimè poſſidetur. ff. de acqui. poſſ. qui vniuerſas. ff. de vſuca. eum qui ædes.

Idem poteſt aſſignari in debitore: qui rem quàm cœpit vſucapere pignori dedit & tradidit creditori: vſucapit enim eam debitor, & ſi non ipſe ſed creditor ipſam poſſideat ff. de acqui. poſſ. l. j. §. per ſeruum. & l. qui pignoris. ff. de vſuca. ſerui. ſecundum Azo. dic vt no. ī. de pig. §. qualiter cōtrahāt. ver. ſed quære.

19 † Fit autem continuatio poſſeſſionis inter hæredem & teſtatorem, & hæredem & hæreditatem. Item inter emptorem & venditorem. Item inter teſtatorem & legatarium. Item inter hæredem legatarium, & conſimiles perſonas: ſed hoc ita demum, ſi nullus alius medio tempore poſſederit. ff. de acquir. poſ. Pomponius. mihi incipit: cum lapides. §. quando. ff. de vſucap. poſſeſſio. & l. id tempus. §. fi.

Illud tamen no. eſt quòd tempus, quo venditor poſſedit antequàm rem venderet, & traderet tatum prodeſt emptori: non illud

illud,quo poſtea poſſedit.ff.de vſuca.ad tempus. ff. de diuer.& tempo.præſcri.l.pen. §.penult.

Sed & ita demum fit hæc continuatio, ſi res vitioſa non ſit. nam nec vitioſa non vitioſe accedit, vel econtra.ff.de acquir' poſſeſ.Pomponius.§.ſi.

Computatio autem triennij in vſucapione de momento ad momentum non fit:imò cum peruenit aliquis ad aliquam horam vltimi diei perfecta eſt vſucapio, ideoque qui hora ſexta calendarum Ianuarij poſſidere cœpit hora ſexta noctis pridie cal.Ian. reuoluto triennio perficiet vſucapionem. ff. de vſuca. in vſucapionibus.

20 † Sextò requiritur titulus verus , non putatiuus non falſus. ff.pro legato. l.ij. & iij. ſecundum Azo. vſucap. procedit. C.de vſuca.pro hærede.l.vlt.in prin.inſti. de vſuc. §.error.ff.de vſuc. Celſus.per titulum autẽ accipe omnem actum,per quem ſolet transferri dominium.

Pro ſoluto. Pro emptore. Pro tranſacto. Pro hærede. Pro donatc. Pro derelicto. Pro legato. Pro dote. Pro ſuo: de quibus omnibus tã in C. quàm in ff. ſpeciales tractatus habentur. & nos etiam maxime, quia hæc materia vtilis eſt & canoniſtis ignota , de his omnibus ſpeciales rubricas ad maiorem euidentiam apponamus.

ADDITIO.

De præſcriptione ſeruitutis : vide late in ij parte.iiij. princi. tract.præſcrip.

De præſcriptione iuriſdictionis vide plene.ſuprà in ij.parte. quinta prin.præſcri.in j.ij.quæſtio.

Dixi latè in ij.parte.iij.prin.tract. præſcrip.in vij.quæſtio.

De his omnibus vide plenè ſuprà per plures caſus in j.parte vlt.prin.tract.præſcri.vbi collegi omnes caſus:quibus non currit præſcri.vſque ad xxvij.& maximè de caſibus hic notatis in xiij.caſu.

Vide latè in ij.parte.v.prin.dicti tract.

Vide plene in iij.parte.v.prin.in præcedenti trac.& in j.parte.vj.princ.in v.quæſtio.

Vide in j.parte.v.prin.dicti tract.in ij.regula.

Nota limitationem ad l.bene à Zenone : & dixi in ij. parte v.prin.prædicti trac.in viij.q.

De prædictis omnibus caſibus : in quibus non currit

præſcriptio: vide ſuprà.l.j.j.parte.vj.princ.tra.præſcri.& in locis ibi remiſſiue notatis.

k Vide in iij.parte prin.prędicti tract.per totam illam partem: quæ requirantur ad præſcriptionem rerum corporalium. Et in prin.iiij prin.quantum tempus requiratur.

l Vide plenè ſuprà, in repe.l.celſus in iij. parte.

m Vide vbi ſuprà in notabilibus: & in iij.parte repet.

n Dixi in ij.parte.iij.prin. præcedentis tracta. in xviij.q.

o Vide in ij.parte.iij.princip.præcedentis tract.q.xix.

SVMMARIVM.

1 *Titulus pro ſoluto vbi locum habeat?*

2 *Iuſtus error quo caſu titulum det præſcribendi?*

3 *In certis cauſis ſolutionis tempus eſt inſpiciendum.*

a Titulus pro ſoluto. [a] Rubricella.

1 ISte titulus locum habet † vbicunque credo me obligatum ex quacunque cauſa: & tu ſimiliter putas tibi illud idem deberi: & ſi ego & tu falſum putemus hoc ſiue putem me obligatum ad equum album alienum quem poſſideo: & ideo ipſum tibi trado. ſiue ad certam quantitatem pecuniæ & equum tibi do inſolutum: puta, credo me tibi debere x.lib.ex ſtipulatione, do tibi equum alienum, quem poſſideo inſolutum pro his x.
2 libr. vtique hunc equum vſucapiens. vt ff.eod l.j.& † ſic iuſtus error dat titulum præſcribendi: ſiue vſucapiendi. hoc tamen fallit in emptione. nam ſi ex cauſa emptionis, puto, me tibi teneri ad traditionem equi, & ideo trado, non habet locum vſucapio pro emptore: quia emptio non præceſſit. neque pro ſoluto, cùm ex cauſa emptionis tradatur. Diuerſitatis cauſa hæc
3 eſt: † quia in cæteris cauſis ſolutionis tempus inſpicitur: nec enim intereſt cum ſtipulator alienum ſciam eſſe: vel non id, quod ſtipulor. Sed ſufficit me putare tuum eſſe cùm ſolueris: In emptione autem vtrunque tempus: ſcilicet, contractus & ſolutionis inſpicitur. ff.e.tit. ſi exiſtimãs. ff.pro emp.l.ij.i ñ.o.j.

ADDITIO.

a Not. quòd ſi datio in ſolutum excedat principale debitum vno nummo: vitiatur tota. Bart.& doct.in l. ſi non ſortem. §.ſi centum.per illum tex. ff.de condi.inde.& ibi moder.Papi.quod declarat: vt per Alexã.in l.iuſte poſſidet. col.v.vel vj. ff.de acq. poſ.

poſſ.& pulchrè Bald.conſil.xc.j.vol. Et ideo tunc non præſtare iuſtam cauſam præſcribendi in pręſcriptione longi temporis: licet ille qui accipit putaret titulum validum ex quo errat in iure.l.nunquàm.in prin.ff.de vſuca.quòd declara: vt plenè dictum fuit. ſuprà in l.Celſus.ſuper tex.in iiij.not.

SVMMARIVM.

1 *Titulo pro emptore quis poßit vſucapere?*
2 *Res non empta an & quomodo vſucapiatur?*
3 *Dominium rei non tranſit per emptionem, niſi pretio ſoluto.*

Titulus pro emptore. Rubricella.

1 HOc titulo vſucapit, † qui in veritate emit rem alienam bona fide: & bona fide recipit vel emit à furioſo, quem putabat ſanæ mentis.ff.e.l.ij.§.ſi à pupillo. ff.de vſucap.pignori.§.j.

Item ſi procurator vel ſeruus meus, cui mandaueram rem emere, perſuaſerit mihi, quòd emit, & ſic tradiderit, vſucapitur: vel pro ſoluto, vt dicunt quidam: vel pro emptore ſecundum Azo.vt titulo conueniat reſpõſio Affricani.ff.e.quod vulgo:& ſic ſimiliter erroneus titulus: dumtamen probabilis ſit, dat cauſam vſucapiendi.

In hac tamen vſucapione multa requiruntur: ſcilicet vtroq; tempore bona fides: vt not.ſuprà proxi. rubricella. item quòd emptio ſit pura non conditionalis. ff.eo.l.ij.§.ſi ſub cõditione, niſi fortè cõditio extiterit.nec enim ſufficit, quòd vſucapiens putet ipſam extitiſſe, cùm non extiterit, nam is ſimilis eſt ei, qui putat ſe emiſſe.ff.eo.l.ij.§.idem eſt.

Item requiritur ad illa, quòd eadem res quæ empta eſt, tradatur. nam ſi alia pro alia traderetur non vſucaperetur.ff.eod. l.ij.§.cum Stichum.

2 † Quandoque tamen vſucapitur res & ſi empta non ſit: vt no.ſupra eo.ver.item ſi procurator, item ſi fundum emi & ampliores fines poſſederim bona fide: totam ſimul vſucapiam: quia non ſingulas res: ſed totam vniuerſitatem poſſideo. ff.eo. l.j.§.ſed ſi fundus. Si verò ſcienter pars alterius fundi adiiceretur, non vſucaperetur mala fide impediente.ff.eod.qui fundum.§.j.

3 Item in emptione non tranſit dominium: niſi pretio ſoluto, vel alias ſatisfacto, aliàs tamen contrarium eſt: inſti. de rerum di.§.venditæ. vnde videtur, quòd non vſucapiatur, niſi de pretio fuerit ſatisfactum.

Itē in re immobili aduocato pro ſalario data exigitur ſcriptura C.de ſuffragio.l.vnica.alias non videtur, quòd vſucapi poſſit: quòd idem videtur dicendum in aliis caſibus, in quibus exigitur ſcriptura: vt no. ſuprà de fide inſtru.§.quid ſi inſtrumentum amiſſum.

SVMMARIVM.

1 *Titulus pro tranſacto quid operetur in vſucapione?*

a Titulus pro tranſacto. a Rubricella.

1 ISto titulo vſucapitur † res quæ relinquenti actionem, & recedenti à lite tranſactionis cauſa à non domino putante ſe dominum traditur: nec enim hoc titulo vſucapitur id, ſuper quo trāſigitur, id eſt, res de qua litigabatur: ſed id propter quod tranſigitur, id eſt, res propter quam à lite receditur: vt C.eo.cum ex cauſa.C.de tranſact.ſi pro fundo.& iunge ea quæ not.ſuprà de tranſact.§.quid ſit tranſactio.

ADDITIO.

a An titulus tranſactionis ſit ſufficiens ad præſcribēdum, vide latè in v.q.j.partis.iij.princip.ſuperioris tracta.col.iij.

SVMMARIVM.

1 *Titulus pro hærede an habeat locum ſuis hæredibus?*

2 *Iuſtus error ſeu probabilis titulum & cauſam dat præſcribendi. Bona teſtatoris viuentis an poſſint pro hærede vſucapi?*

3 *Extraneus alienam rem mala fide poſſidens, ſi hæredem inſtituat, qui non habeat conſcientiam rei alienæ: an talis res poſſit vſucapi pro hærede?*

4 *Vitiorum genera quæ ſint & quot?*

5 *Vſucapio pro hærede qualiter procedat?*

a Titulus pro hærede. a Rubricella.

1 HIc titulus in ſuis hæredibus † locum non habet. nam ſui non videntur habere titulum pluſquam pater, vt pote, cū etiam eo viuente rerum hæreditariarum quodammodo domini exiſtimentur. ff.e.l.ij.§.finū.C.eo.nihil pro hærede.ff.de lib.& poſth. in ſuis.& iunge ea quæ not.ī.de conſang.§.vſque ad quem gradum.verſi.& eſt ratio. Si autem pater incepiſſet aliquam rem pro hærede vſucapere: etiam ipſi filio proficere poſſet: vt patet in his quæ not.ſuprà eod.§.quæ ſunt neceſſaria.verſi.v.& verſi.fit autem continuatio. idem eſt ſi filius emancipatus fuerit inſtitutus: quamuis pater non poſſediſſet pro hærede: nec aliquo alio titulo, & in his duobus caſibus poteſt intelligi lex.ff.pro ſuo.l.penulti.§.penult.

Item non habet locũ hoc.niſi vbi quis verè eſt hæres:hinc eſt quòd ſi inſtitutus hæres non habet factionem teſtamenti: puta perſona indigna eſt,nec poteſt inſtitui,non vſucapit pro hærede.ff.eo.l.fi.Item ſi is,qui verè eſt hæres:alij quem putat cohæredẽ ſuum cum non ſit pro parte indiuiſa tradat rem, non procedit vſucapio,niſi fortè fiat ex cauſa tranſactionis:ſi vero tradat pro parte diuiſa procedit forſan vſucapio pro parte , quam vult trãsferre in cohæredem.licet non pro parte illa,quam putat eſſe cohæredis.ff.fami.erci.cum putarẽ.ff.de condi.ob ,cau. dat.l.iij.§.ſubtilius.nã cum de vſucapione quæritur verus titu-
2 lus denotatur.arg.C.eo.l.penult.† Veruntamen probabilis ſiue iuſtus error dat cauſam & titulum præſcribendi.nam ſi quis iuſtam cauſam habeat exiſtimandi ſe hæredem, vel bonorũ poſſeſſorem domino extitiſſe,fundũ pro hærede poſſidebit & vſucapit.ff.de vſuc.non ſolũ.§.quòd vulgo. Ergo nõ procedit vſucapio:niſi quis vere ſit hæres: vel ſaltẽ iuſte & probabiliter hoc putet:ſecus ſi quæratur vtrũ quis poſſit conueniri petitione hæreditatis:ibi enim ſufficit poſſidere pro hærede:& ſi non hęres, ſed prædo ſit.ff.de peti.hære.l.pro hærede.Item ex bonis teſtatoris viuentis nihil poteſt vſucapi pro hærede : ſed eo mortuo procedit vſucapio,quàmuis hominis viui ſint bona, quæ vſucapiuntur:ſic intellige.ff.eod.l.j.vbi dicit pro hærede viui hominis nihil vſucapi poteſt : & ſic poſſeſſor mortui rem fuiſſe exi-
3 ſtimauerit:quamuis credat ipſum teſtatorem mortuum eſſe.
† Sed quid ſi quis extraneus alienam rem mala fide poſſidẽs me hæredem inſtituit : & ego non habeo cõſcientiam rei alienæ:nunquid vſucapiam iſtam rem pro hærede. Quidam dicũt quòd ſic:ſi ex perſona mea volo incipere vſucapionem,ſecus ſi velim vti acceſſione temporis illius cui ſucceſſi.arg.C.de præſcript.long.tempo.l.j.ff.de acquir.poſ.l.Pomponius.

Hi etiam tali argumentantur : ego ſum hæres verè inſtitutus & bonæ fidei : nec eſt res vitioſa: ergo vſucapere poſſum.Ioan.& Azo contra.quia lex interpretatur hæredẽ ſuccedere in ſcientiam defuncti.C.de fruct.& lit.expen.l.ij.ff.de diuer & tempo. præſcri.cum hæres.& hæc opinio expreſſim cõprobatur.C.eo. l.ij.nam bona fides in initio exigitur:& illa ſufficit.xvj.q.iij.§. quæ ſunt neceſſaria.verſic.ſufficit autem.& ſi hoc eſt in vna & eadẽ perſona non ficta:vt ibi:ergo idem debet eſſe in vna eadẽ perſona ficta : puta, in defuncto & in hærede,qui duo fictione iuris eadem perſona intelliguntur:vt in auth.de iureiu.quod à moriente præſtatur.reſpon.j.collat.v.& arg.oppo.ſupra de tẽp.

ordi.c.literas.hoc etiam ſatis comprobatur à deſtructione conſequentis.ff.de pub.ſi ego.§.idem Iulianus.ibi ex ea cauſa partum me vſucapere &c.ergo vt ibi innuit: ex qua cauſa nō vſucapit quis partum apud ſe conceptum & editum: neque matrē ex illa vſucapione & ſi furtiua non ſit:ſed ibi hæres non vſucapit partum:ergo nec ex eadem cauſa vſucapiet matrē:& ſi non ſit furtiua : ſed tunc non obſtabit vitium rei,ſed tantum perſonæ.ſcilicet mala fides defuncti:vt ſi hæres non vſucapiet quaſi pœnes eum vitiū remaneat : ergo obeſt hæredi mala fides defuncti.ad idem,quia dicit lex,quòd vitium nō perſonale ſi purgatum ſit,non impedit vſucapi.ff.de vſuca.vbi.§.j.ergo à contrario ſenſu vitiū perſonale quamuis etiā purgatū ſit, impedit.

4 † De hac tamen materia ſic diſtingue.

Vitiorum alia ſunt rei:alia perſonæ.

Item ſucceſſorum alij iuris:alij ſpecialis.

Si quidem ſit vitium rei nō diſtinguo vtrum ſit generalis an ſpecialis ſucceſſor : quia in neutro caſu vſucapere poteſt.ff.de pu.ſinautem.§.hæc actio.& l.ſi ego.§.partus.

Et hæc vera ſunt,ſi vitiū rei interuenerit:vt puta res eſt furtiua:clandeſtina,vi poſſeſſa.

Idem eſt ſi res non ſit vitioſa:eſt tamen quaſi vitioſa:vt puta ſi res fiſci ſit.nam illa nullo tempore vſucapi poteſt:vt C.communia.de vſu.iampridem.& inſtit.de vſucap.§.res fiſci.

Vel ſi res pupilli ſit,vel data præſidi.contra legem Iuliam repe.vt ff.de acquir.re.do.bonæ fidei.

Sinautem ſit vitium perſonæ : tunc diſtingue vtrum ſit ſpecialis vel generalis ſucceſſor.

Vt ſi ſit generalis nunquàm poſſit vſucapere.vt ff.de pub.iudi.ſi ego.§.partus.& ff.de diuer.& tempo.præſcript.cū hæres.

Sinautem ſit ſpecialis ſucceſſor:refert an velit vti acceſſione ſui autoris,vel non.Si velit vti:& ſic tempora ſui autoris cū ſuis continuare,vtatur cum ſua cauſa, vt ff.de acquir.pol.cum lapides.§.j.& ij.§.vlti.alias incipit.l.Pomponius. Sin vero tempora continuare nolit nec velit vti acceſſione ſui autoris : ibi poteſt vſucapere:quamuis autor ſuus nō potuiſſet:vt ff.de pub.ſed & ſi res.§.in hac actione.& ff.de diuer.& tempo.præſcript.an vitium.& C.de præſcript.long.tempo.l.j.

Et hæc vera ſunt quantum ad publicianam vtendā , vel vſucapionem complendam:Verum quantum ad hoc,vt doli exceptio obſit ſucceſſori,ſeu obiici poſſit:diſtinguitur an habeat lucratiuam cauſam,vel etiam propè lucratiuam ſecundum ioannem : &

nem: & tunc obſit ſucceſſori dolus auctoris: an non habeat lucratiuam cauſam nec propè: vt puta emit: tunc enim non oberit ſibi dolus autoris ſui niſi acceſſione autoris ſui vti velit: tūc enim ei obeſſet ſecundum quòd hæc omnia diſtinguuntur. ff. de except. doli. apud Celſum. §. de actoris dolo. & §. ſi quis autē ex cauſa. & ſeq.

5 † Si quæras qualiter procedit hæc vſucapio: ſcilicet, pro hærede: reſpon. vbi defunctus poſſidebat aliquam rem alienam bona fide: ſed titulum non habebat: hic enim extraneus inſtitutus hæres cum hic titulum: ſcilicet pro hærede habeat rectè vſucapiet pro hærede: ſi putat rem ex hæreditate eſſe. ff. eo. l. penulti. dumtamen res non ſit vitioſa: alioquin contra, ſic intellige. C. eod. l. fina. Vel intelligitur in ſuis hæredibus: & accipe ſuū illum, non qui eſt in poteſtate, extraneum vero illum, qui non eſt in poteſtate quantuncunque alias ſit propinquus. vt C. de iure dot. cum quidam. §. ſimili modo. & de rei vxo. act. l. vnica. §. accedit. in fine.

ADDITIO.

An intellect. tit. C. pro hær. vide pulchrè Ang. in l. eum qui. §. in hac. ff. de pul. vbi ponit rationem ad l. nihil. C. eod. titu. quam limita vt per Alexan. in l. j. col. penul. C. qui admit. & in l. in ſuis. col. iiij. ff. de libe. & poſthu. vt procedat: quando filius venit tanquàm ſuus: alias ſecus. & dicit gloſ. in l. j. ff. pro hære. quòd præſcript. nunquam facit quem hæredem: qui non eſt. vnde dicit Bal. in l. j. col. vj. ver. quarto reuoco. C. quando non pet. per. quod etiam mille annorum poſſeſſio facit non verum hæredem illū qui nō eſt nec poſſet cōuenire debitores hæreditarios eo quod prætenderet ſe factum hæredem præſcriptione: refert Fel. in c. cauſam. col. iiij. verſi. modo in propoſito. & verſi. ſeq. de præſcri. vbi tradit an titulus putatiuus ſufficiat ad pręſcribendum bona hæreditaria ſiue hæreditatem: & concludit quòd ſic: reſpondendo ad id quod ſuprà dictum eſt. Et vltra eum eſt gloſ. not. in l. hæreditatem. in gloſ. magna. circa med. C. in quib. cau. ceſ. lon. tempo. pręſcrip. Et dixi ſuprà in repet. l. Celſus. colum. tertia. in ſecunda amplia. vbi adduxi vnum conſilium Paul. Ca. ibi dictis adde prædictum locum Feli.

SVMMARIVM.

1 *Titulo pro donato quis & qualis poſsit vſucapere?*

2 *Donatio inter virum & vxorem quo caſu non teneat?*

Error iuris non prodeſt in Vſucapione.

3 *Manumiſsio illa, Vbi quis cœpit ſeruum Vſucapere pro donato & antè Vſucapionem completam ſeruum manumiſit an Valeat?*

4 *Donatio rei alienæ quo caſu teneat?*

5 *Aliena res donari nō poteſt quo ad hoc Vt ſtatim dominium tranſferatur: nec Valet talis donatio in præiudicium Veri domini facta.*

Titulus pro donato. Rubricella.

1 HVjuſmodi titulo † vſucapit cui donata eſt res à non domino, & tradita eſt, nec ſufficit opinari. immo donatum eſſe oportet bona fide. C. eod. l. vlti. & quod donatio de iure teneat. nam & ſi pater filiofami. donauerit: poſtea decedat filius non vſucapit pro donato. quia donatio non valuit ratione patriæ poteſtatis. ff. eod. l. prima. reſpon. primo. & §. primo. ff. pro hærede. l. ſecunda. §. filium.

Sed ſi poſt donationem filium exhæredauerit: & filius hoc ratum habuerit ab eo tempore quo incœpit ratam habere donationem, vſucapio procedet. ff. eod. ſi pater. ſed & ſi hæres ratam non habeat donationem, & ſi non pro donato ſaltem quaſi pro legato ſecundum Azo. Vel ſaltem pro ſuo vt apparet in his quæ not. infrà in rub. titu. pro ſuo. verſicu. item titulus iſte vſucapiet donatione tacitè confirmata. quòd dic vt not. infrà de dona. inter vir. & vxo. ſub rubrica de dona. ſimplicibus. § qualiter inutiles. & ſtatim ſequitur.

2 † Item donatio inter virum & vxorem facta non tenet. ſi tamen rem alienam dedit vir vxori putanti donationem valere, ex cuius donatione nō ſit factus pauperior: vxor vſucapiet pro donato. ff. eod. ſi vir & vxori. ff. de dona. inter virum & vxorem. Sed & ſi conſtante: niſi forte tantum vſucapione completa fiat diuortium. ff. eod. l. j. §. item ſi vir.

Sed numquid eſt hic error iuris, qui non prodeſt in vſucapione: vt not. ſuprà eod. ſub rubr. de vſucap. §. quæ ſint neceſſaria. in verſicu. iuris autem ignorantia. Ad hoc dic quòd ſpeciale eſt in hoc caſu, quod error iuris proſit, cum nec aliter haberet bonā fidem. credit enim quòd vir ſit dominus: & ſic errat in facto. & quod poſſit donare, ſic errat in iure: & ideo cū ſit error mixtus, non nocet error iuris. ar. de do. inter vir. & vxo. ſi ſponſus. §. generaliter. Poteſt etiā hic reddi ratio ſpecialitatis hæc: quia do. inter vi. & vxo. generaliter ꝓhibita eſt, in caſibus tamē admittitur: &

ſic

iſte eſt vnus de illis caſibus, quia non ſit vir pauperior. & hoc eſt ꝙ dicit lex prædicta.ſi vir vxori litera quã quidã libri habẽt in ſi.quæ talis eſt quia ea donatio demum reuocatur, ex qua is qui donat eſt pauperior, ſi occaſione rei remaneret: & qui accepit locupletior: ſit autẽ pauperior ſi occaſione rei remaneret obligatus, puta, commodanti vel deponenti, quod tamen ignorabat, puta, habeat aliam rem huic ſimilem, credidit dare ſuam, & dedit commodatam, & hoc caſu non vſucapiet.ff.eo. l.j.§.item ſi vir.

3 † Vbi autem aliquis cœpit ſeruum vſucapere pro donato, & ante vſucapionem completam ſeruum manumiſit, nõ valet manumiſſio: ſed poſſeſſionem amiſit, & per conſequens vſucapio.ff.eo.qui pro donato.

Sed & ſi is qui alienam rem dedit pœniteat: & etiam rem in iudicio vẽdicet.nihilominus vſucapio currit.ff.e.ſi is qui alienam. Quòd ſi venditio cauſa dona. facta ſit non pro emptore, ſed pro donato res vſucapietur.ff.eo.l.ſi.

4 † Igitur ex præmiſſis apparet donationem rei alienæ tenere quantum ad hoc, vt vſucapiendi iuſtus titulus transferatur: Nec obſt.ff.de donat.in edibus.in ſi.vbi dicit donari nõ poteſt, niſi quod eius ſit, cui donatur: quia exponi debet, niſi quod ſit: id eſt, niſi agat quod eius ſit, cui donatur: vel quod ad propoſitum donantis ff.de publiciana.quæcunque.§.j.in fin.alioquin locum hæc vſucapio non haberet.ſecundum Azo.

5 † Vel ſic aliena res donari non poteſt quo ad hoc, vt ſtatim dominium trãſferatur, nec enim valet in præiudicium domini veri facta.C.eo.l.ij.quia quod quis nõ habet transferre non poteſt.C.de dona.ſi filius.j.q.vij.Diabolum infra de iurepatro. quod autem conſul.ad ſi.vel quo ad hoc, vt quis ſe de euictione obliget, ex quo bona ſide ſit.ff.de edil.edic.ad res donatas. & ſic intelligas.d.l.edibus.ſed bene poteſt donari, quo ad hoc, vt vſucapiatur. ſicut ſuprà plenius cõprobatum.& infra de donat.apoſtolicę.reſpon.j.ad ſi.& infra de iurepa.cura.& C.e.l.j.

SVMMARIVM.

1 *Titulo pro derelicto quæ res & qualiter vſucapi poſſit?*
2 *Emens rem ab illo qui cœpit poſſidere: quo titulo eam vſucapiat?*
3 *Res partẽ habere pro derelicto no poteſt cuius cõſortium domimus eſt.*

Titulus pro derelicto. a Rubricella.

Titulo iſto † vſucapitur res mea ab alio, qui credebatur dominus, poſſeſſa: & ab eodem pro derelicto habita ab illo,

illo, qui credebat illum dominum:& credens rem pro derelicto habitam ipſam poſſidere incœpit: quamuis ignoret à quo derelicta ſit.ff.eo.ad quod pro derelicto:ſed ſi non habetur pro derelicto: & ſic falſum eſt quòd credebat illum dominũ, vſucapio non procedit.ff.eo.nemo poteſt.vnde nec merces ex naue iactatæ hoc titulo vſucapiuntur.ff.eod.l.penulti.licet fortè pro ſuo vſucaperentur:vt ff.pro ſuo.l.ij.

2 † Vbi verò quis emit eandem rem ab illo,qui eã cœpit poſſidere:non pro derelicto:ſed pro emptore vſucapit ipſam,ſicut & ſi eandem emiſſet à marito,cui vxor ipſam donauerat.ff.eo. l.ſi id quod.reſponſ.j. nam quaſi me volente,qui dominus ſum: & rẽ pro derelicto habeo,id fieri videtur, vt ibi dicit.res enim pro derelicto habita quaſi donata videtur.ff.de ſtipulat.ſeruo. quòd ſeruus.ff.de euic.l.vltim.quod ſi ego dominus rem propriam pro derelicto habeã non vſucapitur:ſed occupanti conceditur,qui ſtatim ex quo rem occupauerit dominus efficitur. ff.eo.l.j.& l.ſi id quod.§.id quod quis.ff.de acqui.rerum domi. qua ratione.§.hoc amplius.inſti.de rerum diui.§.vlti.quamuis etiam ego rei propriæ pro derelicto habitę quàm cito,pro derelicto habeo ſtatim dominus eſſe deſinam: tamẽ nemini acquiritur,nec poſſeſſione apprehenſa.ff.eod.l.ij.

3 † Nec poſſum rei partem habere pro derelicto, cuius inſolidum dominus ſum:licet hoc poſſem ſi pro parte tantũ quam pro derelicto habeo dominus exiſtam.ff.eod.an pars.

ADDITIO.

a Adde text.in l.falſus.§.qui alienum.ff.de fur.& not.per Barto.l.in l.rem quæ nobis.ff.de acqui.poſ.

SVMMARIVM.

1 *Titulo pro legato quis poſsit vſucapere?*

2 *Titulo pro legato non poteſt vſucapere niſi is, cum quo teſtamenti factio eſt.*

3 *Titulus quilibet an iuſto errore interueniente præbeat iuſtam cauſam vſucapiendi?*

Titulus pro legato. Rubricella.

1 TItulo hoc † vſucapit is cui res aliena bona fide legata eſt,& nulliter. ff. eod. l.j. & l. alius pro legato.l.ij.in princip.nec ſufficit opinari:imo neceſſe eſt, quòd in veritate legata ſit:licet non iure:& quamuis legatum ademptum fuerit nihilominus vſucapio currit.vt ff.eo.l.ij.& l.vlti.

Quòd

VNIVERSITARIA

Quòd intelligas quandocunque error probabilis excuſat vſucapientem, puta, credit teſtamentum valere: non errando in iure: ſed in facto, puta: quia credit teſtatorem ſanæ mentis eſſe, cùm furioſus ſit, vel ignorans legatum codicillis ademptum adeſſe. Idem eſt ſi in nomine probabiliter erretur: puta, legauit quis Titio: cum duo ſint Titij: & quilibet de ſe ſenſit, cum tamen de illo non ſenſiſſet teſtator. ff. eo. pro legato. j.

Idem ſi vſucapiens putat mortuum teſtatorem: quamuis in veritate viuat, dúmodo legati nomine res tractata fuerit: vel etiam legatarius ſine vitio poſſeſſionem rei legatæ adeptus ſit. ff. eo. ea res. & l. ſeq. & l. penulti.

2 † Sed nec poteſt vſucapere hoc titulo niſi is, cum quo teſtamenti factio eſt. ff. eo. nemo poteſt.

Patet ex præmiſſis, quòd titulus putatiuus, & ſi verus nõ ſit, dumtamen probabilis error excuſet, dat iuſtam cauſam vſucapiendi: vt not. ſuprà eo. verſic. quòd intelligas. & ſequenti. & in ſuperioribus rubricellis.

Nunquid ergo idem eſt, vbicunque probabilis error excuſet? Dixit Azo quòd non: quia regula eſt, quòd ſine vero titulo non procedit vſucapio: vt not. ſuprà §. quę ſunt neceſſaria: verſ. ſexto. cui ſtare vult exceptis caſibus ſupradictis: & ſi qui ſimiles in lege ſcripti reperiantur: qui cum ſpeciales ſint: non ſunt trahendi ad conſequẽtiam. ff. de reg. iur. quæ propter, & l. contra. † Martinus & alij quidá dicunt hoc ad quemlibet titulum vbicunque iuſtus error interuenerit extendendũ: quod verius puto quantum ad hoc, vt inde factum illius, qui allegatur ſaltem computat, titulus pro ſuo: vt apparet in his quæ not. infrà rubricella titulo pro ſuo. ver. item titulus iſte: quia ſemper debet eſſe probabilis ignorantia excuſata. ff. pro ſuo. l. ſi. ff. de iur. & fac. igno. plurimum. & l. regula. ſuprà de or. ab epiſcopo qui reſi. §. epiſcopa. c. ij. infrà de cle. excommuni. apoſtolicæ. & vbi eadem ratio idem ius. infrà de conſangui. & affi. tua. C. de lib. præte. vel exhæreda. l. j. quis enim poſſet in omnibus ſupradictis caſibus, & in alijs in iure expreſſis ſpecialitatis reddere rationem? Et hoc maximè ſecũdum iura canonica locum habet: quia aut fit alienatio in caſu conceſſo: & iuſte: & tunc non eſt neceſſaria vſucapio, aut minus iuſte: & in hoc caſu neceſſe eſt intelligi iura canonica de præſcriptione tractantia: alioquin ſuperflua eſſent & fruſtra occuparentur membranæ. xix. q. iij. ſi Romanorum. ad hoc not. infrà. eo. rubricella de præſcri. rerum immobil. §. quæ exigantur. ſub §. hoc quo ad res. verſic. circa

corpo

corporalia vero.

Nec ob.regula ſupradicta: Quia quòd dicitur.C.pro hærede.l.vltim.vſucapio non præcedente vero titulo non procedit; ſubaudi, vel putatiuo errore facti probabili comprobante: & quod ibi dicit, intentio, ſubaudi, craſſa, ſupina, erronea, non probabilis, vel quando res eſt vitioſa, vel quando ſui hæredes & legitimi volunt vſucapere pro hærede, quod eſſe non poteſt. vt not.ſuprà.eo.in rubrica titulo pro hærede.

SVMMARIVM.

1 *Titulus pro dote locum habet vbi res aliena bona fide in dotem datur.*

2 *Res in dotem datæ ſi ſint inæſtimatæ quo titulo vſucapiantur?*

3 *Res in dotem datæ ſi ſint æſtimatæ an poſſint ante nuptias vſucapi.*

Titulus pro dote. Rubricella.

1 LOcum habet hic titulus † quando res aliena bona fide in dotem datur. vnde & ſi duę filiæ patri hæredes extiterint, & res alienas quas pater bona fide poſſidebat in dotem dederint: & ſic à maritis vſucapiantur, ſoluto matrimonio ipſas inter ſe diuident. ff.eo.l.vlti. Tamen circa hanc materiam ſic diſtingue. Cum res in dotē dantur aut æſtimatæ aut inæſtimatæ.

2 † Item ſi inæſtimatæ aut eo animo vt ſtatim fiant accipientis: quod ſemper in dubio præſumendū eſt: vt ff.de iur.dotium. dotis fructus.in fin.& l.ſeq. aut non eo animo, ſi eo animo ante nupt. habet locum titulus pro ſuo: poſt nuptias vero pro dote: vt ff.eo.l.j.hoc ſi de iure & de facto tenuit matrimonium. nam ſi de facto tantū habet locū pro ſuo. vt ff.de iure do. Proculus.

Alij dicunt: quod ſi iuſtus error interuenerit in matrimonio habet locum pro dote.

3 † Si vero res æſtimatæ dētur, dicūt quidam quòd ante nuptias non vſucapiuntur. arg. ff.eod.l.ij. ſecutis nuptiis, vſucapiuntur pro emptore: quia æſtimatio ſimilis eſt emptioni. ff.pro emptore.l.j.& l.litis.

Rogerius vero diſtinguit vbi etiam ęſtimatæ dantur, verum eo animo dentur vt ſtatim fiant accipientis: & tunc ante nuptias vſucapiantur pro ſuo: ſecutis vero nuptiis pro emptore: vt ſuprà dictum eſt.

Aut eo animo vt fiant accipientis ſecutis demum nuptiis; & tunc ante nuptias non vſucapiuntur: vt ff.eo.l.ſecunda, & ff. pro ſuo.l.prima.

Nec obſt.ſi dicas æſtimationem tacitam conditionem habere, hanc : ſcilicet ſi matrimonium ſecutum fuerit:quia talis conditio non facit æſtimationem cõditionalem.arg.ff.de condit.& demon.conditiones extrinſecas.

Alij dicunt:quòd æſtimatio habet tacitam prædictam conditionem.vt ff.de iure dotium.plurimumque.§.ſi ante.& ideo ante nuptias vſucapi non poteſt.tamen cum conditione impendenti ſic:vt ff.pro emptore.l.ſi ſuper condi.ſecundum Bo.

SVMMARIVM.

1 *Verba pro ſuo quot modis accipiantur?*
2 *Titulus pro ſuo quomodo dicatur generalis quo ad alios titulos?*
3 *Traditione rei facta cum bona fide an obſtet falſa cauſa?*
4 *Titulus pro ſuo quæ res & qua iter poſſideri poſſint?*
5 *Natura pronominum correlatiuorum meus, tuus, ſuus, noſter, & veſter.*
6 *Titulus pro ſuo nunquam dat cauſam præſcribendi, niſi aliquis ſuperiorum prætendatur.*
7 *Poſſidens ex conducto quamuis corporaliter teneat, non tamen ſibi, ſed domino rei intelligitur poſſidere.*
8 *Effectus vſucapionis quis ſit?*

Titulus pro ſuo a Rubricella.

1 AD euidentiam huius tituli notare debes : † hoc quòd dico pro ſuo, duobus modis accipitur.ſcilicet:vere & ſimilitudinarie: Vere ſumitur cum dicitur pro ſuo ad differentiam eius quod alienum eſt. Vnde verus dominus rem propriam, & quam ſcit ſuam eſſe, nec erat pro ſuo poſſidet.ſic põt intelligi. ff.e.l.ij.Et dicitur hoc ad differentiam creditoris vel commodatarij qui non pro ſuo poſſidet : & ſic hoc quod dico pro ſuo non eſt titulus vſucapiendi : alioquin quilibet vſucaperet rem ſuam propriam.

Similitudinarie accipitur quando ponitur pro titulo , puta, cum is qui poſſidet credit ſe dominũ eſſe ex aliqua iuſta cauſa cum non ſit:& hoc habet fieri duobus modis.ſcilicet communiter & ſpecialiter. Communiter accipitur quando concurrit cum alio titulo, vt ſtatim exẽplificatur in.l.j.co.ver.titulus iſte generalis eſt. Specialiter accipitur quando cõpetit alio quolibet titulo deficiente:vt not.infra eod.versicu. Item titulus iſte. & verſi. † Debes ergo ſcire ꝙ titulus iſte generalis eſt ad alios titulos ſupradictos:nã & qui pro emptore, & qui pro donato. & ſic de alijs poſſidet dummodo ſe credat dominũ & pro ſuo

poſſi

poſſidet & vſucapit ſiue emptum vel donatum ſit.ff.eo. l.j.ſine non.ff.de vſucap.Celſus.dummodo probabilis error excuſet.

Sed & ex quacunq; cauſa credat quis ſe dominū & ſibi vel patri ſuo traditum fuiſſe,pro ſuo vſucapiet. ff.e.l.vlt.ff.pro dote.l.j.ver.ante nuptias.auth.ſed & id quod ex hęreditate ad me peruenit vſucapiā.nam vſucapio pro ſuo procedit in his rebus, quæ aliena in bonis patris inueniantur. ff.eo. ſi ancillam.§.pe.

3 †Nec obeſt falſa cauſa dūmodo traditio facta ſit.ff.eodem. ſi ancilla.§.fi.& dummodo bonam fidem habeamus, alioqui contra.ff.eo.hominem.

Inde eſt quod ſi ancillam furtiuā bona fide emero, partum eius titulo pro ſuo vſucapio, etiam ſi ante completam vſuca. ancillam furtiuam eſſe ſciuero: dūtamen eius dominum certificauero,ſi poſſum.ſi non poſſum, excuſatus ſum.ſed ſi poſſum & non certifico, clam videor poſſidere:& ſic poſſidere titulo pro ſuo,clam non poſſum,propter malam fidem per conſequens nec vſucapere.ff.eo.ſi ancillam.

4 † Hoc titulo poſsidētur omnia,quæ mari terra:cœloque capimus:aut quæ alluuione fluminum noſtra fiunt:& quæ ex rebus alieno nomine poſſeſsis id eſt ex quibus alium autorē habemus ſic.ff.de his quæ not.infa.furti.§.ſi quæ nata ſunt poſsidemus: veluti partum ancillę hæreditariæ vel vēditæ ſimiliter fructus rei venditæ vel donatæ: ad quem cum non extendatur titulus ſpecialis,quia qui vendit rē vel donauit non vendit vel donauit ſpecialiter fructus futuros, neceſſe eſt ad hunc titulū recurrere generalem,vt omnia hæc probantur.ff.eo.l.ij.

5 † Et not.quòd is qui pro ſuo vſucepit: & ſi per plures nō ſit, poteſt dicere,pro meo vſucepi: & ſi per plures ſunt poſſum dicere,pro noſtro:vt ſubtiliter probatur.ff.eod.eſt ſpecies ibi pro ſuo.& ibi pro noſtro.& bene poteſt dicere titulo, qui dicit pro ſuo poſſideo:vel vſucepi. vt probatur.ff.eod.l.prima.& ibi pro emptore pro ſuo poſſideo.&c.

Poteſt dici quod ibi loquitur Vlpianus magiſtraliter, Paulus vero l.ſeq.propriè:nam ſi rem meam dicam ſuam,impropriè loquor cum eadem res non poſſit eſſe duorum dominorum inſolidum.ff.commodati.ſi vt certo.§.ſi duobus vehiculum. nam meus,& tuus,& ſuus,noſter,& veſter,correlatiua ſunt:quorum hæc eſt natura: quod vnum non eſt reliquum.vt ff.de rerū permu.l.j.ergo propriè loquendo ſicut ille pro ſuo poſſidet: ſic & tu pro tuo poſſides:ſic & ego pro meo poſſideo.

Hic igitur titulus ſicut videtur petitionem hæreditatis non excludet

excludet : niſi aliqua alia iuſta cauſa & vera prætendatur.arg. ff.de petitio.hæred.pro hærede.alias quilibet poſſet dicere pro meo poſſideo.& ſic nunquam magis hęc actio locum haberet.

6 Item titulus iſte nunquàm dat cauſam præſcribendi, niſi aliquis ſuperiorum prætédatur.ff.de vſucap.Celſus, vel aliqua alia iuſta cauſa pone occupationis:puta, inuenit quis margaritam alienam ad littus maris : quam credit in nullius bonis eſſe, vel alluuionis vel acceſſionis ad rem emptam, vel donatam.ff.eo.l.ij.& l ſi ancillam.reſpon.j. Vel ſtipulationis.ff.eod. hominem:Vel diuiſionis rerum hęreditariarum à parte factæ: & ſic vicem emptionis obtinet.C.communia vtriuſq; iudi. l.j. ſic intellige.ff.eo.ſi ancillam.§.ſi pater.alias contradiceret illi. l.ff.pro dona.l.j.§.ſi pater. Poſſet tamen dici quòd l. ſcilicet in proxi. §. ſi pater. & ſi deſiciat titulus pro donato. habet locum titulus pro ſuo:vt in l.ſi ancillam.ergo ſi ex cauſa diuiſionis ad alterum fratrem perueniat res aliqua vſucapio locum habet: vel ex cauſa ſucceſſionis,vel cuiuſlibet alterius.ff.eod.l.vlt.& ſic titulus iſte in omnibus iuſtis cauſis poſſeſſionis, per quas conſueuit acquiri dominium deficientibus aliis ſpecialibus titulis,locum habet:ſed bene iuſto titulo ſiue cauſa:ſolus temporis curſus non ſufficit.C.de præſcri.long. tép.nec petentem. & l.præce.aliàs quilibet & malęfidei poſſeſſor & ſine titulo vſucaperet dicens:ego credebam rem meam eſſe,ſic vſucepi pro meo:quod eſſet abſurdum.arg inſti.vi bo.rap.§.ſed nedum tamen.& ſupra,de reſcrip. nonnulli:.infrà.de accu. qualiter primò.

Illud autem ſciendum eſt:quòd qui ex conducto poſſidet: quamuis corporaliter teneat : non tamen ſibi ſed domino rei intelligitur poſſidere. ſuprà de reſtitu.ſpol.cùm veniſſent.ergo nec pro ſuo vſucapiet.C.communia:dę vſucap.l.j.

Item ſi non fide bona non procedit vſucapio.C.communia. de vſucap.l.ſi.

Nec res vitioſa, vel quaſi vſucapitur.C.communia.de vſuca.l.penul.

Nec rem propriã vſucapere poſſumus : quia quòd noſtrum eſt nequit iterum noſtrum fieri, niſi deſinat eſſe noſtrum. ff.de acquir.poſſeſ.poſſiden.§.ex pluribus. inſtit.de act.§ ſic itaque diſcreuis. ſuprà de fide inſtrumen. :inter di.§.inſtrumen. verſic. cæterum.in fi.vnde hæc duo propones ſcilicet,rem tuam eſſe, & vſucepiſſe, ſeipſum videtur excludere.vt infra eo.veniens. §.fin.

Quod eſt ergo dictum, vſucepit pro ſuo,hoc quia tanquàm

ſuum quia hoc credebat legitimo tempore re ſibi tradita & ex iuſta cauſa & probabili, quáuis falſa poſſedit, & ſic vſucœpit.

Sed & poteſt dici iuſtus titulus pro iudicato: res enim iudicata ſpacio x. dierum vſucapitur. quòd dic vt not. infrà de ſen. & re iudi. §. quot ſint. verſi. quo ad temporalia. & ſequen.

8 Quid ſit eius effectus? † Et quidem vſucapionis effectus in rebus mobilibus & ſe mouentibus is eſt ſecundum omnes vt rei vſucœptæ directum dominium acquiratur. C. de pact. traditionibus. ff. de vſuca. l. j. & iij. ff. pro ſuo. l. fi. ff. de pig. l. j. §. cum prædium. in rebus verò immobilibus diſſenſio eſt: vt not. infrà eo. ſub rubri. proxi. ſeq. §. quis ſit eius effectus.

Ex quo plenè expediuimus tractatum præſcriptionis, ſiue vſucapionis circa res mobiles & ſe mouentes: in quo etiam aliqua interſeruimus ad res immobiles pertinentia: videamus de præſcriptione rerum immobilium, interſerentes etiam aliqua ad res mobiles vel etiam incorporales pertinentia: & ſic apponamus rubricam.

ADDITIO.

a Ad materiam tituli pro ſuo: vide quæ dixi in tractatu in j. parte. iij. prin. in xij. q. & in repet. l. Celſus. col. xiiij. in prin. item not. quòd licet quis probet per teſtes quòd poſſidet aliquam rem pro ſua & tanquàm ſuam per talem probationem non reſultat probatio alicuius dominij vel tituli ſecundum Bar. in l. j. circa fin. ff. pro ſuo. & ſequitur Alex. conſil. lxxxix. col. ij. circa medi. v. volu.

De præſcriptione rerum immobilium. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Præſcriptio multipliciter diffinitur.*
2 *Species præſcriptionis quot ſint?*
3 *Appellari poteſt infrà x dies in præſcriptione decem dierum: & ſententia arbitri contradici.*
4 *Quæſtio mota iudici poſt depoſitum officium infrà quantum tempus ſit terminanda?*
5 *Creditor ſi ſcripſit ſibi ſolutum eſſe, & velit contrarium dicere, an & infra quòd tempus audiendus ſit?*
6 *Bonorum poſſeſſionem petenti quantum tempus ad hoc ſit concedendum?*

7 Præ

7 Præſcriptionum perpetuarum ſpecies quot ſint?
8 Præſcriptio longi temporis quæ requirat?
9 Sine titulo non currit longi temporis præſcriptio.
10 In præſcriptione longi temporis neceſſaria eſt continuatio temporis?
11 Præſcriptio longi temporis qua de cauſa ceſſare dicatur?
12 Longiſsima præſcriptio quibus caſibus ceſſat?
13 Tempora interruptionem præcedentia an proſint præſcribenti?
14 Peccata ſunt tanto grauiora, quanto diutius animam detinent alligatam.
15 Eccleſia an poſsit ratione peccati leges corrigere, aut cauſas audire & diffinire?
16 Bonã fidem habens an cum ſcientia rei alienæ poſsit præſcribere?
17 Peccatum non dimittitur niſi reſtituatur ablatum.
18 Rem alienam donare ius eſt principis.
19 Præſcriptionis priuilegium non debet reportare ex eo, ex quo puniri debeat.
20 Peccatum alicui actui annexum ipſum actum impedire cenſetur.
21 Imperator an poſsit rem eccleſiæ donare, aut in præiudicium illius conſtitutionem facere.
22 Imperator qua ratione poſsit rem alienam donare?
23 Præſcriptio cum mala fide quo caſu valeat?
24 Res laicorum quo pacto præſcribantur?
25 Res laicorum debent continue, & vſque ad legitimum tempus completum poſsideri ad hoc vt præſcribantur?
26 Eccleſia quanto tempore præſcribat contra laicum? & nume. ſequenti.
28 Contra Romanam eccleſiam an & quanto tempore præſcribatur?
29 Triplici ratione titulus requiritur in præſcriptione rerum eccleſiaſticarum.
30 Inueniens aliquid nec reſtituens furtum committit, vel rapinam.
31 Res aliqua duabus ex cauſis non poteſt inſolidum acquiri.
32 Donatio epiſcopi ſine conſenſu capituli an plenum ius transferat?
33 Bona fides cum præſcriptione xxx. an. an ſufficiat ad poſsidendum res temporales laicorum, vel patrimoniales clericorum ſine titulo.
34 Subditus laici facilius præſcribitur quam ſubditus prælati.
35 Res laicorum facilius alienantur quam eccleſiarum.
36 Titulum probare qualiter quis non teneatur?
37 Quæ res præſcribi poſsint?
38 Iura canonica non habent actionem in perſonalibus ſed tantum in

realibus locum habent.

39 *Eccleſia vacante an currat eius præſcriptio.*

40 *Tempora quibus caſibus de præſcriptione ſubducantur de medio?*

41 *Præſcriptio non currit debitori niſi aduueniente die, vel conditione exiſtente.*

42 *Præſcriptio non currit vbi agi non poteſt.*

43 *Actio confeſſoria aut negatoria quæ ſit? & num. ſeq.*

45 *Fragilitas ſexus, vel fauor militiæ vel abſentia an proſint quo minus non currat præſcriptio?*

46 *Actiones quæ & an tempore tollantur?*

47 *Admitti non debet in electione niſi qui ius habeat.*

48 *In actione famil.erciſ.an currat præſcriptio?*

49 *Actio pignoratitia quanto tempore tollatur?*

50 *Præſcriptio quot modis interrumpatur?*

51 *Per litis conteſt.ipſo iure interrumpitur præſcriptio.*

52 *Solutione eius quod debetur tollitur obligatio.*

53 *Præſcribens aliquam rem bona fide xxx. an. an habeat vtilem rei vendica.contra quemlibet poſſeſſorem?*

54 *Mobilia faciliùs mutantur quàm immobilia.*

55 *Per præſcriptionem acquiritur exceptio quæ omnem exceptionem excludit.*

56 *Cui datur actio multofortius exceptio.*

57 *Natura vſucapionis quæ ſit?*

HIc videndum eſt, Quid ſit præſcriptio. Quot ſint eius ſpecies. Quæ exigantur in præſcriptione. Quæ res præſcribi poſſunt. Quibus modis interrumpitur præſcriptio. Quis ſit eius effectus.

1 Quid ſit præſcriptio? † Et quidem ius quoddam ex tempore cauſam trahens, id eſt, firmitatem capiens ſecundum Da.

Alij dicunt: quòd præſcriptio eſt ex tẽpore cauſam trahẽs.

Tu dic: præſcriptio eſt exceptio ius quoddam ex tempore continuæ poſſeſſionis rerum immobilium. aliquando dominij vtilis: aliquando actionis vtilis: aliquando legitimæ exceptionis cauſam tribuens. xvj.q.iij.§.poteſt.C.de præſcript.xxx.ann. ſi quis emptionis. infrà eod.c.j.& per totum. & in his quæ not. infrà eo.§.fin.plenius apparebit.

2 Quot ſint eius ſpecies? † In primis ſcire debes: quòd exceptio quæ circa iudicia plerunque opponitur, & ſi dilatoria ſit aliquoties abuſiuè vocatur præſcriptio: ſic.C.de teſti.nullum. C.de excep.l.fin.

Præſcriptionum tamen de quibus ſpecialiter tractare intendimus duæ ſunt ſpecies. omnis enim præſcriptio aut temporalis eſt, aut perpetua.

Temporalium præſcriptionum.

Alia eſt vnius horæ: vt ſi clericus deficiat vna hora, quòd non interſit diuinis: vt ar.xij.diſt.c. quod tamen qualiter intelligatur no.infrà de cle.non reſi. Vel quando illud apud acta lata ſententia appellandum eſt.ff.de appel.l.j.§.fi.& not.infrà de appel.§.qualiter. ſub. §. vbi verò. Alia vnius diei. nam eo die duntaxat quo iudex tulit ſententiam: ſi quidem defuerit circa fructus acceſsiones vel expenſas ſupplere poteſt. ff. de re iud. Paul. Alia duorum dierum ſcilicet olim in cauſa propria. Alia trium dierum olim in aliena cauſa.ij.q.vj.§.biduum. Item circa reuocationem erroris aduocati.C.de errore aduocato. l.iij. & ſi iudex recuſetur ſecundum legem antiquam. C. de iud. cum ſpecialis. & ſi quis iuſſit exire religioſum poſt pubertatem in religione completam.infrà de regularibus.ad noſtram. Alia quatuor dierũ in examinatione clericorum ordinandorũ. xxiiij.diſt.quando.ſed certè ibi non loquitur de præſcriptione. Alia quinque dierum. infra quos olim debebant peti apoſtoli. ij.q.vj.ab eo. hodie verò intra xxx.C.de appel.quoniam. Item inuenitur præſcriptio quatuor vel quinque dierum. ff. ſi quis cautio. & ſi poſt res. Alia ſex dierum quibus ſcilicet operari permittitur: ſed ſeptima ceſſandum eſt. ſuprà de fer.cap.j.& ij. Alia ſeptem dierum: vt qui cadauer tetigerit, ſeptem diebus immundus erit. de conſecr.diſtinct.iiij.nequaquàm. Alia octo dierum, quibus feſtum dedicationis eccleſiæ celebratur. de conſecr.diſtin.j.ſolennitates. & idem intelligas in omni feſto habente ſolennes octauas.ſuprà de fer.capellanus. Alia eſt nouem dierum à morte defuncti numerandorum, infra quos hæres non poterit conueniri. C. de ſepul. vio. l. fin. & authen. ibi ſigna.

¶ Alia x.dierum infra quos hodie appellandum eſt. ij. q. vj. anteriorum. Vel ſententiæ arbitri contradicendum. C.de arbi. l.ne.& in cõſtitutione pec.ff.de con.pecu.promiſſor Stichi.§.j. Item in alio caſu iij.q.iij.authen.quod fieri. Alia.vij. alia xiiij. [illegible] alia xviij.alia xix.dierum. vt v.qu.ij. præſenti. alia xv. dierum. vltra quos non detinetur teſtis inuitus. C.de teſtibus. [illegible]do. Alia xx. dierum qui dantur ad deliberandum. iij.q. [illegible]tur.aliquando plus, aliquando minus: vt no.ſuprà de [illegible].§.quot ſint dilationum ſpecies.ver.aliæ debitoriæ.

4 † Item quæſtio mota iudici poſt depoſitum officiū infrà xx. dies terminanda eſt, quamuis teneatur expectare. per l. vt. C. vt omnes tam ciuilis quàm mil. iudices. l. vnica. §. fina. reſpon. j. in auth. vt iu. ſine quoquo ſuffra. glo. §. neceſſitatem. col. ij. in auth. de collatoribus. §. fina. col. ix. Item habes præſcriptionem xx. dierum. infrà de cri. fal. dura. §. fina. & de cleri. excom. mi. illud. Alia xx dierum. nā ſi per tres hebdomadas preſbyter ab eccleſia ſua defuerit, remouendus eſt. xvij. q. j. ſi quis in clero. Alia xxix. dierum, qui dantur antequàm exequatur infrà quos, niſi occurrerit epiſcopus accuſatus ſuſpenditur. iiij. quæſtio. quinta quiſquis.

5 † Alia triginta dierum qui dantur antequam exequatur ſententia lata a principe ſuper animaduerſione. xj. q. iij. cum apud. Item ſi creditor ſcripſit ſibi ſolutum eſſe, & velit contrariū dicere infrà xxx. dies tantum auditur. C. de non nume. pec. in contractibus. Item apoſtoli infrà xxx. dies petendi ſunt: vt infrà de appel. §. ſi autem. ſub §. vbi vero. verſic. iudex autem. Item pœna commiſſi pupillo remittetur ſi infrà xxx. dies ſoluerit fiſco. ff. de publi. vectigal. Imperator. Alia xl. dierum quibus debet peragere is, qui à domino compulſus deierauit. cum vij. tamē ſequentibus annis. xxij. q. v. c. j. ad idem. infrà de ſponſa. duorum accepiſti. infrà de accu. accuſaſti. Alia. 50. dierū. vt no. ſupra eo. verſi. Alia xx. ibi. Item quæſtio mota &c. Item contra tutorem, vel curatorem ſe excuſare volentem. vt inſti. de excu. tut. §. qui autem. Alia lx. dierum infrà quos debet inuentarium compleri C. de iure delib. ſcimus. §. ſin autem dubius. Item ſi dictum non ſit infrà quod tempus poſſit redhiberi res empta, ſi diſpliceat. quadraginta dies dantur. ff. de redhibito. act. quod ſi nolit. §. pe. Item aliàs. iiij. q. iiij. §. aliquando. verſi. libellum.

6 † Alia centum dierum, qui dantur petenti bonorum poſſeſſionem. C. qui admit. ad bono. poſ. l. ij. Alia vnius menſis. iiij. q. v. quiſquis. Alia duorum menſium: vt quando neceſſitas excuſat accuſatum. v. q. iij. ſi ægrotans. Alia trium menſium vt ibidem, & quando iudeus emit ſeruum cauſa mercimonij. liiij. diſt. fraternitatem. infra de iudæis. c. fin. verſic. ſi infrà tres menſes. Alia iiij. menſiū, infra quos debet in perſonalibus executioni mandari ſententia. ff. de offic. deleg. quærenti. Alia quinque menſiū, infrà quos debet electus conſecrari. c. diſtin. quoniam. Ideo dantur ſex menſes. ſupra de tranſlat. epiſcopi. inter corporalia. §. ſed neque. quod dic vt no. ſupra de elect. §. quo tempore. verſ. à modo hinc non. Alia ſex menſium, qui dantur in redhibitoria actione. ff.

ne.ff.de edil.edict.redhibi.& quantò mino.l.ſciendum.§.fin.& alibi.tertia quæſtione de inducijs. Alia.vij.menſium.ff.de ſtatu homi.ſeptimo. Alia viij.mẽſium.xviij.diſt.propter. Alia.ix.menſium.ij.q.ij.§.ſpatium. Alia decem menſium.in auth.de reſtit. & ea quæ pa.in x.menſe.§.fina.colum.iiij. Alia vnius anni.lxiij. d. ... n.ſi ſeruus.xj.q.iij.rurſus. Alia vnius anni & diei.xx.q.ij. puella. Alia vnius anni & dimidij.iij.q.iij.de inducijs. Alia bien nij.xix.q.iij.monaſterijs. Alia triennij.xviij.q.ij.ſi quis incognitus. Alia quadriennij.xvj.q.iij.quas auth.C.de quadri.præſcrip. bene à Zenone. Alia quinquennij.C.ne de ſtatu defunct.l.j.& l. ſi pater. Alia vj.annorum diſt.vj.§.j ibi ſi emeris ſeruũ &c. Alia vij.anno.C.de iure delibe.ſi infanti. Alia ix.an.ff.de ali.& cibar. Mela. Alia x.anno.xvj.q.iij.§.poteſt.ij. Alia xj.anno.vt infrà de despon.impu.ſi puella. Alia.xij.an.in auth.de tempore non ſolutæ pec.ſuper dotem.§.& ſi quid inter ætatẽ collat.vij. Alia xiij. an.C.de ſilentiarijs.l.iij.lib.xij. Alia xiiij.anno.infrà de deſpon. impu.ex literis de illis. Alia xv.anno.C.de operi.pu.omnes qui xx.q.ij.illud. Alia xvij.anno.§.tria.ff.de poſtulando.l. prima.§. pueritiam. Alia xviij.ann.xxviij.diſt.de his.& infrà de regula. quia in illis Alia xx.anno.C.de falſis.quærelam. Alia xxv.anno. C.de in integrum reſtitu.mili.ſi minorem.xx.quęſtione prima. virgines. Sed perpetuarum.

7 † Alia xxx.anno.xvj.q.iij.§.poteſt. Alia.xl.anno.infrà eo.de quarta.xx.q.j.ſanctimonialis. Alia quinquaginta an.vt l.greca dicatum ludus. Alia lx.anno.xx.q.j.iuuenculus. Alia c.ann.xxj. q.tertia.nemo.infra eodem ad audientiam.cum nobis. ſi diligenti.in ſi.

8 Quæ exiguntur in præſcriptione, † Et quidem ſecundum l.in præſcript.longi temporis bona fides & iuſtus titulus, & continua poſſeſſio, & quòd res ſit præſcriptibilis exiguntur.

Bona fides autem ementis, vel ex alio iuſto titulo accipientis exigitur: vt C.de præſcriptio.longi tempo.diuina.& l.ſeq.& l.in fraude.& l.penulti.& licet proxima lex dicat poſſeſſorẽ debere probare bonam fidem Azo tamen not.quod probatur eo ipſo, quod non probatur contrarium.argu.C.qui mil.non poſ.l. penulti.& not.ſuprà ſub rubri.de vſucap.§.quæ ſunt neceſſaria. verſ.iij. Vel dic quod præſumitur contra poſſidentem, niſi titulus probetur: ſed eo probato præſumitur præſumptione iuris: & ſic probatur per conſequens bona fides: & ſic potes intelligere. dicitur ex lectione ipſarum colligi poteſt.& eſt argu.quòd in rebus eccleſiaſticis, in quibus bona fides requiritur, requiren-

dus & allegandus eſt titulus & probandus: Vel melius aut poſſidens ſuſpectus eſt ex aliqua cauſa probabili: & ſic requiritur, quòd probet titulum: per quem præſumatur bonæ fidei: aut nulla præſumptio eſt contra ipſum, & tunc præſumitur bonæ fidei. & ſic l.penult.C.de præſcriptio.longi tem.poteſt intelligi quando præſumitur cõtra poſſidentẽ ex aliqua iuſta cauſa: & iunge quòd not.infrà eod.ſub.§.quartum.& ſeq.

Sed neque conſueuit nocere mala fides tradẽtis.ff.de diuer. & temp.præſcript.an vitium.& inſtit.de vſucap.§.quòd autem. niſi recipiens vti vellet acceſſione malæ fidei poſſeſſoris.vt C. de præſcriptio.longi.tempo.l.j.ff.de acquiren.poſſeſ. Pomponius.§.cum quis.

Sed hodie malæ fidei poſſeſſore alienante ignorante rei domino ſpectatur præſcriptio triginta anno.ipſo autem domino ſciente ſi non fuerit conteſtatus, ſufficiunt decẽ ann.inter præſentes.xx.inter abſentes.in auth.vt ſpon.lar.§.rurſus. col.ix.& not.ſupra de vſucap.§.quæ ſunt neceſſaria.ſuprà quarto.

9 † Titulus vero requiritur: quia ſine eo non currit longi temporis pręſcriptio: vt C.de pręſcriptio.longi temporis.diutina.& l.nec petente.& l.ſi is.niſi in caſu: vt not.ſuprà ſub rubrica de vſucap.§.quæ ſunt neceſſaria.verſicu. quandoque tamen ſpeciale eſt.

10 † In hac etiam præſcriptione longi temporis neceſſaria eſt continuatio longi temporis, ſcilicet decem anno.inter præſentes.xx.anno.inter abſentes.Et intelligitur præſens quo ad hoc pertinet qui eſt in eadem prouincia vbicunque res ſita ſit.nam ius vendicationis incorporale eſt: & vbique poteſt exerceri. ſicut & quælibet actio perſonalis.ſunt enim actiones quædam diuino motu, & animo ſubtiliſſimo conſtitutæ.C.de præſcript. longi.tempo.l.vlti.

Quòd ſi præſcripſi rem tuam te preſente per v.ann.demum te abſente per v.ann.nunquid completa eſt præſcriptio: non.imo ſicut duplicatur decennium vbi nullo tempore fuiſti præſens: ſic debet quicquid de decennio te abſente curreret, duplicari: vt in auth.vt ſpon.lar.§.de præſcriptione.

Sin autem præſcriptio fuerit interrupta præſcriptio impeditur: vt not.infrà eod.§.quibus modis.

In præſcriptione vero longiſſima ſcilicet triginta anno.non requiritur niſi continuatio poſſeſſionis & habet locum præteri. ſecũdum l.vbicunque ceſſat præſcriptio longi temporis: quod dic vt not.infrà ſub.§.verum quicquid & c.

11 † Ceſſat autem præſcriptio longi temporis ratione perſonæ puta, minor eſt xxv.ann.cuius res præſcribitur.ff.de acquiren. poſſeſſio.bonæ fidei.C.in quib.cau.reſtitutio.in integrum non eſt ne.l.vlti.

Exinde quinquennalem præſcriptionem:quæ tuetur ſtatum defuncti.hæc enim currit contra minorem, nec reſtituitur.C. ne de ſtatu defun.ſi mater.

Item in dote cauta non numerata, quandoque currit minori & reſtituitur.quandoque non vt conſueuit, no.C.de temp.reſti.in integ.auth.ſi minor.

Item ceſſat propter qualitatem rei:vt quia religioſa, vel eſt ſacra & in re vitioſa,& deficiente bona fide,vel iuſto titulo, vt patet in his quæ not.ſuprà de vſucap.§.quæ non.& §.ſeq.

Itē in omnibus perſonalibus actionibus.C.quibus nō obiici. lon.tempo.præ.neque mutui.

Item in omnibus mobilibus.C.in quib.cau.ceſſat long.tempo.præſcript.l.ij.

Item in omnibus mixtis actionibus.C.in quib.cau.ceſ.long. temp.præſcript.l.vnus indiuiduum,excipitur hæreditatis petitio:quæ quandoque ſuos excedit terminos:quandoque exceditur a ſuis terminis:vt not.C.de pet.hæred.l.hæreditatis petitio.

Quādoque etiam vere currit:ſed effectu caret:quod accidit propter iuſtam & probabilem,& neceſſariam perſonę abſentiā reſtitutionem petentis: quod in militibus, & eorum vxoribus circa expeditionem occupatis: & in medicis & in abſentibus cauſa reipu.& in captis ab hoſtibus,& poſtli.reuer.vel in abſentibus caſu fortuito,locum habet:vt C.quibus non ob.long.tēp. præſcript.l.j.ij.& iij.& vj.& vlti.ſuper quo vide quod not.infrà eo.§.quæ res.verſi.ſed & ſi quis de mandato domini Papæ.

12 † In illis autem caſibus,in quibus ceſſat longi temporis præſcriptio:vt not.ſuprà eod.verſicu.ceſſat & ſe.præſcriptio longiſſima.ſcilicet xxx.an.ſuccedit:vnde non reſpuit vitioſam rem.& eſt ratio:quia hæc præſcriptio longiſſima non in fauorem præſcribentium:immo in odium non petentium:ſed ius ſuum proſequi negligentium,eſt inducta.C.de anna.excep.l.vlt.in fi.ar. C.de edict.diui Adri.tollen.l.ſi.in fi.quod Epheſinus legiſlator primus conſtituit infra eod.vigilanti.

Igitur ſecundum leges quęcunque ſit actio,ſiue in rem,ſiue in perſonā,ſiue mixta quantamcunque poſſeſſor habeat malam fidem ſpatio xxx.an.regulariter concluditur.C.de præſcri.xxx. ann.ſicut in rem.&,l.ſi quis emptionis.xvj.q.iij.§.poteſt.verſi.q

ſi mala fide.in hac enim menſura omnes perſonales actiones
poſitæ ſunt.C.de conſti.pec.l.ij.C.de præſcri.xxx.an.l.vlti.quòd
verum eſt de perpetuis:ſecus de temporalibus,quæ minori ſpa
tio temporis concluduntur,ſicut redhibitoria: & quantò mino
ris, & ſimiles.C.eod.ſicut in rem.reſpon.j.& §.ſed ſi aqua.& §.
hoc autem.& inſti.de perpe.& temp.act.reſpon.j.Nec dicas cor
rectas leges,quæ voluũt quòd cum mala fide quis poſſit præſcri
bere per decre.infrà eod.quoniam quod enim ibi dicit tam ca
nonica,quàm ciuilis exponi debet.i.tã de re ſpeciali,quàm ci-
uili.eccleſiaſtica tamen ſecundum Ber.quod mihi non placet:
vt no.infrà eod.ſub.§.verũ quicquid.quod enim eſt mortale in
foro canonico:eſt mortale & in ciuili:& illud intendit remoue
re,& leges ipſum fouentes corrigere:vt patet ibi cum generali
&c.Et no.ꝙ ibi caute dicit derogandum:quaſi dicat non intẽ
dimus leges abrogare, ſed eis inquantum peccatũ mortale fo-
uet, derogare igitur inquantum volunt quod cum mala fide
poſſit quis præſcribere,non ſunt tenendæ.

Sed quo ad alia in ſua remanẽt firmitate:vt patet in his,quę
no.ĩ.e.§.fi.ver.ſed ſecũdũ cano.& ſic nõ abrogãtur,ſed eis dero
gatur.ff.de verb.ſig.derogatur.oportet autẽ ꝙ præſcribẽs rem
xxx.an.continue ipſam poſſideat iure ſuo.nec enim illos appel
lari cõuenit poſſeſſores:qui ita tenẽt,nõ ob.hic ſolitã debeant
præſtare mercedẽ alioquin male ageretur dominis prædiorũ:
quia cogerẽtur quod locauerũt amittere:aut vtiles conditiones
excludere: aut anno quolibet de ſuo dominio proteſtari.C.de
13 præſcri.xxx.an.l.ij.† Itẽ oportet ꝙ quis poſſiderit ſine interru-
ptione,quod dic vt not.ĩ.eo.§.qui.mo.alioquin tempora inter-
ruptionem præcedentia non proſunt.C.de præſcr.lon.temp.l.j.
& C.de præſcri.xxx.ann.cũ notiſſimi.reſpon.j.In actione vero
vel iure perſonali nõ requiritur vera poſſeſſio,ſed quaſi poſſeſ-
ſio,quia nec aliter dici poteſt.ff.de peti.hæred.regulariter & l.
etiã.§.vlt.Verum quicquid dicant Legiſtę,& aliqui magiſtri.vt
no.ſ.eo.verſi.igitur nullus poteſt per præſcriptionẽ rẽ alienam
corporalem acquirere: niſi habeat bonam fidem atque conti-
nuam:ſuper quo vide quod no ĩ.eo.§.quæ res.ſicut enim con-
tinuationem poſſeſſionis requiro,ſic & bonæ fidei vt infra eo.
vigilanti.xxxiij.q.ij.ſi virgo.& hoc eſt,quod expreſſe determi
nat cõcilium generale.infra eo.quoniam.quod diuiditur inter
partes.In prima parte reddit cauſam cõſtitutionis:& corrigun
tur iura præſcriptionem cum mala fide admittentia in vtroq;
foro canonico et ciuili: & durat vſque ibi.cum generaliter &c.
Ibi

Ibi vero incipit ſecunda pars.& in illa ſecunda parte reddit rationem, quare dicta iura corriguntur ſcilicet quia ſine peccato mortali ſeruari nō poſſunt: & durat vſque ibi: vnde oportet, &c. In tertia vero parte concludit cōprobando principium decre. cui ſtandum eſt, ex quo de peccato agitur, non obſtantibus legibus cōtrariis, vel opinionibus quibuſcunque: vt patet in his quæ not. ſuprà de offic. Archid. §. quod ſit eius officium. verſic. quare autem. & iſtud videtur expreſſè cōprobari. in authen. vt eccle. Ro. c. an priuilegio gau. poſt medium. ibi: ſed vel ſeruetur innocens: qui reuera innoxius, &c.

14 † In hoc concordant Ioan. & G. nec ob lapſus temporis, imo tanto grauiora ſunt peccata, quanto diutius infelicē animam detinent alligatā. ſuprà de conſue. ſuprà fi. infra de eo qui duxit in matri. cum haberet. in fi. & c. ſeq. xxxiij. q. v. quod deo patri. & quod alienum ſcis reddere debes. xiiij. q. v. ſi quod inueniſti. & c. multi. alias furtum & rapina committitur: vt ibi dicit Ang. & Iero. & iunge quod not. ſuprà eo ſub. de vſuca. §. quæ ſunt neceſſaria. verſic. mihi videtur.

15 † Igitur ratione peccati poteſt eccleſia leges corrigere, & cauſas audire, & diffinire. ſupra de iudi. nouit. ſic. ſupra de reſtit. ſpo. ſæpe contingit. & iunge quod not. infrà qui filij ſint legi. §. qualiter & a quo. & ſupra de conſti. §. qualiter conſtitutiones: niſi inuenias alias remiſſiones. Et eſt conſideranda conſcientia præſcribentis non alienantis: ſicut enim per propriam fidem nō per alienam quiſque ſaluatur, ex quo ætatem habet. de conſecra. diſt. iiij. cum pro paruul. ſic per propriā fidem non per alienā præſcribit: quia nec debet quis alieno odio prægrauari. C. de inoffic. teſt. ſi quis ſuo teſtamento. ff. de dolo. l. j.

16 † Aliquoties etiam præſcribit quis cum rei ſcientia aliena, ſed tamē bonam fidem habere debet: vt not. ſuprà eo. in rubrica de vſucap. §. quæ ſint neceſſaria. verſic. quandoque tamen.

Quid ſi quis dubitat an res ſua ſit: & habet iuſtā cauſam dubitationis, adhuc debet habere bonā fidē, & vtetur fructibus. ff. de vſuris qui ſit. §. bonæ fidei. & ſic præſcribi debet tamen ab aliis inquirere hæreditatē: vt ſic ad eam perueniat. arg. xxxvij. q. vlti. occidit. Quid ſi prælatus [a] habet ſciētiam rei alienæ: ſed eccleſia habet bonā fidem? dicūt quidam q̄ tenetur denunciare ei, quem credit dominum, & ſic purgabit conſcientiam. nec videtur fraudē facere. arg. ff. de nego. geſt. at qui natura. §. cum me abſente. ff. man. Quintus: & melius in authen. vt ſpon. lar. §. tutius. col. ix. Sed nunquid in hoc caſu tenetur defendere eccleſiam?

ſiam?& dicunt quòd ſic.ſed nō oberit cōfeſſio ſua eccleſiæ.niſi vbi de facto ſuo agererur.arg.xxvj.q.ij.poſtquàm.infrà de exceſ.prælato.inter dilectos.§.præterea.ff.de iur.& fac.ign.plurimum.Mihi videtur ꝙ cautè faciet,ſi habeat cōſilium capituli ſui,& aliorum proborū:ſi qui ſunt,qui melius nouerint veritatem : quia ab aliis quærendum eſt.ſuprà de iura.cal.in pertractādis.ſuprà de elec.ſcriptū.§.j.ſuprà de teſti.licet ex quadam. & ſi habito conſilio inuenerit ꝙ aliena ſit res , ipſam reſtituat. arg.infrà de ſymo.tuas.liiij.di.generalis in fi.imputandū enim eſſet ei,ſi ſuperuacuā litem exerceret.ff.de admi.tu.quoti.§.ſicut autē.& ſicut per ſe nō debet hoc facere : ita nec per alium. arg.ȷ̃.de pecul.cle.c.pen.xlvj.di.ſicut nō ſuo.nec debet fraudē adhibere contractibus ſuis.ȷ̃.de do.per tuas.nec laqueū iniicere.xxvij.q.j.de viduis.ij.nec contra conſcientiā agere.vt not.ſ. eo.§.ſub §.j.reſpon.j.& ad hoc.C.de aduo.fiſci.l.pen.& de ind. rem non nouam. Quid ſi prælatus conſcientiā læſam habuerit capitulum vero bonā:dicat prælatus defendatis vos prout melius poteritis? arg.l.proxi.in luctę.xvj.q.vij.filiis.ȷ̃.de reb.eccl. non alie.ſi quis preſbyterorū.ad fi.à ſanguine autē huius cauſę
17 volo ꝙ mundę ſint manus meę.ar.xl.diſt.Epheſus.†Sed quid
b ſi iam completa præſcriptione conſcientia rei alienæ incipiat habere puta,audiuit & pro certo quòd hæ res:quas præſcripſit: erant Martini.nunquid ipſas debet reddere Martino?theologi dicunt ꝙ ſic,& facit pro eis:quia nō dimittitur peccatum, niſi reſtituatur ablatū.xiiij.q.vj.ſi res.ȷ̃.de vſur.cūcta.§.ſuper his.ad fin.& nullus numerus annorū defendit.xxxiiij q.ij.ſi virgo. & not.ſ.§.proximo.Magiſtri canonum cōmuniter contradicunt: quia completa præſcriptione tutus eſt: qui præſcripſit ſecundū vtrunque ius.vt ȷ̃.eo.c.j.& c.de quarta.& c.ad aures.xvj.q.iij.c. j.& ij.& c.dilecto.talis enim iure : id eſt autoritate iuris poſſidet ſi iure:ergo iuſte,ſi iuſte:ergo bene ſecundum Aug.xiiij.q. iiij.quid dicam.Alanus volens concordare Theologos & magiſtros diſtinxit , vtrum ex cauſa lucratiua is qui præſcri.cauſam habuerit,& tunc eſt vera ſententia Theologorū.arg.ff.de his quę in frau.cre.quod autē.§.ſed ꝙ cum pupillo.vel ex cauſa onéroſa,& tunc nō tenetur reddere.& ſic eſt vera ſententia magiſtrorum.arg.xiiij.q.j.quod debetur.C.de iure delibe.tancimus.§.ſed ſi legatarij.C.de codicillis.l.ſi § pen.in fi.Hæc opi. reprobatur.C.de præſcri.long.tēp.l.pen.& j.de dona.apoſtolicæ.reſpon.j.ad fi. Goff.dixit ꝙ ſentētia Theologorū conſilium eſt nō neceſſitatis.acquieſcere ergo eorū ſententiæ arbitrarium eſt.

eſt, non neceſſarium. xiiij. q. j. quod præcipitur. ff. man. l. j. in fi. ſed & quàmuis non ſit neceſſarium ſequi conſilium: ſi tamen conſilio vti volueris, minus boni adipiſcens: tamen nihil mali perpetrabis. xiiij. q. j. quiſquis. Mihi videtur, quòd in hac c. cōſcientia Theologorū eſt nimis angelica, ſicut & ſententia Legiſtarum in materia de qua not. ſ. eo. ſub §. verū. quicquid dicant Legiſtæ eſt nimis ſenſualis: vt patet in his quæ not. ĩ. eod. ver. ſed nunquid maius peccatū. In vtraque ergo dico ſtandum eſſe canonibus ſequētibus rationē, quòd dic vt not. ĩ. de clan. deſpon. §. quare prohibeāt. nec enim leges vel Legiſtæ poſſunt homines bonæ fidei facere: ſi cōſcientia contraria ſit, & ſi contraria eſt edificata ad gehennam. ĩ. eo. c. ſi. xxiiij. q. j §. ex his. ſ. de reſtit. ſpol. literas. §. porro. ſ de ſeru. in or. fa. c. j & licet erronea ſit, tamen ad conſiliū prælati deponenda eſt. ſi tamen deponi non poteſt veniens contra ſententiam periculum nō euadit. ĩ. de ſent. excom. inquiſitioni. ĩ. de ſimo. per tuas. ij. igitur ſi quis credit peccare mortaliter retinendo rem præſcriptam legitimè: ipſum non Theologum iudicio, ſed ſtaudoloſum: cum id timeat: quòd nulla ſuſpitione eſt dignum. C. de iure delibe. ſancimus. §. ex omnibus. C. de fide inſtrumētorum. l. vltima. in fi. ĩ. de ſymo. & ſi quæſtiones circa prin. ſi tamē eius conſcientia ratificari non poteſt, reddat rem & ſequatur conſcientiam: iam aliter: vt ſ. proxi. not. periculum nō euadet. Ego tamen de illis non ſum: quia non video rationem niſi contrariam. nā ex quo præſcripſi aliquam rem, dominium acquiſiui. vt not. ĩ. eo. §. quis ſit eius effectus. & hoc autoritate iuris: quòd cū eſſent omnia communia: etiam per violentiam ab initio res diuiſit: vt inſtit. de iure natu. reſpon. j. §. ius autem gētium. & fecit per certos modos hoc meū, & hoc tuum. viij. diſt. quo iure. & iunge quod not. ĩ. de ſent. & re iudi. §. quot ſint. ſub §. ſed nunquid. hoc eſt ſimpliciter verum quo ad temporalia & ſequentibus. Nec mireris: ſi acquiritur ius per præſcriptionem longam vel longiſſimam. nam & ſecundum legem diuinam præſcriptione anni vnius acquiritur res in caſu, & omne ius tollitur: vt legitur Leuiti. xxv. c. vt dicit. ſi nō redemerit: & anni circulus fuerit euolutus emptor poſſidebit eā: & poſteri eius imperpetuū, & redimi non poterit etiam in iubileo. nam ſicut ibi procedit in anno iubileo: regulariter omnis venditio redibat ad dominum, & ad poſſeſſorem priſtinum excipitur domus vēdita intra vrbem: quæ ſpacio vnius anni præſcribitur: vt prædixi.

Nunquid ergo ſi per præſcriptionem legitimā rem alienam acquiſi

acquiſiui : habeo decætero rei conſcientiam alienæ:abſit.imo
meæ,quia & mea facta eſt, vnde & autoritate iuris, neceſſitate
famis inſtāte poſſum rem alterius occupare ſine pœna furti, &
comedere.infrà de fur.ſi quis pro neceſſitate quamuis alicua
pœna imponatur: vt ibi dicit.& equum meum pabulare : vt in
conſtit.feu.de pace tuēda.§.vlti.qui incipit.quicunque per ter-
ram trāſiens.Sic & ſi princeps mihi rem alienam dederit : non
habeo rei alienæ conſcientiā ſed meæ:quia hoc facere poteſt,
cum ſit mundi dominus.viij.diſt.quo iure.ff.ad l.rhodi.de iac.
deprecatio.alias incipit domine imperator.ff.de euic. Lucius.
18 † Sed nunquid maius peccatum eſt rem alienam conferre,
quàm quòd etiam cū mala fide per xxx.ann.præſcribatur con-
ſentiente ? reſpon.nec maius nec minus : quia primum nullum
peccatum.nam hoc eſt ius principis:quod poteſt rem alienam
donare:quia quātuncunque aliena ſit,ipſe tamen eſt dominus,
vt patet in his quæ not.infrà eo.verſi.item hoc intelligas.& §.
eo.ver.proxi.Et licet aliqui intelligāt,quòd omnia ſint princi-
pis quo ad iuriſdictionis tuitionem,& defenſionem.verius eſt
tamen : quòd etiam quo ad proprietatem,& maius dominium
vt in aliū dñium poſſit transferre , nō ſolū quo ad vtilitatē vel
fructuum perceptionē , ideo potius videtur dare ſuam , quam
alienam. Itē illi cuius res erat : datur regreſſus aduerſus fiſcū:
vt infrà eo.verſic.ergo imperator.& ſic imputet ſibi ſi nō agit.
nam princeps hoc habet priuilegium.& ſic nemini facit iniu-
riam , ſi vtitur iure ſuo ſuprà de elec.cum eccleſia Vulterana.
per conſequens nec recipiens peccat nec fraudem committit:
& ſic intellige quòd not.infrà qui filij ſint legiti.§.qualiter &
a quo ſub §.ſalua reuerentia.verſic.quamuis ergo imperator.&
ſeq.ſed qui præſcribit mala fide fraudulenter agit : cum ſciat
alienum quod poſſidet:& ſic conſcientia ſemper remurmurat,
19 dum eſt in præſcribendo. † Ideoque ſi primo anno , quo venit
ad pœnitentiam:quod debet facere: quod licet anno ſemel ad
minus:vt infrà de pœnitē.omnis.non denudat hic in pœniten-
tia non verè cōfitetur , & ſic quolibet anno mortaliter peccat,
ſi denudat & iniungetur ei : quod rem reddat:& ſi hoc non fa-
cit mortaliter peccat:ſimiliter.ſic ergo ſemper viuit periculo-
ſe & in mortali peccato.vnde cum ex hoc puniri debeat , non
poteſt ex eodem præſcriptionis priuilegium reportare.arg.in-
fra de don.int.inter virum & vxor.& ſi neceſſe.ff.de nego.geſt.
ſi ex hereditaria.& hoc eſt quod not.infra ſignata.ſupra eo.ſub
§.reſpon.ibi.ſicut enim continuationem, &c.& verum mihi vi-
detur

detur quòd in hac quæſtione.

20 † Sic dicerẽ & in Papa. quòd bene poſſet mihi conferre aliquam eccleſiã alienæ prouinciæ, ſiue epiſcopatus, & ego cum ſana conſcientia ipſam reciperem: & tenerem. ix. q. iij. cuncta per mundum. & c. per principalem. vel aliquam eximere: ſed non poſſet facere, quod aliquam cum mala fide ope exceptionis præſcriberem, vel eccleſiam alienam propter mortale peccatum annexũ vt dixi: ſecus in perſonalibus actionibus. quod dic vt not. infrà eo. ſub §. quæ res. verſic ſed nunquid.

21 † Ergo imperator poteſt conferre rem alienam excipe rem eccleſiæ quam non poteſt donare. vt infrà de re. eccle. nõ alie. c. ij. & xvj. q. j. in canonibus. nec in præiudicium ipſius cõſtitutionem facere: vt not. infrà de immu. eccle. §. inquantum. § ſed nec illam rem autẽ priuati ſecularis & laico poteſt donare vt dictum eſt. ſuprà verſic. ſic & princeps. & probatur. viij di. quo iure. inſtit. de vſucap. §. vlt. & pen. C. de præſcript. quadri. bene à

c Zenone. ᶜ nã vt ibi dicit. ſiue imperator: ſiue Auguſta: ſiue procurator principis. epiſtalmate tamen interueniente id eſt, ſcriptura cum ſigno & ſigillo: quo imperator cõſueuit vti, rẽ alienam quocunque titulo alienationis in alium tranſtulit, ipſius eſt ſcilicet recipientis, licet dominus rei poſſit cũ pro æſtimatione rei ĩ. quadrienniũ conuenire. ſic intelligitur C. de quadr. præſcr. l. j. ij. & iij. ſic corrigitur q legitur. C. ſi aduerſus fiſcũ edic. & inſti. de vſuc. § fi. Hoc autẽ intelligendũ eſt, quando vnã rem alienauit, vel plures ſingulares. ſicut ſi vniuerſitatẽ, puta, hæreditatẽ alicuius. ratio enĩ eſt cõuenitur recipiẽs à creditoribus hæreditariis, & etiã a vero hærede petitione hæreditatis vtilis. C. de hære. vel ac. ve. l. j. ff. de peti. hære. nulla alias incipit

22 etiã. §. item ſi quis à fiſco. † Itẽ hoc intelligas, qñ tanquàm ſuã illa ratione. quia dñs eſt omniũ, alienauit. ſecus ſi tanquã alienã: quia forte tributa nõ ſoluebãtur. vel quia cẽſus aliarũ functionũ publicarũ. ſ. annuarũ exactionum ſoluta nõ ſunt, ſiue in veſtibus, ſiue in auro, vel argento, vel ad refectionẽ pontiũ, vel viarũ pertinẽtibus conſiſtãt. vt ſic omniu poſſidentiu terras fiat collatio. pro quorũ ſolutione ſiue in totũ, ſiue in partẽ ceſſatũ ſuerit, procurator fiſci prædia vendere põt. C. ſi propter publicã functionẽ. l. j. C. de diſtrac. pig. quãdiu. vnde propter reliqua dici ſolet fieri vẽditio. i. propter illud, q reſtat ad ſoluendũ. ſed omnia ſignificare põt reliquorũ præſtatio. ff. de verb. ſig. cæterorũ. Hic autẽ neceſſe eſt, q iuſto pretio fiat venditio: quod res præconizetur, & ſubhaſtetur, & quod adſit autoritas præſidis. & quod

be..a

bona fide comparetur.C.ſi propter publicam functionem. l.ij.
& quòd interueniat autoritas tutoris, vel curatoris illius, cu-
ius prædium diſtrahendum eſt. & ſi aliquod iſtorum defuerit
non tenet contractus.C.ſi propter pub.fun.l.pe. & fi. Si quæras
quanto tempore debemus expectare ſoluentem antequam di-
ſtrahatur non plenè exprimitur lege. dixit tamen Azo quòd
ſatis poteſt dici vt per biennium expectetur, ſicut dicitur in
ſimplici colono priuati.ff.loca. quæro.§.inter locatorem. & in
emphyteoticario eccleſiæ. infrà de loca.c.pen.& vlt.

Vel poteſt dici ex quo infra terminum ſtatutum non ſoluit:
nec poſtea videns diſtractionem imminere, antequàm fiat,
vult morem purgare. arg. in proxi.decre. & ff.de iure delib.l.j.
§.ait prætor.ſuprà de offi.deleg. de cauſis.& de tranſac. c.ſi.ad
fin.& infrà de vita & ho.cleri.à crapula.in fi.infrà de clandeſti.
deſpon.cum inhibitio.& ſimilibus.

Hoc etiam intelligas, vbi fiſcus non vendidit bona vacãtia
tanquàm ſibi delata,tũc enim diſtingue vt not.ſ.rub.de vſu.§.
23 que non.ver.idẽ poteſt,dici in rebus fiſcalibus.† Nunquid etiã
ſi princeps vel Lateranẽ.concil.vel tẽpus,cuius non extat me-
moria mihi cõcedit, ꝙ de alieno accipiã nomine pedagij,niſi
aliud obuiet,habeo rei cõſcientiam alienæ?nequaquàm vt in-
frà de verb.ſig.ſuper quibuſdã.§.prętereà. Aliqui tamen dicunt
a quòd valet prǽſcriptio,etiã cum mala fide.& ſi vis hoc fouere
potes dicere,ꝙ valet, quo ad exceptionẽ acquirendam: quam
dominus amittit per negligentiã ſuam: vt not.ſ.e.§.ver.igitur
ſecundum leges procedit, nõ quo ad actionem acquirendam,
ſi fortè in acquirendo quis à poſſeſſione cadat: & ſic poteſt in-
telligi.j.co.quoniam.quod mihi nõ placet:ſed dic vt not.j.co.
24 §.quæ res.verſic.ſed nunquid.† Hoc quo ad res laicorũ in qui-
bus hæc tria tantundẽ requiro. Primũ eſt quod bona fide poſſi-
deantur:& not.ꝙ ſi quis per xxx.an.rẽ aliquã, vt feudũ poſſede-
rit,& ſeruitiũ domino feudi exhibuerit, & ſi inueſtitus nõ fue-
rit,defendetur tamen prǽſcriptione.vt in conſti.feu.ſi de feudo
d vaſ.ab aliquo interpella.fu.c.ſi quis per xxx.° ann.Sed hodie vi
detur ꝙ nulla obſtet præſcriptio:vt in conſti.feu.de feu.nõ ali.
ſine cõſenſu ma.l.imperialẽ.§.nos autem.ſuper quo vide quod
no.j.de immu.eccl.§.à quibus muneribus.ver.ab angariis vero
25 & ſeq.† Secũdum exigitur.ſ.ꝙ cõtinue poſſideatur vſq; ad legi
timũ tẽpus cõpletũ.vt no.ſ.eo.ſub.§.verũ.quicquid dicãt Legi
ſtæ. Aliqui tamen dicunt,ꝙ ſi ante completam præſcriptionem
habeat quis malam fidem,poſtea incipiat habere bonam: & ſic
compleat

compleat præſcriptionem . non videtur fuiſſe interrupta præſcriptio.ar.xj.q.iij.cui eſt illata:ſed expreſſim contradicit.j̄.eo. quoniam.in fi.ibi : nulla temporis parte. & .c.penul. ad fi.ibi ſi vero nondum, &c.nã vt ibi probatur : & præcedentibus ſi quis præſcriptionem non obeſt poſtea mala fides:ſed obeſt contrarius actus.ſi verò eſt in præſcribendo,ſuperueniente mala fide præſcribere non poteſt:nec poteſt dici fuiſſe erronea:quia aut petens probabit ſe dominum:& ſic non errabat in hoc, ꝙ rem putabat alienã:aut non probabit : & ſic non eſt neceſſaria probatio præſcriptionis.C.de rei vendi.l.vlli.ſic videtur ꝙ hæc interruptio naturalis ſit:quia omnibus prodeſt:vt & plene innuitur.xxxiiij.q.ij.ſi virgo. Non tamen intelligas,ꝙ præſcribens
c teneatur probare hanc cõtinuationem [c] poſſeſſionis:quia hoc impoſſibile eſſet : ſed ſufficit ꝙ probet ſe poſſediſſe in principio temporis, medio:& in fi.ar.C.ne de ſta.defunct.ſi mater.ad fi.C.de apoc.quicunque.libr.x.ff.de leg.j.ſi ſeruus plurium.§.ſi numerus.ſecundum Ioan.

26 †Tertium etiã requiritur.ſ.ꝙ res ſit præſcriptibilis alias contra:vt patet in his quæ not.j̄.ſub rub.de vſuc.§.quæ nõ.& idem intelligas in rebus patrimonialibus clericorũ, in quibus xxx. an.ſufficiunt.xvj.q.iij.c.j.& ij.placuit quicunq;.ſecundum hoc quod dicitur.j̄.eo.ſanctorũ pertinentes:ſubaudi ſpe.j̄.de pecu. cleri.per totũ:Vel dic pertinẽtes ſicut creditor:puta, quia emerunt clerici à nõ domino bona fide:quãuis ipſe qui vendiderit habuerit malam fidẽ:& tunc ſic ordinabis literam.Pertinentes perpetuo teneantur ſubaudi ab his fratribus veſtris , a quibus per xxx.an. &c. & tunc eſt caſus ꝙ eccleſia præſcribit contra laicum ſpacio xxx.ann. & de hoc no.j̄.eo.verſic proxi.nec mirum:quia & laicus contra laicum ſic præſcribit.C.de præſcrip. lon.tẽp.l.j. & auth.ibi ſignato : & in his caſibus poteſt intelligi decre.j̄.eod.ſanctorum. quam alij dicunt correctã per illam.j̄. eo.illud.Vel aliter.vt no.ſ̄.eo.§.quando conſtitutio.ſub §.licet autem.verſi.ſi in fauorẽ eccleſiarũ. in rebus autem eccleſiaſticis hæc eadem tria quæ ſ̄.proxi.non requirũtur,& maius tempus.ſ.centũ annorum ſecundum iura antiqua.C.de ſacroſanc.
f eccle.l.ſi.in auth.vt ecc.Ro.c.an habeat præſcriptionem.col.ij. hodie verò præſcriptio xl.ann.currit,& obſtat eccleſiæ [f] regulariter : nec minor ſufficit : nec maior exigitur quo ad res immobiles.in authẽ.hæc conſtitutio innouat conſtitutionem.§.j. col.viij.& de eccleſiaſticis titulis.§ pro temporalibus.col.ix.j̄. eo.de quarta.& c.ad aures.& c.illud.& c.an ſius.ſupra de elec.

Cumana.§.pe.& fi.s̃.de cau.poſ.cum eccleſia Sutrina.& c.cum olim.infrà de cenſi. olim cauſam.

27 †Nunquid ergo eccleſia poteſt res laicorũ præſcribere ſpacio x.an.inter prǫſentes:vel xx.inter abſentes?nõ videtur,quia quod quiſq; iuris &c.ff.quod quiſq; iuris.l.j.ſuprà de conſti. cũ omnes.§.cùm igitur.Dic cõtra:quia proprio motu non per impetrationem cõceſſum eſt hoc priuilegiũ:ſicut diſtinctionem. ff.quod quiſq; iuris.l.iij.& ideo quod fauore &c.C.de leg.quod fauore.ſic ſola quadragenaria præſcriptio currit eccleſiæ.Hæc enim prǫſcriptio omne ius extinguit ſiue priuatum ſiue publicum.C.de præſcri.xxx.an.omnes. Quandoq; tamen minori ſpacio præſcribitur res eccleſiaſtica etiam cũ ſcientia rei alienæ.& eſt ratio:vt no.ſub rubri.de vſuca.§.quæ ſunt neceſſaria. verſic.quandoque tamen ſpeciale eſt.& accidit hoc quando.ſ. aliquis prælatus negligens eſt circa hæreſim alicuius loci ſibi commiſſi extirpandam, & alius in cuius per prædicationem ipſum locũ ad fidem Chriſti conuertis, & triennium pacifice poſſidẽdo dictũ locũ prǫſcripſerit.vt j̃.e.c.j.ſubaudi.& vj.menſes.vt xvj.q.iij.placuit.ij.rñ.j. Item res mobiles eccleſiæ,ſicut & cæteræ ſpacio triennij vſucapiuntur.vt not.ſupra in rubr.de vſu §.quæ non.verſic.quidam etiam. Item priuilegia ſpacio xxx.an.vel x.vel actu cõtrario admittuntur:quod dic vt no.ſuprà de cõſti.§.quãdo conſtitutio.ſub §.licet autẽ.& diſt.ibi ſeq.

Item præſcriptio annalis currit contra eccleſiã. ſuprà vt lit. non conteſt.quoniã frequẽter.§.in aliis.& ſuprà de reſti.ſpo.ſin.autem.& c.plerunq;.& alia exempla poteris inuenire.ſuprà eo.§. quot ſint eius ſpecies.Sed & tẽporales iudiciales contra eccleſiam currũt.s̃.de excep.paſtoralis.iij.q.iij.§.ſpaciũ.& auth.oſte.

Poteſtas etiã eccleſiaſtica quandoq; minori ſpacio concluditur,quo ad actum de quo agitur:& ſi hi qui debuerũt eligere infra tres menſes , vel vj. non elegerunt. ſuprà de elect.ne pro defectu. & de ſup.negli. præla.c.ij.

Sunt & multi alij caſus canonici, in quibus certis ex cauſis à poteſtate ſua,vel per ius, vel per ſuperiorem ſuſpẽditur quis ad tempus, quos per ſe poteſt colligere diligens ſtudioſus: tamen regulariter non obſtat in eccleſiaſticis quo ad eccleſias aliqua præſcriptio minor xl.an.

Hæc autem quadragenaria præſcriptio ſpectatur & hypothecaria præſcriptio. C.eo.cum notiſſimi.

Hic tamen diſt. quia aut res obligata poſſidetur à debitore vel hærede ſuo, vel alio vniuerſali ſucceſſore : & tunc ſpectatur

tur pręſcriptio ad xl.an. vt in d.l.cũ notiſſimi.rñ.j. Aut ab extraneo:& tũc habet cauſam à fiſco:& ſic ſpectatur pręſcriptio.iiij. an.C.de quadri.præſcrip.l.j.& ij. Aut ab exactore tributorũ: & tunc ſpectatur præſcriptio vj.menſiũ.C.de cẽſi.l.vlt.lib.xj. Aut ab aliquo priuato:& tũc aut habet bonã fidem:& ſic ſpectatur præſcriptio longi tẽpo.C.ſi aduer.credi.l.j.& ij. Sed nunquid hic, & in rebus mobilibus locum habet, & fertur dominũ Yr. id negaſſe,dominus Azo.cõtra putauit: nec enim neceſſe debuit eſſe præſcribẽti cũ minori tẽpore x.an.factus ſit dominus. ff.de cap.& poſtli.reuer.l.in bello.§.ſi quis ſeruũ.ergo aut titulus & bona fides vtriuſq; concurrũt: & ſic habet locũ præſcriptio xxx.an.lõgi tẽporis vt dictũ eſt:aut alterũ deficit:& ſic ſpectatur præſcriptio lõg.temp.xxx. an.ſicut in rẽ.ſecundũ l.C.de præſcrip.xxx.an.ſicut in rẽ.& de præſcrip.lõg.tẽp.l.j.& auth.ibi ſignato. Nec obſt.ff.de vſuca. ſi quis fundũ.§.vlt.vbi videtur ſufficere longum tẽpus etiã ſi mala fides abſit ex parte diſtrahentis: quia illud intelligitur quo ad proprietatem:nõ quo ad hypothecariam:& illud etiã hodie immutatur in authẽ. ſuprà proxi.allegato. Item non obſt. ff.de dam.infect. cum poſtulaſſet.§.ſi. nam ibi non ſoluitur quæſtio:ſed monetur ſecũdum Hoſtien.Bo.& Azo.quicquid dicatur nihil cum mala fide præſcribitur.vt no.ſuprà eo.ſub §.quicquid verùm. Habet etiam locũ hæc quadragenaria præſcriptio in actionibus:quarũ præſcriptio per lit.cõteſta.eſt interrupta.C.de præſcrip.xxx.an.l.ſi.

28 ¶Quandoque etiã præſcriptio vltra xl.an. extenditur: puta ſi de conditione curialium, vel exactore tributorũ quæratur. vt C.de præſcri.xxx.an.poſſeſſionẽ. & l.competit. niſi quis impetrauerit: vt dempto canone rem poſſideat per priuilegium ſpeciale.vt C.de fun.patri.l.fin.lib.xj. Sed & contra Romanam eccleſiam nõ currit prę́ſcriptio minor.c.c.an.vt infrà eo.cùm nobis. & c.ad audientiam. & c.ſi diligenti.in ſi.ſ.de confir. vti. cum dilecti.§.quia verò.xvj.q.iij.nemo.in auth.vt ro.ecc c.an. gaudeat priuilegio. in rubro & nigro. col.ij. & ſic poteſt intelligi.C.de ſacroſan.eccl.vt inter diuinum.

Res etiã dominicæ, id eſt, principis, vel reip. vel templorum nullo longitudine temporis præſcriptione obſtante reſtitui iubentur: ita quòd nec pretium pro eis datum in-iuis comparationibus reſtituetur: licet de euictione ſibi cauere fecerint, cum emerint, contra legem alias agere poſſent. C.de euictionibus ſi fundum.nec reſcriptis per obreptionem obtentis poterunt ſe tueri, vt omnia hæc probantur. C. ne rei dominicæ

vel templorum vendicatio temporis except. ſubmoueatur in ipſa rubri. & l.j. ij. & iij. Sed nunquid tempore illarum legum præſcript.lõgiſſima ſaltem xl.an.prodeſſe poterat? ita videtur. C.de præſcr.xxx.an.omnes.ſed alia.l.Iuſti.exigit.c.an.C.de ſacroſan.ec.abſurdum enim eſſet ciuitatem,de qua ibi loquitur maioris priuilegij eſſe, quàm princeps, vel templum, ſiue eccleſia: vt in eadem l. innuitur. Igitur cùm præſcriptio quæ contra eccleſias currit,ſit in xl.an.coartata.vt not.ſ.eo.verſi.in rebus autem eccleſiaſticis. multomagis & quo ad ciuitatem intelligitur coartata ſecundum Io.an.& Azonem.Romanæ tamen reipublicæ minores præſcriptiones, ſiue temporales non currunt.ff.de diuer.& tẽpo.præſcri.in omnibus. Item eccleſia reſtituitur in integrũ,ſicut reſpublica,ſed infrà quadriennium tantum.quòd dic vt no.ſ.de reſti.in integ.§.cui.ver.item reſtituitur reſpublica & ſe. vnde cõpleta præſcriptione contra eccleſiam, videtur quòd infrà quadriennium poſſit petere reſtitutionem à completæ præſcriptionis tempore computandum. quod dic vt no.ſuprà de reſti.in integ.§.quandoque.ver.vlt.

29 QVartum † etiam requiritur in præſcriptione rerum eccleſiaſticarum.ſ.titulus vt expreſſim legitur.j.eo.ſi diligenti.ad fin.j.de decimis. dudum.§.j. & ſ.de probat. licet.§.ex præmiſſis. & videtur eſſe triplex ratio.

Prima eſt: quia tempus non eſt modus tollendæ obligationis. ff.de actionibus & obligationibus.§. placet. multominus. inducendæ:cùm fauorabilius ſit tollere quàm inducere: ſicut abſoluere fauorabilius eſt, quàm cõdẽnare.ff.de actio.& obli. Arrianus. & cui damus actionem multofortius exceptionem. ff.de ſuperficiebus.l.j.§.quòd ait prætor. vnde cẽſus ſine cauſa præſtitus nullus eſt.infrà de cenſi.peruenit.

Secunda:quia ſecundum leges vbicunque requiritur bona fides,requiritur & iuſtus titulus:vt apparet in his quæ no.ſ.eo. §.reſpon.j.& ver.ſequen.& in rubrica de vſucap.§.quę ſunt neceſſaria.verſi.ij.& verſi.vj.& in ſequen.rubricel.ſ. pro ſoluto:& aliis omnibus.ſed ſecundum Cano.nulla præſcriptio valet:ſaltem in rebus eccleſiæ ſine bona fide:ergo ſecundum l.nec ſine titulo inſpecta natura iuris canonici, quid ſaltem in eccleſiaſticis ſequi debemus. Tertia:quia mala fides præſumitur,niſi quis per probationem tituli releuetur: vt ſatis continetur.C. de præſcrip.long.temp.l.ſi plenè quòd dic vt no.ſ.eo.§.reſpo.j. ver.bona fide. & eſt forte illa ratio: quia omnes ſcire debent, quod ſuum non eſt hoc ad alios modis omnibus pertinere. C.

vnde

30 vnde vi.l.ſi.†ideo ſi quid inueniſti reddere debes.alias furtum committis,vel rapinā.vt not.s̃.eod.ſub §.verū.ſed contra:quia nemo cogitur dicere titulū ſuæ poſſeſſionis: niſi conueniatur petitione hæredi.C.de pe.hær.cog.ij.q.v.§.j. nam & bona fides quæ ſemper præſumitur:vt no.ſecūdum Azo.s̃. ſub rubrica.de viucap.§.quæ ſunt neceſſaria.ver.ij.cum cōtinuatione temporis ſufficere videtur:vt j̃.eod.de quarta.& c.vigilanti.& c.quoniam.& quaſi per totū,in quibus nihil dicitur de titulo.ad idē. ſuprà de proba. ex literis. xviij.q.ij.ſeruitium.j.q.iij.quæſitum. C.de præſcrip.xxx.ann.comperit.& quaſi per totum.

31 †Item ſi iuſtus titulus requiritur & probatur:ergo nō eſt locus præſcriptioni,cum res ex duabus cauſis non poſſit acquiri inſolidū:vt patet.j̃.eo.veniens.§.vlti.& not.s̃.e.ſub rubrica pro ſuo.ver.nec rem propriam.

Præterea ſi quis fundet intentionem ſuam, de iure communi, petens vineam, vel fundum: qui ſitus eſt infrà territorium alicuius caſtri, quis probabit qualiter ipſe vel pater ſuus ipſum acquiſiuit, cum fortè non extet memoria:quia genus ſuum ſemper tenuit:quilibet exhæredari poterit hoc prætextu,quod eſſet iniquū,nec ob. ff.de offi.præfe.vr.l.j.§.j.initio vel ſimilia, quia intelligi poſſunt non quo ad proprietatē: ſed quo ad iuriſdictionē. Circa hanc materiā multi multa dixerunt. Io.not.q̄ circa corporalia non eſt neceſſe titulū allegare. ſuprà de cauſa poſſeſ.& proprie.cū eccleſia Sutrina.C.de agri.& cenſi.libus.lib.xj.ſecundū Ioā.& de hoc not.j̃. de cenſibus. §.quis cēſus.ver.ſic ergo in cēſibus:ſed hoc videtur reprobari ſuprà de elect.conſti. vbi agitur de iure eligēdi:& ſic in corporali. & tamen monachi iuſsi ſunt exprimere titulū, & allegauerunt ineptum,vnde ſuccubuerunt,& intellexit Gof.q̄ illud monaſterium ſiſcanū immediate ſubeſſet domino Papæ ſicut ap. Pet. in integra. vnde non valuit conceſſio ibi facta ſine conſenſu Papæ cū eſſet quaſi quædam ſeruitus.ar.s̃.de reſti. in integ.cum veniſſent.in fi.j.de ſentent.& re iudi.ſuborta.vel illa conceſsio nō eſt extendēda ad electionē:quia odioſa eſt:vnde eſt reſtringēda.j̃.de deci.tua.j̃.de conſan.& affi.quod dilectio

Neutra ſolutio mihi placet: quia hæc non eſt ſeruitus, per quam Papæ fiat præiudicium. nec eſt odioſa conceſsio: imò fauorabilis, quod religioſi ad electionem vocentur: Ideo dic quod ibi fiebat conceſsio, vt abbates illi de quibus ibi loquitur, haberent vocem in capitulo, ſubaudi, tanquam monachi: ita quod monachi & fratres eius monaſterij rem alie-

nent contra conſilium.infrà de relig.dom.c.fi.verſ.tamen cum præſcriptio completa eis prodeſſet.vt ſuprà de elect.Cumana.& de cau.poſ.cum eccleſia.& c.cum olim.Sic videtur quòd in corporalibus tantum faciat vſus cum præſcriptione, quantum in incorporalibus titulus cum præſcriptione:& ſic in conſuetudine allegatur vſus loco tituli.& tẽpus pro præſcriptione:vnde cõſuetudo nil aliud videtur ſonare,vel eſſe quàm vſus præſcriptus.ſecũdum hoc intelligi poſſunt iura inducta ſuprà.in rub. de vſucap.§.quæ res.ver.illa vero.& ſe.& iunge quod no.ſuprà de conſuet.§.qualiter probari.verſi.ſequitur.in deſcriptione.& ſe.& §.fina.ſub § extra ſummam.verſi.tertia.

32 † Circa corporalia non requiritur titulus iuſtus ſecundũ Io.& legitimus & verus:ſed putatiuus,& erroneus:vt quia epiſcopus dedit ſine conſenſu capituli:quæ donatio non transfert plenum ius:vt infrà de dona paſtoralis:in fi.transfert tamen cauſam præſcribendi.vt patet infrà de dona.apoſtolicæ. reſpõ.j.ad fi.& ſic poteſt intelligi.infrà de iurepatr.cura.nam & poteſt credi,quòd epiſcopus conſenſum capituli habeat infrà de his quę fiunt à præla.ſine conſenſu.capi.ea noſcitur.& licet erret in facto, nihilominus intelligitur habere bonam fidem.ff.de verb. ſign.bonæfidei, & ſic verus titulus,quamuis erroneus dat cauſam præſcribendi,infrà de contrahen.emptio.peruenit.& not. ſuprà titu.pro legato.vt patet ex præmiſſis. Sed & præſumptus dat cauſam præſcribendi:puta,quando epiſcopus negligẽs eſt circa petitionem quartæ decimarum ſibi debitæ.& ſic præſumitur ipſam concedere poſſidenti.vnde ex tali titulo præſumpto pręſcribitur,infrà eod.de quarta.ſecundum Ioan.Idẽ ſenſit Guil.naſo. vt not.ſuprà de reſtitu.in integ.§.quando verſi.caue tamen tibi.

Lau.& Tan.dixerunt quòd ſufficit bona fides:nec requiritur titulus,niſi quando præſumptio eſt contra poſſidẽtem.ar.infrà de reli.do.c.pe.§.fi.& pe.Goſ.hoc idem dicit,niſi quis ſponte alleget.infrà de deci.dudum.vel niſi pro hærede vel poſſeſſore poſſideat.C.de peti.hære.cog.

B.dixit quod vbi eſt talis res:quæ de iure communi poſſideri poteſt,ſicut vinea vel fundus,ſufficit bona fides.vbi verò talis eſt,quòd non poteſt poſſideri de iure communi:ſicut eccleſia,vel decima detenta à laico,quamuis religioſo, tunc requiritur titulus.& ſic loquitur infrà de deci.dudum.

Indiſtinctè ſuſtineri poteſt & probabiliter,ꝙ in omni pręſcriptione excepta illa,cuius non extat memoria:exigitur ſecundũ Cano.

Cano.quòd allegetur titulus,& probetur alioquin poſſidẽs condemnabitur.vt probant iura inducta.ſ.eo.ver.quantum.& ſeq. vſque ad verſ.ſed contra.nec ob.iura contraria.nemo enim cogitur dicere titulum ſuæ poſſeſſionis &c.verũ eſt ab initio ante litem conteſt.nec etiam poſt,actore non probante.nam reus & ſi nil præſtiterit,abſoluetur.C.de rei ven.l.vlt.vj.q.vlti.actor. porrò actore probãte intentionem ſuam,vel per teſtes, vel per violentam & ſufficientem præſumptionem:debet reus niſi titulum allegauerit:& probauerit condemnari.C.de proba.ſiue.

Item nõ ob.iura quæ non videntur exigere niſi bonã fidem: quia quod minus dicunt de titulo, ſupplendum eſt per alia quę titulum exigunt & requirunt.ff.de legi.non eſt nouum.q̄ enim primum ius dubie vel ſemiplenè dicit, ſequens declarat & ſupplet.ff.de publi.de prætio.ſ.de cõſti.c.fi.ſ.de offi.deleg.ſuper q. j.de ſymo.per tuas.j.de ſen.excom.inter alia.Nec mirum,quia & per iudicem ſupplendum eſt.ff.de teſti.quaſitum ſcio.

Sed nec obſt.quod no.ſuprà eo.verſi.item ſi iuſtus titulus:vt apparet in his quæ no.ſupra.eod.verſi.circa corporalia.

Nec obſt.etiam quod no.ſuprà eo.verſi.præterea ſi quis fundũ.quia illud excipitur.vt no.ſ.eo.ver.indiſtinctè.Vt tamẽ non omnino ab opinionibus maiorum videar recedere, ſic videtur tenendum:quòd vbicunque intentio actoris de iure communi fundatur in rebus eccleſiaſticis.i.ſpiritualibus : puta epiſcopus petit eccleſiam , vel portionem canonicam infra ſuam diœceſim:& exigitur,quòd per eum contra quẽ agitur,titulus allegetur,& probetur ſic c.di.cõtra morem.& ſic manifeſtè loquitur. infrà de deci.quoniam.& c.dudum.verſi.non ſponte.ſicut quidam intelligunt fuit titulus allegatus imo præſcriptio.vt patet in §.ibi præſcriptionem allegans.no.quòd non dicit titulum, ſed præſcri.& ſtatim ſequitur,quòd Papa mandauit vt præſcriptionis titulum:quem allegauit probaret.& tamen non allegauerat titulum:vt dixi.vnde potius debuiſſet dicere pręſcriptionem:quã allegauerat.Sed ideo dixit,cauè de titulo : quia alias inutilis eſſet præſcriptio.vnde quod ibi dicit:allegauit.expone id eſt tacitè præſumitur allegaſſe:& ſic vt probatum eſt præſcriptio,ſiue curſus tẽporis ſine titulo , nõ prodeſt.& eſt ratio:quia in tali caſu.ſ.quando actor fundat intẽtionẽ ſuam de iure communi:aut præſcribens ſciebat ius:& ſic cũ malæ fidei eſſet præſcribere non potuit.aut ius ignorabat,& talis ignorantia non profuit:vt no.ſ.in rub.de vſuca.§.quæ ſunt neceſſaria.verſ.iuris autem ignorãtia.maxime in tali iure quod quaſi naturale eſt:

& ꝙ omnes tenentur ſcire.ar.xciij.diſt.nulla ratione.ĵ.de pœn. omnis.ſicut nec in iure cõſimili,alias excuſat.C.de in ius voc. l.ij.Et idẽ videtur ſi quis fundet intẽtionem,de cõſuetudine: vt patet.ſ.de offi.Archi.c.fi.reſpon.j.& §.fi.Idẽ eſt ſi agatur de rebus tẽporalibus eccleſiaſticis,& contra poſſidentẽ ex cauſa aliqua præſumatur:& ſic apertè loquitur.ĵ.eo.ſi diligenti.& ſ.de proba.licet. Vbi vero nulla præſumptio eſt contra poſſidẽtem, abſoluitur,& ſi nihil præſtiterit quod dic vt no.ĵ.vt benefi.eccl.
33 §.datur hic & alia regula.† In rebus vero tẽporalibus laicorũ, vel patrimonialibus clericorum etiam ſi de iure communi petatur res,ſufficit bona fides cum præſcri xxx.an.completa:nec exigitur titulus,maximè propter defectum probationis arg.C. de re.credi.& iureiuran.generaliter.reſpon.j. alias abſurditas poſſet ſequi:vt no.ſuprà eo.verſi.præterea.ſi quis fundet.ſic intellige.C.de præſcrip.xxx.ann.omnes.& per totum.& licet illa iura velint,ꝙ cum mala fide poſſit quis præſcribere: tamẽ hoc non eſt eis credendum:vt patet in his quę no.ſ.eo.ſub §.verum præſcribere.quicquid dicant Legiſtæ.& ſeq.Si vero præſcriptio completa non ſit,ſuccumbet poſſidens, niſi titulum probet.C. de proba.ſiue quantuncunque habeat bonam fidem.vt patet in his quæ no.ſ.eo.ver.j.qui incipit bona fides:& titulus pro ſuo.
34 verſi.itẽ titulus iſte.† Sic notabis & elicies ex prædictis, quòd ſubditus laici facilius pręſcribitur,quàm ſubditus pręlati.& eſt
35 ratio quadruplex. † Prima quia facilius alienatur res laicorũ, quàm eccleſiarũ:vt patet in his quæ no.ĵ.de re.eccle.nõ alie.§. quæ ſit forma. vnde & in Leui.xxv.c.legitur ſic:ędes Leuitarũ, quæ in vrbibus ſunt,ſemper poſſunt redimi:ſecus in domibus laicorum venditis infra vrbem, quæ ſpatio vnius anni ſine ſpe recuperationis præſcribuntur,vt ibi præcedit.& etiam ibi arg. quod cũ conſcientia rei alienæ poſſit quis præſcribere:vt tamẽ cum mala fide cum ibi interueniat autoritas illius,qui peccare non poteſt.ĵ.de pœ.diſt.ij.§.charitas.ſuper quo vide quod no.ſ. de vſucap.§.quæ ſunt neceſſaria.ver.quandoq; tamen ſpeciale eſt.item Leuit.xxvij.c.omne quod domino cõſecratur ſiue homo fuerit ſiue animal,ſiue ager non vendetur:nec redimi poterit:quicquid ſemel fuerit conſecratum:ſanctum ſanctorũ erit domino:ſecus de poſſeſſionibus laicorum vt ibidem.Secunda, quia & perſonæ laicorum facilius alienantur quàm clericorũ: vt patet ĵ.de parochiis.c.j.ſuprà de foro compet.ſignificaſti.

Tertia quia ſpiritualia non acquiruntur niſi iuſto titulo interueniente,& autoritate epiſcopi regulariter: vt no.ĵ.in §.de conſti.

conſt.§.qualiter.Quarta,quia prælati & clerici nihil proprium intelliguntur habere.xvj.q.j.quoniam.infrà de præb.c.iij.vnde nec ſunt domini.infrà de dona.fraternitatẽ.& ideo in eo, quod poſſident verſatur & conſideratur vtilitas publica & communis,non ſic in laicis,qui proprium habent:& omnia priuatæ vtilitati appropriare intendunt.ideo non eſt mirum, ſi publica & communis vtilitas plus habeat priuilegij, quàm priuata.ſuprà de poſtu.præla.bonæ.j.vij.q.j.ſcias.C.de cad.tol.l.vnica.§.fin.C. de primipil.vtilitas publica.lib.xij.in auth.de reſtitu.& ea quæ parit in vndecimo menſe.§.licet ibi:ea enim quæ communiter &c.collatione iiij. & iungè quod not.infrà de cenſibus.§.quis cenſus.& ſuprà de conſuetu.§. & de virtute ipſius.ſub §.extra ſumma.verſicu.tertio.

36 † Sed qualiter non tenetur quis probare titulum, quando dominus ſecularis fundat intentionem ſuam de iure communi: ſicut quando fundat epiſcopus intentionem ſuam de iure communi: vt innuitur.ſuprà eo.verſic.vt tamen non omnino.& verſi.præterea ſi fundet.maximè cũ & in ſingularibus videatur titulus requirendus.vt viij.diſt.quo iure.tamen fortè fauor religionis,& fidei hoc faciat.ar.ff.de relig.& ſump.fune.ſunt perſonæ:& quia ſpiritualia digniora & fortiora ſunt ſuprà de trãſlat. epiſcopi.inter corporalia.& quia circa maiora periculum vertitur.xlij.diſt.quieſcamus.& ne detur materia ingerendi ſe.temporalia enim tota die acquirũtur in multis caſibus iuſte etiam autoritate iudicis ſecularis:non ſic in ſpiritualibus: ad hoc ſuprà de elect.qualiter.& de renun.admonet cum ſimilibus.imo eſt forte melior ratio:ſcilicet,quia in ipſo quæritur quod facis, falſum inducis: nec enim eſt aliquod ius commune ſcriptum, quod regna vel principatus diuidat ſeculares: ergo non poteſt ius commune quod non eſt allegari: ſecus in epiſcopalibus & parochiis,vt probatur infrà de his quæ fiunt à præla.paſtoralis. xiij.q.j.eccleſiaſticas.vnde nec diuidũtur:nec vſurpantur: quia nec ſine ſuperioris autoritate &c.infrà de præben.maioribus. infrà de rerum permuta.quæſitum.& ſunt adeo limites eccleſiarum firmi, & ſtabiles,quod nec præſcribi poſſunt.vt not.ſuprà eod.ſub rubri.de vſucap.§.quæ non.verſicu.vlti.ſecus in limitibus ſecularium principum,qui tota die mutantur, & diuiduntur,& in feudalibus, quicquid prohibeat conſtitutio Federici de nõ ali.feud.ſine conſenſu maio.imperialem.§.præterea ij.& vſurpantur violenter de iure.inſtitu.de iure natura.§.ius autem gentium.tertia quæſtione prima,nulli dubium.ideo nec

iudices eccleſiaſtici debent recurrere ad limites laicorum.vt xvj.quæſtione quinta,poſſeſſio.& ſic intelligitur.infrà de relig. do.c.j.Sed viri,& limites,ac iura eccleſiaſtica dicuntur immutabilia permanere.argu.inſtitu.de iure natu.§.ſed naturalia.nõ eſt ergo mirum ſi ius eccleſiaſticum, quod in hac parte quaſi immutabile eſt,requirat titulum & non humanum.ar.ij.de ſacroſan.eccle.vt inter diuinum.& de veteri iure enuclean.l.ij.§. ſed quia diuinæ.in auth.de non alie.aut permu.rebus eccle.§.ſi minus.colla.ij ad hoc xvj.q.iij.licet in regulis.& §.poteſt.& aliter diſtinguit.tertia quęſtione ſexta,hęc æquipa.ad fin.c.diſtin. peruenit.quadrageſima diſt.Imperatorum.& per totũ.ad quod pertinet quod no.ſuprà de iureiu.§.quomodo.ſub.§.cui.verſic. clerici.ergo & ſe. Legiſtæ tamen volunt,quód ſeculares principes fundent intentionem ſuam de iure communi vtẽtes quibuſdam arg.quibus facile eſt reſpondere.

Quæ res præſcribi poſſunt? Et quidem tam res corporales
73 quàm incorporales, ſecundum † quod no.ſuprà in rubrica de vſucap.§.quæ res omnes.etiam actiones ſiue in rẽ,ſiue in perſonam, ſiue mixtæ limitatæ ſunt.vt ſuprà ſcilicet infrà triginta vel quadraginta annos ad plus regulariter moueantur.C.de præſcriptio.triginta ann.ſicut in rem.& l.omnes nunquid:ergo leges illæ corriguntur indiſtinctè. Nunquid ſi debeo tibi centum, & tu non agis infra tua tempora, amittes ius tuum per negligentiam tuam? & nunquid debes tibi imputare, in cuius poteſtate eſt agere.ff.de exceptio.doli.l.pure.in fin.& non tamen, cum in inuitum reddatur iudicium.ff.de verbor.obliga. inter ſtipulantem.quid enim ſi fortè ego ſolui tibi, nec recuperaui inſtrumentum, nec de ſolutione inſtrumentum recepi, vel ipſum fortè amiſi: & tu nunc conuenis me vel hæredem meum elapſis triginta vel quadraginta, vel pluribus annis, nunquid iniquum eſſet,quòd bis idem exigeretur.ff.de re.iud. bonæ fidei.Item quid de actionibus temporalibus ſicut de dolo, quod metus cauſa, redhibitoria,& quantò minoris,& aliis ſimilibus,de quibus traditur,inſti.de perpet.& tempo.act.& ff. de diuer.& tempo.præſcri.& de act.& obli.tam in textu quàm in gloſſis,nunquid hæc omnia corriguntur? non puto.ideo dic quod res immobiles non præſcribuntur cum mala fide:vt not. ſuprà eod.ſub §.verum quicquid.

38 † Actiones verò perſonales amittuntur ſuo tempore,& quo ad hoc non derogatur.ll.antiquis.nam & iura canonica.j.eod.

vigilanti

vigilanti.& c.quoniam.xxxiiij.q.ij.ſi virgo nõ in perſonalibus, ſed tantum in realibus locum habent: vt ex ipſorum lectione patet.vnde in illis ſcilicet realibus conſiderat ius canonicum malam fidem rei poſſidẽtis contra conſcientiã rem poſſeſſam & non negligentiam nõ petentis,quam leges conſiderant,non curantes de peccato:vt innuit infrà eo.vigilãti.& ideo propter periculum animę nõ præſcribit in realibus aliquis:in perſonalibus vero non poteſt cõſiderari mala fides circa rẽ poſſeſſam, cum nulla poſſideatur , ſed potius conſiderãda eſt negligentia non agentis:nec enim mortaliter pecco,ſi tibi nõ ſoluo, dummodo te inuito non retineam,maximè ſi ignoro. Et ſic corporalis rem cũ mala fide nõ præſcribitur.Sed nunquid actio perimitur? nõ:quia cõnexa ſunt:ſi enim dominus remaneo nõ obſtante tali præſcriptione,ergo & ipſam rem potero vendicare. ff.de rei vendi.in rem. Oppono tamen.nã in reali actione non eſt perſona obligata,quæ tenet , ſed tãtum ratione detentionis conueniri poteſt,qui poſſidet.ff.de rei vendi.officium.ſuprà de iud.examinata.in perſonali vero ſicut in emptione,locatione: commodato.& ſimilibus perſona obligata eſt: quare ergo magis tenetur obſeruare reus bonã fidem circa reales actiones, quàm perſonales, maximè cũ perſonales pro magna parte bonæ fidei ſunt:reales vero ſtricti iuris ſunt:vt patet inſtit.de act. §.actionum.quare in perſonalibus exuberãtior fides exigitur. C.de act.empt.& vẽdi.l ij? Reſpon.nullus regulariter perſonaliter obligatur niſi conſenſus interueniat.C.de act.& obli.ſicut initio.vnde ſi vendis mihi rem pretio xl.vel mutuas decẽ , vel ipſas ab initio de conſenſu tuo habeo:& ipſis expenſis nõ poſſum ipſas contra voluntatem tuam decætero contractare,poſſum etiã de facili tradere obliuioni , quòd ipſas tibi debeam, & etiã ſi recordor præſumere poſſum , quòd ex quo ipſas non repetis,vel vis donare:vel quia non indiges temporis gratiam facere.arg.infrà de commo.c.vnico.infrà de vſur.cõſuluit. Sic ergo nec pecco,nec habeo malam fidem:& pauci ſunt qui tam longo tempore omittant repetere quod debent:& ſi hoc facit, quis merito propter maius periculũ:quia poteſt eſſe , quòd ſolutum ſit ſuæ negligẽtiæ imputatur.igitur ſi reperitur ſed debitor ſoluere tenetur,quãuis fortè propter potentiam vel malitiam ſuam non vocetur in iudiciũ.ſuper quo vide quod not. infrà eo.§.quibus verſi.item perſonalem inperpetuũ non pręſcribet:vt patet in his quæ not.ſuprà eo.ſub §.verum.verſic.ſed nunquid,quia eadem ratio eſt,ergo idem ius.ſic bonam fidem

conſide

conſiderare in omni caſu æquum eſt.vt de act.& obli.bonam fidem:quia graue eſt ipſam fallere.ff.de conſtit.pe.l.j.reſpon.j. ſic non interpellat dies pro homine quo ad peccatum mortale committēdum:licet hoc faciam quo ad moram vt patet.infrà de locat.c.ſi.§.vnico.niſi fortè iuramentum interuenerit.ſuprà de iureiuran.debitores.c.vnico.

Res verè non niſi iuſtis titulis & traditionibus acquiruntur C.de pac.traditionibus.& pro magna parte ab initio cōtra dominorum voluntatem vſurpātur: vt patet in his quæ not.ſuprà eo.§.proxi.ver.vlti.vnde & ſi res mobiles tractētur contra voluntatem domini proprie furtum committitur.vt inſtit.de ob. quæ ex delic.naſ.§.furtū.& de vſucap.§.quod autem.j.Imo verò quo ad ius canonicū propter mortale peccatū vitioſè reddundur:vnde hæc duo æquiparantur ſcienter detinere, vel inuadere alienum.ſuprà de reſtit.ſpolia.ſæpe cōtingit:ergo aliena res mala fide poſſeſſa tanquàm vitioſa vſucapi non poteſt: vt not.eo.c.ſub rubrica de vſucap.§.quæ non.reſpon.j. Et hoc fortè reſpiciebant hi,qui dixerunt fundi locive furtum fieri.q.d.ſicut res mobilis furtiua vſucapi nō poteſt: ſic nec immobilis contra voluntatē domini mala fide detēta, & ſic quaſi contractata, ſecundum hunc intellectum reſuſcitatur per ius canonicum opinio vera,quæ per.ll.alias abolita reputatur.inſtit. de vſucap.§.quod autem.ij.remurmurat enim conſcientia, ſuper quo vide quod ſuprà eo.ſub §.verū quicquid.ver.ſed nunquid maius peccatū.ſic ergo in realibus nullus præſcribit,cum rei mala conſcientia:& idem videtur de actionibus perſonalibus in rem ſcriptis,& de mixtis.de quibus habes inſtit.de act. §.j.& ij.& §.ſic itaque diſcretis.& §.quædam actiones.de quibuſdam tamen ex his tractatur ſpecialiter.infra eo.ſub §.item non currit.& ſub §.ſeq.dic vt ibi not.

39 † Ad hoc autem vt hæc præſcriptio locū habeat, neceſſe eſt quod is cui competit actio ipſam mouere poſſit, alioquin non
g currit g præſcriptio ideoque vacante eccleſia nō currit præſcriptio.infrà eo.c.j.& c.de quarta.infrà ne ſede vacāte.c.j.ij.& iij. ipſa continuat præſcript.à prælato defuncto incœptam.vt not. ſuprà eo.ſub rub.de vſucap.§.quæ ſunt neceſſaria.verſic.quandoque & ſi poſſeſſio.

Vel tempore hoſtilitatis.infra cod.ex tranſmiſſa. xvj.q.iij. prima actione.& c.porro.

Nec tempore prælati hæretici, contra quem quis præſcribere intendit.infrà eo.c.j.in fi.

Vel

Vel ſciſmatici.ſuprà de elec.quia diligentia.ī.eo.cũ nobis. Vel ſuſpenſi.infrà de conceſ.præbend.quia diuerſitatem.

40 † In his tamen caſibus ſubducuntur tẽpora de præſcriptione de medio, ita quòd prima, & vltima & alia, quæ his ſubductis remanet computentur vt infrà eo.auditis.§.quòd ſi abbas. & c.cum nobis.& c.de quarta.

Et adde infrà eo.verſi.ſed & ſi quis.ergo hæc interruptio ſimilis eſt pupillari, de qua dic vt not.infrà cod.ſub §.item non currit.verſic.differt autem.

Vel nullius, id eſt, qui nil habet nõ audet viuere vel mori ſecundum d. Philip.Aquen.Archiepiſcopũ.vnde perinde eſt ac ſi eccleſia nullum haberet.ſuprà de tranſ.epiſcopi inter corporalia.§.ſed nec.arg.ff.de excuſa.tut.nulla differentia, nõ eſt tamen expreſſum in iure quod tempore talis prælati non currat præſcrip. **Vel in vita** prælati male alienantis, quo ad rem malè alienatam.xvj.q.iij.ſi ſacerdotes.

Nec tempore minoris ætatis.C.in quib.cauſ.reſtit.in integ. non eſt neceſſaria.l.vlti.ſecundum Gof. Tu excipe pupillarem ætatem.C.de præſcrip.xxx.ann.ſicut in rem.

Vel patriæ poteſtatis.C.de bonis quæ libe.quicunque.C.de bonis ma.l.j.in fi.& authen.ibi poſita C.de anna.except.l.j.in fi.

Vel tempore matrimonij, quo ad vxorẽ, quæ agere non poteſt.C.de iure do.in rebus.§.non omnis.niſi forte marito vergente ad inopiam.vt ibi.& eo.tit.l.vbi.

Sed & ſi quis de mandato domini Papæ proficiſcatur, vel alias cõtra Saracenos, ſeu qualitercũque cauſa reipublicæ ſubducendũ eſt de præſcriptione tẽpus illud, quod in abſentia fluxit, ſit primũ medium vltimúmve & hoc per reſtitutionem in integ. vt ſic nõ profit nec obſit quod euenit.ff.ex quibus cauſis maio.in integrũ reſtituantur.l.j.in princ.vn̄ ſi & ſine præſentia illius, qui redit cõpleatur vſucapio, adhuc poteſt conſiderari, quòd ſubducatur tẽpus, quod in abſentia fluxit, & ſi pluribus vicibus quis abfuerit omniũ abſentiarũ tempora ſubducuntur ſecundum quoſdã, quæ ſententia æquitatẽ habet, & comprobatur.C.de reſti.mili.quod tẽpore militiæ.& ff.ex qui.cauſ.ma. nec non.§.ſi quis ſæpius.C.de temp.reſti.in integ.l.ſi.C.quibus non obiicitur long.tẽp.præſcrip.l.præſcriptio. Alij dicunt tunc demum debere reſtitui aliquem, & tẽpora ſubduci, quando in abſentia ſua cõpleta eſt præſcriptio, vel parũ poſt reuerſionem ſuam.& hoc eliciũt ex verbis prætoris dicentis.ſi quid ex bonis abſentis cauſa reipu.præſcriptum fuerit, cũ is qui abeſſet

poſt

poſtea reſtituam,quod verbũ,Poſtea,ad modicum tempus refertur ſcilicet dum quis poſt reuerſionẽ ſuam conducit hoſpitium,diſponit ſarcinulas , quærit aduocatũ.hæc enim modica præſentia pro abſentia reputatur.ff.qui.ex cau.maio.l.ab hoſtibus.§.ſed quod ſimpliciter.arg.de verb.ſig.hęc adiectio.ſed ſecundum Azo.& ſi prior ſententia æquior ſit,vltima tamẽ ſecurior eſt ſecundum l.Quod autem dixi abſenti currere præſcriptionem,intelligas ex quo veniens nõ fuit admiſſus vel ſuſpicatus eſt,ſe poſſe repelli,vel alias amiſit poſſeſſionẽ : ſicut not. ſuprà de cauſa poſ.§.& qualiter amittatur.nã ſi adhuc retineret poſſeſſionem non curreret cõtra ipſum præſcriptio ſecun-
41 dum Azo.† Itẽ non currit præſcriptio debitori:niſi adueniente die,vel exiſtente conditione debiti.C.de præſcrip.xxx.ann. cũ notiſſimi.§.illud autẽ.Quid ergo dices in annuis vel menſibus debitis, vel alterius temporis ſingularis?& quidem ſecundum l.currit præſcriptio non ab exordio obligationis : ſed ab initio cuiuſcunque anni,vel mẽſis,vel alterius temporis: vt in d.l.cum notiſſim.i.§.in his.quod quidam ſic interpretantur , vt tot oporteat currere præſcriptiones , quot debent eſſe ſolutiones:vt ſic quantuncunque tẽporis fluxerit, ſemper remaneant xxxix.anni præteriti,pro quibus poſſit agi:& ſemper pro futuro tempore ſecundũ.M.& P.quibus d.l.fauere videtur.Bul.vero intelligit nullo modo poſſe agi tranſacti ? xxx.ann.computandis ab initio cuiuſcũque temporis,quo erat ſolutio facienda.ſed ceſſatum eſt in ſolutione.C.de vſuris.cam.reſpon.l.

Sed.M.reſpondet quòd ibi loquitur in acceſſoria obligatione vſurarum:quæ ſolutio ſecundum l.nulla eſt , cum extincta principali obligatione nihilominus vſura per ſtipulationẽ debita peti poſſit.ff.de eo quod cer.loco.l ij.§.item Iulianus.& l. centum.& bene adaptatur præſcriptio ſolutioni,quia qui præſcribit ſimilis eſt ſoluenti.ff.de admi.tut.ſi pupillus.& põt reddi illa ratio : quia vt in ſingulos annos aliquid eſt promiſſum vna eſt actio.ff.de dona.cauſa mortis ſenatus.§.fi.nec ob.ff.de verb.ob.plurib⁹.§.j.vlt.char.quia ibi recitatur op.Paul.& Van. quæ tenenda nõ eſt ſecundum Bul. Vel diſtingue vtrum nominentur anni,puta,cũ dicitur annua bina trina die, & tũc erunt tot ſtipulationes, quot anni:an generaliter dicatur ſingulis annis,& tunc erit vna ſtipulatio:arg.ff.de verb.obli.quod dicitur. & ſ.de elec.in geneſi.hac ergo actione ſemel per præſcriptionẽ eliſa:præ nimia verecundia ſuæ frontis iam non audet erigere telum:quam rationem multum approbauit. R. Si quæras

quæ

quæ eſt ergo dubitatio? Reſpon. magna. nã quia debitor agnouerat debitum putabatur eum de cætero contra creditoré præſcribere nõ poſſe: quod falſum eſt. Iob & Azo diſtingunt inter legata & promiſſa. in legatis enim, quia tot ſunt actiones quot debita, tot eadem ratione oportet currere præſcriptiones. ff. de dona. cauſ. mor. ſenatus. §. fi. ff. de annuis. leg. l. cũ in annos. ideo tale legatum non vtendo amitti non poteſt. ff. quib. mo. vſuſfr. amit. ſi vſuſfructus alterius. ff. de no. oper. nunc. de pupillo. §. fi. & l. qui viã. & in his vera eſt ſentẽtia. M. in ſtipulationibus autem vera eſt ſententia Bul. Quòd ſic eſt intelligendum. debes mihi annua legata, ſoluiſti p duos annos legata, ceſſaſti poſtea per tres xxx. poſtea elapſis legatũ tertij anni eſt præſcriptum: adde vnum annum, legatum quarti anni eſt præſcriptũ: adde alium annũ legatum quinti anni eſt præſcriptũ. & ſic de ſingulis. In ſtipulationibus vero aliud eſt: quia ſi per duos, vel tres an. decẽ quæ debebas ex ſtipulatione ſoluiſti: & poſtea ceſſare cœpiſti. xxx. ann. elapſis nil poſſum petere. quare? quia vna eſt actio & obligatio quæ ſpacio tanti tẽporis eſt ſublata ſecundũ Azo. Nec ob. l. cũ notiſſimi. quæ legata & promiſſa æquiparare videtur. dicit enim quantũ ad hoc paria ſunt: quia nõ ab exordio obligationis: ſed ex eo tẽpore, quo ceſſatum eſt curru præſcriptio vt ſuprà not. & probatur. C. de præſcrip. xxx. ann. ſi quis emptionis. §. fin. ergo ſi poteſt agere, currit præſcriptio, ſi non poteſt, agere non currit. vt not. ſuprà eodem. §. verſicu. ad hoc autem. & ſequent. Quamuis autem in ſupradictis domi. B. Iob & Azo. quo ad rigorem iuris ciuilis ſubtilius moueãtur. M. tamen & Pla. æquius, & verius quo ad ius cano. Sed in omnibus ſuperioribus & inferioribus puto nõ eſſe veniendũ cõtra conſcientiam: vt patet in his quæ not. s. eo. §. verſi. ſed nunquid. nec rigorem iuris ciuilis: ſed veritatem & ſimplicitaté tenendam,
12 & ſequendam eſſe. vt s. de iud. ajecti. & de dolo & cõtuma. c. j. † Illud etiã teneas q vbi agi non poteſt, non currit præſcriptio, quicquid. j. ſequatur at. j. de elec. c. ſi. & infrà de cõceſsio. præben. vel eccle. non vac. quia diuerſitatem. §. ſi tamen. & ſeq. Videtur tamen quòd in actione confeſſoria currat præſcriptio, & ſi quis nequeat vti ſeruitute, vel agere, puta: quia fons exiccatus eſt: vnde nõ potuit is cui ſeruitus debebatur aq̃ ducere. ff. de ſer. ruſti. præd. Atticinus. ſed forte in ruſticis ſeruitutibus ſpeciale eſt, vt amittãtur corpſo, q quis nõ vtitur, non diſtincto vtrũ potuerit vti. vt ff. quẽadmodũ ſeruit⁹ amit. ſi par
tẽ. §. ſi p fundũ. ſecus in vrbanis. vt ff. de ſer. vrb. præd. hoc autẽ.

Quia

43 Quia verò legere & nõ intelligere negligere eſt: † ſcire de-
h bes quid ſit confeſſoria [h] & negatoria actio, & quidem confeſ-
ſoria eſt quædam actio, quæ datur domino fundi cui ſeruitus
debetur. ff. ſi ſeruitus ven. l. ij. §. hoc autem. ſed & non domino:
puta creditori ſuperficiario: ſed & publiciana datur ei, cui con-
ſtituta eſt ſeruitus à non domino fundi. ff. de remiſ. l. j. §. idem
Iulia. ff. de ſuperficiebus. l. j. §. fi. ff. de vſuf. pe. l. j. reſpõ. j. item da-
tur contra poſſidentem fundum. qui ſeruitutẽ debet. ff. ſi vſuc.
l. vti frui. §. vtrum. vel quaſi poſſidet. ff. ſi vſusfr. pen. l. fi.

Negatoria verò datur domino fundi, qui negat ſeruitutem
deberi: & vtilis datur non domino, puta vſufructuario. ff. ſi ſer-
uitus ven. l. ij. & l. ſiculi. Ratione etiam poſſeſſionis intenta-
tur contra eum, qui rem poſſidet ratione vſusfructus. ff. de acq.
poſ. naturaliter. & quia actiones iſtæ dantur domino, & quaſi
domino contra illũ, qui poſſidet: & quaſi poſſidet: ſicut rei ven-
dicatio, & publiciana, quæ reales ſunt, ideo dicuntur in rem
eſſe: vt inſtit. de ac. §. iſtæ quoque actiones. Datur autẽ confeſ-
ſoria, & ſi nulla fuerit ſeruitus, licet Pla. dixerit eã ita demum
dari ſi ſeruitus amiſſa fuerit, quæ prius fuerat conſtituta: ſed
reprobatur. ff. ſi ſeruitus vendi. loci. §. competit. & l. fiſtulas. ſe-
44 cundum Azo. † Dicitur autem ideo actio cõfeſſoria, quia ad
hoc datur, vt is qui negat ſeruitutẽ deberi confiteatur quod
debetur: negatoria quod negatur. ad hoc inſtitut. de ac. §. j. ij. &
iij. ff. ſi ſeruitus vẽdi. l. ij. Has autem ſeruitutes dominus fundi
conſtituit, & ſi plures ſint, vtriuſque cõſenſus requiritur, ſed &
licet is qui pro ſocio conſtituit mihi ſeruitutem nõ poſſit me
prohibere vtentem: tamen quouſque ſocius ſuus mihi conceſ-
ſit primo quæ cõceſſit viuente domino prædij perdurante: non
mihi ſeruitus acquiſita: quòd ſi is qui primo conceſſerat mo-
riatur, vel partem ſuam alienauerat antequàm ſocius mihi cõ-
ceſſit, requiritur conſenſus hæredis, vel illius. cui partem ſuam
alienauit, alias conceſſio ſocij nihil firmaret. vt hæc probãtur.
ff. de ſeruitu. l. ſecunda. ff. ſi ſerui. prædi. per fundum. ff. commu-
nia prædiorum. l. fina.

Conſtituitur autẽ pactionibus: ſtipulationibus: & teſtamen-
tis: inſti. de ſerui. §. penulti. & fi. requiritur etiam expreſſus con-
ſenſus domini: alias & ſi non contradicat ipſum inuitum iudi-
camus: & ideo ſeruitus non valebit. ff. de ſerui. vrb. præd. municì:
nec prodeſt tempus, quia ſeruitutes nec vſucapiuntur. ff. de ſer-
ui. ſeruitutes. iiij. vt i d quod not. ſuprà ſub rubr. de vſuca. §. quæ
res. & infrà cod. ſub §. de quibuſdam. Si tamen via publica im-
petu

Petum fluminis amittatur proximus vicinus viã præſtare co-
gitur.ſed & fortè cõmunitas debet iuſtũ pretiũ reſundere.arg.
ff.de relig.& ſump.fune.ſi quis ſepulchrum.ff.de incẽ.rui.nau.
nequi ff.ad ſil.ſe.con.domino.C.pro quib.cau.ſerui.pro prꝗmi.
acci.lib.l.ij. Amittitur autẽ ſeruitus ſi non habet interualla,
vel habet interualla dierũ, vel noctiũ tantũ, vel breuioris tem-
poris ſpacio x.an. inter præſentes xx.inter abſentes.ſi autẽ ha-
bet interualla annorũ, vel menſiũ tempus requiritur duplica-
tum.ff.quemadmodũ ſeruit.amit.ſi ſic.& hoc dico quòd is cui
ſeruitus debetur, amittit ius ſuum per negligentiã, ſicut not.in
perſonalibus actionibus.s̃. eod.§.in.j.& ver.ſe.C.de ſerui.l.vlt.
Pater ex prædictis q̃ illi, qui agere nõ poteſt, nõ currit præ-
ſcriptio. vbi autem poteſt aliquis agere: licet difficulter currit
præſcriptio: ſed ſi iuſtũ ſit impedimentũ datur reſtitutio. ff.de
offi.præſi.ſe.cõ.ff.ex quib⁹ cauſis ma.in integrũ reſti.l.j.ij.& iij.
45 † Sed nec fragilitas ſexus, vel fauor militiæ vel abſentia
prodeſt, quo minus currat præſcriptio xxx.an.excipitur pupil-
laris ætas: ſiue præſcriptio incœperit à prædeceſſore impube-
ris, ſiue ab impubere, adueniente tamen pubertate ſtatim in-
cipit currere, & continuabitur cum tempore præcedenti.C.de
i præſcrip.xxx.an.ſicut in rem.§.j.ad fi. C.ſi maior factus ratam
al.habuit.[i] l.fi. Differt autẽ hæc interruptio, quæ fit per pupil-
larem ætatem ab aliis interruptionibus.nam ſi aliàs fiat inter-
ruptio, nihil confert priori: vt C.de præſcrip. longi temp.l.j.ſed
in hac cõtrarium eſt: & ſic vt alludã vocabulo propriè dicitur
hæc interruptio: ſed aliàs in medio prorſus rumpit, ſic vbi ec-
cleſia vacat, vel prælatus hæreticus eſt, vel excommunicatus,
vel ſuſpenſus: vt no.s̃.eo.§.ver.ad hoc autẽ.& ſe.& verſi.vel ſu-
46 ſpenſi. † De quibuſdam autem actionibus dubitatur quanto
tempore tollatur. puta de negatoria, famil.erciſcundæ, com-
k muni diuidũdo, pignoratitia. Videtur enim, quòd negatoria [k]
ſpacio xxx.an.tollatur: vt C. de præſcript.xxx.ann.ſicut in rem.
& de annali excep. l.j.ſed contra: quia ſi iui per fundũ tuum per
xxx.an. & poſt xxx.an. me volentẽ vti ſeruitute prohibere ve-
lis, non potes: ergo videor eam acquiſiuiſſe ſpacio xxx.an.q̃ ſi
eſt contra, dicunt iura, quæ volunt ſeruitutẽ non poſſe acquiri
niſi tempore, cuius non extat memoria: licet ſi aliquis vtatur
longo tẽpore conſtituta prædicta ex illa cauſa quæ prætendi-
tur præceſſiſſe.ff. de aqua plu.arcen.l.j.§.ſi.& l.ij.reſpon.j.& §.j.
& §.idem Labeo ait. Ad hoc dicendum eſt ſeruitutem non
eſſe quæſitam ſpacio xxx.an. Sed tamen tu propter negligen-

tiam tuam non potes prohibere quo minus ſeruitute vt arg. ff. de ſer. ruſti. præd. per fundum. ſuprà de elect. bonæ memo. §. fi.

Vel dic negatoriam poſſe intẽtari etiam elapſis xxx. an. non ex præterita itione. i. ea quæ facta fuit iam ſunt xxx. an. ſed ex ſequenti, vel præſentibus, nec enim itio iſta eſt illa, vel ecõtrario. ff. de verb. ſign. ſic nec enim vnius itio ad aliam. ff. de ſerui. l. ſeruitu. iiij. Hoc autẽ aſſignari non poteſt in poſſeſſione rei meæ, quam poſſediſti: per xxx. an. ſuper quã non es poſtea conueniendus: hic vna & eadem eſt poſſeſſio propter continuationem & huic ſcientiæ nihil obiici poteſt: vt quia mirum videtur, quod tot ſint actiones, quot ſunt itiones.

Poteſt & illud dici, quod licet vere plures ſint actiones, cauſa tamen minuendarum litium vna tãtum poteſt actio intentari propter diuerſas itiones, ſicut & de pluribus hęreditatibus ſufficit vna actio familiæ erciſcundæ. & in pluribus ſocietatibus vna actio pro ſocio. ff. fami. erciſcũ. hæredes. §. de pluribus. ff. pro ſocio. cũ duobus. §. ſi plures. & ſecũdum hoc ſi actio iſta intentatur propter vnam itionem abſoluaris: & iterum te ex alienatione conueniam non obſtabit exceptio ſicut & in rei vendicatione. Non obſtat ſi ex vna poſſeſſione agatur: te prius abſoluto. quia non poſſidebas. C. ad exhi. neque.

Puto conſiderata mente iuris canonici, ſemper poteſt intentari negatoria cũ effectu, niſi fortè poſt tempus, cuius non extat memoria. nam ibi propter difficultatem pro bonis ſeruitutis conſtitutæ aliud iudicarem: ſi fortè reus diceret ſeruitutẽ conſtitutam fuiſſe à vero domino: ad quòd probandum induceret patientiam temporis: vt probant iura inducta. ſuprà eod. verſi. videtur enim. Caueat tamen ſibi excipiẽs de conſcientia. vt no. infrà de cenſib. §. quis cenſus.

Sed quare non ſufficit ſpacium xl. annorũ, cum ſufficiat quo ad ius eligendi acquirẽdum. vt ſuprà de elect. venerabilem. §. penult. & c. Cumana. & de cauſa poſſeſſ & proprie. cùm eccleſia Sutrina. & c. cùm olim. Reſpon. multi vtuntur ſeruitute, qui non habent ius vtendi, nec ſciente nec vidente domino, quàm res tangit: vel per violẽtiam. & ideo nec dominus præſumitur concedere ſeruitutem, niſi expreſſim conſentiat. vt not. ſuprà eo. verſi. conſtituitur. Vnde quandiu allegatur tempus memoriæ ſemper requiro probationẽ propter periculum cõſcientiæ: quamuis Legiſtæ dicant ſufficere longum tempus.

47 † In electione autem nullus conſueuit admitti niſi ius habeat, & niſi ſcientibus & videntibus his, ad quos ſpectat, quare ſemper

ſemper præſumitur conſentire, quod admiſſo acquiratur ius, niſi fiat pro teſtamēto: & probatur quod de gratia admittatur. ſuprà de poſtu. præla. bonæ. ij. reſpon. j. & arg. ſ. de elec. cu Vinton. & c. Cumana. & ideo ſufficit probare vſum cū præſcriptione completa, niſi aliud apponatur, cùm iam appareat, vel ſaltem præſumatur probabiliter de conſenſu. Itē quia præſcriptio eſt odioſa: electio fauorabilis. ff. de libe. & poſthu. cū quidam. & hæc ratio ad iuriſdictionē extēditur, quæ & tēpore acquiritur. ſ. de fo. cōpe. cū contingat. & iūge quòd not. ſub rubrica de
48 vſuca. §. quæ res. verſi. ſic ergo vſucapiūtur. † In actione autem fami. erciſ. vel cōmuni diui. dixit Pla. non currere præſcriptionem interim dū ambo domini ſimul vtūtur & poſſident, & fructus percipiūt. Certè dominus Pla. nec poſt diuiſionē quandiu durauerat rei conſcientia alienæ. Mar. verò eas dixit naſci ex volūtate. i. ex quo volūt à comunione diſcedere. ff. fa. erc. l. j.

Lex tamen dicit eā naſci ex quaſi cōtractu. inſti. de obl. quæ ex quaſi contractu naſc. potuit ergo intentari cum effectu non ob. exceptione à tempore cōmunionis: igitur ab eo tēpore debet currere præſcriptio, ſecundū Azo. C. de anna. excep. l. j. §. ad hoc. nec obſt. quod dixit ſecus, poſſidere & fructus percipere, quia non præſcribitur domino, vel poſſeſſioni, vel diuiſioni, ne præiudicium fiat ſecundū Azo. ſed certè cū neuter in præſcribendo bonā fidem habeat ſecundum ius canon. Verior eſt ſententia Pla. qua no. ſ. eo. verſi. in ac. authē. & idem in cōmodati actione cui præſcribitur, ex quo potuit intētari nō ita in rei vēdicatione, quæ datur cōtra cōmodatariū, cui non præſcribitur interim, dum dominus retinet per ſe ciuilem, & commodatarium, naturalem poſſeſſionem, ſicut dicitur in colono. C. de præſcrip. xxx. an. male. Ideoque dici debet in locati ac. [illegible] dictum eſt in comodati ac. & rei vendi. & hæc opinio [illegible] Azo. licet Pla. dixerit nō currere præſcriptionē perſon[illegible] ni cū curreret rei vēdica. & hæc opin. ſecundū iu. c. [illegible] eſt propter connexitatē, vt patet in his quæ no. ſ. [illegible]
49 nunquid acti. † Pignoratitia vero actio tollitur [illegible] patandis. [illegible] tamen tempore illo, quo nata eſt, potuit [illegible] quod tunc den. ū eſt, cum ſoluta eſt pecunia, vel o[illegible] ſignata, & depoſita. ff. de pigno. act. ſi rem alienam [illegible]

Sed quid ſi debitor ſteterit per xxx. ann. q̄ nec [illegible] quid præſcriptum eſt iuri offerēdi: dixit. P. quod nc [illegible] præſcribitur iuri eundi ad eccleſiā, vel ſanctum Iac[illegible] per viam publicam. argumen. ff. de vſucapio. ſequitu[illegible]

habeam.ff.de via pub. ma. nec ob.C.de do.præſcript.xxx.ann.
omnes.quod enim dicit omne ius tolli ſpacio xl.ann. intelligi
debet de iure agẽdi,non de iure excipiẽdi.ar.ff.de excep.doli.
pure.§.fi. & hoc teneas ſecundũ ius cano.quicquid alij dicant.

Sed ſecundum Bar. ius offerẽdi tollitur, quando qui poteſt
facere non poſſit agere pignoratitia ſoluendo. ſ.iam intelligi-
tur poſſe agere. ff.de re iudic. qui poteſt. & ideo debet ei præ-
ſcribi:& ſic p̃ræſcribitur creditori ſecundo cõtra primum : vel
primo contra ſecundum.C.de præſcrip.xxx.an.cùm notiſſimi.
§.ſed cum illud.

m Quibus modis interrũpatur [m] præſcriptio † & quidem duo-
50 bus modis generaliter:ſcilicet naturaliter & ciuiliter.Natura-
liter interrumpitur per inundationem maris, vel fluminis, vel
quando aliquis per latrones, vel alios de poſſeſſione violenter
eiicitur.ff.de bonis auth. iu.poſ.cũ vnius.§.fi.ff.de acq. poſ.qui
vniuerſas.§.itẽ quod Labeo. Item ſi quis lõgo tempore deſiit
poſſidere. ſecundũ Io.ff.de vſuca. furtũ ad fi.itẽ qualitercunq;
amittatur poſſeſſio ſecundũ Azo.quod quot modis accidat, vi
de ſuprà de cauſa poſ. §. & qualiter amittatur. & hæc interru-
ptio prodeſt omnibus habentibus ius in re.ff.de vſuca.natura-
liter. Eſt & fortè quaſi naturalis. ſecundũ cano.quãdo ſ.præ-
ſcribẽs in aliqua parte tẽporis habuit malam fidẽ:vt not.ſuprà
eo.ver.quæ exigantur. ſub §.hoc quo ad res.ver.ſecundum.

Sed & pupillari ætate interueniente interrumpitur præſcri-
ptio naturaliter,qualiter intelligi debet not.ſuprà e.§.quæ res.
ſub §.itẽ non currit.verſi.ſed nec fragilitas.& ſeq. Sed & na-
turalis videtur illa, de qua no.infrà eo.verſi. itẽ ſi is cõtra quẽ.

Ciuiliter autẽ interrumpitur multis modis. Primò per li-
tis conteſt.C.de præſc.lõg.tẽp.nec bona.C.de pręſcrip.xxx.an.
cum notiſſimi.§.imò & illud proculdubio.in fin.xvj.q.iij.§.po-
teſt. ver.is autẽ coram ſuo iudice factam, quæ de ſtatu defun-
ctorum.l pen.& tunc perpetuatur actio vſq; ad xl.an. tamen ei
tantum prodeſſe videtur, qui eo animo conteſtatur litẽ vt cau
ſam ducat vſq; ad fin. Sed impeditur propter caſus fortuitos,
alias non prodeſt,arg à cõtrario ſenſu.C.de præſcr.xxx.an.l.ſi.
& de anna.exce.l.j.§.j.& in auth.de liti.& §.omnẽ verò.col.vij.

Secundò per quaſi conteſtationem,puta, denuntiationẽ fa-
ctam colono in iudicio vocato.C.vbi in rem act.l.ij.ſupra vt li.
non conteſt.quoniam frequenter.§.quod ſi ſuper rebus, vel ſo-
lam executoris conuentionem.C.de pręſcrip.xxx.an.cum no-
tiſſimi:reſpon.id eſt, quæ quaſi conteſtatio dicitur.ff.de act. &

obli.

obli.conſtitutionibus.& quaſi interruptio.ſed litera eſt voluenda.ſuprà de offi.ordi. paſtoralis.§.ſi.

Item per ſolam precum principi factam oblationem, & ad eas quod in annalibus & prætoriis actionibus locum habet. ff. quando li.princ. da.li.con. fa. l.j. & ij. C.de anna. exceptio. vt perfectius.

Item per ſolam libelli oblationem coram quocunque iudice,vel ſi non habetur copia iudicis coram perſonis publicis & honeſtis, quibuſcunque factam, quando aduerſarium meum conuenire non poſſum in quatuor caſibus, vel quia infans eſt, vel furioſus,vel in dignitate conſtitutus:vel quia abſens. C.de anna.excep.vt perfectius. & videtur requirere hoc lex q̀ conteſtatio fiat apud domicilium poſſidentis. & idem legitur xvj. q.iij.§.poteſt.ver.is autem.

Idem videtur & in quinto caſu quando,id eſt vultus aduerſari terribilis eſt,non propter dignitatem : ſed propter diuitias ſuas,vel aliam potentiam,& malitiam,qui forte ſtatim interficeret conquerentem. ar.infrà de app. ſi iuſtus metus.C.de re. cre.generaliter.§.ſinautem.verſi.ipſe autem. C.de his qui propter me.iu.non.ap.l.ij. Lex tamen videtur velle, q̀ in hoc caſu conteſtetur lis.& ſic perpetuatur vſq; ad xl.ann.l.fi.Poteſt dici, quod & ſi currat actio,tamen reſtitutio competit.vt not.ff.eo. §.proxi.ſub §.itẽ non currit. ver.vt autẽ.nam in caſu adeo poſſum timere litẽ conteſtari,ſicut & proſequi : ergo hoc arbitrabitur bonus iudex:vt patet in his quæ no.ſuprà quòd met.cau. §.qualiter diſtinguatur.l.ſed hoc à iudice.hũc tamen quintum caſum non notauerũt doctores:ſed eadem videtur ratio : ergo idem ius:Perſonæ autem coram quibus fit conteſtatio debent eſſe publicę & honeſtæ.ſuprà de offi.ord.paſtoralis.§ fi.ergo in ſpiritualibus non erit ad laicos,ſed clericos recurrendum.arg. ſuprà de elect.Maſſana.& de arbi.contingit : & de iudi.decernimus.& de ordi.cogni.tuã, ſed in ſecularibus poteſt bene haberi recurſus ad epiſcopũ vt C.de ann.excep. vt perfectius.§.j. C.de epiſ.audi.epiſcopale iudicium.& auth.ibi poſita.

Item fit per ſynodalem proclamationem.infrà eo.ſanctorũ. Item per ſacrum oraculum principi oblatum ſecuta poſtmodum conuentione per executorem. C.de præſcri.xxx.an. ſicut in rem.

Item per debiti agnitionem,ſecundam cautionem, & vſurarum ſolutiones. C.de præſcri.xxx.an. cùm notiſſimi.§.ſed & l.ſi quis emptionis.§.fi.

Item ſi is, contra quẽ præſcribitur rei quæ præſcribitur naiſcatur poſſeſſionem. & hæc interruptio litis conteſtationem imitatur. C. de præſcrip. xxx. anno. cum notiſſimi. §. immo. & illud certè & naturalis videtur, & magis operatur. vt no. in d. §.

51 † Illud no. dignum quòd per litis conteſtationem interrumpitur præſcri. ipſo iure: vt patet. ſuprà eo. verſic. j. per litis conteſtationem ſecus in vſuca. triennij: quæ nihilominus currit contra actorem. licet iudicis officio ei probanti intentionem ſuam reſtituatur res vſucapta. ff. de vſuca. pro emptore. l. ij. §. fin. ff. de rei vendi. ſi poſt acceptum.

In quatuor tamen caſibus interrumpitur vſucapio ipſo iure ſola libelli oblatione. ſcilicet cum reus eſt infans, vel furioſus, vel in dignitate conſtitutus: vel ſecundum Azo. C. de anna. excep. l. penul. Fortè & in quinto ſicut de his caſibus no. ſuprà eo. verſi item per ſolam. & per eadem iura hoc comprobatur. ſunt & caſus in quibus non currit præſcriptio: ſed dormit: quos not. ſuprà eo. §. quæ res. verſic. ad hoc autem. & ſeq. Sed & alij ſunt in quibus nunquàm currit: quia natura rerum nõ patitur quòd aliquo tempore præſcribantur. quod dic vt not. ſuprà de vſucap. §. quæ non.

Nec illud omittendum eſt, quòd licet naturalis interruptio omnibus proſit: vt no. ſuprà eo. verſi. itẽ qualitercunque ciuilis tamen non prodeſt, niſi illi, per quem fit. nec obeſt niſi illi contra quem fit: vt ff. de diuer. & tempo. præſcript. intra quatuor. & ne de ſtatu defunct. l. ij. § præſcript.

Quis ſit eius effectus? † Et quidem quo ad perſonales actio-
52 nes ita eſt effectus vt omnino perimantur elapſo tempore: extinguuntur enim & vltra viuere nõ poſſunt, quod ſic probatur ſolutione eius quod debetur omnis obligatio tollitur: vt inſtit. quib. mod. tol. obl. ſed qui præſcribit ſimilis eſt ſoluenti ſiue ſatisfacienti. vt ff. de admi. tut. ſi pupillus. ergo per præſcriptionẽ, ſicut & per ſolutionem extinguuntur, quia de ſimilibus idem eſt iudicium ſuprà de præſcript. inter cæteras & non eſt vtendũ argumento: quia expreſſum eſt. C. de præſcrip. xxx. anno. ſicut in rem. & l. omnes ergo in perpetuum non reuiuiſcunt ſemel extinctæ. ff. de ſol. qui res. §. aream. Hoc autem non ipſo iure intelligas: ſed ope exceptionis coram iudice oppoſitæ & probatæ: & innuit lex illa ſicut in rem poſt princ. ibi: ſed ſi qua res &c. & ar. ẽ. de præſcri. ſin autem. & c. plerunque. alioquin quilibet poſſet agenti illudere & dicere. Reſpondere nõ teneor iam præſcripſi & ideo vltra xxx. ann. non viuunt, ſed extinguuntur: vt dicit l. ſi

quis

quis in rem. Intelligas quo ad effectum alias tempus non eſt modus tollendæ obligationis.de actio.& obli.l.obligationum.
53 §.placet.† Quo autem ad res corporales volũt leges. vt ſi quis præſcripſit aliquam rem bona fide xxx.ann.habeat vtilem rei vendicationẽ contra quemlibet poſſeſſorem:præterquàm contra dominum.& hoc eſt quòd innuitur.C.de præſcri.xxx.ann.l. penulti.§.ſi vero mala fide ibi ita tamen &c.ſecundum Azo.licet Pla.contrà ſenſerit dicens, quòd etiam contra dominũ datur:& faciunt pro ipſa iura inducta infrà eod.verſi.præſcri.Sed opi.Azo.iuuatur.ſuprà de ordi.cogni.cum dif.§.verum. primo verſicu.vnde verſus dominus &c.

Sin autem mala fide ſecundum eaſdem.ll.habet exceptionem tantum & non act.niſi contra eũ,qui ſibi abſtulit,vel ſubripuit:vel niſi contra eum,qui propter contumaciam eiuſdẽ præſcriptoris & poſſeſſoris poſitus eſt in poſ.cau.rei ſer.tunc enim præſcriptor infrà annũ ſe offerens & ſatiſdans iudicio ſiſti poſſeſſionem recuperabit.C.de præſcript.xxx.ann.ſi quis emptionis xvj.q.iij.præſcriptionum.

Sed ſecũdum cano.quo ad laicos,vel res patrimoniales clericorum effectus tricénariæ præſcriptionis bona fide cõtinuatæ talis eſt,qualis ſecundum l.vt no.ſuprà eod.verſicu.quo autem ad res.& ſeq.vt tamen intelligas hoc quod dicit de mala fide correctum.ſicut no.ſuprà eod.§.quæ exigantur.verſicu.igitur ſecundum l.& ſub.§.verum.quicquid quo autem ad eccleſias & eccleſiaſtica negotia: effectus quadrigenariæ præſcriptionis videtur eſſe talis,qualis eſt ſecundũ leges effectus longe præſcriptionis:quia ſicut lex in longa pręſcriptione requirit bonam fidem & iuſtum titulum.& quòd res præſcriptibilis ſit, & continuationem poſſeſſionis:ſic & canones in longiſſima:vt patet in his,quæ not.ſuprà eo.§.quæ exigantur.ergo effectus is eſt vt acquiratur exceptio cõtra dominum rei, vel creditorem habentem eandem rem obligatam.C.de præſcript.xxx.anno.ſi quis emptionis in prin.& de act.& obli.l.ſi.igitur cum exceptio ſit actionis excluſio.ff.de excep.l.ij.apparet, quòd dominus antiquus actionem habet,ergo rem poterit vendicare à quolibet poſſeſſore:pręterquam ab illo,quo præſcripſit,vel ab eo,qui ab eodem cauſam habet,& ſic intellige infrà de dona.apoſtolicæ reſpon.prima.ad fin.

Præſcriptor autem habet vtile dominium.C.de bo.mat.l.j.& auth.ibi ſignato.niſi tricennale.quæ elicitur ex auth.de nup.§. ſi vero expectet.in fin.col.iiij.habet ergo vtilem rei vẽdicatio-

nem etiam cõtra dominum:nam lex dicit per præſcriptionem mutari dominium.ff.de vſucap.cum qui hæredes:& ad idem. inſtitu.de vſucap.§.j.per quæ iura.M.no. dominium directum acquiri.certè pro ipſo potiora ſunt iura : quia nec in textu:vt puta de vtili dominio ad expreſsè dictum poterit reperire, niſi in conſti.feu.de feu.non alie.ſine conſenſu ma.d.in rubro & nigro.& ſecundum hoc ſequentes deficiunt rationes.

Sed cum per vſum acquiratur directum dominium.vt not. ſuprà in rubrica de vſucap.rerum pro ſuo.§.quis ſit eius effectus.quare non acquiratur præſ.long.tempo.idem directũ dominium : ſed tantum vtile , cum eadem requirantur in longa præſcriptione.quæ in vſucapione.& etiam maius tempus.

54 † Rñ.per vſuca.acquiruntur mobilia per præſcrip.immobilia:ſed mobilia facilius mutantur & tranſeunt,quàm immobilia.vt innuit ſignificatio vocabulorum:& probatur.ff.de acqui. poſ.ſi rem mobilem.

Quæ eſt ergo ratio quòd per præſcriptionem tollitur hypotecaria.C.de præſcrip.xxx.anno.ſi quis emptio.& non per vſucap.vt ff.de pigno.l.ij.§.cum prædium.j.& de vſuc.iuſto.§.non
55 mutat.& C.de pigno.vſuc.reſpon.† quia per præſcript.acquiritur exceptio,quæ omnem actionem excludit infrà eod.ad autores.ſed per vſucapionem dominium,cuius dominij intẽtio eſt à quæſtione pignoris ſeparata : vt in d.§.cum prædium.ſecundum Iob Azo.ſed certè & per vſuc.dicitur exceptio acquiri.C. de iure do.in rebus.§.omnis autẽ.nec obſt.ſi dicat dominium acquiri per vſuc.vt not.ſuprà nec enim abſurdum eſt,quòd ra-
56 tione proprietatis acquiſitæ excipiam.† nam cui damus actionem multò fortius except.ff.de ſuperfi.l.j.§.quòd ait prætor.& ad idem.C.de rei vendi.l.fina.& de prob.ſiue poſſidetis:dabitur ergo ratione vſucapionis & præſcriptionis legitimè actio ſi nõ poſſideat : & exceptio ſi poſſideat, ſicut ait M.& probatur in l. quam alij pro ſe inducunt.C.de præſcrip.xxx.ann.ſi quis empt. Si dicis qualiter dabitur exceptio domino quæ eſt actionis excluſio:& ſic non videtur,quòd alius cõtra dominum habeat rei vendicationem? reſpon.dic actionis,ideſt,intentionis ſecundũ M.vel actionis.ſcilicet verè vel putatiuè,quod puto menti iuris canonici conuenire.Si quęras ergo quare aliud eſt in vſucapione:& aliud in præſcriptione longi tempo.reſpon. prolixius
57 tempus hoc facit.& quod dicit.l.ff.de pigno.l.j.† quòd quæſtio pignoris eſt ab intentione dominij ſeparata: nam ob.q.d.vſucapionis natura hæc eſt,vt per ipſam dominiũ ſiue proprietas rei acquira

acquiratur, non quòd obligatio pignoris perimatur: vel quod dicit ſeparata, verum eſt in caſu illo, de quo ibi loquitur. nec enim ſequitur, quòd is qui eſt dominus prædij ſit dominus fructuum conſumptorum, nec quòd is qui prædium obligatum etiam conſumptos fructus habeat obligatos. & ideo quamuis prædij dominus fructus futuros intendat obligare: tamen non tenet oblig[illegible] in cõſumptis ſicut tenetur in prædio: quia nunquam fue[illegible] ſicut prædium [illegible]tor non poteſt de ipſis refer[illegible] q[illegible]ſtionẽ, ſicu[illegible]o obligato: & iungè quod no. infrà de pig. ſub. §. ſi conſtitet. [illegible]na. verſi. vſusf. etiam amittitur: noa vtendo & ſequen.

ADDITIO.

a Vide in ij. parte. iij. prin. tract. præſcri. col. liiij. in xv. q.

b Iſtam q. vide plenè examinatam in ix. q. ij. partis. iij. prin. trac. præſcript.

c Hic tangit Hoſti. intellec. l. bene à Zenone. quem vide plenè diſcuſſum in tract. præſcri. in ij. parte. v. princip. col. iiij. & ſeq. in octaua quæſtione.

d Vide plenè in prædicto tracta. in iiij. parte. iiij. prin. col. xlij. cũ pluribꝰ. q. vbi latè examinatur materia præſcriptionis feudalis.

e Dixi plenè in repet. l. Celſus. in quarta parte.

f Dixi plenè in prima parte. v. princip. vbi ponitur materia præſcriptionis eccleſiaſticæ & canonicæ.

g Vide plenè in quibus caſibus præſcriptio nõ currat ab initio vel dormiat ex poſt facto. in j. ij. part. vj. partis principa. tra[illegible] præſcript. vbi diſtinctè examinantur omnes caſus hic no[illegible]

h De materia confeſſoriè & negatoriè, & de præſcriptione [illegible]uitutum vide plene in prædicto tracta. princip.

i Dixi plene in prima parte. v. princip. tracta. præſcript. in x[illegible] caſu col. xiij. cum pluribus ſequenti.

l Dixi in ij parte. iij. princip. tracta. præſcript. in vij. q.

m De præſcript. pignoratitiæ & iure offerendi dixi plenè [illegible] parte. v. partis. princip. in ij. q. tracta. præſcrip.

n Materiam interruptionis vide plenè in tertia parte vj. partis princip. tract. præſcript.

TRACTATVS VSVCAPIONVM ET PRAESCRIPTIONVM TEMPORA BREuiter & d[redacted]

SVMMARIVM.

1 *Temporis obſeruatio quàm ſit omnibus in rebus neceſſaria.*
2 *Opportunitatis imago qualis apud antiquos fuerit, & quā ob cauſam ab illis depicta proponeretur?*
3 *Interpretatio verborum etſi prior eſt, rerum tamen potior eſt.*
Vſucapio vnde dicta?
Pignoris capionem veteres dicebant pignoris ablationem.
4 *Præſcriptio Iuriſconſultis quid ſignificet? & ſub num. 6.*
5 *Vſucapionem a præſcriptione rectè ne diſtinxerint hactenus iuris interpretes?*
6 *Vſucapio ex propria ſignificatione refertur ad acquiſitionem rerum mobilium & immobilium.*
7 *Vſucapionis diffinitio.*
8 *Dominium per quod vſucapionē adijcitur, ſit ne directū an vtile?*
9 *Vſucapio ſine poſſeſſione non procedit.*
Continua poſſeſſio quæ dicatur?
10 *Poſſeſſio authoris accedit ſucceſſori.*
11 *Hæreditas non adita perſonam defuncti ſuſtinet: ac propterea vſucapionem a defuncto captam complet.*
12 *Poſſeſſio quæ vſucapionem inducit, iuſta eſſe debet.*
13 *Titulus quid ſit, & vnde dicatur?*
14 *Poſſeſſio ſine titulo vſucapionem non parit.*
15 *Titulus (pro ſuo) generalis eſt ad dominij acquirendi cauſas.*
16 *Vſucapio bonam fidem poßidentis exigit. & nu. 20.*
17 *Bona fides, quod attinet ad vſucapionem, quid ſit?*
Titulum habens, non ſemper bonam fidem habet: nec econtrario.
18 *Bona fides ſine titulo ad vſucapionem non prodeſt.*
19 *Error alieni facti non etiam proprij bonæfidei poſſeſſorem excuſat.*
20 *Error iuris vſucapienti ſemper nocet.*
21 *Authoris mala fides noceat necne ſucceſſori bonæfidei?*
22 *Mala fides defuncti nocet hæredi etiam bona fide poßidenti.*

Dies

BIBLIOTECA

D

23 Dies c

24 Vſucap

25 Præſcri

26 Actio

27 Præſcri

28 Poſſeſſo

tam vſu

1

docent

bit, qui

videt

pagati

portun

tire? Q

tempor

optima

hil proc

Quis it

ſicut H

ter mo

fandi t

in l.cit

tum in

In ſ

occaſi

quem

pus:p

A

olu

rga-
on ſi-
as nō
qui-
o iu-
tem-
altos
la.

ſcri-
ſu ſi
uli,
quá-
iata
tem-
em-
§.
e
rob
de
ce
Ne
ſcri
cen

INDEX RERVM AC VERBORVM, EORVM QVAE CONTINENTVR in hoc Tractatu Præſcriptionum.

A

Abbas exemptus habẽs sub monaſterio ſuo certam parochiam populi non exempti quantò tempore poſſit præſcribi contra epiſcopum? 450.nu.3
abſens propriè dicitur & ſtrictè, qui non eſt in ciuitate. 263.nu.6
abſens, vel præſens quis dicatur in materia præſcriptionis? 261.nu.1
abſenti non obeſt præſcriptio. 24
accidens non poteſt eſſe ſine ſubiecto: & non entis nullæ ſunt qualitates. pagin.651. numero 24
accuſatore litem intermittente, ac proinde eo abolitionẽ poſtulante, poteſt alius intra dies xxx. reum repetere. Pagin. 818
accuſatio ſeu actio criminalis quanto tempore regulariter tollatur? 317.nu.1
actor forum rei ſequi debet, ceſſantibus antiquis exhibitionibus. 828
actor libellum exhibiturus ſatiſdat de conteſtanda lite cum aduerſario intra duos menſes. 820
actor quando poſſit præſidem adire & præſcriptionem interrumpere? 30.nu.3
actore poſt tria edicta contumaciter abſente, iudex anno elapſo ſententiam proferre poteſt. 820
actio perſonalis de iure ciuili ſemper præſcribitur ſpatio triginta ann. ſiue cum bona, ſiue cum mala fide. 311.nu.1
actiones deſcendentes ex L. ciuili antequã per ſacras conſtitutiones eſſet meta præfinita competebant ſine temporis præfinitione? pag.390. nume.3

actio iniuriarum prætoria non datur niſi anno. 314.nu.6
actio perſonalis quo caſu ſuccedat loco rei vẽdicationis. 387.nu.6
actio pro ſocio eſt perſonalis. 351.nu.4
actio an poſſit per dationem fideiuſſoris perpetuari? 630. nume.5
actio perpetuatur per apprehẽſionem poſſeſſionis rei hypotecatæ. 630.nu.6
actio finitum regundorum non poteſt directè tolli. 350.n.6
actio qualiter perpetuetur. & quis ſit effectus perpetuationis? 628.nu.2
actio omnis temporalis litis conteſtatione in annos xl. protenditur. 859
actio familiæ erciſcundæ, communi diuidundo, ſiue pro ſocio, an tollatur ſociis in cõmuni longiſſimo tẽpore poſſidentibus? 85.nu.18
actio finium regundorũ quanto tempore durat, vbi nihil eſt præſcriptum? 351.nu.6
actio pro ſocio an poſſit naſci tempore ſocietatis? 351.nu.2
actio ex empto competens pro emptione quanto tempore præſcribitur? 365.nu.1
actio furti manifeſti perpetua eſt. 72.nu.9
actio nondum orta quando eſt in partis facultate illam oriri facere, an poſſit præſcribi. 416.nu.1
actio quanto minoris pro animali vitioſo ignoranter empto, intra annum eſt intendenda. 816
actio finium regundorũ naſci dicitur ex quo cœperunt fines turbari. 350.nu.2
actio de dolo intra biennium à tempore doli mali, & intendi & terminari debet. 816
actio quæ non tollitur minori ſpatio, præſcribi poteſt ſpatio quadraginta annorum. 532.nu.4
actio perpetuatur per conteſtationem, & quaſi conteſtationem. 628.nu.2
actio perpetuatur per iuramenti præſtationem litis deciſiui. 62[illegible].nu.3
actio deiecti vel effuſi quanto tempore duret? 816
actio pignoratitia quare post annos quadraginta concedatur debitori ſoluere parato? 83.nu.[illegible]
actio iniuriarum etiam ciuilis tollitur annali præſcriptione. 312.nu.4
actio in factum quæ oritur ex ſententia quanto temporis curſu tollatur? 381.nu.3
actio perſonalis regulariter nõ præſcribitur longo tempore. 260.nu.4
actio pignoratitia quanto tempore tollatur? 49
actioni communi diuidundo, & familiæ erciſcundæ, quãto tempore præſcribatur? 348.nu.1
actioni de dote quãto tempore præſcri

præſcribatur? 311.nu.2
actioni pro ſocio quanto tempore præſcribatur? 351.nu.1
actioni finium regundorum quanto tempore præſcribatur? 350.nu.1
actioni confeſſoriæ & negatoriæ quæ competunt pro ſeruitute & libertate: quanto tempore præſcribatur. 298. nume.1
actionibus perſonalibus non præſcribitur minori ſpatio triginta annorum. 164.n.13
actiones tolli præſcriptione triginta annorum, item etiã perſecutiones quæ fiunt officio iudicis, quatenus verum ſit. 28
actiones familiæ erciſcundæ, communi diuidundo, & pro ſocio quando competant? 86.nu.14
actiones annales ſeu prætoriæ quomodo interrũpatur. 601
actiones pro ſocio familiæ erciſcundæ, & comuni diuidundo, quando præſcriptione tolli poſſint? 87.nu.17
actiones piis locis competentes quot annorum præſcriptione tollantur? 860
actiones criminales (iniuriarum dempta) viginti annorum tolluntur præſcriptione. 72.nu.12
æquitas in conſuetudine: rigor autem & odium vertitur in præſcriptione. 123. nume.10
æquitas ſcripta præferri debet rigori ſcripto. 110.nu.15
aduerſarij perſuaſione ductus quomodo quis dicatur? 659. nume.37.
adire eſt ius. 356.nu.2
aduocati error intra triduum reuocari poteſt.fol. 837
aduocatum oportet quinquennio iuri operam dediſſe. pagin. 831
aduocato licèt intra triduum ſuum errorem corrigere. 39.nu.4
aduocato non licet abeſſe vltra biennium à foro in quò cauſas agere ſolitus eſt. 837
adulterum cum vxore depre henſum, maritum per viginti horas retinere poteſt. 841
adulterij accuſatio intra quantum tẽpus intendenda. 843
affirmatiua illa memoriter extare, aut negatiua memoriam non extare, quomodo probantur? 203.nu.25
agere volens poſt quinquennium repellitur. 48.nu.27
agere non volenti de iure non currit præſcriptio. 523.nu.2
allegatio bonæ fidei in cauſa poſſeſſio. an ſufficiat facta poſt concluſionem in cauſa? 692.nu.8
allegatio tituli ex longo tempore non valet, niſi probetur vſus iuris. 294.nu.2
aliena res donari nõ poteſt quo ad hoc vt ſtatim dominium transferatur: nec valet talis donatio in præiudicium veri domini facta. 749.nu.5

affectio procuratoris an cauſet bonam fidem, & iuſtiſſimum errorem: & per conſequens titulum putatiuum? 660. nume.39
alimenta ſimpliciter relicta vt præſtẽtur quam præſcriptionem requirant? 48. nume.29
alimẽta ſimpliciter relicta, ab hærede triennio præſtita inpoſterum peti poſſunt. 855
ampliatio regulæ quod impedito, impedimẽto iuris nõ currat pręſcriptio quo caſu limitatur? 554. nu.22
ancillam manumittens, vt eam in vxorẽ accipiat, iurare debet ducturum ſe eam infrà ſex menſes. 854
aliud conſiderandum eſt in præſcriptione, & aliud in cõſuetudine. 536
arbitrator habens poteſtatem pronuntiandi de veritate poteſt condemnare reum, vel poſſeſſorem ad ſolutionem, vel reſtitutionẽ reiecta exceptione pręſcriptionis. 106. nume.8
agnati infrà quantum tempus poſſint reuocare feudum antiquum illicitè, & abſq; eorũ conſenſu alienatum? 346. nume.18
amiſſione poſſeſſionis ciuilis interueniente interrumpitur præſcriptio naturalis. 587. nume.6
antiquitas non eſt negligenda, ſed veneranda: quæ in huius operis calce inſeritur: pręſcriptionis materiæ commendatiua. 93. nu.2
agrum tributarium derelictum ac proinde ab alio occupatũ poteſt dominus intra biennĩũ recuperare reſtitutis impenſis culturæ. 861
annua bima, trima die, quam ſignificationẽ habeat apud Iuriſconſultos? 808
annus duplex, continuus ſcilicet & vtilis. 810
anni apud Romanos varia obſeruatio. 809
anni initiũ variè apud antiquos conſtitutum. 809
annum pro competenti tempore legiſlatores nõnunquam ſumunt. 810
In annuis præſtationibus, ſeu penſionibus, nulla de iure canonico currit præſcriptio. 325. nume.2
Centum anni an dicantur tantum tempus, cuius initij memoria non extat? 404. nu.27
annorum computatio quomodo ſit ineunda in ratione falcidiæ detrahẽdo à legato alimentorum. 849
appellari poteſt infrà decẽ dies in præſcriptione decem dierum: & ſententia arbitri contradici. 759. nume.3
appellans apud notariũ abſente iudice, appellationem ſuam iudici inſinuare debet intra triginta dies. 826
appellans à ſententia pariũ curiæ, habet ſex hebdomadas ad proſequendam appellationem

tionem. 825.& 826
appellás, cuius appellatio reiecta eſt, hoc ipſum intra quãtum tempus apud ſuperiorẽ conqueri debet? 826
appellanti quando obſtet præſcriptio anni? 71.nu.5
appellatio poſſit ne per ſtatutũ tolli. 824
appellatio an & quãdo ſine ſcripto interponi poſſit? 823
appellationis interponẽdæ tempus cuiuſmodi fuerit olim, & cuiuſmodi ſit hodie. 823. & 824
appellationis cauſa intra annũ eſt proſequenda: aut etiã intra biennium, ſi appellás fuerit impeditus. 826
appellationem emendare, vel etiam in totum reuocare intra decẽ dies appellãti licet. 824
appellatione ſucceſſoris poteſt venire tã vniuerſalis, quàm ſingularis. 221.nume.2
apoſtoli, ſeu libelli dimiſſorij intra quantũ tempus petẽdi. pag. 825
approbare & nõ improbare paria ſunt. 653.nu.26
aquæductus præſcriptio inducitur per fluxum aquæ per ſe decurrentis. 293. nume.3
aquæductus ſeu eius ſeruitus quantò tempore amittatur? pag. 294.nume.4
arbiter in quẽ compromiſſum eſt de hoc ipſo intra annum eſt certiorandus. 863
argumentum de genere ad ſpeciem procedit negatiuè: ſed non affirmatiuè. 656.nu.31
argumentum de poſſibilitate actus ad ipſum actum non tenet. 178.nume.45
arbitramentũ collatum in tertium, quãtò tempore duret? pag. 385.nume.2
actum iam perfectum & conſummatum non vitiat impedimentũ ſuperueniens, quòd ſi ante ſuperueniſſet non potuiſſet perfici. 214.nu.5
argumentum à communiter accidentibus eſt bonum. 177. nume. 42
arrogator quam præſcriptionẽ deſideret. 50.nu.36
argumentum de pacto ad legẽ ſiue ſtatutum procedit. 349. nume. 6
arrogatus per principem qua præſcriptione tueatur? 51. nume. 42
articulus an quomodo poſſit ſuum articulũ interpretari? 726. nume.21
articulus ad præſcriptionẽ probandam qualiter ſit formandus: & qualiter in hoc habeat teſtis deponere? 714 nume. 9
Probans ſe ius in re habere an & quomodo præſumatur preſcripſiſſe? 714. nume.9
Authentica malæ fidei duodecim modis limitatur. 224. nume. 7
attentatio poſt completam conſuetudinis præſcriptionẽ in contrarium facta, an præſcri

ptionem interrumpat? 63. nume. 20
autoritas epiſcopi requiritur in fundatione eccleſiæ. 175. nume.38
autoritate canonis poteſt ex cauſa rationabili,& in certis caſibus induci præſcriptio cum mala fide. 247. nume.14

B

Beneficium reſtitutionis in integ.an quandoque cenſeatur excluſum? 371.nu.7
biſextilis annus quis ſit, & vnde?pag. 809
bona alienari prohibita fauore publicæ vtilitatis nõ poſſunt præſcribi. 522.nu.5
bona fides quando præſumatur?pag. 689.nume.3
bona fides quæ requiratur in præſcriptione longi temporis?pag. 74.nu.5
bona fides autoris quo caſu nõ ſit neceſſariò alleganda.pag. 690.nume.5
bona fides adeſſe debet in præſcriptione libertatis,ſeu immunitatis non ſoluendi collectas debitas.&c. pag.486. nume.5
bona fides & mala,ex quibus præſumantur? 705.nu.24
bona fides ad præſcriptionem rerum corporaliũ eſt neceſſaria. 637.nume.1
bona fides quomodo probetur, aut ex quibus prẹſumatur in iuribus incorporalibus? 279. nume.11
bona fides de iure ciuili regulariter attenditur in dominij traditione. 208.nu.2
bona fides requiritur in præſcriptione ſeruitutis. 279.nu.10
bona fides regulariter præſumitur in omni poſſidente. 687. nume.2
bona vel mala fides quid ſit: & quis dicatur bonæ vel malæ fidei? 185.nume.1
bona fides iniuſto errore cauſata an proſit ad præſcriptionẽ longi temporis? 644.nu.15
bona fides iniuſta ratione cauſata,an ſufficiat ad faciendũ fructus ſuos? 645.nu.16
bona fides cum præſcriptione xxx. ann.an ſufficiat ad poſſidendum res temporales laicorũ,vel patrimoniales clericorum ſine titulo. 778.nu.33
bona fides quo ad vnum,nõ impedit præſcriptionẽ quo ad alium. 191.nume.2
bona fides an ſit in omni præſcriptione neceſſaria,an etiã cum ea requiratur titulus. 193.nume.1
bona fides requiritur aduerſus eum,contra quem præſcribitur. 187.nu.6
bona fides requiritur tã in præſcriptione libertatis, quàm ſeruitutis. 306.nu.8
bona in fiſcũ incorporata quantò tẽpore præſcribi poſſint? 478.nume.3
bona fiſco vacantia quot annis

vluca

vſucapiantur. 860
bona quando dicantur incorporata in fiſcum,& quando fiat iſta incorporatio? 461.nu.5
bona,ſeu iura poſſeſſibilia iure communi iam fiſco incorporata,quantò tẽpore præſcribantur? 460.nu.3
bona vacantia fiſco delata poſt denunciationem an poſſint vſucapi,vel præſcribi? 459. nume.1
bona teſtatoris viuẽtis an poſſint pro hærede vſucapi? 745. nume.2
bona vel mala fides quam recipiat diuiſionem. 191.nu.1
bonæ fidei poſſeſſor an pro fructibus cõſumptis teneri poſſit actione perſonali? 287.n.5
bonę fidei poſſeſſor dicitur,qui putat rẽ eſſe tradẽtis. 152.n.5
bonorum poſſeſſionem petenti quantum tempus ad hoc ſit concedendum? 760.nu.6
bonorũ diuiſio probata nõ prę-ſumitur, vbi nulla in bonis ſeparatis habetur proportio. 177.nume.44
bonorum poſſeſſio intra quantum tempus ſit petenda. 839
In bonis delatis ſeu commiſſis propter vectigal non ſolutũ quantò tempore cõtra fiſcũ præſcribatur? 461.nume.4
In bonis communibus prælato. & capitulo an currat præſcriptio vacante ſede? 411.nu.3

C

Calumniator pecuniam accipiẽs vt alij negotium faciat, vel non faciat, in quadruplũ intra annum cõuenitur, poſt in ſimplum. 818
canon poteſt ex cauſa vrgenti & rationabili inducere præſcriptionẽ in certis caſibus cum mala fide,quod non poteſt lex ciuilis. 109.nu.12
captus ab hoſtibus non dicitur poſſidere ſed poſſideri. 253. nume.5
caſus quo non obſtante guerra & hoſtilitate currat præſcriptio. 579.nume.4
caſu quo iuſpatronatus præſcribi poteſt quantũ tempus requiratur ad præſcriptionem illius. 436.nume.4
cauſa quælibet licet iniuſta excuſat à dolo:& cõſequẽter à mala fide. 643. nume.14
cauſæ ciuiles intra triennium terminari debent. 821
ceſſante cauſa neceſſaria vel finali, ceſſare debet & effectus. 214.nume.6
cenſus, tributum, ſeu publica functio data principi,an differant? 467.nu.2
cenſus,vel penſio an poſſint diminutiuè præſcribi cõtra priuatum? 327.nu.4
cenſus præſtatio, vel tribut. nõ præſcribitur contra principem:ſed benę contra priuatum. 465.nu.5
cenſus non poteſt præſcribi cu mala fide, nec diminui. 327. nume.3
charitatiuum ſubſidiũ an con-

tra epiſcopum poſſit præſcribi? pag. 456.nume.5
clauſula conſtituti vel præcarij paſſiuè tranſit in hæredes conſtituentis. 335.nume.6
christiano homini non licet ira in craſtinum producere. 817
clericus an poſſit præſcribere ius excommunicandi? 64. nume.24.
clerici in rebus patrimonialibus non gaudent priuilegiis eccleſiæ. 411.nume.2
clerici an in rebus patrimonialibus gaudeant præſcriptione quadragenaria? 411. nume.2
citatio ſola an interrumpat præſcriptionem triginta vel quadraginta annorum, cum bona fide ſine titulo, per quam acquiritur vtile dominium. 602. nume.7
citatio vbi actor qui fecit citari, non comparet in termino habetur pro nō facta: nec interrumpit præſcriptionem. 609.nume.22
citatio nulla nullam facit præſcriptionis interruptionem. 611.nume.26
citatio non inducit litis pendentiam, niſi nuntius retulerit iudici, vel in actis: & ſic talis citatio eſt nulla, nec præſcriptionem interrūpit. 610.nume.25
citatio realis, quæ fit per capturam perſonæ an præſcriptionem interrumpat. 612. nume.29
citatio ad hoc vt interrumpat præſcriptionem debet eſſe certa, & ſpecialis. 609. nume.23
ciuitas ſubiecta eccleſiæ Romanæ, an poſſit præſcribere iuriſdictionē in ſingulis ciues &c. 402.nu.26
ciuitas etiam ſuppoſita alicui domino, principi vel tyranno, gaudere debet nihilominus priuilegio reipub. & beneficio reſtitutionis in integrum. 493.nume.4
ciuitas Venetiarum ſi deſtrueretur, an poſſent Veneti prohibere alios illum locum occupare? 512. nume.8
contra ciuiliter poſſidentē non currit præſcriptio. 255. nume.2
ciuitates non recognoſcentes ſuperiorem de iure, vel de facto: dicuntur habere fiſcum: & ipſamet ciuitas eſt fiſcus. 489.nume.4
ciuilis obligatio ipſo iure tollitur per præſcriptionem: naturalis verò quo ad effectū. 112.nume.1
ciuilis ratio non poteſt naturalia iura rumpere. 128. nume.4
cognati non petentes tutorem impuberi, eius ſucceſſione priuantur. 553
cognitio cauſarum matrimonialium poteſt per prælatū epiſcopo inferiorem præſcribi. 444 nume.5
cognitionē ſpecierū præcedere debet

debet cognitio generum 97 nume.1
collectas non ſoluens per xl. an. an ſit tutus à futuris collectis? 485.nu.3
colonus, vel conductor præſcribere poteſt præſtationẽ penſionis pro tempore præterito xxx.ann.ſed non penſionem futuri temporis. 333 nume.3
colonus vel conductor pręſcribere poteſt cõtra actionem perſonalem, quæ oritur ex contractu locationis. 333 nume.2
colonus ſi domino ignorante vendidit fundum coductum cuius emptor domino à quo conduxit penſionem ſoluit, xxx.annis: an dominus poſſit agere contra emptorem rei vendicatione? 336.nu.7
colono, xxx.an.ſtante an acquirat poſſeſſionem? 61.nu.12
colono vel emphytheuta per xxx.ann.penſionem non ſoluente: an poſtea poſſit peti penſio. 61.nu.31
commiſſum quid ſit. 862
cõmodati actioni ex quo tempore præſcribatur? 31
communione durante an currere poſſit præſcriptio? 348 nume.2
conſenſus in pœnam non eſt verus, ſed fictus conſenſus. 116.nume.4
contra conceſſionem ſeu priuilegium Papæ factũ de plenitudine poteſtatis, an præſcribi poſſit? 531.nu.3
contra filiumfami.durante patria poteſtate nõ currit præſcriptio ſuper bonis aduentitiis. 349.nu.15
contractu celebrato per procuratorem, & ſuppoſitũ poteſtati: cuius bona fides ſit attendenda? 250.nu.1
concluſio iſta, quòd res immobili non præſcribuntur, niſi tempore decem vel xx.annorum, in quibus fallat? 260 nume. 6
cõcluſio quod aduerſus ignorantem currat ipſo iure præſcriptio, qualiter intelligatur, & in quibus procedat? 367.nume.5
concluſio quod actioni perſonali præſcribatur cum mala fide reprobatur in lege. 330 nume.3
concluſio quod actioni perſonali non præſcribitur cum mala fide, limitatur vt procedat, quo ad creditorem, cui actio competit: ſecus ſi nondum competit. 239 nume.9
concluſio illa, quòd requiritur probari de ſciẽtia & patientia in pręſcriptione ſeruitutũ quomodo limitatur? 282 nume.15
Seruitus quando dicatur formata? 282.nume.15
concluſio quod mala fides impedit pręſcriptionẽ in actione perſonali nõ procedit vbi actio eſt perſonalis, & habet tempus

tempus limitatũ à lege. 236 nume.5
cõcluſio quod præſcri.xxx.an. interrumpitur ſola citatione an extẽdatur ad vnicam citationẽ legitimè factã. 605. nume.14
concluſio illa, quòd res immobiles præſcribuntur longo tempore cum titulo, & bona fide, quomodo amplietur? 259.nume.3
concluſio dicens, quod bona fides in dubio præſumitur in habente titulum intelligenda eſt, dummodo allegetur. 689.nu.4
cõcluſio quod indiſtinctè mala fides defuncti nocet hæredi aut ſucceſſori in prçſcribendo etiam longi tempor. & licet ipſe ſucceſſor ſit bonæ fidei & velit à ſeipſo prçſcriptionẽ inchoare, in quibus caſibus non procedat. Hæres vtroque iure prçſcribere non poteſt eo caſu, quo defunctus non poterat. 230. nume.13
concluſio iſta, quod non requiritur titulus in prçſcriptione ſeruitutis procedit in prçſcribenda ſeruitute reali continua. 286.nume.2
concluſio illa, quòd quomodocunque deſinat poſſeſſio, interrumpitur prçſcriptio, quo caſu nõ procedat? 588.nu.7.
cõcluſio quòd ſeruitus cauſam diſcontinuã habens nõ præſcribitur niſi tanto tempore, cuius initij memo.&c.falli vbi allegatur titulus ſeruitutis diſcontinuæ, & probatur de vſu.vel quaſi poſ.ſeruituti.x. ann.inter præſentes, & xx.inter abſentes ſciente & patiẽte aduerſario. 276.nu.3
concluſio quòd ex ſolo longi tẽporis vſu inducatur obligatio quomodo intelligatur, & limitetur? 159.nu.8
condẽnatus ad ſoluẽdum olim duos menſes, nunc quatuor habet. 822
condemnandi poteſtas dicitur prçſcripta, vbi præſcripta eſt poteſtas abſoluendi. 137. nume.23
cõditio ex canone reintegrãda quibus caſibus ſit perpetua? 364.nu.7
conditioni ſeu actioni deſcendenti ex l.ſi quis in tantam. C.vnde vi quanto tempore præſcribatur? 364.nu.1
conditionem viduitatis legato vxori facto adiectã reiiciendam eſſe rectè ſenſerunt Iuriſconſulti.veteres. 855
conductor ceſſans toto biẽnio in ſolutione penſionis, poteſt expelli. 830
conductor alius recognoſcens alterum in dominũ: an poſſit præſcribere contra eum? 333. nume.1
conductore latitante ne pẽſionem ſoluat, qua ratione cõſulatur locatori. 859
confeſſus in inſtrumento ſeu publico ſeu priuato debere

tę pecuniam ſpe futuræ munerationis, exceptionē non muneratę pecunię intra biēnium poteſt opponere. 813
confeſſoriæ actioni an præſcribatur etiam aduerſus eum, qui non potuit vti ſeruitute, vel agere? 30
confeſſoria quomodo ex quo tempore præſcribatur. 299 nu.3
confirmatio tituli inualidi an ipſum reddat iuſtum ad pręſcribendum? 153.nu.8
coniunctio & acceſſio temporis, & poſſeſſionis ad cōplendam præſcriptionē quo modo fiat? 256.nu.6
cōſtitutio noua poſt duos méſes ab inſinuatione vim & robur accipit. 844
cōtinuatio temporis cuiuſmodi requiratur in longa præſcriptione. 22
continuatio poſſeſsionis an in rebus mobilibus præſumatur? 713.nu.8
cōtumax aduerſus quem pronunciatum eſt, eodē die iudice ſedēte veniens reſtituitur ad cauſam. 823
compenſationem fiſco opponens quam dilationem habeat ad probandum debitum. 829
competentia Papæ ratione ordinis an poſsint præſcribi? 4.3 nu.25
conſuetudo dādi maiorem vel minorem partem pro decimis, an valeat ſine approbatione Papæ? 416.nu.3
conſuetudo an extendatur? 141. nume.29
conſuetudo, priuilegiū, & præſcriptio nō ſemper eandem vim dicuntur habere, cum multa quęruntur priuilegio, quæ non poſſunt quæri præſcriptione. 515.nu.2
conſuetudo reprobata prædicatoribus, & minoribus quo ad præſcriptionem quæ ſit? 454 nume.2
conſuetudo poteſt induci à populo ſine titulo, & abſq; bona fide. In præſcriptione autem ſemper requiritur bona fides. 122.nu.7
conſuetudo dicitur lex nō ſcripta, & quāto tēpore præſcribatur? 535.nu.1
cōſuetudo Theutonicorū ſoluentiū certas menſuras pro decimis: ſiue aliquid colligant, ſiue nihil, an valeat? 418 nume.9
cōſuetudo cuius initij memoria non extat habet vim priuilegij, & cōſtituti. 482.nu.2
conſuetudo quo caſu aſſumat naturam præſcriptionis? 536. nume.7
conſuetudo tribuit ius eligendi. 429.nu.2
conſuetudo eſt plenioris interpretationis, quàm præſcriptio: ideo tāquàm fauorabilis non eſt reſtringenda ſed adiuuanda. 123.nu.9
conſuetudo quod nulla ſoluatur decima de fructibus ter-

ra an ſit valida? 416. nu.5
conſuetudo ęquiualet veritati, nec poteſt dici legitima, niſi ſit præſcripta.114. nu.6
cõſuetudo excuſat à præſtatione decimarũ perſonalium. 416.nume.4
cõſuetudo requirit tacitũ conſenſum populi, vel maioris partis.pagi. 121.nu 2
conſuetudo minuens quotam decimarũ an ſit valida? 417. nume.8
conſuetudo cõtra ius, ſiue præter ius præſcribitur decem anno.de iure ciuili: concurrẽtibus extremis requiſitis. 535.nu.2
conſuetudo dicitur lex nõ ſcripta.pagi. 121.nu.4
cõſuetudo vna ſi ſit alteri contraria, an vna illarum tollatur? pagi. 526.nu.4
cõſuetudo, vel præſcriptio, cui lex reſiſtit, an ſit valida? 534. nume.5
conſuetudinis cuius timeri debeat interpretatio. 88.n.15
In conſuetudine autẽ inducenda nõ eſt neceſſe probari de aliqua ſciẽtia, vel patientia: etiã ſi agatur de præſcriptione pedagij, & regalium. 122. nume.8
conueniri non poteſt petitione hæreditatis: habens iuſtum titulum,352. nume.4
conueniendus non eſt quis ex perſona defuncti ante nouẽ dies ab obitu connumerandos fol.40. nume.6
corporalium rerũ pręſcriptio quatuor principaliter exigit.pagi. 145.nu.1
corporalium rerum pręſcriptio quantum tempus requirat? 250.nume.1
creditor ſi ſcripſit ſibi ſolutum eſſe, & velit contrarium dicere, & infrà quòd tẽpus audiendus ſit? 760. nu.5
creditor faciẽs pactum cũ debitore de non petendo, poſt autem xxx.vel xl ann. facit alium ſimplex pactũ de petẽdo, an vigore ſecundi pacti,poſſit petere?538. nu.1
creditor ſecundus quam præſcriptionẽ primo creditori opponere poſsit? 85. nu.10
creditor qua ratiõe pignus debitori reddere compellatur? 85.nume.9
creditor in agẽdo aſſumẽs pro ſe adminiculũ ſtatuti: & ſic executionem paratã inductam à ſtatuto: debet etiam contra ſe recipere exceptionem ex eodem ſtatuto procedentem.244. nu.8
creditor qui ſpe futurę ſolutionis debitorẽ liberauit, intra triginta dies exceptionem non numeratæ pecuniæ poteſt proponere. 813
creditor qui rapuit res obligatas qua iuuetur præſcriptione?46. nume.22
creditori cõtra tertium poſſeſſorẽ in actione hypothecaria, an & quomodo currat præſcriptio? 555. nu.25

creditore poſsidēte rem hypothecatam, an contra creditorem tēpore quo poſsidet currat præſcriptio in hypothecariam? 315. nu.4
criminales cauſæ intra biennium terminari debent. 821
currente præſcriptione decem ann. ſi is contra quē præſcribitur fuerit pro parte præſens & ꝑ parte abſens quid iuris? 270. nume.1
curandum non eſt de bona vel mala fide vbi habetur tantū tempus cuius initij memoria non extat. 200. nu.20
curſus temporis non ſufficit ad præſcriptionem abſque titulo. pagi.156. nume.3
cuſtos carceris nomina, cauſis, ætatem, cōditionem vinctorū intra triginta dies iudici denuntiare debet. 850

D

Damnatus in metallum, nullo adiecto tēpore, in decē annos dānatus intelligitur. 863
damni æſtimatio in actione legis Aquiliæ, ex quo tempore fiat. fol. 817
datus ad tutoré alicuius pupilli, vel curatoré alicuius adulti, intra quod tempus poſsit ſe excuſare. 41. nu.11
debens decem ſingulis annis, ſi per xxx. ann. tātum quinque ſoluat, an in aliis quinque præſcribat? 324. nu.1
debitor elapſo tēpore xxx. ann. pleniſsimá ſecundum leges conſequitur liberationé. 113
nume.2
debitor tutus præſcriptione poteſt repetere ſi ſoluit per errorem, vbi exceptio præſcriptionis eſt fauorabilis & iūcta cum bona fide. 142. nu.30
debitor literatus in fraudē creditorum, intra annum conuenitur in id quod facere poteſt, ſiquidem fraudis particeps non fuit. 859. alias in ſolidum. ibid.
debitor tutus pſcriptione xxx. ann. nihilominus ſoluit, an poſsit repetere? 60. nu.2
debitor nō peccat ſciens ſe debere ſi ſit paratus ſoluere. 235. nume.3
debitorem fugientem creditor perſequi, & apprehēſum per viginti horas detinere poteſt. pagi. 842
debitum iuratum non tollitur pſcriptione ſtatutaria. 246. nume.11
Iuramentū habet vim litis cōteſtationis. 246. nu.11
decennalis præſcriptio in quibus conſiſtat. 48. nume.30
decima de quibus ſolui debeat de iure cōmuni? 419. nu.10
decimæ prædiales tempore ſuo nō petitæ, an poſtea peti poſſunt? 420. nume.12
decurionis qui alio nigrauerit, vendicādi quæſtio intra tres menſes eſt definienda. 856
decuriones hodie qui dici poſſint. pagi. 856
decurionibus datur præſcriptio xiij. anno. 49. nume.32

defenſores ciuitatum olim iudicandi munere biennio fungebantur. 857
defectus ſuperueniens in perſona præſcribentis, aut in perſona contra quam præſcribitur, an interrũpat præſcriptionem. 599.nu.1
defectus poſſeſſionis licet interrumpat præſcriptionem non tamen interrumpit defectum tituli præcedentis. 599.nu.13
defectus iudicis, vel rei facit præſcriptionem dormire: ex quo ius non redditur. 580. nume.6.
defectus bonæ fidei an interrumpat præſcriptionẽ. 692. nume.1
defectus poſſeſſionis nõ interrumpit præſcriptionẽ, quando modicum tempus ſupereſt ad præſcriptionem. 588. nume.8
defuncti ſtatutum poſſe intrà quinquennium ex die mortis in cõtrouerſiam deduci, non poſteà, atque inibi, an hoc ſit indiſtinctè verum. & nu.3.& 5.18.19
delinquens videtur ſe obligare ad pœnam. 116.nume.3
delictum præſupponit dolũ & latam culpam, & per conſequens malam fidem. 116.n.8
denuntiatio euangelica locum habet cognita ſciẽtia, & mala fide præſcribentis. 218.n.4
denũtiatio extraiudicialis nunquàm interrumpit præſcriptionem. niſi in caſibus à iure expreſſis. 607.nume.18
denuntiatio extraiudicialis facta cum forma legis. vt perfectius. C. de anna. exceptio. an interrumpat præſcriptionẽ? 608.nume.20
denuntiatio per quemlibet facta dummodo fiat cũ licentia iudicis interrumpit præſcriptionem. 606.nume.15
Denuntiatio an in foro eccleſiaſtico locum habeat, vbi aduerſus ſentẽtiam eſt præſcriptum? 219.nu.5
derogari an poſsit pręſcriptioni per priuilegium? 530.nu.1
deſcendentes poſt annum non admittitur ad petendum bo. poſſeſsionem. 45.nu.21
deſidia nõ poteſt imputari domino, ſi non eſt vſus opera vaſalli, quæ nõ indiguit, nec eo caſu contra eũ currit pręſcriptio. 345.nu.16
deſinere non poteſt quod nunquàm incipit, & præſcriptio quãdoque nullo modo currit, quãdoque inchoata dormit: quandoque autem currit, ſed per interruptionem. 541 nume.1
deſinentia vnius, eſt origo alterius. 520.nu.4
detentatione poſſeſsionis probata, cenſetur probata poſſeſsio alio non edocto. 709. nume.4.
diaconiſſa obtinet præſcriptionem quinquaginta annoru. 51 nume.41

Dictio

dictio, citra: quid importet in materia poſſeſſionis & præſcriptionis. 715.nu.10
dictio plus, vel vltra à teſte probata non prodeſt in materia præſcriptionis. 720. nume.15
dictio per, in materia poſſeſſionis, & præſcriptionis quid importet. 727.nu.22
dies cœptus in vſucapionibus, & præſcriptionibus an habeatur pro completo? 271. nume.9
dies varie apud varias gentes diſtinctus. 807
dies in iure ciuili quomodo intelligendus. 808
diei omiſſio per errorem vitiat contractum. 828
differentia eſt inter cenſum, & omnia penſionem reſpectu priuati. 463.nu.3
differentia eſt de iure ciuili inter bonæ & malæ fidei poſſeſſorem. 193.nu.3
differentia quæ ſit inter ius canonicum & ciuile quantum ad præſcriptionem? 304.n.3
differentia eſt inter ius adeundi, & bonorum poſſeſſionẽ. 359.nu.2
differentia inter ius canonicum & ciuile, non datur in præſcriptione remedij canonis reintegranda. 364. nume.6
diffinitio præſcriptionis vel vſucap. quæ ſit, & illud nomen vſucapio quomodo accipiatur. 98.nu.1
dignitas epiſcopalis non poteſt præſcribi. 544.nu.8
dilatio ſemper in dubio intelligitur continua, niſi cautum reperiatur, quòd ſic vtilis. 271.nu.7.
dilationem petenti ad producendos teſtes vel inſtrumẽta, quantum temporis concedatur? 820
diſpoſitio text. §. ſi quis per triginta an. procedat in poſſeſſore malæ fidei? 338.nu.3
diſpoſitio l. ſi quis in tantam. C. vnde vi, an de iure canonico locum habeat? 364.n.2
diſpoſitio ſtatuti quòd poſſidẽs rem pro ſua ſpacio xxx. ann. quomodo ſit intelligenda? 242.nu.3
diſpoſitionem plures requirũt plures præſcriptiones. 223. nume.4
diſtinctio an ſeruitus habeat interualla vel non: de quibus ſeruitutibus intelligatur? 309.nu.2
deſtructio principali per viam præſcriptionis an deſtruatur & acceſſorium? 387.nu.3
diſtinctio ſuper titulo tranſactionis an ſufficiat ad præſcribendum? 149.nu.1
diuiſio bonorum an præſumatur vbi duo fratres, vel ſocij diu ſteterunt ſeparati poſſidẽdo quilibet vnam partem. & numero quadrageſimoprimò. 176.nu.39
diuiſio bonorum à minore facta tempore minoris ætatis

ſine curatore vel decreto iudicis an ſit valida. 176.n.40
diuortio facto mulieri, quæ ſe prægnãtem exiſtimat, quomodo conſulatur. 843
Ex diuturna præſtatione cum curſu longi temporis præſumitur titulum. 167.nu.20
diuturna præſtatio obligat in futurum, niſi conſtet eam non animo ſe obligandi factam verè, vel præſumptiuè. 167.nu.21
domicilium habens in pluribus locis præſens dicitur quo ad omnia in materia præſcriptionis. 263.nu.4
dominium rei non tranſit per emptionem, niſi pretio ſoluto. 743.nu.3
dominium directum & vtile, & quotuplex, & quæ ex hoc reſultat vtilitas. 128.nu.5
directum dominium dicitur per præſcriptionem acquiri. 60.nu.1.
directum dominium quo caſu præferatur vtili? 194.nu.6
dominus feudum recuperans non tenetur illud reſtituere primo vaſallo contra quem fuit præſcriptum. 341.nu.7
dominus habens malam fidem an dicatur præſcribere: aut fundus ipſe ſeruiens? 305.nu.6.
dominus alicuius loci de iure communi poteſt cum proclamati pœnali prohibere ne ſubditi venentur in ſuo dominio. & ſi ſubditi non contradicant tunc dominus terræ conſtituitur in quaſi poſſeſſione prohibitionis. 507.nu.4.
domino an proſit præſcriptio vaſalli? 344.nu.13
donatio inter patrem & filium, vel inter virum & vxorem, quæ à principio non valuit nec morte confirmatur, an præbeat cauſam præſcribendi? 640.nu.7
donatio iuris ſpiritualis facta laico, an præſtet iuſtum titulum præſcribẽdi? 148.n.7
donatio epiſcopi ſine conſenſu capituli an plenum ius transferat? 776.nu.32
donatio rei alienæ quo caſu teneat. 749.nu.4
donatio inter virum & vxorem quo caſu non teneat. 748.nu.2
dos ſoluto matrimonio intra quod tempus exigenda. 854
dos mulieris lucratur à viro per diſſolutionem matrimonij contingentem culpa mulieris. 165.nu.15
dos eccleſiæ à principio ſibi conſtituta an ſit inalienabilis. 547.nu.11
dos mulieri debita matrimonio conſtante non poteſt repeti. 77.nu.4
dos eccleſiaſtica quãti tẽporis ſpatio præſcribatur. 392.nu.2
dotis non numeratæ exceptio intra tres menſes à die ſoluti matrimonij opponenda eſt, ſiquidem matrimonium nõ

maior biennio durauerit: aliàs intra annum obiici poterit.pag. 813
dotem quam promiſit,non ſoluens intra bienniũ, ad emolumentum illius tenetur. pagin. 830
dubitatio ſuperueniens præſcribenti fructus, ſeu partum ancillæ, vel alterius rei emptæ antequàm præſcribat, interrumpit præſcriptionẽ. 593.nu.4
dubitatio rei alienæ ante perfectam præſcriptionem ſuperueniens an noceat. 210. nume.2
dubitatio ſuperueniens, quòd res ſit aliena non interrumpit præſcriptionem inchoatam? 188.nu.2
dubitatio, ſeu titubatio ſuperueniens de vera poſſeſſiõne an interrumpat præſcriptionem. 592.nu.3
dubius & ignorans æquiparatur. 189.nu.4
In dubio nemo tenetur ius ſuũ indiſcuſſum relinquere. 189. nume.3
duorum diuerſo tempore præſcribentium cum titulo & bona fide: ſi poſſeſſio ad tertium perueniat,& ambo cõcurrant quis eorum præferatur in vendicando. 194.nu.5

E

Ecclesia poteſt vti & gaudere iure imperij. 412.nu.5
ecclesia ſuccedens priuato an vtatur priuilegio ſuo in præſcribendo? 469.nu.1.
ecclesia an poſſit ratione peccati leges corrigere, aut cauſas audire & diffinire? 765. nume.15
ecclesia an poſſit aduerſus eccleſiam præſcribere quartã parochialem quàm debet eccleſia non parochialis quo ad defunctum eccleſiæ parochiali? 454.nu.1
ecclesia vel epiſcopatus an dicatur habere fiſcum? 485. nume.5
ecclesia ſumens fundamẽtum ex aliquo ſtatuto laicorum, in quo eſt certum tempus præſcriptionis præfixum, an tali temporis præſcriptionis ſubiiciatur? 398.nu.15
ecclesia æquiparatur minori, & pupillo,& fiſco. 412.n.4
ecclesia, vel capella longo tempore fundata an præſumatur authoritate epiſcopi fundata? 175.nu.38
ecclesia an ipſo iure currat præſcriptio quadragenaria data ignorantia? 408.n.3
ecclesia quanto tempore præſcribat contra laicum? 771. nume.26
ecclesia vacante nõ currit contra eam præſcriptio. 581.n.7
ecclesia licet ſit exempta priuilegio, aut præſcriptione tenetur, tamen reuerentiam epiſcopo exhibere. 451.n.6
ecclesia Romana quot modis in præſcriptionis propoſito dicatur? 399.nu.16

eccleſia laudabiliter non debet requirere decimas, vbi ſine ſcandalo nequit exigere. 417.nu.6.
eccleſia gaudet priuilegiis fiſci. 412.nu.3
eccleſia dicitur bonam fidem habere, vbi conuentus & capitulum ſunt bonæ fidei. 248.nu.2
eccleſia an poſſit præſcribere contra eccleſiam ius decimandi, & decimas percipiendi ex prædiis in parochia conſtitutis? 421.nu.13
eccleſia vna poteſt maiores decimas præſcribere; & alia minores. 135.nu.20
eccleſia an aduerſus præſcriptioné poſsit reſtitui in integrum? 407.nu.1
Vna eccleſia an poſsit aliam præſcribere? 441.nu.1
Contra eccleſiam regulariter præſcribitur xl. annis indiſtinctè. 302.nu.1
Aduerſus eccleſiam quantò tempore præſcribatur? 392. nume.1
Eccleſiæ ſeculares quibus modis poſsint pleno iure ſubeſſe inferiori prælato? 443.n.3
Quarum eccleſiarum bona præſcribantur iure cõmuni? 399.nu.18
Effectus multiplex reſultat ex præſcriptione. 127.nu.1
effectus vſucapionis quis ſit? 755.nu.8
effectus interruptionis præſcriptionum quis ſit? 619.nu.42
emancipationis quæſtionem poſſe moueri etiam poſt quinquẽnium à morte eius: de cuius emãcipatione quæritur. 18
emendatio quo caſu petatur officio iudicis, aut iure actionis? 379.nu.10
emẽdatio importat correctionem in parte, non in totum. 379.nu.8
emens rem ab illo, qui cœpit poſſidere: quo titulo eam vſucapiat? 750.nu.2
emens rem ſingularem à fiſco vendente vt ſuam quanto tempore præſcribat etiam aduerſus dominum rei? & nu.4.pag. 26
emens rem aliquam à non domino, quæ credidit dominũ, quam ſciebat hypotecatam alteri cui præſcribat. 191.n.3
emens rem bona fide à colono credens illum eſſe dominũ, an poterit præſcribere. 572. nume.52
emptori an noceat mala fides tradentis quominus longo tempore præſcribere poſſit? 22
empta bona fide an ſemper vſucapiantur? 735.nu.10
emphyteuta, vel vſufructuarius, licet naturaliter poſſideant fundum: tamen ipſum ius emphyteuticũ, vel vſumfructum poſſident naturaliter & ciuiliter. 331.nu.2
emphyteuta, feudatarius, & ſuperficiarius præſcribunt ius emphy

emphyteoticum ſingulis ad ſingula relatis. 331.nu.1
emphyteuta an præſumatur ille, qui diu tenuit rẽ tanquã emphyteuticam, & pro ea præſtitit canonem debitum. 173.nu.35
emphyteuta nunquàm præſcribit directũ dominium contra dominiũ directum. 334. nume.4
emphyteuta penſionem non ſoluẽs xxx.vel xl.an.& ſemper poſſedit an præſcribat liberationem à penſione ſoluenda pro tempore tam præterito, quàm futuro? 329. nume.1
emphyteuta ceſſans toto triennio in ſolutione penſionis, poteſt expelli à prædio emphyteutico. 830
emphyteuta poteſt libere alienare prædium emphyteuticum in quemlibet poſt duos menſes quam id domino demunſtrauerit. 852
emphyteuſis quis ſit? 831
Non entis nullæ ſunt qualitates. 637.nu.2
exempti præſcriptione, vel priuilegio habent neceſſariò poſtulare à proprio epiſcopo ea quæ ſunt ordinis epiſcopalis. 451.nu.7
exemptionis, vel immunitatis priuilegio in libro communis debentium deſcriptio quantum tempus detur ad appellandum? 378.nu.7
error iuſtiſſimus cauſatur per rei euidentiam ſiue ex aſpectu. 662.nu.40
error iuris quo caſu præſcribẽtem non iuuet? 650.nu.21
error iuris mixtus cum errore facti an ſit ſufficiens ad præſcribendum? 650 nu.22
error iuris licet dicatur inducere malam fidem in vſucapionibus & præſcriptionibus longi tẽporis, dicitur tamẽ mala fides ficta. 190.n.6
error aduocati litigatoribus abeſſe non poteſt. 39.nu.4
error iniuſtus an ſufficiat ad præſcriptionem rerum incorporalium? 642.nu.12
error iuſtus an operatur, quòd vſucapio ſeu præſcriptio procedat vbi non cadit titulus verus? 354.nu.4
error iuris cauſat bonam fidẽ, & prodeſt ad præſcriptionẽ longiſſimi temporis. 355.n.7
error etiam iniuſtus cauſat bonam fidem. 643.nu.13
error iuſtus dicitur qui perſuaſione aduerſarij eſt inductus. 659.nu.36
error iuris non inducit bonam fidẽ in vſucapio.vel præſcriptione lõgi tẽporis. 645.n.17
error in facto alieno toleratur. 74.nu.4
error dicitur iniuſtus in facto ꝓprio: nulla aduerſarij ſuaſione interueniẽte. 657.n.34
erro iuſtus, vel iniuſtus quis dicatur? 657.nu.33
erro iuris non prodeſt in vſucapione. 749.nu.3

iuſtus error ſeu probabilis titulus: & cauſam dat præſcribendi. 745.nume.2
iuſtus error, vel etiam iuſtiſſimus, quo caſu vnquàm præbeat cauſam vſucapiēdi, vel præſcribendi? 641.nu.9
iuſtus error quo caſu nō habeatur pro titulo? 642.nu.10
iuſtus error quo caſu titulū det præſcribendi? 742.nu.2
error iuris aut titulus illo errore cauſatus nō prodeſt ſi lex expreſsè reſiſtat. 647.nu.19
erroris ſpecies eſt triplex. 657.nume.33
eſtimatoriæ actioni præſcribitur anno. 72.nume.7
executio officio iudicis facta quantò temporis ſpatio præſcribatur? 381.num.1
exceptio ſolo comparata fauore quæ dicatur? 70.nu.2
exceptio nec fauore nec odio comparata quæ ſit? 71.nu.3
exceptio præſcriptionis ſi lex prohibet, impedit litis ingreſſum. 119.nu.4
exceptio præſcriptionis impedit compromiſſum faciendum ex forma ſtatuti. 119.nume.5
exceptio præſcriptionis an poſſit opponi, tam in vim dilatoriæ, quàm perēptoriæ. & infrà quantum tempus tam in ciuilibus, quàm in criminalibus. 119.nume.6
exceptio non numeratæ pecuniæ præſcribitur biēnio. 389.nume.3
exceptio triginta annorū, omnes omnino actiones perimit. 814
exceptio pręſcriptionis an impediat litis ingreſſum? 118.nume.1
exceptio eſt excluſio actionis. 117.nume.4
exceptio dominij nō poteſt opponi in remedio cano. reintegranda. 363.nume.4
exceptio habens tractum ſucceſſiuum an poſſit opponi? 377.nume.5
exceptio præſcriptionis pro re mobili oppoſita non dicitur inepta. 101.nu.2
excommunicato an currat pręſcriptio: & an excommunicatus poſſit interrūpere præſcriptionem? 554.nume.24
excommunicato quo caſu currat præſcriptio? 320.nume.8
extenſio conſuetudinis quo ad certum ſeparatum territoriū an poſſit fieri? 138.nume.25
extraneus alienam rē mala fide poſſidens, ſi hæredem inſtituat, qui non habeat cōſcientiam rei alienæ: an talis res poſſit vſucapi pro hærede? 745.nume.3
extrema quæ requirātur in præſcriptione iuriſdictionis, meríq; & mixti imperij: & quantum tēpus, & an requiratur ſciētia & patiētia ſuperioris? 420.nume.4
extrema requiſita ad inducendam cōſuetudinē ſunt octo. 535.nume.2

Extre

extremitates probant videtur continuum probare. 710.n.5

F

Factum ſecundum leges non debet alio euentu retractari. 215.nume.7

In facto arduo præſumitur mala fides continuata etiam in quoſcũque ſucceſſores.704. nume.22

facultas aliquid faciendi ſimpliciter data, per non vſum, cum adeſt poteſtas perdi poteſt: ſecus vbi eſt formaliter data. 503.nume.4

facultas quómodo diſtinguatur: 405.nu.4

facultati redimendi contractũ, qui poteſt argui fœneratiti[9] ex pacto retrouẽdẽdi.&c.an poſſit præſcribi? 501.nu.5

feudum præſcriptione quæſitũ ſortitur ordinariam naturã feudi. 339.nume.5

feudum alienatum etiam in agnatos reuocat ꝓximior agnatus intra annũ, alias intra triginta ann.alienatione in extraneum facta. 851

fundum alienatum eſſe dominus ſciens, poſt annum reuocare non poteſt. 851

fundum habens cum alio communem, ſi illum inſolidum vendiderit an currat longi temporis præſcriptio?60.n.4

feudum quantò tempore cõtra rempub.præſcribatur. 339. nume.4

feudum nõ poſſe præſcribi niſi triginta ann.quomodo intelligatur? 343.nume.12

feudi alienationem reuocãs an teneatur reddere pretiũ. 851

feuda perpetuam præſcriptionem retinent. 52.nume.45

Contra feudatarium Romanæ eccleſiæ poteſt præſcribi vtile dominium præſcriptione communi. 400.nu.1

fictio idem operatur in caſu ficto quòd veritas in caſu verò. 596.nume.4

fideiuſſor ſiſtendi cauſa acceptus poteſt moram rei intra ſex menſes purgare. 829

filius poteſt venire ad ſucceſſionẽ patris ex triplici capite. 357.nume.5

filius an poſſit exiſtentiam ſui iuris contra patriam poteſtatem præſcribere? 310.nu.1

filij, qui hæreditatem paternam repudiauit, pœnitentia intra triennium admittitur. 856

filij dicentis ſe nolle adire hæreditatem maternam pœnitentia intra annum admittitur. 841

filium triennio alere mater naturali iure tenetur, cura alimẽtorum poſt id tempus ad patrem ſpectante. 855

filiusfamilias ſuo nomine vtiles poteſt actiones intendere.pag.84.nume.6

filiofa.legationis, vel ſtudiorũ cauſa pecuniam mutuatus, eam intra annũ repetere poteſt actio de peculio. 857

filia inſtituta in teſtamento matris, ſi per triginta ann. ſteterit, quòd non adiuerit ex teſtamento, an infrà alios triginta poterit adire ab inteſtato? 357. nume. 6
filiam quę poſt xxv. annum ſine conſenſu patris nupſit, dotare pater compelli poteſt. 54
fiſcus quid ſit, & vnde dicatur: & quis dicatur habere fiſcũ. pag. 489. nume. 3
fiſcus rem quæ incommiſſum cecidit, poſt quinquennium petere non poteſt. 862
fiſcus quadriẽnali præſcriptione gaudet conuentus pro re aliena, quam vt ſuam vendidit. 72. nume. 11
fiſci debitoribus tempus ad ſoluẽdum petentibus, cuiuſmodi dilatio detur. 828
forenſes ad quas collectas de iure poſſint obligari. 483. nume. 3
fratres inſtituti à patre hæredes, quorum vnus patitur, alium longo tempore totam hæreditatẽ poſſidere, an ille poſteà poſſit partem ſuam repetere: aut cenſeri debeat excluſus tacita repudiatione per tantam taciturnitatẽ. pag. 179. nume. 46
fructus qui debentur regulariter officio iudicis quantò tempore, & qualiter præſcribantur. pag. 385. nume. 1
fundus dotalis non poteſt longo tempore præſcribi. 546. nume. 10
furioſus & infans poſſunt præſcribere mediãte tutore vel curatore. pag. 151. nume. 3

G

Generalis titulus pro ſuo an ſufficiat in acceſſoriis præſcribendis. 387. nu. 4
generalis excluſio remediorũ, vel beneficiorum, de quibus tantum intelligi debeat. pag. 371. nume. 6
glandem in alienum fundum decidentem intra triduũ colligere licet, damni infecti cautione prius oppoſita, atq; inibi quid glãdis nomine ſignificetur. 850
grauamine exiſtẽte ſucceſſiuo nunquàm currit tempus appellandi. 377. nume. 4

H

Habenti ius eligendi non currit præſcriptio, vbi eccleſia non vacauit infrà quadraginta annos. 433. nume. 9
hebdomadæ quomodo accipiantur. 808
hæres aut etiam executor teſtamentarius intra quantũ tempus legata ſoluere debeat. pag. 840
hæres an debeat reſtitui ex capite præſumpta ignorantia aduerſus præſcriptionẽ decurſam. 369. nume. 8

hæres præſcribere volens ex titulo, quē habuit à tertio: ſiue ante, ſiue poſt mortem teſtatoris, nō impeditur mala fide defuncti. 230. nume. 15
hæres ſucceſſurus ab inteſtato, ſiue ex teſtamento non liberans teſtatorem ab hoſtibus captum, cum poſſit, priuatur ſucceſſione, ſiquidem maior xxv. anno. fuerit. pag. 849
hæres extraneus filio exhæredato intra quod tempus hæreditatem adire debeat. pag. 839
hæres nomine defuncti nō eſt conueniendus intra nouem dies. 838
hæres extraneus teſtamentum aperiens ante habitam quæſtionem de familia teſtatoris occiſi, intra quæ tempora accuſari, & qua pœna puniri debeat. 848
hæres non ſoluens legata ad pias cauſas intra ſex menſes ex tempore inſinuati teſtamenti ad quid teneatur. pag. 840
hæres conficiens inuentarium intra præſtitum tempus, creditoribus non tenetur vltra vires hæreditarias. 850
hæres intra quantum tempus inuentarium conficere debent. 839
hæredis rem à defuncto donatam violentis auferentis pœna. pag. 849
hæredi eius qui pendente appellatione mortuus fuerit, quantum temporis detur ad proſequendam appellationē. pag. 839
hæredi etiam abſenti non vltra nouem menſes cōceduntur ad deliberandum. 840
hæredi tres menſes dantur ad deliberandum adire necne debeat hæreditatem. pagina 839
hærede in ius vocato legata non ſoluente intra ſex menſes, mittatur legatarij in bonorum poſſeſſionem illius. pag. 840
hæreditas antequàm adeatur non dicitur in bonis. 238. nume. 11
hæreditas nō adita regulariter non tranſmittitur ſaltem ad extraneos. 238. nume. 10
hæreditatem minori delatam, an & quādo pater ſine illius conſenſu adire poſſit. pagin. 848
Contra hæreditatem tacentem ſeu vacantem, non poteſt inchoari præſcriptio: licet inchoata continuetur. 570. nume. 47
hęreditatem à fiſco emens conueniri poteſt à creditoribus hæreditariis & à vero hærede etiam poſt quadriennium. pag. 26
homagium ad hoc vt probetur,

non ſufficit, probare tanto tempore fuiſſe præſtitũ, niſi probetur pro homagio fuiſſe præſtitum. 297. nume.5

hominem promittens ſiſtere in iudicio certo die, ſi poſt quinque dies velit exhibere, non poteſt. 39. nume.5

honor debetur his qui vltra aliorum ſcripta per eos ordinate diſpoſita & cumulata aliquid pertinenter, vtilitérque addere conati ſunt. 94. nume.2

honores olim qui geſſiſſet, toto triennio ſequenti immunitatem conſequebatur. 831

horatij ſententia ſummopere notanda ad ſtudioſorum animoſitatem. pag. 95. nume.6

hoſpitalia in multis caſibus pariſicantur eccleſiis. pag. 394. nume.7

hoſpitalia, & eorum bona gaudent priuilegio quadragenariæ præſcriptionis. pag. 394. nume.6

Hypothecaria actio quãtò tempore duret. 859

I

Ignorantia debet eſſe probabilis & iuſta, nõ ſupina, ad hoc vt ignoranti detur reſtitutio in integrum. pag. 371. nume.8

ignorantia ſeu error iuris qualiter probetur? pag. 651. nume.23

ignorantia ſeu impedimentum non impedit curſum præſcriptionis. pag. 366. nume.3

ignorantia facti quãdoque tollitur negligentia, & quandoque non. 372. nume.9

ignorantia, ſiue error quo caſu etiam in facto proprio ſit tolerabilis? 658. nume.35

immunitas non ſoluendi vectigal, an præſcribatur vno die non ſoluente, cæteris autem non ſoluentibus. pag. 481. nume.3

impedito poteti remouere impedimentum, ſed eſt negligens, currit tempus præſcriptionis. pag. 554. nume.23

impedimentum iuris, vel facti an tollat præſcriptionem inchoatam, vel inchoandam? pag. 650. nume.17

imperator an poſſit rem eccleſiæ donare, aut in præiudicium illis conſtitutionem facere. pag. 769. nume.21

imperator qua ratione poſſit ré alienam donare? 769. nu.22

imperiũ gaudet priuilegio centenariæ præſcriptionis. 399. nume.17

imperio vacante nõ poteſt contra imperinm præſcribi. 581. nume.8

Impoſſibi

impoſsibilitas habēdi iudicem quomodo probetur? 279. nume.5
incolatus, ſeu domiciliū quanto tēpore præſcribatur? 537. nume.1
incorporalia dicūtur omnia illa, quæ in iure conſiſtunt. 64. nume.22
inferior poteſt præſcribere iuriſdictioné cognoſcendi inter ſubditos. 444. nu.4
inferior epiſcopo an poſſit cōtra epiſcopum præſcribere? 443. pagi. nu.1
inferior pōt contra epiſcopum præſcribere priuatè, non cumulatiuè. 445. nu,8
inquiſitio ſiue officium iudicis inquirentis tollitur viginti annis. 313. nu.2
intellectus ſe habet ad inſtar ſolis, qui oritur & occidit: vadit & redit, & nunquàm moritur, ſed ſuis vicibus occultatur. 94. nume.4
inſtitutio quæ à ratione de aliqua re ſuſcipitur, debet à diffinitione proficiſci. 97. nume.2
interpellatio facta cōtra reum, an perpetuet actionem contra fideiuſſorem? 624. nu.49
interrogatoria, ſuper quibus ſunt examinādi teſtes, intra quātum tempus ſint exhibenda? folio. 823
intereſſe principale ſemper eſt conſiderandum, non ſecundarium. 4 nu.20
interruptio præſcriptionis facta contra vnum ex pluribus tutoribus, an & quo caſu aliis præiudicet? 624. nu.48
interruptio præſcriptionis ciuilis an proſit quo ad omnes. 623. pagi. nu.46
interruptio præſcriptionis, quo modo & quot teſtibus poſſit probari? 626. nu.53
interruptio præſcriptionis facta contra vnum ex correis pdeſi creditori quo ad aliū, & nocet alteri correo. 625. nume.50
interruptio præſcriptionis facta cōtra principalem an interrumpat quo ad fideiuſſorem, vel econtra? 625. nu.50
interruptio ciuilis quæ dicatur 600. pagi. nume.2
interruptio præſcriptionis an fiat per iudiciū, in quo agēs ſuccubuit: aut per litis conteſtationem in eo factam? 616. pagi. nu.27
interruptio p̄ſcriptionis in vno actu an proſit in altero? 626. nume.51
interruptio præſcriptionis an poſſit fieri per dationem fideiuſſoris? 607. nu.17
Cōtra interruptionem præſcriptionis quæ fit per inundationem fluminis, vel aliter abſque facto & culpa præſcribētis: dabilis eſt reſtitutio in integrum. ibidem.
iniuriarum actio eſt annalis. folio. 817
inuentis inuenta non obſtant. 94. pagi. nume.4

imbilæo,

iubilæo, id eſt, quinquageſimo quoq; anno apud Hæbreos vnuſquiſque poſſeſſioné, libertaté, familiámque, quam ob neceſſitaté alienaſſet gratis recipiebat. 865
iudex ſententiam ſuam emendare, vel ſupplere in his quæ acceſſoria ſunt, eodem die poteſt. 822
iudex eccleſiaſticus per gratiá aut ſordes iudicans, per annum vnum ſuſpendedus eſt ab officio. 822
iudex eo die quo ſententiá tulit poterit ſupplere ſi quid erratum eſt.39. nu.2
iudex non debet præſcribenti auferre commodum præſcriptionis.350. nu.4
iudex quo caſu poſſit agentem repellere? 117. nu.3
iudice recuſato litigátes arbitrum intra triduum eligere neceſſe habent. 819
iudices poſt depoſitum magiſtratum quinquaginta diebus in prouinciis, quibus pręfuerunt, commorari debét, & quam ob cauſam id fuerit conſtitutum? 819
iumentum ornatum qui vendidit, ſi emptori nó petit ornatum ante biduum, poſtea non habebit. 39 nume.3
iuriſdictio eſt quid incorporale: nec diuiſioné recipit. 64. nume.22
iuriſdictio quo caſu non poſſit dici præſcripta? 474 nu.12
iuriſdictio non vtendo quanto tempore amittatur? 472. nume.6
iuriſdictióis præſcriptio in cauſa appellationis non extenditur ad ſimplicem quærelam. pagi. 138. nume.24
iuriſdictioné territorij præſcribens puniendo ſubditos, poteſt etiam punire forenſes in territorio delinquentes. 140. pagi. nume.28
ius exigédi herbaticum, & affidádi beſtias in paſcuis percipiendo certú quid pro ſingulo capite, præſcribitur ad inſtar iuris pedagiandi: & eſt ius perſonale. 486. nume.6
ius agnoſcendi bonorum poſſeſſionem de iure prætorio quanto tempore præſcribatur? pagi. 359. nume 1
ius ducendi aquam per locum publicum eſt de reſeruatis principi. 293. nume.2
ius quodlibet cuique competens an poſſit annis xl. tolli? pagi. 85. nume.11
ius offerendi non tollitur præſcriptione, licet bene actio hypothecaria elidatur. 85. nume.12
ius ſuum per ſolam negligentiam nemo debet amittere. 179. pagi. nu.48

ius decimandi eſt vniuerſale & indiuiduum. 135. nu.19
ius vaſallagij & ſubiectionis an præſumatur vbi alicui quis longo tempore ſeruiuit præſtando ſeruitia perſonalia? pagi. 173. nume.34
ius quot modis quem petere prohibeat? 77. nume.3
ius præoccupationis quòd eſt meræ facultatis, quãto tempore perdatur? 514. nu.1
ius eligendi competens alicui de iure ſpeciali præſcribitur communi tépore & abſque titulo. 432. nume.6
ius petendi & agendi ad actorem pertinens præſcriptione tollitur: nõ autem ius ſoluendi ſiue offerendi. 83. nume.4
ius ſoluendi vel offerendi per quadraginta annorũ lapſum non poteſt auferri. 83. nume.3
ius dicendi nullũ quanto tempore prçſcribatur. 360. nume.1
ius offerendi an præſcribi poſſit, & quot modis diſtinguatur ius offerendi. 496. nume.1
ius deliberandi competens hçredi non ſuo eſt annale quo ad tranſmiſſionem. 359. nume.5
ius collectandi & talleandi forenſes, aut huiuſmodi poteſtas quãto tempore præſcribatur. 482. nu.1
ius canonicum eo diſcrepat à iure ciuili, quia non admitit præſcriptionem aliquam cum mala fide. 109. nu.11
ius quo vna eccleſia petit cenſum ab altera, an ſit præſcriptibili. 453. nume.3
ius quæſitum non dicitur ante acceptationem, vel agnitionem vel oblationem. 500. nume.3
ius an poſſit dici acquiſitũ aut cauſata præſcriptio ex his, quæ gratuitè conceduntur: & quæ ſunt merè facultatis. 505. pagi. nu.2
ius canonicum & ciuilè differentiam faciunt quo tempore exigatur bona fides in prçſcriptione. 208. nu.1
ius naturale eſt immutabile. 104. pagi. nu.2
ius priuato acquiritur ex præſcriptione: per cõſuetudiné vero non. 121. nu.3
ius decimandi, aut ipſa decimç an præſcribi poſſint? 415. nume.1
ius prælaturæ vel præbẽdæ præſcribi non poteſt, quia in eo requiritur inſtitutio canonica. pagi. 441. nu.2
ius eligendi quanto tempore præſcribatur? 429. nu.1
ius canonicũ & ciuilè in quibus concordent, vel diſcordent. 196. nu.9
ius eligendi in certa eccleſia præſcribens, dicitur etiá præſcripſiſſe ius poſtulandi. 433. nume.

nume.8
iuſpatronatus quo caſu pręſcribi poſſit contra eccleſiã non patronatam? 440. nume.8
iuſpatronatus an poſſit pręſcribi contra eccleſiam non patronatam, vbi non conſtat patronatam. 435. nume.2.
iuſpatronatus præſcribi poteſt contra verum patronum vbi conſtat eccleſiã eſſe patronatam.436. nu.3
iuſpatronatus an quæri poſſit conſuetudine contra eccleſiam, quam non conſtat eſſe patronatam? 439. nu.7
iuſpatronatus quod eſt ſpirituali annexũ, an poſſit præſcribi? 434. nu.1
iuri iam quæſito poteſt per pactum renuntiari: ſed per pactum nõ poteſt fieri ne præſcriptio currat in futurum. pagi.527. nu.5
iuri hypothecæ præſcribit tertius poſſeſſor contra creditorẽ ſpacio x.ann.inter præſentes & xx.inter abſentes cum titu.& bona fide. 507. nume.1
iuri ratificandi quanto tempore præſcribatur? 498. nu.3
iuri immiſcendi præſcribitur xxx.an.356. nu.4
iuri adeundi vel immiſcendi quanto tempore præſcribatur? 355. nu.1
iuri introducto in odium alterius poteſt cum iuramento renuntiari.526. nu.3
iuri agendi ad ſupplementum legitimæ quanto tempore præſcribatur.360. nu.2
iuri operã datur⁹ noſcere prius debet, vnde nomen iuris deſcendat.98. nu.3
iuridicendi ſentẽtiam nullam quanto tempore præſcribatur? 382. nu.1
iure communi vtitur nimis alibratus,& grauatus. 379. nume.9
iura loquentia de mala fide, de qua loqui intelligãtur? 190. nume.5
iura plura ſunt, quæ præſcribi non poſſunt.573. nu.53
iura fiſcalia quanto tempore præſcribuntur.316. nu.10
iura parochialia an poſſint ab vna eccleſia cõtra aliã præſcribi? 457. nu.1
iura pręſcriptibilia per inferiorem epiſcopo ſunt nouem. pagi.445. nu.9
iura ſpiritualia ſunt præſcriptibilia per eum, qui illa poteſt poſſidere.441. nu.4
iura epiſcopalia an poſſint pręſcribi.443. nu.2
iura principi reſeruata in ſignũ priuilegij ſingularis, quę ſint & an poſsint præſcribi? 460. nume.2
iura canonica nõ habent actionẽ in perſonalibus, ſed tantum in realibus locum habent.780. nu.38
iurium incorporalium videlicet ſeruitutũ duplex eſt ſpecies

ties.273. nu.1

iuſiurandum non eſt ab impubere exigendum 846

iuſiurandum debitoris inſtrumento debiti appoſitum efficit vt actio perpetuetur. atque etiam vt inſtrumentum executionem paratam habeat 867

iuſtiſsimus error ſufficit vt pro ſit traditio putatiua.656.n.30

iuſtus error habetur pro titulo. pagi.640. nu.6

L

Laicus non poteſt decimã pręſcribere:quia res ſacra. 61. nume.9.

laicus non poteſt præſcribere ius decimandi in præiudicium eccleſiæ.429 nu.22

laicus qui nõ docet de priuilegio ad hoc, vt ſe tueri poſsit præſcriptione aduerſus eccleſiam plura cõcurrere debent.424. nu.20

laicus non poteſt præſcribere decimas contra eccleſiam: nec ius decimandi acquirere præſcriptione, nec conſuetudine.423. nu.19

laicus ſi habeat rem communem,ſeu indiuiſibilem cum eccleſia,an cõtra ipſum prę ſcribatur commnni tempore? 410. nu.1

laicus an poſsit acquirere ius percipiẽdi decimas per præſcriptionem ita quòd ſibi ſoli ſoluantur? 421. nu.14

laici an conſuetudine poſsint præſcribere,quòd rector eccleſiæ det in quibuſdam feſtis candelas,& ſimilia: 455. nume.1

laici non poſſunt præſcribere ſpiritualia.421. nu.15

laici licitè tenent decimas ante concilium Lateranen.ex feudum cõceſſas. 424.nu.21

laici conuerſi poſſunt dici religioſi,ex quo poſſunt iura ſpiritualia præſcribere quia nõ ſunt omnino laici.423. nu.18

lapſu decẽnij præſumitur obliuio ex parte illius contra quem præſcribitur.209. nu.5

legatum pium quid ſit. 840

legatum vnum, vnam præſcriptionem habet.323 nu.5

legatum à viro vxori, aut contra ſi ad ſecundas nuptias trãſierit,quomodo, & quando peti poſsit 847

legata præſcribuntur triginta annis cõcurrente bona fide. pagi.311. nu.3

in legatis annuis tot ſunt legata, quot anni: limitatur. 322. nume.3

legatione publica functi vacationem à muneribus habebant toto anno ſequenti.830

legiſlator promiſcuè vtitur his terminis vſucapionis & præſcriptionis.102. nu.2

lex ſi.C.de præſcript.xxx.ann. an de iure cannnico ſit correcta? 630. nu.7

lex vel ſtatutũ loquens de poſſeſsiõe,aut poſſeſsiuè an extendatur ad quaſi poſſeſsionem incorporalium 273. n.2

lex fin.C.de ſacroſanct. eccleſ. dans priuilegium ciuitati an intelligi poſſit de caſtro, vel villa? 493.nu.1
lex canonica in quo differat à ciuili? 362.nu.2
lex & princeps ex cauſa publicæ vtilitatis poſſunt alicui auferre dominium rei ſuæ. 103.nu.3
lex cum de in rem verſo, quomodo limitetur in materia præſcriptionis ex diuturna præſtatione? 167.nu.22
lex poſitiua poteſt diſtinguere & modificare legem diuinã, ſed non in totum tollere. 419.nu.11
lex iniuſta an poſſit præſcribi? 535.nu.1
lex ciuilis ex cauſa poteſt recedere à iure naturali vel gentium, & illi derogare in aliquo caſu. 103.nu.2
lex correctoria corrigens in vno caſu extenditur etiam ad alium, qui ex lata ſignificatione comprehendi poterat ſub illo.101. nu.3
lex quando dicatur aſſiſtere. vel reſiſtere: & quando aliquid dicatur cõtra, vel præter legem.647. nu.20
lex, vel ſtatutum quanto tempore per non vſum, vel per vſum contrarium tollatur. pagi.534. nume.1
libellus in actione iurium incorporalium quomodo ſit formandus, vt præſcriptio x. vel xx.annorum locum habeat.pagi. 86
libellus qualiter ſit in materia præſcriptionis cõcipiendus.pagi.60. nu.1
Sola libelli oblatio an ſemper dicatur præſcriptionem interrumpere. nu.10
libello oblato ei, qui ad iudicium vocandus eſt, ſpacium datur xx.dierum, in quibus deliberet, an cedat vel contendat.fol. 40. nume.9
liber nullus tam malus reperitur qui non ex parte aliqua proſit: inquit Plinius.pag.96. nume.8
liberos & cognatos maiorum ſuorum bonis frui æquitati conueniens eſt. 865
libero arbitrio non præſcribitur, nec his quæ ex mera voluntate procedunt. 496. nume.5
liberta maior quinquagenaria operas patrono præſtare olim non cogebatur. 863
libertas viginti annis vſucapitur: licet contra eam nullo tempore præſcribatur. 812
libertas ſeu immunitas nõ ſoluẽdi vectigal, ſeu gabellam, quantò tempore præſcribatur. 481.nume.1
libertas non ſoluendi decimas, an poſſit præſcribi contra laicum de ipſis infeudatum ab eccleſia. 417 nume.7
libertas ſeruitutis præſcribitur longo tempore, & negligentia non vtentis. 303.nu.2

Liber

libertas ſeruitutis qualiter & quanto tempore præſcribatur? 300.nu.1
libertas ſeruitutis an de iure ciuili poſſit præſcribi cum mala fide? 303.nu.1
libertas iurium & ſeruitutum perſonalium, aut mixtarum quanto tempore præſcribàtur? 308.nu.1
libertas & immunitas nō ſoluēdi collectas quanto tempore præſcribatur? 484.nu.1
libertas contra prætendentes habere ius intereſſendi in electione, & participandi in ea, quanto tempore præſcribatur? 433.nu.10
libertas perſonæ quanto tempore præſcribatur. 309.nu.1
libertas non ſoluendi decimas an poſſit præſcribi? 415.n.2
libertatem ſui ipſius quanto tempore, & quibus interuenientibus poſſit quis acquirere, vt præſcriptione futuri ſe tueri poſſit. 20
liquidum eſſe, & de facili, vel citò liquidādum paria ſunt. 119.nu.3
litigantes in cauſa præſcriptionis, quando dicantur eſſe in eadem prouincia? 269.numero.5
lite moueri prohibetur tuto præſcriptione: quod tamen duobus modis limitatur. 118.n.2
litis æſtimatio quæ dicatur? 632.nu.3
litis conteſt. an perpetuet præſcriptionem minoris temporis quàm xxx. ann. 631. numero.8
litis æſtimatio comparatur emptioni. 652.nu.25
litis conteſtatio facta iudicæ incompetenti, vel non ſuo, eſt nulla, & ideo non interrūpit præſcriptionē. 615.n.35
litis conteſtatio non inducit malam fidem niſi præſumptam. 620.nu.43
litigatorū altero in cauſa concludente, quot & cuiuſmodi dilationes alteri dentur, qui ſe adhuc habere contendit quod proponat. 820
litigioſam rem alienans, vt actor potentiorem aduerſarīū habeat, ad id quod actoris intereſt intra annum cōueniri poteſt. 818
litus maris, ſeu ius à quo, an & quomodo quæratur, vel quę ſitum perdatur? 512.nu.7
loca dicuntur publica duobus modis. 543.nu.5
loca publica, & iuriſgentium præſcribi poſſunt ſpatio tanti temporis, cuius initij memoria non extat. 510.nu.5
loca publica iuriſgentium, vel alicuius ciuitatis nunquam præſcribuntur. 542.nu.4
longiſſimi tempo. xxx.an. præſcriptio currit contra ignorantem. 291.nu.8
ludo deperdita ſi aureum excedūt, intra annos quinquaginta repeti poſſunt. 865
luſtrum quid ſit, & vnde dictum. 848

M

Mala fides poſſidentis probari poteſt confeſſione partis dicentis ſe ſciuiſſe rem eſſe alienam. 700.nu.15
mala fides impedit præſcriptionem in actione perſonali ſicut in reali. 236.nu.4
mala fides autoris non nocet in præſcribenda hypotheca ſeu iure pignoris. 318.nu.5
mala fides probatur fama, & rumore. 701
mala fides quid ſit? 704.nu.21
mala fides tutoris an pupillo noceat. 249.nu.1
mala fides impedit præſcriptionem ex remedio l.ij.C. de reſcin.vendi. 365.nu.2
mala fides ſuperueniens de iure canonico in quacunque temporis parte interrumpit præſcriptionem. 616.nu.36
mala fides ante præſcriptionem completam ſuperueniens,ſed non durãs,an eam impediat perfici? 210.nu.1
mala fides defuncti nocet ſucceſſori,quia eſt hæres vitiorum. 227.nu.11
mala fides defuncti non nocet hæredi,ſi ex perſona ſua velit præſcriptionẽ inchoare. 227.nu.12
mala fides poſſeſſoris titulati quot modis probetur? 697. nume.13.
mala fides præſumitur qui cõtra iura mercatur, vel contrahit. 186.nu.3
mala fides cauſam per litis cõteſtationem dicitur ficta,niſi conſtet de ſciẽtia.190.nu.3
mala fides eſt duplex. 190.nu.1
mala fides ante perfectã præſcriptionem ſuperueniẽs interrumpit præſcriptionem: ſi autem poſt non nocet, & nume.5.208.nu.3
mala fides præſcriptio an teneatur obligatione perſonali ad reſtitutionem. 219.nu.1
mala fides ex iuris errore inducta dicitur ficta. 190.nu.4
mala fides prælati an eccleſiæ noceat? 248.nu.1
mala fides ante completã præſcriptionem ſuperueniẽs licet impediat præſcriptionẽ: nõ tamen publicianam impedit. 210.nu.3
mala fides quo ad vnum ſuperueniens an interrumpat præſcriptionem quo ad plures, vel aduerſus illum tantum? 593.nu.5
mala fides interueniſſe præſumitur vbi iuris ordo, vel ſolennitas debita fuit omiſſa. 186.nu.3
mala fides verba defuncti nocet hæredi. 190.nu.7
mala fides collegij, vel ciuitatis occupantis aliquam rem mala fides non purgatur ante mortem illorum, qui ab initio ſciuerunt. 50.nu.2
mala fides ſingularium perſonarum de vniuerſitate an ipſi vniuerſitati noceat in cauſa pręſcriptionis? 249 nume.1

mala

mala fides hæredis an legatario noceat? 227.nu.10
malæ fidei poſſeſſor licet non poſſit præſcribere dominiũ: poteſt tamen præſcribere confirmationem dominij. 501.nu.4.
malæ fidei poſſeſſor clam, vel præcario non poteſt longo tẽpore præſcribere. 222.n.4
malæ fidei poſſeſſore alienante rem alienam quantò tempore ſpectetur illius rei pręſcriptio? 739.nu.17
mancipes qui. 17
mandatum patris præcedere debet ad hoc, vt filiusfamil. poſſit adire hęreditatem ſibi delatam. 171.nu.29
manumiſſio illa, vbi quis cœpit ſeruum vſucapere pro donato & antè vſucapioné completam ſeruum manumiſit an valeat? 749.nu.3
manumiſſio ſerui venditi ſeu relicti ſub hac conditione, vt manumittatur, intra quãtum tempus celebrari debeat.pag. 838
maritus adulterium vxoris poteſt accuſare intra xl.dies à die commiſſi adulterij. 43. nume.13
maritus vxorem accuſare adulterij intra ſexaginta dies iure mariti poteſt. 842
maritus quando confeſſus fuit ſe recepiſſe dotem quam in veritate non recepit, qua præſcriptione iuuetur. 44. nume.16
marito non licet hodiæ deprehenſum adulterum occidere. 842
maritũ ob cocundi impotentia vxori non licet ſtatim dimittere, ſed exacto domũ triennio. 864
maritum ab hoſtibus captum, quam diu vxor expectare debeat. 864
maſculus qui veniam ætatis impetrauit ad vendendum, an præſcriptionem xx. annorum habeat? 50.nu.37
maſculo teſtari volenti ſi ſua intereſt qualis præſcriptio detur? 49.nu.33
mediũ eſt dabile inter bonam & malam fidem. 187.nu.7
medium eſt dabile inter ſcientiam & ignorantiã. 189.n.5
memoria non extare an poſſit probari à centum annis infrà: & cuius ætatis eſſe debeant teſtes in hac materia? 203.nu.27
minori ſæpe plus reuelatur, quàm maiori: & quanto eſt maior, tanto cupit edoceri. 98.nu.5
menſis in iure ciuili quot dierum ſit conſtituendus. 809
menſium duorum appellatione quot dies continentur. pagin. 822
mera facultas quæ dicatur. 495.nu.3
metropoles quæ dicebantur olim. 856
miles veteranus olim immunitatem conſequebatur à

muneribus poſt viginti annos. 82
minor annis quatuordecim adulterij accuſari non poteſt, 843
minor cuius res alienata eſt ſi maior eſt quinquẽnium tacuerit, alienationem ratam habere cenſetur, 345
minor vel eccleſia an aduerſus lapſum inſtantiæ in integrum reſtituantur. 413.nu.4
minoris remedia. 27
minori currunt tempora præſcriptionis. 413.nu.3
minores ſummæ pecuniarum quæ dicantur? 829
minoribus an & quæ præſcriptio currat? 23
minoribus quantum temporis detur ad petendam in integrum reſtitutionem. 846
miſſio à militia triplex apud antiquos. 863
miſſio in poſſeſſionem bonorum debitoris ab vno ex creditoribus impetrata, an & intra quantũ tempus ceteris creditoribus proſit. 861
miſſione in poſſeſſione bonorum ex primo decreto à creditoribus impetrata, reus intra quantum tempus, & qua cõditione poſſeſſionem recuperare poſſit. 860
miſſus in poſſeſſionem ex ſecundo decreto an præſcribat, vbi ſciuit rem eſſe alterius quàm eius, cõtra quem decretum eſt interpoſitum, 251.nu.1
modi plures probandi malam fidem poſſeſſoris. 702.nu.19
molendino vel furno quẽ quidam per tantum tempus cuius initij me.&c. frequentauerunt an cenſeatur præſcriptum? 505.nu.1
moleſtiam pati dicitur qui iudicialiter vexatur. 370.nu.4
moleſtiam vel inquietudinem pati non debet is qui quadraginta ann. præſcripſit. 370.nu.5
monaſterium præſcribens ius decimandi in certa terra cõprehendit omnes fructus ex illa prouenturos, 134. numero.18
mulier interceſſionem quam alieno nomine interpoſuit, poſt biennium repetens, ſenatuſconſulto velleia. non iuuatur. 859
mulier tranſiens ad ſecundas nuptias, filiis prioris matrimonij tutores intra quantũ tempus petere debeat. 853
mulier prægnans ſupplicio afficiẽda, ſeruari debet xl.diebus poſt partum. 843
mulieris intra annum luctus nubentis pœna. 854

N

Natura vſucapioni quæ ſit? 57
natura pronominum correlatiuorum meus, tuus, ſuus, noſter, & veſter. 754.nu.5
naufragiu allegans intra annũ illud probare debet. 861

negato

negatoria quæ competit pro tuenda libertate neceſſario extinguitur per præſcriptionem ſeruitutis. 298.nu.2
negotium facere quis dicatur? pagin. 818
nobiles & domini prætendentes ſe habere ius collectandi eorum ſubditos ex præſcriptione, vel conſuetudine in certis caſibus, quomodo cognoſcantur habere ius ex præſcriptione. 484. numero.4
nominatus ad honores cum eſſet abſens, duos menſes habet à die ſcientiæ ad proponendam vel excuſationem, vel appellationem. 856
nullitas euidens quando dicatur? 383.nu.5
nundinarium priuilegium decennio amittitur per non vſum. 864
nunciationis noui operis cauſa, intra tres menſes terminanda.pag. 816
nunciatione noui operis non obſtante poteſt ædificans opus perficere, præſtita cautione de reſtituendo opere, ſi non recte ædificatum apparuerit.pag. 816

O

Obedientia & ſuperioritas nõ poſſunt præſcribi. 464.numero.2
obligatur quis ciuiliter & naturaliter ex maleficiis. 116. nume.5
obligatus ſoluere perpetuum cēſum non ſoluendo per xl. añ.præſcribit. 303.nu.2
obligatio, ſeu titulus qui probatur acquiſitus ex longa præſtatione an cauſet præſcriptionem? 172. numero.31
obligatio deſcendens ex delicto an præſcriptione tollatur? 115.nu.1
obligatio naturalis an intelligatur eſſe in delictis? 115. nume.2
obligationi præſcriptæ non poteſt accedere fideiuſſor. 113. nume.2
occupans id quod in loco publico conſtruxit, an acquirat dominium in illo loco? 513.nu.11
officium iudicis an recipiat perpetuationem? 632. numero.9
officium iudicis competens conſanguineo, ſiue agnato ratione feudi alienati reuocandi quomodo tollatur? 380.nu.11
officium iudicis imploratum ſuper declaratione nullitatis quantum tempus duret? 382.nu.2
officium iudicis quo caſu anno extinguatur. 377.numero.6
officio iudicis quanto tempore præſcribatur? 375 nu.1
officio iudicis quibus caſibus non poſſit præſcribi.375.nu.2

officiales ſuſpecti cum officiũ non rectè adminiſtrant remouentur. 46.nu.13
opinio Bart.conſtituentis tripli cem ſpeciem poſſeſſionis reprobatur. 255.nume.2
ordinarius exercẽs iuriſdictionem in eccleſia exẽpta quantò tempore contra eam præſcribat? 42.nu.8
ordo eſt incipere à genere.98. nume.4
origo licet nõ præſcribatur poſſunt tamen originis commoda præſcribi. 537.nume.2
oſtendens ſe per triennium ſoluiſſe tributum, vel cenſum, præſumitur vſque retro poſtea ſemper ſoluiſſe, niſi probetur contrarium. 166.nu.18

P

Pactum de perpetuo ſtando in communione fieri non poteſt. 348.nu.5
pacto de retrouendendo an & quantò tempore præſcribi poſſit? 499.nume.1
patientia longi temporis cum præſtatione, vel ſine, licet prę ſumptionem inducat, tamen allegari debet id, quod ex tempore præſumitur. 166. nume.19
patientia includit in ſe neceſſariò ſcientiam. 171.nume.30
papa an poſſit cõtra alias eccleſias præſcribere? 63. nume.18
papæ aduerſus ſupremam poteſtatem nunquàm præſcribitur. 465.nume.3
peccatum alicui actui annexũ ipſum actum impedire cenſetur. 769.nume.20
peccatum nõ dimittitur niſi reſtituatur ablatum. 766.nu.17
peccata ſunt tantò grauiora, quantò diutius animam detinent alligatam. 765.nu.14
peculium cum ſeruo venditum nec traditum olim intra annum peti poterat. 857
peculatus accuſatio intra quinque annos eſt proponenda, atque inibi cuiuſmodi ſit crimen peculatus, qualíſque ſit eius pœna? 817
pœna conuentionalis: aut legalis & ſtatutaria, ſeu cõſuetudinaria quo pacto poſſit exigi. 236.nume.9
Maior penſio ſoluta per errorẽ ab emphyteotis etiam per quadraginta annos non obligat ad pręſtationem in futurum. 169.nu.26
perempto iure agẽdi an peremptum ſit ius excipiendi? pag. 315.nume.8
perpetuatio & interruptio præſcriptionis in quo differant? 628.nume.1
perſonæ adminiculum in præſcriptione lõgi temporis eſt neceſſarium. 74.nume.4
petitio hæreditatis non poteſt lõgo tempore præſcribi ſine titulo. 352.nume.5
piſcari non licet etiam in flumine publico ſex caſibus. 512. nume.

nume.4
Populus nunquàm præſcribit ſi à principio fuit in mala fide. 250.nume.3
Poſſidere non poteſt res ſub incerto conceſſu, & abſque poſſeſſione nõ procedit pręſcriptio. 150.nume.2
Poſſidens ex conducto quamuis corporaliter teneat, non tamẽ ſibi, ſed domino rei intelligitur poſſidere. 755. nume.7
Poſſidẽs rem legis auctoritate, nunquàm dicitur malam fidem habere. 251.nume.2
Poſſidens titulo putatiuo iuſto errore ductus vſucapit: ſecus ſi iniuſto. 636.num.1
Poſſidens contra ius non præſumitur bonæ fidei. 696.nu.12
Poſſidentes bona fide hæreticorum bona quanti temporis poſſeſſione præſcribant, & an poſt quadriennũ poſſunt moleſtari? 401.nu.21
Poſſeſſum tanto tempore cuius initij memoria nõ extat præſumitur iuſtè poſſeſſum. pag. 691.nume.7
Poſſeſſor bonæ fidei quomodo poſſit vſucapere fructus induſtriales, cum ſit factus dominus ſola perceptione? pa. 388 nume.7
Poſſeſſor rei mobilis an eã poſſit præſcribere. 61.nume.6
Poſſeſſor non eſt malę fidei qui ſcit ſe actione perſonali teneri. pag. 220.nume.2
Poſſeſſor malæ fidei qui ſpatio triginta annorum pręſcripſit an per vim poſſit expelli ſeu ſpoliari dominio. 195. nume.7
Dubius poſſeſſor an ſit bonæ vel malæ fidei? 188. nume.1
poſſeſſorem vię vel itineris aut alterius iuris prætor, ſi modo triginta diebus in eo anno ſit vſus eo iure. 811
poſſeſſio quæſita per conſtitutũ nõ dicitur ficta, licet modus quærendi ſit fictus. pag. 256. nume.5
poſſeſſio neceſſario requiritur in corporalibus præſcribendis: & quaſi poſſeſſio incorporalibus. 252.nume.1
poſſeſſio quibus modis dicatur vacans. 36
poſſeſſio an admittatur per abſentiam, & quando. 36
poſſeſſio quid ſit, & quomodo diffiniatur? 254
Ficta poſſeſſio an tribuat cauſam præſcribendi: & an fictè poſſidens præſcribat? 256. nume.4
poſſeſſio longiſſimi temporis facit præſumi bonam fidem. 695.nume.11
poſſeſſio à iure damnata an iuuat poſſeſſorem? 199.num.16
poſſeſſio licet non dicatur continuari de defuncto in hærede: tamen quantum ad vſucapionem ſeu præſcriptionẽ habetur pro continuata. 253. nume.3
poſſeſſio multis modis interrũpi, ſiue

pi,ſiue amitti dicitur. 506. nume.6

Naturalis poſſeſſio ſufficiẽs eſt ad præſcriptionem feudi. 256.nume.3

poſſeſſio quæ ſit neceſſaria ad præſcriptionem? 255.nu.1

Longa poſſeſſio non plus operatur,quàm verus titulus cũ voluntate domini tradentis. 354.nume.3

poſſeſſio quotuplex ſit? 255.nu.1

poſſeſſio an probetur in ſolutione mercedis quæ ſuccedit loco fructuum? 708.nu.2

per ingreſſum poſſeſſionis vacantis non contrahitur vitiũ reale,ſed perſonale.pag.222. nume.6

Ex poſſeſſione de præterito prę ſumitur poſſeſſio in præſens continuata. 710.nume.6

Semel poſsidens,an & quomodo dicatur ſemper poſſediſſe? pag. 710.nume.6

In præſens præſumitur ex præterito. 710.nu.6

Deficiente poſſeſsione præſcriptio non procedit? 518.nu.2

poſtulare vt quis poſsit quam requirat præſcriptionem? pag 49.nume.34

poſtulare & adoptare vt quis poſsit requiritur præſcriptio xvij.annorum. 49.num.35

poteſtas arbitri vel arbitratoris vbi nullum tempus appoſitũ fuit in compromiſſo quanto. tempore finiatur? 385 nume.1

prælatus ſeu rector eccleſiæ nõ habentis capitulum idẽ poteſt,quod prælatus cum capitulo in eccleſia capitulũ habente.pag. 249. nume.3

Inferior prælatus an poſsit certam partem diœceſis cũ territorio.contra epiſcopũ præſcribere? 445.nume.7

prælatus,vel clericus qui diu tenuit beneficium an pręſumatur canonice inſtitutus. pag. 175.nume.37

prælatus vnius eccleſiæ poteſt certa iura parochialia in eccleſia aliena præſcribere. pa. 458.nume.2

prælatus poteſt per actum iuriſdictionis contentioſæ renunciare iuri quæſito per præſcriptionem. 249.nume.4

prælatus eccleſię cui annuatim debentur tres, ſi pluribus annis recipiat duo,non pręiudicat eccleſiæ. 327. nume.2

prælatus poteſt præſcribere ea quæ ſpectant ad capitulum. 457.nume.2

Contra prælatum qui paſſus eſt præſcriptionem poteſt agi ad emendationem damni. 409.nume.5

Viuente pręlato qui bona eccleſiæ malè alienauerit an curat præſcriptio. 4[illegible]5. nume.4

prælatus habere volens iuriſdictionem in alieno territorio,quibus agat? 191. nume.15

præſcri

præſcribere an poſsit quis rem tanquam feudalem & ius vaſſallitij ſint feudi, qui nunquàm de illa re fuit inueſtitus. pag. 337. nume. 1
præſcribere volenti totum ius eligendi excuſo pœnitus collegio, cui competit de iure communi quæ & quantum tempus requiratur? pag. 432. nume. 5
In delictis nunquàm præſcribitur. 313. nume. 4
Præſcribitur contra eccleſiam ſicut cōtra priuatum multis caſibus. 398. nume. 12
Nunquam præſcribitur vbi ius agēdi fundatur ſuper peccato. 277. nume. 8
Præſcribi actioni non poſſe niſi aduerſus eum, qui potuit actionem mouere. 29
Præſcribi actioni familię erciſcundæ, vel cōmuni diuidundo ex quo tempore poſsit? pag. 31
præſcribi actioni in rem triginta annis non poſſe niſi ab iis, qui tantò tempore poſſederunt rem: atque inibi quæ alia ſint neceſſaria vt huic actioni præſcribatur. 29
pręſcribi an poſsit, quod epiſcopus vel prælatus non teneatur conſiliū ſui capituli perquirere in gerendis per eum. 457. nume. 1
Præſcribi an poſsit feudum formatum contra priorem vaſallum, qui fuit de feudo inueſtitus? 340. num. 6
præſcribi non poſſunt ea, quæ de iure communi non poſſunt poſsideri. 574. nume. 55
præſcribi nō poteſt contra obedientiam in totum. 449. nume. 2
præſcribi longo tempore quæ actiones poſsint? 21
præſcribi triginta annis poſſe rem furtiuam, vel vt poſſeſſam. & quæ ſit huius ratio? pag. 28
Præſcribens fundum præſcribit & omnia acceſſoria. pag. 133. nume. 13
præſcribens rem videtur eā ex titulo quo præſcripſit habere. 183. nume. 3
præſcribens dicitur acquirere dominium reſpectu vtilitatis, & diſpoſitionis: quia poteſt vti re præſcripta, vt vult, & de illo diſponere. 128. nume. 3
præſcribens dicitur autoritate legis poſsidere, ergo iuſtè. 213. nume. 3
præſcribens contra dominum habentem vtrunque dominium, non poteſt acquirere niſi vtile dominium præcedat. 342. nume. 10
præſcribēs habet iuris præſumptionem pro ſe. 304. nume. 4
pręſcribens nullus eſt ſoluenti. 113. nume. 3
pręſcribens contra quem eſt iuris pręſumptio, quę habeat probare. 198. nume. 12
præſcribendi conditio & publi

ciana æquiparantur. 210.n.4
A quo remoueri poteſt præſcribendi conditio: ab eodẽ poteſt & publiciana. 210.nu.5
Ad præſcribendum non requiritur quod appareat aliquẽ ſciuiſſe de titulo, ſed quod appareat titulum habuiſſe, & poſſediſſe. 152.nume.4
præſcribendo cenſum contra eccleſiam ſemper xl.anni requiruntur cum bona fide.pa. 329.nume.5
In præſcribendis iuribus negatiuis non currit præſcriptio, niſi à tempore contradictionis.pag. 348.nume.4
præſcripta re principali cenſentur præſcripti fructus tanquàm acceſſorij.386.nume.2
Ad præſcribendam ſeruitutem quid ſpecialiter requiratur? 283:nume.16
præſcriptor malæfidei nũquàm acquirit. 127.nume.2
præſcriptio quid ſit? 21
præſcriptio non dicitur ex toto contra ius naturale: nec ex toto contra illud:nam ex toto non recedit ab eo: nec ei per omnia deſeruit.110.nu.13
præſcriptio cœpta contra eccleſiam non interrumpitur per citationem, ſed requiritur litis conteſtatio. 603.nume.8
præſcriptio eſt nomen verbale deriuatum,à prȩſcribo quod idem eſt quòd præfigo, ſtatuo, præfinio, vel limito.1[illegible]. nume.1
prȩſcriptio nõ cadit niſi in aptis & habilibus præſcribi. 145. nume.2
Longa & longiſſimi temporis præſcriptio poſſunt inuicem cõcurrere,& pariter allegari. pag. 258.num.3
præſcriptio decem annorum. cum titulo & bona fide, & continuata poſſeſſione non probatur niſi probetur ambas partes fuiſſe præſentes. 266.nume.5
præſcriptio conuentionalis currit etiam contra hæreditaté iacentem. 571.nume.50
præſcriptio qualiter interrumpatur ciuiliter. 600.nume.3
præſcriptio centenaria, vel poſſeſſio ſeu quaſi cẽtum annorum quomodo poſſit probari?pag. 204.nume.18
præſcriptio qualiter interrumpatur reſpectu poſſeſſionis: quȩ ſemper eſt neceſſaria in præſcribendis rebus corporalibus? 586.nume.4
præſcriptio odioſa per ſolam citationem interrumpitur. pa. 601.nume.4
præſcriptio quãdo dicatur dormire? 576. nume.1.2
præſcriptio an ſumat initium contra conditionali? 320.n.7
præſcriptio tanti temporis cuius in.me.&c. nũquam cenſetur excluſa. 201.nume.21
præſcriptio quælibet habet tempus cõtinuũ exceptis actionibus annalib⁹ à prætore introductis. 270.nume.2
præſcriptio iuriſdict. inferiori,

aut mixti imperij: an cēſeatur fauorabilis aut odioſa? pagi.474. nu.10
præſcriptio inchoari non poteſt ſine poſſeſsione: ſed inchoata bene poteſt perfici, dummodo poſſeſsio nō fuerit aliunde occupata. Hæreditate iacente non poteſt inchoari præſcrip.252. nu.2
Pręſcriptio ſtatutaria ſubrogatur loco præſcriptionis iuris communis: & regulatur [illegible] illa, & eius naturam imitatur.640. nu.5
Præſcriptio habet vim decreti in rebus, quæ non poſſunt alienari ſine decreto. 519. nume.4.
Præſcriptio nō tollit actionem ipſo iure, ſed ope exceptionis redditur inefficax & inutilis.117. nume.1
Quatuor annorum præſcriptio quotuplex? 47. nu.26
Præſcriptio qualiter interrumpatur in criminalibus. 316. nume.11
præſcriptio trium menſium multis competit.43. nu.15
Præſcriptio xxx. dierum quæ ſit.41. nu.10
Præſcriptio contra cathedraticum vt nullum debeatur an currat? 456. nume.4
Præſcriptio an impediatur vbi mala fides incœpit in perſona ſucceſſoris, & bona fides erat in perſona autoris? 592. nume.2
præſcriptio iure communi, vel lege municipali introducta, poſsit ne conuentione contrahentium euitari. 866
præſcriptio decem vel viginti annorum appellatur vſucapio 98. nu.2
præſcriptio an currat cōtra eccleſiam vacantem? 61. nu.8
præſcriptio legalis non cœpta cum minore, ſed cū defuncto non currit contra minorem: ſed reſtituitur. 564. nume.38
præſcriptio annexam habens cōſuetudinem quod tempus exigat? 401. nu.22
præſcriptio quando oriri dicatur? 83. nu.2
præſcriptio longi tēporis quo caſu currat contra ignorantem, & quo non? 262. nu.2
præſcriptio vnius anni latiſſima.45. nu.21
præſcriptio duorum menſium actioni ex ſtipulatu poteſt opponi.71. nume.6
Redhibitoriæ actio quāto præſcribatur tempore? 71. nu.6
præſcriptio introducta eſt de iure ciuili & propter bonum publicum 102. nu.1
præſcriptio decem annorū non conuenit vbi agitur de iuribus præſcribendis?.260. nu.5
præſcriptio iuris pedagiadi ſeu exigendi vectigal, cauſata ex tempore, ſeu conſuetudine: ad quas res extendatur? pagi.48. nume.5
præſcriptio longiſſimi tempo-

ris litis conteſtatione ciuiliter interrumpitur.80. nu.2
præſcriptio cœpta in perſona maioris an ſemper currat contra minorem eius hæredem etiam pupillum,& exiſtentem in vtero? 561. nu.35
præſcriptio xxx.anno.vel longioris temporis, an de iure canonico procedat cũ mala fide in actione perſonali? pagi.231. nu.1
præſcriptio non inchoata cum defuncto, ſed ex contractu defuncti, an currat omnia minorem hæredem. 559. nume.31
præſcriptio longi tẽporis quãdo inchoetur? 73. nume.1
pręſcriptionem longi temporis quæ inducere poſſint? 73. nume.1
præſcriptio ſtatutaria an ſubrogetur in locum præſcriptionis iuris communi.366.nu.4
pignoris præſcriptio currens contra debitorẽ ratiõne dominij non nocet creditori quo ad hypothecã.315. nu.3
præſcriptio an per exceptionẽ ſeu exceptionis obiectũ interrumpatur? 616. nu.38
præſcriptio ſtatutaria xl.an.nõ tollit præſcriptionem x.an. iuris cõmunis inter præſentes cum titulo.530. nu.4
præſcriptio contra fiſcum pro re aliena per fiſcum vẽdita, aut aliter alienata quanto tempore fiat? 487. nu.1
præſcriptio quadragenaria requiritur contra eccleſiam? etiam vbi vna eccleſia velit contra aliam præſcribere? pagi.393. nu.4
præſcriptio xxx.ann.quos concernat? 51. nu.39
Duorum annorum præſcriptio datur debitori neganti ſibi pecuniam mutuatam. 46. nume.24
pręſcriptio habetur pro veritate.114. nu.5
præſcriptio xl.anno.in quibus locum habeat? 79. nu.9
præſcriptio prodeſt in his oneribus euitãdis,quæ ſunt pręſcriptibilia.456. nu.3
præſcriptio & cõſuetudo qualiter differant.63. nu.21
præſcriptio currẽs contra ſcientem habet in ſe tacitam renunciationem.105. nu.6
præſcriptio an currat cõtra furioſum vel prodigum? 569. nume.46
præſcriptio tã canonica quàm ciuilis,nunquã valet abſque bona fide.304. nu.5
præſcriptio cum mala fide quo caſu valeat? 770. nu.23
præſcriptio xxx.an.tuetur quẽlibet poſſeſſorem.6. nu.14
præſcriptio poſt ſicut ab initio impedire poteſt.75. nu.11
præſcriptio decurſa contra vaſallum vel emphyteutam nõ præiudicat domino.333.nu.2
præſcriptio plus poteſt, quam pactum.528. nu.6
præſcriptio in dubio nõ eſt præſumẽda, cum oriatur ex facto.

cto.250. nu.8
pręſcriptio longi temporis quę requirat? 761. nu.8
Præſcriptio de conſuetudine quantum tempus requirat? pagi.63. nu.19
pręſcriptio quando dicatur naturaliter interrũpi? 585. nu.3
Præſcriptio non currit contra eum, qui longo tẽpore ſoluit ſine cauſa.169. nu.24
Præſcriptio decimarum in vna parte agri culti, ſi alia pars inculta redigatur ad culturam cenſetur in toto: licet Præſcriptio inducta vno excepto ad illud non extendatur.134. nu.17
Præſcriptio mixta, id eſt, partim odioſa, & partim fauorabilis interrũpitur litis cõteſtatione facta corã Iudice incompetenti. 631
Præſcriptio mixta interrumpitur per litis cõteſtationem: dummodo ſit facta animo & intentione procedendi in lite vſque ad fi. & nu.ſeq.613. nume.32.
Præſcriptio an currat in actione hypothecaria ante factã executionem.517. nu.2
Præſcriptio cẽtum dierum cui competat 43. nu.14
Præſcriptio duorum menſium qualis.42. nu.12
Præſcriptio vt initium capiat quid neceſſario ſpectari debere? 74. nu.7
Præſcriptio merè fauorabilis an per litis conteſtationem interrumpatur vt pendente lite finiatur vſucap.612. n.31
p̄ſcriptio quadragenalis quid requirat, vt contra aliquem currere poſſit? 83. nu.5
præſcriptionem non currit vbi agi non poteſt. 42. nu.11
præſcriptio iurium incorporalium qualiter interrumpatur? 617. nu.40
præſcrip.xxx.an.non habet locum in feudis niſi mediante bonafide.125. nu.3
præſcriptio quadriennij in bonis vacantibus fiſco delatis qñ locum habeat, & ex quo tẽpore currat quadriẽniũ 26
præſcriptio merè fauorabilis & merè odioſa quæ ſit: & quę partim odioſa: & partim fauorabilis? 125. nu.1
præſcriptio inchoata per defectum perficitur per hæreditatem iacentem ſiue poſſeſſione.590. nu.12
præſcriptio longi tumporis in quibus rebus locũ habeat? 21
pręſcriptio eſt rerum: cõſuetudo vero morum.123. nu.11
pręſcriptio dicitur illa, quę tẽdit ad tollẽdum iam in eſſe productum: puta dominiũ, vel actionẽ. Cõſuetudo autem econuerſo inducẽdum de nouo.123. nu.12
pręſcriptio longiſſimi tẽporis quomodo naturaliter interrumpitur.80. nu.1
pręſcriptio dierum horarũ, dierum hebdomadarũ, menſiũ, annorum.100. nu.2

pręſcrip

præſcriptio ſtatutaria an currat cõtra minorẽ? 566. nu.43
præſcriptio quædã triduo compleri poteſt.71. nu.4
Longi temporis præſcriptio cũ titulo, & bona fide eſt potẽtior præſcriptione longi tẽporis cũ bona fide tantum. pagi.194. nu.4
prǫſcriptio iuriſdictionis in ciuilibus non extenditur ad criminalia.138. nu.24
præſcriptio an & quomodo poſſit per filiumfa. interrumpi ſine cõſenſu patris? 617 n.39
præſcriptio an per exceptionẽ interrumpatur? 64. nu:23
præſcriptio principalis an proſit fideiuſſori cum obligatio fideiuſſoris ſit acceſſoria ad principalem:& quid ſi econuerſo.133. nu.14
præſcriptio non extẽditur quo ad extranea: ſecus quoad ad præambula.134. nu.15
prǫſcriptio tricennalis quando contra actionẽ perſonalem naſcatur? 77. nu.6
præſcrip.xxx.ann.in pupillo tẽpore pupillaris ætatis tanquàm odioſa dormire cenſetur.582. nu.11
prǫſcrip.lxx.ann.quos excuſet? pagi.51. nu.43
præſcriptio ex quo tẽpore incipiat currere aduerſus annum, vel mẽſtruum, vt ſimile debitum? 29
præſcriptio tricennalis per quǫ impediri poſſit.78. nu.7
præſcriptio ſeruitutis perſonalis, vel mixtæ non currit ſine titulo, & bona fide.287. nu.3
præſcriptio xxx.anno. quando locum habeat. 28
Centenaria præſcriptio cui cõpetat? 51. nu.44
præſcriptio xxx.ann.an ſit poſt iura Digeſtorum inducta? pagi.350. nu.2
præſcriptio conuentionalis interrumpitur & perpetuatur ſola extraiudiciali interpellatione.608. nu.21
Trium annorũ prǫſcriptio quibus adaptetur? 47. nu.25
prǫſcrip.xl.an.in quibus locum habeat? 32
prǫſcriptio poteſt cauſari à priuilegio inſufficienti & inualido.516. nu.2
præſcriptio partis extẽditur ad totũ ratione indiuidui. 134. nume.16
præſcriptio longi tẽporis qualiter ſit continuãda? 75. nu.8
præſcriptio longi tẽporis quibus ſeu per quæ impediri poſſit.75. nu.8
præſcriptio quando & qualiter interrumpi dicatur.585. nu.1
præſcriptio an curiæ nondum naris.569. nu.44
præſcriptio tanquàm regulariter odioſa nõ eſt amplianda. pagi.131. nu.11
præſcriptio tricennalis duntaxat contra deſides locũ habet.77. nu.5
præſcriptio eſt inducta ad lites tollendas.348. nu.3
præſcriptio longi temporis ſolis

...as in rem actiones tollit. 75 nume.13.

Præſcrip.xxx.an.impeditur propter actoris impuberis perſonam.78. nume.8

Præſcriptio currit aduerſus ignorantem ſiue ius, ſiue factum ignoret.366. nume.2

præſcriptio requirit probationem ſcientiæ & patiétiæ aduerſarij.122. nu.7

Quinquénalis præſcriptio qualis.48. nu.27

Præſcript.xxx.an.an currat cótra pupillum. 30

Præſcript.xij.an.quibus referatur.49. nu.31

Præſcriptio dicitur quælibet exceptio eſſentiam capiens ex tempore.70. nu.1

Societate duráte an incipi poſſit præſcriptio.351. nu.3

Præſcriptio longiſſimi temporis quando neceſſaria ſit.76. nume.1

Præſcriptio longi temporis vt locum habeat, quæ requirantur. 21

Præſcriptio multipliciter difinitur.758. nu.1

Præſcriptio anni vtilis vel centum dierũ obeſt ei, qui prętorio iure vult ſuccedere.72 nume.13

Præſcript.long.tépor.non habet locum in feudo.343. nu.11

Præſcriptio quatuor menſium quibus pertineat.44.nu. 17

Præſcriptio quinque menſiũ eſt quando in eadem prouincia teſtes, vel inſtrumenta producuntur.44. nu.18

præſcriptio cóſociis cõtra ſuas actiones currit, altero velut propriam poſſidente.87.n.18

præſcriptio æquiparatur pacto: & priuilegio.114. nu.7

præſcriptio an currat cõtra eũ, qui agere quidẽ poteſt, ſed cum difficultate. 30

præſcriptio & cóſuetudo licet in multis differãt: tamen nõ dicuntur contraria.123 nu.13

præſcrip.centum an.nunquàm intelligitur per ſtatutũ, vel priuilegium excluſa. 532.n.2

præſcript. xxx.ann. regulariter currens in feudis, an noceat nepotibus, & deſcẽdẽtibus, ſiue agnatis, qui tẽpore alienationis nondum erãt nati. pagi.347. nu.20

præſcriptio an currat illi qui non poteſt agere.61. nu.11

pręſcriptio procedere poteſt ex titulo etiam reuocabili. 183. nume.6

præſcriptio non procedit ex titulo ſimulató.184. nu.7

præſcriptio longiſſimi temporis ſiue tricennalis quibus proſit aut obſit.76. nu.2

Seruitutis præſcriptio non poteſt per ciuilem poſſeſsionem cauſari.299. nu.2

præſcriptio oppoſita nõ numeratæ pecuniæ quibus infringatur modis.81. nu.6

præſcript.xxx.an.quo iure fuit inducta.389. nu.1

præſcriptio in quibus differt à conſuetudine.120. nu.1

præſcrip

præſcriptio excludere dicitur omnem exceptionem. 364. nume.5

præſcriptio longi tēporis quibus in rebus locum non habeat. 24

præſcriptio non currit illi, qui ſi ageret repelleretur exceptione. 552

præſcriptio iuriſdictionis an extendatur. 136.nu.22

præſcriptio quibus non currit. 24

præſcriptio procedit in vſufructu formato, id eſt, conſtituto ab eo, qui putabatur dominus. 290.nu.7

Completa præſcriptio an poſſit interrumpi. 626.nu.52

præſcriptio lōgi temporis quo ad ſpurios eſt probata. 354. nume.5

diffinitio præſcriptionis ſecundum Ioan. Andr. quam ipſe tanquam veram approbat explicās ſingula eius membra, & communiter etiam tenetur. 99. nu.3

Interruptio præſcriptionis, quę poteſt ſola citatiōe fieri, poteſt etiam fieri per filiumfa. ſine conſenſu patris. 605. nume.14

præſcriptionis longæ effectus quis ſit: atq; inibi an dominium quæratur per præſcriptionem longi temporis? 23

præſcriptionis priuilegium nō debet reportare ex eo, ex quo puniri debeat. 768.nu.19

interruptio præſcriptiōis facta contra principalem an proſit contra fideiuſſorem ignorantem, & nō citatum? pagi 624. nu.47

præſcriptionis tricennalis & quadragenalis effectus qualis? 79. nu.10

præſcriptionis interruptionem ciuilem nō prodeſſe niſi facienti eam. 35

Effectus præſcriptionis ſex mēſium. 44. nume.19

præſcriptionis longi temporis quis ſit effectus? 75. nu.12

præſcriptionis triginta annorum effectus quis ſit? 32

Species præſcriptionis quot ſint? 758.nume.2

præſcriptioni regulariter non poteſt per pactum renunciari: aut eius curſus impediri. 525.nume.2

præſcriptione firmatur quod ipſo iure irritum eſt. 114.nu.8

In præſcriptione triginta vel quadraginta anno. de iure ciuili non requiritur titulus, nec bona fides, ſed ſola poſſeſsio. 193.nume.2

præſcriptione temporis cuius initium memoria non extat acquiritur directum dominium. 130.nume.10

In præſcriptione tanti temporis cuius initij &c. ſemper præſumitur titulus & bona fides 200.nume.18

In præſcriptione longiſsimi tēporis oportet vltimam diem ex toto eſſe completam. 590. nume.11

in præſcriptione iuris eligendi quid, & quantum tempus, & quo pacto requiratur? 470.nu.4
Tueri ſe volens præſcriptione decem ann. inter præſentes, debet probare aduerſarium fuiſſe præſentem. 265. numero.2
in præſcriptione longi temporis neceſſaria eſt continuatio temporis? 762.nu.10
Perſonali præſcriptione extincta an extinguatur hypothecaria? 317.nu.2
præſcriptione ſublatum dici non poteſt, quod non fuit in actu & potentia cauſatum. 356.nu.3
Præſcriptione tollitur naturalis obligatio in maleficiis. 116.nu.7
In præſcriptione contra eccleſiam, quæ ſufficiant. 198.numero.10
Præſcriptionem currere aduerſus abſentem, quomodo accipiendum ſit? 31
Ad præſcriptionem ſeruitutis requiritur tempus aliquando maius, aliquando minus. 278.nu.8.
Præſcriptionem non poſſe opponi contra libertatem. 20.
Præſcriptioné interrumpi ipſo iure per litis conteſtationem. 35
Allegans præſcriptionem non ſolum debet eam probare, ſed & omnes qualitates ad eam pertinentes. 256.nu.7
Præſcriptionem longi temporis opponenti incumbit bonæ fidei probatio. 61.nu.10
præſcriptionem non eſſe contra ius naturale probat Ioã. And. per hoc quòd infert pœnam negligentibus, & imponit finem litibus, & pluribus aliis modis. 105.nu.7
Allegãs præſcriptionem in rebus eccleſiaſticis debet etiã titulum allegare & probare. 64.nu.25
Præſcriptionem longi temporis bona fide ꝓceſſiſſe, quomodo probetur. 21
præſcriptionem inductam eſſe partim fauore poſſidentis, partim odio negligentis petere. 21
Ad præſcriptionem vltra titulum putatiuum requiritur traditio. 654.nu.27
Præſcriptionem longi temporis nõ currere ſine titulo. 22
præſcriptiones iudiciales an currant contra eccleſiam? 412,nu.1
præſcriptiones ſummariæ, dilucide ac diſtincte comprehendi poſſant, quæ ſparſim ſunt poſitæ in corpore iuris. 39.nu.1
præſcriptiones inductæ per leges, & conſtitutiones nouas aut per conſuetudinem, vel ſtatuta municipalia, &c. indiſtinctè currunt minori: ſalua reſtitutione. 566.nu.42
præſcriptiones quæ omnes tollant actiones? 80.nu.4

præſcriptiones pœnales molliendæ ſunt non exaggerandæ. 84.nu.7

præſcriptiones minores non currunt contra minores vigintiquinque anno. 81.nu.5

præſcriptionum actio quæritur tam in foro canonico quàm cæſareo: quàm ſit huius præſcriptionis materia vtilis, & profunda, quámque diligentius animaduertenda ex infinitis iuris partibus ſatis liquet. 92.nu.1

perpetuarum præſcriptionum: alia xxx. alia. xl. anno. &c. 258.nu.2

præſcriptionum omnium tempora eſſe aut continua, aut vtilia, & quæ dicantur continua, & quæ vtilia? 34

præſcriptionum perpetuarum ſpecies quot ſint? 761.nu.7

præſcriptionum interruptiones quot modis fiant? 34

præſens vel abſens, qualiter quis dicatur? 60.nu.3

præſens vel abſens, an quis in dubio præſumi poſſit. & quomodo id probetur? 264.nu.1

præſens eſſe præſumitur in ſuo domicilio, niſi probetur abſentia. 266.nu.4

præſens vel abſens quot modis, & qualiter dicatur. 263. nume.5

præſentes qui dicantur, qui itẽ abſentes quod ad vſucapionem attinet? 812

præſentia non præſumitur niſi probetur, cũ ſit facti. 265.n.3

præſtatio non plus debet operari quã ſtipulatio. 168.nu.23

In præſtationibus annuis, & obligationibus quanto tempore præſcribatur, & quãdo incipiat currere præſcriptio? 321.nu.1

præſumpta mala fides defuncti cauſata ab errore iuris non nocet hæredi in præſcribendo. 230.nu.14

præſumptio l. cum de in rem verſo, quæ inſurgit ex longa præſtatione nõ eſt iuris: quia probari poteſt contrarium. 169.nu.25

præſumptio reſultãs ex ſpacio tanti temporis cuius initij memoria non extat, dicitur iuris & de iure. 200.nu.19

præſumptio l. cum de in rem verſo non habet locum in ſeruitute liberi hominis. 297.nu.3

prætoriæ actiones, vt plurimũ ſunt annales. 817

prætoriæ actiones anno vtili præſcribuntur. 72.nu.8

princeps ſupremus poteſt populo ſuo per ſuum priuilegiũ, & reſcriptum concedere libertatem. 465.nu.4

principis, templorũue res impræſcriptibiles. 31.

priuilegiatus ſuccedẽs alij nõ priuilegiato an vtatur priuilegio ſuo in alia materia quã præſcriptionis. 410.n.2

priuilegiatus an poſſit contra tenorem ſui priuilegij, vel vltra ibi contenta præſcribere?

bere? 516.nu.3
Priuilegiũ immunitatis quãto tempore præſcribatur. 504. nume.7
Priuilegium datum ad aliquid faciẽdum quanto temporis ſpatio amitti poſſit? 502.n.2
Priuilegium habens largum ſi ſtricte illo vtatur, an deinceps poſſit illo vti magis large? 504.nu.8
Priuilegium conceſſum eccleſiæ quanto tempore per non vſum amittatur? 503.nu.5
Priuilegiũ & conſuetudo æquiparantur. 199.nu.13
Impetrans priuilegium an videatur renuntiaſſe præſcriptioni? 516.nu.4
Priuilegium an amitti poſſit per non vſum. 502.nu.1
Priuilegium, aut aliud ius non amittitur per nõ vſum, quãdo non ſe obtulit facultas vtendi. 346.nu.17
Nouum priuilegium nõ tollit antiquum. 396.nu.9
Priuilegium rei præſcriptionẽ impedit. 75.nu.9
Probare dicitur quis dominiũ ſi probat ſe tanto tempore fructus percepiſſe: quod ſufficit ad preſcriptionem. 129. nume.8
Probato ſpacio tanti tempor. cu.ini.me.&c.non eſt neceſſe probare ſcientiam vel patientiam illius, contra quem præſcribitur. 281.nu.14
Probando curſum temporis, & allegando titulum, præſcriptio dicitur completa. 156. nume.2
probata diuiſione præſumptiue, ſequitur quod etiam ſit probata redditio rationis præſumptiue. 177.nu.43
probata poſſeſſione tanti tempo.cu.in.me.&c. non eſt neceſſaria probatio ſcientiæ & patientiæ ſuperioris in præſcriptionibus. 201.nu.22
probatio de ſcientia, vel patiẽtia aduerſarij in præſcriptione ſeruitutis quo caſu requiratur vel non? 281.nu.13
probationes in ſpecie ſemper præualent probationibus in genere. 155.nu.16
promittens aliquid dare aut facere in diebus, non adiiciẽs quibus, tenetur, poſt biduũ. pagina. 827
promiſſio de penſione ſoluenda poſt completam præſcriptionem an ſit tenenda? 62. nume.16
promiſſio pecuniæ ſoluendæ in tribus terminis, quam interpretationẽ admittat. 859
promiſſio de reuertẽdo quanto tempore limitetur? 500. nume.2
proprietas quid ſit: & quid differt à dominio, & an proprietatis appellatione veniat vtile dominium? 129.nu.6
proſcribere & præſcribere in quo differunt. 100.nu.3
proſcriptus quis dicatur? 100. nume.4
prouincia quot modis appel-

latur tam de iure ciuili, quã canonico? 268.nu.4
prouincia nomine quid intelligatur? 267.nu.1
publiciana & vſucapiendi cõditio à pari procedunt, & ſunt conuertibilia. 226. numero.9
publicæ functiones an vſucapi poſſint? 736.nu.12
pupillus inſtitutus hæres habet præſcriptionem ſeptennalem. 48.nu.28
pupillus ad hoc vt dicatur malæ fidei, requiritur quod ſit doli capax, & habeat ſcientiam rei alienæ. 249.nu.2
pupilli loco dominorum habentur. 733.nu.6
pupillo & minori non currit præſcriptio x. vel xx. annor. fallit in quibuſdam præſcriptionibus. 564.nu.39
Contra pupillum durante pupillari ætate non currit nec inchoatur præſcriptio. 556. nume.29

Q

Quadraginta annorum præſcriptio in quibus habeat locum? 51.nu.40
quarta canonica an poſſit præſcribi. 452.nu.1
quaſi poſſeſſio totius iuris retinetur per vnum actum ſingularem. 139.nu.26
quaſi poſſeſſio iuriſdictionis, vel iuris exigendi vectigal, dicitur habere cauſam continuam. 471.nu.5
quaſi poſſeſſio iuriſdictionis qualiter acquiratur, aut retineatur. 473.nu.9
quaſi poſſeſſio iuſpatronatus an ex vno ſolo actu præſentationis acquiratur? 437.numero.5
quaſi poſſeſſio iurium incorporalium qualiter acquiratur. 299.nu.1
quaſi poſſeſſio decẽnalis nõ datur in incorporalibus. 472. nume.7
quæ res præſcribi poſſint. 780. nume.37
querela inofficioſi teſtamenti eſt intra quinquẽnium proponenda. 848
quæſibile priuilegio an ſit quęſibile præſcriptione, vel cõſuetudine. 515.nu.1
quæſtio mota iudici poſt depoſitum officium infrà quantum tempus ſit terminanda? 760.nu.4
quæſtio ſtatus perſonæ moueri non poteſt, niſi infrà quinquẽnium poſt mortem. 300. nume.2
qui totum dicit, nihil excludit. 235.nu.2
quod ſemel eſt meum, non poteſt amplius eſſe meum. 147. nume.3

R

Ratum habere negotium pro ſe geſtum cenſetur, qui centum diebus tacet. 859

rationes propter quas fuit introducta præſcriptio ponit Petrus de Ancha. vide. 103. nume. 4
re non euicta nõ currit præſcriptio. 365. nu. 2
recipiens annuam penſionem ab aliquo pro eo quod ſibi faciendum cõceſſit an poſſit præſcribere, quod id quod conceſſit, non fiat? 503. numero. 6
rector quibus caſibus, & quas præſcriptiones poſſit interrumpere? 583. nu. 63
recurſus ad eccleſiam per denuntiationẽ euangelicã datur ratione peccati. 216. nume. 3
recurſus an poſſit ad eccleſiam per aliquam viam cõtra pręſcribentem haberi? 215. nume. 1
red[hibitoria], & quantò minoris non mutant naturam inter eccleſiaſticos. 398. nume. 13
redhibitoria actio ſuper eo quod intereſt, intra ſex menſes eſt proponenda. 816
redhibitoriæ actioni præſtitutum à lege tempus, poteſt pacto contrahentium prorogari. pag. 815
redhibitoriam actionem intra quantum tempus permittat lex exerceri? & numero. 4. pagina. 815
redimendi pactum in venditionibus redituum apponi ſolitum, iure ſubſiſtit. pagina. 815
redemptionis ſuæ pretium qui reſtituere nõ poteſt redemptori ſuo quinque annis ſeruire debet. 864
regula Iuris canonici, quòd præſcriptio non currit cum mala fide quo reſpectu procedere dicatur. 517. numero. 3
regula, quòd ea quæ ſunt quæſibilia priuilegio, poſſunt quæri præſcriptione quo caſu non procedat? 422. numero. 17
regula: quòd iuriſdictio, merúmque & mixtum imperium acquiri poſſint per cõſuetudinem, & præſcriptionem: quo caſu non procedat? 468. nu. 2. & 3
regulæ generalis: quod præſcriptio non extenditur, declaratio, & limitatio. 132. numero. 12
regula quòd contra viſitationem & procurationem non currat præſcriptio ſex modis limitatur. 455. numero. 2
regula, quod non valenti agere non currit præſcriptio, quibus caſibus procedat vel non? 552. nu. 16
ratihabitio ſeu confirmatio rei alienatæ qualiter & quanto tempore ſeu ſilentio indu-

inducatur. 569. nume.45

regula, quòd ea quę nō poſſunt alienari non poſſunt præſcribi, & contra an procedat. pa. 522. nume.6

regula iſta, quod reſtitutio detur ignoranti aduerſus ignorantem quo caſu limitetur. 369. nume.3

regula illa, quòd ius adeũdi durat triginta ann. qualiter procedat. 357. nume.7

regula, quòd ſpacium tāti temporis cuius initij memoria. &c. operatur idem quod priuilegiũ, quo caſu limitatur. 422. nume.16

regula quòd poſſeſſio de præterito præſumēda eſt vſque in præſens continuata quomodo intelligatur. 712. nume.7

regula quod aduerſus eccleſiã & alia pia loca currat prę̨ſcriptio quadragenaria quo caſu non procedat. 395. nume.8

regula, quòd ea quæ ſunt publica, & de iuregentium communia non poſſunt præſcribi, quomodo intelligatur? 513. nume.10

regula, quòd perempta inſtantia durat effectus præſcriptionis quomodo limitatur. 622. nume.45

reductio ad arbitrium boni viri vſque ad quot annos peti poſſit. 384. nume.2

regula triplex de præſcriptione legali à minore inchoata cō-tra minorem curreņda. 563. nume.37

regna & imperium vnde dicantur exordiũ habere, & quod illorum prius fuerit. 466 nume.6

relatio citationis an ſit de ſubſtantia iudicij. 612. nume.26

relatio tertij an reddat poſſeſſorem malæ fidei. 705. nume.23

remedium canonis reintegranda non admittit probationes concernentes ipſum dominium. 363. nume.3

remedium canonis reintegranda. iij. q. prima. competit perpetuo. 362. nume.1

remiſſio tacita penſioni per longum tempus debitę excuſat ſoluere debentē à mala fide. 325. nume.3

remedio l. ij. C. de reſcindenda venditione, quantò tempore præſcribatur. 365. nume.1

repudiatio à bonis non inducitur per diuturnum ſilentiũ. 179. nume.47

res fiſci vel eccleſiæ perueniēs ad priuatum præſcribitur vt res priuati. 410. nume.3

res vſucapi propter delictum prohibetur. 734. nume.8

repugnante conſcientia poſſidens peccat. 594. nume.7

res prohibita alienari à lege, vel ſtatuto, ſiue in vltima voluntate, aut per contractum, an prohibitione valida poſsit præſcribi. 518.nume.1
res alienæ ſcientia ſuperueniente poſt perfectam præſcriptionem an debeant in foro conſcientiæ præſcripta reſtitui? 211.nume.1
res mancipi vnde dictæ. 17
res aliqua duabus ex cauſis nõ poteſt inſolidum acquiri. 775.nume.31
res immobiles ſpatio triginta annorum cum bona fide præſcribuntur:& acquiritur dominium vtile. 259.nume.2
res quæ præcario, ſeu nomine alterius poſsidetur nõ poteſt præſcribi contra illum, cuius nomine poſſidetur. 572. nume.51
re poſſeſſa ſub vniuerſitate an interrumpatur præſcriptio? 591.nume.14
rei partẽ habere pro derelicto nõ poteſt cuius inſolidis dominus eſt. 750. nume.3
res eccleſiæ vt dicatur ſolita concedi in feudum, vel emphyteuſim, quantum tempus requirat, & quanto tempore inducatur huiuſmodi cõſuetudo. 458. nume.1
res feudalis nulliter alienata non poteſt aliquo tempore præſcribi contra dominum. 342.nume.9
res in dotem datæ ſi ſint inæſtimatæ quo titulo vſucapiantur? 752. nume.2
res in dotẽ datæ ſi ſint æſtimatæ an poſſint ante nuptias vſucapi. 752. nume.3
res communiter poſſeſſa annis quadraginta, an maneat communis actione pro diuiſione ſublata. 87. nume.16
res cuius commercium non habetur, nec poteſt præſcribi. & nume.12
res tacitè prohibita alienari an alienata præſcribatur. pagi. 523.nume.1
res non empta an & quomodo vſucapiatur? 743. nume.2
res poſſeſſa per decem ann. bona fide & iuſto titul. ſi demũ reuertatur ad debitorem an triginta ann. præſcripta dicatur. 61.nume.7
res immobilis præſcribitur minori ſpatio decem annorum in duobus caſibus. 261. nume.7
res illius præſcriptio non procedit, cuius non poteſt quis dominus fieri per traditionem à domino factam. 574. nume.54
res laicorum debent continuè, & vſque ad legitimum tempus completum poſſideri ad hoc vt præſcribantur. 770. nume.25

rem tanquàm emphyteuta recognoſcens:& táquàm à domino, cui longo tépore penſionem ſoluit tanquàm domino cum nec ipſe eſſet emphyteuta, nec alter dominus an talis præſcriptio proſit. 732.nume.1
res laicorum facilius alienantur quam eccleſiarum. 778. nume.35
res dici non poteſt aliena poſtquàm eſt complete præſcripta. 213.nume.2
rem ſuam nemo præſcribere dicitur. 147.nume.2
reſtitutio præſcribenti an detur aduerſus interruptioné præſcriptionis? 589.nu.9
reſtitutio contra interruptioné præſcriptionis vbi nó eſt ius quæſitum non datur pro conſequendo lucro cum iniuria alterius. 589.num.10
reſtitutio aduerſus pręſcriptionem in integrum peti debet infrà quadrienniũ à die perfectæ pręſcriptionis, ſiue cauſatæ læſionis, & quãdo iſtud quadriennium currere incipiat? 373.nume.10
reſtitutio in integrum an detur aduerſus ignorantem ex capite ignorantiæ? 368. nume.1
res ſub conditione debitæ, vel obligationes conditionales non poteſt ante conditionis euentum præſcribi. 50. nume.16
reſtitutio vltra quantum tempus competat eccleſia à die læſionis? 408.nume.2
rebus etiam auctoritate iudicis reſtitutis requiritur regulariter ad præſcribendũ longo tempore bona fides. 25 nume.3
In rebus fideicommiſſo ſubiectis an currat præſcriptio ante euentum condictionis? 524.nume.3
renũtiari an poſſit præſcriptioni:& illi per pactũ derogari. 524.nume.1
requiſita ad præſcriptionem libertatis, ſeu immunitatis nó ſoluendi collectas, quæ ſint. 485.nume.4
reſeruata principi in ſignũ priuilegij ſingularis ſuperioritate excepta an poſſint præſcribi? 477.nume.1
repudio propter adulterium miſſo, aut etiam mortua vxore de adulterio ſuſpectu, ſeruo libertatem cõſequi intra duos menſes olim non poterant, & quæ ſit huius ratio. pag. 842
reſcriptum principis, quo ſeuerius aliquem puniri, quàm æquum eſt, mandat, nó ante triginta dies executioni mittendum. 844
reus accepto actoris libello xx. dies habet ad deliberandum cedere ne an contẽdere debeat. 828
reus ſi fuerit cõdemnatus, quia erat abſens, habet ſpatium decem dierum ad appellandum

dum tempore ſententiæ. 40. nume.7
romans regiones, quas vincebant appellabant prouincias quaſi procul victas. 268. nume.3
Contra Romanam eccleſiã an & quantò tempore præſcribatur? 773. nume.28

S

Scientia ſeu patientia partis an requiratur in præſcriptione. 369.nume.1
ſcientia & patientia ſuperioris eſt neceſſaria, vbi contra eos præſcribitur iuriſdictio. 472. nume.8
ſciẽtia tituli in initio poſſeſſionis non eſt præſcribenti neceſſaria ſed tantũ quod ſciẽtia tituli ſuperueniat ante cõpletam præſcriptionem. 152. nume.6
ſcientia & patientia aduerſarij an requiratur in præſcribenda libertate ſeruitutis. 307. nume.1
ſcientia rei alienæ etiam ſine mala fide an impediat præſcriptionem? 595. nume.8
ſcientia tituli ad cauſandã bonam fidẽ eſt neceſſaria. 152. nume.2
ſcientia rei alienæ etiam ſine mala fide impedit præſcriptionem. 703.nume.20
ſcholaris quinquennio literas non exercẽs amittit priuilegia. 831
ſententia iudicis an præbeat iuſtũ titulum præſcribendi? 182.nume.1
ſententia lata in fauorem poſſeſſoris malæfidei, non purgat ipſius malam fidem. 191. nume.1
ſententia poſt multos annos poteſt dici, & declarari nulla. 382.nume.4
ſentẽtia iudicis præſtat cauſam præſcribendi, ſi ſit nullitas ignota, & in bona fide lata. 182.nume.2
ſententia an plus habeat facti quam iuris, aut econuerſo. 382.nume.3
ſententiam à iudice per ſordes latã, retractari petere poteſt alter litigantium intra decẽ menſes. 822
ſeparatio bonorũ defuncti intra quod tempus petendam. pag. 847
ſeparatio qua ratione introducta ſit. 847
ſequela iuris offerẽdi eſt pignoratitiæ, quæ nõ competit niſi oblato debito. 498. nume.4
ſeruitus diſcontinua præſcribitur longo tempore, vbi probatur verus titulus habitus à tertio non domino, qui ſeruitutem cõſtituiſſet inter viuos, vel in vltima voluntate. 277.nume.4
ſeruitus amittitur per nõ vſum longi temporis licet ignore-

tur debita. 307.nume.2
ſeruitus iuris paſcẽdi maximè per vniuerſitatem qualiter, & quantò tempore præſcribatur? 292.nume.1
ſeruitus, vſus & vſusfructus quadam ratione præſcribuntur ad inſtar immobilium. 288.nume.4
ſeruit⁹ ruſtica aut vrbana quomodo amittatur? 301. nume.2
ſeruitus naturaliter diſcõtinua licet non præſcribatur niſi tanto tẽpore cuius initij memoria nõ exiſtat:tamẽ amitti poteſt,& libertas talis ſeruitutis præſcribi. 302. nume.3
ſeruitus habens cauſam continuam quantò tempore præſcribatur? 275.nume.2
ſeruitus perſonæ an poſſit præſcribi? 295.nume.1
ſeruitus aquæductus ſeu aquæducendæ quantò tẽpore præſcribatur? 292.nume.1
ſeruitutem volens præſcribere neceſſe habet probare ſe vſum fuiſſe ſeruitute ſciente & patiente aduerſario. 280. nume.12
ſeruitutem præſcribere volens neceſſe habet, quòd vltra tempus requiſitum vſus fuerit iure ſeruitutis. 278. nume.9
ſeruitutes qua ratione acquirantur, & quantò tempore tollantur. 860.
ſeruitutes reales quomodo præſcribantur. 274. nume.1
In realibus ſeruitutibus nõ cauſatur præſcriptio ex poſſeſſione ciuili,ſicut in re corporali. 289. nume.5
In ſeruitiis & præſtationibus perſonalibus ſufficit præſcriptio longi temporis. 290. nume.6
ſeruus à debitore fiſci qui ſoluendo non eſt manumiſſus, quanti temporis pręſcriptione ſe tueri poſſit,ne in ſeruitutem reuocetur. 858.
ſeruus ignorante domino ad ordinem eccleſiaſticum promotus,poterat olim intra annum vendicari. 858
ſeruo ſi ſurripiatur res peculiaris domino ſciẽte neceſſe eſt & domino ſciente recuperari.pag. 734. nume.7
ſilentium continuum inducere videtur remiſſionẽ in caſu,quo non petitur intereſſe. 165.nume.17
ſilentium annale vim habet refutationis ſciẽtia mediante. pag. 346. nume.19
ſocius non reſtituens pro rata pecuniam, quam alter in rẽ communem impendit poſt quatuor menſes cadit à dominio rei communis. pag. 857.
ſocius dũ in re poſſidenda communiter fructus communes percip

percipit actionē incorruptā perinde ac ſi conſocium iudicio vexaret retinere dicitur. 86.nu.15
ſociis in communione ſtantibus non currit præſcriptio in iudicio diuiſorio. 349 nume.7
ſolēnitas extrinſeca quæ in facto conſiſtit nō præſumitur. pagi.156. nu.4
ſolennitas mandati nunquàm præſumitur per diuturnitatem lōgiſſimi tēporis etiam per mille annos. 170. nume.28
ſolutio cenſus dominos inferiores eſt pſcriptibilis. 463. nume.4
ſolutione eius quod debetur tollitur obligatio. 113. nume.4
ſolitus aliquid concedere per viam meræ & gratuitæ facultatis non per hoc obligatur perſeuerare. 494. nume.2
ſpacium tanti temporis cuius initij memoria non extat tantū operatur in cauſa quātum imperator. 199 nume.17
ſpacium tanti temporis cuius initij memoria nō extat habetur loco tituli legitimi quo ad dominium. 198 nume.12
ſpatio tāti temporis cuius initij memoria non extat præſcribuntur etiam regalia & ea quæ non poſſunt niſi ex priuilegio competere. 198. nume.13
ſpoliato non poteſt obiici exceptio dominij per ſpoliatorem. 195. nume.8
ſpurius non poteſt contra patrem præſcribere ex titulo lucratiuo. 522. nume.7
ſpurius qui titulo lucratiuo nihil poteſt à patre capere, an ſibi relicta à patre donata præſcribere poſſit? 353 nume.1
ſpurius non poteſt præſcribere longo tempore relictum ſibi factum. 354. nume.6
ſpurius an aliquo ſpacio temporis præſcribat hæreditatem patris? 353. nume.2
ſtatus iuri canonico vbi de materia peccati agitur. 208. nume.4
ſtatus defuncti poſt quinquennium non eſt in controuerſiam adducendus. 848
ſtatus quæſtio mota ante quinquennium à morte eius, de cuius conditione quæritur, an poſſit poſt quinquēnium præſcribi? 19.
ſtatutum tollens exceptionem præſcriptionis an comprehendat præſcriptionem iam completam? 529. nume.3
ſtatutum permittens præſcriptionem cum mala fide valet.

let, vbi poſt tempus præſumitur cōtractum fictum, vel ſimulatum. 245. nu. 9
ſtatutum quòd non petens debitum infrà xx. ann. vlterius non audiatur an extendatur ad ſupplementum legitimæ vel ad legitimam, pro qua datur petitio hæreditatis? pagi. 361. nu. 3
ſtatutum diſponens, quòd qui non petierit debitum infrà tale tempus cadat à iure ſuo quomodo diſtinguatur? 242. nume. 5
ſtatutum tollens præſcriptionem) de qua præſcriptione ſit intelligendum? 531. nume. 1
ſtatutum non poteſt eneruare rationē, ſiue obligationem naturalem, & veram iuſtitiam. 247. nu. 13.
ſtatutum generaliter loquens an intelligitur loqui de legitima? 361. nu. 4
ſtatutum quòd ſi creditor non petierit debitum infrà certum tēpus cadat à iure ſuo, vel quòd vlterius nō audiatur, an valeat? 240. nu. 1
ſtatutū, quòd actio perſonalis, realis vel mixta tollatur ſpacio xx. an. vel minori quomodo ſit interpretandum? pagi. 241. nu. 2
ſtatutum neceſſitatem imponēs vnicuique intra annum & diem ius ſuum perſequi, ſitne validum? 810
ſtatutum permittens præſcriptionem cum mala fide non valet, niſi ex cauſa. 244. nu. 7
ſtatutum diſponens, quòd qui non petierit debitum infrà tale tempus, &c. in quibus locum habeat, vel non? 245. nume. 10
Verbum vniuerſale, vel indefinitum non dicitur liberare eum, qui poteſt conueniri rei vendicatione. 245. nu. 10
ſtatutum de non conueniendo aliquē de crimine poſt annum quomodo intelligatur? pagi. 315. nu. 7
ſtatutū vel alia diſpoſitio ſimpliciter loquens nunquàm trahitur ad actum iuratum, niſi de iuramento faciat expreſſam mentionem. 246. nume. 12.
ſtatutum diſponens quòd contra inſtrumenta dotalia non currat præſcriptio, nō intelligitur de centenaria. 532. nume. 3
ſtatutum an poſſit præſcriptionem tollere? 529. nu. 1
ſtatutum eſt lex. 519. nu. 3
ſtatutum de non petendo debitum, niſi petitum ſit intra x. annos, quomodo ſit intelligendum. 605. nume. 13
ſtatuto non poteſt induci præſcriptio cum mala fide: & in quibus hæc concluſio limitetur? 243 nu. 6
ſtante ſtatuto, quòd ſi creditor ſteterit per x. ann. quòd non petierit debitū, ſit excluſus, an

an ſi in inſtrumēto adſit iuramentum, poſſit actio perpetuari ad aliud tēpus? 620. nume.4

ſtatutaria præſcriptio ſola citatione interrumpitur, niſi ſtatutū imponeret per præſcriptionem ſilentium. 603. nume.8.9

ſtatutaria præſcriptio an ipſo iure tollat naturalem? 515. nume.2

In ſtipulatione annua ſufficit vna præſcriptio etiam pro annis ſequentibus: & àquo tēpore incipiat præſcriptio? limitatur. 322. nume.2.& 4

ſubditus laici facilius præſcribitur quàm ſubditus prælati. 778. nu.34

ſubditi poſſunt compelli ad faciēdum ea quæ longo tempore facere ſoliti ſunt. 157. nume.6

ſubiectio an vſucapiatur? 736. nume.13

ſucceſſor particularis quanto tempore præſcribat. 25

ſucceſſor vniuerſalis debitum xl.an.præſcribit. 25

ſucceſſores iuris præſumptione cēſentur tenuiſſe, & poſſediſſe eo modo, & forma quibus tenebat defunctus. pagi.335. nu.5

ſucceſſio prætoria quo caſu vtilior ſit quàm ciuilis. 359. nume.4

ſufficiens & cōcludens probatio in materia præſcriptionis quid exigat? 717.nu.12

ſuperioritas, ita quod quis non ſubſit imperatori, an præſcribi poſſit. 464. nu.1

ſupplicatio aduerſus ſentētias eorum, à quibus appellare non licet, intra biēnium admittitur. 863

T

Templorum res centum annis præſcribi. 27

temporalia ad agendum cenſentur perpetua ad excipiendum. 498. nu.2

temporalia ad agendum ſunt perpetua ad excipiendum. pagi.389. nu.1

Iure agendi perempto an peremptum ſit ius excipiendi, vel replicandi? 389. nu.2

temporalium præſcriptionum alia eſt horarū, alia dierum, alia hebdomadarum, alia mēſium, alia annorum. 258. nume.1

tempus, ſiue præſcriptio appellandi cœpta contra defunctum, quia ſciuit ſentētiam latam, an currat contra hæredem ignorantem? 553. nume.21

tēpus præſcriptionis an ſit vtile vel continuum. 270. nume.1

tempus ſtatutum hæredi ad conficiendum inuentarium currit pupillo, & minori: ſaluo reſtitutionis beneficio. pagi.566. nu.4

tempus appoſitum in vltima voluntate currit hæredi etiā minori

minori.559. nu.32
tempus petendæ reſtitutionis quando currere incipiat: & infra quantum tempus peti debeat:& ad quantum tempus detur? 556.nu.27
Longum tẽpus, ſiue longa aut diuturna præſtatio quomodo intelligatur? 172.nu.33
tẽpus appellationis proſequẽdæ an currat durante compromiſſo? 582.nu.12
tempus xl.anno. requiritur ad præſcribendam ſeruitutem in prædio eccleſiæ. Iura ſpiritualia & ſpirituali annexa non præſcribuntur minori tempore xl.ann. 278.nu.7
tempus anni & diei præfixũm vaſallo ad petendam inueſtituram currit minori adulto, ſed non pupillo: ſalua reſtitutione. 566. nume.41
tãtum tempus cuius initij memoria non extat, non habet vim priuilegij in præſcribendis, vbi datur incapacitas iuris vel poſſeſſionis erga exercentem. 201.nu.23
tempus quãtum requiratur ad præſcribendum ius emphytheuticum. 174. nume.36
tempus opponendi exceptionem non numeratæ pecuniæ.contra confeſſionẽ mutui de recepto factam per defunctum currit minori: & compelli poteſt ad ſoluendum. 562. nume.36
tempus continuum, aut vtile quod dicatur? 275. nume 3
tempus quãtum requiratur ad præſumendum titulum iuſpatronatus. 440. nume.9
tẽpus vtile tria requirit ad hoc vt currat. 276. nume.4
tempus petendi bonorum poſſeſſionem nunquàm currit ignoranti. 359. nume.3
tempore communi præſcribitur contra eccleſiam reſpectu dominij & publicianæ. pagi. 398. nu.14
tempore ſchiſmatis an præſcriptio currat contra Romanam eccleſiam. 582. nume.9
tempore vehemẽtis peſtis dormit præſcriptio. 580. nume.5
Peſtis eſt bellum diuinum.580. nume.5
tẽpore traditionis in quocunque cõtractu requiritur bona fides. 655. nume.29
tempore per ſtatutum præfixo ad accuſandum non poteſt vltra illud tempus inquiri: fallit multis caſibus. 313. nume.3
tempore hoſtilitatis nõ currit, ſed dormit præſcriptio, non tamen interrũpitur ita quod finita hoſtilitate tempus ſequens

quens continuatur cum pręcedenti. 576. nume.3
tempore dato hæredi ad conficiendum inuentarium pendente nō currit præſcriptio. pagi. 582.nu.10
tempore communi an præſcribatur cōtra ciuitatem, ſicut contra eccleſiam, in quaſi dominio, & publiciana. 491. nume.4
tempora interruptionem præcedētia an proſunt præſcribenti? 764.nu.14
tēporum duplicatio an fiat in ſeruitutibus, & iuribus perſonalibus, vel mixtis perdēdis? 308.nu.1
terminus ſeu præſcriptio conuentionalis præcedens ex contractu defuncti inchoatum defuncto, an currat cōtra minorem etiam pupillum eius hæredem? 559. nume.30
terminus hominis, vel ſtatuti an & quando currat? 574. nume.56.
termini ſiue præſcriptiones iudiciales cōtra quos indiſtinctè currant? 413. nume.2
termini iſti præſcriptus & proſcriptus ſecundū ſubiectam materiam cōſiderantur. 101. nume.5
teſtamenti legitimæ facti reuocatio nudis verbis quando valeat. 849
teſtis allegans præſcriptionem quæ habeat ad eius intētionem probandam articulare? pagi. 722.nu.18
teſtis obſcurè deponens debet per iudicē repeti vt dictum ſuum declaret. 721.nu.16
teſtis non deponens per aduerbium, ſed per nomen an plenè probet? 722. nume.17
teſtis dicens aliquem poſſediſſe per decem annos & vltra, an illa adiectio aliquid operetur? 719.nu.14
teſtis habet deponere de certo, & ſuper certo. 719. nume.14
teſtis dictum quomodo debeat articulari, vt concludat in cauſa poſſeſſionis, aut præſcriptionis. 716. nume.11
teſtis deponēs ſuper titulo emptionis ad præſcriptionem probandam non tenetur deponere de pretio. 153. nume.7
teſtes cum producuntur de vltramarinis partibus iuuantur præſcriptione ix. menſium. 45.nume.20
teſtis deponens cum dictione diminutiua an concludat? pagi. 718.nu.13
teſtes producti de alia prouincia, per quot dies debeant ſtare in loco vbi ſunt producti pagi. 40.nu.8
teſtes nō hābētes domicilium in loco iudicij non ſunt vltra xv.dies.retinendi. 823

dict-

Dicta teſtium non ſunt cauillanda, ſed interpretanda. 725.nu.20
Textus dicens, quòd vbi præſumptio iuris eſt cõtra præſcribentem requiritur titulus quomodo limitatur? 204.nu.29
tex.l.fi.C.de ſacroſanct. eccleſ. volens in quatuor caſibus poſſe contra rempub. præſcribi centenario quibus caſibus limitatur. 471.nu.3
timens pro debito alterius grauari poteſt ante factum implorare iudicis officium. 376.nu.3
titulus pręſcriptionis non pręſumitur ex pręſtatione diuturna, ſeu ex curſu longi tẽporis vbi ius commune reſiſtat. 160.nu.9
titulus pręſumitur ex patientia ſi de patientis commodo & fauore tractetur. 160.nu.10
titulus iuſtus ſufficiens ad pręſcriptionem quot modis dicatur? 148.nume.5
titulus lucratiuus donationis, vel legati rei alienę, an ſit potens ad præſcribendum cum bona fide, & de iure canonico? pag. 148.nume.6
titulus habitus ab eo cui bonis erat interdictum, vel ab eo quem quis ſcit malè cõſumpturum, an præſtet cauſam conſcribendi. 150.nume.1
titulus legitimus eſt neceſſarius vbi agitur de præſcribẽdo iuspatronatus in præiudicium patroni. 438.nume.6
titulus generalis pro ſuo quo caſu ſufficiat ad præſcribendum? pag. 182.nume.1
titulus quib⁹ poterat defunctus præſcribere iiſdem poteſt hęres. pag. 183.nume.2
titulus pro hęrede an habeat locum ſuis hæredibus? 744.n.1
titulus pro tranſacto quid operetur in vſucapione. 744.nume.1
titulus quilibet an iuſta errore interueniente præbeat iuſtã cauſam vſucapiendi. 751.nume.3
titulus non pręſumitur vbi tractatur de præſumendo titulo liberatorio ex ſola patiẽtia longi temporis. 172.nume.32
titulus an requiratur in præſcriptione iuris eligẽdi? 430.nume.3
titulus ad iuſtificandã præſcriptionem præſumitur allegatus ex curſu tẽporis requiſiti ad præſcriptionem. 156.nume.1
titulus præſcriptionis an præſumatur, an ſola patientia? pagi.157. nu.7
titulus an requiratur in præſcriptione libertatis, aut ſeruitutis? 307. nu.3
titulus non ſufficit iuſta cauſa putandi non ſubſiſtente. 186.nume.4
titulus putatiuus ſufficit ad vſucapionẽ: caſu quo ſi ille titulus eſſet verus, ſufficeret ad

ad dominij trāſlationē. 641. nume.8

titulus ſeu probatio obligationis an præſumatur, ſeu iudicatur per præſtationem, ſeu ſolutionem diuturnam. 157. nume.5

titulus dicitur iuſta cauſa poſſeſſionis. 146.numero.2

titulus traditio: & bona fides an ſufficiant ad præſcriptionem? 707. nume.1

titulus pro ſuo quomodo dicatur generalis quo ad alios titulos? 753.numero 2

titulus pro ſuo quæ res & qualiter poſſideri poſſint? 754. nume.4

titulus an ſit neceſſarius ad præſcriptionem ſeruituris & & iurium incorporalium? 284.nu.1

titulus dicitur cauſa habilis ad dominij tranſlationem, quātum ad propoſitum, & quomodo ſumatur titulus? 146. nume.1

titulus iuſtus cum poſſeſſione iniuſta non prodeſt ad præſcriptionem: quia in præſcriptione requiritur [illegible] tum. 145.nu.3

titulus pro ſoluto vbi locum habeat? 742.nu.1

titulus pro ſuo nunquam dat cauſam præſcribēdi, niſi [illegible] iuris ſuperiorum prætendatur. 755.nu.6

titulus nūquàm preſumitur ex patientia longi temporis, vbi agitur de magno præiudicio. 162.nu.12

titulus pro dote locum habet vbi res aliena bona fide in dotem datur. 752.nu.1

titulus liberatorius præſumi poteſt curſu longi temporis. 164.nu.14

titulus præſumitur allegatus ex patientia diuturnit. vbi in præſcribendo agitur de paruo præiudicio. 205.numero.30

titulus tranſactionis ſufficiens eſt ad præſcribēdum vbi res traditur. 149.nu.2

titulus non eſt in conſuetudine requiſitus: etiam ſi conſuetudo ſit contra ius: in præſcriptione autem contra ius, ſic. 121.nu.5

titulus diuiſionis an ſit ſufficiens ad præſcribendum? 148.nu.10

titulus non eſt in præſcriptione ſtatutaria neceſſarius. 628 nu.5

titulus habitus à furioſo an det cauſam præſcribendi? 85[illegible]

titulus habitus à fure habetur pro non titulo. 151.nu.2

titulus putatiuus iuſto errore cauſatus idē operatur, quod titulus verus ad vſucapionem vel præſcriptionem. 640.nu.6

titulus an deſideratur in præſcriptionem longi temporis

Oo

quæ opponitur contra creditorem- 60.nu.5
titulus pro ſuo eſt triplex. 657. nume.32
titulus putatiuus iniuſto errore cauſatus, quo caſu ſufficiat ad vſucapionem? 642 nume.11
titulus qualis requiratur ad præſcriptionem? 147.nu.1
titulus ex patientia longi temporis præſumitur allegatus ſi nulla interuenit præſtatio: & vbi tractatur de paruo præiudicio. 170.nu.27
titulus cauſatus errore iuris, an cauſet bonam fidem, quo ad acquiſitionem fructuum? 646.nu.18
titulus conditionalis non prodeſt ad præſcriptionem ante conditionis euentum. 183. nume.45
triplici ratione titulus requiritur in præſcriptione rerum eccleſiaſticarum. 774.numero.29
titulo pro legato quis poſſit vſucapere? 750.nu.1
titulo pro legato nó poteſt vſucapere niſi is, cum quo teſtamenti factio eſt. 751.nu.2
titulo pro derelicto quæ res, & qualiter vſucapi poſſit? 750. nume.1
titulo pro emptore quis poſſit vſucapere? 743.nu.1
titulo pro donato quis & qualis poſſit vſucapere? 748. nume.1
Sine titulo non currit longi temporis præſcriptio. 762.nu.9
titulum probare qualiter quis non teneatur? 779.nu.36
Habens titulum: ignorans autem ſe habere, non præſcribit: quia non dicitur habere bonam fidem. 151.nu.1
titulum iuſtum habenti etiam ab authore malæ fidei competit publiciana. 225.nu.8
tituli qui ſufficiant ad præſcribēdum plenum dominium, aut vſumfructum, aut emphyteuſim? 147.nu.4
traditio vera tunc requiritur, quando eſſet talis titulus, ex quo ſine traditione nō transfertur dominium. 654. nume.28.
traditione rei facta cum bona fide an obſtet falſa cauſa? 754.nu.5
tres ſunt reges non recognoſcentes imperatoré. 465.nu.5
tribonianus auaritiæ notatus. 855
tributa ſeu publicæ functiones debita: imperatori in ſignum recognitionis vniuerſalis dominij: non poſſunt contra Imperatorem præſcribi. 484.nu.2
triginta anni requiruntur ad illam præſcriptionem, qua requirit mutationem ſtatus, vel ſubiectionem perſonæ. 161.nu.11
tutor qui pecuniam pupillaré & vſuram intra ſex menſes collocauerit, eo nomine tenetur. 845

tutor electus non appellat, ſed intra præſtitutũ tempus excuſat. 845

tutus præſcriptione longiſſimi temporis triginta ann. & cũ bona fide ſi ſoluit repetere poteſt. 109. nume.10

V

Vaſallus intrà annum & diem inueſtiturũ feudi petere debet, aliàs ab eo cadit, niſi triginta annis poſſederit, & debitum ſeruitiũ domino exhibuerit. 852

vaſalli poſſeſſio annalis ſcienti domino præiudicat, cum de inueſtitura fundi eſt controuerſia. 851

vaſalli & nobiles de iuriſdictione inueſtiti an & quas collectas poſſint ſuis ſubditis imponere? 483.nume.4

vaſallo ex facti ignorantia præſcribente vltra terminos conceſſionis an finito feudo id finiatur? 344.nume.14

Contra vaſallum eccleſiæ præſcribitur communi tempore ſaluo iure ipſius eccleſiæ. 411.nume.2

vectigal, ſeu ius pedagiandi an præſcribi poſſit: & quæ ad eius præſcriptionem requirantur? 477. nume.2

vectigalis præſtatio diuerſis cauſis diuerſi modæ præſcribitur. 481.nume.1

vendens, donans, vel cõcedẽs, quicquid iuris habet in aliqua re an cauſet titul⁹ iſtius venditionis, donationis, & conceſſionis præſcriptionẽ? 149.nume.1

vendens rem tanquam procurator alterius, ſi de mandato non appareat, ſemper præſumitur quod emptor ſit in mala fide. 186.nume.5

vendẽtis mala fides nocere nõ debet ementis. 150. nume.3

venditio rei hypothecatæ impeditur præſcriptione contra hypothecam. pag. 318. nume.6

venditione reſoluta poteſt venditor vti acceſſione emptoris, & vtriuſque tẽpora contingere. 590.nume.2

veneti qualiter dicantur habere iuriſdictionem in eorum mari? 511. nume.6

verbum, quomodocunque vel aliud ſimile adiunctum verbo petere, vbi intelligitur de petitione quę ſit per litis conteſtationem, an poſſit etiam verificari in extraiudiciali petitione. 604. nume.12

verbum, petere in aliqua clauſula appoſitum ad quem debeat referri. 604. nume.11

verbum vix eſt nota improprietatis. 105. nume.5

verbũ videtur importat fictionem. 105. nume.4
verbum præſcriptio eſt plenũ, & includit bonam fidem. 601.nume.6
verbum generale non tollit ſpeciale. 370.nume.5
verba pro ſuo quot modis accipiantur? 753. nume.1
vicarius tẽporalis alicuius prælati ſoluens cẽſum alteri eccleſiæ: etiam longiſſimo tempore an præiudicet prælato & eccleſiæ? 442. nume.3
vicinus vendens poſſeſ. vicini egrediendo terminos, an emptor præſcribere poſſit. & quantò tempore actio tollatur? pag. 350. nume.3
villa & caſtrũ quo caſu poſſint vel nõ poſſint imponere onera fiſcalia. 482. nume.4
vim faciens intra annum conuenitur, & ſi nihil ex violentia ad eum peruenit. 818.
viſitatio & procuratio an poſsit præſcribi? 455. nume.1
vitiũ litigioſi, & effectus interruptionis præſcriptionis inductus per lit. conteſta. an duret perempta inſtantia? pag. 621.nume.44
vitium & mala fides autoris an ſucceſſori noceat in præſcribendo? 220.nume.1
Succeſſor eſt duplex. 220. nume.1
vitium litigioſi, quia eſt perſonale, non impedit præſcriptionem. 222. nume.5
vitium fundi impedit præſcriptionem. pag. 75. nume.10
vitia præſcriptionem impedientia quæ ſint? 221. nume.3
vitiorũ genera quę ſint & quot. 746.nume.4
vnio eccleſiarum an & quanto tempore præſcribatur? 458 nume.1
vnio eccleſiarũ quomodo probetur? 458. nume.2
vniuerſitati qualiter acquiratur poſſeſsio? 29[illegible] nume.2
vniuerſitatem præſcribens an præſcribat iuspatronatus. 440.nume.10
voluntas non interuenit in præſcriptionem. 105. nume.3
vſucapere non poteſt qui titulum non habet. 74. nume.3
vſucapere quis poſsit, vel non. 731.nume.3
vſucapere non poteſt qui nõ poteſt poſsidere. 731. nume.3
vſucapi poſſunt quæcũque poſſunt poſsidere. 731. nume.4.
vſucapiendi ſpecies efficacisſima eſt,

ma eſt, cùm poſſeſſionis initium memoriam hominum excedit. 814
Vſucapio poſſit ne aliqua ratione locum habere in malæfidei poſſeſſore. 867
Vſucapio perfecta per hæredē putatiuū an proſit vero hæredi. 352.nu.1
Vſucapio bonorū immobilium perficitur à bonæ fidei poſſeſſore decem annis inter præſentes. xx. ann. inter abſentes. 811
Vſucapio currit contra hæreditatem iacentem ex quo non inducitur propter negligentiam non petentis, ſed fauore poſſeſſoris. 571.nu.48
Vſucapio bonorum vacantium quadriennio contra fiſcum perficitur, atq; imbi ex quo tempore quadriennium numeretur? 811
Vſucapio quid ſit? [illegible]
Vſucapio pro publica vtilitate dicitur introducta. 731. nume.2
Vſucapio an interpellatur vt non currat, ad commodum autoris, vbi titulus reuertitur ad non titulum? 596. nume.3
Vſucapio requirit continuationem & tempus completum. pagi. 740.nu.18
Vſucapio requirit continuam & bonam fidem, aliàs nihil prodeſt. 738.nu.15
Vſucapio propriè reſpicit mobilia, præſcriptio vero immobilia, quamuis largè ſumendo præſcriptio comprehendat vſucapionem. nu. ſequenti. 101.nu.1
vſucapio pręſcribitur triennio, etiam contra Romanam eccleſiam. 402.nu.23
vſucapio pro hærede qualiter procedat? 747.nu.5
vſucapio ſcienti competit. 153. nume.6
vſucapio qualiter impediatur? pagi. 735.nu.9
vbicunque prohibetur alienatio, prohibetur & vſucapio. pagi. 735.nu.9
vſucapio alicuius rei requirit titulum verum non putatiuum, aut falſum. 741. nume.20
vſucapio eſt fauorabilis: præſcriptio vero odioſa. 125. nume.2
vſucapio alicuius rei requirit rem ipſam traditā, vel quaſi. pagi. 759.nu.16
In materia vſucapionis licet quis nō putet ſe dominum, eſt tamen bonæ fidei ſe tradentem credidit eſſe dominum. 185.nu.2
vſucapioni neceſſaria quę ſint? pagi. 737.nu.14.
vſucapionem tegularum, aut columnarum perfici nō impendit miſtura. 811
vſucapionem rerū mobilium triennio perficit bonæ fidei poſſeſſor. 811
Ad vſucapionem, vel præſcriptionem rerū corporalium

requiritur titulus putatiuus iuſto errore cauſatus. 637. nume.4

vſucapionem vbique idem modus.pagi. 17

vſuræ dotis non ſolutæ, quanto tempore præſcribantur? pagi. 388.nu.1

vſus & vſusfructus quāto tempore amittatur inter pręſentes, vel abſentes poſtquàm eſt creatus? 308. nume.2

vſus partis iuris comprehenſi ſub vniuerſo comprehendit vſum reſpectu alterius partis ſub eodē vniuerſo comprehenſa. 136. nume.21

vtile dominium quæſitum ex præſcriptione differt à quaſi dominio. 129. nume.7

vtile dominium non præſcribitur cōtra vaſallum minori tempore.xxx.ann. 341. nume.8

vtile duntaxat dominium acquiritur præſcriptione. 130. nume.9

Fallit vbi præſcribitur contra ſcientem & patientem. ibid.

vxorem ducenti immunitatem à muneribus toto ſequenti anno Hæbrei concedebant. 854

FINIS.

118965088

198

3

calibrite
colorchecker CLASSIC
mm